BIBLIOTHEEK KITLV
0124 8366

N°. 1. **Donderdag 21 Maart 1901.** **1ste Jaargang.**

De Zuid-Holl. Melkinrichting en Broodbakkerij,
Waldorpstraat, b d. Rijsw. weg.
Aan de Clientèle wordt in herinnering gebracht, dat in de maand *December* van ieder jaar 16 *pct.* wordt terugbetaald over het bedrag der gekochte *Melk* en 15 *pct.* over dat van het Brood.
DE DIRECTIE.

OOST EN WEST

Orgaan der Vereeniging.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland . . . . . *f* 2.—
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 2.50
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.10

Verschijnt alle veertien dagen.

Prijs der advertentiën.

Per regel . . . . . *f* 0.10
Dienstaanbiedingen **25 cents** per geheele annonce.

REDACTIE: De 4de Commissie, aan welke de verspreiding van populaire kennis omtrent Oost- en West-Indië is opgedragen.

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd aan den Heer G. E. V. L VAN ZUYLEN, *Voorzitter der Redactiecommissie*, **7a Heerengracht,** of den *Secretaris*, Mr. G. VAN SLOOTEN Azn., **43 Conradkade,** beiden Den Haag.

Voor de Administratie en Advertentiën wende men zich tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" **Haagpoort 4,** Den Haag.

...t hoofddoel der Vereeniging „Oost ... West" is:

Het verspreiden van populaire kennis ...trent onze Indiën onder gansch het ... en het bevorderen der welvaart in ... gewesten, om zoodoende en ook ...or het verleenen van onderlinge hulp, ...are belangstelling en liefde te kweeken ...schen Nederland hier en ginds.

De Vereeniging vestigt zooveel mege... zoowel in Europa als in Indië, af... ...angen, die te zamen met het hoofd... ...stuur dit doel trachten te bereiken.

Om lid te worden, kan men het op de 3e bladzijde afgedrukte formulier ...tknippen en opzenden aan een der ...rdeelingen of aan het bureau in den Haag Heerengracht 4.

Gewone leden betalen eene contributie ...an f 1.— tot f 5.—. Zij die f 5.— en ...eer 's jaars, of f 100.— in eens betalen, ...jn donateurs. De leden kunnen, zoo... ...ang er geene afdeeling in hunne woon... ...plaats is, kiezen bij welke afdeeling zij ...ch willen aansluiten.

Ieder lid wekke in zijne omgeving, ...ooveel mogelijk, anderen op om lid ...er Vereeniging te worden.

Ons woord vooraf.

...t het verschijnen van het eerste nommer ... „Oost en West", het orgaan der Vereeniging ...n denzelfden naam, is het de taak der redactie ... aan de, naar zij hoopt talrijke, lezers en ...eressen van dat blad uit te leggen, hoe het ... de wereld kwam, wat het beoogt en op welke ...ijze men zal trachten het aan 't doel te doen ...antwoorden.

...Naarmate het ledental van de Vereeniging ...enam en de commissiën hun werk uitbreidden, ...rwijl in verschillende plaatsen afdeelingen ...orden opgericht, voelde men duidelijk het gemis ...n een voortdurenden onderlingen band. Men ...erkte om zoo te zeggen ieder afzonderlijk maar ...ernam van elkanders arbeid weinig, terwijl de ...den, nadat het eerste jaarverslag was rond... ...ezonden, van hetgeen er werd gedaan om aan de ...tikelen III en IV der Statuten gevolg te geven ...echts nu en dan iets hoorden uit dagbladbe...chten.

Het Hoofdbestuur begreep zeer goed, dat dit ...iet was in het belang der Vereeniging en toen ... den boezem der 4e commissie, die de ver...breiding van kennis omtrent Oost- en West-Indië ...t hoofdtaak heeft, het plan rijpte om een veer...endaagsch blad uit te geven, dat het gebrek aan ...nderlinge gemeenschap tusschen Hoofdbestuur, ...den, commissiën en afdeelingen zou wegnemen ... tevens zou kunnen dienen om de kennis van ...ndië bij het volk te vergrooten en daardoor ...elangstelling en liefde voor die ver afgelegen ...elen van ons land op te wekken en aan te ...kweeken, vond dit denkbeeld niet alleen bij het Hoofdbestuur maar ook bij de leden een open oor. In de Algemeene Vergadering van 7 December 1900 werd tot de uitgave van een orgaan besloten, onder voorwaarde echter, dat de 4e commissie bereid zou zijn de redactie van het blad op zich te nemen.

Aan die voorwaarde heeft genoemde commissie gemeend te moeten en te kunnen voldoen. Zij heeft daarbij echter de taak, die zij op zich nam niet licht geacht, doch zich ten volle rekenschap gegeven van het moeielijke van den arbeid die haar wachtte. Maar zij heeft durven rekenen op de medewerking van alle werkelijke vrienden van Oost- en West-Indië; zij heeft er op vertrouwd, dat van dien kant krachtigen steun zou worden ondervonden en dat velen haar met raad en daad zouden bijstaan om het orgaan ten volle te doen beantwoorden aan het dubbele doel, waarmede het werd in het leven geroepen.

Toen door de pers het besluit tot het uitgeven van een veertiendaagsch blad bekend werd, heeft men van verschillende zijden waarschuwend er op gewezen, dat een Indisch orgaan, hier te lande uitgegeven, geen kans heeft op een lang bestaan en voorbeelden werden aangehaald. Wij verkeeren echter in een gansch ander geval, want „Oost en West" zal in de eerste plaats zijn een blad voor de ruim duizend leden, die de Vereeniging thans reeds telt.

Een belangrijk deel zal dan ook gewijd zijn aan de mededeelingen van het Hoofdbestuur der Vereeniging, van de Algemeene Commissiën en van de Besturen der Afdeelingen, terwijl ook de verslagen der Vergaderingen, hetzij in hun geheel, hetzij verkort er in zullen worden opgenomen.

Verder zal het bevatten:

Nieuwstijdingen, die op de Koloniën betrekking hebben, zoowel de Nederlandsche als die van andere Volkeren. Korte Verslagen der Vergaderingen en handelingen van andere Vereenigingen, die koloniale belangen behartigen.

Stukken van de redactie en van andere vaste medewerkers. Die stukken zullen door de schrijvers worden onderteekend of op de een of andere wijze zoodanig worden gewaarmerkt, dat dezelfde persoon steeds dezelfde pseudoniem of dezelfde letters of teekens gebruikt. Voor die stukken is echter, door den aard harer samenstelling, de redactie in haar geheel niet verantwoordelijk. Wil de 4e commissie hare collectieve meening over het een of ander uitspreken, dan vindt zij daartoe gelegenheid in de eerstgenoemde rubriek „Mededeelingen". Zij heeft echter haren voorzitter en haren secretaris bereid gevonden om als Redactiecommissie op te treden.

Vertalingen en uittreksels van boeken en andere geschriften; boekbeoordeelingen en aankondiging van nieuwe werken over koloniale onderwerpen of van belangrijke tijdschriftartikelen.

Ingezonden stukken, die de Redactiecommissie hoopt, dat haar, zoowel door leden als niet-leden in grooten getale zullen worden toegezonden. Niemand denke, dat het niet de moeite waard is om aan ons te sturen hetgeen hij in het belang der Vereeniging of van haren arbeid zou willen zeggen of vragen; wij zullen zelfs ook het kleinste steentje, dat wordt aangedragen, in dank ontvangen en zijn vast overtuigd, dat het orgaan alleen dan blijvend belangstelling zal wekken, als de medewerking algemeen is.

Zoowel ingezonden stukken als artikelen van vaste medewerkers zullen worden geplaatst zonder uitsluiting van eenige politieke of economische richting, terwijl in eene rubriek „Correspondentie" niet alleen de ons gedane vragen zullen worden besproken maar ook mededeeling gedaan van de redenen, die tot het niet opnemen van het een of ander ingezonden geschrift deden besluiten. Een eerste vereischte voor de plaatsing is, dat men zich onthoude van persoonlijke aanvallen, wanneer ze voor de behandeling der zaak niet bepaald noodig zijn. De Redactie wenscht zich stipt te houden aan den eisch, dat ons blad zonder billijke ergernis door een ieder kan worden gelezen.

Ten slotte nog een enkel woord, gericht aan de periodieke pers in Nederland. Zal ons pogen om de kennis van den Indiër en van Indische toestanden hier te verbreiden, zooveel als mogelijk, vruchten dragen, dan zullen wij dit aan haar te danken hebben, want het is duidelijk, dat ons blad, hoe ruim het ook worde verspreid, in evenredigheid tot de bevolking toch nog maar een klein getal lezers zal tellen. Wij hopen dan ook, dat er veel uit zal worden overgedrukt en dat belangrijke quaestiën, die er in worden behandeld, ook in de dag- en weekbladen van allerlei kleur en aard niet onbesproken zullen blijven; *het Koloniaal belang is zeker ook in de eerste plaats dat van het Moederland.*

Den Haag, 21 Maart 1901.

De Redactiecommissie.

Mededeelingen.

I. *Van het Hoofdbestuur.*

Sedert in April 1900 het jaarverslag aan de leden werd rondgezonden valt in de eerste plaats mee te deelen, dat het ledental aanmerkelijk is toegenomen en thans 1137 bedraagt:

In het laatst van verleden jaar werd te Breda de eerste Afdeeling opgericht, als een gevolg daarvan in December de Afdeeling 's Gravenhage geconstitueerd en ter voldoening aan art. VI der statuten, zes van hare bestuursleden aangewezen om in het Hoofdbestuur zitting te nemen. „Breda en Omstreken" met 63 leden benoemde drie leden, zoodat het Hoofdbestuur thans bestaat uit:

Mej. N. van Berkum,
Mevr. M. ten Bosch—Bosscher,
Jhr. W. F. Clifford Kocq van Breughel,
de heer G. P. H. H. Gonggrijp,
Mej. Elise A. Haighton,
Mevr. E. Kunst—Heynneman,
Mevr. Roukens—van der Does de Bye,
Mevr. M. Tersteeg—Pronk,
Mevr. N. van Zuylen—Tromp.

In afwachting, dat de in het tweede kwartaal van dit jaar te houden Algemeene Vergadering eene keuze zal doen voor het Dagelijksch Bestuur werden aangewezen, als presidente, Mevr. van Zuylen—Tromp, als secretares Mej. Haighton en als penningmeester de heer Gronggrijp.

In Januari 1901 volgde de oprichting der Afdeeling Utrecht en in Februari, die van Arnhem, welke nog geen leden voor het Hoofdbestuur benoemden, terwijl in Kampen eene Afdeeling in wording is.

Het spreekt wel van zelf, dat de Afdeeling Curaçao geen leden in het Hoofdbestuur benoemt; evenmin als dit later door die in Suriname en in Oost-Indië op te richten, zal worden gedaan.

In Suriname hopen wij, dat de afdeeling spoedig tot stand zal komen en ook uit Oost-Indië zijn wij nadere gunstige berichten wachtende. De bedoeling is, om te Batavia te trachten een centraal comité op te richten of een gedelegeerd bestuur te vormen, dat alle Oost-Indische afdeelingen onder zich vereenigt en met ons Hoofdbestuur in betrekking staat.

Bij het doen van onze mededeeling vestigen wij er de aandacht op van hen, die als donateur of lid van onze vereeniging willen toetreden, dat zij zich kunnen aanmelden bij de afdeeling, die het dichtst bij hunne woonplaats is; zij kunnen dit echter ook doen aan de ondervolgende correspondenten van het Hoofdbestuur te:

Almelo . . .	Mevrouw W. Jansen geb. Scholl Engberts, Adastraat.
Amersfoort .	Jhr. Mr. T. A. J. van Asch van Wijck villa Para.
Apeldoorn . .	P. B. Bruijn van Rozenburg, Emmapark 617.
Assen	mej. A. Lambrechts-
Deventer . .	de heer G. D. Birnie, Brink.
Delft	mevr. Hoogesteger—Gortmans, Noordeinde 34.
Dordrecht . .	Dr. Kievit de Jonge.
Groningen .	mej. M. J. Cohen, Noorderkiupen 25.
Hilversum . .	mevr. de Voogt—Vreede, Graaf Florislaan 38.
Leiden	mej. J. Pino, Rapenburg 123.
Leeuwarden	de heer C. Huygens.
Maastricht. .	de heer G. A. Valette, Wijk.
Nijmegen . .	de heer C. C. Jager.
Roermond . .	mej. A. Lauweriks, Munsterplein.
Rotterdam. .	C. R. van Griethuyzen, v. Oldenbarneveldstraat 124.
Tiel	de heer D. C. J. van Batenburg.
Wageningen	mevr. Berkhout—Bimmerman.
Zutfen	mevr. J. J. A. T. Koppenol—de Seyn
Batavia . . .	de heer H. J. W. van Lawick van Pabst, Hoofdinspecteur van Cultures en de heer Th. J. A. Hilgers, onderwijzer.
Padang . . .	de heer K. H. H. van Bennekom, chef der Firma van Houten, Stephan en Co.
Semarang . .	de heer E. Marcella, Luit.-Kol. der Genie.
Suriname . .	Dr. H. D. Benjamins, Inspecteur van onderwijs te Paramaribo.

of aan het dagelijksch bestuur der Vereeniging Heerengracht 4 en worden dan gerekend te behooren tot de afdeeling 's Gravenhage.

In de reeds genoemde algemeene vergadering van 7 December werd besloten tot de uitgave van het orgaan der vereeniging en bepaald, dat dit gratis en portvrij zou worden toegezonden aan alle leden die in Nederland minstens f 1.50 en die in Oost- en West-Indië of het buitenland minstens f 2 contributie per jaar betalen, terwijl de minder betalende, zoo ze het blaadje wenschen te ontvangen, respectievelijk f 0.50 en f 1 voor frankeering en verdere onkosten zullen moeten overmaken aan den uitgever.

II. *Van de Afdeeling 's Gravenhage.*

Wegens vertrek naar Amersfoort is als bestuurslid afgetreden Jhr. Mr. T. A. J. van Asch van Wijck, terwijl de heer J. H. Bijning heeft bedankt. Als waarnemend secretaris is opgetreden Mr. G. van Slooten Azn. Mr. D. Mounier is tijdelijk naar Indië vertrokken, maar als bestuurslid der afdeeling aangebleven.

De afdeeling vestigt de aandacht op de thans na afloop der tentoonstellingen in een der beneden-locaalen van Heerengracht 4 gezellig ingerichte

...ezing van den Heer H. F. Nierstrasz te Utrecht op 27 Februari 1901.

Alvorens een kort verslag van deze interes...nte lezing te geven zij 't mij vergund een ...kel woord als inleiding vooraf te doen gaan.

Bij het lezen van bovenstaand opschrift zal ...enigeen vragen: „Bestaat er al een afdeeling ...n onze Vereeniging te Utrecht?" Hierop kan ... gerust „ja"! zeggen, hoewel het huishoudelijk ...glement nog niet van het Hoofdbestuur is ...rug ontvangen, maar blijkens mededeeling ...al zulks weldra 't geval zijn.

Is de afdeeling eenmaal geconstitueerd, dan ...open wij, Utrechtsche leden van Oost en West, ook iets te kunnen bijdragen tot stichting van een hechten band tusschen Nederland en zijne Koloniën, een band niet verkregen door machtsuitoefening, maar door wederzijdsche waardeering en belangstelling in wat goed is in Europa en de Indiën, met terzijdestelling van godsdienstige en staatkundige meeningen van weerskanten en allen een ieders overtuiging respecteerende, zooals het den beschaafden en eerlijken mensch betaamt.

In Januari jl. werd een ieder hier ter stede de gelegenheid gegeven zich op de hoogte te stellen van doel en werkkring onzer Vereeniging, doordat de heer G. E. V. L. VAN ZUIJLEN daarover een zeer onderhoudende causerie hield, waartoe de entree vrij was. Niettemin waren slechts een dertigtal personen, meest leden, opgekomen. Wel een bewijs hoe noodig de oprichting der Afdeeling was.

Op dienzelfden avond werd op initiatief van mej. P. BRONDGEEST, correspondente der Vereeniging, dan ook daartoe besloten en terstond een voorloopig bestuur gekozen.

Dit bestuur hield den 2n Februari eene vergadering met mevr. VAN OEVEREN VAN SCHAICK, als presidente, en beraamde reeds dadelijk plannen tot het doen houden eener lezing en een tentoonstelling van photographieën van wat de Indiën ons op allerlei gebied te aanschouwen geven. Na die lezing werd op denzelfden avond de algemeene vergadering gehouden, waarin het concept huishoudelijk reglement der Afdeeling aan de goedkeuring der leden werd onderworpen, het voorloopig bestuur definitief gekozen en tevens het voorstel van een der leden om de keuze van twee leden voor het Hoofdbestuur [art. VIII der Statuten van de Vereeniging] door het bestuur zelve uit zijn midden te doen plaats hebben, met algemeene stemmen aangenomen.

Ten slotte werd door den heer DR. J. H. F. KOHLBRUGGE de krachtige medewerking der leden verzocht tot het doen welslagen der te houden tentoonstelling.

De lezing van den heer NIERSTRASZ had tot onderwerp: *„Het leven in de diepe zeeën van Nederlandsch-Indië".*

Zooals men weet, heeft de heer NIERSTRASZ deel uitgemaakt van de Siboga-expeditie, die in 1898 werd uitgezonden, om de diepzeeën van onzen Indischen Archipel te onderzoeken.

Deze expeditie heeft gewerkt op drieërlei gebied:
1°. Op zoölogisch,
2°. „ geographisch en
3°. „ oceanographisch gebied.

Daar het niet mogelijk is, om in een kort tijdsbestek een overzicht van alle werkzaamheden der expeditie te geven en dit ook niet in den aard der te houden voordracht kon liggen, vermits die populair wetenschappelijk zoude zijn, zou Spr. zich alleen bepalen tot datgene, wat het onderzoek omtrent het leven in de diepzee had aan 't licht gebracht.

Tot voor ongeveer vijftig jaar waande men de diepzee onbewoond. Met het leggen der onderzeesche telegraafkabels kwam men echter tot een geheel ander inzicht, wat tengevolge had, dat men expedities ging uitrusten met 't doel het leven in de diepzee te bestudeeren. In 1863 ging Engeland hierin voor weldra gevolgd door Duitschland, totdat wij eindelijk in 1898 eene expeditie uitzonden belast met het diepzee-onderzoek in onzen Indischen Archipel. Het hiervoor bestemde schip heette „de Siboga". Wat verstaat men onder diepzee? Men kan zeggen de diepzee begint daar, waar het zonlicht niet meer doordringt, dat is op ongeveer 400 M. diepte, doch men kan ook aannemen, dat de diepzee begint, daar waar het water een constante temperatuur heeft aangenomen (van 2 tot 3 graden Celsius), welke grens veel lager dan eerstbedoelde ligt. Gewoonlijk neemt men een grens aan van 1000 M. beneden het oppervlak der zee. Daar dringt het zonlicht niet door, is het volkomen duister en is de temperatuur constant.

De bodem der diepzee vertoont bergruggen, alleenstaande bergen en vulkanen evenals de verdere aadbodem. De bodem der zee is voor het grootste deel bedekt met een laag slib, voornamelijk gevormd door de overblijfselen van het

leeskamer, waar men behalve Indische bladen en periodieken allerlei lectuur vindt op de koloniën betrekking hebbende en op haar bureau, waar de algemeene secretaris der commissiën iederen werkdag van 10—12 en van 2—4 ure alle gewenschte inlichtingen betreffende de vereeniging geeft.

De overige localen van Heerengracht 4 zijn te huur voor vereenigingen, die er vergaderingen willen houden.

III. *Van de Commissie van beheer der geldleening voor het gebouw.*

Aangezien het nog niet mogelijk is, om met juistheid de rente te bepalen, die over het eerste jaar zal kunnen worden uitgekeerd, wordt de betaalbaarstelling van Coupon n°. 1 der aandeelen in de leening, gesteld op 15 *April* in plaats van 1 *April*. In het volgende nommer van dit blad hierover nader.

VOOR DEN INLANDER.

Toen uit de Indische bladen aangrijpende berichten tot ons kwamen van hongersnood in Midden-Java, werd er van verschillende zijden bij onze Vereeniging op aangedrongen, om het initiatief te nemen tot het in 't leven roepen van een fonds, dat dienen zou om dadelijk hulp te verleenen en om later bij buitengewonen nood hier of daar in onze koloniën onmiddellijk te kunnen steunen.

De presidente schreef in „Het Vaderland" van 29 Januari jl. een ingezonden stuk, waarin zij te kennen gaf, dat de Vereeniging niet stil had gezeten en zeker dadelijk een krachtig beroep zou hebben gedaan op de offervaardigheid van het publiek, wanneer niet van Regeeringswege de mededeeling was ontvangen, dat door *reliefworks* (werken opzettelijk ondernomen om de nooddruftigen geld te doen verdienen) in den bestaanden nood was voorzien, want het is niet zoozeer *rijst-gebrek*, als hooge *rijstprijs* en *gemis aan koopkracht* bij de bevolking, die oorzaak zijn van de ellende. Zij besloot met te zeggen, dat de Vereeniging toch bereid was giften in ontvangst te nemen en die tot goede bestemming te brengen, terwijl zij voor de algemeene bekendmaking van dit bericht op de haar steeds zoo bereidwillig betoonde hulpvaardigheid der dagbladpers durfde rekenen.

Ruim stroomde het geld niet toe.

Er kwamen in, behalve van het bestuur zelf, van J. v. Z. te Delft *f* 1.—, van de familie v. K. te Prinsenhage *f* 10.—, van N. N. te Wageningen *f* 5.—.

Zij, die geen hoog denkbeeld hebben van de liefde der Europeesche Nederlanders voor hunne tropische landgenooten, zeggen: *dat komt, omdat 't voor Indië gevraagd wordt*, maar het uitvoerend bestuur van „Oost en West" wil 't liever daaraan toeschrijven, dat het ingezonden stuk der presidente slechts door zeer weinigen gelezen werd (wij waren midden in de t bereidselen voor de huwelijksfeesten der Koningin) en dat daardoor ook de redacteuren der verschillende dagbladen aan den oproep namens de Vereeniging niet hebben voldaan.

Het wenscht dien daarom nu in het eerste nummer van ons eigen orgaan te herhalen in de hoop, dat dit wèl gelezen zal worden en roept U toe:

Komt mannen en vrouwen in Nederland laten wij **allen** naar ons vermogen een penninkje offeren, om zoodra er in de verder-af gelegen deelen van ons land nijpend gebrek geleden wordt, die mee te kunnen lenigen. Als de regeering „relief-works" uitschrijft en daardoor degenen helpt, die voor zich en hun gezin in staat zijn te arbeiden, laat ons dan kunnen zorgen, dat ouden, zieken en gebrekkigen niet nog ten laste komen van hen, wien 't toch reeds hard genoeg moet vallen, om met hun door den honger uitgeteerd lichaam, voor eigen huisgezin te werken.

Zeer zeker is het de taak der regeering, om herhaling van dergelijke rampen te voorkomen, door te trachten in slechte toestanden geleidelijk verbetering te brengen en zoo er nood mocht heerschen, dadelijk hulp te verleenen zooveel zij kan; maar de ellende is nu nog soms plotseling zoo groot, dat daarnaast steun van particulieren kant waarlijk niet overbodig is.

De gewone weg tot het inzamelen van dergelijke fondsen, is het vormen van een comité, waarin personen van naam en positie zitting hebben, dat circulaires verspreidt, met dikke letters vermeldende, dat binnen enkele dagen de gaven zullen worden afgehaald.

Is 't nu eigenlijk niet veel eenvoudiger *en van meer hartelijke mildheid getuigend*, zoo een ieder, hetgeen hij of zij er voor over heeft, dadelijk zelf brengt of stuurt aan een vertrouwd adres, dat zich met de zorg voor al het ingekomene belast? Aan het lokaal der Vereeniging Heerengracht 4, is daartoe altijd gelegenheid, onder het motto:

„Voor den Inlander" en ook **de directiën of redactiën** van dag- en weekbladen, die ons streven willen steunen **door dezen oproep in hunne kolommen op te nemen**, zullen zich wel bereid verklaren giften in ontvangst te nemen en ons toe te zenden.

Mochten echter verscheidene onzer lezers van meening zijn, dat het werken door commissiën, liefdadigheidsvoorstellingen, fancy-fairs of dergelijken doeltreffender mocht zijn, zoo zijn wij gaarne bereid met hen in overleg te treden en zooveel als in ons vermogen is, mee te werken. Er zal veel geld noodig zijn, om eenigszins afdoende te kunnen helpen, *men geve dus ruim*, maar ook de kleine giften van hen, die weinig kunnen missen, zullen worden gewaardeerd en van alles zal in elk nummer van ons orgaan verantwoording worden gedaan.

Wij waren mild voor Zuid-Afrika en zijn het dikwijls, wanneer onze hulp wordt ingeroepen voor de een of andere ellende, die in onze onmiddelijke nabijheid wordt geleden. Laat ons 't nu ook zijn tegenover de somtijds zoo bitter treurig en toch zoo geduldig lijdende landgenooten in Indië! —

den Haag, 18 Maart 1901.

Namens het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging „Oost en West":

N. VAN ZUYLEN—TROMP,
Presidente.

NIEUWSTIJDINGEN.

De heer R. A. VAN DELDEN controleur 1e kl. bij het Binnenlandsch bestuur, die eerlang naar Oost-Indië vertrekt, heeft enkele zeer belangrijke voorwerpen van ethnografische en kunstwaarde ten geschenke aangeboden aan de vereeniging „Oost en West"; wij hopen dat zijn voorbeeld ook door anderen zal worden gevolgd.

* * *

Wij lezen in „Belang en Recht" van 15 dezer:

Tot dusver was krachtens de bepalingen voor de opium-regie de toelating van vrouwen in de opiumkitten op Java verboden. Dit verbod is thans opgeheven en eene ordonnantie afgekondigd, waarbij in genoemde bepalingen eene wijziging is gebracht met het bepaaldelijk uitgesproken doel om „waar noodig ook aan vrouwen gelegenheid (te) geven tot het verbruiken van opium, gekocht van de regie, in daartoe met toestemming van het bestuur opgerichte verbruiksplaatsen."

Er zullen dus voortaan door de hoofden van gewestelijk bestuur schriftelijke vergunningen worden uitgereikt, krachtens welke er verbruikplaatsen worden geopend „òf voor mannen, òf voor vrouwen". In de kitten voor vrouwen worden geen mannen, en in die andere kitten geen vrouwen toegelaten.

Volgens het *Bat. Nbl.* is deze bepaling genomen „in het belang der schatkist."

Dat zij ook bevorderlijk zal zijn aan de moraliteit valt moeilijk te gelooven, wanneer men denkt aan de ellende tengevolge van het opiumschuiven onder de inlanders. Voor deze gelijkstelling der vrouwen met de mannen ter wille van een vermeerderde opbrengst der opiumpacht kunnen wij der Indische regeering onmogelijk dankbaar zijn.

* * *

Uit de Provinciale Groninger Courant nemen wij het volgende over. — Men schrijft ons aangaande de gecombineerde tentoonstelling der Maatschappij tot Bevordering van Nijverheid en der Vereeniging Oost en West dat de Vereeniging Oost en West eene prachtige collectie voorwerpen van Indische kunst heeft gezonden, waaronder met goud bewerkte klewangs, rijk gesneden krissen met menschelijk haar versierd, wandelstokken met diamanten bezet, eene groote verzameling sarongs, Indische hoofddeksels en ander vlechtwerk, kunstig bewerkt koper, voorwerpen van bankatin enz.

De goederen van de Mij. v. Nijverheid zijn, verpakt in 16 groote kisten, heden aangekomen. Voor smaakvolle arrangeering wordt zorggedragen door de dames Cohen en Van Prooijen en de heeren Oldewelt en Bach, terwijl de heer Huizenga met zijn personeel daarbij zijne hulp verleent.

De opening der tentoonstelling zal in den loop dezer week plaats hebben.

* * *

Samenkomst te Amsterdam. — Op den 1e Maart werd in het locaal der Mij tot Bevordering der Bouwkunst te Amsterdam een openbare samenkomst gehouden. Onze presidente door ongesteldheid verhinderd zijnde, presideerde Mr. H. Smeenge, lid van de Tweede Kamer. Na eene korte inleiding van den Voorzitter, hield de Luit-Kolonel van het O.-I. leger, Jhr. G. Graafland, eene krachtige en boeiende rede, waarin hij aantoonde, hoe weinig de werkelijke belangen van Indië hier in Nederlagd bekend zijn en hoe weinig men zich laat gelegen liggen aan hetgeen er in de Oost en in de West omgaat; hij vertoonde daarna eenige lichtbeelden.

Mr. Smeenge sprak nu op nieuw een krachtig woord van aanbeveling en wees er op, dat vooral zij, die nog niets van Indië weten, zich aan moesten sluiten bij „Oost en West", dat alle krachten inspant om licht te verspreiden omtrent onze kolonien en koloniale toestanden.

Verscheidene der aanwezigen traden als lid toe en binnen kort zal te Amsterdam eene afdeeling worden opgericht.

* * *

Onze jongste afdeeling. — In de nieuwe Arnhemsche Courant komt een zeer aardig geschreven stukje voor geteekend, Menrha, waarin met recht de lof van Arnhem wordt verkondigd, als gezonde en aangename woonplaats voor oud en jong. Wanneer wij daarvan melding maken dan is het, omdat M. tevens een goede schets geeft van de werkzaamheid der te Arnhem gevestigde nog jonge afdeeling van Oost en West.

Al dadelijk hebben enkele leden zich belast met het geven van inlichtingen aan Indiërs, die zich ter plaatse zullen vestigen. Voor kinderen, wier opvoeding men uit Indië aan de afdeeling zou willen toevertrouwen, zal niet alleen worden gezorgd in dien zin, dat men ze onder dak brengt, maar ook toezicht zal worden gehouden. Openbare voordrachten zullen worden gehouden en in een locaal der afdeeling liggen Indische couranten ter lezing.

* * *

Vechten tegen de Bierka. — Bij een lezing over Oost-Indië onlangs gehouden, gaf een der aanwezigen zich als lid van „Oost en West" op, maar toen hem werd gevraagd tegen welke contributie, kwam het antwoord, dat hij zich had bedacht, omdat een deskundige hem had verzekerd, dat al dat werken van „Oost en West" toch was „Vechten tegen de Bierka". Het spijt ons, dat wij hemzelven tot die „Bierka" moeten rekenen. Werd hij van harte lid, dan viel er al vast één steentje af, dat spoedig door meerdere zou worden gevolgd, totdat de „kade" vanzelf ophield te bestaan. Wij hopen echter, dat zijn deskundige zich heeft vergist en dat het Nederlandsche Volk, waarvan wij oor en hart voor de koloniën willen openen, zal blijken niet van steen te zijn.

* * *

Tentoonstellingen. — Die te Groningen is Zondag 17 Maart geopend en duurt veertien dagen. Daarna denkelijk te beginnen met den eersten Paaschdag 7 April, zal de Vereeniging „Voor de Kunst te Utrecht" onze kunstnijverheidsvoorwerpen in hare localen exposeeren. Ook de Rotterdamsche Kunstkring hield zich aanbevolen en naar alle verwachting komt er dus tegen eind April en in Mei ook een tentoonstelling te Rotterdam.

* * *

Lezingen en Voordrachten. — Op Dinsdag 9 April zal de heer Dr. J. H. F. Kohlbruggen uit Utrecht in Heerengracht 4 eene voordracht houden voor de leden. Later zal de heer J. H. F. Hamelberg eene voordracht houden met lichtbeelden over Curaçao, terwijl ook mevrouw Schalkwijk uit Nijmegen spoedig spreken zal in een der afdeelingen.

Vereenigingen of afdeelingen van Vereenigingen, ook buiten Oost- en West, die gaarne een voordracht of een lezing zouden hebben over Oost- of West-Indië kunnen zich wenden tot onze 4e Commissie, adres 7*a* Heerengracht en 43 Conradkade den Haag.

De Indische Tentoonstelling in het Stedelijk Museum te Amsterdam.

De Indische Tentoonstelling, die thans in het Stedelijk Museum te Amsterdam wordt gehouden en die Maandag 11 Maart werd geopend en nu voor het publiek is opengesteld, mogen wij niet onbesproken, laten omdat het hier te lande exposeeren van hetgeen te Parijs verzameld was, zoo geheel ligt in de richting onzer Vereeniging. Uit het oogpunt van Kunstnijverheid was de aandacht onzer 5e commissie dan ook te Parijs gevallen op de belangrijke collectie Wajangpoppen van den Soesoehoenan van Soerakarta, en reeds in October deed Oost en West het verzoek aan den Commissaris-Generaal van Nederland der Tentoonstelling te Parijs, om te trachten van den Soesoehoenan de vergunning te verkrijgen, dezen schat ook door het publiek in Nederland te doen bewonderen, maar men was toen bevreesd, dat het bij herhaling in- en uitpakken de collectie, die te Parijs reeds geleden had, te veel zou schaden, zoodat wij een weigerend antwoord ontvingen. Wij verheugen ons echter oprecht, dat bovengenoemd bezwaar later minder heeft gegolden en dat ze nu te samen met het Hindoe-pantheon van het eiland Bali en met fraaie batiks en sieraden van metaal, te Amsterdam (zaal VI) met smaak zijn geëtaleerd.

Ook de beelden en kunstvoorwerpen van brons, benevens de basreliefs van den Boro-boedoer, die in de eerezaal (zaal I) worden tentoongesteld, zijn een bezoek overwaard en alleen om die te zien — voor den kunstliefhebber om ze te bestudeeren — is een bezoek aan het Stedelijk Museum de moeite waard.

Er is echter nog heel veel meer in de zeven zalen bij elkaar gebracht en van verschillende kanten heeft men meegewerkt, om wat er in Parijs ontbrak nog aan te vullen. Wij zullen echter, na een oppervlakkig bekijken, bij een kort bezoek op den openingsdag ons bepalen tot bovenstaande mededeeling en tot de aanmaning aan hen, die in Oost-Indië en in kunst belang stellen, om zelf te gaan zien. Wij komen later meer gedetailleerd op enkele der inzendingen terug.

In eene advertentie zagen wij, dat de entreeprijs voor de tentoonstelling op f 1 is gesteld, doch wij vertrouwen, dat ook hier naderhand wellicht op enkele vaste dagen der week en op Zondagen wel toegang voor minderen prijs zal worden gegeven. Wat Nederlandsch-Indië is en wat het voortbrengt moet door 't gansche volk gezien kunnen worden.

De heer C. M. PLEYTE Wz., oud-conservator van het Ethnographisch Museum van Artis, bezorgde een zeer uitgewerkten „Gids voor den bezoeker", die echter door den hoogen prijs wel buiten het bereik zal blijven van een deel der tentoonstelling-bezoekers. E. v. Z.

Het Recht van Koloniën-exploitatie.

In weldadige tegenstelling met het sans-gêne, waarmee de „kracht is recht" theorieën tot nog zoo kort geleden alle verplichtingen tegenover onderworpen volken van andere gelaatskleur plachten te negeeren, begint thans de nuchtere rechtswetenschap niet zoozeer het recht van koloniseeren en beschaven te bepleiten, als wel van het standpunt van beschuldigden voor het bezet houden van koloniën een excuus te zoeken. Het komt daarbij dan dikwijls tot eigenaardige uitspraken.

Zoo heeft de Amsterdamsche Rector-Magnificus, Prof. Jitta, in zijne hoogst belangwekkende diësrede „Staatsburgerschap en Wereldburgerschap", waarin hij de lust tot exploitatie van overzeesche bezittingen kenschetst als „die bedenkelijke vorm van strijdlustige vaderlandsliefde", die de welvaart van de staatsburgers wil bevorderen ten koste van het recht van wereldburgers of vreemdelingen, speciaal omtrent de positie van Nederland tegenover zijne koloniën gezegd:

> „Het valt niet te ontkennen, dat nagenoeg iedere kolonie door geweldpleging en verovering is gevestigd. De goede bedoelingen der veroveraars, verspreiding van beschaving of van wat zij verder heilzaam geacht hebben, zijn hoogstens verzachtende omstandigheden. Ik vraag U niet eens of naar Uwe meening het onrecht wordt uitgewischt door de voordeelen, welke de handel, de nijverheid of eenvoudig de schatkist van het moederland uit de koloniën trokken. Toch zou noch ik, noch een Uwer, naar ik vermoed, wenschen dat Nederland zijne koloniën aan haar lot overliet. Waarom niet? Alleen uit vaderlandsliefde? Is vaderlandsliefde sterker dan recht, erkend door de rede? Mij dunkt het kan niet zijn, er moet een overweging van recht bijkomen, eene overweging die misschien alleen den doorslag niet zou geven, maar die met vaderlandsliefde gepaard, althans het evenwicht herstelt. Die overweging ligt in de omstandigheid, dat het niet mogelijk is aanspraken, die op een grijs verleden rusten, te erkennen. Er is eene geschiedkundige verjaring, die zelfs onrecht dekt. Ik geef zulks niet als een alles afdoenden grond, en ik erken het gevaar van mijne redeneering, omdat het tijdperk willekeurig is, toch is het een grond, die ook steunt op de redelijke orde der samenleving. Er moet ééns een einde komen aan rechtsgeschillen. Ook bij volken geldt dit. Om bij ons land te blijven, hoe dikwijls zijn onze gewesten niet door verovering in andere handen overgegaan? Zou men elk onrecht, dat door of tegen Batavieren, Romeinen, Franken en anderen, ten bate of ten nadeele van Heeren, Graven, Vorsten en dergelijken, is gepleegd, willen herstellen? Moet er weer een graaf in Holland regeeren of zelfs een Heer van Amstel worden opgezocht om, behoudens nog oudere en betere rechten, te gebieden van uit de veste, die aan het Damrak weer zal verrijzen?"

Er is veel voor dit alles te zeggen! Intusschen zal iedereen toegeven, dat le beau rôle niet aan dengeen is, die zich op eene verjaring beroept, om te kunnen volharden in een gepleegd onrecht en dat deze kunstgreep hem moreel niet schoonwascht. En nog iets met betrekking tot de voorbeelden uit onze eigen vaderlandsche geschiedenis. Voorzeker er is bv. aan de Friezen een onrecht aangedaan, toen ze als zelfstandig volk verdwijnen moesten, maar tegenover dat onrecht kan de Nederlandsche Staat van heden naast de „geschiedkundige verjaring" er zich nog op beroepen, dat overweldigers en overweldigden toch volkomen gelijke menschen en staatsburgers zijn en broederlijk elkanders belangen behartigen. En dit *laatste* geeft den doorslag, en niet eerder kunnen wij de inlanders en zelfs europeesche bevolking in onze koloniën naar voorbeelden uit eigen geschiedenis verwijzen bij een beroep op den tijd, die alle onrecht dekt, voordat wij hun niet daarbij kunnen toevoegen, dat zij daardoor ook gelijk met ons burgers van één groot vaderland zijn geworden.

Ten slotte nog één opmerking. De Hoog Geleerde spreker doet 't even voorkomen, alsof wij onze schuld tegenover de koloniën zouden hebben gedaan, 't onrecht hersteld, door onze overzeesche bezittingen „aan haar lot over te laten", te abandonneeren! Dit kan wel zoo niet gemeend zijn. Daargelaten nog de practische onuitvoerbaarheid, welk een flater ook voor de koloniën zelve! Neen, onze schuld wordt zóó eenvoudig niet uitgewischt. Aan het land, aan het volk behoort de kracht terug gegeven te worden, de dienstenbewijzende slavin moet hare plaats van rijke en milddadige zuster kunnen innemen. Of is men soms bang, dat ze dan *Nederland* „aan zijn lot zal overlaten"?

S.

De Oost-Indische Kiesvereeniging herboren.

Gedurende de crisis, waarin de Oost-Indische Kiesvereeniging vóór haar afsterven geruimen tijd heeft verkeerd, kwam een door haar benoemde commissie ook bij „Oost en West" aankloppen om een fusie voor te stellen. Het Hoofdbestuur meende echter, dat het zich direct bemoeien met kieswerk zou zijn in strijd met de letter en den geest der statuten, en daarenboven niet in het belang der toen nog zeer jeugdige vereeniging, die hare kracht juist zoekt in de samenwerking van alle partijen en richtingen. Het vestigde er echter de aandacht op, dat het propageeren der bekendheid met onze Koloniën onder het gansche volk, en het daardoor o

---

kalkomhulsel van de in de diepzee levende dieren en planten.

Groote moeielijkheden zijn aan het visschen in de diepzee verbonden. Als vischmateriaal heeft men twee soorten van netten, *kor* en *dreg* genaamd. Beide zijn zeer stevig, toch gebeurde het herhaalde malen, dat zoo'n net geheel aan stukken gereten boven kwam. Voor het sleepen van het net over den zeebodem, alsmede voor het inhalen zijn bizondere voorzorgen noodig en heeft men aan boord van het vaartuig afzonderlijke machines, die er vooral op ingericht zijn te zorgen, dat de lijn, waaraan het net is bevestigd, gelijkmatig wordt afgewonden en niet onverwachts een lijn verloren gaat door mogelijk breken.

Aangaande de fauna der diepzee werd door Spr. nog het volgende meegedeeld:

Van de visschen af teruggaande vindt men alle diersoorten in de diepzee vertegenwoordigd, waaronder wel het meest de ééncellige. Ook vindt men er planten met een kalklaag overdekt. Alle dieren kenmerken zich door hunne zonderlinge verhoudingen, zooals b.v. spinnen met pooten, die wel 60 maal zoo lang zijn als het lichaam. Anderen hebben naar evenredigheid enorme koppen en kaken, terwijl die groote koppen meestal voorzien zijn van kleine oogen.

Over 't algemeen gelijken die dieren in ons oog op monsters. Eene andere eigenaardigheid is, dat de meeste dieren lichtgevende organen bezitten. Sommige dragen op een langen spriet, vooraan den kop, als 't ware een lantaarntje, andere hebben langs de zijden van het lichaam een rij lichtjes. Dat de strijd om het bestaan fel is daar in de diepte, kunnen we opmaken uit de omstandigheid, dat nagenoeg alle als ware roofdieren toegerust zijn met vervaarlijke aanvals- en verdedigingswapenen. Sommige kunnen andere, die evengroot zijn, geheel inslokken en bergen ze dan in een zak of verwijding onder aan 't lichaam".

Een serie zeer mooie en duidelijke lichtbeelden verleende aan de belangwekkende voordracht eene bizondere aantrekkelijkheid. o.a. zag men de werkzaamheden aan boord, op dek, in het primitieve laboratium, het inhalen van kor en dreg, verschillende der zooëven beschreven zeemonsters en tenslotte verschillende soorten van visschersvaartuigen gebruikt in de streken waar de Siboga kruiste.

D. F. ROMIJN,
Secr.-penningm. der afdeeling „Utrecht en Omstreken".

wekken van belangstelling in die schoone overzeesche gewesten, zooals dit door „Oost en West" wordt gedaan, zeker een der beste middelen is, om in de Staten-Generaal mannen te krijgen, die de belangen der Koloniën, welke toch tevens die van het Moederland zijn, kennen en behartigen. Het noodigde de leden uit zich bij haar aan te sluiten, hetgeen ook enkelen hebben gedaan.

De Kiesvereeniging werd eenigen tijd daarna ontbonden, maar ze was slechts schijndood, want uit hare overblijfselen, versterkt door nieuwe krachten, is enkele dagen geleden de vereeniging „Moederland en Koloniën" opgericht, die bij een snel optreden zelfs nog op de aanstaande verkiezingen voor de Tweede Kamer invloed zal kunnen uitoefenen.

„Oost en West" is uit den aard van eigen streven met die wedergeboorte zeer ingenomen. Wel wekte het haar verwondering, dat in de oproepings-circulaire te lezen stond, dat „iedere „band ontbrak tusschen hen, die in de Koloniën „waren werkzaam geweest, daar belangen hadden „of er belang in stelden", maar zij nam gaarne de verzekering aan, dat die rethorische figuur een vergissing was, en dat de nieuwe vereeniging zóóveel prijs stelt op samenwerking, zoowel met haar, als met de Nederlandsche afdeeling der Oost-Indische Maatschappij van Nijverheid en Landbouw, dat in hare statuten een afzonderlijk artikel werd opgenomen, op die samenwerking doelende.

Het spreekt wel van zelf, dat die lust tot samenwerking wederkeerig is en zoolang „Moederland en Koloniën" nog geen eigen orgaan heeft, noodigt „Oost en West" haar en hare leden uit, om van ons blad gebruik te maken tot het bespreken van alle vraagstukken, die zij in het belang acht van Oost- en West-Indie. De afdeeling 's Gravenhage vestigt de aandacht van het Bestuur der nieuwe Vereeniging voor zijn vergaderingen, op de daarvoor zoo geschikte localiteit in Heerengracht 4. N. v. Z.

Suriname.

Een aanbevolen boek. — Van de hand van den heer I. R. Thomson, onderwijzer aan de school voor M. L. O. te Paramaribo, is bij de „Zuid-Hollandsche Boek- en Handelsdrukkerij" te 's Gravenhage, verschenen een zeer belangrijk werk, getiteld „Overzicht der Geschiedenis van Suriname". Wij bevelen dit boek van 219 bladzijden zeer aan ter lezing, daar het kort en duidelijk een zeer goed overzicht geeft. Vooral voor de scholen van M. L. O. en van M. O. kan het van uitstekend nut zijn. Laat men toch de jeugd meer doen kennis nemen van hetgeen op het gebied van kolonisatie en koloniseering gedaan is door onze voorvaderen.

De heer Thomson is een man, die steeds warm is opgekomen voor de kolonie, waar hij ruim 25 jaar werkzaam was. 17 Februari 1876 opende hij een school en bij de herdenking van zijn 25-jarige werkzaamheid, ontving hij van oud-leerlingen en autoriteiten vele bewijzen van hulde.

De aanbieding van een prachtig geschenk in zilver, vervaardigd in de fabriek van de Heeren van Kempen, van een porseleinen servies, de serenade hem gebracht en de vele bewijzen van dankbaarheid, zijn voor den schrijver zeker aangenaam, maar wij zijn overtuigd, dat het nog grooter voldoening voor hem zijn zou, indien het hem blijken mocht, dat zijn „overzicht" niet alleen in Suriname, maar vooral ook in Nederland gelezen wordt, opdat de belangstelling in de Kolonie moge toenemen. Het werk is opgedragen aan den in Suriname zooveel belangstellenden F. W. van Eeden. Het werk geeft een overzicht van de Kolonie en hare bevolking, en behandelt de geschiedenis der Kolonie van 1492 af. Moge de wensch van den Heer Thomson, dat de Kolonie Suriname moge worden „een parel aan de Kroon van Nederland" door kennisneming van zijn werk worden bevorderd.

Toename der bevolking. — In 1900 zijn in de districten geboren 1068 kinderen, waarvan 552 van het mannelijk en 516 van het vrouwelijk geslacht. Gestorven in de districten gedurende 1900, 709 personen, waarvan 391 van het mannelijk en 269 van het vrouwelijk geslacht.

Een goede maatregel. — Blijkens mededeeling van den heer I. R. Wigman, Directeur van den Cultuurtuin, zal aan jongelieden, die dat verlangen en aan hen, die zich op den kleinen landbouw willen toeleggen, gelegenheid verschaft worden om zich in den Cultuurtuin practisch te oefenen.

— Benoemd tot kommies 3e kl. bij den actieven dienst der belastingen, de heer Th. W. Gorter, eervol ontslagen ambtenaar van de Nederlandsch Zuid-Afrikaansche Spoorweg Mij. Het doet aangenaam aan te zien, dat ook in Suriname nog een toekomst is voor hen, die in Zuid-Afrika hun plicht deden. Al moet ontraden worden, dat velen naar Suriname gaan, omdat er voor *velen* geen plaats is, zoo mag toch de aandacht wel op Suriname gevestigd zijn.

Afdeeling Curaçao.

Tot onzen spijt zijn wij niet in de gelegenheid reeds in dit nummer een eenigszins belangrijk opstel te plaatsen over de kolonie Curaçao. Toch willen wij in dezen onzen eersteling niet over die volkplanting zwijgen, waar reeds sinds een jaar een afdeeling der vereeniging bestaat.

Ofschoon onder den naam van „De West" met recht èn Suriname èn Curaçao zouden kunnen worden gerekend, dient echter niet uit het oog verloren, dat Curaçao en Suriname twee geheel afzonderlijke kolonies vormen.

Is Suriname een groot vast land, de kolonie Curaçao daarentegen bestaat uit zes verschillende eilanden, n.m. Curaçao, Bonaire, Aruba, St. Eustatius, Saba en St. Martin (dit laatste slechts voor de helft, zijnde het andere gedeelte Fransch territoir). Het eerstgenoemde eiland is het grootste van de zes. Dat alleén telt ruim 30,000 inwoners op een oppervlakte van 430 □ K.M., terwijl de andere eilanden samen 530 □ K.M. oppervlakte hebben, waarop een bevolking van bijna 22,000 zielen. Een afstand van meer dan 1000 zeemijlen scheidt deze eilanden van Suriname en met die kolonie hebben zij trouwens zeer weinig gemeen.

Is Suriname altijd een landbouwkolonie geweest, de eilanden der kolonie Curaçao hebben door hun minder vruchtbaren bodem en droog klimaat voor den tropischen landbouwer nooit veel behoorlijkheden aangeboden en het was voornamelijk de handel, waarop de ingezetenen zich toelegden. Als handelscentra zijn vooral St. Eustatius en Curaçao zeer bekend geweest, doch geen van beide eilanden heeft het lot kunnen ontgaan van zoovele plaatsen in West-Indië, die eens om hare groote welvaart bekend, door verplaatsing van haren handel thans in verval zijn.

Zeer moeten daarom geprezen worden de pogingen van den heer J. H. J. Hamelberg, postdirecteur op Curaçao, die meermalen blijken heeft gegeven van zijn warme sympathie voor de kolonie, om deze eilanden op te beuren uit den staat van diep verval, waarin zij verkeeren. Door artikelen in „Vragen v. d. Dag" en „Vragen des Tijds" vestigde hij — nadat men jaren lang zeer weinig van Curaçao had gehoord — weer de aandacht op die kolonie; door de oprichting aldaar van een geschiedkundig genootschap, waarvan de jaarverslagen met bijlagen hier te lande zeer gunstig werden gerecenseerd en eveneens door het vestigen van een tak van het Algemeen Nederlandsch Verbond, welks orgaan „Neerlandia" ook meermalen opstellen van de hand van den heer H. opnam, bracht hij hier te lande meer belangstelling in de kolonie en ook aan hem dankt onze vereeniging de oprichting van een Afdeeling „Oost en West" op Curaçao.

Een der zaken, die de heer H. warm voorstaat, is de vestiging in de kolonie van de cultuur der sisal, een touwvezel produceerende plant, voor welker verbouwing klimaat en bodem onzer Curaçaosche eilanden bijzonder geschikt schijnen. Voorloopig werden zijne pogingen met een goeden uitslag bekroond, daar de Nederlandsche regeering uit eigen beweging op de koloniale begrooting een post uittrok voor proeven met de sisal-cultuur.

Het is ook door den heer H., dat wij hopen onzen lezers spoedig nadere bizonderheden betreffende de kolonie Curaçao te zullen kunnen geven, maar vóór wij dit kort woord besluiten, willen wij toch de aandacht vestigen op het glorén van nieuw licht. De Vereenigde Staten van Noord-Amerika komen meer en meer tot de overtuiging, dat het Panama-Kanaal ook voor hen beter is dan dat in Nicaragua en op dit oogenblik worden er in Washington ernstige onderhandelingen gevoerd tusschen den gemachtigde van de Regeering der Vereenigde Staten, den Columbiaanschen Minister van Buitenlandsche Zaken en de Panama-Maatschappij. R. C.

Een Museum te koop.

Uit het *Vaderland* nemen wij het volgende bericht over:

„Ter aanvulling van het bericht omtrent de voorstellen van B. en W. van Delft met betrekking tot de bibliotheek en de ethnologische verzameling der Indische Instelling aldaar deelt de „D. Ct." nu mede, dat het de bedoeling van B. en W. is, behoudens goedkeuring van den Raad, overeenkomstig het bij den oud-hoogleeraar-directeur van genoemde Instelling ingewonnen advies, de verzamelingen elk en bloc te verkoopen en daartoe gebruik te maken van de tusschenkomst van in genoemd advies genoemde personen."

„Hoe heerlijk zou het zijn wanneer iemand van vermogen of eenige rijke Hagenaars te samen konden besluiten, om op dit fraaie Museum de hand te leggen en het in een geschikt locaal te plaatsen, waar het zonder eenige verdere kosten met vreugde en toewijding door de Vereeniging „Oost en West" zou worden verzorgd en door aanvulling verrijkt. Mocht iemand de uitvoering van zulk een plan mogelijk voorkomen, dan zal het Hoofdbestuur der Vereeniging zeker wel willen medewerken, zooveel het kan, want ook voor het doel van „Oost en West", de verspreiding van kennis onzer Koloniën onder het volk, zou het bij het houden van lezingen en voordrachten zoo uitmuntend kunnen dienen, terwijl het juist door de wijze, waarop het werd bijeengebracht, de grondslag zou kunnen zijn van de permanente tentoonstelling, die men hier wil stichten, om in Europa voor Indische kunstnijverheid een markt te vinden. Van de meeste der verzamelde voorwerpen toch is de herkomst nauwkeurig bekend en zal men ook den handelsprijs gemakkelijk kunnen te weten komen.

E. v. Z.

Inhoud van Tijdschriften.

De Indische Mercuur van 12 Maart:

Nederl.-Indische Maatschappij van Nijverheid en Landbouw.
Hoe een Liberia-koffie pulper ontstond.
De Indische Tentoonstelling te Amsterdam.
Huldeblijk van de Ingezetenen van Banda.
Caoutchouc en Getah Pertja.
Een ziekte van den Ceara
Proefnemingen met de cultuur van suikerriet in Antigua.
Onderzoekingsmaatschappij van Mijngronden ter Westerafdeeling van Borneo.

De Indische Gids van Maart:

Vervanging van de gedwongen Koffiieteelt door eene vrije volkscultuur; door F. Fokkens, Resident, tijd. Lid van de Algemeene Rekenkamer.
Eene veranderde inrichting van den waterstaatsdienst op Java; door E. Gerst.
Het rapport van J. C. van Eerde over de regeling der agrarische toestanden in West-Lombok; door v. S.
Varia; door v. S.: De controleur-grootvader.
Maandelijksche Revue van brochures en van Tijdschrift- en Dagbladartikelen: Mr. D. Fock over de wetgevende bevoegdheid der Staten-Generaal voor Ned.-Indie, in het Vaderland. — Het Algemeen Handelsblad over de benoeming of verkiezing van dessa-hoofden. — Vijfjaarlijksche economische verslagen, in het Algemeen Handelsblad. — Mr. C. T. van Deventer over de decentralisatieplannen, in De Gids.
Correspondentie Artikelen: De streep tot afscheiding van terreinen voor Katholieke en Protestantsche zending; door P. Jansz. — De Heerendiensten bij den bouw der waterleiding te Salatiga: door Wong Tanie.
De onderwerping van Bantam, 1676—1684; door N. Mac Leod. I.
Britsch Noord-Borneo; door H. Zondervan, I en II.
Financieel Overzicht.

Verzending O.-I. Mail.

Amsterdam, Nederl.,	29 Maart	12 April	11.20	's av.
Rotterdam, Lloyd,	22 Maart	5 April	11.30	's av.
Genua, Nederland,	26 Maart	9 April	11.30	's av.
Marseille, Lloyd,		2 April	6.30	's av.
Marseille, Fr. dienst,	23 Maart	6 April	7.30	vm.
Brindisi, Eng. dienst,	29 Maart	12 April	12.30	mid.
Napels, Duits. dienst,		1 April	12.—	mid.

MAIL SURINAME.

Amsterdam, Nederl.,	31 Maart	15 April	11.15	's av.
Southampton, Eng.,		1 April	11.30	's av.

Suppl. verzending daags daarna 6.30 's av.; aansluiting niet altijd verzekerd.

St. Nazaire, Fr.,	8 April	8 Mei	7.45	vm.

MAIL CURAÇAO.

Via Genua den 2n van elke maand, alleen op verzoek.
Elken Dinsdag en Vrijdag 6.30 's av. via Southampton en Queenstown en New-York.

MAIL CONGO.

Antwerpen den 15n en den laatsten van elke maand 7.20 's av.
Lissabon den 3n en den 18n van elke maand 3.20 m.

MAIL CANARISCHE EILANDEN.

(Teneriffe.)

Liverpool. Elken Maandag 7.20 's av.
Southampton. Elken Vrijdag 7.20 's av.

Ondergeteekende .....

wenscht Donateur-trice / Lid *te worden van de Vereeniging* „Oost en West"

tegen betaling eener jaarlijksche contributie van f ..... *of door eene gift in eens van f* .....

Handteekening en volledig duidelijk adres.

.....

.....

NB. Doorslaan wat men niet wil.

Abonnement voor niet-leden.

Ondergeteekende verklaart zich te abonneeren op het orgaan „OOST en WEST" à *f* 2.— per jaar.

Naam: *Woonplaats:*

Verzoeke dit biljet na invulling uitteknippen en aan de Uitgevers van dit blad, Haagpoort 4, den Haag te zenden.

ADVERTENTIËN.

Gemeub. Apartementen
Lange Voorhout No. 30.
Den Haag.
H. J. TEN HAGHUIS.

Grootste en Nieuwste
Sorteering
HEEREN HOEDEN
in alle prijzen.
A. J. König Jr.,
26 SCHOOLSTRAAT 26.

JOH. H. HOPMAN,
MAGAZIJN ter MEUBELEERING
3 PRINSESTRAAT 3, Den Haag
over het Postkantoor.
COMPLETE MEUBELEERING van huizen en enkele vertrekken.
Modern en in stijle.
Eenvoudig en rijk bewerkt. Doch solide.

Administratie-Kantoor „Insulinde".
Volgestort Kapitaal f 100.000.—
Prinsengracht 1087, Amsterdam.
Belast zich met: Het Administreeren en in bewaring nemen van fondsen en andere geldswaardige papieren. Het administreeren van alle roerende en onroerende goederen. Het koopen en verkoopen van Effecten en het uitvoeren van alle Beurszaken. Het geven van rentevergoeding in Rekening-Courant. Het nemen van gelden à deposito en het nemen en geven van gelden op prolongatie. Het wisselen van vreemd bankpapier en muntspeciën. Het verzilveren van coupons. Het syndicateeren en emitteeren van solide Maatschappijen.
Telegram-Adres: INSULA. De Directie,
A. C. ENGELBERTS. J. SCHEUER.
Correspondent voor 's-Gravenhage:
K. J. THOMAS, K. Emmakade 99.

AU BON MARCHÉ - MODES.
Dames- en Kinderhoeden,
Voiles, Tulle, Linten, Bloemen, Veeren.
Wagenstraat 58, Den Haag.

Haagsche Assurantie-Compagnie
voor Brand enz. van 1805.
te 's Gravenhage.
Kantoor Z. O. Buitensingel 245 b/h. Bezuidenh.
Directeuren:
W. F. MASTENBROEK en C. W. VERSTEGE.
Commissarissen:
Mr. W. K. F. P. Graaf van BYLANDT.
Mr. J. G. GLEICHMAN.
A. J. H. VAN KAPPEN.

Zij wordt geleverd Steen- en Gruisvrij.
Is in het gebruik de goedkoopste.
Geeft veel hitte. Brandt zeer lang.
Prijs per H.L.
f 2.30.
Stookt de Prima Engelsche Antraciet van
C. AANDEWIEL,
Hofleverancier.
Kantoor SUMATRASTRAAT 145, DEN HAAG.
TELEFOONNUMMER 1014.

ZALEN TE HUUR
VOOR
VERGADERINGEN
DEN HAAG
Heerengracht 4.

POELIERDERIJ.
NIEUWSTRAAT 17, Telefoon 870.
Levering van alle soorten wild en gevogelte tegen de meest concurreerende prijzen.
Aanbevelend
H. C. LIEFTINCK.

INFORMATIE BUREAU
VOOR
Binnen- en Buitenlandsche Pensions.
Aanbevelenswaardige adressen van Pensions in de voornaamste plaatsen in Europa. Zeer aanbevolen voor families die minstens een week op de een of andere plaats wenschen te verblijven en liever niet hun intrek nemen in de veel duurdere en meestal ongezellige Hotels.
J. P. KOCH & Co.,
125, LAAN van MEERDERVOORT,
's-Gravenhage.

J. H. v. Horssen,
KLEEDERMAKER,
Luthersche Burgwal 19, Den Haag.

Steeds voorradig een nieuwe sorteering **Nouveauté's stoffen** waarvan de goederen tegen de navolgende prijzen geleverd worden:

Gekleed costuum	van af	f	34	tot	f	56
Jaquet	„	„	28	„		46
Veston	„	„	22	„		42
Demi-Saisons	„	„	16	„		30
WinterJassen	„	„	20	„		56

Goed passende coupe en solide bewerking.

BARNSTIJN & ZONEN,
le WAGENSTRAAT 40
DEN HAAG.
Het beste adres voor
HEERENHOEDEN.

A. A. KNUIJVER & ZONEN,
Gedempte Raamstraat 11-12,
's-GRAVENHAGE.
Hofleveranciers.

Nederlandsche Fabriek van **Borduur- en Passementwerken, Galonweverij** à Jacquard, **Photografiën** en **Teekeningen** van Vaandels. **Masonieke Artikelen** enz. worden franco ter inzage gezonden.

Zilveren Medaille Wereldtentoonstelling
PARIJS 1900.

HAAGSCHE MUZIEK-HANDEL HOFSPUI Nº97. — ENDERLÉ en OOSTERVEEN HOFSPUI Nº97.

G. KERNER & Co.

PRIJSCOURANT GRATIS en FRANCO.

MAGAZIJN van
Tapijten, Linoleum en Meubelstoffen.
Groote keuze.
Concurreerende prijzen
Binnen- en Buitenlandsche Verhuizingen.

J. JANSEN.

DEN HAAG,
Kepplerstraat 115
bij de Regentesselaan.

Behangerij, Stoffeerderij en Beddenmakerij.
COMPLEETE AMEUBILEERING.

Bericht de ontvangst der nieuwe VOORJAARS COLLECTIËN.

VLEESCHHOUWERIJ
A. J. PRINS,
Prins Hendrikstraat 129.
DEN HAAG,
levert voortdurend 1ste kwaliteit
RUND-, KALFS- en LAMSVLEESCH
tegen concurreerende prijzen.
Leverancier van de Vereeniging
OOST en WEST.

Jac. W. F. BIEGELAAR,
31 Veenestraat 31.
Grootste en meest uitgebreide sorteering
PARAPLUIES, PARASOLS, ENCAS
EN
Wandelstokken.
Steeds de laatste NOUVEAUTÉS.
Bekende lage prijzen.

„Rotterdamsche Lloyd"
14daagsche Maildienst op Nederlandsch-Indië, via MARSEILLE.

Naar Padang, Batavia, Samarang en **Soerabaja** en in doorvracht naar alle andere plaatsen in den Ned.-Ind. Archipel, die door de Stoomschepen der Kon. Paketvaart-Maatschappij worden bediend.

Eerstvolgende afvaarten van Rotterdam:

23 Maart, Stoomschip **„MERAPI"**, Kapt. U. UDEMA.
6 April, Stoomschip **„SALAK"**, Kapt. J. SHARP.
De „Merapi" laadt direct voor Cheribon en Tagal.

EXTRA AFVAART:

Direct naar PADANG, JAVA's NOORDKUST en TJILATJAP } **16 April** SS. **„Solo"**, Kapt. W. ENGELSMAN.

De Agenten, **Ruys & Co.**, *Rotterdam* en *Amsterdam*.
Courier dit Dubekart & Co., *'s-Hage*, Bazarstraat 40.

Gebr. TEN HOUTEN
Lange Houtstraat 4. Teleph. No. 926.
Den Haag.
Utrecht.
Slaapkamer-Ameublementen.
ENGELSCHE LEDIKANTEN.
BEDDEN, DEKENS, MATRASSEN enz.
GEGARNEERDE WIEGEN en KINDER LEDIKANTEN.
Ledikanten voor Indië.
Behangerij. **Stoffeerderij.**

Fabriek „SIMANALAGI" Den Haag.
KEPPLERSTRAAT 138—144.
Ingrediënten voor de INDISCHE RIJSTTAFEL, als:
Samballans, Boemboe's, Atjars, Manisans, diverse **Kruiden, Visch-Artikelen,** diverse **Keuken-gereedschappen.**
Prima HOLLANDSCHE TAFELZUREN, Likeur «LALIDJIWO»
Diverse LIMONADE-SIROPEN.

Stoomvaart-Maatschappij
„Nederland".

MAILDIENST tusschen Amsterdam en Nederl.-Indië.
(VIA GENUA).
Naar Padang, Batavia, Cheribon, Samarang en Soerabaya
en in doorvracht naar alle andere plaatsen in den Ned. Ind. Archipel, die door de Stoomschepen der Kon. Paketvaart-Maatschappij worden bediend.
SS. **Koning Willem III**. Kapt. D. J. DUINKER, **30 Maart.**
SS. **Prins Hendrik**, Kapt. S. TURFBOER, **13 April.**
Laadt ook voor PANAROEKAN direct.

EXTRA AFVAARTEN.

SS. **Ambon**, Kapt. G. A. ZEILINGA, **27 Maart.**
SS. **Soembawa**, Kapt. S. FENENGA, **6 April.**
Adres voor **LADING** en **PAKETTEN:**
Te Amsterdam: VRACHTBUREAU STOOMVAART-MAATSCHAPPIJ „NEDERLAND" (Handelskade).
Te Rotterdam: KUYPER, VAN DAM & SMEER voor ss. **Prins Hendrik** en **Ambon,** HUDIG & BLOKHUYZEN voor ss. **Koning Willem III** en **Soembawa.**
Adres voor **passage:** Afdeeling **Passagiersdienst,** Prins Hendrikkade 160, te *Amsterdam* en bij hare Agenten te *'s Hage*, CRANS & Co., Celebesstraat 40.

TOKO PADANG,
voorheen **TOKO DAVIDSON**, te Padang.
Heden ontvangen!
SALAK ASSIN, CANDARIA ASSIN, PETÉ ASSIN, REBOENG ASSIN.
BUSGROENTEN van TIELEMAN en DROS.
Vraagt THUERÉ's THEE.
Aanbevelend, **J. VLEESCHDRAGER, Zoutmanstraat 16a, Den Haag.**

Meubelfabriek, Behangerij, Stoffeerderij, Beddenmakerij,
Gebr. ROOS,
Roggestraat 4 en 12, Arnhem,
Intercom. Telefoon 242.
Speciale inrichting voor geheele meubileering van Huizen en Villa's.
Extra gunstige voorwaarden voor verhuring van Gemeubileerde Villa's en Woonhuizen.
Begrooting en Prijscourant Kosteloos.
Franco verzending door geheel Nederland.
Enorme Keuze. Soliede Bediening. Goedkoope Prijzen.

L. LANGE,
23 Wagenstraat, 's-Gravenhage,
TELEPHOON No. 659.
Sigaren in alle soorten en prijzen.
Doelmatige verpakking voor de tropen.
Specialiteit voor Export.

GRAND CHOIX **d'APPAREILS** POUR LA
PHOTOGRAPHIE
pour amateurs et accessoires pour la **PHOTOGRAPHIE.**
S. BOSMAN, Opticien et Graveur,
(Diplomé à divers Expositions).
HOOGSTRAAT 8, LA HAYE.
Unique Dépôt de VERRES ISOMÉTROPES pour LUNETTES et PINCENEZ.

E WEKKER
(Coöperatieve Vereeniging).
HUISARBEID en REFORM-KLEEDING.
Zeestraat 31, Den Haag.
Bericht de ontvangst eener groote collectie **Koperwerk, Hoeker's Aardewerk, Matten, Manden, Friesch Houtsnijwerk** etc.

Vereeniging OOST en WEST
Afdeeling 's-Gravenhage.

Bij de 3de Commissie **Bureau Heerengracht 4,** zijn van ***10—12*** en van ***2—4*** uur, *ook per brief*, inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.

Een gewezen Boekhouder tevens Hofmeester in een Bataviasch hotel.

Een geschikt persoon voor Copieerwerk die vreemde talen verstaat.

Een Dame die lessen geeft in Noorsch, Zweedsch, Duitsch en Italiaansch.

Een gewezen Ambtenaar, vroeger onderofficier der genie, liefst geen zittend werk.

Een Artiest, die zich voor het geven van teeken- en schilderles aanbeveelt ook naar de natuur.

Jonge Dame voor Juffrouw van Gezelschap.

Een Jonge Dame, die als Kinderjuffrouw of voor gezelschap mee naar O.I. wil.

Jonge Dame ter waarneming van het huishouden en het oppassen van kinderen.

Een gewezen Koetsier en echtgenoote, die huisbewaarders willen worden.

Een bekwame linnennaaister.

Een door de Muziekschool gediplomeerde Jonge Dame die zanglessen geeft.

Een beschaafde Dame op leeftijd die Engelsche en Fransche conversatieles geeft.

Jonge Dame, thans op een Fröbelschool geëmployeerd, voor lessen aan kinderen in O.-I. Heeft kennis van muziek.

Gewezen Sergeant in W.-I. voor portier, looper of huisbewaarder; kan ook copieerwerk verrichten.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.

Nº. 2. **Donderdag 4 April 1901.** **1ste Jaargang.**

De Zuid-Holl. Melkinrichting en Broodbakkerij,
Waldorpstraat, b d. Rijsw. weg.
Aan de Clientèle wordt in herinnering gebracht, dat in de maand *December* van ieder jaar 16 *pct.* wordt terugbetaald over het bedrag der gekochte *Melk* en 15 *pct.* over dat van het Brood.
DE DIRECTIE.

OOST EN WEST

Orgaan der Vereeniging.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland . . . . . *f* 2.—
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 2.50
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.10

Verschijnt alle veertien dagen.

Prijs der advertentiën.

Per regel . . . . . *f* 0.10
Dienstaanbiedingen **25 cents** per geheele annonce.

REDACTIE: De 4de Commissie, aan welke de verspreiding van populaire kennis omtrent Oost- en West-Indië is opgedragen.

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd aan den Heer G. E. V. L VAN ZUYLEN, *Voorzitter der Redactiecommissie*, **7a Heerengracht,** of den *Secretaris*, Mr. G. VAN SLOOTEN Azn., **43 Conradkade,** beiden Den Haag.

Voor de Administratie en Advertentiën wende men zich tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" **Haagpoort 4,** Den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

De Vereeniging vestigt zooveel mogelijk, zoowel in Europa als in Indië, afdeelingen, die te zamen met het hoofdbestuur dit doel trachten te bereiken.

Om lid te worden, kan men nevenstaand formulier opzenden aan een der afdeelingen of aan het bureau in den Haag Heerengracht 4.

Gewone leden betalen eene contributie van f 1.— tot f 5.—. Zij die f 5.— en meer 's jaars, of f 100.— in eens betalen, zijn donateurs. De leden kunnen, zoolang er geene afdeeling in hunne woonplaats is, kiezen bij welke afdeeling zij zich willen aansluiten.

Ieder lid wekke in zijne omgeving, zooveel mogelijk, anderen op om lid der Vereeniging te worden.

BERICHT.

Alle leden, die dit blad ontvangen voorzien van een verkeerd adres, of die andere fouten in de verzending opmerken, worden dringend verzocht daarvan aan de Redactie of den Uitgever zoo spoedig mogelijk bericht te zenden.

Aan onze Confraters.

Er is over het verschijnen van ons eerste nommer door de dagbladpers en bij name door de groote bladen slechts weinig gezegd. Oprecht gesproken is ons dit niet meegevallen; wanneer men denkt iets goed te doen en voor dat goede veel belangstelling voelt, dan komt men er allicht toe te veronderstellen dat anderen die belangstelling dadelijk zullen deelen. Ook hadden wij moeten verwachten, dat men ons orgaan meer zou beschouwen als een huishoudelijk geschrift een onder-onsje voor de leden van „O. en W." dan als een journalistiek blad, geschreven in het belang van het ééne groote Nederland in Europa Azië en Amerika.

Toch zouden wij wel willen, dat men ook op dit *doel* van ons blaadje acht sloeg en dat men ons een plaatsje gunde in de groote werkplaats van hen die schrijven voor het publiek.

Wij hebben ons *eerste* nommer doen toezenden aan alle ons bekende dag- en weekbladen in ons land zelf en in de koloniën en wij doen dit nu ook met ons *tweede* nommer. Op den duur kan „Oost en West" echter de kosten eener gratis toezending niet dragen en ons verzoek is dus: òf dat men ons, als bewijs van instemming met ons streven in ruil zijn blad toezende, òf dat men zich op 't onze abonneere.

Haag 3/4 ,01. R. C.

Een cadettenschool in N.-Indië.

Naar aanleiding eener toezegging van den Minister van Koloniën om te bewerken, dat voortaan meer Indische jongelui op den hoofdcursus te Kampen zouden kunnen worden geplaatst, komt G.G. in een ingezonden stuk aan den Java-Bode van 15 Februari voor de belangen van Indië op en becijfert, dat door intrekking der subsidiën aan de cadettenschool te Alkmaar en aan den hoofdcursus te Kampen enz. geld genoeg zou overschieten om in Indië zelf een cadettenschool op te richten.

Van ter zijde haalt hij „Oost en West" in 't geding en daarom hebben wij gemeend zijn artikel niet met stilzwijgen te moeten voorbij gaan. Wij zijn het geheel met den Java-Bode eens, dat de berekeningen van G.G. op onjuiste stellingen rusten maar toch heeft ook ons van den beginne af de opheffing der Militaire school te Meester Cornelis, zonder dat daarvoor iets beters in de plaats kwam, verdroten en zouden wij het een wijzen maatregel vinden wanneer aan onze Indo-Europeanen weder op ruimer schaal de gelegenheid gegeven werd om officier te worden. Wij gaan zelfs verder en, terwijl wij het altijd eene fout gevonden hebben, dat aan den inlander de kans benomen werd om het tot officier te brengen, zouden wij het thans, nu langzamerhand de denkbeelden omtrent onze gewenschte verhouding tot den inlander zich wijzigen, in de eerste plaats noodig achten, dat ook aan hen de gelegenheid werd gegeven om zich voor een officiersexamen te bekwamen.

Wij loopen niet weg met die gewenschte verruiming van blik voor de te benoemen officieren door een betrekkelijk kort verblijf op jeugdigen leeftijd aan eene school in Nederland. Wij behooren tot hen, die van meening zijn, dat zelfs de hoogere krijgsschool in Indië tehuis behoort.

Echter niet alleen wat het leger betreft is het onze meening, dat men O. Indië op onverstandige wijze stiefmoederlijk bedeelt met opleidingsinrichtingen, zoowel voor de Indo-Europeanen als voor het hoe langer hoe grooter getal intellectueel beter dan vroeger ontwikkelde inlanders. Men zou daaruit werkelijk geen minder vruchtbare arbeidskrachten verkrijgen en aan den landzaat geven wat hem in de eerste plaats toekomt.

Wat het leger betreft, kunnen wij hier met volle overtuiging uit eigen ondervinding spreken. Wij hebben als ondergeschikten en ook als krijgskameraden veel Indo-Europeanen op prijs leeren stellen en mochten zij al somtijds dien ruimen blik missen, die den mensch in de samenleving doet uitkomen, zoowel in het garnizoen als op het oorlogsterrein waren zij hoogst bruikbare mannen ook in hoogeren rang.

De Javaansche luitenants hebben wij slechts korten tijd gekend en kunnen ons best voorstellen, dat er tegen hun toemalig bestaan bedenkingen waren. Geheel anders zou men dit echter nu moeten inrichten en de gansche waarde van 't Inlandsch element in het leger zou ontzachelijk worden verhoogd als de inlander wist, dat hij 't door flinkheid, goed gedrag en studie tot officier kon brengen.

Politieke belangen! Dit werd vroeger als reden opgegeven ook zelfs voor het sperren van den weg tot de hooge rangen voor de Indo-Europeanen. Thans echter met de kans voor de deur eener invasie van Europeesche, Amerikaansche of Aziatische belagers, zou de versterking van het nationaal Indische element in ons koloniaal leger daarginder ongetwijfeld eene groot voordeel zijn. E. v. Z.

Mededeelingen.

I. Van het Hoofdbestuur.

a. De verzending van ons blad heeft doen zien dat vaak leden verhuizen zonder hun nieuw adres op te geven. Dat is voor den uitgever en ook voor ons zeer lastig en daarom verzoeken wij onze leden dringend om *bij verandering van woonplaats, van hun nieuw adres kennis te geven* aan ons bureau Heerengracht 4.

b. Op onze oproeping hebben wij „Voor den Inlander" nog ontvangen van N. N. te Leiden f 1.—. Van „een vriend onzer bruine medeonderdanen" te Breda f 10.—. Keurenaers' Bank te 's Gravenhage heeft zich wel met de bewaring en de administratie van de reeds ingekomen en door ons nog te ontvangen gelden willen belasten.

c. De rente der obligatie-leening is door ons voor het afgeloopen boekjaar vastgesteld op 3 pct. Bij Keurenaer & Co's Bank kan dus voor het 1e rente-bewijs van ieder kwart-aandeel worden ontvangen een bedrag van f 0.75.

Wanneer dit bedrag niet vóór 1e Juli is in ontvangst genomen, dan zullen wij het beschouwen als eene vrijwillige bijdrage in de exploitatierekening van ons gebouw.

d. De Jaarlijksche Algemeene Vergadering der Vereeniging zal waarschijnlijk tegen het einde van April of 'n het begin van Mei plaats hebben. Het Hoofdbestuur noodigt alle leden der Vereeniging uit om opmerkingen over den gang zaken of voorstellen die zij willen doen tot wijziging van reglement of statuten in te zenden aan het Bureau Heerengracht 4.

II. Afdeeling 's Gravenhage.

Algemeene vergadering van de afdeeling 's Gravenhage op 16 April a. s., des avonds 8 uur in het gebouw Heerengracht 4.

Agenda: Jaarverslag, Bestuursverkiezing, Voorstellen aan de algemeene vergadering der Vereeniging, wat verder ter tafel zal worden gebracht.

(N. B.) Deze mededeeling geldt als convocatie.

De Heer Dr. Kohlbrugge uit Utrecht zal op 9 April a. s. 's avonds om 8 uur in het gebouw Heerengracht 4 te 's Gravenhage een lezing houden over „Schijn en wezen" of „Is Indië zoo slecht?" Vrije toegang voor leden en hunne introducés.

Door den Heer F. Coers te Utrecht wordt ook te 's Gravenhage een uitvoering van liederen uit zijn „Liederenboek voor Groot-Nederland" voorbereid. Gedachtig aan het enorme succes dat bij het zingen van de beste Nederlandsche liederen door de beste Nederlandsche zangers elders werd behaald, voorzien wij voor dit werk van piëteit ook hier ter stede nieuwe triomfen.

Rijstnood.

„Er heerscht een hevige rijstnood in de residentiën Bagelen, Banjoemaas en Madion". Zóó wordt den 26 Maart uit Batavia getelegrafeerd aan de N. R. C.

„Overdrijving" zal men natuurlijk wel weer zeggen, maar intusschen lijden duizende gezinnen onzer bruine landgenooten gebrek aan hun voornaamste voedingsmiddel.

In het eerste nommer van ons blad schreef de presidente van O. en W. een oproep aan alle mannen en vrouwen uit Nederland om haar te helpen een fonds bij elkaar te brengen, waaruit, bij een dergelijke ramp, de meeste noodlijdenden zouden kunnen worden ondersteund. En zij vroeg aan de directiën en redactiën van alle dagbladen om haar oproep te steunen door hem over te nemen en zich met het innen van bijdragen te belasten.

FEUILLETON.

Een morgenbezoek in de Kampong.

(Ethnographische schets uit Midden Java.)

Wij zijn op onze morgenwandeling.

Het is nog geen zes uur en niettegenstaande het nog zoo vroeg is; heerscht op den anders zoo verlaten landweg reeds een gezellige drukte.

In de vaal grijze schemering, die hoe langer hoe meer opklaart, doemen de schimmen op der bergbewoners, die zich met hunne koopwaren: groenten, vruchten, rijst, kippen en eieren naar de passar of markt spoeden. Hoor dat krakend, soms piepend geluid der pikoelans (bamboe jukken), die zwiepend op de schouders der dragers, dat eentonig geluid maken .....

Zacht glooiend gaat de weg, die wij bewandelen opwaarts, terwijl het nabij gelegen stroompje met klaterende watervalletjes, aan het geheel het eigenaardig karakter van een bergstreek geeft.

Nu zijn wij het voetpad genaderd, dat naar de kampong leidt.

Hoe heerlijk is hier de koelte, die ons tegenwaait .....

In het oosten, waar het uitspansel glanst, woelt de zonneschijf zich uit de nevels los.

Nog een oogenblik en de natuur lacht ons tegen, heerlijk schoon, in haar zacht groen ochtendkleed, nog vochtig van den helderen dauw. Dan laat de kleine pèrèndjak zich hooren — in het frissche groen van de heg springt hij vroolijk van tak op tak, nu eens zich aan ons vertoonend, dan weder tusschen de bladeren schuilend, heft hij zijn schel: „pèrèndjak, pèrèndjak" aan, een groet brengend aan den aangebroken dag.

En hoe verder wij gaan, hoe stiller en eenzamer het wordt.

Tegen de bemoste stammen der boomen, waaronder wij wandelen, bloeien wilde orchideeën, witte en paarse, geurend in de reine morgenlucht.

Een langgerekt eigenaardig gehuil doet ons plotseling opschrikken. Blaffend vluchten de schuwe kamponghonden met gespitste ooren de dessa (dorp) in, nu en dan angstig omkijkend, als vertrouwden zij ons niet .....

Wat is die poort vreemd. De stijlen bestaan uit een soort van ladder en daarover als dorpel nog een, die de beide eersten verbindt. Daarboven bevindt zich een drakenkop, als versiering, met een plankje, waarop den naam der kampong te lezen staat, ook hoe groot de veestapel is. Deze poort noemt de Javaan de: „lawang skètèng" dat nog niet den ouden tijd dateert, toen iedere vreemdeling, die door de poort (lawang) ging een penning (skètèng) moest betalen.

Het wachthuisje, gardoe of bij onaanzienlijke kampongs angkrook geheeten, staat er vlak bij.

Daarin vinden wij behalve het blok (de tontong of kentongan), waarop men met een stuk hout (taboh) 's avonds de uren of bij onraad het alarm signaal (titir) slaat, ook nog een standaard (plangkrangan) met eenige lansen (toembak), knuppels (pentoeng) en houten vorken of tjangah! Deze laatste zijn voorzien van scherpe weerhaken waarmede de dieven in bedwang worden gehouden. De rustbank of amben staat in een hoek, waarop de wakers (kemit) bij afwisseling slapen, als de anderen bij het smeulend vuurtje de wacht houden.

De tjakrook, een kleine vierkante lantaarn, gewoonlijk zonder glas, maar met buffelblaas omspannen, hangt in het midden van de gardoe. Verder vinden wij nog, wat ook bij sommige woningen worden aangetroffen, lange bamboe kokers (lodong) met water gevuld, als bluschmiddel bij brand, benevens een gantol (houten haak) om de brandende huizen omver te halen.

Op de plataran (open binnenplaats eener kampong) staat een oude vrouw haar wasch aan een droogstok op te hangen, terwijl een andere bezig is een kain of kleed te beteekenen (batik). Met een luid „soeg, soeg" jaagt zij de kippen weg, die nieuwsgierig om haar heen trippelen.

Behalve deze kippen. waaronder wij eenige mooie exemplaren aantreffen, zooals: de loerik sekool, loerik djalie, klawoe, loerik kemiri en pitik walik, zien wij nog een bok onder een afdak (èmpèr) rustig aan de bladeren van een op gehangen nonkòtak knabbelen. Als hij ons opmerkt, stampt hij tarrend met zijn voorpoot op den grond.

Langs een bamboehek slingeren zich de tèlèng met hare blauwe bloemen en de gèndôla met wijnroode ranken en zwarte bessen, terwijl in den tuin de kètélo pohoong (casave), djagoong (mais), djèwawoot (een soort gerst) groeien.

Op de daken van enkele woningen liggen kussens (bantal) in de zon te drogen en aan een langen bamboestijl hangt heel hoog een kooi, die als het ware in de lucht zweeft. Van daaruit daalt het melancholisch geluid van een vogel, de perkoetoet, tot ons neder. Allerlei boomen, zooals: de kokospalm (klòpò), pisang, djamboekloetook, kelor, nongkò, soerooh, woeni, katés of pèpaja de geurige kènongo en tjèmpoko vindt men hier in de kampong. Van de beide laatste boomsoorten zijn de welriekende bloemen zeer geliefd door de Inlanders.

En achter al dat groen, afgewisseld door de zilvergrijze bladeren van de kèmiri en het zachte bruine groen van de doerén, verheft zich tegen een teer blauwe lucht de bamboe of pring met zijn ritselend loof en wuivende kruinen, waarop de sri-goenting troont. Eigenaardig is het, hoe deze zwarte vogel, die iets kleiner is, dan een lijster en een gespleten staart heeft, zijn gevederde vrienden beschermt voor de aanvallen van kraaien en groote roofvogels zooals: de woeloong de alaap-alaap.

Is er onraad, dan laat de sri-goenting een luid gekrijsch hooren en terwijl alle vogels zich in in de lage struiken verbergen, vliegt hij den aankomenden vijand tegemoet, hem hoog in de lucht bevechtende en vervolgende totdat de indringer jaagd is. Geen wonder dus, dat de inlander dezen kleinen voor den moedigsten onder de vogel houdt en hem gaarne in de nabijheid der karbouwen ziet.

Het huis omloopende komen wij aan de gèdogan of stal, waarin een leelijk paard gestald is. Volgens kenteekens (oesèroesèran) bezit het dier goede eigenschappen. Zoo brengt het eene paard, volgens Oostersche begrippen, den bezitter geluk aan; het andere weder tegenspoed, zelfs zijn er paarden, die zulke noodlottige teekens hebben, dat zij in den oorlog niet te gebruiken zijn.

Een paard b: v:, dat vier witte voeten heeft, wordt asta genoemd. De gelukkige eigenaar wordt

Enkele kleine giften kwamen in van goede harten, die ook voor het lijden in 't verre Oosten en Westen voelen, maar hare stem was voor millioenen Nederlanders die van den roepende in de woestijn?

Waarom?

De Amajuba-collecte bracht in den Haag alleen f 7500 op en wanneer eene groenteman zijn paard verliest, komt er in enkele dagen genoeg binnen om hem een ander te koopen.

Voelt men werkelijk in Noord-Nederland niets voor het lijden in Indië?

Of deugt de vorm niet waarin de presidente vroeg? Zijn er werkelijk Hoofdcommissies, provinciale commissies en plaatselijke commissies noodig, die dringen en niet loslaten.

Welnu! Dan vorme men die commissies, want er wordt werkelijk bij zoo'n rijstnood groot gebrek geleden en 't gaat niet aan dat Nederland, zoo mild voor Zuid-Afrika, hier lijdelijk toe blijft zien.

Nogmaals doen wij een ernstig beroep op het Nederlandsche volk en op de Nederlandsche pers, helpt de vereeniging Oost en West waar zij een zoo goed doel beoogt.

Onder het mottto „*Voor den Inlander*" kan men persoonlijk of schriftelijk zijn geld zenden aan het Bestuur van de Vereeniging (Heerengracht 4) of aan de Redactie-Commissie van ons blad.

En wil men commissies of welken anderen vorm van inzamelen ook; men schrijve ons wanneer men denkt dat wij daarbij nuttig kunnen zijn; wij zijn, als men ons dit vraagt bereid om het noodige werk te doen.

Den Haag 27 Maart 1901

De Redactie-Commissie.

NIEUWSTIJDINGEN.

Bij het sluiten der redactie ontvangen wij nog juist het volgend telegrafisch bericht:

Te Groningen Afd. opgericht.

Dus reeds in het verre noorden warme belangstelling voor het verre zuiden.

* * *

Een Wetgevende Kamer voor Ned.-Indië. — Over dit onderwerp heeft mr. C. Th. van Deventer Dinsdag 2 April in het Indisch Genootschap gesproken en daarbij de volgende hoofdpunten toegelicht en ontwikkeld:

1. De samenstelling der Staten-Generaal levert geen voldoenden waarborg op voor een zaakkundige behandeling van dat deel der wetgeving en der begrooting voor Nederlandsch-Indië, dat, volgens het geldende staatsrecht, aan de Nederlandsche Volksvertegenwoordiging is opgedragen.

2. Bovendien ontbreekt der Volksvertegenwoordiging, tengevolge van de steeds toenemende bemoeiing der wetgevende macht met *moederlandsche* belangen, de tijd om de *koloniale* werkzaamheden naar behooren te behandelen en af te doen.

3. Aan deze twee bezwaren zou slechts onvoldoende tegemoet worden gekomen, indien aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal eenige indische afgevaardigden werden toegevoegd, of door de instelling van een adviseerenden „Kolonialen Raad."

4. Belangrijke verbetering zou daarentegen bereikt worden indien in Nederland werd ingesteld een uit met Indië bekende personen samengesteld staatslichaam, waarop, in hoofdzaak en als regel, de volgens het geldend staatsrecht tot de competentie der Staten-Generaal behoorende koloniale werkzaamheden overgingen, en indien alleen in bijzondere gevallen, zoomede bij gebrek aan overeenstemming tusschen de Regeering en bedoeld staatslichaam, de beslissing der wetgevende macht werd ingeroepen.

5. Het verdient aanbeveling de leden van dit staatslichaam te doen kiezen door de tot het kiesrecht voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal bevoegde ingezetenen van Nederland, die ten minste één jaar achtereen in Nederlandsch-Indië hebben doorgebracht en aan het college den naam te geven van *Kamer voor Nederlandsch-Indië*.

6. Ook onder de bestaande Grondwet zal het mogelijk zijn een op de aangegeven wijze te verkiezen *Kamer voor Nederlandsch-Indië* in te stellen en aan deze een belangrijken invloed te verzekeren op de wetgeving en op de samenstelling der begrooting voor Nederlansch-Indië. Het is zoowel in het belang van Nederland als van Indië, dat een daartoe strekkende regeling spoedig tot stand kome.

Wij zullen het door hem betoogde en ook het door anderen aangevoerde bespreken in een volgend nommer.

* * *

Suriname. — In „Onze West" komen belangrijke bijzonderheden voor omtrent eene viermaandsche reis van den heer Maurice Geoffroy administrateur der Cie. des mines d'or de la Guyane Hollandaise in het Lawa-gebied.

Het blad is verwonderd, dat de heer G. zooveel slag had om met de inlanders om te gaan en dat het hem gelukt is, niet alleen om goede vrienden te worden met de hoofden der Aucaners en der Boni-negers maar zelfs om die beide hoofden van sinds jaren onderling vijandige stammen met elkaar te verzoenen. Het gemakkelijk omgaan met den inlander is echter eene vrij algemeene eigenschap der Fransche Explorateurs; zij hebben dit ook bij hunne tochten in Afrika bewezen en in Atjeh huisde Brace de St. Pol Lices heel gemoedelijk in de ons vijandige kampongs.

Een Fransch reiziger en mijningenieur Levat, die Surinames binnenland bezocht, komt wellicht nog deze maand in Nederland en heeft aan „Oost en West" voordrachten met lichtbeelden beloofd.

* * *

De tentoonstelling te Groningen. — Reeds in ons vorig nummer hebben wij melding gemaakt van de opening dezer tentoonstelling; wij willen er thans een korte beschrijving van geven. In twee zalen van het museum van Oudheden zijn de kunstnijverheidsschool van Haarlem en de Indische kunstnijverheid eendrachtig saamgevoegd. Oost en West heeft de kleinste zaal, maar gelet op de ruim 400 nummers van den catalogus zou grooter localiteit meer in het voordeel zijn geweest der uitstalling. Toch is het zaaltje smaakvol ingericht en bij het binnenkomen trekt al dadelijk de aandacht de fraaie collectie batiks, waarmede men eene vaste dáár geplaatste vitrine heeft omgeven. Uitstekend verlicht is de vitrine waarin de schatten der Oost en West-Indische goudsmeekunst bij elkander liggen en vlak daarbij vindt men een collectie smeewerk in andere metalen, die aan den bezoeker der Haagsche tentoonstelling van „Oost en West" voor een groot deel reeds bekend is. Er zijn echter een paar zeer smaakvol bewerkte voorwerpen van tin, die in den Haag niet waren, twee ovale doozen, waarvan het handvat der deksels als fraaie versiering eene reusachtige oedang (garnaal) vertoont, getrouw naar de natuur weergegeven.

Tegen den wand zijn trofeeën van zeer fraaie krissen en andere wapens, die zoowel de vaardigheid in het smeden als de kunst van ivoor en houtbewerking doen uitkomen. Van de houtsnijkunst valt in de eerste plaats te vermelden een djatihouten kastje tot berging van kostbaarheden door een huisknecht te Koedoes (in de voormalige residentie Japara) gesneden. Merkwaardig is ook de inzending uit het museum van het Utrechtsche zendelinggenootschap, waarvan de meeste te koop zijn. Ook van bamboesnijwerk zijn er fraaie exemplaren; vermelding verdienen de dertien tibahs (kalkkokers bij het betelkauwen in gebruik) van Timon door den heer Loebèr te Leiden ingezonden.

Verspreid over het gansche kastje vindt men prachtig weefwerk van zijde en gouddraad, zooals die in Atjeh, de Padangsche bovenlanden, Batoe-Bahra, de Dajaklanden en andere gewesten worden vervaardigd en zeer trekt ook de aandacht het fraaie en betrekkelijk zoo goedkoope Palembangsche kantwerk. Deze tak van kunstnijverheid vooral, zou Nederland als het wilde, zoo gemakkelijk uit zijn verval kunnen opheffen.

Van vlechtwerk zijn er ruim honderd nommers in alle soorten en schakeeringen van af de fijne pauwveeren sigarenkokers tot aan de van lontonbladen gevlochten mandjes en Balineesche hoeden. Fraaie matten zijn er bij uit verschillende gewesten en een groote collectie hoofddeksels van allerlei aard, waaronder de bekende vooral in Frankrijk zoo in trek zijnde hoeden van Tangeran, waarvan de fabrikage in 1889 op de Parijsche tentoonstelling te zien was.

De ruimte in ons blad laat niet toe, om er nog meer van te zeggen, maar jammer is het zeker, dat althans in de eerste dagen het zoo gure begin van de lente oorzaak was van een niet zoo ruim bezoek als niet alleen onze tentoonstelling, maar ook die van het Departement Groningen der Maatschappij van Nijverheid zoo ten volle zou hebben verdiend. In de laatste dagen daarentegen was de toeloop zeer groot.

Vrijdag avond 29 Maart hield de heer Louis Lacomblé uit Rijswijk te Groningen eene lezing over Indische Kunstnijverheid in verband met het tentoongestelde met het doel om tot bezoek en tot aansluiting bij de Vereeniging aan te sporen. Warm was zijn pleidooi en na het applaus der aanwezigen ontving hij den dank van de presidente van „Oost en West" die de voordracht bijwoonde.

Aanstaanden Maandag en Dinsdag wordt alles hier ingepakt en naar Utrecht verzonden, waar hoogstwaarschijnlijk nog op den eersten Paaschdag de tentoonstelling in de zalen der Vereeniging „Voor de Kunst" geopend wordt.

De „Bandera Wolanda".

Als Hoofdcorrespondent van de Nederlandsche Soldatenkrant voor Indië, rijpte bij den 1e luit. Clockener Brousson het plan om ook voor de Inlandsche en Amboineesche militairen in Ned.-Indië een Maleische Soldatenkrant, de „Soerat Chabar Soldadoe" te stichten.

De uitgevers firma Albrecht en Co. geloofde niet aan de levensvatbaarheid, doch wilde het probeeren. Medewerkers waren de Pangeran Haryo Sasraningrat, Kapitein van het Legioen Pakoe Alam te Djocjakarta, J. E. Tehupeiory, een zeer intelligent leerling der Dokler-djawaschool te Batavia, F. Wiggers, de Redacteur van de Pembrita Betawi en de Amboineesche godsdienstleeraren J. Thenn en M. A. Sahuleka, respectievelijk te Koeta Radja en Magelang.

31 Augustus 1899 werd op groote schaal een proefnummer met circulaire bij het Leger verspreid; men wilde 1 Januari 1900 met de uitgave beginnen, doch het pessimisme van den Uitgever scheen juist. Er kwamen bitter weinig aanvragen om abonnement binnen. De zaak werd echter daarom niet opgegeven. De ontwerper ontving financieële hulp van den heer Taylor van de Kon. Paketvaartmaatschappij en van Z. H. den Sultan van Langkat en begon weer rusteloos propaganda te maken. Ook vroeg hij een geldelijken steun steun aan het publiek in Holland en Indië, doch ontving zeer weinig blijken van instemming.

Toch begon Albrecht & Co. 15 April 1900 met de Uitgave van de Soerat Chabar Soldadoe en wel met pl.m. 400 abonnés, terwijl pl.m. 400 exemplaren gratis verspreid werden.

Doel van het blad was niet-Hollandsche militairen liefde voor hun Koningin, voor Nederland, voor hun vaandel in te boezemen. Hun door grootsche voorbeelden van rasgenooten tot navolging te prikkelen, kortom het z.g. militaire moreel der bruine strijders te ontwikkelen.

De Soerat Chabar Soldadoe had succès. Thans is de oplaag 6000 exemplaren. De abonnementsprijs is door den Uitgever verlaagd tot 50 cent per drie maanden, 90 cent per half jaar en f 1.50 per twaalf maanden.

Aangezien er echter ongeveer 5500 niet-milizich geabonneerd hebben, begreep de stichter, dat de naam Soerat Chabar Soldadoe niet meer juist was en nu zal 15 April a.s. de naam in dien van Bandera Wolanda, (de Hollandsche vlag) worden veranderd. Een request werd aan Z. Exellentie den Gouverneur-Generaal aangeboden en daarin verzocht om voor f 5500 van Regeeringswege een abonnement te nemen van 1680 exemplaren, bestemd voor het leger (te verdeelen over alle Inlandsche en Amboineesche troepenafdeelingen) en 2000 exemplaren voor de Inlandsche scholen. Zijne Exellentie de Minister van Koloniën had de goedheid op dit request gunstig te adviseeren. 't Antwoord is nog niet bekend. Intusschen hebben de Cadetten te Breda en te Alkmaar een dubbeltjesfonds ter ondersteuning van de Bandera Wolanda gesticht, waartoe 232 cadetten toetraden, die wekelijks een dubbeltje contribueeren.

Hierdoor werd men in staat gesteld een zeer ontwikkeld Maleier Abdul Rivai, dokter djawa en thans studeerende in de medicijnen te Amsterdam en een Javaansch schilder Mas Abdullah ook wonende te Amsterdam (beiden Heerenstraat 16) aan het blad te verbinden.

Abdul Rivai was zelf reeds de uitgave van een Maleisch blad, de Penarta Wolanda begonnen. Hij had 't zelfde doel als Clockener Brousson. 1e. De verstandelijke opheffing van zijn lezers; 2e. het verstrekken van den band tusschen Holland en Indië; 3e. het opwekken van liefde voor Hare Majesteit onze Koningin; 4e. het logisch leeren denken des Inlanders; 5e. belangstelling wekken voor zaken, die buiten den gewonen Inlandschen gezichtskring vallen; 6e. verzachting, laat ons maar zeggen moderniseering en veredeling van het Islamitsch geloof en daardoor voorkoming van fanatisme en onverdraagzaamheid,

Beide bladen de Soerat Chabar Soldadoe en Pewarta Wolanda smelten nu samen tot Bandera Wolanda. De prijs blijft als boven, Mas Abdullah zal de afleveringen met penteekening illustreeren.

Verder is nog medewerking verkregen van Radhen Mas Pandji Såsrå Kårtånå, als spreker op 't Taalcongres te Gent bekend geworden, terwijl in Indië nog als medewerkers toetraden Nawawi galar Soetan Maämoer, onderwijzer aan de Kweekschool te Fort de Kock, Datoe Soetan Maharadja te Padang, Lim Soen Hwat te Siboga en F. J. Marunaja te Koeta Radja.

In 25 plaatsen op Java en de Buitenbezittingen treden thans Europeesche, Chineesche en Inlandsche agenten op en de Bandera Wolanda belooft 't meest gelezen Maleische blad te worden. 't Verschijnt eens in de veertien dagen.

't Blad wordt van af 15 April geschreven in beschaafd, grammaticaal juist Maleisch (geen z. g. Hoog-Maleisch) en Abdul Rivai wil de lezers leeren van 't Maleisch een denktaal te maken.

Ook zullen de lezers opgewekt worden Nederlandsch te leeren spreken en schrijven, of dit te doen leeren door hun kinderen, overtuigd als de redactieleden zijn, dat de kennis van het Nederlandsch de beste waarborg is voor ontwikkeling en trouw aan het Gouvernement.

Als bijzonderheid kunnen we meedeelen, dat reeds 25 Atjehsche jongelui en ook Papoea's van Fak Fak op 't blad geabonneerd zijn. In de Molukken zijn pl. m. 800 abonnés, in de Padangsche Bovenlanden pl. m. 200.

Zoodra er 10000 abonnés zijn zal eene Javaansche Uitgave met Javaansche letterteekens het licht zien.

Het Blad is niet bepaald een *Nieuwsblad*, doch meer een tijdschrift.

Bovenstaande gegevens kregen wij van de redactie van het nieuwe blad en gaarne verleenen wij aan het verspreiden onzen steun. Wij vinden het werkplan der „Bandera Blanda" zoowel op maatschappelijk gebied als uit een nationaal oogpunt uitmuntend en hopen, dat er ook onder onze leden velen zullen zijn, die zich op dit geillustreerd Maleisch tijdschrift zullen abonneeren.

R. C.

De Eurasiërs.

Uit een verslag over verschillende Christelijke Werkzaamheden te Batavia door Ds. J. W. Gunning, Directeur van het Ned. Zendingsgenootschap nemen wij het volgende over:

„Wie deze dingen nooit heeft gezien, kan zich „niet dan met moeite een voorstelling vormen „van den toestand, waarin tallooze afstammelingen van Europeanen hier verkeeren. In bam„boe-huisjes, dicht op elkaar en doorsneden van „modderige wegen, wonen ze bijeen. Om hun „Europeesche afkomst achten zij zich te hoog „om door eerlijken arbeid in hun onderhoud te „voorzien, terwijl hun ontwikkeling te weinig „is om hen in staat te stellen door intellectueelen „arbeid het noodige te verdienen. Het onver„mijdelijke gevolg hiervan is, dat allerlei onge„rechtigheid, vooral onzedelijkheid, onder hen „welig voorttiert. Het komt mij voor, dat de „Christelijke gemeente en de Zendingscorporaties „nog veel te weinig dordrongen zijn van de be„teekenis van den arbeid onder deze kinderen „van ons volk. Dat hun aantal in de drie eeuwen „van Holland's overheersching zeer groot is ge„worden behoeft geen betoog en al is de be„schouwing van 't leven in concubinaat in staat „van wijziging, toch is het aantal dergenen, die „zich daaraan overgeven, nog steeds bizonder „groot, zoodat het getal der Eurasiërs gestadig „vermeerdert. Te gelijkertijd gaan zij vooruit in „ontwikkeling en beginnen zij hoe langer hoe „meer het hoofd op te steken. De zoogenaamde „Indische Bond, van welken het nog niet ge„heel duidelijk is, wat hij bedoelt, bestaat uit„sluitend uit menschen van dit gemengde ras; „en wat deze, zoodra zij tot eenige zelfstandig„heid komen, vermogen, is voldoende uit de Philippijnen gebleken".

De beschouwingen in bovenstaand uittreksel geheel latende voor rekening van den steller hebben wij het overgenomen omdat vooral het slot er van stof tot denken geeft.

---

door den Javaan gevreesd, omdat hij groote macht moet bezitten.

Naast de gèdogan zien wij een man, die dakbedekking (wèlit) vlecht.

Tusschen twee lange bamboelatten schuift hij een handvol alang alang (een grassoort) die hij met toefoos (een heel dun reepje bamboe) of met toeloep, touw, dat in een klos of gèbègan is opgerold, te zamen bindt en met de hand plat drukt. Hiermede gaat hij voort, telkens bosje voor bosje, totdat de vereischte lengte is verkregen, waarna de latten worden afgehakt.

Wat nu de bouw van een Javaansch huis (oemak) betreft, die is al heel eenvoudig. Met behulp van eenige stijlen (djèdjèr), latten (reng en oesook), dwarsbamboes (blandar en pèngèrèt) wordt het geraamte in elkaar gezet. Daarop komt het dak of èmpjak met wèlit en woewoong (nok), terwijl twee driehoekige zijstukken (toetoop kéong) het huis voltooien. Een vloer kent de inlander niet; de grond wordt wat opgehoogd en daarna ingestampt, terwijl aan de buitenste stijlen een bamboe wand (gèdek) wordt aangebracht, waarin een opening is gelaten voor de deur. Ook ziet men dikwijls, dat bij rijkere woningen nog buiten den wand, meestal achter of op zij van het huis staketsels zijn geplaats, met gedroogde bamboe takken (tjarang) opgevuld, om aan de dieven het binnen komen te bemoeielijken.

Voor het opzetten van een huis betaalt de eigenaar geen werkloon; men helpt elkander, waarna het werk met een eenvoudig rijstmaal of met koffie en inlandsche koekjes wordt besloten.

Laten wij nu het huis van binnen zien.

Uit de smalle buitengalerij, als men dit zoo noemen mag, stappen wij, na de vergunning der oude vrouw verkregen te hebben, de eigenlijke woning binnen. Deze is door een dwarswand in tweeën verdeeld: de binnengalerij, waar de bewoners huizen en de sèntong of slaapkamer. In het huisvertrek vinden wij de ambén of rustbank, die bedekt is met een mat (kloso) uit pandanbladeren gevlochten. Aan den achterkant is de pawon of keuken. Hier kookt men op een uit steen en klei gevormden haard, waarin gaten zijn gemaakt. In het slaapvertrek treffen wij ook een ambén aan, maar door er een soort bedekking als hemel overheen te plaatsen, is zij tot ledikant (kòbong) ingericht. Tegen den wand is tusschen een kèris en golok of kapmes een spiegeltje (pèngilon) opgehangen. Voorts zien wij op een drievoet (adèk adèk) de tjloepak een soort lamp met katjang olie gevuld, waarin een katoenen pitje is aangebracht.

Achter het huis is een klein erf, waar behalve eenige rozen en balsemienen ook andere planten groeien, zooals de geurige sèréh, de dhilèm (patchoeli) en de ienggoe (wijnruit). Van de dhilèmplant strooit men de bladeren, als insecten werend, tusschen de kleeren.

In een afgesloten hoekje staat het kippenhok, waar een kip rustig op een pètarangan (ben) zit te broeden. Eenige lege doppen van uitgebroede eieren hangen aan een bamboe touwtje boven de kip.

Keeren wij nu terug naar de batikvrouw.... Als wij bij haar thuis zijn, vraagt zij of wij ook hare woning willen zien, die is immers veel mooier en grooter dan van haar buurvrouw....

Bij het binnentreden bemerken wij dit dadelijk. Achter een bamboe omheining staan een paar karkouwen (kèboo) ons snuivend en onrustig aan te zien, doch geen vrees, kwaad zijn de dieren niet, het is slechts angstige verbazing over de ongewone verschijning. Op onze vraag waarom die beesten in huis gestald zijn, wordt ons lachend geantwoord, dat zij hier onder het oog van den meester het veiligst zijn. Voor den Javaan toch is de karbouw de grootste rijkdom; men weet, hoe zij aan die dieren gehecht zijn en hoe goed die verzorgd worden. Van hun kant zijn de karbouwen evenzeer getrouw en vooral zeer gehecht aan hun geleider. Soms ziet men, hoe een jong knaapje (bétjah angon) het dier met zijn stem regeert of door een klein takje bestuurt.

Er zijn zelfs voorbeelden, o. a. door Multatuli beschreven, hoe een buffel zijn meester behoedde voor de klauwen van een tijger en daarbij het leven verloor.

Nemen wij nu het huis op....

De indeeling is bijna dezelfde als van het andere, dat wij zoo zagen, alleen zijn de wanden hier met képang, matten, bekleed; overigens toont alles meer welvaart aan. De deur van de sèntong is evenals de kòbong versierd met uitgeschulpte sitsen strooken van rood, wit en groen katoen. Op een soort schatkist, mooi uitgesneden en met kleine spiegeltjes ingelegd, zijn een zestal pronkkussens als bewijs van rijkdom opgestapeld, terwijl een grootere spiegel aan den wand prijkt. Vlak naast de deur van het slaapvertrek staat op een soort tafeltje een roodgeverfde houten bak (doelang) met gendi of waterkruik en bokor (geel koperen schaal). Ook de haard is netter en grooter, terwijl de keuken goed voorzien is van het noodige kookgereedschap zooals: de dandang, pasoo, kèndil, iroos, ajakan, tjobek met oelèk oelèk en gentong of watervat. Een siwoor of waterschepper van klapperdorp is op een stokje bij de gèntong geplaatst.

„Koboongan" (Afgebrand) zegt de vrouw met haar hand naar een tooneel van verwoesting wijzende, toen wij op het achtererf kwamen...

Geblakerde boomstammen en verkoolde stukken hout liggen overal verspreid en in het midden van die donkere massa groeit een kleine pisang-stam.

Uit een soort bijgeloof bouwt de Javaan op een plaats waar brand is geweest, geen huis meer, maar hij plant de gèdang of pisang. In deze plant ziet hij zijn geluk, de Phoenix, die hem weer voorspoed zal aanbrengen, groeiende op de plek waar hij lief en leed kende te midden van zijn eenvoudig gezin. Bij huwelijks feesten daarentegen wordt de pisang vóór aan den ingang van de woning geplant, als symbool van zegen en voorspoed.

Hoogst voldaan over hetgeen wij zagen, vangen wij den teruchtocht aan, na eerst een frisschen dronk genomen te hebben van het water eener jonge klappernoot (degàn), die het vrouwtje ons vriendelijk aanbood.

En als wij de kampong uit zijn en de gardoe achter ons hebben, sluipt de kamponghond zachtjes al brommende naar de poort, knipoogend naar ons turende, totdat wij uit het gezicht zijn.

Dan vleit hij zijn uitgemergeld lichaam neer in de heete asch van het uitgedoofde wachtvuur, steekt snuivend zijn neus in de hoogte en vervalt daarna in een toestand tusschen sluimeren en waken.

Iboes.

Schuilt er werkelijk gevaar in het meer tot eigen bewustzijn komen van de Indo-Europeanen of zal eene wijze Regeering daarvan partij kunnen trekken om de kansen op het veilig bezit van Oost-Indië voor Nederland te vergrooten en ook op economisch gebied physiek geheel voor het land geeigende krachten ten bate te doen komen van nijverheid en landbouw. De oprichting van den Indischen Bond wordt dan het Moederland en Indië ten zegen. E. v. Z.

Boekbeschouwingen.

Indië bij de stembus, zoo luidt de titel eener onder den pseudoniem „Blanda" geschreven brochure, die ettelijke maanden geleden door C. Daniels te Amsterdam werd in den handel gebracht, maar die ook op dit oogenblik nog ten volle actueel is, omdat ze de Nederlandsche kiezers opwekt en aanspoort om bij de aanstaande kamerverkiezingen meer dan ze tot nu toe deden er aan te denken, van welk groot belang het koloniaal bezit steeds was en nog altijd is voor Nederland en niet te vergeten welke dure verplichtingen wij hebben tegenover den Oost-Indischen inlander en vooral tegenover den Javaan, die door ons stelsel van bestuur nog hoe langer hoe meer wordt verarmd, al blijft hem, zooals dit bij herhaling blijkt, economisch ook nu reeds weinig weerstandsvermogen meer over.

„Blanda" is blijkbaar iemand, die Oost-Indië en vooral Java door en door kent, zoowel uit eigen aanschouwing als door studie; wij hebben met de meeste belangstelling zijn boekje gelezen en durven het gerust ter lezing aanbevelen. Wat wij tot nu toe van de voorbereiding der aanstaande verkiezingen hebben gelezen, geeft ons weinig hoop, dat naar de roepstem van den wakkeren strijder voor de belangen der Inlandsche bevolking in het verre oosten zal worden geluisterd en herinneren wij het ons goed, dan is de verschijning der brochure door de Nederlandsche dagbladen ook weinig besproken. Op slechts ééne enkele uitzondering na, gaan de staatkundige partijen door met de koloniën op hun program zoo goed als te verwaarloozen, terwijl de publieke pers zich onthoudt van polemiek, zoodra op krachtige wijze wordt aangetoond, hoezéér wij in onze plichtmatige voogdij tegenover de koloniën te kort schieten en, wat bij sommigen misschien nog zwaarder weegt, welk gevaarlijk spel wij spelen door dit te doen, tegenover ons eigen belang, want nog altijd trekt Nederland indirect uit die koloniën groote voordeelen.

„Oost en West" blijft direct buiten den kiezersstrijd, maar zij zou geen vereeniging zijn, die in het bizonder de koloniale belangen behartigt, wanneer zij niet hare sympathie betuigde aan alle goede pogingen, die gedaan worden om den Indiëer krachtiger vertegenwoordigd te krijgen in de beide Kamers der Staten-Generaal.

Dit is de reden dat wij op nieuw de aandacht vestigen op het geschrift van „Blanda" dat de grondslag kan zijn voor de studie van een degelijk koloniaal program. Wij zouden gaarne zien, dat zijne meestal klemmende argumenten niet met stilzwijgen werden voorbijgegaan maar dat ze door hen die er mee instemmen in ruimeren kring werden verbreid en door andersdenkenden weerlegd. E. v. Z.

H. C. Morris. *The History of Colonization* London 1900, II vols. Een geschiedkundig overzicht vàn de verschillende wijzen van coloniseeren, van af de verste oudheid tot op heden, waarin eigenlijk niet veel nieuws wordt verteld, maar dat lezenswaard is in de hoofdstukken handelend over de Hollandsche koloniën. Het is opvallend, dat in 't algemeen de dwalingen en misvattingen van buitenlanders veelvuldiger zijn wanneer het geldt het „Rijk in Europa" dan met betrekking tot onze koloniën, waar wij zelven werkelijk nu en dan met behartigenswaarde opmerkingen van vreemden ons voordeel kunnen doen. Treffend scheen mij de volgende uitdrukking voorkomende aan het slot der hoofdstukken aan ons koloniaal beleid gewijd: The Dutch for once appreciate the opportunities open to their entreprise, not a single company but rather the entire nation to day regards the colonies as a part of its wealth, the young men consider public employment in these regions an honor..., national patriotism is aroused, something more than the cupidity of financial gain inspires modern sentiment towards the dependencies." Mogen wij ons dit alles zonder blikken of blozen laten aanleunen? Kunnen wij met een gerust geweten die loftuitingen aanvaarden? Laat ons dit voor het volgend geslacht hopen.

Een Koloniaal informatie-bureau.

Een zeer practische instelling is zeker het eenigen tijd geleden te Parijs opgerichte „Office Colonial", dat een onderdeel is van het Fransche Ministerie van Koloniën. Het wordt gehouden in een der localen van de bekende *Galerie d'Orleans* van het Palais Royal en dient om nauwkeurige en officieele inlichtingen te geven omtrent alle zaken van kolonialen aard, die voor het publiek van belang kunnen zijn.

Een van de belangrijkste onderdeelen is de Sectie „Handel" waar ook wel mondelinge inlichtingen worden verstrekt, maar die zich toch hoofdzakelijk bezig houdt met het samenstellen en uitgeven van een maandblad „Feuille de Renseignement", waarvan veertien honderd exemplaren worden rondgezonden hoofdzakelijk aan de nieuwsbladen der Kamers van Koophandel, koloniale vereenigingen en particulieren, die koloniale zaken doen. Men vindt daarin van alles en nog wat, niet alleen handel en nijverheid betreffende, maar ook allerlei, dat tot inlichting kan dienen. Ook emigranten worden al wat over Fransche Koloniën betreft volledig ingelicht.

Gedurende den Tentoonstellingstijd van 1900 heb ik aan het Koloniaal informatie-bureau menig bezoek gebracht en met genot die goede en voor het publiek zoo doelmatige inrichting gezien. E. v. Z.

Inhoud van Tijdschriften.

De Indische Mercuur van 26 Maart:

Suikerraffineeren op Java.
Een te Réunion verkregen hybride van Liberia- en Arabische koffie.
Wetenschappelijke bemesting van thee.
Plantwijdte.
De suikerindustrie in Spanje.
Nederlandsche en Nederl.-Indische Voorschotbank.
Verslag van het Mijnwezen over het 3e kwartaal 1900.
De Assahan Plantage Maatschappij.
Cultuur-Maatschappij Goenoeng Sarie.
Rotterdam-Serdang-Maatschappij.
Cultuur-Maatschappij Lebak Redjo.
Babat-Djombang Stoomtram-Maatschappij.
Kleine Mededeelingen.
Wekelijksch Overzicht der Suikerindustrie.
Wekelijksch Overzicht van den Koffiehandel.
Mail-Overzicht.
Handels-Overzicht.
Onze Leestafel.
Scheepvaart-berichten.
Artikelen in portefeuille of in bewerking.
De grond voor de theecultuur in Ceylon.
Henri Jamelle. Les cultures coloniales. Plantes industrielles et médicinales.

Verzending O.-I. Mail.

VOOR DEN HAAG.

Amsterdam, Nederl.,	12 April	26 April	11.20	's av.
Rotterdam, Lloyd,	5 April	19 April	11.30	's av.
Genua, Nederland,	9 April	23 April	11.30	's av.
Marseille, Lloyd,		16 April	6.30	's av.
Marseille, Fr. dienst,	6 April	20 April	7.30	vm..
Brindisi, Eng. dienst,	12 April	26 April	12.30	mid.
Napels, Duits. dienst,		15 April	12.—	mid

MAIL SURINAME.

Amsterdam, Nederl.,	15 April		11.15	's av.
Southampton, Eng.,	15 April		11.30	's av.

Suppl. verzending daags daarna 6.30 's av.; aansluiting niet altijd verzekerd.

St. Nazaire, Fr.,	8 April	8 Mei	7.45	vm.

MAIL CURAÇAO.

Via Genua den 2n van elke maand, alleen op verzoek.
Elken Dinsdag en Vrijdag 6.30 's av. via Southampton en Queenstown en New-York.

MAIL CONGO.

Antwerpen den 15n en den laatsten van elke maand 7.20 's av.
Lissabon den 3n en den 18n van elke maand 3.20 m.

MAIL CANARISCHE EILANDEN.

(Teneriffe.)

Liverpool. Elken Maandag 7.20 's av.
Southampton. Elken Vrijdag 7.20 's av.

Abonnement voor niet-leden.

Ondergeteekende verklaart zich te abonneeren op het orgaan „OOST en WEST" à *f* 2.— per jaar.

Naam: *Woonplaats:*

Verzoeke dit biljet na invulling uitteknippen en aan de Uitgevers van dit blad, Haagpoort 4, den Haag te zenden.

ADVERTENTIËN.

Assurantie Maatschappij tegen **Brand**schade
DE **NEDERLANDEN** van 1845.
Hoofd-Directie te 's-Gravenhage:
CAREL HENNY, Directeur;
Mr. J. J. HENNY, Adj.-Directeur.
Kantoren: 's-Gravenhage, Kerkplein, hoek Prinsestraat. — Amsterdam, Sophiaplein. — Rotterdam, Zuidblaak 24 (Beursplein). — Breda, Prinsenkade. — Alkmaar, Langestraat. — Nijmegen, Inde-Betouwstraat 8. — Groningen, Akerhof, hoek Akerstraat. — Zutphen, IJselkade.
Kapitaal . . . . . f 4,000,000.00
Verzekering tegen **BRAND-** en **INBRAAK**schade tegen vaste en zeer billijke Premiën, zonder Inleggelden of Nabetalingen.
Vertegenwoordigd o. a. in alle hoofdplaatsen van Nederlandsch Oost-Indië en te Paramaribo.

A. S. VAN ECK,
43 KORTE POTEN,
Den Haag.
Waterleidingslangen.
Gas-Gloeiartikelen.
SMEDERIJ. GASFITTERIJ.

NIJMEGEN,
Door vertrek naar elders, tegen Mei of later, op een der mooiste standen te huur, een huis bevattende negen, zoowel groote als kleinere **Kamers, Bad-** en **Dienstbodenkamer, voor-** en **achtertuin,** zeer soliede gebouwd. Huurprijs f 525.—. Brieven onder letter K bureau van dit blad.

Gebr. TEN HOUTEN,
UTRECHT, DEN HAAG.
Compleete Meubeleering.
SPECIALITEIT IN
Slaapkamer-Artikelen.
Soliede bewerking. Zeer billijke prijzen.

VLAMINGSTRAAT 51, Den Haag,
1e huis van af de Schoolstraat.
Wegens Opheffing worden alle voorradige Goederen beneden inkoopsprijs
OPGERUIMD.
Manchetten, Dassen, Fronts etc.
De uitverkoop duurt slechts eenige weken.
ZIE ETALAGE EN PRIJZEN.
Boorden van 35 voor 23 ct. pr. LINNEN.

JOH. H. HOPMAN,
MAGAZIJN ter MEUBELEERING
3 PRINSESTRAAT 3, Den Haag
over het Postkantoor.
COMPLETE MEUBELEERING van huizen en enkele vertrekken.
Modern en in stijle.
Eenvoudig en rijk bewerkt. Doch solide.

Magazijn HET ANKER,
Veenestraat 49, Den Haag.
Specialiteit Witte Goederen.
UITRUSTINGEN, UITZETTEN.

Meubelfabriek, Behangerij, Stoffeerderij, Beddenmakerij,
Gebr. ROOS,
Roggestraat 4 en 12, Arnhem,
Intercom. Telefoon 242.
Speciale inrichting voor geheele meubileering van Huizen en Villa's.
Extra gunstige voorwaarden voor verhuring van Gemeubileerde Villa's en Woonhuizen.
Begrooting en Prijscourant Kosteloos.
Franco verzending door geheel Nederland.
Enorme Keuze. Soliede Bediening. Goedkoope Prijzen.

ERNEST CASSUTO
Tandarts,
PIETER BOTHSTRAAT No. 1,
BEZUIDENHOUT,
Den Haag.
SPREEKUUR dagelijks van 1 tot 5.

Tollensstraat 70,
DEN HAAG.
Costumes. . . f5.— en hooger.
Costuumrokken - 2.50
Ochtendjaponnen - 1.50 » - 2.—.

Een **Dames-Costuumwerkster** beveelt zich aan voor het les geven van **Maatknippen** en **Naaien** van **eigen Costuums** enz,
Adres **Tollensstraat 70,** Den Haag.

WITTEN.
Indien men **vlug, goed** en **netjes** gewit wil hebben, zonder dat 't afgeeft, vervoege men zich bij
J. VAN GANGELEN en Co.
Hemsterhuisstraat 88 d, Den Haag.

HERM. MEELKER,
Importeur van Havana Sigaren,
levert Sigaren van UITSTEKENDE KWALITEIT tegen CONCURREERENDE PRIJZEN.
200 stuks franco door geheel Nederland.
Sumatrastraat 1 c, Den Haag.

INFORMATIE BUREAU
VOOR
Binnen- en Buitenlandsche Pensions.
Aanbevelenswaardige adressen van **Pensions** in de voornaamste plaatsen in Europa. Zeer aanbevolen voor familles die minstens een week op de een of andere plaats wenschen te verblijven en liever niet hun intrek nemen in de veel duurdere en meestal ongezellige Hotels.
J. P. KOCH & Co.,
125, LAAN van MEERDERVOORT,
's-Gravenhage.

C. J. v. d. MEER,
Waldeck-Pyrmontkade 11, 11a, 13,
DEN HAAG.
HANDEL
in Wijnen, Binnen- en Buitenlandsche Bieren, Minerale en Medicinale Bronwateren en Gedistilleerd.
SPECIALITEIT
in Bordeaux-, Bourgogne-, Port-, Rijn- en Moezelwijnen.
Champagne en Cognac.

Ondergeteekende .....

wenscht $\frac{\text{Donateur-trice}}{\text{Lid}}$ *te worden van de Vereeniging* „Oost en West" *tegen betaling eener jaarlijksche contributie van f* ..... *of door eene gift in eens van f* .....

Handteekening en volledig duidelijk adres.

.....

.....

NB. Doorslaan wat men niet wil.

Coöperatieve Vereeniging „DE WEKKER"

Huisarbeid en Reformkleeding

Zeestraat 31, Den Haag.

Groote Collectie poreuse stoffen als:

Dr. Lahman's, Dr. Schonherr's, Cellulor, Eureka, Mohr's Korell gewebe e. a.

Zend franco Modellen, Stalen en Geïll. Prijscouranten, neemt alle soorten van naaiwerk aan.

Zij wordt geleverd Steen- en Gruisvrij.
Is in het gebruik de goedkoopste.
Geeft veel hitte. Brandt zeer lang.
Prijs per H.L.
f 2.30.

Stookt de Prima Engelsche Antraciet van

C. AANDEWIEL,
Hofleverancier.
Kantoor SUMATRASTRAAT 145, DEN HAAG.
TELEFOONNUMMER 1014.

Bij ALBRECHT en Co. te Batavia, verschijnt om de veertien dagen de

Bandera Wolanda

Geïllusteerd tijdschrift voor Inboorlingen en Amboineezen.

Abonnementsprijs voor Indië *f 1.50* per jaar.
„ „ Holland *f 2.50* „ „

Oplaag reeds meer dan 7000 ex.

Hoofdcorrespondent: **CLOCKENER BROUSSON**, 1ste Luit. 6de Regt Infie te Breda.

GRAND CHOIX **d'APPAREILS** POUR LA
PHOTOGRAPHIE
pour amateurs et accessoires pour la **PHOTOGRAPHIE.**
S. BOSMAN, Opticien et Graveur,
(Diplomé à divers Expositions).
HOOGSTRAAT 8, LA HAYE.
Unique Dépôt de VERRES ISOMÉTROPES pour LUNETTES et PINCENEZ.

Haagsche Assurantie-Compagnie

voor Brand enz. van 1805.
te 's Gravenhage.
Kantoor Z. O. Buitensingel 245 b/h. Bezuidenh.

Directeuren:
W. F. MASTENBROEK en C. W. VERSTEGE.

Commissarissen:
Mr. W. K. F. P. Graaf van BYLANDT.
Mr. J. G. GLEICHMAN.
A. J. H. VAN KAPPEN.

Passagiersvaart Neêrl.-Indië.

Voor UITRUSTINGEN vervoege men zich aan het

Eng. Heeren Mode-Magazijn

VAN

H. F. JURRITSMA,
Hofleverancier,
te UTRECHT.

Grootste inrichting op dit gebied te Utrecht.
Attesten ter inzage.
Prijscourant op aanvraag.

Administratie-Kantoor „Insulinde".

Volgestort Kapitaal f 100.000.—
Prinsengracht 1087, Amsterdam.

Belast zich met: Het Administreeren en in bewaring nemen van fondsen en andere geldswaardige papieren. Het administreeren van alle roerende en onroerende goederen. Het koopen en verkoopen van Effecten en het uitvoeren van alle Beurszaken. Het geven van rentevergoeding in Rekening-Courant. Het nemen van gelden à deposito en het nemen en geven van gelden op prolongatie. Het wisselen van vreemd bankpapier en muntspeciën. Het verzilveren van coupons. Het syndicateeren en emitteeren van solide Maatschappijen.

Telegram-Adres: INSULA. De Directie,
A. C. ENGELBERTS. J. SCHEUER.
Correspondent voor 's-Gravenhage:
K. J. THOMAS, K. Emmakade 99.

Stoomvaart-Maatschappij „Nederland".

MAILDIENST tusschen Amsterdam en Nederl.-Indië.

(VIA GENUA).

Naar Padang, Batavia, Cheribon, Samarang en Soerabaya

en in doorvracht naar alle andere plaatsen in den Ned. Ind. Archipel, die door de Stoomschepen der Kon. Paketvaart-Maatschappij worden bediend.

SS. **Prins Hendrik**, Kapt. S. TURFBOER, **13 April**.
Laadt ook voor PANAROEKAN direct.
SS. **Koning Willem II**. Kapt. C. A. BAKKER, **27 April**.

EXTRA AFVAARTEN.

SS. **Soembawa**, Kapt. S. FENENGA, **6 April.**
Laadt ook voor TAGAL direct.
SS. **Timor**, Kapt. E. J. CARST, **4 Mei.**

Adres voor **LADING** en **PAKETTEN:**
Te Amsterdam: VRACHTBUREAU STOOMVAART-MAATSCHAPPIJ „NEDERLAND" (Handelskade).
Te Rotterdam: KUYPER, VAN DAM & SMEER voor s.s. **Prins Hendrik** en **Timor**, HUDIG & BLOKHUYZEN voor ss. **Koning Willem II** en **Soembawa.**
Adres voor **passage:** Afdeeling **Passagiersdienst,** Prins Hendrikkade 160, te *Amsterdam* en bij hare Agenten te *'s Hage*, CRANS & Co., Celebesstraat 40.

Gaat nergens anders dan bij **Toko Padang** dan koopt U de goedkoopste artikelen voor de **Rijsttafel.**

Aanbevelend, ***J. Vleeschdrager,***
ZOUTMANSTRAAT 16a, DEN HAAG.

Bestellingen buiten de stad worden zoo spoedig mogelijk franco geleverd.
EMBALAGE VRIJ.

L. LANGE,

23 Wagenstraat, 's-Gravenhage,
TELEPHOON No. 659.

Sigaren in alle soorten en prijzen.
Doelmatige verpakking voor de tropen.
Specialiteit voor Export.

HAAGSCHE MUZIEK-HANDEL — ENDERLÉ en OOSTERVEEN
HOFSPUI No. 97. — HOFSPUI No. 97.

G. KERNER & Co.

PRIJSCOURANT GRATIS en FRANCO.

MAGAZIJN van
Tapijten, Linoleum, Meubelstoffen en Vitrage.
Groote keuze.
Concurreerende prijzen.
Binnen- en Buitenlandsche Verhuizingen.

J. JANSEN.

DEN HAAG,
Kepplerstraat 115
bij de Regentesselaan.

Behangerij, Stoffeerderij en Beddenmakerij.
COMPLEETE AMEUBILEERING.

Voor contante betaling 5 pCt. korting.
Bericht de ontvangst der nieuwe VOORJAARS COLLECTIËN.

J. L. KROEZE & Co.

Agenten in Assurantiën enz.

Sluiten Verzekeringen: op het **Leven**, tegen **Invaliditeit** en **Ongelukken**, tegen **Brand**, **Inbraak** enz.
Transport- en Glas-verzekeringen.
Bezorgen: **Hypotheken** op huizen en landerijen, **Verband** op schepen en **Voorschotten**.
Kantoor: SPUISTRAAT 68,
's-GRAVENHAGE.

Gemeub. Apartementen

Lange Voorhout No. 30.
Den Haag.
H. J. TEN HAGHUIS.

AU BON MARCHÉ - MODES.

Dames- en Kinderhoeden,
Voiles, Tulle, Linten, Bloemen, Veeren.
Wagenstraat 58, Den Haag.

A. A. KNUIJVER & ZONEN,

Gedempte Raamstraat 11-12,
's-GRAVENHAGE.
Hofleveranciers.

Nederlandsche Fabriek van **Borduur-** en **Passementwerken, Galonweverij** à Jacquard, **Photografiën** en **Teekeningen** van Vaandels. **Maconieke Artikelen** enz. worden franco ter inzage gezonden.

Zilveren Medaille Wereldtentoonstelling
PARIJS 1900.

J. H. v. Horssen,

KLEEDERMAKER,
Luthersche Burgwal 19, Den Haag.

Steeds voorradig een nieuwe sorteering **Nouveauté's stoffen** waarvan de goederen tegen de navolgende prijzen geleverd worden:

Gekleed costuum	van af	f	34	tot	f	56
Jaquet	„	„	28	„		46
Veston	„	„	22	„		42
Demi-Saisons	„	„	16	„		30
Winterjassen	„	„	20	„		56

Goed passende coupe en solide bewerking.

„Rotterdamsche Lloyd"

14daagsche Maildienst op Nederlandsch-Indië, via MARSEILLE.

Naar Padang, Batavia, Samarang en **Soerabaja** en in doorvracht naar alle andere plaatsen in den Ned.-Ind. Archipel, die door de Stoomschepen der Kon. Paketvaart-Maatschappij worden bediend.

Eerstvolgende afvaarten van Rotterdam:

6 April, Stoomschip **„SALAK"**, Kapt. J. SHARP.
20 April, Stoomschip **„LAWOE"**, Kapt. N. GUTHRIE.
De „Salak" laadt direct voor Cheribon.

EXTRA AFVAART:

Direct naar PADANG, JAVA's NOORDKUST en TJILATJAP } **16 April** SS. **„Solo"**, Kapt. W. ENGELSMAN.
Direct naar ATJEH, PADANG en JAVA } **10 Mei** SS. **„Bogor"**, Kapt. A. L. HARKEN.

De Agenten, **Ruys & Co.,** *Rotterdam* en *Amsterdam.*
Courier dit Dubekart & Co., *'s-Hage*, Anna Paulownastraat 1*d*.

Vereeniging OOST en WEST

Afdeeling 's-Gravenhage.

Bij de 3de Commissie **Bureau Heerengracht 4,** zijn van ***10—12*** en van ***2—4*** uur, *ook per brief*, inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.

Een gewezen Boekhouder tevens Hofmeester in een Bataviasch hotel.

Een geschikt persoon voor Copieerwerk die vreemde talen verstaat.

Een Dame die lessen geeft in Noorsch, Zweedsch, Duitsch en Italiaansch.

Een gewezen Ambtenaar, vroeger onderofficier der genie, liefst geen zittend werk.

Een Artiest, die zich voor het geven van teeken- en schilderles aanbeveelt ook naar de natuur.

Jonge Dame voor Juffrouw van Gezelschap.

Een Jonge Dame, die als Kinderjuffrouw of voor gezelschap mee naar O.I. wil.

Jonge Dame ter waarneming van het huishouden en het oppassen van kinderen.

Een gewezen Koetsier en echtgenoote, die huisbewaarders willen worden.

Een bekwame linnennaaister.

Een door de Muziekschool gediplomeerde Jonge Dame die zanglessen geeft.

Een beschaafde Dame op leeftijd die Engelsche en Fransche conversatieles geeft.

Jonge Dame, thans op een Fröbelschool geëmployeerd, voor lessen aan kinderen in O.-I. Heeft kennis van muziek.

Gewezen Sergeant in W.-I. voor portier, looper of huisbewaarder; kan ook copieerwerk verrichten.

Gebr. TEN HOUTEN

Lange Houtstraat 4. Teleph. No. 926.

Den Haag. — Utrecht.

Slaapkamer-Ameublementen.
ENGELSCHE LEDIKANTEN.
BEDDEN, DEKENS, MATRASSEN enz.
GEGARNEERDE WIEGEN en KINDER LEDIKANTEN.
Ledikanten voor Indië.
Behangerij. **Stoffeerderij.**

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.

Nº. 3. **Donderdag 18 April 1901.** **1ste Jaargang.**

De Zuid-Holl. Melkinrichting en Broodbakkerij,
Waldorpstraat, b d. Rijsw. weg.
Aan de Clientèle wordt in herinnering gebracht, dat in de maand *December* van ieder jaar 16 *pct.* wordt terugbetaald over het bedrag der gekochte *Melk* en 15 *pct.* over dat van het Brood.
DE DIRECTIE.

OOST EN WEST

Orgaan der Vereeniging.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland . . . . . *f* 2.—
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 2.50
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.10

Verschijnt alle veertien dagen.

Prijs der advertentiën.

Per regel . . . . . *f* 0.10
Dienstaanbiedingen **25 cents** per geheele annonce.

REDACTIE: De 4de Commissie, aan welke de verspreiding van populaire kennis omtrent Oost- en West-Indië is opgedragen.

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd aan den Heer G. E. V. L. VAN ZUYLEN, *Voorzitter der Redactiecommissie*, **7a Heerengracht,** of den *Secretaris*, Mr. G. VAN SLOOTEN Azn., **43 Conradkade,** beiden Den Haag.

Voor de Administratie en Advertentiën wende men zich tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" **Haagpoort 4,** Den Haag.

Dit Nummer bestaat uit twee bladen.

EERSTE BLAD.

PROPAGANDA.

Wij hebben de drie eerste nummers van ons blaadje, op zeer ruime schaal, ook buiten den kring onzer leden doen verspreiden, omdat wij het ons ten plicht rekenden zooveel mogelijk propaganda te maken voor ons streven, **om de kennis van Oost- en West-Indie populair te maken en om zoodoende belangstelling bij gansch het volk op te wekken voor de Koloniën**, wier welvaart met die van het moederland innig samenhangt.

Om dezelfde reden werd in overleg met het Hoofdbestuur de bepaling gemaakt, **dat ieder lid in Nederland van de Vereeniging „Oost en West", die f 1.50 of meer jaarlijks aan Contributie betaalt, het blad franco tehuis krijgt.** Niet alleen personen, maar ook Vereenigingen, Vennootschappen, Redactiën van dag- en weekbladen, Societeiten enz., kunnen als zoodanig lid van O. en W. worden.

Voor een gering bedrag per jaar krijgt men dus iedere veertien dagen ons orgaan en werkt daarenboven mede tot het doel, dat wij beoogen.

Na No. 3 kunnen wij echter geen proefnommers meer toezenden en daarom gaat bij dit nummer een postwisselformulier, dat ingevuld kan worden met het bedrag, dat men jaarlijks als lid wil bijdragen, f 1.50 als minimum of met f 2.—, wanneer men alleen een abonnement op ons blad verlangt. Ten postkantore moeten dan bij dit formulier de noodige gelden worden gestort.

Is het ons gelukt velen te overtuigen, dat ons werk, **mits algemeen ondersteund,** strekken zal tot heil der koloniën niet alleen, maar ook van het moederland zelf en dat **ieder, die het kan doen, een zedelijken plicht vervult door ons te steunen**, dan zal het groote getal onzer leden en onzer abonnees ons spoedig in staat stellen, **om ons veertiendaagsch blad in een weekblad te veranderen**.

Ook tot hen, **die thans reeds lid zijn,** wordt de aanmaning tot **propaganda** gericht. Voor hen, die slechts f 1.— 's-jaars contributie betalen waren de eerste drie nommers van ons orgaan eveneens **proefnummers** en wij gaan alleen dan met de verdere toezending voort, **wanneer zij aan onze uitgevers per postwissel het bedrag van f 0.50 doen toekomen**, zooals op den bijgevoegden postwissel werd ingevuld. Wij verwachten van hen, **dat zij dit allen doen zullen ook om op de hoogte te blijven van het werken der Vereeniging**, want de oprichting van het blad had zijn oorsprong in de samenwerking van het Hoofdbestuur met de leden en de Afdeelingen en van deze onderling. **Alle oproepingen voor vergaderingen en lezingen geschieden alleen door middel van het orgaan.**

Aan al onze lezers doen wij **daarenboven** het verzoek, om het uitgelezen blad niet weg te doen, maar **om het aan vrienden of bekenden ter lezing te geven**, met de aanbeveling, **om tot onzen Bond toe te treden.**

R. C.

Mededeelingen.

I. *Van het Hoofdbestuur.*

Nog ontvangen „Voor den Inlander": f 2.50 van C. d. P. te 's Gravenhage en f 1.— van Liesbeth te Nijmegen.

Woensdag 24 April komt het Hoofdbestuur te Breda bij elkander. Van deze samenkomst is het hoofddoel, om de nog in het 2e kwartaal van dit jaar te houden Algemeene Vergadering voor te bereiden.

Te Weltevreden (Batavia) werd 18 Maart eene afdeeling „Nederlandsch-Indië" van O. en W. opgericht. Het bestuur bestaat uit mejuffrouw E. van Loon, Directrice der hoogere burgerschool en de heeren H. J. W van Lawick van Pabst hoofd-inspecteur voor de suiker- en rijstcultuur, mr. J. H. Abendanon, directeur van onderwijs, N. B. Rost van Tonningen, luit.-kolonel der artillerie en Ch. P. J. Blok, assistent-resident. De heer van Lawick werd tot voorzitter gekozen, de heer Blok, onze oud-Secretaris van het Hoofdbestuur, nam het Secretariaat op zich.

De afdeeling „Nederlandsch-Indië zal voorloopig alle Oost-Indische leden onder haar beheer nemen, in afwachting, dat ook op andere plaatsen van Java en de Buitenbezittingen afdeelingen worden opgericht.

Bij acclamatie werd het voorstel aangenomen om aan Mevrouw Rooseboom het verzoek te richten Beschermvrouw der afdeeling te worden.

In de samenkomst, die tot de oprichting der afdeeling leidde, werd door een der aanwezigen de vraag gedaan, of Oost en West ook tot de paupers in Nederl.-Indie zijn zorgen zou uitstrekken. Door mr. Abendanon werd hierop geantwoord, dat al hetgeen de Vereeniging doet voor Nijverheid en Kunstnijverheid in de koloniën ook ten goede der paupers komt.

Wij verwijzen, buitendien nog, naar Art. III onzer statuten, waarin als het doel der Vereeniging o. a. werd opgenomen *„de bevordering der belangen van allerlei aard* van hen, die in Nederlandsch Oost- of West-Indië verblijf houden", derhalve ook en zeker niet het minst van hen, die steun en hulp behoeven.

II. *Van de afdeeling 's-Gravenhage.*

In de algemeene Vergadering van Dinsdag 16 dezer zijn tot nieuwe leden in het bestuur der afdeeling gekozen Mr. G. van Slooten (de wnd. Secretaris) en Mr. A. Slotemaker.

Om zitting te nemen in het Hoofdbestuur der Vereeniging zijn aangewezen: Mevr. N. van Zuylen—Tromp, Mevr. M. ten Bosch—Bosscher, de heeren G. P. H. H. Gonggrijp, Mr. G. van Slooten Azn., Mr. A. Slotemaker en Mevr. M. Tersteeg—Pronk.

Het goedgekeurde Jaarverslag zal in een volgend nummer worden opgenomen.

Voordracht met lichtbeelden: naar aanleiding van eene reis over Java en Madoera, door **J. F. Niermeijer**, leeraar aan het Erasmiaansch Gymnasium te Rotterdam, *op Zaterdag 27 April des avonds te 8 ure* in het Gebouw Diligentia.

Toegangsprijs **voor de leden van „Oost en West" en hunne huisgenooten f 0.50**, voor anderen f 1.

Kaarten zijn verkrijgbaar bij de Muziekhandelaren G. H. van Eck Vlamingstraat 38 en F. J. Weygand en Co. Zoutmanstraat 5, bij de Boekhandelaren M. M. Couvée Lange Pooten 41 en H. de Voogd van der Straaten Hz. Frederikstraat 159 en in Diligentia, benevens voor de leden óók in het Gebouw der Vereeniging.

Plaatsbespreking Vrijdag 26 en Zaterdag 27 April van 10—3 à 10 cents aan het gebouw Diligentia.

III. *Van de 1e Commissie van 's Gravenhage.*

In eene circulaire onzer Commissie, welk stuk eenige maanden geleden bij honderden exemplaren zoowel hier te lande, als in onze Oost- en West-Indische koloniën is verspreid, werd het doel dezer Commissie duidelijk uiteengezet als zijnde: Kosteloos inlichtingen te geven betreffende hotels, pensions, huisvesting, inrichting, werkkring, medische hulp, inkoopen enz., op verlangen van indische familiën of personen, die zich in het Vaderland komen vestigen, (*) en derhalve ook te waarschuwen tegen pensions of winkels, waar het gebleken zou zijn, dat voorzichtigheid is aan te raden.

Van die inlichtingen hebben reeds velen gebruik gemaakt; en dat de aanbeveling van „Oost en West" vooral voor vele houders van pensions niet onverschillig is, bleek uit het feit, dat reeds tal van hen zich tot deze Commissie heeft gewend om personen, die uit Oost of West hier zijn aangekomen, naar hen te verwijzen.

Alleen dàn werd daaraan gevolg gegeven, als werd overgelegd de door minstens *drie*, door de Commissie als geloofwaardig aangenomen familiën of personen, afgelegde verklaring, dat de huisvesting, kost, prijs en behandeling niets te wenschen hadden overgelaten.

Vele verklaringen van volkomen tevredenheid ten aanzien van pensions werden onze Commissie aangeboden, ook wanneer daarom noch door de houders der betrokken pensions, noch door onze Commissie was gevraagd.

Maar ofschoon het inderdaad reeds eenige malen is voorgekomen, dat uit Indië aangekomen familiën in pensions (welke niet door onze Commissie waren aanbevolen) eene treurige ondervinding hebben opgedaan, is tot nu toe daarvan aan „Oost en West" geen kennis gegeven!

In het belang van allen, die nog geholpen zullen moeten worden, zoowel door aanwijzing van soliede leveranciers, als van goede pensions en hotels, komt het ons zeer wenschelijk voor, dat ieder, die reeds van de aanwijzingen der 1ste Commissie gebruik heeft gemaakt, steeds ten kantore van „Oost en West" Heerengracht 4, zijne opgedane ondervinding bekend stelle, ook en vooral waar die te wenschen overliet.

G. G.

(*) Ook aan hen die naar onze Indiën vertrekken worden des verlangd alle gewenschte inlichtingen en aanwijzingen gegeven.

Een Stoomvaartlijn tusschen San Francisco en Batavia.

Onlangs werd gemeld dat tropische vruchten van Jamaïca te Londen aangevoerd en uitstekend geconserveerd overgekomen waren. Ze werden op de reis bewaard in ruimen waar steeds een gelijkmatige temperatuur heerschte.

Californië is rijk aan de heerlijkste abrikozen, perziken, pruimen, peren en druiven, Java aan alle tropische vruchten. Bovendien levert Californië zeer goeden wijn, en verscheidene andere artikelen die in Insulinde gewild zijn. Java kon wederkeerig rijst, koffie, suiker, sago enz. uitvoeren. Mij dunkt een maandelijksche stoomvaart tusschen Batavia en San Francisco ware dus zeer gewenscht en zou levensvatbaarheid bezitten. En bezoekers der beide schoone landen zouden niet uitblijven.

Z. 5 April 1901.

K. H. O. van Bennekom.

Politieke invloed ten behoeve van Ned.-Indië.

Nº. 1, de jonggeborene van Oost en West, zag onlangs het licht en met een jubelkreet begroette die al dadelijk het aanzijn; een juichtoon werd daarin aangeheven, omdat de „Oost-Indische kiesvereeniging" na een vrij kwijnend bestaan voor eenigen tijd overleden, met eenige wijziging onder den naam „Moederland en Koloniën" toch weder zou zijn herrezen. Ik kan echter die blijdschap niet deelen. En dat niettegenstaande ik toch ten volle met de gevoelens sympathiseer, welke in dien juichkreet hunne uitdrukking vonden. Geene andere zijn die immers dan liefde voor, belangstelling in het eilandenrijk in het Oosten; wat die blijdschap veroorzaakte, het was de meening dat het bedoelde feit belangrijk zou kunnen bijdragen, om in Nederland wederom eens zulk eene moreele opwekking te doen tot stand komen, als zich daar bijna eene halve eeuw geleden heeft geopenbaard, om daar andermaal eene op gevoelens van humaniteit en billijkheid berustende belangstelling in het overzeesche land en volk te doen onstaan, krachtig genoeg om de regeering er toe te brengen, uit dit standpunt hare verplichtingen tegenover Ned.-Indië te vervullen, door goede regelingen zorg te dragen, dat de Indische belangen beter dan nu tot hun recht kunnen komen en dat ter verzekering daarvan ook door de belanghebbenden zelven ten minste eenigen staatkundigen invloed kunne worden uitgeoefend. Het was ook omdat dit feit aan de overtuiging scheen te beantwoorden dat, zal zulk een *revival* plaats vinden, de opwekking daartoe — evenals dit ook een 40tal jaren geleden het geval was — zal moeten uitgaan van dezulken, die door eene langdurige ondervinding met het Indische land en volk bekend zijn geworden en daarvoor hart hebben gekregen. Want kunnen ook anderen louter door gevoelens van humaniteit en billijkheid gedrongen worden hiertoe mede te werken, voor den geest, die zulk eene beweging moet verwekken en bezielen, voor de stuwende

FEUILLETON.

De Europeesche Samenleving in Indië.

(Uit *„Java et ses habitants"* par Chailly-Bert).

Europeesche samenleving is misschien een „gezochte" titel; de Europeanen zijn er bijna allen Hollanders. Trek er van af een duizendtal Duitschers (de soldaten er onder begrepen), 2 à 3hondert Engelschen, even zooveel Franschen, Zwitsers en Belgen, en de rest bestaat uit Nederl. ingezetenen.

Sedert lange jaren hebben, zoo als bekend is, de Nederlanders zich in Indië gevestigd. Bij den ingang van het kerkhof te Batavia, op de groote roodachtige marmeren grafsteenen, waar weduwen en kinderen uit piëteit de wapens, titels, datums van geboorte en sterfdag der verdwenen landvoogden hebben doen griffen, leest men namen, die ons verplaatsen naar de 17de eeuw, maar de reeks gouverneur-generaals begint van 1610 af met Pieter Both, en vóór de gouverneur-generaals waren er plaatselijke gouverneurs en kooplieden. Hun vestiging dateert dus van drie eeuwen geleden, doch de kolonisatie feitelijk sedert de laatste 60 jaren. Lange jaren werden de Hollanders slechts vertegenwoordigd door de Oost-Indische Compagnie, die er haar bezoldigde agenten en kooplieden had; concurrentie vreezende, weerde zij zooveel mogelijk particulieren uit deze gewesten. Na de ontbinding der Compagnie in 1796 waren de politieke gebeurtenissen, die in 20 jaar tijds Ned. Indië drie verschillende overheerschers schonken, niet geschikt om een overvloed van kolonisten tot zich te trekken.

Eerst na 1830 en vooral na 1860, toen het stelsel van den beroemden generaal v. d. Bosch ernstig bedreigd werd, émigreerden de Hollanders naar Indië, eerst in kleine getallen, later van jaar tot jaar in toenemende mate, zoodat er nu over geheel Indië 60,000 — op Java alleen 50,000 Nederlanders zijn.

Deze 50,000 Hollanders zijn niet allen kolonisten. Behalve kooplieden en planters telt men er ambtenaren en militairen.

Een statistiek, die slechts ten deele nauwkeurig is, omdat zij samengesteld is uit heterogene elementen, geeft voor 1895 voor de verschillende beroepen de volgende cijfers aan:

4,934 alle ambtenaren (in Gouvernements dienst);
376 personen met vrije beroepen, notarissen, geneesheeren, advocaten enz.;
3,344 kooplieden, aannemers, handwerkslieden;
4,143 planters;
1,339 in verschillende niet-genoemde bedrijven;
3,101 gepensioneerden der Ind. Regeering.

Wat betreft de Europeanen, die als soldaten of officieren behooren bij het leger of de marine, is het moeielijk hun aantal, dat zich op Java zelf bevindt, te bepalen. Laten wij aannemen, dat er 18,000 zijn in heel Ned. Indië.

Verzamelt gij uit deze statistiek, die in groote trekken meer of min nauwkeurig is, de cijfers, die betrekking hebben noch op het leger, noch op het ambtenaarspersoneel, dan komt ge tot een totaal van 10,000 hoofden van gezinnen, werkzaam in verschillende bedrijven, d. i 10,000 kolonisten. Deze zijn over geheel Indië verspreid en dat is geen onverschillige zaak.

Bestudeer een Fransche kolonie, Cochin-China b. v., het zal u blijken dat op 2400 Europeanen, waarvan bovendien 1,100 ambtenaren zijn, 1,700 wonen te Saigon, de eenige stad. Wat bewijst deze opeenhooping? alleen dit: dat de Franschen in de kolonies hun weg nog niet gebaand hebben, dat zij hardnekkig hun heil zoeken in den handel of in een gouvernementsbetrekking, in plaats van door middel van den vruchtbaren bodem tot onafhankelijkheid en welstand te geraken.

De Hollanders, ik bedoel die van den tegenwoordigen tijd, weten beter wat kolonisatie is. Daar Java steenkolen en erts mist, maken de kolonisten geen werk van groot-industrie en leggen zij zich toe op handel en landbouw en daar de handel alleen bloeien kan, als hij gegoede afnemers heeft, zijn zij op het denkbeeld gekomen zich die afnemers te verschaffen; zij hebben zich met elkander geassocieerd en zoo verrijken zij èn zich zelven èn de inlanders, die hunne eerste en vaste klanten zijn.

Van daar die krachtige landbouw en zoo vele belangrijke landelijke ondernemingen, koffie, thee, suiker, indigo, kina enz., die Europeesche kapitalen en Inlandsche arbeidskrachten tegelijkertijd in werking zetten.

Het interessante van een bezoek op Java is niet zoozeer in de steden, als wel in de binnenlanden gelegen. Van het eene eind tot het andere, van afstand tot afstand, treft de reiziger den Hollandschen planter aan. Somtijds is het een groot landbezitter, erfpachter, of wat vaker voorkomt, eigenaar van uitgestrekte gronden, tegen contant geld verkregen onder de Compagnie, den maarschalk Daendels, of tijdens de Engelsche overheersching; duizenden bunders behooren hem toe, duizenden landlieden betalen hem de grondpacht. Meestal echter is het een eenvoudige landhuurder; hij heeft nu eens voor een langen termijn eene concessie tegen een jaarlijksche huursom (die concessies worden door het gouvernement uitstekend beheerd), dan weêr slechts voor eenige jaren in huur, tevens met de administratie belast, landen, die den inlanders onontvreemdbaar zijn; daar verbouwt hij eenjarige gewassen, b. v. suiker of tabak.

Als eigenaar, erfpachter of huurder, heeft hij zijn huis gewoonlijk op zijn eigen terrein gebouwd. De omstandigheden kunnen hem genoodzaakt hebben het tot dicht bij de vlakte op te zetten; maar als het hem eenigzins mogelijk is, bouwt hij het op een plateau, in de heerlijke koelte, tegen een berghelling of op den rug van een vuurspuwenden berg. Het huis ziet er niet uit als een paleis; 't is van baksteen of hout opgetrokken, bedekt met dakpannen of riet, alle luxe en comfort vindt men binnenshuis, alle pracht in den tuin. Geen serres natuurlijk (de serre is het land zelf, overgoten van zonlicht en vochtig door waterdamp), maar een weelderige natuur; de areka groeit er bij groepen en wuift

kracht, die haar voort moet drijven, is hart noodig, en wordt een krachtig, van alle zelfzucht vrij, innig streven vereischt, dat tot het bereiken van zijn doel voor geene moeite terugdeinst. Dat hart, zulk een *feu sacré* is echter meer of minder sterk geaccentueerd bij vele Oud-Indischgasten aanwezig. Evenals de eenige rechtvaardiging voor het overheerschen van minder beschaafde volkeren door hooger ontwikkelde hierin bestaat, dat dan ook het welzijn dier volken door eene hoogere staatsorganisatie beter worde behartigd, dan dit door de lagere, meer primitieve vormen van staatsbestuur, welke hun eigen waren, mogelijk was, zoo gevoelt ook de man van eer, die zijne carrière, zijn fortuin, aan zijn arbeid onder zulke volken te danken heeft, de moreele verplichting op zich rusten om al datgene, wat tot hun welzijn strekken kan, zooveel mogelijk te bevorderen; bij geene edele, geene intelligente natuur kan trouwens die belangstelling voor dat land en volk verloren gaan, welke een zoo langdurig samenleven daarmede gedurende de beste jaren van het leven haar onvermijdelijk moet hebben ingeboezemd. Alleen bij Bas Veth-naturen is zulk eene belangstelling nooit ontstaan; dezulken zijn als de mestkevers, voor wie ook de schoonste bloemen, de fraaiste plantenvormen, tusschen welke zij voortkruipen, geene aandacht waardig zijn, maar die alleen de middenstof waardeeren, waarin hun leven verloopt en waaruit zij hun voordeel putten, wier eigenaardigheid zij dan ook overal met zich voeren.

Nu kan ik echter in zulk eene kiesvereeniging niets zien, wat tot de verwezenlijking van een dusdanig streven zou kunnen leiden; ik meen dat alwie daarvan eenig heil voor Indië verwacht, zich met eene doode musch verblijdt — ook op eene herboren doode musch kan ik weinig hoop stellen. Ik geloof dan ook, dat degenen, die van speciale Indische kiesvereenigingen iets verwachten, zich van de beteekenis, welke deze kunnen hebben, zeer overdrevene voorstellingen vormen; wellicht ook alleen daarom daartoe medewerken, omdat eene meer doeltreffende organisatie hun niet voor den geest komt, en zij toch sterk de bovenbesproken moreele behoefte in zich gevoelen in den bedoelden geest werkzaam te zijn. Voor zulk een streven uit edele, moreele gevoelens voortspruitende zijn nu echter kiesvereenigingen al zeer weinig geschikte middelen om daaraan uiting te geven. Overal treedt toch daarbij de zelfzucht op de grofste wijze op; zij het natuurlijk steeds onder de edelste phrasen van lands- en volksbelang; aan woorden is er voorzeker nooit gebrek. Denkt men dan, dat zulk eene speciaal Oost-Indische kiesvereeniging ook niet dadelijk het welkome middel zal worden voor allerlei Indische kuipers en intriganten, die na in Indië al heel wat — en dat lang niet altijd langs den weg der verdienste — bereikt te hebben, maar toch niet zoo gefortuneerd zijn, om langs den thans gebruikelijken weg dagbladen en kiesbevoegden aan zich te onderwerpen, nu ook in Nederland wel gaarne eens eene politieke rol zouden willen spelen? Ja, dat zelfs zulke neigingen vermoedelijk reeds bij hare oprichting sterk onder al de fraaie voorstellingen zullen verborgen liggen? Zoo iets valt toch moeielijk te betwijfelen; evenmin dan echter, dat in zulke vereenigingen, gelijk men dit dan ook steeds ziet gebeuren, spoedig personen van dat gehalte alle macht in handen zullen hebben en die aan hunne bizondere belangen dienstbaar zullen maken. Maar waar zal dan het door degenen, die eerlijk het welzijn van Ned.-Indië zoeken, beoogde doel blijven? Denkt men, dat personen, omdat zij den slag hebben zich zelven op den voorgrond te stellen en dus te hunnen behoeve anderen achteruit te dringen, juist diegenen zijn, welke men het best kan vertrouwen, waar het geldt het algemeen belang met opoffering van eigen voordeel te dienen? Denkt men dat waarlijk? Dan denkt men waarlijk al zeer dom. En niet minder dwaas is het, zulk een vertrouwen in personen te stellen louter, omdat zij in Indië hooge betrekkingen of een groot fortuin hebben weten te verkrijgen. Is dan zulk een publiek van mannen van Indische maatschappelijke ondervinding nog zoo naief tegenover het succes, om te gelooven, dat ernstige kunde, om niet eens te spreken van moreele eigenschappen, daartoe vereischten, ja zelfs zeer gewoon zijn? Meent men dat uit zulk een succes volgen kan, dat iemand eerlijk en kundig voor de Indische belangen zal optreden? Alleen aan personen, die sedert lang, liefst zoowel reeds in Indië als later, door daden of geschriften zich als strijders voor het algemeen belang hebben doen kennen en daarbij van de noodige kunde de blijken hebben gegeven, in wier bekend karakter een waarborg is gelegen, dat zij niet zich zelven zoeken, zou zulk een mandaat mogen worden uitgereikt; anders zullen steeds degenen, die eerlijk het goede beoogden en dachten daartoe mede te werken, ten slotte bedrogen uitkomen, zal al hun werken slechts daartoe hebben gestrekt, om hen, als zoogenaamd „stemvee", de belangen van sommige intriganten te hebben doen bevoordeelen.

II.

Voor zoover mij bekend werd, is er driemalen zulk eene uit Indisch-gasten saamgestelde speciale kiesvereeniging tot stand gekomen: de eerste ontstond een tiental jaren geleden, Celebesstraat n° zooveel, te 's Gravenhage de tweede was de boven reeds genoemde Oost-Indische, de derde is dan deze herborene. De beide eerste zijn na een kort bestaan dezer wereld overleden, de herborene zal vermoedelijk te zijnen tijde dat voorbeeld wel volgen. Haar kleven toch behalve het daar even reeds besproken gebrek, aan kiesvereenigingen in het algemeen eigen, maar toch in dit geval om de moreele strekking, die hierbij op den voorgrond treedt, van eene bizondere beteekenis, nog twee andere gebreken aan en dat wel, naar het mij wil voorkomen, zulke van zooveel gewicht, dat zij alle kans op slagen ten eenenmale onwaarschijnlijk maken. Kiesvereenigingen behooren noodzakelijk uit personen te bestaan, die tot dezelfde staatkundige partij behooren en die dus gezamenlijk personen, welke deze vertegenwoordigen, beoogen af te vaardigen. De oud-Indischgasten behooren echter, zelfs wat de richting van het Indisch staatsbeleid betreft, minstens tot twee partijen; zij staan bovendien als Nederlandsche burgers ook niet buiten den staatkundigen strijd in het moederland en moeten wat dezen betreft tot velerlei verschillende staatkundige fractiën worden gerekend. Van deze nu zijn er eenige, die ook eene bepaalde Indische politiek voorstaan, haar echter ondergeschikt stellen aan het streven der partij in het moederland; bij andere, de zoogenaamd liberale, schijnt zulk eene bepaalde richting te dezen niet te bestaan. In het eerstgenoemde geval zal dus een Indischman, die het streven van eene bepaalde partij in het moederland wenscht te bevorderen, als kiezer de candidaten harer kiesvereenigingen moeten steunen; hij kan dan echter niet tevens lid eener Oost-Indische kiesvereeniging zijn. Anderen, en wel de meerderheid der oud-Indischgasten, behooren nu zeker niet tot die speciale partijen, maar zijn daarentegen in twee groote kampen verdeeld, dat, hetwelk de exploitatie der kolonie beoogt, en dat, hetwelk haar bovenal in haar eigen belang wenscht te zien bestuurd. De eerste richting is die, welke thans meest met de, door den oud-Indischen advokaat Mr. des Amorie van der Hoeven, als kamerlid immer en, naar ik meen, ook het eerst, gebezigde benaming van „planterspartij", wordt aangeduid; hoewel echter geenszins alleen planters en zelfs niet alle planters, maar daarentegen vele niet-planters daartoe behooren. Haar streven is de exploitatie van land en volk in den ruimsten zin ten behoeve van allerlei particuliere belangen, finantieële of van welken aard ook. Hoewel natuurlijk in allerlei nuancen optredende, bij het eene individu sterker, roofzuchtiger, bij het ander meer gematigd, met zekere humaniteit gemengd, staat zij toch altijd scherp tegenover de andere richting. Zij, die tot de eene behooren, kunnen nooit dezelfde wijze van regeeren, dezelfde staatsinstellingen goedkeuren als zij, die de andere voorstaan; zij kunnen derhalve ook niet dezelfde personen geschikt achten, om aan hunne zienswijze in de volksvertegenwoordiging uiting te geven en te trachten op het regeeringsbeleid invloed uit te oefenen. Maar daarom kunnen zij dan ook niet in eene zelfde kiesvereeniging samengaan.

Een ander overwegend gebrek schijnt, mijns inziens, wel het feit, dat zulk eene speciale kiesvereeniging hoogstens — zoo al — alleen in 's Gravenhage een voldoend aantal kiezers zou kunnen bijeenbrengen, om een eigen vertegenwoordiger te kunnen afvaardigen. En wat zou dan nog zulk een enkel lid der volksvertegenwoordiging voor invloed kunnen uitoefenen? Bovendien is zulk eene speciale keuze ten behoeve van Indië niet noodig. Vroeger, in betere politieke tijden, zijn er ook door de moederlandsche kiezers heel wat volksvertegenwoordigers afgevaardigd, die met kennis van zaken de Indische belangen hebben voorgestaan, en is daaraan ook door vele geheel moederlandsche kamerleden ernstig en met vrucht deelgenomen. Niet aan de inrichting der verkiezingen ligt het dus, dat deze toestand zoo veranderd is en het parlement thans beheerscht wordt door het streven der planterspartij, nagenoeg alleen daarin vertegenwoordigd; eene speciale kiesvereeniging zou daarin dus ook geene verbetering kunnen aanbrengen.

(*Wordt vervolgd*).

Mr. M. C. Piepers.

NIEUWSTIJDINGEN.

Blijk van waardeering. — Uit „de Vaderlander" weekblad onder het motto „Voor het welzijn en de vrijheid onzes Volks" nemen wij het volgende over:

De vereeniging Oost en West heeft op Donderdag 21 Maart l.l. het eerste nummer van een nieuw orgaan laten verschijnen, eveneens den titel *Oost en West* dragende. Het doel schijnt ons zeer nuttig te zijn: „het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds." Onze Oost- en West-Indische bezittingen zijn in Nederland lang niet voldoende bekend. Ook wij trachtten meermalen tot vermeerdering dier kennis mede te werken. Natuurlijk kon dit echter steeds slechts bij eene bescheiden poging blijven. Uit dien hoofde verheugen wij ons over een streven als van de bedoelde vereeniging. Want onze koloniën, waaraan Nederland zooveel te danken heeft, en welker welvaart zoozeer met ons volksbelang en onze toekomst samenhangt, verdienen de volle belangstelling van Nederland. En de voedster der laatste is, de bekendheid. Daarom begroeten we het verschijnen van het orgaan der vereeniging met sympathie en hopen we, dat het veel gelezen zal worden.

Voordracht Niermeijer. — Zooals uit de in dit nummer opgenomen mededeeling van de afdeeling 's Gravenhage blijkt, zal de heer J. F. Niermeijer, leeraar aan het Erasmiaansch gymnasium te Rotterdam, ook hier ter stede de voordracht komen houden, die hij te Amsterdam, Rotterdam en elders reeds met veel succes gehouden heeft. De heer Niermeijer heeft Java en Madoera bereisd ten behoeve der bewerking van den nieuwe uitgave van wijlen Prof. P. J. Veth's beroemd werk. „Java, geographisch ethnologisch, historisch". Op die reis heeft hij een menigte photo's genomen en verzameld; van de fraaiste en belangrijkste zijn door bekwame hand voortreffelijke lichtbeelden vervaardigd; lichtbeelden van de berglandschappen, de vulkanen en hunne kraters, van watervallen en boschgezichten; maar ook van de werken van den mensch, van dessa's en kotta's, van koffietuinen en andere aanplantingen, en van tafereelen en typen uit de wereld der inlanders en der Chineezen; eindelijk ook van de fraaiste overblijfselen der Hindoe-bouwkunst en hunne beeldwerken.

Van meening, dat de aanschouwing het beste middel is om belangstelling te wekken, ook voor onze koloniën, maakt de heer N. de vertooning der lichtbeelden tot de hoofdschotel van den avond, al geeft hij daarbij een doorloopend verhaal van wat den reiziger over Java en Madoera het meest moet treffen. Het is ongetwijfeld overbodig onzen lezers tot het bijwonen dezer voordracht op te wekken.

— De Verantwoordelijke redactie van het Bondsblad is korten tijd geleden overgegaan van den heer G. A. Andriesse op den heer F. G. G. Valette. Wij nemen uit het nummer van 15 Maart het volgende over:

Ziekenverpleegsters.

Maandag j. l. werd de uitslag bekend van het examen, afgenomen van wege de Vereeniging voor ziekenverpleging in Nederlandsch-Indië. De vijf candidaten, die zich aan dit examen onderwierpen, slaagden allen: mej. T. M. Martens, A. Rhemrev, G. Kroon, L Elzinga, E. van Michalofski.

Wij wenschen de geslaagden en de Vereeniging van harte geluk met dezen uitslag en hopen, dat de laatste in hare pogingen moge slagen, om hier in Indië een voldoend aantal verpleegsters te krijgen. Op dit gebied immers valt nog zeer veel, men zou zeggen alles te doen en de Indische meisjes, voor wie zoo weinig gedaan wordt en voor wie zoo weinig betrekkingen beschikbaar zijn, kunnen hier een edel levensdoel vinden. Het is dan ook om hierop te wijzen, dat wij bovenstaand bericht opnemen, misschien zullen zich daardoor meer meisjes voelen aangetrokken tot de betrekking van ziekenverpleegster.

— *Niet in onze richting.* In den Haagschen gemeenteraad werd behandeld het programma van examen tot toelating aan de Gemeentelijke Hoogere Burgerscholen. Daarop komt o.a. voor: kennis der aardrijkskunde van Nederland. Een der gemeenteraadsleden, oud-hoofdonderwijzer in Ned.-Indië, deed het voorstel om daarbij ook te voegen eenige aardrijkskundige kennis onzer koloniën, doch met 17 tegen 14 stemmen werd dit verworpen. Ware nu nog het argument gebezigd, dat onder Nederland ook de Koloniën zijn begrepen, als vormende één onsplitsbaar geheel; uit de bespreking bleek integendeel, dat men de kennis der aardrijkskunde van onze Koloniën onnoodig rekende voor den leerling, die na volbrachte studie de lagere school verlaat!

Wij zijn gelukkig, de beslissing der meerderheid van den Haagschen gemeenteraad voor eene uitzondering te kunnen houden, want wij weten, dat er in onderwijzerskringen anders over wordt gedacht.

— In „*Onze West*" leest men:

„The Institute of mines and forests in Demerara" heeft in hare jongste vergadering ter sprake gebracht het denkbeeld geopperd, tot oprichting van een instelling in Suriname in den geest als bovengenoemde.

„De secretaris van het instituut deelde mede, een brief te hebben ontvangen van den Britschen consul in Suriname, waarin gezegd wordt, dat het hoogst wenschelijk zoude zijn, eene dergelijke inrichting in Suriname in 't leven te roepen, en waarin inlichtingen gevraagd werden.

„Het bestuur besloot alle gewenschte inlichtingen te verleenen en verklaarde, dat het Demerarisch instituut, mits de Surinaamsche belanghebbenden de noodige kosten op zich wilden nemen, een employé naar Suriname zoude zenden, tot voorlichting in zake de inrichting der registratie van arbeiders, enz."

— *Het Tijdschrift voor Nederlandsch Indië.* De schepping van dr. W. R. baron van Hoëvell, opgericht in 1838, ging een jaar of wat geleden, bij het wisselen van redactie en uitgever, een meer opgewekt leven in, dan gedurende een lang tijdvak te voren. Onder de leiding van den heer H. A. Lesturgeon, die onlangs van de *Avondpost* overging naar de *Nieuwe Courant*, blijft het zijn aandacht wijden aan de Indische gebeurtenissen van den dag, terwijl de firma H. J. W. Becht te Amsterdam zorgt voor een goeden druk en een net voorkomen. *Bat. N.*

Overstroomingen. — Van den resident van Semarang is de mededeeling ontvangen, dat in den nacht van 26 Februari jl. de rivieren Serang en Loesi buiten haar oevers zijn getreden, waardoor de in de nabijheid gelegen dessas en sawahs overstroomd zijn. Nabij de post Penawangen bereikte het water een hoogte van plm. 1.75 meter. Alle verkeer met Demak, zoowel per tram als per kar, werd gestremd.

Ter hoofdplaats Poerwodadi steeg het water tot aan de aloon-aloon. Op de erven van de lager gelegen kampongs der kotta bereikte het een hoogte van plm. 1.50 meter.

Op den 28n d. a. v. was het bandjirwater geheel verdwenen, doch tengevolge dier overstrooming zijn de padi-aanplant op 8 bouws sawahs, de cassave-aanplant op 5 bouws tegals, en 7 bouws woonerven geheel vernield.

In het Karangtengasche, residentie Semarang, is, volgens den resident, gebleken, dat van de overstroomende 2297 bouws een uitgestrektheid van 1422 bouws in de onderdistricten Batoetèmpèl en Karangtengah door het water geheel verwoest was.

Die sawahs werden door de bevolking opnieuw beplant, doch door de op 23 en 27 Februari jl. en op 3 en 4 dezer plaats gehad hebbende overstroomingen, werden daarvan weder 1328 bouws, benevens 70 bouws bibit, onder water gezet. *H. C.*

Huldeblijk. — Door het dagelijksch bestuur uit het centraal-comité voor het huldeblijk aan H. M. de Koningin, zijn de heeren mr. J. H. Abendanon, J. van den Broek d'Obrenan, J. Z. van Dijck, L. J. C. van Es en H. J. W. van Lacwick van Pabst uitgenoodigd om, met den heer mr. Th. de Meester als voorzitter en gedelegeerde van het centraal-comité, uit te maken: „de commissie van uitvoering van het huldeblijk".

De genoemde heeren hebben zich daartoe bereid verklaard en zijn reeds met de leden van het

---

op een hoogte van 10 meter zijn witte vederbos in de lucht; de boomvaren ontplooit er zijne koninklijke bloemstelen en opgerolde blaadjes, als ongeduldig zich van zijn omhulsel te ontdoen; de datura laat hare bloemkelken hangen; het muskuskruid, dat op zijn donker gebladerte de roode sterretjes harer bloemen spreidt, dat alles is van zulk een pracht en weelde, dat men onwillekeurig uitkijkt naar het vorstelijk verblijf, deze wonderen van schoonheid waardig. „Waar is de villa, waar het kasteel?" Telkens had ik dien uitroep op de lippen. Maar er is noch villa, noch kasteel te zien en deze feeëntuin is niet door kunst aangelegd, maar door de natuur, door water en zonnewarmte.

Aan de overzijde van den tuin bevindt zich de fabriek of de werkplaatsen en schuren en wat verder nog het bouwland en het inlandsche dorp.

Niets gezonder voor lichaam en geest dan het leven van een planter. Heel vroeg staat hij op, doet zich te goed aan een heerlijk kopje koffie, dat Indische dames zoo uitstekend weten te bereiden, dan stijgt hij te paard om de plantages te bezoeken, houdt inspektie over de verschillende werkplaatsen, doet de ronde op de fabriek, bespreekt het een en ander met den onderadministrateur en den machinist en na ongeveer twee uur komt hij thuis, om de eerste zijner drie ruime maaltijden te gebruiken.

Onderwijl heeft de vrouw des huizes het indolente personeel aan het werk gezet; overal ziet men de sporen harer werkzaamheid: op tafel bloemen, van die prachtige lotussen, wier blanke schoonheid een lust en streeling is voor de oogen; de kinderen frisch, stralend en heerlijk in hun bleekheid, die slechts veroorzaakt wordt door anemie in de huid en geen teeken is van ongezondheid. Daar komt eindelijk de brievenpost aan, door den „boy" gehaald van het naburig station (in een blikken doos, voorzien van een stevig slot). De post herinnert ons aan het leven der groote maatschappij, en op zekere dagen is zij als eene frissche koelte, die ons uit Europa aanwaait; ze brengt ons brieven, dagbladen, nieuwe boeken en tijdschriften, die om de beurt rondgaan onder de leden van het leesgezelschap, om zoowel afleiding als stof voor het intellectueele leven te verschaffen.

Na afloop van het ontbijt zet de landheer zijn morgentournée voort. Hij komt en gaat, geeft nieuwe orders en vergewist zich, of die door hem 's morgens gegeven, goed uitgevoerd zijn en dan, gerustgesteld dat alles in zijn afwezigheid geregeld zijn gang gaat, verwijdert hij zich voor eenige uren.

Hij gaat nu naar het naastbij zijnde station, om een verafgelegen plantage te bezoeken, of toezicht te houden op nieuwe ontginningen. Ontginnen? Weet men in Europa, wat dat op Java beteekent? 't Is hier niet meer of minder dan een oerwoud te herscheppen in bouwland. De natuur plant er aardvruchten, de mensch wil er koffie doen gedijen. Zachtjes aan is vooruitgang te bespeuren, maar die vooruitgang moet betaald worden, want de natuur biedt weerstand! Van dit maagdelijk woud geven onze bosschen niet het geringste denkbeeld; wij hebben bosschen waar één boomsoort de overhand heeft, b. v. eiken of beuken, bosschen met twee of meer boomsoorten, eiken, beuken, berken, platanen enz. Het oerwoud echter is een opeenstapeling, een mengeling, een ineenstrengeling, een verwarring van alle mogelijke soorten en kwaliteit; geen enkele soort, die de overhand heeft, allen zijn er vertegenwoordigd, geen enkele soort, die vrij en onbelemmerd staat, allen groeien zij door elkaar. Gij ziet een boom; de stam is zoodanig omstrengeld door woekerplanten, orchideeën, lianen en klimplanten, dat op 20 meter hoogte zijn eigen gebladerte verdwijnt onder de parasieten. Op één enkelen stam heeft men op het laboratorium te Tjibodas 220 verschillende vreemde woekerplanten gevonden. Tegenover een dergelijke groeikracht staat de mensch machteloos. Met de hakbijl vermag men niets en de handbijl is geheel nutteloos; 10 menschen zouden in 14 dagen tijds niets kunnen uitrichten tegen deze woudreuzen. Men maakt inkervingen in den stam, legt er een vuurtje aan en tracht alleen zijn val de gewenschte richting te geven. Is hij neergeveld en ligt hij daar, waar men hem hebben wil, dan raakt men hem verder niet meer aan, men laat hem aan zijn lot over, jaren lang, tot dat regen en zon hem tot humus bereid hebben, waaruit als een eeuwige aaneenschakeling nieuwe looten, de woudreuzen der toekomst, ontspruiten. Indien zijn val den weg versperd heeft, dan is er geen sprake van dien kolos te verleggen, daartoe zouden te veel werkkrachten en te veel geld noodig zijn. Aan weerskanten langs den stam worden er dan treden gesneden door middel van een bijl en men wandelt er over heen, daar men er niet langs loopen kan.

Op zijn terugtocht gaat de landheer even haastig bij zijn buurman aan (of hij telefoneert hem) om hem te dineeren te vragen. 't Gebeurt ook vaak, dat goede kennissen tegen den avond komen en zichzelven uitnoodigen. De eetzaal is ruim, de tafel gastvrij; de veranda met hare gemakkelijke wipstoelen ziet er verlokkend uit, ijswater staat er altijd klaar, om u tot een verfrisschenden dronk uit te noodigen. Overal is het gepermitteerd te rooken, de whisky-soda en de paît (bitter) worden u ongevraagd ingeschonken; melodieuse accoorden uit de binnenzalen, waar de jonge meisjes musiceeren, dringen tot u door; men hoort het gehinnik der voor de rijtuigen gespannen paarden, die ongeduldig beginnen te worden. De maan tusschen de zilveren wolken belooft tegen het naar huis gaan haar helder tooverachtig schijnsel, de avondkoelte kondigt de nachtrust aan.

Dit kalme leven bevalt den Hollanders; zij zijn niet alleen een volk van kooplieden, maar een volk van landbouwers. Toen zij op Java kwamen, vonden zij een zuiver landbouwende bevolking; die ontdekking had een beslissenden invloed. Velen hebben met vreugde hun deel aan het landleven aanvaard en zelfs onder degenen, die zich in de steden gevestigd hebben, zijn er niet velen, die niet geïnteresseerd zijn in de landelijke ondernemingen.

(Wordt vervolgd).

dagelijksch bestuur uit het centraal-comité, in vergadering bijeen geweest.

Voor het huldeblijk is tot dusver, met inbegrip van reeds toegezegde doch bij het centraal-comité nog niet ingekomen bedragen, ongeveer f 130,000 bijeengebracht. *Java Bode*

Een degelijk irrigatieplan voor Java.

In eene zeer druk bezochte vergadering van het Koninklijk Instituut van Ingenieurs hield dinsdag 9 april de heer Van Kol eene boeiende en overtuigende rede, waarin hij aantoonde, hoe weinig en hoe onsystematisch er tot heden was gewerkt, om Java een behoorlijk bevloeingsstelsel te verschaffen en hoe mogelijk en doeltreffend het zou zijn, hoe noodzakelijk het is, om een goed bestudeerd algemeen irrigatieplan vast te stellen en dan ook stelselmatig en in een vooruit vast te stellen tijd alle noodige werken uit te voeren. Hij gaf dit in overweging, niet alleen uit een zuiver economisch standpunt, omdat ongetwijfeld de algemeene welvaart meer zou toenemen, dan het bedrag van rente en aflossing eener noodwendig te sluiten leening, maar evenzeer uit het oogpunt van moraliteit, omdat wij verplicht zijn te zorgen, dat de 30 millioen Javanen, die onder ons bestuur van drie eeuwen arm zijn gebleven, ten minste door onze zorg in de gelegenheid zouden zijn, om in hunne behoefte aan het hoofdvoedingsmiddel te voorzien. Hij wees ons op den rijstnood, die nu hier en dan daar ontstaat en gaf er een treffende beschrijving van, hoe die rijstnood al licht hongersnood kan worden en wat dit dan beteekent. Aan ieder der leden was een kaart ter hand gesteld, waarop duidelijk de verhouding was aangegeven van de Regeeringszorg voor irrigatie in Britsch-Indië en op Java; de vergelijking was treffend in ons nadeel.

Principiëele tegenstanders had de heer van Kol niet. De oud-Directeur van Waterstaat en Openbare werken in N. Indië, van Bosse, was een warm medestrijder; hij had in 1890 een gedeeltelijk irrigatieplan opgemaakt, dat in tien jaren zou moeten worden afgewerkt en daarvan was thans nog ruim de helft onvoltooid. Ook hij zag alleen in een stelselmatig, volledig plan en in eene krachtige uitvoering door middel van geleend geld, heil voor den Javaan.

Zijns inziens was de schuld der trage uitvoering van de irrigatiewerken echter niet in de eerste plaats te zoeken bij de Staten-Generaal, maar bij hen, die ze moesten voorstellen en hij zag veel goeds in de instelling van een Kolonialen Raad, die speciaal met de behartiging en de studie der Indische belangen zou worden belast.

De administratief-politieke quaestie kon echter in de Ingenieursvereeniging niet verder besproken worden, maar ook de inleider verklaarde de meening te zijn toegedaan, dat de Staten-Generaal meer irrigatiewerken zouden hebben doen uitvoeren, als daartoe voorstellen waren gedaan. Het valt moeielijk te zeggen, wat er zou zijn gebeurd, als iets gedaan was, wat niet gedaan is, maar onze herinneringen uit Indië zijn, dat meermalen op last van de hoogste autoriteit noodzakelijke hygienische verbeteringen en andere wettige werken moesten worden achterwege gelaten, omdat de Minister aan de Staten-Generaal eene zoogenaamd „sluitende" begrooting wilde aanbieden, zonder voor buitengewone werken ook buitengewone middelen (fondsen) aan te wijzen.

Door een der leden werd in de Vergadering er op gewezen, dat irrigatiewerken alléén niet zouden baten, maar dat ook de uitbreiding van het spoorwegnet daarmee gelijken tred moest houden; hij wees er op, dat de rijstnood, waarvan wij in den laatsten tijd de berichten kregen, zich voordeden in de gewesten, die niet het meest van irrigatie waren verstoken en dat juist overvloed van water de oorzaak was van de misoogsten; waarop de inleider antwoordde, dat eene goede irrigatie niet alleen beduidde volop aanvoer van water, maar vooral ook regeling van aanvoer en behoorlijke afvoer bij overvloed. Hij kantte zich tegen het meer bevorderen van den spoorwegbouw ten koste der irrigatiewerken, waarin wij hem, als beginselquaestie geen ongelijk kunnen geven, maar ons stelsel is én bevloeingswerken én spoorweguitbreiding. Reeds jaren geleden hebben wij er in eene Vergadering van hetzelfde Instituut van Ingenieurs op gewezen hoe stiefmoederlijk Oost-Indië, ook wat spoorwegaanleg betreft, bedeeld is.

Wordt het denkbeeld van den heer v. K. verwezenlijkt en na rijpe en omvangrijke studie een algemeen irrigatieplan voor Java ontworpen, dan zal zeker ook de aandacht vallen op de mogelijkheid, om meer in de bergstreken werken aan te leggen, die het water ophouden en de gelijke verdeeling over het gansche jaar mogelijk maken, hetgeen buiten de bevloeing nog het voordeel kon opleveren van bevaarbare benedenrivieren of kanalen en van het in de bovenrivieren en reservoirs verzamelen van een hydraulische kracht, die door electrische overbrenging der nijverheid ongekend krachtig kan ten nutte komen bij den aanleg van buurtspoorwegen, fabrieken enz.

Bestrijders zal het rationeele plan van Kol, zeker ook buiten de Ingenieurs-vergadering weinig ontmoeten, al zijn er die in de bevloeing niet het eenige middel zien, om welvaart te brengen niet alleen aan de verarmde bevolking van Java, maar ook aan die der andere eilanden. Reeds bij rijstschaarschte lijdt een deel van Java's bewoners gebrek, omdat haar de koopkracht ontbreekt, omdat er buiten den landbouw door den inlander te weinig kan worden verdiend.

Sedert jaren heeft de Nederlandsche afdeeling der Ned.-Indische Mij. van Nijverheid en Landbouw iedere gelegenheid aangegrepen, om het vestigen van nijverheidsondernemingen in onze Oost te bevorderen en ten vervolge van wat vroeger de Nederlandsche Mij. tot bevordering der Nijverheid heeft gedaan, neemt thans „Oost en West" de bescherming en de ontwikking van de kleine nijverheid en vooral van de kunstnijverheid in onze Koloniën ter hand.

Wij achten dit een hoogst nuttig werk, dat echter alleen slagen kan, wanneer ook in dit geval Oost-Indië zelf krachtig medewerkt en de Vereeniging in staat stelt om, volgens haar plan, eerst in den Haag en later ook elders eene permanente tentoonstelling in te richten, die een soort staalkamer zij voor bestellingen.

Op den weg der Regeering ligt het, om die pogingen te steunen, waar dit haar mogelijk is en om den particulieren landbouw, vooral ook den zoogenaamd kleinen landbouw, te bevorderen. Op die wijze zal op den duur de koopkracht grooter worden en er bij hoogere rijstprijzen geen rijstnood meer zijn.

G. E. V. L. VAN ZUYLEN.

INGEZONDEN.

Wat doen we met Suriname?

Zeer Geachte Redactie van „Oost en West".

Als op de bovengestelde vraag een onpartijdig antwoord moest worden gegeven, dan zou tot onze beschaming dat antwoord luiden: „Niets" of ja toch! men dobbelt wat op de Amsterdamsche beurs in goudmijnaandeelen maar de ontginning dier mijnen geschiedt door Amerikanen, Engelschen en Franschen etc.

Is er in algemeenen zin eenige toename van belangstelling te ontdekken in eventueele plannen tot ontginning der eenmaal zoo bloeiende kolonie? En weer zou 't antwoord moeten luiden: Neen, niet in 't minst! Hoe bedroevend dit nu ook is bij den aanvang der 20ste eeuw, terwijl ons volk nog nauwelijks is ontwaakt uit den droom, welke men zich droomde met betrekking tot Zuid-Afrika. Doch laat ons niet versagen; „ende desespereert niet" zei Koen, en hij handelde er naar, en overwon!

Een zeer ernstige vraag moet mij dan echter van 't hart, n.l. deze: in aanmerking nemende, dat al wat de macht heeft in onze dagen, dringt naar expansie, naar Kolonien en naar Empire; — en minder kieskeurig worden deze machtigen in de middelen, ter bereiking van het doel, bij den dag, naar men voorgeeft — (ik voor mij meen dat er ook in deze niets nieuws is onder de zon.) Kunnen we, zoo vraag ik dan, nu maar blijven toezien op den desolaten boedel „Suriname" zonder gevaar om op een fraaien dag onmondig te worden verklaard, of niet ontvankelijk in het verdere beheer? Dit gevaar, is lang niet denkbeeldig te achten! wij hebben in onze West in de volbloed imperialistisch gezinde groote Amerikaansche Republiek, een niet minder gevaarlijken bemoeial dan de Transvaal had aan Engeland in Zuid-Afrika. Met alle respect voor het kranige Amerikaansche volk, acht ik het veel te arrogant, om ooit een kwestie, rakende Amerikaansch grondgebied of belangen, genomen in den zin van hun fraaie Munro-leer-beginselen, van welken aard ook, aan arbitrage te onderwerpen, en dan vinde een plaats hier, hetgeen waarvoor ik de Transvaal nu 12 jaren geleden waarschuwde n. l.: met het inhalen van, en 't doen ontginnen der hulpbronnen van uw land, zoo schreef ik, door vreemden, haalt ge het trojaansche paard binnen.

Nu is Suriname voor vruchtbare exploitatie een veel belovend veld, of 't is dat niet? Zoo ja, laten we 't dan zelf ontginnen; wij kunnen nog altijd veel meer dan we durven; de resultaten van de Nederl. Zuid-Afrik. Spoorweg-Maatschappij waren minstens even schitterend geweest, zonder staatsgarantie in Zuid-Afrika, maar men durfde niet; nu moet men voor die gezochte staatsinmenging 't gelag betalen, vrees ik.

Belooft Suriname niets; ja! wat doen we er dan mee? zou men zeggen. De geschiedenis van Suriname is echter daar; haar vruchtbaarheid is overbekend; blijft dus de dooddoener 't gebrek aan werkkrachten. De dooddoener zeg ik, want 't is de eenige nog bestaande kolonie ter wereld, waartegenover men zulk een lamlendig excuus schijnt noodig te hebben, om z'n bijna misdadig verwaarloozen te willen verbloemen door te wijzen op afschaffing der slavernij. Alsof niet dozijnen kolonien, ingesloten 't niet half zoo vruchtbare Queensland, in Australië, bewijzen, dat werkkrachten, mits loonend werk te verschaffen is, altijd te krijgen zijn.

Maar het klimaat dan! werpt men tegen, en ik stem toe dat kolonisatie door middel van onbemiddelde emigranten; de stichting van Europeesche landbouw kolonien volgens de traditioneele opvattingen, niet zou beantwoorden aan de eischen welke men daaraan tot dusverre stelde; uitgenomen met Zuid-Afrikaansche Boeren misschien, gewonnen en geboren in een bijna tropisch klimaat in de hoogvlakten, als ze voorzien worden met 't noodige, en met name werkkrachten. Onder behoorlijke voorbereiding ook is mij in de Transvaal en elders in Zuid-Afrika gebleken, dat Europeanen dikwijls een minstens evengroot weerstands vermogen bezitten.

Maar is 't stichten van dergelijke koloniën dan noodig om Suriname te ontginnen en tot een vruchtbaar veld te ontwikkelen voor ons kapitaal, dat thans nog altijd bij millioenen belegd is in riscante vreemde staatsfondsen en in allerlei buitenlandsche ondernemingen, Zijn zulke kolonien noodig voor onze intellectuals, welke straks, als ze bij honderden van de Gymnasia en Politechnicums komen, tegen vroeger bij dozijnen, elkaar verdringen zullen? Neen zeker niet, wij zochten dat niet op Java, en . . . . men zocht het niet in Zuid-Afrika! In spijt van alle theorieën onzer droomers van een tweede Holland in Zuid-Afrika, vestigden zich in den besten tijd, dien der laatste jaren vóór den oorlog, nauwlijks tien percent der uit Nederland toestroomende bevolking als blijvend. O! zoo weinig werden er Boer met de Boeren, ten zij men er . . . begraven werd!

Nu is 't een feit, mij verzekerd door Australiers en Nieuw-Zeelanders, dat véruit ook de meeste immigranten in hunne landen, welke even als Zuid-Afrika klimatologisch weinig te wenschen overlaten, tot de trekvogel categoie gerekend moeten worden. De fout, als 't een fout is? zit dus niet bij Nederlanders alleen, en waarom zou dit bij de tegenwoordige snelle en goedkoope stoomverbindingen ook bezwaar opleveren? Wat zagen we in Pretoria en Johannesburg? En wat zien we aan de Kaap, bij elke firmant of industrieel? Zelfs vele ambtenaren hebben plaatsvervangers, en men reist heen en weer naar 't moederland, als of 't een reisje van Amsterdam, 't zaken terrein, naar Bussum, de plaats van domicilium, betreft! En de kolonie en 't moederland plus de stoomvaartmaatschappijen varen er wel bij en de betrokken personen of hun zaken schijnt 't niet te benadeelen. Echter wat baten vele woorden, waar de belangstelling; de goede wil om ten minste te beginnen, ontbreekt. Ik voor mij vraag naar daden, en zou daden steunen, maar hoe? De in niet minder dan vier hoofdbladen opgenomen advertentie onder 't hoofd „Suriname" trok, afgescheiden van de aanbeveling der beoogde plannen door den enthousiast voor Suriname den heer J. Hendrik van Balen, zie Vaderland van 4 April j.l. zeker de noodige aandacht; maar deze staat dan in omgekeerde reden tot het quantum belangstelling, resp. het verkregen resultaat; want naar ik vernam kwam er in totaal één brief, zegge één toezegging, tot eventueele finantieele deelname.

Om van deze ééne te verwachten de taak op zich te nemen, waarvoor zich honderd hadden moeten melden, „das wär des guten zuviel" verlangd; en wordt door de betrokkenen onder opoffering van een niet onbelangrijke som aan gemaakte kosten, van de zaak afgezien.

Natuurlijk zijn er dan altijd menschen; die beweren: ja, maar zoo gaat het niet! Best Mijne Heeren Specialiteiten, maar hoe gaat 't dan wel? Niet twijfelend of de ruimte van het orgaan van „Oost en West" is ter beschikking voor 't doel, zijn we benieuwd hun advies te vernemen!

Inmiddels

Hoogachtend,

Delft. J. v. Zw.

ADVERTENTIËN.

Assurantie Maatschappij tegen **Brand**schade

DE **NEDERLANDEN** van 1845.

Hoofd-Directie te 's-Gravenhage:
CAREL HENNY, Directeur;
Mr. J. J. HENNY, Adj.-Directeur.

Kantoren: 's-Gravenhage, Kerkplein, hoek Prinsestraat. — Amsterdam, Sophiaplein. — Rotterdam, Zuidblaak 24 (Beursplein). — Breda, Prinsenkade. — Alkmaar, Langestraat. — Nijmegen, Inde-Betouwstraat 8. — Groningen, Akerhof, hoek Akerstraat. — Zutphen, IJselkade.

Kapitaal . . . . . f 4,000,000.00

Verzekering tegen **BRAND-** en **INBRAAK**schade tegen vaste en zeer billijke Premiën, zonder Inleggelden of Nabetalingen.

Vertegenwoordigd o. a. in alle hoofdplaatsen van Nederlandsch Oost-Indië en te Paramaribo.

E. OSSE,
Paralelweg 119, Den Haag.
Is een solied adres voor
Verhuizingen
voor binnen en buitenland
onder garantie.

Administratie-Kantoor „Insulinde".
Volgestort Kapitaal f 100.000.—
Prinsengracht 1087, Amsterdam.

Belast zich met: Het Administreeren en in bewaring nemen van fondsen en andere geldswaardige papieren. Het administreeren van alle roerende en onroerende goederen. Het koopen en verkoopen van Effecten en het uitvoeren van alle Beurszaken. Het geven van rentevergoeding in Rekening-Courant. Het nemen van gelden à deposito en het nemen en geven van gelden op prolongatie. Het wisselen van vreemd bankpapier en muntspeciën. Het verzilveren van coupons. Het syndicateeren en emitteeren van solide Maatschappijen.

Telegram-Adres: INSULA. De Directie,
A. C. ENGELBERTS. J. SCHEUER.
Correspondent voor 's-Gravenhage:
K. J. THOMAS, K. Emmakade 99.

Over te nemen
de huur van een **Huis** met **grooten vóór- en achtertuin**, aangenaam gelegen te **VOORBURG** bij 's-Gravenhage. Huurprijs f 400 's jaars waaronder water begrepen.
Desverkiezende ook over te nemen **de fraaie inboedel** van de bewoonster, die naar 't Buitenland vertrekt.
Brieven onder letter **H.** aan 't Bureau van *Oost en West*, **Heerengracht 4.**

AU BON MARCHÉ - MODES.
Dames- en Kinderhoeden,
Voiles, Tulle, Linten, Bloemen, Veeren.
Wagenstraat 58, Den Haag.

JAARLIJKSCHE
ALGEMEENE VERGADERING
van aandeelhouders der Naamlooze Vennootschap „de Haagsche Uitgevers-Maatschappij Het Gemeenschappelijk Belang", te 's-Gravenhage, op **Donderdag den 25sten April 1901**, des namiddags ten **drie** ure, ten kantore der Vennootschap te 's-Gravenhage, Haagpoort No. 4 (bij de Spuistraat).
De aandeelhouders worden herinnerd aan art. 47 en 48 der Statuten.

A. A. KNUIJVER & ZONEN,
Gedempte Raamstraat 11-12,
's-GRAVENHAGE.
Hofleveranciers.
Nederlandsche Fabriek van **Borduur- en Passementwerken, Galonweverij** à Jacquard, **Photografiën** en **Teekeningen** van Vaandels. **Maconieke Artikelen** enz. worden franco ter inzage gezonden.
Zilveren Medaille Wereldtentoonstelling
PARIJS 1900.

Haagsche Assurantie-Compagnie
voor Brand enz. van 1805.
te 's-Gravenhage.
Kantoor Z. O. Buitensingel 245 b/h. Bezuidenh.
Directeuren:
W. F. MASTENBROEK en C. W. VERSTEGE.
Commissarissen:
Mr. W. K. F. P. Graaf van BYLANDT.
Mr. J. G. GLEICHMAN.
A. J. H. VAN KAPPEN.

C. J. v. d. MEER,
Waldeck-Pyrmontkade 11, 11a, 13,
DEN HAAG.
HANDEL
in Wijnen, Binnen- en Buitenlandsche Bieren, Minerale en Medicinale Bronwateren en Gedistilleerd.
SPECIALITEIT
in Bordeaux-, Bourgogne-, Port-, Rijn- en Moezelwijnen.
Champagne en Cognac.

Gebr. TEN HOUTEN,
UTRECHT, DEN HAAG.
Compleete Meubeleering.
SPECIALITEIT IN
Slaapkamer-Artikelen.
Soliede bewerking. Zeer billijke prijzen.

Eenige inrichting voor **Praktische** Opleiding voor den Handel in **Theoretische** en **Praktische** Cursussen voor Dames en Heeren.
Beste gelegenheid voor HH. Verlofgangers, Gepensioneerden, Indische Jongelui enz.
Dagelijks inschrijving.
Telkens wanneer een voldoend aantal deelnemers ingeschreven zijn, kunnen nieuwe Cursussen beginnen.
NEDERLANDSCHE HANDELS-AKADEMIE
„Het Oefeningskantoor"
's-GRAVENHAGE, REGENTESSELAAN 162—164.
ONDERWIJSVAKKEN.
Praktisch Boekhouden,
Handelsrekenen, Handelsrecht,
PRAKTISCHE KANTOORWERKZAAMHEDEN.
Schrijfmachine, Stenografie,
Nederl., Duitsche, Eng. en Fransche Handelscorrespondentie.
PROSPECTUSSEN en INLICHTINGEN.

GEVRAAGD.
Eenige wasschen opgemaakt of droog van de lijn, ook voor dienstboden. Tevens fijn strijkgoed. Nette behandeling.
Paulus Potterstraat 347, Den Haag.

HOEDEN.
Garneeren van Dameshoeden wordt net en billijk verricht, ook met levering van Fournituren, aan het oudste adres *Riviervischmarkt 16*, van af 1 Mei *Jan Hendrikstraat 6, Den Haag.*

Vleeschhouwerij
W. L. DE ZWAAN,
56 Zoutmanstraat 56, Den Haag.
Beveelt zich beleefd aan voor de levering van
uitsluitend prima kwaliteit
RUND, KALFS en LAMSVLEESCH
tegen **concurreerende** prijzen.

Ondergeteekende .....

wenscht Donateur-trice / Lid *te worden van de Vereeniging „Oost en West" tegen betaling eener jaarlijksche contributie van f ..... of door eene gift in eens van f .....*

Handteekening en volledig duidelijk adres.

.....

.....

NB. Doorslaan wat men niet wil.

Magazijn „HET ANKER",

Veenestraat 49, Den Haag.

Indische Uitrustingen

voor DAMES en HEEREN,

in alle Prijzen.

Maatschappij „SIMANALAGI".

JAARLIJKSCHE

Vergadering van Aandeelhouders

op MAANDAG 29 APRIL 1901, des namiddags te 3 uren, ten kantore der Maatschappij, Kepplerstraat 138.

's Gravenhage, 15 April 1901.

DE DIRECTIE.

De Balans met Winst- en Verliesrekening over 1900 ligt, van af 15 April ter inzage voor Aandeelhouders aan bovengenoemd Kantoor.

A. S. VAN ECK,

43 KORTE POTEN,

Den Haag.

Waterleidingslangen.

Gas-Gloeiartikelen.

SMEDERIJ. GASFITTERIJ.

HAAGSCHE MUZIEK-HANDEL HOFSPUI Nº97.

ENDERLÉ en OOSTERVEEN HOFSPUI Nº97.

G. KERNER & Co.

PRIJSCOURANT GRATIS en FRANCO.

SURINAME.

Twee NEDERLANDSCHE TECHNICI, met veeljarige ervaring op allerlei gebied in Nederl.-Indië en Zuid-Afrika, wenschen een reis te maken door Suriname, ter verkrijging van gegevens en rechten voor de oprichting van Industrieele en Landbouw-Ondernemingen.

Doel dier ondernemingen zal, naast de ontwikkeling van Suriname, de bevordering zijn van Emigratie van uit Z.-Afrika verdreven en andere personen.

Zij vragen daartoe pl. m. **f 5000**, in aandeelen van **f 100**, onder waarborg van behoorlijke rekening en verantwoording en overdracht van verkregen rechten.

Zij zijn bereid persoonlijk deel te nemen.

Reflectanten gelieven zich onder No. 5515 te adresseeren, met opgave voor welk bedrag zij zich *voorloopig* wenschen te verbinden, aan het Bureau van „Het Vaderland" te 's-Gravenhage.

ERNEST CASSUTO

Tandarts,

PIETER BOTHSTRAAT No. 1,

BEZUIDENHOUT,

Den Haag.

SPREEKUUR dagelijks van **1** tot **5**.

Uit de hand Te Koop

een **Bombay-Ameublement,** bestaande uit een Canapé, een Etagère, een Fauteuil en drie Stoelen. Prachtig van hard hout gesneden en minstens vijftig jaar oud.

Een **Chineesche jonk,** van gesneden ivoor, 68 cM. lang, fijn bewerkt als kant en zeer zeldzaam.

Een **Japansche Schrijftafel,** bizonder fraai.

Van het ameublement is nog een tweede uit Brussel te ontbieden, waar het ten verkoop is aangeboden.

Brieven en aanbiedingen onder letter **H.** aan 't Bureau van *Oost en West* **Heerengracht 4.**

J. H. v. Horssen,

KLEEDERMAKER,

Luthersche Burgwal 19, Den Haag.

Steeds voorradig een nieuwe sorteering **Nouveauté's stoffen** waarvan de goederen tegen de navolgende prijzen geleverd worden:

Gekleed costuum	van af	f	34	tot	f	56
Jaquet	„	„	28	„		46
Veston	„	„	22	„		42
Demi-Saisons	„	„	16	„		30
WinterJassen	„	„	20	„		56

Goed passende coupe en solide bewerking.

Magazijnen „NEDERLAND"

Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Haarlem, Utrecht, Apeldoorn.

GROOTSTE en GOEDKOOPSTE Inrichtingen voor

Gemaakte Heeren- Jongeheeren en Kinderkleeding

Goederen naar maat (gegarandeerde coupe).

Uitrustingen voor alle gewesten.

L. LANGE,

23 Wagenstraat, 's-Gravenhage,

TELEPHOON No. 659.

Sigaren in alle soorten en prijzen.

Doelmatige verpakking voor de tropen.

Specialiteit voor Export.

Meubelfabriek, Behangerij, Stoffeerderij, Beddenmakerij,

Gebr. ROOS,

Roggestraat 4 en 12, Arnhem,

Intercom. Telefoon 242.

Speciale inrichting voor geheele meubileering van Huizen en Villa's.

Extra gunstige voorwaarden voor verhuring van Gemeubileerde Villa's en Woonhuizen.

Begrooting en Prijscourant Kosteloos.

Franco verzending door geheel Nederland.

Enorme Keuze. Soliede Bediening. Goedkoope Prijzen.

HERM. MEELKER,

Importeur van Havana Sigaren,

levert Sigaren van UITSTEKENDE KWALITEIT tegen CONCURREERENDE PRIJZEN.

200 stuks franco door geheel Nederland.

Sumatrastraat 1 c, Den Haag.

„Rotterdamsche Lloyd"

Koninklijke Nederlandsche Postvaart.

14daagsche Maildienst op Nederlandsch-Indië, via MARSEILLE.

Naar Padang, Batavia, Samarang en **Soerabaja** en in doorvracht naar alle andere plaatsen in den Ned.-Ind. Archipel, die door de Stoomschepen der Kon. Paketvaart-Maatschappij worden bediend.

Eerstvolgende afvaarten van Rotterdam:

20 April, Stoomschip **„LAWOE"**, Kapt. N. GUTHRIE.
4 Mei, Stoomschip **„ARDJOENO"**, Kapt. W. BAGCHUS.

EXTRA AFVAART:

Direct naar ATJEH, PADANG en JAVA } **11 Mei** SS. **„Bogor"**, Kapt. A. L. HARKEN.

De Agenten, **Ruys & Co.**, *Rotterdam* en *Amsterdam*.
Courier dit Dubekart & Co., *'s-Hage*, Anna Paulownastraat 1 *d*.

Bij ALBRECHT en Co. te Batavia, verschijnt om de veertien dagen de

Bandera Wolanda

Geïllusteerd tijdschrift voor Inboorlingen en Amboineezen.

Abonnementsprijs voor Indië *f 1.50* per jaar.
„ „ Holland *f 2.50* „ „

Oplaag reeds meer dan 7000 ex.

Hoofdcorrespondent: **CLOCKENER BROUSSON**, 1ste Luit. 6de Regt Inf^ie te Breda.

Agent voor Nederland „De Haagsche Uitgevers-Maatschappij Het Gemeenschappelijk Belang" ***Haagpoort 4.***

E WEKKER

(Coöperatieve Vereeniging).

HUISARBEID en REFORM-KLEEDING.

Zeestraat 31, Den Haag.

Bericht de ontvangst eener groote collectie **Koperwerk, Hoeker's Aardewerk, Matten, Manden, Friesch Houtsnijwerk** etc.

Stoomvaart-Maatschappij „Nederland".

MAILDIENST tusschen Amsterdam en Nederl.-Indië.

(VIA GENUA).

Naar Padang, Batavia, Cheribon, Samarang en Soerabaya

en in doorvracht naar alle andere plaatsen in den Ned. Ind. Archipel, die door de Stoomschepen der Kon. Paketvaart-Maatschappij worden bediend.

SS. **Koning Willem II.** Kapt. C. A. BAKKER, **27 April.**
SS. **Koning Willem I,** Kapt. D. HUBERT, **11 Mei.**
Laadt ook voor PANAROEKAN direct.

EXTRA AFVAARTEN.

SS. **Timor,** Kapt. E. J. CARST, **4 Mei.**

Adres voor **LADING** en **PAKETTEN:**
Te Amsterdam: VRACHTBUREAU STOOMVAART-MAATSCHAPPIJ „NEDERLAND" (Handelskade).

Te Rotterdam: KUYPER, VAN DAM & SMEER voor s.s. **Koning Willem I** en **Timor,** HUDIG & BLOKHUYZEN voor ss. **Koning Willem II.**

Adres voor **passage:** Afdeeling **Passagiersdienst,** Prins Hendrikkade 160, te *Amsterdam* en bij hare Agenten te *'s Hage*, CRANS & Co., Celebesstraat 40.

JOH. H. HOPMAN,

MAGAZIJN ter MEUBELEERING

3 PRINSESTRAAT 3, Den Haag

over het Postkantoor.

COMPLETE MEUBELEERING van huizen en enkele vertrekken.

Modern en in stijle.

Eenvoudig en rijk bewerkt. Doch solide.

Gebr. TEN HOUTEN

Lange Houtstraat 4. Teleph. No. 926.

Den Haag. **Utrecht.**

Slaapkamer-Ameublementen.

ENGELSCHE LEDIKANTEN.

BEDDEN, DEKENS, MATRASSEN enz.

GEGARNEERDE WIEGEN en KINDER LEDIKANTEN.

Ledikanten voor Indië.

Behangerij. **Stoffeerderij.**

Vereeniging OOST en WEST

Afdeeling 's-Gravenhage.

Bij de 3de Commissie **Bureau Heerengracht 4,** zijn van ***10—12*** en van ***2—4*** uur, *ook per brief*, inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.

Een gewezen Boekhouder tevens Hofmeester in een Bataviasch hotel.

Een geschikt persoon voor Copieerwerk die vreemde talen verstaat.

Een Dame die lessen geeft in Noorsch, Zweedsch, Duitsch en Italiaansch.

Een gewezen Ambtenaar, vroeger onderofficier der genie, liefst geen zittend werk.

Een Artiest, die zich voor het geven van teeken- en schilderles aanbeveelt ook naar de natuur.

Jonge Dame voor Juffrouw van Gezelschap.

Een Jonge Dame, die als Kinderjuffrouw of voor gezelschap mee naar O.I. wil.

Jonge Dame ter waarneming van het huishouden en het oppassen van kinderen.

Een gewezen Koetsier en echtgenoote, die huisbewaarders willen worden.

Een bekwame linnennaaister.

Een door de Muziekschool gediplomeerde Jonge Dame die zanglessen geeft.

Een beschaafde Dame op leeftijd die Engelsche en Fransche conversatieles geeft.

Jonge Dame, thans op een Fröbelschool geëmployeerd, voor lessen aan kinderen in O.-I. Heeft kennis van muziek.

Gewezen Sergeant in W.-I. voor portier, looper of huisbewaarder; kan ook copieerwerk verrichten.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.

N°. 3. **Donderdag 18 April 1901.** **1ste Jaargang.**

OOST EN WEST

Orgaan der Vereeniging.

Verschijnt alle veertien dagen.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland . . . . . *f* 2.—
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 2.50
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.10

Prijs der advertentiën.

Per regel . . . . . *f* 0.10
Dienstaanbiedingen **25 cents** per geheele annonce.

REDACTIE: De 4de Commissie, aan welke de verspreiding van populaire kennis omtrent Oost- en West-Indië is opgedragen.

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd aan den Heer G. E. V. L VAN ZUYLEN, *Voorzitter der Redactiecommissie*, **7a Heerengracht,** of den *Secretaris*, Mr. G. VAN SLOOTEN Azn., **43 Conradkade,** beiden Den Haag.

Voor de Administratie en Advertentiën wende men zich tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" **Haagpoort 4,** Den Haag.

TWEEDE BLAD.

Beroepen voor Vrouwen in Indië.

Nu de strijd om het bestaan ook voor de vrouw nadert, het fabriekwezen langzaam, maar zeker, de arbeid der vrouw *in* huis van haar overneemt, nu moet de vrouw »nolens volens« zich bekwamen voor betaalden arbeid *buitenshuis*. Gij moeders, sluit uw oogen niet voor het feit, dat gij uw dochters, evenals uw zonen, moet opvoeden voor een vak, waardoor zij in eigen levensonderhoud kunnen voorzien. De huwelijken worden steeds minder, omdat de arbeid van de vrouw *in* huis geen geld inbrengt; de levensbehoeften voor het gezin, vroeger door de vrouw bereid, thans *gekocht* moeten worden. De man, die thans alléén productieven arbeid verricht, waar vroeger man èn vrouw productieven arbeid verrichtten, is nu niet meer in staat, zonder geërfd fortuin, een gezin te onderhouden. In de middeleeuwen was de vrouw een onmisbare werkkracht in het gezin; zij spon, weefde, maakte alle kleedingstukken; kweekte groenten, vruchten; bakte brood; brouwde bier; maakte boter, kaas; had de slacht, de inmaak in huis; in één woord alle behoeften van het gezin werden in huis gemaakt door de huisvrouw en haar vrouwen. Thans wordt dat alles beter en goedkooper door de fabrieken gedaan, maar het moet *gekocht* worden; de man moet dus meer *contanten* hebben, om zijn gezin te onderhouden. Hij moet langer wachten vóór hij aan een huwelijk kan denken; indien hij al ooit voldoende zal verdienen, om een gezin *geheel alleen* te onderhouden. Het gevolg daarvan is, dat de huwelijken verminderen. Hoe dat tegen te gaan? Zeer zeker niet door de vrouw weer terug te drijven tot de middeleeuwsche toestanden, maar door de vrouw te leeren arbeiden in de maatschappij. Verdeeling van arbeid is thans ook voor de vrouw gekomen. Waar zij vroeger *alles* moest doen, moet zij nu leeren één zaak goed te doen. Vakscholen moeten haar leeren één vak grondig te bestudeeren en tot haar beroep te maken, evenals de mannen dat reeds eeuwenlang gedaan hebben. Huishoudscholen, tuinbouwscholen, scholen voor zuivelbereiding; kweekscholen van onderwijzeressen, van fröbelonderwijs enz. maken thans afzonderlijke beroepen van wat de huisvrouw vroeger alles in zich vereenigen moest. Eenmaal aannemende, dat ouders tegenwoordig verplicht zijn hun dochters, evenals hun zonen, voor een bepaald beroep op te voeden, meen ik die ouders geen ondienst te bewijzen, door hun aandacht te vestigen op beroepen geschtkt voor meisjes, die tijd, noch lust, noch geld genoeg hebben om aan de universiteit te gaan studeeren. Onze Koloniën, die zulk een ruim arbeidsveld geven voor onze jongens, zouden ook voor onze meisjes een ruimen werkkring kunnen opleveren, indien het »arbeid adelt« niet bij vele van haar een »arbeid schaamt zich« werd.

Thans wenschte ik in het bijzonder te behandelen de »*Tuinbouw*,« als bijzonder geëigend voor vrouwen, ook in de tropen. Wij allen, die in Indië geweest zijn, weten welk een luxe in bloemen dáár bij alle feestelijkheden ten toon gespreid wordt. Niet alleen bij een bloemencorso, maar bij elke receptie, elk diner, elken verjaardag, men komt steeds bloemen te kort, vooral in de drooge mousson. Ten einde raad, laat men, waar eigen tuin te kort schiet, bloemen van de bovenlanden komen. Indien nu een vrouw, hier in Holland op een tuinbouwschool de bloemencultuur grondig bestudeerde en gewapend met diploma en eenig werkkapitaal naar Indië toog, in de bovenlanden een paar bauws gronds huurde en daar b.v. een speciale rozencultuur dreef, dan zou zij voorzeker daarin een ruim bestaan vinden.

Wij bezitten in de Tuinbouwschool te Wageningen, onder den Directeur, dr. J. Th. Cattie, een modelinrichting, die de moeite waard is om er nader kennis mee te maken. Ik ben overtuigd, indien gij met uw dochter een bezoek aan die inrichting brengt en er een greintje liefde voor bloemen bij haar aanwezig is, zij niets liever zou wenschen dan daár de bloemencultuur te bestudeeren. De heerlijke kassen met de zeldzaamste orchideeën, de fijnste rozen, de welriekendste bloemen; de palmenkassen; de rozentuin; de bollenvelden, zij moeten wel in elke bloemenliefhebster de zucht doen ontwaken, haar krachten te wijden aan de bloemencultuur. De Tuinbouwschool bepaalt zich echter niet alleen tot de theoretische en praktische studie van de bloementeelt, zij omvat ook de studie van de ooftboomteelt, de leer der houtgewassen, de warmoezerij, tuin- architectuur, boekhouden en bedrijfsleer, zoodat de toekomstige kweekers na den tweejarigen cursus een grondige kennis van hun vak zoowel theoretisch, als praktisch bezitten. Het schoolgeld bedraagt *f* 40.— 's jaars. Na de cursus te Wageningen gevolgd te hebben, is het altijd goed eerst een jaar in de praktijk te werken, bij een of andere kweekerij, die speciaal voor de markt werkt, om de routine van het vak te verkrijgen, alvorens voor eigen rekening te arbeiden. Er werken reeds drie jonge dames te Wageningen, die met veel lust en ijver de lessen volgen en zelfs het praktisch werken: spitten, harken, schoffelen, wieden, mesten, zaaien, verplanten, snoeien, stekken, enten enz. zonder bezwaar verrichten. Het werken in de open lucht geeft haar allen een frisch, blozend uiterlijk en menig bloedarm meisje heeft door de gelukkige combinatie van hoofd en lichaamsarbeid bij het tuinbouwvak haar gezondheid en frischen blos teruggekregen.

Deze resultaten zijn natuurlijk nog niet hier bereikt, waar het tuinbouwvak eerst onlangs door vrouwen beoefend wordt, maar in Engeland, waar te Swanley reeds 60 vrouwen werkzaam zijn in de »Horticultural college" opgericht in 1891. Te Swanley zijn de leerlingen intern, zij wonen in vier »cottages" onder toezicht van een »Lady-Superintendent"; de cursus duurt ook twee jaar. Alle vrouwen voorzien van het diploma van Swanley vinden gereedelijk plaatsing bij de openbare en particuliere parken en landgoederen in Engeland, als »head-gardemer." Swanley ligt niet ver van Londen, in een streek bekend om zijn kweekerijen, en gezond klimaat. Zij leeren daar, behalve het theoretisch gedeelte, speciaal voor de markt werken, de ware »businesstraining". Behalve het eigenlijk schoolgebouw met de laboratoria, waar het theoretisch gedeelte behandeld wordt, heeft men door de verschillende kassen, werkplaatsen, stallen, boerderijen, hoenderparken en bijenkorven, want behalve, bloementeelt, ooftboomteelt en warmoezerij wordt daar ook onderricht gegeven in bijenteelt, hoenderfokkerij, zuivelbereiding.

De vrouw, die Swanley verlaat, is dus geheel gevormd om, als deskundige aan het hoofd van eigen landgoed, boerderij of kweekerij te staan. Van hoeveel waarde dat is voor een vrouw, die naar Indië moet gaan b.v. als vrouw van een landheer, administrateur of opziener behoef ik niet te zeggen aan degeen die het landleven in Indië kent en weet, waar een huisvrouw in de binnenlanden voor staat, wanneer zij kersversch uit Holland komende, liefst van uit het stadsleven, plotseling voor het feit gesteld wordt, het oppertoezicht te moeten houden over bloem-, vruchten- en groententuin, over koe- en paardestallen, in één woord van uit een stadsleven, waar alles kant en klaar te koop is, plotseling teruggeplaatst wordt in den middeleeuwschen toestand, alle levensbenoodigden zelf te moeten produceeren op eigen grond en bodem.

De Tuimbouwschool vormt dus voor alle vrouwen en meisjes, die naar Indië gaan, een onwaardeerbare leerschool, om haar te bekwamen voor de werkzaamheden, die haar als huisvrouw in Indië wachten, vooral voor de landvrouw, maar ook voor de vrouw der hoofdsteden, daar bloementeelt steeds en overal in Indië tot het werk der huisvrouw behoort. Te Swanley wordt buitendien ook praktisch onderricht gegeven in bouquetten maken en tafelversieren, in het inmaken van vruchten en het bereiden van geleiën. Zooals bij alle engelsche »colleges« ontbreken ook hier niet de velden voor cricket, tennis, hockey en de noodige bergplaatsen voor de fietsen.

In plaats dus van uw dochters naar een kostschool in het buitenland te zenden, doet gij beter, o moeders, uw dochters twee jaar naar Swanley te zenden, zij komen dan terug niet alleen volleerd in het Engelsch, de wereldtaal, maar als flinke, gezonde vrouwen praktisch en theoretisch onderlegd voor een vak, dat voor de vrouw een groote toekomst heeft, zoowel in Nederland als in Indië. Op het Internationaal Vrouwencongres te Londen, waar alle beroepen behandeld werden, waarin de vrouwen een ruim bestaan kunnen vinden, werd speciaal de aandacht gevestigd op het tuinbouwvak, als een bij uitstek geschikt vak voor de vrouw.

Verschillende der spreeksters, oud-leerlingen van Swanley, vonden een ruim bestaan in bloementeelt, vruchtenteelt of groententeelt voor de markt. Een der spreeksters had uitgestrekte narcissen-velden in Ierland, den tuin van Engeland, zij leefde vrij en onafhankelijk van de vruchten van haar arbeid.

Men moet ook hieruit specialiseeren, niet alleen zich bepalen tot één der drie hoofdgroepen, bloementeelt, vruchtenteelt of groententeelt, maar in elk der drie hoofdgroepen zich beperken tot een bepaalde cultuur b. v. bij de bloementeelt zich speciaal toeleggen op rozencultuur of op bollenvelden; bij vruchtenteelt zich bepalen bij druiven en perzikencultuur of bij appelen en peerencultuur; bij groententeelt zich b. v. bepalen tot aspergevelden enz. Dit geldt alleen voor de europeesche markt; in Indië, waar de specialiseering nog niet zulk een omvang genomen heeft, zou men niet alleen bij bloemencultuur, rozen begonia's en orchidaeën kunnen vereenigen, maar zelfs de groententeelt er bij kunnen volgen. Abonnementen op groentenzendingen uit de bovenlanden zijn op de hoofdplaatsen in Indië geen zeldzaamheid. Een vrouw dus, die op haar gronden bloemen en groenten kweekte, zou een winstgevende zaak bezitten, mits zij aan grondige kennis van het vak, arbeidskracht en arbeidsliefde paart, en zich niet schaamt voor geld te arbeiden.

Mocht iemand, na lezing van dit artikel nadere inlichtingen verlangen omtrent de beste wijze, meisjes voor het tuinbouwvak op te leiden, dan ben ik steeds bereid die inlichtingen te verschaffen. Wil men zijn dochter te Wageningen op de tuinbouwschool doen, dan kan men zich direkt tot dr. J. Th. Cattie, directeur der tuinbouwschoul te Wageningen wenden, die steeds welwillend alle belangstellenden te woord staat. Er bestaat nog een anderen weg, om zijn meisjes voor het tuinbouwvak te bekwamen: de zuiver praktische weg, die dat prefereert, vindt een uitstekende leerschool bij de tuinbouw-inrichting »Sempercrescens« te Naarden—Bussum onder leiding v. d. heer Jongkindt Coninck, die reeds een aantal jongelieden voor het tuinbouwvak heeft opgeleidt. Het zou mij te ver voeren, deze kweekerij uitvoerig te beschrijven, een bezoek daaraan van uit Amsterdam is zeer zeker de moeite waard.

Nijmegen. M. C. V. Godefroy.

Over schijn en wezen of, Is Indië zoo slecht? heeft Dr. J. H. F. Kohlbrugge Dinsdagavond in eene samenkomst onzer vereeniging gesproken. De bedoeling van den tweeledigen titel was, te doen uitkomen, dat het soms ongunstig oordeel over maatschappelijke Indische toestanden veelal daaraan te wijten is, dat de meeste beoordeelaars den schijn niet van het wezen weten te onderscheiden. Daarom acht spr. eene eenigszins uitvoerige inleiding noodig, om te doen inzien, dat ieder mensch anders over de waarde van deze schijn oordeelt of over het begrip „slecht". Dit oordeel wordt reeds gedurende de eerste opvoeding gevormd; den kinderen wordt immers geleerd, dat schijn en wezen met elkander moeten overeenstemmen.

Later, als het zich ontwikkelende kind eigen ondervindingen opdoet, merkt het, dat deze overeenstemming in de praktijk niet altijd bestaat; dat het zoogenaamd „fatsoen" ook het omhulsel kan zijn van een slecht wezen. Zoo leert het eerst de menschen in witte en zwarte schapen onderscheiden, later erkent het, dat geen mensch zonder vlekje is. Die ontgoocheling is hard voor gevoelige naturen. Toch behouden zij een steun op hun levenspad, zoolang hunne ouders in hunne oogen wit blijven, al zijn die het niet; ontvalt hun ook deze illusie, dan ziet 't er al heel treurig uit. Spreker schetst verder het overgevoelige karakter der tegenwoordige maatschappij, dat zich uit niet alleen in medelijden, maar ook in het geheim houden van alles, wat met het geslachtsleven in verband staat; hij betoogt hoe nadeelig deze geheimhouding voor de opvoeding is, juist in Indië, waar de kinderen toch alles van de Inlanders kunnen te weten komen en beweert, dat de Inlandsche maatschappij zonder verborgenheden op dit gebied waarlijk niet slechter is dan de Europeesche.

Met het heden vergelijkt hij de zoo geheel andere zeden en gebruiken der vorige eeuwen, die in onze oogen uitmuntten door platten conversatietoon en in het openbaar bedreven polygamie. Daarmede wordt vergeleken het wezen van heden, dat op schijn berust; het verschil met vroeger eeuwen is slechts schijn, want prostitutie en polygamie komen in 't verborgene nog zeer veel voor, terwijl zulke handelingen schijnbaar ook nu geen smet op den dader werpen, mits ze verborgen blijven. Geneesheeren vooral kunnen echter getuigen, dat de hedendaagsche huwelijkstrouw veelal slechts schijn is. Ziet men den stand van zaken zooals hij is, dan zijn er drie wegen mogelijk: men wordt misanthroop, men leert het wezen minachten en slechts op den schijn letten, zoodat het „geen aanstoot geven", wet wordt of men behoudt de overtuiging, dat wezen en schijn zooveel mogelijk moeten overeenstemmen.

Komen de personen, hier in de 2de plaats genoemd, in een milieu, waar de schijn niet zoozeer gewaardeerd wordt, dan vertoonen zij zich dikwijls in hun geheele naaktheid en komt hun karakter in al zijn bestialiteit voor den dag. Zulke lieden treft men dikwijls vooral in jonge koloniën aan, want naar verre landen trekken velen, die meerdere vrijheid wenschen, dan zij in eigen omgeving hebben. Gelukkig evenwel zijn ook daar niet allen een speelbal hunner luimen, velen paren aan zekere losheid van vormen, ware karaktergrootheid, verlangen slechts in ernst zich vrij te maken van zoovele schijnvertooningen en gemaaktheden der Europeesche maatschappij eigen. Naarmate eene kolonie ouder wordt, komen er al meer en meer personen, die het keurslijf van Europeesch fatsoen, den schijn, niet willen loslaten. Zij hebben te strijden tegen: 1o. het tropische klimaat 2o. zeden der inboorlingen 3o. tegen hunnen nieuwen werkkring. Het klimaat schrijft lossere kleeding voor, om zoo te zeggen „een half naakt", veelvuldig baden, rusten midden op den dag na een voedzaam maal. Reeds op de reis naar Indië doet de invloed hiervan zich op menig nieuweling gevoelen, die, zoo hij niet bestand is tegen een langdurig te samen zijn der beide sexen in eene beknopte ruimte en de vrijere gesprekken aan boord, licht *vervalt tot uitspattingen*, waartoe de reeds in de tropen bekende niet aangezet worden. Zoo raken vele nieuwelingen op den verkeerden weg, en eenmaal daarop, gewennen zij zich aan een toegeven aan alle luimen. In Europa vallen zulke personen niet zoo spoedig op als in Indië, waar de geheele Europeesche maatschappij meer één aaneengesloten geheel vormt; gevoelige naturen worden hierdoor gehinderd, het gelijkmatig warm klimaat heeft op hen een drukkenden, loommakenden invloed, zij lijden en worden veelal misanthropen.

De zeden der inboorlingen hebben soms eene verkeerde inwerking op de Europeanen. Die zeden hebben even vaste vormen als de onze, maar dat zien wij meestal niet in, wij bemerken slechts dat de inboorlingen niet gehoorzamen aan zoovele wetten van „het fatsoen", welke wij hoog houden. Dit brengt velen er toe, om dat loszijn van vormen als een natuurtoestand te beschouwen en na te volgen, niet beseffende, dat de bandeloosheid van den inlander slechts bestaat in hunne verbeelding, als een gevolg van hunne slechte waarneming. In de eerste plaats ziet men de polygamie, en bootst deze na door de prostitutie of door het zoogenaamd hebben van een huishoudster. Spreker voert het een en ander aan, dat ten gunste dezer huishoudsters en der soldatenvrouwen pleit, verwijzende naar zijne studie: „De prostitutie in Nederl. Indie" Hij maakt de gevolgtrekking, dat hoewel deze toestanden niet met het verderfelijke der Europeesche prostitutie mogen vergeleken worden, zij toch ook hunne schaduwzijden hebben.

De Europeesche criticus, die deze toestanden oppervlakkig aanschouwt, ziet slechts een in het openbaar afwijken van onze vastgestelde gebruiken en vergetende al het verborgene kwaad in eigen vaderland, oordeelt dan ongunstig over Indië. Het materialistische karakter, dat der Europeesch-Indische maatschappij niet geheel ten onrechte verweten wordt, heeft zij voornamelijk te danken aan den aard van den werkkring van het gros der zich in Indië vestigende Europeanen, welke meestal een materieele is, al geldt voor velen, dat de materie gezocht wordt, om later het intellectueele te kunnen genieten. Intellectueele werkers verheffen zich gaarne boven de anderen. Zoo zij thans niet meer naar verheffing hunner omgeving streven, maar slechts schrijven, om zich en gelijkgezinden te amuseeren, hebben zij op deze pretentie geen recht, hoewel zij minder nadeel berokkenen, dan de materieele werkers dikwijls doen door uitbuiting hunner medemenschen. Spreker voert verder aan, dat meest alle materieele werkers anderen benadeelen, hetgeen in eene kleine maatschappij veel meer opvalt, dan in eene groote; van daar dat in Indië de uitbuiters met namen bekend zijn. De Indische maatschappij lijkt te meer materieel, omdat de regeeringsvorm de behartiging der algemeen maatschappelijke belangen door particulieren niet in de hand werkt.

Waarom oordeelen de letterkundigen dikwijls zoo ongunstig over Indië?

Hun overprikkeld, kwetsbaar gemoed hecht te veel aan den schijn, zij beoordeelen alles naar eigen stemming zonder zich rekenschap te geven, hoe die stemming ontstond en komen licht tot zelfvergoding. Daar zij de fouten hunner omgeving scherp voelen, beschrijven zij deze uitvoerig. Het publiek meent nu allicht, dat de schrijvers diezelfde fouten niet hebben, maar bij persoonlijke kennismaking blijkt dikwijls teleurstellend het tegendeel. Zulke auteurs verlangen den schijn bij anderen, maar niet bij zich zelven, zij vinden in de koloniën te weinig gelijk-gezinden en voelen zich daarom misplaatst, zij lijden aan een kwaal, die ziel en lichaam sloopt, zij hebben als buiklijders, een overprikkeld zenuwgestel en zijn zeer gedeprimeerd. In die depressie is rustig nadenken onmogelijk, eenzaamheid ondragelijk, er volgen dwangvoorstellingen, hallucinaties, vervolgingsideeën enz.

Terugkeer naar Europa brengt veelal genezing, het gezond oordeel keert terug, maar de herinnering aan het lijden in de tropen prikkelt den herstelde, als een roode lap den stier, hun mond en pen vloeien weer over van verontwaardigingsbetuigingen en haat.

Er bestaan natuurlijk allerlei overgangstoestanden, met meer of minder hevige symptomen, maar allen zijn te beschouwen als zieken, als nerveuse lijders der spijsverteringsorganen.

De werken, die zij schrijven, zijn dus niet te beschouwen als eene juiste karakteriseering der maatschappij, waarin zij geleefd hebben, maar meer als eene omschrijving van eigen zielsziekte, althans voor den geneesheer, die zulke heftige ontboezemingen als zoovele ziektesymptomen herkent en ze dan ook gaarne als studiemateriaal verzamelt.

Ten slotte drukt spreker de hoop uit, dat al wie een oordeel over Indië verkrijgen wil naar geschriften, aan de hand dezer inlichtingen het daarbij waardelooze zal leeren ter zijde stellen.

Van de gelegenheid tot bespreking werd gebruik gemaakt door Mr. M. C. Piepers, die met nadruk wenschte te verklaren, dat de Indische Maatschappij vooral ook op zedelijk gebied, waarlijk niet lager staat dan de Europeesche. Mochten zijne spijsverteringsorganen wellicht, naar eens geneesheers oordeel, niet geheel normaal zijn, hij had het vele goede in Indië altijd weten op prijs te stellen.

De presidente, die den heer Kohlbrugge uit naam der vergadering hartelijk dankte voor zijne zeer belangrijke rede, maakte nog de opmerkingen, dat volgens hare meening, behalve de drie door spreker aangegeven wegen er nog een vierde mogelijk is, welke zij op zullen gaan, die het verkeerde inziende en betreurende, de maatschappelijke toestanden zooveel mogelijk willen trachten te verbeteren, door, met zich zelve beginnende, te trachten de menschen over het algemeen te verheffen vooral op zedelijk gebied — en dat al moge volgens sprekers betoog een Europeesch artist in Indië niet op zijn plaats zijn, er juist daar onder de inboorlingen op verschillend gebied zoovele ware kunstenaars zijn, wier werken onze vereeniging wil trachten meer en meer te doen kennen en waardeeren.

Een Nederlandsche Kunstavond.

De aanplakbiljetten in de stad kondigen voor 25 April (*) een kunstavond aan, welke geheel eenig mag heeten op het concertmenu van dit seizoen. Komt over 't algemeen de Nederlandsche muziek zeer schaarsch ten gehoore van het publiek en slechts spaarzaam ingeschoven op de programma's van muziekuitvoeringen, dit zal een avond zijn uitsluitend gewijd aan het Nederlandsche Lied, een avond zeer bijzonder door den buitengewoon aantrekkelijken aard van de kunst, waaraan ze zal worden gewijd. Het oud-Nederlandsche volkslied, met al zijn verscheidenheid van verw en vorm, in zijn geheel vormend het groote epos van het volksleven, geschreven door het volk zelf gedurende eeuwen van een krachtig bestaan, dat niet verloren ging, maar in de volkskunst een trophée bleef voor het nageslacht, is door zijn intieme betrekking tot onszelf, die nu vormen de hedendaagsche natie, een kunst, die geheel ons eigendom mag heeten, en, opgebloeid uit den bodem van ons nationaal leven, ook voor ons zijn grootste schoonheid ontplooit met een geur van wonderzame aantrekkingskracht. In de gezongen poëzie van het volk toch vinden we alle herinneringen van ons eigen leven, vinden we een genie, die al ons leven en lijden, ons lieven en verlangen zoo heel goed weet en voelt, die luistert naar alle zuchten en luide klachten met groot geduld en stillenden troost.

Door het volkslied heeft het volk zichzelf in alle individuën gevormd tot en geopenbaard als kunstenaar, in zijn woorden en klanken spreekt het tot ieder individu, die zich Nederlander weet en voelt en zich bewust is van den grooten schat van gemoedsrijkdom, opgeheven in de aandoeningen en ontroeringen van het lied. En zooals ieder land heeft zijn eigen flora, zijn eigen mooi, zijn eigen klimaat en zijn eigen temperament, zoo is voor ons het lied van Nederlandschen mond de meest innige vergeluiding van het zieleleven, draagt al onze vreugden en weeën in het ragfijne net van woorden en geluiden.

Als zoodanig is deze kunstavond bij uitstek een Nederlandsche, een hoorn van overvloed van de beste en gaafste vruchten uit den blijden en zonnigen vaderlandschen tuin, als zoodanig is ze een klare bron van sentiment, een heldere stroom van aesthetisch volksleven.

Toch is een opwekking niet overbodig, om te gaan en te genieten, daar lang het lied vergeten was, en de oude klanken verstomden door onverschilligheid en onwetendheid. Slechts weinigen kennen het volkslied, of twijfelen in hunne onwetendheid aan het bestaan ervan, en zeker verdienen zij, die uit piëteit voor zoo heilige herinneringen, uit liefde en enthousiasme voor het karakteristiek Nederlandsche schoon, hunne krachten besteedden aan den opbouw van dit nationaal monument, de belangstelling en den bijval van ons volk in zijn ruimsten omvang. Reeds meermalen hadden de liederen, in het „Liederboek van Groot-Nederland", verzameld door F. R. Coers, onverdeeld succes op verschillende uitvoeringen, en mocht de verzamelaar zich verheugen over de geestdriftige wijze, waarop de Nederlandsche volksliederen werden bewonderd en toegejuicht. Dat ook de avond van 25 April er toe moge medewerken, het lied weer te maken tot eigendom van de natie en het een warme plaats te geven in het gemoed van die het hooren en herkennen als een dierbaar, lang gemist, bezit.

De leden van „Oost en West", overtuigd dat een edel en krachtig Nederlandsch volk de beste waarborg is ook voor de ontwikkeling en verheffing der koloniën, zullen zich zeker aangetrokken voelen tot dezen kunstavond en niet nalaten er zooveel mogelijk de aandacht op te vestigen.

(*) Uitvoering van Nederlandsche Liederen uit het „Liederboek van Groot-Nederland" verzameld door F. R. Coers Frzn., in de Groote Concertzaal van het Kon. Zoöl. Bot. Genootschap (Dierentuin) op Donderdag 25 April 1901 des avonds te half acht uren.

De liederen uit het Liederboek van Groot-Nederland zullen gezongen worden door: Mevr. A. Tijssen-Bremerkamp, bovenstem, Jos Tijssen, hoogstem, Jos Orelio, grondstem, en door Vrouwen- en Mannenkoren onder leiding van P. J. Jos Vranken, directeur van het Palestrinakoor te Utrecht. De vleugelbespeling zal geschieden door Mart. Bouman en Willem Petri.

Een kleine landbouwproef.

De welbekende zendelingleeraar Joh. van der Steur te Magelang is op eigen gelegenheid begonnen aan een doelmatige oplossing van het vraagstuk van het pauperisme. Op een verwaarloosd koffieperceel heeft hij 20 van zijn leerlingen, allen beneden 15 jaar, aan het werk gezet onder leiding van zijn helper, Binkhuizen. Wel is het perceel den heer van der Steur nog niet in erfpacht afgestaan, maar men mag verwachten, dat dit spoedig zal geschieden tegen een zeer billijken canon.

Het jonge volkje is met den heer Binkhnizen ondergebracht in een oude administrateurswoning, die opnieuw bewoonbaar is gemaakt. Het zijn allen wezen of verlatenen, staande onder voogdij van den heer van der Steur, die er van maken kan, wat hij wil. Uit zijn hoofdinrichting te Magelang heeft hij die jongens weggenomen en naar de landbouwkolonie gestuurd, die op advies van den onderwijzer der openbare lagere school beter deden met de school te verlaten en handenarbeid te verrichten. Zoodoende heeft de heer van der Steur rijp en groen gekregen. Intusschen verwacht hij de lastige kwestie — dubbel lastig in Indië, met zijn beperkten kring, wat met de achterlijken te doen, opdat die hun brood kunnen verdienen, op bevredigde wijze te zullen oplossen.

De proef is pas een paar maanden aan den gang. De jongens zijn, zoo schrijft ons de heer van der Steur tot wien wij ons om inlichtingen wendden, zeer gewillig en patjollen met opgewektheid. Op het land is de eerste voorwaarde: planten, om in eigen levensonderhoud te voorzien.

Dit is een voorwaarde, die aan het welslagen van de proef zeer bevorderlijk is, want zij is zeer bescheiden. Misschien zal in de toekomst blijken, dat, waar men niet alleen moet eten, maar zich ook moet kleeden en andere behoefte heeft, het verdienen van geld noodzakelijk wordt, en dan komt de vraag, hoe een afzet te vinden van de geteelde producten. Hiermede houdt weder verband de questie van het conserveeren van vruchten.

De heer van der Steur heeft de zaak op waarlijk doelmatige wijze aangepakt. Blijkt zij levensvatbaar te zijn, dan zal het hem niet aan steun ontbreken. *Soer. Hbl.*

Onze Tentoonstelling te Utrecht.

De Oost- en West-Indische kunstnijverheidvoorwerpen, die te Groningen zooveel bekijks hadden, vooral den laatsten dag, toen na de opwekkende lezing van den heer L. Lacomblé, er ruim 500 bezoekers kwamen, zijn met nog eenige aanvulling thans tot 22 dezer geëxposeerd in de localen der Vereeniging „Voor de Kunst" in de Nobelstraat te Utrecht, waar zij door de bizonder gunstige plaatsing en verlichting een geheel vormen, dat zeer de moeite waard is met belangstelling bezien en door liefhebbers bestudeerd te worden. In die kunstnijverheid toch schuilt, behalve een lafenis voor den gevoeligen beschouwer, een levensbron voor Indië, die door de onverschilligheid der Nederlanders in het algemeen maar al te zeer verwaarloosd is, zóó zelfs, dat zij gevaar liep langzamerhand geheel op te droogen. Moge het onze vereeniging in samenwerking met andere, die hetzelfde doel beoogen, allengs gelukken, om haar frisch en mild te doen vloeien tot heil der gansche menschheid!

Iedere aanwijzing en raad op dit gebied zal de 5e commissie ten zeerste welkom zijn; het doel dezer wandel-tentoonstelling, die van Utrecht ook naar Rotterdam zal gaan, is juist een opwekken tot algemeene belangstelling en samenwerking. N. v. Z.

Particuliere Koffiecultuur op Java.

Te 's-Gravenhage werd maandag 15 april door de Nederlandsche Afdeeling der O.-Indische maatschappij van Landbouw en Nijverheid eene openbare vergadering gehouden, waarin de toestand der particuliere koffiecultuur op Java werd besproken. Inleider was Mr. W. Suermondt Lz. van Rotterdam. Wij geven van die Vergadering geen gedetailleerd verslag, omdat dit reeds in vele Nederlandsche bladen is opgenomen.

Besloten is, om zich te wenden tot de Kamers met een request, aan te bieden door de in den aanvang genoemde afdeeling, die de medewerking zal inroepen van andere belanghebbende en belangstellende particuliere maatschappijen en particulieren.

Slechts op een punt, waarop in de Vergadering de nadruk viel willen wij wijzen. Het geldt hier niet alleen de particuliere belangen der planters, maar vooral ook die der Javaansche bevolking. Het ten onder gaan der particuliere koffiecultuur op Java zou voor haar een bijna onoverkomelijke ramp zijn.

Opwekking tot deelname.

(Ingezonden.)

Alle leden van Oost en West waren zeker verblijd toen zij het eerste nommer van ons orgaan ontvingen, daar hierdoor voorzien wordt in een behoefte, zoo lang reeds gevoeld, doch nog niet tot uitvoer gekomen.

Of is het soms *niet* waar, dat het noodig is, het groote publiek in Nederland meer op de hoogte te brengen met Indische toestanden, weet men hier reeds *genoeg*, van wat daar in dat reusachtig Indië plaats vindt? Bestaan er *geen* verkeerde voorstellingen meer onder het beschaafde deel der Nederlanders omtrent zaken in Indië aanwezig, zoodat het verschijnen van een nieuw geschrift over dit land geheel overbodig is?

Zoo ver zijn wij helaas nog niet. Wel behoort reeds van af het begin der 17de eeuw dat schoone Insulinde tot onze bezittingen, en verliepen er alzoo bijna vier volle eeuwen, doch *nog* is het heel oppervlakkig bekend en bestaan er zulke vreemde voorstellingen daaromtrent, dat men verbaasd de handen in elkaar slaat en vraagt, hoe is het mogelijk?

Is Indië dan *zoo'n weinig beduidend land*, dat het niet noodig is de aandacht er op te vestigen, of wel is de Indische Archipel *zoo klein*, dat men hem niet opmerkt, wanneer men de wereldkaart beschouwt; of *brengt* Indië *te weinig voort*, om er meér belang in te stellen?

Neen niets van dat al; men schijnt zich hier in Moederland niet te willen bekommeren omtrent hetgeen daar in het Oosten, in onze bezittingen, voorvalt; en dat is, om de waarheid te zeggen, diep te betreuren.

Ja, er wordt over Indië geschreven, zeer veel zelfs, doch dat blijft besloten binnen de wanden van het studeervertrek, van de weinigen, voor wien meerdere kennis van dat land noodig is voor den werkkring die zij bekleeden; doch die wetenschap komt niet onder de groote menigte; populaire geschriften bestaan niet; daarbij Indië wordt helaas nog door het gros der Nederlanders beschouwd als het land goed voor individuen, die het hier niet meer kunnen uithouden, om daar in vergetelheid rond te leven, om dan na korter of langer tijd weer geheel gerehabiliteerd terug te komen. Indië staat bij een groot deel van het publiek in slechten reuk.

Doch wat zal er zijn hier in den lande, als over eenigen tijd, door dat gebrek aan belangstelling, Indië door eene andere Mogendheid wordt geannexeerd, vooral nu in den tegenwoordigen tijd de zucht der groote Rijken naar uitbreiding van koloniaal bezit maar al te duidelijk zichtbaar is?

Dan komt aan het gejammer en geween geen einde; ja dan zal ieders mond gevuld zijn met woorden over dat mooie, dat rijke, dat heerlijke Insulinde; maar dan is het te laat; dan is het kalf verdronken en al gaat men dan ook daarna de put dempen, het verdronken dier komt niet meer terug.

En daarom gij Nederlanders, handelt, voor het te laat is.

Laat varen die diep treurige weinige belangstelling; grijpt aan de middelen, die u thans geboden worden; grijpt ze met beide handen; hoort naar de woorden, die tot u gesproken worden, leest wat men u op populaire aangename wijze zal mededeelen, prent dit in uw geheugen, deelt het verder mede aan uwe vrienden en kennissen, spoort hen aan het ook te lezen en te vernemen, want eerst dan zal er in u komen een gevoel van liefde voor het land, dat ge nu uog niet kent en dat ge daarom geheel negeert.

Daarom, wordt lid van de vereeniging Oost en West, wat zonder groote opofferingen mogelijk is, steunt haar in haar prachtig streven; abonneert u op haar orgaan, wekt ook anderen daartoe op, hierdoor doet ge een vaderlandslievend werk, en kunt ge medewerken tot het behoud van onze bezittingen, tot het opvoeren tot den bloei van die schoone streken, tot opheffing van een volk, dat in kwijnenden toestand met het leven worstelt.

Zegt niet meer, zooals tot nog toe zoo velen deden; „Ach wat kan het mij schelen, wat hebben wij aan Indië"; ziet om u henen en gij zult er velen aantreffen, die in dat Indië tot grooten rijkdom kwamen. Denkt niet het vet is er van den ketel af, integendeel, nog vele streken liggen er braak, zuchtend onder den zwaren last der schatten, waarvan zij zwanger gaan, en reikhalzend uitziende naar den hand, die hun daarvan verlossen zal.

Indië heeft noodig mannen met een stalen wil, met groote energie, en als die daar komen, om te arbeiden en te laten arbeiden, voorwaar dan zal blijken, dat het vet nog niet van den ketel is, dat nog veel daar te doen valt, waar nog nimmer de aandacht op gevestigd werd.

Welaan dan Nederlanders, rust niet op uwe lauweren; rust voert ten verderve; de lauweren zijn verdord, slaat de handen uit den mouw, om nieuwe te plukken, en werkt mede tot uw eigen heil en dat van Koningin en Vaderland.

En ook gij Indischgasten, die dat land van nabij kent, die daar meerdere jaren hebt doorgebracht, hebt genoten van wat Indië u aanbood, werkt mede tot bereiking van het doel, door Oost en West beoogd. Keert u, nu gij weer in Nederland terug zijt, niet af van dat land, welks nooden ook gij hebt leeren kennen, integendeel laat de kennis daarvan u opwekken tot verbetering der toestanden en bevordert met hetgeen gij aldaar waarnaamt de kennis van hen, die nooit in die streken vertoefden. Overdrijft bij uwe verhalen niet, vertelt de zuivere waarheid, die toch reeds belangwekkend genoeg is, en doet alzoo geen verkeerde voorstellingen ontstaan, want die zijn er reeds meer dan dienstig is.

Denkt niet, nu gij repatrieerdet, welk voordeel hebben *wij* bij het steunen der Vereeniging, maar steunt, ter wille van hen, die daar nog verblijven, of voor het eerst henentrekken. Een kleine contributie van elk uwer doet reeds veel; hoe menigmaal wordt het bedrag, dat gij thans angstig zijt te schenken, niet nutteloos uitgegeven, zelfs zonder dat gij er eenig genoegen voor hebt. Door de Vereeniging te steunen, doet gij wel; de voldoening, die gij smaken zult bij het lezen der jaarverslagen, wanneer daarin vermeld wordt, wat er ook met uw geld werd uitgericht met het oog op Indië en hare bevolking, zal die geringe uitgave ten zeerste vergoeden. Treedt dus ook toe, gij allen, die eenmaal onder het warme zonnetje een groot deel van uw leven doorbracht, en verlicht alzoo de taak der Vereeniging, die zeker zwaar geacht kan worden, maar welke vrijwillig op de schouders werd genomen. omdat het doel, dat beoogd wordt, schoon is en edel.

Moge het hier neergeschrevene een weinig bijdragen tot uitbreiding van het ledental alsmede tot opwekking om meer van Indië te willen weten, dat wensch ik van harte der Vereeniging „Oost en West" toe.

Kampen. W. E. Asbeek Brusse.

Boekbeoordeeling.

Overmaat van stof is oorzaak, dat wij onze beoordeeling van het laatste geschrift van den resident Fokkens over de koffiecultuur en van van Kol's artikel in den „Nieuwen Tijd" over een koloniaal program tot een volgend nummer uitstellen.

Met de bespreking van het verhandelde in het Indisch Genootschap over „Een Kamer voor Nederlandsch-Indië" wachten wij liever tot de notulen der Vergadering in druk zijn verschenen.

Correspondentie.

Aan J. C. — Wij wachten nog op uw bezoek in verband met de voordracht van Dr. Kohlbrugge.

Inhoud van Tijdschriften.

Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur.

Gouvernementeele voorschottenverstrekking aan den kleinen man in Britsch-Indië, ter navolging op Java, door H. L. C. B. van Vleuten.

Wat kunnen wij doen tot verbetering van den Indischen veestapel door H. E. B. Schmalhausen.

Scholen voor dochters van Inlandsche ambtenaren en aanzienlijken door P. F. Abell.

Varia: De Controleur Grootvader. Achteruitgang van den veestapel op Java.

Tijdschrift voor Indische Taal, Land en Volkenkunde.

De Historie van een oudgast door Dr. T. de Haan.

Dwerghert verhalen buiten de Archipel door Dr. J. Brandes.

Aanteekeningen over de Bodhi's van Lombok door J. C. van Eerde.

Een plattegrond van Batavia in 1632 door Dr. J. Brandes.

Rapport naar aanleiding van de nota van den heer H. M. la Chapelle, door Ch. E. Bodemeijer.

Rapport van den heer G. C. L. von Freyburg.

Vergelijkende woordenlijst in het Hollandsch, Ceramsch en Alfoersch door wijlen C. J. F. le Cocq d'Armandville.

Tijdschrift voor Nederl.-Indië.

De inrichting van ons consulaat-wezen.

De Interpellatie van Bylandt over de zaak Pott.

Koffiecultuur. Opiumpachl en regie. Historische herinneringen van H. W. van Florenstein.

De Indische Gids van April 1901.

De Nederlandsche Regeering als leverancier voor Indië, door H. H. van Kol.

Over het Maleisch en het Hollandsch en over de Hollandsche beweging in Indië, door F. P. H. Prick.

Varia, door v. S.:

Opneming van nationale oudheden op Java.

De zachte dwang bij vrijen arbeid aan openbare werken

Het 25-jarig bestaan der hoogere burgerschool te Soerabaja.

Inlandsch onderwijs zonder scholen.

Overgangsbepalingen bij de opleiding der ambtenaren B. B.

Maandelijksche Revue van Brochures en van Tijdschrift- en Dagbladartikelen.

Nogmaals het *Algemeen Handelsblad* en de 5 jaarlijksche economische overzichten. — Een uniek stukje van *Unico* over het batig saldo in de *Residentiebode*. — Het *Algemeen Handelsblad* over opiumkitten, speciaal voor vrouwen ingericht. — Heerendienst-cijfers in verband met de kosten verbonden aan de afschaffing dezer drukkende belasting in arbeid; in het *Alg. Hbl.* — Een stukje van *Creusesol* in de *Nieuwe Courant* over Hollandsch sprekende Javanen. — Een noodkreet uit Curaçao in de *Residentiebode*.

Correspondentie Artikel:

De streep, door J. Kreemer, met naschrift van v. S.

Herinneringen uit mijn Controleurs loopbaan, door F. A. H.

Reorganisatie van den Indischen Waterstaatsdienst, door J. van Tubergen, Ingenieur van den Waterstaat.

Britsch Noord-Borneo, door H. Zondervan, (Vervolg en slot).

De onderwerping van Bantam 1676—1684, door N. Mac Leod. (Vervolg) II.

Financieel Overzicht.

De Indische Mercuur. van 16 April 1901, No. 15.

Nieuwe extractiemethode van indigo uit indigohoudende planten.

De bereiding van parfumeriën.

Afschaffing van het uitvoerrecht op Cubaansche tabak.

Suikerverkoopen oogst 1901.

Koffieberichten uit Brazilië.

De particuliere landerijen bewesten de Tjimanoek.

Het vijfde suikercongres.

Indigoveiling.

Indigozaken.

Maandelijksch overzicht van Suriname.

Proefstation voor cacao.

Mijnbouw Maatschappij Belang en Mijnbouw-Maatschappij Bwool Lonoe.

Artikelen in portefeuille of in bewerking.

Surinaamsche brieven.

Verzending O.-I. Mail.

VOOR DEN HAAG.

Amsterdam, Nederl.,	26 April	10 Mei	11.20	's av.
Rotterdam, Lloyd,	19 April	3 Mei	11.30	's av.
Genua, Nederland,	23 April	7 Mei	11.30	's av.
Marseille, Lloyd,		30 April	6.30	's av.
Marseille, Fr. dienst,	20 April	4 Mei	7.30	vm..
Brindisi, Eng. dienst,	26 April	10 Mei	12.30	mid.
Napels, Duits. dienst,		29 April	12.—	mid

MAIL SURINAME.

Amsterdam, Nederl.,	30 April		11.15	's av.
Southampton, Eng.,	29 April		11.30	's av.

Suppl. verzending daags daarna 6.30 's av.; aansluiting niet altijd verzekerd.

St. Nazaire, Fr.,	8 Mei	8 Juni	7.45	vm.

MAIL CURAÇAO.

Via Genua den 2n van elke maand, alleen op verzoek.
Elken Dinsdag en Vrijdag 6.30 's av. via Southampton en Queenstown en New-York.

MAIL CONGO.

Antwerpen den 15n en den laatsten van elke maand 7.20 's av.
Lissabon den 3n en den 18n van elke maand 3.20 m.

MAIL CANARISCHE EILANDEN.
(Teneriffe.)

Liverpool. Elken Maandag 7.20 's av.
Southampton. Elken Vrijdag 7.20 's av.

Nº. 4. **Donderdag 2 Mei 1901.** **1ste Jaargang.**

De Zuid-Holl. Melkinrichting en Broodbakkerij,
Waldorpstraat, b d. Rijsw. weg.
Aan de Clientèle wordt in herinnering gebracht, dat in de maand *December* van ieder jaar 16 *pct.* wordt terugbetaald over het bedrag der gekochte *Melk* en 15 *pct.* over dat van het Brood.
DE DIRECTIE.

OOST EN WEST

Orgaan der Vereeniging.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland *bij vooruitbetaling* . *f* 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 2.50
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.10

Verschijnt alle veertien dagen.

Prijs der advertentiën.

Per regel . . . . . *f* 0.10
Dienstaanbiedingen **25 cents** per geheele annonce.

REDACTIE: De 4de Commissie, aan welke de verspreiding van populaire kennis omtrent Oost- en West-Indië is opgedragen.

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd aan den Heer G. E. V. L. VAN ZUYLEN, *Voorzitter der Redactiecommissie*, **7a Heerengracht,** of den *Secretaris*, Mr. G. VAN SLOOTEN Azn., **43 Conradkade,** beiden Den Haag.

Voor de Administratie en Advertentiën wende men zich tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" **Haagpoort 4,** Den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

De Vereeniging vestigt zooveel mogelijk, zoowel in Europa als in Indië, afdeelingen, die te zamen met het hoofdbestuur dit doel trachten te bereiken.

Om lid te worden, kan men zich persoonlijk of per briefkaart aanmelden bij een der afdeelingen of aan het bureau in den Haag Heerengracht 4.

Gewone leden betalen eene contributie van f 1.— tot f 5.—. Zij, die f 5.— en meer 's jaars, of f 100.— in eens betalen, zijn donateurs. De leden kunnen, zoolang er geene afdeeling in hunne woonplaats is, kiezen bij welke afdeeling zij zich willen aansluiten.

De toekomst van „Oost en West"?

Duitschland staat als koloniale mogendheid, wat de uitgebreidheid en de belangrijkheid van de overheerde landen betreft, zeker niet een der eersten op de lijst; wel is dit echter het geval, waar men let op de belangstelling der Duitschers voor de kolonien.

Er bestaat in het Duitsche Rijk eene machtige en geheel op particuliere krachten steunende vereeniging, die den naam draagt van: „Deutsche Kolonialgesellschaft" en die 32000 leden telt!

Uit de „Politique Coloniale" nemen wij omtrent haar de volgende bizonderheden over:

Zij is verdeeld in vijf groote gewestelijke afdeelingen en 331 onderafdeelingen. Negen van deze laatsten zijn buiten Duitschland; twee in Duitsche koloniën te Bagomoyo en te Apia, vier in Europa: in de haven- en emigratie-steden Antwerpen, Parijs, Londen en Palermo; eene te Chicago te midden van den Duitschen kring in de Vereenigde Staten; twee in het verre oosten, te Batavia en te Tokio in Japan.

De Vereeniging, die een weekblad uitgeeft „die Kolonialzeitung", met eene oplaag van 40000 exemplaren, heeft een speciale commissie voor koloniale Staathuishoudkunde, die zorg draagt voor zendingen in 't belang van den handel en van de volksplanting. Door de voornaamste personen van 't Keizerrijk wordt de Vereeniging gesteund; haar tegenwoordige Voorzitter is de Hertog van Meckenlenburg-Schwerin. Zij onderhoudt officieële aanraking met de koloniale afdeelingen van de Rijksregeering en van het Ministerie van Buitenlandsche Zaken.

De „Deutsche Kolonialgesellschaft" maakt actieve propaganda onder gansch het volk. Tot deelneming worden door haar dringend uitgenoodigd:

Zij, die hart hebben voor Duitschlands positie als Koloniaal Rijk.

Zij, die voor het Vaderland de productieve kracht en het kapitaal der emigranten willen behouden.

Zij, die steeds in wijderen en wijderen kring beschaving en christendom willen verbreiden.

Zij, die een vruchtbare ontwikkeling wenschen van de landstreken door bekwame mannen en door den handel voor het verkeer geopend en door de Duitsche macht veroverd.

Van die vier categoriën zou „Oost en West" zeer zeker de tweede niet tot haar program kunnen brengen en het is dan ook in geenen deele om een gansch navolgenswaard voorbeeld te stellen, dat wij hier van de Duitsche Koloniale Vereeniging spreken.

Ons viel alleen het verschil van belangstelling in koloniale zaken op tusschen hier en ginds. — Wel neemt het getal leden van „Oost en West" gestadig toe en zijn er nu reeds 1200, maar wij mogen niet tevreden zijn, vóór wij er 12000 en meer tellen, hetgeen spoedig gebeuren kan als een ieder, die met ons voor de Vereeniging voelt persoonlijk zijn best wil doen, om nieuwe leden te winnen, door doel en werking onzer vereeniging zooveel mogelijk bekend te maken.

Mededeelingen.

I. *Van het Hoofdbestuur.*

Convocatie voor de Jaarlijksche Algemeene Vergadering der Vereeniging op Zaterdag 18 Mei, 's namiddags ten 2 ure, in het gebouw der Vereeniging te 's-Gravenhage *Heerengracht 4.*

AGENDA:

1º. Jaarverslag.

2º. Voorstel om in de tweede alinea van art. 15 van het huishoudelijk reglement der vereeniging in plaats van „sub 1º tot en met 4º" te lezen de woorden „sub 1º, 3º en 4º" en daarop als derde alinea te doen volgen de woorden: „Ter bereiking van het doel sub 2º „van art. IV der Statuten bestaat eene com-„missie van opvoeding en onderwijs in„ „Nederland, wier werkkring zich over het„ „geheele land uitstrekt. Deze commissie is„ „gevestigd te 's-Gravenhage en financieel met„ „de afdeeling 's-Gravenhage verbonden. Ge-„ „westelijke en plaatselijke afdeelings-commis-„ „sie's, die benoemd worden tot bereiking„ „van het doel sub 2º van art. IV, werken„ „in overleg met deze centrale commissie. Zoo-„ „lang er in de afdeelingen geen afdeelings-„ „commissie's gevormd zijn, werken de ge-„ „heele afdeelingsbesturen als afdeelings-„ „commissie's."

3º. Voorstel om aan art. 8 van het huishoudelijk reglement toe te voegen de woorden: „van „de te houden vergaderingen zal steeds tijdig„ „en onder opgave van de agenda aan het„ „hoofdbestuur worden kennis gegeven. De„ „president der vereeniging heeft het recht„ „de vergaderingen bij te wonen," en in verband hiermede aan art. 16 toe te voegen: „wat de vergaderingen der commissie's betreft„ „geldt dezelfde bepaling als bij art. 8 laatste„ „alinea voor de afdeelingen voorgeschreven."

4º. Voorstel om in art. 6 van het huishoudelijk reglement als alinea 4 in te voegen de woorden: „Indien aan het hoofdbestuur blijken„ „mocht, dat eene afdeeling gedurende het„ „eerste jaar van haar bestaan ter wille van„ „propaganda en in het belang der vereeni-„ „ging zich zoovele uitgaven moest getroosten„ „dat zij de, in de vorige alinea bedoelde per-„ „centage niet dan zeer bezwaarlijk missen„ „kan, zonder in haar bloei te worden ge-„ „schaad, is het hoofdbestuur bevoegd haar„ „op haar verzoek, geheel of gedeeltelijk van„ „die storting gedurende het eerste jaar van„ „haar bestaan te ontheffen."

5º. Bespreking van het op de vorige algemeene vergadering aangehouden voorstel strekkende tot aansluiting van de vereeniging bij den Nationalen Vrouwenraad.

6º. Wat verder ter tafel zal worden gebracht.

Vrijdag 3 Mei des avonds ten **8 ure**, zal te *Amsterdam* in het lokaal *Eensgezinheid*, Spui nº. 12, een *Samenkomst* worden gehouden van *leden* en *belangstellenden*, waarin eerst over het doel en den arbeid der Vereeniging zal worden gesproken en daarna, wanneer de aanwezigen daartoe besluiten, overgegaan zal worden tot de oprichting eener Afdeeling. De bespreking zal worden ingeleid door Kol. G. E. V. L. van Zuylen, Voorzitter van de 4de Commissie, welke de redactie uitmaakt van ons orgaan.

Aan alle te Amsterdam wonende leden zijn meerdere uitnoodigingskaarten gezonden met het doel, om die aan belangstellenden te geven. Ook zonder invitatiekaart is echter een ieder welkom.

II. *Van de 3de Commissie te 's-Gravenhage.*

De Commissie vestigt in het bizonder de aandacht op hare advertentie tot werkverschaffing.

III. Afdeeling Curaçao.

Blijkens het dezer dagen ontvangen jaarverslag der afdeeling Curaçao heeft het afdeelings bestuur het plan opgevat om, nu de financieele draagkracht der afdeeling vooralsnog niet groot genoeg is, om als zoodanig een werkzaam aandeel te nemen in de bevordering van de kunstnijverheid in de kolonie en de algemeene bevordering van hare belangen, zich hoofdzakelijk beschikbaar te stellen tot het verschaffen van alle betrouwbare inlichtingen omtrent Curaçao, die men in Nederland zal wenschen te ontvangen. President is de heer Mordy S. L. Maduro, Secretaris-penningmeester de heer Th. J. C. Buys.

NIEUWSTIJDINGEN.

Rotterdamsche Kunstkring. — Van af 3 Maart wordt in dien kring door de zorg van „Oost en West" een tentoonstelling van Indische Kunstnijverheid geopend.

Moederland en Koloniën houdt Vrijdag 3 Mei ten half acht ure eene Algemeene Vergadering in het Z. H. Koffiehuis den Haag, waarin de „ontwerp-ambtenaarsverordening" zal worden besproken.

Deskundige niet-leden, als Indische verlofgangers enz., worden mede tot deze Vergadering toegelaten en kunnen aan de gedachtenwisseling deelnemen.

Bij de oproeping tot de Vergadering is een ontwerp-resumtie gevoegd der beschouwingen van de (eenige?) leden der Vereeniging. Dit stuk zal tot degelijke behandeling aanleiding kunnen geven; het is te uitgebreid, om het geheel in ons blad te bespreken, maar wij hopen, dat in de vergadering de volgende punten ernstig zullen worden overdacht:

Zou het goed zijn, om de in Indië opgeleide jongelui minder kans te geven om ambtenaar te worden, zooals de resumtie bedoelt?

Is als vaste regel voor de toekomst het hebben van een akademischen graad voor Indische Ambtenaren gewenscht?

Is een bepaalde scheiding van Bureau- en Bestuursambtenaren wel nuttig? Vooreerst komt op lateren leeftijd en in Indië zelf, de bizondere geschiktheid voor 't een of voor 't ander pas goed voor den dag en tweedens is het voor de bureauambtenaren zoo nuttig, dat zij ook in de werkelijkheid een kijkje nemen en kan het voor hoogere binnenlandsche bestuursbetrekkingen goed zijn, dat men op een bureau heeft gewerkt. Bij het leger b. v. wordt, mits goed toegepast, het nut van die stelling ondervonden. Ook de departementen van Marine en van B. O. W. brengen ze in toepassing.

* * *

Uit de Indische Kroniek van „Hollandia" schrijft „Bamboe-doeri": De rijstnood in Midden-Java neemt bedenkelijk toe; de bevolking is voor een groot deel tot den bedelstaf gebracht en moet alles verkoopen om aan rijst te kunnen komen.

* * *

Op de laatste Vergadering van het „Nationaal Fonds" tot ondersteuning van nagelaten betrekkingen van in Ned.-Indië gevallen militairen" is gebleken, dat die Vereeniging een kapitaal bezit van f 381900,60.— Over achteruitgang werd geklaagd. Op een inteekenlijst te Rijswijk was f 46 ingekomen. Besloten werd om ook op andere plaatsen inteekenlijsten rond te zenden.

* * *

De causerie met lichtbeelden door Dr. Niermeijer en den heer Cocheret verleden Zaterdag in Diligentia gehouden was druk bezocht en dit te recht, want de prachtige afbeeldingen van natuurtafreelen, volksnijverheid,

FEUILLETON.

De Europeesche Samenleving in Indië.

(Uit „*Java et ses habitants*" par Chailly-Bert),
door E. Kunst—Heijnneman.

(Vervolg.)

Overigens gelijken de steden ongeveer op dorpen, en het is volstrekt niet uit minachting als ik dit beweer, integendeel uit onverdeelde ingenomenheid voor het plan en de bouworde der voornaamste steden. Voor ons is een stad een samenhooping van tegen elkaar gedrukte huizen, met rechte of kronkelende straten, een onafgebroken aaneenschakeling van muren, deuren en winkels, met op geregelde afstanden kwijnende boomen, die zich als het ware schuil houden uit vrees voor de bijl.

Op Java is een stad een park, met dubbele boomenrijen, open ruimten, grasvelden, bosschages en hier en daar langs een rooilijn, die door eene weelderige plantengroei wordt verborgen, huizen met tuinen vóór en achter, ontrokken voor het oog van den voorbijganger. En overal boomen. Hier is de „aloon-aloon", die men tot zelfs in het kleinste hoofdstadje vindt; in het midden een of meer welig opgeschoten boomen, soms omringd door eene omheining of een heg, aan de vier zijden: het residentiehuis, de regentswoning, de moskée, het residentiebureau en de gevangenis; ginds een alleenstaande woudreus, die zijne machtige takken naar alle kanten uitspreidt; wat verder een eindelooze reeks boomen, wier takken een verwelfde boog of een koepeldak vormen, en het voetpad langs de rijwegen overschaduwen. Van een eigenlijke stad, d. i. een opeenhooping van gebouwen heeft het niets of nagenoeg niets. Te Batavia staat het residentiegebouw, het paleis van den gouverneur, het gerechtshof diep achter in het groen, dat de pleinen of tuinen omringt. De inlandsche dessa's liggen verscholen achter hun bamboezen heggen; kanalen gelijken er op rivieren, die door bosschen stroomen en als om de illusie te voltooien, ziet men meer dan een voorbijganger, een jonge vrouw langzaam drentelen, een filosoof peinzend voortstappen, allen bloothoofds, los en luchtig gekleed; het zijn geen stedelingen, die op boodschappen uit zijn in de stad, zij doen veeleer denken aan burchtheeren, die eene wandeling in het park doen en zich ongemerkt gewaagd hebben buiten de grenzen hunner domeinen.

Aan den anderen kant beschouwd, gelijkt Batavia op een uitgestrekte kampong. Men vindt er alles van een kampong: water, schaduw, huizen in 't groen verscholen, kleine kooplieden rondventend of op vaste staanplaatsen, die ieder met hun eigenaardig geroep of geschreeuw de klanten tot zich lokken en 's avonds hun winkeltje op den rug torschend, wie weet wáár zich te slapen leggen, om den volgenden dag weer te voorschijn te komen; de bruine, mollige waschvrouwtjes, met half ontbloote busten, het lichaam door het water als gegoten in hun donkerkleurige sarongs, op de steenen trappen druk bezig in gepaste vroolijkheid hun linnengoed te slaan (*).

De besproeier der openbare wegen, die zijn beide emmers aan de uiteinden van een lange bamboe draagt en altijd op een drafje loopt, om de straat zooveel mogelijk nat te maken met zoo min mogelijk water; de dos à dos, die ongerieflijke, maar goedkoope voertuigen, de inlandsche karretjes met haar flambouwen, vervaardigd van fijn gesplinterde bamboe, die als lantaarns dienst doen en op de grens van elke wijk de groote cylinders van uitgeholde boomstammen, waarop de nachtwacht de uren slaat en het sein geeft van onraad.

Aan de „Kampong" grenzen de gouvernementsgebouwen, blinkend van netheid, vervolgens de Italiaansche wijk grootendeels bewoond door orgeldraaiers, een keurig onderhouden, zelfs elegante wijk, de Fransche genaamd, waar mijne landgenooten een schitterend figuur maken: Paul de Kapper, Oger de kleermaker en zijn concurrent, Hesment en nog anderen. Verder eindelijk de handelstad. Alles van énorme uitgestrektheid, door stoomtrams met elkaar en door den trein met de haven van Tandjong-Priok verbonden; alles heeft het algemeene karakter van het land behouden: lage uitgekalkte huizen in een lijst van groen.

Niettegenstaande groen en lommer is de stad toch niet frisch. Zelfs in het beste jaargetijde heeft de Europeaan last van de warmte. In de maanden Maart, April, October en November, tijdens de kentering, heerscht er een drukkende hitte. De andere groote steden zijn niet gelukkiger. Soerabaya, de grootste handelstad van Java, de mededingster in fraaiheid van Batavia, maar lang niet haar gelijke, ondanks haar meerdere rijkdom en misschien ook meerdere luxe, ondanks Grimm, den beroemden confiseur-restaurant-houder en de 3000 rijtuigen, die dagelijks voor zijn terras défileeren; Samarang, die hinkend hare beide zusters volgt enz.

Aan zee gelegen kennen zij geen oogenblik verademing dan op het uur wanneer de zeewind of de zachte bries uit het gebergte waait; overdag kwijnen zij en 's nachts worden zij opgeschrikt door de muskietenfanfare!

Het klimaat in de binnenlanden is lankmoediger! Van de zee af bereikt men langs steile hellingen het frissche plateau. Buitenzorg is al 300 M. hoog, Bandong 716 M. Garoet 710, Malang 440. De gemiddelde hoogte is 500 M. Op die hoogten heeft de lucht een opwekkenden invloed op lichaam en geest. Heel veel stedelingen gaan er jaarlijks heen om een nieuwe dosis gezondheid op te doen en 's avonds als het frisch wordt, als de bedgordijnen opengeschoven, en de dekens, dit onbekende artikel in de benedenlanden, worden uitgespreid, dan vergeten zij weldra hun slapelooze nachten en houden zij zich zonder eenige moeite overtuigd, dat zelfs in Indië het leven waard is, geleefd te worden.

(Wordt vervolgd).

(*) Het linnengoed wordt in Indië op de steenen geslagen; de waschvrouw neemt 2 à 3 kleedingstukken bij elkaar en gaat er mee te werk als met een dorschvlegel. (Vertaalster.)

Europeeschen en Inlandschen landbouw en ook die van de tempels op Java met hun fraaie beelden en basreliefs, loonden het bezoek zelfs voor hen, die Indië kennen. Dr. N. besloot zijn causerie met den wensch, dat ons volk meer en meer er zich op toelegge, de koloniën beter te leeren kennen.

Daartoe uitgenoodigd zal hij zeker wel genegen zijn in het volgende winterseizoen hier en daar zijn voordracht te herhalen. „Oost en West" zal gaarne hare bemiddeling verleenen.

* * *

De particuliere koffiecultuur op Java verkeert in bedenkelijken toestand, zoowel door lage koffieprijzen, als door ziekten der boomen, zoodat ze geducht door de zware lasten van canon, verponding en uitvoerrechten gevaar loopt geheel ten gronde te gaan. Vertoogen hieromtrent en verzoeken, om ontheffing door belanghebbenden gedaan, zoowel aan den Gouverneur Generaal van N. I. als aan den Minister van Koloniën bleven geheel zonder vrucht. Op initiatief van de Nederlandsche afdeeling der Indische Maatschappij van Landbouw en Nijverheid, werd daarom een tiental dagen geleden een openbare vergadering van belangstellenden en belanghebbenden gehouden, waar de heer Mr. W. Suermondt Lz. van Rotterdam als inleider van deze quaestie optrad. Door de vergadering werd aan de Afdeeling, die het initiatief nam, opgedragen om een verzoekschrift ter zake te richten aan de Volksvertegenwoordiging, waarin op het dringende gevaar werd gewezen en vooral daarop de nadruk zou worden gelegd, dat de vernietiging der cultuur niet alleen zou zijn een groot verlies voor de Europeesche geldgevers en de maatschappijen van vervoer, maar dat er in de eerste plaats moest worden gelet op het groote getal inlanders in de hooglanden van Java, die daardoor hun middel van bestaan geheel zouden verliezen.

Het rekest is Zaterdag 27 April aan de Tweede Kamer aangeboden in de hoop, dat deze vóór haar uiteengaan nog een middel zal vinden, om de dreigende ramp af te wenden.

* * *

Borneo. In de Indische bladen leest men, dat een tocht is gemaakt naar de Teweh en hare omstreken, om den invloed van den pretendent-Sultan van Bandjermasin te verminderen, door het behartigen van de belangen der Dajaks. De hoop wordt daarbij uitgesproken, dat dit door aard en ligging zoo rijke land, spoedig geheel tot rust zal komen en geschikt worden voor meerdere ontwikkeling door Europeesch kapitaal.

Wij kennen die streek sedert 1864 en toen reeds werd bij wijlen dezelfde hoop uitgesproken. Zou men echter de bewoners zelve niet in staat kunnen stellen om hun prachtig land door eigen kracht te ontwikkelen?

Bij goede leiding en billijk rentende voorschotten zou dit best gelukken.

De pretendent-Sultan, die ruim veertig jaren na de vestiging van ons direct gezag in de Zuid- en Ooster-afdeeling van Borneo, nog een vruchtbaar deel van het land in onrust houdt, doet de vraag opkomen: of wij op Atjeh toch niet goed zouden doen met in vorm het Sultanaat te herstellen?

De Indische Tentoonstelling in het Stedelijk Museum te Amsterdam.

Geen betere wijze om belangstelling voor een volk op te wekken, dan door de producten te laten zien, die het voortbrengt; van daar dan ook, dat dit door de ware vrienden van Indië wordt ingezien en dat zij op alle wijzen trachten meer bekendheid aan Indië te geven, door het organiseeren van tentoonstellingen. De vereeniging „Oost en West" heeft de bres geopend met hare twee belangrijke tentoonstellingen: eerst die van Oost-Indische wapens, daarna die van Indische metaalarbeid in den Haag, gevolgd door tentoonstellingen in Groningen en in Utrecht terwijl nu Rotterdam aan de beurt komt. Dat goede voorbeeld heeft navolging gevonden en eene commissie, die uit de Koloniale afdeeling der Parijsche Tentoonstelling haren oorsprong nam, heeft eene tentoonstelling georganiseerd in Amsterdam, welke nu gehouden wordt in het stedelijk museum en dageljks te bezichtigen is, behalve Dinsdag. Deze tentoonstelling is in vele opzichten hoogst belangrijk: de kunstliefhebber kan er ten volle genieten, zelfs zij, die niet licht bevredigd zijn en wier schoonheidsgevoel door het vele geziene niet zoo gemakkelijk meer getroffen wordt, zullen hoogst voldaan van een bezoek daar ginds wederkeeren. Hij, die meer uit een wetenschappelijk oogpunt de kunstvoortbrengselen beschouwt, zal daar eveneens veel van zijne gading vinden, wat zijn zucht tot weten bevredigen kan. Hij, die meer belang stelt in de economische toestanden van onze Oost, vindt daar bij voorbeeld een zaal, die hem een overzicht geeft van de voornaamste cultures in Indië, die de geheele productie van verschillende voortbrengselen gedurende tien en meer jaren aantoonen. Een andere zaal doet ons het groote nut der wetenschap kennen, door allerlei praeparaten te vertoonen met betrekking tot de ziekten van het suikerriet en tevens ook van allerlei insecten en andere beesten, die zijn wasdom tegengaan. Wij krijgen daar eerbied voor de noeste vlijt der onderzoekers en proefnemers, die hun onderzoek met zooveel beleid hebben volbracht. Leerrijk zijn deze zalen ook voor den leek, die zich op de hoogte wil stellen van zaken, die hem onbekend zijn en het is te hopen, dat in den loop der tentoonstelling het entree dusdanige vermindering zal ondergaan, dat het bezoek binnen ieders bereik valt, wat nu niet zoo bepaald het geval is.

Men houde het mij ten goede, dat ik over deze tentoonstelling sprekende mij méér in het bijzonder zal bezighouden met betrekking tot die zaken, die meer op het gebied van kunst thuis hooren. De tentoonstelling is belangrijk, allereerst door de verzameling steenen beelden en afgietsels van beelden en reliefs, afkomstig van de Tjandi Boeroeboedoer, de Tjandi Sari en van eenige andere streken van Java, met eene collectie bronzen voorwerpen uit het Hindoetijdperk. Voorts eene prachtige collectie gebatikte en geweven stoffen, maar ook het eerste procede in verschillende phasen aanschouwelijk wordt gemaakt, dan de collectie der 175 verschillende Djokjasche Batikpatronen, voorwaar eenig in hare groote verscheidenheid. Verder een groot aantal beschilderde beelden uit het Balisch Hindoepantheon, van machtige expressieve kracht getuigend, eene woeste verbeelding vertolkend, doch in toom gehouden door een verfijnd gevoel voor versiering; een mannelijk en een vrouwelijk element als het ware in den kunstenaar tot één vereenigd. En ten slotte in diezelfde zaal een aantal wajangpoppen tegen de wand opgehangen, deel uitmakende van het complete stel van den Soesoehoenan van Soerakarta, door hem in bruikleen afgestaan. De teekening dezer poppen is geestig en vol expressie, de gebaren en houdingen vertolken duidelijk, hetgeen zij voor moeten stellen; rijk zijn de kleuren, waarbij goud, blauw, vleeschkleurig rood, geel en zwart domineren en aangebracht zijn in gevariëerde bloemrijke motieven, die de poppen als met een kantwerk bedekken.

Bij het beschouwen van de verschillende beelden en reliefs, waarbij de gids, dien men op de tentoonstelling verkrijgen kan, onmisbaar is voor velen, merkte ik op, dat, hoezeer de details ook tot in de minste bijzonderheden waren doorgevoerd, zij toch groot aandeden. Zij vormen een onderdeel van het groote geheel en doen geen afbreuk aan den algemeenen indruk, een fout waarin zoovele kunstenaars vervallen, die òf de details verwaarloozen òf ze te veel doen spreken zonder rekening te houden met den totaal-indruk, dien het beeld of de versiering geven moet. Aan weerszijden van den ingang staan de prachtvolle, weelderig versierde beelden van Wishnoe en zijn sjakti Lakschmi; maar vooral krijgen wij een onvergetelijken indruk, wanneer wij het mooie afgietsel zien van die heerlijke Prajnaparamita met dat mooi geprofileerde voetstuk, waarvan het origineele in Leiden is. In dit beeld is wel de hoogste volmaaktheid uitgedrukt, de volmaaktheid, die opgesloten ligt in de gedachte daaraan verbonden, de gedachte aan de door Adi Boeddha bezielde natuur, de weelderige en tegelijk harmonische natuur, die hare rijkdommen en schatten geeft aan hen, die ze kunnen opsporen. In haar is de opperste schoonheid uitgedrukt, die alleen is in het volmaakte. De Hindoebeeldhouwers, zij bezielen de menschen, omdat zij zelf als het ware de door Adi-Boeddha bezielden waren.

Hoogst aantrekkelijk, niet alleen door de psychische schoonheid, die er van uitgaat, maar ook uit een plastiek oogpunt belangrijk, is de serie bas-reliefs in de eerezaal, verschillende tafereelen uit het leven van Boeddha afbeeldend. Van zijne nederdaling op aarde, tot zijn terugkeer naar den hemel. In het eerste relief is wel de ontroering uitgedrukt, die eene groote gebeurtenis teweeg brengt, namelijk de nederdaling van een goddelijk wezen op aarde; de figuren wijken naar weerskanten van den als in luisterrijke zonnepracht gehulden Boddhisatwa. Zij wijken als achteruitgedreven door eene onzichtbare macht, zij zijn als getroffen door die zonnige verschijning, die zich straks in de gedaante van een witten olifant zal veranderen, om de legerstede van de slapende koningin Maya driemaal om te wandelen, en haar daarna even te beroeren. In de serie van de daarop volgende reliefs, zien wij achtereenvolgens de gebeurtenis van de geboorte der Boddhisatwa als Siddharta, zoon van koningin Maya, hoe hij vervolgens de vier verschijningen krijgt van een oud man, een zieke, een lijk en een monnik; vervolgens zijn langzamen overgang van het aardsche naar het hemelsche, zijn strijd en beproeving, zijne volmaking, zijne prediking en ten slotte zijn terugkeer in den hemel. Bij al deze voorstellingen heeft de kunstenaar uitstekend de handelingen begrepen en beeldt hij die inderdaad op geniale wijze af in den steen, en brengt den toeschouwer in heerlijke verrukking. Het was alsof de pelgrims, die den heiligen heuvel der tjandi Boeroeboedoer bestegen, langzaam werden voorbereid om het allerhoogste te kunnen naderen, gelouterd en gezuiverd van alle aardsche gedachten en begeerten. En is er eene heerlijker voorbereiding denkbaar dan het aanschouwen van voorstellingen, als die der reliefs, die den geest scherpen om tot het zuivere begrip er van te komen, of door het oog te laten dwalen op die heerlijke vernieuwingen, die als in goud gedroomd, de voorstellingen omlijsten en de schoonheid er van verhoogen, versieringen, waarop de zonnestralen festijnen en den steen het aanzijn geven van goud en paarlen. Machtig was de zon, die was als de sjakti, de echtgenoote van den beeldhouwer, en die hem die wonderdadige kracht schonk, waardoor hij leven gaf aan den zielloozen steen, bezieling aan de doode materie, die onder zijn beitel opleefde in beelden, versieringen van vreugdewekkende schoonheid. Welk een rijkdom in het Hindoeornament! Men beschouwe eens het ornament van eene poortomlijsting afkomstig van Prambanan. Het is het zoogenaamde Makaraornament, dat zich ontwikkeld heeft uit de primitieve denkbeeldige figuur van den zeeolifant, dus eigenlijk geinspireerd op den olifant zelf. Het onderste gedeelte bestaat uit den geopenden muil van den olifant, met naar omhooggerichte slurf; in den bek zit een haan, waaruit zich tevens zaadtrossen ontwikkelen, terwijl een weelderig en en stijgend loofwerk zich verder uit den kop ontwikkelt en zich langs de lijst voortzet. Of kijk eens naar die fries van tjandi Sari, bestaande uit een vaas, waaruit zich twee spiralen ontwikkelen met uitloopend lofwerk; dat ornament is verrukkelijk mooi! Daar zit zulk een weelderig stuwende kracht in, dat het alleen kon geboren worden in een natuur, als daarginds, waar de bodem zelf leeft door het daaronder rusteloos voortbrandende vuur.

Voorts geeft die zaal tal van beelden te aanschouwen, merkwaardig door de voorstellingen van Çiwa in verschillende gedaanten, van Doerga, van Ganeça. Een groep spelende olifanten van Prambanan getuigt van fijne observatie van de natuur, hetgeen wij trouwens in al de basreliefs kunnen waarnemen. Al die afgebeelde personen zij leven, zij zijn om zoo te zeggen gegrepen uit het leven, instantané's van het Javaansche leven van duizend jaren herwaarts.

Maakte ik reeds melding van de hoogst interessante beelden uit Bali, het Hindoepantheon in zaal IV, van niet minder belang zijn de gebatikte en geweven stoffen, die tegen de wanden hangen in diezelfde zaal, waaronder de hoogst bezienswaardige collectie der 175 verschillende Djogjasche batikpatronen. Welk een rijkdom van vinding, van natuurlijke ongezochte uitingen, van welk een liefde getuigend voor hetgeen de Inlandsche om zich heen ziet, liefde voor hetgeen de natuur voortbrengt in hare oneindige verscheidenheid! Wat vertolken zij tevens een onverdorven kunstgevoel door de wijze, waarop de motieven geteekend zijn, hoe gemakkelijk vloeien deze uit de vingers van haar, die de „tjanting" stuurt met vaste zekerheid en schier nimmer falende juistheid. Inderdaad, wanneer men al die producten aanschouwt, dan vraagt men zich met angst af, of het waar is, dat eene zoo hoogst belangrijke industrie gevaar loopt verloren te gaan, zoo, door concurrentie van Europeesch namaaksel, als door verbastering, omdat Euro-Indische dames, naar Europeesche patronen laten werken en die produkten met goede winst verhandelen, zooals door mannen beweerd wordt, die op de hoogte van de toestanden kunnen zijn. Mocht dit zoo zijn, dan hopen wij van ganscher harte, dat dit dreigend gevaar nog bijtijds afgewend zal worden.

Ten slotte wil ik nog even de aandacht vestigen op zaal VII, alwaar eene belangrijke collectie ethnografica tentoongesteld is, afkomstig van de Siboga-expeditie en van den tocht van Dr. A. M. Nieuwenhuis dwars door Borneo; deze collecties zijn zeer leerrijk en bijzonder eene aandachtige beschouwing waard.

Een ieder, die in de gelegenheid is, kan ik aanraden deze Indische tentoonstelling te Amsterdam te gaan bezoeken, en liefst meermalen; gij gaat er hoogst voldaan en opgewekt van daan, terwijl gij uwe mars allicht weder verrijkt hebt met eenige kennis.

31 Maart. L. Lacomblé.

Een pas ontluikend Bloemetje.

Door de Afdeeling Kampen van de Maatschappij ter bevordering van Nijverheid werd op 17, 18 en 19 April jl. een tentoonstelling gehouden van Nederlandsche en Indische kunst.

Het grootste gedeelte der inzending bestond uit Nederlandsch houtsnijwerk, metaalwerk, kunstsmeedwerk, textiele kunst en verschillende studies en teekeningen, doch in één der bijzalen was een aardige verzameling van Oostersche handwerksnijverheid bijeengebracht, bestaande uit eene collectie Chineesche beeldjes uit speksteen, bronzen vazen en kannen en tal van andere voorwerpen.

Door welwillende medewerking van den Kolonel Directeur van den Hoofdcursus werd den bezoekers der tentoonstelling ook de gelegenheid aangeboden een kijkje te nemen op het Indisch museum van gemelde inrichting, waardoor het publiek zijn kennis betreffende Indische voorwerpen eenigszins kon uitbreiden.

Hoewel dit gedeelte een bijzaak was voor de eigenlijke tentoonstelling, willen wij toch hier meer de aandacht op vestigen, aangezien hierdoor een streven bekend wordt gemaakt, dat zeker wel lof verdient.

Wat nu reeds door de pers als een museum wordt aangemerkt, was voor nog korten tijd niets anders, dan een modelkamer, waar een paar stukjes in aangetroffen werden, die echter zoo goed als niet vermeldenswaard waren. Doch in die weinige maanden, die sedert October 1900 verloopen zijn, is een heele verandering tot stand gekomen. Door de onvermoeide en ijverige werkzaamheden van den gep. Kapt. van IJsseldijk, leeraar aan die inrichting, is er heel wat bijeengebracht, dat waarlijk gezien mag worden. In een drietal glazen kasten liggen daar vereenigd voorwerpen van huishoudelijken aard, kleedingstukken van verschillende stoffen, waaronder ook boomschors, schelpen, koraal enz. enz., tal van wapenen uit verschillende gedeelten van den Archipel versieren de wanden, een paar lilla's grijnzen den toeschouwer met open mond aan, een prachtig plaatwerk over de wajang ligt er ter bezichtiging, terwijl eenige wajangpoppen doen zien, hoe deze in natura vervaardigd zijn.

Van verschillende groote en kleinere eilanden is hier iets bijeengebracht; de verzameling vormt een aardig begin, en al moge er nog veel aan ontbreken, toch mag de verzamelaar met voldoening op zijn werk neerzien, te meer daar hier met zeer beperkte middelen moet gearbeid worden. Een ruime beurs is hier niet aanwezig; veel moet door schenking verkregen worden en daardoor wordt het vergaren nog wel zoo moeilijk, de voldoening echter des te grooter.

Het doel van dit museum? Het bevorderen van de studie der leerlingen door aanschouwelijk onderwijs; zeker dus wel een mooi streven.

Moge dit gesteund worden door meerdere zendingen; moge de bezichtiging er van aanleiding geven tot het opwekken van lust om eveneens iets bij te dragen, opdat de collectie steeds aangroeie en weldra de ruimte te klein zal zijn om alles te bevatten. Moge dan een afzonderlijk gebouw de plaats innemen, welke nu nog door den zolder van den H. C. wordt vervuld. Moge eenmaal ook Kampen kunnen bogen op een museum, gewijd aan Indische zaken, op dezelfde wijze als in andere steden, waar Indische ambtenaren worden opgeleid.

Of zou deze wensch te veel omvattend zijn? Zou het een herschenschim zijn daarop te rekenen?

Wij hopen van ganscher harte van niet.

Welaan dan, gij leerlingen en oud-leerlingen van de Inrichting hier genoemd, helpt mede, al naar uw vermogen, om die hoop niet in rook te doen opgaan; wij vragen niet veel, een kleinigheidje is reeds voldoende, alles kan gebruikt worden: want wij zijn nog maar heel in het begin.

En ook gij, lezers van dit orgaan, die over Indische zaken beschikt, gaat eens na, of daaruit niet iets geschikts kan geschonken worden aan dit jonge museum, gij doet er een weldaad mede, of is het soms *geen weldaad*, een steentje bij te dragen ter bevordering van de kennis van onze Oost-Indische bezittingen, vooral waar deze over het algemeen nog zoo klein is?

Weest er van overtuigd, met groote dankbaarheid wordt alles in ontvangst genomen, terwijl ook de schenker niet vergeten zal worden.

Wellicht dat dan ook later de gelegenheid en de noodige middelen gevonden kunnen worden, om deze verzameling voor het groote publiek ter bezichtiging te stellen, en dat zij dan een mooi figuur maakt.

Moge het zoo ver eens komen, wij wenschen het van harte. A. B.

Boekbeoordeeling.

Van den heer J. A. van der Kloes, leeraar aan de Polytechnische School te Delft, bekend ook door zijn geschriften over Indische Bouwkunst, ontvingen wij n°. 42, dd. 20 April, van het te Maassluis bij J. van der Endt & Zn. verschijnende vakblad: „De Ambachtsman" met een door platen verduidelijkt hoofdartikel „*Verfraaiing der woonhuizen in Indië*", onderteekend v. d. K.

Wij vonden daarin veel opmerkingen, die voor den Indischen huizenbouwer nuttig kunnen zijn en bevelen het dus gaarne ter lezing aan. Op het artikel volgt eene beschrijving van het prospectus der kalkbranderij en van de cement- en tegelfabriek „Gembong" bij Soerabaja. Ook dit prospectus brengen wij gaarne onder den aandacht van den lezer, want het steunen van nijverheidsondernemingen, die op eigen bodem in ons Indië worden opgericht, ligt op den weg van allen, die den vooruitgang in Oost en West willen bevorderen.

Twee exemplaren van „De Ambachtsman" n°. 42, liggen op de leestafel van O. en W. Heerengracht 4 den Haag. Eén daarvan kan op aanvrage tijdelijk worden afgestaan.

Een noodlijdende Kolonie.

Mijnheer de Redacteur.

Met zeer veel genoegen heb ik kennis genomen van de mij door U toegezonden brochure van den heer H. van Kol („Een noodlijdende kolonie"), strekkende ter opheldering van de redenen, die hem hebben bewogen in de zitting van de Tweede Kamer van 14 Nov. 1900 de motie voor te stellen, om een commissie uit te zenden naar de kolonie Curaçao ter onderzoeking van hetgeen zou kunnen worden gedaan tot verbetering van de œconomische toestanden aldaar.

Met aandacht heb ik die brochure gelezen en herlezen en — zwart als de heer v. K. de toestanden schildert — ik kan, helaas! niet zeggen, dat zijn beschrijving overdreven is.

Ik zelf heb wel eens gedacht, dat er weinig nut zou liggen in het uitzenden naar de kolonie van een commissie, bestaande uit menschen, aan wie de koloniale toestanden geheel vreemd zijn, doch ik ben van die meening teruggekomen en ik wil eerlijk bekennen, dat een volkomen onbevooroordeelde, een geheel onpartijdige en belangelooze beoordeeling van hetgeen tot verbetering van de koloniale toestanden te doen is, van ons koloniërs niet kan worden verwacht. Nog minder is m. i. zoo'n onpartijdige en belanglooze beoordeeling te verwachten van menschen, die gedeeltelijk nog leven in de traditie's van den slaventijd en in verschillende zaken *in* de kolonie betrokken zijn.

Nu wil ik gaarne toegeven, dat een commissie, als door den heer v. K. bedoeld, hier of daar zal mistasten, doch dat zal spoedig genoeg blijken en uit de kolonie zelf zouden zich daarover wel stemmen verheffen, en daartegenover staat, dat een vreemde een uitweg kan zien, waar de door traditie of sleur bevooroordeelde koloniër reeds lang heeft beslist, dat geen redding mogelijk is.

Er is bovendien meer.

Ik weet het uit ondervinding dat, wáar men zich ook tot particulieren wendt om hulp ter verbetering van de koloniale toestanden, de eerste vraag altijd is: Wat doet de Regeering?

Daarop kan men nu weinig anders antwoorden dan dat — zooals de heer v. K. aanmerkt — de gouverneur der kolonie reeds *negen jaar geleden* de aandacht er op vestigde, „*dat groote en diepingrijpende veranderingen noodig waren, zou de kolonie niet geheel ten gronde gaan*", en — dat men nu nog even ver is als toen.

Zulk een antwoord wekt bevreemding, ja zelfs doet het een soort van wantrouwen geboren worden, dat alle hoop op hulp in rook doet verdwijnen.

Goed voorgaan doet goed volgen, en het laat bij mij dan ook geen twijfel over, of ook van particuliere zijde zal meer belangstelling in de kolonie worden getoond, indien de Regeering blijk geeft, dat het haar wezenlijk ernst is, om Curaçao ter hulp te komen en daartoe geen pogingen onbeproefd wil laten.

Al die pogingen kunnen falen — zegt de heer v. K. Het zij zoo — maar terecht merkt de schrijver aan, dat Nederlands volksvertegenwoordiging dan toch haar plicht zal hebben gedaan, dat zij niet bij de pakken is gaan zitten.

Men vraagt zich af, wat toch het bezwaar kan zijn tegen het aannemen der motie van den heer v. K. Die *f* 10,000.— à *f* 15,000.— die er mee zijn gemoeid, kunnen het niet zijn — dat denkbeeld laat ik terstond varen als Nederland *te* onwaardig. Het is toch ook niet, dat den gouverneur der kolonie door het uitzenden van zulk een commissie aanstoot zou worden gegeven? Terecht merkt de heer Asch van Wijck op (blz. 8), dat zoo'n commissie in geen enkel opzicht een gouverneur onaangenaam zou kunnen zijn en — waar den landvoogd geen aanstoot werd gegeven door de in 1893 door den minister van Dedem benoemde commissie (blz. 38), is het immers ook niet te verwachten, dat hij *thans*, na acht jaren, in het *uitzenden* van zoo'n commissie een bewijs van een minder welwillende houding der Regeering tegenover hem zou zien.

„De eer van Nederland eischt, dat onze W.-I. koloniën niet ten gronde gaan" — zóó besluit de schrijver zijn brochure. Waarlijk, daar mocht wel wat meer aan worden gedacht! Men mocht zich wel eens herinneren de groote schatten, die indertijd de handel op West-Indië heeft af-

geworpen, schatten die de basis hebben gevormd van zoo menig Nederlandsch kapitaal, die ondernemingen hebben mogelijk gemaakt, welke nog thans aan honderden in deze landen een bestaan verzekeren. Men mocht er wel eens aan denken, wat het zou beteekenen, indien der wereld het bewijs werd geleverd, dat wij — de tweede koloniale mogendheid — dáár in het verre Westen niet bij machte zijn geweest de erfenis onzer voorvaderen in eere te houden!

En ik hoop ook, dat men daar aan denken *zal* en de volksvertegenwoordiging niet, door het afstemmen van de motie, het bewijs zal geven, dat zij deze eilanden — buiten hun schuld in diep verval geraakt — aan hun lot wil overlaten en kalm en rustig hun totalen ondergang wil aanzien.

Doch mocht dat onverhoopt geschieden — dat men dan ook de volle verantwoordelijkheid van zoo groote onverschilligheid op zich neme! Dan verwijte men der kolonie niet meer, dat er uit eigen boezem zelden stemmen opgingen, om de hachelijke toestanden bekend te maken, en dat zij daaraan voor een deel haar verval heeft te danken. De stemmen, die opgingen, heeft de heer v. K. grootendeels verzameld. Zij klinken als een noodkreet, en bijft men daarvoor ook thans het oor sluiten, dan staat een ieder in de kolonie daartegenover volkomen machteloos!

Indien zulk een doorslaand bewijs van onverschilligheid in het lot der kolonie mocht worden gegeven, dan zou ik U den raad willen geven, mijnheer de Redacteur, Uwe pogingen ter bevordering van het welzijn onzer kolonie in de West te bepalen tot Suriname en verder geen krachten te verspillen aan de kolonie Curaçao. De eilanden mogen dan ten gronde gaan — het zij zoo — *let them rot!*

J. H. J. Hamelberg.

Den Haag, 25 April 1901.

INGEZONDEN.

Politieke invloed ten behoeve van Ned.-Indië.

III.

Dat er van de oprichting van afzonderlijke kiesvereenigingen weinig valt te verwachten, schijnt dan ook wel door anderen te worden ingezien. Mr. C. Th. van Deventer wil toch, zooals hij dat in het Indisch Genootschap heeft uiteengezet, mede op eene andere wijze verbetering aanbrengen. Hij wenscht daartoe een afzonderlijk staatscollege te zien oprichten, waarbij de koloniale werkzaamheden der volksvertegenwoordiging in hoofdzaak zouden worden overgebracht, hetwelk evenwel hare bevoegdheden niet zou bezitten, daar ingeval van gebrek aan overeenstemming tusschen dat lichaam en de regeering, de volksvertegenwoordiging toch zou hebben te beslissen. Dat college overigens door eene volkskeuze in beperkten zin, namelijk door alle zulke kiezers, die minstens één jaar in Ned.-Indië hebben doorgebracht, aangewezen. In werkelijkheid dus een adviseerend lichaam, doch welks advies, indien het met de voorstellen der regeering samengaat, deze in staat zal stellen alle bemoeienis der volksvertegenwoordiging met de koloniale aangelegenheden op zijde te zetten, zelfs de begrooting geheel aan haar toezicht te onttrekken, haar het constitutioneel recht, om haar gebrek aan vertrouwen in de regeering, door het verwerpen der begrooting te uiten, te ontnemen. Het komt mij voor, dat zulk een lichaam met onze staatsinstellingen slecht vereenigbaar is en bovendien ook maar al te zeer de mogelijkheid zou doen ontstaan, dat de regeering eventueel door gunsten of beloften de meerderheid daarin voor haar zou zoeken te winnen, ten einde op die wijze in koloniale aangelegenheden geheel vrij spel te hebben. Ook ligt in eene dergelijke keuze — nog daargelaten, dat een verblijf van een paar jaren in Ned.-Indië volstrekt geen voldoenden waarborg aanbiedt om over de toestanden aldaar met eenige voldoende kennis te oordeelen — zeer veel gevaar, dat daarop allerlei belangzuchtige invloeden, sterk zullen kunnen inwerken, wat dan echter nog veel nadeeliger zou wezen, dan zich dit nu al in de samenstelling der 2e kamer openbaart. Ik kan in zulk een ter zijde stellen der volksvertegenwoordiging geen heil zien; wat er in het belang der kolonie vroeger tot stand is gebracht, is veelal aan haar te danken geweest; de reden, dat zij tegenwoordig eerder na- dan voordeelig werkt, ligt dus aan den geest der personen, die haar samenstellen, niet aan het feit, dat zij met de koloniale aangelegenheden bemoeienis heeft; personen van een dusdanigen geest zouden in zulk een college echter ook de meerderheid kunnen uitmaken. Het gebrek ligt hierin, dat thans een staatsbeleid wordt verheerlijkt van hetgeen te dien opzichte gewenscht is, verschillend niet alleen in staatkundige opvatting, maar ook door zijn laag standpunt van moraliteit. In het hervormen van dien geest, in het uitoefenen van een invloed, die daartoe leidt, ligt alzoo wel de weg, die tot verbetering van het Indisch regeeringsbeleid kan voeren. (1)

Het is op eene andere wijze, dat ik dan ook meen tot zulk eene verbetering te kunnen komen. Op zulk eene, die de bovengenoemde gebreken aan eene speciale kiesvereeniging eigen, zoekt te ontwijken, zonder echter de bemoeienis der volksvertegenwoordiging te verzwakken, integendeel door deze van meer beteekenis te maken. Echter, al is het dan niet door middel van kiesvereenigingen, eene bepaalde organisatie is daartoe ook noodig. Een louter individueel optreden kan slechts tot versnippering van kracht leiden, de opwekking doen insluimeren, die uit samenwerking ontstaat. Alle de bovenbedoelde personen, wien het welzijn van Ned.-Indië eerlijk ter harte gaat, moeten ook hiertoe de handen ineenslaan.

De koloniale belangen staan in werkelijkheid geheel buiten de staatkundige quaestiën, over welke de verschillende partijen in het moederland strijd voeren; slechts voor zoover daarbij bepaalde godsdienstige inzichten op den voorgrond treden, bestaat tusschen beide eenig verband. Elke volksvertegenwoordiger kan dus ook in den regel, zonder aan de beginselen zijner partij ontrouw te worden, ten opzichte dier belangen geheel zelfstandige inzichten verdedigen. Men kan inderdaad — er is een tijd geweest, dat dit zelfs als eene bepaalde staatkundige leus gold — zeer goed conservatief ten opzichte van Indië en liberaal wat betreft het moederland wezen of omgekeerd. Men kan een zeer groot voorstander wezen van de centralisatie in Nederland en toch de overtuiging koesteren, dat de toestanden in Indië die daar zeer weinig wenschelijk doen zijn. Men kan eene volkomene gelijkstelling van staatkundige rechten voor elke ingezetene in het moederland voorstaan en toch begrijpen, dat zoo iets in Indië onmogelijk is. Het is dus een wanbegrip, het berust niet op eene gezonde staatkundige basis, te meenen dat een volksvertegenwoordiger door zijne moederlandsche partijbelangen ook ten opzichte der koloniale politiek zou moeten gebonden wezen, en op de vernietiging van dit wanbegrip, op de erkenning van het feit, dat hij zonder aan die belangen ontrouw te worden, op koloniaal gebied eene zelfstandige zienswijze kan volgen, komt het mij nu voor, dat de hier bedoelde organisatie zou kunnen worden gegrondvest.

De samenwerking, welke ik hier op het oog heb, is er natuurlijk eene louter van dezulken, die zich tot de tegenstanders der exploitatiepolitiek rekenen. De voorstanders daarvan kunnen van hunnen kant natuurlijk hetzelfde doen; er bestaat daartoe echter voor hen thans weinig behoefte, alle macht in regeering, volksvertegenwoordiging en zelfs in de pers is toch geheel in hunne handen. Degenen, die Indië van deze overheersching wenschen te bevrijden, hebben zich daarom, evenals in der tijd de bestrijders van het kultuurstelsel, krachtig aaneen te sluiten.

De weg tot het bereiken van dit doel in te slaan, voert dan, naar het mij wil voorkomen, in de eerste plaats naar het oprichten van een politiek genootschap, in vertakkingen op verschillende plaatsen in Nederland gevestigd. Een gezelschap welks eerste oprichters natuurlijk Indischgasten zouden moeten wezen, maar dat, eenmaal saamgesteld, ook zooveel mogelijk moederlanders onder zijne leden zal moeten opnemen; alleen op die wijze zal het toch vooral buiten de hoofdplaatsen eenige noemenswaardige getalsterkte kunnen verkrijgen en juist deze is voor het slagen zijner werkzaamheid van het grootste gewicht. Allen echter, die daartoe willen toetreden, zouden eene bepaalde *profession de foi* op het gebied der Indische politiek hebben te erkennen, en wel in den zin eener verklaring, om te willen medewerken tot het bestrijden der exploitatierichting; voor het overige blijve dan evenwel elks verhouding tot eene der Nederlandsche staatkundige partijen geheel onaangeroerd. In gewone omstandigheden zou dan dit genootschap de gelegenheid moeten geven, om onderwerpen van Indische politiek uit zijn oogpunt van belang zooveel mogelijk onderling te behandelen en toe te lichten, om ook zulke maatregelen te bespreken, welke geschikt schijnen, om zijne beginselen publiek ingang te doen vinden. Op dezelfde wijze alzoo als dit met de oprichting van het Indisch Genootschap is bedoeld en daar ook sedert heeft plaats gehad, doch zonder dat dit gezelschap daartoe echter thans dienstig kan zijn; vooreerst niet, omdat het, sedert de oude garde der koloniaal-liberalen verdwenen is, met de gansche liberale partij in het andere kamp, dat der planterspartij, is overgegaan; ten andere niet, omdat het actief optreden daaraan vreemd, thans mede noodzakelijk is. Zoodra namelijk verkiezingen voor de volksvertegenwoordiging aan de orde zijn, zou het door mij bedoeld genootschap ook daarin eene actieve rol moeten gaan vervullen; niet die echter eener kiesvereeniging. Daartoe zouden alsdan alle leden ter plaatse, waar zulk eene verkiezing moet plaats vinden, zich in comité's moeten verdeelen, aan de verschillende staatkundige partijen beantwoordende, welke aan die verkiezing zullen deelnemen, katholieken, anti-revolutionairen, sociaaldemocraten, b.v. elk comité alzoo eene andere moederlandsche staatskundige richting vertegenwoordigende, maar alle toch, wat de Indische politiek aangaat, dezelfde beginselen voorstaande en ook hierin overeenstemmende, dat aan dit onderwerp eene belangrijke rol moet worden toegekend, het wel met de moederlandsche belangen, naar elks inzicht beoordeeld kan samengaan, maar niet daaraan mag worden opgeofferd. Zoodra dan candidaten waren aangewezen, zou elk zoodanig comité aan den candidaat zijner partij het volgende voorstel moeten doen: kunt gij U, wat de Indische politiek betreft, met onze zienswijze vereenigen en zijt gij geneigd in dien geest uw mandaat te vervullen? Zoo ja, zullen wij, zooveel in getal, onze stemmen op U uitbrengen, zoo neen, zullen wij ons van de stemming onthouden of eventueel, zooveel onze beginselen dit toelaten, een anderen candidaat steunen. Naar het voorkomt zou, ten minste in plaatsen waar het aantal leden voor zulk een comité wat belangrijk is, zulk een optreden een vrij wat beteekenenden invloed kunnen uitoefenen, en, waar dit toch niet met de voorgestane partijbeginselen strijdig is, zulk een bijstand niet lichtelijk worden versmaad; zou op die wijze alzoo met betrekkelijk geringe krachten toch een niet onbelangrijk getal volksvertegenwoordigers voor het belang van Indië kunnen worden gewonnen, wier invloed op de regeering zeker veel beduidender zou wezen dan die, welke van eenige speciale kiesvereeniging ooit zou kunnen uitgaan. En zelfs, als die rechtstreeksche invloed soms weinig belangrijk mocht blijven, zou toch het onvermoeid, publiek op den voorgrond stellen van dit zelfde beginsel, het rusteloos hameren op ditzelfde aanbeeld, op den duur zeker een niet te versmaden zedelijke kracht gaan uitoefenen. Op die wijze zou men dus door de Indische politiek van het moederlandsch partijbelang los te maken, het treurige feit onnoodig gaan maken, dat alleen ten einde uit dit oogpunt zeker kabinet te steunen, alle voorstellen van zijn minister van koloniën door de bovenliggende politieke partij, hoe schadelijk voor Indië, hoe dom, hoe onwaardig die overigens ook wezen mogen, *à tout prix*, worden goedgekeurd. En eenmaal zoover gekomen zijnde, zou dan ook telkens, bij elke begrooting, bij elk Indisch onderwerp, hetwelk bij de volksvertegenwoordiging aan de orde komt, het genootschap door dat vooraf nauwkeurig te bespreken, zijne zienswijze daarover kunnen bekend maken, en de volksvertegenwoordigers, nu geheel vrij in hunne bewegingen te dien opzichte, daarover kunnen voorlichten. Vooral indien dan ook zulk eene bespreking met meer beleid werd georganiseerd dan dit b.v. in het Indisch Genootschap plaats vindt, en die alzoo niet zooveel gevaar zou loopen in een wild en vrij onvruchtbaar gepraat te ontaarden, zooals zich dit daar dikwijls heeft voorgedaan.

Op deze wijze komt het mij voor, dat praktisch een nuttigen invloed op het Indisch staatsbeleid voor hen te verkrijgen zou wezen, die met kennis van de Indische toestanden toegerust, die ten nutte van het Indisch land en volk wenschen aan te wenden; dat dit intellectueel kapitaal in plaats van ongebruikt te blijven liggen, nuttige staatkundige vruchten zou kunnen afwerpen. Bloot speciale kiesvereenigingen of een zoogenaamde koloniale raad kunnen daartoe, mijns inziens, niet leiden. Overigens ligt echter de hoofdzaak niet in de wijze van inrichting van dat staatsbeleid, maar in het beginsel, dat het beheerscht. Er bestaat eene fabel van twee personen, die het niet eens kunnende worden over de saus met welke een gevangen visch gegeten zou worden, besloten dit aan de beslissing van den visch zelve over te laten, maar, toen deze daarop antwoordde, dat hij liefst in het geheel niet wenschte gegeten te worden, hem opmerkten, dat dit punt op het oogenblik niet aan, de orde was. Deze fabel moge men zich hier herinneren. Niet op de saus komt het veel aan, maar op het feit, dat de visch, Indië, niet gegeten worde. Het eenige, wat den zwakkere, hier Ned.-Indië, indien hij zich in de macht van den sterkere, hier Nederland, bevindt, kan helpen, is dat de ruwe, materieele begeerten of lusten van den laatste door moreele beginselen worden beheerscht en beperkt. Hetgeen het hoofdbelang voor Ned.-Indië uitmaakt, is dat regeering en volksvertegenwoordiging, weder eerbied krijgen voor het voorschrift, ook als motto voor mijne brochure over de Indische mijnwet gebezigd: *Gij zult niet stelen.* Maar pas als het Ned. volk zelf dien weg weder op wil, zal het den daartoe noodigen drang op zijne vertegenwoordiging uit gaan oefenen. Men beproeve dan het daartoe op te wekken.

Mr. M. C. Piepers.

(1) Merkwaardig was het te zien, hoe in die vergadering van het Indisch Genootschap van den inlander en den zoogenaamden vreemden Oosterling in het geheel niet de sprake was. De gepasporteerde soldaat of matroos mag in het bestuur over Indië medespreken, maar van de gansche bevolking niemand! Typisch het beginsel der exploitatierichting: Indië voor de Europeanen.

Aan den heer Voorzitter der Redactiecommissie van „Oost en West."

Geachte Heer.

Gelijk van velen, werd ook van mij de aandacht getrokken door No. 3 van het orgaan „Oost en West", wegens het betoog over „Moederland en Koloniën."

Het herinnert me bovendien aan de zuurzoete aankondiging van de geboorte dezer laatste Vereeniging in No. 1, waarin de voorstelling over het *aankloppen* bij „Oost en West" geenszins juist is, voor zoover men althans aan de woorden zijne behoorlijke beteekenis dient te geven.

Doch dat daargelaten. Hier alleen wil ik wijzen op eene onwaardige verdachtmaking, waartoe U, als redacteur, de hand leent, terwijl het betaamd had, dat stuk te weigeren op denzelfden grond, dien No. 1 bekend stelde, namelijk, dat „Oost en West" *zich buiten de politiek wenschte te houden.*

Ik ben niet voornemens het debat hierover verder in uw orgaan voort te zetten, doch verklaar mij, bereid het onderwerp in eene vergadering van „Moederland en Koloniën" te behandelen met U, die immers met de oprichting dezer Vereeniging sympathie betuigde.

Inmiddels heb ik de eer mij te noemen,

Uw dienstw. dienaar,

J. v. d. Does de Bije.

Aanteekening van de R. C. — Wij hebben in nº. 1 van ons blad te vergeefs gezocht naar de bekendstelling, *dat wij ons buiten de politiek wenschen te houden.* Het tegendeel blijkt dunkt ons duidelijk, b. v. uit de uitnoodiging in het artikel: „De Indische Kiesvereeniging herboren" door onze presidente aan „Moederland en Koloniën" en hare leden gedaan om, zoolang er nog geen eigen orgaan was, van het onze gebruik te maken. Van zoet-zuurheid in dat artikel hebben wij evenmin iets kunnen ontdekken. Zelf heeft een onzer behoord tot de Commissie der Kiesvereeniging, die bij O. en W. aanklopte en in eene Hoofdbestuurs-Vergadering het voorstel tot samensmelting kwam bespreken.

Het artikel van Mr. Piepers hebben wij opgenomen op grond van de volgende alinea's uit „Ons woord vooraf":

„Ingezonden stukken, die de Redactiecom-„missie hoopt, dat haar, zoowel door leden als„niet-leden in grooten getale zullen worden„toegezonden. Niemand denke, dat het niet de„moeite waard is, om aan ons te sturen, het„geen hij of zij in het belang der Vereeniging„of van haren arbeid zou willen zeggen of„vragen; wij zullen zelfs ook het kleinste steentje„dat wordt aangedragen, in dank ontvangen en„zijn vast overtuigd, dat het orgaan alleen dan„blijvend belangstelling zal wekken, als de mede„werking algemeen is.

„Zoowel ingezonden stukken als artikelen van„vaste medewerkers zullen worden geplaatst„zonder uitsluiting van eenige politieke of econo-„mische richting, terwijl in eene rubriek „Corres-„pondentie" niet alleen de ons gedane vragen„zullen worden besproken, maar ook mededeeling„gedaan van de redenen, die tot het niet opnemen„van het een of ander ingezonden geschrift deden„besluiten. Een eerste vereischte voor de plaatsing„is, dat men zich onthoude van persoonlijke„aanvallen, wanneer ze voor de behandeling der„zaak niet bepaald noodig zijn. De Redactie„wenscht zich stipt te houden aan den eisch„dat ons blad zonder billijke ergernis door een„ieder kan worden gelezen."

Wij achten de ergernis van den heer v. d. D. d. B. niet billijk, want het betoog was niet speciaal gericht tegen M. en K., maar tegen O.-I. Kiesvereenigingen in het algemeen en persoonlijke verdachtmaking is er zeker niet mee bedoeld. Dit wil niet zeggen, dat wij het met den schrijver geheel eens zijn en partij kiezen voor zijn woordenkeus, maar wij moeten aan onze inzenders, die iets goeds beoogen, de vrijheid laten van hun eigen stijl. In een volgend nummer van ons blad zullen wij onze meening zeggen over den weg, dien Mr. P. meent, dat de ware is.

ADVERTENTIËN.

Assurantie Maatschappij tegen **Brand**schade

DE **NEDERLANDEN** van 1845.

Hoofd-Directie te 's-Gravenhage:

CAREL HENNY, Directeur;
Mr. J. J. HENNY, Adj.-Directeur.

Kantoren: 's-Gravenhage, Kerkplein, hoek Prinsestraat. — Amsterdam, Sophiaplein. — Rotterdam, Zuidblaak 24 (Beursplein). — Breda, Prinsenkade. — Alkmaar, Langestraat. — Nijmegen, Inde-Betouwstraat 8. — Groningen, Akerhof, hoek Akerstraat. — Zutphen, IJselkade.

Kapitaal . . . . . f 4,000,000.00

Verzekering tegen **BRAND-** en **INBRAAK**schade tegen vaste en zeer billijke Premiën, zonder inleggelden of Nabetalingen.

Vertegenwoordigd o. a. in alle hoofdplaatsen van Nederlandsch Oost-Indië en te Paramaribo.

Bij een rustend geneesheer, vroeger op Java gewoond, is gelegenheid tot inwoning op een buiten bij Breda, 't welk uitstekend onderwijs biedt. Zeer geschikt voor kinderen welke dit moeten hebben. Ligt aan de tram naar Breda. Liefderijke verzorging verzekerd. Adres Dr. R. KORTEWEG, *Prinsenhage.*

Pension
„WILHELMINA"
Wilhelminalaan 18, Zeist.

Gebr. TEN HOUTEN,
UTRECHT, DEN HAAG.

Compleete Meubeleering.
SPECIALITEIT IN
Slaapkamer-Artikelen.
Soliede bewerking. Zeer billijke prijzen.

Pension Ginneken.
Zeer gunstig gelegen in de onmiddellijke nabijheid van het Mastbosch en aan de Paardetram naar Breda.
JEANNE BONTHUIS.

C. J. v. d. MEER,
Waldeck-Pyrmontkade 11, 11a, 13,
DEN HAAG.
HANDEL
in Wijnen, Binnen- en Buitenlandsche Bieren, Minerale en Medicinale Bronwateren en Gedistilleerd.
SPECIALITEIT
in Bordeaux-, Bourgogne-, Port-, Rijn- en Moezelwijnen.
Champagne en Cognac.

Haagsche Assurantie-Compagnie
voor Brand enz. van 1805.
te 's-Gravenhage.
Kantoor Z. O. Buitensingel 245 b/h. Bezuidenh.
Directeuren:
W. F. MASTENBROEK en C. W. VERSTEGE.
Commissarissen:
Mr. W. K. F. P. Graaf van BYLANDT.
Mr. J. G. GLEICHMAN.
A. J. H. VAN KAPPEN.

Bij eene familie (P. G.) zonder kinderen, te *Nijmegen*, die gedurende 7 jaren de geheele zorg had voor jongens (geen broeders) wier ouders in Indië verblijf houden, **komt tegen September gelegenheid open tot opname van nog één jongen,** aangezien dan twee harer pupillen hun schooltijd door zijn en elders verder zullen studeeren. Goede informatiën zijn zoowel van de ouders als van andere nader op te geven adressen h. t. l. verkrijgbaar.

Brieven fr. lett. B bij de administratie van „Oost en West".

Wegens Sterfgeval
ter OVERNAME aangeboden een Salon-Ameublement met Vloerkleeden, Gordijnen, Spiegels en Kroon, een compleet Serre-Ameublement, en twee één persoons ledikanten (lit jumeau) met baldaquin en toebehooren.
Adres 's-Hage, *Laurens Reaelstraat 4.*

PENSION
Koninginnegracht 47, Den Haag.
MODERN GEMEUBILEERDE KAMERS,
goede tafel en bediening.
H. W. G. ROOSEBOOM.

ERNEST CASSUTO
Tandarts,
PIETER BOTHSTRAAT No. 1,
BEZUIDENHOUT,
Den Haag.
SPREEKUUR dagelijks van 1 tot 5.

Administratie-Kantoor „Insulinde".

Volgestort Kapitaal f 100.000.—

Prinsengracht 1087, Amsterdam.

Belast zich met: Het Administreeren en in bewaring nemen van fondsen en andere geldswaardige papieren. Het administreeren van alle roerende en onroerende goederen. Het koopen en verkoopen van Effecten en het uitvoeren van alle Beurszaken. Het geven van rentevergoeding in Rekening-Courant. Het nemen van gelden à deposito en het nemen en geven van gelden op prolongatie. Het wisselen van vreemd bankpapier en muntspeciën. Het verzilveren van coupons. Het syndicateeren en emitteeren van solide Maatschappijen.

Telegram-Adres: *INSULA. De Directie*,
A. C. ENGELBERTS. J. SCHEUER.
Correspondent voor 's-Gravenhage:
K. J. THOMAS, K. Emmakade 99.

J. H. v. Horssen,

KLEEDERMAKER,

Luthersche Burgwal 19, Den Haag.

Steeds voorradig een nieuwe sorteering **Nouveauté's stoffen** waarvan de goederen tegen de navolgende prijzen geleverd worden:

Gekleed costuum	van af	f	34	tot	f	56
Jaquet	„	„	28	„		46
Veston	„	„	22	„		42
Demi-Saisons	„	„	16	„		30
Winterjassen	„	„	20	„		56

Goed passende coupe en solide bewerking.

A. A. KNUIJVER & ZONEN,

Gedempte Raamstraat 11-12,
's-GRAVENHAGE.
Hofleveranciers.

Nederlandsche Fabriek van **Borduur- en Passementwerken, Galonweverij** à Jacquard, **Photografiën** en **Teekeningen** van Vaandels. **Maconieke Artikelen** enz. worden franco ter inzage gezonden.

Zilveren Medaille Wereldtentoonstelling
PARIJS 1900.

HAAGSCHE MUZIEK-HANDEL HOFSPUI Nº97. — **ENDERLÉ en OOSTERVEEN** HOFSPUI Nº97.

G. KERNER & Co.

PRIJSCOURANT GRATIS en FRANCO.

AU BON MARCHÉ - MODES.

Dames- en Kinderhoeden,
Voiles, Tulle, Linten, Bloemen, Veeren.
Wagenstraat 58, Den Haag.

E. OSSE,

Paralelweg 119, Den Haag.

Is een solied adres voor
Verhuizingen
voor binnen en buitenland
onder garantie.

SURINAME.

Twee NEDERLANDSCHE TECHNICI, met veeljarige ervaring op allerlei gebied in Nederl.-Indië en Zuid-Afrika, wenschen een reis te maken door Suriname, ter verkrijging van gegevens en rechten voor de oprichting van Industrieele en Landbouw-Ondernemingen.

Doel dier ondernemingen zal, naast de ontwikkeling van Suriname, de bevordering zijn van Emigratie van uit Z.-Afrika verdreven en andere personen.

Zij vragen daartoe pl. m. **f 5000**, in aandeelen van **f 100**, onder waarborg van behoorlijke rekening en verantwoording en overdracht van verkregen rechten.

Zij zijn bereid persoonlijk deel te nemen.

Reflectanten gelieven zich onder No. 5515 te adresseeren, met opgave voor welk bedrag zij zich *voorloopig* wenschen te verbinden, aan het Bureau van „Het Vaderland" te 's-Gravenhage.

Magazijn „HET ANKER",

Veenestraat 49, Den Haag.

Indische Uitrustingen
voor DAMES en HEEREN.
in alle Prijzen.

Vleeschhouwerij

W. L. DE ZWAAN,

56 Zoutmanstraat 56, Den Haag.

Beveelt zich beleefd aan voor de levering van

uitsluitend prima kwaliteit
RUND, KALFS en LAMSVLEESCH
tegen **concurreerende** prijzen.

JOH. H. HOPMAN,

MAGAZIJN ter MEUBELEERING
3 PRINSESTRAAT 3, Den Haag
over het Postkantoor.
COMPLETE MEUBELEERING van huizen en enkele vertrekken.
Modern en in stijle.
Eenvoudig en rijk bewerkt. Doch solide.

HERM. MEELKER,
Importeur van Havana Sigaren,
levert Sigaren van UITSTEKENDE KWALITEIT tegen CONCURREERENDE PRIJZEN.
200 stuks franco door geheel Nederland.
Sumatrastraat 1 c, Den Haag.

Gebr. TEN HOUTEN
Lange Houtstraat 4. Teleph. No. 926.

Den Haag. — Utrecht.

Slaapkamer-Ameublementen.
ENGELSCHE LEDIKANTEN.
BEDDEN, DEKENS, MATRASSEN enz.
GEGARNEERDE WIEGEN en KINDER LEDIKANTEN.
Ledikanten voor Indië.
Behangerij. **Stoffeerderij.**

Stoomvaart-Maatschappij „Nederland".

MAILDIENST tusschen Amsterdam en Nederl.-Indië.

IN VERBINDING MET DE DIENSTEN DER
KONINKL. PAKETVAART-MAATSCHAPPIJ.

	van Amsterdam	van Genua	te Port-Said	te Padang	te Batavia
Koning Willem I	11 Mei	23 Mei	28 Mei	16 Juni	18 Juni
† **Prinses Sophie**	25 „	6 Juni	11 Juni	30 „	2 Juli
* **Koningin Wilhelmina**	8 Juni	20 „	25 „	14 Juli	16 „
† **Koningin Regentes**	22 „	4 Juli	9 Juli	28 „	30 „
* **Prinses Amalia**	6 Juli	18 „	23 „	11 Aug.	13 Aug.
† **Koning Willem III**	20 „	1 Aug.	6 Aug.	25 „	27 „
* **Prins Hendrik**	3 Aug.	15 „	20 „	8 Sept.	10 Sept.
† **Koning Willem II**	17 „	29 „	3 Sept.	22 „	24 „

EXTRA AFVAARTEN.

Direct naar Padang en Java: * **Timor**, 4 Mei.
Direct naar Padang en Java (ook Tjilatjap): † **Flores**, 5 Juni.
Direct naar Padang en Java: * **Madura.**

Adres voor **LADING** en **PAKETTEN:**

Te Amsterdam: VRACHTBUREAU STOOMVAART-MAATSCHAPPIJ „NEDERLAND" (Handelskade).

Te Rotterdam: KUYPER, VAN DAM & SMEER voor de schepen, gemerkt * HUDIG & BLOKHUYZEN voor die, gemerkt †.

Adres voor **passage:** Afdeeling **Passagiersdienst,** Prins Hendrikkade 160, te *Amsterdam* en bij hare Agenten te *'s Hage*, CRANS & Co., Celebesstraat 40.

NB. De vaartbeurten der schepen kunnen gewijzigd worden.

Indische Verlofgangers en Repatrieerenden.

Door eene Indische familie wordt, tegen billijken prijs, ter overneming aangeboden:

een zoo goed als nieuwe Moderne Inboedel,
desverkiezende ook de huur eener bovenwoning.

Te bevragen en te bezichtigen, na voorafgaande kennisgeving, in de **Iste v. d. Boschstraat 89, Den Haag.**

Coöperatieve Vereeniging „DE WEKKER"

Reform-Kleeding en Huisarbeid,
ZEESTRAAT 31, DEN HAAG.
Hygiënische Soubras
welke gewasschen kunnen worden, **45** en **60 cts.** p. pr.

L. LANGE,

23 Wagenstraat, 's-Gravenhage,
TELEPHOON No. 659.

Sigaren in alle soorten en prijzen.
Doelmatige verpakking voor de tropen.
Specialiteit voor Export.

„Rotterdamsche Lloyd"

14daagsche Maildienst op Nederlandsch-Indië, via MARSEILLE.

Naar Padang, Batavia, Samarang en **Soerabaja** en in doorvracht naar alle andere plaatsen in den Ned.-Ind. Archipel, die door de Stoomschepen der Kon. Paketvaart-Maatschappij worden bediend.

Eerstvolgende afvaarten van Rotterdam:

4 Mei, Stoomschip „**ARDJOENO**", Kapt. W. BAGCHUS.
18 Mei Stoomschip „**SOEMBING**", Kapt. P. DE BOER.

EXTRA AFVAART:

Direct naar ATJEH, PADANG en JAVA — **22 Mei** SS. „**Bogor**", Kapt. A. L. HARKEN.

De Agenten, **Ruys & Co.**, *Rotterdam* en *Amsterdam.*
Courier dit Dubekart & Co., *'s-Hage*, Anna Paulownastraat 1 *d.*

Magazijnen „NEDERLAND"

Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Haarlem, Utrecht, Apeldoorn.
GROOTSTE en GOEDKOOPSTE Inrichtingen voor
Gemaakte Heeren- Jongeheeren en Kinderkleeding
Goederen naar maat (gegarandeerde coupe).
Uitrustingen voor alle gewesten.

Meubelfabriek, Behangerij, Stoffeerderij, Beddenmakerij,

Gebr. ROOS,
Roggestraat 4 en 12, Arnhem,
Intercom. Telefoon 242.

Speciale inrichting voor geheele meubileering van Huizen en Villa's.
Extra gunstige voorwaarden voor verhuring van Gemeubileerde Villa's en Woonhuizen.

Begrooting en Prijscourant Kosteloos.
Franco verzending door geheel Nederland.

Enorme Keuze. Soliede Bediening. Goedkoope Prijzen.

Vereeniging OOST en WEST

Afdeeling 's-Gravenhage.

Bij de 3de Commissie **Bureau Heerengracht 4,** zijn van ***10—12*** en van ***2—4*** uur, *ook per brief*, inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.

Een jonge dame, die verscheidene jaren bij dezelfde familie in W.-I. gouvernante was en met die familie in Europa terugkwam, en een betrekking als gouvernante of aan eene school zoekt. Zij heeft actes voor onderwijzeres ook in moderne talen.

Iemand, die zich aanbeveelt voor het geven van teeken- en boetseerlessen, landschapteekenen, bloemteekenen enz.

Een Jonge Dame, die als Kinderjuffrouw of voor gezelschap mee naar O.I-. wil.

Jonge Dame, thans op een Fröbelschool geëmployeerd, voor lessen aan kinderen in O.-I. Heeft kennis van muziek.

Gewezen Sergeant in W.-I. voor portier, looper of huisbewaarder; kan ook copieerwerk verrichten.

Jonge Dame ter waarneming van het huishouden en het oppassen van kinderen.

Een bekwame linnennaaister.

Een door de Muziekschool gediplomeerde Jonge Dame die zanglessen geeft.

Jonge Dame met acte practische Stenographie, vertrouwd met correspondentie in vreemde talen, plaatsing op een handelskantoor.

Jonge Dame voor Juffrouw van Gezelschap.

Een gewezen Boekhouder tevens Hofmeester in een Bataviasch hotel.

Een Dame die lessen geeft in Noorsch, Zweedsch, Duitsch en Italiaansch.

Een gewezen Ambtenaar, vroeger onderofficier der genie, liefst geen zittend werk.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.

Nº. 5. **Donderdag 16 Mei 1901.** **1ste Jaargang.**

De Zuid-Holl. Melkinrichting en Broodbakkerij,
Waldorpstraat, b d. Rijsw. weg.
Aan de Clientèle wordt in herinnering gebracht, dat in de maand *December* van ieder jaar 16 *pct.* wordt terugbetaald over het bedrag der gekochte *Melk* en 15 *pct.* over dat van het Brood.
DE DIRECTIE.

OOST EN WEST

Orgaan der Vereeniging.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland *bij vooruitbetaling* . *f* 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 2.50
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.10

Verschijnt alle veertien dagen.

Prijs der advertentiën.

Per regel . . . . . *f* 0.10
Dienstaanbiedingen **25 cents** per geheele annonce.

REDACTIE: De 4de Commissie, aan welke de verspreiding van populaire kennis omtrent Oost- en West-Indië is opgedragen.

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd aan den Heer G. E. V. L VAN ZUYLEN, *Voorzitter der Redactiecommissie*, **7a Heerengracht,** of den *Secretaris*, Mr. G. VAN SLOOTEN Azn., **43 Conradkade,** beiden Den Haag.

Voor de Administratie en Advertentiën wende men zich tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" **Haagpoort 4,** Den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

De Vereeniging vestigt zooveel mogelijk, zoowel in Europa als in Indië, afdeelingen, die te zamen met het hoofdbestuur dit doel trachten te bereiken.

Om lid te worden, kan men zich persoonlijk of per briefkaart aanmelden bij een der afdeelingen of aan het bureau in den Haag Heerengracht 4.

Gewone leden betalen eene contributie van f 1.— tot f 5.—. Zij, die f 5.— en meer 's jaars, of f 100.— in eens betalen, zijn donateurs. De leden kunnen, zoolang er geene afdeeling in hunne woonplaats is, kiezen bij welke afdeeling zij zich willen aansluiten.

Suriname.

Herhaaldelijk komen personen, die vroeger in Zuid-Afrika werkzaam geweest zijn, met de vraag of het geraden is naar Suriname te gaan. Men gevoelt zich na het vorige leven in Zuid-Afrika hier dikwijls misplaatst op kantoor als anderzins, terwijl de tractementen, die aan pas beginnenden kunnen gegeven worden, dikwijls te laag zijn om daarvan te bestaan, althans niet met een gezin. Daarbij komt dat, al wil men ten opzichte van hen, die door den oorlog getroffen zijn, nog zoo welwillend zijn, niet altijd plaats beschikbaar is. Indien Suriname een toekomst heeft, zoowel door ontwikkeling van den grooten landbouw, ook wat tabak betreft, als door uitbreiding van de goudindustrie en bosch-exploitatie, dan zullen zeker velen, die in Zuid-Afrika werkzaam geweest zijn en gebleken zijn weerstand te kunnen bieden aan ander klimaat, aldaar een toekomst vinden, maar om thans reeds aan te raden er heen te gaan op ruimen schaal — dat zouden wij niet durven. Op den voorgrond moet voor ieder kolonist staan, dat alleen zij kunnen slagen in een nieuw land, die niet vragen spoedig op gemakkelijke wijze hun brood te verdienen, maar die gevoelen, dat groote energie noodig is om zich een positie te verwerven. Vooral zij, die in eenig opzicht een technische opleiding hebben genoten — die een *vak* kennen — zullen de meeste kans van slagen hebben. Voor het verrichten van werkzaamheden, waarbij alleen hoofd of handen noodig zijn, vindt men in Suriname genoeg arbeidskrachten, met uitzondering van de krachten, die noodig zijn voor den grooten landbouw. Wat ontbreekt in menig opzicht, is technische opleiding. Wel wordt op dat gebied in de laatste jaren veel gedaan; een ambachtschool is sedert eenige jaren opgericht; aan de werkplaatsen van de koloniale vaartuigen worden smeden opgeleid, doch aan vakmannen is meermalen gebrek. Voor opzichter op plantages, zou wellicht de voorkeur gegeven worden aan personen, die aan een boomkweekerij zijn werkzaam geweest. Het groote bezwaar bestaat hierin, dat aan bestaande behoefte, dikwijls door een of twee personen kan voldaan worden en men spoedig elkander zou concurrentie aandoen, wanneer een grooter aantal te gelijk of spoedig na elkander aankomt. Aanbeveling zou het daarom verdienen, dat allen, die lust en moed hebben naar Suriname te gaan, zich aan ons bureau aanmeldden, opdat wij in staat zijn hun mede te deelen wie gegaan zijn, terwijl wij dan ook — door in relatie te blijven met hen, die vertrokken zijn — langzamerhand meer in staat zouden gesteld worden inlichtingen te geven, die voor kolonisten van belang zouden zijn.

Ten einde reeds nu in staat te zijn eenige inlichtingen te geven, hebben wij aan ons bureau een almanak over Suriname, waarin alles te vinden is omtrent kosten der reis, reisgelegenheden, artikelen van invoer, rechten, die geheven worden, producten van uitvoer, omvang van cultuur op de plantages en beteekenis van goudindustrie, bosch-exploitatie enz. Zij, die niet in staat zijn persoonlijk aan ons bureau inzage te komen nemen, kunnen zich schriftelijk tot ons wenden en wij zijn bereid de inlichtingen te geven, mits zeer bepaald geformuleerd wordt, wat men wenscht te weten. Plaatsing te krijgen reeds in Nederland, is zoo goed als uitgesloten; men zal dus altijd op eigen risico moeten gaan en dan zonder gezin aangezien men zoo min mogelijk gebonden moet zijn om te blijven en het zoeken naar een werkkring zeer bemoeilijkt wordt, indien men gehuwd is. Opzichters op plantages zijn ongehuwd voor verreweg het grootste getal, maar bovendien zou een gehuwde met f 600 tractement, geen behoorlijk bestaan hebben. Opzichters op de goudvelden, verdienen in den beginne althans niet zooveel, dat zij een gezin kunnen onderhouden. Verder ga niemand, die niet een tweetal maanden kan bestaan zonder verdienste en dan genoeg heeft om retourpassage te betalen. De kosten per Kon. West-Ind. mail zijn f 200 in de 2e klasse; retourbilletten kosten f 300, terwijl ook reductie wordt verleend bij terugkeeren, al heeft men geen retourbillet. Met *f* 100 's maands kan men rond komen. Is men eenmaal gevestigd, dan zijn de levenskosten waarschijnlijk veel minder.

Onze aandacht viel op eene advertentie in ons blad, waarbij twee Nederlandsche Technici, zich bereid verklaren een reis te doen naar Suriname, om te zien wat aldaar kan gedaan worden. Mochten zij zich aan ons bekend willen maken en mocht het ons blijken, dat beide technici niet alleen in staat zijn goede voorlichters te zijn, maar ook, dat zij tegen vergoeding der kosten van de reis, hun opgedane kennis willen geven ten bate van Suriname en hen, die er een bestaan zouden kunnen vinden, dan zouden wij hunne pogingen gaarne steunen. Veel is er nog te doen; wij denken bijv aan een fabriek om vruchten te conserveeren, waarvoor zulk een goede gelegenheid zoude zijn; electrische verlichting van Paramaribo, eene zaak waarop zoo menigmaal de aandacht gevestigd is; bereiding van meel uit bananen enz.

Voor hen, die als boeren kolonisten zouden willen gaan, komt misschien binnen korten tijd gelegenheid, wanneer de werken aan het Saramacca-kanaal gereed zijn, maar ook daarvoor is het noodig, dat betrouwbare mannen de terreinen en toestanden opnemen. Zij, die willen kennis nemen van het rapport der commissie in zake kolonisatie van Europeanen, speciaal met het oog op landbouw, uitgebracht in 1896, kunnen inzage daarvan nemen aan ons bureau.

Door het bovenstaande hebben wij willen te gemoet komen aan den door velen te kennen gegeven wensch, om ons uit te spreken over Suriname. Wij gelooven aan een toekomst, waarvan zij vooral zullen profiteeren, die den moed hebben gehad zich te geven aan deze schoone kolonie, maar wij herhalen: niemand zie in deze opmerkingen eene aansporing om te gaan, zonder dat hij in zich zelven de gegevens heeft, om onder moeielijke omstandigheden moed en volharding aan den dag te leggen.

Mededeelingen.

I. *Van het Hoofdbestuur.*

Convocatie voor de Jaarlijksche Algemeene Vergadering der Vereeniging op Zaterdag 18 Mei, 's namiddags ten 2 ure, in het gebouw der Vereeniging te 's-Gravenhage *Heerengracht 4.*

AGENDA:

1°. Jaarverslag. Verkiezing van het Dagelijksch Bestuur en van de commissie van onderzoek bedoeld bij art. 22 H. R.

2°. Voorstel om in de tweede alinea van art. 15 van het huishoudelijk reglement der vereeniging in plaats van „sub 1° tot en met 4°" te lezen de woorden „sub 1°, 3° en 4°" en daarop als derde alinea te doen volgen de woorden: „Ter bereiking van het doel sub 2°„ „van art. IV der Statuten bestaat eene com-„ „missie van opvoeding en onderwijs in„ „Nederland, wier werkkring zich over het„ „geheele land uitstrekt. Deze commissie is„ „gevestigd te 's-Gravenhage en financieel met„ „de afdeeling 's-Gravenhage verbonden. Ge-„ „westelijke en plaatselijke afdeelings-commis-„ „sie's, die benoemd worden tot bereiking„ „van het doel sub 2° van art. IV, werken„ „in overleg met deze centrale commissie. Zoo-„ „lang er in de afdeelingen geen afdeelings-„ „commissie's gevormd zijn, werken de ge-„ „heele afdeelingsbesturen als afdeelings-„ „commissie's."

3°. Voorstel om aan art. 8 van het huishoudelijk reglement toe te voegen de woorden: „van „de te houden vergaderingen zal steeds tijdig„ „en onder opgave van de agenda aan het„ „hoofdbestuur worden kennis gegeven. De„ „president der vereeniging heeft het recht„ „de vergaderingen bij te wonen," en in verband hiermede aan art. 16 toe te voegen: „wat de vergaderingen der commissie's betreft„ „geldt dezelfde bepaling als bij art. 8 laatste„ „alinea voor de afdeelingen voorgeschreven."

4°. Voorstel om in art. 6 van het huishoudelijk reglement als alinea 4 in te voegen de woor-„den: Indien aan het hoofdbestuur blijken„ „mocht, dat eene afdeeling gedurende het„ „eerste jaar van haar bestaan ter wille van„ „propaganda en in het belang der vereeni-„ „ging zich zoovele uitgaven moest getroosten„ „dat zij de, in de vorige alinea bedoelde per-„ „centage niet dan zeer bezwaarlijk missen„ „kan, zonder in haar bloei te worden ge-„ „schaad, is het hoofdbestuur bevoegd haar„ „op haar verzoek, geheel of gedeeltelijk van„ „die storting gedurende het eerste jaar van„ „haar bestaan te ontheffen."

5°. Bespreking van het op de vorige algemeene vergadering aangehouden voorstel strekkende tot aansluiting van de vereeniging bij den Nationalen Vrouwenraad.

6°. Wat verder ter tafel zal worden gebracht.

II. *Afdeeling 's Gravenhage.*

In de algemeene vergadering der afdeeling van 16 April is uitgebracht het Jaarverslag over 1900—1901. In dit verslag evenwel is ook een en ander te vinden, dat meer speciaal de geheele vereeniging kan betreffen. Immers was tot voor korten tijd slechts één afdeeling hier te lande werkzaam n.l. die van 's Gravenhage, welke dan echter weer van de geheele vereeniging niet viel te onderscheiden. Hoewel er dus naar gestreefd werd om dien tijd, waarin de afdeeling als zoodanig nog niet kon bestaan, later in het algemeen verslag van het Hoofdbestuur te doen opnemen, was in 't algemeen toch moeielijk de grenslijn te trekken. Onvermeld kon echter blijven de

---

FEUILLETON.

De Europeesche Samenleving in Indië.

(Uit „*Java et ses habitants*" par Chailly-Bert),

door E. Kunst—Heijnneman.

(Vervolg.)

Het klimaat in de binnenlanden is milder. Van de zee af bereikt men langs steile hellingen het frissche plateau. Buitenzorg is al 300 M. hoog, Bandong 716 M. Garoet 710, Malang 440. De gemiddelde hoogte is 500 M. Op die hoogten heeft de lucht een opwekkenden invloed op lichaam en geest. Heel veel stedelingen gaan er jaarlijks heen om een nieuwe dosis gezondheid op te doen en 's avonds als het frisch wordt, als de bedgordijnen opengeschoven, en de dekens, dit onbekende artikel in de benedenlanden, worden uitgespreid, dan vergeten zij weldra hun slapelooze nachten en houden zij zich zonder eenige moeite overtuigd, dat zelfs in Indië het leven waard is, geleefd te worden.

Zij houden zich daarvan overtuigd en velen hebben daarin gelijk. Hun leven is niet ontbloot van genoegens. Toch zijn zij niet wereldsch (ik zal aanstonds zeggen waarom niet); zij blijven gaarne thuis onder elkaâr en in een nauwen vriendenkring; bijgevolg maken zij het huis zoo gezellig en confortabel mogelijk. Er zijn weinig huizen met verdiepingen; over heel Java telt men ze bij tientallen.

Een eenvoudige rez-de-chaussée eenige voeten van den grond, maar hooge, ruime, luchtige, goed verlichte kamers, die bij ons alleen op receptie-uren open zouden staan en die daarginds voor dagelijksch gebruik dienen. Het leven is er wat de Duitschers noemen „gemüthlich". Op eene enkele uitzondering na, zijn de Hollanders op Java eenvoudig en ongekunsteld. 't Zit in hun aard en het klimaat begunstigt het. Geen plichtplegingen, geen etiquette, waardoor men gevaar loopt er de slaaf van te worden, maar goede familiare gewoonten, waarbij men zich gemakkelijk beweegt. Komt gij bij een voornaam handelsheer in de stad: geen kantoorbediende om uw kaartje af te geven en u binnen te leiden, soms zelfs geen spreekkamertje; aan het breede scherm, dat den ingang maskeert, hangt een plakkaat met het opschrift: „Binnen"! Mijnheer X is er en gij treedt binnen. Is mijnheer X uit, dan neemt hij het plakkaat weg of keert het eenvoudig om en dat beteekent voor de bezoekers, dat hij niet thuis is. Overal dezelfde gulle hartelijkheid. Gij legt b.v. een bezoek af bij een vriend. Op het geknars van het rijtuig over het grint, op het gedruisch uwer stappen op de trap komt er een jongen aangeloopen; hij biedt u zwijgend een lei en potlood aan en gaat den huisheer onmiddellijk uw naam en uw boodschap overbrengen.

De lei dient, bij gebrek aan een telefoon, om boodschappen over te brengen onder familieleden en buren.

De „jongen" brengt het leitje en wacht op antwoord. Ge ziet het heeft niets gemeen met de kokette briefjes, die 's morgens te Trianon en te Versailles circuleerden, of met die lompe driehoekig toegevouwen briefjes onzer grootmoeders in het midden dichtgemaakt met geparfumeerd lak, maar zoo'n leitje is praktisch, wat wilt ge meer?

Waarom je het leven moeielijk te maken? Uw Javaansche koetsier draagt een hoofddoek, waaruit zijn „Kondé" (haarwrong) te voorschijn komt; zoudt ge hem noodzaken om zich als een Engelsche jockey te laten scheren? Wel neen; gij laat hem zijn hoofddoek behouden en op dien hoofddoek zet gij hem een hoed van ordentelijke grootte, verder moet hij zelf maar weten, hoe hij dien op 't hoofd houdt.

Uwe dienstboden loopen blootvoets; bij feestelijke gelegenheden tooit gij ze met een livrei, maar ze den last aandoen schoenen te dragen? Waartoe is dat noodig? Zij baden zich tweemaal per dag en met hunne bloote voeten hoort men ze niet bij het werken. Is uwe dochter geëngageerd, uw vrouw bevallen: waarvoor is het noodig overal kaartjes of brieven rond te sturen ter bekendmaking? Vlug (behalve in de „beau monde") eene annonce in de courant geplaatst: „Mej A is verloofd met den heer X, mijnheer en mevrouw B is heden een zoon of dochter geboren". Is dat niet voldoende? Waarvoor al die ceremoniën?

Aan zulke ijdelheden verknoeit de kolonist zijn geld niet, men kan het zoo veel beter besteden. In de eerste plaats om zijne vrienden waardig te ontvangen. De gastvrijheid van den kolonist op Java beschaamt zelfs den Schot en den Arabier. Letterlijk is alles, wat het zijne is, ook het uwe; zijn huis, zijn paarden, zijn tafel, zijn gezin, zijn vrienden, alles is tot uw dienst, voor zoo lang als ge verkiest, voor het gebruik dat ge daarvan maken wilt.

Gij krijgt eene invitatie een dag op het land door te brengen. Aan het station wachten bedienden uwe bevelen af, uw gastheer begroet u, hij is van zijne vrienden vergezeld, die hij uitgenoodigd had om u te verwelkommen; er staan paarden klaar, als gij een galoppade beproeven wilt, of verschillende rijtuigen, als gij aan het laatste de voorkeur geeft. Men zet zich in beweging, men rijdt u langs de gemakkelijkste wegen naar de schilderachtigste plekjes Daar staat een geïmproviseerde kiosk, de stijlen van boomen vervaardigd, waaraan orchideeën hangen; in het midden een gedekte tafel, — niet het déjeuner, waarop u formeel genoodigd was, maar een eenvoudige lunch vooraf, met fijne Europeesche gerechten. Alleen ontbrak er het brood, tenzij men „brood" noemt, het elastische, kleverige deeg, dat het mes trotseert en zich aan de tanden vastzet. Daarentegen zijn de wijnen heerlijk: uwe wijnen, wijnen uit uw land, maar fijn, belegen, puik, een ware godendrank en die gij in uw verbazing, o botterik! gedachtenloos opslurpt en oneerbiedig verslindt!

De stoet zet zich weder in beweging, weldra bereikt men de woning; op het perron staat een groepje dames. Gij gaat een paar treden op, een harer (de vrouw des huizes) gaat u tegemoet

werkzaamheid van de vierde en vijfde commissie. Hoewel die voorzeker aan de afdeeling zeer ten goede kwam, is de positie dezer commissies, die direct met het hoofdbestuur arbeiden, een geheel bijzondere, waardoor zij niet geacht kunnen worden tot eenige afdeeling te behooren. De „faits et gestes" van deze commissies zullen dus in 't hoofdbestuursverslag worden vermeld.

Om met de onmiddellijke omgeving te beginnen, bevat het verslag een kort woord over het gebouw der vereeniging, dat toch in de eerste plaats van de afdeeling 's Gravenhage het centrum is en zal zijn. Indertijd is tot het huren en inrichten van deze localiteiten slechts schoorvoetend overgegaan en is slechts door een bijzondere transactie het benoodigde geld door eene combinatie van personen, die iets voor Oost en West over hadden, verkregen. Deze personen stelden vertrouwen in de zaak en, zooals uit het verslag, aan het afdeelingsbestuur door de commissie van beheer uitgebracht, gebleken is, werd dat vertrouwen niet beschaamd. Daar de zaak van het gebouw voor de afdeeling 's Gravenhage van het grootste belang is, werd in dankbaarheid gememoreerd, dat het welslagen gedurende het afgeloopen jaar uitsluitend te danken is aan de groote toewijding, waarmede de dames van het Bestuur, speciaal mevr. ten Bosch, haar tijd en werkkracht aan de zaak ten offer brachten.

Tot de commissies overgaande werd vermeld, dat de eerste commissie in de haar aangewezen richting werkzaam bleef en tal van nuttige adviezen aan vertrekkende en komende Indische families en personen heeft kunnen geven. Er werd nog eens gewezen op de omstandigheid, dat deze commissie geheel belangloos een ieder van dienst wil zijn, maar er dan ook ten zeerste op gesteld is te vernemen, of en in hoeverre hare adviezen juist zijn gebleken. Zij heeft nu wel talrijke betuigingen van tevredenheid ontvangen, doch vernam nog nimmer het tegendeel. Ook komen bij haar wel aanbevelingen van pensions in, maar tot dusverre heeft nog slechts een enkele uit de ongetwijfeld velen, die onder onaangenaamheden een pension verlieten, of in een winkel bedrogen werden, daarvan aan de commissie bericht gegeven. Zij blijft daarop ten zeerste aandringen.

De tweede commissie, zoo vervolgt het verslag, is misschien van de eerste drie commissies der afdeeling wel degene, die de meeste verantwoordelijkheid draagt en het meest blijvend nut kan stichten. Zij is die, welke voor onderkomen, onderwijs enz. van door ouders in Indië naar het moederland ter opvoeding gezonden kinderen zorg draagt. Zij is met groote behoedzaamheid en ijver met deze taak bezig geweest en heeft tal van kinderen onder de beste zorgen gesteld. In het algemeen wordt haar arbeid ten zeerste gewaardeerd en men ziet langzamerhand bij de ouders een merkbare voorliefde ontstaan voor de raadpleging van deze commissie.

Van de derde commissie wordt vermeld, dat zij met eenigszins gemengde gevoelens op haar werk terugziet. Zij is de bemiddelaarster tusschen hen, die werk en bezigheid zoeken en hen, die naar geschikte krachten omzien; tusschen werkgevers en werknemers. Nu heeft het haar nimmer ontbroken aan aanvragen om in de een of andere betrekking geplaatst te worden. Daarentegen heeft het vaak ongeloofelijk veel moeite gekost die aanvragers niet ongetroost te doen weggaan. Het werk was zeker moeielijk, zeker in vele gevallen ondankbaar. Toch kan de commissie naast het vele onaangename, met voldoening terugzien op verscheidene onderhandelingen, die met succes werden beëindigd, en waardoor zij soms geheele huisgezinnen uit kommervolle omstandigheden heeft kunnen redden.

Daar de afzonderlijke kas der afdeeling slechts van af 1 Januari 1901 bestaat, viel er niets belangrijks omtrent de geldmiddelen der afdeeling op te merken. Wel werd er op gewezen, dat althans in den eerstvolgenden tijd, de inkomsten van de afdeeling 's Gravenhage zeker zullen dalen. Zoolang in de overige plaatsen van ons land afdeelingen worden opgericht — en dit verblijdend verschijnsel is aan de orde van den dag — zullen deze steeds vele leden van de afdeeling 's Gravenhage, onder welke vroeger alle niet bij andere afdeelingen aangesloten leden ressorteerden, afnemen en zullen de gecontribueerde sommen niet meer in de Haagsche kas vloeien. Het vertrouwen werd echter uitgesproken, dat dit ruimschoots zal worden genivelleerd door een stage toename van het ledental binnen de gemeente, waartoe, als men let op de nog altijd abnormale verhouding tusschen het aantal menschen met belangen in Indië en het ledental van Oost en West, nog een ruime kans bestaat.

Met eene opwekking aan alle leden der afdeeling om in eigen kring voor de vereeniging te propageeren werd het verslag besloten.

Vooral aan de te 's Gravenhage woonachtige leden zij het bestaan van het gebouw der vereeniging, Heerengracht 4, nog eens herinnerd. Er is daar een rustige leeskamer, voorzien van de voornaamste Indische bladen en daarbij het groot gerief van een restauratie, waar men een kopje koffie, maar ook een volledige, door kundige handen toebereide, rijsttafel kan bekomen. Wanneer de leden zulks verlangen, kunnen hun ook Indische schotels worden thuis bezorgd. Voor vergaderingen en samenkomsten, die men nu zoo dikwijls voor veel geld in sombere, holle ruimten moet houden, vestigen wij de aandacht op de gelegenheid, om daarvoor de gezellig ingerichte en confortabele in elkaar loopende kamers van het gebouw te bekomen. Op het bureau kan men daaromtrent inlichtingen verkrijgen. Het verkort tarief van de restauratie vindt men onder de advertentiën in dit blad opgenomen.

Oprichting der afdeeling Amsterdam.

3 Mei werd te Amsterdam eene afdeeling opgericht. Op eene daartoe bijeengeroepen samenkomst van leden en belangstellenden werd door den Voorzitter der 4e Commissie het doel en het werken van „Oost en West" uiteengezet, nadat hij eerst hulde had gebracht aan Mr. Smeenge en Jhr. Graafland, die in eene vorige bijeenkomst den grondslag hadden gelegd voor hetgeen men nu van plan was. Op de inleiding volgde bespreking en bracht de heer Gerhard bedenkingen in tegen hetgeen hij dacht de hoofdrichting van „Oost en West" te zijn: een onderlinge bond van bescherming tusschen de Europeanen, die in de koloniën hun bestaan zochten, vonden, of gevonden hadden. Voor dat streven had hij geen sympathie, maar dit zou anders zijn, als hij mocht vernemen, dat het heil en het belang van den landzaat, van den inlander op het werkpogram der vereeniging stonden. Hij had wel van de ontwikkeling van nijverheid en de bevordering van kunstnijverheid gehoord, maar hij vond deze punten van ondergeschikt belang, tegenover de bescherming en de ontwikkeling van den inlander, waaraan deze zoo groote behoefte heeft, tegenover het herstellen van het kwaad, dat een eeuwenlang despotisch gezag en eene op winstbejag gegronde staatsinrichting in het bizonder den Javaan had berokkend.

Terugkomende op de vorige samenkomst deed hij aan jhr. Graafland het verwijt, dat deze toen over bijna niets anders, dan over het leger had gesproken. Hij kon zich best begrijpen, dat een officier de belangen van dat leger bepleit en hij had er ook niets tegen, dat men daarvoor zorgde, maar er zijn hoogere belangen: die van het overheerschte volk!

De inleider repliceerende, dankte den heer Gerhard voor zijne opmerkingen, want zeker kan niets nuttiger zijn voor het doel, dat de vereeniging beoogt, dan juist die vraag, van de beantwoording waarvan de heer G. zijn sympathie voor haar afhankelijk stelde. Hij, de inleider, had er zoo straks op gewezen, dat art. III der statuten wel uitmuntte door kortheid, maar niet door fraaien stijl en toen er duidelijk bij gezegd, dat met de woorden „voor hen, die daar verblijf houden" in de eerste plaats de inlanders, tevens de in het land geboren en vast verblijf houdende Europeanen en ook de overige Oosterlingen worden bedoeld. Bevordering van nijverheid en kunstnijverheid waren aanbevelenswaardige middelen, om meer geld in 't land te brengen en rijstnood, alias hongersnood, te verminderen, maar ook langs anderen weg wil „Oost en West" de belangen der verblijfhouders bevorderen, want — hierop wees de presidente — in art. III der statuten staat: „bevordering der belangen van allerlei aard" en in 8e van art. IV: „het bevorderen van de belangen der vereeniging (dus ook van wat ze beoogt) bij de bevoegde macht" en dit is geen doode letter, want reeds een paar malen is er uitvoering aan gegeven.

Jhr. Graafland stemde toe, dat hij veel over 't leger had gesproken; dáár was hij 't beste in thuis, maar juist in 't leger, waarin 30.000 inlanders zijn, worden deze uit hunne onderdanigheid geheven en door de krijgswet met den Europeaan gelijk gesteld. Hij had echter ook op andere tekortkomsten in Oost-Indië gewezen en wat zijn persoonlijk gevoelen betrof, hij stelde het recht van den inlander in Indië vóór dat van den Europeaan.

De heer Gerhard verheugde er zich over, dat hij nadere verklaring had uitgelokt en toen niemand meer het woord vroeg, werd, nadat verscheidene aanwezigen zich als lid hadden doen inschrijven, overgegaan tot de oprichting der afdeeling, die ruim 50 leden telt. Als voorloopig bestuur traden op Dr. Fokker, Jhr. Graafland, de heer Kohlbrugge, Mr. Smeenge, de heer A. Zon, Douairière van Renselaar Bowier en mej. M. Sloot.

NIEUWSTIJDINGEN.

Ambachtsonderwijs voor Javanen. — Onder het opschrift „een goede zaak" vinden wij in de Javabode vermeld, dat eenige ontwikkelde inlanders te Djocja een fonds oprichten, waaruit inlandsche jongens van goeden aanleg naar Europa zullen worden gezonden, om daar grondig een of ander ambacht te leeren en zulks, omdat inlandsche jongens op de in Indië bestaande ambachtscholen niet worden toegelaten.

Wij zouden 't nog een betere zaak vinden, wanneer de inlanders niet van de ambachtscholen uitgesloten waren.

* * *

De rijstnood wordt erger. — Aan de Kali Baroe te Semarang scholen de uitgehongerden voor de rijstpakhuizen saam, om elkander de enkele korrels, die daar op den grond zijn gevallen, te betwisten. En de „reliefworks" helpen niet afdoende, want velen zijn te uitgehongerd, te verslapt en uitgeput, om te kunnen werken. Er moet nu uitgedeeld worden door liefdadigen en waarlijk geschiedt er reeds veel, waarvoor wij zeer dankbaar zijn. Men denke ook hier te lande nog eens aan ons fondsje „voor den Inlander".

* * *

Wij ontvingen zooeven een belangrijk drukwerk, nl. *La Quinzaine Coloniale*, van 25 April, die een zeer hartelijk stuk bevat over hetgeen zij met die sierlijke nonchalance in de correctie van vreemde talen, welke den Franschman kenmerkt, de „Union Vost en West" belieft te noemen. De redacteur, de ten onzent ook zoo bekende Chailley-Bert, is verheugd over de stichting en de werking van onze vereeniging, „car il montre avec quel soin on se préoccupe aujourd'hui en Hollande à la fois de faciliter l'oeuvre coloniale et d'y intéresser, de la façon la plus intelligente possible, le plus grand nombre de personnes de la métropole". Het doet ons goed, dit van zoo bevoegde zijde te mogen vernemen.

* * *

De doodstraf. Naar aanleiding der treurige zaak van den te Tjimahi gefusilleerden militairen gevangene K. bevat het Bat. Nbld. een artikel tegen de doodstraf van de hand van mr. A. A.

De schrijver twijfelt niet: de rechter was in casu verplicht de doodstraf uit te spreken, omdat ons strafstelsel geen ander middel ter afdoende onschadelijkmaking geeft; de landvoogd was verplicht in casu gratie te weigeren.

„Maar de wetgever — aldus gaat de schrijver voort — mag niet toelaten, dat dit alles langer zoo blijft.

„Ik neem aan dat K. den dood verdiende, ik weet, dat onze tuchthuizen, onze militaire gevangenissen geen inrichtingen zijn, waardoor de maatschappij beveiligd wordt tegen individuën, als ik aannemen wil, dat hij er een was, maar is dit alles waar, dan mag niet langer geduld worden, dat den Indischen rechter geen ander middel ten dienste staat, om in voldoende mate de maatschappij te beveiligen, zoodat hij wel grijpen moet naar de opoffering van een krachtig, misschien, wie zal het zeggen? nog niet geheel verloren menschenleven.

„Ik weet het wel, ik heb niets nieuws gezegd. „Alles wat hier tegen de doodstraf wordt aangevoerd is reeds lange tijden verkondigd. Maar ik achtte mij gedrongen het nog eens te zeggen. Licht dringt het nog eens door tot hen die macht hebben in onzen staat!

„Moge hetgeen op 27 Maart te Tjimahi is geschied, luide spreken tot de harten onzer wetgevers!

„En moge deze terechtstelling een der laatste zijn; welke in Indië in vollen vredestijd worden voltrokken!"

* * *

De Surinaamsche uitlander-verordening is in de Staten van Suriname met 9 tegen 4 stemmen aangenomen. Zooals men weten zal, was het hoofddoel van deze verordening te beletten, dat de goudconcessies in vreemde handen zouden kunnen overgaan, waarbij men, 't is bijna onnoodig te zeggen, het oog had op 't geen met landen, die hunne minerale rijkdom aan buitenlandsche exploitatie gunnen, pleegt te geschieden. Dat deze verordening vreemdelingen van de Surinaamsche goudplacers zal weren, mag in geen geval het gevolg zijn en kan dat dan ook niet zijn; houders van concessies kunnen ook worden in Suriname gevestigde vennootschappen, die natuurlijk uit vreemdelingen kunnen bestaan. Noodig was echter eerst het ingezetenschap van Suriname te regelen, wat tot dusver verzuimd was. Dit is nu geschied, hoewel na 't aannemen der goudverordening; ingezetenen zijn zij, die hun woonplaats in de kolonie hebben en haar gedurende de voorafgaande achttien maanden in Nederland of een der Nederlandsche koloniën hebben gehad.

In „Onze West" van 10, 13, 17 en 20 April vindt men uitvoerige verslagen van de debatten, bij de behandeling van het ontwerp gevoerd.

Dit blad betreurt om vele redenen de genomen beslissing. Het blad schrijft onder meer: „De aanneming van het ontwerp door de Staten, heeft, naar ons van meer dan eene zijde gebleken is, een hoogst ontmoedigenden indruk gemaakt op vreemdelingen, in de kolonie gevestigd.

* * *

In Het Onderwijs van 6 April verdedigt de heer P. Vermeulen, onderwijzer te Djokdjakarta, de toelating van inlandsche kinderen tot de Europeesche lagere scholen. Het door velen geopperde bezwaar, dat de kleine inlanders op de Europeesche lagere school de Nederlandsche taal voor de andere leerlingen zouden bederven, wordt door den heer Vermeulen geenszins gedeeld; die kinderen, allen afkomstig uit gezinnen van Javanen van goeden huize, spreken thuis een taal, die heel wat beschaafder en rijker is dan het brabbelmaleisch, eigen aan de meeste zg. Europeesche leerlingen, die andere dan de zg. 1ste openbare lagere scholen bezoeken, en die zich daar in zeer gebrekkig Nederlandsch plegen uit te drukken. In ontwikkeling en bevattelijkheid stelt de schrijver in „Het Onderwijs" dus een Javaansch kind uit een nette omgeving gerust gelijk met een Europeesch kind van goeden huize, terwijl hij het eerste zeker het meerdere acht van het kind, dat thuis Maleisch spreekt. Daarom zal door zijn aanwezigheid op de niet-eerste-scholen het peil van het Nederlandsch stellig niet dalen, en evenmin de gang van het onderwijs in het algemeen belemmerd worden.

Het denkbeeld, dat de kleine inlandertjes op de school onzedelijkheid zouden invoeren, wordt door den schrijver nog scherper bestreden.

„Maar afgescheiden van alle andere overwegingen, de inlander heeft er recht op, dat zijn zonen toegelaten worden op onze scholen, indien hij oordeelt, dat Europeesch onderwijs noodzakelijk voor hen is. Waarom zou hij er niet even goed recht op hebben, als gij of ik? Hij is toch ook burger van den staat der Nederlanden.

„Misschien, dat de regeering later overal, waar behoefte bestaat, scholen opent voor de kinderen des lands, geschoeid op de leest van de bestaande Ambonsche, Depoksche en de te openen Menadosche school. Maar zoolang die scholen niet bestaan, dienen de Europeesche scholen in de behoefte te voorzien

„De inlandsche leerlingen moeten op die scholen op volkomen gelijken voet staan met de Europeesche, en er niet „enkel geduld worden."

* * *

Iets voor practische ouders en ondernemende jongemannen. — Het is ons meermalen opgevallen, hoe het aan jongelui, die in Indië kwamen met 't doel om in een handelshuis of cultuur werkzaam te zijn, aan elk begrip van de ware handelspractijk kon ontbreken. Men had daarvan indertijd merkwaardige staaltjes. De jongens, vaak ook de ouderen, wisten wel 't een en ander, somtijds zelfs veel te veel, van boekhouding en van handelscorrespondentie af, maar in werkelijkheid hadden ze nog nooit iets van de practijk gezien, stonden overal als katten in een vreemd pakhuis en, hoewel er soms uitstekende krachten onder waren, werden ze onbruikbaar geoordeeld. Men heeft toen in ruimen mate het volontair-systeem toegepast, dat dan ook, wat dit betreft, veel nut stichtte, ofschoon de nadeelen evident bleven. Afdoende was 't echter niet, vooral niet voor de steden, die geen groot handelsverkeer hebben, want 't convenieert nu niet precies een ieder, om zijn jongens op een kantoor in Amsterdam of Rotterdam uit volontairen te sturen. Ook in den Haag was dit altijd een moeielijk punt en daarom bleef er practisch aan de talrijke van den Haag afkomstige adspirant-handelsvorsten veel mankeeren. Zooals het meer gaat, is nu het tot dusver achterlijke den Haag plotseling de handelscentra voorbij gesneld en is nu in het bezit van een totdusver alleen in Duitschland en Engeland bekende instelling: een Oefenings-kantoor, voorloopig gevestigd Regentesselaan 162. Daar wordt men tegelijk practisch en theoretisch gevormd, en leert er — naast 't gewone curriculum van de handelsscholen — copiëeren, suikerstaten invullen, vrachtbrieven en cognossementen schrijven, coupons koopen en kan, wanneer men deze inrichting verlaten heeft, direct met het werk waaraan men, waar ook, gezet wordt, aanvangen. Men krijgt er handelsroutine. Dit zal velen van ons, die hunne jongens naar Indië in 't particuliere willen zenden, een aangenaam bericht zijn.

Indische politiek.

Zooals reeds in de aanteekening der R. C. op den brief van den heer J. van der Does de Bye werd opgemerkt, heeft de redactie het stuk „Politieke invloed ten behoeve van Nederlandsch-Indië" van Mr. M. C. Piepers opgenomen, omdat haar de hoofdstrekking, het bevorderen der belangen van den Indischen inlander, bij uitnemendheid een nuttig werk voorkwam, terwijl zij in zijn nogal scherpe aanvallen op het werke van kiesvereenigingen en het nut van Indische kiesvereenigingen in 't bizonder geen lust tot kwetsen zag, maar veeleer het uitvloeisel, eener innige persoonlijke overtuiging.

Want al deelt schrijver dezes die overtuiging ook al niet ten volle, hij heeft toch gedurende den

---

met toegestoken hand, vriendelijk en glimlachend, „Bonjour, monsieur X...." En uw naam uitgesproken met die heldere stem, de hartelijke handdruk, zelfs uw moedertaal het Fransch zoo verrukkelijk geradbraakt, dat alles ontroert u dermate, dat ge u zelf afvraagt welke fée u, onbekende, geworpen heeft in deze omgeving van gulle hartelijkheid en van vriendschap. Bedaard wat vriendje! de hartelijkheid bestaat en de vriendschap kan nog komen, maar wees niet teveel franschman, niemand denkt er aan u te behagen, niemand droomt er van u het hoofd op hol te brengen. Men spreekt u in 't Fransch aan, men toont u een vriendelijk gezicht, men beschouwt dit als een plicht, een plicht der gastvrijheid. Men kwijt zich zoo uitstekend van dien plicht, dat uw ijdelheid gevleid wordt en uw hart gevaar loopt. Laat het aan den tijd over; die zal u wel ontnuchteren.

In de stad zoowel als op het land leeft men in overvloed, maar zonder praalvertoon. In Indië leidt men over het geheel een weelderig leven, toch is men in zijne gewoonten heel eenvoudig. Alles is er goedkoop (*) levensmiddelen, bedienden b.v. zijn voor weinig geld te krijgen. Ik ken een' familie, die op grooten voet leeft van fl. 1100 's maands, 4 paarden en 13 dienstboden er op nahoudt. In Europa zou men met datzelfde inkomen in den middelstand leven. Maar de keerzijde van de medaille is dit: alles is zoo goedkoop, dat men meent alles noodig te hebben.

(*) Vertaalster is 't niet eens met den schrijver. Luxeartikelen, heerenkleeding, damestoilet-artikelen b.v. kosten in Indië wel het dubbele van hetgeen ze hier kosten.

Het huis is ruim, de stallen goed voorzien, het personeel talrijk. Het tropische klimaat maakt den mensch indolent; men beweegt zich niet gaarne, zij, die in Europa slechts één dienstbode zouden houden, hebben een „jongen" voor elk gedeelte van den dienst. „Spada" „Spada" men hoort niets als dit geroep. Wil ik een sigaar opsteken „spada", moet ik een glas water hebben, alweer „spada". Vergeet niet, dat de waterkaraf vóór me staat en het lucifersdoosje onder mijn bereik is. De „jongen", die u scheert verlangt, dat een „spada" hem het warme water brengt en aan de pongka trekt. Het woord spada zelf duidt reeds een veelheid van bedienden aan. Het is een samentrekking van siapa ada (wie is daar? om mij te bedienen). Deze gebruiken zijn van de rijken neergedaald tot de welgestelden — nogmaals zeg ik het met nadruk: niet uit praalvertoon, verre van dien, doch alleen uit gemakzucht. Ik heb mij zoo wat in alle kringen bewogen: ik heb gastvrijheid genoten van groote landheeren en van eenvoudige ambtenaren; bij allen heb ik dezelfde zorg waargenomen voor het veeleischende comfort. En dat is geen aangenomen gewoonte, die men alleen tegenover een vreemdeling in praktijk brengt; wat wij onvoorbereid doen, gaat ons niet zoo gemakkelijk af, alleen een ingewortelde gewoonte geeft dien takt en die vastheid van hand.

Ziehier b.v. het menu van de lunch bij een ambtenaar, die in de binnenlanden uren ver van de stad woont: kippensoep, gestoofde oesters, gesmoorde kip met champignons, gebraden vleesch, doperwtjes, asperges, confituur, gember, vruchten tot dessert en koffie na.

Het diner was in denzelfden trant. Bij iederen maaltijd (ik logeerde er drie dagen) Bordeaux Moeselwijnen en Champagne. (*) En dan nog al die verfijnde weelde: waar men ook komt, tot in het hartje van de dessa, zelfs in het gebergte, de groote waaiers van geschilderde palmbladen, die echter u door een „boy" met een onbeweeglijke tronie heen en weer worden bewogen, de kommetjes water, met een welriekend citroenblaadje geparfumeerd, waarin de dames met een bijzonder gracieuse handbeweging de topjes harer vingers dompelen om ze over hare lippen heen te strijken. En wat weet ik nog?

Ik ken diep in de binnenlanden, een huis, meer dan een huis, een buitenverblijf, dat 100,000 gulden gekost heeft, met alle luxe en alle mogelijke comfort; waterleiding, electrisch licht, ruime zalen en een galerij versierd met jachttrofeëen; de eigenaar verteert fl. 5000 's maands; niet lang geleden, bij gelegenheid van zijn zilveren bruiloft, noodigde hij 120 personen, die hij logeerde en gedurende drie dagen allerlei amusementen verschafte; dit feest kostte hem fl. 30.000. Een andere heeft bij eene dergelijke gelegenheid slechts fl. 10,000 verteerd; hij maakte daarbij zijne excuses, dat er zoo weinig dames op het feest waren. Dat zijn evenwel uitzonderingen. In den regel zijn die feesten van bescheidener omvang. Laat ik het nogmaals zeggen: nergens ziet men praalvertoon, maar overal vindt men „comfort". (*Wordt vervolgd.*)

(*) Ik denk dat die ambtenaar ter dege uitgehaald heeft en na het vertrek van den logé die buitensporigheid zal moeten bezuren. (VERT.)

tijd, dat hij uit Oost-Indië terug is, genoeg van het zoogenaamde politieke leven gezien, om te verklaren, dat ook hij wel zou wenschen, dat er andere en betere middelen waren om de kiezers voor te lichten en te leiden. Als zoovele anderen, die er eveneens zoo over denken, heeft ook hij dat middel echter niet gevonden en zoolang het er niet is, meent hij, dat wij ons met het minder goede moeten behelpen en dat het juist *de plicht is van alle weldenkenden* om zich bij de kiesvereenigingen aan te sluiten en er de ernstige gebreken te bestrijden, die tot de philippica van Mr. P. aanleiding hebben gegeven.

In zijn opstel gaat deze echter van de stelling uit, dat er bij ons nog altijd eene machtige partij bestaat die, al is het dan ook onder de leuze van vrijen arbeid, de Oost-Indische provinciën ten eigen bate en ten nadeele van den inlander wil blijven exploiteeren. Voor zooverre wij den toestand meenen te kennen, bestaat zulk eene staatkundige partij niet, maar wij geven toe, dat onder hen, die de Indische toestanden kennen er nog velen zijn, die onvoldoende het gevoel hebben, dat er meer recht behoort gedaan te worden aan den landzaat in Oost-Indië om te trachten goed te maken wat van eeuwenlange exploitatie de natuurlijke gevolgen zijn geweest en die derhalve van meening zijn, *dat er krachtiger en oprechter moet worden voortgegaan* op den weg van verbetering, die ruim een halve eeuw geleden werd ingeslagen.

Uit zijn standpunt wil Mr. P. eene politieke vereeniging stichten van mannen, die als „profession de foi" den strijd tegen de planterspartij aanvaarden. Uit ons standpunt meenen wij, dat de bekeering van hen, die minder billijk denken en voelen geleidelijk door „Oost en West" zal kunnen geschieden en dat daarenboven door de voorlichting van O. en W., ook zij, die nu nauwelijks weten wat er in onze koloniën omgaat, daarin belang zullen gaan stellen en zich bij den rationeelen kolonialen vooruitgang aansluiten. In „Moederland en Kolonien" kan Oost en West, mits de samenwerking goed worde begrepen, eene trouwe helpster vinden en het is dan ook daarom, dat de presidente het ontstaan dier vereeniging met een juichtoon heeft begroet.

Immers zoolang als Oost- en West-Indië nog worden geregeerd van uit het Haagsche Plein en Binnenhof, is het een groot voordeel om in de beide Kamers der Staten-Generaal, in de Volksvertegenwoordiging vooral, mannen te hebben, die Indië kennen en die met hart en ziel, met warmte en overtuiging de belangen bepleiten van de landen en volkeren daarginder, die van hieruit worden geregeerd. Wij hadden zelfs gehoopt, dat nu ze weer uit haar assche verrezen was, de Oost-Indische kiesvereeniging meer invloed zou hebben uitgeoefend op de aanstaande vernieuwing der Tweede Kamer.

Wij erkennen met mr. P., dat de bemoeienis der Volksvertegenwoordiging in algemeenen zin de wijze van bestuur in O.-Indië heeft verbeterd, maar daartegenover staan door haar gepleegde fouten, die in Indië zelf nimmer zouden zijn begaan. Wij herinneren slechts aan de zoogenaamde „geconcentreerde stelling" op Atjeh, die tal van menschenlevens en millioenen schats heeft gekost en de oorzaak is, dat ook nu, na bijna 30 jaren die ongelukkige Atjeh-oorlog nog niet is geëindigd.

Voor ons bestaat er slechts één gezonde manier om Oost-Indië te regeeren en dat is: „geleidelijke overbrenging van het Bestuur der „Kolonie van Plein en Binnenhof naar Indië „zelf", die dan gepaard moet gaan met maatregelen om den inlander voor te bereiden op deelname aan de regeering.

In afwachting daarvan geven wij de voorkeur aan eenen Kolonialen Raad, boven de door mr. Van Deventer bedoelde Kamer voor Indië en zouden wij in de eerste plaats wenschen, dat alle Indiërs en vrienden van Indië, hun tegenzin overwinnende om zich met politiek te bemoeien, zich aansloten bij de bestaande kiesvereenigingen van hunne kleur in Nederland om dáár op de keuze der Vertegenwoordigers van het volk directen invloed uit te oefenen; dit zal, geloven wij 't beste middel zijn.

9 Mei 1901 G. E. V. L. VAN ZUYLEN.

INGEZONDEN.

Geachte Voorzitter der Redactie-Commissie!

Onder 't hoofd „**Attentie**" kwam in het 4de nummer van „*Oost en West*" de waarschuwing voor, dat de Leden van de gelijknamige Vereeniging òf hunne contributie met minstens f 0.50 verhoogen, òf dit bedrag per postwissel moesten overmaken, wilden zij zich de verdere toezending van het orgaan verzekerd zien, terwijl daarin tevens het zenden van no. 4 een *gunst* werd genoemd.

Nu schijnt 't mij toe, dat velen — misschien wel de meesten der Leden — die Lid zijn geworden tegen eene contributie van f 1 per jaar, 't onbillijk zullen vinden, dat zij voor de keuze geplaatst worden om òf 50 cents meer te betalen òf *niets* meer van het doen en laten der Vereeniging te hooren, zelfs geen convocatiebiljet te ontvangen voor eventueel te houden vergaderingen, te meer, daar deze maatregel genomen wordt in 't loopende jaar, waarvoor de contributie vooruit betaald is. Of ligt het in de bedoeling hen, die geen 50 cents meer willen offeren, voortaan een dergelijke kennisgeving te zenden? Zoo niet, dan wil 't mij voorkomen, dat deze maatregel om de onkosten van 't orgaan te dekken, niet de beste is, en 't gevolg zou kunnen zijn, dat 't Ledental door opzegging op 't daartoe vastgestelde tijdstip sterk zal gaan verminderen, wat mij spijten zou met het oog op de zoo nuttige instelling.

Bij voorbaat mijn dank voor de plaatsing.

Hoogachtend, Uw Dn.,
J. H. BIJNING.

Dat de heer Bijning zich niet bezorgd make! De oproeping voor de algemeene vergaderingen der vereeniging en van de afdeelingen, zelfs de verslagen dier vergaderingen, zullen worden gezonden ook aan leden der vereeniging, die op het lezen van het orgaan den prijs van twee kwartjes niet stellen. Trouwens hun getal zal niet groot zijn. Sedert het verschijnen van 't orgaan treden alle nieuwe leden toe voor eene contributie van f 1.50 of meer. Dit is o. a. bij de oprichting der afdeeling Amsterdam gebleken. — In geen geval echter zouden wij er toe kunnen meewerken om de guldens-leden, die — zeer zeker slechts uit onachtzaamheid — tot dusverre verzuimden de kleine bijdrage in de kosten van het blad te voldoen, in een slechtere conditie te plaatsen, dan waarin zij vóór de uitgifte van het orgaan verkeerden.

Aan de redactie-commissie van Oost en West.

In n°. 4 van Uw blad trof ik een aan Uwen voorzitter gericht schrijven aan geteekend Van der Does de Bye, in substantie den, mijns inziens, hoogst aanmatigenden eisch inhoudende dat Uwe redactie aan geen der 1200 leden van O. en W. zou mogen vergunnen in haar orgaan iets te schrijven, waarin de een of andere, niets met die vereeniging uitstaan hebbende handeling van een klein getal, een 50tal b. v. harer leden, geoordeeld werd niet tot het gewenschte doel te kunnen leiden. En waarin genoemde heer zich verder veroorlooft het onlangs van mijne hand in dat orgaan verschenen opstel eene *onwaardige verdachtmaking* te noemen. Tegen dezen persoonlijken aanval wensch ik op te komen; daar er van eenige vergissing hierbij wel niet de sprake kan wezen, moet ik dit toch als eene *brutale onwaarheid* aanmerken. In dat geval is noch rechtstreeks noch zijdelings op eenig bepaald persoon gedoeld; ik tart dezen „*verdachtmaker*" het tegendeel aan te wijzen.

Er zijn soms menschen, die door innerlijke lasterzucht bezeten, à la Bas Veth uit alles venijn zuigen; niet zelden — men denke slechts aan de „*herinneringsneuzen*" van Hildebrand — komt het ook voor dat iemand in eenige schets van moreele of maatschappelijke zwakheden of gebreken, zijne eigene neigingen of die van hem welbekende personen duidelijk meent te herkennen en dit hem minder aangenaam aandoet — zoo iets kan nu ook wel het geval zijn geweest. Dan pleit dit zeker voor het juiste der schets, maar hare toepassing gaat dan uit van dengene, die de passende schoen aantrekt, niet van den schrijver; en hem dit dan toch openlijk ten laste te leggen is niet dan eene insinuatie.

Het bedoelde opstel was overigens niet in eigenlijken zin van politieken aard; van een wezenlijken strijd op politiek gebied zou ik mij liever in Uw blad hebben onthouden. Ik heb dit nader uiteengezet in een gelijktijdig met Uw vermeld nummer in „De Controleur" gepubliceerden, door mij aan de redactie van dat weekblad gerichten brief. En daar zal ik ook verder zulke onderwerpen behandelen.

U voor de plaatsing van het bovenstaande dank zeggende,

's Gravenhage, Uw d. d,
9 Mei 1901. Mr. M. C. PIEPERS.

F. W. VAN EEDEN. †

Is het niet dikwijls eerst bij zijn overlijden, dat wij bemerken hoe zeer wij aan iemand gehecht waren?

Er zullen er meerderen zijn geweest, die eenigen tijd stil neerzaten na de ontvangst van het doodsbericht van den Heer Frederik Willem van Eeden, oud-secretaris en directeur der musea van de Nederlandsche Maatschappij tot Bevordering van Nijverheid.

De overledene was een zachtaardig, een fijngevoelig man, een voorbeeld van eenvoud.

Zeker heeft zijn omgang met de natuur er toe bijgedragen dat hem, den degelijken geleerde, iets jongs, iets kinderlijks was bijgebleven. Tegenover hem vooral voelde men het een punt van eer zich in te houden en niet door een onbedacht woord te kwetsen.

Een rein en sterk man is heengegaan, onstuimig en geweldig niet, maar hij wekte op en stuwde voort en zijn kracht dringt nòg door in het Nederlandsche volk. Zijn trots, het koloniaal Museum, is op weg een trots te worden van velen in den lande. Wie de flora van Haarlem's duinen wil kennen, zal in de geschriften van den botanist van „villa Adoxa" leiding vinden. En men leze „Noorderlicht" om hem te hooren vergelijken en oordeelen over wat hij zag in den vreemde en hem ook van dien kant te eeren als iemand die geestdrift en humor bezat *en die sterker was dan de wereld.*

Mijn eerbiedigen groet aan Uwe nagedachtenis Heer van Eeden, moge Gij velen een voorbeeld zijn in Uwe liefde tot de menschen en tot de dingen.

L. C. v. P.

Indische grieven.

I.

Steeds was het een groote grief van ons „Blijvers" in Indië, dat zij, die eenmaal hier in het Zomerland fortuin maakten of wel een hoog pensioen verdienden, de z.g. „Trekkers" dus, in Nederland alle liefde en dankbaarheid voor Insulinde schenen verloren te hebben, nooit voor de belangen van ons heerlijke en vaak zoo miskende eilandenrijk opkwamen, ja zelfs kalm weg toezagen, hoe langzaam doch zeker „de gordel van smaragden" zijn glans verloor.

De Nederlanders weten over 't algemeen een bitter beetje van hunne Koloniën af en de oudgasten deden maar weinig of niets om meerdere kennis over Indië te verspreiden.

Toen hoorden we plotseling, dat er in 't Moederland eene Vereeniging „Oost en West" was opgericht en de „Blijvers" verheugden zich zeer. Zij beschouwden 't als een belofte voor de toekomst.

Jammer, vreeselijk jammer, dat van de duizenden oud-gasten, in Nederland woonachtig, slechts eenige honderden als lid of donateur toetraden.

Waarom toch zoo onverschillig?

„Oost en West" heeft een reuzentaak te vervullen. Treedt dus toe! „Oost en West" moet de Nederlanders overtuigen, dat hun onafhankelijkheid staat of valt met de Koloniën, dat niet achter de Hollandsche Waterlinie en in de Amsterdamsche stelling zal beslist worden of het Koninkrijk der Nederlanden zijn vrije vlag kan blijven ontplooien, maar hier in de bergen van Java. Steunt haar daarbij! „Oost en West" wil Regeering, volk en vertegenwoordigers voorlichten, waar zij uit onbekendheid met de toestanden dwalen, en dus in botsing komen met een goed staatsbeleid, met rechtvaardigheid en een goed begrepen zelfbehoud.

Moogt ge daarbij achterblijven?

Neen, allen die Indië eenmaal hebben lief gehad en hier zelf hebben gemopperd over de handelingen van het Moederland, zijn thans zedelijk verplicht hun beste krachten aan die heilige zaak te wijden. Zegt het voort, lezers en lezeressen! zegt het voort!

De lijst onzer grieven is helaas! lang, bedroevend lang. Wel doet men het bij U altijd voorkomen, alsof Indië ten onrechte klaagt en of de volbloed Nederlanders, Creolen, Sinjo's en Inlanders hier een hoop beroerde pruttelaars zijn, doch zij, die zoo redeneeren weten er absoluut niets van. De bekende heer R. A. Eekhout heeft in „Het Tijdschrift voor Nijverheid en Landbouw in Neerl.-Indië" een zeer belangrijk artikel geschreven, dat algemeen en vooral ook door de Volksvertegenwoordiging en de leiders der Politieke Partijen in Nederland verdient gelezen en overdacht te worden.

Dit artikel:

„de Wijnkoopsbaai op Java
en
25 jaren opportunisme voor Ned.-Indië," is thans door de Maatschappij van Landbouw afzonderlijk uitgegeven en bij Albrecht en Co. te Batavia verkrijgbaar.

Als inlijding voor mijne artikelen, zal ik hier eerst een kort overzicht geven, van het m. i. meest belangrijke gedeelte, in de stille hoop, dat dan zij, die over ons wel en wee moeten beslissen, er nader kennis meê zullen maken en den inhoud rijpelijk zullen overwegen.

De Heer Eekhout schrijft o.a.:

„Dankbaar voor hetgeen er althans verricht is, zullen velen met mij alles behalve voldaan zijn en mij toegeven, dat er nog voor geen duizendste part is gedaan, wat eene vooruitstrevende natie had behooren te verrichten om met behoud van haar *handel, landbouw, scheepvaart* en *nijverheid* gelijken tred te doen houden met de geweldige ontwikkeling, welke wij aan alle zijden waarnemen."

Weet gij wat Chailley Bert, de groote Fransche reiziger, o.a. van 't eiland Sumatra schreef?

„Ieder weet welk eene schat van nog maar steeds rentelooze rijkdommen Sumatra in zich heeft aan mineralen en boschproducten, maar Hollanders wagen er hun kapitaal niet aan en buitenlanders houdt men er opzettelijk buiten. Het Gouvernement is niet machtig genoeg om groote ondernemingen te beschermen en het leger uitbreiden om zich de meerdere opbrengst van land- en mijnbouwondernemingen te verzekeren, schijnt evenmin te kunnen. Jammer! Een enkel land als Sumatra zou, ook zonder uitzuigsysteem voor het moederland een bron van welvaart kunnen zijn."

Die Franschman heeft het bij het rechte eind en zou precies 't zelfde van Borneo en Celebes hebben kunnen zeggen.

Zou Nederland zijn rijke Bezittingen niet waard wezen?

Indië heeft behoefte aan goed onderwijs voor Europeanen en Inlanders, heeft gebrek aan spoorwegen en havens, sukkelt met zijn irrigatiewerken, mist een uitgebreid telegraafnet en kan zich niet krachtig verdedigen. Indië komt niet tot voldoende ontwikkeling. Indo's en Inlanders leven voort in domheid, Pauperisme begint te heerschen. 't Mopperen gaat bij sommigen helaas over in haat. In Holland gaan de zaken ook slecht en ook bij U mort de arbeider tegen het Gezag. En de oplossing van dat alles, ook van het sociale vraagstuk bij U te lande? De Heer Eekhout zal het U zeggen. Tot nog toe handelt Nederland als een domme boer, die een prachtig stuk grond geërfd heeft, maar geen geld wil leenen om landbouwwerktuigen, mest enz. aan te schaffen en daarom, trots die mooie erfenis, armoede blijft lijden, terwijl zijn grond achteruitgaat.

Alle groote mogendheden hongeren naar Koloniaal bezit. Zij begrijpen, dat de oeconomische toestanden in Europa dit bezit beslist noodzakelijk maken en Nederland, dat niets meer te veroveren heeft, dat nog steeds de tweede Koloniale Mogendheid der Wereld is, heeft alleen maar wat meer energie van noode om milliarden te verdienen en het pauperisme van blanken bij U en bruinen hier te bezweren.

Tot nog toe wil het Gouvernement alles bekostigen uit de gewone inkomsten van den staat. Daar zit 'm de knoop.

Daaraan is de trage vooruitgang in zake aanleg van spoorwegen te wijten, daarom is onze Indische kust bij alle scheepskapiteins berucht, daarom hebben wij geen flinke havens en kwijnen handel en particuliere nijverheid, daarom hooren we periodiek van hongersnood op Java (irrigatie), daarom is het onderwijs zoo slecht en heeft 't bruine kind geen toekomst, daarom mopperen de Indo's en pur sangs om hun „kletstafels" en mopperen ook de Inlanders in de kampong, daarom zou Holland Indië wel eens kunnen verliezen en dan zelf ook ten gronde gaan. Laten allen, die Indië kennen, de handen in een slaan om die débacle te voorkomen. Ge zijt het verplicht aan Indië, Nederland en Oranje. In een volgend artikel zullen we aan de hand van den Heer Eekhout, eens nagaan wat er al zoo gedaan moet worden.

Bandoeng 15 Maart 1901. SI ANOE.

(Wordt vervolgd).

ADVERTENTIËN.

Assurantie Maatschappij tegen **Brand**schade
DE **NEDERLANDEN** van 1845.
Hoofd-Directie te 's-Gravenhage:
CAREL HENNY. Directeur;
Mr. J. J. HENNY, Adj.-Directeur.
Kantoren: 's-Gravenhage, Kerkplein, hoek Prinsestraat. — Amsterdam, Sophiaplein. — Rotterdam, Zuidblaak 24 (Beursplein). — Breda, Prinsenkade. — Alkmaar, Langestraat. — Nijmegen, Inde-Betouwstraat 8. — Groningen, Akerhof, hoek Akerstraat. — Zutphen, IJselkade.
Kapitaal . . . . . f 4,000,000.00
Verzekering tegen **BRAND-** en **INBRAAK**schade tegen vaste en zeer billijke Premiën, zonder Inleggelden of Nabetalingen.
Vertegenwoordigd o. a. in alle hoofdplaatsen van Nederlandsch Oost-Indië en te Paramaribo.

Bij een rustend geneesheer, vroeger op Java gewoond, is gelegenheid tot inwoning op een buiten bij Breda, 't welk uitstekend onderwijs biedt. Zeer geschikt voor kinderen welke dit moeten hebben. Ligt aan de tram naar Breda. Liefderijke verzorging verzekerd. Adres Dr. R. KORTEWEG, *Prinsenhage.*

English in six months.
Taught by an English Lady. Moderate Terms.
Letters prepaid. C. W. Bur. Oost en West

Vleeschhouwerij
W. L. DE ZWAAN,
56 Zoutmanstraat 56, Den Haag.
Beveelt zich beleefd aan voor de levering van
uitsluitend prima kwaliteit
RUND, KALFS en LAMSVLEESCH
tegen **concurreerende** prijzen.

Gebr. TEN HOUTEN,
UTRECHT, DEN HAAG.
Compleete Meubeleering.
SPECIALITEIT IN
Slaapkamer-Artikelen.
Soliede bewerking. Zeer billijke prijzen.

J. H. v. Horssen,
KLEEDERMAKER,
Luthersche Burgwal 19, Den Haag.
Steeds voorradig een nieuwe sorteering **Nouveauté's stoffen** waarvan de goederen tegen de navolgende prijzen geleverd worden:

Gekleed costuum	van af	f 34	tot	f 56
Jaquet	„	„ „	28	„	46
Veston	„	„ „	22	„	42
Demi-Saisons	„	„ „	16	„	30
WinterJassen	„	„ „	20	„	56

Goed passende coupe en solide bewerking.

C. J. v. d. MEER,
Waldeck-Pyrmontkade 11, 11a, 13,
DEN HAAG.
HANDEL
in Wijnen, Binnen- en Buitenlandsche Bieren, Minerale en Medicinale Bronwateren en Gedistilleerd.
SPECIALITEIT
in Bordeaux-, Bourgogne-, Port-, Rijn- en Moezelwijnen.
Champagne en Cognac.

ERNEST CASSUTO
Tandarts,
PIETER BOTHSTRAAT No. 1,
BEZUIDENHOUT,
Den Haag.
SPREEKUUR dagelijks van **1** tot **5**.

Voor repatrieerende families met gezin, is **KAMPEN** als woonpl. **bijzonder** aanbevelenswaardig voor opvoeding en onderwijs.
Gelegenheid voor Studie, veelzijdig, goedkoop, rustig en uitnemend.
Het verblijf in Kampen bekend als aangenaam en gezellig.
Door onvoorz. vertrek naar Indië is met **1 Juni** of **1 Juli a.s.** overtenemen van den tegenw. bewoner (celibatair) behalve de huur tot 1 Mei 1902, ook tevens de geheel nieuwe en fraaie installatie en stoffeering van het slechts sedert 1 Mei j.l. betrokken **fraaie bovenhuis,** modern en comf. inger., groot 7 à 8 vertr. afz. opg. erkeruitb. en gezellig gelegen in 't centrum der stad, tegenover groot plein met fraai uitzicht.
Voor ernstig reflect. **persoonlijk** bezoek gewenscht met bericht vooraf a/h. **bemiddelingsbureau** te **KAMPEN o/d. Plantage 164.**

Haagsche Assurantie-Compagnie
voor Brand enz. van 1805.
te 's Gravenhage.
Kantoor Z. O. Buitensingel 245 b/h. Bezuidenh.
Directeuren:
W. F. MASTENBROEK en C. W. VERSTEGE.
Commissarissen:
Mr. W. K. F. P. Graaf van BYLANDT.
Mr. J. G. GLEICHMAN.
A. J. H. VAN KAPPEN.

E. J. F. VAN DISSEL & ZONEN,
EINDHOVEN.
FABRIEK van
LINNEN TAFELGOEDEREN enz. enz.
Inrichting voor het maken, borduren en festoneeren.
SPOEDIGE AFLEVERING.
PRIJSCOURANTEN alsmede ruime keuze van STALEN en MODELLEN,
worden op aanvrage franco toegezonden.
AGENTESSEN GEVRAAGD
met relatiën onder den gegoeden stand.

AU BON MARCHÉ - MODES.

Dames- en Kinderhoeden,
Voiles, Tulle, Linten, Bloemen, Veeren.
Wagenstraat 58, Den Haag.

Magazijn „HET ANKER",

Veenestraat 49, Den Haag.

Indische Uitrustingen
voor DAMES en HEEREN.
in alle Prijzen.

Administratie-Kantoor „Insulinde",

Volgestort Kapitaal f 100.000.—
Prinsengracht 1087, Amsterdam.

Belast zich met: Het Administreeren en in bewaring nemen van fondsen en andere geldswaardige papieren. Het administreeren van alle roerende en onroerende goederen. Het koopen en verkoopen van Effecten en het uitvoeren van alle Beurszaken. Het geven van rentevergoeding in Rekening-Courant. Het nemen van gelden à deposito en het nemen en geven van gelden op prolongatie. Het wisselen van vreemd bankpapier en muntspeciën. Het verzilveren van coupons. Het syndicateeren en emitteeren van solide Maatschappijen.

Telegram-Adres: INSULA. De Directie,
A. C. ENGELBERTS. J. SCHEUER.
Correspondent voor 's-Gravenhage:
K. J. THOMAS, K. Emmakade 99.

HAAGSCHE MUZIEK-HANDEL — **ENDERLÉ en OOSTERVEEN** — **HOFSPUI Nº97.** — **HOFSPUI Nº97.**

G. KERNER & Co.

PRIJSCOURANT GRATIS en FRANCO.

OOST EN WEST.

RESTAURANT

open voor de leden der Vereeniging en hunne genoodigden op iederen dag der week van **10** ure v. m. tot **7** ure 's avonds.
Des **Zondags** van **12** tot **3** ure n. m.

TARIEF.

A. INDISCHE TAFEL.

Spijzen naar eigen keuze.

		's Winters.
Ajam besengek (heele kip)	f 2.50	f 3.—
Ajam goreng assem id.	„ 2.—	„ 2.50
Ajam panggang (heele kip)	f 2.—	f 2.50
Ajam oppor id.	„ 2.25	„ 2.75
Kimblo van een heele kip	„ 2.25	„ 2.75

Voldoende voor twee of drie personen.

		's Winters.
Kerry laksa	f 0.75	f 0.90
12 stuks sesate toesoek	„ 0.70	
12 „ „ babi	„ 0.70	
Abon-Abon	„ 0.90	
Lodeh	„ 0.60	„ 0.75
Tomies Kool	„ 0.40	„ 0.50
id. Snijboonen	„ 0.50	
Sroendeng	„ 0.80	„ 1.—
Nassi Koening	„ 1.—	
id goreng	„ 1.25	
Gewone rijst	„ 0.60	
Besengek van kalfsvleesch	„ 1.25	
Sambal oedang	„ 0.50	„ 0.55
id. ati	„ 0.50	
id. petis	„ 0.35	
id. dengdeng	„ 0.60	
Djangenan	„ 0.50	„ 0.75
Sesate goreng	f 0.60	
Dengdeng ragi	„ 1.—	f 1.25
Rawon	„ 1.—	
Bamie	„ 1.—	„ 1.25
Sajor assem	„ 0.40	
Sajor menir	„ 0.40	
Piendang sranie	„ 0.65	
id. Ketjap	„ 0.75	
Koebertoe	„ 0.80	
Frikadel djawa	„ 0.60	
Dendeng goreng	„ 0.65	
Pojah	„ 0.50	
Sambal telor	„ 0.50	
id. badjak	„ 0.35	
id. oelek	„ 0.15	
id. goreng daging	„ 0.65	
Ketoepat met toebehooren voor *zes* personen	„ 8.—	

Per portie voor één persoon.

Kalfsgehakt	f 0.20	Serikaja per kopje	f 0.10
Bamie	„ 0.50	Spekkoek	„ 0.25
Garnalen croquetjes	„ 0.20	Kwee Talem	„ 0.25

Indisch gebak voor 3 à 4 personen.

Kwee ongol-ongol	f 1.—	Kwee talem	f 0.75
Kwee idjoe-idjoe	„ 0.75	Kwee wadjik	„ 1.50
Ketan met goela djawa	„ 1.10	Klepon	„ 0.75

Gewoon Diné.

Per persoon . . . . . f 1.50
Uit rijst, sajor en één sambal.

(*plat du jour*) rijst, sajor, een vleeschgerecht en sambal goreng f 0.80.

N.B. De volledige rijsttafel moet vooraf besteld worden.
Behalve het „plat du jour" en het „per portie voor één persoon" genoteerde wordt alles op bestelling ook aan huis gezonden, tegen bijbetaling van bezorgloon.

Gebr. TEN HOUTEN

Lange Houtstraat 4. Teleph. No. 926.

Den Haag. — Utrecht.

Slaapkamer-Ameublementen.
ENGELSCHE LEDIKANTEN.
BEDDEN, DEKENS, MATRASSEN enz.
GEGARNEERDE WIEGEN en KINDER LEDIKANTEN.
Ledikanten voor Indië.
Behangerij. Stoffeerderij.

L. LANGE,

23 Wagenstraat, 's-Gravenhage,
TELEPHOON No. 659.

Sigaren in alle soorten en prijzen.
Doelmatige verpakking voor de tropen.
Specialiteit voor Export.

Meubelfabriek, Behangerij, Stoffeerderij, Beddenmakerij,
Gebr. ROOS,

Roggestraat 4 en 12, Arnhem,
Intercom. Telefoon 242.

Speciale inrichting voor geheele meubileering van Huizen en Villa's.
Extra gunstige voorwaarden voor verhuring van Gemeubileerde Villa's en Woonhuizen.
Begrooting en Prijscourant Kosteloos.
Franco verzending door geheel Nederland.
Enorme Keuze. Soliede Bediening. Goedkoope Prijzen.

JOH. H. HOPMAN,
MAGAZIJN ter MEUBELEERING

3 PRINSESTRAAT 3, Den Haag
over het Postkantoor.
COMPLETE MEUBELEERING van huizen en enkele vertrekken.
Modern en in stijle.
Eenvoudig en rijk bewerkt. Doch solide.

E. OSSE,

Paralelweg 119, Den Haag.
Is een solied adres voor
Verhuizingen
voor binnen en buitenland
onder garantie.

Pension Ginneken.

Zeer gunstig gelegen in de onmiddellijke nabijheid van het Mastbosch en aan de Paardetram naar Breda.
JEANNE BONTHUIS.

Bij ALBRECHT en Co. te Batavia, verschijnt om de veertien dagen de

BANDERA WOLANDA

Geïllustreerd Tijdschrift voor Inlanders en Amboineezen.
Oplaag reeds meer dan 7000 exempl.
Hoofdredacteur: CLOCKENER BBOUSSON, 1e Luit. 6e Reg. Inf. te Breda.
Zeer geschikte lectuur voor hen, die met behulp van een woordenboek de Maleische taal willen aanleeren. Abonnementsprijs **f 0.80** per drie maanden, **f 1.50** per halfjaar en **f 2.50** per jaar tegen vooruitbetaling.
Men abonneere zich bij den Agent voor Nederland:
„De Haagsche Uitgevers-Maatschappij Het Gemeenschappelijk Belang",
HAAGPOORT 4, DEN HAAG.

Stoomvaart-Maatschappij
„ROTTERDAMSCHE LLOYD"

Maildienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië
in verbinding met de diensten der
Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam.	van Marseille.	te Port-Said.	te Padang.	te Batavia.
Gedé	1 Juni	13 Juni	18 Juni	7 Juli	9 Juli
Oengaran	15 „	27 „	2 Juli	21 „	23 „
Sindoro *	29 „	11 Juli	16 „	4 Aug.	6 Aug.
Merapi	13 Juli	25 „	30 „	18 „	20 „
Salak	27 „	8 Aug.	13 Aug.	1 Sept.	3 Sept.
Lawoe	10 Aug.	22 „	27 „	15 „	17 „
Ardjoeno	24 „	5 Sept.	10 Sept.	29 „	1 Oct.
Soembing	7 Sept.	19 „	24 „	13 Oct.	15 „

* Dubbel schroefstoomschip.

EXTRA AFVAART:
Direct naar ATJEH, PADANG en JAVA **22 Mei** SS. **„Bogor",**
De Agenten, **Ruys & Co.,** *Rotterdam* en *Amsterdam.*
Courier dit Dubekart & Co., *'s-Hage*, Anna Paulownastraat 1*d.*

Indische Verlofgangers en Repatrieerenden.

Door eene Indische familie wordt, tegen billijken prijs, ter overneming aangeboden:
een zoo goed als nieuwe, Complete, Moderne Inboedel,
desverkiezende ook de huur eener bovenwoning.
Te bevragen en te bezichtigen, na voorafgaande kennisgeving, in de **1ste v. d. Boschstraat 89, Den Haag.**

Gaat nergens anders dan bij **Toko Padang** daar koopt U de goedkoopste artikelen voor de **Rijsttafel.**

Aanbevelend, ***J. Vleeschdrager,***
ZOUTMANSTRAAT 16a, DEN HAAG.
Bestellingen buiten de stad worden zoo spoedig mogelijk franco geleverd.
EMBALAGE VRIJ.

Fabriek „SIMANALAGI" Den Haag.

KEPPLERSTRAAT 138—144.
Ingrediënten voor de INDISCHE RIJSTTAFEL, als:
Samballans, Boemboe's, Atjars, Manisans, diverse **Kruiden, Visch-Artikelen,** diverse **Keuken-gereedschappen.**
Prima HOLLANDSCHE TAFELZUREN, Likeur «LALIDJIWO»
Diverse LIMONADE-SIROPEN.

Coöperatieve Vereeniging „DE WEKKER"

DEN HAAG.
Reform-Kleeding en Huisarbeid.
JAPANSCHE BLOEMEN-ARRANGEURS
50 en **70 cts.**

Stoomvaart-Maatschappij
„Nederland".

MAILDIENST tusschen Amsterdam en Nederl.-Indië.
IN VERBINDING MET DE DIENSTEN DER
KONINKL. PAKETVAART-MAATSCHAPPIJ.

	van Amsterdam	van Genua	te Port-Said	te Padang	te Batavia
† **Prinses Sophie**	25 Mei	6 Juni	11 Juni	30 „	2 Juli
* **Koningin Wilhelmina**	8 Juni	20 „	25 „	14 Juli	16 „
† **Koningin Regentes**	22 „	4 Juli	9 Juli	28 „	30 „
Prinses Amalia	6 Juli	18 „	23 „	11 Aug.	13 Aug.
† **Koning Willem III**	20 „	1 Aug.	6 Aug.	25 „	27 „
* **Prins Hendrik**	3 Aug.	15 „	20 „	8 Sept.	10 Sept.
† **Koning Willem II**	17 „	29 „	3 Sept.	22 „	24 „
Koning Willem I	31 „	12 Sept.	17 „	6 Oct.	8 Oct.

EXTRA AFVAARTEN.
Direct naar Padang en Java (ook Tjilatjap): † **Flores,** 5 Juni.
Adres voor **LADING** en **PAKETTEN:**
Te Amsterdam: VRACHTBUREAU STOOMVAART-MAATSCHAPPIJ „NEDERLAND" (Handelskade).
Te Rotterdam: KUYPER, VAN DAM & SMEER voor de schepen, gemerkt * HUDIG & BLOKHUYZEN voor die, gemerkt †.
Adres voor **passage:** Afdeeling **Passagiersdienst,** Prins Hendrikkade 160, te *Amsterdam* en bij hare Agenten te *'s Hage*, CRANS & Co., Celebesstraat 40.
NB. De vaartbeurten der schepen kunnen gewijzigd worden.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.

N°. 6. Donderdag 30 Mei 1901. 1ste Jaargang.

De Zuid-Holl. Melkinrichting en Broodbakkerij,
Waldorpstraat, b d. Rijsw. weg.
Aan de Clientèle wordt in herinnering gebracht, dat in de maand *December* van ieder jaar 16 *pct.* wordt terugbetaald over het bedrag der gekochte *Melk* en 15 *pct.* over dat van het Brood.
DE DIRECTIE.

OOST EN WEST

Orgaan der Vereeniging.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland *bij vooruitbetaling* . *f* 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 2.50
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.10

Verschijnt alle veertien dagen.

Prijs der advertentiën.

Per regel . . . . . *f* 0.10
Dienstaanbiedingen **25 cents** per geheele annonce.

REDACTIE: De 4de Commissie, aan welke de verspreiding van populaire kennis omtrent Oost- en West-Indië is opgedragen.

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd aan den Heer G. E. V. L VAN ZUYLEN, *Voorzitter der Redactiecommissie*, **7a Heerengracht,** of den *Secretaris*, Mr. G. VAN SLOOTEN Azn., **43 Conradkade,** beiden Den Haag.

Voor de Administratie en Advertentiën wende men zich tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" **Haagpoort 4,** Den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

De Vereeniging vestigt zooveel mogelijk, zoowel in Europa als in Indië, afdeelingen, die te zamen met het hoofdbestuur dit doel trachten te bereiken.

Om lid te worden, kan men zich persoonlijk of per briefkaart aanmelden bij een der afdeelingen of aan het bureau in den Haag Heerengracht 4, dat iederen dag, behalve Zon- en feest-dagen, van 10—12 en van 2—4 ure open is.

Gewone leden betalen eene contributie van f 1.— tot f 5.—. Zij, die f 5.— en meer 's jaars, of f 100.— in eens betalen, zijn donateurs. De leden kunnen, zoolang er geene afdeeling in hunne woonplaats is, kiezen bij welke afdeeling zij zich willen aansluiten.

Aan de donateurs en aan leden die f 1.50 of meer contributie betalen wordt het orgaan gratis toegezonden.

Ieder lid wekke in zijne omgeving, zooveel mogelijk, anderen op om lid der Vereeniging te worden en geven daartoe dit blad na het gelezen te hebben aan vrienden en bekenden.

Fonds voor den Inlander.

Sedert de laatste opgave is nog ontvangen van:

N.N., Zutphen	f 1.00
N.N., den Haag	- 10.00
Mevr. t. B., id.	- 5.00
Mevr. d. P. te Amsterdam	- 5.00
Gift van het Indologisch Studentenkorps te Delft aan de Vereeniging, door de Algemeene Vergadering bestemd voor „den Inlander".	- 25.00
Te samen	f 46.00
Volgens vroegere opgaven ontvangen	- 30.50
Totaal	f 76.50

Dit bedrag, gedeponeerd bij Keurenaer en Co's Bank in den Haag, is nog te weinig, om het tot steun in den tegenwoordigen nood naar Oost-Indië over te maken. In het vertrouwen echter, dat steeds meerdere bijdragen zullen worden ontvangen, heeft het Hoofdbestuur zich gewend tot de afdeeling „Nederlandsch-Indië" met verzoek, om toch reeds over dit kleine bedrag te beschikken en het te gebruiken al is het dan ook maar om een paar gezinnen uit den nood te helpen. Voor de honderden, die nog hulp behoeven, waarvan het getal na de Kloet-uitbarsting nog grooter is geworden, blijven wij een beroep doen op de barmhartigheid van alle Nederlanders.

N. v. Z.

FEUILLETON.

De Europeesche Samenleving in Indië.

(Uit „*Java et ses habitants*" par Chailly-Bert),

door E. Kunst—Heijnneman.

(Vervolg.)

Java heeft werkelijk overdaad gekend. 't Was in den tijd, dat de koffie- en suikerplanters in 10 jaar tijds rijk werden. In die tijden was het dagelijksche leven eenvoudig, maar des te meer weelde werd er bij feesten tentoongesteld. De huizen waren armoedig, de meubels versleten, de toiletten primitief. Men maakte visite's en wandelde bloothoofds. Men kleedde zich niet anders dan in het wit, zelfs: op uitgenoodigde diné's gingen de heeren niet in rok of de dames gedécolleteerd. De heeren verschenen in hun reispak, en dan als ze hun compliment afgestoken hadden bij gastvrouw en gastheer, dan verdwenen zij om de beurt en kwamen weer voor den dag in hun witte kostuum, dat zij vooruit hadden gestuurd.

Deze eenvoudige levenswijze kostte weinig en men had een ruime beurs om te ontvangen. En men *zag* veel menschen, men gaf, zonder uit te rekenen, bals en soupers van honderde guldens. Elke week werd het heele huis geïllumineerd en staat het voor een ieder open; men gaat voorbij, ziet de galerij verlicht, komt binnen, stelt zich voor en wordt ontvangen. Tegenwoordig zijn in dezelfde kringen „receptie's" in de plaats gekomen, van 7 tot 8 uur voor ± 50 personen, waar whisky-and-soda, ijswater en sigaren worden gepresenteerd.

Denkt daarom niet, dat Java nu minder rijk is dan voorheen. Dat wordt wel gezegd op Java, maar 't is niet zoo. Men wordt er niet zoo gauw rijk, de millioenen concentreeren zich niet bij enkele personen; maar er is meer rijkdom in de massa — een grootere verdeeling van fortuin, minder verkwisting en degelijker weelde. Dat is ongemerkt gekomen. In 20 jaar tijds is de bevolking bijna verdubbeld. In 1877 telde Indië 4.500 ambtenaren en thans ongeveer 6.400; 1.350 kooplieden tegen 2.200, 3.000 planters tegen 5.100, 1.000 particulieren en gepensioneerden tegen 3.500 in de laatste jaren. Neem daarbij in aanmerking dat het vrouwelijk element zeer is toegenomen, tegenwoordig telt men op Java ongeveer 23.000 hollandsche vrouwen op 50.000 hollanders. Deze beide omstandigheden hebben de zeden gewijzigd. De ambtenaren en kolonisten komen getrouwd uit met jonge vrouwen uit meer of min hooger maatschappelijke standen, die met zich mee brengen hare weeldegewoonten, maar ook hare vooroordeelen en daardoor veel bijdragen, om de levenswijze op een hooger peil te brengen en die duurder te maken. Tegelijkertijd zijn de prijzen en de verdiensten onder den invloed der algemeene concurrentie gedaald. De nieuwe toestand laat zich dus samenvatten: meer behoeften met minder hulpbronnen. Men moest zijn levenswijze anders regelen, van daar een huiselijker en toch duurder leven en een zeer vereenvoudigd gezelschapsleven, want het zijn juist de *dagelijksche* uitgaven, die de duurte van het leven uitmaken.

Deze vereenvoudigde levenswijze neemt men waar in de twee volgende verschijnselen: het verdwijnen der weelderige feesten van voorheen, het ontstaan van vereenigingen tot onderling genoegen, gezelschappen en clubs. Tegen eene contributie van fl. 2 à fl. 4 's maands heeft men bals, concerten, bal-masqué's, soupé's enz. Men gaat meer uit, men ontvangt minder. Het is mij niet mogelijk al de bestaande clubs en vereenigingen op te noemen. Bijna elke stad op Java is een Harmonie of een Concordia rijk. Te Batavia heeft men behalve de Harmonie, de burgersocieteit en de Concordia, de militaire societeit, nog een Tennis-Club, een Sport-Club, Cricket-Club, de Dierentuin, de race-club, enz. enz.

Elk dier clubs organiseert ieder jaar voor hare leden verscheidene feesten; eenige er van zenden elkaar wederzijdsche uitnoodigingen of wel men heeft er doortrekkende troepen van „chanteuses légères", harp of pianovirtuozen, wedrennen — een' voor de inlanders dure liefhebberij — te Buitenzorg of Bandong; dan heeft men 's Zondags muziek op het Waterloo-plein, waar de beau-monde, met zijn snobisme en geflirt rendez-vous houdt; af en toe plechtige feesten b.v. bij gelegenheid der verjaardagen der beide Koninginnen. Men voert zelfs comediestukjes op, zoo als Maître Pathelin, opéra-comiques, als „les Noces de Jeannette", en opera's als de Faust of Lakmé. Een oud landgenoot van ons, een man van onfeilbaren smaak, is régisseur. Personen uit den goeden stand (niet juist uit de haute volée) vinden het niet beneden hun waardigheid daarbij rollen te vervullen en het zijn de meisjes uit de zuivere bourgeoisie, die in lange japonnen het ballet uitvoeren.

Op die bijeenkomsten bestaat er toch geen toenadering; de verschillende côteriën zoeken elkander op; er worden groepjes gevormd, men praat met elkaar, men mêleert zich niet, men gaat niet met elkander om. Wat wordt er dan van het gezelschapsleven? Op die korte récepties? Zij worden slechts eens in de week gehouden? Bovendien gebeurt het dikwijls, dat ze afgezegd worden. Er is geen courant, waarin men niet leest: „De familie X. zal Woendag den 1en Dec. niet recepieeren; de familie Z. zal Donderdag den 5en van die en die maand ontvangen, in plaats van den 4en. Dat is geen bewijs van verlangen naar conversatie (*). Geen zoogenaamde „salon", geen causerieën; in heel Indië zijn ter nauwernood eenige vrouwen te vinden, die genegen zouden zijn een gezelschapskring te presideeren. In dezelfde zaal zitten de dames bij elkaar gepakt, terwijl de heeren zich niet met haar schijnen te durven occupeeren; dat noem ik geen gezellig gezelschapsleven.

De bedrijvigheid der vrouw openbaart zich in de leiding van het huishouden, die van den man in de leiding der zaken. De vrouw des huizes staat vroeg op, zit den heelen dag alleen, gaat weinig uit, gaat laat naar bed, en behalve een uurtje siësta en na het avondeten, heeft zij slechts ééne bezigheid: het *huishouden*.

(Wordt vervolgd).

(*) M. i. is die redenering niet juist; X- en Z. konden toch verhinderd zijn op die vastgestelde dagen receptie te houden. (Vert.)

Een hartelijke welkomstgroet van „De Indische Gids".

In no. 2 van ons orgaan hebben wij een woord aan onze persconfraters gericht, om spijt te kennen te geven, dat ons streven bij de pers en bij name bij de groote dagbladen zoo weinig sympathie had gevonden. Spottenderwijze schreven wij „dat wij hadden moeten verwachten „dat men ons orgaan (der Vereeniging) meer zou „beschouwen als een onder-onsje, dan als een „blad geschreven in het belang van het ééne „groote Nederland in Europa, Azië en Amerika".

Wij vroegen daarna *in ernst* aan de pers om ook op dit laatste acht te slaan.

In hare Mei-aflevering zegt de Redactie van de Indische Gids, onze beide eerste nummers besprekende, na een hartelijk welkom o. a. het volgende:

„Als de inhoud van *Oost en West* belangrijk „wordt, zullen de groote bladen het zeker niet „negeeren; als het echter al van te voren als „onder-onsje poseert, wordt van zelf de belang-„stelling dier bladen afgesneden".

Hebben wij als „onder-onsje" geposeerd, door ons protest tegen de koele ontvangst en door een plaatsje te vragen „in de groote werkplaats „van hen, die schrijven voor het publiek"? —

Het spijt ons daarenboven, dat de Redactie van De Indische Gids onze beide eerste nummers niet belangrijk genoeg schijnt te vinden en nieuwsgierig zijn wij naar haar oordeel over de volgende.

Er werden naar onze meening ook in die eerste twee nummers wel onderwerpen behandeld, die de overweging en bespreking waard kunnen worden geacht.

In de eerste plaats: de hongersnood-quaestie en de oproep om niet alleen aan het lijden in Zuid-Afrika, maar ook aan dat op Java te denken.

En dan de zeer actueele vraag of het thans, nu men duizenden gaat uitgeven voor doode weermiddelen in Oost-Indië, geen zaak is om het gehalte van het Inlandsche element in het leger te verbeteren door kans te geven op bevordering tot officier. Numeriek toch zijn de Inlanders, de kracht van het veldleger en tegenover een buitenlandschen vijand vooral is het zaak, om op hunne energie te kunnen rekenen.

Met de redactie van De I. G. willen wij echter hopen, dat men meer en meer ons pogen zal op prijs stellen. Dit geldt niet alleen de groote bladen, maar vooral ook de provinciale en plaatselijke couranten. Het zijn juist deze, die door overname uit ons blad of door een aanbeveling om lid van Oost en West te worden, krachtig kunnen medewerken om ons te brengen tot ons doel: het populair maken van de kennis van Oost- en West-Indië.

R. C.

Mededeelingen.

I. *Van het Hoofdbestuur.*

De voorgestelde reglementswijzigingen werden in de Jaarlijksche Algemeene Vergadering goedgekeurd. Het jaarverslag, de geldelijke verantwoording, de notulen der vergadering en eene algemeene ledenlijst met de naamlijsten van Bestuur, Commissies en correspondenten zullen in een afzonderlijk bijblad opgenomen, bij no. 7 van ons orgaan aan alle donateurs en leden worden toegezonden.

II. *Van de afdeeling 's-Gravenhage.*

Wij vestigen er de aandacht van de leden op, dat door wisseling van geschriften met het Indisch Genootschap alhier, met alle bestaande Fransche Koloniale Vereenigingen en ook eerlang met de Belgische onze leestafel een bezoek aan Heerengracht 4 overwaard is. Zij is open iederen werkdag van 's morgens 10 tot 's namiddags 6 ure; 's Zondags tot 3 ure. Van 10—12 en van 2—4 kan men van den bibliothecaris ook boeken in leen krijgen.

In het tarief van den restaurant als advertentie in no. 5 opgenomen, waren enkele fouten. In dit nummer wordt daarom die advertentie nogmaals, verbeterd afgedrukt.

III. *Van de 5e Commissie.*

In de Gothische Zaal tegenover het Koninklijk Paleis in het Noordeinde zal in het begin van Juli a.s., de derde groepen-tentoonstelling van *batiks, geweven stoffen* aangevuld met *meubels in houtsnijwerk* worden geopend.

Om die tentoonstelling volledig te doen zijn, hebben wij de hulp noodig van *allen* die in 't bezit zijn van fraaie gebatikte sarongs, slendangs en hoofddoeken of Indische weefsels.

Wij doen daarom een beroep zoowel op de leden van „Oost en West" als op de niet-leden, om ons hetgeen zij hebben voor drie maanden in bruikleen af te staan en om ons bericht te zenden, zoo zij weten, waar wij ze van anderen zouden kunnen vragen.

Reeds *15 Juni* a. s. moeten wij alles tot onze beschikking hebben om met de etalage en het opmaken van den catalogus te kunnen beginnen. Volledige opgave van herkomst der voorwerpen is zeer gewenscht.

Bericht te zenden aan de Presidente mevrouw **N. van Zuylen Tromp, 7a, Heerengracht** of aan de Secretaresse mej. **H. W. van Baak, 43, Mauritskade,** beiden **den Haag.**

IV. *Van de 4e Commissie.*

Donderdag 6 Juni a. s. des avonds om *half-negen* in het gebouw Diligentia, Korte Voorhout, **populaire voordracht** met lichtbeelden over **Curaçao** door den heer **I. H. I. Hamelberg.**

Entrée voor de *leden* van „Oost en West" *vrij*. Voor niet-leden f 0,50 in de zaal en f 0,10 op het balcon.

Plaatsen te bespreken op woensdag en donderdag bij den concierge van het gebouw Diligentia.

NIEUWSTIJDINGEN.

Demoralisatie van den Javaan. — Wij vestigen de aandacht op het ons met dien titel toegezonden stuk van den heer Abdul Rivai, maleiër van geboorte, geruimen tijd „doctor djawa" (Javaansch dokter) en thans studeerende in de medicijnen aan de Hoogeschool te Amsterdam.

Kamerverkiezing. — Het lezen der namen van de kandidaten voor de aanstaande verkiezing van leden voor de Tweede Kamer bevestigt onze meening, dat er bijna nergens in het land iets wordt gevoeld voor het doen vertegenwoordigen van Oost- en West-Indië in de Staten-Generaal door mannen, die kennis van onze Kolonien hebben; in den Haag loopt zelfs een der weinige thans zitting hebbende koloniale specialiteiten gevaar. Wij vertrouwen echter, dat de kiezers dien moord niet zullen toelaten en rekenen op een krachtig optreden van „Moederland en Koloniën."

* * *

Hongersnood op Java. — In het eerste blad van de Semarangsche „Locomotief" van 15 April jl. komt een hoofdartikel voor, geteekend R. v. S., dat over Engelsch Indische toestanden handelt en waarin wij o. a. het volgende lezen, dat wij ook op Java van toepassing achten:

Thans begrijpt men ook, dat het niet aangaat de Voorzienigheid, resp. het klimaat, gebrek aan regen, overbevolking en andere abstracte begrippen onafhankelijk van het bestuur, de schuld te geven van de steeds terugkomende hongersnooden. Men wijst er op, dat zelfs gedurende den ergsten hongersnood, als er millioenen van gebrek sterven, in 't geheel genomen geen tekort is aan voedingsmiddelen, daar Britsch-Indië dan toch nog rijst etc. uitvoert.

. . . . . .

Gebrek aan regen alleen is dan ook niet de oorzaak, wel de aanleiding van de groote hongersnooden. Ten gevolge van de overbelasting kan niemand iets sparen bij goede oogsten en de eerste de beste misoogst in een zekere streek doet hen onmiddelijk zonder voedsel zijn met geen cent in kas, om voedsel te kunnen koopen en geen gelegenheid geld te verdienen. Zooals de Indische liberalen dat uitdrukken: „de hongersnood is niet zoo zeer te wijten aan gebrek aan voedsel over het geheele land, dan wel aan gebrek aan middelen om voedsel te koopen." 't Is geen voedselnood, maar een geldnood.

In hetzelfde blad lezen wij iets verder onder de nieuwstijdingen:

Uitgehongerde en vermagerde inlanders ziet men dagelijks op den weg van Karang-Bidara, Ambengan, Damaran etc., (midden Java) zich bezig houden met het oprapen van doerian- en ramboetanpitten, welke zij roosteren en als voedsel nuttigen.

Nu zal de heer Joseph Salomonson Fzn. (zie zijn ingezonden stuk in het Ochtendblad van 7 Mei jl. van 't Handelsblad), dit misschien een zeer voldoend voedsel vinden, want volgens hem kent de Javaan geen ellende en zou hij zelfs gelukkig en tevreden zijn, al zou men hem van dak en kleeren berooven en hem altijd zijn voedsel in 't bosch doen zoeken. Wij durven echter vertrouwen, dat deze Javanenkenner zeer weinig medestanders heeft.

* * *

De nieuwe regeling tot opleiding voor Oost-Indisch ambtenaar is door de Tweede Kamer aangenomen, in dien zin geamendeerd, dat de *permanente* commissie van moreele keuring en toezicht is vervallen. Wij hebben over de regeling

niet veel gesproken, omdat wij, zonder er warm voor te loopen, tegen verbetering der opleiding in algemeenen zin geen bedenking hadden. Wij hopen, dat de nieuwe bepalingen in zoodanigen geest zullen worden uitgevoerd, dat de Indiërs daarvan het meest mogelijk partij trekken.

De mannen, die wij noodig hebben, om Indië vooruit te brengen en den inlander te ontwikkelen, worden door de praktijk gevormd. De regeering zorge echter van die mannen in het belang van dat land en volk partij te trekken en zette ze niet, zoo als dikwijls gebeurt, het eerst van al op zij.

* * *

Is technische opleiding in Europa te verkiezen boven die in Indië?

Deze vraag werd Zaterdag 25 Mei besproken in de algemeene jaarvergadering der afd. Nederland van de Indische Mij van Nijverheid en Landbouw; de vergadering werd bijgewoond door den heer Visser, directeur der machinistenschool te Amsterdam. Het antwoord, dat uit de discussiën voortvloeide luidde als volgt:

Het van regeeringswege overnemen der ambachtsschool te Batavia en het daarnaast oprichten van een technicum wordt zeer toegejuicht, omdat ambachtsonderwijs, en tot een zekere grens ook technisch onderwijs, even goed in Oost-Indië als in Europa kunnen worden gegeven, terwijl ook aan hen, die geen middelen hebben om 't onderwijs in Europa te genieten, daardoor gelegenheid in hun land zelf wordt gegeven om zich te bekwamen, zoodat ze later hun brood kunnen verdienen.

De opmerking werd daarbij gemaakt, dat men zelfs gaarne meerdere scholen voor technisch vakonderwijs in Oost-Indië zou zien, om te beginnen b. v. op de drie voorname handels- en industrie-plaatsen van Java. Soerabaja zou met het oog op de meerdere hulpmiddelen voor aanschouwelijk onderwijs, voor de oprichting van een technicum in ieder geval boven Batavia te verkiezen zijn.

Tegen de medewerking van het technisch onderwijs in Europa had men geen bedenkingen en in den eersten tijd zou het zeker nog niet te missen zijn om in de behoefte aan technisch personeel in Oost Indië voldoende te voorzien.

Een nuttige tentoonstelling.

Wanneer men tegenwoordig hier en daar eens de vraag doet, waartoe de reusachtige wereldtentoonstellingen van de laatste jaren gediend hebben, dan zal men niet veel antwoorden krijgen, die aantoonen, dat men zich het doel van tentoonstellingen nog bewust is. De Amerikanen, die de dingen nog al bij den waren naam plegen te noemen, hebben dan ook eenvoudig het woord »tentoonstelling» ongepast gevonden en er »kermis» van gemaakt. Ook de Parijsche tentoonstelling heeft men nu en dan voor een groote »kermis» versleten en wij hebben tal van personen gesproken, die, zooals wij, op de Amsterdamsche tentoonstelling van eenige jaren geleden, nooit in het eigenlijke expositiegebouw waren geweest. Het ware doel: bevorderen van handel, reclame voor fabrieksproducten, verzamelen van een reuzenvoorraad van handelsgegevens, 't geven van gelegenheid tot bestudeering van de werkwijzen in andere landen, 't ingang doen vinden van nieuwe machines, wordt totaal verdrongen door de speciale doeleinden van spullebazen, tingeltangels en andere verschaffers van luchtig amusement. Misschien sluipt tusschen al de pleziermakers hier en daar een enkel man rond, die is gekomen om te zien, hoe zijn concurrenten werken, welke nieuwigheden in zijn vak zijn uitgekomen, maar men ziet 't hem aan, hij hoort hier niet.

Iets anders zal zijn de groote Indische tentoonstelling van kunstnijverheid in 1903 voor Batavia ontworpen, zooals uit eene onlangs door ons ontvangen circulaire van den Directeur van O., E. en N. blijkt. Deze circulaire, die geheel strookt met het werk onzer vijfde commissie, luidt:

Batavia, den 25sten Maart 1901.

Het is een bedroevend verschijnsel, dat de voortbrengselen van kunst en nijverheid der inheemsche bevolking van den Nederlandsch-Indischen archipel uiterst weinig aftrek vinden. Moet dit voornamelijk worden toegeschreven aan de onvoldoende bekendheid daarvan, er is nog een ander groot bezwaar, de moeielijkheid nl. om iets van die voortbrengselen te verkrijgen buiten de plaats, waar zij ontstaan.

Sedert de totstandkoming der spoorwegverbindingen valt wel eenige verbetering op te merken, daar op de hoofdplaatsen wel eens voorwerpen van Inlandsche vinding langs de huizen te koop worden aangeboden, maar deze wijze van doen bepaalt zich tot zeer enkele soorten, en de gelegenheid ontbreekt bijna geheel, om zich iets aan te schaffen op een oogenblik, dat men dit werkelijk zou wenschen.

Waar zelfs in Europa van tijd tot tijd tentoonstellingen worden noodig geacht, om aan nieuwe producten bekendheid te geven, ligt het voor de hand, dat ook voor deze gewesten veel te verwachten is van de bijeenbrenging van alles, wat in de Inlandsche maatschappij op het gebied van kunst en nijverheid wordt vervaardigd.

Om een praktisch resultaat te bereiken is echter meer noodig, dan het enkel uitstallen van verschillende voorwerpen. Het doel moet zijn, om de producenten de gelegenheid te verschaffen het reeds vervaardigde tegen een loonenden prijs van de hand te zetten en een blijvend débouché te vinden. Hierdoor wordt niet alleen de welvaart bevorderd, maar tevens een prikkel geboren, om hetgeen men voortbrengt in toenemende mate schooner van vorm, krachtiger van samenstelling te doen zijn.

De producent leert door de hem gedane bestellingen inzien, wat het meest in den smaak valt, welke fouten hij moet vermijden, welke verbeteringen wenschelijk te achten zijn.

Het is daarom aangewezen, dat eene uitstalling van reeds bestaande voorwerpen gepaard ga met de gelegenheid tot vervaardiging van nieuwe. Geschiedt die vervaardiging ten aanschouwe van het publiek, dan wekt dit uit den aard der zaak meer belangstelling en leert de kooper ook beter waardeeren de bedrevenheid van den producent, de inspanning van den kunstenaar.

In verband met het voorgaande wordt de mogelijkheid overwogen, om te Batavia eene tentoonstelling te houden van al hetgeen in alle deelen van den Nederlandsch-Indischen archipel door de inheemsche bevolking op het gebied van kunst en nijverheid wordt voortgebracht, met dien verstande, dat het geproduceerde door de vervaardigers op het terrein zelf te koop kunne aangeboden worden tegen een door hen zelven vast te stellen prijs, terwijl hen aldaar tevens de gelegenheid zou kunnen verschaft worden, om voort te gaan met de uitoefening van hun bedrijf en tot verkoop ook van het daar afgewerkte.

Zal eene tentoonstelling kans van slagen hebben, dan moet op veler deelneming kunnen gerekend worden. Veel zal hierbij afhangen van het antwoord op de vraag, in welke mate de inlandsche nijverheid is gebaat geworden door de in de laatstverloopen jaren gehouden tentoonstellingen, waar producten dier nijverheid geëxposeerd waren.

Komt het vorenbedoeld plan tot uitvoering, dan mag verwacht worden, dat door de exposanten genoeg zal worden verdiend, om niet alleen de transportkosten en die van verblijf aldaar te dekken, maar zelfs een niet onbelangrijke bate te verkrijgen.

Intusschen dient men bedacht te zijn op de mogelijkheid, dat zij, die bereid zijn aan de tentoonstelling deel te nemen, nochtans niet de risico willen loopen van teleurstelling. De vrees hiervoor zou menigeen kunnen terughouden.

Kan voldoende deelneming verkregen worden, dan is het mijn voornemen, het plan aan de goedkeuring der Regeering te onderwerpen en tevens eene geldelijke tegemoetkoming te verzoeken voor de kosten van overtocht en verblijf, wanneer deze niet geheel uit de toegangsprijzen mochten kunnen worden gekweten.

Een en ander vordert echter tijd van voorbereiding, terwijl ook rekening moet gehouden worden met de omstandigheid, dat voor het aan H. M. de Koningin uit Indië aangeboden huldeblijk eerlang producten der Inlandsche kunstnijverheid tot een aanzienlijk bedrag zullen worden vervaardigd, waarmede zeker wel een vol jaar zal gemoeid zijn.

Aan de tentoonstelling zou daarom niet vroeger dan in 1903 uitvoering kunnen gegeven worden.

De tentoonstelling zou kunnen leiden tot oprichting te Batavia, en wellicht ook elders, van een blijvende verkoopplaats van voorwerpen als bovenbedoeld, hetgeen, ook met het oog op het steeds toenemende vreemdelingenverkeer, alleszins mogelijk wordt geacht.

Tot welslagen is de medewerking van alle ambtenaren, in het bijzonder ook van den Inlandsche, onmisbaar. Daarbij ware steeds de steun in te roepen van particulieren, die door hunnen werkkring gelegenheid hebben het doel te helpen bevorderen.

Vóór alles is noodig eene vermelding der namen en woonplaatsen van personen, die bereid zijn aan de tentoonstelling deel te nemen, hetzij door persoonlijk — alleen of vergezeld van een onmisbaar aantal werklieden — zich naar Batavia te begeven, met eene hoeveelheid reeds vervaardigde voorwerpen, hetzij door inzending.

Daarnaast zijn wenschelijk opgaven:

1°. van den aard der voorwerpen, welke ieder wenscht bij te brengen;

2°. van de kosten voor overtocht en verblijf, voor ieder afzonderlijk;

3°. van de benoodigde plaatsruimte.

Ten aanzien van de opgave sub 1° wordt aangeteekend, dat alles welkom is, wat bijdraagt tot bevordering van welvaart in de Inlandsche Maatschappij; ook datgene, wat meer uit een ethnografisch oogpunt koopers kan trekken. Bepaaldelijk moet ook prijs worden gesteld op hetgeen vrouwen vervaardigen, als kant, vlecht- en borduurwerk, gebatikt en geweven goed, enz. enz. Ook hare overkomst moet als wenschelijk worden beschouwd. Zij zouden zich door een mannelijken beschermer kunnen doen vergezellen.

Zoodra uit de ontvangen mededeelingen blijkt, dat de tentoonstelling levensvatbaarheid heeft, zullen aan de Regeering de noodige voorstellen worden gedaan, ook tot benoeming van eene Commissie.

De Directeur van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid.

(*w. g.*) ABENDANON.

Wij stellen het volste vertrouwen in het welslagen van dit plan. Het zal de inlandsche kunstnijverheid zichzelf bewust doen worden, het zal alle nog overblijvende Indische kunstideeën en schoone tradities oproepen, om met succes pal te staan tegen het helaas zoo vaak banale Westen. De Chineezen en Japanners hebben een eigen plaats op de wereldmarkt voor kunstnijverheid, ook den Javanen en andere Inlanders van onzen Archipel komt ieder een hoekje toe en dat moeten *wij* hun helpen verschaffen.

V. S.

Demoralisatie van den Javaan.

> Men kan millioenen bij elkaar brengen, en toch mislukken; hij is de rijkste man, die het menschelijk geslacht het meest verrijkt.
>
> ORISON SWETT MARDEN.

Het opzettelijk gebruik van het woord „de Javaan" in den zin van „den Inlander" in dit stukje, vindt zijn grond hierin, dat Java met zijne inwoners het meest belangrijke deel van de uitgebreide Nederlandsche bezittingen in het Oosten uitmaakt, zoodat de bemoeiingen van het overheerschende ras op elk gebied, hoofdzakelijk op dat eiland geconcentreerd worden.

Vaak vraag ik mij af: „wat zullen onze overheerschers, van wien ik dikwijls mocht hooren, „dat Nederland met Indië staat of valt", wel denken, waar met elke mail berichten komen, dat er thans in sommige districten „Rijstgebrek" heerscht."

De presidente van de Vereeniging „Oost en West" ziet in dit bericht meer; zij doet eene oproeping aan hare landgenooten, om bijstand voor de „noodlijdenden".

In hare oproeping geeft zij blijk meer kennis, dan de indische bladen over de economische indische toestanden te bezitten; zij gebruikt het woord *rijstnood* in plaats van rijstgebrek.

Inlander van geboorte, meegeleefd hebbende tot voor ongeveer anderhalf jaar in de inlandsche Maatschappij, waar ik een derde gedeelte van mijne levensjaren in de Javaansche kampongs doorbracht, kan ik helaas den toestand in de bedoelde sommige districten noch rijstgebrek noch rijstnood noemen.

Het moet hongersnood zijn, geachte lezers, dat is 't, hetgeen daar heerscht. (Voor de Javanen hoop ik nog, dat ik mij vergis) *).

Ik zeg „het moet", want ik heb de tegenwoordige vreeselijke ellende, evenmin als gij en als de indische journalisten met eigen oogen aanschouwd. Mijn kennis van de inlandsche toestanden overtuigt mij echter, dat hongersnood, maar geen rijstgebrek, ja zelfs geen rijstnood in de genoemde districten heerscht.

Ieder, die het leven van den Javaan in de kampong goed kent, weet immers, — al wil hij om reden, die ik niet weet, het niet bekennen, — dat rijstgebrek in de laatste jaren continueel is.

Dat men er niets of weinig van gehoord heeft, is nog volstrekt geen bewijs, dat het niet bestaat.

Van wien moet de mededeeling komen?

Immers van den kant van het bestuur, dat op de rapporten van zijne inlandsche ambtenaren wacht. Welnu, deze inlandsche gouvernementsdienaren — overtuigd als zij zijn, dat zij slechts bestemd zijn om hunne superieuren te dienen, d. w. z. dus niet het volk — nemen het bericht in hunne maandelijksche rapporten niet op, daar zij hunne meerderen geen „soesah" willen veroorzaken en vooral — omdat „rijstgebrek" een zoo alledaagsch verschijnsel is, dat het in hunne oogen gelijk is aan het eeuwige groen der Indische natuur, m. a. w. te gewoon is, om er de aandacht op te vestigen.

Eerst wanneer het rijstgebrek een hongersnood wordt en het volk daardoor in groote menigte zijn dierbare kampongs verlaat, om elders voedsel te verdienen, of hunne dochtertjes aan de Chineezen of Arabieren, die hen als zoogenaamde „anak-emas" laten doorgaan, verkoopen, zoodat de Indisch-Hollandsche bladen er een woordje over spreken, ja, dan eerst hoort men, dat er rijstgebrek in dit of dat district heerscht.

Deze verzachting van de waarheid door de journalisten moet ik trachten te vergoelijken door het aannemen van onbekendheid omtrent Indië in 't algemeen en der inlanders in het bijzonder, daar hun arbeidsveld zich immers voornamelijk beperkt tot de Indische Europeesche Maatschappij.

Gij zult wellicht verwonderd staan, wanneer ik zeg, dat ik hier te lande *meer* de belangen der Inlanders hoor bespreken dan in Indië.

Dat in een bijeenkomst in Indië nooit over de belangen van den Inlander gesproken wordt, is algemeen bekend, en wel om de doodeenvoudige reden, dat er eene dat doel beoogende vereeniging nog gevormd moet worden. De Indische Bond sluit den Javaan uit.

Ik zou wellicht onbillijk zijn, wanneer ik de Indische bladen bij het streven voor de bevordering der Inlandsche belangen geheel uitsluit. De door mij geuite beschuldiging vindt dan ook hare oorzaak daarin, dat die couranten m. i. in casu de inlanders, nog lang niet voldoende hare schoone, hooge roeping vervullen.

Het schijnt mij toe, dat men niet genoeg in het oog houdt, dat de belangen der Hollanders in Indië geheel en al afhangen van de toestanden der oorspronkelijke inwoners. Alleen hieraan kan ik de stiefmoederlijke behandeling van de Inlanders door de Indische journalisten toeschrijven.

Dat is dan ook de oorzaak, dat zij geen moeite doen om in de inlandsche Maatschappij door te dringen en waarom de bekendheid omtrent dat volk ± 300 jaren na de landing van de eerste Hollandsche vloot nog geen algemeen eigendom genoemd kan worden.

Het aantal kenners van de Inlanders is nog evenzoo weinig, als die van „de donkere wouden van Afrika". Een verblijf van jaren in Indië kan helaas nog niet tot vermeerdering dier kennis bijdragen, omdat de Europeanen daar niet wonen evenals in de Europeesche steden, waar de vreemdeling meeleeft met de inlandsche bevolking. In Indië leven de blanken op zichzelf.

Slechts aan enkelen, door er eene speciale studie van te maken, is het gelukt de sluier, die de Inlandsche Maatschappij omhult, een weinig op te lichten.

Deze weinige kennis is m. i. de oorzaak van het niet begrijpen van de steeds aangroeiende armoede van het volk van het zoo rijke, vruchtbare Java, en daardoor van geheel Indië; van de armoede, waaraan het continueele rijstgebrek en de thans heerschende hongersnood hare oorzaak te danken heeft.

Men tracht het pauperisme te verklaren door de slechter geworden economische toestanden, maar ziet over het hoofd het antwoord op de vragen:

„Wat zijn de oorzaken van deze slechter geworden toestanden?"

„Waarom bestonden zij vroeger niet, zelfs vóór de komst der Hollanders?"

„Is het tegenwoordige Javaansche volk dan niet het arbeidzame van voorheen? Zoo niet, wat is dan de oorzaak van deze degenerátie? Hoe is het mogelijk, dat deze achteruitgang onder de vleugelen van de Europeesche beschaving en ontwikkeling kon plaats vinden?"

Ziedaar geachte lezers, eenige vragen, die, voor zoover ik meen, nog niet beantwoord zijn, en die ik daarom met mijne weinige ontwikkeling in dit blad zal trachten te bespreken.

Zoowel te Amsterdam als in de Tweede Kamer heeft de Heer van Kol in scherpe bewoordingen medegedeeld, dat de Inlanders thans armer zijn geworden.

De scherpe manier van spreken, was m. i. de oorzaak, dat slechts weinigen den spreker openbaar gelijk geven, want ieder indische oudgast, moet opgemerkt hebben — al kan hij het niet begrijpen — dat de welvaart van de Javanen — voor zoover zichtbaar is voor hem — slechts schijn is.

Ook onze Regeering in den Haag is er bekend mee!

In het Kameroverzicht van „de Indische Mercuur" las ik o. m. de volgende verklaring van den Minister:

„De Heer van Kol hangt wel een treurig „beeld op van de ellende van den Javaan, maar „deze is noch spaarzaam, noch vlijtig. Men moet „trachten ook door een verbeterd landbouwcrediet, „den aard van den Javaan, die niet aan onze „bestuursinrichting te wijten is, te verbeteren."

De oorzaak van de armoede, van de niet spaarzaamheid en van de luiheid voorloopig in 't midden latende, moet ik met den Heer van Kol instemmen, dat het pauperisme bij den Inlander met den dag grooter omvang neemt, en met den Minister moet ik zeggen, dat de Javaan noch spaarzaam, noch vlijtig is, d. w. z. dat hij dat *niet meer is*, gelijk zijne voorouders.

Welnu, die armoede, die door het gemis aan vlijt en spaarzaamheid met den dag nijpender moet worden, is de oorzaak van het door mij hierboven beweerde continueele rijstgebrek.

Niet *Java* heeft rijstgebrek, maar de *Javanen* zijn te arm om aan rijst, zoowel aan de zelfgeplante als aan de geimporteerde, te komen.

Immers moesten, zoo er werkelijk rijstgebrek op Java heerscht, ook de vreemde oosterlingen, zooals Chineezen, Arabieren en anderen de ellende voelen, want ook bij deze, en vooral bij de eerstgenoemden, vormt rijst de hoofdvoeding.

Dit is echter nu niet het geval.

Dit feit, in verband met van Kol's bewering en 's Ministers verklaring, brengen ons tot de conclusie, dat het hongersnood is, die de bladen thans met de zachtere uitdrukking „rijstgebrek of rijstnood" bestempelen.

Deze redeneering, die voor mij overbodig is, acht ik hier op hare plaats, daar men mij anders zou kunnen beschuldigen, als te zijn rijk aan Oostersche fantazie, wanneer ik slechts beweer, dat er thans hongersnood bij de Javanen heerscht. Dat is dan ook de reden, waarom de pogingen van de Presidente der Vereeniging „Oost en West" in dit blad, om het lijden der Javanen eenigszins draagzaam te maken, niet genoeg te waardeeren zijn.

Ik breng haar en allen, die aan die oproeping gehoor hebben gegeven en nog zullen geven, namens mijne lijdende rasgenooten, den eerbiedigen en diepgevoelden dank.

En nu de oorzaak der armoede; want hierover wilde ik in dit opstel trachten te schrijven.

Vaak heb ik hooren beweren, dat de Javanen onder het Hollandsche bestuur veel gelukkiger zijn, dan zij het onder de regeering hunner eigen hoofden zouden wezen.

Men kan hierover lang en breed spreken, doch ik laat het debat aan de liefhebbers over, aangezien het van geen practisch nut is, en wil volmondig erkennen, dat de Hollandsche Regeering veel zegen op Java gebracht heeft. Dit kan niemand tegenspreken; maar toch, de regeering had in den loop van drie eeuwen oneindig meer kunnen doen voor Indië.

Aan het geregeld Hollandsch Bestuur is het bijv. te danken, dat Java nu kan bogen op eene bevolking van ± 23 millioen zielen, een aantal, dat wellicht zonder dien invloed nooit verkregen zou zijn.

Men moet echter niet denken, dat deze bevolkingsvermeerdering gelijken tred heeft gehouden met de toename van hare welvaart.

Integendeel. De oorspronkelijke bevolking heeft aan die toename geen voordeel te danken. De vreemdelingen, zoowel Europeanen, Chineezen als Arabieren e. a. plukken er de vruchten van.

Gewapend met ontwikkeling, vakkennis en ervaring komen de „Uitlanders" in Indië, alwaar zij weten, dat het volk nog niet ontwikkeld is, zoodat van die kant in 't geheel geene concurrentie te duchten is. Integendeel, het volk kan als goedkoope werkkracht worden geëxploiteerd. Bovendien zijn voor de Europeanen de wettelijke bepalingen ten opzichte van de Aziaten veel voordeeliger, terwijl de Chineezen en Arabieren, hoewel gelijkgesteld door de wet met de Inlanders, door hunne ontwikkeling weten te zorgen, dat zij in de maatschappij boven de Inlanders geplaatst worden.

De Javanen voelen hunne minderheid in ontwikkeling en kennis, en zij ondervinden het dagelijks, waardoor zij den moed voelen zinken voor den strijd om 't bestaan.

De minachting der Europeanen, de geringschatting van de vreemde Oosterlingen ondervinden zij hoe langer hoe meer. Voeg hierbij het slechte resultaat van hun arbeid, die niet op wetenschappelijke studie en aanhoudende oefening gebaseerd is, wegens gemis aan de gelegenheid om het onderwijs daarin te genieten, dan, dunkt mij, zijn er redenen genoeg om de energie en den moed voor den strijd om het bestaan te doen verliezen.

Zij geven dan ook den strijd op met den schralen troost:

„Apa boleh boeat!
Kita orang Djawa." **)

De handel, landbouw, industrie, kunst enz, worden door hen niet meer behartigd. Diegenen, die zich daarmede nog bezighouden, doen dat slechts voor den dag van heden.

Kortom, het Javaansche volk is gedemoraliseerd. Deze demoralisatie plant zich in toenemende mate van geslacht op geslacht voort. Hieraan hebben wij de tegenwoordige, ellendige toestanden te wijten; toestanden die, zoo zij niet tijdig gestuit worden, de Javanen geheel en al moreel en physiek ten ondergang zullen doemen.

Het Javaansche volk zou zeker reeds lang hetzelfde lot ondergaan hebben als dat der Roodhuiden, hadde niet de Hollandsche koloniale politiek zulks onbewust voorkomen.

Het zou wellicht niet overbodig zijn bedoelde politiek even hier aan te halen.

In de „Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned. Indië" 8e deel, 1e en 2e aflevering, zegt Prof. Mr. J. C. W. van den Berg:

„De voortreffelijke uitkomsten van ons koloniaal „systeem, ten aanzien van Java en Madoera zijn „altijd toe te schrijven geweest aan het vast„houden van twee groote beginselen, namelijk, „de bevolking zooveel mogelijk te laten onder de „onmiddellijke leiding van haar eigen, op grond „van hun afkomst grooten invloed uitoefenende „hoofden, en, in de tweede plaats, het regeeren „niet zoozeer over individuen als over de ge„meente, die als zedelijke lichamen elk een min

*) Dit stuk is, gelijk ik aan den Heer van Zuylen in de bijeenkomst op 3 Mei in het Gebouw „Eensgezindheid" mededeelde, eenige dagen voor die vergadering geschreven. Bij die gelegenheid heb ik bij monde van den Heer van Zuylen mogen vernemen, dat het, ook naar zijn overtuiging werkelijk hongersnood en geen rijstnood of rijstgebrek is, die „nu en dan op Java heerscht".

**) „Wat is er aan te doen?
Wij zijn maar Javanen!".

„of meer aanzienlijke groep individuën in één verband samenhielden."

Overtuigd als zij zijn, dat zij in den strijd om het bestaan tegen de „Uitlanders" niet opgewassen zijn, grijpen de Javanen het door de politiek aangeboden voorrecht gretig aan. Degenen, die eenigszins op aanspraak van adelijke afkomst kunnen bogen, hunkeren dag in dag uit om ambtenaar te mogen worden. Bewonderenswaardig geduld leggen zij aan den dag door jaren lang zonder loon, als „magang" te dienen, slechts met dat doel voor oogen, om eens de ambtenaarspet en pajong te mogen dragen, zonder de vraag eerst te stellen, welke gouvernementsbetrekking zij zullen bekleeden.

Ontwikkeling en vakkennis zijn bijzaak. Door trouw, geduld en slaafsche onderdanigheid aan den dag te leggen, hopen zij door protectie van hunnen „Toewan", van wien zij „magang" zijn, eenmaal de idiale pet en pajong te mogen veroveren.

Dat dergelijke dienaren niet de welvaart van land en volk kunnen bevorderen, behoeft geen betoog. Niet alleen, dat zij niet capabel zijn voor de hen opgedragen betrekking, doch zij vatten hun plicht ook heel anders op, door te denken, dat zij slechts het *Gouvernement* behoeven te dienen en zich niet bekommeren om land en volk. Dat is dan ook de reden, waarom zij nooit over de op hun toepasselijke bepalingen klagen, hoe onbillijk en finantieel nadeelig deze ook mogen zijn. Om dit te begrijpen, leze men het artikel „De Inlandsche ambtenaar" in de ochtendeditie van het „Handelsblad" op een der laatste dagen van April verschenen (het nummer kan ik tot mijn spijt niet meer herinneren), welk artikel ik, die zelf vijf jaren lang Inlandsch ambtenaar geweest ben, geheel onderschrijf.

Men ziet, dat de bovengenoemde politiek gelukt is.

Knappe, energieke jongelui zijn voor de landbouw, handel, industrie etc. verloren, die nu bijna geheel in handen van de „Uitlanders" vallen. Terwijl deze tonnen gouds naar hun „Heimath" zenden, hunkeren de Javanen om, zooals Couperus in zijn „Stille Kracht" terecht schreef, *„de noodzakelijke werktuigen van het Gouvernement"* te worden, waarvan de meesten ternauwernood kunnen leven.

Ook Professor Mr. J. C. W. van den Berg erkent dit in meergenoemde Bijdragen. Hij schreef daaromtrent: „Misslagen, welke onze Regeering en „hare Europeesche dienaren, gelijk niet meer dan „natuurlijk is, dikwijls, zij het ter goeder trouw, „in den loop der tijden hebben begaan, hadden „in den regel door de werking van beide factoren „niet de noodlottige gevolgen, welke zij anders „misschien zouden hebben gehad".

Maar ik meen bij de woorden des Hoogleeraars te mogen voegen, dat het genoemde resultaat helaas ook het progressieve pauperisme van het eens zoo welvarend Javaansche volk heeft doen geboren worden.

Deze schaduwzijde van het zoo goede politieke resultaat heeft m. i. haar ontstaan te wijten aan de fout van de Regeering, om het haar zoo trouwe volk niet een zoodanig goed onderricht te geven, dat zij — zoo al niet boven de vreemde oosterlingen, om niet van de „Europeesche Uitlanders" te spreken, dan toch gelijk met hen in ontwikkeling en kennis moesten staan.

Deze fout heeft niet alleen het bestaan der tegenwoordige, ellendige toestanden als gevolg, doch men zou daarmede ook onze Regeering kunnen beschuldigen, dat zij het zoo gevreesde „Gele en Panislamistische gevaar" helpen vergrooten, door de volkeren, die het veroorzaken kunnen, de gelegenheid tot het verkrijgen van rijkdommen te geven.

Deze groote fout heeft — naar het schijnt — de tegenwoordige Liberale Regeering ingezien. Tegelijkertijd met de pogingen, om de economische toestanden te verbeteren, is er een streven tot meerdere zedelijke ontwikkeling van het Javaansche volk te bespeuren.

Doch de pogingen en het streven zullen hun schoon doel niet bereiken, zoolang de demoralisatie in het hart van de Javanen nog wortel schiet. Daarom moet het herstellen van de fout met de genezing van het psychische lijden gepaard gaan.

Zoolang deze zielsdegenerátie nog niet geheel is gerestitueerd — om 't eens medisch uit te drukken — zullen noch de solovaleiïrrigatie, noch de opiumregie, noch de Gouvernementspandhuizen, noch de afschaffing van de heerendiensten etc. de welvaart op Java terugbrengen, daar het Javaansche volk, door den hem toegebrachten moreelen slag niet in staat is, mede te werken tot het bereiken van het daarmede beoogde doel.

Men houde slechts de opium-regie voor oogen, om tot deze conclusie te komen.

In de vergadering van het Indisch Genootschap van verleden jaar heeft Dr. Kohlbrugge de nu reeds zichtbare mislukking van 't doel der regie uiteengezet. Wie veel met het Javaansche volk in aanraking is geweest, zal wel overtuigd zijn, dat het nu, door het niet begrijpen van het doel der regie, evenveel opium schuift als voorheen.

De cijfers van het officieele rapport, die ons toonen, dat het opium-verbruik op Java in de laatste jaren verminderd is, zijn nog volstrekt geen bewijs, dat het aantal schuivers geringer is geworden.

Voor kenners der Chineesche pachters behoeft deze bewering geen verwondering te baren, want in het vermengen van opium met vreemde bestanddeelen zijn de zonen van het Hemelsche rijk zelfs de knapste Europeesche chemici nog steeds de baas.

Mijn vijfjarige geneeskundige ondervinding in het land der opiumschuivers — Deli —, waar ik zoo niet honderden, dan toch wel tientallen van deze patiënten onder behandeling heb gehad, in verband met bovengenoemde wetenschap, leert mij, dat eenmaal aan opium verslaafde personen, altijd opiumschuivers blijven. Vermindering van het opiumgebruik wekt allerlei ziekten op, vooral darmlijden, dat hen ten slotte tot den dood voert. Totale onthouding doodt hen reeds binnen enkele weken.

Het verminderde opiumverbruik kan daarom slechts door het grootere aantal sterfgevallen van die ongelukkigen bewezen worden. En dit bewijs is „Gode zij dank" nog niet geleverd en zal de Regeering wel niet willen leveren.

Het eenige nut, dat de regie tot zegen der Javanen brengt, is, dat zij thans voor minder geld evenveel zuivere opium als voorheen kunnen krijgen.

Evenals met de regie zal het ook met de andere economische verbeteringen het geval zijn, zoolang de Javanen nog het tegenwoordige volk vormen, d. w. z. zoolang de demoralisatie nog hare klauwen in hunne ziel slaat.

Hoe het lijden te herstellen?

De verbetering van het onderwijs alleen zal *niet* in staat zijn de gewenschte genezing te brengen, daar de Indische medebewoners er niet of weinig toe zullen bijdragen (Ik denk hierbij aan B. Veth's boek).

De inlanders zullen ongetwijfeld successievelijk ontwikkeld worden, doch de bij hen sedert lang ingewortelde en door de politiek gefokte ijdelheid, die de oorzaak van plichtsverzaking der inlandsche ambtenaren is, zal blijven voortwoekeren. De inlandsche onderwijzers, die tot taak hebben de inlandsche jeugd te ontwikkelen, zullen, zoo lang zij nog geen goed voorbeeld hebben, al werd hunne opleiding verbeterd, hunne betrekking beschouwen als een middel, om een pet met goud doorweven zilveren galon enz. te dragen. Kortom, de Javanen zullen er, om met den Minister mede te zeggen, „noch spaarzaam, noch vlijtig" door worden.

Mijne eigen ondervindingen en goede indrukken hier in Holland tot richtsnoer houdende, neem ik hierbij de vrijheid den overheerscher in overweging te geven, om het oog op Japan te richten, dat zijne tegenwoordige vooruitgang te danken heeft aan de opleiding van vele Japansche jongelieden in Europa. Stel daarom vele inlanders, die reeds eenige jaren in de inlandsche maatschappij hebben meegeleefd en aanleg en vlijt voor de studie getoond hebben, in de gelegenheid, om hun kennis hier in Holland te vermeerderen.

Laat hen voorloopig hier zich alleen ontwikkelen in het vak, dat zij in Indië reeds machinaal in de practijk hebben toegepast; de onderwijzer in het onderwijs, de Djaksa in de rechtswetenschappen, handelaren in den handel, landbouwers in den landbouw, inlandsche journalisten in de journalistiek enz.

Hunne weinige kennis van de Hollandsche taal — zij moeten natuurlijk allen een weinig Hollandsch kunnen lezen — kan hier in Holland door privaatlessen en degelijken omgang vermeerderd worden. Het laatste draagt tegelijkertijd bij tot bevordering van de algemeene practische ontwikkeling.

Het verblijf hier te lande zal hem doen zien, dat ijdelheidsvertoon totaal gemist kan worden, om in de maatschappelijke positie geëerd en geteld te zijn, dat „spaarzaamheid" en „vlijt" de brug moeten vormen, om tot welvaart te komen en dat het kortstondig bestaan van den mensch een hooger en schooner doel moet en kan hebben.

Kan het verblijf alhier voor de inlanders met ervaring veel nut stichten, voor jongelieden moet het echter een noodlottig gevolg hebben, daar hier naast de vele goedheden der Hollandsche samenleving, ook vele, zeer vele slechtheden staan. Voor verleiding is een inlandsche jongeling 't allerminst bestand.

Komen bovengenoemde mannen in Indië terug, dan kunnen zij de hier opgedane kennis en goede ervaringen aan hunne landgenooten in „woord en beeld" door middel van hun eigen moedertaal, die daardoor langzamerhand zich tot een denktaal kan ontpoppen, verkondigen. Ook het intusschen verbeterde inlandsche onderwijs helpt hen in hun streven, om land en volk te ontwikkelen. Is de Javaansche of Maleische taal een cultuurtaal geworden, hetgeen niet zoo moeilijk zal zijn, mits het volk zelf in staat is zich daarmede te bemoeien, dan is de ontwikkeling van het volk en hiermede ook de welvaart slechts eene questie van tijd: m. a. w., de demoralisatie zal gelijk zij opgekomen is, langzamerhand verdwijnen.

Thans zijn de pogingen van de Regeering gelijk aan die van een' vader, die tegen zijne zonen zegt: „Ik heb je de beginselen van de aardrijkskunde geleerd, gaat nu naar verre landen en zoekt daar je fortuin", maar hen geen middelen, zooals vakkennis en reisgeld medegeeft.

Hoe kunnen, zoolang hun taal nog niet geschikt is om daarin logisch te denken, de Maleiers en Javanen ontwikkeld worden. Baart 't, geachte lezers, u geen verwondering, dat de tegenwoordige literatuur van de inlanders nog gelijk is aan die van voor de ontdekking van den weg naar Indië door Vasco de Gama.

Aan het genoemde gebrek der Indische talen, en aan 't gemis aan ontwikkeling, moet, om nog eens te herhalen, de reden worden toegeschreven, waarom de Javaan in den strijd om 't bestaan tegen Chinees of Arabier, om niet te spreken van de Europeërs, niet opgewassen is, want de taal van deze volkeren is sedert eeuwen en eeuwen ontwikkeld, waardoor hunne ontwikkeling met den dag vermeerderd wordt.

Kennis van de Hollandsche taal hebben de Inlanders noodig, maar 't Hollandsch kan voor hen slechts worden gelijk bij de meesten uwer het Fransch, Duitsch of Engelsch. Het algemeen eigendom van den Inlander, grootgebracht in de inlandsche maatschappij, kan het voorloopig niet worden.

Daarom moet bovenaan in het Regeeringsprogramma, in casu de ontwikkeling van de Inlanders, het cultiveeren van 't Maleisch en Javaansch staan.

Hiertoe is *alleen* het volk van die taal in staat, omdat daarvoor het innerlijk gevoel de grootste rol speelt. Het Indische volk kan dit gevoel slechts ontwikkelen in het land, waar men, gerugsteund door de wetenschappen, *met* en *door* de kunst leeft.

Dit land is voor de mede-onderdanen van onze alom geliefde Koningin — *Nederland*.

Het ontwikkelen van de Inlanders moet niet vertraagd en belemmerd worden door de vrees, die zegt, dat „zoo dat volk eenmaal ontwikkeld is, het de Hollanders uit Indië zal verdrijven".

Diegenen, die met dit idée zwanger gaan, kunnen *geen* aanspraak maken, Indië en de hedendaagsche Inlanders te kennen (Hierover wellicht later).

„Maar" zullen misschien velen zeggen, „om uwe ideeën ten uitvoer te brengen, zal er zeer, zeer veel geld noodig zijn. Hoe moet de Regeering aan dit geld komen? Op het terugbetalen van de *Eereschuld* van Nederland aan Indië kan vooreerst nog niet gehoopt worden!"

Welnu, dan zeg ik: Dan moeten de in Indië rijk geworden Chineezen en Arabieren en andere vreemde Oosterlingen, wellicht ook de Europeesche „Uitlanders", die nog daar wonen, maar meer belasting betalen. Want het tegenwoordige Javaansch geslacht heeft het volste recht een gedeelte terug te eischen van het te kort der loonen van den arbeid zijner voorouders, van het te kort van de hem toekomende opbrengst van zijn land, door bovengenoemde vreemdelingen genoten, aan wie de Inlanders *absoluut niets* verplicht zijn.

Zoo er sprake van verplichting is, dan hebben wij die *slechts* aan de Hollanders.

Machteloos als zij nu zijn, hopen de Javanen, dat de zoo krachtige armen van 't overheerschend ras hen zullen helpen in de verkrijging van het hen toekomende recht.

Ik ben overtuigd, dat die hoop geen ijdele hoop zal blijven, daar ik weet, dát de Hollandsche Natie *geen* onrecht duldt, zooals reeds gebleken is ten tijde van „l'affaire" en nu weer in zake den Afrikaanschen oorlog.

En vooral daarom ben ik overtuigd, omdat de Natie nu weet, dat de tegenwoordige ellendige toestand der Javanen het onmiddellijke gevolg is van de politieke fout harer Regeering.

Wanneer de ontwikkeling door hare bemoeiingen, het eigendom is geworden van het Javaansche volk, dan zullen de Javanen hun bedevaart, in plaats van naar Mekka, naar Holland doen, dan zullen zij hun aangezicht tijdens de gebeden in stede van naar Ka'abah, naar den Haag richten, waar zij weten, dat de Hollandsche Koningin troont, die gij allen liefhebt, en aan Wier Volk zij hun geluk en welvaart te danken hebben.

En dan, geachte lezers, zult gij bewaarheid vinden, hetgeen uw „voortreffelijke stylist" Multatuli, over zijn zoontje Max sprekende, in zijn toespraak aan de hoofden van Lebak zeide: „En „ik zeide tot haar (zijn vrouw): Allah heeft ons „een kind gegeven, dat eenmaal zeggen zal: „weet ge, dat ik zijn zoon ben? En dan zullen „er wezen in het land, die hem groeten met „liefde en die de hand zullen leggen op zijn „hoofd en zeggen zullen: zet u neder aan ons „maal en bewoon ons huis en neem uw deel aan „wat wij hebben, want ik heb uwen vader gekend"

Amsterdam, Mei 1901. ABDUL RIVAI.

INGEZONDEN.

Aan den Voorzitter der Redactie-Commissie van „Oost en West".

Hoog geachte Heer.

Het wil mij toeschijnen — altijd, wanneer ik niet op een dwaalspoor ben gebracht door tusschen de regels door te lezen, — dat, wanneer meer belangstelling in Uw streven, en in het algemeen in dat der Vereeniging gesteld werd, niet alleen door hen die er buiten staan, maar ook door hen, die er toe behooren, dit zeker Uwe taak aangenaam zou helpen verlichten en vergemakkelijken.

Niet waar, gij hebt Uw ideaal voor oogen en gij gevoelt, dat gij er nog zoo ver van verwijderd zijt; maar dat elke stap voorwaarts ook nader brengt tot het doel?

De vereeniging is voor U nog een lichaam in ontwikkeling, nog niet gestaald door het leven; gij zoudt het zoo gaarne krachtig en sterk willen zien, zóó, dat het de toekomst met gerustheid onder de oogen zou durven treden, en het doel zou kunnen verwezenlijken, hetwelk gij U zelf gesteld hebt. Gij zoudt zoo gaarne de vereeniging in bloei willen zien toenemen, niet alleen door den zedelijken steun, dien gij daardoor krijgt, maar ook door den materieëlen steun daarvan het gevolg, want wij weten het maar al te wel: „l'argent c'est le nerf de la guerre"; „zonder geld" staat voor het individu gelijk aan „hongerdood", voor eene Vereeniging gelijk aan „machteloosheid". Maar Oost en West zal daarvoor niet behoeven te vreezen; zij, die zelf belangstelling wekt voor een goede zaak, zal als een natuurlijk gevolg er van ook belangstelling wekken voor haar zelf, en hetgeen de Vereeniging tot nu deed, moet door een ieder gewaardeerd worden. Want het is toch maar een feit, dat sedert de eerste tentoonstelling van Oost-Indische wapens, voortdurend Indië op het tapijt is geweest, en ofschoon er nu misschien bedenkingen daartegen geopperd worden door wangunstige menschen, het feit is niet te loochenen. De tentoonstelling, die op het oogenblik in Amsterdam gehouden wordt, staat zoo niet direct, dan toch indirect in verband met hetgeen Oost en West gedaan heeft; zij, Oost en West heeft in ieder geval de bres geopend, zooals ik reeds vroeger zei, en om nu een vredelievende, maar in zeker opzicht minder juist beeld te gebruiken: als er één schaap over de brug is, volgen er meer.

En dat initiatief genomen door Oost en West, moet gewaardeerd worden, wordt gewaardeerd door een ieder, die een beetje verder ziet, dan zijn neus lang is. Wij zijn hen dankbaar, die de verschillende tentoonstellingen in den Haag, Groningen, Utrecht en Rotterdam organiseerden, geheel belangeloos daarvoor werkzaam waren, tijd noch moeite spaarden; zij stelden ons in de gelegenheid onze kennis te verrijken, onze belangstelling voor Indië grooter te doen worden. Het schonk ons levensvreugde, het wekte in ons enthousiasme op, het liet ons waardeering gevoelen voor een volk, dat wij ternauwernood kenden en dat toch zoo waard is gewaardeerd te worden en het deed in ons belangstelling groeien tot nadere en dieper gaande kennismaking. O, ik weet, dat er lauwheid heerscht bij velen, waar het Indië betreft; ik weet, dat onverschilligheid een van de minst goede eigenschappen van den Hollander is; ik weet, dat hun enthousiasme zoo spoedig verflauwt en plaats maakt voor eene fatalistische berusting in de toestanden. Wij zien het met Transvaal.

Maar dáár was het eene andere kwestie, ingrijpende maatregelen hadden gelijk gestaan met oorlogsverklaring; belangstelling voor Indië geeft in ruil geestelijk genot, en misschien later dankbaarheid.

Welnu, moge een ieder in eigen kleinen kring werkzaam zijn, om hén te overreden, die bezwaar opperen, als lid van Oost en West toe te treden, hen vooral wijzende op het groote doel, waarheen alle middelen leiden moeten, namelijk het bevorderen van de welvaart van den bewoner van den Indischen Archipel. Laten wij alle kleine persoonlijke veeten ter zijde stellen, al die kleinigheden, die den omgang van de menschen zoo bemoeilijken, hen het leven verzuren en dat leven doen opgaan in beuzelachtig twisten en haarklooverijen, laten wij er naar streven „groot te zijn in het kleine", dan zal als van zelf, geachte voorzitter, Uw ideaal verwezenlijkt worden, dat ook het onze is. Met de meeste hoogachting,

Rijswijk, 16 Mei 1901. Uw dw. L. LACOMBLÉ.

Geachte Voorz. der Redactie-Commissie!

„Dankbaar — maar niet voldaan." Dit woord kwam mij in de gedachte, toen ik uw onderschrift las bij mijn ingez. stuk in 't vorig nummer. *Dankbaar* — omdat U bij mij „bezorgdheid" veronderstelde, waar ik — zij 't ook in 't belang der *Vereeniging* „Oost en West" — een maatregel laakte, door de *Administratie* van het *Orgaan* „Oost en West" genomen. *Dankbaar* — omdat ik uit bedoeld onderschrift bemerkte, dat aan 't door mij uitgedrukte verlangen kon worden voldaan; *dankbaar*, omdat ik daaruit moet opmaken, dat er slechts **weinig** *guldens*-leden meer zijn en de *nieuwe* er niet aan denken om minder dan **f 1.50** te betalen; *dankbaar*, omdat U zoo welwillend is het feit, dat die enkelen maar *één gulden* voor de goede zaak over hebben, slechts toeschrijft aan „onachtzaamheid", niet aan onverschilligheid, onwil, laksheid, ja, wat al niet meer.

Niet voldaan — omdat niet ruiterlijk erkend wordt, dat er een „flatertje" was begaan, maar ik — 't moet erkend worden — vrij handig met een kluitje in 't riet word gestuurd. Nogmaals mijn dank voor de plaatsing.

Hoogachtend, Uw Dw.
J. H. BIJNING.

Wij kennen de belangstelling van den heer Bijning voor onze Vereeniging en plaatsen daarom, hoe weinig ruimte wij ook beschikbaar hebben, toch zijn ingezonden stuk. R. C.

Correspondentie.

De beperkte ruimte van ons blad noodzaakt ons telkens veel copie te laten liggen. Nog altijd hebben wij niet kunnen voldoen aan onze belofte, om Van Kol's koloniaal ontwerp-program, „de vervanging der gedwongen koffieteelt" van Fokkens en „de Kamer van Indië" van Van Deventer, te bespreken. Het is echter niet vergeten.

ADVERTENTIËN.

Assurantie Maatschappij tegen **Brand**schade
DE **NEDERLANDEN** van 1845.
Hoofd-Directie te 's-Gravenhage:
CAREL HENNY, Directeur;
Mr. J. J. HENNY, Adj.-Directeur.
Kantoren: 's-Gravenhage, Kerkplein, hoek Prinsestraat. — Amsterdam, Sophiaplein. — Rotterdam, Zuidblaak 24 (Beursplein). — Breda, Prinsenkade. — Alkmaar, Langestraat. — Nijmegen, Inde-Betouwstraat 8. — Groningen, Akerhof, hoek Akerstraat. — Zutphen, IJselkade.
Kapitaal . . . . . f 4,000,000.00
Verzekering tegen **BRAND-** en **INBRAAK**schade tegen vaste en zeer billijke Premiën, zonder Inleggelden of Nabetalingen.
Vertegenwoordigd o. a. in alle hoofdplaatsen van Nederlandsch Oost-Indië en te Paramaribo.

Een officiersweduwe, z. k. wenschte gaarne een
Ind. Meisje,
liefst ouderloos in huis te nemen en te verzorgen, tegen een kleine vergoeding.
Brieven franco bureau van dit blad No. 52.

Vleeschhouwerij
W. L. DE ZWAAN,
56 Zoutmanstraat 56, Den Haag.
Beveelt zich beleefd aan voor de levering van
uitsluitend prima kwaliteit
RUND, KALFS en LAMSVLEESCH
tegen **concurreerende** prijzen.

Bij een rustend geneesheer, vroeger op Java gewoond, is gelegenheid tot inwoning op een buiten bij Breda, 't welk uitstekend onderwijs biedt. Zeer geschikt voor kinderen welke dit moeten hebben. Ligt aan de tram naar Breda. Liefderijke verzorging verzekerd. Adres Dr. R. KORTEWEG, *Prinsenhage*.

AU BON MARCHÉ - MODES.
Dames- en Kinderhoeden,
Voiles, Tulle, Linten, Bloemen, Veeren.
Wagenstraat 58, Den Haag.

Bij ALBRECHT en Co. te Batavia, verschijnt om de veertien dagen de
BANDERA WOLANDA
Geïllustreerd Tijdschrift voor Inlanders en Amboineezen.
Oplaag reeds meer dan 7000 exempl.
Hoofdredacteur: CLOCKENER BBOUSSON, 1e Luit. 6e Reg. Inf. te Breda.
Zeer geschikte lectuur voor hen, die met behulp van een woordenboek de Maleische taal willen aanleeren. Abonnementsprijs **f 0.80** per drie maanden, **f 1.50** per halfjaar en **f 2.50** per jaar tegen vooruitbetaling.
Men abonneere zich bij den Agent voor Nederland:
„De Haagsche Uitgevers-Maatschappij Het Gemeenschappelijk Belang",
HAAGPOORT 4, DEN HAAG.

Gebr. TEN HOUTEN,
UTRECHT. DEN HAAG.
Compleete Meubeleering.
SPECIALITEIT IN
Slaapkamer-Artikelen.
Soliede bewerking. Zeer billijke prijzen.

Pension Ginneken.

Zeer gunstig gelegen in de onmiddellijke nabijheid van het Mastbosch en aan de Paardetram naar Breda.

JEANNE BONTHUIS.

E. J. F. VAN DISSEL & ZONEN,

EINDHOVEN.

FABRIEK van

LINNEN TAFELGOEDEREN enz. enz.

Inrichting voor het maken, borduren en festoneeren.

SPOEDIGE AFLEVERING.

PRIJSCOURANTEN alsmede ruime keuze van STALEN en MODELLEN,

worden op aanvrage franco toegezonden.

AGENTESSEN GEVRAAGD
met relatiën onder den gegoeden stand.

Magazijn „HET ANKER",

Veenestraat 49, Den Haag.

Indische Uitrustingen
voor DAMES en HEEREN,
in alle Prijzen.

HAAGSCHE MUZIEK-HANDEL HOFSPUI Nº97. — ENDERLÉ en OOSTERVEEN HOFSPUI Nº97.

G. KERNER & Co.

PRIJSCOURANT GRATIS en FRANCO.

Gebr. TEN HOUTEN

Lange Houtstraat 4. Teleph. No. 926.

Den Haag. — Utrecht.

Slaapkamer-Ameublementen.

ENGELSCHE LEDIKANTEN.

BEDDEN, DEKENS, MATRASSEN enz.

GEGARNEERDE WIEGEN en KINDER LEDIKANTEN.

Ledikanten voor Indië.

Behangerij. **Stoffeerderij.**

Eenige inrichting voor Praktische Opleiding voor den Handel in Theoretische en Praktische Cursussen voor Dames en Heeren.

Beste gelegenheid voor HH. Verlofgangers, Gepensioneerden, Indische Jongelui enz.

Dagelijks inschrijving.

Telkens wanneer een voldoend aantal deelnemers ingeschreven zijn, kunnen nieuwe Cursussen beginnen.

NEDERLANDSCHE HANDELS-AKADEMIE
„Het Oefeningskantoor"
's-GRAVENHAGE, REGENTESSELAAN 162—164.

ONDERWIJSVAKKEN.
Praktisch Boekhouden,
Handelsrekenen, Handelsrecht,
PRAKTISCHE KANTOORWERKZAAMHEDEN
Schrijfmachine, Stenografie,
Nederl., Duitsche, Eng. en Fransche Handelscorrespondentie.

PROSPECTUSSEN en INLICHTINGEN.

Meubelfabriek, Behangerij, Stoffeerderij, Beddenmakerij,

Gebr. ROOS,

Roggestraat 4 en 12, Arnhem,

Intercom. Telefoon 242.

Speciale inrichting voor geheele meubileering van Huizen en Villa's.

Extra gunstige voorwaarden voor verhuring van Gemeubileerde Villa's en Woonhuizen.

Begrooting en Prijscourant Kosteloos.

Franco verzending door geheel Nederland.

Enorme Keuze. Soliede Bediening. Goedkoope Prijzen.

Indische Verlofgangers en Repatrieerenden.

Door eene Indische familie wordt, tegen billijken prijs, ter overneming aangeboden:

een zoo goed als nieuwe, Complecte, Moderne Inboedel,

desverkiezende ook de huur eener bovenwoning.

Te bevragen en te bezichtigen, na voorafgaande kennisgeving, in de **1ste v. d. Boschstraat 89, Den Haag.**

Gaat nergens anders dan bij **Toko Padang** daar koopt U de goedkoopste artikelen voor de **Rijsttafel.**

Aanbevelend, ***J. Vleeschdrager,***

ZOUTMANSTRAAT 16a, DEN HAAG.

Bestellingen buiten de stad worden zoo spoedig mogelijk franco geleverd.

EMBALAGE VRIJ.

L. LANGE,

23 Wagenstraat, 's-Gravenhage,

TELEPHOON Nº. 659.

Sigaren in alle soorten en prijzen.

Doelmatige verpakking voor de tropen.

Specialiteit voor Export.

Stoomvaart-Maatschappij

„ROTTERDAMSCHE LLOYD"

Maildienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië

in verbinding met de diensten der

Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam.	van Marseille.	te Port-Said.	te Padang.	te Batavia.
Oengaran	15 Juni	27 Juni	2 Juli	21 Juli	23 Juli
Sindoro*	29 „	11 Juli	16 „	4 Aug.	6 Aug.
Merapi	13 Juli	25 „	30 „	18 „	20 „
Salak	27 „	8 Aug.	13 Aug.	1 Sept.	3 Sept.
Lawoe	10 Aug.	22 „	27 „	15 „	17 „
Ardjoeno	24 „	5 Sept.	10 Sept.	29 „	1 Oct.
Soembing	7 Sept.	19 „	24 „	13 Oct.	15 „
Gedé	21 „	3 Oct.	8 Oct.	27 „	29 „

* Dubbel schroefstoomschip. 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.

De Agenten, **Ruys & Co.,** *Rotterdam* en *Amsterdam*.
Courier dit Dubekart & Co., *'s-Hage*, Anna Paulownastraat 1*d*.

Voor repatrieerende families met gezin,

is **KAMPEN** als woonpl. **bijzonder** aanbevelenswaardig voor opvoeding en onderwijs.

Gelegenheid voor Studie, veelzijdig, goedkoop, rustig en uitnemend.

Het verblijf in Kampen bekend als aangenaam en gezellig.

Door onvoorz. vertrek naar Indië is met **1 Juni** of **1 Juli a.s.** overtenemen van den tegenw. bewoner (celibatair) behalve de huur tot 1 Mei 1902, ook tevens de geheel nieuwe en fraaie installatie en stoffeering van het slechts sedert 1 Mei j.l. betrokken **fraaie bovenhuis,** modern en comf. inger., groot 7 à 8 vertr. afz. opg. erkeruitb. en gezellig gelegen in 't centrum der stad, tegenover groot plein met fraai uitzicht.

Voor ernstig reflect. **persoonlijk** bezoek gewenscht met bericht vooraf a/h. **bemiddelingsbureau** te

KAMPEN o/d. Plantage 164.

ERNEST CASSUTO

Tandarts,

PIETER BOTHSTRAAT No. 1,

BEZUIDENHOUT,

Den Haag.

SPREEKUUR dagelijks van **1** tot **5**.

J. H. v. Horssen,

KLEEDERMAKER,

Luthersche Burgwal 19, Den Haag.

Steeds voorradig een nieuwe sorteering **Nouveauté's stoffen** waarvan de goederen tegen de navolgende prijzen geleverd worden:

Gekleed costuum	van af	f	34	tot	f	56
Jaquet	„	„	28	„		46
Veston	„	„	22	„		42
Demi-Saisons	„	„	16	„		30
WinterJassen	„	„	20	„		56

Goed passende coupe en solide bewerking.

C. J. v. d. MEER,
Waldeck-Pyrmontkade 11, 11a, 13,
DEN HAAG.

HANDEL
in Wijnen, Binnen- en Buitenlandsche Bieren, Minerale en Medicinale Bronwateren en Gedistilleerd.

SPECIALITEIT
in Bordeaux-, Bourgogne-, Port-, Rijn- en Moezelwijnen.
Champagne en Cognac.

Fabriek en Magazijnen „DE NIJVERHEID"
BREDA.

Behangerij, Meubelfabriek,
Stoffeerderij,
Bedden- en Matrassenfabriek.

Mart. Lefel-Oomen,
Hofleverancier.

Concureerendst adres voor compleete meubeleering.
Enorme voorraad. Lage prijzen. Directe levering.
Geïllustreerde prijscatalogus Gratis en franco.

Haagsche Assurantie-Compagnie

voor Brand enz. van 1805.

te 'sGravenhage.

Kantoor Z. O. Buitensingel 245 b/h. Bezuidenh.

Directeuren:
W. F. MASTENBROEK en C. W. VERSTEGE.

Commissarissen:
Mr. W. K. F. P. Graaf van BYLANDT.
Mr. J. G. GLEICHMAN.
A. J. H. VAN KAPPEN.

De Wekker

(Coöperatieve Vereeniging).

HUISARBEID en REFORM-KLEEDING.

Zeestraat 31, Den Haag.

Bericht de ontvangst eener groote collectie **Koperwerk, Hoeker's Aardewerk, Matten, Manden, Friesch Houtsnijwerk** etc.

Administratie-Kantoor „Insulinde".

Volgestort Kapitaal f 100.000.—

Prinsengracht 1087, Amsterdam.

Belast zich met: Het Administreeren en in bewaring nemen van fondsen en andere geldswaardige papieren. Het administreeren van alle roerende en onroerende goederen. Het koopen en verkoopen van Effecten en het uitvoeren van alle Beurszaken. Het geven van rentevergoeding in Rekening-Courant. Het nemen van gelden à deposito en het nemen en geven van gelden op prolongatie. Het wisselen van vreemd bankpapier en muntspeciën. Het verzilveren van coupons. Het syndicateeren en emitteeren van solide Maatschappijen.

Telegram-Adres: *INSULA*. *De Directie*,
A. C. ENGELBERTS. J. SCHEUER.

Correspondent voor 's-Gravenhage:
K. J. THOMAS, K. Emmakade 99.

OOST EN WEST.

RESTAURANT

open voor de leden der Vereeniging en hunne genoodigden op iederen dag der week van **10** ure v. m. tot **7** ure 's avonds.
Des **Zondags** van **12** tot **3** ure n. m.

TARIEF.

A. INDISCHE TAFEL.

Spijzen naar eigen keuze.

Ajam besengek (heele kip)	f 2.50	Ajam panggang (heele kip)	f 2.—
Ajam goreng assem id.	„ 2.—	Ajam oppor id.	„ 2.25
		Kimblo van een heele kip	„ 2.25

Voldoende voor twee of drie personen.

Kerry laksa	f 0.75	Sesate goreng	f 0.60
12 stuks sesate toesoek	„ 0.70	Dengdeng ragi	„ 1.—
12 „ „ babi	„ 0.70	Rawon	„ 1.—
Abon-Abon	„ 0.90	Bamie	„ 1.—
Lodeh	„ 0.60	Sajor assem	„ 0.40
Tomies Kool	„ 0.40	Sajor menir	„ 0.40
id. Snijboonen	„ 0.50	Piendang sranie	„ 0.65
Sroendeng	„ 0.80	id. Ketjap	„ 0.75
Nassi Koening	„ 1.—	Koebertoe	„ 0.80
id goreng	„ 1.25	Frikadel djawa	„ 0.60
Gewone rijst	„ 0.60	Dendeng goreng	„ 0.65
Besengek van kalfsvleesch	„ 1.25	Pojah	„ 0.50
Sambal oedang	„ 0.50	Sambal telor	„ 0.50
id. ati	„ 0.50	id. badjak	„ 0.35
id. petis	„ 0.35	id. oelek	„ 0.15
id. dengdeng	„ 0.60	id. goreng daging	„ 0.65
Djangenan	„ 0.50	Ketoepat met toebehooren voor *zes* personen	„ 8.—

Per portie voor één persoon.

Kalfsgehakt	f 0.20	Serikaja per kopje	f 0.10
Bamie	„ 0.50	Spekkoek	„ 0.25
Garnalen croquetjes	„ 0.20	Kwee Talem	„ 0.25

Indisch gebak voor 3 à 4 personen.

Kwee ongol-ongol	f 1.—	Kwee talem	f 0.75
Kwee idjoe-idjoe	„ 0.75	Kwee wadjik	„ 1.50
Ketan met goela djawa	„ 1.10	Klepon	„ 0.75

Diné *f* 1.50 bestaat uit 't dubbele van 't plat du jour.
Eenvoudige rijsttafel, bestaande uit rijst, sajor of kerry, één vleeschgerecht en één sambal (*plat du jour*) *f* 0.80.

N.B. De volledige rijsttafel moet vooraf besteld worden.
Behalve het „plat du jour" en het „per portie voor één persoon" genoteerde wordt alles op bestelling ook aan huis gezonden, tegen bijbetaling van bezorgloon.

Ook broodjes met vleesch en kaas, verschillende wijnen, bier, koffie, thee en minerale wateren zijn tegen billijke prijzen verkrijgbaar.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.

N°. 7. **Donderdag 13 Juni 1901.** **1ste Jaargang.**

De Zuid-Holl. Melkinrichting en Broodbakkerij,
Waldorpstraat, b d. Rijsw. weg.
Aan de Clientèle wordt in herinnering gebracht, dat in de maand *December* van ieder jaar 16 *pct.* wordt terugbetaald over het bedrag der gekochte *Melk* en 15 *pct.* over dat van het Brood.
DE DIRECTIE.

OOST EN WEST

Orgaan der Vereeniging.

Verschijnt alle veertien dagen.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland *bij vooruitbetaling* . *f* 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 2.50
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.10

Prijs der advertentiën.

Per regel . . . . . *f* 0.10
Dienstaanbiedingen **25 cents** per geheele annonce.

REDACTIE: De 4de Commissie, aan welke de verspreiding van populaire kennis omtrent Oost- en West-Indië is opgedragen.

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd aan den Heer G. E. V. L. VAN ZUYLEN, *Voorzitter der Redactiecommissie*, **7a Heerengracht,** of den *Secretaris*, Mr. G. VAN SLOOTEN Azn., **43 Conradkade,** beiden Den Haag.

Voor de Administratie en Advertentiën wende men zich tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" **Haagpoort 4,** Den Haag.

Het Jaarverslag met de Ledenlijst ligt ter perse en zal binnen enkele dagen aan de Leden worden toegezonden.

„Voor den Inlander"

werd alsnog door de Redactie ontvangen en bij Keurenaer en Co's Bank gestort:

Van B. en B.	in den Haag	f 10.—
„ M. M.	idem	- 3.—
Mevrouw C. R.	idem	- 10.—
	Te samen . .	f 23.—
	Vroeger reeds ontvangen	- 76.50
	Totaal . .	f 99.50

Mededeelingen.

De 5e Commissie blijft er aan herinneren, dat zij gaarne *fraaie* batiks en Indische weefsels in *bruikleen* wil ontvangen voor de in Juli, Augustus en September te houden tentoonstelling in de Gothische Paleiszaal te 's Gravenhage. Voor inzenders buiten de stad worden natuurlijk de kosten van verzending heen en weer betaald. Alles wordt tegen brandschade en diefstal door inbraak verzekerd.

Bericht tot uiterlijk 20 Juni te zenden aan de Presidente mevrouw **N. van Zuylen Tromp, 7a. Heerengracht** of aan de Secretaresse mej. **H. W. Baak, 43, Mauritskade,** beiden **den Haag.**

Commissie voor Opvoeding en Onderwijs in NEDERLAND der Vereeniging „Oost en West".

Een jaar geleden schreef onze Commissie in hare circulaire ongeveer het volgende:

„De Commissie voor *Opvoeding en Onderwijs* „in *Nederland* stelt zich ten doel, de belangen „te behartigen van kinderen, wier ouders *niet* „in Nederland woonachtig zijn. Zij blijft zich op „de hoogte houden van de bestaande inrichtingen „voor Lager- en Middelbaar Onderwijs in Neder„land. Zij is in het bezit van een lijvig register „van de gelegenheden, die er in ons Land be„staan, om kinderen en jongelieden een goed „te „huis" te bezorgen. In de verschillende pro„vinciën van ons Land heeft de Commissie „correspondenten, die haar bijstaan in het ver„krijgen van de noodige informatiën."

„Het blijft aan de keuze der ouders of voogden, „de belangen hunner kinderen aan de Commissie „in haar geheel of meer speciaal aan een door „hen aan te wijzen lid der Commissie op te „dragen."

„De Commissie kan niet op zich nemen de „wettelijke voogdij; zij neemt geenerlei gelde„lijke verantwoordelijkheid op zich, maar overi„gens blijft zij desverlangd, gedurende de afwe„zigheid der ouders toezicht houden op de „kinderen en blijft zij in correspondentie met „ouders of voogden."

In het afgeloopen jaar is het werk onzer Commissie niet zonder vrucht geweest. Uit Indië en ook uit verschillende plaatsen van Nederland werd zij om raad en hulp aangezocht. Waar ouders tot haar kwamen, om een goed thuis voor hunne kinderen of om eene geschikte onderwijsinrichting, voldoende aan de speciale eischen, die zij met het oog op hunne plannen voor de toekomst hunner kinderen moesten stellen, daar behoefde zij niemand te leur te stellen. Twee kinderen werden door de bemoeiingen onzer Commissie geplaatst te Wageningen; twee te Zutphen; drie te Arnhem; één te Apeldoorn; drie te 's-Gravenhage; twee te Leiden en één te Haarlem. Meermalen werden ook aan ouders of voogden inlichtingen verstrekt, die hun het nemen van eene beslissing in het belang hunner kinderen gemakkelijker maakten.

Talrijke aanbiedingen kwamen tot de Commissie van familiën, die gaarne woning en huiselijken kring openstelden voor kinderen uit Nederland of uit zijne Koloniën. Dat velen dezer *wel* teleurgesteld moesten worden, zal niemand verwonderen. Het aanbod overtrof verre de vraag en . . . . . niemand vergete, dat onze Commissie altijd en alléén rekening heeft te houden, met de belangen der kinderen, voor wier toekomst en welzijn zij in meerdere of mindere mate de verantwoordelijkheid van de ouders overneemt. De Commissie kan alleen handelen na rijp overleg; na ampele en betrouwbare informatiën moet zij de innige overtuiging kunnen verkrijgen, dat zij eene werkelijk goede plaatsing weet voor de kinderen, wier belang zij heeft te behartigen. Door familiën en weduwen is dus wél eens geklaagd, dat de Commissie haar niet spoedig genoeg kinderen bezorgde; van ouders, wier kinderen tot de Commissie kwamen, en die door de zorgen der Commissie geplaatst werden, kwam nimmer eene enkele klacht in. De Commissie werd ook meermalen aangezocht door ouders, die, tijdelijk in Nederland vertoevende, er prijs op stelden, dat de opvoeding hunner kinderen in Nederland voltooid werd, maar die op hun budget slechts een bescheiden post konden uittrekken voor de panden, die zij meenden te moeten achterlaten. De Commissie acht zich gelukkig aan die ouders het bewijs te hebben kunnen geven, dat goed onderwijs, behoorlijke voeding en liefderijke verpleging ook voor bescheiden beurzen nog wel te vinden zijn. De Commissie meent voort te moeten gaan op den ingeslagen weg al werd hare taak ook moeielijker in den laatsten tijd. Bij het ontstaan van de vereeniging „Oost en West", heeft zich ook onze Commissie gevormd. Door de vereeniging „Oost en West" zijn echter in het afgeloopen jaar in verschillende steden van ons land plaatselijke afdeelingen in het leven geroepen, die elk voor zich weder eene Commissie tot plaatsing van kinderen trachten samen te stellen. Nu is het reeds gebleken, dat hierdoor verwarring ontstaat. Personen, die zich tot onze Commissie hadden willen wenden, maar met onze adressen minder goed bekend waren, schreven abusievelijk naar Breda, naar Utrecht, naar Nijmegen en kwamen zich daarna beklagen, dat zij door al die plaatselijke commissies van den rechten weg werden afgeleid.

Deze bezwaren, aan de oprichting van afdeelingen verbonden, worden weggenomen, indien er geregeld voeling blijft bestaan tusschen deze *plaatselijke* commissies en de onze.

Ouders in Nederland en in Oost- en West-Indië hebben behoefte aan eene commissie, die niet vraagt naar de belangen van eene bepaalde stad of van een' aangewezen kring. De ouders moeten zich vol vertrouwen kunnen wenden tot eene commissie, die geheel onafhankelijk is van particuliere en plaatselijke belangen en eenig en alleen werkt in het belang der afwezige ouders en in dat hunner achtergelaten kinderen; tot eene commissie, van wie verwacht mag worden, dat zij het kind zal plaatsen in die stad of streek, die het meest wenschelijk is voor de omstandigheden, waarin dat kind verkeert; in de stad, die het meest voldoet aan de bijzondere eischen, die voor een bepaald kind in verband met zijne gezondheid en opleiding gesteld behooren te worden. Meermalen heeft onze Commissie met het oog op speciale eischen in het belang van ouders en kinderen de ééne stad ontraden en eene andere meer bepaald aangewezen. In verschillende provinciën en gemeenten plaatste onze Commissie de haar toevertrouwde kinderen en hoewel de meeste leden onzer Commissie thans in Den Haag wonen, werd toch slechts aan drie van de veertien kinderen Den Haag, als de meest geschikte verblijfplaats, aangewezen.

Ieder blijft natuurlijk vrij zich te wenden tot eene plaatselijke afdeeling of tot een bepaald persoon, maar onze Commissie zal in het vervolg evenmin als voorheen eene commissie vormen van eene bepaalde afdeeling, of van eene „afdeeling 's-Gravenhage" der vereeniging „Oost en West". Zij blijft in samenwerking met „Oost en West" eene Commissie voor geheel Nederland, terwijl de leden, die de commissie uitmaken, in verschillende plaatsen van ons land kunnen gevestigd zijn. Wij vertrouwen, dat de afdeelingscommissiën van Oost en West ons hare plaatselijke inlichtingen niet zullen onthouden, waar wij die in het belang van afwezige ouders en hunne achtergelaten kinderen meenen noodig te hebben.

De meeste leden onzer Commissie werkten reeds in dezelfde richting vóór de oprichting der vereeniging „Oost en West" en vóór zij zich tot eene commissie verbonden. Als commissie zijn wij noch in Nederland, noch in de kolonien tot nu toe voldoende bekend. Zoodra ons streven in wijderen kring zal bekend en begrepen zijn, zullen wij ook meer goed kunnen doen. In dit opzicht zijn wij nog vol vertrouwen op de toekomst.

's Gravenhage, Juni 1901.

De Commissie voor Opvoeding en Onderwijs in Nederland:

H. C. VAN RUYVEN, Oud-Inspecteur van het Lager Onderwijs in Nederlandsch-Indië, Arrondissements-Schoolopziener te 's Gravenhage, 124 De Perponcherstraat, *Voorzitter.*

Mevr. E. KUNST—HEIJNNEMAN, Den Haag, 91 Weimarstraat, *Secretares.*

Jhr. Mr. T. A. J. VAN ASCH VAN WIJCK, Oud-Gouverneur van Suriname, Lid van de Eerste Kamer der Staten-Generaal, Burgemeester van Amersfoort.

ELISE A. HAIGHTON, Den Haag, 150 Van Bylandtstraat.

Mr. A. D. H. HERINGA, Oud-Algemeen Secretaris van Nederlandsch-Indië, Den Haag, 90 Sweelinckstraat.

Dr. J. G. MASTBOOM, 1e Geneesheer van het R. K. Ziekenhuis, Den Haag, 140 Westeinde.

J. THIE, Oud-Instituteur te Batavia, Den Haag, 163 Laan van Meerdervoort.

Mevrouw N. VAN ZUYLEN—TROMP, Den Haag, 7a Heerengracht.

Derde Algemeene Vergadering van de Vereeniging „OOST en WEST" op ZATERDAG 18 MEI 1901,

des namiddags ten 2 ure.
in het locaal der Vereeniging **Heerengracht 4** te 's-GRAVENHAGE.

Volgens de presentie-lijst is het Hoofdbestuur vertegenwoordigd door de dames en de heeren: N. van Zuylen—Tromp, presidente, Mr. G. v. Slooten, Gonggrijp, ten Bosch—Bosscher, Tersteeg, Mr. A. Slotemaker, allen te 's-Gravenhage; Romein, Utrecht; Jonker, van Zijp, van der Heide, allen te Arnhem en Mevr. de wed. J. W. Weusman, Utrecht.

Aanwezig zijn tevens, volgens de presentielijst, de navolgende dames- en heeren-leden:

Elise A. Haighton, J. E. van Oeveren—van Schaik, E. Kunst—Heynneman, Jkvr. C. v. Hogendorp, C. E. v. Altena, N. Scholting, E. v. Zuylen, Jentink, M. M. G. Maarschalk, A. de Voogt—Knel, Volten, S. J. van Gelder—Schenk, M. Buijs, R. Bn. van Haersolte, Kaakebeen, de Klerck, Rochussen, Soeterik, M. J. Heijmans v. Anrooy—Voswinkel Dorsselen en Obertop.

te zamen uitbrengende alzoo 31 stemmen.

De presidente opent de vergadering en roept de aanwezigen een hartelijk woord van welkom toe.

De notulen van de 2e algemeene vergadering, dd. 18 December 1900, worden gelezen en zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd.

Ingekomen waren brieven:

a. van mej. v. Berkum—Breda, lid van het Hoofdbestuur, houdende bericht, dat zij verhinderd was ter vergadering te verschijnen. v. k. a.

b. van het Indisch genootschap te 's-Gravenhage, behelzende een voorstel tot onderlinge ruiling van geschriften. Met instemming aangenomen;

c. van den heer Erdbrink, beheerder van het voormalig Indologisch Studentencorps te Delft, waarbij een bedrag van *f* 25.—, zijnde een deel van het batig saldo van genoemd studentencorps, aan onze vereeniging werd toegezonden, wijl zij door haar streven om de belangstelling in Indië te verlevendigen en de belangen der Koloniën in 't Moederland te bevorderen, in de eerste plaats in aanmerking komt bij 't verdeelen van een batig saldo, waartoe bijna uitsluitend, thans in Indië vertoevende, ambtenaren en particulieren hebben bijgedragen.

Met belangstelling werd van dit schrijven kennis genomen en bij 't einde der vergadering op voorstel van den heer Gonggrijp besloten om dit bedrag van *f* 25 te bestemmen tot leniging van den nood op Java.

Namens de commissie tot nazien der rekening en verantwoording (art. 22 v. h. R.), bracht de heer Volten mondeling verslag uit van haar onderzoek; — met zijn medelid dezer commissie, den heer Soeterik, noemde hij den financieelen toestand gunstig, toch meende hij met bescheidenheid te mogen opmerken, dat de wijze, waarop verschillende commissiën hunne quitantiën inzenden bij den penningmeester, wel wat àl te huishoudelijk is — eene opmerking, waarvan intusschen bereids goede nota was genomen.

De presidente brengt der commissie haren dank voor 't nauwlettend onderzoek en, waar niemand het woord nader over dit punt ver-

FEUILLETON.

De Europeesche Samenleving in Indië.

(Uit *„Java et ses habitants"* par Chailly-Bert), door E. Kunst—Heijnneman.

(Vervolg.)

Elken dag maakt zij het menu op met den kok, rekent met hem af, geeft de provisie uit, geeft bevelen aan koetsier en dienstboden, verzendt met den dienstbodentrein het middageten voor haar man naar zijn bureau of kantoor en zoo gaat de eene dag na den anderen voorbij. Deze vrouwtjes, door het tropische klimaat verfijnd en verweeklijkt, die bij hare aangeboren iet of wat koude gracie een soort van wat de Franschen noemen „langueur voluptueuse" verenigen en die door haar eigenaardige „charme" het sieraad onzer gezelschappen zouden uitmaken, leiden moedig en gelaten een leven van kleine alledaagsche plichten en vinden daarin eene nutteloze afleiding. De meer énergieken onder haar hebben de beste partij gekozen; zij voeden hare kinderen op, zij leven meê met hare mannen; *hij* werkt om ze te verrijken; *zij* werkt om het huis aangenaam en gezellig te maken en om 's avonds een opgewekt gezicht te toonen. De anderen dommelen in, in hare traagheid en zinken weg in mélancholie. Zij lezen wat, zingen een beetje, babbelen, winkelen en trachten op die manier de verveling te ontwijken. Dat werkt terug op de mannen. Ook deze hebben den lust voor conversatie verloren. Na een zwaren arbeidsdag komen zij 's avonds thuis, afgemat naar lichaam en geest en doen niets liever dan thuis blijven en hun gemak nemen. De ongetrouwde heeren gaan naar de societeit en ontspannen zich den geest — hunne gesprekken kenmerken zich niet altijd door goeden smaak of betamelijkheid; de getrouwde heeren „maken zich lekker" nemen een bad en genieten van hun kopje thee in hun familiekring. Bij zoo'n leven, dit valt niet te ontkennen, wordt hun geest *dof*. Het geeft niet of men daar met 15 of 20 personen van die leesgezelschappen vormt, die op gemeenschappelijke kosten nieuwe boeken en tijdschriften laten uitkomen. Lektuur is alleen dàn een' opwekking voor den geest, als zij tot discussie en wisseling van gedachten leidt. Anders is zij slechts een amusement. Dat ziet men op Java. In weinig landen wordt er zooveel gelezen; weinig personen blijven onverschillig voor veel dingen. Toen ik op Java was, werd het drama afgespeeld tusschen Griekenland en Turkije. De overwinningen van den Sultan hebben heel de wereld van het Mahomedanisme in vervoering gebracht. Die overwinningen hebben ten deele er toe bijgedragen, dat in Britsch-Indië de Afridis tegen de Engelschen zijn opgestaan. Java door mahomedanen bevolkt, kon er niet onverschillig voor blijven. Ter nauwernood ontmoette ik een zestal mannen om er met mij over te spreken of ten minste de redenen van hun onverschillige zorgeloosheid te verklaren.

Velen van hen weten wat hun ontbreekt: zij schrijven hun traagheid van geest toe aan het klimaat, en zeker valt het niet te betwijfelen, dat werkelijk deze afmattende température de énergie verslapt en de belangstelling uitdooft. Maar het klimaat is er niet alleen schuld aan, en ik zie, wat mij betreft, andere oorzaken. Die afkeer voor conversatie heeft zijn reden; dat gebrek aan belangstelling voor zaken, die hun persoonlijk niet aangaan, heeft eene andere oorzaak.

Ik zal trachten die met een paar woorden uiteen te zetten.

De Hollanders zijn kolonisten met een taaie volharding. In hunne ondernemingen hebben zij alle krachten ingespannen om te slagen. Het klimaat was een hunner tegenstanders; zij hebben besloten dien te overwinnen en zijn er in geslaagd.

Na eenige dwalingen, die slechts kort geduurd hebben, hebben zij den ouden Europeaan afgelegd, eenigen van hen hebben zich in de huid van den Javaan gestoken, en allen de levenswijze der Javanen aangenomen. Van daar de rijsttafel — ongelukkig staat daartegenover de bittertafel; — van daar het tweemaal daags baden, de doelmatige kleeding: een los buis, wijde pantalons, muilen tot schoeisel der bloote voeten. De vrouwen zijn nog verder gegaan. Zij hebben al de westersche toiletartikelen als corset, onderrokken enz. over boord gegooid althans overdag; en van 's morgens vroeg tot 's avonds tegen het vallen van den avond dragen zij een costuum, dat direct ontleend is aan het inlandsche, het zoogenaamde Sarong-Kabaija. De sarong is een stuk stof met fraaie patronen bewerkt, voorheen het beste product van Javaansche industrie; ze is van katoen of zijde geweven, en wordt om het lijf geslagen van af het middel tot de voeten. De kabaija is meestal wit, en van welke stof ze ook vervaardigd wordt, van linnen of batiste, hoe men die ook garneert, met kant, entredeux, à jour zoompjes, van welk model ze is, hoog laag, rond uitgeknipt of puntig uitloopend aan de hals, de kabaija is niets anders dan het nachtjak onzer grootmoeders. Dat is een afschuwelijke en indécente dracht. (*)

Twintig jaar geleden durfden de dames zich, zoo toegetakeld op straat vertoonen, te voet of per rijtuig, en boodschappen doen. Thans zijn het alleen de „durfals" die 't wagen; de anderen hebben zich geschikt in het dragen van een

(*) De gustibus non est disputandum. (Vert.)

langt, wordt tot goedkeuring der rekening en verantwoording zonder hoofdelijke stemming besloten. Op voorstel van den heer E. v. Zuylen worden dezelfde heeren aangewezen voor 't volgend jaar, nl. de heeren Volten, Tersteeg en Soeterik.

Tot leden van het Dagelijksch bestuur worden benoemd: Mevr. N. van Zuylen—Tromp, presidente; Gonggrijp, penningmeester en Mr. A. Slotemaker, Secretaris.

Alsnu komt aan de orde punt 2 der agenda, luidende:

Voorstel om in de tweede alinea van art. 15 van het huishoudelijk reglement der vereeniging in plaats van „sub 1° tot en met 4°" te lezen de woorden „sub 1°, 3° en 4°" en daarop als derde alinea te doen volgen de woorden: „Ter„ „voldoening aan sub 2° van art. IV der Statuten„ „bestaat eene commissie van opvoeding en on-„ „derwijs in Nederland, wier werkkring zich over„ „het geheele land uitstrekt. Deze commissie is„ „gevestigd te 's Gravenhage en financieel met„ „de afdeeling 's-Gravenhage verbonden. Gewes-„ „telijke en plaatselijke afdeelings-commissies,„ „die benoemd worden ter voldoening aan het sub„ „2° van art. IV voorgeschrevene, werken in„ „overleg met deze centrale commissie. Zoolang er„ „in de afdeelingen geen afdeelings-commissies ge-„ „vormd zijn, werken de geheele afdeelings-„ „besturen als afdeelings-commissies."

De heer Jonker, Arnhem, meent dat men nog niet voldoende ondervinding heeft opgedaan van de werking der bestaande bepalingen, om nu reeds eene wijziging voor te stellen, terwijl tevens dit voorstel de zelfstandigheid der afdeelingen op ongewenschte wijze beperkt. Mevrouw Kunst en Mr. Slotemaker, beiden den Haag, verdedigen het voorstel juist op grond van de bij de tegenwoordige regeling opgedane ondervindingen, waaruit de wenschelijkheid van méér centralisatie duidelijk is gebleken. Zij ontkennen, dat de zelfstandigheid der afdeelingen daarmêe in 't minst zou worden gelaedeerd — maar betoogen de noodzakelijkheid van gemeenschappelijk en wederkeerig overleg, wanneer men in éene vereeniging onderling samenwerken wil tot bereiking van een bepaald doel.

Na eenige verdere gedachtenwisseling wordt het voorstel *aangenomen* met 23 tegen 8 stemmen.

Punt 3 der agenda, luidende:

Voorstel om aan art. 8 van het huishoudelijk reglement toe te voegen de woorden: „van de „te houden vergaderingen zal steeds tijdig, en „onder opgave van de agenda aan het hoofd-„bestuur worden kennis gegeven. De president „der vereeniging heeft het recht, de vergade-„ringen bij te wonen," en in verband hiermede aan art. 16 toe te voegen: „wat de vergade-„ringen der commissie betreft, geldt dezelfde „bepaling als bij art. 8 laatste alinea voor de „afdeelingen voorgeschreven."

De heer Jonker, Arnhem, meent, dat deze bespreking overbodig is, wijl 't van zelf spreekt, dat het Hoofdbestuur moet op de hoogte blijven van hetgeen er in de vereeniging omgaat en de voorzitter het recht heeft om tegenwoordig te zijn bij alle vergaderingen. Doch wèer vreest hij hier, dat aan de zelfstandigheid meer dan noodig of gewenscht schijnt, zou worden te kort gedaan. In ieder geval acht hij 't noodig om tusschen de woorden „zal steeds" in te voegen de woorden „zoo mogelijk" omdat niet *altijd* aan het hier gegeven voorschrift *tijdig* zal kunnen voldaan worden bij spoedeischende gevallen.

Dit laatste wordt wel door de presidente toegegeven. en erkend, dat in bizondere gevallen de kennisgeving te laat kan komen, maar dit is geen reden, om het voorschrift door invoeging van de woorden „zoo mogelijk" bijna tot nul te herleiden. Het amendement wordt dan ook verworpen en het voorstel in stemming gebracht, *aangenomen* met 17 tegen 7 stemmen.

Punt 4 der agenda, luidende:

Voorstel om in art. 6 van het huishoudelijk reglement als alinea 4 in te voegen de woorden: „Indien aan het hoofdbestuur blijken mocht, „dat eene afdeeling gedurende het eerste jaar „van haar bestaan ter wille van propaganda „en in het belang der vereeniging zich zoovele „uitgaven moest getroosten, dat zij de, in de „vorige alinea bedoelde percentage niet dan zeer „bezwaarlijk missen kan, zonder in haar bloei „te worden geschaad, is het hoofdbestuur be-„voegd haar op haar verzoek, geheel of gedeel-„telijk van die storting gedurende het eerste „jaar van haar bestaan te ontheffen."

gaf geene aanleiding tot belangrijke gedachtenwisseling en werd zonder hoofdelijke stemming *aangenomen*.

Het 5de punt der agenda luidde:

„Bespreking van het op de vorige algemeene „vergadering aangehouden voorstel strekkende „tot aansluiting van de vereeniging bij den „Nationalen Vrouwenraad."

doch niemand gevoelde roeping om deze aangelegenheid nader te bespreken, toen van de hoofdbestuurstafel het voorstel uitging, om vooreerst niet tot aansluiting bij den vrouwenraad over te gaan, hetgeen met algemeene stemmen werd aangenomen.

Bij de rondvraag werd op een verzoek om inlichting van den heer Romein, Utrecht, door den heer van Zuylen, President der Redactiecommissie van het orgaan der Vereeniging geantwoord, dat het blad „Oost en West" nog niet stond onder het geldelijk beheer der Vereeniging, maar dat deze met een der leden eene overeenkomst had gesloten, waarbij o. a. was bepaald, dat leden, die slechts *f* 1.— contributie betaalden, dit bedrag met *f* 0.50 zouden moeten verhoogen of *f* 0.50 bij den uitgever storten, om geregeld het orgaan te ontvangen. Die *f* 0.50 voor papier, drukloon en port zijn geheel ten bate van de administratie van het blad en daarom kan daarvan niets komen ten bate der afdeelingen.

Bij het einde van het eerste jaar van de exploitatie krijgt echter het hoofdbestuur een nauwkeurige opgave der rekening-courant en kan dan een oordeel vellen of men het „orgaan" verder voor rekening der Vereeniging wil nemen en de uitgave voortzetten. Slechts voor een jaar heeft genoemd lid de exploitatie voor zijn rekening genomen.

Hierna werd de vergadering, na dankzegging aan de presidente voor hare leiding, door deze gesloten.

NIEUWSTIJDINGEN.

Volgens de dagbladen is Mevrouw Rooseboom—Pit, echtgenoote van den Gouvernevr-Generaal van Ned.-Indië, Beschermvrouw geworden van onze onlangs te Weltevreden opgerichte Afdeeling „Nederlandsch-Indië".

* * *

De voordracht met lichtbeelden door den heer I. H. I. Hamelberg, den 6 Juni in het gebouw Diligentia te 's Gravenhage gehouden over Curaçao en onze andere West-Indische eilanden, was zeer onderhoudend en daarbij leerrijk, vooral voor hen, die met de geographie en de geschiedenis onzer West-Indische bezittingen minder bekend zijn. Na een algemeene schets gaf spreker een duidelijk beeld van den maatschappelijken en economischen toestand, zoowel van de bovenwindsche als van de benedenwindsche eilanden, waarbij het voorheen en thans tegenover elkander werden gesteld en middelen aangegeven, die tot verbetering van den achteruitgang zouden kunnen dienen. Met vreugde werd geconstateerd, dat vooral de bemoeiingen van het Tweede Kamerlid, Van Kol, de Regeering had doen beloven een onderzoek te doen instellen en de wensch werd daarbij uitgesproken, dat dit onderzoek niet alleen aan geleerden, maar ook aan practische mannen, geschoold door de ondervinding van kolonialen cultuur- en mijn-arbeid, zou worden opgedragen.

Niet alleen de Regeering echter kan er Curaçao boven op helpen. Ook onze kapitalisten moeten daartoe meewerken en spreker durfde hen gerust daartoe uitnoodigen, omdat b. v. de sisal-cultuur op Curaçao bij eenigzins goed beheer, na het derde jaar reeds eene jaarlijksche winst van minstens 10 pct. moet opleveren. Sisal is eene vezelstof, waaruit touw wordt bereid en de plant heeft om te groeien en te produceeren zoo weinig noodig, dat zij zelfs op dorre gronden gedijt. Wellicht echter zouden de benedenwindsche eilanden en bij name Curaçao ook door irrigatie te redden zijn. Spreker kan echter niet zeggen of ze mogelijk is; dit dient onderzocht te worden.

Het bedroevend slechte muntstelsel en het oneigenaardige van rechtsspraak in het Engelsch in een Nederlandsche Kolonie kregen eveneens hun beurt. Een aardige schets werd daarbij gegeven van het ontstaan van het „papiamentsch" de volkstaal en van de redenen, die er toe hebben geleid, dat ook Spaansch en Engelsch overal meer in gebruik zijn, dan het Nederlandsch.

Een twintigtal fraaie lichtbeelden gaven een duidelijke voorstelling van de Willemstad en omgeving.

Aan den spreker werd gevraagd of het juist was, zooals dikwijls wordt beweerd, dat die stad met haar uitmuntende haven, terugkeer van vroeger handelsvertier heeft te wachten, als het Panamakanaal tot stand komt. Teleurstellend was daarop zijn antwoord. Curaçao, zeide hij, ligt buiten den directen weg van Europa naar Panama en op de Fransche en Engelsche eilanden, die dichter bij deze route liggen, zijn minstens even goede havenplaatsen, enkele zelfs voorzien van prachtige drooge dokken. Alleen schepen van Zuid-Amerika's oostkust komende of daarvoor bestemd, zullen den weg langs Curaçao nemen en van tijd tot tijd in de haven van Willemstad vallen.

De lezing was, gelet op 't gevorderde seizoen, vrij goed bezocht. Toch hadden wij meer leden van „Oost en West" en ook meer publiek verwacht. De wegblijvers hadden ongelijk!

* * *

Internationaal Koloniaal Instituut. — In de laatste dagen van Mei en 't begin van Juni zijn in den Haag door dit Instituut enkele zittingen gehouden, waarin de volgende onderwerpen verhandeld werden:

„Over de financieele verhouding tusschen Moederland en Koloniën".

„Het Koloniaal onderwijs in Europeesche landen".

Wij vinden het erg jammer, dat het Instituut zijn beraadslaging geheim houdt en zoeken te vergeefs naar het nut van die geheimhouding, vooral, waar het geldt zulke brandende vragen van den dag.

In de Indische Mercuur lezen wij, dat men met de behandeling, der tweede vraag niet is gereed gekomen en dat ze in een volgende Vergadering, over twee jaren, verder zal worden behandeld.

Prins Hendrik der Nederlanden is tot lid benoemd en heeft die benoeming aangenomen.

* * *

Voordracht D. Levat. — Wij vestigen de aandacht op de in dit nummer voorkomende aankondiging eener voordracht met lichtbeelden, die a.s. Vrijdag 14 dezer in het lokaal Diligentia zal worden gehouden over Fransch Guyana en Suriname. De heer D. Levat is een bekend Fransch mijningenieur, die ingevolge opdracht zijner Regeering in Fransch Guyana naar den toestand van de mijnindustrie, voornamelijk die van het goud een onderzoek instelde en ook Suriname bezocht. Op het Internationaal Koloniaal Congres te Parijs deed hij belangrijke mededeelingen en verklaarde zich toen op ons verzoek bereid, om ook in den Haag en te Amsterdam voordrachten te komen houden. Voor de leden van „Oost en West" is de toegang vrij.

* * *

Het Koninklijk Instituut voor de Taal- Land- en Volkenkunde van Nederl. Indië vierde 4 Juni zijn *vijftigjarig* bestaan. Prof. Dr. Kern hield de feestrede, die wij uit plaatsgebrek hier niet overnemen. Wij raden echter onze lezers aan ze te lezen; zij zullen er veel wetenswaardigs uit leeren. In de groote bladen van 5 Juni is ze te vinden. Met groote instemming herhalen wij, wat door den feestredenaar aan het slot werd gezegd:

„Zorgen wij, dat het de bewoners van Indië „wèl ga, dan zal het Nederland welgaan. Daartoe „is goede wil niet voldoende, ook grondige kennis „van land en volk is noodig. Om deze te bevor-„deren en te verspreiden heeft het Koninklijk „Instituut 50 jaren medegewerkt, moge het, met „vertrouwen de toekomst tegemoet gaan!"

Het Koloniaal Museum.

Voor ons ligt Bulletin n°. 14 van het *„Koloniaal Museum"* te Haarlem, behelzende het jaarverslag over 1900.

Wij namen met de meeste voldoening van dit boekdeel van ruim honderd bladzijden kennis en werden daardoor bevestigd in de overtuiging, dat het Koloniaal Museum eene instelling is, die nog vrij wat meer steun verdient, dan zij reeds ondervindt.

Wat ons in de eerste plaats trof, was een der uitgeschreven prijsvragen: De *gouden medaille* van het Museum „wordt uitgeloofd voor de beste *bijdrage* tot „de kennis van de wijze, waarop de Inheemsche be-„volking van Ned.-Indië de verschillende metalen wint „en bewerkt".

Toen de 5de Commissie van Oost en West hare tentoonstelling van in Ned.-Indië bewerkt metaal hield, heeft zij te vergeefs beproefd iemand te vinden, die over den zoo belangrijken Indischen metaalarbeid een voordracht zou willen houden. Aansluitende aan haar pogen is zeker deze prijsvraag, en hoewel wij met het Museumbestuur instemmen, dat een gouden medaille van f 100 waarde, weinig is om den voor het voldoen aan de prijsvraag gevorderden arbeid te beloonen, zoo willen wij met haar hopen, dat er eershalve naar den prijs zal worden gedongen.

Een volledige beantwoording van de vraag der winning en bewerking van de metalen in geheel Ned.-Indië wordt trouwens niet gevraagd, maar wèl eene *bijdrage* tot de kennis daarvan. Wij hebben de vrijheid genomen dit woord te cursiveeren, om de aandacht der mannen van studie en goeden wil te vestigen op wat naar onze opvatting de bedoeling moet zijn.

Onder „voordrachten" trok onze bijzondere aandacht, die door den heer G. P. Rouffaer ruim een jaar geleden gehouden, over de *Indische Batikkunst*; zij werd in der tijd door ons met het meeste genot bijgewoond. In Bulletin n°. 23 van het Museum is het toen gesprokene uitgebreid weergegeven. Doch even als het Bestuur dit deed in zijn jaarverslag, veroorloven wij ons, in verband met onze in voorbereiding zijnde tentoonstelling in de Gothische Paleiszaal in den Haag, om enkele zinnen uit Bulletin n°. 23 te doen overdrukken:

„De belangstelling voor *kunstnijverheid* mag gezegd „worden tegenwoordig algemeen door te dringen. Zij „is het gevolg van het gezonde inzicht, dat er, naast „de meer ideeële kunst, die de beste menschelijke „aandoeningen tracht te vertolken, maar dan ook „alleen voor de besten onder de menschen ten gansche „na te voelen is, een bij uitstek ruime plaats blijft „voor de ineensmelting van het kunstvolle met het „waardevol praktische, de harmonische bezieling van „de nijverheid door het artistieke.

„Niet zoozeer toch herkent men de wezenlijkheid „van hoogere volksontwikkeling daaraan, dat in een „of ander land zeer zeldzame personen kunnen opstaan „die, slechts al te vaak buiten verband met hun eigen „volksaard, tot ver naar buiten hun unieke gaven „afstralen. Hoezeer een natie trotsch moge wezen op „zulke zonen, zal alleen dàn gesproken kunnen worden „van eene nationale begaafdheid en nationale artisticiteit, „indien ook de gewone man en vrouw uit het volk „iets van dien natuurlijken aanleg en smaak tot uiting „brengen in hun eigen dagelijksch leven, wat van kunst-„gevoel getuigt.

„Even voortreffelijk als het dus mag heeten in „Westersche landen, waar de kunst en het leven maar „al te weinig voeling met elkander houden in deze „moderne tijden, weer aan te dringen op natuurlijke „vereeniging, even interessant kan het zijn, degelijk „kennis te nemen van wat in een Oostersch land, met „zijn meer eenvoudige toestanden op geheel onge-„dwongen wijs tot uiting kwam, als gevolg van zulk „een artistieken volkszin, die het dagelijksche en het „noodzakelijke weet te vermooien.

„Zulk een voorbeeld geeft ons ons eigen Java.

„Hier geen zeldzame krachten, geconcentreerd in „enkele personen. Hier daarentegen een algemeene „verfijning van den volkszin, op zeldzame wijze uitge-„breid tot onder de eenvoudigste dorpsbewoners. Hier „dan ook geen „monumenten" van jongere, echt-„Javaansche kunst; doch wel een algemeene kunst-„vaardigheid, een waarlijk nationale artisticiteit, die „uiting zoekt in het spreken van een in de hoogste „mate gekuischte en verfijnde taal, in het uit natuur-„lijken drang kunstvol versieren van die eerste der „maatschappelijke behoeften: de kleeding.

„De batik-kunst toch is het welke, meer dan eenig „andere, in het Java van tegenwoordig de rol speelt „van volkomen nuttigheid, van dagelijksche onmisbaar-„heid, en tegelijk van *werkelijke kunst*, die Westersche „kenners verrast doet staan door kleurenrijkdom en „vormenspel. *Kunstnijverheid* dus van de meest echte „soort, en zuiver nationale beteekenis".

Zeer belangrijk is het Bulletin n°. 14. meegedeelde onder de hoofden *Laboratorium* en *Inlichtingen;* niet minder de verhandeling over van de Surinaamsche expeditie van Dr. H. van Capelle, maar wat ons vooral genoegen deed, is de mededeeling, dat het bezoek aan het Museum jaar op jaar toeneemt, al is dan ook het in 1900 genoemde getal van 5000 nog verre beneden het cijfer, dat wij zouden wenschen.

Het is daarom, dat wij aan dit jaarverslag eene afzonderlijke bespreking hebben gewijd, de leden van Oost en West opwekkende om, als zij er kans toe zien, aan het Koloniaal Museum te Haarlem een bezoek te brengen, dit dan niet te verzuimen.

Kenschetsend.

Uit de Nieuwe Rotterdammer van 6 Juni nemen wij het volgende over:

De Vrijzinnig-democratische Vereeniging te Amsterdam hield hedenavond eene openbare vergadering in D'Geelvinck om de kiezers van het VIe district de gelegenheid te geven, kennis te maken met den candidaat mr. C. Th. van Deventer.

Mr. Van Deventer, het woord verkrijgend, introduceerde zichzelf als Nederlander van geboorte, echter van zijn 23e tot zijn 40e levensjaar in Indië doorgebracht hebbend. Zijne ervaringen daarginds hebben hem geleid tot het formuleeren van beginselen in zake onze koloniale politiek; en deze zijne beginselen brengt hij met instemming van het bestuur der Vrijzinnige bij zijne candidatuur op den voorgrond. En zij paren zich aan de vrijzinnig-democratische beginselen, eerlijkheid en zedelijkheid in de politiek, bestrijding van onrecht en machtsmisbruik, het streven ook naar een zoo groot mogelijke gelijkheid van levensvoorwaarden ter verzachting van de gevolgen van misstanden. Spreker verklaart zich een overtuigd voorstander der urgentie van grondwetsherziening tot invoering van algemeen kiesrecht voor mannen en vrouwen.

Tegenover het argument der tegenstanders, dat de herziening te veel tijd zal rooven, plaatst spreker het feit, dat in 1848 in 4 maanden tijds eene herziening is volbracht.

Omtrent het andere argument, dat onder de vigeerende Kieswet de sociale hervormingen even zoowel bereikt kunnen worden, geeft hij den tegenstanders der urgentie in overweging, zich dan maar ook in beginsel tegen grondwetsherziening te verklaren. Spreker levert vervolgens critiek op de in het vierjarig tijdperk, dat achter ons ligt, gegeven wetten. Dan zegt hij, dat ook Indië gebaat wordt, als ten onzent het kiesrecht geheel los gemaakt wordt van belasting. Hij verwacht na kiesrechtuitbreiding ook voor Indië hervorming van bestuur. Eerst schetst hij het samengaan der belangen van moederland en kolonie; daarop bespreekt hij de denkbeelden van minister Cremer omtrent gouvernements-koffiecultuur, de irrigatie, decentralisatiën en heerendiensten, zooals hij die ontwikkeld heeft in 1891, in eene vergadering van „Burgerplicht". De heer Cremer wilde de gouvernements-koffiecultuur binnen 5 jaren tijds opgeheven zien. Door hem werden voorgestaan plannen voor 16 bevloeiingswerken, welke ten goede zouden komen aan 577,000 bouws. Hij toonde zich een voorstander van decentralisatie van bestuur, financieel en administratief en volgens zijn inzichten moest ernstig gestreefd worden naar inkrimping, zoo mogelijk naar afschaffing der heerendiensten. Toen de heer Cremer in 1897 minister werd, mocht men alzoo de verwezenlijking dezer denkbeelden verwachten. En . . . . van al dit fraais is niets in vervulling gekomen. De gesmade tactiek der gouvernements-koffiecultuur is lustig voortgezet, terwijl een „omvangrijk onderzoek de plannen tot wijziging zéér heeft vertraagd". Alleen waar zij zichzelve reeds had afgeschaft, is ook officieel de gouvernementscultuur afgeschaft, en in het bijslag-

---

peignoir, en zelfs van een nauwsluitende japon.

In huis echter zwaait de sarong-kabaija haar scepter. 't Is ook zoo'n heerlijk losse kleeding, men heeft de beenen vrij, de voeten bloot in de geborduurde muiltjes. Men raakt er zoo aan verslaafd, dat men er niet meer buiten kan. Er zijn dames, die sarong-kabaija aantrekken zoodra ze uit het bed komen, en die haar niet afleggen tot vóór dat ze weer naar bed gaan.

De meesten echter kleeden zich vóór het diner.

Dikwijls ziet men ze in den naävond even naar binnen gaan en terugkomen getooid in die eeuwige sarong-kabaija.

Nu, deze huiskleeding, waarmee geen dame zich buitenshuis waagt, heeft op haar dien invloed, dat zij een tegenzin hebben gekregen in het uitgaan. Om uit te gaan of te ontvangen moet men gekleed zijn; om zich dus niet aan te kleeden, ontvangt men niet en gaat men niet uit. Ik hoor van hier uit, de ingezetenen van Batavia en Soerabaya daartegen protesteeren. Zij zullen zich beroepen op hun exquise diners, hun prachtige bals. Dat geef ik toe! maar zij ontvangen en gaan uit op een bepaalden dag en op een vastgesteld uur.

Ge hebt bij een familie belet gevraagd op den 1sten van de maand, kom niet op den 2den; wordt ge op een bepaald uur verwacht, kom niet vóór of nà dat uur; verwacht men u b. v. om 7 uur en ge verschijnt om half zeven, dan ontvangt mevr. nog niet; om half acht ontvangt mevrouw niet meer. (*) Om half zeven heeft mevrouw haar sarong-kabaija nog niet afgelegd; om half acht heeft zij ze weer aangetrokken. De zoo aangename gewoonte in Europa om onverwacht bezoek te ontvangen en een avondje te improviseeren komt op Java niet voor. Men komt bij elkander op een vastgestelde datum; men amuseert zich op een vastgesteld uur; men wordt als 't ware gewaarschuwd om voor dàt oogenblik daartoe gedisponeerd te zijn. Dat is de dood voor het gezelschapsleven (**)

Dat is een der redenen, die ik boven opgaf. Ziehier een tweede oorzaak.

De hollandsche samenleving heeft onder talrijke invloeden, te uitvoerig om hier uiteen te zetten, een kostbare levenswijze aangenomen; huis, bedienden, paarden, ieder op zichzelf goedkoop, maken te samengenomen de duurte uit.

De ambtenaren, meer dan anderen genoodzaakt hun stand op te houden, houden niets over van hun bescheiden traktement. De kooplieden en de landheeren hebben, als zij niet veel winst maken, veel moeite om wat op zij te leggen. In vroeger jaren meende men eerst rijk te zijn met een kapitaal van 1 millioen; tegenwoordig stelt men zich tevreden met de helft en zelfs met minder, en zij, die f 500000 bezitten zijn te tellen. Gij ziet bejaarde heeren, die hun zaken maar niet aan kant willen doen: dat komt omdat zij minder rijk zijn, dan men wel denkt, en omdat het huishouden het kapitaal hunner winsten verslindt. Men moet zich bezuinigen, maar men heeft er den moed niet toe: dat zou een ontbering zijn, een vermindering. Wat men niet bezuinigt op de dagelijksche uitgaven dat doet men op de buitengewone uitgaven: men bezuinigt op de recepties, met schaft het gezelschapsleven af.

Men leeft geïsoleerd en — naar men zich verbeeldt — op minder kosten. Er wordt hard gewerkt, de geest wordt geheel ingenomen door bezigheden en den blik houdt men gevestigd op het resultaat. Men stelt nergens belang in, wat niet op geld betrekking heeft, want geld is niet alleen het genot van het tegenwoordige: het is het einde van een eentonig leven; het einde der ballingschap: de terugkeer naar het vaderland.

(Wordt vervolgd).

(*) Zou het in Frankrijk gewoonte zijn om het op den 1sten der maand aangekondigde bezoek op den 2den af te leggen? — Schromelijk overdreven komen mij de laatste zinsneden voor: „verwacht men u enz." Het beperkte uur voor ontvangst is misschien vastgesteld voor officieele bezoeken of voor bezoeken van personen . . . . die men liever ziet gaan dan komen. (Vert.)

(**) Wat een zwartgallige opmerking!

Zou de gezelligheid in Indië sedert de laatste 20 jaren werkelijk zoo zijn achteruitgegaan? Een vrije en ongedwongen omgang, het familiare in- en uitloopen bij kennissen onderling is toch meer een kenmerk van het Indische dan van het Europeesche leven. (Vert.)

stelsel ziet spreker achteruitgang in stede van vooruitgang. Ook de ontworpen irrigatiën zijn sedert het optreden van den minister met nog meer bedachtzaamheid betracht. En sinds 3 jaren wacht men eene beslissing af op de schorsing der Solowerken; in Indië verwacht men het ergste: staking der werken. Dus wederom ook ten dezen stilstand, dat is achteruitgang. En de cijfers betreffende het aantal onbetaalde dagdiensten is in de laatste jaren niet gedaald, maar gestegen, van 19,268,172 in 1897 tot 21,113,800 in 1899. Ten aanzien van de decentralisatie is althans een ontwerp ingediend, doch te laat, drie jaren nadat de heer Cremer zijne portefeuille opnam, hoewel door hem zelven en den heer van Dedem de nieuwe regeling reeds lang voldoende was voorbereid. Men heeft het ontwerp nog niet in de afdeelingen kunnen onderzoeken. Gaat de portefeuille over in handen van een minister, die het nut der decentralisatie niet inziet, dan zal zij verschoven zijn ad kalendas graecas en daarvan zal de heer Cremer de schuld dragen. Vanwaar de teleurstelling? Op de liberale beginselen rust een vloek, die ze belet in daden over te gaan, de vloek der onoprechtheid. Men is niet bereid geweest tot financieele opoffering. Het optimisme van den heer Cremer, die meende, dat alles wel terecht zou komen bij milde toepassing van liberale beginselen, is bedrogen uitgekomen. Om de vrijzinnige beginselen in daden om te zetten, zijn, zegt spreker, maatregelen te nemen, ten einde het door onze schuld verbroken economisch evenwicht in de Indische staathuishouding te herstellen, in de eerste plaats scheiding der financiën en afrekening, op gronden van billijkheid, waardoor Nederland een aanmerkelijk financieel offer zal moeten brengen. Het nadeelig saldo berekent spreker op rond 200 millioen, het bedrag aan Indisch geld, dat feitelijk hier te lande verwerkt is ten eigen bate voor aanleg van spoor- en waterwegen. Moet daartoe de staatsschuld vergroot worden? De staatsinkomsten zijn voortdurend stijgend; spreker vertrouwt, dat bij gepaste zuinigheid de schuld metterdaad uit onze gewone inkomsten zal kunnen gekweten. Wordt de cereschuld afgestaan, dan kunnen de Solo-werken worden voltooid; Soerabaja kan dan door een goede haven worden geholpen en eene regeling voor het landbouwcrediet zal getroffen kunnen worden.

Spreker stelt voor de stichting van 100 landbouwbanken, elk met een kapitaal van f 50,000. De verbeteringen, waaronder te rekenen de nieuwe irrigatiewerken, uitbreiding van het telegraafnet over de buitenbezittingen, hooger vakonderwijs voor inlanders, zouden ten slotte lijden tot batige sloten, echter dan niet te bestemmen tot delging eener fictieve schuld aan Nederland, maar tot voortzetting der werken des vredes daarginds. Spreker prijst ten slotte het Kamerlid van Kol om de warmte en ijver, waarmede deze, zij 't als uitvloeisel van gansch andere beginselen, hervorming in den aangegeven zin voorstaat. Trouwens, ten opzichte der scheiding van Nederlandsche en Indische financiën gaan liberalen, vrijzinnigen en sociaal-democraten samen. Spreker hoopt op de vorming uit deze elementen, eener nieuwe koloniale hervormingspartij en verheugt zich in den bijval van den heer Pijnacker Hordijk. Ten slotte wijst hij op zulke hervorming in het politiek belang, tot behoud onzer door anderen zeer begeerde bezittingen, wier toeleg wij het best en het zekerst kunnen verijdelen door strikte rechtvaardigheid jegens de bevolking, opdat deze ons bestuur, en geen ander dan ons bestuur, beschouwe zal als een zegen!

De rede des heeren van Deventer werd *door vele aanwezigen niet met onverdeelde aandacht gevolgd*; menigeen in dezen kring *toonde in deze verkiezingsdagen maar weinig op te hebben met koloniale politiek*. (wij cursiveerden).

BANDA.

In de April-nummers van „Eigen Haard" komt eene boeiende beschrijving voor „van de Banda-eilanden" door „Bintang Djaveh", die zijn opstel eindigt met de woorden:

„Toen op den 7den Maart dezes jaars, in het „Paleis te Amsterdam, gelegenheid werd gegeven „voor de aanbieding der verschillende huwelijks„geschenken, geschiedde dit ook met het huldeblijk der ingezetenen van Banda. Als hun eenige „vertegenwoordiger verscheen toen de heer A. E. „Bruinier, die gedurende zijn tijdelijk verblijf in „Europa aan den wensch zijner medebewoners „van de Banda-groep aldus gevolg kon geven, „om de Koningin en Haren Gemaal te overtuigen „van de liefde en genegenheid, welke de ver„wijderde kolonie het Huis van Oranje toedraagt.

„Met groote ingenomenheid aanvaardde de „Koningin het fraaie zeer eigenaardige geschenk. „Zij bezichtigde het geheele album met belang„stellende aandacht en vroeg daarbij herhaaldelijk „inlichtingen aan den heer Bruinier, die Hare „Majesteit allerlei bijzonderheden meedeelde. Meer „bepaald wenschte de Koningin ook iets te ver„nemen over den tegenwoordigen economischen „toestand van de Banda-groep, waarop de heer „Bruinier zich tot zijn leedwezen genoopt voelde „tot de getuigenis, dat door verschillende om„standigheden de naaste toekomst met bezorgd„heid wordt te gemoet gezien.

„Laat ons besluiten met den wensch, dat „deze toestand althans niet van langen duur „moge zijn en dat, tegelijk met eene verbetering „van de gemeenschapsmiddelen, nieuwe voor„spoed moge neerdalen over Banda en zijne be„woners".

INGEZONDEN.

Aan
de Redactie van „Oost en West".

Geachte Redactie.

In nº. 3 van Uw blad las ik het ingezonden artikel „Wat doen wij met Suriname?" Delft, J. v. Zw. Men moet helaas des stellers bewering als juist erkennen, dat het Moederland te kort schiet in gezonde belangstelling; eene belangstelling, die wel in ruimer kring begint uit te zetten, maar nog weinig praktische resultaten levert, zoodat op veel te bescheiden schaal partij wordt getrokken van de rijke hulpbronnen, die het land bezit. En zeker, de geschiedenis van den dag bewijst ons, dat voor Nederland niet slechts een denkbeeldig gevaar bestaat in den niet te verzadigen appetijt der naar Koloniaal bezit strevende groote machten dezer aarde.

Het waren dergelijke gedachten, die schrijver dezes eenige beschouwingen in de pen gaven naar aanleiding van de behandeling in de Tweede Kamer der laatste Surinaamsche begrooting, waaraan Het Vaderland van 13/14 Januari dezes jaars een gastvrije plaats verleende.

Met het „gebrek aan werkkrachten" maakt m. i. de heer J. v. Zw. zich de afrekening wat al te gemakkelijk. Het is niet duidelijk tot wien het verwijt van het „lamlendig excuus" wordt gericht, maar het komt mij voor, dat indien het den werkgever geldt, te vlug geoordeeld wordt. In de werkelijkheid is het vraagstuk niet zoo gemakkelijk opgelost, zelfs niet door hen, die, ofschoon over het noodige kapitaal beschikkende, daarmede niet alle factoren beheerschen, van invloed bij den aanvoer van werkkrachten. En al hing overigens de vervulling van alle andere voorwaarden van hem af, dan zou het dienstig zijn te vermelden, dat hij ten slotte rekening had te houden met de toestemming der Koloniale Regeering Eene materie als deze, waarmede belangen gemoeid zijn, in alle opzichten verder reikende dan het onmiddellijk belang van hem, die in de eerste plaats van de werkkrachten profiteert en dikwijls met de belangen van dezen strijdig, lijkt mij uitsluitend regeeringstaak. Hiermede wordt niet gezegd, dat de belanghebbenden daarin niet moeten gehoord worden, zooals b. v. geschiedde bij de vaststelling van het contract tusschen de Nederl.-Indische en Surinaamsche regeeringen voor de emigratie van Javanen naar Suriname; ook niet, dat de regeering die taak op zich moet nemen zonder vergoeding, maar wel, dat de regeling moet verblijven bij de regeeringen der betrokken landen, om redenen, die bij de verdere bespreking van zelve in het oog springen.

Beginnen wij met de vermelding van enkele feiten uit de geschiedenis, die Suriname in zake ons thema achter ons heeft.

De aanvoer van werkkrachten sedert Suriname door den kommandeur Abraham Krijnssen in bezit was genomen en tot volksplanting werd gepromoveerd, is voor het land een levensvraag geweest en het gebleven tot den huidigen dag. Eene oorspronkelijke bevolking toch, die zich onder leiding en dienst van de usurpators wilde stellen tot ontginning van den bodem, werd er niet aangetroffen; de Indianen hebben, hoe vreedzaam ook van aard, in tegenstelling met hunne noordelijke stamgenoten, zich altijd onttrokken aan nauwere aanraking met de zoogenaamde beschaafde wereld. Men heeft hen dan ook met rust gelaten en ze niet gedwongen tot een werk, waarvoor ze ten eenenmale ongeschikt waren. Liever nam men zijn toevlucht tot het middel bij uitnemendheid dier tijden: den invoer van slaven; het is de westkust van Afrika voornamelijk, die het gewenschte materiaal in voldoende hoeveelheid heeft geleverd. Geen halve maatregelen werden genomen, als men nagaat dat na 1804, toen door het Engelsch tusschenbewind de aanvoer van slaven beperkt was geworden, er nog jaarlijks ongeveer 2500 werden aangebracht. Eerst in 1818 werd de invoer geheel verboden, tot 1863 evenwel bleef de slavernij in wezen. Eene volkstelling in 1791 gehouden, deed de bevolking der kolonie schatten op 58000 zielen, buiten de boschnegers (weggeloopen slaven) en Indianen, zoodat veilig mag worden aangenomen, dat de bevolking bij den aanvang der 19de eeuw grooter was dan op dit oogenblik. Ten onrechte zou men hieruit de gevolgtrekking willen maken, dat de ingevoerde negers in Suriname minder goed aardden, dan in hun geboorteland; de oplossing voor den teruggang sedert 1791 kan voornamelijk gevonden worden in de opeenvolgende pokken-epidemiën, die in de laatste jaren der 18de en de eerste jaren der 19de eeuw duizenden slachtoffers maakten.

Met de afschaffing der slavernij verviel deze gemakkelijke en minst kostbare wijze van verkrijging der brute werkkrachten. Nog een tienjarig overgangstijdperk, waarin de volle heerschappij ever de slaven had opgehouden te bestaan, hoewel zij nog verplicht waren onder contract voor de vroegere eigenaren te werken, en dan zien we de vroegere slaven als vrije lieden in de maatschappij verkeeren, de meesten bezield met een diepen afkeer van het werk, dat hen herinnerde aan dien dienstbaren staat van weleer. Hunne geringe behoeften en de natuurlijke rijkdom van den bodem werkten er niet toe mede genezing te brengen voor dit vooroordeel.

De regeering was er tijdig op bedacht geweest maatregelen te nemen tegen het te verwachten tekort aan beschikbare handen voor den grooten landbouw. Bij de wet van 8 Augustus 1862 werden bepalingen gemaakt, ter aanmoediging van de vrije kolonisatie naar Suriname en premiën uitgeloofd voor aanvoer van vrije arbeiders. Aan het beoogde doel schenen deze maatregelen echter niet te beantwoorden, want van de zijde van den grooten landbouw ging het verzoek uit aan de regeering, om even als in de naburige Engelsche koloniën, arbeiders uit Britsch Oost-Indië te kunnen betrekken. In die koloniën was namelijk in 1838 de slavernij reeds afgeschaft, en had men door middel van bedoelde emigratie op afdoende wijze baat gevonden voor het gebrek aan werkkrachten.

Het is bijna niet aan te nemen, dat dit verzoek van de Surinaamsche plantage-eigenaren niet destijds al de Nederlandsche regeering op het denkbeeld gebracht zou hebben, het voorbeeld door Engeland gegeven, ten volle na te volgen, nl. uit *eigen* koloniën den weg voor emigratie naar Suriname te openen en dat eerst in 1890, de uitvoerbaarheid daarvan werd aangenomen, het jaar, waarin op aandringen van Amsterdamsche belanghebbenden bij cultures in Suriname, een bescheiden proef genomen werd met Javaansche emigranten. Hoe dit zij, in 1870 kwam een verdrag met Engeland tot stand, ten gevolge waarvan een geregelde stroom van arbeiders uit Britsch Oost-Indië naar Suriname is gevloeid, slechts tijdelijk gestoord door cholera en pest. Ongetwijfeld is als eerste gevolg van dien geregelden aanvoer van Britsch-Indische emigranten de groote landbouw in Suriname voor ondergang behoed gebleven, maar als tweede gevolg bestaat zijn bevolking heden ten dage voor een klein vierde gedeelte uit Britsch-Indiërs, met welke de Engelsche regeering voeling blijft houden, die onder hare hooge bescherming staan, niet in naam, maar inderdaad en wier aanwezigheid Suriname b.v. noopt er zoogenaamde koeliescholen op na te houden, waar de kinderen van Britsch-Indische emigranten in hun moedertaal onderwezen worden. Onder de leervakken behooren zoo ik meen Engelsch en Engelsche geschiedenis. Nu mag eene instelling als deze, ter wille van de Britsch-Indische immigranten uit een oogpunt van billijkheid zeer goed te verdedigen zijn, men kweekt op deze wijze geen kolonisten, hetgeen immers de volggedachte is bij eene behoorlijke emigratie.

Om geen verkeerde indrukken te vestigen, zij hier vermeld, dat van die koeliescholen lang niet door alle immigrantenkinderen wordt of kan worden gebruik gemaakt, eensdeels omdat niet alle emigranten het nut hiervan beseffen, anderdeels omdat die scholen niet zóó talrijk verspreid zijn. Maar ondanks den geringen invloed der bedoelde scholen vormen de Britsch-Indiërs een scherp afgescheiden deel der bevolking, zich hoegenaamd niet aansluitende bij de overige gekleurde elementen, die in Suriname wellicht in meer rassen en nuancen vertegenwoordigd zijn, dan ergens ter wereld.

Zoo werd b.v. in 1864 door de Nederlandsche Handelmaatschappij een proef genomen met den invoer van 250 Chineezen. Na afloop hunner werkcontracten verspreidden zich dezen over de kolonie; zeer enkelen vestigden zich ter uitoefening van den kleinen landbouw, nog enkelen beoefenden een ambacht, maar verreweg het grootste gedeelte vindt men terug als winkelier en kooplieden. Zij vermengden zich meestal met de inlandsche bevolking, daarbij hun geloof en staart verzakende en schonken hun nieuw vaderland een talrijke nakomelingschap. Over het algemeen gedragen zij zich als ordelijke, rustige burgers, tegen wie men alleen als grief aanvoert, dat zij zich meester maakten van een deel van klein- en groothandel.

In 1890 werd, zooals gezegd, de eerste proef van eenige beteekenis genomen, wederom door de Nederl. Handelmpij., met een 100tal emigranten van Java en Madura. Niettegenstaande het gehalte van deze eerste bezending, vooral wat hun geschiktheid voor veldarbeid betrof, veel te wenschen overliet, mocht de proef als geslaagd beschouwd worden en gingen er stemmen op voor voortzetting.

Op een adres van meest Amsterdamsche plantageeigenaren mocht de volle instemming van den toenmaligen Minister van Koloniën, Baron van Dedem, verkregen worden. Bij Resolutie van 18 Febr. 1895, lett. B nº. 27, werd aan adressanten te kennen gegeven, „dat de Minister volkomen overtuigd is van „het groote nut, dat voor Suriname kan worden „verwacht van eene geregelde emigratie van Javaan„sche arbeiders en daarom ook gaarne medewerkt om „alle belemmeringen uit den weg te ruimen, welke „die emigratie zouden kunnen bemoeilijken, en dat „hij dan ook reeds met den Gouverneur-Generaal „van Ned.-Indië in overleg is getreden om te geraken „tot opheffing van de bezwaren, welke tegen de be„staande regeling op dat stuk gerezen zijn".

Eene lezing 7 Mei 1895 door Jhr. Mr. Elout van Soeterwoude, voorzitter der Vereeniging voor Suriname op het Indisch Genootschap te 's-Gravenhage gehouden, was een warm pleidooi voor emigratie van Java naar Suriname, om zoodoende tot kolonisatie te komen, terwijl in de Eerste Kamer de heer Franssen van de Putte zich als voorstander der zaak deed kennen.

De gewenschte regeling kwam in zooverre tot stand, dat de werving in Oost-Indië werd opengesteld, zoodat telken jare gedurende de Hollandsche zomermaanden (omdat de reis via Amsterdam per mailboot gaat) elke boot van den Kon. West-Ind. maildienst tot een honderdtal arbeiders van Java en Madura in Suriname ontscheept. Elke belemmering schijnt evenwel nog niet buitengesloten; zoo stokte b. v. van in 1899 de aanvoer plotseling tengevolge van in Oost-Indië gerezen administratieve zwarigheden, eene stagnatie, die dubbel ongelegen kwam, omdat het saizoen verstreek vóór de zwarigheden waren opgelost en de emigratie uit Britsch-Indië spoedig daarna moest afgebroken worden voor het pestgevaar. Maar er bestaan nog belemmeringen van anderen aard, of liever aan het geheele systeem kleven groote gebreken. Zij, die ons hierover kunnen inlichten, zijn in de eerste plaats degenen, die weten hoe in Oost-Indië de werving geschiedt; het zijn de doktoren, die de emigranten bij aankomst in Suriname keuren; het zijn de Surinaamsche plantage-gezagvoerders, die tuin- en veldarbeiders noodig hebben.

Indien voor Suriname wordt gezocht naar den weg ter ontwikkeling, en men vindt op advies van deskundigen als bovengenoemden, een der middelen in emigratie van Javanen, dan zal het toch duidelijk zijn, dat het niet onverschillig is, hoe men het middel toepast, zoowel in hoeveelheid als in gehalte.

Zou het orgaan van de vereeniging „Oost en West"; die zich de belangen van beide partijen aantrekt, niet het aangewezen blad zijn ter bespreking van het onderwerpelijke vraagstuk?

Voor het belang daarin voor onze West gelegen, behoeft wel geen verder argument te worden bijgebracht, zoodat als groote vraag overblijft: hoe doet het vraagstuk zich voor, beschouwd van het standpunt van onze Oost, in de eerste plaats voor de betrokken emigranten, in de tweede plaats in betrekking tot oeconomische en politieke belangen?

Bij de beoordeeling van de belangen der emigranten zal de uitspraak moeten zijn aan hen, die bekend zijn met Oost-Indië, speciaal met die gedeelten van Java, waar ten gevolge van overbevolking, slechte irrigatie of welke oorzaken ook, herhaaldelijk hongersnood heerscht, maar die zich tevens op de hoogte kunnen stellen van de omstandigheden, waarin de overgebrachte Javanen in Suriname verkeeren. We raakten hierbij reeds aan het oeconomisch belang voor Java en mogen, als dit in het algemeen bij de quaestie betrokken wordt, ter loops aanvoeren, dat de cijfers voor Oost of West een geheel verschillende beteekenis hebben. Enkele duizenden, weinig wegende op de jaarlijksche toename der bevolking van Java met over drie honderd duizend zielen, beteekent voor Suriname een overvloedigen toevoer; één druppel overtollig bloed van Java, kan voor Suriname een teug nieuw leven zijn.

Ten slotte komt het politiek belang van Oost-Indië medespreken en het zou mij niet verwonderen, indien dit destijds, toen de Nederlandsche Regeering werd aangezocht hare medewerking te verleenen tot den invoer van Britsch-Indische emigranten, zwaarder heeft gewogen, dan de vrees voor het invoeren eener vreemde nationaliteit in eigen kolonie. Bij het aangaan van hun verbintenis wordt den emigranten vrijen terugtocht naar hun land gewaarborgd. Houdt men in verband dus met mogelijken terugkeer in het oog, de plaats, die de inlander in Oost-Indië in de maatschappij inneemt, terwijl hij met zijn komst in Suriname, behoudens zijn werkcontract, wordt een vrij burger, in alle opzichten, ook in rechtsbedeeling, gelijk staande met den Europeaan, dan wordt het begrijpelijk, dat de Ned.-Ind. regeering de emigratie niet gunstig gezind zou zijn. Zij is allicht niet gesteld op terugkeerende emigranten, die aan een grootere mate van vrijheid van beweging zijn gewoon geraakt, dan waarin de Javaan zich verheugt. Alleen zou ik hier onmiddellijk als tegenwicht de bewering willen stellen, dat de kans op terugkeer geringer wordt, naar mate de emigratie zelve behoorlijk wordt geleid. Onder de tegenwoordige omstandigheden reeds, is de terugkeer betrekkelijk gering, worden nu de emigranten, zooals voor de hand zou liggen, gerecruteerd uit de noodlijdende streken *en uit de landbouwende bevolking*, dan zullen zij zelve meerderde voorwaarden medebrengen voor een zich wel bevinden in het nieuwe land, ongetwijfeld de sterkste drijfveer, om niet terug te verlangen naar het geboorteland.

Moge hetgeen door mij in deze werd ter sprake gebracht, aanleiding geven tot het ontsteken van meer licht van het Oost-Indisch standpunt uit; het gewicht daarvan voor beide koloniën zal wel niet betwist worden. Maar moge daarna ook de Nederlandsche Regeering als bemiddelaarster optreden, om de emigratie zóó te regelen, als het meest overeenkomt met het belang van de emigranten en met dat van Oost- en West-Indië. Voor onze Oost kan 't zijn, een gezonde afvoer van overmatige bevolking, voor Suriname een nieuwe levensbron.

Nijmegen, 25 Mei 1901. A.

Wij ontvingen dit stuk reeds vóór 't verschijnen van no. 6, maar 't bleef liggen uit plaatsgebrek. De feiten, waar A over klaagt kwamen ons ook van anderen kant ter oore; men schijnt in Oost-Indië het gemeenschappelijk belang niet ter harte te nemen. De openingsrede 10 Mei door den Gouverneur van de Kolonie Suriname gehouden is trouwens eene bevestiging der grieven van A. R. C.

Indische grieven.

II.

Indië heeft spoorwegen noodig. Spoorwegen niet alleen hier op Java, doch vooral ook op Sumatra en Borneo en later op Celebes en de andere eilanden. 't Kleine Nederland heeft nu, dank zij vooral de vroegere „Batige sloten der Indische Begrooting", een net van plm. 2500 K. M. en 't viermaal grootere Java, met vijfmaal meer inwoners, bezit nog geen 1200 K. M.

Voor Java zouden wij wenschen:

a. Voltooiing der groote lijn Anjer—Banjoewangi.
b. Aanleg lijn Cheribon—Melamboeng en
c. Aanleg lijn Rangkas—Betoeng—Menes—Laboean (Peperbaai).

Samen plm. 300 K. M.,
plm. 25 millioen gulden.

Voor Sumatra:

a. Voltooiing lijn Koeta Radja—Seulimeum—Padang Tidji.
b. Voltooiing lijn Padang Tidji—Segli—Idi-Banjan—Koewala Simpang—Medan.
(verbinding dus van Koeta Radja met Medan, voorstel van Heutsz).
c. Aanleg lijn Olehleh—Lepong—Lehong—Daja—Melaboeh—Tampattoean—Teroemoen—Singkel—Siboga—Padang.
d. Aanleg lijn Siak—Ombiliën kolenvelden.
e. Aanleg lijn Siak—Medan.
f. Aanleg lijn Ombiliën kolenvelden—Tebing Tinggi.
g. Aanleg lijn Benkoelen—Tebing Tinggi—Lahat—Moeara Enim—Palembang en
h. Aanleg lijn Lahat—Menggala—Telok Betong.

Samen plm. 3000 K. M.,
plm. 219 millioen gulden.

Voor Borneo:

a. Aanleg lijn Pontianak—Moeara Teweh—Samarinda en
b. Aanleg lijn Moeara Teweh—Bandjermasin.

Samen plm. 1800 K. M.,
plm. 125 millioen gulden.

Totaal is voor spoorwegen dus plm. 325 millioen gulden noodig. De aanleg van zijlijnen, stoomtrams en ijzeren banen op Celebes en enkele andere kleine eilanden zou aan particulieren kunnen worden overgelaten (onder rentegarantie uit de Nederl. Indische schatkist).

Het is duidelijk, dat groote openbare werken, waarvan ook volgende generaties zullen profiteeren, bekostigd moeten worden uit:

Openbare leeningen, waarvan de lasten kunnen worden verdeeld over 'n groot aantal jaren.

Wij komen daar later op terug.

Spoorwegen zijn intusschen broodnoodig, zoowel om commercieele, politieke als strategische redenen. Slechts bij uitzondering (o.a. in het geval van de lijn Kalisat—Banjoewangie) begon men hier in Indië met den aanleg van een spoorweg, waar zij niet reeds sedert geruimen tijd aan een lang gevoelde behoefte voldeed of waar men niet op spoedig volgend rendement kon rekenen. In onontgonnen streken werden eigenlijk nimmer z.g. *pionierlijnen* gelegd.

Hoe geheel anders handelden b. v. de steeds practische Engelschen op Malakka! Vóór een kwart eeuw waren de nu zoo welvarende landschappen Perak, Selangar, en Soengei Oedjong nog woeste rimboe, nog oerwoud.

En thans? Thans overtreffen er de inkomsten verreweg de uitgaven. Dit dankt de bevolking van het Maleische Schiereiland en ook Engeland voornamelijk aan den aanleg van wegen en spoorstaven, die later de ontginning der rijke tinmijnen en het landbouwbedrijf hebben mogelijk gemaakt.

Malakka is wat klimaat en natuurlijke gesteldheid betreft het best met Sumatra te vergelijken, met Sumatra, dat onze schoonste bezitting zou kunnen worden.

Hoeveel millioenen heeft de thans zoo rijke welvarende Oostkust niet reeds opgeleverd. De daar in tabak en petroleum verdiende kapitalen zoeken verdere plaatsing op Sumatra! Let op de volkscultuur van peper in Atjeh en de Lampongs, op de heerlijke koffie der Westkust, denkt aan de 200 millioen ton kolen in de Ombiliën-velden, aan de petroleum, die Palembang, Langkat en last not least Perlak voor ons bewaren, aan de goudertsen gevonden in het gebergte enz. enz.!

En dan te weten, dat 't rijke, kolossale eiland Sumatra slechts vier millioen inwoners heeft en er bij U in Holland en hier op Java overbevolking dreigt!

Nederland is verplicht Sumatra krachtig te ontwikkelen, de welvaart der Maleiers, Batakkers en Atjehers daardoor hoog op te voeren en de emigratie van Javanen naar Sumatra in de hand te werken.

Ter vervulling van dien plicht legge men spoorwegen aan.

Bandoeng, 25 April 1901. SI ANOE.

ADVERTENTIËN.

Assurantie Maatschappij tegen **Brand**schade

DE **NEDERLANDEN** van 1845.

Hoofd-Directie te 's-Gravenhage:
CAREL HENNY, Directeur;
Mr. J. J. HENNY, Adj.-Directeur.

Kantoren: 's-Gravenhage, Kerkplein, hoek Prinsestraat. — Amsterdam, Sophiaplein. — Rotterdam, Zuidblaak 24 (Beursplein). — Breda, Prinsenkade. — Alkmaar, Langestraat. — Nijmegen, Inde-Betouwstraat 8. — Groningen, Akerhof, hoek Akerstraat. — Zutphen, IJselkade.

Kapitaal . . . . . f 4,000,000.00

Verzekering tegen **BRAND-** en **INBRAAK**schade tegen vaste en zeer billijke Premiën, zonder Inleggelden of Nabetalingen.

Vertegenwoordigd o. a. in alle hoofdplaatsen van Nederlandsch Oost-Indië en te Paramaribo.

Een officierswedue, z. k. wenschte gaarne een

Ind. Meisje,

liefst ouderloos in huis te nemen en te verzorgen, tegen een kleine vergoeding.

Brieven franco bureau van dit blad No. 52.

ERNEST CASSUTO
Tandarts,
PIETER BOTHSTRAAT No. 1;
BEZUIDENHOUT,
Den Haag.
SPREEKUUR dagelijks van **1** tot **5**.

E. J. F. VAN DISSEL & ZONEN,
EINDHOVEN.

FABRIEK van
LINNEN TAFELGOEDEREN enz. enz.

Inrichting voor het maken, borduren en festoneeren.

SPOEDIGE AFLEVERING.

PRIJSCOURANTEN alsmede ruime keuze van STALEN en MODELLEN,
worden op aanvrage franco toegezonden.

AGENTESSEN GEVRAAGD
met relatiën onder den gegoeden stand.

HAAGSCHE MUZIEK-HANDEL HOFSPUI No. 97. — ENDERLÉ en OOSTERVEEN HOFSPUI No. 97.

G. KERNER & Co.

PRIJSCOURANT GRATIS en FRANCO.

Gebr. TEN HOUTEN
Lange Houtstraat 4. Teleph. No. 926.
Den Haag. — Utrecht.

Slaapkamer-Ameublementen.
ENGELSCHE LEDIKANTEN.
BEDDEN, DEKENS, MATRASSEN enz.
GEGARNEERDE WIEGEN en KINDER LEDIKANTEN.
Ledikanten voor Indië.
Behangerij. **Stoffeerderij.**

Fabriek „SIMANALAGI" Den Haag.
KEPPLERSTRAAT 138—144.
Ingrediënten voor de INDISCHE RIJSTTAFEL, als:
Samballans, Boemboe's, Atjars, Manisans, diverse **Kruiden, Visch-Artikelen,** diverse **Keuken-gereedschappen.**
Prima HOLLANDSCHE TAFELZUREN, Likeur «LALIDJIWO»
Diverse LIMONADE-SIROPEN.

CONFÉRENCE

par **Mr. D. LEVAT,** Ingénieur Civil des mines à Paris, sur la Guyane Française et Suriname, les chemins de fer à créer dans l'une et l'autre de ces colonies voisines et amies et leurs ressources minières.

VENDREDI 14 JUIN

dans la grande salle DILIGENTIA, Lange Voorhout La Haye,
à 8½ du Soir.

La conférence sera illustrée par des projections photographiques.

ENTRÉE LIBRE
pour les membres de **„Oost en West"** et de **„l'Alliance Française".**

PRIX DES PLACES POUR LE PUBLIC.

Dans la Salle . . . *f* 0.50 Au Balcon . . . *f* 0.25

On pourra obtenir des cartes à la salle Diligentia où des places reservées peuvent être retenues **Jeudi** et **Vendredi** 13 et 14 Juin de 9 heures m. à 3 heures a. m.

Coöperatieve Vereeniging „DE WEKKER"
DEN HAAG.
Reform-Kleeding en Huisarbeid.
JAPANSCHE BLOEMEN-ARRANGEURS
50 en **70** cts.

Van verschillende kanten wordt krachtig gewerkt om in District III van 's Gravenhage het kamerlid

J. M. PIJNACKER HORDIJK

te doen vallen. Wij sporen daarom

ALLE KIEZERS in District III

die het goed met Indië meenen,

aan, om **aanstaanden Vrijdag** hun onverschilligheid te overwinnen en hun stem te gaan uitbrengen op

J. M. PIJNACKER HORDIJK.

Het kan op één enkele stem aankomen!

Eenige leden van Oost en West.

L. LANGE,
23 Wagenstraat, 's-Gravenhage,
TELEPHOON No. 659.

Sigaren in alle soorten en prijzen.
Doelmatige verpakking voor de tropen.
Specialiteit voor Export.

Meubelfabriek, Behangerij, Stoffeerderij, Beddenmakerij,
Gebr. ROOS,
Roggestraat 4 en 12, Arnhem,
Intercom. Telefoon 242.

Speciale inrichting voor geheele meubileering van Huizen en Villa's.
Extra gunstige voorwaarden voor verhuring van Gemeubileerde Villa's en Woonhuizen.

Begrooting en Prijscourant Kosteloos.
Franco verzending door geheel Nederland.

Enorme Keuze. Soliede Bediening. Goedkoope Prijzen.

AU BON MARCHÉ - MODES.
Dames- en Kinderhoeden,
Voiles, Tulle, Linten, Bloemen, Veeren.
Wagenstraat 58, Den Haag.

Gebr. TEN HOUTEN,
UTRECHT, DEN HAAG.

Compleete Meubeleering.
SPECIALITEIT IN
Slaapkamer-Artikelen.
Soliede bewerking. Zeer billijke prijzen.

Administratie-Kantoor „Insulinde".
Volgestort Kapitaal f 100.000.—
Prinsengracht 1087, Amsterdam.

Belast zich met: Het Administreeren en in bewaring nemen van fondsen en andere geldswaardige papieren. Het administreeren van alle roerende en onroerende goederen. Het koopen en verkoopen van Effecten en het uitvoeren van alle Beurszaken. Het geven van rentevergoeding in Rekening-Courant. Het nemen van gelden à deposito en het nemen en geven van gelden op prolongatie. Het wisselen van vreemd bankpapier en muntspeciën. Het verzilveren van coupons. Het syndicateeren en emitteeren van solide Maatschappijen.

Telegram-Adres: INSULA. De Directie,
A. C. ENGELBERTS. J. SCHEUER.
Correspondent voor 's-Gravenhage:
K. J. THOMAS, K. Emmakade 99.

Magazijn „HET ANKER" — **Veenestraat 49, Den Haag.**

Indische Uitrustingen
voor DAMES en HEEREN,
in alle Prijzen.

Haagsche Assurantie-Compagnie
voor Brand enz. van 1805.
te 's Gravenhage.
Kantoor Z. O. Buitensingel 245 b/h. Bezuidenh.
Directeuren:
W. F. MASTENBROEK en C. W. VERSTEGE.
Commissarissen:
Mr. W. K. F. P. Graaf van BYLANDT.
Mr. J. G. GLEICHMAN.
A. J. H. VAN KAPPEN.

J. H. v. Horssen,
KLEEDERMAKER,
Luthersche Burgwal 19, Den Haag.

Steeds voorradig een nieuwe sorteering **Nouveauté's stoffen** waarvan de goederen tegen de navolgende prijzen geleverd worden:

Gekleed costuum	van af	f	34	tot f	56
Jaquet	„	„	„	28	„	46
Veston	„	„	„	22	„	42
Demi-Saisons	„	„	„	16	„	30
WinterJassen	„	„	„	20	„	56

Goed passende coupe en solide bewerking.

Fabriek en Magazijnen „DE NIJVERHEID"
BREDA.
Behangerij, Meubelfabriek,
Stoffeerderij,
Bedden- en Matrassenfabriek.
Mart. Lefel-Oomen,
Hofleverancier.

Concureerendst adres voor compleete meubeleering.
Enorme voorraad. Lage prijzen. Directe levering.
Geïllustreerde prijscatalogus Gratis en franco.

C. J. v. d. MEER,
Waldeck-Pyrmontkade 11, 11a, 13,
DEN HAAG.

HANDEL
in Wijnen, Binnen- en Buitenlandsche Bieren, Minerale en Medicinale Bronwateren en Gedistilleerd.
SPECIALITEIT
in Bordeaux-, Bourgogne-, Port-, Rijn- en Moezelwijnen.
Champagne en Cognac.

Vleeschhouwerij
W. L. DE ZWAAN,
56 Zoutmanstraat 56, Den Haag.

Beveelt zich beleefd aan voor de levering van
uitsluitend prima kwaliteit
RUND, KALFS en LAMSVLEESCH
tegen **concurreerende** prijzen.

Stoomvaart-Maatschappij
„ROTTERDAMSCHE LLOYD"
Maildienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië
in verbinding met de diensten der
Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam.	van Marseille.	te Port-Said.	te Padang.	te Batavia.
Sindoro *	29 Juni	11 Juli	16 Juli	4 Aug.	6 Aug.
Merapi	13 Juli	25 „	30 „	18 „	20 „
Salak	27 „	8 Aug.	13 Aug.	1 Sept.	3 Sept.
Lawoe	10 Aug.	22 „	27 „	15 „	17 „
Ardjoeno	24 „	5 Sept.	10 Sept.	29 „	1 Oct.
Soembing	7 Sept.	19 „	24 „	13 Oct.	15 „
Gedé	21 „	3 Oct.	8 Oct.	27 „	29 „
Oengaran	5 Oct.	17 „	22 „	11 Nov.	13 Nov.

* Dubbel schroefstoomschip. 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.

De Hoofd Agenten: **Ruys & Co.,** *Rotterdam.*
De Agenten: **Courier dit Dubekart & Co.,** Anna Paulownastraat 1*d*, *'s-Hage.*

Ondergeteekende .....

wenschte $\frac{\text{Donateur-trice}}{\text{Lid}}$ *te worden van de Vereeniging* „Oost en West" *tegen betaling eener jaarlijksche contributie van f* ..... *of door eene gift in eens van f* .....

Handteekening en volledig duidelijk adres.

.....

.....

NB. Doorslaan wat men niet wil.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.

Bijblad van
OOST en WEST
behoorende bij **No. 7.**

Jaarverslag van de Vereeniging « Oost en West» uitgebracht in de Algemeene Vergadering van 18 Mei 1901.

Ten tweeden male vervult het Hoofdbestuur de taak om ingevolge artikel X der statuten verslag uit te brengen over den toestand der Vereeniging en over den in het afgeloopen jaar verrichten arbeid.

Evenals het vorige jaar kunnen wij ook nu met voldoening terugzien op het verledene en op een merkbaren vooruitgang van onze Vereeniging wijzen.

Het aantal donateurs en leden is aanzienlijk toegenomen en bedraagt thans reeds meer dan 1200. — Afdeelingen zijn opgericht te Breda, Utrecht, Arnhem, Groningen en Amsterdam, terwijl zich onlangs te Batavia (Weltevreden) eene Afdeeling „Nederlandsch Indië" heeft gevormd, die de vertegenwoordigster der Vereeniging voor geheel de Oost zal zijn, ook dan, wanneer, zooals wij hopen, plaatselijke afdeelingen zullen worden gesticht. — Zoodra de afdeeling Breda was tot stand gekomen, had er te 's Gravenhage eene algemeene vergadering plaats, waarin het beheer van het Hoofdbestuur en dat der Afdeeling 's Gravenhage, die tot zooverre één waren geweest, werden gescheiden en zes leden werden aangewezen, om voorloopig in het Hoofdbestuur zitting te nemen, totdat de Afdeeling in hare jaarlijksche algemeene vergadering een beslissende keuze zou doen. Die laatste vergadering had plaats den 16den April jl. en om zitting te nemen in het Hoofdbestuur werden toen aangewezen: Mevrouw M. ten Bosch—Bosscher, de heeren G. P. H. H. Gonggrijp, Mr. A. Slotemaker, Mr. G. van Slooten, Mevrouw H. Tersteeg—Pronk en Mevrouw N. van Zuylen—Tromp, die de functiën als volgt verdeelden:

Presidente: Mevrouw van Zuylen—Tromp.
Secretaris: Mr. Slotemaker.
Penningmeester: de heer Gonggrijp.

Uit dit zestal zal heden door de algemeene vergadering, volgens artikel 13 van het Huishoudelijk reglement het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging moeten worden gekozen nl. een voorzitter, een secretaris en een penningmeester van het Hoofdbestuur.

Zooals uit de verantwoording der penningmeesteres van de afdeeling 's Gravenhage blijkt, is de financiëele toestand dier afdeeling, die tot het einde van het vorige jaar alle kosten der Vereeniging droeg, niet ongunstig. Moeilijk is het echter om nu reeds te zeggen of de 10 pct. en 25 pct. van de inkomsten der afdeelingen, die ter beschikking van het Hoofdbestuur komen, bij het tegenwoordig getal leden, dat samen ongeveer f 2000 's jaars contributie betaalt, voldoende zal zijn, om de uitgaven te bestrijden, die vooral de arbeid der 4de en 5de commissie medebrengt. In den loop van dit jaar zal zulks kunnen blijken.

Het staat echter vast, dat wil de Vereeniging beantwoorden aan haar hoofddoel, zooals dit meermalen, ook in ons orgaan is omschreven:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds, zij dan in ledental nog aanmerkelijk zal moeten vooruitgaan, waardoor zij ook over meer geldmiddelen zal kunnen beschikken. Wij blijven in dit opzicht echter met gerustheid op de toekomst vertrouwen, want het gezonde beginsel, **dat ieder Nederlander de koloniën even goed moet kennen, als de provinciën van het rijk in Europa** zal, hoe moeilijk dat in den beginne ook moge wortelschieten, ten slotte toch zegevieren. Wat daartoe het spoedigst zal leiden is: *persoonlijke propaganda.* Dit is ons ten duidelijkste gebleken door ondervinding en daarom dringen wij er ook in dit verslag bij hen, die met ons het goede willen, nogmaals op aan, om onder vrienden en kennissen ernstig de uitbreiding van onzen bond te bevorderen.

In het belang van een goed financieel beheer der Vereeniging, vestigen wij er de aandacht op, dat het vereenigingsjaar met 1 Januari begint en dat een ieder, die vóór ultimo December niet *schriftelijk* heeft bedankt, lid blijft over het volgende boekjaar en de contributie verschuldigd is. Het innen der contributie over ieder jaar moet zoo spoedig mogelijk na 1 Januari geschieden.

Wij zullen bij dit verslag, dat in het orgaan der Vereeniging zal worden opgenomen als bijlagen voegen, de naamlijsten van het Hoofdbestuur, zooals dit thans is samengesteld, van de Besturen der verschillende afdeelingen, van die der commissiën, van de correspondenten en ook eene naamlijst van onze donateurs en leden.

Nu wij van ons orgaan hebben gesproken, dienen wij met een enkel woord dank te betuigen aan de 4e commissie, die tot de oprichting daarvan het voorstel deed en als Redactie voor de uitgave zorgt. Na den nog zeer korten tijd van het bestaan van het blad, valt het moeilijk te zeggen, welken invloed het zal uitoefenen op de verspreiding van populaire kennis der kolonien, die de 4e commissie er mee beoogt. Wij hadden gehoopt, dat de periodieke pers in Nederland onze poging, om een goedkoop geschrift uit te geven, dat dus binnen het bereik van velen valt en waarin de belangen van Nederlandsch Oost- en West-Indië worden besproken, met sympathie zou hebben begroet. Wij werden echter hierin teleurgesteld; bijvalsbetuiging was uitzondering. In de vereeniging zelve werd echter de uitgave wel met ingenomenheid begroet en de Redactie ontving medewerking van verschillende zijden. Er wordt dan ook over gedacht, om zoodra het ledental toeneemt en derhalve de kosten zullen kunnen worden gedekt, het veertiendaagsch blad in een weekblad om te zetten. Wat wij en ook de Redactie dan vooral op prijs zouden stellen en wat wij ook zelfs nu reeds gaarne zouden ontvangen, zijn: populaire beschrijvingen van land en volk uit de verschillende gewesten, het liefst van de hand van hen, die nu in Oost- en West-Indië met het volk leven en ons van het tegenwoordige een juist beeld kunnen geven, maar ook van hen, die er langen tijd vertoefden en nu in ruste, gelegenheid te over hebben, om hunne vroegere indrukken te verzamelen en ten algemeenen nutte neer te schrijven.

Bij den velen arbeid, die de uitgave van het orgaan aan de 4e commissie veroorzaakt, mogen wij het haar niet al te zeer ten kwade duiden, dat zij nog zoo weinig heeft gedaan op het gebied van volksvoordrachten. Wel werden door hare zorg, zoowel te 's Gravenhage als op andere plaatsen, verscheidene lezingen gehouden en heeft de commissie zich gewend tot verscheidene lichamen en vereenigingen, met name de maatschappij tot Nut van het Algemeen om in den aanstaanden winter over Oost- en West-Indië voordrachten met lichtbeelden te doen houden, het geheele land door, maar tot eene organisatie van geregelde eigen lezingen voor het groote publiek is men nog niet kunnen geraken.

Ook met de verbetering van het onderwijs in de land- en volkenkunde van Oost- en West-Indië is men nog niet ver gevorderd. Wel verschijnen meer en meer populaire lees- en leerboeken voor de jeugd, over de koloniën handelend, maar aan de kennis van de Indiën wordt over het algemeen nog te weinig waarde gehecht. Getuige daarvan het onlangs door een gemeenteraad van een onzer grootesteden vastgestelde toelatingsprogram tot een harer Hoogere Burgerscholen, waarbij eenige bekendheid met onze Indische provinciën niet noodig werd geoordeeld.

De 4e commissie zal echter aan beide laatstgenoemde punten hare zorgen blijven wijden en wij hopen in een volgend jaarverslag in meer bemoedigenden zin daarover te kunnen spreken.

Zeer ijverig is er ook gewerkt door onze 5e commissie. De in ons vorig verslag aangekondigde eerste groepententoonstelling betreffende Indische wapensmeed- en versierings-kunst werd in onze localen Heerengracht 4 gehouden en in December gevolgd door eene tweede van metaalbewerking in ruimeren zin. Beide tentoonstellingen waren in zooverre een volkomen succes, dat zij zeer werden geroemd door kenners en kunstenaars en dat zij met de verslagen, die er van zijn gedrukt zoowel in dag- en weekbladen als in „Woord en Beeld" en „Elseviers Maandschrift", er zeker toe hebben bijgedragen, om bewondering en liefde op te wekken voor de fraaie versieringskunst en de groote kunstvaardigheid onzer bruine broeders.

Vrij goed werden ze door leden en publiek bezocht, maar lang niet goed genoeg; wellicht heeft weinige bekendheid daartoe bijgedragen. Onze tweede tentoonstelling genoot de eer van het bezoek van Hare Majesteit de Koningin-Moeder, hetgeen door ons zeer werd op prijs gesteld.

Thans wordt eene derde groepententoonstelling voorbereid, die in hoofdzaak batiks en geweven stoffen zal bevatten, aangevuld door meubels van gesneden hout. Deze zal worden gehouden in de maanden Juli, Augustus en September in de Gothische zaal tegenover het Koninklijk Paleis in het Noord-Einde, daartoe op ons verzoek, welwillend afgestaan door Hare Majesteit onze geëerbiedigde Koningin.

Ook in andere steden werden Indische Kunstnijverheidvoorwerpen tentoongesteld. Het eerst te Groningen in samenwerking met de afdeeling der Nederlandsche maatschappij tot bevordering der Nijverheid, daarna te Utrecht in de localen der Vereeniging „Voor de Kunst" en thans in den Rotterdamschen Kunstkring.

Tot het houden van deze tentoonstellingen, die, zeer gunstig werden beoordeeld, werden wij in staat gesteld, doordat een vijftigtal leden en ook eenige niet-leden der vereeniging zeer fraaie en kostbare voorwerpen van verschillenden aard uit hunne collectie met de grootste bereidwilligheid afstonden.

De 5e commissie verloor haren ijverigen secretaris, den heer R. A. J. van Delden, die binnenkort naar Indië terugkeert; in zijn plaats kwam Mej. H. W. van Baak.

Van den Directeur van O. E. en N. in Ned.-Indië, den heer Abendanon, ontvingen wij den afdruk eener circulaire tot voorbereiding eener tentoonstelling van Indischen Kunstnijverheidsarbeid, zoowel van Java als van de Buitenbezittingen, die bij voldoende deelname in 1903 te Batavia zou kunnen worden gehouden. Niet alleen zou daar het voltooide werk worden vertoond, maar de werkers, zoowel mannen als vrouwen, zouden er zelve hun arbeid komen verrichten. Het ligt in het plan om die tentoonstelling in de eerste plaats te doen dienen tot het bevorderen van den handel in de verschillende vervaardigde artikelen en alzoo tot de verheffing van den arbeid en tot bevoordeeling der nijvere bevolking.

Ook in verband met ons programma juichen wij het plan van den heer Abendanon, die bestuurslid is onzer afdeeling Ned.-Indië, ten zeerste toe.

Van de drie eerste commissiën wordt in dit verslag niet gesproken, omdat haar betreffende reeds het noodige is vermeld in het verslag der afdeeling 's Gravenhage, dat in No. 5 van ons orgaan is afgedrukt en aan alle leden verzonden.

Verslagen van de andere afdeelingen werden uithoofde van haar kortstondig bestaan dit jaar nog niet ontvangen.

De commissie, die onze geldleening ten behoeve van ons gebouw Heerengracht 4 en tevens onze localen aldaar beheert, staat thans niet meer in verhouding tot het Hoofdbestuur, maar tot de afdeeling 's Gravenhage, wie dan ook hoofdzakelijk het bezit er van ten goede komt. De exploitatie der localen geeft geen aanleiding tot bizondere opmerkingen. Zij zijn hoewel beknopt en eenvoudig, doelmatig en smaakvol gemeubeld; er is eene zeer goed ingerichte restauratie, waar ook rijsttafel te krijgen is en wat het voornaamste kan geacht worden: Er is eene Indische leestafel.

Nog onlangs kwamen wij met de leden der Ned. Afdeeling van de Ind. Maatschappij van Landbouw en Nijverheid overeen, dat hare leden vrijen toegang zouden hebben tot ons locaal, waartegenover onze leden van de boekerij der Afdeeling het gebruik hebben. Door onderlinge ruiling van geschriften, zoowel met dag- en weekbladen als met andere periodieken door aankoop van goede boeken en door geschenken van boeken plaatwerken, zooals ons reeds een enkele maal mocht te beurt vallen, hopen wij onze bibliotheek steeds vollediger te krijgen.

Gedurende den tijd, dat onze localen niet voor de leden in gebruik zijn, worden zij voor vergaderingen en bijeenkomsten verhuurd.

Bij de oprichting der afdeeling Amsterdam, zoowel als bij die der afdeeling „Nederlandsch-Indië" kwam de vraag ter sprake of „Oost en West" zich ook het lot aantrekt der paupers en in het algemeen, dat van den inlander in Oost- en West-Indië? Op die vragen is toen wel dadelijk een bevestigend antwoord gegeven en ook de Redactie van ons orgaan heeft er daarna op gewezen, dat artikel III der statuten aan de vereeniging dien plicht gewis oplegt, want het schrijft voor: *het bevorderen der belangen van allerlei aard*, ook van hen, *die in Oost- en West-Indië verblijf houden.*

Het Hoofdbestuur acht het evenwel van belang, om bij het besluiten van dit jaarverslag die verklaring nog eens duidelijk te bevestigen. Bij het formuleeren van het genoemde artikel III heeft men natuurlijk in de eerste plaats op het oog gehad de Inlanders en zeer zeker ook de in Indië geboren en wonende Europeanen en Oosterlingen, *allen* zonder onderscheid! —

De oproep door onze presidente bij herhaling in het orgaan der Vereeniging gedaan om hulp en ondersteuning „voor den Inlander" thans, nu hooge rijstprijzen op Java in verschillende streken de oorzaak zijn van *hongersnood*, was behalve van persoonlijk medelijden, ook van dien plicht een gevolg.

Wel bleef haren oproep bij hen, die geven kunnen, tot nog toe om zoo te zeggen onbeantwoord en is het alsof men voor het lijden van den Javaan niet voelt of daaraan niet gelooft, doch gedachtig aan de spreuk, dat de aanhouder wint, zullen wij niet alleen den oproep herhalen maar ook trachten langs anderen weg geld bij elkander te brengen om de vele noodlijdenden aan voedsel te helpen.

In onze **naamlijst** zijn natuurlijk nog **fouten** en **onvolkomenheden.** Hij kan echter juist voor ons een middel zijn om **nauwkeurige adressen** van al onze leden te krijgen.

Wij verzoeken daarom **dringend** aan een ieder die eene fout ziet, zoowel in eigen naam of adres als in die van bekenden **ons per briefkaart daarvan kennis te geven.** Dit is een kleine moeite en een nuttig werk.

NAAMLIJST.

HOOFDBESTUUR.

N. van Zuylen—Tromp, *Presidente*, den Haag.
G. P. H. H. Gonggrijp, *Penningmeester*, idem.
Mr. A. Slotemaker, *Secretaris*, (Perponcherstraat 119) idem.
Mevr. M. ten Bosch-Bosscher, idem.
Mr. G. van Slooten Az., idem.
Mevr. M. Tersteeg—Pronk, idem.
Mevr. C. G. Roukens—v. d. Does de Bye, Breda.
Mej. N. van Berkum, idem.
Jhr. W. P. Clifford Kocq van Breugel, idem.
Mevr. M. Wensman-Luitjes, Utrecht.
D. F. Romein, idem.
J. Jonker, Arnhem.
A. H. van der Heide, idem.
J. A. van Zijp, idem.

ALGEMEENE COMMISSIËN.

2e *Commissie.*

Voor opvoeding en onderwijs in Nederland.

H. C. van Ruyven, *Voorzitter*, de Perponcherstraat 124, den Haag.
Mevr. E. Kunst—Heijnneman, *Secretaresse*, Weimarstraat 91, idem.
Jhr. Mr. T. A. J. v. Asch v. Wijck, Burgemeester van Amersfoort.
Elise A. Haighton, van Bylandtstraat 150, den Haag.
Mr. A. D. H. Heringa, Sweelinckstraat 90, idem.
Dr. J. G. Mastboom, Westeinde 140, idem.
J. Thie, Laan van Meerdervoort 163, idem.
Mevr. N. van Zuylen—Tromp, Heerengracht 7a, idem.

4e *Commissie*, tevens Redactie van het Orgaan der Vereeniging.

G. E. V. L. van Zuylen, *Voorzitter.*
Mr. G. van Slooten Azn., *Secretaris-Penningmeester.* Conradkade 43.
Jhr. Mr. T. A. J. van Asch van Wijck, Amersfoort.
W. E. Asbeek Brusse, Kampen.
Dr. A. A. Fokker, Amsterdam.
Jhr. W. Graafland, idem.
Elise A. Haighton, 's-Gravenhage.
J. H. J. Hamelberg, idem.
Therése Hoven, idem.
G. J. Ligthart, idem.
Jhr. L. C. van Panhuijs, idem.
J. M. Pijnacker Hordijk, idem.
R. A. van Sandick, Scheveningen.
Jvr. C. A. M. de Savornin Lohman, 's-Gravenhage.
Mevr. M. Godefroy, Nijmegen.
J. P. Schoemaker, idem.
Mevr. Scholting—Wijnstroom, 's-Gravenhage.
Mej. Marie Sloot, Amsterdam.
Mr. H. Smeenge, idem.
De heer en mevr. A. H. Berkhout—Bimmerman, Wageningen.
Prof. Dr. Jan ten Brink, Leiden.

5e *Commissie.*

Nijverheid en Kunstnijverheid.

Mr. J. W. van Lansberge, *Lere-Voorzitter.*
Mevr. N. van Zuylen—Tromp, *Presidente.*

Voor Oost-Indië.

Ph. Zilcken, *Vice-President.*
Mej. H. W. van Baak, *Secretaresse*, (Mauritskade 43 den Haag).
W. C. C. Bleckmann.
Mevr. M. ten Bosch—Bosscher.
R. A. van Delden.
P. I. Kooreman.
Mevr. J. Bouman—de Lange.
Mej. C. van der Hart.
G. P. Rouffaer.
E. von Saher, (Haarlem).
M. Tersteeg—Pronk.
J. Toorop, (Katwijk aan Zee).
G. E. V. L. van Zuylen.

Voor West-Indië.

Jhr. L. C. van Panhuys, *Secretaris*, (Paramaribostraat 157 den Haag).
L. E. de Blocq van Scheltinga, (Haarlem).
N. van den Brandhof.
Elise A. Haighton.
W. H. V. Graaf van Heerdt tot Eversberg.
De heer en mevrouw A. A. ter Laag—de Leeuw, (Nijmegen).
De heer en mevrouw W. A. F. de Meester—Siebouts.
P. J. Olivier.
Dⁱᵉʳᵉ. C. de Nerée tot Babberich—Van Houten.
J. Sander.
Jvr. C. A. M. de Savornin Lohman.
C. W. R. Scholten, (Amsterdam).
Jhr. Mr. J. L. W. C. von Weiler, (Rotterdam).

Afd. 'S GRAVENHAGE.

Bestuur

Mevr. N. van Zuylen—Tromp, *Presidente.*
G. P. H. H, Gonggrijp, *Vice-President.*
Mevr. M. ten Bosch—Bosscher, *Penningmeesteres*, (Van Merlenstraat 83).
Mr. G. van Slooten Az., *Secretaris* (43 Conradkade).
Mej. Elise A. Haighton,
Mevr. E. Kunst—Heijnneman.
Mr. D. Mounier.
Mevr. M. Tersteeg—Pronk.
Mr. A. Slotemaker.

1e *Commissie.*

Huisvesting, inrichting, enz.

G. P. H. H. Gonggrijp, Voorzitter.
H. J. E. Wilten, *Secretaris* (Heerengracht 4 of van Bylandtstraat 106, den Haag).
Mevr. M. ten Bosch—Bosscher.
N. van den Brandhof.
Dr. H. M. Hijmans.
Mevr. I. Hijmans v. Anrooy—Voswinkel Dorselen.
Mevr. A. J. de Voogt—Knel.

3e *Commissie.*

Advies voor vertrekkenden en voor werkzoekenden.

G. E. V. L. van Zuijlen, Voorzitter.
H. J. E. Wilten, *Secretaris*, (Heerengracht 4 of van Bylandtstraat 106, den Haag).
Jkvr. C. M. van Hogendorp.
J. H. Bijning.
W. J. Larive, Rijswijk.
Mevr. C. E. Levyssohn Norman—Zoetelief.
Mej. M. M. S. Maarschalk.

Commissie Beheer.

Geldleening en gebouw, Heerengracht 4.

G. E. V. L. van Zuylen, Voorzitter.
Mevr. M. ten Bosch—Bosscher.
Mevr. M. Tersteeg—Pronk.
J. M. Pijnacker Hordijk.
J. W. A. van Soest.

Donateurs.

Mevr. de Wed. v. Baak v. Delden, Mauritskade 43.
Jkvr. H. B. de la Bassecour Caan, Princessegracht 5
Mevr. S. Bezoet de Bie—Sijthof, Celebesstraat 45.
W. C. C. Bleckmann, Wilhelminastraat 16.
Mevr. deWed. M. Ten Bosch—Bosscher, v. Merlenstr 81
Mevr. D. Bosch—Wermuth, Gr. Hertoginnelaan 20.
E. Buss, Sweelinckplein 56.
Mr. C. J. E. Graaf van Bijlandt, Lange Voorhout 44.
W. Cremer, Nieuwe Schoolstraat 89.
Mr. P. Deketh, Piet Heinstraat 5.
R. A. J. van Delden, Obrechtstraat 86.
Mevr. H. van Delden—Roodenburg, Bezuidenhout 166.
Mevr. de Wed. J. Dezentje—Tudsborg, Regentesselan 64
Jhr. J. P. v. d. Does de Bije, Javastraat 46.
Mevr. G. F. Enger, Scheveningsche weg 6.
Mej. C. Ermerins, Scheveningsche weg 6.
Dr. F. J. M. Fiebig, Hilversum.
Mevr. S. A. Fokker—der Kinderen, Nassau Zuilensteinstraat 11.
J. Th. Gerlings, Bezuidenhout 17.
J. D. N. de Graaff, Noordeinde 107.
Mej. M. Greup, Weimarstraat 82.
A. E. Green, Bankastraat 149.
C. Gebel, Heerengracht 15.
G. S. Bar. van Heerdt tot Eversberg, Kanaal 4.
Mevr. A. M. E. Hechtermans—van Bueren, Anna Paulownastraat 61.
Mevr. C. van Heurn, Witte de Withstraat 24.
Mr. A. D. H. Heringa, Sweelinckstraat 90.
Mevr. E. Huijser, Atjehstraat 142.
M. Hijmans van Wadenoyen, Koninginnegracht 60.
P. J. Kooreman, Adelheidstraat 10.
W. H. W. de Kock, Sweelinckstraat 83.
Mr. J. W. van Lansberge, Jan v. Naussaustraat 125.
Jkvr. C. Lopez Suasso, 2e v. d. Boschstraat 3.
Mej. B. Mac Neill, Koninginnegracht 64.
S. Manus van der Jagt, Gr. Hertoginnelaan.
G. C. Manders, Sweelinckstr. 61.
H. W. Mesdag, Laan v. Meerdervoort 9.
Jhr. van Naamen van Eemnes, Parkstr. 16.
H. von Oven, Nassauplein 29.
Mevr. de Pauw-Tower, Prins Hendrikplein 3.
Mr. M. C. Piepers, Noordeinde 10*a*.
J. M. Pijnacker Hordijk, Nassauplein 30.
Residentiebank, Molenstr. 15.
Dr. Rhader, Laan v. Meerdervoort 123.
Mevr. E. Rose-Molewater, Heerengr. 19*a*.
Mr. J. H. J. Schneider, Conradkade 56.
Fabriek Simanalagi, Kepplerstr. 138.
Louis van Soest, Riouwstr. 150.
J. W. A. van Soest, Riouwstr. 191.
M. Tersteeg-Pronk, Plaats 20.
H. G. Tersteeg, Plaats 20.
J. D. Fransen van de Putte, Bezuidenhout 73.
A. C. Uljée, Sweelinckplein 30.
Mevr. deWed. M. P. d. Vries—v. Baak, Sweelinckplein 45
Mevr. P. G. Wieseman, Bankastr. 123.
T. W. Wieseman, Javastr. 92.
Mej. von Winckel, Korte Houtstr. 20.
Jhr. C. H. A. van der Wijck, Amaliastr. 16.
G. E. V. L. van Zuylen, Heerengracht 7*a*.
Mevr. N. van Zuylen-Tromp, Heerengracht 7*a*.
R. A. P. Krauss, Voldersgracht 7, Delft.
Algemeen Ned. Verbond, p/a Dr. H. J. Kiewiet de Jonge, Dordrecht.
Mevr. van Roodenburg—Duijckink Sander, Dordrecht.
S. F. Poort, Paramaribo.
Z. E. Mr. W. Tonkens, gouverneur van Suriname idem.

Brender à Brandis, Villa Titia, Scheveningen.
Jhr. M. J. L. W. von Weiler, Rotterdam.
H. Wullings, Voorschoten.
Dr. S. Monnikkendam, Zutfen.
F. Driessen, Oude Singel 236, Leiden.
C. W. Janssen, Gravelandsche weg 52, Bussum.
D. G. Birnie, Brink, Deventer.
H. H. Lugard, idem.

Leden.

Mej. J. van Aaken, Prins Hendrikstraat 44.
Mevr. de Wed. J. Acker—van de Lande, Piet Heinstraat 104.
Mevr. A. Ailkema, van Bijlandstraat 170.
C. C. van Altena, Frederikstraat 38.
P. H. van Andel, 2e Schuitstraat 77.
Mevr. L. van Andel, idem.
Mr. J. H. Andries, Koninginnegracht 13.
Mevr. de Wed. Anemaet—de Planque Vuur, van Speijkstraat 14.
P. R. A. d' Arnaud Gerkens, Sweelinckstraat 63.
Ph. Abrahamson, Veenestraat 27.
A. L. Allot, Nieuwstraat 28.
F. Anten, Chasséstraat 32.
A. C. Andreas, Huijgensstraat 11.
Mej. H. W. van Baak, Mauritskade 43.
Mevr. de Wed. Backerus, van Merlenstraat 39.
G. C. van Baerle, Delistraat 59.
L. A. Bakhuis, Conradkade 11.
J. Ballot, Franklinstraat 187.
Mevr. de Wed. G. Baltus—van Pijlen, Koningsplein 7.
Mevr. S. Bank—Springer, Bezuidenhout 55.
Mevr. C. Bauduin—de Harrigny Brouwers, Malakkastraat 137.
M. van der Beek, Prins Hendrikstraat 84.
F. W. Beeckman, Laan v. Meerdervoort 195.
Mevr. Beeckman—van der Voort, idem.
G. J. F. Becker, van Bijlandstraat 118.
Mevr. de Wed. J. Begeman—Begeman, Obrechtstraat 244.
Mevr. Bentinck—Siblesz, Swammerdamstraat 6.
Mevr. de Wed. G. den Berger—Desperoux, Franklinstraat 137.
Mej. W. den Berger, van Diemenstraat.
Mevr. A. Beijer—v. Blommestein, Koningsplein 10.
Mevr. S. Bezoet de Bie—Sijthof, Celebesstraat 45.
Mej. G. M. Bezoet de Bie, idem.
Mevr. de Wed. E. Bezoet de Bie, 2e Schuitstraat 27.
Mej. M. Bezoet de Bie, idem.
Mr. A. J. E. A. Bik, Laan v. Meerdervoort 1a.
Mej. P. A. Bik, Sumatrastraat 67.
Mevr. J. E. Biljardt, Malakkastraat 88.
Mevr. M. T. Birnie, Weimarstraat 22a.
Mej. M. T. Birnie, idem.
Mevr. de Wed. A. G. J. Blaauw—Masman, Columbusstraat 47.
Mevr. Blankenburg—Swijser, Daguèrestraat 74.
W. C. Blanken, Mauritskade 19.
Mevr. E. E. Blankert, Nassau Zuilensteinstraat 10.
W. C. C. Bleckmann, Wilhelminastraat 16.
Mevr. van Blijswijk Sombeek—Pino, v. Diemenstraat 66.
Mevr. S. Boonk, Nassau Dillenburgstraat 88.
P. E. Boele, Bezuidenhout 84,
S. L. Boersma, Barendtzstraat 6.
Mej. L. Bohl, Reinkenstraat 9.
Mevr. de Wed. Bokhorst—Holtgräve, de Perponcherstraat 129.
A. Bosch, Scheveningsche Veer 7.
T. G. Th. Bosch, van Speijkstraat 170.
Mej. C. Bosch, Koningin Emmakade 42.
E. Bosch, 1e v. d. Boschstraat 15.
C. ten Bosch, van Merlenstraat 81.
A. W. ten Bosch, idem.
J. H. W. Graaf van den Bosch, Sweelinckstraat 37.
J. B. van den Bossche, Oranjeplein 58.
Mevr. de Wed. Bovens, van Swietenstraat 80.
Mevr. de Wed. Bowier—de Veer, Galileistraat.
Jhr. M. de Braauw, v. d. Boschstraat 137.
N. van den Brandhof, Bezuidenhout 57.
Mevr. de Wed. H. M. B. Brandt—Noordhoek Hegt, Weimarstraat 64.
Mevr. de Wed. L. Braspot, van Bijlandstraat 114.
Mevr. de Wed. M. E. Brouwers—Gieseke, Regentesselaan 195.
C. J. van Bueren, Nassau Zuilensteinstraat 1a.
Mevr. H. M. van der Burg—Stoll, Regentesselaan 53.
D. J. Bijleveld, Conradkade 53.
J. H. Bijning, de Riemerstraat 182.
V. W. D. van Berckel, Sweelinckplein 14.
Mej. H. van Berckel, Obrechtstraat 146.
A. W. C. Bake, Loosduinsche Kade 21.
H. A. Berkhout, Paramaribostraat 7.
L. Bendeler, Rijklof van Goensstraat 72.
Dr H. Blink, Groot Hertoginnelaan 67.
Mr. E. Belinfante, Stationsweg 34.
Mevr. de Wed. T. J. Canter Visscher—Koelman, Weimarstraat 28.
Mej. C. Canter Visscher, idem.
H. J. Canter Visscher, idem.
Mevr. L. Cambier, Nassau Dillenburgstraat 3.
Mevr. Ch. Carlier, Riouwstraat 167.
Mevr. Carbin—Zaalberg, de Perponcherstraat 126
Mevr. de Wed. C. Cardinaal—Jalink, Pieter Bothstraat 27
Mevr. de Wed. C. A. W. Caspari, Franklinstraat 127.
J. Caspari, idem.
L. K. Chevallereau, laatste straat Bezuidenhout.
Mevr. de Wed. Clavier, Daguèrestraat 91.
Mevr. de Wed. J. K. de Clercq—Zubli, Obrechtstr. 92.
A. Le Clercq, Dennenweg 54.
Mevr. P. Ph. du Cloux—Halewijn, van Swietenstraat 49.
Jonkvr. H. Coenen, Columbusstraat 10.
Dr. G. D. Cohen Tervaart, Parkstraat 10.
Mevr. T. J. M. Colson, van Speijkstraat 104.
Mej. A. M. M. Coblijn, Cornelis Speelmanstraat 3.
Mevr. K. de Crane—Françis, de Perponcherstraat 130.
J. M. I. Cuypers, West-einde 37.
G. Clockener—Brousson, Nassau Odijkstraat 15.
Mevr. Commerel, Oude Molstraat 13.
Gebr. van Cleef, Spui 28a.
Mr. C. Th. van Deventer, Koninginnegracht 32.
Mevr. E. van Deventer—Maas, idem.
Mevr. H. van Delden—Roodenburg, Bezuidenhout 167.
Mej. L. van Delden, Bezuidenhout 167.
T. G. A. van Delden, Daendelstraat 11.
Mevr. J. van Delden—Schut, idem,
J. Dekker, Regentesselaan 195.
P. J. N. Dekker, Prins Hendrikstraat 127.
Mevr. J. J. Deeleman—Born, Koningin Emmakade 131.
C. Deijkerhoff, Cornelis Speelmanstraat 22.
B. J. Dezentje, Tollenstraat 30.
W. T. Dinger, Obrechtstraat 410.
J. W. L. van Dissel, Herderinnestraat 5.
Mevr. P. Ditlof Tjassens, Laan v. Meerdervoort 23.
Döderlin de Win, Swammerdamstraat 38.
Mej. L. Dom, Nassauplein 30.
Mevr. Doijer—Loudon, de Perponcherstraat 128.
Mevr. de Wed. Drost—Boeije, Laan v. Meerderv. 3.
Mevr. Ducker, Koningsplein 25.
Mr. M. J. Duparc, Piet Heinstraat 64a.
F. Dupuis, Voorburgstraat 11.
C. du Rij van Beest-Holle, Groot Hertoginnelaan 37.
P. van Dijk, Pieter Bothstraat 17.
W. J. van Dijck, Zoutmanstraat 53c.
E. J. W. van Dijk, van Speijkstraat 16.
Mevr. van Dijk—Kist, idem,
A. Dudok van Heel, 1e Luit. Inf., Denneweg 184a.
Mr. W. Dolk, Bezuidenhout 33.
J. van Drooge, Nieuwe Havenstraat 50.
Mevr. de Wed. van Eck— Barthold, Balistraat 65.
J. Edgar, van Diemenstraat 131.
W. E. Eigenmann, Wilhelminastraat 46.
G. H. W. Eilers, Reinkensstraat 20.
Mevr. de Wed. van Ek—Wijnen, Piet Heinstraat 30.
Mevr. E. R. A. van Ellinckhuijsen—Hartog, Regentesselaan 6.
Mej. S. H. Elias, de Riemerstraat 174.
Mevr. de Wed. A. J. von Ende—Driessen, van Merlenstraat 47.
Mej. W. Enger, Scheveningsche weg 6.
Mevr. de Wed. J. Ennen-Taufimann, Copernicusstraat 11
A. J. N. Engelenburg, Bilderdijkstraat 98.
H. M. Enthoven, Rijnstraat 24.
Mevr. Enthoven—Hijmans, Rijnstraat 24.
Mr. W. A Engelbrecht, Koninginnegracht 63.
G. Eschauzier, Surinamestraat 13.
G. F. C. Eschauzier, Delistraat 47.
Mevr. H. M. L. S. Eschauzier—Pabst, idem.
J. Ch. van Es, Molenstraat 36.
Mevr. de Wed. J. P. Esser—Hovy, J. v. Nassaustr. 52.
Mevr. de Wed. Evers—van Berenstein, Copernicusstraat 29.
Mevr. de Wed. Eijssel—Tak, Korte Houtstraat 20.
Dr. I. G. J. Evers, Barentszstraat 37.
Mevr. H. S. Eschauzier, Bankastraat 121.
D. P. Farret Jenting, J. v. Nassaustraat 24.
K. G. M. Feist, Veenkade 30.
Mr. T. W. A. Feist, van Speijkstraat 43.
Mej. J. J. Feith, Dennenweg 37a.
Mevr. de Wed. A. C. Feith—van Zijll de Jong, Sundastraat 30.
C. J. Feith, idem.
Dr. Feith, Rijnstraat 20.
A. Fermin, Javastraat 21.
Mevr. de Wed. A. E. Flöcker—Vink, Vaillantplein 11.
Mej. C. H. Flökker, idem.
Mej. J. A. M. G. Fokkens, Huijgenstraat 30.
Mevr. de Wed. Frackers—Heijligers, de Perponcherstraat 117.
Mevr. Froger, Jan van Nassaustraat 96.
P. H. Frölich, Huijgensstraat 28.
Mevr. H. Fuhri, Malakkastraat 26.
Mevr. J. Fuchter, Bankaplein.
J. H. A. L. von Frijtag Drabbe, laatste straat Bezuidenhout.
Mevr. L. H. M. Genet, Pieter Bothstraat 63.
F. van Gelder, Waldeck Pyrmontkade 113.
Mevr. S. van Gelder, idem.
Mevr. de Wed. A. E. van Gelsdorp, Tasmanstraat 190.
J. F. van Gelsdorp, Prinsenstraat 75.
Mej. E. F. A. Gerdes, Blankenburgstraat 26.
Mej. A. M. Gerth van Wijk, Groot Hertogginnelaan 28.
Mevr. J. Gerber—Meier, Koningsplein 26.
J. Ph. Gerlach, Sweelinckstraat 50.
Mevr. Van Geuns—Muller, Hugo de Grootstraat 54.
J. van Geuns, idem.
Mevr. de Wed. van Geuns—Ontijd, Kanaalstraat 2.
Mevr. van Geuns—Scherius, Lange Voorhout 102.
H. G. Gerritsen, Weimarstraat 66.
Mevr. Gerstenhauer, Koningsplein 50.
Mej. E. R. van Gigch, van Speijkstraat 24.
Mevr. de Wed. P. A. Giesbers, van Bylandstraat 75.
Jkvr. M. L. Goldman, Franklinstraat 137.
G. P. H. H. Gonggrijp, Laan van Meerdervoort 159.
Mevr. Gonggrijp—Simons, idem.
Prof. J. R. P. F. Gonggrijp, Obrechtstraat 73.
C. van der Gon Netscher, Prins Hendrikstraat 12.
J. Gorsira, Prins Hendrikstraat 4.
J. P. Graat, Zoutmanstraat 9.
Mevr. A. Graafland, Obrechtstraat 139.
Mevr. de Wed. J. S. G. Gramberg, Columbusstraat 61.
Mevr. Douar. Dr. Greiner—van Catz, Bsse de Raet, Suezkade 74.
C. J. van Griethuijsen, Conradkade 54.
Mevr. Groll—Serlée, Sweelinckstraat 52.
Dames de Groot. Prinsestraat 38.
R. P. de Groot, van Merlenstraat 96.
Mevr. de Wed. H. A. de Groot—Rahr, Batjanstraat 16.
Mevr. de Wed. J. Groothoff—Duinges, Weimarstraat 96.
Mej. S. Groshans, Atjehstraat 126.
Mevr. A. E. Green—Spiering, Bankastraat 149.
Mevr. de Wed. A. W. Greve—Tissot, Prinses Mariestraat 30.
Mevr. E. de Grouw, de Ruiterstraat 82.
L. Groenestijn, Molenstraat 34.
Dr. G. F. Guffroy, Sweelinckplein 38.
Mej. T. M. M. Gude, Kanaal 15.
A. H. Gijsberts, Laan van Meerdervoort 169.
Jhr. J. W. Graafland, Prins Hendrikstraat 14.
Mevr. J. W. Groenemeijer, Regentesselaan 119.
Mevr. de Wed. J. L. van Gennep-Backer, Blankenburgstraat 52.
R. Bon. van Haersolte van den Doorn, Bezuidenhout 11.
Mej. A. M. Hagemans, Obrechtstraat 236.
Mevr. A. van Haeften—van de Wetering, Surinamestraat 19.
Mej. E. A. Haighton, van Bijlandstraat 150.
Mevr. C. Hamakers—Anten, van Kinsbergenstraat 49.
Mej. van Hamel, Tasmanstraat 108.
Mevr. de Wed. H. A. Harms—de Bruin, Obrechtstraat 92.
Mej. J. Hamilton of Silvertonhill, Malakkastraat 118.
Mevr. de Wed. J. van Hamel—van Kuikhoven, Sweelinckplein 11.
J. Hammink, Nieuwe Parklaan.
Mej. C. van der Hart, Batjanstraat 13.
Mej. C. Hardy, van Speijkstraat 88.
Mevr. E. Hartog, van Brakelstraat 115.
J. C. van Hattum van Ellewoutsdijk, Bezuidenhout 23.
Mevr. de Wed. J. Haver Droeze, van Swietenstraat 57.
G. A. van Heel, Jan van Nassaustraat 22.
Mevr. M. van Heel, idem.
Mevr. de Wed. van Heekeren—van Meeteren, Reinkenstraat 21.
Mevr. C. M. Helderman—Greveling, Obrechtstraat 197.
A. P. E. den Hengst, Kerkstraat 50.
Mevr. de Wed. G. Heeleij, Jan van Nassaustraat 31.
Mevr. de Wed. Helder.
Mevr. de Wed. J. Heijting—Kikkert Schotborg, Emmastraat 12.
D. Heijting Sr., Regentesselaan 24.
Mej. S. Hinlopen, Riouwstraat 127.
Mevr. de Wed. Hoogenhuizen—Wermuth, Bezuidenhout 191.
S. Hooijkaas, Laurens Reaelstraat 6.
G. B. Hooijer, Sweelinckstraat 38.
R. Hogenraad, Obrechtstraat 15.
Jonkvr. C. M. van Hogendorp, Balistraat 36.
Jkvr. W. van Hogendorp, Alexanderstraat 11.
A. H. van der Hoeve, Molenstraat 50.
Mej. N. Hofstede, Zoutmanstraat 63.
Mevr. de Wed. van Höevel—van Eck, Franklinstraat 118.
Mej. E. C. Holtius, Blankenburgstraat 23.
P. J. van Houten, Laan van Meerdervoort 106.
G. van Houten, Sweelinckplein 29.
Mevr. Th. Hoven, Borneostraat 2a.
Mevr. D. Hubscher, Suezkade 74.
Mej. B. L. W. van der Hucht, Javastraat 32.
Mevr. de Wed. C. van der Hucht—Kerkhoven, Surinamestraat 38.
Mevr. de Wed. C. Humme—Nieuwhof, Toussaintkade 29.
Mej. Huijser, Noordeinde 29.
Dr. H. M. Hijmans, Laan van Meerdervoort 1b.
Mevr. E. Hijmans—Khan, Bazarstraat 15.
Mevr. M. Hijmans v. Wadenoijen, Koninginnegracht 60
Mevr. de Wed. H. A. Hijmans van Anrooy—Voswinkel Dorseler, de Perponcherstraat 132.
W. H. Hoedt, Bezuidenhout 71.
J. H. J. Hamelberg, Sumatrastraat 54.
Mevr. Hamelberg, idem.
Jhr. J. Th. Hora Siccama, Laan van Meerdervoort 45.
Mr. J. C. van Harencarspel, Groot Hertoginnelaan 50.
Mevr. E. Helmkampf geb. v. Meerten, Laan van Meerdervoort 6.
Mevr. Hinlopen—Dormaar, Riouwstraat 127.
W. C. M. Ingenluijff, Celebesstraat 58.
Mevr. de Wed. H. M. A. Jacson—Mollinger, Obrechtstraat 131.
Mej. W. Jacson, idem.
Mej. C. Jacson, idem.
Firma Jacobson en Zoon, Veenestraat 45.
Mevr. de Wed. J. A. Jansen, Daguèrestraat 45.
H. J. G. Janssen van Raay, Banstraat.
Mevr. S. B. Janssen van Raay, idem.
Mej. M. G. Jarman, Koningin Emmakade 104.
P. M. J. Johannissen, Laan van Nieuw Oost-Indië 64.
Dr. Arie de Jong, Mauritskade 47.
B. C. de Jong Jr., Kanaal 12.
D. J. R. Jordens, Balistraat 30.
Mevr. de Wed. P. E. Julius—Ingram, Franklinstr. 114.
Mevr. Jung—Sehlmacher. Sundastraat 17.
H. A. Just de la Paissieres, Nobelstraat 9.
Mevrouw Jacobs, Frederikstraat 159.
Mevr. de Wed. D. M. Kaakebeen, Columbusstraat 45.
H. C. van Kalkeren, v. Merlenstraat 40.
Mej. E. Kam, 3e Schuitstraat 97.
Mej. N. Kam, idem.
P. A. M. Karthaus, Reinkenstraat 28.
Mevr. M. ten Kate, Wilhelminastraat 14.
F. Kenninck, Copernicusstraat 37.
P. H. van der Kemp, Koningskade 23.
E. M. F. A. Kempers, Columbusstraat 11.
Mevr. van Kesteren, Bezuidenhout 104.
Mevr. de Wed. Ketjen—Jones, Daguèrestraat 55.
Mej. H. J. C. Kiel, Schuijtstraat 2.
Mevr. de Wed. A. Kip—Lindner de Voogd, Regentesseplein 28.
Mevr. Kimmijser—Boog, Laan v. Meerdervoort 85.
Mevr. de Wed. T. H. der Kinderen, J. v. Nassaustr. 27.
Mevr. de Wed. J. J. Kips—van Diepen, Koningsplein38a.
Mevr. H. Kips—Tegelaar, Conradkade 41.
H. Klatte, Laan van Meerdervoort 42.
Mr. A. L. C. Klein, Laan Copes 54.
Mevr. Klein—Eschauzier, idem.
Ch. T. Kleine, Koningsplein 45.
Mevr. de Wed. J. de Klerck—Fischer, Columbusstr. 55.
Mevr. Douar. Jhr. J. A. Klerck—van Hogendorp, Alexanderstraat 11.
B. F. J. E. Knibbe Rulofs, v. Speijkstraat 165.
Mevr. Kooiman—van Dijk, van Diemenstraat 209.
Mevr. Koops—Bloemen Waanders, v. Diemenstr. 142.
H. F. W. Kolb, Jan van Nassaustraat 11.
Mevr. Kolb, idem.
Mej. M. Kocken, Pieter Bothstraat 17.
Mevr. N. W. de Kock, Sweelinckstraat 86.
Jkvr. H. N. de Kock, idem.
Jhr. H. M. de Kock, Celebesstraat 67.
Dière M. de Kock—Coertsen, idem.
C. T. Kock, Obrechtstraat 121.
W. L. Kok, Obrechtstraat 58.
Mevr. G. A. Kroonenburg, Stephensonstraat 37.
Mej. A. J. A. Kühr, Wilhelminastraat.
J. E. A. Kühr, Obrechtstraat 318.
Mevr. de Wed. J. Kunst—Heijnneman, Weimarstraat 91.
H. N. Kuijpers, van Merlenstraat 31.
Mevr. Kijmmell à Brakel Reiger, Banstraat 21.
J. Kooper Wzn., Wagenstraat 39.
Mevr. de Wed. M. van Lakerveld, v. Bijlandtstraat 117
Mevr. A. van Lakerveld, de Perponcherstraat 98.
K. T. W. van Langen, Adelheidstraat 52.
R. de Lannooy, van Kinsbergenstraat 140.
Mevr. de Wed. M. C. A. v. Lawick van Pabst, Obrechtstraat 130.
Mej. C. Ledeboer, Bazarstraat 21.
Mevr. de Wed. M. Lévie—Ronkel, v. Swietenstraat 135.
Mevr. de Wed. H. D. Levysohn Norman—Zoetelief, Surinamestraat 45.
Mej. Betsy Levysohn Norman, Surinamestraat 45.
Mej. Bertha Levysohn Norman, Surinamestraat 45.
Mej. Lion, van Bylandtstraat 106.
Mevr. van Lith—Harrebomée, Regentesselaan 27.
L. B. Loeff, Obrechtstraat 194.
G. H. Logeman—Kuipers, Obrechtstraat 213.
Mevr. van Lokhorst, Banstraat 19.
A. H. Louman, Smidsplein 8.
Mevr. A. S. Lucardie—Daum, Laan Copes 62.
Mej. W. van Laer, Laan van Meerdervoort 22.
Mej. A. Lopes Suasso, Trompstr. 342.
Mr. J. Limburg, Anna Paulownastraat 30.
J. Limburg, Smidswater 1.
Jan Ligthart, Tullingstraat 4.
Mevr. H. W. J. Lignac—Böttcher, Regentesselaan 51.
Mevr. van Lierop—Dessé, Regentesselaan 183.
Jkvr. A. de Savornin Lohman, Ruiterstraat 41.
L. Lange, Wagenstraat 23.
Mej. M. M. G. Maarschalk, van Galenstraat 27.
Mevr. S. Maas Geesteranus, Bazarstraat 17.
M. van der Maarel, Ged. Raamstraat 18.
A. E. Bn. Mackay, Muzenstraat 1.
G. A. Mangold, de Perponcherstraat 125.
Mevr. Martin, Bankastraat 93.
Dr. Mastboom, Westeinde 140.
J. H. A. Mialaret, Westeinde 22.
W. A. T. de Meester, Borneostraat 9.
Mevr. S. de Meester—Sybouts, idem.
B. Mente-Brassé, Franklinstraat 140.
Mej. K. Merens, Koningsplein 39.
Mevr. M. van Marlen, Lange Voorhout 1a.
P. A. Messchaert, Jan v. Riebeekstraat 75.
F. Meijer, Herderstraat 18.
Mevr. de Wed. A. H. Meijer—Flissinger, Suezkade 43.
Mevr. de Wed. A. H. Meijer Cluwen, van Kinsbergenstraat 170.
Mr. A. W. A. van der Meij, Prinsenstraat 36.
Mevr. de Mooij, Weimarstraat 4.
Mej. H. van de Moer, Hugo de Grootstraat 59.
F. G. Mortelmans, Waldeck Pyrmontkade 148.
Mr. D. Mounier, (tijdelijk te Semarang).
C. H. N. Muller, Weimarstraat 145.
Mej. J. A. M. Munk, Piet Heinstraat 34.
J. J. Munniks de Jong, Nieuwe Havenstraat 129.
Mej. O. Munniks de Jong, van Kinsbergenstraat 135.
Dr. B. T. Matthes, Bilderdijkstraat 102.
Mevr. de Wed. W. Moens—Tromp, Laan van Meerdervoort 157.
Mr. P. Maclaine Pont, Laan Copes 72.
Mevr. de Wed. Meinsma—van Hasselt, Amsterd. Veerkade 15.
Mr. J. J. de Meyier, Daguèrestraat 26.
Mevr. Meissner, Sweelinckstraat 2.
J. H. Nachmann, Piet Heinstraat 65.
Douarr. de Nerée tot Babberich—van Houten, van Blankenburgstraat 103.
P. M. Netscher, Surinamestraat 24.
Mevr. de Wed. J. C. de Neve—Fokker, Schuijtstraat 122
J. J. van Nieukerken, van Speijkstraat 38.
Jhr. van Nispen, Malakkastraat 49.
M. J. Nix, van Merlenstraat 24.
Mej. J. de Nijs, Batjanstraat 13.
Mej. C. Nijns, Sweelinckplein 26.
Mej. L. Niermans, van Speijkstraat 153.
Mej. W. Niermans, idem.
S. L. van Nierop, Groot Hertoginnelaan 34.
D. Nijbakker, Jan Pieterz. Coenstraat 24.
H. D. A. Obertop, Weimarstraat 186.
Mevr. B. Obertop, idem.
Mevr. G. P. J. Ockerse—Tinkhof, Prins Hendrikstraat 140.
Mej. H. Ockerse, idem.
G. van Olden, Jan v. Nassaustraat 100.
Mevr. E. W. M. van Olden—Wijnschenk, idem.
P. J. Olivier, Blankenburgstraat 149.
Mevr. van Olst—de Veer, Weimarstraat 86.
L. Osinga, Willemstraat 50.
Mevr. Ottolander, Conradkade 37.
Mevr. de Wed. Oudshoorn, Wilhelminastraat 11.
Mevr. J. B. van Overeen, Sweelinckplein 14.
M. E. Ovink—Westenink, Obrechtstraat 101.
J. H. B. Oomen, Frederikstraat 72.
Mevr. van Oordt—de Fijne, Regentesselaan 113.
Jhr. L. C. van Panhuijs, Paramaribostraat 157.
Mevr. Dière. C. van Panhuijs, Hooigracht 7.
Mevr. L. Pannekoek, Tasmanstraat 202.
Mej. A. Pannekoek, idem.
Mevr. D. L. F. de Pauly—Breton de Neijs, Madurastraat 11.
F. Th. Peereboom Voller, de Ruiterstraat 84.
Mej. M. G. Pekelharing, Kanaalweg 117.
Mevr. de Wed. C. Pernis—Begeman, de Perponcherstraat 125.
Mevr. N. G. Peter—Poolman, Bankastraat 119.
Mevr. Phaff—Meisner, Tasmanstraat 149.
C. T. Pabst, Bezuidenhout 9.
Mevr. de Wed. Th. Pino, van Diemenstraat 65.
A. Plasschaert, Hoefkade 426.
Mej. S. E. Pook van Baggen, Delistraat 61.
Mej. N. J. Pook van Baggen, Delistraat 61.
J. W. V. Pop, 1e van den Boschstraat 89.
Dr. A. L. Prins, Anna Paulownastraat 1f.
C. F. E. Practorius, Hoogstraat 39.
L. E. Prager—Eschauzier, Kanaal 11.
J. B. Ponstijn, Chasséstraat 15.
Jhr. Mr. J. K. W. Quarles van Ufford, Praktizijnshoek 3.
Mej. J. Radersma, Schuitstraat 26.
Jhr. Ram, Dennenweg 25a.
H. F. Raat, Adelheidstraat 2.
H. F. Raaf, Buitenhof 40.
C. C. Raaijmaaker, Obrechtstraat 127.
Mevr. G. F. Reeser—Couperus, Nassauplein 13.
G. L. J. Reeser, Noordeinde 18.
C. P. A. Renaud, Regentesselaan 7.
J. W. P. van de Rest, Kerkstraat 28b.
Mevr. Reijers, van Merlenstraat 85.
Mevr. A. Reeling Brouwer—Kam, van Blankenburgstraat 73.
Mevr. N. C. J. Rhader, Laan v. Meerdervoort 123.
Mevr. de Wed. A. A. Rip—Depmer, Columbusstraat 10.
J. De Rochemont, Prins Hendrikstraat 108.
Mevr. de Wed. M. Rodberg—de Bruin, Piet Heinstraat 86c.
L. de Roever, Noordeinde 198.
G. P. Rouffaer, Witte de Withstraat 25.
Mevr. de Wed. Rogier-Kuyp, Obrechtstraat 200.
H. Rolandus Hagedoorn, Mallemolen.
Mevr. Rombouts, Nieuwe Schoolstraat 38.
Mej. R. W. G. Rooseboom, Koninginnegracht 47.
Mevr. G. E. Rudolph—Jonkvr. de Sturler, Sumatrastraat 10a.
H. C. van Ruijven, de Perponcherstraat 124.
Mevr. de Wed. Ruijs, van Diemenstraat 192.
Mr. J. M. C. le Rutte, Laan van Meerdervoort 198.
J. H. Rutten, Prins Hendrikstraat 34.
Mevr. Rijnders—Stoelman, 1e Schuitstraat 54.
Jhr. Rijswijk de Jong, Trompstraat 326.
Mr. H. Radier, Riouwstraat 69.
Jhr. Mr. W. F. Rochussen, Parkstraat 36.
L. Roersch, Laan van Meerdervoort 310.
Mevr. J. T. Sachse, Weimarstraat 53.
F. Salberg, Obrechtstraat 410.
C. Salm, Dennenweg 34c.
Mevr. E. Salmon—Vas Dias, Delistraat 27.
J. Saritjan, Obrechtstraat 165.
Gez. Schaake, Noordeinde 125.
E. Schadée van der Does, Piet Heinstraat 9.
Mevr. Schadée van der Does—St. Martin, Suezkade 99.
Mej. A. Schäfer, Obrechtstraat 130.
Mevr. de Wed. E. Scheltema—Utermark, Regentesselaan 74.
Mevr. J. H. G. Scheltema—van der Schaft, Waldeck Pijrmontkade 120.
Mej. J. H. A. Scheltema, idem.
Mej. N. J. C. Scheltema, idem.
Mevr. van Schelle—van de Ven, Stationsweg 89.
F. C. R. Schenck, Groote Markt 26.
G. A. Scherer, Elandstraat 8c.
Mevr. de Wed. Scherius—Nagel, Tasmanstraat 2.
R. Scherius, van Blankenburgstraat 22.

Mevr. Schippers, Obrechtstraat 302.
Mevr. Bsse Schimmelpennink v. d. Oije—v. d. Pol. Amaliastraat 4.
H. C. F. Schlosser, Celebesstraat 68.
Mej. E. L. Schlutow, Sweelinckplein 15.
P. Schlüter, Barentzsstraat 2.
Mevr. H. A. Schoonhoven—Petro, v. Merlenstraat 30.
Mevr. de Wed. Scholting—Wijnstroom, Columbusstraat 51.
Mevr. B. Scholten—Schönberg Mülter Malakkastr. 127.
Mevr. de Wed. C. Schotborgh—Rojer, Daguèrestraat.
C. J. Schouten, Plein 11.
Mej. A. M. Schukking, Sundastraat 9.
Mej. J. Schukking, idem.
C. Schultz, Kinsbergenstraat 67.
Mevr. J. Schneider, Conradkade 56.
Mej. Jans Schneider, Tasmanstraat 138.
Mej. Schreuder Schepman, Prins Hendrikstraat 44.
E. Schröder, Med. Stud., 2e Schuitstraat 102.
M. Segov, Koningsplein 2.
Mevr. E. Selhorst—van Baak, Koninginnegracht 29.
A. Serphos & Co, Spuistraat 38.
Mej. L. Silvius, Barendtzstraat 39.
Mevr. de Wed. Slangen—Kuijp, v. Kinsbergenstraat 67.
Mr. A. Slotemaker, de Perponcherstraat 119.
Dr. W. van der Slooten, Koningin Emmakade 109.
Mr. G. van Slooten, Conradkade 43.
A. Th van Soest, Riouwstraat 46.
Mevr. Soeters, Groot Hertoginnelaan 74.
J. D. P. Soeterik, Koningin Emmakade 134.
L. P. Soesman, Suezkade 88.
Mevr. E. P. C. Sol, Balistraat 45a.
Mevr. A. M. A. van Son—van Hall, Columbusstraat 88.
A. C. Spaan, van Bijlandstraat 98.
Mej. M. Specht Grijp, van Swietenstraat 123.
Mevr. de Wed. A. E. Speltie—Kloeth, van Brakelstraat 47.
J. Steendam, Bilderdijkstraat 98.
D. Steenstra Toussaint, Madurastraat 11.
Mevr. H. A. Steenstra Tousaint—de Pauly, idem.
Mevr. M. van Staden ten Brink—de Paauw, Obrechtstraat 15.
L. M. van Stenis, Prins Hendrikstraat 89.
Mevr. B. S. van Stenis—James, idem.
Mevr. de Wed. Steinbuch—Ingram, Columbusstraat 68.
J. W. G. Stemfoort, Javastraat 90.
S. Stibbe, Hugo de Grootstraat 17a.
Mevr. Storm van 's-Gravesande, Villa Margaretha Nieuwe Parklaan 5.
L. E. Sturmer, Hoogstraat 31.
S. L. Swaab, Ged. Burgwal 34.
J. L. Swart, Stephensonstraat 23.
R. Scherius, Blankenburgstraat 22.
P. Schlüter, Barendtszstraat 2.
K. G. Simon, Lange Poten 39.
J. Tamson, Kepplerstraat.
Mevr. de Wed. Teemans—Maessen, Regentesseplein 26.
Mevr. Tegelaar—de Quak, Prins Hendrikplein 28a.
Mej. Tegelaer, idem.
Mr. F. Teixera de Mattos, Alexanderstraat 9.
W. Terstroet, Tasmanstraat 129.
Mej. Tesch, Koninginnegracht 64.
J. Thie, Laan v. Meerdervoort 163.
Joh. Thorn Prikker, Z. O. Buitensingel. 235.
K. J. Thomas, Kon. Emmakade 99.
Mevr. de Wed. Thomson, Columbusstraat 62.
M. Thooft, Atjehstraat 48.
Mevr. C. Th. F. Thurkow, Plein 1813 No. 1.
Mevr. de Wed. Timmermans, Havenstraat 21, Scheveningen.
F. Tombrink, Raamstraat 32a.
H. Trivelli Sijthof, Celebesstraat 15.
Mevr. de Wed. C. G. Tromp—Rijkschroeff, Wilhelminastraat 45.
Mej. J. G. Tromp, idem.
J. M. Tummers, François Valentijnstraat 96.
H. W. Tijdeman, Westerbaenstraat 22.
M. van den Tempel, Jan v. Riebeekstraat 100.
Mevr. E. Teixera de Mattos, Nassauplein 31.
Mevr. Uitdenboogaard—Richter, Bezuidenhout 201.
J. Th. Uijterwijk, Kneuterdijk 10.
Mevr. de Wed. de Vassij—van Aalst, Regentesseplein 13.
H. de Vassij, idem.
Mej. E. A. van de Veer, Anna Paulownaplein.
J. J. van Veen, Dennenweg 69.
Mevr. S. E. M. de Veer—Bennebroek Forbes, Prins Hendrikstraat 49.
Mej. L. C. J. Veenhuizen, Obrechtstraat 159.
N. Veenstra, Sweelinckplein 64.
Mevr. de Wed. P. T. Th. van Veen—Nachmann, Piet Heinstraat 67.
Mej. van Veen, idem.
Mej. de Veer, Galileistraat 8.
C. J. A. van de Velde, Prins Hendrikstraat 101.
C. J. Velds, Emmastraat 13.
Mej. W. Versteegh, Groot Hertoginnelaan 39.
Mevr. Verbeek—Gefken, Rijnstraat 10.
E. G. Versteeg, Hugo de Grootstraat 27.
Mej. S. Versteeg, Obrechtstraat 182.
Mevr. E. H. J. Vermaasen-Severyn, Zwarteweg 8.
Mevr. Verbroek—Maronnier, Daendelstraat 23.
Mevr. Verloop, Bankaplein.
Mr. H. Veth, Bilderdijkstraat 52.
Mevr. de Wed. M. A. Vlasblom—Baumgarten, van Swietenstraat 80.
C. A. M. van Vliet, Parkstraat 25.
Mevr. van Vliet—Eilbracht, Reinkenstraat 28.
Mevr. de Wed. A. J. de Voogt—Knel, Regentesselaan 136.
Mevr. C. L. v. d. Voort-Niggeburge, Borneostraat 1.
H. Volten, Regentesselaan 7.
Mevr. de Wed. de Vogel, Koningsplein 19.
H. de Vogel, Obrechtstraat 163.
F. Vogel, Theresiastraat 12.
Dr. E. Vogelpoel, Anna Paulownastraat 18a.
M. C. de Vos, Columbusstraat 87.
Mej. Anni Vos, Franklinstraat.
Mevr. de Wed. Voswinkel Dorselen—Bloch, Weimarstraat 186.
A. Vorstenbos, Witte de Withstraat 42.
Mevr. Vorstenbos, idem.
Mevr. C. Vriesendorp—Bekking, Nassauplein 41.
J. P. de Vries, Jacob v. d. Doesstraat 88.
Mevr. J. de Vries—Lioni, v. Speijkstraat 99.
Mr. A. D. W. de Vries, Blankenburgstraat 17.
J. J. Walhaim, v. Kinsbergenstraat 126.
Mevr. Wattendorf—Hardy, Madurastraat 16.
Jhr. van Waveren Pancras Clifford, Stephensonstraat 57.
J. F. van Weelderen, Suezkade 82.
L. van Weelderen, v. Speijkstraat 124.
Mevr. de Wed. v. d. Weijde—van Hugo, Prins Hendrikstraat 44.
Mevr. Weijler, v. Bijlandtstraat 124.
Mevr. de Wed. Weisenborn—Roesner, Franklinstr. 121.
Mevrouw Waitz, Bonistraat 2.
J. L. Wery, da Costastraat 71—73.
Mevr. de Wed. C. M. Willemse—Collings, Bilderdijkstraat 20.
H. J. E. Wilten, v. Bijlandtstraat 106.
Mevr. E. Wilten—Lion, idem.
Mej. L. Wilten, idem.
Jhr. l. H. P. van der Willigen von Schmidt auf Altenstadt, Reinkenstraat 47.
A. E. Winckel, 1e Schuitstraat 30.
Mej. Wiselius, Banstraat 10.
Mevr. de Wed. de Wit—Heijting, Stephensonstraat 4.
Mevr. J. M. Wolff—Arrias, de Perponcherstraat 109.
K. Wijbrands, Bilderdijkstraat 98.
Mr. H. J. T. de Wijs. Hugo de Grootstraat 92.
Mev. de Wed. de Wit—Trappen, Obrechtstraat 159.
Mevr. E. S. Wesly—van Ekris, Conradkade 26.
Mevr. de Wed. J. H. W. Wouters—Herman, Laan van N. O. I. 14.
Mevr. de Wed. C. A. W. L. IJpes—Schenk, Obrechtstraat 204.
W. van IJperen, Laan 8 a.
Meve. J. G. IJssel de Schepper, van Merlenstraat 108.
Ph. Zilcken, Villa Héléna, Bezuidenhout.
Mevr. de Wed. E. Zilcken, idem.
J. Zon, 1e v. d. Boschstraat 79.
Mej. J. Zonnevylle, Suezkade.
Mevr. de Wed. R. A. van Zuijlen—van de Lande, Piet Heinstraat 104.
Mevr. de Zwaan, Waldeck Pyrmontkade 127.
Mevr. E. H. C. Kloos—Kobolt, Wiesbaden.
Mej. E. Kloos, idem.
E. Haenen, Fijnaarlo; gem. Vries.
Dr. J. P. van der Voort, Vlagtwedde Groningen.
P. J. Treffers, Oosterhout.
Mevr. A. H. Koning—Heeley, Ede.
G. P. Loeber, Leidschendam.
Mevr. de Wed. ter Marsch—van Heel, Maasland.
W. Meijer Ranneft, Heemstede, 179 wijk B.
Mevr. van Olst—de Veer, Voorschoten.
F. H. Bn. Collot d'Escury, Oost-Voorne.
Mevr. Cardinaal—van Douwen, Hengelo.
B. J. L. Torceville, Venlo.
J. D. van Dorp, Baarn.
Bsse van der Feltz—Dozij, Elst.
Mevr. de Wed. Glaser—Glaser, Voorburg.
Mevr. K. van Kesteren, idem.
Dr. E. W. Timmerman, Westeinde 71.
Mej. W. M. de Graaf, Lisse.
Van Dissel en Zonen, Eindhoven.
Mevr. de Wed. S. F. Land, Brummen.
D. van Marion, Ilpendam.
A. G. van Anrooy, Zaltbommel.
T. J. Bergman, Honselaarsdijk.
Dr. H. D. Benjamins, Paramaribo, Suriname.
F. van der Goot, Pretoria.

Scheveningen.

Mevr. van den Boon—de Vries, Kanaalweg 22.
J. C. Bouman, van Stolkweg 31.
Mevr. de Wed. H. L. Bruinsma—v. d. Berg, Haringkade.
G. Feugen, Neptunusstraat 3.
J. H. de Groot, villa Devonia.
Mevr. A. F. Gooszen, Villa Maria, Badhuisweg.
R. A. van Sandick, Verlengde van Lennepweg 28.
Mevr. Schalkwijk—Winte, v. Stolkweg 22.

Rijswijk.

L. Lacomblé, Geestbrug.
W. J. Larive.
N. Mac Leod.

Almelo.

Firma E. ter Braake.
Mevr. W. Jansen—Scholl Engberts, Adastraat.
Mevr. P. Risselada—Aalbertsberg, Wierdensche weg.
Mej. H. Scholl Engberts, idem.

Apeldoorn.

P. C. Akkerman.
P. B. Bruijn van Rozenburg, Emmapark 617.
Mej. P. Gericke, Villa Aurora, Emmapark.
H. van Goor, Loosche weg 108.
S. D. Kramers, idem.
O. H. Kuijck.
Mej. H. G. Pekelharing, Beekbergen bij Apeldoorn.
P. Rosenburg, Wilhelminapark 647.
Mej. G. C. E. Saalbach, Villa Catharina.
Mej. van Meulenaarsgraf, idem.
Mevr. W. Thieme—van Nouhuis.

Amersfoort.

Jhr. Mr. T. A. J. v. Asch v. Wijck.
Mevr. R. v. Asch v. Wijck—van Vredenburgh.
Mevr. E. J. van Rossum—van Gorkum.
Mevr. de Wed. Swaving—Siberg.
Mevr. B. A. Willemstijn—Graswinkel, Arnhemsche weg 19.

Assen.

Mevr. Jolles—Halbertsma.
Mej. A. Lambrechts.

Brussel.

Arnold Mooi, Chaussée de Fleurgat.
G. B. Hooijer, rue du Jardinier 45.
Mevr. de Wed. M. van Spal, Avenue Ducpétiaux 87. St. Gilles.
Mevr. Stricker—Arnold, rue du Lac 76.

Bussum.

J. A. van de Pol.
A. Zon, Englaan 6a.

Delft.

Mej. L. ten Cate, Phoenixstraat 50.
J. Th. Elchbach, Choorstraat 5.
G. R. Erdbrink, Noordeinde 6.
Prof. Dr. Heeres.
Mevr. de Wed. Hoogesteger—Gortmans, Noordeinde 34.
D. Grevelink, Markt 52.
A. Th. A. Heijligers, Oude Delft 132,
Gusdorf, idem.
Prof. J. Kraus, Spoorsingel 138.
Mevr. F. M. Kraus—Uithof, idem.
Van Loon, Choorstraat 23.
Mevr. de Wed. H. Meijll—Fuhri, Oude Delft 24.
E. D. Steinmetz, Oude Delft.
N. L. Swart.
Mevr. van Taak—Trakranen, Hypolitusbuurt.
J. van Zwieten, Voorstraat 93.

Deventer.

J. Verschuur, Zwolsche weg 14.
Mej. E. C. H. Wijthof.
W. W. Hakkert, de Teuge bij Deventer.

Doetinchem.

Mr. J. W. Barkeij.
C. B. Benninck.

Enkhuizen.

G. Bruin.
N. Groot Szn., Westeinde.
S. Groot Wzn. idem.

Haarlem.

L. E. de Blocq van Scheltinga, Parklaan 32.
Mevr. H. M. Beugel—Platte, Zijlweg 5.
A. Resink, Mauritskade 5.
E. von Saher.
A. Scheepens.
C. Stakman, Raamvest 47.
H. M. T. Tramburg, pension Minerva.
Mevr. J. Waterman Bouman, villa Parkzicht, Koninginneweg.

Hilversum.

Mevr. L. H. Enthoven.
L. H. Enthoven.
Mevr. de Wed. E. Greve—Pfeiffer, Ministerpark 9.
H. D. Salomonson, Groest 102.
Mevr. F. de Voogt—Vreede, Graaf Florislaan 8.
Mej. H. A. Winkler Prins, Waldecklaan.

Den Helder.

P. J. Lucardie, Wachtschip.
Jhr. J. P. Coertsen de Kock, Hoofdgracht 66 A.
Mevr. L. Coertsen de Kok.
H. Zeeven, Nieuwe Diep.

Harderwijk.

T. Kleij.

Kampen.

L. E. W. van Albada.
W. E. Asbeck Brusse, St. Jacobsteeg 2.
H. C. Brandt.
J. H. Crena Uiterwijk.
Cantine v/h Instructie Bataljon.
H. C. Gehrung.
Mevr. H. Grooss—van Stuwe.
J. C. M. Haak Bastiaans.
H. H. Hubenet, Oude straat.
C. J. Kooman.
Mevr. de Wed. Lievegoed—van der Haas.
A. J. Ludwig, Overstraat 34.
T. C. Thomson, Nieuwe weg 112, IJselmuiden.
J. P. Vos, IJselkade 12r.
Van IJsseldijk.

Katwijk a/Zee.

G. Guykens, aan den Rijn.
H. Guykens, idem.
J. Toorop.

Leiden.

A. M. Arends, Noordeinde 54.
C. C. T. van Baak, Breestraat.
Prof. Dr. Jan ten Brink.
Ds. Buijs, Hoogewoerd 108.
A. B. Cohen Stuart, Hoogewoerd 78.
J. A. A. Dool, Langemare 36.
Mej. W. M. de Graaf, te Lisse bij Leiden.
A. J. C. van Hamel, Korte Galgenwater 3.
Mevr. de Wed. Jongeneel—Koopman, Witte Singel.
J. Kunst, Delftsche Vliet 21.
Mevr. van der Lith—Schumacher, Stille Rijn 1.
J. A. Loebèr, Rapenburg 183.
H. M. Meertens, Breestraat 1.
Prof. J. Offerhaus, Rapenburg 47.
N. J. H. de Nerée tot Babberich.
Mej. J. Pino, Rapenburg 123.
E. van Schouwenburg Buning, Nieuwe Rijn 80.
Mevr. E. Schuman—Kuip, Middelweg 40.
Dr. J. D. E. Schmeltz.
C. van der Veen, Witte Singel.
Mevr. de Wed. S. B. Z. Zeverijn—van Oordt, Heerengracht 38.

Maastricht.

Mej. M. S. Altman, Battalaan 9.
M. J. H. Alsdorf, O. L. Vrouwenstraat 17.
A. de Beaumont, Wijk bij Maastricht.
G. A. Bentz van den Berg, Kleinestaat.
E. Breuls.
L. Defize, Breedestraat.
M. Dujardin, Grootestaat 15.
L. Foyer, Grootestaat 34.
Jhr. J. L. M. Graafland, Gronsveld bij Maastricht.
J. Jansens, Breedestraat 35.
Mevr. Joffroy—Polman, Wijk bij Maastricht.
V. A. Kemmerling.
E. Kirsch de Jongh, Brugstraat 5.
Mevr. de Wed. Th. Leither.
Marius Micheels.
P. Nijst, Brugstraat 28.
J. Ploeger, Wilhelminasingel 13.
P. H. H. Routs.
G. Smulders, Vrijthof.
Mevr. de Wed. Spelman, idem.
G. A. Valette, Wijk bij Maastricht.
K. Vonk, Kleinestaat.
F. de Vries, Ambij bij Maastricht.
F. Weijnberg, Wijk bij idem.
F. Willems, Stationsweg.
H. van der Werff.

Middelburg.

W. H. van Heijningen, Molewater 172 c.
J. A. Almerood.
Mr. B. J. Verheij.

Nijmegen.

Mevr. A. Andrée de la Porte, Graadt v. Roggestraat 20.
J. A. Almerood.
Mevr. Barthelemij, Bergen Dalsche straat.
Mevr. J. van Berg—van Bennekom, Jacob Catstraat.
Mevr. Bode—Terpstra, Guyststraat 7.
Jhr. F. H. van Boddien. St. Annalaan 1a.
K. F. Caspersz.
J. F. Dormaar, St. Annalaan 53.
L. Ch. Filz, Groesbeekschestraat 8.
G. Feuilletau de Bruijn, St. Annalaan 55.
M. A. van der Gon Netscher, Gravensttaat 10.
Mevr. de Wed. L. Hoogenstraten, Betouwstraat 34.
A. Houwink.
M. N. van der Hulst, Groesbeeksche Dwarsweg 402.
C. van Iserloo, Slichtenhorststraat 2.
C. C. Jager.
G. A. J. Kalmthout, Smetiusstraat 11.
A. A. ter Laag, Bottendaal 66.
W. J. Lefèbre.
Mevr. Lochman van Köningefeld, St. Annalaan 218.
E. Michell.
J. L. Pierson, St. Annalaan 15.
Mevr. M. A. Rouwenhorst—Mulder, Graafschestraat 26.
Mevr. Godefroy, idem.
J. P. Schoemaker.
M. J. Taijlor van Berkel.
G. Wegerif.
P. Westerdijk.

Rotterdam.

F. W. Everts, Claes de Vrieselaan 120.
C. R. van Griethuijsen, v. Oldenbarneveldstraat 124.
Albert Raballio, Leuvehaven 209.
Mej. J. van der Schuijt, Kruiskade 21.

Roermond.

H. Bloemen, Kloosterwandstraat.
Mevr. A. Drissen—Raupp Kloosterwandstraat.
J. Heijnen Houx, Maasniel bij Roermond.
Mevr. de Wed. H. Kamp, Kapellerlaan.
Mej. A. Lauweriks, Munsterplein.
Mevr, de Wed. C. Romein—Bloemen.
Jonkh. de Rotte.
J. Snackers.
Mevr. de Wed. J. Telders, Kapellerlaan.
P. C. Uittenboogaard, idem.
H. J. W. T. Versterren.
Mevr. R. Vos, Schoemakerstraat 3.

Wageningen.

Mevr. C. A. J. Bakker—Goteling Vinnis, Grintweg 769.
Mevr. Berkhout—Bimmerman.
Mevr. de Wed. Goteling Vinnis.

Weesp.

J. H. Jansen.
Mevr. de Wed. W. Kortenhorst—Sloot.

Zutfen.

K. H. O. van Bennekom, de Hoven.
I. I. Goldie, idem.
Mevr. de Wed. J. Epke—de Leur, Rozenhoflaan.
Mej. C. E. Groneman, Houtmarkt.
Mevr. J. J. A. T. Koppenol—de Seijff.
Mevr. Souman—Varkevisser.
Dames Tierlam, Nieuwstad.
W. Vredenburg.
Firma Vredenburg en Zonen.
Mevr. J. M. Walland—van den Brink, Coehoornstraat.

Afd. BREDA.

Bestuur.

Mevr. C. G. Roukens—van der Does de Bye, *Presidente.*
Mevr. N. van der Linden van Snelrewaard, *Penningmeesteres.*
R. Bal, *Secretaris*, (Sophiastraat 28).
Jhr. W. P. Clifford Kock van Breugel.
Mej. N. van Berkum.

Donateurs.

H. van Kol, Prinsenhage.
Mevr. N. van Kol, idem.
Mevr. N. van der Linden van Snelrewaard, Huize Soekasarie II bij Breda.

Leden.

Mevr. Arntzenius—Hoogendijk, Koninginnestraat.
Arntzenius, Sofiastraat 22.
Dames Badon Ghijben, Groote Markt.
Mevr. de Wed. Bakker—Kemman, Ginneken.
K. J. Bal, Teteringsche dijk 76.
R. Bal, Sophia straat 28.
Mevr. Bartstra—Koolhoven, Ginnekenweg.
W. E. J. Bedding, Molenstraat, Teteringen.
T. Boogaard, Parkweg 1.
Mr. W. H. E. Bn van den Bosch, Ginneken.
G. Boudewijns,
R. de Bruyn, Veemarkt.
Mej. J. Bonthuis, Dorpstraat, Ginneken.
T. G. J. Bosschart, Zandberg, I. 22 Teteringen.
Mevr. E. Bosschart, idem.
H. A. N. Catenius, Nieuwehuizen 59.
Firma Besouw, Brugstraat 1.
Jhr. H. Bowier, Boeimeesterstraat.
A. M. Borren.
Mej. N. van Berkum, Prinsengracht 2a.
H. C. C. Clockener Brousson.
Jhr. W. T. Clifford Kock van Breugel, Boulevard.
Mevr. Clifford Kock van Breugel, idem.
J. H. Clifford Kock van Breugel, (Leiden).
D. F. Dinger, Teteringen bij Breda.
F. W. Everts, (Rotterdam).
Mevr. de Wed. R. van Eck, Delpratsingel 14.
T. H. Fokker, (Leiden).
Mej. J. H. Frantzman, Nieuwe Ginnekenstraat 12.
Dr. Th. J. J. Gori, Visscherstraat 12.
A. H. Govers, Haven 3.
Mevr. A. Hamerster—de Does, Koninginnestraat.
J. P. C. Hardie, Koninginnestraat, Teteringen.
G. A. Heshusius, Emmastraat 12.
Mevr. de Wed. Hofman—van Goens.
P. Gr. van Hogendorp, Wilhelminastraat 7.
J. C. Hendrikx, Boschstraat 1.
W. van Houweninge van Sprang, Wilhelminastr. 37.
Mr. W. Ingenhousz, Karnemelkstraat 7.
F. Jansen, Groote Markt 1.
Mevr. de Wed. de Jong, Wilhelminastraat 28.
W. E. van Keeken, Nieuwehuizen 51.
A. Kimmel van Poppel, Korte Buysstraat 12.
J. J. A. Kievits.
C. M. Koorevaar, Dijk 102, Teteringen.
Mej. C. J. Lammerts v. Bueren, Markt 210, Ginneken.
Ch. Bn van Lawick, Koninginnestraat, Teteringen.
H. J. Bn. van Lawick, Prinsenhage, Steenweg 378.
T. A. Lindeman, Nieuwe Ginnekenstraat 38.
J. H. Marijnen, Wilhelminastraat 5.
Dr. G. S. Moesel, Karrestraat 12.
Mej. Munnich, Frederikstraat 4.
H. M. Meertens, (Leiden).
P. B. Nieuwenhuys, Veemarkt 24.
Mej. E. Ninaber, Markt 234, Ginneken.
Mej. M. Oosterwijk, Ginneken.
Mevr. Douar. G. T. van Panhuys, Ginneken.
Mevr. J. Piepers—Bauduin.
F. W. Pijnacker Hordijk, (Leiden).
W. le Roy, Houtmarkt.
Mej. L. A. Ruzette, Nieuwe Boschstraat 24.
H. A. Rijkens, Ginnekenstraat 40.
J. C. van Reijn, Academiesingel.
Mevr. C. G. Roukens—v. d. Does de Bye, Boulevard Teteringen.
Mej. A. A. E. S. Roukens, Teteringen.
Mej. S. A. Roukens, idem.
Mevr. Stapel, Molenstraat 104, Teteringen.

J. T. C. Schram, Dijk A. 700, idem.
W. T. Stuivesant–Meijen, Wilhelminastraat 30.
A. A. Struby, (Leiden).
G. L. Thurkow, (Leiden).
P. J. Treffers, (Oosterhout).
H. F. J. Uyterbroek, Ginneken.
A. C. Verbeek, Sofiastraat 45.
J. M. van Veldhuizen, Wilhelminastraat 8.
H. Vermaes, Dijk 69, Teteringen.
L. Verhagen, Veemarkt 191.
J. H. Witsenborg, Willemstraat 1.
S. C. J. Zollner, Sofiastraat 42.

Afd. UTRECHT.

Bestuur.

Mevr. J. E. van Oeveren—van Schaik, *Presidente.*
D. F. Romein, *Secretaris-Penningmeester*, (Willem Barendstraat 20).
Mevr. W. J. Weusman—Luitjes, *Vice-Presidente.*
Mej. P. Brondgeest.
J. F. H. de Graaf.
Dr. C. H. L. Baelde.

Donateurs.

H. A. van Beuningen, Rijnkade 1.
Mej. P. Brondgeest, Zuilenstraat 15.
Mevr. Stockhausen—Reeders, Drift 9.
Mevr. Sprenger van Eijk—de Neve, Emmalaan 29.
E. van der Ven, Kromme n. gracht 24.
Mevr. de Wed. Weusman—Luitjes, Maliebaan.

Leden.

A. M. E. van Alphen de Veer—Fles, Oosterstraat 6.
M. A. Adriani, Jansveld 51.
Mevr. D. van Asselt—Malga, Stationsdwarsweg 8.
Bink—Löbel, Vrouw Juttenstraat 37.
Mevr. de Wed. Bleijswijk—Sonbeek geb. Pino, Bagijnestraat 25.
Dr. P. Q. Brondgeest, Zuylenstraat 15.
Mevr. G. Brondgeest—Mulder, idem.
Mevr. de Wed. H. Buijs—van Marle, Tolsteegsingel.
C. W. L. Baelde, Nieuwe Gracht 66.
Mevr. Baelde—Schaap, idem.
Mevr. H. Baud—Junius van Hemert, Maartensdijk bij Utrecht.
P. R. Coers, Nieuwe Gracht 85.
Mej. S. T. Caspers, Wilhelminapark 2.
Mej. G. A. van Dijk, Maliesingel 1.
Prof. Dr. C. Eijkman, Biltstraat 10.
Mevr. B. Eykman—v. d. Kemp, idem.
Mevr. M. G. C Eerdmans, (Heerde, Gelderland).
J. T. H. de Graaf, Moreelsepark 10bis.
Mevr. de Wed. Houtrijve, Weerdsingel O. Z. 66a.
F. W. Haanebrink, Oude Gracht.
Dr. G. H. Hulsebos, Vleutenscheweg 11.
Mevr. van Heijst—Engelman, Kr. Nieuwe Gracht 76bis.
Mevr. Hubrecht—Molenwater, Blijenburgkade 6bis.
G. J. Hofs, Maliebaan 70a.
W. Jansen, Kromme Nieuwe Gracht 19.
J. A. Kalshoven, Abstederdijk 202.
Dr. J. H. H. Kohlbrugge, Westerstraat 2.
Prof. J. A. de Louter, Wolvenstraat 4.
F. E. Luitjes, Nassaustraat 15.
C. Mees–Mol, Cathrijnensingel 25.
Mevr K. Menschaar—v. Setten, Buys Ballotstraat 30.
Mej. M. Meijer, Biltstraat 34.
Mevr. R. Moerkerken –Rijfkogel.
Muijsken—Meerens, Dondersstraat 60bis.
H. T. Niertrasz, Nieuwegracht 77.
Mevr. de Wed. J. E. van Oeveren—van Schaik, Predikheerenkerkhof 14bis.
B. Reiger, Maliebaan 10a.
C. van Rhijn, Oosterstraat 8.
D. F. Romein, Willem Barendtstraat 20bis.
R. L. H. Rijfkogel, Maliebaan.
J. D. Roest, Biltstraat 184.
J. H. K. Smeets, Nachtegaalstraat.
Mej. M. H. Somermeijer, Rijnkade 8.
J. van Slooten, Biltstraat 16.
J. L. J. B. Bon Sweerts de Landas (Epe, Gelderland).
Dr. P. C. D. Schaap, Mooreelsepark.
Mevr. K. Schaap—Brandon, idem.
Mej. C. Schröder, Dondersstraat 30 bis.
G. J. T. van Vrijberge de Coningh, Tweede Buys Ballotstraat 17.
Mej. S. Verberne, Blijenburgkade 31.
Prof. Dr. T. L. T. C. Went, Nieuwegracht 187.
J. de Waal, Kromme N. Gracht 12.
Mevr. van Walré, Achter St. Peter 22.

Afd. ARNHEM.

Bestuur.

J. Jonker, *President.*
J. A. van Zijp, *Secretaris*, (Emmastraat 65).
Mevr. A. J. van der Heide, *Penningmeesteres.*
B. ten Bruggencate.
Mej. M. Dekker.

Donateurs

F. D. Cochius, Utrechtsche straat 4.
J. H. de Haas, Princessestraat 34.
S. de Vries, Parkstraat 14.

Leden.

D. Addink, Boulevard 29.
O. Baerends, Zijpendaalsche weg.
J. Bennink, Vossenstraat 33.
P. ten Bruggencate, Walstraat 3.
J. H. Blom, Vossenstraat 5.
Mevr. F. D. Cochius, Utrechtschestraat 4
J. G. van den Berg, Eusebiusplein 32.
Mej. M. Dekker, Velperweg 47.
B. van Driest, Driekoningenstraat 13.
Mevr. de Wed. E. Etty, Utrechtscheweg 8a.
D. P. Erdbrink, Boulevard 104.
W. F. van Essen, Prins Hendrikstraat 19.
Mevr. de Wed. Feikema—Meteren, Parkstraat 45.
H. 's Graeuwen, Amsterdamscheweg 6.
Th. Goedvriend, Amsterdamscheweg 14.
H. Goedhart Jr., Willemsplein 18.
S. F. Gombault, Parkstraat 76.
A. H. van der Heide, Verlengde Parkstraat 26.
Mevr. A. J. van der Heide, idem.
J. P. W. Houtman, Dijkstraat 11.
D. Houtman, idem.
Mej. E. van Heukelom, Eusebiussingel 6.
G. J. Hooijer, Vossenstraat 40.
Dr. C. C. van der Heide, Steenstraat 36.
F. Hesselink, Oosterbeek bij Arnhem.
G. L. Jansen, Prins Hendrikstraat 55.
J. Jonker, Eusebiussingel 22.
E. Kocken, idem, 49.
H. W. Kraake, Driekoningendwarsstraat 52.
Mej. H. A. Koops, Spijkerlaan 41.
Mevr. de Wed. E. Lutjens—Bsse van der Feltz, Prins Hendrikstraat 2a.
J. L. Linnenbrink, Parkstraat 43.
Eug. Lacomblé, Boulevard 166.
J. W. H. Massink, Utrechtschestraat 4.
S. Meihuizen, Emmastraat 51.
D. P. A. Markesteijn, Parkstraat 51.
Mevr. de Wed. J. J. G. Nije, Steenstraat 27.
Dr. S. Oudschans, Turfstraat 30.
A. S. van Oldenborgh, Velperplein.
Mevr. M. J. Pantekoek—Rooseboom, Velp.
J. C. Pilaar, Apeldoornsche weg 110.
H. C. Pilaar, idem.
P. L. Pieters, Roermondplein 27.
Mej. A. H. C. Reurhoff, Steenstraat 27.
Mevr. Sleijster—Ettij, Velperweg.
E. W. Bn. Sloet, Velp.
N. P. van den Steen, Cochoornstraat 11.
P. J. G. Schott, Prins Hendrikstraat 13.
Mej. Verschoor, Velperweg 33.
S. de Vries, Parkstraat 14.
Mevr. van Vloten-Pereira, Velperweg.
J. H. Wieringa, Kastanjelaan 13.
C. D. M. Waltman, Parkstraat 93.
M. C. Wurfbain, Jansbinnensingel 1.
W. J. A. de Wit-Huberts, Stationsplein 1.
H. W. Wijbenga, Bergstraat 16.
G. J. IJbes, Betuwestraat 3.
Mevr. A. van Zijp, Emmastraat 65.

Afd. GRONINGEN.

Voorloopig bestuur.

J. Birnie.
Jnkvr. C. de Went Alberda van Ekenstein.
Mej. M. J. Cohen, *Secretaresse*, (Noorderkuipen 25).

Donateurs.

Prof. Dr. A. G. van Hamel, Heerenplein.
G. E. Scholten, Groote Markt.

Leden.

Jonkvr. C. de Went Alberda van Ekenstein, Oude Ebbingestraat.
Jhr. Mr. W. C. A. Alberda van Ekenstein.
Prof. Dr. C. H. Bussemaker, Zuidsingel 37.
Mej. M. J. Cohen, Noorderkuipen 25.
Prof. Dr. J. H. Diephuis, Groote Markt.
J. Birnie, Oude Ebbingstraat.
Mej. H. Dull.
Mr. J. Feith, Martini Kerkhof.
G. Mesdag Ibz., Roodehuissteeg 21.
Mevr. C. G. Pekelharing—Doijer.
Mevr. A. Polak—Stibbe, Zuidersingel 17a.
Jonkvr. W. van Pabst, Oosterhout 10.
Telders.

Afd. AMSTERDAM.

Voorloopig Bestuur.

Mr. H. Smeenge (van Breestraat 16).
Jhr. G. Graafland (Jan Luijkenstraat 2).
Dr. A. A. Fokker.
Dière. Jhr. van Renselaar Bowier.
Mej. M. Sloot.
H. Kohlbrugge.
A. Zon.

Donateurs.

P. W. Furst, Roemer Visscherstraat 2.
Mej. L. Goossen, Overtoom 30.
B. Heuveldop, Vossenstraat 49.
A. Mosritz, Keizersgracht 695.
N. H. Nierstrasz, Willemsparkweg 18.
C. W. R. Scholten, de Ruyterstraat 125.
L. Simons, villa Parkwijck, van Eeghenstraat.

Leden.

T. Almerood, Cruquisweg 8.
Abdul Rivai, Beerenstraat 16.
F. Beckman, Willemsparkweg 122.
Mevr. de Wed. G. A. Bodenheim — Wispelwij, Singel 65.
R. Boele, van Eeghenstraat 105.
D. Belinfante, den Texstraat 26.
Taco H. de Beer, Roemer Visscherstraat 15.
de Balbian Verster, reporter N. v. d. D.
Cultuur maatschappij Parakkan Salak,
E. H. Enthoven, Weteringschans 124.
J. Ch. van Es, Bosboom Toussaintstraat 32.
Mej. J. Falk, Weteringschans 118.
Mej. N. Filet, Kastanjelaan 8.
Dr. A. A. Focker, Weteringschans 50.
A. H. Gerhard, 3de Helmerstraat.
Gez. le Grand, Prinsegracht 1021.
Jhr. G. Graafland, Jan Luijkenstraat 2.
G. Guykens, Leidsche kade 75.
P. C. C. Hansen, Stadhouderskade 38.
R. Bon van Heeckeren van Brandsenburg, N. Z. Voorburgwal 371.
Bnesse van Heeckeren van Brandsenburg, idem.
J. N. Hondius van Herwaerden, Keizersgracht 19.
J. Idsinga, Plantage Muidergracht 36.
H Kohlbruhge, Marnixstraat 90.
J. J. Kluijskens, Willemsparkweg 115,
Mevr. Kluijskens, idem.
P. T. Laarman, van Baerlestraat 7b.
Mevr. v. d. Linden—Varenkamp, Marnixkade 10.
Merens, Utrechtschestraat.
Mevr. wed. Meusser-Commerel, Prinsegracht.
W. A. Mouton, Oosterpark 71.
W. Voûte, Vijzelstraat 68.
S. L, van Nierop, Vondelstraat 57.
W. S. du Pré Lix Raaven, Reguliersgracht 118.
L. D. Petit Jr., Rokin 29
D. Querido, Blasiusstraat 117.
Mej. C. A. de Roever, Nassaukade 77.
H. Th. Rolandus, Sarphatistraat 53.
Rensburg, Reguliersgracht 19.
Mevr. de Dour. van Renselaer Bowier, 2e Helmerstraat.
Jhr. M. van Renselaer Bowier, idem.
J. H. W. Schwartse, 2e Nassaustraat.
Mevr. Sickler—Bsse van der Feltz, Tesselschadestr. 2b.
Mej. M. Sloot, van Eeghenstraat 22.
J. R. Slier, Keizersgracht 409.
Mr. H. Smeenge, van Breestraat 16.
J. Specht-Grijp, van Eeghenstraat 12.
D. J. Sanches, Nassaukade 117.
Mevr. de Wed. Stoffers—Loggere, Weesperzijde 22.
Mej. J. E. van Son, idem, 343.
Mevr. de Wed. Verhoef, Reguliersbreestraat 33.
W. Vôute, Vijzelstraat 68.
Mej. M. Willer, Willemsparkweg 63.
Mevr. Winsser, Hemonystraat 17.
M. Wolff, Heerengracht 100.
J. P. H. Witkamp, Ceintuurbaan 312.
Mevr. van der Zweep-Doornik, Sarphatistraat 24.
W. van de Zijl, Keizersgracht 375.
W. Zimmerman, Oosteinde 25.
A. Zon, Bussum.

Afd. NEDERLANDSCH-INDIË.

Voorloopig Bestuur.

H. J. W. van Lawick van Pabst, *Voorzitter.*
Ch. P. J. Blok, *Secretaris.*
Mr. H. Abendanon.
Mej. van Loon.
M. B. Rost van Tonningen.

Donateurs.

Z. Exc. W. Rooseboom, Gouverneur-Generaal.
Prins Ario Mataram, Soerakarta.
Raden Mas Adipatie Ario Hadiningrat, regent van Demak.
Mr. H. Abendanon, Weltevreden, Batavia.
K. H. H. van Bennekom, Padang.
L. G. Bertsch, Weltevreden.
Mevr. E. L. Boissevain, Toelong-Agong.
J. Z. van Dijk, Weltevreden.
J. A. van Delden, Weltevreden.
C. J. de Freytag, Weltevreden.
M. Gatsonides, Tegal.
W. A. van der Haas, houtvester Palembang.
F. Ingerman, Madioen.
L. Kempers, Banjermasin.
Koster, Medan, Deli.
A. Keller, architect Padang.
H. J, W. van Lawick van Pabst, Weltevreden.
Ds. W. van Lingen. predikant, Bandong.
Ds. H. J. Offerhaus, Soerabaja.
Raden Mas Ootoijo, translateur Soerakarta.
Weber, redacteur, Weltevreden.
E. A. Pan, Biliton.
Mevr. E. L. Peltzer—Böckel, Weltevreden.
Palm en van Amstel, Batavia.
H. Steenmeijer, Weltevreden.
H. Verkouteren, skf. kabat, Banjoewangie.
M. A. van Heeckeren, Weltevreden.
Mej. A. Voswinkel Dorselen, Tegal.
J. Q. R. Lot, Lawang.
Mej. E. van Loon, Weltevreden.
van Maren, Dir. Postspaarbank, idem.
E. Marcella, Luit.-Kol., Semarang.
P. C. Arends, Dir. Bin. Bestuur.
J. W. van der Valk, ass.-res., Malang.
W. van der Rest, Chef Kadaster, Weltevreden.
de Wolff van Westeroode, ass.-res., Weltevreden.
H. C. P. de Bruyn, Komdt. v. het Leger.
J. J. Bisschofl, resident van Batavia.
F. J. Stockhuysen, Vice-Admiraal.
J. C. Th. Kroesen, lid van den Raad van Indië.
Mr. Th. H. de Meester, Vice-President van den Raad van Indië.
Jhr. L. Th. Hora Siccama, Lid v. d. Raad van Indië.
Mr. J. C. Mulock Houwer, idem.
W. J. M. Michielsen, idem.
J. E. de Meijer, Directeur B. O. W.
H. M. van Haeften, Weltevreden.
J. P. M. Kluppel, idem.
A. Wilkens, idem.

Leden.

H. E. C. Angenent, Medan.
Mevr. H. Abendanon, Weltevreden.
Mevr. Ament Suermondt, Pekajon, Mr. Cornelis.
Arends, Directeur B. B. Weltevreden.
P. H. van Baak, Wringin anom, Malang.
Mevr. Baerveld—Haver, Waterlooplein, Weltevreden.
S. A. Bartstra, Hoofdonderwijzer, Weltevreden.
L. H. Barkmeijer,
Mej. Ch. van Bennekom, onderwijzeres, Padang.
Wed. H. L. Benjamins—Sorg, Semarang.
J. C. Bertsch, ambtenaar kadaster, Sampang.
J. Beijnon, Beerendrechtslaan, Batavia.
Ch. P. J. Blok, Weltevreden.
D. F. Brautigam, cont., Weltevreden.
Mevr. A. G. Blok—Voswinkel Dorselen.
Dr. W. G. Boorsma, Buitenzorg.
F. P. Bodenheim, Medan.
F. van den Berg, makelaar, Batavia
Mr. P. Brooshooft, Semarang.
W. P. J K. Brunet de Rochebrune, Soerabaja.
J. H. F. Beer, Tegal.
H. A. Clerx, Weltevreden, Batavia.
Benni Cohen, Djember.
Bernhard Cohen, Djember.
Mevr. E. Croone—Loonen, Buitenzorg.
J. C. C. van Driessche, Batavia.
J. Ph. van Driest, Deli.
F. M. Droop, bewaarder kadaster, Weltevreden.
J. W. Derssant, Pontianak.
Mevr. Elbers—Ruek, Buitenzorg.
G. Eilers, Batavia.
H. Engelhard, gep. ass.-res., Weltevreden.
Mevr. Fuchs—de Pauli, Batavia.
Heer en Mevr. W. Goldie, Pontianak.
K. A. van der Hart, Weltevreden.
B. Hendrik, Ternate.
Mevr. Hendrik—Curshan, idem.
Mr. G. J. Heijligers, Padang.
D. J. M. Heldering, Batavia.
Hessclaar, idem.
Th. J. A. Hilgers, hoofdonderwijzer, Weltevreden.
Mevr. Heydeman, Batavia.
I. C. Hamel, Medan.
F. Helwig, onderwijzer.
H. W. Hocke, Poerwodadi.
J. P. W. Houtman, Contr. B. B.
Mr. J. C. Hubrechtse, Weltevreden.
Mevr. de Wed. N. Klein—van Zijp, Weltevreden.
J. J. A. Kievits, Soekaboemi.
E. Lankhout, kapt. art., Weltevreden.
Lagerwey, Batavia.
Lannoy, idem.
Mr. N. H. Lebret, idem.
Mej. van Loghem, Soerabaja.
Mej. H. Lorey, Batavia.
W. E. Macaré, Tandjong Balei.
J. E. A. Matheron, Gang Patjenongan 14, Weltevreden.
Mevr. de Wed. J. C. Meulenhof—Engelenburg,
Mevr. Meijroos—Goldie, Padang.
A. Meijroos, Atjeh.
Meisenheim, Batavia.
Mevr. de Wed. Mullemeister, Batavia.
Mej. J. A. M. Munk,
Mevr. B. C. Mühlnickel—van der Kolk, Djalanbaroe, Buitenzorg.
Mevr. E. L. Peltzer—Böckel, Weltevreden.
Mevr. J. A. Piepers—Piepers. Solok.
J. H. R. D. Pillard, Djombang.
H. C. A. Poublon, controleur, Pekalongan.
W. P. Quartero, Japara.
W. J. Rahder, Loeboek Begalang.
O. Reinders, Koningsplein, Batavia.
W. van Rooy, Probolingo.
L. de Roever, Batavia.
M. B. Rost van Tonningen, Lt. Kolonel, Weltevreden.
Mevr. Rost van Tonningen v d. Bosch.
C. van Rossum, agent N. H. M. Passoeroean.
Th. J. Rosskopff, Djocja.
Mej. A. M. Rosskopff, idem.
Mej. A. J. Rosskopff, idem.
Mr. J. M. Ch. E. le Rutte, Batavia.
N. H. G. Sandblad, Kroë Benkoelen.
J. E. van Schaik, Padang.
J. F. Scheltema, Batavia.
Mr. H. J. Scheuer, Padang.
A. H. Schippers, Ternate.
D. H. Slot, Weltevreden.
N. Groen, Com. B. B., Weltevreden.
J. C. M. Haak Bastiaanse, Deli.
H. P, Hesselaar, Kapt., Padang.
G. H. L. F. O. Ilgen, Weltevreden.
Koster, Medan.
Klerks, Weltevreden.
G. L. S. D. Kok, Medan, Deli.
H. G. Stal, Bondowosso.
W. T. H. Schoenmaker, Padang.
C. Schults, Batavia.
P. H. Tromp, Pati, fabriek Trangkil.
W. I. Tromp, Probolingo Gending.
D. Tromp, land Limburg bij Malang.
Ch. R. Veenstra, Kramat Batavia.
L. P. J. Vermeulen, leeraar gym. Weltevreden.
D. Vooren, Insp. Inl. O., Tondano.
D. J. A. Vrijdag, houtvester, Weltevreden.
B. W. C. G. Vries, majoor, Soerabaja.
A. F. J. B. Walpot, kapitein, Weltevreden.
M. de Wilde, 1e luitenant, Medan.
V. Wijbrandi.
E. Zuur, Cheribon.
E. van Zuijlen, ingenieur, Bandong.
E. G. O. Langen, Weltevreden.
R. E. Martens, idem.
L. E. Martens, idem.
Mr. G. F. L. Mullemeister, Buitenzorg.
Roukens, 2e Luit. Infanterie.
Mr. F. M. de Rijk, Weltevreden.
O. Rijnders, idem.
C. J. Slot, Bodjo Negoro.
Mevr. J. N. C. Steinbuch—Kalverhout.
Dr. Tromp de Haas, Buitenzorg.
M. F. Wijshyer, Fort van der Capellen.
Willemsteijn, gep. Kolonel.
Mevr. L. van Zuijlen—de Rochemont.
Mr. J. W. Th. Cohen Stuart, Buitenzorg.

Afd. CURAÇAO.

Bestuur.

Z. Ex. Mr. C. A. H. Barge, Gouverneur, *Eere-Voorzitter.*
Mordy S. L. Maduro, *Voorzitter.*
Th. J. C. Buys, *Secretaris-Penningmeester.*
Mr. Th. A. J. Nuijens.
V. U. Zwijzen.

Donateur.

Leon V. Leyba.

Leden.

Fr. H. van Baars, Willemstad.
Mr. C. A. H. Barge, Willemstad.
Dr. H. D. Benjamins, Paramaribo.
Fr. C. Blommerde, Willemstad.
H. J. F. Boomgaard, Willemstad.
Th. J. C. Buijs, idem.
J. H. H. Ellis, idem.
H. Ferguson, idem.
J. C. B. Forbes, idem.
J. B. Gravenhorst, idem.
Renè Hellemund, idem.
H. J. Cohen Henriquez, idem.
Sam. Cohen Henriquez, idem.
Mr. S. Cohen Henriquez, idem.
J. van Kleunen, idem.
A. J. C. Kroft, idem.
A. J. C. Leijba, idem.
Julius Leijba, idem.
Leon V. Leijba, idem.
Mores S. L. Maduro, idem.
Mordij S. L. Maduro, idem.
C. D. Meijer, idem.
C. Stabius Muller, idem.
Mr. Th. J. A. Nuijens, idem.
J. H. Perret Geutil, idem.
C. C. J. van Romondt, idem.
J. H. Selhorst, idem.
Senior Sal Sz., idem.
J. Sutherland, idem.
G. R. Zeppenveldt, idem.
Fr. Victor H. Zwijsen, idem.

Correspondenten.

Almelo. . . . Mevr- W. Jansen geb. Scholl Engberts, Adastraat.
Amersfoort . Jhr. Mr. T. A. J. van Asch van Wijk, „Villa Para".
Apeldoorn . . P. B. Bruijn van Rozenburg, Emmapark 617.
Assen . . . . Mej. A. Lambrechts.
Bussem. . . . A. Zon, Englaan 6a.
Baarn . . . . J. D. van Dorp.
Deventer . . . G. D. Birnie, Brink.
Delft . . . . . Mevr.Hoogesteger—Gortmans, Noordeinde 31.
Doetichem . . Mr. J. W. Barkey.
Dordrecht . . Dr. Kievit de Jonge.
Den Helder. . Mevr. Coertsen de Kock—Verkouteren.
Hengelo (Overijssel)Mevr. J. Cardinaal—van Douwen.
Hilversum . . Mevr. de Voogt—Vreede, Graaf Florislaan 38.
Leiden . . . . Mej. J. Pino, Rapenburg 123.
Leeuwarden . C. Huijgens, Oude Lombardstraat G 7.
Maastricht . . G. A. Valette, Wijk.
Nijmegen. . . C. C. de Jager.
Roermond . . Mej. A. Lauweriks, Munsterplein.
Rotterdam . . C. R. van Griethuyzen, v. Oldenbarneveldstraat 124.
Tiel . . . . . D. C. J. van Batenburg.
Wageningen . Mevr. Berkhout—Bimmerman.
Zutfen . . . . Mevr. J. J. A. T. Koppenol—de Seyff.
Padang. . . . De heer K. H. H. van Bennekom, chef der firma van Houten, Stephan en Co.
Semarang . . De heer E. Marcella, Luit.-Kol. der Genie.
Suriname. . . Dr. H. D. Benjamins, Inspecteur van onderwijs te Paramaribo.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.

N°. 8. Donderdag 27 Juni 1901. 1ste Jaargang.

De Ziud-Holl. Melkinrichting en Broodbakkerij
Waldorpstraat, b d. Rijsw. weg.
Aan de Clientèle wordt in herinnering gebracht, dat in de maand *December* van ieder jaar 16 *pct.* wordt terugbetaald over het bedrag der gekochte *Melk* en 15 *pct.* over dat van het Brood.
DE DIRECTIE.

OOST EN WEST

Orgaan der Vereeniging.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland *bij vooruitbetaling* . *f* 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 2.50
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.10

Verschijnt alle veertien dagen.

Prijs der advertentiën.

Per regel . . . . . *f* 0.10
Dienstaanbiedingen **25 cents** per geheele annonce.

REDACTIE: De 4de Commissie, aan welke de verspreiding van populaire kennis omtrent Oost- en West-Indië is opgedragen.

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd aan den Heer G. E. V. L VAN ZUYLEN, *Voorzitter der Redactiecommissie*, **7a Heerengracht,** of den *Secretaris*, Mr. G. VAN SLOOTEN Azn., **43 Conradkade,** beiden Den Haag.

Voor de Administratie en Advertentiën wende men zich tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" **Haagpoort 4,** Den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

De Vereeniging vestigt zooveel mogelijk, zoowel in Europa als in Indië, afdeelingen, die te zamen met het hoofdbestuur dit doel trachten te bereiken.

Om lid te worden, kan men zich persoonlijk of per briefkaart aanmelden bij een der afdeelingen of aan het bureau in den Haag Heerengracht 4, dat iederen dag, behalve Zon- en feest-dagen, van 10—12 en van 2—4 ure open is.

Gewone leden betalen eene contributie van f 1.— tot f 5.—. Zij, die f 5.— en meer 's jaars, of f 100.— in eens betalen, zijn donateurs. De leden kunnen, zoolang er geene afdeeling in hunne woonplaats is, kiezen bij welke afdeeling zij zich willen aansluiten.

Aan de donateurs en aan leden die f 1.50 of meer contributie betalen wordt het orgaan gratis toegezonden.

Ieder lid wekke in zijne omgeving, zooveel mogelijk, anderen op om lid der Vereeniging te worden en geve daartoe dit blad na het gelezen te hebben aan vrienden en bekenden.

„Voor den Inlander"

door de Redactie ontvangen en bij Keurenaer en Co's Bank gestort:

Van mevrouw E. den Haag . . .	f	10.—
„ den heer d. V. te Hellevoetsluis	-	10.—
„ „ „ Q. te Zutphen . . .	-	3.—
„ „ „ W. den Haag . . .	-	1.—
„ mevrouw d. V. K. id. . . .	-	2.—
„ „ V. C.	-	1.—
Te zamen . .	f	27.—
Vroeger ingekomen	-	99.50
Totaal . .	f	126.50

Bij het toezenden van hare gift, in het vorig nummer vermeld, maakte mevrouw C. R er ons attent op, dat zij eerst met geven had gewacht omdat zij meende, dat haar nog persoonlijk zou worden gevraagd; zij wist dat ook anderen zoo dachten.

Dit geeft ons aanleiding om aan lezers en lezeressen te verzoeken de vraag om hulp voor de noodlijdenden op Java te beschouwen als aan hem of haar persoonlijk gericht en 't geld, dat zij er voor over hebben, al is het ook nog zoo weinig, aan ons toe te zenden.

Men weet, dat voor 't goed besteden van ons geld, de hulp is gevraagd van de afdeeling „Nederlandsch-Indië".

FEUILLETON.

De Europeesche Samenleving in Indië.

(Uit „*Java et ses habitants*" par Chailly-Bert),

door E. Kunst—Heijnneman.

(Slot.)

De bewering, dat de gedachte aan terugkeer naar het vaderland de kolonisten geen oogenblik verlaat, zal u misschien vreemd voorkomen. Maar Holland kan zich niet voorstellen hoe zaken, Indië betreffende, ons onbekend blijven.

Sedert een eeuw en langer hebben de Hollanders duizende boekdeelen geschreven over hun oostersche bezittingen, welke met de litteratuur van Engelsch-Indië de rijkste bronnen uitmaken, waaruit historicus en staatsman putten; maar uit een bekrompen en verkeerd begrepen patriotisme, zijn zij er zeer op gesteld ter eere van hun vaderland zoo vele kostbare werken in h u n taal te schrijven (*), die Europa niet kent; ten gevolge waarvan Europa haast niets van hun werken kent.

Europa krijgt bij stukken en brokken inlichtingen, die van geen waarde meer zijn op het oogenblik, dat zij het groote publiek bereiken; Europa is altijd minstens 20 jaar ten achter ten opzichte der hedendaagsche vraagstukken betreffende Indië.

Een der dingen, waarin Europa standvastig blijft gelooven is dat Holland in de tropen eene hollandsche kolonie heeft weten te stichten, die er zich vestigt en zich voortplant. En verscheidene geleerden — dit moet gezegd worden — hebben getracht die meening te bestendigen. 't Is maar een meening — goed — maar een verkeerde. Het is waar dat de Hollandsche kolonie in Indië 60000 zielen telt. Dat is zeker veel. In Britsch-Indië zijn er op zijn best 100000 Engelschen. In Cochin-China niet meer dan 6000 Franschen. Het is waar, op Java wonen honderde, duizende Europeanen, die er zich met ter woon hebben gevestigd, die met leedwezen heengaan en na het eenmaal te hebben verlaten, vurig verlangen er terug te keeren. Ik heb gedurende mijn reis mannen ontmoet, die Europa in geen 20 of 25 jaar hadden teruggezien en die er zich op beroemden. Volgens de statistiek zijn er meer dan 3000 gepensioneerden of stillevende particulieren, die Java als hun tweede vaderland hebben aangenomen. Men toont u met een rechtmatigen trots in de verschillende takken van dienst of onder de particulieren personen met schitterende namen als van der Wijk, van Rees, Loudon, Mijer, de Stuers, Keuchenius, Bergsma, van den Berg enz., wier families sedert verscheidene generaties in Indië zijn vertegenwoordigd. Er bestaat in Indië een soort van „Colonial gentry", waarvan de naamlijst, als die ooit opgemaakt werd, zeer leerzaam zou zijn. De kerkhoven zijn vol grafkelders, die levenslang zijn afgestaan. Enkele families hebben uit Nederland de overblijfselen hunner ouders laten overkomen, om met hen te worden begraven (*).

Ziedaar argumenten, die zeer sterk pleiten voor de bewering dat er eene hollandsche kolonisatie bestaat in de ware beteekenis van het woord. Ondanks die argumenten houd ik vol dat bijna in aller harten de hoop levendig blijft, de vaste wil bestaat naar het vaderland terug te keeren, of juister uitgedrukt Indië te ontvluchten.

Zij houden niet van Indië. Hoe dikwijls heb ik dit gevoeld, terwijl ik met hen sprak, en reeds van het eerste oogenblik af. Wij kwamen in Indië aan: een mijner reisgenooten liet mij een brief zien van een familielid, dat hem ironisch schreef: „Het doet mij innig genoegen u welkom te heeten in deze heerlijke oorden."

Terwijl hij mij dat voorlas, kon hij zijn tranen niet bedwingen. „Wat scheelt er aan? — Wat me scheelt? zeide hij: 't is de ballingschap, die begint. De ballingschap, die eerst eindigt met het uur van vertrek. En aan het vertrek denkt iedereen. Dat is de gedachte, die hen dag en nacht bezielt.

Ik herinner mij, toen ik eens het europeesche hospitaal te Batavia bezocht, hoe mij de neerslachtigheid der uit Atjeh teruggekeerde soldaten opviel. Zij zagen er netjes en best verzorgd uit. Niets ontbrak hun bij hun ziekbed, dokters hulp noch deelneming. Toch keken zij somber. Aan den geneesheer, die me rondleidde vroeg ik: „Waarom zien zij er zoo mélancholiek uit?" Zijn antwoord was: „verlangen naar hun land." Deze weinige woorden zijn in de harten van velen gegrift: Zij missen Europa en Indië drukt hen zwaar.

Als ge daaraan twijfelt slaat dan een courant op, de eerste de beste; op de 4de bladzij kunt ge zeker zijn deze annonce te vinden: „Repatrieerenden! Voor repatrieerenden! Repatrieerende families! Kennisgeving aan hen, die in het vaderland terugkeeren: een kinderjuffrouw die zich aanbiedt gedurende de reis de zorg op zich te nemen van kinderen; de een of andere stad in Holland, die aan repatrieerenden het aangename en goedkoope leven aldaar aanbeveelt; een particulier, die hun voorstelt een huis in deze of gene wijk te huren. Gaat naar de vendutie, of naar een verkooplokaal. Ge ziet er op elkander gestapelde meubels, geen meubels die niet bij elkaar hooren, stoelen van hier, fauteuils van daar, maar kompleete inboedels, van een heel huis, als merkbaar teeken van vertrek. De vertrekkenden kunnen ambtenaren zijn met verlof, die genoodzaakt zijn door een wel wat dwazen maatregel alles te verkoopen bij het vertrek om alles weer in te koopen als ze terug zijn; die

(*) Is het ook uit een verkeerd begrepen patriotisme dat nr. Chailley Bert zijn „Java et ses habitants" in het fransch heeft geschreven? 't Is toch natuurlijk, dat elk auteur in zijn moedertaal schrijft. Zeker zou het wenschelijk zijn, dat wetenschappelijke werken van Hollandsche geleerden geschreven werden in een taal, die meer verspreid en bekend is dan de Hollandsche, maar het motief waarom zulks niet geschiedt toe te schrijven aan bekrompen patriotisme is m. i. de grootste bekrompenheid. (Vert.)

(*) Mij is dit feit niet bekend, een der lezers misschien?

Uit de Koloniën onzer naburen.

Madagascar.

Tot goed begrip der meeste zaken moet men ze tot in hun oorsprong nagaan, zoo ook wat betreft het koloniaal bezit. De wordings-geschiedenis onzer Oost-Indische Koloniën of liever de wijze, hoe wij in het bezit der Oost-Indische Archipel kwamen, is natuurlijk velen der lezers van „Oost en West" bekend; zoo dikwijls werd zij reeds in geschiedkundige en ethnografische werken beschreven, dat het geen voeg zou hebben, die hier te herhalen; een historische schets, hoe het tropische eiland, Madagascar, Fransch geworden is, zal misschien enkelen belang inboezemen, terwijl zij hen tegelijkertijd onze Indische geschiedenis in het geheugen zal roepen; punten van overeenkomst zijn er vele.

Volgens de beschrijving van Hannon was het bestaan van Madagascar den Europeanen onbekend, totdat de Portugees, Diego Diaz, er in de 15e eeuw landde. Zeer waarschijnlijk stonden toen ter tijd de bewoners van dit groote Afrikaansche eiland reeds zeer lang in betrekking tot de Arabieren, sporen hiervan vindt men terug in taal en zeden.

De Portugeezen noemden Madagascar het eiland van St. Laurencius. Na hen kwamen ook de Engelschen en Franschen er handel drijven, maar alleen den laatsten is het gelukt er vasten voet te krijgen. In 1642 richtten zij de eerste Oost-Indische Compagnie op; haar agent, Pronis, vestigde zich op het schiereiland Tholongar en stichtte het volgende jaar de stad Fort-Dauphin. De Inlanders waren, wat trouwens zeer begrijpelijk is, niet van deze vestiging gediend, en maakten het den vreemden indringers zeer lastig, zoodat dit eerste handelslichaam niet gelukkig in zijne ondernemingen was, evenmin als het volgende, dat in 1664 tot stand kwam en zich vermeet het eiland „Oostersch-Frankrijk" te noemen. Hoezeer verbeten de inboorlingen waren, blijkt wel uit het feit, dat zij in den Kerstnacht van 1672 de kapel te Fort-Dauphin, waarin alle Franschen verzameld waren, in brand staken. Maar aan wie de schuld?

Toch wilde Frankrijk nog niet van het in-bezitnemen van Madagascar afzien. In 1686 vaardigde Lodewijk XIV een decreet uit, waarbij hij het eiland noemde: „zijn kroondomein, waarover hij naar zijn believen kon beschikken." Eerst een eeuw later werden er echter opnieuw pogingen gedaan, om er zich te vestigen. Eindelijk gelukte het een Fransch officier van Hongaarschen afkomst, Benyowski geheeten, duurzame, zeer voordeelige handelsbetrekkingen aan te knoopen; hij kreeg, zeker niet het minst door zijn humaan optreden en rechtvaardig handelen, zooveel invloed en werd door de verschillende inlandsche volksstammen zoo geliefd, dat zij hem in 1776 tot hun gezamenlijk opperhoofd uitriepen. Benyowsky, die zich nu geheel wilde wijden aan het besturen dezer volksstammen, nam zijn ontslag als beheerder der Fransche vestiging. Doch Frankrijk, dat hierin slechts een uiting van eigenbelang zag, die zijne rechten op het geheele grondgebied te kort deed, wilde dit niet gedogen en zond eene sterke troepenmacht uit Réunion. Tien jaren later sneuvelde Benyowski en kort daarop legde generaal Decaen de grondslagen voor eene vaste vestiging der Franschen op Madagascar; hij zond Sylva in Roux, als algemeen vertegenwoordiger, naar de havenstad Tamatave, die tot hoofdplaats verkozen werd en waar hij zich heeft weten te handhaven ook na de verschillende strubbelingen met Engeland, dat niet weinig naijverig was op Frankrijk.

Ondertusschen liet de Inlandsche bevolking zich dit alles natuurlijk maar niet gedwee aanleunen. De verschillende kleine volksstammen, die tot op het einde der 18e eeuw onafhankelijk van elkander hadden geleefd, sloten zich aaneen en kenden de opperheerschappij toe aan de Hovas, een stam, die meester was van de centrale hoogvlakte en zich van zijne naburen en zelfs in de oogen der zoogenaamde beschaafde natiën, onderscheidde door hooge ontwikkeling. Het opperhoofd, Andrianampoinimerina, verklaarde onmiddellijk: „Dit geheele eiland moet ons toebehooren, de zee is de grens van ons grondgebied", en stelde een regeeringsvorm in, zoo uitstekend, dat men die nog heden ten dage prijzen moet.

Zijn opvolger, Radama 1, beijverde zich bovenmate om de Hovaasche beschaving ook bij de andere volksstammen de Sihanakas, de Bezanozanos, de Betsileos ingang te doen vinden en om zijn rijk in kracht en welvaart te doen toenemen. Hij en zijne opvolgers, waaronder ook vrouwelijke, waren daarbij in het begin niet afkeerig van vreemde hulp; door den Franschman Robin, voorgelicht, liet hij verschillende groote openbare werken uitvoeren, ook begunstigde hij de Engelsche zendelinggenootschappen, die vele scholen oprichtten, maar toen de vreemdelingen zich ten eigen bate meer macht wilden toeëigenen, dan den Inboorling lief was, trachtte deze hen natuurlijk weder te verdrijven, wat niet ging zonder telkens wederkeerende bloedige veldslagen en bombardementen door de Fransche vloot. Vechtensmoede sloten de Hovas 17 December 1885 het verbond, waarbij aan Frankrijk het beschermheerschap over het eiland werd toegekend. Zij hielden er zich echter niet aan, knoopten ter sluiks ook handelsbetrekkingen aan met Engeland en mishandelden dikwijls de Fransche kolonisten.

Dit konden de Franschen niet gedoogen, als gezant werd Le Myre de Vilers naar de hoofdplaats Tananarive gestuurd, om aan het hof van Emyrne zekerder waarborgen te bedingen voor de eenmaal aan zijne regeering toegekende rechten, doch toen de pogingen van dezen gevolmachtigde niet het gewenschte gevolg hadden, werd 6 Mei 1895 een leger van 15,000 man onder bevel van Generaal Duchesne naar Madagascar gezonden.

De macht van de sterkste overwon! 30 September daaraanvolgend, trokken zij zegevierend Tananarive binnen en koningin Rainilaiarvony, die onder den titel van Ranavalona III regeerde, werd naar Algiers verbannen. De verschillende volksstammen trachtten zich toch telkens van het vreemde juk te bevrijden, hevig is er gestreden en eerst na 1897 is het aan den buitengewoon bekwamen generaal Galliéni gelukt een toestand van vrede en rust te doen wederkeeren, nadat hij achtereenvolgens verschillende wilde en krijgszuchtige volkeren had weten te onderwerpen. Nu is het geheel Madagaskar met toebehoorende eilanden, op eene enkele nog nauwelijks verkende streek na, Fransch grondgebied en kunnen de kolonisten zich veilig overal vestigen. Goede verkeerswegen worden naar alle richtingen aangelegd. Landbouw, handel en nijverheid nemen de laatste jaren steeds in bloei toe. Te Tamatave wordt nu alles vervaardigd, wat voor het bouwvak noodig is en te Tananarive treden eerstdaags een zuivelinrichting en een aardewerkfabriek in werking.

Voor de openbare gezondheid worden de beste maatregelen genomen. Dit alles komt natuurlijk ook de oorspronkelijke bevolking ten goede. Verleden maand zijn er in de hoofdplaats groote kinderfeesten gehouden, waarbij aan moeders van de grootste gezinnen prijzen werden uitgereikt. Het sterftecijfer onder de inlanders was zeer groot en niet zelden kwam het voor, dat uit armoede het kinderaantal beperkt werd.

Het altijd wreed wederrechtelijke van het in bezit nemen van eens anders grondgebied, wat niet dan ten koste van vele menschenlevens geschiedt, daargelaten, zij erkend, dat Frankrijk de eer toekomt het veroverde land niet grootendeels ten eigen bate te willen exploiteeren, doch integendeel het belang der inboorlingen zeer ter harte te nemen. Van de vele wijze besluiten op humanitair gebied, genomen op het verleden zomer te Parijs gehouden internationaal congres voor maatschappelijk werk in de koloniën („Congrès de sociologie coloniale", waarop wij in een volgend nummer terugkomen), werden reeds enkelen op Madagascar in toepassing gebracht o. a. op het gebied der rechtspleging en het zeker zeer voorname betreffende **de afschaffing van alle heerendiensten.**

Dat er veel onbaatzuchtig gevoel voor Madagascar ook in het moederland heerscht, bewijst de oprichting aldaar van een comité met afdeelingen in verschillende steden, dat de belangen der Oostersche Inlanders warm behartigt. Wat onzen Maleischen medewerker, Abdul Rivaï, als wenschelijk voor zijn rasgenooten aangeeft, geschiedt reeds voor den inboorling van het Afrikaansche eiland. Jongelieden van goeden aanleg worden in de gelegenheid gesteld zich in Frankrijk voor het een of ander vak te bekwamen, velen bezoeken ambachtscholen, één wordt te Rambouillet praktisch voor de schapenteelt opgeleid, een ander werkt in een Elektrische fabriek te St. Quen, terwijl weer anderen aan de Universiteit te Montpellier in de medicijnen studeeren.

Dat er ook op kunstgebied talentvolle onder hen zijn, blijkt uit het feit, dat Harisoa nu een der meest belovende leerlingen van de Academie van beeldende kunsten (afdeeling bouwkunde) te Parijs is.

De heer Delhorbe, algemeen secretaris voor het Comité, gaat telkens die verschillende pupillen bezoeken, om geheel op de hoogte te blijven van hun welvaren en van de vorderingen, die zij maken. Deze zelfde heer, die in verschillende streken van Madagascar geruimen tijd is geweest, heeft gedurende den winter in verscheidene steden lezingen over het eiland en zijne bewoners gehouden, **welke druk bezocht werden.** Hij is ook de man, onder wiens hoede en goede zorgen de Inlanders, die op de Parijsche tentoonstelling het fraaie panorama van Madagascar bevolkten, naar Europa zijn gekomen. Het was aandoenlijk om te zien met hoeveel hartelijke aanhankelijkheid zij naar hem toesnelden, telkens als hij zich onder hen vertoonde, en met welk een eerbiedige vertrouwelijkheid zij tot hem spraken. In voorkomen, zoowel als in doen en laten, herinnerden zij ons levendig aan de hier in Nederland tijdelijk vertoevende Javanen.

Op het oogenblik is de in Algiers verbannen Koningin, Ranavalona, te Parijs, waar zij een maand zal doorbrengen, om daarna te Arcachon de baden te gaan gebruiken. Bij hare aankomst werd zij vriendelijk verwelkomd onder een regen van rozen, op straat werd zij toegejuicht en door velen wordt zij nu vriendelijk in den huiselijken kring ontvangen. (In Frankrijk staat nimmer een buitenlander, hoe vreemd zijn voorkomen

en kleeding ook moge zijn, aan brutaal nakijken of spotten bloot.) De bladen zijn vol lof over »la brave, petite reine« en eenparig is het oordeel, dat Frankrijk haar onnoemlijk veel te vergoeden heeft.

De »Revue de Madagascar« drukt het uit in deze woorden:

»Que Paris lui fasse fête! Il doit à cette femme malheureuse de la distraire de ses tristesses, il se doit donner un peu de joie, dans la douceur de notre printemps à celle qu'on ne saluait qu'à genoux quand on était admis à lui parler, là-bas, à Manjakamiadona.

N. v. Z.

Mededeelingen.

I. *Van het Hoofdbestuur.*

a. In het bijblad van nº. 7, waarin ons Jaarverslag en de Naamlijst der Leden werden opgenomen, was geen plaats meer voor het financiëel Verslag van de Penningmeesteres der Afdeeling s-Gravenhage over 1900, dat tevens is dat der geheele Vereeniging, daar eerst in 1901 het geldelijk beheer van het hoofdbestuur afgescheiden wordt van dat der afdeelingen.

Wij laten dat in de Jaarlijksche Algemeene Vergadering van 18 Mei j.l. goedgekeurde verslag hieronder volgen:

AFDEELING 'S-GRAVENHAGE.

REKENING EN VERANTWOORDING VAN DE PENNINGMEESTERES, goedgekeurd door de Algemeene Vergadering van 18 Mei 1901.

ONTVANGSTEN.	Gld.	Ct.	UITGAVEN.	Gld.	Ct.
Aan saldo van 't vorig jaar	520	04	Salaris Alg. Secretaris.	120	—
Gekweekte rente	2	20	Drukloonen	195	45
Contributiën	1604	27⁵	Voorschot aan mej. Steller	100	—
			Restitutie contributies a/d afdeelingen	34	80
			Porto's, zaalhuur, diverse kleine uitgaven	302	56⁵
			Saldo Rekening	1373	70
Totaal . .	2126	51⁵	Totaal gelijk de ontvangsten .	2126	51⁵

De Penningmeesteres der Afdeeling 's-Gravenhage,
M. TEN BOSCH—BOSSCHER.

b. De voorzitter der afdeeling Arnhem, de heer J. Jonker, lid van het Hoofdbestuur, heeft bemerking gemaakt op de ontwerp-notulen van de jaarlijksche algemeene vergadering van 18 Mei j.l. opgenomen in no. 7 van ons blad. Bij de behandeling der voorgestelde aanvulling van art. 8 van het huishoudelijk reglement heeft hij niet gesproken, zooals in korte woorden in die notulen staat vermeld, maar werd daarentegen door hem namens de Afdeeling Arnhem betoogd:

„dat het volstrekt niet noodig is, dat het hoofdbestuur op de hoogte zij van al hetgeen in de afdeelingen omgaat;

„dat wetenswaardige voorvallen en bijzonderheden door de zorg der afdeelingsbesturen bekend gemaakt kunnen worden in het orgaan der vereeniging en het hoofdbestuur overigens in het jaarverslag der afdeelingen al datgene vermeld zal vinden, waarvan de wetenschap voor hem van belang kan zijn;

„dat het gewicht van het voor de bijvoeging aangevoerde argument, nl. dat de president, als deze zich eens bevond ter plaatse waar eene afdeeling gevestigd is, het recht behoorde te hebben eene uitgeschreven afdeelingsvergadering bij te wonen, door mij niet kon worden ingezien, vermits het moeielijk denkbaar was, dat het bestuur eener afdeeling den president der vereeniging ooit toegang tot eene bijeenkomst zou weigeren, liggende het veeleer voor de hand, dat zoodanig bestuur in het gestelde geval bedoelden voorzitter zou uitnoodigen de vergadering met zijne tegenwoordigheid te vereeren, zijnde door mij nog gewezen op de in het voor de afdeeling Arnhem ontworpen huishoudelijk reglement voorkomende bepaling, dat de president dier afdeeling het recht heeft, om tot de vergaderingen toe te laten o.a. buiten Arnhem gevestigde leden der vereeniging;

„dat het echter af te keuren was, om in deze eenigerlei verplichting op te leggen, aangezien daardoor de zoo wenschelijke zelfstandigheid der afdeelingen zou worden beperkt, daar de afdeelingen, werd het voorstel aangenomen, feitelijk aan eene hinderlijke contrôle, zoo niet voogdijschap, zouden worden onderworpen."

Het amendement om de woorden „zoo mogelijk" in te lasschen werd dan ook niet door hem, noch door een zijner mede-hoofdbestuursleden uit Arnhem voorgesteld en hij verzoekt ook namens die medeleden, om het door hem gesprokene alsnog juist in de notulen te doen opnemen en van de verbetering in het orgaan der vereeniging te doen blijken.

In zijne samenkomst van 25 Juni heeft het dagelijksch bestuur besloten, om aan het verzoek der drie Arnhemsche hoofdbestuursleden te voldoen.

c. In de naamlijst werd bij het Bestuur der afdeeling *Arnhem* niet vermeld de heer E. A. H. van der Heide; dit is eene fout.

Onder de correspondentschappen werd *Kampen* vergeten. Wij hebben dáár als zeer ijverige correspondent den heer W. E. Asbeek Brusse wonende *St. Jacobssteeg 2.*

Reeds werden door de Redactie van ons blad van verscheidene leden adresverbeteringen ontvangen; zij blijft zich, ook bij de langzamen daarvoor aanbevolen houden.

Door de 4e Commissie

werd uit den boedel van het Indologisch studentencorps de som van f 25 ontvangen. De aanbieding geschiedde bij een brief aan de presidente van O. en W., dien wij met toestemming van den schrijver hier afdrukken.

Nu ik, — in dezen tijd, dat ik het batig saldo van het Indologisch Studentencorps moet verdeelen, — haast vanzelf, ga bedenken, op welke wijze die verdeeling *'t nuttigst* en *'t vruchtdragendst* te doen zijn, komt mij voortdurend een gedachte in den geest, een plan, 'twelk ik mij gedrongen voel U eens mee te deelen, omdat U als presidente van »Oost en West« misschien daartoe een stoot zoudt kunnen geven.

In de eerste plaats neem ik aan als axioma, dat op 't oogenblik, of liever gezegd sinds 1880, de belangstelling hier te lande in alles wat de koloniën betreft, schrikbarend aan 't afnemen is; niet dat ik dit zelf zoo goed weet, maar 't blijkt genoeg uit geschriften van autoriteiten als de heeren Van Deventer en Van Kol, en ook dat bijv. in de Tweede Kamer nooit minder belangstelling is, dan wanneer Indische zaken worden behandeld, doch behalve in 't openbaar heeft 't mij dikwijls genoeg getroffen — (Den Haag niet mee te rekenen) hoe weinig zelfs onze naaste verwanten — dus nog in meerdere mate de lagere volksklassen — van Indië weten; van er iets voor te voelen is zelfs geen schijn te bespeuren!

Daarom was 't dan ook, dat ik in mijn vorigen brief schreef, te sympathiseeren met Oost en West als vereeniging, die zulke belangstelling tracht te verlevendigen. Doch U zult mij toegeven, dat 't nog in zeer beperkten kring werkt: zeer zeker zullen tentoonstellingen zooals er o. a. eenigen tijd geleden één te Arnhem was, de aandacht trekken, maar wie komen daar hoofdzakelijk? . . . . . meest *oudgasten* en de volbloed Hollanders, die er komen, begrijpen voor 90 pct. niet wat ze zien of voelen, niet 't mooie van de tentoongestelde voorwerpen. *En waarom niet? Doordat* ze nooit iets van het *volkskarakter geleerd* hebben, zelfs niet met de eenvoudigste instellingen bekend zijn: ik druk nogmaals er op, dat ik Den Haag en misschien Amsterdam en Rotterdam als meer bij de zaak betrokken (financiëel vooral) uitzonder, maar behalve in die steden wonen in ons land toch nog heel wat Nederlanders! Als bewijs voor deze opmerkingen voer ik aan, dat eenigen tijd na Multatuli, er *wel* **overal** belangstelling was; door 't éclat van den Max Havelaar las men dit werk en kwam zoo ten minste *eenigszins*, hoewel eenzijdig, op de hoogte van de inlandsche maatschappij. Zeer zeker speelden de financiën, ontwikkeling van de particuliere landbouw, toen ook een groote rol, maar ik geloof toch de meerdere litteratuur, en daardoor kennis, de hoofdbron der belangstelling waren.

Als ik bij mij zelf bedenk hoe ik persoonlijk belangstelling heb gekregen voor onderwerpen, die niet direct binnen mijn gezichtskring lagen, dan meen ik dat dit veroorzaakt is door de min of meerdere voorliefde en interest, waarmee die onderwerpen door mijn docenten zijn behandeld.

En hoe is 't nu met 't onderwijs ten opzichte van Ned.-Indië gesteld? Op de H. Burgerscholen krijgt men in enkele klassen, als *heel klein* onderdeel van de Algemeene Aardrijkskunde, misschien in 't geheel 10 à 12 uur van den 5-jarigen cursus, een *heel klein* beetje aardrijkskunde v. Indië, vergezeld van een korte opgave van bestuursinrichting, producten, zonder eenig verband: 't is al mooi, als een leerling b. v. weet, dat de Javanen, Mahomedanen zijn, doch ze weten in de eerste plaats niet wat Mahomedanen zijn, noch dat de eigenlijke godsdienst op Java heel wat anders dan de Mahomedaansche is. Natuurlijker wijze, dat alles na 't eindexamen heel spoedig vergeten is; hoogstens, zoo ze een goed geheugen hebben, het rijtje van de Residenties opgedreund kan worden.

Ik trof 't te Arnhem op de H. Burgerschool toevallig, dat mijn leeraar zich nog al interesseerde voor Indië, eene verzameling had van eenige etnographische voorwerpen en producten en wij daardoor ten minste iets meer hoorden, doch dit is uitzondering.

Op de Gymnasiums, leert men ongeveer niets van Indië; waar leert men 't dan wel; conclusie: *nergens.*

Na deze lange inleiding, dat belangstelling ontstaat door een begin van kennis, en tot 't verkrijgen van die kennis bij ons onderwijs niet wordt meegewerkt, is 't duidelijk, dat mijn plan was U voor te stellen *allereerst te werken op verbetering van het onderwijs* te dezen opzichte. Het radicaalste ware natuurlijk een wijziging in lesuren, zoodat bijv. op de H. Burgerscholen bijv, in de 4e klasse 1 uur in de week, **kennis van onze Koloniën** werd gedoceerd: doch bovendien kan reeds veel bevorderd worden door 't verschaffen van etnographische voorwerpen, die typeerend zijn; 't uitschrijven van prijsvragen voor een opstel door 't verspreiden van platen ook reeds op de scholen van meer gevorderd lager onderwijs. Licht kan toch wat van de Alg. Aardrijkskunde omtrent vreemde werelddeelen gemist worden, om daarvoor *na Nederland* waaraan *wel veel tijd* besteed wordt van af het 8e tot het 17e levensjaar, in de eerste plaats omtrent de Kolonien te onderwijzen.

Ik begrijp dat *voor dit alles* en *voor 't propaganda maken* veel geld noodig is en daarom ben ik bereid nogmaals f 25 te geven als begin voor een fonds, uitsluitend tot *dat doel* op te richten; ik stem zeer zeker in met de bestemming door het Bestuur »Oost en West« gegeven aan de vorige f 25, maar ik ben nog meer voorstander van aanwending van geld tot verbetering van toestanden, die verkeerd zijn. Natuurlijk is er ook geld voor philantropische doeleinden noodig, maar dit heeft toch minder wijde strekking.

Ik hoop, dat ik U niet te veel verveeld heb met mijne uiteenzetting en dat U mij mijn voorstellen niet kwalijk zult nemen; 't is werkelijk uit liefde voor mijn toekomstig land, en dientengevolge uit ergernis over de weinige belangstelling hier te lande in onze kolonien en onze bruine broeders. Ik ben nog jong en, 't is misschien wat pedant, maar ik beroep mij op Heine »de jeugd oordeelt dikwijls 't zuiverst doordat ze belangeloos is«.

Daarom niet alleen als handelsdébouché en geldbelegging voor den Hollandschen kapitalist, maar als doel van onzen staat *moet Indië* en *moeten de Inlanders* als medeonderdanen in de oogen der Nederlanders worden iets dierbaars, iets waarin ze belang stellen als in hun eigen land en volksbestaan.

Van de 5e Commissie.

Sedert 15 dezer zijn wij druk bezig de tentoonstelling van batiks, Indische weefsels, en meubels van gesneden hout in orde te maken. Er is heel wat bij elkaar gebracht, maar toch houden wij ons aanbevolen als iemand nog iets bizonders heeft; tot het einde der maand Juni kan nog ingezonden worden.

Adres voor toezending of voor brieven aan mevrouw **N. van Zuylen Tromp, 7a, Heerengracht** of aan mej. **H. W. van Baak, 43, Mauritskade,** beiden **den Haag.**

NIEUWSTIJDINGEN.

Hooge rijstprijzen.

Het „Bat. Hbld." van 23 Mei meldt:

Heden had de heraanbesteding plaats der levering van rijst voor de mijnwerkers op Banka.

Inschrijvers waren: Khouw Kim An (borgen: Khouw Kim Po en Tan Hiat Kong) voor f 6,24 en Oey Eng Lim (borgen: Oey Soen Liang en Oey Kong Liang) voor f 6.60. De levering werd voorloopig aan den eerstgenoemde gegund. De Regeering zal waarschijnlijk de levering ook wel definitief gunnen, want er bestaat veel kans op dat door den slechten rijstoogst, hoofdzakelijk ook in Krawang, de rijstprijzen nog meer zullen oploopen.

Reeds nu lijdt zij een verlies van f 94.400 door den minsten inschrijver bij de aanbesteding van 1 Mei jl. de levering niet te gunnen. Toen werd ingeschreven voor f 5,44, tegen f 4,54 in het vorige jaar, welke prijs evenwel den contractant een verlies berokkende van ruim een ton.

Een derde aanbesteding voor de levering der benoodigde 118.000 picols rijst zou nog slechter gevolgen kunnen hebben.

Uit Magelang wordt geschreven aan het „Bat. Nbl.":

Niet in de afdeelingen Wonosobo en Keboemen alleen is gebrek aan rijst te verwachten. Ook in de districten Moentilan en Remameh is dit het geval; niet zoozeer door verwoesting door wilde zwijnen aangericht, als wel door gedeeltelijke mislukking van den oogst. De ingevoerde rijst schijnt wel goedkooper, maar van minder qualiteit te zijn.

* * *

De Surinaamsche „occasionals" zijn befaamd, en zoo nu en dan weten zij in de rubriek „Stadsnieuws" van de West-Indische bladen hun roem flink op te houden. Met de beschrijving van 't volgend tooneeltje moet ieder oud-west-Indiër zich verlustigen:

„Een groot ongeluk is den militairen majoor-„commandant vandaag overkomen: Een „kraboe-„dagoe" (vos) op straat op het Kerkplein door „een menigte overvallen en reeds half dood ge-„slagen, o. a. ook door een politiebeambte (no. 57). „wilde de majoor-commandant, — op het Kerk-„plein wonende en een en ander ziende — ook „iets bijdragen, om dat kippenroofdier af te maken. „Hij ijlde op straat met zijn pistool en gaf het „zieltogende dier een schot, dat raak was. Dit „echter niet genoeg, laadde de de majoor-comman-„dant zijn pistool voor een tweede schot, toen, „rampzalig, het schot afging en een voorbijgaanden „jongen op den rechterschouder trof en verwondde „.... Doodelijk geschrikt liet de schutter het vuur-„wapen vallen en occupeerde zich met den jongen, „nam hem mede naar het Hospitaal met zulk „een zorg, als een soeur de charité het niet beter „zou doen."

Het zal wel niet noodig zijn de niet-Surinamers te waarschuwen uit dergelijke redactie-bloemkens, vermakelijk als ze zijn, gevolgtrekkingen en voorstellingen te maken aangaande het leven in de kolonie.

* * *

In aansluiting op de in ons blad verschenen artikelen over moeielijkheid, om in Suriname behoorlijke werkkrachten te vinden, nemen wij uit „Onze West" het volgend berichtje over:

Als bewijs, dat sedert eenigen tijd een vrijwillige *emigratie op kleine schaal van arbeiders der naburige Britsch-West-Indische bezittingen naar Suriname* bestaat, kunnen wij mededeelen, dat, van 1 Januari tot 30 Mei van dit jaar, in 't geheel 531 Demerarianen, Barbadianen, St. Lucianen, enz. in de kolonie aankwamen.

In hetzelfde tijdsverloop vertrokken 189 Engelschen naar Demerara, Barbados, enz., zoodat in 't geheel 342 Engelsche immigranten meer aankwamen dan vertrokken, of gemiddeld ongeveer 70 per maand.

Deze immigranten zijn bijna allen in dienst der goud- en balata-industrie. Wanneer de droogte het dadelijk employeeren van velen der immigranten niet had bemoeilijkt, zoodat verscheidenen terugkeerden, zou het aantal zeker belangrijk grooter geweest zijn. In dit aantal zijn natuurlijk niet begrepen een 4 à 500 Barbadianen, die in Nickerie in dienst zijn bij de balata-industrie.

* * *

Bij ordonnantie van 18 Mei opgenomen in de Java Ct. van 21 Mei, is bepaald dat met ingang van 1 Juli 1901 wordt ingesteld een commissie in Nederlandsch-Indië voor oudheidkundig onderzoek op Java en Madoera, welke te Batavia zal zijn gevestigd en welker taak zal zijn de samenstelling van archaeologische en architectonische beschrijvingen van de oudheden op genoemde eilanden, het in teekening brengen dan wel fotografeeren dier oudheden, v. z. v. dit nog niet is geschied, het vervaardigen van gips-afgietsels en het aangeven van middelen om de monumenten voor verval te behoeden.

Benoemd zijn in die commissie tot lid tevens voorzitter dr. Brandes; tot lid de oud-assistent-resident Knebel, met den rang en titel van assistent-resident; idem de opzichter der 1e klasse bij de Staatsspoor Leydie Melville, onder bepaling dat hij bij zijn korps à la suite wordt gevoerd.

* * *

---

inboedels kunnen ook zijn van personen, die Java voorgoed vaarwel zeggen. Deze zijn legio.

Ik verdedig geen stelling. Ik zoek de waarheid. Niets verzwijg ik. Tegenover mijne bewering stel ik de tegenstrijdigheid. Nu dan, laten wij deze schijnbare paradox nagaan, zij verlaten Indië en betreuren het; zij gaan naar Holland en vreezen dat het hun daar niet bevallen zal.

De kolonisten op Java kennen geen huichelarij; zij zijn afkeerig van geschetter over vaderlandsliefde. Zij houden hun vaderland in eere; zij zijn trotsch op zijn bestemming, zij blijven er aan gehecht. Nooit uiten zij driftige of oneerbiedige woorden, die gevoelens van loyauteit kwetsen kunnen, wat al te vaak het geval is bij andere naties En toch, terwijl zij het land, waar zij hun werkzaamste jaren hebben doorgebracht, verlaten, aarzelen zij hun ouden dag toe te vertrouwen aan het land hunner kindsheid.

Als kolonisten hebben zij menigmaal redenen om zich te beklagen over het moederland: Holland verrijkt zich niet meer met de batige saldo's uit Indië; maar ondanks de uitgebreide macht aan den gouverneur-generaal verleend, bestuurt Nederland zijne kolonies van uit de verte en maakt het hem door zijn autoritaire optreden, wel eens lastig. Bewoners van een land met ruime denkbeelden en vrij van vooroordeelen, zien zij op tegen de bekrompenheid en stijfheid der provinciesteden. Bezield met een krachtigen geest en vrij van alle religieuse ideeën sidderen zij bij de gedachte weer in de bekrompen protestantsche omgeving te komen. Gewoon aan comfort en aan een weinig kostbaar leven, maken zij zich bezorgd over de duurte in Holland.

Daar de kolonisten op een voet van gelijkheid leven, en verleerd hebben onderscheid te maken tusschen standen en kaste, en zij, hoe bescheiden hun maatschappelijke positie ook zij, altijd de hoogsten in rang kunnen naderen, gevoelen zij de vernedering die hen in het moederland wacht van sommige kringen te worden uitgesloten. Enfin, zij weten (een vreemd verschijnsel in een land, waar bijna elk gezin, een familielid heeft in Indië) dat gedurende langen tijd de Indischen in het moederland niet gaarne gezien werden en ongunstige meeningen alleen konden bestreden worden door grooten rijkdom of door een hooge betrekking, door met millioenen terug te komen of minstens met titel van Raad van Raad van Indië.

Deze verschillende gevoelens, dit begrijpt ge, zijn niet met juistheid in woorden te brengen. Zij zweven vaag voor den geest en nemen eerst een vasten vorm aan in uren van bitterheid en teleurstelling, maar zij bestaan. De javaansche kolonist is een beetje bang voor Holland. 't Is vreemd, hij vreest Holland en keert er toch terug; hij betreurt Indië en ontvlucht het. Het is de moeite waard de redenen daarvan te kennen.

Niet het klimaat verdrijft hem uit Indië, hij maakt er zich voor geschikt, dank zij zijn gezonde en doelmatige levenswijze; het is ook niet het eentonige leven, dat hem tegen dat land een tegezin doet krijgen: bij geen van hen heb ik kunnen merken, dat zij het gezelschapsleven missen. Twee beweegredenen brengen hen terug naar Holland: die van gevoel en die van plicht. Men kan een man van zaken zijn zoo veel als men wil, men kan zijn land verlaten hebben om fortuin te maken en met hart en ziel dit doel najagen: men heeft ook een hart, dat voor émoties vatbaar is en een geheugen, rijk aan herinneringen. De Hollanders, die van af den tijd hunner jongelingsjaren het vaderland vaarwel zeggen, kunnen uit hun oogen en uit hun gedachte niet bannen de herinnering aan hetgeen zij doorleefd hebben, aan de hun welbekende plekjes. Wanneer gij bij toeval over een veld wandelt, op een uur wanneer de nevel opkomt, die de glans van den dag als met een doorzichtigen sluier bedekt, dan hoort men hen zeggen: „men zou denken in Haarlem te zijn" of „wat doet u dit gezicht aan Friesland denken." En vóór hen verrijst een verleden, dat zij dood waanden. Dat verleden sluimerde slechts. Geen gevoel sterft, tenzij het door een ander gevoel wordt vervangen, en de Hollanders in Indië hebben niets gevonden dat hun Holland vervangt.

Voor slechts weinigen van hen is Java een 2e vaderland geworden. Hoe zou dit ook mogelijk zijn? Zij worden heen en weer geslingerd van de eene plaats, van de eene plantage naar de andere. Zij trekken met hunne eerzucht of met hunne teleurstellingen heel den archipel rond. Zelf onder degenen, die in Indië geboren zijn, is er één, die gehecht is aan zijn geboorteplaats?

Is er één, die de bij Europeanen zoo dierbare illusie koestert, daar zijn ouden dag te slijten? allen hebben zij het heimwee naar het geen wij „home" noemen; hoevelen van hen hebben een „home?"

Niet de landhuurders, die even ongedurig zijn als een vogel op een tak; niet de administrateurs van de erfpacht, die telkens afgewisseld worden; wie dan? Eenige erfpachters, die een concessie hebben van 75 jaar en hunne landen zelf administreeren; eenige eigenaars van particuliere domeinen, of de mètiezen van Solo en Djokdja, die om zoo te zeggen afgezien hebben van Europa. De overigen zijn allen doortrekkende personen. De Hollanders op Java leiden een leven van harden arbeid met den blik steeds gevestigd op Europa; ik ken personen, die nadat zij een mooi stukje land gekocht hebben om er een huis op te zetten voor hun ouden dag, het op een gegeven oogenblik verkochten.

Europa had hem weêr in bezit genomen. Europa nog meer dan Holland: aan de Rivièra, in Genève, in Brussel of Parijs zouden zij zich vestigen ware het niet, dat zij het land waar zij liever niet woonden, tòch liefhadden en zij er kinderen hadden op te voeden tot echte Hollanders en hollandsche staatsburgers.

Nu bespreek ik hier vluchtig een karaktertrek van den Hollander, die het sublieme nabij komt Die trek is zoo edel, zoo verheven en rein, dat ik er eerbiedig het hoofd voor buigen moet. De Hollanders weten wat er in Indie ontbreekt. Zij kennen Indie's gebreken, en de oorzaken dier gebreken.

Zij zelven hebben zich naar de omstandig-

Dat nobele beschavings werk! — Het optreden der Europeanen in China wordt zelfs den Russen te kras. Volgens een correspondent van de N. R. C. schrijft de Novoja Vremja, sprekend over het ergerlijk wandalisme:

„Zij (de Europeesche mogendheden) hebben maar troepen en troepen uitgerust en uitgezonden. Maar niemand is op de gedachte gekomen, de soldaten ook geleerden mee te geven, wier taak 't moest geweest zijn, de schatten van kunst en wetenschap, waarvan men zeker wist dat ze bestonden, voor verwoesting te bewaren. Slechts wij, halfbarbaarsche Russen, hebben gezorgd voor de bibliotheek in Moekden en een commissie van geleerden daarheen gezonden, om deze bibliotheek en de verschillende archieven, die ons in Mantsjoerije in handen zijn gevallen, te onderzoeken Waar bleven evenwel de geleerden van het in de beschaving zoo hoogstaande Europa, al die doctoren in kunsten en wetenschappen, wier getal toch zeer groot is, en wier gezag zoo zeer den doorslag geeft? Waar blijven al die orientalisten, al die sinologen, die kunsthistorici, en de schrijvers van werken over de geschiedenis der beschaving? Waarom verhief niemand zijn stem voor het behoud dezer schatten van een volstrekt niet primitieve cultuur, die de bondgenooten in Peking moesten vinden en ook gevonden hebben? Het voorbeeld van Moekden, in welks bibliotheek men de zeldzaamste manuscripten van Romeinsche schrijvers gevonden heeft, en de zeldzaamste Europeesche drukwerken, toont aan, dat die barbaarsche Chineezen, ook wat betreft het verzamelen en bewaren van wetenschappelijke en letterkundige gedenkteekenen, niet achter stonden bij de beschaafde menschen, die over de zee kwamen om hen te onderrichten. Maar wel is ons bekend geworden, dat de Engelschen de schatten der Pekingsche archieven verbrand en verscheurd hebben, dat de Duitschers de beroemde astronomische instrumenten van de stadswallen hebben weggenomen, dat de bondgenooten de paleizen hebben geplunderd, de geroofde kostbare verzamelingen geveild hebben, en dan de paleizen in brand hebben gestoken — natuurlijk uit onvoorzichtigheid, zooals toen indertijd graaf Waldersee bijna zelf omkwam. Inslaan van den bliksem geeft diezelfde Waldersee als oorzaak op van den laatsten brand, waarbij de keizerlijke bibliotheek en de keizerlijke archieven vernietigd werden. Ja, gedurende de beroemde expeditie in Egypte van Bonaparte, toen schitterden nog de geleerden door den kruitrook heen. Kanongebulder en de bedwelming van de overwinning hadden in den genialen veldheer de zorg voor kunst en wetenschap niet doof gemaakt. Sinds de uitvinding van 't rooklooze kruit is niet alleen de kruitdamp van 't slagveld verdwenen, maar ook alles wat den oorlog eenigszins veredelde: nu wordt alles zonder aanzien wat 't ook is, vernietigd, en in de woestheid van zijn beschaafden geest overtreft de Europeaan den Chineeschen barbaar een heel eind."

Uit het Bondsblad.

In no. 148 van Zaterdag 18 Mei geeft de oud-redacteur G. L. I. D. Kok de indrukken weer, die hij kreeg bij zijne komst in Deli. Eerst de aankomst in Belawan, de haven van Medan en dan Medan zelf, met zijn dure logementen keurig nette huizen en veel geld verdienende, uit allerlei soort menschen bestaande bevolking.

Een heel aardige schets van 't Delische levensdoel geeft de heer K. in de volgende woorden:

Deli is een echt land der trekkers; een ieder zoekt zoo spoedig mogelijk zijn schaapjes op het drooge te krijgen om er dan van door te gaan. „Make money, my son, if possible make it honestly, but make money" schijnt de eenige strijdleuze te wezen, waaronder men werkt en zooals men in koffiestreken op Java alleen maar over koffie en nog eens koffie hoort spreken, zoo is de tabak hier alles. Een stijging in de marktprijzen doet een ieder er gelukkig uitzien; een daling maakt allen treurig gestemd. Zoo was ik pas een paar dagen hier of een ieder dien ik ontmoette vertelde mij: „Heb je al gehoord, wat een prachtige prijzen de Maatschappij zoo heeft gemaakt, meer dan f 3.— man, wat zeg je er van?" Ik zeide niets, het was mij iets vreemds, want of f 3.— nu zoo'n bijzonder mooie prijs was of niet, of die f 3.— de prijs was per pond, per baal of per andere eenheid, was en is voor mij nu nog een raadsel, maar wacht maar, over een tijdje zal ik ook wel in die tabak opgaan als ieder ander, rook ik tabak, denk ik aan tabak, spreek over tabak, droom over tabak en eet wellicht ook nog tabak bij wijze van groente of compot.

heden geschikt; voor hun kinderen echter stellen zij hoogere eischen. Wanneer de leeftijd voor hun opvoeding aanbreekt, dulden zij niet, dat zij blijven in een omgeving zonder kunst, zonder hooge beschaving, zonder godsdienst, zonder idealen, ja zonder vaderland; zij zenden hen naar Holland, waar de opwekkende atmosfeer hen beter geschikt maakt voor zware studies en waar zij hunne verstandelijke vermogens ten volle ontwikkelen kunnen.

Op welken leeftijd moeten de kinderen naar Holland worden gezonden? zoo vroeg mogelijk, volgens sommige rigoristen; op 7 à 8 jarigen leeftijd, indien men er op gesteld is, dat deze in de tropen geboren kinderen met hart en ziel pur-sang Hollanders worden: nog wat later volgens de algemeene opinie op 10 of 12 jarigen leeftijd voor de jongens, en op 16 à 17 jarigen leeftijd voor de meisjes. Wanneer dat oogenblik ook moge komen, die scheiding drukt hen; dat vooruitzicht hangt als het zwaard van Damocles over het hoofd der arme ouders, is zij volbracht, dan laat zij er een steeds bloedende wonde achter. Ik ken moeders, die hare zonen op tienjarigen leeftijd hebben zien vertrekken en ze eerst op hun 20sten jaar als volwassen mannen terugzagen. O moeders met welk eene gelatenheid, met welk een opoffering, en grootheid van ziel" draagt gij uw lot! (*)

(*) De vaders worden hier doodeenvoudig vergeten, alsof voor hen het vertrek der kinderen geen opoffering is, alsof zij hun lot minder gelaten dragen dan de moeders. (Vert.)

Er zijn evenwel moeders — en het getal neemt jaarlijks schrikbarend toe — die zich verzetten tegen deze vaste gewoonte. Mijn kinderen, zeggen zij, zullen, als zij hun kinderjaren en hun jeugd in Holland doorbrengen, ongetwijfeld meer Hollandsch zijn; maar minder waard zijn ze als kinderen en als zoons of dochters, zij zullen alles kennen behalve een huiselijk leven in de ware beteekenis van het woord. Hun kinderjaren zullen beroofd zijn van genoegens, die alleen het ouderlijk huis hun geven kunnen, bij de eerste emoties zal zich niet mengen de herrinnering aan vader of moeder. Zij worden mannen en vrouwen, en zullen zich niet herinneren de liefkozingen hunner ouders. Zij zullen zich hun liefde niet meer herinneren."

Dat alles is waar en dat alles kan oprecht gemeend zijn, maar achter de utiliteits-redenen, doorziet men al te goed de redenen van onbewust égoisme.

Ik houd me aan de opvatting der ouders, die om den wille der kinderen lijden.

Aangetrokken door Europa, omdat de leegte van het Indische leven hen niet bevredigt, genoodzaakt naar Holland terug te keeren voor de opvoeding hunner kinderen, kunnen de kolonisten en ambtenaren voor Java niet anders zijn, als doortrekkende gasten.

Zij blijven er zoo kort mogelijk, juist lang genoeg om er fortuin te maken of pensioen te nemen, en keeren terug in hun eigenlijke vaderland, Indië slechts betreurend om de mooie natuur, het gemakkelijke leven en het ruimere inkomen.

Iets verder spreekt hij over de bestuursverhouding tot de Inlandsche Vorsten:

„Een ander staaltje van de merkwaardige toestanden hier is b. v. dat het Europeesch bestuur hier weinig te zeggen heeft doordat het zelfbesturende streken zijn. Om U een voorbeeld te noemen. De cholera heerscht hier vrij erg en dat al sinds een paar maanden, maar het Binnenlandsch Bestuur kan geen maatregelen nemen om die ziekte te bedwingen, daar het Inlandsch Bestuur daaraan niet wil meewerken. Zoo moet iedereen, die aan cholera is overleden, oogenblikkelijk begraven en alles ontsmet worden. Welnu, een paar dagen geleden stierf de vrouw van den kroonprins aan die ziekte, maar het lijk bleef ruim twee dagen boven aarde, voorzorgsmaatregelen werden niet genomen, iedereen werd bij het lijk toegelaten, . . . de gevolgen bleven niet uit, want twee van die bezoeksters zijn reeds een dag daarna aan die zelfde ziekte overleden en hoevelen zullen er nog aan sterven? Een besmetting in het vooruitzicht dus, Goddelijk; zou daar nu niet eens ingegrepen kunnen worden? Kom, een opstand is mij niet denkbaar en verbetering is ook voor de inheemsche bevolking gewenscht, maar helaas, een resident is niet eigenmachtig en zoo dikwijls wordt zoo'n hoofdambtenaar gedesavoueerd, dat zagen wij bij den oud-resident van Madioen, hoewel later bleek, hij in alle opzichten gelijk had."

Toen wij dit lazen, dachten wij aan de voordracht van den oud-resident van Sumatra's Oostkust, den heer Kooreman in den afgeloopen winter in het Indisch Genootschap gehouden. Ook deze vond, dat er nog veel te verbeteren viel in die verhouding tot de zelfbesturende landschappen.

Onder de ingezonden stukken in no. 149 van 21 Mei vinden wij een brief geteekend R (Javaan) dien wij in zijn geheel zouden overnemen, als er plaats voor was. Toch geven wij het slot, dat er op wijst hoe onze Javanen naar practische ontwikkeling verlangen:

„Veel wordt er in den laatsten tijd dan ook in de Inlandsche kranten, b. v. Dhoemlah, gesproken over de vooruit- of achteruitgang van de ontwikkeling van den Javaan, natuurlijk daarmee in het nauwste verband „den strijd om het bestaan," Alles wordt dan, althans in die kranten, toegeschreven aan ons minder weten en kennen dan de andere natiën op Java.

Ten slotte werd er beraadslaagd eene ambachtsschool op te richten, waarvan de financieele kosten door ons zelve gedragen zullen worden!

Daarom, geachte lezers, indien gij medelijden met ons hebt, tracht ons te helpen in deze voor ons nog zoo zware, doch schoone taak, en wijs ons de goede richting aan, om deze last lichter voor ons te maken; of zou het Gouvernement ook zoo goed willen zijn ons een subsidie te schenken?"

Bestaat er een Oost-Indische Planterspartij?

In No. 368 van het weekblad „de Controleur" schrijft ons medelid Mr. M. C. Piepers over onze Vereeniging en over de Redactie van „Oost en West" en drukt twijfel uit: „of het orgaan eener vereeniging „samengesteld uit personen van zeer verschillende „politieke richting, wel kan worden opengesteld voor „twistgeschrijf zijner leden op politiek gebied zonder „de samenwerking dier leden voor de eigenlijke maat„schappelijke en humanitaire doeleinden van het ge„nootschap in gevaar te brengen".

Ons redactielid, de heer v. Z., zal op het in den Controleur geschreven en ten deele tegen hem gericht artikel ook in den Controleur antwoorden; wij willen echter aan de leden van „O. en W.", hier gaarne de verzekering geven, dat wij geen enkele reden hebben om thans anders te denken, dan wij in ons „woord vooraf" in No. 1 van ons blad hebben te kennen gegeven. Wij zien zelfs niet goed in, hoe de Vereeniging hare maatschappelijke en humanitaire doeleinden zou kunnen bereiken zonder, waar dit noodig mocht blijken, ook in staathuishoudkundige richting hare meening te zeggen. En zeker zal men ons wel willen toegeven, dat het zeer moeielijk is de grens te bepalen waar de staathuishoudkunde ophoudt en waar de actie begint, die men gewoon is met den naam van „politiek" te bestempelen.

Mr. P. beschuldigt of verdenkt de meeste leden van „Oost en West" en ook de redactie van het Orgaan der Vereeniging van tot de zoogenaamde „planterspartij" te behooren; dit is de partij, die volgens wijlen mr. des Amorie van der Hoeven, van wien zij haren naam kreeg, het exploiteeren beoogt van den arbeidenden inlander ten bate van den Europeaan-planter. Willen wij ons nu op die beschuldiging verweeren, dan moeten wij wel aan politiek doen. Wij weten niet of eene planters*partij*, als zoodanig georganiseerd, ooit heeft bestaan. Wel nemen wij grif aan, dat ook nu nog de overtuiging, dat Indië in de eerste plaats ten bate van den Indiër moet geregeerd worden, *die de onze is*, niet door ieder Nederlander wordt gedeeld. Wij achten het zelfs niet onmogelijk, al zouden wij het betreuren, dat er onder het groote getal leden van Oost en West enkelen zijn, die het best zouden kunnen hebben, als het oude stelsel van „les gens taillables et corvéables à merci" waartegen reeds van Hoëvell te velde trok, nimmer ware afgeschaft.... of liever, niet op weg ware om afgeschaft te worden.

Eene bepaalde planterspartij bestaat er echter thans, naar onze overtuiging zeker niet meer en wij zouden het een zeer nuttig werk achten van hen, die van eene andere meening zijn, wanneer zij in de kolommen van ons blad wilden pogen om ons door bewijzen van hun beter inzicht te overtuigen.

Wat nu betreft de bekeering van de enkelen onder ons, die door mr. P. voor onmogelijk wordt gehouden, omdat egoïstische neigingen tot grondslag dienen van hun dwalen op humanitair en maatschappelijk gebied, zijn wij minder pessimistisch gestemd dan hij en vertrouwen er op, dat Oost en West gaandeweg meer invloed zal krijgen. Iedere Vereeniging toch, die iets beoogt, wat naar hare overtuiging goed is, moet door woord en geschrift trachten proselieten te maken onder oningewijden, andersdenkenden en verdwaalden, ook al weet zij, dat het zaad niet dadelijk in goede aarde valt.

Mr. P. schrijft het aan partijdigheid toe, dat wij, zijn vroeger in ons blad geschreven artikel, scherp van toon hebben gevonden. Wij verzekeren hem, en hiervoor pleit trouwens ons verleden, dat wij evenmin als hij, beminnaars zijn van water-en-melkstijl en van stukken geschreven „om de kool en de geit te sparen". Toch houden wij het er voor, dat zelfs ook politieke strijd kan worden gevoerd zonder de toevoeging van zoo sterk gepeperde saus, dat deze den smaak bederft van het goede en degelijke voedsel, dat wordt opgedischt.

Aan het slot van zijne beschouwing in den Controleur komt Mr. P. tot het besluit, dat op Indisch Koloniaal gebied een scheiding moet komen tusschen de vrienden van den Inlander en de exploitatiemannen en dat de Indische en speciaal Nederlandsche politiek niet samen kunnen gaan. Onze opvatting is dit niet; wij achten het stelsel der exploitatie van den kolonialen inlander geheel van de baan en het geldt o.i. nog alleen de vraag, hoe hetgeen er nog van bestaat geleidelijk in de praktijk moet worden opgeruimd. Scheiding tusschen Nederlandsche en Koloniale politiek, zouden wij zeer betreuren. De roeping van „Oost en West" is juist om het zoover te brengen, dat er geene *speciale* politiek voor het Moederland meer denkbaar is; geen Regeeringstelsel, waarin het beheer der Koloniën niet de belangrijke plaats inneemt, waarop deze recht hebben.

Spoorwegen in de West en in de Oost.

De voordracht, die Vrijdag 14 Juni door den Franschen mijn-ingenieur David Levat in den Haag werd gehouden, was, als men in aanmerking neemt, dat ook buiten lichtbeelden werden vertoond om den uitslag der Kamerverkiezingen mee te deelen, nog vrij wel bezocht.

De heer Levat is een aangenaam causeur; hij vertelde heel veel nieuws en verduidelijkte hetgeen hij had verteld door fraaie afbeeldingen.

Wij zullen hetgeen hij meedeelde over de praktijk der goud-exploitatie en over de door hem uitgevondene baggermachines (dragues) laten rusten, omdat wij, hoeveel dadelijk voordeel daarin ook moge gelegen zijn, toch het vinden van goud en het exploiteeren daarvan geen blijvende bron van welvaart achten, maar wij vestigen daarentegen gaarne de aandacht op zijn meening, dat spoorwegaanleg op flinke schaal het beste middel is, om een veelbelovend maar nog onbebouwd land tot ontwikkeling te brengen.

Waar hij die, trouwens ook door anderen gedeelde, meening verdedigde, sprak hij over Fransch Guyana, maar wees er op, dat Suriname nagenoeg in allen opzichten daaraan identiek is.

Van de kolonie kreeg L. een voorloopige concessie tot spoorwegaanleg, die dezer dagen door de Fransche Regeering werd bekrachtigd en de volgende vier punten van overeenkomst inhoudt:

1e. aanleg van een hoofdlijn van 100 kilometer, uitgaande van de stad Cayenne, om van daar het binnenland in te gaan tot aan de streek der goudplacers.

2e. een subsidie door de kolonie te geven gedurende de heele concessie van 75 jaar, tot een bedrag van 300,000 francs 's jaars en afstand van 200,000 hectaren grond geschikt voor goudontginning en cultuur, door hem uit te kiezen.

3e. beschikking over den handenarbeid van de tot deportatie veroordeelden voor den aanleg, tot een effectief van 1500 man.

4e. een aandeel van de kolonie in de winsten, zoodanig, dat deze worden gebruikt voor medewerking in de verlenging van de hoofdlijn, telkens met 50 kilometers, tot aan de voltooiing van de geheele lijn, 400 kilometer, wanneer respectievelijk de grenzen van Suriname en Brazilië zullen zijn bereikt.

Wij zullen de vraag hier onbesproken laten, of een flinke staatsaanleg uit ruime beurs te verkiezen is boven concessie aan particulieren en er ons evenmin in verdiepen, of men aan den heer L. misschien wat te veel voordeelen heeft toegekend. Geheel sluiten wij ons echter aan bij den door hem uitgesproken wensch, dat ook in Suriname spoedig spoorwegen zullen worden aangelegd en dat men elkaar aan de Lawa moge ontmoeten, maar wanneer wij afgaan op hetgeen in Oost-Indië is gebeurd en nog voortdurend het geval blijft, dan bekruipt ons de vrees, dat de vervulling van dien wensch nog lang op zich zal laten wachten.

In ons vorig nummer namen wij een stuk op van Si Anoe uit Bandoeng, dat grosso modo aangeeft welke spoorweglijnen op onze eilanden in de Oost zouden moeten worden aangelegd, wanneer men de leer van Levat er in toepassing zou willen brengen en wanneer wij het stelsel zouden willen volgen, dat onze Engelsche buren op Malakka heeft geleid.

De Regeering van Ned-Indië heeft echter door haar stelsel om staatsspoorwegen aan te leggen, *niet uit ruime beurs*, maar *uit de gewone middelen* en voetje voor voetje echt stiefmoederlijk getreuzeld en evenals „the dog on the manger" (de hond op de haverkist) sloot zij, uit fiscaliteit en slecht begrepen eigenbelang, particuliere concessie aanvragers buiten of weigerde voor economisch nuttige lijnen voldoende rentegarantie.

Van dáár, dat er thans tegenover 2500 K. M. Spoorweg in Nederland maar 1200 K. M. spoorweglijn bestaat op het viermaal grootere en vijfmaal meer bevolkte eiland Java! Reeds jaren geleden werd door mij in eene voordracht gehouden in het Koninklijk Instituut van Ingenieurs op die wanverhouding gewezen.

Toen het kamerlid van Kol onlangs in hetzelfde Instituut aandrong op het maken en daarna in betrekkelijk korten tijd uitvoeren van een goed irrigatie-plan op Java, was de heer Gerlings beducht, dat ook het weinige, wat wij nu aan den staatsspoorwegbouw doen, er bij in zou schieten! Wij kunnen zijn vrees begrijpen, maar dit toont duidelijk aan, hoe slecht ons tegenwoordig economisch beleid is.

En de andere eilanden!?

Bij een matige rentegarantie en afstand van woeste gronden op voordeelige voorwaarden kan men zeker zijn, dat over korten tijd, zoowel Sumatra als Borneo en zelfs ook de kleinere eilanden in het bezit zullen komen van het eenige middel om ze te brengen op het niveau van den tegenwoordigen tijd!

E. v. Z.

Boekbeoordeelingen.

Wij ontvingen ter recensie, de beide eerste nommers van het Maleische weekblad *Bandera Wolanda*, die een gunstigen indruk maken. In een volgend nummer hopen wij het oordeel van zeer bevoegde zijde over het blad mee te deelen.

Intusschen lazen wij in den *Sumatrabode* een oordeel over den hoofdredacteur van de Bandera, dat voor het blad een groote aanbeveling is. Luitenant C. Brousson, die in Indië gedetacheerd was, zoo stond er, heeft zich door zijne studie van den inlander en door zijn omgang met den Maleier, hier onder deze laatsten veel vrienden gemaakt, wier volle vertrouwen hij bezat en nog bezit, want trouw komen zij naar hem informeeren.

Wij halen dit aan, niet om Luit. C. B. te believen, maar omdat wij het een zoo goed voorbeeld vinden voor onze jonge mannen, die in Indië hun carrière gaan maken. Neemt men het Indische leven van dien ernstigen, nuttigen en tevens werkelijk zeer loonenden kant op, dan is er geen vrees voor deceptie en zwartgalligheid à la Bas Veth.

Verzending O.-I. Mail.

VOOR DEN HAAG.

Amsterdam, Nederl.,	5 Juli	19 Juli	11.20	's av.
Rotterdam, Lloyd,		12 Juli	11.30	's av.
Genua, Nederland,	5 Juli	16 Juli	11.30	's av.
Marseille, Lloyd,		9 Juli	6.30	's av.
Marseille, Fr. dienst,	29 Juni	13 Juli	7.30	vm.
Brindisi, Eng. dienst,	5 Juli	19 Juli	12.30	mid.
Napels, Duits. dienst,		8 Juli	12.—	mid.

MAIL SURINAME.

Amsterdam, Nederl.,	30 Juni	14 Juli	11.15	's av.
Southampton, Eng.,		8 Juli	11.30	's av.

Suppl. verzending daags daarna 6.30 's av.; aansluiting niet altijd verzekerd.

St. Nazaire, Fr.,	8 Juli	8 Aug.	7.45	vm.

MAIL CURAÇAO.

Via Genua den 2n van elke maand, alleen op verzoek.
Elken Dinsdag en Vrijdag 6.30 's av. via Southampton en Queenstown en New-York.

MAIL CONGO.

Antwerpen den 15n en den laatsten van elke maand 7.20 's av.
Lissabon den 3n en den 18n van elke maand 3.20 m.

MAIL CANARISCHE EILANDEN.
(Teneriffe.)

Liverpool. Elken Maandag 7.20 's av.
Southampton. Elken Vrijdag 7.20 's av.

ADVERTENTIËN.

Assurantie Maatschappij tegen **Brand**schade
DE **NEDERLANDEN** van 1845.

Hoofd-Directie te 's-Gravenhage:
CAREL HENNY, Directeur;
Mr. J. J. HENNY, Adj.-Directeur.

Kantoren: 's-Gravenhage, Kerkplein, hoek Prinsestraat. — Amsterdam, Sophiaplein. — Rotterdam, Zuidblaak 24 (Beursplein). — Breda, Prinsenkade. — Haarlem, Kruisweg 70 c. — Nijmegen, Inde-Betouwstraat 8. — Groningen, Akerhof, hoek Akerstraat. — Zutphen, IJselkade.

Kapitaal	f 4,000,000.00
Reserves ult. 1900	- 1,877,900.00
Betaalde schaden tot ult. 1900	- 21,625,000,00

Verzekering tegen **BRAND-** en **INBRAAK**schade tegen vaste en zeer billijke Premiën, zonder Inleggelden of Nabetalingen.

Vertegenwoordigd o. a. in alle hoofdplaatsen van Nederlandsch Oost-Indië en te Paramaribo.

Bij een wetenschappelijk ontwikkeld gepens. O.-I. Ambtenaar, gevestigd in eene der gezondste steden van Gelderland, alwaar uitmuntende inrichtingen van g. l., m. u. l. onderwijs, H. B. school en gymn. en bij wien gedurende jaren kinderen zorgzame opname vonden, **bestaat daartoe weder gelegenheid tegen billijke voorwaarden.** Beste Indische en Hollandsche referentiën. Fr. br. No. 788 bureau van dit blad.

Kunst en Oudheid.

23, Oude Molstraat 23,
DEN HAAG.

Verkoophuis van Antieke en Kunstwaardige Voorwerpen.

Geeft hooge waarde voor alle Kunstvoorwerpen op elk gebied.

P. VAN DER BEEK.

Haagsche Assurantie-Compagnie

voor Brand enz. van 1805.

te 's Gravenhage.

Kantoor Z. O. Buitensingel 245 b/h. Bezuidenh.

Directeuren:

W. F. MASTENBROEK en C. W. VERSTEGE.

Commissarissen:

Mr. W. K. F. P. Graaf van BYLANDT.
Mr. J. G. GLEICHMAN.
A. J. H. VAN KAPPEN.

Een officiersweduwe, z. k. wenschte gaarne een

Ind. Meisje,

liefst ouderloos in huis te nemen en te verzorgen, tegen een kleine vergoeding.

Brieven franco bureau van dit blad No. 52.

AU BON MARCHÉ - MODES.

Dames- en Kinderhoeden,
Voiles, Tulle, Linten, Bloemen, Veeren.
Wagenstraat 58, Den Haag.

ERNEST CASSUTO
Tandarts,
PIETER BOTHSTRAAT No. 1,
BEZUIDENHOUT,
Den Haag.
SPREEKUUR dagelijks van 1 tot 5.

Fabriek en Magazijnen „DE NIJVERHEID"
BREDA.
Behangerij, Meubelfabriek,
Stoffeerderij,
Bedden- en Matrassenfabriek.
Mart. Lefel-Oomen,
Hofleverancier.

Concureerendst adres voor compleete meubeleering.
Enorme voorraad. Lage prijzen. Directe levering.
Geïllustreerde prijscatalogus Gratis en franco.

HAAGSCHE MUZIEK-HANDEL HOFSPUI No. 97.
ENDERLÉ en OOSTERVEEN HOFSPUI No. 97.

G. KERNER & Co.

PRIJSCOURANT GRATIS en FRANCO.

Gebr. TEN HOUTEN,
UTRECHT. DEN HAAG.

Compleete Meubeleering.

SPECIALITEIT IN

Slaapkamer-Artikelen.

Soliede bewerking. Zeer billijke prijzen.

E. J. F. VAN DISSEL & ZONEN,
EINDHOVEN.

FABRIEK van
LINNEN TAFELGOEDEREN enz. enz.

Inrichting voor het maken, borduren en festoneeren.

SPOEDIGE AFLEVERING.

PRIJSCOURANTEN alsmede ruime keuze van STALEN en MODELLEN,
worden op aanvrage franco toegezonden.

AGENTESSEN GEVRAAGD
met relatiën onder den gegoeden stand.

C. J. v. d. MEER,
Waldeck-Pyrmontkade 11, 11a, 13,
DEN HAAG.

HANDEL
in Wijnen, Binnen- en Buitenlandsche Bieren, Minerale en Medicinale Bronwateren en Gedistilleerd.
SPECIALITEIT
in Bordeaux-, Bourgogne-, Port-, Rijn- en Moezelwijnen.
Champagne en Cognac.

J. H. v. Horssen,
KLEEDERMAKER,
Lutherschе Burgwal 19, Den Haag.

Steeds voorradig een nieuwe sorteering **Nouveauté's stoffen** waarvan de goederen tegen de navolgende prijzen geleverd worden:

Gekleed costuum	van af	f	34	tot	f	56
Jaquet	„	„	28	„		46
Veston	„	„	22	„		42
Demi-Saisons	„	„	16	„		30
WinterJassen	„	„	20	„		56

Goed passende coupe en solide bewerking.

De Wekker

(Coöperatieve Vereeniging).
HUISARBEID en REFORM-KLEEDING.
Zeestraat 31, Den Haag.

Bericht de ontvangst eener groote collectie **Koperwerk, Hoeker's Aardewerk, Matten, Manden, Friesch Houtsnijwerk** etc.

Administratie-Kantoor „Insulinde".

Volgestort Kapitaal f 100.000.—
Prinsengracht 1087, Amsterdam.

Belast zich met: Het Administreeren en in bewaring nemen van fondsen en andere geldswaardige papieren. Het administreeren van alle roerende en onroerende goederen. Het koopen en verkoopen van Effecten en het uitvoeren van alle Beurszaken. Het geven van rentevergoeding in Rekening-Courant. Het nemen van gelden à deposito en het nemen en geven van gelden op prolongatie. Het wisselen van vreemd bankpapier en muntspeciën. Het verzilveren van coupons. Het syndicateeren en emitteeren van solide Maatschappijen.

Telegram-Adres: INSULA. De Directie,
A. C. ENGELBERTS. J. SCHEUER.
Correspondent voor 's-Gravenhage:
K. J. THOMAS, K. Emmakade 99.

Vleeschhouwerij
W. L. DE ZWAAN,
56 Zoutmanstraat 56, Den Haag.

Beveelt zich beleefd aan voor de levering van
uitsluitend prima kwaliteit
RUND, KALFS en LAMSVLEESCH
tegen **concurreerende** prijzen.

Magazijn „HET ANKER", Veenestraat 49, Den Haag.

Indische Uitrustingen
voor DAMES en HEEREN,
in alle Prijzen.

Eenige inrichting voor Praktische Opleiding voor den Handel in Theoretische en Praktische Cursussen voor Dames en Heeren.

Beste gelegenheid voor HH. Verlofgangers, Gepensioneerden, Indische Jongelui enz.

Dagelijks inschrijving.

Telkens wanneer een voldoend aantal deelnemers ingeschreven zijn, kunnen nieuwe Cursussen beginnen.

NEDERLANDSCHE HANDELS-AKADEMIE
„Het Oefeningskantoor",
REGENTESSELAAN 162—164,
's-GRAVENHAGE.

ONDERWIJSVAKKEN.
Praktisch Boekhouden,
Handelsrekenen, Handelsrecht,
PRAKTISCHE KANTOORWERKZAAMHEDEN
Schrijfmachine, Stenografie,
Nederl., Duitsche, Eng. en Fransche Handelscorrespondentie.

PROSPECTUSSEN en INLICHTINGEN.

Stoomvaart-Maatschappij „Nederland".

MAILDIENST tusschen Amsterdam en Nederl.-Indië.

IN VERBINDING MET DE DIENSTEN DER
KONINKL. PAKETVAART-MAATSCHAPPIJ.

	van Amsterdam	van Genua	te Port-Said	te Padang	te Batavia
* **Prinses Amalia**	6 Juli	18 Juli	23 Juli	11 Aug.	13 Aug.
† **Koning Willem III**	20 „	1 Aug.	6 Aug.	25 „	27 „
* **Prins Hendrik**	3 Aug.	15 „	20 „	8 Sept.	10 Sept.
† **Koning Willem II**	17 „	29 „	3 Sept.	22 „	24 „
Koning Willem I	31 „	12 Sept.	17 „	6 Oct.	8 Oct.
† **Prinses Sophie**	14 Sept.	26 „	1 Oct.	20 „	22 „
* **Koningin Wilhelmina**	28 „	10 Oct.	15 „	4 Nov.	6 Nov.
† **Koningin Regentes**	12 Oct.	24 „	29 „	18 „	20 „

Adres voor **LADING** en **PAKETTEN:**

Te Amsterdam: VRACHTBUREAU STOOMVAART-MAATSCHAPPIJ „NEDERLAND" (Handelskade).

Te Rotterdam: KUYPER, VAN DAM & SMEER voor de schepen, gemerkt * HUDIG & BLOKHUYZEN voor die, gemerkt †.

Adres voor **passage:** Afdeeling **Passagiersdienst,** Prins Hendrikkade 160, te *Amsterdam* en bij hare Agenten te *'s Hage*, CRANS & Co., Celebesstraat 40.

NB. De vaartbeurten der schepen kunnen gewijzigd worden.

Stoomvaart-Maatschappij „ROTTERDAMSCHE LLOYD"

Maildienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië

in verbinding met de diensten der
Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam.	van Marseille.	te Port-Said.	te Padang.	te Batavia.
Merapi	13 Juli	25 Juli	30 Juli	18 Aug.	20 Aug.
Salak	27 „	8 Aug.	13 Aug.	1 Sept.	3 Sept.
Lawoe	10 Aug.	22 „	27 „	15 „	17 „
Ardjoeno	24 „	5 Sept.	10 Sept.	29 „	1 Oct.
Soembing	7 Sept.	19 „	24 „	13 Oct.	15 „
Gedé	21 „	3 Oct.	8 Oct.	27 „	29 „
Oengaran	5 Oct.	17 „	22 „	11 Nov.	13 Nov.
Sindoro *	19 „	31 „	5 Nov.	25 „	27 „

* Dubbel schroefstoomschip. 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.

De Hoofd Agenten: **Ruys & Co.,** *Rotterdam.*
De Agenten: **Courier dit Dubekart & Co.,** Anna Paulownastraat 1 *d*, *'s-Hage.*

Meubelfabriek, Behangerij, Stoffeerderij, Beddenmakerij,
Gebr. ROOS,
Roggestraat 4 en 12, Arnhem,
Intercom. Telefoon 242.

Speciale inrichting voor geheele meubileering van Huizen en Villa's.
Extra gunstige voorwaarden voor verhuring van Gemeubileerde Villa's en Woonhuizen.
Begrooting en Prijscourant Kosteloos.
Franco verzending door geheel Nederland.
Enorme Keuze. Soliede Bediening. Goedkoope Prijzen.

L. LANGE,
23 Wagenstraat, 's-Gravenhage,
TELEPHOON No. 659.

Sigaren in alle soorten en prijzen.
Doelmatige verpakking voor de tropen.
Specialiteit voor Export.

Gebr. TEN HOUTEN
Lange Houtstraat 4. Teleph. No. 926.

Den Haag. Utrecht.

Slaapkamer-Ameublementen.
ENGELSCHE LEDIKANTEN.
BEDDEN, DEKENS, MATRASSEN enz.
GEGARNEERDE WIEGEN en KINDER LEDIKANTEN.
Ledikanten voor Indië.
Behangerij. Stoffeerderij.

Bij ALBRECHT en Co. te Batavia, verschijnt om de veertien dagen de

BANDERA WOLANDA

Geïllustreerd Tijdschrift voor Inlanders en Amboineezen.

Oplaag reeds meer dan 7000 exempl.

Hoofdredacteur: CLOCKENER BBOUSSON, 1e Luit. 6e Reg. Inf. te Breda.

Zeer geschikte lectuur voor hen, die met behulp van een woordenboek de Maleische taal willen aanleeren. Abonnementsprijs **f 0.80** per drie maanden, **f 1.50** per halfjaar en **f 2.50** per jaar tegen vooruitbetaling.

Men abonneere zich bij den Agent voor Nederland:

„De Haagsche Uitgevers-Maatschappij Het Gemeenschappelijk Belang",
HAAGPOORT 4, DEN HAAG.

Vereeniging OOST en WEST
Afdeeling 's-Gravenhage.

Bij de 3de Commissie **Bureau Heerengracht 4,** zijn van ***10—12*** en van ***2—4*** uur, *ook per brief*, inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.

Een gep. Onderofficier O.-I. Leger voor incasseering of oppasser.

Een jonge Dame, die als geemployeerde op een handelskantoor wil werkzaam zijn.

Een modiste die werk in Oost-Indië zoekt.

Een jonge Dame met diploma als boekhoudster.

Een Dame met diploma voor Zweedsche heilgymnastie.

Een gewezen Boekhouder tevens Hofmeester in een Bataviasch hotel.

Een geschikt persoon voor Copieerwerk die vreemde talen verstaat.

Een Dame die lessen geeft in Noorsch, Zweedsch, Duitsch en Italiaansch.

Een Artiest, die zich voor het geven van teeken- en schilderles aanbeveelt ook naar de natuur.

Jonge Dame voor Juffrouw van Gezelschap.

Een Jonge Dame, die als Kinderjuffrouw of voor gezelschap mee naar O.I-. wil.

Jonge Dame ter waarneming van het huishouden en het oppassen van kinderen.

Een gewezen Koetsier en echtgenoote, die huisbewaarders willen worden.

Een door de Muziekschool gediplomeerde Jonge Dame die zanglessen geeft.

Een beschaafde Dame op leeftijd die Engelsche en Fransche conversatieles geeft.

Jonge Dame, thans op een Fröbelschool geëmployeerd, voor lessen aan kinderen in O.-I. Heeft kennis van muziek.

Een bekwame linnennaaister.

Gewezen Sergeant in W.-I. voor portier, looper of huisbewaarder; kan ook copieerwerk verrichten.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.

N°. 9. Donderdag 11 Juli 1901. 1ste Jaargang.

De Ziud-Holl. Melkinrichting en Broodbakkerij,
Waldorpstraat, b d. Rijsw. weg.
Aan de Clientèle wordt in herinnering gebracht, dat in de maand *December* van ieder jaar 16 *pct.* wordt terugbetaald over het bedrag der gekochte *Melk* en 15 *pct.* over dat van het Brood.
DE DIRECTIE.

OOST EN WEST

Orgaan der Vereeniging.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland *bij vooruitbetaling* . *f* 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 2.50
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.10

Verschijnt alle veertien dagen.

Prijs der advertentiën.

Per regel . . . . . *f* 0.10
Dienstaanbiedingen **25 cents** per geheele annonce.

REDACTIE: De 4de Commissie, aan welke de verspreiding van populaire kennis omtrent Oost- en West-Indië is opgedragen.

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd aan den Heer G. E. V. L VAN ZUYLEN, *Voorzitter der Redactiecommissie*, **7a Heerengracht'** of den *Secretaris*, Mr. G. VAN SLOOTEN Azn., **43 Conradkade,** beiden Den Haag.

Voor de Administratie en Advertentiën wende men zich tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" **Haagpoort 4,** Den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

De Vereeniging vestigt zooveel mogelijk, zoowel in Europa als in Indië, afdeelingen, die te zamen met het hoofdbestuur dit doel trachten te bereiken.

Om lid te worden, kan men zich persoonlijk of per briefkaart aanmelden bij een der afdeelingen of aan het bureau in den Haag Heerengracht 4, dat iederen dag, behalve Zon- en feest-dagen, van 10–12 en van 2–4 ure open is.

Gewone leden betalen eene contributie van f 1.— tot f 5.—. Zij, die f 5.— en meer 's jaars, of f 100.— in eens betalen, zijn donateurs. De leden kunnen, zoolang er geene afdeeling in hunne woonplaats is, kiezen bij welke afdeeling zij zich willen aansluiten.

Aan de donateurs en aan leden die f 1.50 of meer contributie betalen wordt het orgaan gratis toegezonden.

Ieder lid wekke in zijne omgeving, zooveel mogelijk, anderen op om lid der Vereeniging te worden en geve daartoe dit blad na het gelezen te hebben aan vrienden en bekenden.

„Voor den Inlander"

door de Redactie ontvangen en bij Keurenaer en Co's Bank gestort:

Van mevr. T. P.	f 2.50
" den heer J. v. Z., 2de gift. . . .	- 2.00
Te zamen. . .	f 4.50
Vroeger ingekomen	- 126.50
Totaal . .	f 131.—

Uit de Koloniën onzer naburen.

Engeland's Opperheerschappij in Indië en elders.

Wie zich aan een ander spiegelt, spiegelt zich zacht.

Onder den titel „Empire" schrijft Edward Carpenter in „The Humane Review" van October 1900 een artikel, waarin hij begint met zijne groote verontwaardiging te uiten over de vreugdebetuigingen zijner landgenooten bij iedere overwinning, die zij in Zuid-Afrika behalen. „Heeft Engeland alle gevoel van waardigheid, eer en edelmoedigheid — deugden, die een volk waarlijk groot doen zijn — verloren?" vraagt hij, „dat het zich zoo uitbundig verheugen kan, over het feit, dat twee kleine republieken tijdelijk zwichten onder den overmacht van een land met 40 millioen inwoners?" Diep weemoedig stemmen hem dé wenschen naar annexatie en opperheerschappij door de pers en in vele openbare bijeenkomsten geuit, en de woordenvloed daarbij over de zegeningen der beschaving en der Engelsche regeering; terwijl hem dan onwillekeurig Indië voor den geest komt, het arme Indië, dat tevergeefs om hulp en steun smeekt, snikkende over het lijden harer kinderen, die bij millioenen en millioenen sterven tengevolge van Engeland's opperheerlijke verwaarloozing! Zou het mogelijk zijn, is zijne verzuchting, dat Engeland door een soort van waanzin bevangen, ten val spoedt? Vreemd is het toch, dat de drijfveer dezer groote natie van kooplieden, die de wereld doorkruisen zoekende naar kleine volken, om met hen te onderhandelen, niet is het algemeen welzijn der maatschappij, doch uitsluitend het geldelijk belang der beurs van Londen, Birmingham, Manchester, Liverpool en andere groote plaatsen, waar de eigenlijke zenuwknoopen van ons volksbestaan liggen. O wee! wanneer die kleinere landen weigeren handelsbetrekkingen aan te knoopen! Onze verontwaardiging kent geene grenzen! Groote kanonnen en massa's geweren moeten aanrukken, en het einde is, dat de kleinere natie wordt ingelijfd, dit alles onder betoog, dat dit volk er zulke slechte zeden op nahield, zendelingen vermoordde en wat niet al, zoodat het groote behoefte heeft aan Engelsche beschaving en Engelsche kerstening.

Tot welke laagheden men vervallen kan bij het najagen van handelswinsten, bewijst wel Engeland's opium-oorlog met China. In Wo-Chang's pakkend werk, „Engeland door een Chineesche bril bekeken" lezen wij: „Opium was in China niet inheemsch, maar werd mijn landgenooten opgedrongen, met behulp van bajonetten en zwaar geschut werden wij overgehaald om dit bedwelmend voortbrengsel van Engelsch-Indischen bodem te koopen tot verrijking der Britsche kooplieden, maar tegelijk tot diepe ontaarding der Chineesche bevolking. Toen de Regeering te Peking zich verzette tegen den invoer van het verderfelijk heulsap, terecht vreezende, dat het op den voet gevolgd zou worden door het zedelijk verval harer onderdanen werd haar door kanonskogels het zwijgen opgelegd, gevolgd door telkens grootere scheepsladingen opium en als tegengift wiskey, brandy enz." . . . . . .

Dit schandaal had wel plaats in 1839, maar berust de Afrikaansche oorlog op betere gronden?

En hoe is het in Engelsch-Indië gesteld?

Hoog wordt er opgegeven van den Pax Britannica, van de uitmuntendheid der Engelsche ambtenaren, van de weldaden der Westersche beschaving en het voordeel der handelsondernemingen! Men zou haast gaan denken, dat het edelmoedige Engeland alleen naar Indië gekomen was, met het doel om dat arme, ongelukkige land te redden. Maar hoe rijmt men daarmee het droeve feit, dat ditzelfde Indië nu steeds meer in welvaart achteruit gaat; hoe komt het, dat de hongersnooden elkander stager en stager opvolgen, dat het de uitputting nabij is? De voordeelen, die aan Engeland's opperheerschappij verbonden konden zijn, vallen niet te ontkennen. Onder de Britsche vredevaan zouden de Indische volkeren ongetwijfeld een veilig toevluchtsoord hebben kunnen vinden — *zoo* hun dit waarlijk voordeel had aangebracht; de voorgegeven edele beginselen der Engelsche ambtenaren zouden een waarborg hebben kunnen zijn voor een goed bestuur, *zoo* deze bestuurders hart hadden gehad voor het belang der bevolking en zij dienovereenkomstig hadden gehandeld; de vestiging van handelsondernemingen zou zekerlijk bijgedragen hebben tot bevordering der welvaart van den Inlander, *zoo* niet alle voordeelen er van ten bate waren gekomen van zeer enkelen, zeer enkele Britten, die ver van Indië af wonen.

De hoofdoorzaak van de gapende wonde hier geslagen en van den hartverscheurenden doodstrijd in het verschiet, ligt in het noodlottige uitzuigings-systeem. Dat Engeland zich niet schaamt de verbazende sommen openbaar te maken, die Indië jaarlijks opbrengt, en die niet in Indië weer uitgegeven worden, maar naar Engeland overgemaakt, om daar verteerd te worden! Denk eens aan, hoe de Engelschen te moede zouden zijn, wanneer zij jaarlijks een £ 26 millioen op die wijze van hun rijkdom moesten afstaan; wat moet het dan wel wezen voor het door armoede geteisterde Indië! Het meerendeel der landelijke bevolking in Indië is zoo arm, dat zij in gewone omstandigheden zich met één enkel maal per dag moeten tevreden stellen, dat velen zich zelfs de weelde van rijst niet kunnen veroorloven en daarom mindere graansoorten moeten eten. Als men hunne uitgeteerde, vervallen lichamen ziet, moet men zich waarlijk verwonderen, dat zij nog kracht tot werken hebben. En toch moeten zij eene aanzienlijke som aan landrente opbrengen! Engeland, dat nimmer genoeg geld heeft tot het aanleggen en onderhouden van spoorwegen, forten, grensverdediging, legerafdeelingen en tot overmaking naar het moederland, denkt niet aan maatregelen en uitgaven ten bate van den landbouwer, doch peinst steeds op middelen om nog meer geld uit hem te kunnen zuigen. Is dit niet de gans slachten, ter wille der gouden eieren?

Onder de onwaardige inkomsten behooren zeker ook die geheven van het zout. Is het geen gruwel om op een zoodanige levensbehoefte een belasting te stellen, die twintig maal de werkelijke waarde overtreft? Het blijven handhaven er van, niettegenstaande het algemeen verzet, is wel een bewijs, dat er op geen andere wijze meer geld te krijgen is en dat men niet van plan is onnoodige uitgaven in te krimpen. Wordt het uitgezogen geld nog maar in het land zelf verteerd, dan keert het in den een of anderen vorm weer onder het volk terug, daarom zijn dan ook de staten, die hun eigen inlandsche regeering hebben behouden, welvarender en minder door hongersnood geteisterd, dan die welke onmiddellijk onder Britsch Bestuur zijn, niettegenstaande de eersten betrekkelijk meer belasting betalen. Dat komt al weer, omdat daar het geld wordt besteed ten bate van het land, dat het opbrengt, terwijl dat in Britsch-Indië helaas niet het geval is. Wij geven heel wat uit aan oorlogskosten en onze staatslieden leggen steeds meer spoorwegen aan — al werken zij met verlies — om Engeland's handel te bevorderen. Het zijn niet zoo zeer spoorwegen, waaraan Indië behoefte heeft, als wel goede irrigatie-werken, maar deze niet uitgevoerd door middel van Westersch kapitaal, waarvoor Indië de rente moet opbrengen, want dit zou wezen met de linkerhand vernietigen, wat de rechter tot stand bracht. Neen, door wijzen raad en verstandige leiding zouden wij de Inlanders er toe moeten brengen, zelve langzamerhand tot eene doelmatige en goed onderhouden bevloeiing te geraken. In stede van dien, gaan wij echter als waanzinnigen door met land en volk te verwaarloozen — uit te putten, alsof wij niet beseffen hoe schandelijk het is dezen ellendigen toestand te bestendigen, voornamelijk met het doel om de zonen van welgestelde Engelschen aan allerlei goede betrekkingen in Indië te helpen. Onze staatslieden willen maar niet begrijpen, dat een wijs beleid hen voorschrijft in de eerste plaats de belangen te bevorderen van de landbouwende bevolking, waartoe de Indiërs grootendeels behooren. Dat dit juist de weg is, om de inkomsten te behouden, waarnaar zij nu eenmaal hunkeren. Zij zien niet in, dat zij dan niet alleen millioenen menschen zouden gelukkig maken en door banden van dankbaarheid aan zich verbinden, maar dat het schouwspel, hoe een krachtige natie een zwakkere in der daad helpen en opbeuren kan, hartverheffend werken moet op de gansche wereld, die er getuige van zou zijn.

Wat hadden wij al niet voor Indië kunnen doen, voor dat dankbaar aanhankelijke volk, — getuige de duizenden voorbeelden hunner persoonlijke zelfopoffering — dat van nature zich gaarne aan de leiding van anderen overgeeft!

Maar de Engelschen over het algemeen, die vriendelijk en welwillend genoeg zijn voor de enkele Indiërs, die korten tijd in Engeland vertoeven, verkeeren in de schromelijkste onkunde omtrent den waren staat van zaken in dat van hen afhankelijke land en zij, die in Indië zijn, geven zich al even weinig moeite om de toestanden, waaronder het volk daar leeft, te leeren kennen.

Hoe kunnen wij dan van onze regeering verwachten, dat zij de edelmoedige en wijze politiek zal volgen, om met de Indiërs vriendschappelijk om te gaan, hen ruimschoots in de gelegenheid te stellen zich in alle richtingen te ontwikkelen, ook op het gebied van staatsbeleid; hen langzamerhand bestuurszetels te doen innemen, immer met belangstelling te luisteren naar de opmerkingen en raadgevingen, die zij in het belang hunner rasgenooten uiten, om hen zoodoende in waarheid deel te doen nemen aan de regeering van hun eigen land.

Dit zou eerst een waarlijk grootsch en roemrijk werk zijn! Maar valt er vooreerst wel aan te denken?

Iets wat eerder uitvoerbaar schijnt, is dat enkele van dit denkbeeld doordrongen personen zich vereenigen om een weg te openen tot onderlinge gemeenschap tusschen overheerschers en overheerschten, opdat zij wederzijds op de hoogte komen van elkanders gevoelens en er een vaste vriendschapsband gesloten worde, die langzamerhand grooter van omvang worden zal naar mate zich meerdere tot haar kring voelen aangetrokken,

FEUILLETON.

DE OUDGAST OF ORANG LAMA.

„Zoo tijden, zoo zeden", zegt een oud Hollandsch spreekwoord; in Indië heet het: „lain doeloe lain sekarang".

De schimmen onzer grootouders, ware het hun gegeven een kijkje te nemen in Indië van „sekarang", zouden daarin ronddolen gelijk vreemdelingen in Jerusalem en voorzeker als Jeremias zaliger over de verwoestingen van de plaats, jammerklachten slaken over het veranderd aanzien van stad en dorp, Europeaan en Inboorling; het teloor gaan van zoovele goede en gezellige gebruiken en van de levenswijze van „tempoe doeloe".

Zalige herinneringen aan eenvoud en harmonie. De oudgasten leefden onder elkaar als een groot gezin; gul, gastvrij, gezellig; men was rijk zonder opschik, schepte behagen in eenvoudige genoegens, werd door slaven en slavinnen goed bediend, was tevreden, dus gelukkig.

De ouderen uit onze dagen betreuren dan ook niets zoozeer, dan het grootsche werk van den beroemden de Lesseps, waardoor oud-Indië gestoord werd in zijne stille afzondering.

Door den verkorten weg — zoo beweren zij — wordt Indië overstroomd door ondernemende „blanda's", die niet alleen Europeesche zeden en gebruiken meebrengen, maar ook een oorlog om het bestaan hebben doen ontbranden, waarbij de met meer kennis toegeruste strijders van 't noordelijk halfrond meer gevechtskracht weten te ontwikkelen, dan onze onder de palmkronen geboren kinderen.

En alzoo hebben éenheid, gemak en eenvoud plaats gemaakt voor zelfzucht en een gejaagd „struggle for life."

Wij vonden in de nagelaten papieren van een oudgast eenige aanteekeningen van de levenswijze der Europeanen op Java in het begin der eeuw, welke wij, aangevuld met de mededeelingen van „ouden van dagen", der moeite waard achten hier op te teekenen.

De oudgast hield van vroeg opstaan; het morgenschot was zijn reveille, ook al was hij niet door bezigheden gedwongen zich daaraan te houden. In sarong of nachtbroek en kabaai liep hij dan in tuin of erf, dan wel een eind den weg kalm op en neer, of genoot in de voorgalarij in een luiaardstoel van de frissche, met welriekende geuren bezwangerde ochtendlucht.

„Sapa ada" was dan gewoonlijk zijn eerste roep, en wanneer dit soms ettelijke malen met onverstoorbaar geduld was herhaald en een slaaf (boedak) of meestal een slavin naar des meesters verlangen kwam vernemen, luidde het: „mintah kopie, of mintah thé."

Even onhoorbaar als de boedak gekomen is, verwijdert zij zich, om het gevraagde te halen en overhandigt het hem stilzwijgend, tegelijk met een aangestoken sigaar. Onderwijl de heer in slurpend genieten zijn geurig kopje mokka of fijne thee ledigt en de sigaar oprookt, blijft de slavin, gehurkt, geduldig nadere bevelen afwachten. „Maoe mandi," zegt de heer, en de slavin haast zich — op z'n Indisch natuurlijk — om handdoek, nachtbroek, kabaai en sloffen te halen en hem den weg naar de badkamer voor te gaan.

Is hij gehuwd, dan volgt zijne wederhelft dezelfde gewoonten en wordt evenzoo bediend, daar ieder zijn lijfslaaf er op na houdt.

Na het bad wordt een tweede kopje koffie of thee gebruikt en wacht de oudgast tot hij eetlust bespeurt, om in zijn luchtig negligé aan de ontbijttafel aan te zitten.

Blijft de eetlust weg, dan denkt hij zich „onlekker" en kruipt doorgaans weer schielijk in bed.

Behalve brood bestond het ontbijt uit rijst met enkele bijspijzen en inlandsch gebak.

Na het ontbijt werd op een lange stoel eenige oogenblikken gedigereerd en vervolgens gingen, beter gezegd „lieten", de heeren zich kleeden.

Gewoonlijk waren het twee of meer slavinnen, — geen leelijke wel te verstaan — die hem behulpzaam waren; kousen, schoenen, vest, jas, das, kortom alles werd hem aangereikt of aangetrokken.

Was het morgentoilet voltooid en had de heer zijn werkzaamheden buitenshuis, dan stond een slavenjongen met een pajong te wachten, om die zorgvuldig boven het hoofd zijns meesters op te houden, bij de enkele schreden, die hij te maken had van zijn huis naar het rijtuig.

In het rijtuig zittend, eerder liggend, liet de oudgast zich onder een aanhoudend „ajo boeroe boeroe" naar de stad of zijn kantoor brengen, want hij hield van snel rijden, maar niet van vlug loopen.

Tegen één uur v. m. ging men aan de lunch of eigenlijke rijsttafel, een maaltijd evenals heden ten dage overvloedig aan soorten van gerechten.

De rijst echter werd niet, gelijk thans, in groote schalen rondgediend, doch naast elk's bord was daarvan een hoeveelheid in den vorm van een halve bol geplaatst, waarvan men à discrétion gebruikte.

Voor en na elk maal kwamen slaven en slavinnen met een koperen kan en bekken (bòkòr) bij ieder der aanzittenden rond, opdat deze zich de handen wieschen, een gebruik, dat de algemeene gewoonte, om rijst met de vingers te eten, meebracht.

Het tropische klimaat, dat noodzakelijk maakt, dat men zich op de heetste uren van den dag het minst aan de buitenlucht blootstelt en zooveel mogelijk den arbeid staakt, heeft den middagslaap doen ontstaan.

Aan de siësta van den oudgast ging echter een heele manoeuvre vooraf. Zoowel heeren als dames plachten zich door eenige slavinnen te laten masseeren (piedjit). De bedrevenheid in de massagekunst was veelal bij den koop der slavinnen van grooten invloed, daar een ieder het op prijs stelde, op de meest aangename, zachte manier door „piedjit" in slaap te vallen

De gewoonte van den middagslaap hebben wij — behoudens 't masseeren door slavinnetjes — overgenomen, met 't verschil, dat de oudgast de verslapen middaguurtjes in den nacht inhaalde, want het was algemeen, dat men zich laat ter ruste begaf.

Het avondeten werd tegen 6 à 7 uur gebruikt. Alsdan kwamen op 't menu, bij de Indische ge-

om zoodoende op den duur tot verwezenlijking van dit ideaal te geraken.

Wij hebben dit alles uit het belangrijke stuk van Edward Carpenter overgenomen, niet om de gedachte te wekken, dat het tegenwoordig Engelsch koloniaal beleid misschien nog slechter is dan het onze, maar om de aandacht te vestigen op beginselen van beheer, die ook de onze zijn met betrekking tot Nederlandsch-Indië.

N. v. Z.

Mededeelingen.

I. *Van het Hoofdbestuur.*

a. Door den Voorzitter der afdeeling Ned.-Indië werd het vroeger uit de dagbladen overgenomen bericht bevestigd, dat Mevrouw Rooseboom, geb. Pit, echtgenoote van Z. E. den Gouv. generaal, Beschermvrouw van de afdeeling is geworden.

Het getal leden ook buiten Batavia, is steeds toenemende; eene Algemeene Vergadering zou worden gehouden, ter behandeling van een door den Voorzitter opgemaakt Concept-huishoudelijk Reglement.

II. *Van de 4e Commissie.*

Vergadering der commissie op **Dinsdag 23 Juli** des namiddags **ten 4 ure** in het locaal der Vereeniging **Heerengracht 4**.

In die Vergadering zal het bestuur enkele mededeelingen doen en zal verder worden behandeld een voorstel van de Redactiecommissie **om het Orgaan der Vereeniging in een Weekblad om te zetten.**

De hoofdreden, die zij daartoe heeft, is, dat zij, bij de beperkte ruimte, die thans tot haar beschikking is, veel moet achterwege laten, wat voor de lezers van belang is, terwijl bij het afbreken van stukken of het beantwoorden van opmerkingen, veertien dagen tusschenruimte te groot blijkt.

Financieel is het verschil in de uitgaven betrekkelijk gering, doordat het totaal der frankeerkosten voor Nederland nog minder zal bedragen dan thans wordt betaald, terwijl de inkomsten, wat abonnementen en adverteerkosten betreft, ongetwijfeld zullen toenemen.

III. *Van de afdeeling 's-Gravenhage. 3e Commissie.*

Reeds in het jaarverslag der afdeeling werd aangeteekend, dat de arbeid onzer Commissie niet altijd loonend is in evenredigheid met het moeielijke harer taak. Er is veel toewijding van de leden noodig om werkelijk in ernst te doen, wat zij op zich hebben genomen. Het arbeidsveld is echter zoo ruim, **dat wij gaarne onze commissie met een paar leden zouden uitgebreid zien** en wij met dat doel hierbij een oproep doen aan alle leden der afdeeling 's-Gravenhage. Er zijn zeker onder hen wel mannen of vrouwen, die in hunne vele vrije oogenblikken gaarne goed werk willen doen en Indiërs, die hier werk zoeken, omdat zij dit noodig hebben, met raad en daad zullen willen bijstaan. Aanvrage om hulp hebben wij in ons register genoeg, maar groot is de moeielijkheid om den weg tot helpen te vinden.

Wij hopen, dat onze oproep niet te vergeefs zal zijn en wij durven zeggen, dat wij daarvan zeker zijn, **wanneer ieder, die dit leest zich afvraagt, of hij voor een goed werk tijd en lust over heeft.**

Men gelieve zich aan te melden bij den Voorzitter der Commissie *Kol. G. E. V. L. van Zuylen 7a Heerengracht* of bij den Secretaris, den heer *H J. E. Wilten, 4 Heerengracht.*

Men leze onze advertentie, die in den regel aan het eind van ieder nummer van dit blad wordt opgenomen.

Ook zonder lid der commissie te zijn, kan men ons reeds helpen, door vrienden en bekenden, van wie men weet, dat zij voor eenig werk iemand zoeken, op onze aankondiging te wijzen.

NIEUWSTIJDINGEN.

Door ruime inzending, maar vooral door de inzending van zeer fraaie voorwerpen, belooft onze eerlang in de Gothische zaal te openen *Tentoonstelling* van Indische weefsels, Javaansche Batiks en oud-Indische meubelen heel veel.

Wij vestigen de aandacht op een paar zeer belangrijke artikelen over „Het weven in den Indischen archipel" voorkomende in de Nieuwe Rotterdamsche Courant van Vrijdag 28 Juni eerste blad B. en Zondag 30 Juni eerste blad C., van wie verdienen, dat ze gelezen worden door hen, die in onze Oost belang stellen.

De Stoomtram op Lombok. — Reeds zeer spoedig nadat ons bestuur over Lombok was gevestigd, werden plannen gemaakt om het eiland met een stoomtram te doorsnijden. Had de oud-resident Hoos in 1894 niet verklaard, dat daarmede een weldaad zou worden bewezen aan de bevolking en dat deze, als de naweën van den oorlog verdwenen waren, weldra op zoodanigen trap van welvaart zou komen, dat zij het gebruik van de stoomtram wel kon bekostigen?

Er kwamen dan, in 1895 en 1896, ook reeds aanvragen van partikulieren om vergunning tot den aanleg. De eerste werden afgewezen zonder opgaaf van redenen — vermoedelijk, omdat men den staatkundigen toestand nog niet voldoende achtte, de laatste, in Augustus 1896, omdat het denkbeeld een stoomtram van staatswege aan te leggen, op den voorgrond trad. De Indische Regeering, doordrongen van het belang, dat de bevestiging van ons gezag op Lombok en de economische ontwikkeling van dit eiland bij een stoomtramgemeenschap hadden, besloot zelf de noodige opnemingen te doen verrichten.

Zij werden aangevangen in de tweede helft van 1897 en toen het tracé was bepaald, werd een voorontwerp opgemaakt: de lijn zou een spoorwijdte hebben van 0.75 M. omstreeks 80 KM. lang zijn, en f 2,650,000 kosten.

Maar voor haar plannen tot staatsaanleg vond de Indische Regeering geen steun bij den minister van kolonien. De verbeterde politieke toestand, doch vooral de minder gunstige staat der Indische geldmiddelen deed er dien bewindsman de voorkeur aan geven, de zaak aan den particulieren ondernemingsgeest over te laten. Er scheen veel kans te wezen dat aldus het doel zou worden bereikt. In het begin van 1899 waren nog twee aanvragen om vergunning voor een stoomtram en ook aanvragen om prioriteit voor een secundairen spoorweg op Lombok ingekomen . . . .

Nu is het wel waar dat de meeste concessieaanvragen in Indie op niets uitloopen, de indiening van een aanvrage is gemakkelijk, maar het verkrijgen der noodige kapitalen is des te moeilijker. Doch nu alle voorbereiding had plaats gehad, nu men alles kon overzien, was de veronderstelling niet ongegrond dat de „particuliere ondernemingsgeest" zich ten slotte niet onbetuigd laten zou.

Medio 1899 — den 5den Juli in Nederland, den 22sten Augustus in Indië — werd aan deze alzoo de gelegenheid geopend zijn kracht te toonen. Gegadigden moesten zich vóór 1 Januari te Batavia aanmelden; de door de Regeering voor de opneming enz. (f 24,000) vergoeden, en binnen zes jaar de lijn met een minimum-spoorwegwijdte van 0.60 M. voltooien. Wie de meeste waarborgen bood dat het werk inderdaad zoude worden uitgevoerd zou de voorkeur genieten . . . .

De uitslag van deze proef is teleurstellend geweest. Er kwamen slechts twee aanvragen; een kon niet als ernstig worden beschouwd en werd dus dadelijk terzijde gelegd; de andere gaf weinig zekerheid dat het kapitaal beschikbaar was en de vergunning tijdig aanvaard zou worden. Men is toch nog met dezen aanvrager voorloopig in onderhandeling getreden in December jl. toen het gedeelte van het koloniaal verslag werd afgedrukt, waarin dit wordt vermeld, deswege echter nog niets naders vernomen.

En . . . . aldus is de zaak nog juist even ver als twee jaar geleden?

Na de lezing van dit bericht van het „Bat. Nieuwsblad" kregen wij onmiddellijk een courant in handen, die de tijding inhield, dat een reeks stoomtrams in afgelegen streken van Nederland zouden worden gebouwd *met een renteloos voorschot van den staat.*

* * *

Spoorwegen in Japan. — Het land der rijzende zon bezit thans meer dan 7000 mijlen spoorwegen. De eerste spoorweg werd in 1872 tusschen Tokyo en Yokohama gelegd, een afstand van achttien mijlen. Daarna ging het langzaam vooruit; tot 1881 waren nog slechts 100 mijlen spoorweg gelegd. Na dien had echter een omkeer in de denkbeelden plaats; men wilde overal spoorwegen, allerwegen werden nieuwe lijnen gelegd. Thans staat weder een groote uitbreiding van het spoorwegnet voor de deur; in het eind van het vorig jaar werden nieuwe concessies verleend voor den aanleg van allerlei lijnen, welke een lengte van 1523 mijlen zullen hebben en 80,940,000 yen zullen kosten.

* * *

In het maandelijksch overzicht van Onze West lezen wij:

Goud. De bedrijvigheid op 't gebied der goudindustrie nam de afgeloopen maand (Mei) nog toe. Zooveel mogelijk werd van de gunstige weersgesteldheid geprofiteerd, om, behalve het krachtig ter hand nemen der exploitatie, zooveel mogelijk voort te gaan met het transport van machineriën, wat, bij de helaas! nog zoo gebrekkige verkeersmiddelen in de kolonie, een belangrijk onderdeel van den arbeid is. Wie de import-lijsten nagaat, zal opmerken dat de invoer van machineriën belangrijk is.

De kwarts-exploratie levert steeds gunstiger resultaten.

Het arbeiders-vraagstuk wordt intusschen voor de goud-industrie steeds moeilijker. Een placer voert arbeiders aan uit Aruba, die in Columbië en Venezuela in de mijnen gewerkt hebben en zich door ijver en zachtaardigheid moeten onderscheiden. Men wenscht een 300 dezer arbeiders te immigreeren voor de kwarts-exploitatie.

Cacao. De uitvoer staat dit jaar tot dusver 26,313½ K.G. ten achter bij het vorig jaar en de uitvoer van Surinaamsche cacao naar Amerika is, vergeleken bij het vorig jaar, weder sterk toegenomen ten koste van den uitvoer naar Europa.

De vooruitzichten voor de cacaoproductie blijven gunstig. Op enkele plantages zal men het eerste half jaar bijna evenveel oogsten als het geheele vorige jaar. De marktprijs bleef daarbij gunstig.

Er is geen gevaar, dat professor Went bij zijn komst niet meer in de gelegenheid zal zijn de ziekte der krulloten te leeren kennen. Wij vernemen, dat zij op vele plaatsen weder toeneemt.

* * *

Bij het marine-etablissement te Soerabaja is men bezig van regeeringswege proeven te nemen met de Bajah-steenkolen van Zuid-Banten. De uitslag hiervan zal dan beslissen, meldt het Soer. Hbld., of het gouvernement deze velden zelf zal exploiteeren of dit aan particulieren overlaten.

* * *

De resident van Soerabaja deelt mede, dat in het district Tambangan der afdeeling Sidajoe eene uitgestrektheid van 932 bouws sawah en 92 bouws met padi beplante tegalvelden watergebrek hebben, zoodat er gevaar voor mislukking der gewassen bestaat. (Java Ct.)

* * *

De redacteur van het Soer. Hbld. spreekt als zijn meening uit, dat ten gevolge van de uitbarsting van den Kloet stoffelijk niet de inlandsche bevolking, maar de cultuurondernemingen het meest geleden zouden hebben. De redacteur van de Soerab. Crnt., die ook de geteisterde streken en zelfs het meer en den krater bezocht, spreekt die meening echter ten stelligste tegen en zegt, dat ook de inlander enorm geleden heeft.

* * *

Naar het Soer. Hbld. hoorde, is het meer Blauwwater in het Pasoeroeansche onder den invloed van de jongste uitbarsting geheel leeggeloopen.

* * *

Samarangsche Ambachtsschool. Op de openbare promotie van Zaterdag werd het diploma volgens de Samarangsche bladen uitgereikt aan:

R. Batten, A. W. Gusdorf. E. de Graaff, W. L. E. Henrichs, C. Hendriks, B. Lucardie, C. W. Moojen, J. A. P. Von Jaroschkapohl, L. A. Sacré, J. Tielman, W. G. Westhoff, G. A. van Zuylen en A. Zwager.

Van het tweede naar het derde jaar verhoogd: E. Augusteyns, E. F. Barre, D. L. Beck, A. M. Boumans, W. Colin, H. A. Gilhuys, G. Guldenaar. J. Van der Geugten, F. H. L. Henriche, C. Israel, M. Israel, J. F. A. Janitz, F. L. Lemaire, A. Levasier, J. Loman, E. Marcks, F. Mesman, Ph. H. Meurs, R. Neyhoff, R. de Nijs, J. Ott, Pieplenbosch, C. Provoost, J. Provoost, K. Bergman, Van Steenbergen, A. C. Strengnaerts, L. E. F. Wardenaar, V. A. Wetters, N. Van den Worm.

Van het eerste gingen naar het tweede jaar over: C. Cutier, B. B. Douwes, R. F. Emmerich. P. Engelo, F. A. Everaarts, A. A. B. R. Flohr, A. W. L. C. Flohr, W. Ph. E. J. Flohr, J. F. van der Hijde, J. Israel, H. G. C. Zanitz, H. Klerks, H. Kok, A. E. Lepinat, L. Lunegiane, F. Mayer, J. Meyer, F. Phaff, P. A. H. Raedt, F. W. Schultz, J. C. J. Solbrig, E. A. Stekkinger, F. J. G. Von Tronchin, J. de Witt en J. S. Wolff.

* * *

In het wekelijksch overzicht van het Soer. Hblad leest men:

„Reeds een paar malen maakten wij gewag van een request van den heer Abell, strekkende om ter bevordering van den kleinen landbouw kleine stukken grond, waarvan de rechten der bevolking waren afgekocht, in gebruik te geven met het vooruitzicht daarop titels van eigendom te verkrijgen.

„Het is ons een genoegen te kunnen mededeelen, dat de regeering, al gaat zij niet geheel met den wensch des heeren Abell mee, toch blijk geeft van haar streven om den kleinen landbouw onder het Europeaansche proletariaat te bevorderen. Zij is namelijk voornemens de gelegenheid open te stellen, dat aan zulke adspirant-kleinelandbouwers gratis stukken grond in bruikleen worden afgestaan, met het vooruitzicht dat op dezen grond na een zekeren tijd een rechtstitel wordt verleend. Het spreekt wel van zelf, dat dit eerst zal geschieden als gebleken is, dat de kleine landbouwer het ernstig meent.

„Er zullen tevens maatregelen getroffen worden om te voorkomen, dat hij den grond aan inlanders vervreemdt, terwijl hij er ten behoeve van Europeanen alleen afstand van zal kunnen doen met toestemming van het betrokken hoofd van gewestelijk bestuur. Echter geldt dit uit den aard der zaak eerst voor een vrij verre toekomst, wanneer rechtstitels zullen verleend zijn.

„Wij gelooven dat de regeering hier een goeden weg bewandelt."

Mijnexploitatie van Regeeringswege.

Onder de vele moeilijke vragen op economisch gebied behoort zeker in de eerste plaats ook deze: Tot hoever moet staatsexploitatie zich uitstrekken? Meestal zal het antwoord, dat men daarop krijgt, afhangen van de Staatkundige partij, of de leerschool, waartoe uw antwoorder behoort, of waaronder hij zich rangschikt, en hoe minder hij zich door studie een eigen meening heeft gevormd en daardoor tot de overtuiging is gekomen, dat bijna ieder geval op zich zelf moet beoordeeld worden, en het vóór en tegen zorgvuldig met elkaar vergeleken, hoe gemakkelijker en vaardiger hij u zal verzekeren: óf dat particuliere exploitatie leidt tot schandelijke bevoordeeling der kapitalisten en tot uitzuiging van den werkman; óf, dat staatsexploitatie alle particulier initiatief in een volk uitdooft en dat onvermijdelijk achteruitgang van dat volk en van ieder individu, en derhalve groote schade voor het publiek belang daaruit zullen voortvloeien.

Wij zullen ons hier in de vergelijking dier beide algemeene theoriën niet verdiepen, maar, om zelfs den schijn te vermijden kapitaalbevoordeelaar te zijn, ons plaatsen op het standpunt van hen die de staats- of gemeente-exploitatie zoo ver mogelijk willen zien doorgevoerd. Uit dat standpunt willen wij dan trachten uit te maken, of het ontginnen der in den bodem verborgen schatten — aannemende, dat zij het eigendom zijn der gansche gemeenschap — door den Staat zelven moeten worden geëxploiteerd, dan wel, of hij de ontginning daarvan aan particuliere krachten en aan 't bizonder intellect moet overlaten, toch ook voor de gemeenschap een billijk aandeel in de winst bedingende.

Aanleiding tot dit opstel gaf ons het verwijt door Mr. P. den heer Kielstra er van gemaakt (de Controleur), dat hij, ondervraagd door de kiezers van Enschede, geen afkeurend oordeel wilde of durfde uitspreken over de Indische Mijnwet, die wel exploitatie van ondergrondsche schatten door den Staat toelaat, maar toch het beginsel huldigt, dat ontginning door particuliere krachten in den regel te verkiezen is.

Als Mr. P. het niet willen, aan niet durven toeschrijft en daaruit afleidt, dat de heer K. dus behoort tot eene partij, die de voordeelen der mijnontginning liever ziet vloeien in de zakken van particulieren, dan in de schatkist van den Staat, dan kunnen wij ons begrijpen, dat hij daar tegen opkomt. Er zouden echter voor mij geen redenen zijn, mij in dat debat te mengen, wanneer ik niet bij de openbare bespreking der ontwerp-Mijnwet in de vergaderingen der Ned. Afd. van de Ind. Mpij. van *Landbouw* en *Nijverheid* bij herhaling had gewaarschuwd tegen de leer, dat het in het belang zou zijn van de gemeenschap, wanneer mijnontginning hoofdzakelijk door den Staat werd gedreven.

Gelet op het streven, om ons blad te doen dienen, tot het bevorderen der *algemeene* belangen *van de gansche bevolking* van Nederlandsch Oost- en West-Indië, meen ik goed te doen door de toen te berde gebrachte argumenten hier nogmaals te herhalen.

Het bezit van delfstoffen is alleen dan voor den Staat een voordeel, wanneer ze ontgonnen worden. Dit voordeel wordt grooter, naarmate die ontginning, wel systematisch en zonder roofbouw te plegen, maar toch zoo spoedig en zoo volledig mogelijk plaats heeft. Het zijn echter niet alleen de *directe* winsten, die in de schatkist of in de zakken van maatschappijen of particulieren vloeien, waarop men moet letten, maar zeer zeker zijn ook de *indirecte* baten, die de mijnbouw aanbrengt, door de betaling van werkloonen en den aankoop van allerlei, voor het werk en het onderhoud der werkers benoodigd, van veel gewicht.

Mijnbouw is steeds in meerdere of mindere mate een dobbelspel. Dit is eene stelling, die aan geen twijfel onderhevig is, wanneer men let op de schommelende beurskoersen van mijnbouwaandeelen. Slechts zeer zelden zal het voorkomen, dat de gegevens van zoodanigen aard zijn, dat men met zekerheid vooraf kan zeggen, dat de mijnbouw winst zal geven.

Nu zonder ik de gevallen uit, dat de Staat er belang bij kan hebben om van het eene of andere mineraal, b.v. steenkool ten allen tijde eigen voorraden te hebben, doch daar buiten mag de Regeering uit den aard der Staatsinrichting, zich niet begeven op het terrein der speculatie. Het gevolg van alleen staatsexploitatie zou dus moeten zijn, dat een groot deel der ondergrondsche schatten improductief bleef.

In plaats van de gemeenschap te bevoordeelen, zou men ze derhalve benadeelen, wanneer de particuliere nijverheid werd uitgesloten, tenzij de Staat mee ging doen aan het dobbelspel en — om ons tot O. I. te bepalen — het door de onzekerheid der koffieprijzen toch al fluctueerende budget op nog losser schroeven ging stellen.

---

rechten, ook Europeesche voor.

Na afloop daarvan verwijderden zich de dames naar een afzonderlijk vertrek, terwijl de heeren aan tafel zittend, een sigaar opstaken, dan wel een kabaalpijp of de z. g. hoka rookten, een pijp van 12 à 14 voet lang, door welke een mengsel van tabak, suiker en een geringe dosis opium gerookt werd.

De rook ging door koud water, waarmede een porceleinen of kristallen vaas aan 't eind der slang gevuld was.

Ieder welgesteld burger hield open tafel voor vriend en maag en verder waren de avonden gewijd aan gezelligen kout, kaartspel en dans.

Wie eenmaal in den familiekring was geïntroduceerd, wachtte geen uitnoodiging meer af, maar wist, dat men hem overal welkom heette.

Enkele families hadden een eigen muziekkorps uit slaven gevormd, 6 à 12 man sterk, die flink klarinet en viool bespeelden, waarbij meestal een trom en een triangel; het répertoire ging uitsluitend over dansmuziek.

De soirées waren wel is waar zonder afwisseling of fijn kunstgenot, maar 't gemis aan geestopwekkende verstrooiing werd ruimschoots vergoed door hartelijkheid en vroolijkheid.

Men wrong zich niet in den stijven vorm, dien de salontoon soms aangeeft, doch betrachtte wellevendheid uit natuurlijke welgemeendheid.

Geen Fransche noch andere uitheemsche cuisinier-patissier-glacier was er noodig, om een gezellige bijeenkomst of feestavond door zijn edele producten te doen gelukken; elke dame was een volleerde kookster en bakster, die altijd even gul haar gasten deed genieten van een verscheidenheid van gerechten.

Ververschingen en dranken waren: siropen (stroop), wijn en voor de heeren bij voorkeur jenevergrog, zooals beweerd wordt probaat tegen de muskieten, die de oudgast reeds kende als bloeddorstig, doch strenge afschaffers.

De gezelschapsdracht der oudere dames was sajah-kabaja; de sajah, een soort fijn geplooide rok, waarbij een „kabaja" langer en wijder dan de tegenwoordige met strookjes en nauwe mouwen, die middels knoopjes aan den pols sloten; de meerderde of mindere gekleedheid werd aangegeven door de soort stof en 't pronken met goud en juweelen, als: pendeng (gordel of buikband) kabajaspelden en knoopjes, haarnaalden, oorknoppen, armbanden, ringen enz.

De jongere dames gingen gekleed in een soort peignoir, ook wel rok en jacquet van witte of lichtgekleurde sits, jaconnet of zijde; het algemeen kapsel was de kondéh; losse, natuurlijke krullen werden der gelukkige bezitsters als eene benijdenswaardige schoonheid aangerekend; frissche bloemen, bij voorkeur melatti, in een krans om de kondéh gelegd, werden veel meer gedragen, dan kostbare haarnaalden of kammen.

Hoeden en handschoenen waren ongekende weeldeartikelen; alleen op een bal of andere extra feestgelegenheid hadden de dames mitaines.

Het heerentoilet bestond uit: witte pantalon, wit batisten of Chineesche zijden buisje en lage schoenen; het „pakéan deftig" verschilde hierin, dat de buis vervangen werd door een zwart jasje; een zwarte rok was 't toppunt van gekleedheid.

Even zoo eenvoudig was het meubilair; stevige doch plompe djattihouten stoelen, banken en tafels werden bijkans zonder variaties bij iedereen aangetroffen; de verlichting werd aangebracht door stolpen, waarin een pitje (soemboe), door klapperolie gevoed, brandde en staande olielampen; wij zeggen „verlichting", maar eigenlijk was het slechts een schemering, vergeleken bij 't tegenwoordige licht.

Toch vond de oudgast zijn primitief „heim" niet unheimisch; kende den wedijver niet, die in onze dagen steeds naar mooier meer doet haken, sinds allerlei „style" en weeldeartikelen zijn ingevoerd.

De ouderwetsche meubels treft men nog slechts schaarsch in de afgelegen binnenlanden aan, in Chineesche toko's of in de inlandsche huizen; thans pronken de Indische-Europeesche woningen in style antique, renaissance style, Louis XIV, en zooveel meer.

Men vindt daarin boudoirs, smoking rooms, moderne-antique eetkamers en al de luxe door snel stoomvermogen met scheepsladingen uit het westen aangevoerd.

Een ieder wil iets, liefst veel, soms meer dan mogelijk hebben van in wat telkens veranderde verscheidenheid te krijgen is, omdat buurman, vriend of kennis 't ook bezit.

De levenseischen zijn te zwaar geworden om, zooals voorheen, een gezellig samenleven te kunnen leiden; daardoor ging oud-Indië verloren en zeggen ook wij met weemoed: „lain doeloe, lain sekarang."

I. P. Schoemaker.
Gep. Kapitein Ind. Leger

Dit zijn m. i. de economische motieven waarom, als regel, mijnontginning door particulieren — met eene billijke, doch niet drukkende retributie aan den Staat — moet geacht worden de ware weg te zijn.

Nu kan men daartegen wel aanvoeren, dat het land verarmt, wanneer de winst, op den mijnbouw gemaakt, niet in het land blijft, maar voor een niet onbelangrijk deel naar buiten gaat. Dit is echter eene bedenking, die ook tegen particuliere landbouw- en nijverheids-ondernemingen kan worden gemaakt, zoo lang die niet door *blijvers* gedreven worden of door vennootschappen, wier aandeelen in het land zelf geplaatst zijn. Oost-Indië heeft dit echter gemeen met tal van andere landen, zelfs ook in Europa, die nog niet tot voldoenden trap van eigen ontwikkeling zijn gekomen en zonder die particuliere mijnbouwers, landbouwers en industriëelen van andere landen, die kapitaal en intelligentie aanbrachten, zou in den regel de nu naar buiten gaande winst toch niet zijn gemaakt en zou men daarenboven nog hebben gemist, wat de ondernemingen in het land zelf besteden.

Het blijft echter, en hierop vestigen wij in het bizonder de aandacht, eene voorname Regeeringszorg om de *blijvers*, waaronder ook de inboorlingen in de eerste plaats, zoodanig te ontwikkelen en in welvaart te doen vooruitgaan, dat zij, hetzij met eigen middelen, of met, uit voorschotkassen tegen lage rente te leenen geld, ondernemer kunnen worden, terwijl in ieder geval de arbeider tegen misbruiken van de ondernemers degelijk moet worden beschermd.

Dit laatste is zelfs gemakkelijker voor de Regeering, waar het particuliere ondernemers geldt, dan waar zij staat tegenover hare eigene industrie, die zij natuurlijk met het oog op de Staatskas, zoo winstgevend mogelijk wil doen zijn; eene neiging, die van zelf op hare Europeesche en Inlandsche ambtenaren overslaat.

Ook uit een moreel oogpunt is daarom in eene kolonie, geregeerd als onze Oost, staatsexploitatie, louter uit direct winstbejag, niet aan te bevelen. Zij zou ons in zekeren zin terug kunnen voeren naar het zoo te recht reeds lang in theorie uitgediend hebbende cultuurstelsel.

G. E. V. L. VAN ZUYLEN.

Waar een wil is, is een weg.

Met de meeste belangstelling lezen wij altijd de artikelen, die onder den pseudoniem „Blanda" in het weekblad „de Controleur" worden geschreven over Oost-Indië, Indische toestanden of Indische politiek. De schrijver, die het altijd met hart en ziel opneemt voor de belangen van het land en de bewoners *zelven*, wordt niet moede telkens weer aan te dringen op het nemen van maatregelen tot het bereiken der zoo noodzakelijke verbeteringen. Zoo vinden wij in „de Controleur" van 29 Juni j.l. een artikel van zijn hand, waarin de „wetgevende bevoegdheid voor Nederlandsch-Indië" wordt besproken.

Men weet, dat de directe invloed van Oost-Indië op zijn eigen bestuur in den laatsten tijd de gedachten van onze meest op den voorgrond tredende koloniale specialiteiten allerwege heeft in beslag genomen. Zoowel in de pers als in vergaderingen van vereenigingen, die zich met koloniale belangen inlaten en wier oog niet is verbijsterd en wier oor niet verdoofd, door het gewirwar en gekrijsch van den ons dierbaren vaderlandschen partijstrijd, is breedvoerig, zakelijk, bezadigd, zelfs hartstochtelijk gediscussieerd over de vraag: Hoe kunnen wij maken, dat de stemmen uit Indië hier te lande worden gehoord en — dat die stemmen ook worden verstaan. En men heeft stelsels uitgevonden en verdedigd: den Kolonialen Raad, de Kamer voor Indië, zetels voor Indië in de Staten-Generaal, — straks komen er nog meerdere. Het onderwerp is aan de orde gesteld.

Wij zullen ons in eene beoordeeling van de verdiensten der verschillende stelsels geenszins verdiepen. Wij constateeren slechts, dat men in ernst is gaan overwegen de mogelijkheid, om aan Oost-Indië in den een of anderen vorm althans een begin van zelfbestuur te geven. Dit is voldoende om onze overtuiging te versterken, dat ook ons koloniaal beleid den weg zal moeten opgaan, die alle koloniale mogendheden zich door nagenoeg dezelfde omstandigheden in alle tijdperken van de geschiedenis zagen aangewezen. De kinderen, zoo even nog onmondig, worden grooter, vragen meer zorg en meer uitgaven, wenschen vrijheid in hunne bewegingen, straks zijn ze volwassen en nemen hunne onafhankelijkheid. Wellicht zullen ze alle banden niet verbreken, die hen aan 't ouderhuis verbonden — wellicht — wanneer ze met dankbaarheid aan hun jeugd kunnen terugdenken.

Maar wij vragen ons wel eens af, begint men, met de politieke hervorming van onze relaties met Indië zoo rauwelijks op den voorgrond te stellen en te bespreken, niet te werken aan het dak van het huis, voor dat men nog de muren heeft opgetrokken? Laat men zich toch niet te veel vermeien met de muziek der toekomst te overpeinzen en de loome handen vouwen in den schoot, wanneer men wordt opgeroepen om mee te bouwen aan den tempel, waarin die tonen alleen kunnen worden gehoord. Men weet het immers, en al wist men 't niet, het zal aan ons niet liggen, dat men er niet op gewezen wordt, — hervormende, ingrijpende politieke maatregelen, wetten en besluiten van hoog belang, ze worden noch hier, noch elders door de verroeste parlementaire machines afgeleverd, voordat lange jaren het volk erom gevraagd, erom geroepen, erom geschreeuwd heeft. En men zie dan eens rond en luistere eens! Waar zijn zij en hoevelen zijn zij, de echte geboren en getogen *Hollanders*, die vragen om recht voor Indië, die mede lijden met de verarmende bevolking van het rijkste eiland der wereld, die ook maar gebukt gaan onder het besef, dat die kolonie, wanneer wij zóó doorgaan, voor Nederland zal verloren gaan? Waar vinden wij de kiezers, door wie de Regeering tot een daad van zelfverloochenende rechtvaardigheid kan worden genoodzaakt? Wat hooren wij? Ja, hier en daar klinkt een eenzame stem, soms boeiend, meermalen slaapwekkend, die daar spreekt van onze verantwoordelijke positie en onze onverantwoordelijke onkunde en onverschilligheid — hoe vaak nog voor doovemansooren! Hier en daar loopt een klompje oudgasten te saam in vergaderingen, uit welker vaak dorre handelingen slechts weinig bezieling straalt. Heel somtijds vertelt een onderwijzer, noodzakelijkerwijze een autodidact, eenige — hoe dikwijls volkomen juiste? — bijzonderheden over de koloniën aan zijn geeuwende leerlingen. En straks vernietigt een baloorig „koloniaal", een geelzuchtig pamfletschrijver, de zwakke gloed van liefde voor de broeders daarginder, die nauwelijks begon te gloren. Alles moet veel krachtiger worden aangepakt. Wij hebben veel meer mannen en vrouwen noodig, die willen vertellen, die willen leeren, die hun kennis en hun liefde willen uitstrooien onder het volk. De taak, ernstig opgevat, is niet hopeloos. Wij zijn niet allen Multatuli's, maar wij behoeven 't in deze betere tijden niet meer te zijn, om een gedeelte van de door hem gewekte belangstelling weer te heroveren.

Men beseffe het toch wel! Slechts door drang uit het volk komen wij tot betere machtsverdeeling tusschen ons landje en het uitgestrekte rijk in Indie, die drang kan slechts worden geboren uit belangstelling, die belangstelling slechts uit kennis. Geenerlei verantwoordelijkheid ruste thans nog op de Hollandsche natie. Haar zij vergeven: nog weet zij niet, wat zij doet. Weet zij het eenmaal, dan zal zij komen tot meeleven en tot streven naar verbetering of ondergaan.

En daarom, wij stellen een theoretisch belang in de discussie's over eventueele politieke inrichtingen tot heil van Indië, maar wij hechten oneindig meer practisch gewicht aan het werk, dat moet zijn afgedaan voor aan de verwezenlijking van die plannen kan worden gedacht. Daartoe kan worden medegewerkt door ieder, die iets te vertellen heeft, dat hij in 't belang van Indië acht; die de domme vooroordeelen in zijne omgeving vernietigt; die in zijn courant of tijdschrift plaats geeft aan onze koloniën en aan hen, die daarover schrijven of spreken; die zijn leerlingen belangstelling inboezemt aangaande Indië en zijn bewoners . . . . . de opsomming wordt lang, hoe lang zou ze niet moeten zijn om volledig te kunnen heeten! Elk een kan medewerken, en nagenoeg ieder heeft zijn plicht tegenover Indië verzuimd, al was 't alleen door het streven van de anderen niet te waardeeren of dood te zwijgen.

Het is een vervelende zaak altijd „orationes pro domo" te houden; zelfs Cicero was daarbij niet op zijn amusantst. Daarom ook in dit verband, waar wij op zooveel, dat door onze vereeniging en ons blad wordt beoogd, zouden mogen wijzen, zullen wij dit nalaten. Iedere poging, dit zij nog gezegd, om in den geest, dien wij aangaven werkzaam te zijn, is ons sympathiek, in ieder, die belangstelling voor Indie wekken wil, zien wij een bondgenoot. Meent men met ons, dat aan die actie door de enkelingen niet zooveel kracht kan worden bijgezet als door een sterke vereeniging, sluit men zich bij ons en onze redactie aan, wij zullen dit natuurlijk toejuichen; is men van een andere opinie, wij zijn er niet blind voor, dat er redenen kunnen bestaan, die dit billijken. Maar 't zij men werke gezamenlijk, 't zij op zichzelve, laten wij ons niet te veel in staatsrechtelijke beschouwingen verdiepen, wanneer de tijd daarvoor nog niet rijp is en het slechts onze schuld is, dat die tijd door ons slap optreden, daartoe niet rijp wordt.

Om te resumeeren: wij meenen, dat 't adagium: „waar een wil is, is een weg" ook dan waarheid zegt, wanneer wij het zóó opvatten, dat ook al zijn er vele uitstekende wegen, geen van allen ons tot het doel brengt, wanneer de wil om ze te zoeken er niet is Dit laatste nu is met ons volk het geval en in de eerste plaats om *dit* te veranderen behooren thans de beste krachten te worden gebruikt. Is dat bereikt, dan kunnen wij den weg kiezen. Welke dan — misschien na vele jaren — de bruikbaarste zal zijn, wie is de profeet, die 't zeggen kan?

v. S.

INGEZONDEN.

Het gevolg der jongste Verkiezingen.

Nu de jongste verkiezingen aan de clericale-partijen eene belangrijke meerderheid in de Tweede Kamer hebben bezorgd en ook de Eerste Kamer door die partijen kan worden omgezet, als ze dit gewenscht oordeelen, staat het optreden van een Clericaal Ministerie voor de deur.

Breed werden in de liberale-pers, tijdens het kieswerk en worden trouwens ook nu nog, de nadeelen uitgemeten, die uit dit optreden zullen voortvloeien. Dat men dit deed gedurende den kiesstrijd is gansch natuurlijk, maar thans, nu wij voor eenige jaren het schouwspel der jacht naar kamerzetels weer achter den rug hebben, kunnen wij ons in kalmte afvragen of het gevaar wel zoo groot is, als het meestal wordt voorgesteld? Ons wil het voorkomen, dat men zich daarvan geen schrikbeeld moet vormen. De Clericale Regeering zal natuurlijk haar werk zoodanig willen inrichten, dat er voor haar kans bestaat om in een volgend vierjarig tijdperk de meerderheid te behouden en aangezien het grootste deel, niet alleen van het Nederlandsche volk, maar zelfs van de tegenwoordige kiezers, sociale verbeteringen verlangt, zal men doorgaan op den door het aftredende Ministerie ingeslagen weg, zonder dat de nog uit te vaardigen wetten merkbaar minder vrijzinnig worden, want van de clericale partijen, vooral van de antirevolutionairen, is een belangrijk deel vrij wat democratischer aangelegd, dan sommige fractieleden van de zich als geheel noemende „liberale partij". Zal de leerplichtwet het ontgelden? Wij geloven het niet en evenmin koesteren wij vrees voor protectionistische maatregelen van zulke beteekenis, dat de economische nadeelen daarvan door het volk zullen worden gevoeld.

Naar onze meening is integendeel de tijdelijke overwinning van het clericalisme hoogst nuttig. De zucht naar ministerportefeuilles zal de hoofdmannen der anti-clericalen in de eerste jaren niet in den weg staan, om de positie der partijen eens goed te overzien en rijpelijk er over na te denken, of samenwerking der zoo uiteenloopende fractiën, die toch soms eensgezind ter stembus opgingen, wel in het belang is van den vooruitgang, die door de meerderheid van het volk wordt gewild.

Onze overtuiging is, dat de leuzen „clericaal" en „anti-clericaal" in ons land veel bedorven hebben en misschien nog bederven zullen, maar het is niet in hoofdzaak om aan die meening lucht te geven, dat wij aan „Oost en West" eenige plaatsruimte komen vragen in het orgaan der vereeniging; ons deert vooral de vraag: *wat heeft Indië van een optredend clericaal Ministerie te wachten?*

Wanneer wij, zoover onze herinnering gaat, terugdenken, dan heeft Oost-Indië, dat wij meer in 't bizonder kennen, in het laatste 40tal jaren, weinig verschil in toegepast regeerbeleid ondervonden, naarmate de ministeries uit een zuiver Nederlandsch staatkundig oogpunt waren liberaal of niet-liberaal. Wij achten het evenwel onnut, om die opvatting aan de feiten te toetsten, omdat, als wij het goed voor hebben, ons land thans, wat de koloniale staatkunde betreft, op een nog veel belangrijker keerpunt staat, dan een halve eeuw geleden.

De stelling, dat de koloniën moeten bestuurd worden *in hoofdzaak, in het belang der inboorlingen* is in de laatste jaren aanmerkelijk op den voorgrond gekomen; zij heeft o. a. den Amerikanen, die koloniën begeerden, gediend om met geweld aan Spanje Cuba en de Philippijnen te ontnemen. Het zijn vooral de Franschen, die ze meer en meer in toepassing brengen, nadat het internationaal congres van koloniale sociologie te Parijs er eenstemmig zijn zegel aan hechtte, en al zou dit dan ook al niet gebeuren ten volle met de overtuiging, dat men niets anders doet, dan hetgeen plichtmatig is, zoo zullen toch ook de andere koloniale Staten, vooral de minder machtige, uit eigenbelang, er rekening mee moeten houden.

Zullen nu de clericalen aan het bewind dit minder goed voelen en begrijpen dan de liberalen? Men behoeft het nog niet met mr. P. eens te zijn, dat in iederen liberaal een aandeelhouder in Indische ondernemingen steekt, tuk op uitbuiting van den inlander, om toch de overtuiging te hebben, dat een zoogenaamd clericaal bewind, voor den inlander zeker niets minder zal over hebben, dan eene liberale regeering en even goed het politiek gevaar zal beseffen, dat er voor ons in achterblijven zou gelegen zijn.

Op grond der partijprogramma's heeft men de vrees geuit voor overdreven en onverstandige bescherming van de zending en het vooropstellen der bekeering tot het Christendom. Wij koesteren die vrees niet; wij hebben van de zending, mits oordeelkundig bestuurd, heel veel goeds gezien en achten, dat zij door tegenstanders veelal onbillijk wordt beoordeeld, maar aan den anderen kant kennen wij aan de bekwame mannen, die de kerkelijken tellen onder hunne voorgangers, te veel gezond verstand toe, om de lessen in den wind te slaan, die overdreven priestercultuur in de Phillipijnen en bekeering à outrance in China ons hebben gegeven.

Wat wij evenwel betreuren is, dat ook in 1901 de kiezers van de waarde onzer koloniën nog niet genoeg begrip hadden, om meer mannen naar het Binnenhof te zenden, die Indië kennen, maar voor de rest is er volstrekt geen reden, om als gevolg der jongste verkiezingen voor de Oost en de West nadeel te verwachten.

7 Juli 1901.

V. D.

Een opleidingsschool voor officieren in Indië.

Onder bovenstaanden titel treffen we in het Indisch Militair Tijdschrift n°. 5 van 1901 een artikeltje aan, waarin wordt medegedeeld, dat door het Hoofdbestuur van den Indischen Bond aan de redactie van gemeld tijdschrift mededeeling werd gedaan van een zestal door dat Hoofdbestuur aan de Regeering aangeboden verzoekschriften. Een van deze, welke op het leger betrekking heeft, wordt door de redactie van voldoend belang geacht om in haar tijdschrift in extenso ter kennisse van hare lezers te brengen.

Daar velen onder de lezers van Oost en West het Ind. Mil. Tijdschr. niet lezen, zoo nemen wij bedoeld request in zijn geheel er uit over, ten einde het onder de oogen te brengen van een nog grooter aantal personen. Hoe meer het toch gelezen wordt, hoe beter wij zulks achten.

Het luidt:

Aan
Zijne Excellentie Gouverneur-Generaal
van
Nederlandsch Indië.

Vierde Verzoekschrift.

Geven met verschuldigden eerbied te kennen:

Meester Theodorus Adrianus Ruijs en Theodoor Joseph Azon Jacometti Henricuszoon, respectievelijk waarnemend president en secretaris van het Hoofdbestuur van den Indischen Bond;

dat, vooral ook tengevolge van concurrentie van uit Nederland komende jongelieden, de eischen voor het verkrijgen van een betrekking in de laatste jaren aanmerkelijk zijn opgevoerd;

dat de hier wonende ouders dientengevolge verplicht zijn, voor de opvoeding van hunne kinderen met die zwaardere eischen rekening te houden;

dat de algemeene verlaging van den loonstandaard den ouders groote moeielijkheden veroorzaakt bij het geven van een behoorlijke opvoeding aan hunne kinderen;

dat de gelegenheid, om door een opvoeding hier te lande, met kans op succes, de concurrentie met de uit Nederland komende jongelieden te kunnen aanvaarden, tengevolge van het gemis van de noodige onderwijs-inrichtingen, grootendeels uitgesloten is;

dat het voor het grootste aantal der hier wonenden uit geldelijk oogpunt niet mogelijk is, hunne kinderen voor de opvoeding naar Nederland te zenden;

dat om dezelfde reden uitbreiding van onderwijsinstellingen te Batavia *alleen*, voor het meerendeel der Europeanen in Nederlandsch Indië geen vruchten zal dragen;

dat de moreele nadeelen verbonden aan het op jeugdigen leeftijd scheiden der kinderen van hunne ouders, niet nalaten een schaduw te werpen op het levensgeluk van een groot aantal Europeesche ingezetenen; en

dat de hierbedoelde bezwaren nog in hoogere mate gelden, waar het de meerdere ontwikkeling der Inlandsche bevolking aangaat, want niet alleen is de financieele draagkracht van slechts een hoogst enkel inlandsch hoofd of ander rijk inlander voldoende tot het zenden zijner kinderen naar elders, om daar onderwijs te genieten, doch nog meer dan dit bij de Europeesche bevolking in deze gewesten het geval is, zal de Inlander er tegen op zien, zijn kinderen in eene geheel vreemde omgeving te zenden, waar de adat en taal der bevolking eene geheel andere is;

dat bovenstaande, door de leden van den I. B. gedeelde bezwaren, geen volledige oplossing zullen vinden bij de verwezenlijking van de met waardeering vernomen plannen van de Regeering tot het oprichten van een H. B. S. met 3 jarigen cursus en een daaraan verbonden technicum te Batavia;

reden waarom requestranten zich namens den I. B. tot Uwe Excellentie wenden met het eerbiedig verzoek, Haar invloed bij het Opperbestuur in Nederland te willen aanwenden tot het in het leven roepen van:

a. een opleidingsschool tot het vormen van officieren op een der plaatsen op Java, waar gelegenheid bestaat om voor bedoelde opleiding tevens gebruik te maken van de aan een H. B. S. met 5 jarigen cursus verbonden onderwijskrachten.

b. de gelegenheid om zoo lang de opleidingsschool bedoeld sub *a* niet bestaat, meerdere jongelieden dan thans de studiën te Alkmaar en te Meester-Cornelis te doen volgen, en voor zoover de inrichting te Breda betreft, ook het verkrijgen van den officiersrang bij de wapens der cavalerie, artillerie en genie mogelijk te maken en voor hen, die de studiën te Mr. Cornelis zullen volgen, den dienst bij de bataljons te doen vervallen, wordende de omgang in de kazernes van ons staand leger, door vele ouders minder gewenscht geacht.

Batavia, 23 Maart 1901.

Het welk doende enz.

Het is onze vurige wensch, dat goedgunstig op dit verzoekschrift worde beschikt; dat dus binnen niet al te langen tijd wederom een opleidingsschool voor officieren in Indië worde opgericht. Veel werd er reeds over gesproken, groot was het aantal voorstanders, groot ook dat van hen, die er tegen waren, doch wanneer men bedenkt, dat men op het oogenblik in Indie zoo goed als niets kan worden, dan gelooven wij zeker, dat door de oprichting van bedoelde instelling zeer velen gebaat zullen worden, die nu uit gebrek aan geld of om andere redenen gedwongen zijn, zich tevreden te stellen met postjes van minderen rang, terwijl verscheidene goede koppen daarbij geheel verloren gaan. Onwillekeurig wekt dit ontevredenheid, en dit moet naar onze meening zoo veel mogelijk worden voorkomen, daar dit gewis meer tot na- dan tot voordeel van Nederland zoude komen, vooral in de tegenwoordige tijden. Zuinig zijn is goed; maar niet te zuinig, vooral niet wat onze koloniën betreft.

A. B.

Aanteekening van de R. C. — Hoewel in een onzer eerste nummers reeds gesproken is over de groote wenschelijkheid, om voor Indische Europeanen en Inlanders de gelegenheid weer open te stellen, om in Indië officier te worden, hebben wij toch het request van den Indischen Bond en het bijschrift van A. B. opgenomen, omdat het goede meestal slechts na lang en deugdelijk aanhouden wordt verkregen.

Wij achten het echter niet goed gezien van vele ouders, dat zij hun zoons niet aan den omgang in de kazerne durven wagen, als zij er officieren van willen maken. Voor degelijke flinke jongens is die omgang niet gevaarlijk, maar daarentegen nuttig; zij leeren den soldaat en het soldaat zijn kennen.

Aan A. B. moeten wij de opmerking maken, dat wij het met hem eens zijn, dat er voor goede opleidings-inrichtingen in de koloniën zeer zeker zorg moet worden gedragen, maar dat er voor de blijvers, „de halve mindere postjes", toch ook nog landbouw en handwerksnijverheid bestaan. Hoe meer wij den Indo-Europeaan kunnen overtuigen, dat ook in die richting zijn weg ligt, hoe beter het voor hem zal worden.

ADVERTENTIËN.

Assurantie Maatschappij
tegen **Brand**schade
DE **NEDERLANDEN** van 1845.

Hoofd-Directie te 's-Gravenhage:
CAREL HENNY, Directeur;
Mr. J. J. HENNY, Adj.-Directeur.

Kantoren: 's-Gravenhage, Kerkplein, hoek Prinsestraat. — Amsterdam, Sophiaplein. — Rotterdam, Zuidblaak 24 (Beursplein). — Breda, Prinsenkade. — Haarlem, Kruisweg 70 c. — Nijmegen, Inde-Betouwstraat 8. — Groningen, Akerhof, hoek Akerstraat. — Zutphen, IJselkade.

Kapitaal	f 4,000,000.00
Reserves ult. 1900	- 1,877,900.00
Betaalde schaden tot ult. 1900	- 21,625,000,00

Verzekering tegen **BRAND-** en **INBRAAK**schade tegen vaste en zeer billijke Premiën, zonder Inleggelden of Nabetalingen.

Vertegenwoordigd o. a. in alle hoofdplaatsen van Nederlandsch Oost-Indië en te Paramaribo.

PENSION te ARNHEM.

Te huur aangeboden tegen 1 Augustus op eersten stand Parkstraat, eene groote nette **Gemeubeleerde Suite** of naar verkiezing **drie ineenloopende Kamers op eerste Etage,** voorzien van alle gemakken, bijzonder geschikt voor deftige Familie. Adres franco brieven bureau dezer Courant No. 150.

Aan hetzelfde adres ook voor tijdelijk Pension te bekomen voor nette Families van af **f 2.**— p. d. p. p.

Iste Rang Familie Pension

aangeboden, op deftigen stand, fraaie omgeving. Ruime luchtige kamers. Uitstekende referentiën. Adres «Nervi», Jan Pieterszoon Coenstraat 24, Den Haag.

Haagsche Assurantie-Compagnie

voor Brand enz. van 1805.

te 's Gravenhage.

Kantoor Z. O. Buitensingel 245 b/h. Bezuidenh.

Directeuren:

W. F. MASTENBROEK en C. W. VERSTEGE.

Commissarissen:

Mr. W. K. F. P. Graaf van BYLANDT.
Mr. J. G. GLEICHMAN.
A. J. H. VAN KAPPEN.

Gebr. TEN HOUTEN,

UTRECHT. DEN HAAG.

Compleete Meubeleering.

SPECIALITEIT IN

Slaapkamer-Artikelen.

Soliede bewerking. Zeer billijke prijzen.

Vleeschhouwerij

W. L. DE ZWAAN,

56 Zoutmanstraat 56, Den Haag.

Beveelt zich beleefd aan voor de levering van

uitsluitend prima kwaliteit

RUND, KALFS en LAMSVLEESCH

tegen **concurreerende** prijzen.

G. KERNER & Co.

PRIJSCOURANT GRATIS en FRANCO.

W. J. VAN WIJK,

22, Korte Poten 22, Den Haag.

Magazijn van Horloges, Pendules, Klokken, Regulateurs, Wekkers enz.

Abonnement voor opwinding.

Inrichting tot het verrichten van alle voorkomende reparatiën.

C. HOYNG,

Den Haag. -- Utrecht.

Geïllustreerde Prijscouranten worden **gratis op aanvrage** toegezonden.

ECHT CHINEESCHE THEE,

speciaal aanbevolen aan Indische familie's.

Coöperatieve Vereeniging „DE WEKKER"

DEN HAAG.

Reform-Kleeding en Huisarbeid.

JAPANSCHE BLOEMEN-ARRANGEURS

50 en **70 cts.**

Fabriek „SIMANALAGI" Den Haag.

KEPPLERSTRAAT 138—144.

Ingrediënten voor de INDISCHE RIJSTTAFEL, als:

Samballans, Boemboe's, Atjars, Manisans, diverse **Kruiden, Visch-Artikelen,** diverse **Keuken-gereedschappen.**

Prima HOLLANDSCHE TAFELLUREN, Likeur «LALIDJIWO»

Diverse LIMONADE-SIROPEN.

Stoomvaart-Maatschappij „ROTTERDAMSCHE LLOYD"

Maildienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië

in verbinding met de diensten der

Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam.	van Marseille.	te Port-Said.	te Padang.	te Batavia.
Salak	27 Juli	8 Aug.	13 Aug.	1 Sept.	3 Sept.
Lawoe	10 Aug.	22 „	27 „	15 „	17 „
Ardjoeno	24 „	5 Sept.	10 Sept.	29 „	1 Oct.
Soembing	7 Sept.	19 „	24 „	13 Oct.	15 „
Gedé	21 „	3 Oct.	8 Oct.	27 „	29 „
Oengaran	5 Oct.	17 „	22 „	11 Nov.	13 Nov.
Sindoro *	19 „	31 „	5 Nov.	25 „	27 „
Merapi	2 Nov.	14 Nov.	19 „	9 Dec.	11 Dec.

* Dubbel schroefstoomschip. 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.

De Hoofd Agenten: **Ruys & Co.,** *Rotterdam.*

De Agenten: **Courier dit Dubekart & Co.,** Anna Paulownastraat 1 *d*, *'s-Hage.*

C. J. v. d. MEER,

Waldeck-Pyrmontkade 11, 11a, 13,

DEN HAAG.

HANDEL

in Wijnen, Binnen- en Buitenlandsche Bieren, Minerale en Medicinale Bronwateren en Gedistilleerd.

SPECIALITEIT

in Bordeaux-, Bourgogne-, Port-, Rijn- en Moezelwijnen.

Champagne en Cognac.

E. J. F. VAN DISSEL & ZONEN,

EINDHOVEN.

FABRIEK van

LINNEN TAFELGOEDEREN enz. enz.

Inrichting voor het maken, borduren en festoneeren.

SPOEDIGE AFLEVERING.

PRIJSCOURANTEN alsmede ruime keuze van STALEN en MODELLEN,

worden op aanvrage franco toegezonden.

AGENTESSEN GEVRAAGD

met relatiën onder den gegoeden stand.

Gebr. TEN HOUTEN

Lange Houtstraat 4. Teleph. No. 926.

Den Haag. Utrecht.

Slaapkamer-Ameublementen.

ENGELSCHE LEDIKANTEN.

BEDDEN, DEKENS, MATRASSEN enz.

GEGARNEERDE WIEGEN en KINDER LEDIKANTEN.

Ledikanten voor Indië.

Behangerij. Stoffeerderij.

Meubelfabriek, Behangerij, Stoffeerderij, Beddenmakerij,

Gebr. ROOS,

Roggestraat 4 en 12, Arnhem,

Intercom. Telefoon 242.

Speciale inrichting voor geheele meubileering van Huizen en Villa's.

Extra gunstige voorwaarden voor verhuring van Gemeubileerde Villa's en Woonhuizen.

Begrooting en Prijscourant Kosteloos.

Franco verzending door geheel Nederland.

Enorme Keuze. Soliede Bediening. Goedkoope Prijzen.

BANKETHAMMEN. CERVELAATWORST.

Spekslagerij

Firma J. J. M. PERMENTIER,

Korte Poten 25, Den Haag.

Gelardeerde Kalfslever.

Malsjes Rookvleesch. OSSENTONG.

L. LANGE,

23 Wagenstraat, 's-Gravenhage,

TELEPHOON No. 659.

Sigaren in alle soorten en prijzen.

Doelmatige verpakking voor de tropen.

Specialiteit voor Export.

Bij ALBRECHT en Co. te Batavia, verschijnt om de veertien dagen de

BANDERA WOLANDA

Geïllustreerd Tijdschrift voor Inlanders en Amboineezen.

Oplaag reeds meer dan 7000 exempl.

Hoofdredacteur: CLOCKENER BBOUSSON, 1e Luit. 6e Reg. Inf. te Breda.

Zeer geschikte lectuur voor hen, die met behulp van een woordenboek de Maleische taal willen aanleeren. Abonnementsprijs **f 0.80** per drie maanden, **f 1.50** per halfjaar en **f 2.50** per jaar tegen vooruitbetaling.

Men abonneere zich bij den Agent voor Nederland:

„De Haagsche Uitgevers-Maatschappij Het Gemeenschappelijk Belang",

HAAGPOORT 4, DEN HAAG.

Magazijn „HET ANKER"

Veenestraat 49, Den Haag.

Indische Uitrustingen

voor DAMES en HEEREN.

in alle Prijzen.

AU BON MARCHÉ - MODES.

Dames- en Kinderhoeden,

Voiles, Tulle, Linten, Bloemen, Veeren.

Wagenstraat 58, Den Haag.

J. H. v. Horssen,

KLEEDERMAKER,

Luthersche Burgwal 19, Den Haag.

Steeds voorradig een nieuwe sorteering **Nouveauté's stoffen** waarvan de goederen tegen de navolgende prijzen geleverd worden:

Gekleed costuum	van af	f	34	tot f	56
Jaquet	„	„	28	„	46
Veston	„	„	22	„	42
Demi-Saisons	„	„	16	„	30
WinterJassen	„	„	20	„	56

Goed passende coupe en solide bewerking.

Fabriek en Magazijnen „DE NIJVERHEID"

BREDA.

Behangerij, Meubelfabriek, Stoffeerderij, Bedden- en Matrassenfabriek.

Mart. Lefel-Oomen,

Hofleverancier.

Concureerendst adres voor compleete meubeleering. Enorme voorraad. Lage prijzen. Directe levering. Geillustreerde prijscatalogus Gratis en franco.

ERNEST CASSUTO

Tandarts,

PIETER BOTHSTRAAT No. 4,

BEZUIDENHOUT,

Den Haag.

SPREEKUUR dagelijks van **1** tot **5.**

Administratie-Kantoor „Insulinde".

Volgestort Kapitaal f 100.000.—

Prinsengracht 1087, Amsterdam.

Belast zich met: Het Administreeren en in bewaring nemen van fondsen en andere geldswaardige papieren. Het administreeren van alle roerende en onroerende goederen. Het koopen en verkoopen van Effecten en het uitvoeren van alle Beurszaken. Het geven van rentevergoeding in Rekening-Courant. Het nemen van gelden à deposito en het nemen en geven van gelden op prolongatie. Het wisselen van vreemd bankpapier en muntspeciën. Het verzilveren van coupons. Het syndicateeren en emitteeren van solide Maatschappijen.

Telegram-Adres: INSULA. De Directie,

A. C. ENGELBERTS. J. SCHEUER.

Correspondent voor 's-Gravenhage:

K. J. THOMAS, K. Emmakade 99.

Vereeniging OOST en WEST

Afdeeling 's-Gravenhage.

Bij de 3de Commissie **Bureau Heerengracht 4,** zijn van ***10—12*** en van ***2—4*** uur, *ook per brief*, inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.

Een gep. Onderofficier O.-I. Leger voor incasseering of oppasser.

Een jonge Dame, die als geemployeerde op een handelskantoor wil werkzaam zijn.

Een modiste die werk in Oost-Indië zoekt.

Een jonge Dame met diploma als boekhoudster.

Een Dame met diploma voor Zweedsche heilgymnastie.

Een gewezen Boekhouder tevens Hofmeester in een Bataviasch hotel.

Een geschikt persoon voor Copieerwerk die vreemde talen verstaat.

Een Dame die lessen geeft in Noorsch, Zweedsch, Duitsch en Italiaansch.

Een Artiest, die zich voor het geven van teeken- en schilderles aanbeveelt ook naar de natuur.

Jonge Dame voor Juffrouw van Gezelschap.

Een Jonge Dame, die als Kinderjuffrouw of voor gezelschap mee naar O.I-. wil.

Jonge Dame ter waarneming van het huishouden en het oppassen van kinderen.

Een gewezen Koetsier en echtgenoote, die huisbewaarders willen worden.

Een door de Muziekschool gediplomeerde Jonge Dame die zanglessen geeft.

Een beschaafde Dame op leeftijd die Engelsche en Fransche conversatieles geeft.

Jonge Dame, thans op een Fröbelschool geëmployeerd, voor lessen aan kinderen in O.-I. Heeft kennis van muziek.

Een bekwame linnennaaister.

Gewezen Sergeant in W.-I. voor portier, looper of huisbewaarder; kan ook copieerwerk verrichten.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.

N°. 10. **Vrijdag 26 Juli 1901.** **1ste Jaargang.**

De Zuid-Holl. Melkinrichting en Broodbakkerij,
Waldorpstraat, b d. Rijsw. weg.
Aan de Clientèle wordt in herinnering gebracht, dat in de maand *December* van ieder jaar 16 *pct.* wordt terugbetaald over het bedrag der gekochte *Melk* en 15 *pct.* over dat van het Brood.
DE DIRECTIE.

OOST EN WEST

Orgaan der Vereeniging.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland *bij vooruitbetaling* . *f* **1.50**
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » **2.50**
Afzonderlijke nummers. . . . » **0.10**

Verschijnt alle veertien dagen.

Prijs der advertentiën.

Per regel . . . . . *f* **0.10**
Dienstaanbiedingen **25 cents** per geheele annonce.

REDACTIE: De 4de Commissie, aan welke de verspreiding van populaire kennis omtrent Oost- en West-Indië is opgedragen.

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd aan den Heer G. E. V. L. VAN ZUYLEN, *Voorzitter der Redactiecommissie*, **7a Heerengracht,** of den *Secretaris*, Mr. G. VAN SLOOTEN Azn., **43 Conradkade,** beiden Den Haag.

Voor de Administratie en Advertentiën wende men zich tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" **Haagpoort 4,** Den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

De Vereeniging vestigt zooveel mogelijk, zoowel in Europa als in Indië, afdeelingen, die te zamen met het hoofdbestuur dit doel trachten te bereiken.

Om lid te worden, kan men zich persoonlijk of per briefkaart aanmelden bij een der afdeelingen of aan het bureau in den Haag Heerengracht 4, dat iederen dag, behalve Zon- en feest-dagen, van 10—12 en van 2—4 ure open is.

Gewone leden betalen eene contributie van f 1.— tot f 5.—. Zij, die f 5.— en meer 's jaars, of f 100.— in eens betalen, zijn donateurs. De leden kunnen, zoolang er geene afdeeling in hunne woonplaats is, kiezen bij welke afdeeling zij zich willen aansluiten.

Aan de donateurs en aan leden die f 1.50 of meer contributie betalen wordt het orgaan gratis toegezonden.

Ieder lid wekke in zijne omgeving, zooveel mogelijk, anderen op om lid der Vereeniging te worden en geve daartoe dit blad na het gelezen te hebben aan vrienden en bekenden.

Mededeelingen.

I. *Van de Redactie-Commissie.*

Om het verslag der opening van de Tentoonstelling nog te kunnen opnemen verschijnt dit nummer één dag later.

Onze Tentoonstelling in de Gothische Zaal.

Woensdag 24 Juli had in de Gothische Zaal van het Kneuterdijk-Paleis door de Presidente der 5e Commissie, tevens Presidente der Vereeniging, de opening plaats onzer derde groepen-tentoonstelling van Indische Kunstnijverheid.

Ruim een zestigtal dames en heeren, waaronder de Minister van Koloniën, J. T. Cremer en die van Marine, Jhr. J. A. Roëll, de thesaurier van H. M. de Koningin, Jhr. G. Ch. Snouckaert van Schauburg, de Voorzitter der Nederl. Maatschappij van Nijverheid, J. F. W. Conrad en meer andere autoriteiten, hadden gevolg gegeven aan de ontvangen uitnoodiging en zich in een der zalen van het Paleis verzameld.

Mevrouw N. van Zuylen—Tromp zeide toen ongeveer het volgende:

Dames en Heeren!

De Vereeniging „Oost en West" heet U allen hartelijk welkom en is U dankbaar, dat gij aan hare uitnoodiging, om de opening van deze derde tentoonstelling te komen bijwonen, wel gevolg hebt willen geven.

Voor de beide eerste groepen onzer Kunstnijverheidstentoonstellingen bood eigen localiteit op de Heerengracht voldoende ruimte aan. Onmogelijk zou het echter geweest zijn, om dáár ook de derde groep tot haar recht te doen komen; wij zijn het aan de welwillendheid van Hare Majesteit, onze geliefde en geëerbiedigde Koningin verschuldigd, dat ons daartoe in dit Paleis zoo ruimschoots de gelegenheid werd gegeven. Aan Hare Majesteit wordt daarvoor onze oprechte en innige dank gebracht!

Evenals voor onze beide eerste tentoonstellingen mochten wij ook voor deze van verschillende zijden krachtige medewerking ontvangen. Zoowel uit 's Rijks Ethnographisch Museum, als uit het Koloniaal Museum, het Museum en de School van Kunstnijverheid en het Zendeling-Museum te Utrecht, ontvingen wij bijdragen; de Gemeenteraad van Delft stond ons het beste af, wat er in de rijke verzameling van de voormalige Indische Inrichting te vinden is.

Ook van particuliere bezitters ondervonden wij trouwens de meeste welwillendheid en het grootste vertrouwen, zoodat het ons gelukt is op het gebied van Indische Weefsels, van Javaansche Batiks en van Oud-Indische Meubelen eene collectie bij elkander te brengen, die niet alleen door fraaiheid en veelzijdigheid uitmunt, maar die wij gerust durven zeggen, dat de volledigheid nabij komt. Van die particuliere bezitters noem ik de dames Dezentjé en Gallois, den heer Mens Fiers Smeding en mevrouw Oosterhoff te Haarlem.

Het was echter niet voldoende om dit alles bij elkander te brengen, het moest ook gerangschikt en gecatalogiseerd worden. Voor het eerste danken wij veel aan de krachtige hulp en den goeden smaak van den Vice-Voorzitter der 5de Commissie, den heer Ph. Zilcken en voor het tweede aan den heer Rouffaer, die als schrijver met Dr. Juijnboll van een boek over de batikkunst reeds zoo gunstig bekend is geworden en thans de wetenschappelijke bewerking op zich nam van onzen catalogus, die zooveel wetenswaardigs bevat, dat hij zelfs ook voor hen, die in de onmogelijkheid zullen zijn onze tentoonstelling te gaan zien, maar die toch van het bijeengebrachte eene studie zouden willen maken, een te waardeeren leiddraad zal zijn en blijven.

Ik zal U niet vermoeien met eene opsomming der namen van hen, die verder weken lang hebben samengewerkt om tot stand te brengen, wat wij straks op onzen ommegang door de localen zien zullen. Een enkele nog mag ik echter niet onvermeld laten; de heer Lacomblé ontwierp en teekende eene kaart van Oost-Indië, waarop duidelijk, door kleuren en teekens onderscheiden, de verschillende streken van het weefwerk en het batikwerk zijn aangegeven, op de wijze zooals ze in de zalen en in den catalogus zijn saamgevoegd.

Vergun mij nu om met een kort woord het doel dezer groepententoonstellingen in herinnering te brengen. Oost en West wil daardoor in de eerste plaats kennis verspreiden en Nederland doen zien, wat onze bruine broeders, ditmaal in 't bizonder onze *bruine zusters*, daarginder aan de overzij van den oceaan maken kunnen; hoe de kunstsmaak in dat verre land en zelfs bij de zoogenaamd 't minst beschaafden der vele stammen, die er leven, zeker niet minder ontwikkeld is dan bij ons en hoe ook 't werk, dat zij maken gezien en bewonderd mag worden. — O. en W. hoopt, dat ook hier 't aanschouwen de beste leermethode zijn zal en dat liefde en belangstelling voor die volkeren er uit zullen voortvloeien. —

Er is echter ook en dit zal op de tentoonstelling best te zien zijn, gevaar voor verbastering der kunst, hoofdzakelijk door Europeeschen invloed en dit te bestrijden, is 't tweede doel van O. en W., terwijl zij door het uitnoodigen van de vreemdelingen daarenboven ook in andere landen voor de Indische kunstnijverheid zooveel smaak en navraag hoopt op te wekken, dat dit onze landgenooten in Oost-Indië ten goede komt.

En nu, Dames en Heeren verklaar ik „deze derde Kunstnijverheidsgroepen-tentoonstelling der Vereeniging Oost en West" geopend en noodig U uit, om ze met de tentoonstellings-commissie te gaan bezichtigen.

Op die toespraak volgde een bezoek aan de tentoonstelling, die blijkbaar op alle gasten een zeer gunstigen indruk maakte. In de groote zaal te midden van de prachtige collectie Oud-Indische meubels hadden eenige dames een slamatan (feestmaaltijd) gereed gezet, zooals dit in Indië gebeurt, wanneer men een belangrijk werk onderneemt en er graag zegen op wil zien rusten. Niet alleen maakte de smaakvolle uitstalling van rijstschotels bloemen en verdere Indische tafelattributen op de gasten een prettigen indruk, maar het gaf een eigenaardig cachet aan het geheel en toen later een proef werd genomen van de keukenkunst van O. en West's restauratie, werd door tal van aanwezigen daarvan met voldoening gebruik gemaakt. Wij hopen dat deze belangrijke tentoonstelling *druk* zal worden bezocht; *alle leden* der Vereeniging hebben, op vertoon van de lidmaatschapkaart *vrij entrée*, zeker zullen zij huisgenooten en vrienden uitnoodigen en opwekken tot een bezoek!

Het Koloniaal Internationaal Instituut.

Wij hebben reeds met een kort woord in een onzer vroegere nummers melding gemaakt van de samenkomst van dit Instituut in de laatste dagen van Mei j.l. te 's-Gravenhage, maar konden toen, omdat de pers niet tot de zittingen werd toegelaten en deze zoogenaamd geheim waren, van het verhandelde niet veel vermelden. In de »Questions Diplomatiques et Coloniales» van 1 Juli no. 105 vinden wij echter uit deugdelijke bron een kort verslag van de zittingen en zoowel voor onze lezers als voor anderen, die in Koloniale aangelegenheden belang stellen nemen wij daaruit het een en ander over.

De het eerst behandelde vraag: *wat is 't beste stelsel van grondbezit voor Koloniën*, werd ingeleid door Dr. Anton, proffessor in de Staathuishoudkunde aan de Hoogeschool te Jena. De inleider grondde zijn beschouwingen op een onderlinge vergelijking der stelsels van de Fransche en de Hollandsche kolonien met dat van den onafhankelijken Congostaat en kwam daarbij tot vijf punten van conclusie, die tot hoofdstrekking hadden, zoowel om het individueel als het collectief grondbezit van den inlander krachtig te waarborgen. Hij had kort geleden Java bezocht en blijkbaar gunstige indrukken van dáár meegebracht, wat de aanhange quaestie betrof.

Uit het verslag blijkt niet, dat een der Nederlandsche leden van het Instituut heeft deelgenomen aan de discussiën, die voornamelijk schijnen gevoerd te zijn door den pas uit Engelsch-Indie teruggekeerden heer Chailley-Bert en den rapporteur. »In het Internationaal Koloniaal Instituut wordt niet gestemd» zegt de verslaggever, »maar toch hebben verscheidene »leden in overeenstemming met de conclusiën van »Dr. Anton den wensch te kennen gegeven, dat de »Koloniale Regeeringen met meer ernst ter harte zullen »nemen, het tegengaan van het schulden maken der »inlanders en daartoe overgaan tot het in het leven »roepen van landbouwbanken gesteund en gesubsidiëerd »als het noodig is door den Staat en geschikt om »den woeker tegen te gaan door het leenen ook »aan den inlander tegen matige rente.»

Er was gesproken over het afschaffen van het hypotheekrecht, maar hieraan viel, meende men, niet te denken omdat tegenover de nadeelen, het verhypotheekeeren van zijn goed eene der voordeeligste en meest essentieele rechten is van den eigenaar. Zonder echter de hypotheek af te schaffen, die voor het landhouwkrediet niet gemist kan worden, zou men bepalingen wenschen, die ze alleen dan toelieten, wanneer het te leenen geld zou dienen tot verbetering van den bouwgrond en niet een weg zou zijn om den grondeigenaar zonder nut in schulden te steken.

Bij de behandeling van dit belangrijke punt gaf Sir Alfred Lyall, lid van den Engelschen Kolonialen raad het volgende verhaal ten beste:

»In de Inlandsche Staten van Engelsch-Indië, wor»den de woekeraars feitelijk niet door de wet beschermd

FEUILLETON.

De inlandsche maatschappij.

Java vormt geen geheel; er bestaat geen Javaansche natie. Java's inwoners worden in drie groepen verdeeld meer of min scherp van elkaar onderscheiden. Dit verschil is langzamerhand ontstaan door jarenlange afzondering.

De Javanen bewonen midden-Java; de Soendaneezen het westelijke en de Madureezen het oostelijke deel.

Madureezen, Javanen, Soendaneezen zijn allen landbouwers; de Soendaneezen zijn godsdienstiger, de Javanen gedweëer, de Madureezen onafhankelijker. Alle drie zijn zij gehecht aan hunne rijstvelden; zij leven er voor en leven daarvan; maar terwijl de Soendanees zijn zwaren met buffels bespannen ploeg voortdrijft, zal hij mijmeren over oude legenden en roemrijke krijgstochten om den Islam te doen zegevieren; de Javaan zal droomen over een gouden pajong, als eereteeken van een benijdenswaardig ambt en de Madurees over zijn te maken fortuin of zijn eer, die hij wreken moet. Voor de rechtbank b.v. zal de Javaan zich meestal voor diefstallen te verantwoorden hebben en de Madurees voor gewelddaden. Voor den Javaan is de kris slechts een sieraad om zijn costuum te voltooien; voor den Madurees is het een wapen om zijn woorden kracht bij te zetten en zijn hartstochten te dienen. Zelfs een verdiend verwijt, een scherts van zijn buurman, een vluchtige steelsche blik van zijn vrouw en dadelijk komt het lemmer uit de schede te voorschijn. Eens waren drie Madureezen bezig met het net te visschen: »Zeg reis, Hassan, je trekt niet genoeg, heb je maar één arm?» — »Dat zal ik je van avond laten zien.» En 's avonds, toen zij de haven binnen waren, de visch geteld, de netten gespannen hadden, gingen zij zich met elkaar meten achter een heg en doodden elkander. 't Gebeurde eens, dat in een straat te Solo een Madurees struikelde en viel. Een Javaan zei tot een anderen: »Kijk me dat beest eens aan». Het beest stond weer op, trok zijn kris en zonder een woord te zeggen, stak hij zijn beleediger dood. Als de Regeering — of zooals ze nog zeggen de Compagnie — werkvolk tegen loon noodig heeft voor gouvernementwerken, dan zal de Madurees, die niets bezit dan zijn sawa en zijn karbouw zich met minachting verwijderen en zeggen: »Denk je dat ik een koeli ben?» Heeft men hem echter noodig voor heerendiensten, dan zal hij uit zich zelf komen helpen. »De Compagnie heeft ons goede gronden gegeven, wij zijn zijne onderdanen, wij zijn verplicht voor haar te werken»; en zonder eenige belooning, doet hij het werk van twee loondienaars. Zoo bezield moet hij veld winnen, hij maakt zich dan ook langzamerhand meester van het vruchtbare terrein en verdringt den Javaan voor zich uit en naar de kusten. Daarentegen javaniseert zich de Soendanees en de Javaan, met zijn lymphatische ziel, kan zonder al te groote mistasting, beschouwd worden als het gemiddelde type van de 25 millioen menschen, die de Hollanders te regeeren hebben.

De Koelie in zijn versleten plunje, met de bamboe op den schouder, die uren achtereen liggend en transpireerend al trippelende voortdraaft of eigenlijk onder zijn last voortrolt, zoo vlug zet hij den opgeheven voet neer alleen om het evenwicht niet te verliezen; de landbouwer met zijn kegelvormig hoofddeksel, kort jasje en opgestroopte broek, bezig den ploeg in den modder van het rijstveld voort te duwen of met zijn patjol (hak) het stoppelveld om te spitten, en die met breede en lichte bewegingen den grond bereidt voor de beplanting van het suikerriet; de rondslenterende landlieden, die op de hurken gezeten met de elleboog op de knie en de kin in de hand elkaar nieuwtjes vertellend, nu een oogenblik uitrusten na een vreugdeloos voltooiden arbeid en hun sterk riekende cigaretten rooken: de ruiter, het hoofd bedekt met een vreemdsoortige jockey-pet waaruit de haarwrong te voorschijn komt, met opgetrokken knie en uitgestrekte beenen, den stijgbeugel met den grooten teen vastklemmend, die den heelen dag door draaft en galoppeert, ongeduldig het doel van zijn tocht te bereiken, zonder zijn paard even te streelen, zonder een enkelen blik te werpen op de groene velden of de donkerblauwe bergen; de knappe jongeling, zoo keurig net en smaakvol gekleed, de magang (schrijver) die men in zijn bescheiden houding, zijn baardelooze kin, zijn tot aan den enkel reikende sarong en zijn onberispelijke stangankapala (hoofddoek) eer voor een meisje zou aanzien; de wedono (dorpshoofd) vol dienstvaardigheid en hoffelijkheid; de regent beleefd, glimlachend, met het uiterlijk soms van een grand seigneur en altijd met dat van een welopgevoeden man; de prins, hier verwaand, ijdel, dwaas en onbeschaamd; daar statig, voorkomend en voor iedereen toegankelijk. Ziedaar een verscheidenheid van Javanen, die men onmogelijk tot een enkel type kan terugbrengen. En toch hebben enkele trekken de overhand, die als 't ware de gelaatsuitdrukking vormen; wat zijn rang of stand ook moge zijn, de Javaan is een aristokraat, een man van de wereld en een ambtenaar. De naaste toekomst kan eenige wijziging brengen in die definitie; op het oogenblik is zij, behoudens enkele uitzonderingen, die ik later nauwkeurig zal opgeven zeer zeker, onbetwistbaar juist. Van de geboorte, dit toeval, hebben de Javanen een deugd gemaakt.

Zij hebben haar alle rechten toegekend en vele verplichtingen opgelegd. Zij stellen het gezag gaarne in hare handen, verhoogen haar door eerbewijzingen en rijkdommen; zij omringen haar met eerbied en sympathie. Heeft een zoon van adelijke familie iets misdaan; ternauwernood durven zij hem daarvoor verantwoordelijk stellen; en — 't is een vreemd verschijnsel — als een kind uit het volk zich opgewerkt heeft, dan weten zij voor hem geen grootere belooning dan hem die betrekkingen te schenken, die alleen aan den adel worden vergeven. De adel duldt dat er verschillende rangen zijn: van de hoogste tot de laagste in de maatschappij kennen zij de waarde der rangen en den daaraan verschuldigden eerbied. De titels zijn onmisbaar: ze te verwisselen is een fout, en ze te vergeten eene beleediging. De taal zelf leent zich tot buigzame vormen en schakeeringen tot in het oneindige. Zij heeft 5 of 6 idiomen: voor het hof en den adel, voor gelijken onderling, voor de supérieuren en inférieuren enz. Dit is zoo ingewikkeld, dat de Europeaan dikwijls aarzelt er gebruik van te maken en er voorterug deinst. De Hollanders, vooral de ambtenaren, drukken zich vrij gemakkelijk uit in sommige inlandsche talen, maar wanneer ze zich tot de hoofden wenden, is het hun geraden niet het Javaansch te spreken, maar het vereenvoudigde, het basterd-maleisch een soort van lingua franca of volapuk, dat over heel Indië begrepen wordt. Dat is niet alles. Er zijn ook houdingen voor eerbiedsbetuiging en gebaren voor de beleefdheid. Wanneer een mindere te paard zijn meerdere ontmoet, dan moet hij afstijgen en op zij van den weg neerhurken met het gezicht van hem afgewend.

In huis, moet hij als mindere op zijn turksch gezeten (silô) of neergehurkt, het bovenlijf bewegelijk als op een scharnier buigend met de tegen elkaar gehouden palmen van de hand het voorhoofd op de hoogte der oogen even aanrakend (semba), gedurende het onderhoud den nadruk leggen op zekere woorden. Zelfs zijn »ja" bevat een verzoek: »Noén inggeh" ik verzoek u ja te mogen zeggen.

Dit ceremoniëele strekt zich ver uit en is tot in de lage rangen doorgedrongen. Mijn huisjongen b.v. een gewone gepolijste koelie is vol gedienstigheid en ontzag jegens den bediende van mijn reisgenoot; die bediende was »magang", en hoopte later als schrijver carrière te maken. Hij noemt hem »mâs" een zeer vagen titel, zooals tegenwoordig het engelsche »esquire" maar die niettemin een hoogeren aanduidt.

De javaansche adel bezit niet, men zal dit zonder moeite aannemen, al de verdiensten en eigenschappen, die het volk hem toedicht. Hij zondigt menigmaal uit ijdelheid, indolentie, onwetendheid, dwaasheid,

„en geen hunner zou het durven wagen, om te „trachten eenen landbouwer-eigenaar uit zijn eigendoms„recht te ontzetten, want hij zou daardoor zijn leven „in gevaar brengen. Het gevolg daarvan is, dat er „bijna geen crediet verleend wordt en dat onmetelijk „groote terreinen verlaten en onbebouwd blijven liggen.

„Geheel anders is dit in de Staten onder direct „Engelsch bestuur, want de Indische-Regeering, voor „wie de grondbelasting een der belangrijkste inkom„sten is, moet *daarom* zorg dragen, dat de grond „bebouwd blijft en *eene zoo groot mogelijke huur op„brengt*" (wij cursiveerden).

Volgens Chailley-Bert moet men van bizondere maatregelen om de oorspronkelijke eigenaars voor ondergang te behoeden, ook in Engelsch-Indie niet veel verwachten, omdat de onbekwaamheid en de zorgeloosheid de voornaamste oorzaken zijn voor hun achteruitgang, terwijl zich onder het Engelsche bestuur eene klasse van meer intelligenten heeft gevormd, die nu de geldschieters zijnde, langs dien weg de toekomstige eigenaren zullen worden.

Belangrijker nog dan de eerste was de tweede vraag, die besproken werd, ingeleid door een Franschman Maurice Chotard; zij handelde over de *financiëele betrekkingen tusschen de Koloniën en het Moederland*. In zijn rapport kwam Chotard tot de volgende voorstellen:

1°. Om den voorspoed eener kolonie te bevorderen, is het nog meer uit een financiëel dan uit een administratief oogpunt noodzakelijk, dat haar zoo spoedig mogelijk na de veroverings- en organisatie-periode, eene groote onafhankelijkheid worde verzekerd. Niet alleen moeten de koloniale budgetten in de kolonie zelf worden opgemaakt, maar ze moeten er zoover als mogelijk ook verder worden behandeld en *vastgesteld*. Wil het moederland zich eene eindbeslissing daarover voorbehouden, dan moet het daarbij in de eerste plaats veel waarde hechten aan de locale wenschen en besluiten.

2°. Het uitvaardigen van belastingen, het vaststellen van tarieven en van de wijze van heffing enz., moeten eveneens — minstens voor het grootste deel — de taak zijn der locale autoriteiten, die toch alleen naar behooren kunnen oordeelen over den invloed der verschillende lasten op den economischen toestand der kolonie.

3°. De opbrengst der koloniale belastingen, of beter nog het voordeelig saldo, waarmede de koloniale rekening sluit, *moet geheel ten laste der kolonie worden aangewend*, zonder dat het moederland zich er zelfs het kleinste deel als contingent van toeëigent.

4°. Zonder goedkeuring der kolonie zelf, mag van haar geen deel worden gevorderd van de kosten, die noodig zijn voor die onderdeelen van den publieken dienst, die én de kolonie én het moederland ten goede komen. Is eene dergelijke verrekening noodig, dan vordere het moederland een minimum.

5°. En ten slotte bevordere het moederland zooveel als het kan, het sluiten van voordeelige leeningen door de koloniën, wanneer deze dienen moeten om bronnen van welvaart te openen of ze te verruimen. Men moet hierbij niet vergeten dat, waar ten allen tijde, belangrijke werken van openbaar nut noodig waren, om eenig land tot grooten bloei te brengen, dit axioma nog klemmender wordt voor achterlijke streken en in deze tijden van scherpe concurrentie.

Na de opsomming dezer 5 punten laat de verslaggever in de „Questions Diplomatiques" er op volgen:

Deze verschillende voorstellen, *die in algemeenen zin volkomen in den geest bleken te zijn van het Instituut*, gaven aanleiding tot zeer belangrijke opmerkingen, wat betreft de wijze van toepassing.

Verder deelt hij alleen mede, wat de beide Engelsche leden ter zake in 't midden brachten. Hiervan vertalen wij hetgeen Sir Lyall aanvoerde tot kenschetsing der koloniale politiek van Engeland.

„In 1860 heeft het Engelsche Parlement aan de „wetgevende lichamen in Indië veel van zijne macht „overgedragen, vooral ook op financieel gebied. Het „Keizerlijk (Britsch) Parlement oefent alleen controle „uit; het wijzigt de budgetten niet, die door den „wetgevenden raad in Indië worden vastgesteld. Direct „bemoeit het Parlement zich alleen met de zaken, „waarin de belangen van het moederland onmiddellijk „zijn betrokken, b. v. toen er sprake van was om „ten bate der Engelsche nijverheid in Indië een in„voerrecht op katoenen goederen in te voeren.

„De zaken van de Kroonkolonien worden behan„deld door den Gouverneur-Generaal met den Staats„Secretaris van Koloniën, bijgestaan door den Kolo„nialen Raad.

„Een volkomen overeenstemming heerscht in den „regel tusschen de beide administratieve raderwerken „en men kan gerust zeggen, dat alle wetten, die in „Indië door de wetgevende raden worden goedgekeurd en waaraan de Gouverneur-Generaal zijn zegel „hecht, reeds van te voren ook de sanctie hebben „van den Staats-Secretaris voor Indië, zoodat deze „— die tegenover het Parlement verantwoordelijk is — „zich daardoor niet gebonden acht, wat zijn persoon„lijke politieke richting betreft.

„Zoo zijn, ook, wat het sluiten van leeningen „aangaat, de formaliteiten zoo eenvoudig mogelijk „gemaakt. De Staats-Secretaris van Indië is dikwijls „verplicht te leenen, maar voor de meeste van die „leeningen behoeft hij geen toestemming aan het Par„lement te vragen. Tot 10,000 pond sterling b. v. is „hem steeds een crediet geopend, dat voor zooveel „noodig wordt aangevuld."

Volgens Sir Lyall komen al die regelingen voort uit den Engelschen geest, om snel te kunnen handelen en veel vertrouwen te stellen in de mannen, die men geschikt acht om ze de verantwoordelijkheid te geven. In 't Instituut vond het Engelsche stelsel blijkbaar nog al bijval.

Wij achten in dit opzicht voorbehoud voorzichtig en denken daarbij aan hetgeen N. v. Z. ons in een vorig nummer uit een geschrift van Carpenter heeft meegedeeld.

Van den Indischen Bond.

In het Bondsblad van 20 Juni lezen wij, dat de gekozen leden van het Hoofdbestuur allen hunne benoeming hebben aanvaard, zoodat dit bestuur thans als volgt is samengesteld:

Mr. Th. A. Ruijs,	*President*
Th. Jacometti Hzn.,	*Secretaris*
J. C. Zijlmans,	*Thesaurier*
H. L. Bense,	*Lid*
Th. H. Ch. Brontgeest	„
C. J. de Bruijn,	„
W. van Heusden,	„
D. A. Hooijer,	„
Dr. J. D. Käyser,	„
Dr. D. A. Sloos,	„
L. Stroband,	„
Mr. Th. Thomas,	„

Van de ruim 4300 leden hadden er maar 821 gestemd, maar wij zijn het geheel met de Redactie van het Bondsblad eens, dat de meerderheid voor het nieuwe Bestuur waarschijnlijk nog veel grooter zou zijn geweest, als ook de ruim 3000 gemakzuchtigen waren opgekomen.

Het nieuwe bestuur aanvaardt dan ook met vertrouwen zijne taak, die in het reeds genoemde Blad met de volgende woorden wordt omschreven:

„Het bevorderen van aller belangen, door de „laagste klasse der Nederlandsch-Indische Maat„schappij op te heffen zedelijk en stoffelijk, door „de belangen te behartigen van alle finantieel „zwakken in onze maatschappij, niet het minst „van hen, die te arm zijn om lid van onzen Bond „te worden. Als dit zoo is, dan aan den arbeid, „ieder volgens zijn gaven en zijn krachten, maar „elkaar steunende zooveel dit maar kan. Al veel „te lang is er in den Bond getwist en gestreden, „vaak uit persoonlijke antipathies, laat dit voor„taan uit zijn. Waarlijk wij Bondsleden hebben „wel wat anders en beters te doen, dan elkaar „om nietige redenen onaangenaamheden naar het „hoofd te werpen. Het wordt meer dan tijd, dat „wij de oogen richten op de toestanden, die ern„stig genoeg zijn en nog ernstiger kunnen wor„den. Laten wij het uiterste niet afwachten, „alvorens over te gaan tot verbeteringen waar„aan wij allen kunnen en moeten meewerken."

Oost en West heeft voor dien arbeid niet alleen de meest mogelijke sympathie, vooral wanneer zooals nu de strekking is, onder de hulp behoevenden der Nederl.-Indische Maatschappij ook de Oost-Indische inlander wordt gerekend, die evengoed als de Indo-Europeaan op onze belangstelling en onze liefde aanspraak heeft, maar zij werkt ook geheel in dezelfde richting en zal dit trouw blijven doen.

NIEUWSTIJDINGEN.

Uit Suriname. — Aan het voorloopig verslag van de Koloniale Staten over de begrooting voor 1902 is het volgende ontleend:

't Was een teleurstelling, dat nog steeds geene beslissing omtrent den spoorwegaanleg naar 't binnenland was gevallen. Langer wachten op de mpij. Suriname werd niet in 't belang der kolonie geacht.

Gewezen werd op de allertreurigste hygiënische toestanden te Paramaribo, inzonderheid betreffende de huisvesting van den arbeidenden stand. Was 't ook juist, wat 't vorig jaar 't Bestuur aanvoerde — dat afdoende verbeteringen vooralsnog de financieele krachten der kolonie te boven gingen — men meende, dat eenige verbeteringsmaatregelen toch binnen 't bereik lagen; enkele daarvan werden genoemd en aanbevolen.

Men was ingelicht, dat momenteel te Paramaribo geen gelegenheid voor bactereologisch onderzoek bestond en vroeg of geen stappen konden worden gedaan, dat bij de uitzending van officieren van gezondheid de voorkeur werd gegeven aan hen, die dergelijke onderzoekingen zouden kunnen doen.

Een overzicht werd gevraagd van de uitgaven voor den kleinen landbouw. Verscheidene leden merkten op, dat een groot deel van hetgeen uit het immigratiefonds ten bate van den grooten landbouw is besteed, kan worden gebracht onder uitgaven voor den kl. landbouw. De kleine landbouwers zijn voor een groot deel immigranten van den gr. landbouw, zoodat het de groote landbouw is, die den kleinen landbouw voedt. Zij leeren als arbeiders op de plantages wat zij later moeten weten. Was men er algemeen voor den kleinen landbouw zooveel mogelijk te steunen, naar veler meening was het in strijd met een juiste kennis van zaken, wanneer de groote en de kl. landbouw van elkaar worden gescheiden, met de bedoeling een oordeel uit te spreken, dat er voor den kleinen landbouw te weinig wordt gedaan.

Ook vroeg men wat de Bestuur's meening was omtrent het plan tot oprichting van een verbeterhuis. Op de vorige begrooting werd voor subsidie een memoriepost uitgetrokken, die door de Regeering in Nederland geschrapt werd.

Aan de bekende circulaire van den Gouverneur, waarschuwende tegen het komen naar Suriname van uitgeweken Afrikaners, voegt „Onze West" toe, dat op dit oogenblik, voor zoover ons bekend, 7 voormalige Zuid-Afrikaansche ambtenaren en één Transvaalsch mijn-ingenieur, de heer C. W. Munnik, in de kolonie arriveerden.

Zes van genoemde ambtenaren — de heeren Gorter, Bramer, v. d. Schroef, Straatman, Schouten en v. d. Hoonaard — zijn vroegere spoorwegambtenaren, die meerendeels voor eigen rekening uitkwamen. De zevende is de heer Frowein, die als onderwijzer voor de Moravische Broeder Gemeente is uitgekomen.

Bovengenoemde heeren zijn, uitgezonderd de heer Schouten, die eerst gisteren arriveerde, allen geplaatst, doch de betrekkingen zijn geenszins schitterend en verdere immigratie naar Suriname onder de omstandigheden, waarop zij tot dusverre geschiedde, is ook naar onze meening, evenals naar de meening van de betrokkenen, die wij hierover spraken, absoluut te ontraden.

„Onze West" schrijft verder:

Naar wij vernemen is de expeditie, vanwege de mij. Suriname uitgezonden naar de bronnen van de Sarakreek, onverrichter zake teruggekeerd.

Een inboorling, die, tegen beding van een zekere vergoeding, beloofd had aanwijzing te zullen doen van rijke goudhoudende kreken in de Boven Sarakreek, heeft in stede van zijn belofte na te komen, de expeditie op l'Union in Boven Suriname in den steek gelaten en is gevlucht met medenemen van een geweer van den leider der expeditie.

Niettemin werd de expeditie voortgezet, zonder evenwel de bedoelde goudhoudende kreken te vinden.

* * *

Het heerenleventje van Dwangarbeiders. — In de „Locomotief" komt een aardige schets voor van het leven in en om Sawah Loento, het centrum der Oembieliën-kolenvelden. Wij lezen daarin het volgende van ons prachtig stelsel van dwangarbeid: „Han Tjong Ling, voorheen kapitein der Chineezen te Soerabaja, wegens het vervaardigen van valsche bankbiljetten veroordeeld tot 15 jaren dwangarbeid in den ketting, krijgt zijn eten uit een der hier gevestigde winkels, want de gevangenkost schijnt voor hem te slecht te zijn; hij fungeert in een der magazijnen als schrijver, gaat goed gekleed en ontvangt elke maand geld van zijn familie, zoodat hij het op Sawah Loento best uithouden kan en er zelfs een aangenaam leventje leidt. Dat had hij nooit durven verwachten; hem vielen reeds zes maanden remissie van straf ten deel.

Zijn lotgenoot en medeplichtige Han Siau Gwan heeft eveneens een baantje in de magazijnen en krijgt ook geregeld geld uit Soerabaja, dat hij onder de arbeiders uitzet, natuurlijk tegen hooge rente. Han Siau Gwan heeft het dus ook goed; waarlijk, beide groote misdadigers hebben redenen te over om tevreden te zijn, want zij voelen het zware van hun straf haast niet."

Wij namen 't bovenstaande over uit „Het Vaderland" van 22 Juli, omdat het ons in herinnering bracht, hoe ruim 35 jaar geleden bij de Gouvernements-Kolenmijnen te Pengaron in de Zuid- en Oosterafdeeling van Borneo 't zelfde soort leventje aan de orde was. Ter illustreering de volgende anekdote:

Wij waren gast van den administrateur der kolenmijn en maakten hem een compliment over het heerlijk maal, dat hij ons, diep in de binnenlanden kon voorzetten. Geen wonder was zijn antwoord, ik heb den kok van njonja residén (de Residentsvrouw). Een dag of wat geleden werd de vent van Banjermasin hierheen gezonden met een brief er bij, om hem het zwaarst mogelijke mijnwerk te doen geven. Ik wou van die bizondere gestrengheid het mijne weten en liet Wongso, die wegens moord tot 20 jaren ketting was veroordeeld bij mij komen, om hem te ondervragen en toen ik zag, dat hij kok geweest was bij den Resident en voor brutaliteit tegen de njonja was weggezonden, heb ik hem voor straf dadelijk weer tot kok bij mij aangesteld.

TJIBODAS

zijn BERGTUIN en OERWOUD.

„Een Profeet wordt niet in zijn eigen land geëerd!" Maar wordt het eigen land zelf wel door zijn eigen bewoners voldoende gekend en daardoor gewaardeerd?

Zeker, de banden tusschen onze heerlijke O.-I. bezittingen en het Moederland zijn nauw en sterk genoeg om het te rechtvaardigen, dat wij van Java b.v. als *ons* land spreken en toch hoe weinigen hier in Holland kennen nog alle schoonheden, alle voorrechten van dit schitterende eiland, weten dat het plaatsen bevat waarvan men nergens ter wereld de weergade vindt.

Vreemden moeten ons helpen ons eigen land te ontdekken; vreemden hebben ons menig eigenaardig mooi van Holland leeren kennen; vreemden zijn het ook die in bewondering zich blind staren op de ongeëvenaarde pracht, niet alleen van Insulinde's natuur, maar ons ook komen vertellen hoe die natuur door de wetenschap benut wordt om een instelling in het leven te roepen, die nergens anders tot stand zou kunnen komen dan op ons onvergelijkelijk Smaragden eiland.

In de „Deutsche Rundschau" schrijft Ernst Haeckel een bekende Duitsche natuurvorscher een reeks „Malaygische Reisebriefe" getiteld: „Aus Insulinde".

Daarin vertelt hij vol geestdrift hoe hij met succes en voldoening gewerkt heeft in den beroemden plantentuin van Buitenzorg. Dat wij in Buitenzorg zulk een wondergaarde bezitten zal velen onder ons — wij durven gerust zeggen allen ontwikkelden wel bekend zijn — maar wie zelfs onder de Indische lui hoorde van den Bergtuin van Tjibodas waarvan prof. Haeckel zegt, dat hij zonder twijfel de kroon vormt van alle wonderen der tropische tooverwereld van Java.

Het voortreffelijke ingerichte „Oerwald Laboratorium" dat boven den tuin gebouwd is, stelt hem instaat niet alleen over den rand van het oerwoud oppervlakkig in zijn sprookjesachtige rijkdom neer te zien, maar ook met de meest verfijnde hulpmiddelen der moderne techniek diep in zijn wonderbare geheimen te dringen.

Geen wonder dan ook dat hij de tien gelukkige dagen, met zijn vriend professor Treub daar doorgebracht, tot de schoonste en rijkste herinneringen zijn levens telt.

Tjibodas — zoo hooren wij van hem — ligt ter halver hoogte van den berg Gedeh 1425 M. boven de zee. Van Buitenzorg reden de geleerden in een door drie span paarden getrokken reiswagen door de Poentjakpas naar den voet der Gedeh. Bij het gezondheidsetablissement Sindanglaya verlieten zij hun wagen en hadden nog slechts 1½ uur te stijgen tot het doel van hun tocht.

Na een uur betraden zij het terrein van den bergtuin Tjibodas, dat 31 Hectaren omvat. Daar om heen strekt zich het oerwoud uit, dat niet minder dan 283 Hectaren groot is en langs den noorderhelling van den Gedeh opstijgt van 1425—1575 M; het wordt door diepe rotskloven en twee schuimende, woeste bergstroomen de Tjibodas en de Tjikandoei omsloten.

Aan den onderrand ligt op een vrij terras met prachtig uitzicht het vriendelijke woonhuis, waarin de reizigers zich behagelijk inrichtten.

Tjibodas werd oorspronkelijk door den verdienstelijken Hortulanus Teysmann als kinaplantage aangelegd en in 1864 in een botanischen bergtuin veranderd, maar de door Haeckel onvergelijkelijk genoemde instelling dankt de wetenschap alleen aan professor Treub. Met zijn geniale, practischen blik en taaie energie heeft hij het tropische Oerwoud-Instituut tot stand gebracht, dat over de geheele aarde zijn gelijke niet heeft en den natuurvorscher de schoonste gelegenheid biedt om de talrijke raadselachtige geheimen van het oerwoud te onderzoeken en opteleven.

Het fraaie en doelmatige station-gebouw bevat links van den gang gemakkelijke woon- en slaapkamers voor de hier werkende natuuronderzoekers, rechts een licht laboratorium, vol groote kasten gevuld met alle mogelijke instrumenten voor botanische, zoölogische anatomische en physiologische onderzoekingen. Verder bevindt zich in de woning een vriendelijke eetzaal en gezellig salon, een rijke wetenschappelijke en belletrische bibliotheek. Verrukkelijk is het uitzicht van de waranda op den bergtuin, rechts en links het oerwoud en dan verre over de groene rijstvelden een fijne zilveren streep, de zee langs de Bataviasche kusten.

Eigenaardig is het dat dit even doelmatige

---

maar nimmer uit gebrek aan opvoeding.

Langzamerhand — hierop kom ik later terug — heeft de adel op zijn voorrechten inbreuk zien maken; de Hollanders van voorheen hebben degenen onder de Javaansche adelijken achteruitgezet, die hun stand slecht ophielden en hun ambt oneer aandeden; eenvoudige plebejers, degelijker en meer ontwikkeld, hebben zich opgewerkt tot hooge ambten: eene aristocratie van verdienste is, evenals in Frankrijk in het ancien Régime naast de aristocratie van geboorte ontstaan Edelen en aristocraten hebben allen dezen trek gemeen: aangeboren beschaafdheid, hoffelijkheid en gaarne voeg ik er aan toe *gratie*.

Van hun welgemanierdheid kunnen zij, die de Javanen niet kennen, zich geen denkbeeld vormen.

Ons volk is er verre van. Alleen in de 17e eeuw ten tijde van Lodewijk XIV en Mme de Maintenon kende men iets wat haar eenigszins nabijkomt.

Die aangeboren beschaafdheid is geen kleed, waarvan men zich ontdoet, geen masker dat men afneemt, geen vernis, dat loslaat; zij bestaat inwendig en behoort tot zijn wezen, zij heeft den individu geheel doordrongen, zijn heele zijn bemachtigd. Een Javaansch hoofd zal zijn gast nimmer iets laten merken van verveling, ongeduld, ergernis, ongerustheid of zelfs van hartstocht — hij zal wachten tot hij alleen is om zich over te geven aan zijn vreugde of verdriet.

Daar hij voor zich zelf streng is, kan men zich voorstellen, dat hij op dit punt voor anderen niet toegeeflijk is.

Over onze talenten kan hij niet oordeelen, evenmin over de diepte onzer kennis: hij beoordeelt ons naar onze opvoeding, wat voor hem de eenige maatstaf is. Jegens den resident zal hij van den eersten dag af eerbiedig, zelfs zeer onderdanig zijn; maar zijn meening zal hij voor zich houden; hier weegt de man van de wereld den man van de daad. Is deze waardig in zijne houding en bescheiden in zijne manieren, dan moet hij van hooge afkomst zijn; spreekt hij luid met heftige gebaren, dan kan hij niet anders dan een burgerman zijn. En dit oordeel zal van mond tot mond gaan. De eenige, die daarbij het meeste belang heeft, zal het waarschijnlijk niet weten; maar zijne landgenooten zullen af en toe op de bruine gezichten een glimlach opmerken.

Dit bijna volmaakte in de opvoeding heeft onvermijdelijk zijn keerzijde: een zekere welwillendheid, die aan lafheid grenst en die misschien ten onrechte op ons den indruk maakt van huichelarij. Wordt de Javaan door den Europeaan met spot, hooghartigheid, minachting, ruwheid of lompheid bejegend, hij zal dit met zijn aangeboren beschaafdheid en beleefdheid diep gevoelen; maar het kwalijk nemen, dat is een andere zaak. De Javanen beweren, dat zij goede vrienden kunnen zijn en blijven met wie zij willen. Zij verstaan de kunst om zich de liefhebberijen en luimen hunner meesters eigen te maken. Kan men deze buigzaamheid veinzerij noemen?

Veinzerij is een geweld, dat men uit eigenbelang zijn gevoel aandoet; de Javanen schijnen zich volstrekt geen geweld aan te doen om hunner gevoelens naar de uwe te plooien, opvoeding en zucht om te behagen doen hen van zelf daartoe neigen. En als bij intuitie staat voor hen de ziel bloot dergenen met wie zij als reisgenooten op den levensweg moeten samengaan. Zie hier b. v. een regent. In zijn regentschap is een nieuwe assistent-resident benoemd, met wien hij heel spoedig op goeden voet staat. Dadelijk doet hij bij zijne kennissen onderzoek naar den nieuweling. Hij informeert naar zijn gewoonten, zijn liefhebberijen, en meer nog (hij weet dat men daarmee de mannen aan zich binden kan) naar zijn pleiziertjes en ondeugden.

Deze is een liefhebber van jagen, gene een smulpaap: hij houdt nota van zijne neigingen, en geeft acht op zijn zwakheden; op den dag, waarop hij de eer zal hebben aan hem te worden voorgesteld, wanneer kwesties betreffende den dienst afgehandeld en beleefdheidsformulieren uitgeput zijn, neemt het gesprek een intieme wending: „Ik weet niet, zegt hij onverschillig weg, wat uw geliefkoosde bezigheid is; wat mij betreft, gaat er niets boven een jachtpartij" (of een goede tafel). En reeds een der eerste dagen, zal hij den assistent-resident brengen naar een wildrijke streek, waar al het wild binnen het bereik van zijn schot valt of wel, men zal hem in aangenaam gezelschap uitnoodigen aan een heerlijk dinétje. Van een dezer uitstekende comedianten heeft men mij op Java het volgende staaltje verteld:

De assistent-resident werd verplaatst: hij was een goede man en verbeeldde zich, dat hij door de inlandsche bevolking zeer geliefd was. Den dag van zijn vertrek deed men hem de gewone uitgeleide tot aan het station: van weêrskanten betuigingen van vriendschap, wisseling van hartelijke woorden. De regent was zoo aangedaan, dat hij niets deed dan zuchten en tranen storten, nauwelijks was de trein weg, of als door een wonder verdwenen de waterlanders; en toen men hem plaagde met zijn wanhopige houding van zoo even, zei hij: „Wat zal ik daarvan zeggen; de assistent-resident ziet graag tranen". Voor hem waren de tranen dus niets anders dan verfijnde beleefdheid.

Na deze soort van moreele lafheid, is hun grootste zwakheid: een zware voorliefde voor bureaucratie.

De meest trotsche onder hen, met drie eeuwen adel achter zich, de rijkste met duizend bouws om zijn woning, zij, die overladen zijn met bezigheden en hun fortuin hebben te beheeren, niemand is tevreden als hij geen deel heeft in 's lands bestuur of liever als hij geen rang bekleedt in de hierarchie. Want in den regel wordt hij daartoe gedreven uit ijdelheid en niet uit bezorgdheid voor het algemeene welzijn, zelfs niet uit eerzucht. Hij is minder op macht gesteld, dan wel op den schijn van macht; hij maakt aanspraak op de plaats die zijn vader bekleedde, of hij tracht die te bereiken, om voor 't oog van zijn gelijken niet achteruit te gaan. En het geheele volk denkt evenals hij.

(Wordt vervolgd.)

als aangename woonhuis *niets* aan het Gouvernement heeft gekost. De heer Treub verhaalde zijn Duitschen vriend dat hij den architect van het lusthuis van den Gouverneur-Generaal in Tjipanas — een uur onder Tjibodas — aanbood hem gratis stammen te leveren van den hoog geschatten Rasamalah-boom als deze hem den afval wilde schenken van de bouwmaterialen der villa. Van binnen werd het gemeubeld, deels uit zijn eigen middelen, deels uit die van den Buitenzorger-tuin.

De wetenschappelijke arbeid in het Oerwoud-instituut van Tjibodas wordt door de ligging daarvan zeer vergemakkelijkt. In de eerste plaats komt dit door de omstandigheid, dat men dadelijk uit de achterdeur van het station in het oerwoud komen kan en dadelijk het daarin gevonden materieel in het laboratorium chemisch ef microscopisch kan onderzoeken. Anders zijn oerwouden slechts met moeite toegankelijk en kan men er alleen zijn onderzoekingen doen als vele handen er in gekapt hebben om den geleerde een baan te breken. Hier echter is het oerwoud in zekere mate „aangelegd". Verscheidene kleine paden kronkelen er doorheen, zijn genummerd en afgeteekend op een platten grond, zoodat men zonder vrees van te verdwalen zich gerust daarin kan wagen.

Ook het klimaat werkt er toe mede het leven en werken in Tjibodas te veraangenamen; vooral de morgenuren zijn er heerlijk frisch en helder; elken dag tusschen 12 en 2 uur breekt er een onweer met regen los, ware wolkbreuken, die 3 à 4 uren duren en aan de geleerden gelegenheid gaven, nadat zij den geheelen morgen in het woud hadden gedwaald, in het laboratorium hun proeven te nemen en er de gevonden schatten te bestudeeren. Tegen 5 à 6 uren is de lucht voldoende opgeklaard om een kleine avondwandeling te maken. Zeldzaam zijn de schoone avonden in deze bergstreek, maar dan ook van wonderbare heerlijkheid. De avondzon overstraalt dan in haar mooiste kleuren de bosschen en velden en tint in het fijnste rood en violet de bergreuzen in het Noorden en Oosten, terwijl het oerwoud, dat alles in een zwarte lijst omvatte reeds in diepe duisternis is gehuld.

Geen pen kan de wonderen van dit woud beschrijven, ja zelfs photographie en schilderkunst zijn onmachtig om den bonten weelderigen plantengroei, het verwarrende door elkander groeien en woekeren der zeldzaamste soorten, de onvergelijkelijke kleur en lichteffecten zelfs bij benadering aftebeelden.

Het is een woeste chaos van stammen, bloemen, boomen, varens, lianen, een bonte bajert, een zee van groen, waarin de tropische zon grillig haar vonken laat dartelen een gewemel van groene tinten zich verbindt met andere kleuren, maar steeds den boventoon houdt.

De reuzen van onze Europeesche wouden waartegen wij met zooveel bewondering opzien, onze prachtige linden, eiken, dennen, beuken zouden hier in het oerwoud slechts op den middenrang recht hebben. De vorst dezer boomen is de rasamalah (liquidambar-altingiana) zijn gladde zilverkleurige stam gelijkt een marmeren zuil en bereikt 3 M. doorsnede en 50 M. hoogte, eerst op 25—30 M. hoogte beginnen zijn takken, die echter niet veel loof dragen. Lange grijze vlechten hangen van zijn takken in massa's neder, die zich in alle richtingen over den grond kronkelen en diepe nissen vormen, waarin vele personen als in een schildwachthuisje plaats kunnen vinden. De kastanje en eikelboomen zijn geheel verschillend van de Europeesche, hun bladeren zijn niet gekarteld en zij hebben dikke, kogelvormige vruchten. De pijnboomen vertoonen in plaats van naalden, breede lederachtige bladeren.

Stijgt men hooger den Gedeh op dan verandert zich het karakter van den plantengroei de boomen worden kleiner en gaan langzamerhand in kreupelhout over.

MELATI VAN JAVA.

(*Wordt vervolgd*).

Nog eens Madagascar.

Naar aanleiding van hetgeen ik in No 8 schreef ever den oorsprong en verdere geschiedenis van het bezit nemen van Madagascar door de Franschen, werd mij van zeer gewaardeerde zijde de opmerking gemaakt, dat ik verzuimd had er op te wijzen, hoe ook de Nederlanders tot dat groote eiland in betrekking hadden gestaan en mij een artikel van Dr. K. Heeringa in de Indische Gids, zoowel als dat van E. Epkema de Vaderlandsche letteroefeningen van 1867 aangewezen als daarover handelende. Na lezing bleek mij, dat de Fransche schrijvers, de bronnen waaruit ik hoofdzakelijk heb geput, onze bemoeiingen met het eiland niet genoeg van belang hebben geacht om er melding van te maken. En eigenlijk zijn ze dat toch ook niet, vergeleken bij al wat door onze vóórvaders in hetzelfde tijdperk op andere plaatsen van den aardbol is geschied. Reeds in het begin der 17e eeuw hadden wij een nederzetting op het eiland Mauritius en van daar uit werden telkens tochten naar Madagascar ondernomen, vooral met het oog op den slavenhandel en meermaals tevergeefs getracht er eene duurzame Nederlandsche factory te vestigen. Het doel van mijn vorig schrijven voor Madagascar was hoofdzakelijk om te doen uitkomen, hoe Frankrijk alles in het werk stelt om het kwaad door geweld van wapenen bedreven, door veel goeds te doen volgens vooral ook ten bate der inboorlingen.

De heer Epkema eindigde zijn studie in 1867 met de woorden:

„Mochten de Europeesche mogendheden met Madagaskar handelen, zooals met Japan is gedaan, en mochten de havens van het eiland toegankelijk worden voor de schepen van alle natiën. Dit kan met vrucht geschieden, wanneer de Europeanen zich trouw en eerlijk houden aan de verdragen, niet tegen elkander intrigeeren; maar met entente cordiale samenwerken; wanneer de regeering der Hovas meer en meer haar despotiek karakter aflegt en het volk de Europeesche beschaving zooveel doenlijk zich ten nutte maakt; wanneer eindelijk de zendelingen alleen den godsdienst pogen uit te breiden, zonder zich in de politiek te mengen. Ellis toch getuigt naar aanleiding van zijn bezoek op het eiland, dat de zaken op Madagaskar eene bevredigende wending kunnen nemen, als regeering en volk maar niet gedurig verontrust worden door invasie-plannen der Europeanen. Mochten zich dus die gunstige omstandigheden verwezenlijken; het karakter der inboorlingen is van dien aard, dat zij voor beschaving uitermate vatbaar zijn en hun land is vruchtbaar en productief; wanneer dus alles ten goede medewerkt kan Madagaskar eene schoone toekomst te gemoet gaan".

Het veelbelovende eiland is echter aan de zucht der Westerlingen tot annexatie niet kunnen ontkomen en eene bezitting van Frankrijk geworden. De wijze waarop het bestuurd word, doet gelukkig hopen, dat de inboorlingen nu zij van den druk der heerschzuchtige Hova's zijn verlost, niet den schadelijken invloed zullen ondervinden, welke vreemde overheersching volgens de geschiedenis der volkeren tot nu toe steeds heeft vergezeld.

Den Haag, 25 Juli. N. v. Z.

INGEZONDEN.

De Europeanen en het Tropisch klimaat.

Wanneer de kwesties van de werkkrachten voor West-Indië en van de „blijvers en trekkers" in de Oost ter sprake komen, dan wordt al spoedig het klimaat tot argument nommer één verheven. Men pleegt dan te zeggen: het klimaat drijft den Europeaan weer naar Holland, zoodra hij met pensioen of met verlof zijn biezen kan pakken; het klimaat is de oorzaak, dat de werkkrachten voor de West slechts kunnen worden gerecruteerd uit de gekleurde rassen, die van ouder tot ouder in tropische streken hebben gewoond. Het klimaat maakt den Europeaan lui en landerig, suf, indolent en onverschillig, physiek en psychisch gaat hij of zijn nageslacht zeker ten gronde, men leeft niet ongestraft onder palmen. En de verbeelding stelt zich maar al te vaak het tropische klimaat in generalisatie voor als dat van eene gestookte broeikas, vergiftigd met moerasdampen, vervuld met ziektekiemen; een half jaar kletsregen, een half jaar hel. Het klimaat is de groote zondebok voor alle, althans de meeste gebreken van de sociale constructie der Europeesche maatschappij in de tropische gewesten. Kan dat alles echter niet aan eenigen twijfel onderhevig zijn?

Ik acht het van belang, geachte Redactie, dit eens na te gaan, vooral nu juist ook in Uw blad betoogen over de hierbovengenoemde vraagstukken met „warmte-argumenten" zijn aangedikt.

Dat het blanke ras oorspronkelijk niet in de tropen gevestigd is geweest, doet weinig terzake. Het rasverschil brengt in 't algemeen geen verschil in geschiktheid tot 't bewonen van verschillende zônes van den aardbol met zich. Immers men is 't er vrijwel over eens, dat alle menschenrassen, alle varieteiten uit één stamras zijn gesproten en dat het niet juist is, dat de temperaturen iets uitstaande hebben met de verdeeling van die varieteiten over de verschillende werelddeelen. Die verdeeling houdt verband met de natuurlijke hinderpalen voor de verbreiding en onderlinge gemeenschap der rassen en de deellijnen van de verschillende species loopen niet langs isothermen, maar zijn doorgaans gelijk aan de natuurlijke grenzen der landstreken. Waar, zooals in Amerika, het werelddeel door alle breedtegraden loopt, heeft men slechts één oorspronkelijk menschenras, en niet voor elken klimaatgordel een afzonderlijk. Aan het blanke ras is dus, omdat het blank is, niet een vaste woonplaats aangewezen. Dat het blijkens zijn vestiging en voorspoed in de gematigde luchtstreek, daar ook thuis behoort, is evenzeer een verkeerd denkbeeld, zonder 's menschen aanhoudenden strijd om zich tegen de wisselingen van 't gematigd klimaat duchtig te versterken, zouden ook deze werelddeelen voor het blanke ras onbewoonbaar zijn.

Zoo goed als overal elders, moet de mensch zich in deze luchtstreek behoeden voor de invloeden van het klimaat en evenals hier, is hij elders bij machte daarbij de overwinnaar te blijven. En niet alleen het blanke ras kan dat, ook andere. De Chineezen b. v. kunnen even goed leven en prospereeren in hun vaderland als op de vlakten van Siberië en in de kustplaatsen van Java.

Het is intusschen wel verklaarbaar, dat men vaak ten opzichte van de mogelijke blijvende acclimatisatie van den Europeaan in de tropen een sterk pessimisme heeft gekoesterd. In de eigenschappen, lichamelijk en moreel, van de eerste avonturiers, die van uit de gematigde gewesten in de tropen aankwamen, in hun levenswijs, hun dwaas gebouwde woningen en forten, hun volslagen onkunde omtrent de heerschende ziekten en de preventie en repressie daarvan, in hunne zorgeloosheid op alle sanitair gebied, hunne barbaarsche comfort-ideëen, lagen evenveel oorzaken om hun sterftecijfer tot een werkelijk ontstellende hoogte te doen stijgen. Zoo stierven de Gothen in 't heerlijk Italie, de Spanjaarden in Mexico, de Franschen in Algiers als ratten en muizen in het doodelijk gewaand klimaat. De Engelsche troepen, die het eerst te Hong-Kong aankwamen, werden begraven zoo snel ze aan land gezet werden. Dit belet intusschen niet, dat men tegenwoordig voor zijn gezondheid naar Algiers gaat en te Hong-Kong een herstellingsoord is gevestigd.

Even goed als men de gematigde luchtstreek bewoonbaar heeft weten te maken, kan dat ook gebeuren met de tropische. Daarvoor moet men echter maatregelen nemen en wel van tweeërlei aard; men moet de menschen geschikt maken voor het land, maar ook het land geschikt voor de menschen.

Het gewichtigste en tevens het eenvoudigste van die remedies is wel het eerste, en de uitkomsten hebben de waarde er van reeds bewezen. Het is dikwijls betoogd, dat al kan men het soms een menschenleeftijd in de tropen uithouden, het geslacht daarvan toch de kwade gevolgen ondervindt, ja, na twee of drie generaties zou uitsterven. Niets is minder waar. Wij hebben in onze eigen Indiën verscheidene families, die daar niet jaren maar eeuwen zijn gevestigd geweest en in geen opzicht doen hare leden onder voor den nieuw geimporteerden Europeaan. Onder die families zijn er zelfs, die voor ieder tijdperk der geschiedenis beroemde, althans met eere genoemde mannen hebben geleverd. En ook elders is dat ruimschoots geconstateerd. In Engelsch-Indie zijn families, die daar reeds meer dan twee eeuwen hebben gewoond en in niets zijn gedegenereerd van het door hun eersten, uit Europa afgezakten stamvader vertegenwoordigd menschentype. En moge de vruchtbaarheid van het geslacht door de overplanting wel eens tijdelijk achteruit gaan, op den duur, de Spanjaarden op Cuba en in Mexico, de Boeren in Zuid-Afrika bewijzen het, herstelt zich deze weer en overtreft zelfs die in 't moederland.

De maatregelen, die den persoon zelf betreffen, zijn in Oost-Indië wel vrij goed toegepast; men heeft daar althans veel van den inlander willen leeren. Het dieet is gewijzigd, de kleeding veranderd, het geheele doen en laten geregeld naar het klimaat. Er valt nog veel te verbeteren, wellicht moet een zekere strooming, om Europeesch te gaan doen, overwonnen worden, maar in hoofdzaak is men er op den goeden weg. In West-Indië is dat alles veel minder, in die kolonies vooral is men onder de tropische zon in zijn huisvesting en comfort-ideeën voor een groot deel Amsterdammer gebleven, terwijl men op andere punten zich weer door het klimaat in een bijzonderen uitzonderingstoestand geplaatst waant. Dit laatste komt uit, wanneer men de West-Indische stemmen over het werkkrachten-probleem hoort.

Men zit daar over 't algemeen nog veel te veel vastgeroest in het idee, dat de Europeanen het best op hun plaats zijn onder een dak en achter een tafel, dat iedere arbeid in de open lucht door hen moet worden geschuwd. De oorzaak van dit denkbeeld — of liever gezegd vooroordeel — ligt vooreerst hierin, dat de arbeid buitenshuis in West-Indie altijd door negerslaven is verricht, waardoor de achting voor dat werk niet is gestegen, terwijl door de vaak schandelijke uitbuiting van de werkkracht der slaven hun gezondheidstoestand voor een proef door blanken te nemen, volstrekt niet aanmoedigend was. Vervolgens is het door de voorstanders der slavenarbeid gedurende de jaren, dat er van de afschaffing der slavernij sprake was, zoo tallooze malen gezegd en herzegd, dat een blanke in de Indiën niet aan veldarbeid doen kon, dat ons de ooren er nog van tuiten. Maar ook, het gewone slag van emigrant is afkeerig van dat soort werk; hij komt slechts naar de kolonien om »en grand seigneur» rijk te worden, spoedig en zoo gemakkelijk mogelijk rijk te worden. De echte liefde voor den zelf bearbeiden grond, die den waren landbouwer eigen is, zal zoo iemand en zijn geslacht nimmer voelen, hij zal ook bij achteruitgang slechts blijven bouwen zoolang er slaven of koelies te krijgen zijn; ontbreken die, il va crier famine, maar het idee, dat men zelf mee boer kan zijn, komt in zijn brein niet op. Toch is dat zeer wel mogelijk, en in Engelsch-Indië, in Centraal-Amerika, in noordelijk Transvaal, in Australië wordt door blanke rassen landbouw en veeteelt gedreven, waaraan zij zelf actief deel nemen. Statistisch valt aan te wijzen, dat de in de open lucht werkzame Europeanen in Engelsch-Indië en ook op Java veel gezonder zijn, dan de te huis of op kantoor zittenden; ook in Suriname kan dat 't geval zijn. De vele dooddoeners in verslagen en rapporten overtuigen mij niet van het tegendeel. En wanneer nog altijd de emigratie uit Oost-Indië als het eenig redmiddel wordt aangegrepen, dan moet ik van mijn kant toch nog eens op de aangehaalde voorbeelden uit gelijksoortige landen wijzen, om niet al te zeer te doen vergeten, dat na behoorlijk ingewijd te zijn in de kunst van leven in de tropen en bij nauwgezette opvolging van die levensregelen, ook Europeanen zelf voor een groot deel in krachten, zij 't dan ook niet voor alle werk, kunnen voorzien.

Blijft als tweede de voorwaar niet gemakkelijke taak om de landstreken zelf meer sanitair te maken. Men zou zoo zeggen een hopeloos werk. Men vergeet dan, dat men op soms onverklaarbare wijze dikwijls zelf de allerongeschiktste plaatsen heeft uitgekozen om er zich te vestigen, dat men zelf door onachtzaamheid op allerlei gebied de slechte toestanden heeft geschapen, door onoordeelkundige bouw van huizen en inrichting van wijken, 't meest heeft bijgedragen om de bejammerde ongezondheid te doen ontstaan en — dat men daarom het geheele land en klimaat niet mag uitschelden.

Wil men op dezelfde plaatsen blijven, dan moet men beginnen met dat alles ongedaan te maken, en dat *kan* gebeuren, wanneer het met energieke hand wordt aangevat. Men weet wat men op Java zelf in dat uithoekje, dat men zoo dikwijls het allerongezondste plekje van Indie noemt, ik bedoel de etablissementen van Soerabaja, door strenge hygienische maatregelen reeds heeft knnnen bereiken. Havana, tot voor eenige jaren onder het schandelijk Spaansch bestuur het broeinest van de gele koorts bij uitnemendheid, is dit jaar, na de energieke wijze, waarop de Yankees den Augiasstal reinigden, van die bezoeking vrij gebleven, en kan op den duur een voorbeeldig gezonde stad worden. Zoo kan overal worden opgetreden. Noch Paramaribo, noch Semarang, noch Soerabaya behoeven ongezonde plaatsen te blijven. Het blanke ras, dat oceanen aan elkander weet te verbinden, bergketenen te doorboren, den loop der rivieren te wijzigen, is voorzeker bij machte het te winnen van eenige locale omstandigheden, die zijne expansie bemoeielijken.

Daarom niet te veel gewicht gehecht aan de klimaatargumenten om de menschen hier achter de kachel te houden. Wél daarin gevonden een spoorslag om in de eerstvolgende jaren door de uitkomsten van een energiek optreden, den kwaden roep van Indië voor zoover thans nog gerechtvaardigd, te logenstraffen, en tevens een waarschuwing voor ieder, die uitgaat om zijn hier niet op prijs te brengen werkkracht aan zichzelven en de toekomst der koloniën dienstbaar te maken, dat hij voortaan niet meer behoeft te strijden tegen de vaderlandsche sneeuwjachten en rheumatiek, maar een ander klimaat heeft te bekampen, dat hij kan overwinnen, wanneer slechts de juiste middelen worden uitgekozen. En die middelen zijn evengoed te vinden als die, waarmede men zich gedurende de winters van het zoogenaamde gematigde klimaat heeft leeren in stand houden. Ik hoop daarop nog eens nader in bijzonderheden terug te komen.

L—N.

Verzending O.-I. Mail.

VOOR DEN HAAG.

Amsterdam, Nederl.,	3 Aug.	17 Aug.	11.20 's av.
Rotterdam, Lloyd,	26 Juli	9 Aug.	11.30 's av.
Genua, Nederland,	30 Juli	14 Aug.	11.30 's av.
Marseille, Lloyd,	23 Juli	6 Aug.	6.30 's av.
Marseille, Fr. dienst,	27 Juli	10 Aug.	7.30 vm.
Brindisi, Eng. dienst,	3 Aug.	17 Aug.	12.30 mid.
Napels, Duits. dienst,	22 Juli	5 Aug.	12.— mid.

MAIL SURINAME.

Amsterdam, Nederl.,	28 Juli	11 Aug.	11.15 's av.
Southampton, Eng.,	22 Juli	5 Aug.	11.30 's av.
Suppl. verzending daags daarna 6.30 's av.; aansluiting niet altijd verzekerd.			
St. Nazaire, Fr.,	8 Aug.	8 Sept.	7.45 vm.

MAIL CURAÇAO.

Via Genua den 2n van elke maand, alleen op verzoek.
Elken Dinsdag en Vrijdag 6.30 's av. via Southampton en Queenstown en New-York.

MAIL CONGO.

Antwerpen den 15n en den laatsten van elke maand 7.20 's av.
Lissabon den 3n en den 18n van elke maand 3.20 m.

MAIL CANARISCHE EILANDEN.
(Teneriffe.)

Liverpool. Elken Maandag 7.20 's av.
Southampton. Elken Vrijdag 7.20 's av.

ADVERTENTIËN.

Assurantie Maatschappij tegen **Brand**schade DE **NEDERLANDEN** van 1845.

Hoofd-Directie te 's-Gravenhage:
CAREL HENNY, Directeur;
Mr. J. J. HENNY, Adj.-Directeur.

Kantoren: 's-Gravenhage, Kerkplein, hoek Prinsestraat. — Amsterdam, Sophiaplein. — Rotterdam, Zuidblaak 24 (Beursplein). — Breda, Prinsenkade. — Haarlem, Kruisweg 70 c. — Nijmegen, Inde-Betouwstraat 8. — Groningen, Akerhof, hoek Akerstraat. — Zutphen, IJsselkade.

Kapitaal	f 4,000,000.00
Reserves ult. 1900	- 1,877,900.00
Betaalde schaden tot ult. 1900	- 21,625,000,00

Verzekering tegen **BRAND-** en **INBRAAK**schade tegen vaste en zeer billijke Premiën, zonder Inleggelden of Nabetalingen.

Vertegenwoordigd o. a. in alle hoofdplaatsen van Nederlandsch Oost-Indië en te Paramaribo.

AU BON MARCHÉ - MODES.
Dames- en Kinderhoeden,
Voiles, Tulle, Linten, Bloemen, Veeren.
Wagenstraat 58, Den Haag.

PENSION te ARNHEM.
Te huur aangeboden tegen 1 Augustus op eersten stand Parkstraat, eene groote nette **Gemeubeleerde Suite** of naar verkiezing **drie ineenloopende Kamers op eerste Etage,** voorzien van alle gemakken, bijzonder geschikt voor deftige Familie. Adres franco brieven bureau dezer Courant No. 150.
Aan hetzelfde adres ook voor tijdelijk Pension te bekomen voor nette Families van af **f 2.**— p. d. p. p.

ERNEST CASSUTO
Tandarts,
PIETER BOTHSTRAAT No. 1,
BEZUIDENHOUT,
Den Haag.
SPREEKUUR dagelijks van **1** tot **5**.

Administratie-Kantoor „Insulinde".
Volgestort Kapitaal f 100.000.—
Prinsengracht 1087, Amsterdam.
Belast zich met: Het Administreeren en in bewaring nemen van fondsen en andere geldswaardige papieren. Het administreeren van alle roerende en onroerende goederen. Het koopen en verkoopen van Effecten en het uitvoeren van alle Beurszaken. Het geven van rentevergoeding in Rekening-Courant. Het nemen van gelden à deposito en het nemen en geven van gelden op prolongatie. Het wisselen van vreemd bankpapier en muntspeciën. Het verzilveren van coupons. Het syndicateeren en emitteeren van solide Maatschappijen.
Telegram-Adres: *INSULA*. *De Directie*,
A. C. ENGELBERTS. J. SCHEUER.
Correspondent voor 's-Gravenhage:
K. J. THOMAS, K. Emmakade 99.

ZALEN TE HUUR
VOOR
VERGADERINGEN
DEN HAAG
Heerengracht **4**.

Eetkamer-Ameublement

van massief eikenhout, bestaande uit een groot **Buffet** met **Bovenkasten, Coulistafel** met **drie inlegbladen, zes Rugstoelen,** en **een Dressoir** (met **bekleede Lade).**

COMPLEET VOOR f 205.—.

Diverse **Salon-, Slaapkamer-** en **Eetkamer-Ameublementen** in alle verlangde houtsoorten en stijlen.

Specialiteit tot het volledig installeeren van Huizen, met vóóraf vaste prijsbepaling. Onze Magazijnen zijn steeds ruim voorzien van COMPLEETE AMEUBLEMENTEN. **Wegens de goedkoope arbeidsloonen in de Provincie zeer lage prijzen.** Schriftelijke garantie voor soliditeit voor den tijd van **twee jaar.** Geïllustreerde prijscourant en teekeningen op aanvrage. Levering franco door geheel Nederland.

D. VREDENBURG & ZONEN,
Hofleveranciers. Zutphen.

BANKETHAMMEN. CERVELAATWORST.

Spekslagerij

Firma J. J. M. PERMENTIER,
Korte Poten 25, Den Haag.

Gelardeerde Kalfslever.

Mulsjes Boterleesch. OSSENTONG.

L. LANGE,

23 Wagenstraat, 's-Gravenhage,
TELEPHOON No. 659.

Sigaren in alle soorten en prijzen.
Doelmatige verpakking voor de tropen.
Specialiteit voor Export.

C. HOYNG,

Den Haag. -- Utrecht.

Geïllustreerde Prijscouranten worden **gratis op aanvrage** toegezonden.

ECHT CHINEESCHE THEE,

speciaal aanbevolen aan Indische familie's.

Eenige inrichting voor Praktische Opleiding voor den Handel in Theoretische en Praktische Cursussen voor Dames en Heeren.

Beste gelegenheid voor HH. Verlofgangers, Gepensioneerden, Indische Jongelui enz.

Dagelijks inschrijving.

Telkens wanneer een voldoend aantal deelnemers ingeschreven zijn, kunnen nieuwe Cursussen beginnen.

NEDERLANDSCHE HANDELS-AKADEIE
„Het Oefeningskantoor",
REGENTESSELAAN 162—164.
's-GRAVENHAGE,

ONDERWIJSVAKKEN.
Praktisch Boekhouden,
Handelsrekenen, Handelsrecht,
PRAKTISCHE KANTOORWERKZAAMHEDEN
Schrijfmachine, Stenografie,
Nederl., Duitsche, Eng. en Fransche Handelscorrespondentie.

PROSPECTUSSEN en INLICHTINGEN.

G. KERNER & Co.

PRIJSCOURANT
GRATIS en FRANCO.

C. J. v. d. MEER,
Waldeck-Pyrmontkade 11, 11a, 13,
DEN HAAG.

HANDEL
in Wijnen, Binnen- en Buitenlandsche Bieren, Minerale en Medicinale Bronwateren en Gedistilleerd.
SPECIALITEIT
in Bordeaux-, Bourgogne-, Port-, Rijn- en Moezelwijnen.
Champagne en Cognac.

Haagsche Assurantie-Compagnie
voor Brand enz. van 1805.
te 's Gravenhage.
Kantoor Z. O. Buitensingel 245 b/h. Bezuidenh.
Directeuren:
W. F. MASTENBROEK en C. W. VERSTEGE.
Commissarissen:
Mr. W. K. F. P. Graaf van BYLANDT.
Mr. J. G. GLEICHMAN.
A. J. H. VAN KAPPEN.

J. H. v. Horssen,
KLEEDERMAKER,
Luthersche Burgwal 19, Den Haag.

Steeds voorradig een nieuwe sorteering **Nouveauté's stoffen** waarvan de goederen tegen de navolgende prijzen geleverd worden:

Gekleed costuum	van af	f	34	tot	f	56
Jaquet	„	„	28	„		46
Veston	„	„	22	„		42
Demi-Saisons	„	„	16	„		30
WinterJassen	„	„	20	„		56

Goed passende coupe en solide bewerking.

Magazijn „HET ANKER", Weenestraat 49, Den Haag.

Indische Uitrustingen
voor DAMES en HEEREN.
in alle Prijzen.

Vleeschhouwerij
W. L. DE ZWAAN,
56 Zoutmanstraat 56, Den Haag.

Beveelt zich beleefd aan voor de levering van
uitsluitend prima kwaliteit
RUND, KALFS en LAMSVLEESCH
tegen **concurreerende** prijzen.

Fabriek en Magazijnen „DE NIJVERHEID"
BREDA.
Behangerij, Meubelfabriek,
Stoffeerderij,
Bedden- en Matrassenfabriek.
Mart. Lefel-Oomen,
Hofleverancier.

Concureerendst adres voor compleete meubeleering.
Enorme voorraad. Lage prijzen. Directe levering.
Geillustreerde prijscatalogus Gratis en franco.

Stoomvaart-Maatschappij
„ROTTERDAMSCHE LLOYD"
Maildienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië
in verbinding met de diensten der
Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam.	van Marseille.	te Port-Said.	te Padang.	te Batavia.
Lawoe	10 Aug	22 Aug.	27 Aug.	15 Sept.	17 Sept.
Ardjoeno	24 „	5 Sept.	10 Sept.	29 „	1 Oct.
Soembing	7 Sept.	19 „	24 „	13 Oct.	15 „
Gedé	21 „	3 Oct.	8 Oct.	27 „	29 „
Oengaran	5 Oct.	17 „	22 „	11 Nov.	13 Nov.
Sindoro *	19 „	31 „	5 Nov.	25 „	27 „
Merapi	2 Nov.	14 Nov.	19 „	9 Dec.	11 Dec.
Salak	16 „	28 „	3 Dec.	23 „	25 „

* Dubbel schroefstoomschip. 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.

De Hoofd Agenten: **Ruys & Co.,** *Rotterdam.*
De Agenten: **Courier dit Dubekart & Co.,** Anna Paulownastraat 1*d*, *'s-Hage.*

Bij ALBRECHT en Co. te Batavia, verschijnt om de veertien dagen de

BANDERA WOLANDA

Geïllustreerd Tijdschrift voor Inlanders en Amboineezen.

Oplaag reeds meer dan 7000 exempl.

Hoofdredacteur: CLOCKENER BBOUSSON, 1e Luit. 6e Reg. Inf. te Breda.

Zeer geschikte lectuur voor hen, die met behulp van een woordenboek de Maleische taal willen aanleeren. Abonnementsprijs **f 0.80** per drie maanden, **f 1.50** per halfjaar en **f 2.50** per jaar tegen vooruitbetaling.

Men abonneere zich bij den Agent voor Nederland:

„De Haagsche Uitgevers-Maatschappij Het Gemeenschappelijk Belang",
HAAGPOORT 4, DEN HAAG.

TENTOONSTELLING
VAN
INDISCHE KUNSTNIJVERHEID.

GROEP III.

Indische Weefsels, Javaansche Batiks en Oud-Indische Meubels,

in de Gothische Zaal te 's Gravenhage,
tegenover het Koninklijk Paleis **in het Noordeinde.**

Geopend iedere dag van **10 ure v. m.** tot **3 ure n. m.**
Entree voor **leden van Oost en West (persoonlijk) VRIJ.**
VOOR NIET-LEDEN,
DONDERDAGS ***een Gulden.***
ZONDAGS **25** cents.
Alle andere dagen **50** cents.

De uitgebreide **Catalogus** kost aan de bezoekers der Tentoonstelling *f* 0.30 in den handel, buiten het lokaal gekocht *f* 0.50.

De Wekker

(Coöperatieve Vereeniging).
HUISARBEID en REFORM-KLEEDING.
Zeestraat 31, Den Haag.

Bericht de ontvangst eener groote collectie **Koperwerk, Hoeker's Aardewerk, Matten, Manden, Friesch Houtsnijwerk** etc.

E. J. F. VAN DISSEL & ZONEN,
EINDHOVEN.

FABRIEK van
LINNEN TAFELGOEDEREN enz. enz.

Inrichting voor het maken, borduren en festoneeren.
SPOEDIGE AFLEVERING.
PRIJSCOURANTEN alsmede ruime keuze van STALEN en MODELLEN,
worden op aanvrage franco toegezonden.
AGENTESSEN GEVRAAGD
met relatiën onder den gegoeden stand.

1ste Rang Familie Pension
aangeboden, op deftigen stand, fraaie omgeving. Ruime luchtige kamers. Uitstekende referentiën. Adres «Nervi», Jan Pieterszoon Coenstraat 24, Den Haag.

Gebr. TEN HOUTEN,
UTRECHT, DEN HAAG.

Compleete Meubeleering.

SPECIALITEIT IN
Slaapkamer-Artikelen.

Soliede bewerking. Zeer billijke prijzen.

W. J. VAN WIJK,
22, Korte Poten 22, Den Haag.

Magazijn van Horloges, Pendules, Klokken, Regulateurs, Wekkers enz.
Abonnement voor opwinding.
Inrichting tot het verrichten van alle voorkomende reparatiën.

Meubelfabriek, Behangerij, Stoffeerderij, Beddenmakerij
Gebr. ROOS,
Roggestraat 4 en 12, Arnhem,
Intercom. Telefoon 242.

Speciale inrichting voor geheele meubileering van Huizen en Villa's.
Extra gunstige voorwaarden voor verhuring van Gemeubileerde Villa's en Woonhuizen.
Begrooting en Prijscourant Kosteloos.
Franco verzending door geheel Nederland.
Enorme Keuze. Soliede Bediening. Goedkoope Prijzen.

Vereeniging OOST en WEST
Afdeeling 's-Gravenhage.

Bij de 3de Commissie **Bureau Heerengracht 4,** zijn van ***10—12*** en van ***2—4*** uur, *ook per brief*, inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.

Een gep. Onderofficier O.-I. Leger voor incasseering of oppasser.

Een jonge Dame, die als geemployeerde op een handelskantoor wil werkzaam zijn.

Een modiste die werk in Oost-Indië zoekt.

Een jonge Dame met diploma als boekhoudster.

Een Dame met diploma voor Zweedsche heilgymnastie.

Een gewezen Boekhouder tevens Hofmeester in een Bataviasch hotel.

Een geschikt persoon voor Copieerwerk die vreemde talen verstaat.

Een Dame die lessen geeft in Noorsch, Zweedsch, Duitsch en Italiaansch.

Een Artiest, die zich voor het geven van teeken- en schilderles aanbeveelt ook naar de natuur.

Jonge Dame voor Juffrouw van Gezelschap.

Een Jonge Dame, die als Kinderjuffrouw of voor gezelschap mee naar O.I-. wil.

Jonge Dame ter waarneming van het huishouden en het oppassen van kinderen.

Een gewezen Koetsier en echtgenoote, die huisbewaarders willen worden.

Een door de Muziekschool gediplomeerde Jonge Dame die zanglessen geeft.

Een beschaafde Dame op leeftijd die Engelsche en Fransche conversatie geeft.

Jonge Dame, thans op een Fröbelschool geëmployeerd, voor lessen aan kinderen in O.-I. Heeft kennis van muziek.

Een bekwame linnennaaister.

Gewezen Sergeant in W.-I. voor portier, looper of huisbewaarder; kan ook copieerwerk verrichten.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.

N°. 11. Donderdag 8 Augustus 1901. 1ste Jaargang.

De Zuid-Holl. Melkinrichting en Broodbakkerij,
Waldorpstraat, b d. Rijsw. weg.
Aan de Clientèle wordt in herinnering gebracht, dat in de maand *December* van ieder jaar 16 *pct.* wordt terugbetaald over het bedrag der gekochte *Melk* en 15 *pct.* over dat van het Brood.
DE DIRECTIE.

OOST EN WEST

Orgaan der Vereeniging.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland *bij vooruitbetaling* . *f* 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 2.50
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.10

Verschijnt alle veertien dagen.

Prijs der advertentiën.

Per regel . . . . . *f* 0.10
Dienstaanbiedingen **25 cents** per geheele annonce.

REDACTIE: De 4de Commissie, aan welke de verspreiding van populaire kennis omtrent Oost- en West-Indië is opgedragen.

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd aan den Heer G. E. V. L. VAN ZUYLEN, *Voorzitter der Redactiecommissie*, **7a Heerengracht,** of den *Secretaris*, Mr. G. VAN SLOOTEN Azn., **43 Conradkade,** beiden Den Haag.

Voor de Administratie en Advertentiën wende men zich tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" **Haagpoort 4,** Den Haag

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

De Vereeniging vestigt zooveel mogelijk, zoowel in Europa als in Indië, afdeelingen, die te zamen met het hoofdbestuur dit doel trachten te bereiken.

Om lid te worden, kan men zich persoonlijk of per briefkaart aanmelden bij een der afdeelingen of aan het bureau in den Haag Heerengracht 4, dat iederen dag, behalve Zon- en feest-dagen, van 10—12 en van 2—4 ure open is.

Gewone leden betalen eene contributie van f 1.— tot f 5.—. Zij, die f 5.— en meer 's jaars, of f 100.— in eens betalen, zijn donateurs. De leden kunnen, zoolang er geene afdeeling in hunne woonplaats is, kiezen bij welke afdeeling zij zich willen aansluiten.

Aan de donateurs en aan leden die f 1.50 of meer contributie betalen wordt het orgaan gratis toegezonden.

Ieder lid wekke in zijne omgeving, zooveel mogelijk, anderen op om lid der Vereeniging te worden en geve daartoe dit blad na het gelezen te hebben aan vrienden en bekenden.

Mededeelingen.

I. *Van het Hoofdbestuur.*

Van de afdeeling „Nederlandsch-Indië" ontvingen wij het bericht, dat te Weltevreden een informatie-bureau zal worden ingericht waartoe zij, die uit Oost-Indië naar Nederland gaan en ook ouders, die kinderen in Nederland willen doen opvoeden zich zullen kunnen wenden om te hooren tot wien zij zich hier te lande bij „Oost en West" moeten aanmelden, om inlichtingen of hulp te krijgen. Ook wil dit bureau zelf, zooveel als mogelijk is, gegevens verzamelen om directe aanwijzingen aan vertrekkenden te geven voor hotels, pensions, scholen, magazijnen, enz.

De oprichting van dit informatie-bureau zal ons en de afdeelingen in staat stellen, om van hieruit inlichtingen te verschaffen aan hen, die naar aanleiding van de punten 3 en 4 van art. VI onzer statuten hulp vragen.

Als *Secretaris* van de afdeeling Ned. Indië is, na het vertrek van den heer Ch. P. S. Blok naar Pekalongan, opgetreden de heer Th. I. A. Hilgers hoofdonderwijzer te Weltevreden, die vóór de oprichting der afdeeling reeds geruimen tijd als Correspondent onzer Vereeniging werkzaam was.

II. *Van de 4e Commissie.*

In onze Vergadering van 23 Juli werd het besluit genomen, om de Redactie-Commissie van het Orgaan te machtigen het veertiendaagsche blad in een weekblad te veranderen. Het tijdstip, waarop dit het best zal kunnen geschieden werd aan haar overgelaten.

Redenen voor het genomen besluit zijn geweest het steeds toenemend getal leden (thans reeds meer dan 1400) de lagere verzendingskosten, maar vooral de meerdere invloed, die een weekblad zal kunnen hebben, wat betreft de verspreiding van kennis van Indië en het opwekken van belangstelling voor onze koloniën, waarvan het gemis zoo nadeelig inwerkt op den gang van zaken in Oost- en West-Indië en zelfs gevaar oplevert voor de belangen van het Moederland. Dat dit gemis aan belangstelling bestaat, wordt door onze Vereeniging dagelijks ondervonden en is trouwens ook bij de laatste verkiezingen voor de Tweede Kamer weer duidelijk gebleken.

De volksvertegenwoordiging van Oost-Indië in theorie.

In „de Controleur" van 3 Augustus vinden wij een hoofdartikel van den medewerker „Blanda", die 't een en ander opmerkt naar aanleiding van een stuk in ons n°. 9, getiteld: „Waar een wil is, is een weg" en geteekend v. S.

Op gevaar af, dat de inhoud van ons blad voor een te groot deel wordt gewijd aan opmerkingen over stukken in „de Controleur", 't geen op den duur niet op den weg van een goed redactioneel beleid schijnt te liggen, zijn wij genoodzaakt den geachten schrijver en medestander op eene vergissing en eene misvatting te wijzen.

Vooreerst de vergissing. Er zijn in de redactie van „Oost- en West" twee personen, die hun naam in initialen met v. S. kunnen aanduiden. De een is de hoofdredacteur van „de Indische Gids", de ander is de secretaris van de redactie-commissie van *dit* blad. Wie nu een persoon van achter deze initialen wil weghalen en hem bij zijn vollen naam en toenaam aanspreken, stond voor dezelfde moeielijke keuze als de heer Bruis in de *Camera Obscura* bij de deuren Q 4 n°. 33 en Q 4 n°. 34. Zooals men zich herinneren zal, was deze man, die het zoo warm had en zoo ver moest, te bescheiden om het eerste het beste voor den theetuin, dien hij hebben moest, aan te zien. Toch vergiste hij zich. Wij vermoeden in Blanda dezelfde deugd, maar constateeren ook dezelfde vergissing, nu hij in v. S. niet zag het lid der redactie-commissie, wiens naam aan het hoofd van dit blad prijkt, en die toch de eerste was, waarop zijn oog moest vallen.

Na deze opmerking kan natuurlijk niet worden ingegaan op de tegen den persoon en zijn werk gerichte aanklachten, daar de schrijver dezer regelen ze geen van allen op zichzelven kan toepasselijk maken — mir ist ganz tugendlich dabei. Maar voor zoover de woorden van Blanda betrekking hebben op den inhoud van het stuk zelve, kunnen wij het er voor houden, dat de op den heer van Sandick afgeschoten kogels naar ons kamp zijn gericocheteerd.

Daarom het volgende.

Allereerst de herinnering aan het feit, dat wij eigenlijk geen principieel debat voeren. Blanda wil hervorming van de wetgevende bevoegdheid voor Indië, wij hebben ons nimmer daarvan tegenstander verklaard. Het heeft onzerzijds niet ontbroken aan uitlatingen, waaruit men kon afleiden, dat wij in zake de koloniale politiek op een vrij radicaal standpunt staan. Herziening van de Grondwet en van het Reg.-Reglement in de richting, waarin ons bovendien anderen reeds zijn voorgegaan, valt evenzeer in onzen geest als in dien van Blanda. Vandaar dan ook, dat wij in hem, zooals boven gezegd, een medestander zien.

Wat wij echter betwijfelen is dit: of de hedendaagsche theoretische strijd leiden kan tot eene verhaasting van die hervorming, of hij in het belang van Indië is en of de energie, daaraan besteed, niet voor een groot deel is verspild. Wat Blanda van zijn kant opmerkt, komt neer op het uiten van twijfel, of onze koloniale ethiek-prediking, die volgens hem tegenwoordig in de mode zou zijn, van eenig nut is. Niet zoozeer dus het doel als wel het middel vormt het onderwerp van ons geschil.

Die „mode van koloniale-ethiek", deed ons eenigszins terugdenken aan den tijd vóór de groote fransche revolutie, waarin het tot den *chic* behoorde om in de parijsche salons sentimenteel te klagen over de nooden van den derden stand — wat niet verhinderd heeft, dat zeer weinigen van die weekhartigen hun natuurlijken dood zijn gestorven, toen de storm eenmaal was losgebarsten. Ja, wanneer men ons streven voor een modetje gaat aanzien, dan kan men er niet veel succes van verwachten. Maar dat is niet redelijk. Ons werk is te moeielijk en te ondankbaar, de genoten waardeering te miniem, de inspanning te groot, dan dat ons gezelschap door vluchtige mode-menschjes zou worden gezocht. Men zie ook eens in ons werkplan naar de vele prozaïsche beslommeringen! De lui, die dachten: „kijk, dat „Oost en West" komt in de mode, daaraan moeten wij nu ook eens gaan meedoen!" zijn doorgaans niet voor de derde keer in onze bijeenkomsten verschenen, of hebben één van hunne beloften vervuld. Neen, met onze ernstige eischen komen we niet zóó spoedig in de mode, ons streven vindt zijn steun niet van die zijde.

Of het doel zal treffen? Het is onmogelijk daarover objectief te spreken. Bovendien, wij zijn nog pas zoo kort geleden aan 't werk gegaan en 't is aan den Hollander lastig te zien in hoeverre gij hem hebt warm gemaakt voor een zaak, die hem misschien zijn duiten kan kosten. Zoo nu en dan meenen wij echter door ons spreken, schrijven, tentoonstellen en beredderen een zieltje te winnen en langzamerhand denken wij er te komen. Ten slotte zal, naar onze overtuiging, de Hollandsche natie Indië willen zien en het ziende zich over hare onkunde en onverschilligheid van weleer ontzetten. Dan zal een voornaam gedeelte van ons veelzijdig doel vervuld zijn.

Kunnen nu staatsrechtelijke studies ons daarbij van nut zijn en ligt het op onzen weg om in „Oost en West" de politiek-theoretische vraagstukken te formuleeren en te beantwoorden? Is het debat van heden een werkzaam middel om langs anderen weg tot hetzelfde doel te komen; legt men met zulke beschouwingen eveneens een hoeksteen voor het gebouw der toekomst?

Herinneren wij ons de gezichten goed, dan was Blanda niet aanwezig op de vergadering van het Indisch Genootschap, toen mr. van Deventer zijn visioen van een Kamer voor Indië besprak. Misschien kan het daarom zijn nut hebben hier het kenschetsend woord van niemand minder dan mr. Levy aan te halen, die de quaestie van de hervorming der politieke relatie's met Indië „vooralsnog eene bij uitstek *academische*" noemde. Nu is naar ons oordeel dit woord niet in alle beteekenissen opgevat geheel juist, en wel slechts voor zoover hier „academisch" werd gebruikt in tegenstelling met „van oogenblikkelijk practisch belang." Denkt men bij het gebezigde woord meer aan „wetenschappelijk", dan kunnen wij dat niet zoo toegeven. Is op ieder staatsrechtelijk terrein het dilettantisme sterk aan 't woord, op Indisch gebied schijnt iedereen mee te willen praten over vraagstukken, die slechts bij uitstekende juristen en politieke specialiteiten thuis hooren. Daarbij komt, dat voor een groot deel de opflikkering van de Indische staatswetenschap en de vlijtige beoefening van het representatie-vraagstuk ook al niet geheel zuiver was en veel te veel onmiddellijk samengehangen heeft met de verkiezingen. Nu de uitslag der verkiezingen eenmaal daar is, gelooven wij, dat die ijver voor een goed deel zal zijn bekoeld en dat bij velen de doofpot klaar staat. Om deze speciale reden zal dus van het wetenschappelijk beoefenen van die vraagstukken weinig kracht uitgaan, al zullen de ervaren mannen en warme enthousiasten, als van Deventer c. s. de zaak niet laten liggen, le combat finira faute de combattants.

Maar daarbij komt dan dat, zooals gezegd, de zaak niet van het minste oogenblikkelijk practisch belang is. Blanda kan evengoed de teekenen des tijds zien als wij, en wij behoeven hem dus zeker niet uit te leggen, waarom van zijne hervormingen in de eerste jaren, neen, decaden, niets zal verwezenlijkt worden. Wij hebben indertijd de brochure van Blanda gelezen, maar hoevelen in den lande hebben haar au sérieux genomen? Welke van onze staatkundige partijen — wij zonderen de socialisten uit — komt voor den dag met een ook maar eenigszins doordacht koloniaal program? En wie durft verzekeren, dat door deze en andere brochures van Blanda en de mannen, die doen zooals hij, de houding der partijen in 1905 in eenig opzicht zal veranderd zijn? Er is geen kijk op!

Daarom kan men thans bezwaarlijk practische waarde hechten aan 't geen nu wordt geprojecteerd en dat misschien nimmer kans op ernstige overweging door de Regeering zal krijgen. Met al die verhandelingen en ontwerpen sticht men evenveel nut als Rousseau met zijn „Projet de Constitution pour la Corse", waarover veel harde woorden zijn gevallen, dat zijn leven verbitterde en nimmer ook zelfs maar in consideratie kon worden genomen. Alleen op Corsica had men van de geheele zaak niets vernomen.

Met dit alles voor oogen is het moeielijk te begrijpen, waar Blanda eigenlijk heen wil. Is hij van meening, dat de hervorming van de Indische representatie door hem en door ons kan worden doorgedreven? Maar dat is onmogelijk; de Nederlander is nog als diamant voor onze klachten en wil men forceeren — „die 't water in de flesch met eenen slagh wil stouwen, verstortes ongelijk meer dan d'er blijft behouwen", en met doorslaan maakt men zich slechts ridicuul. Er is dan nog slechts een enkele onderstelling mogelijk n.l., dat Blanda zich voorstelt, dat juist door die staatswetenschappelijke debatten en protesten de sluimerende belangstelling van geheel Nederland voor Indische zaken kan worden gewekt en gevoed. Maar dàn is wat Blanda doen wil slechts een klein gedeelte van het propagandawerk van Oost en West, en, hoewel om 't bovengenoemde niet bijster veel ervan verwacht wordt, maken wij bezwaar de waarde van zulke vertogen tot 't opwekken van de belangstelling van het groote publiek in Nederland geheel en al te ontkennen.

Het komt ons echter voor, dat Nederland voorloopig van deze soort schrifturen en redevoeringen zijn portie reeds beet heeft en aan indigestie zou gaan lijden, wanneer het nog meer daarvan zou moeten

FEUILLETON.

Onze tentoonstelling.

Wij nemen uit het „Dagblad van Zuid-Holland en 's Gravenhage" over, het volgende artikel van den heer L. Lacomblé.

„De aanhouder wint".

De „minjan", smeulend op een klein vuurtje, deed donkere, aangenaam riekende rookwolkjes naar boven kronkelen; de rook rafelde uiteen en raakte nog even de vorstelijke gebatikte sarong's, de zijden weefsels, de goudweefsels, de eenvoudige katoenen kofoweefsels, in lange banen opgehangen langs de wanden der Gothische zaal en andere zalen van het paleis op den Kneuterdijk, gracieuselijk door Hare Majesteit de Koningin voor eenige maanden aan de vereeniging Oost en west afgestaan.

Het reukoffer was blijkbaar aan de goede geesten welgevallig, — kort daarop vulden de zalen zich met genoodigden, die in ruimen getale waren opgekomen, onder wie hooge autoriteiten uit den lande, bekende mannen der wetenschap, journalisten, belangstellenden uit den aanzienlijken stand, vrouwen en mannen. Een hartelijk woord van welkom werd tot de genoogdigden gesproken door de zoo ijverige presidente van Oost en West, die daarmee de 3de tentoonstelling van Indische kunstnijverheid opende, en zeker wel de belangrijkste, de op de meest intelligente wijze georganiseerde, de meest sympathieke misschien; de tentoonstelling van de producten van den arbeid der vrouwen van onzen Oost-Indischen Archipel.

Eerbied voor de Indische vrouw, wier noeste vlijt, wier aangeboren kunstsmaak en intelligentie werken heeft gewrocht van zoo bijzondere geestesgave getuigend; eerbied voor die eenvoudige, vaak miskende, die zich op deze tentoonstelling aan onze Hollandsche oogen heeft geopenbaard, die haar ziel daar ontsluit en opent als een wondermooie, exotische bloem, om ons van de schoonheid er van te doen genieten.

De Hollandsche gasten schuifelden voort in de zalen, bewonderden de kunstwrochten, die overal de oogen toespraken in verschillende kleurentaal, verschillende gemoedstoestanden vertolkend, getuigend van verschillende levensomstandigheden en levenseischen, die weelde of eenvoud aan den mensch stelden.

En langzaam verdwenen weer de gasten; maar enkelen bleven nog. Dàar in de groote zaal wachtte nog een verrassing. Op een lange mat, op den grond uitgespreid stonden twee tampa's, platte schalen van bamboe vezels gevlochten, waar, op gedroogde pisangbladeren, een door kurkuma geelgekleurde puddingvormige klomp rijst geheimzinnig stond te wachten, te midden van allerlei anderen ingredienten.

Tusschen die twee schalen een derde schaal, de „kembang ramping" met bloemblaadjes en fijngesneden pandanbladeren, in het midden waarvan een kleinere schaal met welriekende „boreh", een gele zalf, waarmede de Javaansche bruiden borst en gelaat kleuren. Hier en daar lag een dieprooden „kembang spatoe", uit wier bloembaden een kleurstof bereid wordt, aangewend bij het kleuren van puddings en geleien en o gruwel, ook gebezigd voor schoensmeer, door de Europeanen natuurlijk. Verder ontbraken niet de gendie's, de poreuse Indische waterkruiken, veel overeenkomst vertoonend met de Spaansche „porones", waardoor het water zoo heerlijk koel gehouden wordt, waardoor het water kan ademen, zooals de Javaan het zoo schrander uitdrukt en dat door het tuitje met een fijn straaltje in de keel gegoten wordt.

Doch waartoe die disch? Het was de „Sedekah" of het offermaal, in Indië een heilig gebruik bij de bevolking, wanneer er een gewichtige gebeurtenis plaats heeft, waarbij dan gewoonlijk een priester tegenwoordig is, die gebeden prevelt. De aanzittenden gebruiken slechts een weinig van het maal, daarbij uitgaande van de onderstelling, dat de geesten reeds voldaan zijn door de essence, die zij waarschijnlijk in zich opnemen, door den reuk, dien de gerechten verspreidden (gelukkige geesten, die zich met zoo weinig tevreden kunnen stellen.) Het restant „brekat" genaamd, wordt door de aanwezigen mede naar huis genomen.

De nog op de tentoonstelling vertoevende genoogdigden gebruikten nu inderdaad ook iets van de gerechten; eerst zag ik in dit alles slechts een verschijnsel, iets vreemds, dat ik niet begreep; maar op eens daar dacht ik aan al die Indische vrouwen, wier werk ik voor mij zag hangen aan de wanden. Daar zag ik de warme, rossig-bruine Madoera batiks, de glanzende bebloemde zijden Tjindé's, de hartstochtelijk kleurige weefsels van Bali en Lombok, de goudfonkeling van de weefsels van Sumatra's Westkust, het sombre diepe accoord van de weefsels van de Bataklanden, de schitterende zijden weefsels van Atjeh.

De vervaardigsters van al die kunstwerken waren alzoo de geesten, ter wier eere een „sedekah" gehouden werd, want zij toch waren dàar aanwezig in haar werk, dat reflexbeeld van hun geestesleven, waarin zij de nuanceeringen van haar gevoel hebben overgebracht op de zijden en katoendraden, die zij ineen weefden tot hechte lichaamsbekleedingen en schitterende pronkgewaden. De Europeesche vrouwen, die de „sedekah" hadden toebereid, hadden in den geest gehandeld van haar Indische zusters door een gebruik in eere te houden, dat zij van hen in het zonnige Oosten hadden overgenomen, tegelijk met het daaraan verbonden bijgeloof.

Deze „sedekah" zou geluk moeten aanbrengen, in dien zin, dat het doel werd bereikt, dat die tentoonstelling beoogt: belangstelling voor Indie en zijn bewoners op te wekken, belangstelling voor een bevolking waaraan, wij zooveel te danken

verduwen, terwijl van het voorgezette nog slechts o, zoo weinig werkelijk is opgenomen. Daarom wilde het ons wel eens verdrieten wanneer wij, die aan alle kanten, voor alle onderdeelen van het werk, handen te kort komen, moesten zien hoe de mannen, waarop wij gerekend hadden, elkander onderling in theoretische redetwisten geheel in beslag namen en wij hen daarom missen moesten voor het langzame, maar zekere werk van iederen dag, hier te lande, niet minder ginds over de zee.

Mr. G. VAN SLOOTEN Az.

NIEUWSTIJDINGEN.

De verjaardag van H. M. de Koningin-Moeder werd door gansch het land met oprecht enthousiasme gevierd. In den Haag vooral is op zoo'n feestdag de vreugde groot en 's avonds lokken vuurwerk en illuminatie duizenden bezoekers.

Vóór onze lokalen Heerengracht 4 brandde in sierlijke letters het door mr. G. van Slooten ontworpen opschrift „Oost en West-Indië" ten bewijze, dat ook onze Vereeniging zich gaarne aansluit bij de hulde, gebracht aan eene zoo verdienstelijke en zoo sympathieke Vorstin.

* * *

De nieuwe Ministers hebben op 1 Augustus hunne functie aanvaard. Wij begroeten in den opgetreden Minister van Koloniën Jhr. Mr. T. A. J. van Asch van Wijck een onzer ijverige medeleden van „Oost en West".

* * *

Wilhelminaschool. — In de Javasche Courant van 28 Juni is het reglement opgenomen van deze school, die volgens art. 1 dienen moet:

1°. voor alle jongelieden, die nuttige kennis boven die van het lager en buiten het hooger onderwijs wenschen te verkrijgen, met inbegrip van hen, die zich wenschen voor te bereiden tot eene betrekking bij den handel;

2°, voor hen, die zich de bijzondere practische en theoretische kundigheden willen eigen maken, noodig voor de uitoefening van sommige betrekkingen van technischen en industrieelen aard.

Wij komen in een volgend nummer op deze school terug.

* * *

Verhooging der capaciteit van bergspoorwegen in Nederlandsch-Indië. — Onder dezen titel komt in „de Ingenieur" van 3 Aug. een artikel voor van den ingenieur A. Schnetlage, dat tot de bevordering van Java's welvaart kan bijdragen. Wij vestigen daarop de aandacht van bevoegden.

* * *

De Coppename-expeditie zal, nu de leider te Paramaribo is aangekomen, spoedig vertrekken. Men denkt de bronnen van de rivier in het land achter de Raligh-vallei op te sporen, maar weet volstrekt nog niet wat men vinden zal, wouden, rivieren, gebergten, alles is mogelijk. Ook al iets, wat weinig pur-sang Nederlanders vermoeden, die totale onbekendheid van het binnenland der kolonie Suriname, waar nog nimmer een Europeaan geweest is en alles evenzeer terra incognita is als de landstreken in het hartje van Afrika!

* * *

Het entrée voor de Indische tentoonstelling te Amsterdam is thans gereduceerd tot 50 cents.

* * *

De afdeeling Meester Cornelis van den „Indischen Bond" heeft de volgende motie met algemeene stemmen aangenomen:

De afdeeling enz.

overwegende dat de Heer H. H. van Kol de eenige afgevaardigde van de Tweede Kamer is geweest, die bij herhaling zijn stem heeft doen hooren ter bepleiting van het waarachtig belang van Nederlandsch-Indië;

verzoekt het Hoofdbestuur om officieel zoowel dezen afgevaardigde als den „Indischen Bond" geluk te wenschen met zijne herkiezing tot lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

* * *

Op 1 Augustus is de Curaçaosche muntwet in werking getreden en is al het vreemde zilvergeld, waarmede de kolonie overstroomd was, in den ban gedaan en tevens de koers van den Curaçaoschen gulden op 94 cent vastgesteld. Menigeen, die veel van die Engelsche, Portugeesche, Belgische, Italiaansche, Spaansche, zelfs Grieksche geldstukken in zijn bezit had en er zich niet tijdig van heeft kunnen ontdoen, zal er aardig wat schade bij lijden.

* * *

De regeering heeft thans den resident van Semarang gemachtigd te beschikken over f 206,500, voor den aankoop van Sayon rijst tot leniging van den nood der bevolking van de afdeeling Djoewana.

Demoralisatie of Degeneratie van den Javaan.

Uit het „Soerabaiasch-Handelsblad" nemen wij het ondervolgende over, geschreven naar aanleiding van *Abdul Rivai's* artikel in ons no. 6 van den 30 Mei j.l.:

„In *Oost en West* vonden wij van de hand van den te Amsterdam wonenden dokter djawa Abdul Rivai — ook als journalist niet onbekend — een artikel, dat verdient gelezen en besproken te worden.

Abdul Rivai spreekt van demoralisatie van den Javaan als oorzaak van zijn achteruitgang. De „Uitlanders", nl. Europeanen, Chineezen en Arabieren, overvleugelen hem, zijn intellectueel zijn meerderen, winnen het verre van hem in den strijd om het bestaan. De minachting der Europeanen, de geringschatting der Vreemde Oosterlingen, de weinige waardeering van hun arbeid werken als factoren die den Javaan neerdrukken, hem onbekwaam maken tot het voeren der economische concurrentie. Vroeger was dit anders: het is derhalve zaak te onderzoeken in hoever de schuld ligt aan den overheerscher.

Indien Abdul Rivai gelijk heeft, wordt voor de zooveelste maal het bewijs geleverd dat de achteruitgang van een volk oorzaken heeft die ontspruiten aan de ziel der individuen, dus van binnen komen en niet van buiten. De menschengemeenschap blijkt overal beheerscht te worden door dezelfde wetten.

Nieuw is de uitspraak, dat de Javaan gedemoraliseerd is, niet. Misschien ware het beter te spreken van degeneratie, zooals professor Veth het doet in zijn standaardboek. Geen volk verdraagt ongestraft eenige eeuwen van dienstbaarheid. Slechts de vrijheid of het ideaal der vrijheid houdt een natie staande en stoot haar op „in de vaart der volkeren."

Nu mist de Javaan de vrijheid en, helaas! ook het ideaal der vrijheid. Enkelen mogen het voor oogen houden, bij het overgroote deel van Java's bewoners verstikt berusting het embryo van het ideaal. Apa boleh boeat, kita orang djawa..... „Het zal wel altijd zoo blijven".

Neen, het moet niet altijd zoo blijven. Gelukkig begint de koloniale staatkunde het exploitatie-karakter te verliezen en wordt zij meer en meer doordrongen van het beginsel dat haar achterlijke pupillen intellectueel en moreel moeten worden opgeheven: de „ethische richting" dezer politiek breekt zich baan. Het strekt onze Indische regeering tot eer dat zij deze richting naarstig volgt en naarstiger zou volgen, indien het willen niet afhankelijk was van financieel kunnen. Zoo hebben wij de overtuiging dat een ernstig woord in dezen zijn weg zal vinden.

Vóór wij echter Abdul Rivais betoog volgen, zij opgemerkt, dat de achteruitgang van den Javaan niet enkel een ethisch, maar ook een zuiver economisch proces is. De stelling, dat een overheerscht volk op beiderlei gebied terugglijdt, kan haast niet meer worden bestreden. De armoede van den Javaan is zelfs in hoofdzaak een economische noodzakelijkheid. Zijn rijkdom, d. i. het kapitaal in den bodem van zijn land, wordt gedeeltelijk geëxploiteerd door anderen, door Europeanen die voor zes tienden in de traditioneele „villa te Velp" hun illusie vastleggen. Weliswaar — en het is goed dat onze Buitenzorgsche bestuurders dit weten — vormt zich hier te lande meer en meer een kern van blijvers, maar dit verhindert niet dat een groot deel van Java's rijkdom het land uitgaat, in den vorm van pensioenen, dividenden, spaargelden enzoovoort. Het is niets nieuws wat wij hier opmerken: het is zelfs gebruik geworden van een jaarlijksche drainage te spreken, maar het dient hier herhaald ter staving van onze bewering hierboven.

Intusschen is het ethisch proces, waarop Abdul Rivai de aandacht vestigt, inderdaad van groote beteekenis. Zeker, de Javaan degenereert, „in toenemende mate van geslacht op geslacht." En middelen moeten worden beraamd om deze degeneratie te keeren.

Deze middelen te beramen, is niet moeilijk. Wél is het moeilijk ze toe te passen.

Beter onderwijs, roept Abdul Rivai. „Zoolang de zielsdegeneratie nog niet geheel is gerestitueerd", verklaart hij, „zullen noch de Solovalleiirrigatie, noch de opiumregie, noch de gouvernementspandhuizen, noch de afschaffing van de heerendiensten de welvaart op Java terugbrengen, daar het Javaansche volk door den hem toegebrachten moreelen slag niet in staat is, mede te werken tot het bereiken van het daarmede beoogde doel."

Dat men zich toch hoede voor overdrijving. Abdul Rivai, uitgaande van de onzuivere praemisse dat de achteruitgang van den Javaan een ethisch verschijnsel is en niet tegelijk een economisch, komt tot een onjuiste conclusie die, vóór wij het betoog voortzetten, moet bestreden worden. Wel degelijk zullen de Sollovallei-irrigatie, de opiumregie, de pandhuisregie en een doelmatige afschaffing der heerendiensten het hunne doen om de degeneratie tegen te houden.

Maar laat ons terugkeeren tot de andere middelen. Richt het oog op Japan, zegt Abdul Rivai, en zorg als dit land voor een opleiding van jongelieden in Europa. Stel vele inlanders, die reeds eenige jaren in de Inlandsche maatschappij hebben meegeleefd en aanleg en vlijt voor de studie getoond hebben, in de gelegenheid hun kennis in Holland te vermeerderen.

In het algemeen dus, laat de overheerscher zorgen, dat de Inlandsche ambtenaren intellectueel en moreel sterk gemaakt worden door een verblijf in een Westersch land, op royaler wijze intusschen dan de Brit in dezen zijn belofte nakwam. Dit zal terugwerken op den minderen Javaan én direct, doordat de ambtenaren beter hun roeping zullen begrijpen, én indirect, doordat zij van de Inlandsche talen cultuurtalen kunnen maken. Thans is de tegenwoordige Javaansche literatuur gelijk aan die van vóór den tijd dat de blanke overheerscher Java cijnsplichtig maakte. De taal is de ziel van een volk; maak die breeder en sterker en edeler, en ook de volksziel zal breeder en sterker en edeler worden.

Hier wordt een hooge gedachte ontvouwd die wij aanvaarden.

Echter is het zenden van Indische ambtenaren naar Holland niet het eenige middel tot keering der degeneratie. Want het zal slechts op beperkte schaal kunnen worden toegepast. Andere middelen zijn, dat hier in 't land scholen worden gesticht, waar de Inlander zijn weten kan verruimen en zijn kunnen vervolmaken; verder dat in den arbeid van den Javaan meer belang worde gesteld, door het arrangeeren van tentoonstellingen en het toekennen van bekroningen. En negatieve middelen kunnen zijn het verwijderen of houden van het Chineesche en Arabische element uit de desa: niet ver van onze woonplaats, in de Tengger, ziet men den Inlander, die daar vrij van Chineeschen invloed is, als een heel ander mensch met eenige energie en initiatief.

Méér in bijzonderheden te treden is zeker overbodig. Dat de regeering haar aandacht schenke aan de stem van den ontwikkelden en denkenden Javaan, die het geluk beoogt van zijn mishandeld volk.

TJIBODAS
zijn BERGTUIN en OERWOUD.

(*Vervolg en slot*).

Een geheel andere plantenwereld vertoont zich daar, de wilde pisang, de gemberboomen, de canna van onze tuinen; nog hooger verschijnt de Javaansche alpenroos (Rhododendron retusum) met vuurroode bloemen. Overigens is het oerwoud arm aan bloemen, zelfs de orchideën zijn bloemloos. Het meest ziet men nog een aardige, roode balsamine, waarvan de kleur lichter wordt, naarmate zij hooger op den berg bloeit.

Een der meest opvallende kenmerken van het oerwoud is zijn schat van cryptogamen, (woekerplanten), bij iederen stap ontmoet men massa's varens, champignons, paddestoelen, mossoorten. De eerste rol onder deze planten speelt de varen. Bijna alles wat deze soort op aarde wonderbaars voortbrengt, vinden wij in het woud van Tjibodas en wel in zulk een kolossale hoeveelheid dat de meeste andere planten daarbij terug treden. Boven allen schoon is de varenboom, die hier in den eeuwig vochtigen grond van de Gedeh tot volle ontwikkeling komt. Zijn stam bereikt een hoogte van 5—15 Meter; zijn kroon bestaat uit een 20 à 30-tal langgesteelde, machtige veerbladeren. Staat men er onder dan schijnt men door een fijnen teergroenen sluier te zien; als een briesje echter de fraaie bladeren heen en weer beweegt kan men zich verbeelden dat de schoone Dryade van de varen ons koelte toewuift.

Nooit echter is de varenboom poëtischer dan in het zilverlicht der maan, als haar doode bladeren en takken als lange sluiers van haar kroon schijnen neer te vallen.

Een eigenaardige, zeldzame varensoort, die ook aan het bosch van Tjibodas zijn karakter verleent is de vogelnestvaren (asplenium nidus avis). De trechtervormige kroon bestaat uit talrijke tongvormige bladeren, die over de 2 M. lang zijn, in sierlijke bogen opstijgen en zich dan naar beneden buigen. In dien trechter verzamelen zich dan regenwater en afgevallen bladeren der boomen. In den vetten grond huizen tallooze insecten, spinnen, duizendpooten en kolossale regenwormen; ook andere varens stijgen er uit op en maken den vogelnestvaren tot het middenpunt van een klein bosch.

Onoverzienbaar talrijk zijn ook de mossoorten, de boomen gaan er geheel onder bedekt, maar ook de bladeren der meeste gewassen worden er mee overwoekerd en vallen dikwijls als ruige baarden daarvan af.

Slechts met het microscoop is het mogelijk de verschillende soorten van mossen, paddestoelen die zich in de tallooze gaten der stammen en wortelen van boomen en varens hebben genesteld te onderzoeken en te bestudeeren. Een enkele boom uit het oerwoud herbergt een volledige Flora, die op haar beurt weer gastvrijheid verleent aan een even rijke Fauna, samengesteld uit wel honderden soorten van insekten, spinnen, wormen, slakken enz.

Geheel verschillend van de Europeesche wouden, waar de grond meest kaal en ledig is, wordt het „onderhout" van het tropische oerwoud een ondoordringbare wildernis, waarin meer dan duizend verschillende planten over en door elkander groeien, iederen kubieken meter ruimte bemachtigend. Onder op den bodem, tusschen de struiken en stammen en hoog boven in de kronen der boomen is elk plekje gevuld.

Hier heerscht voorzeker het „horror vacui" afschuw van het ledige; oorzaak hiervan is het minder dichte gebladerte van de boomen, dat aan de zon gelegenheid geeft haar stralen loodrecht in het woud te doen dringen. Hierdoor heerscht in de meeste tropische bosschen niet dat „diep donker" waarvan in poëtische beschrijvingen zoo dikwijls sprake is, maar eerder een eigenaardig „half donker" samengesteld uit duizenden kleine lichtstralen, die tusschen de boomen, takken en bladeren hun weg tot den bodem vinden.

Een andere, groote rol spelen in het landschap van het oerwoud de „lianen", die zich aan de boomstammen hechten, langs hen heen omhoog stijgen, steeds klimmen en ranken, zich om hen slingeren als wilden zij hen in hun omhelzingen verstikken.

Op duizelingwekkende hoogte ontwikkelen zij eerst hun bladeren en bloemen, zoodat de beschouwer, die onder hen staat nauwelijks onderscheiden kan of zij den boom of den lianen toebehooren; hun stammen zijn kaal maar dikwijls dicht begroeid met mos, varens en andere planten, zij hebben een omvang van 20—30 cM. en bereiken dikwijls 100 M. hoogte.

Toch slingeren zij zich in koene bogen van den eenen boom naar den andere en omwinden ze spiraalvormig als waren zij dunne klimopslingers; soms zijn deze guirlanden van lianen verward met vogelnestvarens of bloeiende orchideën en vormen dan de heerlijkste versiering van het woud; apen klampen er zich aan en volbrengen zoo een waren koordendanserstocht door het woud.

Daar de stammen der lianen meest hol zijn, bevatten zij vele met frisch drinkbaar water gevulde pijpen; uit een stuk van ongeveer 2 M. lengte en 6—8 cM. dikte kan men ongeveer een liter goed, bacterievrij drinkwater verkrijgen.

Door de vele regens in het gebergte is het oerwoud zeer waterrijk; 's avonds verdampt het gevallen water en 's morgens drijft het hoog in den dauw, en wie door het dichte onderhout gaat is binnen weinige seconden doornat.

Onder de vele tochtjes door Haeckel in den omtrek gemaakt was een der aangenaamste die naar de watervallen van Tjiboeroen aan den voet van den Pangerango. De drie watervallen die in dit dal over de rotsen bruisen, liggen in een verrukkelijke lijst van wilde boomen en prachtige varens terwijl bruine en zwartgroene heesters de rotsen en boomstammen bedekken. In ongeëvenaarde weelde gedijen de planten onder de voortdurende besproeiïng van het neerklaterende water.

Aan weerskanten der cascaden stijgen de donkergroene hellingen van den Pangerango omhoog. Niets stoort de diepe eenzaamheid van het oord dan het eeuwig klateren der beken en het poëtische ruischen der watervallen; slechts nu en dan weerklinkt de schreeuw van een eenzamen vogel of de schelle roep van den Oa den grijzen, Javaanschen menschaap.

Hier groeien ook prachtexemplaren van de roode kannenplant (nepenthes metaphora). Ieder blad loopt uit in een sierlijk, met een deksel gesloten kannetje. Insekten, die onvoorzichtig in de kan dringen, komen er niet gemakkelijk weer uit en verdrinken in het vocht, dat zich daar binnen heeft opgehoopt.

De Nepenthes behoort tot de merkwaardige groep der „insekten etende planten" en onderscheidt zich door haar prachtige kleur: donker purperroode en bruine plekken op licht gelen in fijn lichtgroen en rose overgaanden ondergrond.

Behalve de bovengenoemde wilde apen is het tropische woud arm aan groote zoogdieren — de koningstijger en rhinoceros, die zich vroeger in den omtrek van den Gedeh ophielden, zijn verdwenen en hebben zich in meer ontoegankelijke streken teruggetrokken. Men vindt er niet veel meer dan eekhoorntjes, marters, herten, wilde zwijnen en stekelvarkens. Doch het is een zeldzaamheid als men ze te zien krijgt.

Vogels hoort men meer dan men ze ziet, doch slechts 's morgens vroeg; over het algemeen is het zeer stil in het oerwoud. Zelfs de insecten zijn er lang zoo luidruchtig niet, als in het 1000 Meter lager gelegen Buitenzorg; over het algemeen is de dierenwereld in het westelijke gedeelte van den Maleischen Archipel niet zoo rijk vertegenwoordigd als in het Australische, oostelijke deel.

De wonderbare eenzaamheid van Tjibodas, het ongestoorde leven in het stille oerwoud, de opwekkende en interessante studie zijner voortbrengselen in het laboratorium, het verkwikkende, koele klimaat, het heerlijke uitzicht op de groene dalen en de blauwe bergen, het gemakkelijke en aangename leven in het stationsgebouw en — de goede tafel door de Javaansche kokkie (kookster) van Prof. Treub toebereid — voor wie de Fransche keuken evenmin als de Indische rijsttafel geheimen bezat — maakten het verblijf in het „Oerwald-paradijs", zooals hij het noemde, voor onzen Duitscher tot een hoogst gelukkigen tijd.

Het was dus met een zeer dankbaar hart dat hij, na er tien aangename dagen te hebben

---

hebben, die ons zooveel heeft geschonken van haar rijkdommen, dat zij ten slotte zelve arm is geworden. Belangstelling, waardoor het mogelijk zal worden lotsverbetering te brengen onder de bevolking van daar ginds, opdat haar natuurlijke geestesgaven niet verstompt worden door de ontbering en dat welvaart de voedende kracht zal worden van haar rijk aangelegde natuur, die in dat weelderige Oosten er slechts naar hunkert om voort te brengen.

En deze sedekah zal geluk brengen; groot zal de belangstelling zijn van de menschen, die komen zien, velen zullen komen om de kunstwerken te bewonderen van die eenvoudige vrouwen, wier namen voor eeuwig verborgen zullen blijven achter de anoniemiteit; maar die daarom des te hooger zullen stijgen in onze appreciatie.

Voor en aleer wij tot de bespreking van het werk meer in het bijzonder zullen overgaan, nog een enkel woord over de samenstelling van de tentoonstelling. Zij bevat Oost-Indische weefsels, Javaansche batiks en oud-Indische meubelen. Men is uitgegaan van de gedachte om zooveel mogelijk de producten uit verschillende gewesten tot afzonderlijke groepen te brengen, waardoor een duidelijk overzicht verkregen wordt van hetgeen in zulk een gewest voortgebracht wordt; tevens stelt ons dit in staat te vergelijken, de eigenaardigheden en bijzondere gaven van de verschillende bevolkingen op te merken.

Zoo bevat de hoofdzaal de heerlijke zijden weefsels met gouddraad van Atjeh, de warmgetinte weefsels van Sumatra's Oostkust, de aangrijpende, somber gekleurde weefsels van de Batakkers, de goudfonkelende weefsels van Sumatra's Westkust, de dartele weelderig gekleurde weefsels van Bali en Lombok, de streng eenvoudige weefsels van Zuid-Celebes, met op de natuur geïnspireerde kleuren. Voorts een verzameling van rijkgebloemde zijden Tjindés, een collectie batiks uit verschillende gewesten van Java: Preanger, Pekalongan, Semarang, Lasem, Soerabaja, Madoera en Banjoemas. In de daarop volgende doorgang naar de witte zaal, sterk gekleurde weefsels uit Palembang, de hoogst belangrijke stemmige Timorgroep, de streng gestyleerde weefsels van de Dajakkers, de frissche groep van de kofoweefsels der Sangir en Talaoet-eilanden, de helkleurige weefsels der Lampongs en van Bengkoelen, de misschien niet zoo belanrijke groep van West- en Midden Java. Dan ten slotte de witte zaal, waar een prachtige collectie batiks der Vorstenlanden het oog blijft boeien en op inderdaad vorstelijke wijze ons toespreekt in deftige, eenvoudige, klankvolle taal, veelzeggend met weinig woorden.

En tot wegwijzer in deze verzameling van bijna 700 nummers, voor velen een „terra incognita", een uitstekend bewerkte catalogus, die antwoordt op alle vragen, met een vooral uit een wetenschappelijk oogpunt belangrijk voorwoord en met voor den leek in flinke omtrekken aangegeven beschouwingen over de afzonderlijke groepen, die vooral voor nietzienden van veel nut kunnen zijn en zelf zienden de oogen nog meer zullen openen. Rouffaer, de bekende schrijver van het groote werk over Batikkunst op Java, bewerkte dezen uitstekenden catalogus en bewees daarmede den bezoeker van de tentoonstelling een onschatbaren dienst. De methode in deze tentoonstelling gevolgd: *het schoone te doen zien op systematische wijze*, waarop de heer Rouffaer in zijn voorwoord klemlegt, is hier volkomen bereikt.

Ook zij hier een warm woord van dank gebracht aan de leden der 5e commissie van Oost en west, die deze tentoonstelling organiseerden, en daarvoor tijd noch moeite gespaard hebben om alles te rangschikken, en tot zulk een schitterend geheel te doen geraken. Onder de zeer te waardeeren leiding van den heer Zilcken, zeer ijverig gesteund door de damesleden, wier anoniemen arbeid ik hier 'n eerbiedig saluut breng; gesteund door de werkzame presidente der vereeniging is iets goeds tot stand gekomen. Zij hebben door dezen arbeid een waardige hulde gebracht aan de Indische vrouw. Moge de genomen moeite beloond worden door warme belangstelling van het Hollandsche volk, dat door trouw en veelvuldig bezoek een zedelijken steun zal zijn voor de vereeniging Oost en West. Bovendien zal de aanblik van zooveel schoons de genomen moeite rijkelijk vergoeden.

doorgebracht, waarvan door hem geschilderde aquarellen de herinnering zouden levendig houden — den 8n Januari afscheid nam van het hem zoo lief geworden plekje.

Wie echter blijde waren — de meegebrachte bedienden en koelies, die zeer ongaarne in het gebergte vertoeven, niet alleen, omdat zij het er bitter koud hebben en bijna bevriezen, maar ook uit vrees voor de booze geesten, die volgens hen het oerwoud bevolken.

In Sindanglaya scheidden de geleerden; de heer Treub om naar Buitenzorg terug te keeren, Ernst Haeckel om van het spoorwegstation Tjandjoer zijn reis door de Preanger Regentschappen naar Midden-Java te beginnen.

MELATI VAN JAVA.

Het Bondsblad over Decentralisatie en Zelfbestuur.

In ons vorig blad werden de namen vermeld van de in het Hoofdbestuur gekozen leden en gaven wij onze ingenomenheid te kennen met den hoofdinhoud van het program, waarmee het zijn moeielijke taak heeft aanvaard.

Uit de daarna door ons ontvangen nummers van het Bondsblad blijkt, dat in den eigen boezem der Vereeniging het vertrouwen nog niet algemeen is; eene minderheid vreest Regeeringsinvloed en daardoor nadeel ten opzichte van het doel, waarmee de Bond werd opgericht; wij vertrouwen echter, dat de toekomst leeren zal, dat die minderheid in 't ongelijk is. Zijn er onder de mannen, die thans gekozen werden ook al eenige, die niet in Indië werden geboren, ook aan hen kunnen de belangen der *blijvers* en der Indiërs gerust worden toevertrouwd, nu zij het mandaat hebben aanvaard, om te werken en zoo noodig te strijden voor Oost-Indië's voorspoed en toekomst.

In het Bondsblad no. 169 komt een hoofdartikel voor over *decentralisatie en zelfbestuur*, dat wij ter wille van onze lezers, niet-leden van den Bond, hier in zijn geheel overnemen:

„Wanneer wij de geschiedenis der voornaamste koloniën raadplegen, dan zien wij, dat zij zich geleidelijk zoo ontwikkelden, dat zij langzamerhand in zake regeering den steun van het moederland leerden ontberen, om eindelijk geheel op eigen beenen te kunnen staan. Het naburige Australië levert het jongste ons bekende tafereel uit die koloniale geschiedenis: het heeft zijn eigen parlement, zijn eigen regeering erlangd onder suprematie van het moederland, van Engeland. En de Engelsche koloniën ten westen van ons leveren het voorbeeld van een overgangstijdperk; ruim 30 jaren geleden werd in Engelsch-Indië de decentralisatie van Bestuur ingevoerd, die op hare beurt weer leiden zal tot zelfbestuur, ongeveer op gelijke wijze als in Australië.

En in Nederlandsch-Indië? Sinds ongeveer 50 jaren is men het er over eens, dat decentralisatie ook hier gewenscht is, maar nog altijd laat de invoering er van op zich wachten. In 1893 werd een aannemelijk voorstel ingediend door den Minister van Koloniën Mr. van Dedem, maar in 1894 moest die Minister, of liever het geheele Kabinet aftreden en het voorstel ging in de doos zonder door den opvolgenden Minister, Mr Bergsma, daaruit te voorschijn te worden gehaald. Ook deze Minister trad weer af, om plaats te maken voor den heer Cremer, die met een ander voorstel tot decentralisatie voor den dag kwam. Wij hebben in de nummers 132 en 133 van het Bondsblad dit laatste voorstel besproken naar aanleiding van een artikel van Mr. C. Th. van Deventer, wij zullen dus niet verder in bijzonderheden dienomtrent treden. Nu heeft ook dit Ministerie zijn ontslag ingediend en de heer Cremer zal hoogstwaarschijnlijk door een anderen Minister van Koloniën worden opgevolgd. Wat zal het lot zijn der decentralisatie-plannen? Niemand zal voorshands daarop een antwoord kunnen geven, wij zullen als altijd kalm moeten afwachten, wie tot opvolger van den heer Cremer zal worden benoemd; daarna wordt er omtrent die plannen misschien eenig licht ontstoken.

Wij hebben reeds vroeger als onze meening uitgesproken, dat de toestand zooals die nu is, op den duur onhoudbaar zal blijken te zijn. Al komen er ook een paar Indische specialiteiten in de nieuwe Tweede Kamer, dan wint Indië daarbij direct niets, al zijn die specialiteiten nog zoo knap en al kunnen zij praten als Brugman. De Tweede Kamer in haar geheel is totaal onbekend met Indische nooden, Indische behoeften en Indische toestanden: onbekend maakt onbemind. Daarenboven is hare taak in de laatste jaren zoo veelomvattend geworden en heeft zij zich zoo met de sociale toestanden van Nederland bezig te houden, dat men in trouwe van zulk een Kamer niet kan verwachten, dat zij ook nog ernstige studie zal maken van Indië. De schuld ligt volgens onze meening dan ook niet aan de Kamer, maar aan de bepaling der Grondwet, die aan deze Kamer een te zwaren, wij zouden bijna zeggen een onmogelijk te torschen last op de schouders legt. Wat wij hier neerschrijven is den besten onder de vroegere kamerleden reeds langer bewust geworden dan ons; een hoogstverdienstelijk lid hoorden wij ronduit verklaren, dat de sociale toestanden van Nederland zijn geheelen tijd en zijn geheele krachten zoodanig in beslag namen, dat hij zich onmogelijk met Indische zaken kon bezig houden. De Indische couranten hebben meer dan eens gewezen op het feit, dat de Indische begrooting niet kon behandeld worden in deze of gene kamerzitting, omdat het vereischte aantal leden niet tegenwoordig was.

Met deze feiten voor oogen, vragen wij niet alleen aan onze Indische mede-ingezetenen, maar ook en vooral aan onze geestverwanten in Nederland, is het wenschelijk, dat zulk een toestand nog lang bestendigd blijft? En dan houden wij ons overtuigd, dat allen die het welmeenen met Indië zoowel als met Nederland, met ons zullen zeggen: neen, dat mag niet. Wij achten het bijna onnoodig om te verzekeren, dat wij Indië nog bij lange na niet rijp achten voor een algeheel zelfbestuur, daartoe moet hier nog heel wat veranderd en verbeterd worden en hierboven wezen wij er op, dat zelfbestuur het einde is van de koloniale ontwikkeling. Maar juist daarom vinden wij het noodzakelijk, dat de gewone en gelijdelijke ontwikkeling, die overal tot zelfbestuur moest leiden, niet stelselmatig worden tegengehouden. Het zal nu weldra 50 jaar zijn, dat men in den Haag bezig is met wikken en wegen van decentralisatieplannen; niemand zal durven beweren, dat men overhaast te werk gaat indien men eindelijk eens tot de uitvoering komt en decentralisatie gaat toepassen in alle streken van Indië, waar zulks mogelijk is. Wij weten het, decentralisatie behoeft nog niet gepaard te gaan met zelfbestuur, maar wij zijn er van overtuigd, dat het toch spoedig daartoe leiden zal, indien de toestanden daarvoor gunstig zijn.

Nu het ministerie Pierson—Borgesius—Cremer zijn aanvraag om ontslag heeft ingediend, achten wij het nuttig onze stem, naar wij hopen de stem van velen in Indië, te doen hooren en onze wenschen kenbaar te maken. Toen wij in Nederland voor de kiesrechtuitbreiding van Mr. Tak van Poortvliet streden, hoorden wij meer dan eens de naïve vraag: maar hoe weet gij, dat de groote massa van het volk kiesrechtuitbreiding verlangt, er werd nooit om gevraagd. Per gezegeld rekest niet, althans toen niet, en dat doen wij ook niet, als wij om decentralisatie vragen, maar juist daarom moeten volgens onze bescheiden meening de groote dagbladen, aan wier oordeel ook in Nederland waarde wordt gehecht, telkens en telkens op dit onderwerp terugkomen, totdat geheel Nederland ons eindelijk gehoord en begrepen heeft. Veel hebben wij te danken aan mannen als Mr. van Deventer, Pijnacker Hordijk en van Kol, die door geschrift en woord de oogen blijven vestigen op Indië en zijne bijzondere belangen. Hulde aan deze Nederlanders en hunne geestverwanten; op hun steun rekenen wij ook in de regeeringsperiode, die nu gaat volgen.

In Indië kan betrekkelijk weinig gedaan worden om de gewenschte decentralisatie en, zooals wij reeds zeiden, zelfbestuur als gevolg daarvan tot een daad te maken; maar dat mag ons niet weerhouden, om dat weinigje te doen met alle geoorloofde en wettige middelen en met al de kracht, die in ons is. Over andere dan geoorloofde en wettige middelen spreken wij niet; gehoorzaamheid aan de Overheid en aan de bestaande wetten is de eerste eisch, die gesteld mag worden aan een volk, dat eigen bestuur verlangt en dat te eeniger tijd zichzelf wil regeeren. Indien dan de I. B. zich aansluit bij onze wenschen en vooral bij de hulde, die wij aanbieden aan alle in Nederland, die meer in 't bijzonder voor Indië's belangen opkwamen gedurende de afgeloopen regeeringsperiode, dan zal men nooit kunnen zeggen, dat er uit Indië zelf geen stemmen zijn opgegaan voor decentralisatie en zelfbestuur."

Wij behoeven, dit overnemende, er niet bij te voegen, dat eene ernstige decentralisatie van Bestuur ook tot onze vurige wenschen behoort, maar dan zeker eene decentralisatie, die met de hoofdzaak begint d. i. het geleidelijk overbrengen van het zwaartepunt der Indische Bestuursinrichting van 't Plein en 't Binnenhof in den Haag naar de bevoegde machten in O.-Indië zelf. Ook wij denken daarbij nog niet aan dadelijk zelfbestuur, maar wel aan eene radicale scheiding van de financiën, die wij een eerste stap achten, noodig tot het invoeren van beteekenende verbeteringen. Waar wij verder nog aan denken is het deel, dat ook den inlander zal moeten worden gegeven in het bestuur van eigen land en gewest en 't is daarom, dat wij het voorbeeld van Australië niet gelukkig gekozen achten. Het opleiden van ons Insulinde tot eene federatie van zich zelve besturende, maar met Nederland nauw verwante Staten, is een arbeid, waarvan ik mij 't voorbeeld in de wereldgeschiedenis niet herinner, maar de moeielijkheden, welke die zal opleveren maakt het ontwerpen en uitvoeren er van des te aantrekkelijker voor hen, die de overtuiging hebben, dat het niet alleen een zedelijke plicht, maar ook goede Staatsmanskunst is, om daarop aan te sturen.

Het zal echter, ook al kent men nu dadelijk den koers, die men zal volgen, toch nog geruimen tijd duren, eer onze Tweede Kamer van den plicht ontheven wordt, om zich met Indische zaken te bemoeien en daarom mogen wij niet zonder protest laten de stelling, dat het behandelen der Indische begrooting en van Indische wetsvoorstellen een voor de Kamer niet te torschen last zou zijn. Wanneer men de arbeidsuren bij ons, met die in andere landen vergelijkt, dan komt men tot het besluit, dat er van te druk werk niet behoeft gesproken te worden.

De fout, waardoor de Indische arbeid niet vlotten wil, zit bij de Kamerleden, die voor Indische zaken al even onverschillig blijven, als het gros van het Nederlandsche volk. „Oost en West" heeft daarvan de ondervinding opgedaan, toen het onder de leden van de beide Kamers en den Raad van State, trachtte leden of abonné's te krijgen.

E. v. Z.

Onjuiste toestanden.

Het „Indische Nieuws van den Dag" heeft iemand, die kort geleden van Lebong Soelit te Batavia is teruggekeerd, eenige vragen gesteld omtrent den toestand daar ter plaatse.

Omtrent de tegenwoordige behandeling der koelies van hunne aankomst tot aan de plaats waar zij te werk worden gesteld, hangt de geïnterviewde een treurig tafereel op. Bij aankomst te Benkoelen krijgen de koelies rijst en andere voedingsmiddelen voor de reis; daar moeten zij het mee stellen tot aan Moeara Santan. De marsch daarheen duurt 6 dagen. Onderweg is nergens gelegenheid tot slapen. De menschen liggen soms in de modder. Pondoks zou de maatschappij op de etappeplaatsen zeer wel kunnen oprichten. Tijdens die kleine rusten verliezen de koelies vaak een of ander van hun meegenomen voedingsartikelen. De kampong-bewoners gaan verder 's nachts weleens op roof uit, en dan moeten de koelies voor den verderen marsch op beperkt rantsoen leven.

Te Moeara Santan is het logis voor de menschen ook al slecht. Het komt voor, dat 60 menschen slapen in een pondok voor 25 personen.

Het eten der koelies en employé's is slecht. De rijst aangevoerd per prauw, waarin het artikel nat wordt en dagen lang ligt, komt bedorven aan. Als toespijs wordt alleen visch verstrekt. Op de stations te Moeara Santan en Mata Tandjoeng wordt wel een goed eten verschaft, op de andere plaatsen, waar gewerkt wordt, echter niet. De Chineesche koelies van Aer Tengah staakten onlangs het werk om de slechte voeding.

Een klein gebouw werd aan het hospitaal te Moeara Santan toegevoegd, doch de toestand is nog slecht; de sterftecijfers toonen dat aan.

De teruggekeerde persoon was te Ketahoean, toen hij het bijwoonde, dat dagelijks 25 tot 30 koelies overleden, de meesten aan beri-beri en dysenterie. Meestal werden de lijken in kuilen begraven, maar herhaalde malen dreven doode lichamen de Ketahoen af. Hij herinnert zich, dat twee lijken van Singkehs in de Ketahoen werden gevonden, met de staarten aan elkaar gebonden. Ze werden opgevischt, naar Moeara Santan gebracht en daar, zonder kennisgeving aan den dokter, begraven. De aspirant-controleur had ze gezien en dat scheen voldoende te zijn.

Als volgt wordt beschreven op welke wijze de weggeloopen koelies, die niet bij den controleur gebracht werden, een strafoefening ondergaan. Men riep op het betreffende station alle koelies bij elkaar, soms waren er wel drie of vierhonderd, en deed ze in een kring neerhurken, evenals 's morgens bij het rapport. De opgevatte koelie werd dan voorgebracht, zijn broek en baatje werden hem uitgetrokken en hij ontving op het bloote lichaam 25 rottanslagen. Liep hij voor de tweede maal weg, dan kreeg hij er vijftig. Bij de eerste slagen was het naar om het gekerm van het slachtoffer aan te hooren, de man kroop in één, doch langzamerhand werd zijn geschreeuw al zwakker en zwakker. Zich aan de straf onttrekken kon hij ook niet, want men had hem vastgeketend aan een lange tafel met den rug naar boven, terwijl aan handen en voeten ijzeren kettingen met gewichten werden gehangen. Na afloop der strafoefening zag zijn rug er uit als biefstuk." Deze dingen zouden gebeurd zijn in het bijzijn van een der chefs.

Ook ranselde men 's morgens de koelies af, als zij zich ziek meldden."

* * *

In haar weekoverzicht zegt het Soerabaiasch Handelsblad hieromtrent het volgende:

„Toen de Lebongdonoksche schandalen bekend werden, zond de regeering een paar commissarissen naar het concessieterrein van Redjang Lebong; en toen deze commissarissen erkenden, dat er heel veel rot was, vaardigde de regeering een der commissarissen opnieuw af om te zorgen, dat de koelies niet langer als varkens behandeld werden.

En de regeering scheen te meenen, dat zij daarmee genoeg gedaan had.

Maar wij zeggen de regeering, dat zij *niet* genoeg gedaan heeft; dat de koelieordonnanties, waarmee zij de menschelijke werkkrachten heet te willen beschermen, op de schandelijkste wijze met voeten getreden worden. Thans komt het Indische „Nieuws van den Dag" weer met een schrikkelijke aanklacht tegen de werkgevers op het terrein der mijnbouwmaatschappij Lebong Soelit. De geweldige sterfte onder de koelies van deze maatschappij is officieel geconstateerd, en de aanklacht krijgt zoodoende een grooten schijn van waarheid. Bijzonderheden worden meegedeeld, die iemand in de ziel grijpen. Het eten is slecht; de verpleging is slecht; de rotan wordt gehanteerd — de koelies zijn slaven.

Dat de regeering handele. Met kracht. En met spoed. Dat toorn haar beziele, heilige toorn over een zoo gruwelijke slavernij onder onze driekleur. Dat haar hand neerkome, straffend als van een Nemesis."

Met het oog op art. III der Statuten van de Vereeniging meenen wij op het bovenstaande de aandacht te moeten vestigen.

Wat verteld wordt, is *waar* of *niet waar*. In het eerste geval moet de regeering strenge maatregelen nemen tegen de overtreders harer wetten; in het tweede geval dient er middel te worden toegepast of gevonden, om dit dan hoogst schandelijk lasteren den kop in te drukken.

Het eenige, wat men niet mag doen, is dood zwijgen.

Boekbeoordeelingen.

Van den uitgever C. A. J. van Dishoeck ontvingen wij ter bespreking de brochure *„Politieke vragen. „Beschouwingen, betreffende de praktijk van het staats„leven en eenige daarmede samenhangende onderwer„pen in Nederland en Ned. Indië."*

Wij hadden genoemd vlugschrift, waarvan de voorrede met Zola's *„J'accuse. . . ."* begint, reeds geruimen tijd geleden gelezen en hoewel wij in verscheidene opzichten, wat betreft zijn oordeel over de gebreken, die hij geeselt, met den schrijver van meening verschillen, vinden wij zijn gronddenkbeeld juist, om flinkweg te beschuldigen, waar men denkt, dat schuld is.

Wat is het doel van zijn geschrift? Hij legt het ons uit in nº. XIII, de laatste van zijn beschouwingen.

De Nederlandsche staatsmachine werkt slecht; hierover hoort men telkens klagen, maar er is in die klachten geen samenhang en de weg tot beterschap wordt niet aangewezen. Dit nu zal schrijver wel trachten te doen, maar het zal een practische weg zijn.

„Nieuwe en betere wetten", zal menigeen denken en ongetwijfeld zullen nieuwe wetten, voorschriften en instellingen, misschien zelfs een niet onbelangrijke wijziging der grondwet noodig zijn, doch dat alles komt op zijn tijd door den drang der omstandigheden, als maar eerst de grondfouten zijn weggenomen. Reeds onder de bestaande wetten en staatsinrichting zou veel kunnen worden verbeterd, als wij een goede Volksvertegenwoordiging hadden!

Maar die Volksvertegenwoordiging is het staatkundig product der burgers en is zij dus van een slecht gehalte, dan is dit eenvoudig het gevolg van hun eigen werk. Van hun eigen beter inzicht en krachtiger optreden moet dus alles uitgaan. Practische hervorming is alleen mogelijk door verbetering te brengen in het staatkundig optreden van ieder burger en daarheen moet het streven der hervormers gericht zijn.

Met drie vijandige machten zullen zij daarbij te kampen hebben:

1º. de lamlendigheid van het individu, dat geen ander belang begrijpt, dan dat van zich zelven en zijn directe omgeving en voor de rest in rustige bekrompenheid de gemakkelijke prooi wordt van:

2º. De dagbladpers, in handen van staatkundige partijen of geldmannen, die niet 's lands belang, maar eigen belang beoogen.

3º. De kiesvereenigingen met hun kiesgeknoei.

In zeer korte woorden hebben wij hierboven de laatste bladzijden der brochure weergegeven. Wat de conclusie van den schrijver betreft, maken wij alleen de opmerking, dat 2 en 3 van zelve zullen vervallen, als men met 1 gereed is.

Van daar dan ook het streven van „Oost en West" om propaganda te maken voor kennis van en belangstelling in de koloniën bij gansch het volk. Geschriften, zooals het ons ter bespreking gezondene, ook al is *alles* geen evangelie, wat er in staat, kunnen wij gerust ter lezing aanbevelen aan hen, die in het bestaan en den bloei van Nederland hier en over de zee belangstellen.

Als later ons blad een weekblad wordt, vinden wij nog wel gelegenheid op enkele punten der broehure terug te komen, waarover onze beschouwingen anders zijn, dan die van den ongenoemden schrijver.

E. v. Z.

ADVERTENTIËN.

Assurantie Maatschappij tegen **Brand**schade
DE **NEDERLANDEN** van 1845.

Hoofd-Directie te 's-Gravenhage:
CAREL HENNY, Directeur;
Mr. J. J. HENNY, Adj.-Directeur.

Kantoren: 's-Gravenhage, Kerkplein, hoek Prinsestraat. — Amsterdam, Sophiaplein. — Rotterdam, Zuidblaak 24 (Beursplein). — Breda, Prinsenkade. — Haarlem, Kruisweg 70 c. — Nijmegen, Inde-Betouwstraat 8. — Groningen, Akerhof, hoek Akerstraat. — Zutphen, IJsselkade.

Kapitaal . . . . . f 4,000,000.00
Reserves ult. 1900 . . . . - 1,877,900.00
Betaalde schaden tot ult. 1900 - 21,625,000,00

Verzekering tegen **BRAND-** en **INBRAAK**schade tegen vaste en zeer billijke Premiën, zonder Inleggelden of Nabetalingen.

Vertegenwoordigd o. a. in alle hoofdplaatsen van Nederlandsch Oost-Indië en te Paramaribo.

Indië-Holland.

Bij eene besch. fam. in **Wageningen**, worden voor 2 a 3 kinderen liefder. verzorging en degelijke opv. aangeb., met toezicht op de studie.

Te adress. *Oost en West* uitgevers onder lett. C.

Pension-zoekenden

die het oordeel der 1e commissie inwonnen aangaande het **PENSION Sweelinckplein nº. 61, te 's-Gravenhage**, wordt hierbij kennis gegeven, dat de commissie belangrijke informatiën ontvangen hebbend, haar oordeel wenscht op te schorten tot tijd en wijle daaromtrent een nader onderzoek heeft plaats gehad.

1ste Rang Familie Pension

aangeboden, op deftigen stand, fraaie omgeving. Ruime luchtige kamers. Uitstekende referentiën. Adres «Nervi», Jan Pieterszoon Coenstraat 24, Den Haag.

Reis naar Oost-Indië.

Jonge dame van goede familie, 29 jaren oud, zou gaarne met andere dame of met eene familie naar Indië gaan om gedurende de reis behulpzaam te zijn ook met wat zorg voor kinderen betreft.

Zeer billijke voorwaarden. Adres letter V. W., Heerengracht 4, Den Haag.

C. J. v. d. MEER,
Waldeck-Pyrmontkade 11, 11a, 13
DEN HAAG.
HANDEL
in Wijnen, Binnen- en Buitenlandsche Bieren, Minerale en Medicinale Bronwateren en Gedistilleerd.
SPECIALITEIT
in Bordeaux-, Bourgogne-, Port-, Rijn- en Moezelwijnen
Champagne en Cognac.

Passage naar Indië.

Mevrouw VAN SON—VAN HALL Columbusstraat 88, den Haag, verstrekt alle mogelijke inlichtingen omtrent overtocht naar Indië en regelt desgevorderd alles voor de passagiers.

Haagsche Assurantie-Compagnie
voor Brand enz. van 1805.
te 's Gravenhage.
Kantoor Z. O. Buitensingel 245 b/h. Bezuidenh.
Directeuren:
W. F. MASTENBROEK en C. W. VERSTEGE.
Commissarissen:
Mr. W. K. F. P. Graaf van BYLANDT.
Mr. J. G. GLEICHMAN.
A. J. H. VAN KAPPEN.

AU BON MARCHÉ - MODES.
Dames- en Kinderhoeden,
Voiles, Tulle, Linten, Bloemen, Veeren.
Wagenstraat 58, Den Haag.

J. H. v. Horssen,
KLEEDERMAKER,
Luthersche Burgwal 19, Den Haag.

Steeds voorradig een nieuwe sorteering **Nouveauté's stoffen** waarvan de goederen tegen de navolgende prijzen geleverd worden:

Gekleed costuum	van af	f	34	tot	f	56
Jaquet	„	„	28	„		46
Veston	„	„	22	„		42
Demi-Saisons	„	„	16	„		30
Winterjassen	„	„	20	„		56

Goed passende coupe en solide bewerking.

ERNEST CASSUTO
Tandarts,
PIETER BOTHSTRAAT No. 1,
BEZUIDENHOUT,
Den Haag.
SPREEKUUR dagelijks van **1** tot **5.**

Veenestraat 49, Den Haag.

Magazijn „HET ANKER",

Indische Uitrustingen
voor DAMES en HEEREN.
in alle Prijzen.

Gebr. TEN HOUTEN,
UTRECHT, DEN HAAG.

Compleete Meubeleering.
SPECIALITEIT IN
Slaapkamer-Artikelen.
Soliede bewerking. Zeer billijke prijzen.

Fabriek en Magazijnen „DE NIJVERHEID"
BREDA.
Behangerij, Meubelfabriek,
Stoffeerderij,
Bedden- en Matrassenfabriek.
Mart. Lefel-Oomen,
Hofleverancier.

Concureerendst adres voor compleete meubeleering.
Enorme voorraad. Lage prijzen. Directe levering.
Geïllustreerde prijscatalogus Gratis en franco.

G. KERNER & Co.

PRIJSCOURANT GRATIS en FRANCO.

Javaansche Jongen
direct disponibel voor de reis naar Indië. Ook zeer aan te bevelen tot hulp bij kleine kinderen aan boord.

Brieven aan het adres van Mevrouw LAMMERTS VAN BUEREN, *Pietersbierum* bij Harlingen.

Administratie-Kantoor „Insulinde".
Volgestort Kapitaal f 100.000.—
Prinsengracht 1087, Amsterdam.

Belast zich met: Het Administreeren en in bewaring nemen van fondsen en andere geldswaardige papieren. Het administreeren van alle roerende en onroerende goederen. Het koopen en verkoopen van Effecten en het uitvoeren van alle Beurszaken. Het geven van rentevergoeding in Rekening-Courant. Het nemen van gelden à deposito en het nemen en geven van gelden op prolongatie. Het wisselen van vreemd bankpapier en muntspeciën. Het verzilveren van coupons. Het syndicateeren en emitteeren van solide Maatschappijen.

Telegram-Adres: INSULA. De Directie,
A. C. ENGELBERTS. J. SCHEUER.
Correspondent voor 's-Gravenhage:
K. J. THOMAS, K. Emmakade 99.

PENSION te ARNHEM.
Te huur aangeboden tegen 1 Augustus op eersten stand Parkstraat, eene groote nette **Gemeubeleerde Suite** of naar verkiezing **drie ineenloopende Kamers op eerste Etage,** voorzien van alle gemakken, bijzonder geschikt voor deftige Familie. Adres franco brieven bureau dezer Courant No. 150.

Aan hetzelfde adres ook voor tijdelijk Pension te bekomen voor nette Families van af **f 2.**— p. d. p. p.

E. J. F. VAN DISSEL & ZONEN,
EINDHOVEN.
FABRIEK van
LINNEN TAFELGOEDEREN enz. enz.

☞ Inrichting voor het maken, borduren en festoneeren.
SPOEDIGE AFLEVERING.
PRIJSCOURANTEN alsmede ruime keuze van STALEN en MODELLEN,
worden op aanvrage franco toegezonden.
AGENTESSEN GEVRAAGD
met relatiën onder den gegoeden stand.

L. LANGE,
23 Wagenstraat, 's-Gravenhage,
TELEPHOON No. 659.

Sigaren in alle soorten en prijzen.
Doelmatige verpakking voor de tropen.
Specialiteit voor Export.

Meubelfabriek, Behangerij, Stoffeerderij, Beddenmakerij,
Gebr. ROOS,
Roggestraat 4 en 12, Arnhem,
Intercom. Telefoon 242.

Speciale inrichting voor geheele meubileering van Huizen en Villa's.
Extra gunstige voorwaarden voor verhuring van Gemeubileerde Villa's en Woonhuizen.
Begrooting en Prijscourant Kosteloos.
Franco verzending door geheel Nederland.
Enorme Keuze. Soliede Bediening. Goedkoope Prijzen.

Stoomvaart-Maatschappij
„ROTTERDAMSCHE LLOYD"
Maildienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië
in verbinding met de diensten der
Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam.	van Marseille.	te Port-Said.	te Padang.	te Batavia.
Ardjoeno	24 Aug.	5 Sept.	10 Sept.	29 Sept.	1 Oct.
Soembing	7 Sept.	19 „	24 „	13 Oct.	15 „
Gedé	21 „	3 Oct.	8 Oct.	27 „	29 „
Oengaran	5 Oct.	17 „	22 „	11 Nov.	13 Nov.
Sindoro *	19 „	31 „	5 Nov.	25 „	27 „
Merapi	2 Nov.	14 Nov.	19 „	9 Dec.	11 Dec.
Salak	16 „	28 „	3 Dec.	23 „	25 „
				1902	1902
Lawoe	30 „	12 Dec.	17 „	6 Jan.	8 Jan.

* Dubbel schroefstoomschip. 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.

De Hoofd Agenten: **Ruys & Co.,** *Rotterdam.*
De Agenten: **Courier dit Dubekart & Co.,** Anna Paulownastraat 1*d*, *'s-Hage.*

TENTOONSTELLING
VAN
Indische Kunstnijverheid
in de Gothische Zaal te 's-Gravenhage,
tegenover het Koninklijk Paleis in het Noordeinde.

GROEP III.
Indische Weefsels, Javaansche Batiks en Oud-Indische Meubels.

Geopend iedereen dag van 10 ure v.m. tot 5 ure n.m.

Entree voor leden van OOST en WEST (persoonlijk) VRIJ.
Voor Niet-Leden:
DONDERDAGS **een Gulden.**
ZONDAGS **25** cents (van 12—5 ure).
Alle andere dagen **50** cents.

De uitgebreide CATALOGUS kost aan de bezoekers der Tentoonstelling f **0.30**, in den handel, buiten het lokaal gekocht f **0.50.**

BEHANDELING in EUROPA van ZIEKEN,
komende uit het heete klimaat,
DOOR
Dr. C. L. VAN DER BURG,
Eerelid der Vereeniging tot bevordering der Geneeskundige Wetenschappen in Ned.-Indië.
TWEEDE DRUK, Prijs f 3.—.
Uitgave van
C. A. J. VAN DISHOECK,
AMSTERDAM.

C. HOYNG,
Den Haag. -- Utrecht.
Geïllustreerde Prijscouranten worden **gratis op aanvrage** toegezonden.

ECHT CHINEESCHE THEE,
speciaal aanbevolen aan Indische familie's.

BANKETHAMMEN. CERVELAATWORST
Spekslagerij
Firma J. J. M. PERMENTIER,
Korte Poten 25, Den Haag.
Gelardeerde Kalfslever.
Huisjes Boekvleesch. OSSENTONG.

PRACHTIG
blijft 't haar bij alle weersgesteldheid door 't gebruik der
Amerikaansche Onduline
— Onschadelijk —
à **90 ct.** de flacon verkrijgbaar bij:
JEAN MEIJER, Coiffeur, Passage 49—51, Den Haag.
HAARVERFKAMMEN.

Fabriek „SIMANALAGI" Den Haag.
KEPPLERSTRAAT 138—144.
Ingrediënten voor de INDISCHE RIJSTTAFEL, als:
Samballans, Boemboe's, Atjars, Manisans, diverse **Kruiden, Visch-Artikelen,** diverse **Keuken-gereedschappen.**
Prima HOLLANDSCHE TAFELZUREN, Likeur «LALIDJIWO»
Diverse LIMONADE-SIROPEN.

Coöperatieve Vereeniging „DE WEKKER"
DEN HAAG.
Reform-Kleeding en Huisarbeid.
JAPANSCHE BLOEMEN-ARRANGEURS
50 en **70 cts.**

OOST EN WEST.
RESTAURANT
open voor de leden der Vereeniging en hunne genoodigden op iederen dag der week van **10** ure v. m. tot **7** ure 's avonds.
Des **Zondags** van **12** tot **3** ure n. m.

TARIEF.
A. INDISCHE TAFEL.
Spijzen naar eigen keuze.

	Winter.	Zomer.		Winter.	Zomer.
Ajam bronkos (heele kip)	*f* 3.—	*f* 2.50	Ajam penikie (heele kip)	*f* 3.—	*f* 2.50
Ajam besengek id.	„ 3.—	„ 2.50	Ajam panggang id.	„ 2.50	„ 2.—
Ajam goreng assem id.	„ 2.50	„ 2.—	Ajam oppor id.	„ 2.75	„ 2.25
Ajam boelet id.	„ 2.75	„ 2.25	Kimblo van een heele kip	„ 2.75	„ 2.25

Voldoende voor twee of drie personen.

	Winter.	Zomer.		Winter.	Zomer.
Kerry laksa		*f* 0.75	Sesate goreng		*f* 0.60
12 stuks sesate toesoek		„ 0.70	Dengdeng ragi	*f* 1.50	„ 1.25
12 „ „ babi		„ 0.70	Rawon		„ 1.—
Abon-Abon		„ 0.90	Bamie	„ 1.50	„ 1.—
Lodeh	*f* 0.75	„ 0.60	Sajor assem	„ 0.50	„ 0.40
Tomies Kool		„ 0.40	Sajor menir	niet verkrijgb.	„ 0.40
id. Snijboonen	„ 0.60	„ 0.50	Piendang sranie		„ 0.—
Sroendeng	„ 0.90	„ 0.80	id. Ketjap		„
Nassi Koening		„ 1.—	Koebertoe		
id goreng		„ 1.25	Frikadel djawa		
Gewone rijst		„ 0.60	Dendeng goreng		
Besengek van kalfsvleesch		„ 1.25	Pojah	„ 0.60	
Sambal oedang	„ 0.65	„ 0.50	Sambal telor		
id. ati		„ 0.50	id. badjak		
id. petis		„ 0.35	id. oelek	„ 0.25	„
id. dengdeng		„ 0.75	id. goreng daging		„ 0.60
Djanganan	„ 0.75	„ 0.50	Ketoepat met toebehooren		
Nassi ajam	„ 3.50	„ 3.—	voor *zes* personen	„ 9.—	„ 8.—
Nassi Kemboeli	„ 3.50	„ 3.—	Nassi goeri		„ 1.—

Per portie voor één persoon.

	Winter.	Zomer.		
Kalfsgehakt		*f* 0.20	Serikaja per kopje	*f* 0.10
Bamie	*f* 0.60	„ 0.50	Spekkoek	„ 0.25
Garnalen croquetjes	„ 0.25	„ 0.20	Kwee Talem	„ 0.25
Klepon		„ 0.25	Ongol ongol	„ 0.25
Dawat per glas		„ 0.20	Wadjik	„ 0.25

Indisch gebak voor 3 à 4 personen.

Kwee ongol-ongol	*f* 1.—	Kwee talem	*f* 0.75
Kwee idjoe-idjoe	„ 0.75	Kwee wadjik	„ 1.—
Ketan met goela djawa	„ 1.10	Klepon	„ 0.10

Diné *f* 1.50 bestaat uit 't dubbele van 't plat du jour.
Eenvoudige rijsttafel, bestaande uit rijst, sajor of kerry, één vleeschgerecht en één sambal (*plat du jour*) *f* 0.80.

N.B. De volledige rijsttafel moet vooraf besteld worden.
Behalve het „plat du jour" en het „per portie voor één persoon" genoteerd wordt alles op bestelling ook aan huis gezonden, tegen bijbetaling van bezorgloon.

Ook broodjes met vleesch en kaas, verschillende wijnen, bier, koffie, thee en minerale wateren zijn tegen billijke prijzen verkrijgbaar.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.

N°. 12. **Donderdag 22 Augustus 1901.** **1ste Jaargang.**

De Zuid-Holl. Melkinrichting en Broodbakkerij,
Waldorpstraat, b d. Rijsw. weg.
Aan de Clientèle wordt in herinnering gebracht, dat in de maand *December* van ieder jaar 16 *pct.* wordt terugbetaald over het bedrag der gekochte *Melk* en 15 *pct.* over dat van het Brood.
DE DIRECTIE.

OOST EN WEST

Orgaan der Vereeniging.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland *bij vooruitbetaling* . *f* **1.50**
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » **2.50**
Afzonderlijke nummers. . . . » **0.10**

Verschijnt alle veertien dagen.

Prijs der advertentiën.

Per regel . . . . . *f* **0.10**
Dienstaanbiedingen **25 cents** per geheele annonce.

REDACTIE: De 4de Commissie, aan welke de verspreiding van populaire kennis omtrent Oost- en West-Indië is opgedragen.

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd aan den Heer G. E. V. L. VAN ZUYLEN, *Voorzitter der Redactiecommissie*, **7a Heerengracht,** of den *Secretaris*, Mr. G. VAN SLOOTEN Azn., **43 Conradkade,** beiden Den Haag.

Voor de Administratie en Advertentiën wende men zich tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" **Haagpoort 4,** Den Haag

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

De Vereeniging vestigt zooveel mogelijk, zoowel in Europa als in Indië, afdeelingen, die te zamen met het hoofdbestuur dit doel trachten te bereiken.

Om lid te worden, kan men zich persoonlijk of per briefkaart aanmelden bij een der afdeelingen of aan het bureau in den Haag Heerengracht 4, dat iederen dag, behalve Zon- en feest-dagen, van 10—12 en van 2—4 ure open is.

„Voor den Inlander"

werd in de afgeloopen veertien dagen ontvangen *f* 1.50 van *Bintang* te Heerde.

Zooals men in de rubriek „Nieuwstijdingen" zien zal, blijft de nooddruft nog groot. Van Regeeringswege worden krachtige maatregelen genomen, maar toch zal er ook daarbuiten nog wel naar hulp worden verlangd! Waar steeds met succes gevraagd wordt voor de arme vrouwen en kinderen der Boeren, iets wat ons zeer verheugt, blijven wij alle weldenkende Nederlanders wijzen op den noodlijdenden Javaan.

Mededeelingen.

I. *Van het Hoofdbestuur.*

In het vorig nummer deelden wij met een kort woord mee, wat wij hadden gelezen uit een van de afdeeling „Nederlandsch-Indië" ontvangen schrijven.

In het „Bataviasch Nieuwsblad" van 10 Juli vinden wij hieromtrent het volgende waarschijnlijk semi-officieel communiqué:

„Het bestuur van de afdeeling „Nederlandsch-Indië" van de Vereeniging „Oost en West" heeft „besloten zijn werkzaamheden in de koloniën te „beginnen met de opening van een informatie-„bureau. Ten einde belanghebbenden zoo volledig „mogelijk te kunnen inlichten is aan het hoofd-„bestuur in Nederland opgave gevraagd van de „voornaamste plaatsen waar Indische families zich „vestigen, van hotels, pensions, gelegenheid tot „huisvesting, inrichtingen tot het verkrijgen van „medische hulp, winkels, onderwijs-inrichtingen „enz. elk dezer opgaven te splitsen in drie rubrie-„ken:

„1o. welke de vereeniging kan aanbevelen als „*goed*,

„2o. welke haar als *goed* zijn gesignaleerd,

„3o. waarvan haar niets bekend is.

„Ook een vermelding van prijzen moet zoo „mogelijk bij de opgaven gevoegd worden.

„Verder zal het hoofdbestuur moeten zorgen „voor geregelde toezending van gidsen, wegwijzers „etc. in verschillende steden door de Vereeniging „tot bevordering van het vreemdelingenverkeer „uitgegeven, alsmede van adressen van agent-„schappen of leden en correspondenten der Vereeni-„ging „Oost en west", tot wien men zich bij „aankomst in Nederland kan wenden tot het „inwinnen van informaties.

„Dezelfde opgaven worden ook ingewacht van „scholen en huisvesting voor kinderen, met ver-„melding van personen, die zich op verschillende „plaatsen met het toezicht willen belasten.

„Zoodra het bestuur van de afdeeling Neder-„landsch Indië de zekerheid heeft verkregen, dat „het op geregelde toezending van de verschillende „gegevens kan rekenen, zal een informatiebureau „geopend worden, voorloopig alleen te Batavia, „waar alle families, die naar Nederland vertrekken, „toch eenige dagen moeten vertoeven.

„Hoewel het bestuur van de afdeeling Neder-„landsch Indië punt 7, het bevorderen van Indische „kunstnijverheid etc. niet uit het oog zal verliezen, „meent het toch voorloopig een afwachtende „houding te moeten aannemen, omdat door de „commissie van het huldeblijk reeds krachtig in „die richting wordt gewerkt, terwijl ook van „gouvernementswege plannen gemaakt worden „om de voortbrengselen van Indische kunstnijver-„heid tot haar recht te doen komen."

Van onzen kant hebben wij hieraan alleen toe te voegen, dat wij de afwachtende houding der afdeeling, wat betreft de uitvoering van het voorgeschrevene bij punt 7 van art. IV onzer Statuten niet kunnen goedkeuren, Het heeft ons verheugd, dat de commissie voor het aan H. M. de Koningin aan te bieden huldeblijk een geschenk van Oost-Indische kunstnijverheidsproducten daarvoor heeft uitgekozen en wij hebben dadelijk, voor zooverre men die denkt noodig te hebben, wat betreft keuze of arrangement, de hulp onzer 5e commissie aangeboden.

Dat de Indische Regeering plannen heeft gemaakt om de voortbrengselen van Indische kunstnijverheid tot haar recht te doen komen, is voor ons nog minder reden om thans stil te zitten. Integendeel komt het ons voor, dat dit voor de 5e commissie een spoorslag is om nog meer dan vroeger in Europa de aandacht te vestigen op het schoone, dat ginder in verschillenden vorm wordt voortgebracht, zoodat het terrein als het ware omgeploegd en voor den bouw klaar ligt, als de Regeering door hare groote kunstnijverheids-tentoonstelling te Batavia in 1903 de aandacht van de gansche wereld zal trekken voor den Indischen kunstnijverheidsarbeid.

Naar wij meenen, wordt eene IVe groepen-tentoonstelling in den Haag reeds nu door de 5e commissie voorbereid. Zij zal in hoofdzaak bevatten vlechtwerk en snijwerk in hout en ander materiaal. Dat de voorbereiding zoo lang van te voren geschiedt, is juist, omdat men op de krachtige hulp der afdeeling Nederlandsch-Indië rekent, omdat hier te lande misschien geen behoorlijke verscheidenheid van alle soorten vlechtwerk en snijwerk bij elkander te brengen zou zijn.

II. *Van de afdeeling 's Gravenhage: 3e Commissie.*

Tot lid van deze commissie werd benoemd de heer G. C. A. de Witt, gepensioneerd majoor van het O.-I. leger.

Daarentegen heeft de heer J. H. Byning als lid bedankt.

In hare Vergadering van dinsdag 13 Augustus werd aan den heer *Wilten*, die als Secretaris der Commissiën toch reeds een zeer drukke werkkring heeft, als Secretaris der 3e Commissie ontslag verleend en hem door den Voorzitter dank betuigd voor zijne bereidwilligheid en zijnen ijver.

Als Secretaris werd nu benoemd de heer *G. C. A. de Witt, de Perponcherstraat n°.* 93.

De aandacht wordt er nogmaals op gevestigd, dat de Commissie vergadert iederen dinsdag des n.m. ten 2½ ure in het locaal der Vereeniging Heerengracht 4.

Zij, die op andere dagen mondeling hunne belangen willen voordragen, kunnen zich, behalve des Zondags, daartoe aanmelden bij den Algemeenen Secretaris der Commissiën voornoemd, gedurende de bureau-uren van 10—12 *v.m. en van* 2—4 *ure n.m.*

Schriftelijk wende men zich tot den heer *G. C. A. de Witt, de Perponcherstraat* 93.

III. *Van de 5e Commissie.*

Druk kunnen wij tot heden toe het bezoek aan onze *Tentoonstelling in de Gothische Zaal* niet noemen. Het groote publiek stelt in al die Oost-Indische Kunstnijverheid nog weinig belang, doch zooveel te grooter is de belangstelling van vakmannen kunstenaars, etnographen en andere mannen en vrouwen van studie en kennis.

Uit Parijs kregen wij het bezoek van den heer P. Decharme, attaché aan het Kabinet van den Minister van Koloniën, die door het Ministerie was gezonden. Uit Dresden, dat van den heer Oswald Richter, assistent aan het Koninklijk etnographisch Museum.

Beide bezoeken zijn waarschijnlijk het gevolg van ons pogen, om de tentoonstelling overal in het Buitenland bekend te maken; wij vonden bij die poging veel hulp van onze Consuls in de verschillende groote steden van Europa.

Van het Koloniaal Museum te Haarlem, werd ter uitreiking aan belangstellenden voor de tentoonstelling ontvangen: eene brochure „Over nieuwe proeven van batik-techniek in Nederland" door Herman A. I. Baanders met „Beschrijving van eene proeflap, als voorbeeld van batik-verwen in zes kleuren" door Meta Weerman.

In verscheidene groote dagbladen zijn belangrijke beschrijvingen opgenomen van hetgeen er in de Gothische Zaal te zien is; nog te meer verwondert het ons daarom, dat het bezoek niet drukker is.

Wij hebben aan een onzer medewerkers verzocht om een verslag der tentoonstelling voor ons blad saam te stellen bestemd voor de leden buiten Den Haag, die niet in de gelegenheid waren ze te komen zien.

VARIA.

De Indische Gids. De redacteur van de Indische Gids heeft volkomen gelijk, als hij zegt, dat hij het twistgeschrijf tusschen den heer Mr. Piepers en ons in „den Controleur" vervelend heeft gevonden. Wij zijn het geheel met hem eens en nog vóór wij zijn goeden raad gelezen hadden, kwamen wij tot het besluit om er verder door zwijgen een eind aan te maken. Hij vergunne ons echter de opmerking, dat wij de nuttige strekking zijner recensie niet begrijpen, omdat de Indische kennis van het publiek of van zijn lezers er zeker niet door wordt vermeerderd en hij, als lid onzer 4e commissie, de redactie rechtstreeks had kunnen terechtwijzen, wanneer, naar zijn zienswijze, zij verkeerd had gedaan door in te gaan op 't geen Mr. Piepers in „den Controleur" had geschreven. Dat kolonelschap van onzen redactie-voorzitter heeft er toch zeker volstrekt niets mee te maken. Het was niet de gepensionneerde, maar de voorzitter der 4e commissie, die voor O. en W. opkwam.

Wij zullen ons echter zonder eenige verdere tegenspraak de opgeloopen veroordeeling laten welgevallen, in de hoop dat, na dezen aanval op ons schrijven buiten „Oost en West", de redactie van de I. G. ook verder hare belangstelling in het orgaan en in ons werk zal willen toonen, door in haar maandschrift, dat toch de leidsman moet zijn van hen, die weten willen wat op 't gebied van Indië en van Indische litteratuur omgaat, ook haar oordeel uit te spreken over de wijze, waarop de Vereeniging tot nu toe heeft getracht uitvoering te geven aan het werk, dat zij statuair heeft op zich genomen en over den arbeid, die door hare commissiën wordt verricht. Wij hopen vooral op een kritiek, die ons vooruit helpt. Waar zij fouten vindt, wijze zij ons tevens den beteren weg. Wij mogen dit vorderen, zou ik bijna zeggen, waar wij geheel op het voetspoor van den I. G. trachten om, „door betere voorlichting van het gansche Neder-„landsche volk den grooten volkswil te leiden „naar een goed begrip van eerlijk koloniaal be-„heer."

* * *

Een eeuwig refrein. In het Algemeen Handelsblad van Dinsdag 13 Augustus, eerste blad, is als hoofdartikel opgenomen de klacht, dat veel verbeteringen in Indië niet tot stand

FEUILLETON.

De Garebeg Moeloed.

(Overgenomen uit het *Bataviasch Nieuwsblad.*)

Om kwart over tienen des morgens verzamelden zich de burgers, officieren, hoofden van inheezen en vreemde oosterlingen ter residentie-ize te Soerakarta om, zooals het heette, den ident naar den kraton te vergezellen en het as er een foule van zwartgerokte heeren en chitterende uniformen. De nieuw gedecoreerden, waaronder prins Mangkoe Negoro en de rijks-bestuurder, droegen hun ordeteekens.

Even over half elf traden de beide Siameesche afgevaardigden binnen in groot marine uniform. Weldra werden de deuren van de binnengalerij opengeworpen en verscheen de resident met het commandeurskruis en sautoir om den hals. Juist om half elf kwam de boodschap van Z. M. den soesoehoenan om den resident en de aanwezigen uit te noodigen de plechtigheid bij te wonen.

Die boodschap werd door een javaanschen groote overgebracht, de woorden, het aantal te maken buigingen, de plaats van den resident, met rechts en links van zich prins Mangkoe Nagoro en de plaatselijk militairen commandant alles is in de kleinste bijzonderheden voorgeschreven.

Een paar minuten later bracht een lange rij van rijtuigen de gasten naar de Stinggil. Wij reden door de en haie opgestelde troepen van den soesoehoenan in de oude flankeursuniform van vijftig jaar geleden, oude kerels, die nauwlijks de kracht hadden behoorlijk een geweer te dragen, gecommandeerd door officieren, die met een zeker air van gewicht en een zekere nonchalance met een lichte sabelbeweging den groet beantwoorden. Natuurlijk tallooze vaandels.

En op zij van de troepen een onafzienbare massa inlanders in voortdurende beweging, zoodat de geheele aloon-aloon zwart zag van de menschen, die zich weinig aan den fijnen motregen stoorden, welke gelukkig weldra ophield om plaats te maken voor een schitterend blauwen hemel met het brandend heete indische zonnetje. En het merkwaardige: bijna alle mannen droegen lange rottan-zweepen, aan welker uiteinde lange slieren annanasvezels hingen. Bij den gang van den soesoehoenan naar de moskee begint de gamelan en de inlander zijn zweepje te vlechten. Heeft hij den slag van de zweep klaar vóórdat de gamelan ophoudt, dan heeft hij veel toenoeng bij het karbouwendrijven, dus bij den landbouw. De vrouwen weven het een of ander dat zij ook af moeten hebben, vóórdat de laatste toon van de gamelan geslagen is. Gebeurt dit, dan zijn zij ook gelukkig in het huishouden. In dat bijgeloof ligt iets kinderlijks en het is niet van eenige bekoring ontbloot.

Wat mij vooral verbaasde, was de aanblik van den aloon-aloon, die om tien uur 's nachts nog vol kramen, tentjes en spellen stond, hel verlicht door duizenden lampjes en waartusschen zich een ontelbare menigte sekatenbezoekers bewoog; en thans was van dat alles geen spoor te bekennen. Om twaalf uur begon men den boel af te breken en in te pakken en om zes uur 's morgens was de aloon-aloon als schoongeveegd, het opbreken van de sekaten diende om den weg vrij te maken, dien de soesoehoenan moest doorloopen om naar de mesdjid te gaan.

Voor de Stinggil, zaten alle regenten nedergehurkt en voor hen op een matje de rijksbestuurder, die hier de bevelen van zijn heer afwachtte. Nadat de resident zich hier overtuigd had, dat alle gasten tegenwoordig waren, begaven wij ons n optocht naar de pendoppo, waar de soesoehoenan ons opwachtte. De tocht ging eerst door de Stinggil, naar Njai Stam, het heilige kanon in een glazen huisje bewaard, bedekt in een kostbaar kleed om het aan onbescheiden blikken te onttrekken. Dat kleed was voor deze plechtige gelegenheid een weinig opgelicht en wij konden de geel gekleurde affuitraderen ontdekken. Njai Stam ligt in onverschillige rust verzonken en zag reeds sedert tientallen van jaren bij elke garebeg eenzelfden stroom van bezoekers langs zich heen trekken. De sage loopt dat Njai Stam elken Vrijdagnacht huilt. Waarom is nog onbekend.

Wij moesten door drie poorten heen, vóórdat wij aan de pendoppo kwamen. De ruimte tusschen die poorten was aan weerszijden door troepen van den soesoehoenan afgezet, in de meest grillige uniformen gestoken; achter elke poort was een muziekcorps opgesteld dat, zoodra de kapelmeester de groote gouden residents-pajoeng opmerkte, onmiddellijk met het volkslied inviel, terwijl de troepen de geweren presenteerden en het vaandel (een stuk doek van onbestemde kleur met allerlei hierogliphen er op) zich ter aarde neeg. Voor de laatste poort werd de resident ontvangen door de broeders van den soesoehoenan in groot javaansch ornaat gekleed, die hem naar binnen geleiden. Op de bovenste trede van de pendoppo stond de soesoehoenan ons te wachten. Hij bood den resideht een arm en geleidde hem naar den voor hem bestemden zetel, links van zijn eigen zetel.

Links van den resident in een richting loodrecht op de richting der zetels van resident en soesoehoenan, namen de andere broeders van den soesoehoenan plaats en daartegenover in twee rijen prins Mangkoe Negoro, de plaatselijk militaire commandant, de assistent residenten van de residentie Soerakarta, de beide Siameesche afgevaardigden en de secretaris van Soerakarta

Achter deze rij de officieren van het garnizoen en van het legioen van Mangkoe Nagoro; daar achter weder de in zwarten rok gekleede ingezetenen van Solo en andere genoodigden, die de plechtigheid bijwoonden.

Het was heerlijk koel in de pendoppo, eenigszins laag, geschraagd door donkerbruin geverfde stijlen, met goudblad belegd: de spiegelgladde marmeren vloer bestaat uit drie met een verschil van drie decimeters in hoogte, aangebrachte verdiepingen, op welker randen de stijlen rusten. Wat een verrassend mooien indruk moet de pendoppo niet maken, wanneer de honderden lampen en luchters zijn aangestoken! Het licht weerkaatst op het marmer, het goud schittert en fonkelt in rijke kleurenpracht terug uit de kristallen lampenhangers.

Voor mij uitkijkend, merkte ik een vijf en twintigtal jonge vrouwen, dicht bij elkander gehurkt, allen precies gelijk gekleed in een groene met goud gestikte sarong. Als Boedhabeelden zaten ze voor ons, onbewegelijk en slechts nu en dan een schitterblik uit de prachtig donkere kijkers verried het leven in die sierlijke, slanke gestalten welke een beeldhouwer tot model konden strekken. Het bovenlijf bedekt door de kemben van dezelfde stof als de sarong, de mollige ronding der fijne schouders en buste bloot latend.

Het blauwzwarte haar, versierd met melati en tjempaka in een groote kondeh opgemaakt, omlijstte de lieve gezichtjes met groote droomoogen. Verderop, waar de pendoppo zich voortzette in de dalem, de vrouwen verblijven, de Toewan Ratoe, op een tapijt gezeten en achter zich de talrijke bijvrouwen van den soesoehoenan en de vrouwelijke bedienden, alles wederkaatst in groote spiegels, zoodat het den indruk maakte of er duizenden vrouwen gezeten waren. De soesoehoenan droeg het javaansch costuum, een

komen door het eeuwige refrein *dat men het geld nuttiger zou kunnen besteden.* Gewezen wordt er op, dat het o. a. sommige invloedrijke adviseurs heeft gediend bij het bestrijden der irrigatiewerken in de Solo-valei en dat het ook nu weer dienst doet, om de afschaffing der heerendiensten op Java den hals te breken. En dat refrein wordt niet gehoord alléén in Nederland zegt het blad, maar 't wordt ook door de Indische pers meegezongen. Van de afschaffing der heerendiensten sprekende, zegt b.v. het Soerb. Hbl. van 22 Juni, dat men de daartoe noodige uitgaven in den Haag niet wil toestaan en dan voegt het er bij „wij gaan hier„mede accoord, zoolang nog tal van dringende „belangen om geldelijke redenen verwaarloosd „worden."

„Oost en West" gaat geheel met het Algemeen Handelsblad mee, waar het in 't algemeen wijst op de juistheid van het zeggen: *le mieux est l'ennemi du bien*, maar de ondervinding leerde ons, dat die waarheid aan Oost-Indië niet méér ten nadeele komt dan aan eenig ander land.

Het is ons ook nimmer opgevallen, dat de Indische pers zou mee doen in een koor, dat 't goede wil uitstellen om 't betere te krijgen, maar wordt er somtijds raad gegeven in die richting, dan is dit een natuurlijk gevolg van de schriele toebedeeling op 't magere budget, dat buitengewone werken doet betalen uit de gewone middelen en daardoor werkelijk tal van billijke wenschen onvervuld laat.

Wij kunnen ook niet toegeven, dat de galm van het bedoelde refrein invloed uitoefent op Minister en Kamers en dat het vele, dat in Indië ongedaan blijft, dáárvan het gevolg zou zijn. Wel geloven wij, dat voor het nalaten van nuttige verbetering de bewering, dat er iets beters zou te doen vallen, soms even als bij de Solowerken voor argument kan dienen en op dien grond stemmen wij in met het Handelsblad, als het de goedgezinden waarschuwt.

* * *

De kleine landbouw. Onder de middelen, die dienen kunnen om de mindervermogende blijvers in Oost-Indië een goed middel van bestaan te bezorgen, behoort ongetwijfeld het uitgeven van kleine stukken grond voor eigen landbebouwing, waartoe de Indische Regeering heeft besloten. In een der Indische bladen lazen wij de zeer juiste bedenking van Dr. van Lingen, dat het door de Regeering genomen besluit geen doel zou treffen, wanneer er geen middelen werden beraamd, om aan de landbouwers geld te verschaffen voor den aankoop van landbouwwerktuigen en andere zaken, die noodig zijn om het bedrijf te kunnen beginnen en volhouden. Particuliere geldinstituten, zullen tot het geven van voorschotten wel niet te vinden zijn en het eenige, wat er op zit, zou dus zijn het geven van voorschotten uit 's lands kas.

Hiermee geheel instemmende lezen wij met genoegen in de „Indische Kroniek" van „Hollandia" en ook in andere bladen, dat de Regeering ten einde den kleinen land- en tuinbouw te bevorderen een landbouwcrediet zal invoeren. Dit zal dan echter niet zijn ten behoeven van Europeanen alléén, maar vooral ook ten gerieve en ten bate van den thans aan allerlei soort van woekeraars prijs gegeven inlander.

* * *

Abdul Rivai. In het Algemeen Handelsblad van 13 t/m 17 Aug. komt als feuilleton voor een stuk van ons medelid Abdul Rivai getiteld: „Het geloof der inlanders in Indië", dat wij ten zeerste ter lezing aanbevelen. Hij eindigt zijn opstel met de volgende aanbeveling:

„Velen zullen na kennisname van het bovenstaande wellicht zeggen:

„Het Indische volk mag niet langer aan den invloed van de Ilmoes overgelaten worden, mag niet langer prijs gegeven worden aan dit „Ongeloof", dat zeer verderfelijk werkt op zijn denken".

Wat is hieraan te doen?

De leer van Christus is om vele redenen nog niet in staat het ervan te bevrijden, ook de Islam blijkt er totaal machteloos tegen te zijn.

Het eenige middel, om tot het gewenschte resultaat te komen, is het volk de noodige ontwikkeling te geven.

Met wijlen den heer Holle zeg ik:

„Als gij het fanatisme der bevolking wilt fnuiken, moet gij haar iets in de plaats geven voor het geestelijke brood, dat ze van hare priesters ontvangt. Gij moet scholen oprichten; door onderwijs alléén kunt ge het bijgeloof doen wijken; onderwijs in het lezen is de eenige weg om nuttige kennis te verspreiden.

En ik ben zoo vrij hieraan toe te voegen:

Ja! onderwijs, waar en degelijk onderwijs moeten de inlanders hebben. Geen halfheid, zooals nu.

Zeker! lezen, veel lezen moeten zij; maar dan moet gezorgd worden, dat er boeken, nuttige boeken zijn, geschreven in hun ware taal. Geen boeken, waarin alléén fabelen en verdichtselen als de vertellingen van „Duizend en één Nacht", de eentonige „Reis van Abdullah bin Abdulkadir" en meer dergelijke, die bovendien nog vaak in het Arabisch of Hollandsch Maleisch geschreven zijn, maar nuttige en leerzame werken, die den inlander tot denken en opmerken drijven, boeken over populaire natuurkennis, exacte wetenschappen, volkenkunde, vooral van Nederland enz. geschreven in de taal, die dagelijksch door hem gesproken wordt en die hij gebruikt in zijn „Pantoens en Sjairs".

Zegt, geachte lezers, aan uw taalgeleerden, die reeds zooveel taal- en woordenboeken van de Polynesische talen geschreven hebben en nog trachten te schrijven, zegt hun, dat zij nu voorloopig ophouden met het werk; dat door het volk slechts van die taal, waar 't het ware gevoel voor bezit goed gebruik kan worden gemaakt; zegt hun, dat zij ophouden met den nutteloozen strijd over de „perfectieve en imperfectieve handeling" van het werkwoord in de Maleische taal enz. enz., en geeft hun in overweging hun tijd te besteden aan het schrijven van nuttige boeken voor de inlanders, om het Indische volk te leiden in het beschaven van zijn ware taal en het daarin te leeren denken en schrijven.

Zendt naar Insulinde, den zich om den evenaar heenslingerenden smaragdgordel, zendelingen, die voelen voor dit volksonderwijs, zooals gij thans mannen uitstuurt, die voelen voor hun zendingsroeping en de leer van Christus ingang trachten te doen vinden bij dat volk.

Dan zult gij eenmaal geen 375000 grootendeels domme en bijgeloovige inlandsche Christenen tellen in „uwe" rijke en schoone Oostindische Bezittingen, zooals nu het resultaat is van honderden jaren arbeid uwer Christelijke missie, maar dan zullen vele millioenen ontwikkelde inlanders u dankbaar zijn voor hunne beschaving.

Uit eigen beweging zullen zij dan naar uw Bijbel grijpen; Uw God tot de hunne maken.

En uw nageslacht zal opzien met eerbied tegen uwen verheven arbeid en als „heilige poesaka" aanvaarden uw kostbare nalatenschap. „Uw Koninkrijk kome!"

NIEUWSTIJDINGEN.

H. M. de Koningin Moeder bracht Dinsdag n.m. een bezoek aan de tentoonstelling van O. Indische weefsels, Javasche batiks en Oud-Indische meubelen in de Gothische Zaal. Met de grootste belangstelling werd alles door Hare Majesteit bezichtigd en bij Haar heengaan betuigde Zij aan de Presidente en aan den Heer G. P. Rouffaer, die de noodige inlichtingen hadden gegeven, dat Zij hetgeen Zij gezien had prachtig vond en dat het jammer was, dat het tentoongestelde niet meer de belangstelling opwekte van het puhliek. Zij schreef dit daaraan toe, dat bij het onderwijs in Nederland, op de kennis van Indië zoo weinig werd gelet en de jeugd van onze koloniën al niet veel meer leert dan b.v. van China. Dit had de Vorstin ondervonden, toen Hare Majesteit de Koningin studie van Indië zou maken; hetgeen daarvan in de leerboeken te vinden is, bleek volkomen onvoldoende. Zij hoopte, dat de Vereeniging „Oost en West" er in zou mogen slagen, om meer gevoel voor de Koloniën bij het volk op te wekken.

In de tentoonstellingszaal was door de commissie ter eere van het Hooge bezoek een Sedeka-Boemi (offermaaltijd voor 't heil van 't land) aangericht en ook aan die bizonderheid uit het leven en doen der inlanders, werd door H. M. volle aandacht geschonken.

* * *

Z. E. de heer Jhr. Mr. T. A. J. van Asch van Wijck, Minister van Koloniën, bezocht Maandag namiddag 19 Augustus, de tentoonstelling in de Gothische Zaal en gaf zijn groote ingenomenheid te kennen met het streven onzer Vereeniging om de Indische kunstnijverheid op den voorgrond te brengen en de belangstelling van Nederland en van het overige Europa daarvoor op te wekken.

Ook de Minister was van meening, dat het bevorderen van nijverheid en kunst een der krachtige middelen zal zijn, om de welvaart van den inlander te vermeerderen.

* * *

Wilhelminaschool. — Plaatsgebrek heeft ons tot nog toe verhinderd, het gansche program dezer school op te nemen. In de Indische bladen lezen wij, dat aan de examens voor de school druk is deelgenomen. Voor de afdeeling B, de technische, hadden zich 85 kandidaten aangemeld, waarvan 13 niet opkwamen, zoodat er 72 aan het examen deelnamen; daarvan werden 38 toegelaten.

* * *

Uit de Indische Kroniek van Hollandia. — De Regeering heeft den Resident van Semarang gemachtigd voor ruim *f* 200,000 Saigon-rijst aan te koopen, ten einde in den nood in Djoeana te voorzien en *f* 9600 ter zijner beschikking gesteld om daaruit voorschotten te verleenen aan de inlanders tot het aankoopen van zaai-padi.

De residentie Kedirie, pas getroffen door den Keloet-ramp, heeft nu weer zwaar geleden door bandjirs. Een groot aantal huizen werden weggespoeld, terwijl eenige inlanders verdronken. Vooral de aanplant van tweede gewassen heeft veel schade geleden.

* * *

Onderzoek omtrent het Pauperisme op Java en Madoera.

„Het Bondsblad" schrijft:

Uit alleszins betrouwbare bron vernemen wij, dat op last van den gouverneur-generaal een onderzoek zal worden ingesteld omtrent den toestand der financieel van minder bevoorrechten op Java en Madoera.

Door tusschenkomst van den directeur van onderwijs, eeredienst en nijverheid zullen aan de hoofden van gewestelijk bestuur op Java en Madoera de noodzakelijke inlichtingen gevraagd worden ten einde een betrouwebare statistiek te erlangen omtrent hen wier inkomen (a) f 100, (b) f 75 en (c) f 50 bedraagt. Dat onderzoek zal zich uitstrekken tot den leeftijd, de geboorteplaats, ouders, het gezin, het beroep, de inkomsten, het schoolbezoek en de opleiding der kinderen, de levenswijze, godsdienst, gezondheidstoestand, woning, genoten onderwijs en kennis van het Nederlandsch, vermoedelijke oorzaken van financieelen achteruitgang, enz. Ten opzichte van het gezin komt in aanmerking het genuwd of ongehuwd zijn en het al of niet in concubinaat leven, de landaard, waartoe de concubines behooren, de leeftijd waarop de betrokkenen in concubinaat zijn gaan leven. Bij de levenswijze moet gelet worden op: misbruik van opium of sterken drank, prostitutie, dobbelspel, omgang met Europeanen, dan wel met inlanders. Wat het genoten onderwijs aangaat, zal gelet worden op examens, op het spreken der Nederlandsche taal, dan wel bij voorkeur der Maleische taal.

Ten einde de noodige gegevens te erlangen, kunnen bijzondere commissies worden ingesteld, deze kunnen zich wenden tot officieele personen, maar ook tot inrichtingen, zooals de Indische Bond, Soeria Soemirat enz. en natuurlijk tot de betrokken personen zelf, mits op geenerlei wijze aanstoot wordt gegeven door dat onderzoek.

Wij gelooven, dat de Regeering met dit onderzoek den juisten weg heeft ingeslagen; wil men een toestand verbeteren, dan dient men eerst alle bijzonderheden omtrent dien toestand te kennen, de oorzaken en den omvang der armoede, enz. Terwijl wij de Regeering een volkomen succes teewenschen met deze poging om het lot der paupers te verbeteren, kunnen wij niet nalaten hierbij mede te deelen, dat de afdeeling Meester Cornelis van den Indischen Bond reeds eenigen tijd geleden het initiatief tot zulk een onderzoek heeft genomen.

Wellicht is deze afdeeling reeds in staat belangrijke gegevens te verschaffen en de Indische Bond mag door de commissie geraadpleegd worden.

* * *

In het wekelijksch overzicht van het Soer. Hbld. lezen wij:

„Herhaaldelijk reeds is in ons blad gewezen op de onzinnige *vrije immigratie in Nederlandsch-Indië van Chineezen*, die hier berooid aankomen in de hoop fortuin te maken en, na eenige maanden volkomen ontnuchterd, op kosten van het land naar Singapore moeten worden teruggezonden. Voor sommige reederijen is dit een voordeelig zaakje, maar het belang van het land — daar zal men 't wel over eens zijn — weegt zwaarder. Om het kortweg te zeggen: het is immoreel zulke Chineezen in Singapore aan te raden hier te lande hun geluk te beproeven.

„Dit kwaad neemt steeds grootere afmetingen aan. Er gaat letterlijk geen week voorbij, dat de stroomen van Chineesche paupers naar Soerabaja en van Soerabaja elkaar niet kruisen. Zoo werd dezer dagen nog per „Nam Yong" een factuurtje van 50 Chineezen, die hier geen bordje rijst konden veroveren, naar Singapore teruggezonden.

„Hoe lang moet dit nog duren? Bedriegt ons geheugen ons niet, dan zou de Nederlandsche consul te Singapore onze regeering van advies dienen, hoe de stroom van „ongewenschten" te keeren zal zijn. Doch wij merken niet, dat in dezen iets gedaan wordt. Is misschien het bedoelde advies onder het loodje geraakt? Dat men het er dan „met spoed" onder weg hale en beperkende bepalingen vaststelle op de immigratie van Chineezen, die geacht mogen worden niet in hun onderhoud te kunnen voorzien."

* * *

„Het is te verwachten dat, wanneer in Djambi de binnenlandsche verhoudingen beter door ons zullen zijn geregeld, voor vele takken van industrie een nieuw arbeidsveld zal worden geopend. Bijna zeker zal de *goud-industrie in de bovenstreken* kunnen worden uitgeoefend. De nog onlangs op de gedoode aanvallers van Soeroelangoen buitgemaakte wapenen, waaronder ik o. a. een groote kris zag met zwaar massief gouden gevest, geven aan dit idee veel waarschijnlijkheid. Voor het vinden van petroleum moet men meer in de benedenlanden, grenzende aan de Bajoeng-Lentjirstreek zijn. De heer Knoops gaat dezer dagen, vergezeld van een paar boormeesters, over land een reis naar Djambi maken, ten einde zich al vast van een en ander op de hoogte te stellen. Als de onrustige toestand van het land ten minste geen wijziging in zijn plannen heeft gebracht."

Wij nemen dit bericht over uit den Rotterdammer, er bijvoegende, dat wij hopen, dat die betere regeling der binnenlandsche verhoudingen zal kunnen geschieden *zonder verder bloedvergieten.*

* * *

Rijstnood. — In Kedoe, de dichtstbevolkte residentie van Java, is, naar wij vernemen, de nood hoog gestegen, geen wonder, waar de bevolking bezocht werd door allerlei tegenspoed, als wij onlangs reeds mededeelden.

De rijst, zoo schrijft men ons uit Magelang, is duur geworden, stijgt steeds in prijs en wordt voor den kleinen man onbereikbaar. Het beste bewijs hiervoor zijn de diefstallen uit armoede of. . . . honger. De hongerlijders stelen gekookte rijst en andere levensmiddelen, om vóór alles aan hun behoefte aan voedsel te kunnen voldoen; de armen stelen bosies padie en dergelijke kleinigheden, zaken van enkele centen waarde — ook al om een bete broods te kunnen koopen.

Voor de politierol gebracht bekennen deze lieden hun diefstal uit armoede te hebben gepleegd. En de gevangenis bergt niet zelden zeventig tot tachtig van zulke lieden, veroordeeld, *omdat zij stalen — uit honger!*

Deze menschen hebben althans te eten als veroordeelden, maar wie bepaalt het getal dergenen, die nog niet tot dat uiterste vervielen en nòg honger lijden?

Zoo onze zegsman goed is ingelicht, is hulp, *dadelijke hulp, hier een gebiedende eisch.*

* * * (Bat. Nbld.)

Hulp aan noodlijdenden. — De Locomotief bericht: Naar wij vernemen, heeft de resident van Semarang, behalve het beschikbaar stellen van rijst tegen den laagst mogelijken prijs, aan de bevolking van Djoeana ook bevelen gegeven ondersteuningswerken uit te voeren, waardoor zij in de gelegenheid wordt gesteld geld te verdienen, ten einde zich rijst te koopen. De Waterstaat in genoemde afdeeling is reeds druk bezig met opnamen etc. van de werken; men vermoedt, dat ze dienstbaar gemaakt zullen worden aan de verbetering van de communicatie met de reede.

---

zwart fluweelen buis, schitterend van ordeteekens, en daarover heen het breede blauwe lint en écharpe der kroonorde van Siam.

Het hoofd was gedekt door een afgeknot kegelvormig hoofddeksel van een lichtblauwe doorschijnende kleur. Achter hem waren de vrouwelijke waardigheidbekleedsters, gewezen bijvrouwen van den vorigen soesoehoenan, allen met rooden band met breed goud galon om den hals. Ook vrouwelijke dwergen merkte ik daaronder op. Verder vrouwen, die de rijkswapens droegen, bestaande uit groote gouden schilden met edelgesteenten omzet, lansen, zwaarden, sabels, geweren, enz. rijk met goud en edelgesteenten ingelegd. Voor den soesoehoenan aan den ingang van de pendoppo, de jongere broeders van Z. Hoogheid, in javaansch costuum gestoken.

Het muziekcorps van den rijksbestuurder speelde het volkslied bij het binnenkomen en toen wij gezeten waren begon de gamelan. De weeke klaagtonen van de rebab' als het teeder, schuchter verlangen van een jonge maagd: daarop de zilverklanken van die bendei, die de melodie overnam, dan de mooie senore kopertonen van bonangan kenong als een geluid van gouden bokalen, daartusschen van tijd tot tijd de zware metalen stem van de gong, dreunend, galmend ver uit. Er ligt een onwederstaanbare bekoring in die gamelanklanken, dwingend tot luisteren, zacht aanruischend als van ver af, om langzamerhand in kracht en gloed aan te zwellen tot een verrukkelijke mengeling van klanken en plots neder te vallen, wanneer men slechts de heerlijk zuivere, zilvertonen van de benoer hoort, zacht en liefelijk, begeleid door het klagend geluid van de rebab, die met een snik eindigt.

Gedurende het korte oogenblik, dat wij zaten, werden als een soort van hulde tjempakabloemen aan de gasten gepresenteerd. De soesoehoenan stond daarna op, nam den arm van den resident en nu formeerde zich de stoet om naar de Stinggil te gaan. Kort van te voren waren de kreupelen, lammen en gebochelden, in kleurige kleederdracht, een soort van narrenstoet, reeds daarheen gebracht.

Vooraan liepen de vijfentwintig meisjes, daarachter de draagsters der rijkswapens, daarna de prinsen van koninklijk bloed en achter deze de soesoehoenan en de resident gedekt door de groote gouden pajoeng van den keizer. Achter hen weder de vrouwelijke waardigheidsbekleedsters enz. terwijl de stoet gesloten werd door de europeesche autoriteiten, officieren en burgers. De gang naar de Stinggil geschiedde onder het spelen der verschillende muziekcorpsen en het galmen der gamelan. In de Stinggil namen soesoehoenan en resident plaats op hun zetels en achter en op zij de de drom van vrouwen, welke zoo even den stoet vergezelde. Vóór en ter zijde van den soesoehoenan hield een der vrouwen den koninklijken sirihspuw-pot gereed. Onder aan de treden van de verhevenheid, waar soesoehoenan en resident zaten, namen wij plaats en tusschen de rijen stoelen in zaten in rood costuum de aan de rijksregeering verbonden dienaren gehurkt. De Stinggil was aan de overzijde, binnen het massieve ijzeren hekwerk, waar oude zware vuurmonden van zeker al een paar eeuwen geleden, uitsteken, afgezet met keizerlijke troepen. En wanneer men door het hek ziet, over de koppen heen naar den aloen-aloen, dan werd het oog geboeid door de duizenden menschen, die er stonden, terwijl de weg naar de mesdjid afgezet was met troepen van Zijne Hoogheid. In de verte te midden van droomerige klapperpalmen de helwitte koepel der moskee met haar sierlijke minarets, badende in een zee van licht, scherp zich afteekenend tegen een diep blauwen hemel. Men krijgt een goed denkbeeld van de aanbidding, van de wijze waarop dit volk zijn vorst aanbidt, pakoe Boewono den spijker der wereld, de heer van het geloof, tronend te midden zijner onderdanen in deemoed om het aanschijn van dien vorst nedergehurkt, wien het slechts een woord kost om die duizenden en duizenden te bezielen met oostersch fanatisme, op te zweepen tot woeste daden van geweld. Men neemt dan ook altijd den voorzorgsmaatregel, wanneer de civiele autoriteiten en officieren in den kraton zijn, om den troep in het fort te consigneeren; de poorten van het fort worden gesloten en de bruggen opgehaald, terwijl de kapitein en de luitenant van piket in het fort moeten blijven tot de terugkomst van den plaatselijk militairen-commandant.

Na een poos gezeten te hebben, begon een merkwaardige optocht, het defileeren der regenten van het geheele rijk voor hun vorst, voorbijtrekkend met den javaanschen pas op de maat van de gamelan. Een eigenaardig gezicht al die rijksdienaren, jongen en ouden te zien voorbijschuiven met dien bijzonderen gang. Achter dezen stoet kwam een vierentwintigtal groote pyramiden van eetwaren, van een hoogte van ongeveer twee tot twee en een halven meter, op een houten stelling en elk door twintig man gedragen. Sommige stellingen hebben een omgekeerd pyramidalen vorm, die van een koekoesan waarboven een verzameling van koeken als paddestoelen oprijzen. De verschillende districten leveren elk zoo'n pyramide, die van binnen hol is, doch ondersteld moet worden gevuld te zijn met rijst. Deze pyramiden van eetwaren werden naar de moskee gebracht, om daar door de priesters gezegend en vervolgens onder het volk verdeeld te worden. Bij andere garebegs komt altijd de rijksbestuurder den soesoehoenan berichten, dat het volk gespijzigd is; nu bleef dit achterwege. De stoet werd gesloten door een groot aantal hadji's, die mede ter moskee togen. Allen marcheerden op denzelfden eentonigen gamelandreun.

Nadat de stoet voorbij was, begonnen de officieele, voorgeschreven toosten op Z. E. den Gouverneur-Generaal, den soesoehoenan en den resident.

Met blijkbaar welgevallen hoorde de soesoehoenan bij zijn titels, dien van grootkruis der kroonorde van Siam volgen. Elke toost werd begroet en gesloten door een salvo geweerschoten en onder het gebulder van het geschut.

Nadat het officieele programma geheel afgewerkt was, stond de resident op, nam afscheid van Z. M. en begaf zich met de gasten naar huis. In vroeger jaren geleidden de Europeanen den soesoehoenan bij de garebeg moeloed in de Taoen Dhal, altijd naar de moskee, waarbinnen zij plaats namen, terwijl de soesoehoenan dan zijn godsdienstplichten vervulde, doch nu is dit op verzoek van Z. M. afgeschaft.

Ik bleef nog onder bij de poort van de Stinggil wachten, om Z. M. zich naar de moskee te zien begeven.

Voorafgegaan door massa's troepen, voorbij defileerend in de javaansche pas, door dienaren, thans mannen, die de rijkswapens droegen, en allerlei in koper voorgestelde dieren, verder boogschutters, de rijksgrooten, de broeders van Z. M., schreed de vorst onder zijn gouden pajoeng langzaam naar de mesdjid. En het volk achter de troepen staande, hurkte weder met vrome eerbied starend naar zijn vorst. Ik spreek van de orang ketjil.

Het was intusschen half twee, toen ik den soesoehoenan hoorde terugkeeren, onder het gedonder van het geschut en ratelende salvo's.

Onze taal en de zending op Java.

Slechts twee en een half jaar verbleven wij in de binnenlanden — *«Java proper»*, zouden de Engelschen zeggen. Doch moge deze tijd kort zijn, kennis der landstaal en groote belangstelling in land en volk stelden ons in staat, om meer te zien en op te merken, dan menig ander, die, onverschillig onder de Javanen levende, er tien of meer jaren doorbracht.

't Was ons in dien tijd gegeven meer dan eens 't werken en streven der zending en haar resultaten gade te slaan. Herhaalde malen ook konden wij waarnemen, hoe in 't algemeen de ambtenaren bij 't Binnenlandsch Bestuur — wij behoorden zelf tot het korps — van die zending afkeerig zijn. Ook bleek het ons telkens, hoe de verbreiding onzer taal onder de inlanders bij onze collaga's en chefs als ongewenscht, ja, zelfs gevaarlijk werd aangemerkt. 't Eene houdt trouwens verband met het andere. Men is op Java onder de ambtenaren — en evenzeer onder particulieren — tegen het «europeanizeeren» van den inlander: Christen worden en Hollandsch leeren leiden in die richting, dus zijn ze verkeerd. Zoo redeneert men veelal.

't Onzinnige van zulk een opvatting leerde ons eerst ons gezond verstand en later ook onze ondervinding.

't Was daarom met volkomen instemming, dat wij onlangs het artikel «Lijdelijke tegenwerking» in 't Handelsblad over dit zelfde onderwerp handelende, lazen.

Toen bewuste circulaire over 't Hollandsch spreken der hoofden van het Opperbestuur in Indië uitging, waren de couranten ook dadelijk klaar met aanmerkingen. In een artikel in de Java-bode (December 1890) betoogden wij toenmaals reeds, hoe dwaas deze tegenwerking was, en wij hadden de voldoening hier en daar in invloedrijken kring instemming te vinden.

Een enkel woord moge ook thans ter zake dienen.

Onze taal is voor den Javaan de sleutel tot de Westersche beschaving. Men moge nu redeneeren zooals men wil, onze beschaving voor den Javaan als individu, volstrekt niet verkieslijk achten boven den toestand van domheid, waarin hij daar zonder verkeert; zoolang het ons streven is ons gezag op Java hoog te houden en vaster te grondvesten, moeten wij trachten den Javaan voor onze beschaving te winnen, want onze denkbeelden moeten hem eigen worden- anders blijft hij ons vreemd. En onbekend maakt hier zeker onbemind. De Javaan *begrijpt* ons veelal niet. En, nog eens: waar men elkaar niet begrijpt, kan geen wederzijdsche genegenheid bestaan; terwijl het ware gezag toch daarop steunen moet, wil het op den duur stand houden. Zoolang als dit laatste noodig zal wezen. Want eenmaal moet de tijd komen, dat de Javaan zichzelf zal kunnen regeeren.

Engelsch, Fransch of eenige andere «kultuur-taal» moge meer verbreiding hebben dan de onze, nu het Hollandsch eenmaal de taal van 't heerschende volk op Java is, kan men niet redelijker wijze tegenspreken, dat onder de «sleutels» tot het westersche leven, ons idioom voor den Javaan de aangewezene is.

De achtereenvolgende regeeringen hebben dit voor den inlander in geheel Indië reeds lang erkend. Waarom anders onderwijs in onze taal aan de scholen voor zoner. van inlandsche hoofden, en een tijd lang ook op de kweekscholen voor inlandsche onderwijzers? Waarom anders den hoofden van plaatselijk bestuur de bevoegdheid gegeven inlanders op de Europeesche scholen toe te laten?

Is het dan niet dwaas de hoofden, die met veel moeite onze lastige moedertaal hebben leeren verstaan, de gelegenheid te ontnemen, om hun kennis op de beste wijze te onderhouden? *Op de beste wijze*, zeggen wij, en dan bedoelen wij: door in den dagelijkschen omgang van Europeesche en inlandsche bestuurs- en controleerende ambtenaren zooveel mogelijk van 't Hollandsch gebruik te maken.

Een controleur, assistent-resident of resident op Java moest, naar onze innige overtuiging, in al zijn aanrakingen met de hoofden, streven naar een *uitsluitend gebruik* onzer taal. Slechts tegenover de geringe lieden moest de landstaal tot haar recht komen. Het leelijke, in hooge mate onbeschaafde *dienst-Maleisch* of potjes-Maleisch, of, hoe men 't noemen moge, dat thans veelal als verkeersmedium gebezigd wordt, zou dan vanzelf vervallen. 't Spreken van een slecht gekende, verhaspelde, verwarde, slordige taal, als dit Maleisch van Java is, werkt slecht op de beschaving der inlandsche hoofden, en kan niet anders dan ongunstig terugwerken op de Europeesche ambtenaren evenzeer. Door 't voortdurend spreken van een klets-maar-raak jargoen stelt men zich onwillekeurig op een laag standpunt van beschaving, en de waardigheid van 't bestuur wordt er door vernederd. De taal is de afspiegeling van een heele gedachtenwereld: waar de eerste laag staat, kan die wereld slechts beperkt wezen.

Dan is er nog iets, dat niet uit het oog moet verloren worden.

Aangenomen zelfs, dat de Europeesche besturende ambtenaar en de inlandsche beiden volkomen zuiver Maleisch spreken, verondersteld ook, dat het Maleisch in zijn besten vorm — zooals men het in de Maleische landen buiten Java hoort — een «kultuur-taal» zou wezen als de onze (wat *niet* het geval is), zelfs dan zou 't spreken van een *wederzijds* vreemde taal lastiger wezen en meer aanleiding geven tot vergissingen o. a., dan het bezigen van een taal, die althans aan één zijde der sprekenden *niet* vreemd is.

En 't eerbiedsargument?

De Javaan, die *Javaansch* spreekt, hurkt voor zijn meerdere. Hollandsch sprekende, doet hij dat niet. Dat zou belachelijk wezen. Ziedaar 't verschil! Nu is 't zeer wel bekend aan een ieder, die met het leven in de Javaansche binnenlanden vertrouwd is, dat de Javaan, die *Maleisch* spreekt, *ook niet gaat hurken* en door 't enkele feit, dat hij Maleisch spreekt, meent gerechtigd te wezen, al het eerbiedsceremonieel van den Javaan in zijn omgang met meerderen — in casu Europeanen — aan kant te zetten; hij hurkt niet, maakt geen *sembah* (een soort bidgebaar), spreekt niet meer zacht en afgemeten en zoo voort.

Waar nu 't inlandsche hoofd in plaats van het gehannes in 't brabbel-Maleisch, zijn best moet gaan doen, om zijn Europeeschen collega of meerdere in diens eigen, moeilijke taal toe te spreken en hem te verstaan, spreekt het wel van zelf, dat die ruil niet anders dan gunstig op 't *prestige* moet werken. De Europeaan tracht dan zuiver en duidelijk te spreken, de inlander *geneert zich* om leelijke fouten te maken of onwelvoegelijke uitdrukkingen te bezigen. In 't Maleisch op Java praat men er op los: daar komt het er niets op aan, hoe men spreekt.

Zoodra de Europeesche ambtenaar met mindere hoofden of de geringe bevolking te doen heeft, blijft natuurlijk de landstaal voorloopig de eenig bruikbare.

Ter maandelijksche «conferentie» (ook wel *rapport-dag* genoemd), wanneer de hoofden der gansche afdeeling, meestal in de regentswoning, bijeenkomen, om in overleg met het hoofd van plaatselijk bestuur (de assistent-resident) en de controleerende ambtenaren de belangen der afdeeling te bespreken, zouden dan — als onze taal *diensttaal* werd — slechts twee talen gesproken worden, n.l. Hollandsch en Javaansch. Thans is de toestand zoo: de assistent-resident spreekt met de controleurs Hollandsch, met den regent en den *patih* ('t hoogste hoofd onder den regent) keuken-Maleisch, terwijl al de inlandsche hoofden onderling *en ook* tot den assistent-resident en de controleurs Javaansch antwoorden. Wat een rommel! Wat een onnoodige poespas en omhaal! Men begrijpt dit nog beter, als men in aanmerking neemt, dat de hoofden — behalve de regent en soms ook de *patih*, die Maleisch mogen spreken — afwisselend in 't hoog of laag Javaansch en tusschenliggende nuancen spreken moeten. Tot de Europeesche ambtenaren geschiedt 't antwoorden steeds in 't hoog.

Illustreeren we dit even met een voorbeeld.

De *patih* doet een mededeeling aan den regent, iets dat den rijstbouw betreft, zullen we maar zeggen. Dit gaat natuurlijk in 't hoog Javaansch. De regent brengt dit in 't Maleisch over aan den naast hem zittenden assistent-resident — dikwijls uit pure beleefdheid alleen, ook al verstaat de assistent-resident volkomen goed de landstaal. — De laatste richt zich dan bijvoorbeeld met een vraag hierover in 't Hollandsch tot den controleur of aspirant-controleur. Deze antwoordt dan in 't Maleisch om den regent tevens te gerieven; waarop de laatste dan in 't laag Javaansch met een paar mooie uitdrukkingen er in, 't woord richt tot een distriktshoofd (wedânâ).

Een jeugdig ambtenaar ter beschikking zit er soms bij en houdt zijn aanteekeningen, om verslag te kunnen geven van 't verhandelde. Deze jonge man doet dan hersengymnastiek op drie talen, waarvan één nog verschillende taal*soorten* vertoont.

Als een overgang tot het gebruik onzer taal dient, dunkt ons, ook ons *letterschrift* zooveel mogelijk ingevoerd en het gebruik er van bevorderd te worden. Het Javaansch moet in Latijnsch schrift geschreven en gedrukt worden en het Javaansche schrift allengs verdrongen worden. De studie der litteratuur zal er niet onder behoeven te lijden. Trouwens, al de belangrijke voortbrengselen dier letterkunde kunnen in transscriptie bewerkt worden. En de geleerden kunnen 't oude schrift leeren zooveel ze willen, evenals de Joden ten onzent Hebreeuwsche letters bestudeeren om hun oude letterkunde te beoefenen.

Het uitgeven van Javaansche boeken in Latijnsch schrift zou ook de liefhebberij voor 't leeren der taal bij Europeanen bevorderen, want voor velen is het vrij moeilijke schrift een hinderpaal. Zooals de toestand thans is, zijn er eigenlijk *geen* Javaansche geschriften in onze letters gedrukt of geschreven te krijgen. 't Woordenboek van den verdienstelijken Javanicus Jansz in Latijnsch schrift is daar om te bewijzen, hoe menigeen verlangt naar transscriptie in Latijnsch schrift; want dat boek wordt goed verkocht en veel gebruikt.

't Is alsof men bang is heiligschennis te plegen, zoo afkeering schijnen schier alle Javanici van deze nieuwigheid. Toch is op de Philippijnen, waar verwante talen gesproken worden, het Hindoesche schrift — een systeem op 't Javaansche gelijkend — reeds lang verdrongen door 't Latijnsche. Dat een taal feitelijk onafhankelijk is van 't schrift waarin men haar uitdrukt, wil er bij de meeste taalbeoefenaars, naar 't schijnt, maar niet in. Waartoe die ballast van een lastig aan te leeren schrift, dat toch gedoemd is tot ondergang, kunstmatig behouden en behoed? Waarom mag een jeugdig Javaantje op de inlandsche lagere school — een uitvloeisel van *onze* Westersche beschaving — niet zijn taal leeren schrijven en lezen in *ons* schrift? Zooals 't nu is, moet een ventje van negen jaar Maleisch in 't Arabische en Latijnsche, Javaansch in 't Javaansche schrift leeren lezen en schrijven. Drie letterschriften waar *één* voldoende zou wezen!

't Arabische schrift voor den Javaan gemakkelijk en vertrouwd maken, beteekent den band met den Islam versterken, 't Javaansche schrift voor hem onderhouden beteekent hem minder eigen maken met het onze, beteekent particularisme.

De zendelingen konden hiertoe — tot de invoering van ons schrift — veel bijdragen. Tot nu toe kunnen we alleen sporadische pogingen van den heer Jansz vermelden: alle leerboekjes enz. verschijnen in 't onschendbare Javaansche schrift!

Zoo komen we op de zending.

Van harte hopen wij, dat het nieuwe ministerie deze voor den Inlander zoo zegenrijke zaak krachtig zal bevorderen. Moge het ook het Opperbestuur in Indië gegeven zijn, zijn verstandige inzichten in deze bij de Europeesche besturende ambtenaren ingang te doen vinden. Er moet een einde komen aan het lijdelijk verzet, dat slechts een gevolg kan wezen van dwaling. De bewijzen zijn voor 't grijpen, dat de Christen-inlander meestal moreel boven den Moslimschen staat. En intellectueel veelal ook; want, zich nader tot ons voelende, heeft onze beschaving veel meer aantrekking voor hem. De Islam daarentegen doet daarvan afkeerig zijn. En ware 't nu nog maar, dat de Javaan rudimentair Moslim bleef s. v. v. — maar 't is bekend, hoe springlevend de Islam is en hoe die godsdienst steeds streeft naar meerderen vat op den inlander. Waar het Christendom zich niet laat hooren, klinkt de prediking van Mohammeds leer. Heele streken van Nederlandsch-Indië zijn in de laatste vijftig jaren geïslamiseerd, terwijl ze evengoed voor de «heilsleer» gewonnen hadden kunnen worden (Angkola!). En in streken van Java, waar de inlander nauwelijks iets anders van den Islam afwist, dan dat hij zich wasschen moest, besneden moest worden en zich te onthouden had van varkensvleesch en sterken drank, hoort men thans iederen nacht het eentonig gedreun en gegons van *dikir*'s, waaraan tal van geloovigen geregeld deelnemen.

En 't gevaar voor rustverstoringen? Tot nu toe zijn die niet voorgekomen, terwijl toch de zending op Java, hoe langer hoe meer vorderingen maakt. Van tegenwerking der inlandsche hoofden zal zeker niet veel gemerkt worden, als zij maar zien, dat de Europeesche ambtenaren niet anti-zendings-gezind zijn.

Wel schuilt, dunkt ons, gevaar in 't toelaten van Roomsch-Katholieke en Protestantsche zendelingen tegelijkertijd in dezelfde streken, zooals reeds op de Buitenbezittingen geschied is. Een wijs bestuur zal zeker open oog hebben voor de bezwaren aan zulk een te ruim liberalisme verbonden.

Wat het Prestige van den besturenden ambtenaar tegenover Christen-inlanders aangaat, waarom zou dit minder wezen dan tegenover de Moslimsche? Toch zeker niet omdat deze laatsten, als zij orthodox in hun leer zijn, minachting koesteren voor 't Europeesche gezag, daar zij den Sultan van Turkije als hun geestelijk en wereldlijk hoofd beschouwen? Menado en de Molukken zijn grootendeels gekerstend en nergens is 't prestige van ons bestuur zoo hoog. En de Amboneesche soldaat is zeker de beste en trouwste onder het inlandsche element onzer Koloniale troepen.

En er is geen streek van Nederlandsch-Indië, waar onze taal zooveel aanhangers vindt, als in dit oostelijk gedeelte van den Archipel.

Dr. A. A. Fokker.

INGEZONDEN.

De beteekenis van de Adat voor het Bestuur.

Het was indertijd goed gezien toen men voor den inlander als grondslag van de rechtspraak liet voortbestaan de inlandsche godsdienstige wetten, de inrichtingen en gebruiken. Het ware toch ondoenlijk en onpractisch geweest om de invoering van een westersche rechtsbedeeling in een puur oostersch, streng aan tradities vasthoudend land ook maar te beproeven, terwijl men thans door het doen voortbestaan en handhaven, van het eenmaal tot gewoonterecht gewordene, tevens bij machte was om ook een ander doel te bereiken, te behoeden dat niet van andere, voor ons min gewenschte zijde, namelijk van mohamedaansch-fanatieke, het volksleven te sterk werd geïnfluenceerd. Maar wat eertijds bij de zoo weinig gecompliceerde verhoudingen tusschen Europeaan — of beter gezegd Hollander — en inlander een geniale opvatting van de regeeringstaak was, kan thans, nu door het verschijnen van tal van uiteenloopende menschenrassen op Java de toestand zoo veel ingewikkelder is geworden, niet zóó geheel meer voldoen. Het door het scheiden van de rechtsbasis in een inlandsch en europeesch gedeelte noodwendig ontstaan juridiek dualisme, blijkt èn naarmate Inlanders en Europeanen meer met elkander in individueele aanraking komen èn naarmate de benamingen van Inlander en Europeaan door de vele emancipaties van Oostersche volken, die nu Japan de laatste doorzette nog slechts in haar beginperiode zijn, minder het begrip dekken dan vroeger, hoe langer hoe minder houdbaar te zijn.

In de jongste aflevering van de Vragen van den Dag troffen wij een met den anonymen driestar gemerkt artikel aan, dat in zekeren zin in deze een oplossing aan de hand tracht te doen. De idee waarvan hier uitgegaan wordt, is de meer gemaakte opmerking, dat, hoezeer men bij het woord adat meestal denkt aan een onverzettelijk gebruik, het niettemin waar is, dat ook de adat aan dikwijls zeer belangrijke wijzigingen is onderworpen.

De Europeaan, die oppervlakkig met de inlandsche maatschappij in aanraking komt, meent zoo licht, dat de adat daar een bijna onveranderlijke, alom met religieuse eenheid omgeven factor des levens is. Er is echter — ook dr. Snouck Hurgronje heeft het in zijn boek over de Atjehers reeds medegedeeld — niet veel historische of wijsgeerige kennis noodig, om te weten, dat zulke onveranderlijke elementen in de inlandsche wereld evenmin bestaan als in de onze, ook al is daar de bewuste vereering van hetgeen als oud en overgeleverd geldt, sterker dan in onze moderne maatschappij. Zij die de Indische adat's bestudeeren, beweren dan ook, dat zelfs de primitiefste maatschappij en hare wetten niet stilstaan, zoodat het hun niet moeilijk valt, hier en daar aanwijzingen te doen van het streven naar verandering of van inzettingen, die zich zelven reeds overleefd hebben, maar alleen aan de menschelijke behoudzucht nog een rudimentair tair voortbestaan danken. Wel doet zich de adat tegenover de onbestendigheid van het individu als iets blijvends en onaantastbaars voor, waaraan dat individu niet tornen mag, maar met de geslachten wisselt de adat zoo goed als alle wereldsche zaken, ja, feitelijk staat zij geen oogenblik stil.

Na de vele teleurstellingen, die de pogingen om de inlandsche gewoonterechten op zij te dringen door op westerschen voet ingerichte wetten, tot resultaat hadden, kan aan hernieuwde werkzaamheid in die richting moeielijk meer gedacht worden en het schijnt den schrijver dan ook maar het best van die plooibaarheid der adats gebruik te maken, door ze zoo veel mogelijk te leiden in een richting, die ten slotte meer parallel loopt aan de Europeesche rechtsbegrippen, voor zoover die in de tropen kunnen worden overgebracht. Wij hebben dus in den strijd tusschen adat en mohamedaansch gebruik als beschermers van de adat optredend, te trachten haar ontwikkeling zoo te leiden, dat de welvaart en tevredenheid der bevolking en de eenvoud van haar rechtsbetrekkingen met de onder andere wet levende medeingezetenen worden bevorderd. Wanneer en hoe de Regeering dat moet doen, hangt geheel van de omstandigheden af, aan haar beleid is het te danken, dat o. a. de slavernij en het pandelingschap voor het grootste gedeelte van Ned.-Indië uit de adat verdwenen zijn. Daarentegen is het haar tot dusver niet gelukt, het erfrecht in het indische gedeelte van het gouvernement Sumatra's Westkust of de adat poesaka tot de doode adat te doen behooren.

Wat hier echter zoo als oorzaak is aangegeven, is eigenlijk zelf een gevolg van velerlei. En daarin bekleedt voornamelijk onze eigen bemoeiing met het economisch bestaan van den inlander een zeer voorname plaats. Want alle gewoonterecht, alle adat, wil zij in de oogen van het volk geheiligd zijn, moet uit het leven van het volk zelf gerijpt zijn, de levensomstandigheden moeten haar hebben voortgebracht. Het wijzigen van dat gewoonterecht kan dan ook niet van bovenaf geschieden door een langzamen dwang in andere richting, maar moet van onderen af aan worden mogelijk gemaakt, door het brengen van nieuwe elementen en toestanden in den economischen gezichtskring van den inlander, in het wijzigen van zijn levensomstandigheden. Elke beschouwing van gewoonterecht leidt onvermijdelijk tot ethnologische en levensbeschouwing. Elke poging tot adatswijziging door Europeesche juristen moet dus falen, wanneer de toestanden in den boezem der inlandsche maatschappij daarvoor niet rijp zijn geworden, niet rijp zijn gemaakt.

In de historische lijn van alle recht zien wij op een gegeven oogenblik de rechtsovertuiging van een volk, blijkende uit de toepassing van eenig beginsel, met den wil dit als recht te doen gelden, in een codificatie zich vastleggen. Ook voor de inlandsche maatschappij zal daartoe het oogenblik komen. In hoeverre dan die codificatie behoort af te wijken van de voor Europeanen — en daarmee gelijkgestelde niet-Javanen — bestaande, in hoeverre het terecht door den anonymen schrijver veroordeelde juridisch dualisme zal blijven gesanctioneerd, hangt in de eerste plaats af van den gedragslijn, die wij ons voorstellen in onze betrekkingen met den inlander te volgen.

Dit alles sluit in, dat de voorgestelde hervorming van de adats en het verzetten van de basis van het inlandsch recht ten slotte neerkomt op een bij uitstek tot de practische politiek behoorend werken op de toestanden in de inlandsche maatschappij, op haar welvaart en ontwikkeling. Is men van die waarheid echter wel genoegzaam doordrongen? Het wil ons wel eens voorkomen, dat integendeel het groote belang van dit alles wordt veronachtzaamd en de geschiedenis deed ons maar al te veel zien, hoe hier op dit terrein juist zoo veel in verkeerde richting gewerkt is. Moge men thans er toe overgaan het juiste geneesmiddel op de juiste plaats aan te wenden.

L.-N.

ADVERTENTIËN.

Assurantie Maatschappij tegen **Brand**-schade en op het Leven

DE NEDERLANDEN van 1845.

Kantoren: 's-Gravenhage, Kerkplein, hoek Prinsestraat. — Amsterdam, Sophiaplein. — Rotterdam, Zuidblaak 24 (Beursplein). — Breda, Prinsenkade. — Haarlem, Kruisweg 70 c. — Nijmegen, Inde-Betouwstraat 8. — Groningen, Akerkhof, hoek Akerkstraat. — Zutphen, IJselkade.

Hoofd-Directie te 's-Gravenhage:
CAREL HENNY, Directeur;
Mr. J. J. HENNY, Adj.-Directeur.

Kapitaal	f 4,000,000
Reserves ult. 1900	- 1,877,900
Betaalde brandschaden tot ult 1900	- 21,625,000

Verzekering tegen **BRAND-** en **INBRAAK**schade tegen vaste en zeer billijke Premiën, zonder Inleggelden of Nabetalingen.

AU BON MARCHÉ - MODES.
Dames- en Kinderhoeden,
Voiles, Tulle, Linten, Bloemen, Veeren.
Wagenstraat 58, Den Haag.

Indië-Holland.
Bij eene besch. fam. in **Wageningen**, worden voor 2 a 3 kinderen liefder. verzorging en degelijke opv. aangeb., met toezicht op de studie.
Te adress. *Oost en West* uitgevers onder lett. C.

Fabriek en Magazijnen **„DE NIJVERHEID"**
BREDA.
Behangerij, Meubelfabriek,
Stoffeerderij,
Bedden- en Matrassenfabriek.
Mart. Lefel-Oomen,
Hofleverancier.
Concureerendst adres voor compleete meubeleering.
Enorme voorraad. Lage prijzen. Directe levering.
Geïllustreerde prijscatalogus Gratis en franco.

Haagsche Assurantie-Compagnie
voor Brand enz. van 1805.
te 's Gravenhage.
Kantoor Z. O. Buitensingel 245 b/h. Bezuidenh.
Directeuren:
W. F. MASTENBROEK en C. W. VERSTEGE.
Commissarissen:
Mr. W. K. F. P. Graaf van BYLANDT.
Mr. J. G. GLEICHMAN.
A. J. H. VAN KAPPEN.

Bij een geh. hoofdonderw. zonder kinderen, bestaat voor 2 à 3 jongelieden gelegenheid tot **opname in den huiselijken kring,** tegen *billijken prijs.* Goede leiding en toezicht bij studie verzekerd; uitstekende referenties staan hem ten dienste.
Brieven franco onder nº. 154 bureau van dit blad.

1ste Rang Familie Pension
aangeboden, op deftigen stand, fraaie omgeving. Ruime luchtige kamers. Uitstekende referentiën. Adres «Nervi», Jan Pieterszoon Coenstraat 24, Den Haag.

E. J. F. VAN DISSEL & ZONEN,
EINDHOVEN.
FABRIEK van
LINNEN TAFELGOEDEREN enz. enz.
Inrichting voor het maken, borduren en festoneeren.
SPOEDIGE AFLEVERING.
PRIJSCOURANTEN alsmede ruime keuze van STALEN en MODELLEN,
worden op aanvrage franco toegezonden.
AGENTESSEN GEVRAAGD
met relatiën onder den gegoeden stand.

ERNEST CASSUTO
Tandarts,
PIETER BOTHSTRAAT No. 1,
BEZUIDENHOUT,
Den Haag.
SPREEKUUR dagelijks van **1** tot **5.**

ZALEN TE HUUR
VOOR
VERGADERINGEN
DEN HAAG,
Heerengracht **4.**

TENTOONSTELLING

VAN

Indische Kunstnijverheid

in de Gothische Zaal te 's-Gravenhage,

tegenover het Koninklijk Paleis in het Noordeinde.

GROEP III.

Indische Weefsels, Javaansche Batiks en Oud-Indische Meubels.

Geopend iederen dag van 10 ure v.m. tot 5 ure n.m.

Entree voor leden van OOST en WEST (persoonlijk) VRIJ.

Voor Niet-Leden:

DONDERDAGS **een Gulden.**
ZONDAGS **25** cents (van 12—5 ure)
Alle andere dagen **50** cents.

De uitgebreide CATALOGUS kost aan de bezoekers der Tentoonstelling f **0.30**, in den handel, buiten het lokaal gekocht f **0.50**.

TE KOOP.

Een EETKAMER AMEUBLEMENT, vervaardigd te Batavia.

Bestaande uit:

Een buffet met opstand; een groote eettafel met 2 bijbladen; eene kleine tafel; zes stoelen; twee fauteuils; een groote bank; een kleine bank.

Een fauteuil en de kleine tafel is aanwezig op de **Kunstnijverheid tentoonstelling van Oost- en West-Indië.**

Te bevragen bij de Tentoonstellings-Commissie.

Compleet te bezichtigen bij

J. Q. DAMEN en ZOON,

KRANESTRAAT 52, DEN HAAG.

L. LANGE,

23 Wagenstraat, 's-Gravenhage,

TELEPHOON No. 659.

Sigaren in alle soorten en prijzen.

Doelmatige verpakking voor de tropen.

Specialiteit voor Export.

G. KERNER & Co.

PRIJSCOURANT GRATIS en FRANCO.

Magazijn „HET ANKER",

Veenestraat 49, Den Haag.

Indische Uitrustingen voor DAMES en HEEREN.

in alle Prijzen.

Gebr. TEN HOUTEN,

UTRECHT, DEN HAAG.

Compleete Meubeleering.

SPECIALITEIT IN

Slaapkamer-Artikelen.

Soliede bewerking. Zeer billijke prijzen.

C. J. v. d. MEER,
Waldeck-Pyrmontkade 11, 11a, 13,
DEN HAAG.

HANDEL
in Wijnen, Binnen- en Buitenlandsche Bieren, Minerale en Medicinale Bronwateren en Gedistilleerd.

SPECIALITEIT
in Bordeaux-, Bourgogne-, Port-, Rijn- en Moezelwijnen.
Champagne en Cognac.

J. H. v. Horssen,

KLEEDERMAKER,

Luthersche Burgwal 19, Den Haag.

Steeds voorradig een nieuwe sorteering **Nouveauté's stoffen** waarvan de goederen tegen de navolgende prijzen geleverd worden:

Gekleed costuum	van af	f	34	tot	f	56
Jaquet	„	„	28	„		46
Veston	„	„	22	„		42
Demi-Saisons	„	„	16	„		30
Winterjassen	„	„	20	„		56

Goed passende coupe en solide bewerking.

Administratie-Kantoor „Insulinde".

Volgestort Kapitaal f 100.000.—

Prinsengracht 1087, Amsterdam.

Belast zich met: Het Administreeren en in bewaring nemen van fondsen en andere geldswaardige papieren. Het administreeren van alle roerende en onroerende goederen. Het koopen en verkoopen van Effecten en het uitvoeren van alle Beurszaken. Het geven van rentevergoeding in Rekening-Courant. Het nemen van gelden à deposito en het nemen en geven van gelden op prolongatie. Het wisselen van vreemd bankpapier en muntspeciën. Het verzilveren van coupons. Het syndicateeren en emitteeren van solide Maatschappijen.

Telegram-Adres: INSULA. De Directie,

A. C. ENGELBERTS. J. SCHEUER.

Correspondent voor 's-Gravenhage:

K. J. THOMAS, K. Emmakade 99.

De Wekker

(Coöperatieve Vereeniging).

HUISARBEID en REFORM-KLEEDING.

Zeestraat 31, Den Haag.

Bericht de ontvangst eener groote collectie **Koperwerk, Hoeker's Aardewerk, Matten, Manden, Friesch Houtsnijwerk** etc.

BANKETHAMMEN. CERVELAATWORST.

Spekslagerij

Firma J. J. M. PERMENTIER,
Korte Poten 25, Den Haag.

Gelardeerde Kalfslever.

Mutsjes Hoolvleesch. OSSENTONG.

BEHANDELING in EUROPA van ZIEKEN,

komende uit het heete klimaat,

DOOR

Dr. C. L. VAN DER BURG,

Eerelid der Vereeniging tot bevordering der Geneeskundige Wetenschappen in Ned.-Indië.

TWEEDE DRUK, Prijs f 3.—.

Uitgave van

C. A. J. VAN DISHOECK,
AMSTERDAM.

C. HOYNG,

Den Haag. -- Utrecht.

Geïllustreerde Prijscouranten worden **gratis op aanvrage** toegezonden.

ECHT CHINEESCHE THEE,

speciaal aanbevolen aan Indische familie's.

PRACHTIG

blijft 't haar bij alle weersgesteldheid door 't gebruik der

Amerikaansche Onduline

— Onschadelijk —

à **90 ct.** de flacon verkrijgbaar bij:

JEAN MEIJER, Coiffeur, Passage 49—51, Den Haag.

HAARVERFKAMMEN.

Eenige inrichting voor **Praktische** Opleiding voor den Handel in **Theoretische** en **Praktische** Cursussen voor Dames en Heeren.

Beste gelegenheid voor HH. Verlofgangers, Gepensioneerden, Indische Jongelui enz.

Dagelijks inschrijving.

Telkens wanneer een voldoend aantal deelnemers ingeschreven zijn, kunnen **nieuwe Cursussen beginnen.**

NEDERLANDSCHE HANDELS-AKADEMIE
's-GRAVENHAGE, **„Het Oefeningskantoor"**, REGENTESSELAAN 162—164.

ONDERWIJSVAKKEN.
Praktisch Boekhouden,
Handelsrekenen, Handelsrecht,
PRAKTISCHE KANTOORWERKZAAMHEDEN.
Schrijfmachine, Stenografie,
Nederl., Duitsche, Eng. en Fransche Handelscorrespondentie.

PROSPECTUSSEN en INLICHTINGEN.

Stoomvaart-Maatschappij

„ROTTERDAMSCHE LLOYD"

Maildienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië

in verbinding met de diensten der

Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam.	van Marseille.	te Port-Said.	te Padang.	te Batavia.
Soembing	7 Sept.	19 Sept.	24 Sept.	13 Oct.	15 Oct.
Gedé	21 „	3 Oct.	8 Oct.	27 „	29 „
Oengaran	5 Oct.	17 „	22 „	11 Nov.	13 Nov.
Sindoro *	19 „	31 „	5 Nov.	25 „	27 „
Merapi	2 Nov.	14 Nov.	19 „	9 Dec.	11 Dec.
Salak	16 „	28 „	3 Dec.	23 „ 1902	25 „ 1902
Lawoe	30 „	12 Dec.	17 „	6 Jan.	8 Jan.
Ardjoeno	14 Dec.	26 „	31 „	20 Jan.	22 Jan.

* Dubbel schroefstoomschip. 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.

De Hoofd-Agenten: **Ruys & Co.,** *Rotterdam.*

De Agenten: **Courier dit Dubekart & Co.,** Anna Paulownastraat 1*d*, *'s-Hage.*

Palm & van Amstel,

BATAVIA.

Beheer van boedels, bezittingen en ondernemingen.
Bankierszaken.
In- en Verkoop van Effecten.
Inkoop van coupons in Europa betaalbaar.
Beleeningen op effecten.
Hypotheken.
Voorschotten op producten naar Europa.
Contrôleeren en bijhouden van administraties.
Zee- verzekering (passagiersgoederen, verblijf in noodhaven).
Verzekering van geldswaarden per post verzonden.
Incasso's.

Nederlandsch-Indische Effectenbank.

4 pCt. Pandbrieven

groot f 500.—, f 250.—, f 100.— en f 50.—.

Deze pandbrieven zijn niet aan uitloting onderhevig; de coupons zijn per **1 Juli** en **1 Januari** betaalbaar te BATAVIA en te 'S-GRAVENHAGE.

Koers van uitgifte 100 pCt.

Nederlandsch-Indische Deposito-Bank.

NEEMT GELDEN IN DÉPOSITO

voor 12 maanden à 4 pCt. per jaar
„ 6 „ „ 3 „ „ „
„ 3 „ „ 2½ „ „ „

terwijl over onmiddellijk opeischbare gelden 2 pCt. per jaar vergoed wordt.

Het onderpand der déposito's bestaat in hoofdzaak uit de **4 pCt. Obligatiën** waarin de **Javasche Bank** haar kapitaal en reservefonds mag beleggen.

Koloniale Zee & Brand-Ass^tie. Mij.

TWEEDE

Koloniale Zee & Brand-Ass^tie. Mij.

Brand-Ass^tie. Mij. „de Oosterling".

Brand-Ass^tie. Mij. „Insulinde".

TEEKENEN ALLEEN TEGEN BRANDGEVAAR.

Nemen alle risico's voor gemeenschappelijke rekening.

Kapitaal te zamen f 9.405.000.—
Reservefondsen ± „ 460.000.—

SLUITEN VERZEKERINGEN OP:

Gebouwen,
Goederen, Producten,
Meubilair

op zeer gunstige voorwaarden.

Palm & van Amstel,

BATAVIA.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.

Nº. 13. **Donderdag 5 September 1901.** **1ste Jaargang.**

De Zuid-Holl. Melkinrichting en Broodbakkerij,
Waldorpstraat, b d. Rijsw. weg.
Aan de Clientèle wordt in herinnering gebracht, dat in de maand *December* van ieder jaar 16 *pct.* wordt terugbetaald over het bedrag der gekochte *Melk* en 15 *pct.* over dat van het Brood.
DE DIRECTIE.

OOST EN WEST

Orgaan der Vereeniging.

Verschijnt alle veertien dagen.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland *bij vooruitbetaling* . f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 2.50
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.10

Prijs der advertentiën.

Per regel . . . . f 0.10
Dienstaanbiedingen **25 cents** per geheele annonce.

REDACTIE: De 4de Commissie, aan welke de verspreiding van populaire kennis omtrent Oost- en West-Indië is opgedragen.

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd aan den Heer G. E. V. L. VAN ZUYLEN, *Voorzitter der Redactiecommissie*, **7a Heerengracht,** of den *Secretaris*, Mr. G. VAN SLOOTEN Azn., **43 Conradkade,** beiden Den Haag.

Voor de Administratie en Advertentiën wende men zich tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" **Haagpoort 4,** Den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

De Vereeniging vestigt zooveel mogelijk, zoowel in Europa als in Indië, afdeelingen, die te zamen met het hoofdbestuur dit doel trachten te bereiken.

Om lid te worden, kan men zich persoonlijk of per briefkaart aanmelden bij een der afdeelingen of aan het bureau in den Haag Heerengracht 4, dat iederen dag, behalve Zon- en feest-dagen, van 10—12 en van 2—4 ure open is.

Gewone leden betalen eene contributie van f 1.— tot f 5.—. Zij, die f 5.— en meer 's jaars, of f 100.— in eens betalen, zijn donateurs. De leden kunnen, zoolang er geene afdeeling in hunne woonplaats is, kiezen bij welke afdeeling zij zich willen aansluiten.

Aan de donateurs en aan leden die f 1.50 of meer contributie betalen wordt het orgaan gratis toegezonden.

Ieder lid wekke in zijne omgeving, zooveel mogelijk, anderen op om lid der Vereeniging te worden en geve daartoe dit blad na het gelezen te hebben aan vrienden en bekenden.

Mededeelingen.

I. *Van het Hoofdbestuur.*

De presidente van „Oost en West" die in het begin van 't jaar na het houden der tentoonstelling te Groningen, dààr de grondslagen voor de stichting eener afdeeling legde, is thans in het Zuid-Ooster deel van ons land in het belang der Vereeniging aan 't werk.

Door de praktijk bevestigt zij de telkens in onze vergaderingen en verslagen herhaalde stelling, dat *persoonlijke propaganda* het middel is, om zelfs hen, die voor het heil onzer Koloniën totaal onverschillig waren, tot de overtuiging te brengen, dat meer kennis van Oost- en West-Indië een Vaderlandsch belang is en zij, die na een duidelijk en warm betoog het streven der Vereeniging goed begrijpen, treden in den regel als lid toe, en waar een twintigtal leden vereenigd zijn, wordt al spoedig een Afdeeling opgericht. Wij kunnen daarom het maken van persoonlijke propaganda aan al onze leden, die van het nut, dat onze Vereeniging kan stichten overtuigd zijn, niet genoeg aanbevelen; zij moeten trachten die overtuiging bij vrienden en bekenden over te planten. Propagandabilletten, jaarverslagen en ook afzonderlijke nummers van ons orgaan zijn voor dat doel op aanvraag altijd gratis verkrijgbaar aan het bureau der Vereeniging Heerengracht 4 Den Haag.

De studie der Ned.-Ind. versieringskunst.

De tentoonstelling, die onze Ver. „Oost en West" in de Gothische Zaal te 's Gravenhage heeft georganiseerd, belooft in velerlei wijzen vruchtbaar te zijn. Allereerst omdat getracht is een belangrijk onderdeel der inlandsche volkskunst nader tot het Hollandsche publiek te brengen. Ten tweede door het pogen een algemeen overzicht der Indische weefkunst saam te stellen, waardoor het begrijpen dier zoo bizondere richting vergemakkelijkt kan worden.

Hiervoor werden verspreide en min bekende gegevens bijeen verzameld en gerangschikt. Vergelijkende studie werd mogelijk door de aanwezigheid van genoegzaam materiaal, waarvan een deel weinig toegankelijk was. Nieuwe, technische vormen konden aan het daglicht gebracht worden.

Aldus is gelegd de grondsteen voor uitvoeriger behandeling!

Die arbeid is gepaard gegaan met steeds stijgende bewondering voor dat raadselachtige kunstgebied, ingewikkeld als een mystiek spinneweb, dat in schitterenden goudglans lokt tot ontwarring èn verwarring. Waar het gelukte den goeden draad te vatten, bleef even dikwijls het zoeken onzeker. Raadsels bleven te over, zelfs voor hen, die reeds jaren zich met die studie gemoeid hadden

Alleen werd de zekerheid beslister, hier te staan voor een zeldzaam kunstgebied met nooit gedachte, veelzijdige schoonheid.

Die arbeid is *ook* gepaard gegaan met wrevel!

In de uitgebreide, koloniale literatuur waren slechts enkele spaarzame gegevens te vinden!

Weinigen hadden het mooie vrouwenwerk, opgebouwd uit geslachtenarbeid, [illegible] waardig gekeurd!

Zelfs van uitvoerig beschreven eilanden bleek het weven als artistieke uiting *volkomen* vergeten te zijn!

Wel terecht mocht in de N. Rott. Ct. 28 Juli 1901 IA geschreven worden: „Flora en fauna worden kundig doorvorscht, geologie en ethnographie uitvoerig bestudeerd. Maar de hoogste, menschelijke uiting dier eilanden, de versieringskunst, wordt meest vergeten! Er blijkt meer belangstelling te wezen voor de vormen der schedels dan voor de vruchten van het hersenwerk dier menschen, meer aandacht voor de kleur en lengte der bruine handen dan voor de dingen, met *die* handen kunstig gewrocht!"

Immers, het weven is van alle Indische technieken, het batikken uitgezonderd, nog *het „beste"* bekend! Het zou onmogelijk blijken van metaal-, vlecht- en houtsnijwerk zelfs zooveel saam te brengen!

Nog minder van de ornamentiek, die onder dezen tropenhemel een grootere, rijpere beteekenis heeft dan ten onzent!

Er zijn pogingen gedaan om in dat duistere gebied door te dringen, waarvan wij die van Europeesche zijde het eerst zullen releveeren. 1)

In 1890 werd de eerste stap in die richting gezet. 2)

En wel door een vreemdeling! Een Oostenrijker moest aan het land van Rembrand leeren, dat er nog kunst was in dat verre Indië! Een feit, dat nog hoonender voor ons nationaal gevoel zou wezen als zijn boek *het* standaardwerk voor de kunst der Dajaks geworden ware!

Dat belooft het werk van Prof. Hein allerminst te zijn!

Geen deel der Indonesische kunst kan behandeld worden zonder algemeene kennis van het geheel. Dit deed Prof. Hein! Vandaar zijn vruchteloos worstelen om Chineesche invloeden in het Dajaksche maskerschild aan te wijzen, vandaar dat hem de sterke, Maleische invloeden op Borneo ontsnapt zijn.

Wie een kunstgeschiedenis der Dajaks wil schrijven, moet beginnen met zuiver te omlijnen het ornamentbegrip der Maleiers en der Dajaks, een noodzakelijkheid, die te moeielijker wordt door het feit, dat het grootste deel der Borneo'sche voorwerpen in de musea uit streken met gemengde bevolking komt. Dit groot verzuim ontneemt aan zijn werk een groot deel der wetenschappelijke waarde.

Nu deze auteur blijkens bericht N. Rott. Ct. 7 Aug. 1901 II zich voorbereidt een kunstgeschiedenis van Sumatra te schrijven, zal hem zelf wel blijken, dat de verschijnselen door hem als *beslist-Dajaksche* getypeerd, ook in Bengkoelen en in de Lampongs, ja zelfs *op Atjeh* voorkomen!

Ook is dit werk niet critisch genoeg behandeld. Om Indische kunst te leeren kennen en deze studie van *practische* waarde te doen zijn, is constateeren alleen niet voldoende. Er moet getracht worden naar logische uiteenzetting, verklaring der verschijnselen, naar duidelijke definities. Geef een bestuursambtenaar op Borneo dit werk in handen! Hij zal er uit leeren, dat het geproduceerde werk [illegible] waarde bezit; het zal hem echter niet brengen tot nader begrijpen en mogelijk veredelen!

Eén feit is door Prof. Hein op uitnemende wijze geconstateerd: de groote schoonheid der beschreven voorwerpen. Hij was de eerste, die deze voorname eigenschap openlijk bewonderde! En daar wij, Hollanders, het liefste naar vreemde monden luisteren en die veelal het geloofwaardigst achten, werd zijn meening beslissend. Zijn werk opende de oogen!

In 1898 volgde daarop het artikel van Rouffaer in de Encyclopaedie van Ned.-Indië, waarin met waardigen en klemmenden ernst gewezen werd op het verval der Hindoe-monumenten èn op het veronachtzaamde volkskunstgebied.

In 1899 een bijdrage tot de Timorornamentiek 1) van Duitsche zijde. Deze studie is van weinig beteekenis. Wie iets van het ornament der Timoreesche tibaks (bamboekokers) meent te weten, zal door de lezing eerder verward dan nader ingelicht worden. De bijgevoegde illustraties zijn ergerlijk. In alle opzichten een studie van weinig waarde.

Voor de genoemde invasies wordt in 1900 van Hollandsche zijde een schitterende revanche genomen. De eerste aflevering van „De batikkunst in Nederlandsch-Indië" 2) verschijnt, een veelbelovend begin, dat naar vervolgen doet verlangen. Daarin een grondige, complete behandeling, die tevens zoo prachtig-*populair* bewerkt is.

Aan deze uitgave is een schaduwzijde verbonden, die de verrichte arbeid voor een deel *onvruchtbaar* doet zijn. In het Voorwoord spreekt de Directeur van het R. E. Museum den wensch uit, dat het museummateriaal „gemeenschappelijk eigendom der wetenschap" gemaakt worde.

Het zou o. i. lofwaardiger zijn de beschrijving van een *volkskunst* overeenkomstig haar mooi karakter gemeenschappelijk eigendom van ontwikkelden te doen zijn. Dit kostbare boek is slechts voor *enkelen* bereikbaar; als plaatwerk zal geen bibliotheek het uitleenen. Het genieten van den tekst in rustige avonduurtjes is volkomen uitgesloten.

Belangrijker voor de algemeene ontwikkeling is daarom het overzicht, dat een der schrijvers in dat zelfde jaar te Haarlem publiceerde. 1) De prijs daarvan ligt binnen ieders bereik. Dit is de weg, waarop voortgegaan moet worden. Het zal in het belang van Nederland èn Indië zijn als eenmaal op de monografie een volksuitgave met eenige voorlichtende platen volgt, iets wat met de moderne, goedkoope reproductie-technieken zeer wel tot de mogelijkheden behoort.

Nu volgen de tentoonstellingen van „Oost en West" in de laatste jaren ingericht en die tal van artikelen in verschillende bladen in het leven hebben geroepen.

Wel mag dus in het laatste elftal jaren van ontwakende belangstelling gesproken worden. Jammer genoeg alleen van *particuliere* zijde! Het mogelijk maken der uitgave van Rouffaer door het R. E. Museum te Leiden, de vergunning tot inzending van musea-voorwerpen [illegible] Musea zijn de eenige [illegible] medewerking. Geen der wetenschappelijke instellingen, die geologisch, ethnografisch en natuurkundig onderzoek in Ned.-Indië zoo ruimschoots steunden, achtte zich geroepen, het iniatief te nemen voor een breeder onderzoek der zoo hoog-interessante versieringskunst.

Ook in Indië verschenen teekenen van belangstelling, eerder zelfs dan in Europa.

Een jaar vóór de verschijning van het werk van Prof. Hein werd de bekende circulaire van den Directeur van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid dd. 30 Aug. 1889 Nº. 9003 aan Hoofden van Bestuur gezonden.

Het resultaat der ingekomen, gewestelijke rapporten over de kunstnijverheid in Ned.-Indië was nu juist niet bemoedigend te noemen, zoo zelfs dat *terecht* geen stappen in die richting meer gedaan zijn. Alleen onze kennis van Javaansche nijverheid werd door enkele meer uitvoerige verrijkt. 2)

Van de gewesten buiten Java kwam niets bizonders in.

In het algemeen onderscheidden zich de antwoorden door een zekere vaagheid, een onzekerheid, wat nu eigenlijk kunstnijverheid was of

1) Om plaatsruimte te sparen zullen wij slechts de voornaamste bespreken.

2) Prof. A. R. Hein, die bildenden Künste bei den Dayaks auf Borneo (Wien 1890).

1) W. Foy u. O. Richter, Zur Timorornamentik (Abh. u. Ber. d. k. zool. u. anthrop. ethnogr. Mus. Dresden. Festschrift 1899. No. 3.)

2) De batik-kunst in Nederlandsch-Indië en hare geschiedenis door G. P. Rouffaer en dr. H. H. Juijnboll, Kleinmann en Co. Haarlem 1900. (Publ. R. E. Museum Leiden Ser. II, no. 1).

1) G. P. Rouffaer. Over Indische batik-kunst, vooral die op Java (Bulletin Kol. Mus. Haarlem no. 23, Nov. 1900).

2) De Does over het weven (Tijdschr. Ind. taal-, land- en volkenk. XXXVI, 1893, blz. 28—43). Kiliaan over het batikken (Tijdschr. Nijv. en Landbouw in N. I., XLIV, 1892, blz. 333—360.) Meyer over het vlechten (Tijdschr. Nijv. en Landbouw in N. I., XLIV, 1892, blz. 370—375.)

FEUILLETON.

De inlandsche maatschappij.

(Vertaling uit CHAILLEY-BERT: Java et ses habitants).

In de Javaansche maatschappij nu, kan men alleen bij het bestuur of door de godsdienst vooruit komen of zich handhaven. Een regent van oud adelijk geslacht b. v. heeft drie zoons te plaatsen. De een zal vroeg in gouvernementsdienst gaan om later zijn vader op te volgen, de andere zal de school en de moskee bezoeken en later misschien naar Mekka gaan om daar den priestertulband te halen, later in het college der priesters en in het geestelijk tribunaal zitting te nemen; de derde kan, na de keuze zijner oudere broeders, niets anders doen dan trouwen, bij de familie blijven en hare goederen beheeren. Welnu, indien deze 3de zoon geen energie bezit om de knellende maatschappelijke banden te verbreken, zich op te heffen en de algemeene achting af te dwingen ondanks conventie en vooroordeelen, vervallen hij en al zijne afstammelingen op noolottige wijze van hun rang en zelfs van den adelstand: zij verliezen zich in de diepere lagen der maatschappij, waaruit de verdienste van een voorvader hen voor eenigen tijd heeft doen rijzen. Want deze maatschappij, die van den grond leeft, veracht den landbouw. Bovendien toont zij minachting voor den handel, de industrie; zij kent geen wetenschap; zij heeft om zoo te zeggen geen letterkunde; hare godsdienst, vroeger met geweld opgedrongen, steeds met onverschilligheid beleden, bestaat slechts uitwendig en is vol bijgeloof; de maatschappij gevoelt slechts eerbied voor ambtelijke betrekkingen. Spreek hun niet van geld! O zij zijn er niet afkeerig van; wie weet beter dan zij het te verkwisten?

Van den hoogsten tot den laagsten zitten zij tot over de ooren in schulden en dit weêrspiegelt zich in de gansche binnenlandsche politiek. Maar geld te verdienen met den handel? met woekeren? Dat is goed voor Chineezen. — Met industrie? Laat dat aan Arabieren over? — door te sparen? Het zijn Europeanen — en enkele Madureezen, die daaraan denken. Neen — geld waarbij je eer inlegt, geld dat je genot verschaft, dat is het geld, dat je van het Gouvernement verdient, of geld, dat je voor de belasting ontvangt.

Dat is het Credo; men tracht er eene verandering in te brengen, maar de evolutie gaat langzaam. — Ongeveer in het jaar 1851 stelde de Regeering voor inlandsche doctoren te doen opleiden.

Toen de school klaar was, wendde men zich voor leerlingen tot de residenten, die door tusschenkomst der inlandsche hoofden, propaganda maakten onder de huisvaders.

De vaders houden van scholen, van alle scholen, zij bekommeren zich niet om hetgeen er onderwezen wordt; maar zij weten, dat men er leert lezen en schrijven, en misschien komt dat lezen en schrijven hun zonen te pas als schrijvers bij het gouvernement, ter eere en ten bate van de familie. Dus, gaarne zonden zij hunne zonen naar de geneeskundige school. De jongelui werden opgenomen en ontbolsterd; zij kregen onderricht (ik neem hier het programma van 1875) in het hollandsch, natuurkunde, scheikunde, plantkunde, ontleedkunde, therapeutiek, zelfs in de chirurgie; na verloop van 6 of 8 jaar (in den beginne duurde de cursus slechts 2 à 3 jaar) werd hun te kennen gegeven, dat zij er genoeg van wisten en naar huis konden gaan. Naar huis gaan!

De huisvaders kwamen met de vraag. „Wat hebt ge met mijn zoon voor?" — Onze taak is geëindigd; hij is nu dokter: hij gaat zich in het dorp vestigen met een klein inkomen en de zieken behandelen. —,

Best! maar op welke pajong heeft hij recht? —

Een pajong? Wat bedoelt u daarmee? — Wel — om aan te duiden wat voor rang hij bekleedt en welke betrekking hij heeft. Welnu — hij zal den rang hebheb van mantri-vaccinateur.

De vaders waren geheel onthutst. Acht jaar van zijn leven te hebben gegeven om in ruil daarvoor te ontvangen een armzalig traktementje en een der nederigste baantjes? Je kunt net zoo goed uit Gouvernementsdienst gaan en een betrekking aannemen bij de een of andere maatschappij, die volgens de wet verplicht is een geneesheer te engageeren voor hare werklieden. Als men de eer niet heeft, dan wil men ten minste het profijt hebben. Verscheidene deden het. En zij die het niet deden, kregen er weldra berouw over. Dat kwam doordat de mantris niet alleen den titel maar ook het vooruitzicht op bevordering hadden. Zij konden assitent-wedono, vervolgens wedono (dorpsburgemeester) 2e en 1e klasse worden en zelfs hoogerop klimmen. De Dokter-Djawa daarentegen was gedoemd zijn levenlang mantri te blijven. Van daar, de groote verbittering. Deze liep zoo hoog, dat de regeering genoodzaakt was tot een minnelijke schikking te komen; men gaf den Dokter-Djawa den titel van assistent-wedono 1e klasse. En, voor eenigen tijd, waren de gemoederen gekalmeerd.

Maar weldra begon het op nieuw klachten te regenen. „De assistent-wedono's maken promotie: Zij worden wedono's, vervolgens „patels" (vice-regent). De Dokter Djawa blijft altijd op dezelfde hoogte. En het gouvernement stond voor dit dilemma: òf titels òf geld. Herhaaldelijk heeft het bestuur getracht de tractementen der Dokters-Djawa te verhoogen. Misschien zal dit nu gebeuren: de vrede is alleen tegen dien prijs mogelijk.

Voor de Dokters-Djawa kan dit nog doorgaan; men kan zeer goed het lancet hanteeren en een galon dragen als de beste ambtenaar. Maar de landbouwers? Het was met een goed doel, dat het gouvernement te Buitenzorg een Landbouwschool liet oprichten. Het doel was daar zonen van inlandsche hoofden, bestemd later zelfs als hoofden op te treden, onderwijs te laten geven in zaken betreffende den landbouw, opdat zij de methoden, die zij geleerd hebben, op hun beurt aan het volk zouden onderrichten.

De cursus duurde slechts twee jaar, het kostgeld

niet. Overigens een alles behalve gemakkelijke vraag, die alleen kan beantwoord worden door *deskundig*, *lokaal* onderzoek, waarbij een goed begrip van bewerking en versiering meer dan noodzakelijk is. Dat nu is een eigenschap die iemand nimmer zóó maar aanwaait. Daarvoor is noodig een lange werkkring op versierings, routine op kunsthistorisch gebied, een objectief oordeel, vrij van Europeesche stijlliefhebberijen. Het is zeker overbodig te betoogen, dat dergelijke kwaliteiten niet verlangd kunnen worden van ambtenaren, wier opleiding en werkkring nimmer in die richting geleid zijn.

Kortom, het resultaat heeft helder aangetoond, dat deze wijze van onderzoek zonder eenige kans van welslagen is, *niet* dat een onderzoek in anderen, beteren vorm geleid vruchteloos zal wezen.

In 1884 was reeds op kleine schaal van Gouvernementswege een poging gedaan tot instandhouding der inlandsche volkskunst en wel op vlechtwerkgebied. De adviseur voor inlandsche zaken K. T. Holle, bekend door zijn bemoeiingen op landbouwgebied, gaf toen een bundeltje patronen voor inlandsch vlechtwerk 1) uit. Dit was inderdaad een vruchtbare, juistbedoelde poging. Door ondervinding wist Holle, dat in de inlandsche versieringskunst patronen een groote rol spelen; in die richting werkend, moest men succès hebben, aldus door nieuwen toevoer versterkend de afnemende sierkracht.

Of dit inderdaad het geval is geweest, weten wij niet.

Het bundeltje is als leermiddel bedoeld en als zoodanig zijn de patronen in systematische volgorde gerangschikt, beginnend met de eenvoudigste.

De eerste Nrs. 1—15 zijn goed, wanneer men in het oog houdt, dat deze door inlanders uitsluitend voor de bekleeding der binnenzijden gebruikt worden. De volgende zijn als modellen minder goed. In verscheidene deelen van den Archipel spelen getallen, zelfs bepaalde verhoudingsregels een groote rol, iets, waaraan bizondere kwaliteiten in de patronen mogen toegeschreven worden.

Dit schijnt den samensteller ontgaan te zijn. In de meeste patronen is hierop geheel niet gelet en wordt willekeurig daarmee rondgesprongen. Er komen ook modellen voor (Nrs. 64 en 66), die als vlechtwerk technisch slecht zijn.

In de volgende, meer ontwikkelde patronen spreekt Europa te veel. Geen spoor van de geniale combinaties van het Dajaksche vlechtwerk, later door Prof. Hein gesignaleerd, niets van de meesterlijke ornamenten, die op Sumatra en Timor in het vlechtwerk te vinden zijn. Het laatste patroon (Nr. 91) zou volkomen in een Hollandsch modeblad thuis behooren.

Indien dus ook deze poging weinig bevredigend is geweest, veroordeelt dat *niet de* richting, maar weer de uitvoering.

Spaarzame tentoonstellingen volgden, waarover te weinig bekend is en waarbij de nijverheid te veel op den voorgrond trad.

In 1900 een merkwaardig artikel van Indische zijde, 2) waarin het Javaansche aardewerk een uitvoerige behandeling ten deel valt.

In ditzelfde jaar een uiterst belangrijk boofd- vlot en prettig geschreven reisverhaal van Dr. Nieuwenhuis. 3)

Wat door enkelen op grond der ornamenten werd vermoed, dat de ornamentiek in het leven der inlanders een zeer groote, geestelijke rol speelt, werd althans van de Bahau's nu bewezen. Als zoodanig de *eerste*, meer *dieper* gaande poging, gegrond op *lokaal* onderzoek!

En nu zeer onlangs van denzelfden asp.-controleur J. E. Jasper te Soerabaja over „De weef- en pottenbakkerskunst der Javanen" een opstel, waarin, met herhaling van hetgeen hij reeds over het pottenbakken medegedeeld had, vrij aardige en zeker van warme belangstelling getuigende dingen over het Javaansche weven gezegd worden 4). Alleen in de practische wenken, het Javaansche aardewerk betreffend, spreekt veelal de volkomen leek op technisch gebied. Overigens even heuglijk als de aanstaande tentoonstelling op kunstnijverheidgebied te Batavia, waarvan de Indische bladen reeds bizonderheden brachten.

Tot zoover staan wij nu. Aan het begin! Niets meer, doch ook niets minder! Een kleine oogst op een uitgestrekt, braak liggend terrein, en wier luttele hoeveelheid zonder belang zou wezen, indien daardoor niet *de mogelijkheid van ontginning* werd aangetoond.

Moet nu gewacht worden tot van particuliere zijde een sterkere stuwkracht komt?

Of moet dit veld van echt nationale waarde aan vreemden overgelaten worden?

Of moeten er nog jaren verloopen, eer dat werk van rechtvaardigheid, dat wetenschappelijke en practische belangen naast die der kunst bevat, ter hand genomen wordt, uitgevoerd kan worden met *die* kracht en steun, beslist noodig voor een zoo groot en raadselachtig kunstgebied als het Indische? Wie weet, zal niet gewacht worden tot de ouden van dagen, de dragers der traditie, in Indië verdwenen zijn, aldus ongemeen het onderzoek verzwarend, gewacht tot de studie der levende versieringskunst verandert in een archeologische wetenschap!

Het gaat hier om *streng-wetenschappelijke belangen*. Waar als in Indonesië de versieringskunst de hoogste, soms de eenige, geestelijke uiting van den gekleurden mensch is, mag haar bestudeering niet langer verzuimd worden. Dit onbekende terrein verbergt verrassingen op volkenkundig gebied, die op geen andere wijze geconstateerd kunnen worden!

Het gaat hier ook om *beslist-practische belangen*. Indië zelf moet economisch krachtig gemaakt worden. Tot nog toe is het steeds in den grond gezocht, in cultuur-producten en mijn-ontginning, waarvan de inlanders weinig profijt getrokken hebben. En ongebruikt is gelaten de zeldzame sierkracht dezer inlanders, de technische begaafdheid, die velen kenmerkt. Hun hout- en metaalrijkdom wordt verscheept naar verre gewesten en zij zelven, die beter dan Westerlingen dat materiaal gebruikt hebben, zijn achtergebleven, goed als koelie's voor West-Indië, voor arbeid op plantages en voor primitieve sawahbewerking. De bescheiden handel in technische producten in onderling verkeer, mogelijk gebleven ondanks den eeuwenlangen handel met Britsch-Indië, is doodgedrukt, verpletterd door het Westersche-machine-product. En al kon Indië lage loonen wegens goedkoopen levensstandaard stellen, een voordeel, dat bijna tegen onze machines met 10 maal duurdere werklieden opweegt, is dat vernietigingsproces, hard en onrechtvaardig, kalmweg voortgegaan.

Daarom is de zaak, waar wij voor pleiten, er ook een van *rechtvaardigheid*!

Echter, wat heeft het onderzoek naar de Indonesische versieringskunst met de industriëele ontwikkeling van den inlander te maken?

Zeer veel! Kunst en handwerk zijn in Indië eng verbonden. Het volgen van het traditie-ornament is evengoed een adat.

Wie het handwerk wil opvoeren en veredelen met onze meerdere, technische kennis, zal den inlander onwillig, onwetend, gemaand-conservatief vinden, omdat hij den blanke kent als onwetende op zijn ornamentgebied, zoo nauw en nauw verbonden met zijn werken. Daarop moet alles stuiten; elke poging in industriëele richting wordt geneutraliseerd door het scherpzien van den inlander, die den blanke binnenskamers voor hem de kleurenblinde, die kain tjitak, het Europeesche katoentje, voor echten batik aanziet en op geen enkel gebied namaak van echt kan onderscheiden, het onbegrijpelijke wezen, dat spoorwegen bouwt, met vuurschepen de wateren beheerscht èn in zijn huis de meest wezenlooze voorwerpen gebruikt. Begrijpelijk is het, als hij voor den machtigen ambtenaar, die niets van zijn heiligste wezen begrijpt en wiens raadgeving toch niet weerstreefd mag worden, zich van den domme houdt, onhandigheid voorwendt en deemoedig van het werken der vaderen spreekt, die als hij gewerkt hebben!

Gunstige resultaten zijn eerst dan te wachten, als de inlander door ondervinding leert, dat wij zijn versieringsrichting *kennen en waardeeren*, in kennis van dat ornament zijn meerdere zijn geworden!

Indië heeft bij dit streven het grootste belang. Vandaar moet komen de voortzetting der poging van 1889, de groote stuwkracht.

Er zijn hiermee geen millioenen gemoeid als met de irrigatie-werken der Solo-vallei.

Aan een of meer geschikte personen als ambtenaar voor inlandsche kunst en nijverheid moet de opdracht verstrekt worden, het gewenschte onderzoek te ondernemen. Dit is geen zaak, die mag overgelaten worden aan de meerdere of mindere intelligentie en sympathie van bestuursambtenaren.

Deze enquête moet plaats hebben in Indië door lokaal onderzoek, in Nederland door bewerking van museummateriaal en bibliographische gegevens.

Beide zijn onscheidbaar verbonden.

Het werken in Indië moet zich voornamelijk bepalen tot het verzamelen van gegevens, techniek, ornament en productieve kracht betreffend, welk materiaal in Nederland bewerkt moet worden.

Door de rijke museum-collecties, dateerend uit verschillende jaren, is het hier te lande mogelijk, zelfs beter dan in Indië, waar voorwerpen van vergankelijk materiaal spoedig vergaan, de voorwerpen van het Heden aan die van het Verleden te toetsen en zoodoende te geven een zuiver beeld.

Een reeks van monografiëen moet aangelegd worden, beginnend met het Oosten in systematische volgorde en wier prijs door gebruikmaking van goedkoope reproductie-procedé's binnen het bereik van gemiddelde beurzen moet komen en aldus in Nederland èn Indië betere, algemeene kennis kunnen verspreiden.

Met deze vakwerken in handen behoeft de ambtenaar niet langer de duisterling op inlandsch versieringsgebied te wezen; met deze kennis zal hij moreel sterker worden.

De afbeeldingen van deze werken, afzonderlijk gehouden, kunnen dienst doen als patronen ter versterking der inlandsche sierkracht.

Dit zal zeer nuttig blijken te zijn. Immers, wij vinden in den Archipel vlechtwerk, dat slechts op enkele plaatsen een bizondere hoogte bereikt heeft, terwijl bijvoorbeeld snijwerk in diezelfde streken weer geen beteekenis heeft. Een uitwisseling van patronen dus, nieuwe toevoer van sierkracht, die door het streng-bernsten op het inheemsche element de meest mogelijke levensvatbaarheid heeft.

Diezelfde werken, duidelijk gevend in kritische behandeling het wezen der inheemsche ornamentiek, die bijna wetenschappelijke kwaliteiten bezit (zie daarvoor o. a. het werk van Prof. Hein), moeten de richting aangeven van het teekenonderwijs in Nederl.-Indië, niet het minst op ambachtsscholen. In dat onderwijs moet Indië voortbouwen op de oude intelligentie in versiering, die mooier en dieper is dan heel ons Westersch ornament van lateren datum. Ambachtsschoolonderwijs, waarbij de Westersche vooruitgang in technische hulpmiddelen gepaard gaat met de Oostersche ornamentiek! Een begin van industriëele ontwikkeling, volop houdend het mooi van Oud-Indië! Een nobel gebruik van versieringsbegrippen, nu als slaafsch traditie-ornament toegepast, dan wetend, bewust eigendom van den inlander.

Bij dit verzamelen van studiemateriaal moet tevens strikt acht gegeven worden op de „Leistungsfähigkeit" der inlanders, de geschiktheid van inlandsche werkstukken voor het nabijgelegen Australië en de Europeesche markt.

Daarop moet later de overweging volgen of veilingen in Europa kans van slagen hebben. Is hiervan de levensvatbaarheid van regeeringswege aangetoond, dan zal de handel niet achterblijven.

Er is zooveel in Indië, dat voor spotprijzen te krijgen is, hier gewillige koopers zou vinden en nu helaas! verstikt door het volkomen gebrek aan marktwaarde.

Aldus een programma van niet geringe strekking, waarvan uitvoering niet langer getalmd moge worden!

Weliswaar uitgebreid en veelomvattend, maar dat hooger eischen stelt aan de werkkracht der uitvoerders dan aan de gouvernementeele beurs, wier geringe opoffering nietig is in vergelijking met de hooge belangen, die hier op 't spel staan.

En, zoo de indolentie van den inlander reeds te diep ingeworteld bleek te zijn en de industriëele ontwikkeling van Indië daardoor ommogelijk bleek, ook *dan* zou de verrichte arbeid niet nutteloos geweest zijn.

Door het beschrijven der oude en dan zeker verdwijnende versieringskunst zou een *monument* van groote, nationale beteekenis zijn opgericht!

J. A. Loebèr Jr.

Een sprookje van Madagaskar.

Faravavimiririolona was de derde en de uitverkoren vrouw van koning Taralahimbazaha, ofschoon zij de eenige was, die nog geen kinderen had gehad. Eens op een dag wandelden zij samen aan den oever van de rivier en zagen eene prachtige bloem, op de oppervlakte van het water drijven. „Als mijn vader en mijne moeder van adel zijn, dan kome de bloem naar mij toe, zeide Faravavimiririolona en dadelijk kwam de bloem tot haar; zij nam ze en slikte ze in. In haar boezem werd deze bloem een kind. Terwijl zij zwanger was, vertrok haar man Taralahimbazaha naar ver afgelegen landen, ten einde zeldzame en kostbare dingen te verzamelen voor den zoon, wiens toekomstige geboorte hem zooveel genoegen gaf. Gedurende zijn afwezigheid bracht Faravavimiririolona, met de hulp van hare mededingsters in den gunst van den koning, die waren toegesneld, een lief en aardig meisje ter wereld. Zij hadden echter, uit kwaadwilligheid, een bezem in de plaats van het kind gesteld, en na dit verborgen te hebben, kwamen zij terug om Faravavimiririolona te dooden, omdat zij een monster ter wereld had gebracht. Uit haat begroeven zij haar ten noorden van het dorp. Wat het kind betreft, dit lieten zij in het leven en behielden het als slavin. Tergelijkertijd, dat het meisje opgroeide en in schoonheid toenam, schoot op het graf van Faravavimiririolona een groote boom op, waarvan de vruchten veranderden in mooie voorwerpen en in het bijzonder in prachtige kleinoodiën.

Bij zijn terugkomst vernam Taralahimbazaha, die talrijke geschenken van zijn lange reis had meegenomen, van zijne beide vrouwen, dat Faravavimiririolona was gestorven, na een monster gebaard te hebben. De koning werd er zeer bedroefd over en om zich te troosten, beproefde hij zich meester te maken van de fraaie dingen, opgehangen aan den boom, die het graf van zijne geliefde vrouw beschaduwde; noch aan hem, noch aan zijne beide vrouwen, noch aan iemand van zijne onderdanen gelukte dit echter, daar deze boom, naarmate men hem naderde grooter werd, en daarna, als men weer wegging, zijn gewone vorm aannam. Niets begrijpende van dit zonderling verschijnsel en verlangende naar het bezit van de kleinoodiën nam Taralahimbazaha zijn toevlucht tot den sihidy, (een Madagaskarsch orakel) en vroeg de reden van hetgeen er gebeurd was aan den Mpisihidij, de toovenaar, die het orakel spreken doet. Het antwoord was: Als ge de voorwerpen wilt bemachtigen, neem dan het arme slavinnetje naar het graf mee. De Koning bracht het bevel van den sihidij ten uitvoer en vergezeld van het meisje en zijne twee vrouwen, gevolgd door zijn volk, naderde hij het graf, zeggende: „Als mijn vader en moeder van adel en machtig waren, dan komen al deze mooie dingen in mijne handen;" maar niets bewoog zich. Hierna spraken de twee prinsessen, maar de boom werd grooter en dit zelfde gebeurde voor alle andere aanwezigen, die de proef namen. Toen opperde de sihidij het denkbeeld, dat men het meisje moest laten spreken, dat zeide: Mijn vader heet Taralahimbazaha, mijne moeder Faravavimiririolona en mijn naam is Isoavoninatelina," (dit was de naam, die haar vader en moeder haar beloofden voor haar geboorte.) Nauwelijks had zij deze woorden gesproken of de boom boog zich dadelijk een weinig naar het meisje toe, die herhaalde: „Mijn vader heet Taralahimbazaha, mijne moeder Faravavimiririolona en ik Isoavoninatelina, (de goede, ingeslikte bloem).

„Ja, het is de waarheid, gij zijt mijne dochter," antwoordde de doode, en de boom helde nog meer over. Dit ziende waren de koning en het volk zeer verbaasd en de twee mededingsters beefden van schrik. Het kind sprak een derde keer en de takken van den boom raakten geheel den grond zoodat iedereen kon nemen wat hij verlangde.

Daarna stond Faravavimiririolona tot groote blijdschap van Taralahimbazaha uit den dood op. Taralahimbazaha liet zijn twee andere vrouwen dooden en behield alleen Faravavimiririolona en Isoavininatelina, die hij als zijn eenig kind erkende.

Vertaald uit de Revue de Madagascar.

Jo Tromp.

VARIA.

De Koninginne-Verjaardag. Uit alle groote en kleine plaatsen in Nederland las men in de dagbladen het bericht, dat de verjaardag van onze dierbare jonge Koningin, den 31 Augustus 1901 met meer of mindere pracht en praal, zeker echter met gelijk enthousiasme was gevierd!

Wij waren daarvan getuige in de goede Keizerstad Nijmegen, waar zooveel oud-Indiërs rustige rust genieten, na moeielijken arbeid en waar de Koloniale Reserve den oud-officier menige goede herinnering in de gedachten brengt. Wij zagen het kleine maar flinke korps kranig defileeren bij de groote parade van het garnizoen en wij verplaatsten ons gemakkelijk naar die verre gewesten, waar eveneens overal de feestdag van Koningin Wilhelmina met oprechte genegenheid en toewijding gevierd wordt door Inlander en Europeaan.

Mocht al mindere welvaart hen drukken, de Javanen ook weten en voelen zeer goed, dat hunne hooggeëerde Vorstin niets liever wenscht dan hun voorspoed en zij hopen op de toekomst!

Roermond, 1 Sept. 1901. E. v. Z.

---

1) Patronen voor inlandsch vlechtwerk. Batavia, Landsdrukkerij 1884. De naam van Holle als samensteller is er niet bij vermeld, wat later wel het geval was bij een heruitgaaf.

2) De pottenbakkerskunst der Javanen door J. E. Jasper (Eigen Haard No. 51 en 52. 1900).

3) In Centraal Borneo. Reis van Pontianak naar Samarinda. Leiden 1900. II, p. 360—369.

4) In de pas hier te lande ontvangen nieuwe aflevering van het Tijdschrift voor het Binnenlandsche Bestuur, dl. XX.

---

was zeer gering; eerst kwamen de leerlingen zonder zich te laten bidden. De twee jaar verliepen: de vaders kwamen zich aanmelden en onmiddelijk kwam de vraag te berde: „wat voor vooruitzichten heeft mijn zoon?" „Geen andere dan die, waarop hij reeds door zijn geboorte aanspraak heeft; wij hebben hem landbouwonderwijs gegeven, hem een geschikte methode aan de hand gedaan; aan hem is het nu er partij van te trekken; hij moet nu het volk leeren het land te bebouwen en de oogst te verdubbelen." Dat was veel — maar voor hen beteekende dat weinig. Toen zij zich goed op de hoogte hadden gesteld van de vooruitzichten, die de leerlingen van de Landbouwschool te wachten stonden, hielden de hoofden, de een na den ander op, hunne zoons er heen te zenden. Op een goeden dag brandde het gebouw af: het gouvernement liet het niet weêr opzetten; het diende tot niets, omdat het niet bevorderlijk was voor „carrière-maken."

Java is altijd het gezegende land geweest van bureaucratie en is dit *nog*, alhoewel in mindere mate.

Naar aanleiding van het bovenstaande schetsje van het karakter van den Javaan, moet men hem niet te streng beoordeelen. Over het geheel genomen geldt, wat wij tot nog toe beschreven hebben, niet de gansche maatschappij doch slechts één klasse daarvan, nl. de *regeerende* klasse; ook hebben wij van hunne daden en woorden slechts de oppervlakte getoond; het innerlijke is beter. 't Is waar, dat men bij dit volk weinig die edele naturen vindt, zooals bij de algerijnsche opperhoofden, die in den heldentijd de bewondering onzer officieren afdwongen en hun achting verwierven; maar men zou onder prinsen en landlieden meer dan een kunnen tellen, wiens karakter de waardeering en sympathie der Europeanen verdiende.

En wat de anderen betreft, er is eenige verontschuldiging voor hen. Ik zal later, als ik meer in bijzonderheden treed, meedeelen, hoe de Hollanders in de laatste 20 jaren, genoodzaakt waren hun systeem van regeeren te wijzigen in het moesten gronden op goedheid en welwillendheid; wat hun daartoe heeft doen besluiten is dit, zij hebben ingezien, dat de Javanen een volk van kinderen zijn. Wat kan men van hen verwachten? Welke omstandigheden, welke opvoeding zouden van hen een krachtig en ijzer volk hebben gemaakt. Alleen heeft er toe bijgedragen om zijn denken op een laag peil te houden en zijn energie te verstompen, het land, de menschen, ik zou haast zeggen de hemel. Waarvoor zou hij werken? Hij heeft zoo weinig behoeften, elke dag een beetje rijst met de noodige specerijen, elk jaar een à twee costuums; wat klein geld voor zijn pleiziertje of eigenlijk voor zijn slechte ondeugden, opiumschuiven en spelen; het woud verschaft hem zijn woning: de wet staat hem een stuk grond af; de europeesche planters betwisten elkander, zijn arbeid; het klimaat is gunstig, de natuur niet; één dag inspanning verzekert hem een week bestaan; hij luiert het overige van den tijd, met een gerust geweten.

Reken niet den ganschen dag op hem; tegen den middag èclipseert hij; denk niet dat gij hem met zijn buffel en kar dagelijks aan het werk kunt houden, als hij van daag komt, blijft hij morgen weg; het karretje zal gebroken zijn, de karbouw kreupel en hij vermoeid. Gij begrijpt natuurlijk dat hij opeens lust had gekregen om te slenteren en te vagabondeeren. Zelfs uw jongen, die bij u inwoont kan niet nalaten af en toe te spijbelen. Ik ken er een, die tweemaal per maand permissie vraagt om zijn moeder te gaan begraven. In waarheid rust hij, terwijl anderen zich afsloven; leven anderen terwijl hij vegeteert. De Chineezen maken zich meester van den kleinhandel, de Arabieren hebben de geldzaken en de Europeaan de landbouwindustrie. De Javaan lijdt er misschien onder, maar de traagheid behoedt hem voor verontwaardiging en maakt er zich iemand ongerust over het „gele gevaar" of de „semitische overheersching" — *hij* niet, wèl de Hollander, die als zijn beschermer verantwoordelijk daarvoor is. Waarom zou hij daar zich druk meè maken en ongerust wezen? Waartoe is het noodig hard te werken en te sparen? Gaarne zou hij als de ezel van Phedras zeggen: (litellas dum portem meas). Sedert zoo vele eeuwen hebben zijne overheerschers hem zoo geschoren, dat hij het dwaas vindt iets voor het scheren over te laten. Letterlijk, smelt hem het geld in de handen. Hij weet niet wat spaarzaamheid is; hij hecht niet de minste waarde aan het woord „voorzorg" en „voorschot" beteekent voor hem: het geld, dat hij krijgt alvorens het verdiend te hebben. „Kan mevrouw mij 15 gulden leenen? mevr. kan het mij van mijn loon afhouden." De eerste maand maakt hij aanspraak op zijn gansche loon; de tweede maand is het hem onmogelijk meer dan fl 2 af te betalen; de derde maand staat hij toe dat er fl 5 wordt afgehouden; de vierde maand verzoekt hij als een gunst de rest af te trekken. Wat moet dat beduiden? Zou hij wijzer zijn geworden? — Zou men denken dat hij bekeerd was tot spaarzaamheid? — Maak u niet ongerust; een paar uur na deze heldendaad komt hij zachtjes tot u en met een argeloos gezicht vraagt hij: „nu ik U niets meer schuldig ben, zou ik fl 20 mogen leenen?"

En allen zijn zij van hetzelfde allooi van den regent tot den koeli. Als het gouvernement er geen stokje voor gezet had, zou de grond op Java al lang in vreemde handen zijn gekomen. Dit weten zij heel goed, zij lachen of weenen over hun zwakheid; maar als gij op den bodem van hun hart lezen kondet, zoudt ge deze woorden ongeveer vinden: werk niet meer dan noodig is om te leven — gaar niet meer op dan noodig is om door U te worden verbruikt. En — eene overdenking, die hoe langer hoe zeldzamer wordt — geniet van hetgeen gij bezit zonder te wachten totdat gij daarvan beroofd wordt." Een zeer onrechtvaardig wantrouwen tegenover de rechtschapenheid der Hollanders van den tegenwoordigen tijd — maar hoe kan men verlangen dat 20 jaar van rechtvaardigheid uit hun hart de herinnering van eeuwenlange verdrukking zou uitwisschen.

(Wordt vervolgd).

Ons feuilleton. Met verlangen wachten wij op de land- en volkbeschrijvingen, die Indiërs en oud-Indiërs ons zullen toezenden, om beter te kunnen voldoen aan den eisch, dat ook de geographische en ethnographische kennis van de koloniën en van hare bewoners door het lezen van „Oost en West" vermeerderd worde.

In afwachting daarvan hebben wij tot nu toe getracht die leemte aan te vullen ook door vertalingen uit het bekende boek van Chailley-Bert „Java et ses habitants". Mevrouw E. Kunst—Heynnemann was welwillend genoeg de vertaling op zich te nemen en na het eerste hoofdstuk, dat over de Europeesche samenleving handelt, vindt men in de nummers van Juli en van heden een tweede deel, dat de Javaansche huishouding beschrijft. En terwijl nu niet alles, wat er van de Europeesche samenleving door C. B. gezegd is geworden, in alle opzichten den indruk weergaf, die bij ons daarvan is achtergebleven, kunnen wij een gunstiger oordeel uitspreken over hetgeen hij schrijft van de Inlandsche maatschappij; de schrijver heeft in den korten tijd, dat hij op Java was, goed rondgekeken en waardevolle gegevens verzameld.

* * *

Indië rekent onder „enz." In de dagbladen werd eenigen tijd geleden de circulaire besproken, die dit jaar over de winterlezingen, door de Mij. tot Nut van 't Algemeen gericht is aan hare afdeelingen.

Bij de circulaire was een lijst gevoegd van ruim dertig namen en eene andere lijst van de te behandelen onderwerpen. De departementen moeten opgeven welke spreker en welk onderwerp voor hen bij voorkeur worden verlangd.

De lijst der onderwerpen werd door de Pers even groot als uiteenloopend genoemd, en dan kwam de navolgende opsomming:

Friesche toestanden in verband met landontginning. — De beteekenis der coöperatie. — Het verkrijgen van beweegkracht door electriciteit. — China en de Chineezen. — Het Nederlandsch muntwezen. — De waterwegen in Oud-Holland. — Zelfkennis. — Karakter en roeping. — Sophocles' Antigone. — Arbeid adelt. — Vrouwenkleeding met lichtbeelden en modellen. — Vaderlandschliefde. — Concurrentie. — Benjamin Franklin. — Het huwelijk, de bron van huiselijk geluk. — Verzekeringswezen. — Socialisme. — Gellert als fabeldichter. — Onmisbaarheid, en daarachter een ENZ.

Tot ons leedwezen behooren echter ook ditmaal de voordrachten over Indië nog tot het ENZ., en toch weten wij zeker, dat er van die voordrachten op de lijst moeten staan, want het was op verzoek van onze 4e commissie, dat de heeren W. E. Asbeek Brusse te Kampen en Dr. I. H. F. Kohlbrugge te Utrecht een uitnoodiging kregen, om als sprekers over Oost-Indië op te treden.

* * *

Verblijdend verschijnsel. Op het XXVIe Nederlandsch Taal- en Letterkundig Congres te Nijmegen werden Oost- en West Indië ditmaal niet vergeten. Onze medeleden Hamelberg en Clockener-Brousson en de oud-Indisch-hoofdonderwijzer Haanstra spraken er over de belangen der Nederlandsche taal in de Koloniën en vonden, wat meer zegt, een aandachtig gehoor. Wij hopen elders in dit blad over die besprekingen nog iets meer te zeggen.

NIEUWSTIJDINGEN.

Uit Magelang wordt aan het Bat. Nbld. bericht, naar aanleiding van hetgeen vroeger in dat blad geschreven is, omtrent gebrek aan rijst in de Kedoe:

Evenals elders op Java, heeft in de afdeeling Magelang de padi-aanplant dit jaar van hamamentek te lijden gehad, en bleef de toestand der bevolking, vooral met het oog op de overbevolking, den besturenden ambtenaren altijd zorgen baren.

Ik kan u echter verzekeren, dat iedereen hier op zijn qui vive is, terwijl reeds ongeveer een f 90,000 is toegestaan voor het verleenen van hulp door arbeid in de districten Pitoeroeh, Kemiri en Wonoroto, afdeeling Koetoardjo, en f 5000 voor een viertal desa's in de afdeeling Ledok. Ook is voor een bedrag van f 6000 zaadpadi verstrekt in het district Pitoeroeh.

Op instigatie van den resident van de Kedoe wordt thans in het district Magelang een werk van ongeveer f 53,000 in vrijen arbeid uitgevoerd, dat aanvankelijk door den algemeenen dienst der Burgerlijke Openbare Werken voor uitvoering in heerendienst was voorgesteld.

Bovendien is een gratis verstrekking van zaadpadi aan de bevolking van het district Menoreh voorgesteld, tot een bedrag van f 9000, terwijl een voorstel in behandeling is voor het doen verzamelen van grint op de heerendienstwegen in vrijen arbeid, ten einde de bevolking der districten Magelang, Balak en Menoreh, die in den Westmoesson een slechten oogst gehad hebben, tegemoet te komen.

De te velde staande padi, dus van den aanplant van dezen Oostmoesson, staat daarentegen overal goed door de veelvuldige regens en belooft veel.

Ook is in de laatste maanden veel rijst, voornamelijk van Semarang, ingevoerd, terwijl de bevolking, vooral in het district Balak, reeds op vele plaatsen aan den padioogst begonnen is, in verband waarmede de rijstprijzen f 6 per picol niet meer te boven gaan, natuurlijk de fijnere soorten, welke niet voor de bevolking bestemd zijn, uitgezonderd.

Ook staan de erven in alle districten tegenwoordig goed vol beplant met tweede gewassen, die een voldoend beschot opleveren.

Het Bat. Nbld. teekent hierbij aan:

„Wij plaatsen het bovenstaande met genoegen, en er blijkt alweder uit, dat in de residentie Kedoe het bestuur de noodige waakzaamheid toont ten opzichte der voedingsmiddelen van de bevolking; wij wezen er vroeger reeds op, in tegenstelling met het naburige gewest Semarang, van waar, niettegenstaande de uitgevaardigde verbodsbepalingen op den verkoop van rijst, zooals wij hierboven lezen, toch nog naar de Kedoe wordt uitgevoerd!"

* * *

Indisch landbouwcrediet.

Volgens de jongste Indische berichten heeft de assistent-resident De Wolff van Westerrode, wien een onderzoek werd opgedragen naar de mogelijkheid om landbouwcredietbanken op te richten, zijn rapport ingediend, en stelt hij daarbij voor, zulke banken te doen stichten door particuliere geld-instellingen, met hulp van Gouvernements ambtenaren.

Wij hebben hieromtrent wel iets meer vernomen: het schijnt de bedoeling te zijn, het te Poerwokarta gegeven voorbeeld op andere plaatsen te doen volgen, ook met behulp der in de moskeekassen aanwezige gelden.

Maar zou de Regeering niet kunnen besluiten, nu eens den zoo veelvuldig gevolgden weg der geheimzinnigheid te verlaten en aan het rapport van den heer De Wolff openbaarheid te geven? Eerst dan zou een oordeel kunnen worden uitgesproken of op de voorgestelde wijze aan den Javaan kan worden gegeven wat hij zoo dringend behoeft, en of de plannen — zooals wij vreezen — niet op te kleine schaal kunnen worden toegepast om aan het groote euvel, den landbouwwoeker, de kop in te drukken. Hbl.

Pauperisme op Java en Madura.

Naar aanleiding der bekende circulaire van den Gouverneur-Generaal van N.-Indië schrijft het Bataviaasch Nieuwsblad:

Men moet erkennen dat Z. E. de gouverneur-generaal ook nog in andere zaken dan den B. V. belang stelt. De tijdsomstandigheden trouwens zijn daar wel toe en al was het alleen de Indische Bond welke de herinnering aan die dingen wakker hield, onze sociale toestanden, welhaast misstanden, vragen aandacht. Het is nog zoo lang niet geleden, dat nieuwe bepalingen op den kleinen landbouw met blijdschap werden begroet.

De gouverneur-generaal wenscht zich op de hoogte te stellen van den toestand der Europeesche maatschappij hier te lande, dat wil zeggen, zoo moeten wij uit het vervolg begrijpen, van den toestand der leden onzer Europeesche maatschappij die het in den strijd om het bestaan benauwd hebben gekregen, een belangstelling welke waarschijnlijk ten doel heeft later maatregelen te beramen om dien toestand te verbeteren, hoewel de circulaire daarvan niet uitdrukkelijk gewaagt. Tot zoover goed — uitstekend zelfs.

Maar de wijze waarop de gouverneur-generaal zich de noodige kennis wil verwerven, komt ons bij alles wat toch reeds over dit onderwerp van algemeene, hoewel misschien niet buitenzorgsche bekendheid is, veel te hoog ambtelijk officieel, dat wil zeggen tegelijkertijd omslachtig en onpractisch voor. Men leze de circulaire. Een statistiek wordt verlangd, nieuwe staten en staatjes worden gevraagd, meer inkt moet vloeien om het Regeeringsinitiatief te verdrinken. En ten einde de kroon te zetten op zulk werk, dat geen werk ten minste geen ernstig werk is, de toenemende armoede wordt daarenboven nog commissoriaal gemaakt!

Moet dit een begin van uitvoering heeten der plannen, door de Regeering aan te wenden, ... neen, plannen zijn er nog in het geheel niet! — moet dit opgevat worden als de uiterste krachtsspanning waartoe de Regeering na jaren bedenkens en treuzelens zich vooralsnog kan opzweepen om den maatschappelijken toestand te verbeteren van zoovelen die zij euphemistisch „minder goed" noemt, dan voorzien wij een treurig tijdperk van ellende, van vertwijfeling eindelijk voor de arme betrokkenen wanneer geen uitkomst daagt. En wij hopen, dat het anders bedoeld is, maar zelfs de allergeringste kennis van Indische zaken kan nauwelijks als verontschuldigingen dienen voor den bitteren spot dat de gouverneur-generaal „bijzonderen prijs" stelt op „de moest mogelijke vlugheid" van zulk een onderzoek waarvan Z. E. bergen beschreven papier vordert en hetwelk om de deur dicht te doen, commissoriaal is gemaakt!

„Het is het uitdrukkelijk verlangen van den gouverneur-generaal, dat bij het onderzoek alles wat aanstoot kan geven, worde vermeden, en dat van het verkrijgen van sommige inlichtingen (sommige slechts!) behoort te worden afgezien, indien die zonder dat euvel niet te verkrijgen zijn." Zijn Excellentie, als groot-inquisiteur, heeft er zelf geen bezwaar tegen dat de inquisiteurs hen die zich aan het misdrijf van armoede schuldig maken, aan 't misdrijf geen middel van bestaan te bezitten, terwijl de middelen van opleiding tot een bestaan hun ontnomen zijn — dat de inquisiteurs aan die boosdoeners mededeelen op welke beschuldiging zij worden gehoord!

Men had bij het uitvaardigen van deze inquisitieve voorschriften dus toch een flauw vermoeden, dat men op het punt stond iets zeer onhandigs en passons le mot, iets zeer onhebbelijks te doen tegenover onze misdeelden, maar men was niet verstandig en kiesch genoeg, niet vertrouwd genoeg met den aard, het karakter der hier geboren om te begrijpen, dat de geheele circulaire van a tot z, aanstoot moet geven.

Hdt wordt er in den laatsten tijd op gezet zoo de Indo-Europeesche als de inlandsche bevolking van het Nederlandsch gezag te vervreemden en, kan men aan onwetendheid veel vergeven, er is toch een grens, waar zij in blinde zelfgenoegzaamheid steeds den verkeerden weg kiest, zonder van voorlichting te willen weten, terwijl zulke hooge belangen op het spel staan.

Dit overnemende stemmen wij met het Indische blad ten volle in, dat de belangstelling van den Opperlandvoogd van Oost-Indië in den zeer ongunstigen economischen toestand op Java moet gewaardeerd worden. De critiek, die daarop volgt geldt niet dien hoogen staatsambtenaar, want na een nog zoo kort verblijf in Indië, dat hem een vreemd land was en daarbij overladen door velerlei beslommeringen kan men niet verwachten, dat hij weten zal op welke punten de schoen het meeste wringt.

Ook ons, doet het echter leed, dat de quaestie commissoriaal is gemaakt, want de nood dringt, en ieder jaar dat voorbijgaat zonder handelend optreden is niet alleen een verloren jaar, maar de toestanden verergeren in de vierkante reden van den ongebruikt gelaten tijd. Gegevens moeten er immers dadelijk genoeg te vinden zijn. Reeds meer dan twintig jaar geleden werd ons meegedeeld, dat het steeds verergerende pauperisme onder de Indo-Eurepeanen een ernstig punt van behandeling was bij den Raad van Indië en de redenen van den schromelijken achteruitgang der Inlandsche bevolking kunnen slechts een geheim zijn voor moedwillig (Oost-Indisch)? dooven en blinden.

Indië op het Nijmeegsche Congres.

Dat gedeelte voor het Taal- en Letterkundig Congres, dat gewijd was aan de koloniën begon in de algemeene vergaderingszitting van Woensdagmiddag, met de rede van den heer J. H. J. Hamelberg, ongeveer dezelfde, die hij dezen winter voor onze vereeniging hield, toen echter opgeluisterd door lichtbeelden. Het spreekt van zelf, dat hier dat deel zijner voordracht, dat in het bizonder op de taal van Curaçao en de andere West-Indische eilanden betrekking had, het meest de aandacht trok.

De algemeene vergadering van Donderdagmorgen werd geopend met eene warme toespraak over „de toekomst van het Nederlandsch in Oost-Indië" van den heer H. C. C. Clockener Brousson die zich gedurende zijn vijfjarige detacheering in O.-I. met ware belangstelling, zooveel mogelijk aanraking en vriendschappelijken omgang met den Inlander heeft gezocht en gevonden en dus wel de rechte persoon was, om hier te getuigen, hoe de Inlanders in de verschillende streken over het algemeen zeer aan Nederland zijn gehecht, hoe zij, hoe langer hoe meer behoefte gevoelen om onze taal te leeren, en dat dan ook met succes doen, al was het zelfs door enkele uren in de week bij onderofficieren les te nemen. Hij had brieven van Javanen en Maleijers bij zich, die daarvan de duidelijkste bewijzen gaven, en hij legde er dan ook terecht de nadruk op, hoezeer het te betreuren valt dat Nederland niet in alle opzichten zich beijvert, om den drang naar ontwikkeling bij den inlander zooveel mogelijk te bevredigen, niet alleen door meer scholen op te richten en voor den daarvoor in aanmerking komenden inlander toegankelijk te maken, maar ook door het bevorderen van meer kameraadschappelijken, ontwikkelenden omgang tusschen Europeanen en inlanders in het algemeen.

Hij sprak ten slotte den wensch uit, dat het Algemeen Nederlandsch Verbond en de Indische Bond beiden mochten medewerken, om dat doel te bereiken.

Hij vergat „Oost en West" maar stemde er volkomen mede in, toen de opmerking van dit verzuim hem werd gemaakt.

Ook vlocht hij in zijn betoog nog de wenschelijkheid om voorname inlandsche jongelieden toe te laten tot de Militaire Akademie en langs dien weg onze defensie tegen een vreemden indringer krachtiger te maken.

Na hem kwam de heer Haanstra oud-hoofdonderwijzer in N.-Indië, aan het woord, die zich beperkte tot het spreken over het gebruik onzer taal voor de in Indië geboren Nederlanders. Ook voor hun spreken en schrijven der Nederlandsche taal moet meer worden gedaan, al is er als gevolg van goed lager onderwijs, een gestadige vooruitgang merkbaar, want zij moeten zich op en top onze gelijk gerechtigde stamgenooten voelen.

Naar den eisch ingerichte Fröbelscholen op iedere plaats van eenig belang zouden veel ten goede kunnen leiden, maar ook in materieelen zin moet men voor hunne opvoeding meer doen; er dient krachtig voortgegaan op den weg van technische scholen en inrichtingen van onderwijs in alle vakken.

Dr. Fokker uit Amsterdam en kol. van Zuylen uit den Haag stemmen in algemeenen zin met de beide sprekers in; de laatste wijst op de weinige kennis, die algemeen nog in Nederland bestaat van Indische toestanden, die leidt tot weinige belangstelling; hij is verheugd over de aandacht, die ditmaal de voordrachten over Indie hebben ondervonden en wijst op „Oost en West" als middel om van onze koloniën wat meer te weten te komen.

Kapt. Schoemaker uit Nijmegen treedt als bestrijder van Brousson op; hij is van meening dat wij den inlander zijn eigen taal moeten laten behouden, zijne adats waardeeren en hem niet in een Nederlander omzetten, doch bij de repliek blijkt het, dat ook de inleider in de eerste plaats het behoud van denzelfden weg verlangt, maar alleen verlangt, dat Nederlandsch de eerste en voornaamste vreemde taal zal zijn, welke de inlander, die zulks wenscht, zal leeren spreken en schrijven, ook om hem bij zijn verdere ontwikkeling te dienen. Op den duur zal als een gevolg hiervan de Europeaan den inlander ook beter leeren begrijpen en waardeeren, want jammer genoeg leggen wij Nederlanders ons veel te weinig toe op het aanleeren van talen van onzen Indischen Archipel.

Professor Kern uit Leiden, die ten slotte aan het woord komt betuigt zijne instemming met hetgeen de heer C. B. gezegd heeft en verheugt zich over het hooren dezer reden op dit congres, omdat hij meent er op te moeten wijzen, dat niet alle zoogenaamde Indische specialiteiten den Inlander hebben leeren kennen en dat dit voor hen, die van Indië het ware willen te weten komen, natuurlijk een groot nadeel is. Hij is het geheel met de slotopvatting van den heer C. B. eens; wij moeten den inlander laten blijven wat hij is, Javaan, Maleier, Madoerees enz., maar wij moeten het aanleeren van onze taal als eerste vreemde taal in alle opzichten bevorderen. In de verre toekomst ligt zelfbestuur en als dat er komen zal, moet de nationaliteit behouden zijn gebleven.

Het bevorderen van het doen aanleeren onzer taal zal echter niet moeilijk vallen want zelfs op het ver verwijderde Soemba vroeg het hoofd der bevolking met aandrang aan den zendeling om hem Hollandsch te leeren.

Herhaald applaus van de vergadering gaf het bewijs van de groote belangstelling der hoorders en misschien ook hier en daar van instemming. — Aan dit laatste mag men echter niet te veel gewicht hechten, omdat het behandelde onderwerp voor de meeste der aanwezigen nieuw was.

Verzending O.-I. Mail.

VOOR DEN HAAG.

Amsterdam, Nederl.,	13 Sept.	27 Sept.	11.20 's av.
Rotterdam, Lloyd,	6 "	20 "	11.30 's av.
Genua, Nederland,	10 "	24 "	9.15 's av.
Marseille, Lloyd,	3 "	17 "	6.30 's av.
Marseille, Fr. dienst,	7 "	21 "	7.45 vm.
Brindisi, Eng. dienst,	13 "	27 "	1.— mid.
Napels, Duits. dienst,	15 "	29 "	12.— mid.

MAIL SURINAME.

Amsterdam, Nederl.,	14 Sept.	30 Sept.	11.20 's av.
Southampton, Eng.,	16 "	30 "	11.30 's av.

Suppl. verzending daags daarna 6.30 's av.; aansluiting niet altijd verzekerd.

St. Nazaire, Fr.,	8 Sept.	8 Oct.	7.45 vm.

MAIL CURAÇAO.

Via Genua den 2n van elke maand, alleen op verzoek.
Elken Dinsdag en Vrijdag 6.30 's av. via Southampton en Queenstown en New-York.

MAIL CONGO.

Antwerpen den 15n en den laatsten van elke maand 7.20 's av.
Lissabon den 3n en den 18n van elke maand 3.20 m.

MAIL CANARISCHE EILANDEN.

(Teneriffe.)

Liverpool. Elken Maandag 7.20 's av.
Southampton. Elken Vrijdag 7.20 's av.

ADVERTENTIËN.

Assurantie Maatschappij tegen Brandschade en op het Leven
DE NEDERLANDEN van 1845.
Kantoren: 's-Gravenhage, Kerkplein, hoek Prinsestraat. — Amsterdam, Sophiaplein. — Rotterdam, Zuidblaak 24 (Beursplein). — Breda, Prinsenkade. — Haarlem, Kruisweg 70 c. — Nijmegen, Inde-Betouwstraat 8. — Groningen, Akerkhof, hoek Akerkstraat. — Zutphen, IJsselkade.
Hoofd-Directie te 's-Gravenhage:
CAREL HENNY, Directeur;
Mr. J. J. HENNY, Adj.-Directeur.
Kapitaal . . . . . f 4,000,000
Reserves ult. 1900 . . . . . - 1,877,900
Betaalde brandschaden tot ult 1900 - 21,625,000
Verzekering tegen BRAND- en INBRAAK schade tegen vaste en zeer billijke Premiën, zonder Inleggelden of Nabetalingen.

E. J. F. VAN DISSEL & ZONEN,
EINDHOVEN.
FABRIEK van
LINNEN TAFELGOEDEREN enz. enz.
Inrichting voor het maken, borduren en festoneeren.
SPOEDIGE AFLEVERING.
PRIJSCOURANTEN alsmede ruime keuze van STALEN en MODELLEN,
worden op aanvrage franco toegezonden.
AGENTESSEN GEVRAAGD
met relatiën onder den gegoeden stand.

J. H. v. Horssen,
KLEEDERMAKER,
Luthersche Burgwal 19, Den Haag.
Steeds voorradig een nieuwe sorteering **Nouveauté's stoffen** waarvan de goederen tegen de navolgende prijzen geleverd worden:

Gekleed costuum	van af	f 34	tot	f 56
Jaquet	"	"	"	28	"	46
Veston	"	"	"	22	"	42
Demi-Saisons	"	"	"	16	"	30
WinterJassen	"	"	"	20	"	56

Goed passende coupe en solide bewerking.

Haagsche Assurantie-Compagnie
voor Brand enz. van 1805.
te 's Gravenhage.
Kantoor Z. O. Buitensingel 245 b/h. Bezuidenh.
Directeuren:
W. F. MASTENBROEK en C. W. VERSTEGE.
Commissarissen:
Mr. W. K. F. P. Graaf van BYLANDT.
Mr. J. G. GLEICHMAN.
A. J. H. VAN KAPPEN.

AU BON MARCHÉ - MODES.
Dames- en Kinderhoeden,
Voiles, Tulle, Linten, Bloemen, Veeren.
Wagenstraat 58, Den Haag.

P. Jonker,
gediplom. muziekleeraar geeft grondig onderwijs in **Piano** en **Theorie.** Tevens opleiding voor examens. Spreekuur Dinsdag en Vrijdag 2—3. Riouwstraat 122, den Haag.

1ste Rang Familie Pension
aangeboden, op deftigen stand, fraaie omgeving. Ruime luchtige kamers. Uitstekende referentiën. Adres «Nervi», Jan Pieterszoon Coenstraat 24, Den Haag.

Indische Families welke zich tijdelijk of voor vast in Nederland gaan vestigen, worden er in 't bijzonder op attent gemaakt, zich voor het **volledige** inrichten van huizen of **gedeelten** daarvan te wenden tot de Firma

D. VREDENBURG & ZONEN,

Hofmeubelfabrikanten te Zutphen.

Alles wat op het gebied van meubileering voorkomt, zoowel meubelen in elke verlangde stijl en houtsoort, als Gordijnen, Tapijten, Linoleums, Bedgoed-Ornamenten, Keukeninrichtingen enz. wordt **tegen de strengst concurreerende prijzen geleverd.**

Reeds honderde Indische Families geheel geïnstalleerd waarvan vele attesten ter inzage.

Franco levering door geheel Nederland.

PLAATSING DER GOEDEREN wordt niet in rekening gebracht.

Schriftelijke garantie voor soliditeit.

PRIJSCOURANT en TEEKENINGEN worden op aanvrage franco toegezonden.

C. HOYNG,

Den Haag. -- Utrecht.

Geïllustreerde Prijscouranten worden **gratis op aanvrage** toegezonden.

ECHT CHINEESCHE THEE,

speciaal aanbevolen aan Indische familie's.

Stoomvaart-Maatschappij

„ROTTERDAMSCHE LLOYD"

Maildienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië

in verbinding met de diensten der

Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam.	van Marseille.	te Port-Said.	te Padang.	te Batavia.
Gedé	21 Sept.	3 Oct.	8 Oct.	27 Oct.	29 Oct.
Oengaran	5 Oct.	17 „	22 „	11 Nov.	13 Nov.
Sindoro *	19 „	31 „	5 Nov.	25 „	27 „
Merapi	2 Nov.	14 Nov.	19 „	9 Dec.	11 Dec.
Salak	16 „	28 „	3 Dec.	23 „ 1902	25 „ 1902
Lawoe	30 „	12 Dec.	17 „	6 Jan.	8 Jan.
Ardjoeno	14 Dec.	26 „ 1902	31 „ 1902	20 Jan.	22 Jan.
Soembing	28 „	9 Jan.	14 Jan.	3 Febr.	5 Febr.

* Dubbel schroefstoomschip. 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.

De Hoofd-Agenten: **Ruys & Co.,** *Rotterdam.*

De Agenten: **Courier dit Dubekart & Co.,** Anna Paulownastraat 1*d*, *'s-Hage.*

G. KERNER & Co.

PRIJSCOURANT GRATIS en FRANCO.

Gebr. TEN HOUTEN,

UTRECHT, DEN HAAG.

Compleete Meubeleering.

SPECIALITEIT IN

Slaapkamer-Artikelen.

Soliede bewerking. Zeer billijke prijzen.

Magazijn „HET ANKER", **Veenestraat 49, Den Haag.**

Indische Uitrustingen voor DAMES en HEEREN.

in alle Prijzen.

Onder No. 10242 in Duitschland Patentambtelijk gewaarborgd.

REVERSIBLE HEERENOVERHEMD.

Door eenvoudige toepassing volgende voordeelen:

Het Hemd kan naar verkiezing voor of achter open gedragen worden, waardoor een bijzonder gemakkelijke behandeling in de wasch, vooral bij het strijken.

De halswijdte is verstelbaar, kan tot 3 cM, wijder of nauwer gedragen worden, waardoor boorden van verschillende maten altijd goed passen en aangenaam zitten.

De borst is verstelbaar naar rechts en links over elkander te knoopen, waardoor het Hemd langer rein blijft.

Het slechte passen van het Hemd en het **spoedige inscheuren der knoopsgaten** wordt geheel voorkomen. De Hemden zijn met **dubbel linnen borst-, hals- en handboordjes** voorzien, met **dubbele naden** en versterkte knoopsgaten bewerkt.

Ieder Heer, die op elegante kleeding aanspraak maakt, verlange *franco* toezending van:

1 Modeloverhemd à fl. 4.—, hetwelk bij niet voldoening binnen 8 dagen, **zonder eenige vergoeding,** teruggezonden kan worden.

Bij bestelling is opgave der gewone boordwijdte voldoende.

SACHS & Co., Den Haag, Lange Poten 2-4, hoek Hofstraat.

Administratie-Kantoor „Insulinde".

Volgestort Kapitaal f 100.000.—

Prinsengracht 1087, Amsterdam.

Belast zich met: Het Administreeren en in bewaring nemen van fondsen en andere geldswaardige papieren. Het administreeren van alle roerende en onroerende goederen. Het koopen en verkoopen van Effecten en het uitvoeren van alle Beurszaken. Het geven van rentevergoeding in Rekening-Courant. Het nemen van gelden à deposito en het nemen en geven van gelden op prolongatie. Het wisselen van vreemd bankpapier en muntspeciën. Het verzilveren van coupons. Het syndicateeren en emitteeren van solide Maatschappijen.

Telegram-Adres: *INSULA*. *De Directie*,

A. C. ENGELBERTS. J. SCHEUER.

Correspondent voor 's-Gravenhage:

K. J. THOMAS, K. Emmakade 99.

Fabriek en Magazijnen „DE NIJVERHEID"

BREDA.

Behangerij, Meubelfabriek, Stoffeerderij, Bedden- en Matrassenfabriek.

Mart. Lefel-Oomen,

Hofleverancier.

Concureerendst adres voor compleete meubeleering.

Enorme voorraad. Lage prijzen. Directe levering.

Geïllustreerde prijscatalogus Gratis en franco.

C. J. v. d. MEER,

Waldeck-Pyrmontkade 11, 11a, 13,

DEN HAAG.

HANDEL

in Wijnen, Binnen- en Buitenlandsche Bieren, Minerale en Medicinale Bronwateren en Gedistilleerd.

SPECIALITEIT

in Bordeaux-, Bourgogne-, Port-, Rijn- en Moezelwijnen.

Champagne en Cognac.

Pianolessen.

Ondergeteekende zich in September vestigende in den Haag, houdt zich beleefd aanbevolen tot het geven van **Pianolessen,** zoowel aan eerstbeginnenden als aan meer gevorderden, ook van **Emsemblelessen.**

HENRIETTE WOLTHERS.

Informatiën te bekomen bij Mevr. E. KUNST—HEYNNEMAN, Weimarstraat 91, *den Haag.*

ERNEST CASSUTO

Tandarts,

PIETER BOTHSTRAAT No. 1,

BEZUIDENHOUT,

Den Haag.

SPREEKUUR dagelijks van **1** tot **5.**

TENTOONSTELLING

VAN

Indische Kunstnijverheid

in de Gothische Zaal te 's-Gravenhage,

tegenover het Koninklijk Paleis in het Noordeinde.

GROEP III.

Indische Weefsels, Javaansche Batiks en Oud-Indische Meubels.

Geopend iederen dag van 10 ure v.m. tot 5 ure n.m.

Entree voor leden van OOST en WEST (persoonlijk) VRIJ.

Voor Niet-Leden:

DONDERDAGS **een Gulden.**

ZONDAGS **25** cents (van 12—5 ure).

Alle andere dagen **50** cents.

De uitgebreide CATALOGUS kost aan de bezoekers der Tentoonstelling f **0.30,** in den handel, buiten het lokaal gekocht f **0.50.**

Fabriek „SIMANALAGI" Den Haag.

KEPPLERSTRAAT 138—144.

Ingrediënten voor de INDISCHE RIJSTTAFEL, als:

Samballans, Boemboe's, Atjars, Manisans, diverse **Kruiden, Visch-Artikelen,** diverse **Keuken-gereedschappen.**

Prima HOLLANDSCHE TAFELZUREN, Likeur «LALIDJIWO»

Diverse LIMONADE-SIROPEN.

BEHANDELING in EUROPA van ZIEKEN,

komende uit het heete klimaat,

DOOR

Dr. C. L. VAN DER BURG,

Eerelid der Vereeniging tot bevordering der Geneeskundige Wetenschappen in Ned.-Indië.

TWEEDE DRUK, Prijs f 3.—.

Uitgave van

C. A. J. VAN DISHOECK,

AMSTERDAM.

PRACHTIG

blijft 't haar bij alle weersgesteldheid door 't gebruik der

Amerikaansche Onduline

— Onschadelijk —

à **90 ct.** de flacon verkrijgbaar bij:

JEAN MEIJER, Coiffeur, Passage 49—51, Den Haag.

HAARVERFKAMMEN.

BANKETHAMMEN. CERVELAATWORST

Spekslagerij

Firma J. J. M. PERMENTIER,

Korte Poten 25, Den Haag.

Gelardeerde Kalfslever.

Mulses Boekvleesch. OSSENTONG.

Coöperatieve Vereeniging „DE WEKKER"

DEN HAAG.

Reform-Kleeding en Huisarbeid.

JAPANSCHE BLOEMEN-ARRANGEURS

50 en **70 cts.**

L. LANGE,

23 Wagenstraat, 's-Gravenhage.

TELEPHOON No. 659.

Sigaren in alle soorten en prijzen.

Doelmatige verpakking voor de tropen.

Specialiteit voor Export.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.

N°. 14. Donderdag 12 September 1901. 1ste Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD.

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland *bij vooruitbetaling* . *f* 2.00
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 3.00
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.10

Prijs der advertentiën.

Per regel . . . . . *f* 0.10
Bij contract aanmerkelijke verlaging.
Dienstaanbiedingen
25 cents per geheele annonce.

REDACTIE: De 4de Commissie, aan welke de verspreiding van populaire kennis omtrent Oost- en West-Indië is opgedragen.

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie", en gezonden aan den Heer G. E. V. L. VAN ZUYLEN, *Voorzitter der Redactiecommissie*, **7a Heerengracht,** of den *Secretaris*, Mr. G. VAN SLOOTEN Azn., **43 Conradkade,** beiden Den Haag.

Voor de Administratie en Advertentiën wende men zich tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" **Haagpoort 4,** Den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

De Vereeniging vestigt zooveel mogelijk, zoowel in Europa als in Indië, afdeelingen, die te zamen met het hoofdbestuur dit doel trachten te bereiken.

Om lid te worden, kan men zich persoonlijk of per briefkaart aanmelden bij een der afdeelingen of aan het bureau in den Haag Heerengracht 4, dat iederen dag, behalve Zon- en feestdagen, van 10–12 en van 2–4 ure open is.

Gewone leden betalen eene contributie van f 1.— tot f 5.—. Zij, die f 5.— en meer 's jaars, of f 100.— in eens betalen, zijn donateurs. De leden kunnen, zoolang er geene afdeeling in hunne woonplaats is, kiezen bij welke afdeeling zij zich willen aansluiten.

Aan de donateurs en aan leden, die f 1.50 of meer contributie betalen, wordt het orgaan gratis toegezonden.

Ieder lid wekke in zijne omgeving, zooveel mogelijk, anderen op om lid der Vereeniging te worden en geve daartoe dit blad na het gelezen te hebben aan vrienden en bekenden.

„Voor den Inlander"

En ik zeg U, al wie, hoewel hij het kan, zijn broeder, die lijdt, niet helpt, is de vijand van zijn broeder; en al wie, hoewel hij het kan, zijn broeder, die honger heeft, niet voedt, is zijn moordenaar.

LAMENNAIS: „Paroles d'un Croyant".

Wij hopen, dat het stuk van den heer Abdul Rivaï, dat wij in dit nummer opnemen, indruk zal maken. Wij zullen steeds met dankbaarheid iedere gift aanvaarden, die men ons „voor den Inlander" zal toezenden, en blijven de Nederlandsche periodieke pers verzoeken, om tot het inzenden van geldelijken steun voor de hongerlijdende Javanen behulpzaam te willen zijn.

Er werd enkele maanden geleden, toen onze Presidente haren eersten oproep om hulp aan „het Vaderland" zond en later in ons eigen blad herhaalde, in enkele gewesten van Java bitter honger en ellende geleden.

Het is nu niet meer uit de Indische bladen en particuliere berichten alleen, dat wij dit weten, maar ons Hoofdbestuur heeft zich tot hare afdeeling „Nederlandsch-Indië" gewend, om nog zekerder te zijn en kreeg ten antwoord: „dat in het vorige jaar en in dit jaar in enkele streken van Midden-Java, speciaal in de Residentie Semarang en het meest in de afdeeling Grobogan honger-snood geheerscht heeft". —

Maatregelen door de Regeering getroffen en een eenigzins gunstiger oogst hebben nu wel den hoogsten nood in het Semarangsche weggenomen en ook elders is Regeeringssteun verleend, maar die „relief-works" en die zaadpadi, komen den armsten, den zieken en zwakken, niet ten goede en onze Bataviasche Afdeeling zal zeker zorgen, dat met het geld, dat wij hier inzamelen, ook de ouden en gebrekkigen worden gesteund.

Toen op een der gezellige congresavonden te Nijmegen, na een warm woord over Transvaal met succes voor de vrouwen in de kampen werd gecollecteerd, vroegen wij om dit ook voor de arme gebreklijdende Javanen te doen, maar 't antwoord was: dáár moet de Regeering voor zorgen! —

Zeer juist; de Regeering moet zorgen voor de verbetering van den economischen toestand, die van de telkens terugkeerende hongersnooden de oorzaak is; de Regeering moet zelfs tijdelijk te hulp komen, waar de nood het hoogste dringt.

Maar wij, landgenooten, mogen ons hart niet gesloten houden voor Indië en waar wij *weten*, dat onze medeburgers in 't verre oosten lijden, daár moeten wij geven. Overtuigd kunnen wij zijn, dat juist dit bewijs van ons medegevoel den moreelen band zal versterken, die, ook nog tot in de verre toekomst, in staat zal zijn Indië en Nederland broederlijk saam te houden.

Ons orgaan wordt een Koloniaal Weekblad.

Toen wij eenige weken geleden, de machtiging kregen van de 4e Commissie van „Oost en West", om van het orgaan der Vereeniging een weekblad te maken, zoodra wij meenden, dat het tijdstip daarvoor geschikt was, hebben wij den vacantietijd eerst voorbij laten gaan, omdat schrijven en zelfs geregeld lezen in het reisseizoen moeielijk valt.

Nu echter de Septembermaand is aangebroken en de zomer ons reeds zoo goed als verlaten heeft, rekenen wij ons verplicht uitvoering te geven aan het genomen besluit, waarvan de motieven reeds voldoende in onze voorafgaande nummers zijn uiteengezet.

Nog meer dan vroeger moeten wij er echter thans aan vasthouden, dat het blad alleen geregeld wordt toegezonden aan de leden, die jaarlijks minstens f 1.50 contributie bijdragen en dat zij, die minder betalen, alléén de mededeelingen krijgen, betrekking hebbende op vergaderingen, lezingen of tentoonstellingen. Wij hopen echter, dat nu vooral bij de uitgave van een wekelijks uitkomend blad, niemand het lidmaatschap tegen f 1.50 contributie te hoog zal vinden. Om zeker te zijn, dat er in dit opzicht geen misvatting plaats heeft, zullen wij aan degenen, die thans slechts f 1.— betalen, een quitantie van f 0.50 doen aanbieden.

Indien meerdere personen van hetzelfde gezin lid zijn, is het natuurlijk voldoende, dat de contributie van één hunner niet minder dan f 1.50 bedraagt.

Voor hen, die aan een abonnement boven het lidmaatschap de voorkeur geven, moeten wij dit voor nieuwe abonné's stellen op f 2.— voor 't Binnenland, en f 3.— voor Oost- en West-Indië en voor 't Buitenland. Voor de thans geabonneerden zal voor het nog loopende halfjaar de abonnementsprijs niet worden verhoogd.

Als weekblad zijn wij, wat het port in Nederland betreft, in voordeeliger conditie en als een gevolg daarvan kunnen wij, zonder belangrijk meer uit te geven, ons blad vergrooten en een beteren vorm geven, terwijl wij, wat den inhoud betreft, niet meer zooals vroeger verplicht zullen zijn artikelen en mededeelingen van dadelijk belang tot een volgend nummer uit te stellen.

Behalve de reeds bestaande rubrieken, zooals die in ons „woord vooraf" in no. 1 van 21 Maart j.l. werden aangegeven, zullen wij dan ook voortaan een geregeld weekoverzicht geven van de belangrijkste gebeurtenissen zoowel in Europa, als in de andere werelddeelen, die toch voor het grooter deel ook op de Koloniale toestanden betrekking hebben en waarvan het lezen, naar wij hopen vooral onze leden en abonné's over de zee aangenaam zal zijn, terwijl als regel eene inhoudsopgave kan worden gegeven, waar dit nuttig voorkomt met onze beschouwingen, van de voornaamste op de Koloniën betrekking hebbende periodieken en andere geschriften, die in Nederland uitkomen. Ook de vele in Indië verschijnende geschriften zullen wij niet met stilzwijgen voorbijgaan, wanneer wij het van belang achten, daarop de aandacht te vestigen. Wij hopen, dat redactiën en uitgevers ons daartoe zullen in staat stellen, door aan ons adres een exemplaar van hunne periodieken en uitgekomen geschriften toe te zenden.

In het karakter van ons blad wordt door den gewijzigden vorm van uitgave niets veranderd. Wij zullen blijven voortgaan te zijn het orgaan der Vereeniging, waarin voor de leden alles te vinden is, wat ook door de Commissiën en Afdeelingen gedaan en beoogd wordt, terwijl wij zoowel door eigen werk van de redactie, als door het opnemen van ingezonden stukken, zullen trachten nuttig werkzaam te zijn, in de eerste plaats in het belang onzer Oost- en West-Indische bezittingen en „van hen die daar verblijf houden", zooals de statuten der Vereeniging zeggen, waar zij de *landzaten* en de *blijvers* van verschillende nationaliteit in onze koloniën mede bedoelen. Wij zullen daarna ook alles doen, wat in ons vermogen is, voor de in Nederland of elders in Europa gevestigde Indiërs.

Men heeft twijfel geopperd, of ons orgaan geschikt zou zijn om politieke quaestiën te behandelen, omdat er onder de leden, op politiek gebied, ook zelfs wat het treffen der beste maatregelen in het belang der Koloniën aangaat, geen algeheele overeenstemming bestaat.

Onze meening is, dat dit integendeel voor de grondige behandeling van zaken een voordeel oplevert, zoolang de redactie van het blad eene volkomen neutraliteit betracht. En aan den stelregel om dit te doen, zullen wij ons blijven houden, al spreekt het dan ook van zelf, dat ieder medelid der redactie persoonlijk zijn eigen opvattingen, even goed als ieder ander, in ons blad kan uiteenzetten en verdedigen.

Wij hopen, nog meer dan zulks reeds het geval was, stukken ter opname te ontvangen van personen, die buiten de redactie staan of geen vaste medewerkers zijn. Vooral bijdragen uit Oost- en West-Indië ons toegezonden, zullen zeer welkom zijn. Voor het al of niet opnemen van ingezonden stukken zullen wij denzelfden maatstaf behouden, dien wij reeds in no. 1 van „Oost en West" hebben aangegeven.

Aanvallen op personen moeten worden nagelaten, wanneer ze tot degelijke behandeling van zaken niet noodig of nuttig zijn.

Ons blad moet zonder *billijke* ergernis door een ieder kunnen worden gelezen.

Wij hebben gecursiveerd, omdat een ervaren persman zijn twijfel heeft te kennen gegeven, of bij een politiek debat het vermijden van ergernis wel te bereiken zou zijn. Onze ondervinding, ook op 't gebied der periodieke pers heeft ons geleerd, dat men over ieder onderwerp flink en op den man af, zijn eigen meening kan zeggen of die van een ander bestrijden, zonder een billijke tegenpartij ergernis te geven.

Wij hebben dit opzettelijk nog eens neergeschreven, omdat wij juist voor het doel, dat wij willen bereiken, het nuttig achten, dat in ons blad de verschillende meeningen over het beste koloniaal beleid, zoowel in algemeenen zin, als in de details hare woordvoerders vinden. Alleen op die manier levert men goede grondstof aan hen, die met het voor zooveel noodig afbreken en 't degelijk weder opbouwen van economische en staatkundige stelsels zijn belast.

Of ons Weekblad, ook buiten den zich steeds uitbreidenden kring van „Oost en West" in eene bestaande behoefte zal voorzien?

Het zal dit zeer zeker kunnen doen. In de groote bladen wordt, dit constateeren wij met voldoening, vooral in de laatste twee jaren meer en meer over Oost- en West-Indië gesproken, maar niet alzoo in de provinciale en de gemeentelijke pers. En nu blijven wij hopen, dat vooral de bladen, die geen eigen Indische medewerkers of correspondenten er op na houden, maar ook evenzeer de andere, veel uit ons blad zullen overnemen. Hoe meer men er uit overdrukt, hoe liever. Hoe meer bespreking en bestrijding wij ondervinden, hoe beter wij ons doel zullen nabij komen.

Onzen groet aan lezeressen en lezers!

De Redactie Commissie.

Mededeelingen.

I. *Van de 5e Commissie.*

De tentoonstelling van Indische weefsels, Javaansche Batiks en Oud-Indische meubelen in de Gothische Zaal wordt niet zoo druk bezocht, als wij het gewenscht en verwacht hebben.

Toch werd ze na de opening door alle Haagsche bladen niet alleen een bezoek overwaard geacht, maar in verschillende groote couranten en tijdschriften werden er zeer belangrijke artikelen over geschreven en werd de kennismaking en de studie er van aanbevolen; wij noemen slechts: Vaderland, Dagblad v. Z.-H. en 's-Gravenhage, Nieuwe Rotterdammer, Utrechtsch Provinciaal en Stedelijk Dagblad, de Apeldoornsche Courant, de Aarde en hare Volken, de Groene Amsterdammer, enz.

Waar Barnum en Bailey voor hunne vertooning van kunstjes-vertoonende dieren, huiveringwekkende toeren, gedrochten en onnatuurlijkheden duizenden menschen trekken tegen hooge entree-gelden, is het zeker te veel gevorderd van onze leden, die vrijen toegang hebben, dat zij zelfs kennis komen maken met den schoonen kunstnijverheids-arbeid der Oost-Indische vrouwen en ook al hun vrienden en bekenden aansporen, om dit te doen!

De verzameling in de Gothische Zaal bij elkaar gebracht draagt een opvoedend en veredelend karakter en hoewel de goed bewerkte catàlogus ook naderhand van het saamgebrachte zal getuigen, is het toch zoo jammer, dat nog betrekkelijk weinigen zich de moeite hebben gegeven, om te komen zien en bewonderen!

De tentoonstellingscommissie heeft de vraag overwogen, of eene vermindering der toegangsprijzen misschien van invloed zou kunnen zijn? „Oost en West" houdt zijn tentoonstellingen niet uit financieel belang, maar het is de vereeniging te doen, om belangstelling op te wekken voor onze zoo schoone en in veel opzichten zoo merkwaardige koloniën en dit heeft ons doen besluiten om **van af 15 September a.s.** de entree te bepalen als volgt: Zondags en Woensdags op **tien cents,** Donderdag op vijftig cents, alle andere dagen op vijf en twintig cents.

De toegang voor leden der Vereeniging persoonlijk blijft **vrij.**

Daarenboven hebben wij het besluit genomen, om even als dit bij onze twee eerste tentoonstellingen het geval was, op iederen dag tegen **tien cents** toegang te verleenen aan de leerlingen van onderwijsinrichtingen, die onze tentoonstelling willen komen bezoeken, terwijl waar het scholen geldt voor minder vermogenden en ook andere inrichtingen van publiek nut, men zich kan aanmelden bij een der leden van de tentoonstellingscommissie — steeds is een onzer, tot het geven van inlichting en uitlegging in de Gothische Zaal aanwezig — om zonder betaling voor leerlingen of leden toegang te verkrijgen.

Hoe meer hiervan wordt gebruik gemaakt, hoe beter en daarom zal dit nummer van ons blad worden toegezonden aan alle hoofden van onderwijsinrichtingen of Vereenigingen, die wij denken, dat in de termen vallen, terwijl wij aan de Haagsche pers verzoeken, om er door overname in hunne bladen in den ruimsten zin publiciteit aan te geven.

De Tentoonstellings-Commissie,

N. VAN ZUIJLEN—TROMP, Presidente.
PH. ZILCKEN, Vice-Presidente.
Mej. H. W. VAN BAAK, Secretaresse, Mauritskade 43.
M. TEN BOSCH—BOSSCHER.
Mej. C. VAN DER HART.
P. J. KOOREMAN.
J. BOUMAN—DE LANGE.
G. P. ROUFFAER.
M. TERSTEEG—PRONK.
C. ROGIER—KUIJP.

FEUILLETON.

De inlandsche maatschappij.

(Vertaling uit CHAILLEY-BERT: Java et ses habitants).

De zedelijke energie bij den Javaan staat op dezelfde hoogte als de lichamelijke energie. De man, die wat sterk aan het leven gehecht is, zal evenwel niets doen, waardoor hij gevaar loopt het te verkorten.

Iemand heeft eens schertsend gezegd: „Er bestaat een burgelijke moed en een militaire moed;" de burgelijke moed is die, waarbij geen gevaar is te duchten. De Javaan bezit dien. Hij is niet oorlogzuchtig, maar hoe zon hij dit zijn, na zoovele vijandelijke overheerschingen: door Maleiers, Mahomedanen, Portugeezen, Hollanders? De dapperen en stoutmoedigen zijn ten laatste bezweken; de voorzichtigen en vreedzamen hebben het ras voortgeplant; het Hollandsche bewind was niet gemakkelijk voor de rebellische Javanen; de onderworpenheid, die noodzakelijk was, is een zaak van politiek geworden: en 's avonds terwijl de moeders, die beklagenswaardige slachtoffers van den oorlog, hare zonen in slaap wiegen, hebben zij hun vreedzame wiegeliedjes toegezongen van de aarde, die vruchtbaar is, van den ploeg, den oogst, en geen liederen om hun krijgslust op te wekken.

Toch is de wereld vol gevaren; nauwelijks bevrijd van de menschen, of men heeft met wilde dieren te doen: den kaaiman in de rivieren en den tijger in de wouden. Als er een tijger in de buurt is, dan roept de westerling: wat een prachtig schot; de Javaan mompelt: een lastige gast. De westerling zal hem uit zijn schuilhoek opjagen; de Javaan echter zal hem zonder geldige reden nooit aanvallen en maakt liever een omweg; en als hij zijn domein moet betreden, dan neemt hij alle mogelijke voorzorgen en legt hij een diplomatie aan den dag! Een vriend vertelde mij het volgende, waarvan hij ooggetuige is geweest.

Men ging een bosch door. 't Was bij het vallen van den avond; op het uur, waarop schaduwen reusachtige afmetingen aannemen en grillige vormen afwerpen, en waarop de mensch, als vriend van 't licht, zijn verbeelding niet meer beteugelt en door vrees wordt bevangen. Men steekt de flambouwen aan; plotseling vliegen de pauwen verschrikt op: er is een tijger in de nabijheid. Dat is het volksbijgeloof. (*)

En zie, de geheele stoet, bij elkaar dringend op het smalle voetpad, begint te zingen. Was het een krijgslied? een uitdaging? neen — een lied van verzoening; 't begon niet met een ootmoedig verzoek, maar met vleierijen.

Degene, tot wien de vleierijen gericht zijn, is de tijger, natuurlijk wordt hij niet genoemd; alleen het noemen van zijn naam zou u de haren te berge doen rijzen; maar de tijger zelfs weet, dat hij daarmede bedoeld wordt. Hoe zou hij zich kunnen vergissen, als hij deze woorden hoort:

„Toean Njang Gedang, (de heer, die groot is) dus heft de voorzanger zijn improvisatie aan en de stoet zet zich in beweging." Het hout is hard en hard het ijzer, dat het hout snijdt; maar harder dan het hout en het ijzer is de groote Heer met den machtigen klauw, die het hout breekt en het staal van de lans verbrijzelt. Haïla! Haïla! wie is sterker, dan de Toean Njang Gedang?" — De buffel is groot, de buffel is sterk. De vijand vreest zijn horens, zijn harde spitze horens en zijn puntige hoeven, waarmede de aanvaller wordt terug geslagen en vertrapt.

Maar sterker dan de buffel..... Haïlah! haïlah! —

De man is sterk; hij bewerkt het hout, hij smeedt het ijzer, hij spant den buffel in het juk en dwingt hem tot werken, maar sterker dan de man en schranderder dan de man, is de groote Heer. De groote Heer is een menschenvriend en wil hem geen kwaad doen. Haïla! haïla! De machtige, de goede is de Toean Njang Gedang. (*)

Is de toean Njang Gedang elders op roof uit of heeft hij zich laten verteederen? Wáár is het, dat het bosch dunner werd en een open vlakte zich vertoonde.

Ommiddelijk verandert de toon, zij doven de flambouwen uit, spuwen tegen den grond, snallen met de tong tegen het verhemelte vervolgens roepend:

„O, jou vuilik, basterd, dat je bent, jou basterdkind! schande van je moeder, denk je dat wij voor jou beven, denk je dat we zingen, als je er niet bent."

In één woord, het heele vocabulaire van de vreeselijkste scheldwoorden wordt uitgekraamd. Aan wiens adres zijn nu al die beleedigingen? Zijn zij bestemd voor hem, die zoo even nog met al die loftuigingen bewierookt werd? De Javaan zal u dat niet vertellen; zelfs nu, nu hij niet meer in gevaar verkeert, blijft hij voorzichtig; „je kunt niet weten, denkt hij, hij kon zich morgen weer op onzen weg bevinden!" En als ge bij hem er op aandringt, dan antwoordt hij heel onbeschaamd: wel, wij spuwden, om te spuwen, wij zongen om te zingen.

(*) Het is geen volksbijgeloof, maar een *feit*, dat waar tijgers zijn, ook pauwen zich in de nabijheid bevinden. Deze voeden zich n.l. met de overblijfselen van 's tijgers maaltijd. E.K.-H.

(*) Dit is een Maleisch lied, dat op Sumatra wordt gezongen.

E.K.-H.

Wat zou men onderweg ook doen. Denkt ge dat het in een Javaansch brein van gedachten wemelt? Waarover zou hij denken? wat zou hij zeggen? De mannen hebben twee stokpaardjes en twee onderwerpen van onuitputtelijk discours: liefde en eerzucht. Hij weet zijn eerzucht evengoed te verbergen als zijn egoïsme. Hij maakt zich ook niet wijs, zooals wij, dat hij het publieke belang behartigt met wegcijfering van zijn eigen belang. Hoevelen onder hen hebben zich aan 's lands belangen gewijd.

Dus geen gemeenschappelijk streven, geen idealen onderling bespreken en bediscussieeren. In de dessa (dorp) op zijn best ijverzucht tusschen personen, wat hier aanleiding geeft tot intriges en daar tot gewelddaden. Te Probolingo heb ik eens een loera-verkiezing bijgewoond; Deze verkiezingen doen u denken aan de Engelsche „hustings", volksstemming; kandidaten daarbij tegenwoordig, de kiezers van aangezicht tot aangezicht. Het eerste woord van den controleur was: „de krissen naar het bureau;" daarna werd toegang verschaft tot de afgesloten ruimte; wat een passie werd hierbij aan den dag gelegd! Hierbij valt op te merken, dat de ambtenaren als muizen zoo stil liepen, van den magang tot den Rijksbestierder, of men ziet wel de vage pogingen van enkelen belangstelling te toonen in Westersche ideeën en theoriën. Dat alles schuilt in den individu, toch peinst hij er niet over, evenmin als hij daarover spreekt.

De Javaan heeft omtrent eerzucht een ander begrip, als de Europeaan.

Zou hij meer begrip hebben van liefde? Wie zou dit durven beweren? Af en toe zult ge pantoons (minneliedjes) hooren vol teederheid en weemoed, maar merkt men ergens anders van liefde als in de pantoons? Als zij op Java bestaat, dan is zij diep verborgen. 's Avonds, op uren bijzonder geschikt tot vertrouwelijkheid, dan ziet men paren hand aan hand zachtjes

WEEKOVERZICHT.

Terwijl wij, in nieuwsgierige afwachting van wat de troonrede ons voor het toekomstig Indische beleid aan beloften en toezeggingen brengen zal, ons nog vermeien in rust op binnenlandsch politiek terrein, maakt men thans aan het Ministerie van Koloniën den koortsachtigen tijd door, waarin een nieuw opgetreden hoofd van het departement zich in de loopende zaken moet inwerken. Een lastige tijd voor allen, niet het minst voor hen, die het schoon vegen van nieuwe bezems terecht hebben te duchten, maar het meest verreweg voor den minister, die nauwkeurig zich van alles op de hoogte wil stellen. Wij kennen er den heer van Asch van Wijck voor, dat hij mèt zijn nauwgezetheid zich 't in deze dagen enorm druk moet maken. En daarom vooral deed het ons een genoegen, toen wij bij de begroeting van den vermaarden Borneo-reiziger, Dr. A. W. Nieuwenhuizen, onder de vele mannen van beteekenis, die in de buitengewone vergadering van de „Maatschappij tot bevordering van het natuurkundig onderzoek der Nederlandsche Koloniën" waren bijeengekomen, den Minister van Koloniën niet misten. Het was een der eerste keeren, dat de Minister zich in zijne qualiteit in het openbaar vertoonde en waarlijk het had bezwaarlijk eene aangelegenheid van meer wetenschappelijk belang kunnen zijn. De reizen van Dr. Nieuwenhuizen, die zelfs in sommige van de meest onverschillige Nederlandsche kringen bekend en vermaard zijn geworden, kunnen misschien door den tijdgenoot nog niet zóó gewaardeerd worden als, door den naneef, maar zeker is het, dat de belangstelling voor de avonturen van den wakkeren officier van gezondheid ook in niet-Indische kringen sterk stijgend is. Zijn groote werk, waarvan de uitgave nu begonnen is, zal dan ook ongetwijfeld een populair boek worden, althans niet ongelezen bijgezet worden in het groote graf, waarin tallooze min en meer verdienstelijke werken over onze Indiën in de boekerijen van diverse genootschappen en maatschappijen zoo heerlijk ongestoord rusten.

De eene ontdekkingsreiziger is nauwelijks weer in 't vaderland teruggekeerd of een ander stoutmoedig wandelaar op onbetreden paden neemt den reisstaf op. Het zijn nu de onbekende streken in Suriname, die aan de beurt zijn, om ontdekt te worden. Men weet, dat nagenoeg het geheele binnenland van Suriname nog steeds is een onbekende wildernis, een witte plek op de kaart. Men weet niet, wat men er vinden zal. Wellicht bosschen, misschien rivieren, de kans bestaat zelfs, dat men er hemelhooge bergketenen zal aantreffen. Wat men er ook denkt te vinden is — gij hebt 't reeds geraden — goud! — Het goud moet zich veel onaangenaams laten aanleunen, maar dit mag tot zijn lof niet worden verzwegen, dat het dikwijls eene onschatbare en wellicht onmisbare stimulans voor de stoutste ontdekkingsreizen is geweest. Indien men maar zeker ware, dat er goud te vinden is, dan was de Noordpool al eeuwen geleden een stad met veel verkeer geweest. Mogen wij nu voor Suriname hopen, dat het gele metaal in overvloed in zijn binnenlanden te vinden zal zijn? Laat ons in 't algemeen maar ja! zeggen en de expeditie ook wat dat aangaat, het beste toewenschen.

Terwijl de Coppename-expeditie in de ontoegankelijke wouden verdwenen is, zal prof. Went door geheel West-Indië rondspeuren. hier naar plantenziekten, ginds naar de suikerindustrie, op Curaçao zal de jeugdige hoogleeraar in de natuurlijke historie — een onderzoek instellen naar den oeconomischen toestand van 't eiland, rapport uitbrengen aan den Minister van Koloniën en „advies geven omtrent de middelen, aan te wenden om het eiland uit zijn toestand van verval op te heffen." Dat gaat zoo in één moeite door, moet u namelijk weten. Maar laat ons de komende dingen niet vooruit loopen.

In ons blad — wij, die door den loop der gebeurtenissen zoo treffend in 't gelijk zijn gesteld, herinneren er met eenige voldoening aan — is reeds geruimen tijd gewezen op de ware oorzaken van den heerschenden rijstnood in sommige Javaansche residenties. Wij hebben ook aan onze lezers voorgehouden, dat we met ons koloniaal beleid terecht zullen komen in toestanden zooals ze tegenwoordig in Engelsch-Indië te vinden zijn. Hoe de ontwikkelingsgang van het hongersnood-euvel daar evenwijdig is geloopen met die ten onzent, blijkt telkens, wanneer men Engelsche uiteenzettingen aangaande de oorzaken der Britsch-Indische hongersnooden naleest. Zoo ook nu weer met een artikel van Sir W. Wedderburn, een hooggeplaatst Indisch autoriteit, een artikel, dat hoofdzakelijk overeenstemt met wat reeds door Nash over „De Groote Hongersnood" is medegedeeld. Hij zegt onder anderen: De houding van het Britsche volk tegenover Indië is inderdaad zeer zonderling. Indië is zijn grootste en kostbaarste bezitting, de spil, waarom het Keizerrijk draait. De Engelschen zijn dus direct verantwoordelijk voor de welvaart. Toch nemen zij — niet lettende op plicht en eigenbelang — niet de minste moeite om de waarheid te leeren kennen. Daarom moet de schuld van den ellendigen toestand in Indië neerkomen op de Engelschen, zijn zij de oorzaak van de schipbreuk van het Indische vaartuig.

En niet alleen is het mogelijk, neen, het is waarschijnlijk, dat die schipbreuk plaats zal hebben. De Indische bevolking gaat vooruit in intelligentie en beschaving, en haar onderworpenheid aan den zichzelf opdringenden en veroveringen-makenden Brit wordt dagelijks minder. De hongersnood van de beide laatste jaren en het thans heerschende gebrek hebben een machtigen invloed uitgeoefend op, hebben vermeerderd den haat tegen het Britsche Bestuur.

Nash heeft in zijn boek aangetoond, dat de oorzaak van den hongersnood niet lag in het gebrek aan voedsel, maar in het gebrek aan middelen om het voedsel te koopen. De Indische bevolking is vreeselijk arm. Zij had gebrek aan geld om voedsel te koopen, en daar het Britsche gouvernement weigerde te helpen, stierf zij van honger. Overal was genoeg voedsel. In de tijden, dat twintig millioen menschen leden van honger, voerde Indië tarwe uit naar Engeland.

Drie centen per dag was genoeg, om een inboorling te beschermen tegen den honger, en aan het Engelsche House of Commons werd vijf millioen gevraagd om de bevolking te redden uit den dood. Deze som werd geweigerd. Honderden millioenen werden gegeven voor den oorlog in Zuid-Afrika om de Boeren te dooden, maar vijf millioen werd geweigerd, om de Hindoes te redden van den hongerdood.

Het Britsche volk moet het boek van Nash goed doorlezen, en dan zal het begrijpen, waarom de Indische inboorlingen vervuld zijn met haat, maar wij Nederlanders mogen dat boek niet doorlezen met een farizeeschen glimlach, zeggende: „Hoe gelukkig, dat wij niet zijn als die Engelschen!," integendeel, wij moeten ons spiegelen aan die toestanden en afsturen van dat gestrande schip, zooals het wijzen lieden betaamt.

Behalve een flinke verdienste voor eenige bij-de-hande speculanten en de onaangenaamheden voor de handelende en lijdende personen zelve in het te Buffalo afgespeelde drama, zien wij geen belangrijke gevolgen van den aanslag op den President der Vereenigde Staten tegemoet. Dacht men in de eerste oogenblikken, dat de gevolgen van de bekomen wonden Mac Kinley zouden ten grave brengen, het schijnt, dat er kans bestaat, hem in het leven te behouden. Voor de populariteit van de regeering en voor den toekomst van het nihilisme in Amerika zou dit veel te beduiden hebben, doch niet voor de Amerikaansche politiek. Een opvolger van Mac Kinley, hij werd reeds genoemd, zou in elk geval mee moeten gaan in de imperialistische richting, die in de Vereenigde Staten door de bepaald uitgesproken volkswil der regeering wordt aangewezen. Het beleid ten opzichte van Cuba en de Philippijnen zou er dan ook geen wijziging door ondervonden hebben.

De curieuse ontmoeting van den Duitschen Keizer met het Chineesche prinsje heeft alle elementen in zich, om verwerkt te worden tot het slot der derde acte van een blijspel. Op een tooneel, met alle lampen aan en het rood bengaalsche licht brandend, zou het enorm voldoen. Of de indruk, die het slimme chineesje heeft gekregen, overweldigend is, dat zouden wij niet zoo graag willen bevestigen. De oosterling behoeft werkelijk niet naar de Europeesche hoven te reizen, om verbaasd en verblind te worden en wat de vernedering betreft, ook daarvan is niet veel terecht gekomen. Het geheele geschiedenisje zal ongetwijfeld aan ieder geïllustreerd blad onder de zon stof geven tot een caricatuur, iedereen zal er om lachen, alleen in China zal hoogstwaarschijnlijk iedereen er mee onbekend blijven of er van gelooven, wat men daar noodig acht ervan bekend te maken.

In deze week zijn te Amsterdam de groote lichten, de „gros bonnets" van de crimineele-anthropologie ten congresse vereend. Men genoot er reeds van den „grooten" Lombroso, voorzeker een van de merkwaardigste wetenschappelijke charlatans van den lateren tijd. Men heeft er ook het licht zien schijnen van den oud vice-president van het Hooggerechtshof in Nederlandsch-Indië, den bekenden geleerde Mr. M. C. Piepers, die nu gelegenheid vond zijn reeds in den laatsten jaargang van het Tijdschrift voor Strafrecht breedvoerig ontwikkelde stellingen aangaande het altruisme, als rechtsvormend element, nader en in ruimer kring bekend te maken. De Heer Piepers heeft altijd deze grootr verdienste, dat hij zijne geschriften en reden aan lezers en toehoorders aanbiedt in een meeslependen stijl en veesierd met talrijke voorbeelden, direct uit het leven gegrepen. Uit den aard der zaak betreffen deze voorbeelden meestal het Indische volksleven en hebben als zoodanig ook ethnografisch hooge waarde. Speciaal de door hem meegedeelde gevallen van adat-moord en bloedwraak behooren tot het meest interessante materiaal, dat in den laatsten tijd aan de geleerde wereld is aangeboden. Wat de stellingen zelf betreft, zij werden door het congrès niet met onverdeelde instemming aangenomen, en zijn door verschillende sprekers, zij 't dan ook niet altijd even juist, bestreden. De repliek van mr. Piepers was uitermate kort. v. S.

VARIA.

Het nieuwe Kabinet en Suriname. In de Telegraaf stelde de heer J. Hendrik van Balen onlangs de vraag: Is er van de nieuwe regeering iets te verwachten voor Suriname? en gaf onmiddellijk het antwoord:

Ja, wij gelooven zelfs, dat de kans, dat er eindelijk een daad geschieden zal, door het optreden van dit ministerie grooter is geworden.

De nieuwe minister van Koloniën toch is oud-gouverneur van Suriname en, wat meer zegt, heeft in den tijd, dat hij daar den scepter zwaaide, veel voor Suriname gedaan, terwijl hij, bedriegt onze herinnering ons niet, alleen afgetreden is, omdat hij voor Suriname te veel geld vroeg en er, als gevolg daarvan, verschil van meening ontstond tusschen hem en den toenmaligen minister van Koloniën over de wijze, waarop de Kolonie moest bestuurd worden.

Jhr. van Asch van Wijck was in Suriname zeer populair en kon met de Koloniale Staten goed overweg, iets wat niet van iederen gouverneur kan gezegd worden. Een oogenblik liep hij wel is waar gevaar zijne populariteit te verliezen, toen hij de verordening deed aannemen om de leprozen onder toezicht te stellen van R.-K. geestelijken op Groot-Chatillon, doch toen het voorloopig gesloten contract, tengevolge van de bemoeiingen van den minister van Dedem, ontbonden werd, liep deze zaak met een sisser af.

Ter verbetering van verkeersmiddelen, afwatering enz. deed van Asch van Wijck veel, zoodat hij herhaaldelijk zijne begrooting besnoeid zag door de Tweede Kamer. Het lang gekoesterde denkbeeld van het aanleggen van een proeftuin bracht hij tot uitvoering en het was ook onder zijn bestuur, dat twee groote werken werden ontworpen, nl. de afsluiting van het Saramacca-kanaal en de inpoldering en oploozing brengen van 2500 H.A. land nabij Paramaribo.

Opstootjes onder de Britsch-Indische koelies gaven aanleiding tot de emigratie van Javanen naar Suriname, eene onderneming, welke thans nog, zooals bekend is, geregeld wordt voortgezet.

Van niet minder belang mag het voor Suriname geacht worden, dat het jhr. van Asch van Wijck was, die in 1892 de bekende commissie benoemde, welke onderzoeken zou, of kolonisatie van Europeanen (Nederlandsche landbouwers) naar Suriname gewenscht is. De vrucht van dit onderzoek was het bekende rapport, waarnaar ik meermalen verwees.

Gaat men na, wat jhr. van Asch van Wijck als gouverneur voor Suriname deed, dan geloof ik, dat de veronderstelling, dat de Kolonie ook van hem, als minister, wel wat mag verwachten, gewettigd is.

De heer van Balen herinnert aan het feit, dat de premier van dit Kabinet zich een paar jaar geleden zeer interesseerde voor emigratie van Hollandsche boeren naar Maryland:

Het zal na deze herinneringen niemand vreemd voorkomen, dat ik, met het oog op het verleden van den heer van Asch van Wijck, als gouverneur van Suriname, en met het oog op hetgeen dr. Kuyper over emigratie schreef, in het optreden van die excellenties in onze regeering veel voor Suriname verwacht.

Hier ligt het land, om de kleine luyden te doen emigreeren, voor ons open. Het is onze eigen Kolonie, die op handen wacht, om den vruchtbaren grond te ontginnen. Wij behoeven geen faciliteiten te vragen aan eene vreemde regeering en geen Hollanders naar een vreemd land te zenden. Een Hollandsche Kolonie wacht hen met open armen.

* * *

Opium regie. Korten tijd geleden kwam in een der O. Indische bladen het verhaal voor van een Indisch resident, thans ter ziele, die na de invoering der regie ijverde voor den opium-verkoop in zijn gewest, omdat hij een flinke belastingopbrengst wilde. Een zijner Indische hoofdambtenaren, de wedono-kota, had hem daarin trouw geholpen en werd als een gevolg op 's residents voordracht tot Patih bevorderd. Ook de Patih was dood, maar toch verlangde het blad, dat de meedeeling inhield, een onderzoek, opdat de Regeering duidelijk zou zien, hoe hier en daar uit fiscaliteit van haar ambtenaren gehandeld wordt in strijd met de goede bedoelingen, waarmee de opium-regie werd ingevoerd, d.i de langzame uitroeiing van het opium-gebruik.

Is men dan werkelijk nog van meening, dat een ernstige strijd tegen het opium-gebruik zal worden aangebonden, zoolang men meent, tot het in evenwicht houden van inkomsten en uitgaven de opium-belasting niet te kunnen missen?

Toen het vraagstuk der invoering van de opium-regie in 't Indisch Genootschap aan de orde was, ik meen zoowat tien jaren geleden, kwam er een brief ter tafel van een Fransch koloniaal man van kennis, aan wien men had gevraagd, hoe de werking der opium-regie in Fransch-Azië was, en of hij de invoering er van aanraadde. Dat antwoord luidde bevestigend, omdat de invloed van het Chineesch element er door werd verminderd; maar voegde hij er bij: Stel U vooral niet voor, dat ge vermindering van opium-verbruik zult krijgen; de Regeering zal fiscaal blijven, zoolang zij de inkomst noodig heeft en al is zij zelve het schijnbaar niet, dan zullen hare ambtenaren het zijn.

Wij willen hiermede geen strijd aanbinden tegen de regie, die beter is dan 't pachtstelsel, maar 't geneesmiddel tegen den opiumkanker moet gevonden worden in de invoering van een beter belastingstelsel.

* * *

Uit de Limburger Koerier De „Limburger Koerier" begint zijn nummer van 5 September met een hoofdartikel: „*Waar Indië onder lijdt*". —

Wij begroeten die gebeurtenis met vreugde. Ook „Oost en West" ondervindt, dat het Zuiden van ons land veel meer belangstelling voelt voor hetgeen in onze koloniën gebeurt dan 't Noorden. Te Maastricht telt de Vereeniging reeds 40 leden en ook Roermond en Venlo hebben een open oor voor de belangen van den Oost- en West-Indischen inlander.

De „Limburger Koerier" verwijt in zijn hoofdartikel aan Nederland, dat het tegenover Indië steeds heeft gezondigd tegen het gebod „Gij zult niet stelen!"

Eerst deed dit de Oost-Indische Compagnie, daarna de Nederlandsche Staat en — zooals de onlangs voor Gouda gekozen afgevaardigde ter Tweede Kamer, de kapitein Idenburg, nog kort geleden heeft gezegd — thans nu eene betere geest, in dat stelen door den Staat eenige wijziging heeft gebracht, nu geschiedt het nog daarenboven door de Nederlandsche kapitalisten, die het volk hun geld en grond afhandig maken."

„Het is noodig", zegt de Koerier, „dat er betere toestanden in (Oost)- Indië komen.

Het Volk moet zedelijk opgevoed, zijne bezittingen ten zijnen bate beheerd worden, totdat het eenmaal zelfstandig is geworden.

Hoe zal dit geschieden?

In de eerste plaats door kerstening van Indië.

De Hindoes en Mahomedanen hebben beiden den Javaan onderdrukt, maar zij maakten hem toch met hun godsdienst bekend.

Ook de Nederlanders hebben den Javaan onderdrukt, doch hem het christendom onthouden."

De „Limburger Koerier" en de heer Idenburg zullen ons niet ten kwade duiden, dat wij met die aansporing om het minstens even goed te maken als Hindoes en Mahomedanen, niet bizonder zijn ingenomen. Wij zouden in de eerste plaats de onderdrukking willen doen ophouden, terwijl wij van de onthouding van het christendom nimmer iets hebben vernomen.

Met genoegen zien wij echter dan ook verder, dat de stoffelijke belangen van den inlander en het wetenschappelijk en technisch onderwijs, dat hun in voldoende mate dient te worden gegeven, kapitein Idenburg niet koud laten. Wij houden het er voor, dat vooruitgang van welvaart en ontwikkeling de inlanders van zelf zal voeren tot een edel opgevat christendom. Zoodra zij in staat, en in de gelegenheid zijn het schoone in den leer van Christus te begrijpen en de toepassing er van in den levenswandel der belijders te bewonderen, zullen zij niet anders kunnen, dan zich er toe aangetrokken voelen, althans wanneer de verdeeldheid der christenen onderling hen niet weder afstuit.

Wij zijn echter volstrekt geen tegenstanders van de christelijke zending en erkennen gaarne, dat zij op vele plaatsen uitstekend goed heeft gewerkt, niet alleen op godsdienstig, maar ook op wetenschappelijk en humanitair gebied, terwijl er nog uitgestrekte arbeidsvelden voor haar openliggen, o. a. zeer zeker ook het door de heer J. A. Loeber Jr. in No. 13 van „Oost en West" aangegevene. Wij meenen evenwel te moeten waarschuwen tegen *de Kerstening vóór alles*, omdat dit idee, als het werd aangenomen, naar onze overtuiging veel goeds zou in den weg staan, zelfs ernstig kwaad zou kunnen stichten. En dat bij enkelen dit denkbeeld voor *kerstening bovenal* bestaat, dit ondervonden wij in 1898 op een der Haagsche congressen het maatschappelijk werk der vrouw in Indië betreffende.

Het Tweede Kamerlid van Kol had toen aan de Christelijke zending de hand gereikt, omdat zij beschaving brengt in Indië en omdat ditzelfde ook het doel is van vele andere personen, wier algemeene levensbeschouwing niet geheel met die der zendelinggenootschappen samenloopt. Die hand werd geweigerd door Ds. Lion-Cachet, want „zijns „inziens kan er geen beschaving zijn, die niet van het „Evangelie uitgaat."

Afkeuring vond echter die uitval, ook bij het grooter deel der mannen en vrouwen, die de Christelijke zending vertegenwoordigden; met sympathie werd een der volgende sprekers begroet, die evenals van Kol de meening was toegedaan, dat de weldenkenden van alle richtingen tot de ontwikkeling en de vermeerdering van welvaart in Indië hier goed zullen kunnen samenwerken.

Ook de Limburger Koerier en het Kamerlid Idenburg zullen naar wij hopen en verwachten, deze laatste meening wel zijn toegedaan.

* * *

Recensie. De boekaankondiging, die wij in dit nummer opnemen, was reeds voor 't vorig nummer geschreven, maar bleef liggen uit plaatsgebrek. Nu 't weekblad ons meer ruimte geeft, hopen wij echter ook van 't bespreken van nieuw uitgekomen boeken en brochures over Indische belangen meer geregeld werk te kunnen maken.

Oost- en West-Indische Berichten.

De cholera op Java. — Met de laatste mails werden reeds berichten ontvangen van enkele cholera gevallen op de hoofdplaatsen van Java. In de laatste dagen bracht een draadbericht de treurige tijding, dat die gevreesde ziekte te Semarang epidemisch is verklaard.

* * *

Studiebeurzen aan de Koningin-Wilhelmina-School. — Wij kunnen tot ons genoegen mededeelen, dat de zaak van het verleenen van geldelijken steun aan onbemiddelde leerlingen der Koningin-Wilhelmina School krachtig ter hand is genomen.

Aan den minister van Koloniën is voorgesteld, beurzen in te stellen tot opleiding aan de afdeeling B der school een voorstel, dat hopen wij een gunstig onthaal zal vinden.

* * *

Leeraressen aan de Hoogere Burgerscholen met vijfjarigen Cursus. — Binnenkort zal een onzer hoogere burgerscholen met vijfjarigen cursus een dame tellen onder het leeraarspersoneel. Wij vernemen toch, dat mejuffrouw D. C. Symkens, thans aan de eerste school te Meester Cornelis geplaatst, belast zal worden met de waarneming der betrekking van leeraar[es] in de Engelsche taal aan de hoogere burgerschool te Soerabaja.

Deze plaatsing is een gevolg van het gebrek aan leeraren met volledige bevoegdheid voor het middelbaar onderwijs, waarmede onze hoogere burgerscholen voortdurend sukkelen. Wij deelden onlangs reeds mede, hoe uitzending was gevraagd van een leeraar in de Engelsche taal voor bovengenoemde school, welke leeraar ook in verschillende andere vakken les zou kunnen geven. In den tijd, dien men noodig heeft om zoo'n leeraar te vinden, moet evenwel in de vacature, ontstaan door het vertrek van den heer Jaspers, voorzien worden en het college van curatoren meende daartoe de hand te kunnen leggen op den heer L. C. Merhottein, onlangs van verlof teruggekeerd. Maar het gymnasium was het college vóór geweest en had den heer Merhottein reeds eerder opgeëischt. Waar de keuze zoo beperkt was, kon het college zich vereenigen met het voorstel, om mejuffrouw Symkens de taak toe te vertrouwen, zoodat deze nu de Soerabajasche jongelieden zal moeten inwijden in de geheimen der Engelsche taal.

(*Bat. Nieuwsbl.*)

* * *

Dwangarbeiders als valsche munters. — De justitie heeft te Padang de hand kunnen leggen op twee valsche munters, dwangarbeiders nog wel!

De zaak droeg zich op de volgende wijze toe, volgens de Padanger:

Zekere Adin, eenig werk te verrichten hebbende nabij de pepinière naast het gewestelijk kleedingmagazijn alhier, ontdekte twee dwangarbeiders, die bezig waren valsche munt te maken.

Van zijn ontdekking gaf hij mededeeling aan den politie-oppasser Kalik, die met Adin de valsche munters overviel. De oppasser van den hoofddjaksa Si Minik kwam er bij, die na geholpen te hebben de lieden te arresteeren, den hoofddjaksa ging waarschuwen.

De hoofddjaksa, de adjunct-hoofddjaksa en de schout waren spoedig ter plaatse. Een volledig stel gereedschappen, een paar Berlijn-zilveren lepels, een klomp compositie metaal en vijftien kwartguldenstukken werden in beslag genomen.

Een der valsche munters is een Javaan, de andere een Chinees, beiden reeds veroordeeld wegens het maken van valsche munt. (*Bat. Nieuwsbl.*)

* * *

Petroleum in Atjeh. — De heeren, door de Delimaatschapplij uitgezonden, om nabij Telok Semawé naar petroleum te zoeken, hebben naar wij vernemen tot heden weinig kunnen uitrichten. Dit komt, omdat vijandelijke benden de geheele streek onveilig maken. Behoorlijke dekking kan niet steeds verkregen worden, aangezien veel troepen noodig zijn voor dekking van de ploegen koelies die aan den spoorweg arbeiden. (*Deli Ct.*)

* * *

De toestand in Semarang. — Steen en been klaagt het Bat. Nbl. over den toestand in Semarang, meer bepaaldelijk over den toestand in Grobogan. Ziehier, wat de Semarang Ct. uit Poerwodadi verneemt:

„Alle bedelaars, die rondloopen, worden geplaatst in het z. g. bedelaarsgesticht, dat eenigen tijd geleden daarvoor gebouwd is. Het gesticht is daarom nu nagenoeg vol. Om te voorkomen, dat het overvol wordt, is aan de bevolking, op wiens instigatie is niet bekend, gezegd, dat wie uit bedelen gaat naar het gesticht gebracht wordt.

Nu worden de kinderen uitgezonden om te bedelen. Velen verlaten hun dessa's om de koelieronselaars, die daar een ruim veld vinden, te volgen, terwijl ook een talrijke immigratie valt waar te nemen naar Kediri en andere plaatsen. Het is te voorzien, dat daardoor eenige dessa's leeg zullen loopen.

* * *

Phonogrammendienst. — Zooals wij vroeger reeds hebben aangekondigd, werd den vijfden dezer, door de Intercommunale Telefoonmaatschappij een phonogrammendienst geopend tusschen Batavia, Semarang en Soerabaja. Wij hebben er ook reeds op gewezen, welk een belangrijke besparing van tijd wordt verkregen met dezen dienst; een besparing, welke vooral hen, die thans alleen onze gebrekkige telegraaf kunnen gebruiken, ten goede zal komen. Waar het tarief gelijk is aan dat der telegraaf, kan het niet anders of de phonogrammendienst zal blijken in een behoefte te voorzien. Om onzen lezers een juist denkbeeld te geven van den nieuwen dienst, stippen wij het volgende aan uit de circulaire, door de Intercommunale Telefoonmaatschappij ter inleiding van den dienst verspreid:

Ieder, die van de telefoon gebruik maakte, moet beamen

---

langs het pad in de schaduw der heggen loopen. Als ge naderbij komt, dan zijn het twee jonge mannen, schoolvrienden of kantoorkennissen, die elkaar de lotgevallen van den dag vertellen. Op de rijstvelden, in den oogsttijd, wanneer de rijstschoven de dieven in verzoeking brengen, houden mannelijke en vrouwelijke wachters 's nachts misschien wel rendez-vous en wordt er in de bamboehutjes een voorloopige bruiloft gehouden, die de werkelijke verloving en bruiloft zal moeten verhaasten. Maar is dat liefde? Zij noemen het zoo; ik zou er den naam van wellust aan geven. Liefde, onder het Christendom geboren, liefde, die in eenzaamheid toeneemt, in afwezigheid bloeit, zich louteri door zelfopoffering, zulk een liefde kent Java niet. (*) Hoe zou hij die kennen? De Islam heeft de plant, die zulk eene bloem draagt, doen verdorren. De veelwijverij is voortgesproten uit utiliteitsgronden en uit hoogmoed, soms ook uit genotzucht.

Als de liefde de overhand krijgt, dan verdwijnt de polygamie. De Raden-Ajoe van Pasaroean, deze buitengewone Javaansche vrouw, een voorbeeldige moeder en echtgenoote, zeide eens met trots tot hare Europeesche vriendinnen: „Mijn man heeft nooit een andere vrouw liefgehad als mij."

De eenigen misschien onder de onderdanen van Nederland, die het verheven idee van liefde hebben, zijn de Amboneesche Christenen. Het Indische leger is vol Amboneezen, die om liefdesmarten hun land verlaten hebben.

Denkt gij, dat de Javanen gevoeliger zijn voor de natuur? De natuur op Java is niet indrukwekkend; (**) niets grootsch behalve de boomen. In dit klimaat van warmte en regen bereiken zij eene onmetelijke hoogte, als om den hemel hulde te brengen van moeder aarde. De stam is buitengewoon dik, de takken schieten weelderig op; het gebladerte is bestand tegen de saizoenen, de schaduw zou een heele volksstam tot schuilplaats kunnen strekken. De Javaan plant bij de geboorte van zijn kind een pisangboom en de twee broeders groeien te zamen op, dat zijn echter uiterlijke ceremoniën, de ziel dringt niet door in het inwendige der dingen.

Dit land heeft heerlijke uren. De vlakte is niet, zooals bij ons, eentonig. Geen jaargetijden om haar groen, geel of bruin te kleuren. Te gelijkertijd en naast elkander vertoont zich het teedere groen van de rijst in de kweekbedden, het heldere groen van de opschietende, het donkerder groen van de volgroeide rijstplant en eindelijk het goudgele der rijpe aren. Bij het vallen van den avond daalt een lichte nevel van de heuvelen over de vlakte, in de verte ziet men de bamboe en de palmen als gedoezeld; de bergen onttrekken zich langzamerhand aan onze blikken en hullen zich in een waas van donkerblauw, terwijl in het verschiet hun golvende toppen in de wolken als verward raken.

Aan alle kanten, op het veld en in de dorpen worden vuurtjes gestookt; op dit uur maakt de landman zijn veld in orde en smukt hij zijn tuintje op; men ziet de vlammen dan eens flikkeren, dan weer verdwijnen in de rook, weldra ziet men bij helder maanlicht de omtrekken der bergen en de witte rookkolom van den vulkaan scherp tegen de lucht afgeteekend. Stilte omhult de aarde en vrede daalt op het menschdom neer.

Maar de Javaan voelt niets van dat alles. Waar zou hij het bekoorlijke daarvan hebben leeren inzien? Noch Ruysdael, noch Rousseau, noch Chateaubriand of George Sand hebben zijn weg gekruist. Hij is blind voor al het schoons...!!!

(Wordt vervolgd).

(*) Kent Chailley-Bert Multatuli's schoon gedicht: Saïdja en Adinda? E. K—H.

(**) Degenen die b.v. de Preanger doorreisd hebben, zullen het met Chailly-Bert op dit punt niet eens zijn. E. K—H.

dat deze een belangrijken voorsprong leverde op de telegraaf. De handel kon tot laat in den namiddag zijn verkeer met de verschillende kustplaatsen voortzetten, terwijl de pers te Semarang en Soerabaja haar laatste berichten op behoorlijken tijd mocht ontvangen. Over de tarieven liepen de meeningen echter uiteen. Waren deze voor hen, die de volle termijnen van drie minuten konden benutten, dus bij berichten van zekeren duur, geen bezwaar, voor het meerendeel der mededeelingen, die men elkander in den regel heeft te doen, die namelijk van één à twee minuten, was de telefoon te duur. Terwijl in Europa en elders de tarieven juist naar dien gemiddelden duur van gesprekken zijn berekend en men daarom er niet tegen opziet een gedeelte van de drie minuten eenheidsprijs te geven, is het hier vrijwel regel geworden alleen van de telefoon gebruik te maken, als de toegestane tijdsduur geheel kan worden benut. Aangezien het tijdstip, waarop de intercommunale telefoon in deze gewesten een regeling zal bekomen, als bijv. in Nederland reeds lang bestaat, nog niet bij benadering valt vast te stellen, heeft de Intercommunale Telefoonmaatschappij gemeend het hare te moeten doen om aan de wenschen van het publiek tegemoet te komen. Waar volgens de bestaande regeling een ieder, die een korte mededeeling zelf wil overtelefoneeren, volgens het volle drie minuten-tarief heeft te betalen, kan, indien verschillende kleine berichten ter overspreking aan de Intercommunale Telefoonmaatschappij worden toevertrouwd, een belangrijke besparing worden verkregen. Op die wijze zou de maatschappij in staat gesteld worden, evenals bij de telegraaf, berichten tegen een woordtarief ter overspreking aan te nemen. Zij zelve betaalt dan volgens het drie minuten-tarief.

Deze wijze van overbrenging bestaat onder den naam van phonogrammen-dienst reeds lang in Europa en Amerika op de verschillende intercommunale lijnen en het lijdt geen twijfel of hier, waar het *raison d'être* dier werkwijze zooveel grooter is, zal het publiek er gaarne de voordeelen van willen genieten. (*Bat. Nieuwsbl.*)

* * *

Het Bajah Kolenveld. — Maandag vertrok de waarnemend mijningenieur der tweede klasse, H. J. Buysman, nu toch naar het Bajah-Kolenveld om, in opdracht der Regeering, honderd ton steenkool bijeen te brengen voor een proefneming aan boord van een onzer oorlogschepen. Hij wordt vergezeld door een tijdelijk mijnopziener, een mantri, eenige mandoers en vijftig koelies of daaromtrent, welk getal op het terrein nader zal worden aangevuld. Men denkt een maand of drie voor de uitvoering dezer opdracht noodig te hebben. (*Bat. Nieuwsblad*).

* * *

Men schrijft ons uit *Nickérie:*

De balata-industrie schijnt, wanneer het weder nog eenigen tijd gunstig blijft, hoop te geven op goede verwachtingen, al zal het productiecijfer van verleden jaar niet worden bereikt; aanmerkelijke hoeveelheden werden met de laatste mailbooten naar Paramaribo verscheept; met de cacao daarentegen staat het, vooral op de gronden, slecht gesteld.

De baggermolen is hier gearriveerd en zal zijne krachten beproeven op de verdieping van de riviergeul nabij de monding. Aan den waterkant heerscht de laatste dagen veel bedrijvigheid bij het oprichten van eene overdekte marktplaats, waarmede de marktvrouwen hier, die zich tot dusverre met primitieve tentjes moesten behelpen, zeer zijn ingenomen; ook is men thans bezig met het maken van eene nieuwe platte brug, die als aanlegplaats moet dienen voor kleine vaartuigen, zoo als balatabooten en corjalen. Eindelijk hebben de ingezetenen financieel bijgedragen om, met behulp van het Gouvernement, den aanlegsteiger van de mailbooten met rails belegd te krijgen, iets wat hier, met het oog op den toenemenden uitvoer, als hoogst noodzakelijk wordt beschouwd.

* * *

Surinaamsche Tabak. — De heer Devis bracht ons monsters sigaren, gemaakt van Surinaamsche tabak, door hem zelven op zijn erf geplant.

Wij vinden het een gelukkig verschijnsel dat ook particulieren in den laatsten tijd zich gaan toeleggen op takken van landbouw en industrie, welke in onze kolonie nog niet bloeien.

Wij twijfelen er niet aan, dat zulks tot grootere welvaart der kolonie strekken zal.

De tabak echter is nog te versch, om met juistheid over de kwaliteit der tabak te kunnen oordeelen. De bladen evenwel zien er zeer goed uit.

* * *

Coppename-expeditie. — Maandagavond 5 Aug om 9 uur vertrokken de heeren Bakhuis, Boon, Loth en van Stockum, leden der Coppename-expeditie per ss. „Curaçao" uit Paramaribo om hun ontdekkingstocht aan te vangen.

Z.Exc. de Gouverneur met groot gezelschap vergezelde de heeren een eindweegs de Coppename op. De militaire muziek speelde bij hun vertrek.

Vrijdag of Zaterdag werd de Gouverneur in de stad terug verwacht.

— Donderdagmorgen kwam echter de 1e machinist van het ss. „Curaçao" binnendoor in de stad aan met de tijding, dat de boot, die de expeditie-Bakhuis c. s. een eindweg in de Coppename-rivier zou brengen, voorbij de Wayambo was vastgeraakt. Men verwachtte niet, dat het schip vóór het volgende springtij zou loskomen, en daarom moest het ss. „Paramaribo" komen om het gezelschap, dat de expeditie uitgeleide doet, te komen verlossen uit zijn minder aangenamen toestand. De expeditie-leden zelven hadden hun tocht verder doorgezet.

Donderdagavond vertrok de „Paramaribo", maar bij de monding der Coppename-rivier gekomen, werd den kapitein een brief ter hand gesteld, welke meldde, dat de „Curaçao" met hoogwater was losgeraakt en de Saramacca was opgevaren. De „Paramaribo" kon daarom weer naar huis gaan, en kwam gisterenavond om 4½ uur hier aan.

Gisterenmorgen om 11 uur werd uit Post Uitkijk getelephoneerd, dat de „Curaçao" voor den Post was.

De Gouverneur wordt morgen in de stad terugverwacht.

* * *

Men schrijft ons uit *Ben.-Commewijne:*

De Districts-Commissaris van Frederiksdorp begint deze week met de werkzaamheden in de Orelane-kreek. Hij wordt vergezeld van den gezagvoerder van Katwijk, den heer I. C. Juda. Men zal dan de lijn kappen, waar de polders moeten komen van af plantage De Hulp tot Beek en Horst aan de eene en van af Monpelier tot Vrieshoop aan de andere zijde. Voldoen de landbouwers aan de door hen aangenomen condities, dan zal het Gouvernement een koker leggen tusschen Monpellier en Montauban.

Wij hopen, dat het ten beste zal strekken der landbouwende bevolking. Het zal zeker niet liggen aan den Commissaris, die zich alle denkbare moeite voor het welslagen gegeven heeft. (*De Surinamer.*)

* * *

Vertrek van den Gouverneur. — ZHEG. Mr. C. A. H. Barge, de Gouverneur der Kolonie, vertrok van hier den 24sten Augustus met het stoomschip Philadelphia van de Red D Line naar La Guaira, om vandaar met de fransche boot de reis naar Europa te vervolgen.

(*Amigo di Curaçao*).

De Hongersnood op Java.

(INGEZONDEN).

Het waar geluk is niet gelegen
In des voorspoeds zonneschijn;
't Goed te hebben is een zegen,
Grooter zegen: goed te zijn.

* * *

In het artikel „Demoralisatie van den Javaan" heb ik bij mijne pogingen, om de aandacht van Nederland er op te vestigen, dat op Java *hongersnood* en *geen* gewoon *rijstgebrek* heerschte, de hoop gekoesterd, dat ik mij in mijne conclusie vergissen mocht.

Die is helaas niet verwezenlijkt. Elke mail brengt nieuwe, schrikbarende berichten, hoe de ellende der noodlijdenden met den dag grooter en grooter wordt.

De Indische Regeering heeft het hare er toe bijgedragen om leniging in dien jammer van het Javasche volk aan te brengen. Ik heb mijn handen gevouwd, mijne oogen ten hemel geslagen, toen ik dit verblijdende bericht las.

Hoe groot deze ondersteuning op zich zelf al is, verre van voldoende is zij echter nog, om den treurigen toestand voor *alle* hulpbehoevenden dragelijk te doen worden.

Gij kunt in dezen moeilijk doordringen, geachte lezers; ik, die mijn heele leven met dat volk heb samengeleefd ..... ik begrijp, voel de ellende en wanhoop vervult mijn hart.

Een laatste poging wend ik nu met mijne zwakke krachten aan, om uwe gevoelssnaren voor de nooddruft der Javanen te doen trillen.

De Vereeniging „Oost en West", betrachtte haar plicht, liet ook „een stem der klage" hooren voor het volk, welks welzijn zij bedoelt. Helaas, haar roepstem om hulp bleek te zwak, om door te dringen tot u, Nederlanders; Gij, waarvan de historie zoo vaak toonde, een hart te bezitten, gevoelig voor het lijden Uwer medemenschen; een nobele karaktertrek, die eens met gulden letteren zal worden neergeschreven in Uw geschiedboek, het Boek, waarvan Dr. Schaepman gewaagde in zijn rede op het Nijmeegsche Congres.

De ingekomen giften bedroegen weinig meer dan 100 gulden.

Treurig en onbegrijpelijk was deze uitkomst, als iets ongewoons in Nederland. Droeviger was de teleurstelling voor mij, die gehoopt had veel, veel geld voor rijst voor den Javaan te zien toevloeien.

Wil Nederland dan niet weten, dat er hongersnood heerscht op Java, het belangrijkste eiland zijner Bezittingen? Waarom wil Het dat niet weten? Wil Het de rol spelen van den vader, die uit *verwaten eigenwaan* niet gelooven kan en wil, aan het slecht-zijn van een zijner kinderen?

Er ligt iets schoons in dit doen, maar het is verderfelijk en . . . . Nederland wil toch niet het verderf van Java?

Neen; dat ligt niet in uw karakter, Nederlanders, het karakter, dat ik edel heb bevonden, dat zal maken, dat de geschiedenis vermeldt, hoe een overheerscht volk den overheerschers dankbaar was.

Neen, Gij *zult* uw Java helpen, redden. Nog is de tijd daar, dat Gij *kunt* handelen. Hulp moet den lijdenden Javaan verleend worden. De ellende duldt geen uitstel meer. De hongersnood heeft een progressief karakter aangenomen. De noodkreet om redding wordt meer en meer hartverscheurend.

Nederlanders! verloochent Uw aard niet! Sluit niet uwe ooren voor de smeekbede! Luistert naar de biddende smeekstem! Laat niet zoovele levens vernietigd worden; denkt aan Britsch-Indië met zijn hongerdoodverschrikkingen; denkt dan ook aan de ondersteuning zoo krachtig, door het vrijwillig offeren van Engeland! Nederland zal toch niet willen achterstaan bij dat land, waarop het nu zooveel afgeeft?

Mijn pen is te zwak, om u een kleurig beeld van de ellende daar op te hangen; dit weer te geven in al zijn wanhopige verschrikkelijkheid, zóó, dat het u doet ontzetten en dwingt mee te voelen, kan slechts hij, die met eigen oogen aanschouwd heeft. Geven moet Gij; elk naar zijne krachten. Ettelijke dubbeltjes kunnen een heel huisgezin van den hongerdood redden. Ik weet het; Gij zult uwe beurs niet gesloten houden.

Ware het nog nood aan levensmiddelen door oogstmislukking in een streek, waar anders welvaart was! Maar armoede heeft in de geteisterde streken geheerscht al vóór deze bezoeking, al jaren en jaren lang.

> „Doet men een wandeling in de dessa, dan moet het de aandacht trekken, welk een groote menigte woningen er zeer armelijk uitzien; daar zij enkel uit bamboe-vlechtwerk, soms al oud en hier en daar vergaan, bestaan. Treedt men binnen, dan vindt men niet veel meer dan een rustbank van bamboe met een paar stukken armzalige vuile matten en hoofdkussens, te smerig en bijna te versleten, om er gebruik van te maken; voorts een paar oude, zwart-gebrande potten om water, rijst of aardvruchten in te koken; een waterkruik van een paar centen waarde, een paar oude manden en een bamboe-standaard voor een olie-bakje met een pitje er in, dat de meeste avonden niet of maar eenige oogenblikken kan branden; eindelijk op het erf een nietig padi-schuurtje van bamboe, dat misschien het 7/8 deel van het jaar ledig is, en naast de woning iets, dat men een keuken noemt. Ziedaar een trouwe teekening van duizenden erfjes en erven, waar duizenden bij duizenden kinderen opgroeien, zonder eenige opvoeding. Het is al wèl, als er eenig voedsel voor hen is" . . . . . „Kleederen bezitten de ouders niet veel meer dan zij aan hebben, en dan nog oud en waardeloos goed; de kinderen dragen een minimum kleeding, of, als ze nog jong zijn, in het geheel geene . . . . . " en *„deze klasse van bevolking telt millioenen leden"*.

Na gesproken te hebben over de moeite, die men heeft om de belastingpenningen bijeen te scharrelen, gaat Poensen voort — want de Heer C. Poensen, zendeling, schreef dit bericht in de *Mededeelingen* van het *Nederl. Zendel. Genootschap* dl. XXXI, 3e stuk:

„Maar de lui hebben geen liggend geld. In den oogsttijd zijn padi of bras (ontbolsterde rijst) zeer goedkoop wegens de menigte verkoopers, die allen geld voor belasting moeten maken; men tracht dan hier, dan daar op een fabriek of onderneming nog wat te verdienen; allen dwalen rond, om eenige kwartjes te vinden voor de voldoening hunner padjek (belasting). Van den oogst moeten schulden betaald worden, moet de padjek voldaan worden; is het wonder, dat dan de geoogste padi spoedig ten einde is; en dat men ons kan gelooven, als we verzekeren, dat menig dessa-man in den Westmoesson (regentijd) zijn buikband maar wat vaster aanhaalt, om den honger minder te gevoelen."

„De jongens moeten zoo spoedig mogelijk wat verdienen, de meisjes moeten ook al medewerken in den tuin of op het veld; *alles dringt om te zorgen, dat men niet van honger sterft*, en iedere hoogere aspiratie is voor goed onmogelijk geworden . . . . . "

„De dessabevolking in haar geheel genomen is arm; het toenemen der bevolking, het meerder worden der belastingen, en het niet in evenredigheid daarvan toenemen der middelen van bestaan maken de armoede hoe langer hoe algemeener; *de geschiedenis van het dessa-gezin en de opvoeding der kinderen is een geschiedenis der armoede."*

Zoo schreef de Heer Poensen jaren geleden. Ondanks deze nijpende armoede hoorde men toen geen klachten der Javanen. In een overlaten aan het Zijn onderwierpen zij zich zwijgend.

Sedert zijn er jaren voorbij gegaan, jaren van aangroeienden economische achteruitgang. Nu *moet* de armoede vreeselijk zijn geweest. Niets bezitten de Javanen meer; alles van eenige waarde is uit het huis gegaan; de padischuren staan leeg, sawahs en tuinen hooren anderen toe; hun karbouwen en andere dieren staan op vreemder stallen. Velen hebben hun kampongs verlaten, zwerven rond, trachten door eten van oneetbare wortels in leven te blijven.

Menigeen *steelt, brutaal op klaarlichten dag*, een pot gekookte rijst, *om in de gevangenis te komen*, waar zij weten *eten* te zullen krijgen.

Zóó weinig als de *Javaan* noodig heeft voor zijn leven en uit honger-wanhoop zich vergrijpen aan eens ander's potje-rijst, die er zich ook mee in het leven moet houden!

Groote God, wel diep is de ellende! Wat al „geleden en gestreden" wordt! Hoevelen het slachtoffer geworden zijn van den hongerdood!

Helpt, Nederlanders, helpt! Lenigt daar het lijden! Geeft geld, geld voor rijst om den honger te stillen. Wacht niet tot **Cholera** *) en **Pest** als trouwe trawanten van den Hongerkoning vernietigen en verdelgen en één groot kerkhof maken van vroeger bloeiende landstreken.

Redt, behoedt dat Java'sche volk voor ondergang!

Dat mijn stem niet zij die eens roependen in den Woestijn!!!

ABD. RIVAÏ.

Amsterdam, „Koninginnedag", 1901.

*) Verleden week las ik in het „Algemeen Handelsblad", dat te Semarang de Cholera epidemisch is verklaard.

Amsterdam, 10 Sept. 1901.
A. Rv.

IN MEMORIAM.

Wij wijden hier een woord van waardeerende herinnering aan ons onlangs overleden medelid, den heer **J. W. A. van Soest**, die als ambtenaar bij het Binnenlandsch Bestuur zijne loopbaan begon en later administrateur was der suikerfabriek Kalibagor.

Reeds kort na de oprichting der Vereeniging, als donateur tot „Oost en West" toegetreden, was hij een dergenen, door wier hulp wij een eigen locaal kregen, en een steeds ijverig en behulpzaam lid onzer Commissie van beheer dier inrichting.

Velen zullen met ons den overledene als vriend zeer missen. E. v. Z.

* * *

Van Dr. Joh. Schmeltz, Directeur van het Ethnographisch Museum te Leiden, ontvingen wij een afdruk uit het door hem geredigeerde tijdschrift „Internationales Archiv. für Ethnographie", Bd. XIV 1901, waarin onder n°. XXX een zeer waardeerend artikel voorkomt, gewijd aan de nagedachtenis van zijn te Batavia overleden voorganger, **Mr. L. Serrurier.** Wij maken daarvan gaarne melding in ons blad, omdat wij geheel instemmen met het goede, wat van den bekwamen en ijverigen man wordt gezegd.

Ook in de Oost-Indische bladen werd Mr. Serrurier herdacht en op de groote kennis en arbeidskracht gewezen van den geleerde, die te vroeg voor de wetenschap verloren ging.

* * *

— Op ruim 86jarigen leeftijd stierf te Münden (Hannover) de gepensioneerde kapitein van het Oost-Indische leger **Friedrich Lambrecht.** Hij was vóór 40 jaren een sieraad van het Officieren-Korps, een braaf soldaat, een oprecht en trouw kameraad. Ieder, die hem gekend heeft, met zijn reuzengestalte en daarbij eerlijk, welwillend, zacht van karakter, zal met liefde, maar thans met weemoed, aan hem denken.

In zijn jeugd student in Göttingen, zag hij, zonder geld of kruiwagen, in zijn geboorteland geen vooruitzichten. Zijn zucht naar bezigheid en een ruime werkkring dreef hem naar Insulinde, waarheen hij als sergeant vertrok. Luitenant zijnde, was hij vele jaren adjudant van den Kommandant der Padangsche Benedenlanden, die tevens het Garnizoens-Bataljon ter Sumatra's Westkust kommandeerde. Hij had zich het Nederlandsch spoedig eigen gemaakt en schreef het correct. Als kapitein diende hij eerst op Java, maar betreurde het leven op Sumatra, waar hij, als groot jachtliefhebber, zoo vrij en frank kon ronddolen.

Toen hij, na meer dan twintig jaren in Indië doorgebracht te hebben, zonder verlof naar Europa te hebben gehad, ook een gevoel van heimwee naar zijn vaderland bespeurde, vroeg hij ontslag uit den militairen dienst en pensioen.

In Duitschland teruggekomen, had hij weldra berouw en verlangde langen tijd vreeselijk naar het schoone Sumatra.

Toen hij echter in kennis kwam met Fräulein Alwine Francke, bij haar vader als boekhouder in de fabriek werd geplaatst en daarop met haar trouwde, gewende hij ook aan het leven in Europa.

Het was mij vergund Lambrecht en zijn gelukkig gezin eens in Münden te bezoeken. De dagen daar doorgebracht, schenken mij nog altijd een alleraangenaamste herinnering.

K. H. O. VAN BENNEKOM.

Boekaankondiging.

Van den heer C. KRAAY ontvingen wij ter aankondiging een zeer belangrijk extra-nummer van de *„Indische Mercuur"* van 2 Juni, gewijd aan onzen handel met China en een Bijvoegsel van hetzelfde Blad van 13 Augustus getiteld „Diversen betreffende Japan, Formosa en Korea", benevens een dit laatste geschrift besprekend artikel van het „Algemeen Handelsblad" van 20 Augustus.

Wij voldoen gaarne aan dit verzoek, omdat naar onze meening, de kennis van deze landen, van veel gewicht is met het oog op den bloei en zelfs op de veiligheid onzer O.-I. Koloniën.

Van de gelegenheid dezer aankondiging maken wij tevens gebruik, om op de Indische Mercuur, het weekschrift der uitgevers I. U. de Bussy, Rokin 60 te Amsterdam de aandacht te vestigen.

* * *

De Redactie van het *Soerabajasch Handelsblad* zond ons ter bespreking een overdruk in brochure-vorm van de in haar blad verschenen artikelen over *„een Spoorweghaven voor Soerabaja."*

Zij zal ons niet ten kwade duiden, dat wij, daartoe geleid door den aard van ons blad, geen technisch oordeel geven over de ontworpen plannen, maar ons bepalen tot de verklaring, dat ook wij, zoodra oost- en westgat tegen verondieping veilig zijn en in het westgat de diepgang van 8 M. is verkregen, die ook door de Solovallei-commissie noodig en mogelijk werd geoordeeld, het aanleggen eener Spoorweghaven te Soerabaja tot de zeer nuttige en noodige werken rekenen.

Wij vreezen echter, dat zooveel nog, wat voor Oost-Indië nuttig en noodig is, onuitgevoerd zal blijven, wanneer niet in de eerste plaats aan de kolonie eene eigene financieele positie wordt verzekerd, het liefst van al, met billijke restitutie natuurlijk van de zóó genoemde „eereschuld", maar als dat voor Nederland te moeilijk is, dan in 's hemels naam daarzonder. Hier echter is ook *„time"* gelijk aan *„money."*

Wij hopen, dat de technische kant van het vraagstuk der Soerabajasche Spoorweghaven zijn weg zal vinden naar de Vergaderzaal van ons Koninklijk Instituut van Ingenieurs.

* * *

Dat de wijziging van de *opleiding* tot *Oost-Indisch ambtenaar* een onafgedane vraag is gebleven, vermindert zeker de waarde niet der beschouwingen door den Resident FOKKENS (thans tijdelijk Lid der Algemeene Rekenkamer) in eene, bij de firma H. M. van Dorp en Co. te Batavia in het licht gegeven brochure. Even als vroeger zijn geschrift over de „Vervanging van de gedwongen koffieteelt door een vrije Volkskoffiecultuur" hebben wij ook dit latere geschrift van Fokkens met belangstelling en voldoening gelezen.

Wij zijn het met hem eens, waar hij partij trekt tegen de beschuldiging, dat het peil der O.-Indische ambtenaren in de laatste jaren zou zijn achteruit gegaan en nog meer stemmen wij met hem in, waar hij het denkbeeld bestrijdt, dat de geboren Oost-Indiër, als ambtenaar minder geschikt zou zijn, dan de Nederlander in Europa getogen en opgevoed. Het is niet te ontkennen, dat er in het programma der opleiding, zooals zij was, verbeteringen zijn aan te brengen, maar zooals wij reeds vroeger in ons blad verklaard hebben, hechten wij aan die wijze van opleiding minder waarde, dan aan de verdere vorming in Indië zelf en van de wijze, waarop de Regeering de verdiensten van hare ambtenaren beoordeelt. Vordert zij van hen in de eerste plaats onderworpenheid, een zich richten naar den wil en den wensch van hooger hand, zonder eigen initiatief en zonder eene desnoods voor haar onaangename oprechtheid, dan zal zij zich met een naar onze opvatting, laag peil moeten tevreden stellen. Wat zeer zeker tot schade en schande van moederland, zoowel als van koloniën, moet uitloopen. Onze ondervinding in Indië was, dat de bekwame en de voor het land werkelijk verdienstelijke mannen, zich ontpopten ook uit degenen, wier opleiding schijnbaar het minst de verwachting daartoe moest schenken.

Wij willen hiermede niet zeggen, dat wij een degelijke opleiding, gericht op het werk, dat men gaat doen, klein achten. Volstrekt niet! Maar wij herhalen, dat de latere vorming van den man in zijne loopbaan werkzaam, nog van meer belang is.

ADVERTENTIËN.

Assurantie Maatschappij tegen **Brand**schade en op het Leven

DE NEDERLANDEN van 1845.

Kantoren: 's-Gravenhage, Kerkplein, hoek Prinsestraat. — Amsterdam, Sophiaplein. — Rotterdam, Zuidblaak 24 (Beurs-gebouw). — Breda, Prinsenkade. — Haarlem, Kruisweg 70 c. — Arnhem, Inde-Betouwstraat 8. — Groningen, Akerkhof, hoek Herestraat. — Zutphen, IJselkade.

Hoofd-Directie te 's-Gravenhage:
CAREL HENNY, Directeur;
Mr. J. J. HENNY, Adj.-Directeur.

Kapitaal . . . . . f 4,000,000
Reserves ult. 1900 . . . . . - 1,877,900
Uitkeerde brandschaden tot ult 1900 - 21,625,000

Verzekering tegen **BRAND-** en **INBRAAK**schade tegen vaste en zeer billijke Premiën, zonder bijgelden of Nabetalingen.

Administratie-Kantoor „Insulinde".
Volgestort Kapitaal f 100.000.—
Prinsengracht 1087, Amsterdam.

Belast zich met: Het Administreeren en in bewaring nemen van fondsen en andere geldswaardige papieren. Het administreeren van alle roerende en onroerende goederen. Het koopen en verkoopen van Effecten en het uitvoeren van alle Beurszaken. Het geven van rentevergoeding in Rekening-Courant. Het nemen van gelden à deposito en het nemen en geven van gelden op prolongatie. Het wisselen van vreemd bankpapier en muntspeciën. Het verzilveren van coupons. Het syndicateeren en emitteeren van solide Maatschappijen.

Telegram-Adres: INSULA. De Directie,
A. C. ENGELBERTS. J. SCHEUER.
Correspondent voor 's-Gravenhage:
K. J. THOMAS, K. Emmakade 99.

1ste Rang Familie Pension
aangeboden, op deftigen stand, fraaie omgeving. Ruime luchtige kamers. Uitstekende referentiën. Adres «Nervi», Jan Pieterszoon Coenstraat 24, Den Haag.

ERNEST CASSUTO
Tandarts,
PIETER BOTHSTRAAT No. 1,
BEZUIDENHOUT,
Den Haag.
SPREEKUUR dagelijks van **1** tot **5**.

Haagsche Assurantie-Compagnie
voor Brand enz. van 1805.
te 's-Gravenhage.
Kantoor Z.O. Buitensingel 245 b/h. Bezuidenh.
Directeuren:
W. F. MASTENBROEK en C. W. VERSTEGE.
Commissarissen:
Mr. W. K. F. P. Graaf van BYLANDT.
Mr. J. G. GLEICHMAN.
A. J. H. VAN KAPPEN.

P. Jonker,
gediplom. muziekleeraar geeft grondig onderwijs in **Piano** en **Theorie.** Tevens opleiding voor examens. Spreekuur Dinsdag en Vrijdag 2—3. Riouwstraat 122, den Haag.

AU BON MARCHÉ - MODES.
Dames- en Kinderhoeden,
Voiles, Tulle, Linten, Bloemen, Veeren.
Wagenstraat 58, Den Haag.

Pianolessen.
Ondergeteekende zich in September vestigende in den Haag, houdt zich beleefd aanbevolen tot het geven van **Pianolessen**, zoowel aan eerstbeginnenden als aan meer gevorderden, ook van **Ensemblelessen.**
HENRIETTE WOLTHERS.
Informatiën te bekomen bij Mevr. E. KUNST—HEYNNEMAN, Weimarstraat 91, *den Haag.*

Gebr. TEN HOUTEN,
UTRECHT, DEN HAAG.
Compleete Meubeleering.
SPECIALITEIT IN
Slaapkamer-Artikelen.
Soliede bewerking. Zeer billijke prijzen.

Indische Families welke zich tijdelijk of voor vast in Nederland gaan vestigen, worden er in 't bijzonder op attent gemaakt, zich voor het **volledige** inrichten van huizen of **gedeelten** daarvan te wenden tot de Firma

D. VREDENBURG & ZONEN,

Hofmeubelfabrikanten te Zutphen.

Alles wat op het gebied van meubileering voorkomt, zoowel meubelen in elke verlangde stijl en houtsoort, als Gordijnen, Tapijten, Linoleums, Bedgoed, Ornamenten, Keukeninrichtingen enz. wordt **tegen de strengst concurreerende prijzen geleverd.**

Reeds honderde Indische Families geheel geïnstalleerd
waarvan vele attesten ter inzage.
Franco levering door geheel Nederland.
PLAATSING DER GOEDEREN wordt niet in rekening gebracht.
Schriftelijke garantie voor soliditeit.
PRIJSCOURANT en TEEKENINGEN worden op aanvrage franco toegezonden.
Alle elkenhouten meubelen zijn van massief wagenschotshout vervaardigd en uitstekend geschikt om naar Indië mede te nemen.

C. J. v. d. MEER,
Waldeck-Pyrmontkade 11, 11a, 13,
DEN HAAG.

HANDEL
in Wijnen, Binnen- en Buitenlandsche Bieren, Minerale en Medicinale Bronwateren en Gedistilleerd.
SPECIALITEIT
in Bordeaux-, Bourgogne-, Port-, Rijn- en Moezelwijnen.
Champagne en Cognac.

E. J. F. VAN DISSEL & ZONEN,
EINDHOVEN.

FABRIEK van
LINNEN TAFELGOEDEREN enz. enz.

☞ Inrichting voor het maken, borduren en festoneeren.
SPOEDIGE AFLEVERING.
PRIJSCOURANTEN alsmede ruime keuze van STALEN en MODELLEN,
worden op aanvrage franco toegezonden.
AGENTESSEN GEVRAAGD
met relatiën onder den gegoeden stand.

Eenige inrichting voor Praktische Opleiding voor den Handel in Theoretische en Praktische Cursussen voor Dames en Heeren.

Beste gelegenheid voor HH. Verlofgangers, Gepensioneerden, Indische Jongelui enz.

Dagelijks inschrijving.

Telkens wanneer een voldoend aantal deelnemers ingeschreven zijn, kunnen nieuwe Cursussen beginnen.

NEDERLANDSCHE HANDELS-AKADEMIE
„Het Oefeningskantoor",
REGENTESSELAAN 162—164.
's-GRAVENHAGE.

ONDERWIJSVAKKEN.
Praktisch Boekhouden,
Handelsrekenen, Handelsrecht,
PRAKTISCHE KANTOORWERKZAAMHEDEN.
Schrijfmachine, Stenografie,
Nederl., Duitsche, Eng. en Fransche Handelscorrespondentie.

PROSPECTUSSEN en INLICHTINGEN.

G. KERNER & Co.

PRIJSCOURANT
GRATIS en FRANCO.

Onder No. 10242 in Duitschland Patentambtelijk gewaarborgd.

REVERSIBLE HEERENOVERHEMD.

Door eenvoudige toepassing volgende voordeelen:

Het Hemd kan naar verkiezing voor of achter open gedragen worden, waardoor een bijzonder gemakkelijke behandeling in de wasch, vooral bij het strijken.

De halswijdte is verstelbaar, kan tot 3 cM, wijder of nauwer gedragen worden, waardoor boorden van verschillende maten altijd goed passen en aangenaam zitten.

De borst is verstelbaar naar rechts en links over elkander te knoopen, waardoor het Hemd langer rein blijft.

Het slechte passen van het Hemd en het **spoedige inscheuren der knoopsgaten** wordt geheel voorkomen. De Hemden zijn met **dubbel linnen borst-, hals- en handboordjes** voorzien, met **dubbele naden** en versterkte knoopsgaten bewerkt.

Ieder Heer, die op elegante kleeding aanspraak maakt, verlange *franco* toezending van:

1 Modeloverhemd à fl. 4.—, hetwelk bij niet voldoening binnen 8 dagen, **zonder eenige vergoeding,** teruggezonden kan worden.

Bij bestelling is opgave der gewone boordwijdte voldoende.

SACHS & Co., Den Haag, Lange Poten 2-4, hoek Hofstraat.

Magazijn „HET ANKER",

Veenestraat 49, Den Haag.

Indische Uitrustingen
voor DAMES en HEEREN.
in alle Prijzen.

De Wekker

(Coöperatieve Vereeniging).
HUISARBEID en REFORM-KLEEDING.
Zeestraat 31, Den Haag.

Bericht de ontvangst eener groote collectie **Koperwerk, Hoeker's Aardewerk, Matten, Manden, Friesch Houtsnijwerk** etc.

Stoomvaart-Maatschappij

„ROTTERDAMSCHE LLOYD"

Maildienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië
in verbinding met de diensten der
Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam.	van Marseille.	te Port-Said.	te Padang.	te Batavia.
Gedé	21 Sept.	3 Oct.	8 Oct.	27 Oct.	29 Oct.
Oengaran	5 Oct.	17 „	22 „	11 Nov.	13 Nov.
Sindoro *	19 „	31 „	5 Nov.	25 „	27 „
Merapi	2 Nov.	14 Nov.	19 „	9 Dec.	11 Dec.
Salak	16 „	28 „	3 Dec.	23 „ 1902	25 „ 1902
Lawoe	30 „	12 Dec.	17 „	6 Jan.	8 Jan.
Ardjoeno	14 Dec.	26 „ 1902	31 „ 1902	20 Jan.	22 Jan.
Soembing	28 „	9 Jan.	14 Jan.	3 Febr.	5 Febr.

* Dubbel schroefstoomschip. 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.

De Hoofd-Agenten: **Ruys & Co.,** *Rotterdam.*

De Agenten: **Courier dit Dubekart & Co.,** Anna Paulownastraat 1*d*, *'s-Hage.*

L. LANGE,

23 Wagenstraat, 's-Gravenhage,
TELEPHOON No. 659.

Sigaren in alle soorten en prijzen.
Doelmatige verpakking voor de tropen.
Specialiteit voor Export.

ZALEN TE HUUR
VOOR
VERGADERINGEN
DEN HAAG,
Heerengracht **4.**

Palm & van Amstel,

BATAVIA.

Beheer van boedels, bezittingen en ondernemingen.
Bankierszaken.
In- en Verkoop van Effecten.
Inkoop van coupons in Europa betaalbaar.
Beleeningen op effecten.
Hypotheken.
Voorschotten op producten naar Europa.
Contrôleeren en bijhouden van administraties.
Zee- verzekering (passagiersgoederen, verblijf in noodhaven).
Verzekering van geldswaarden per post verzonden.
Incasso's.

Nederlandsch-Indische Effectenbank.

4 pCt. Pandbrieven
groot f 500.—, f 250.—, f 100.— en f 50.—.

Deze pandbrieven zijn niet aan uitloting onderhevig; de coupons zijn per **1 Juli** en **1 Januari** betaalbaar te BATAVIA en te 's-GRAVENHAGE.

Koers van uitgifte 100 pCt.

Nederlandsch-Indische Deposito-Bank.

NEEMT GELDEN IN DÉPOSITO
voor 12 maanden à 4 pCt. per jaar
„ 6 „ „ 3 „ „ „
„ 3 „ „ 2½ „ „ „
terwijl over onmiddellijk opeischbare gelden 2 pCt. per jaar vergoed wordt.

Het onderpand der déposito's bestaat in hoofdzaak uit de **4 pCt. Obligatiën** waarin de **Javasche Bank** haar kapitaal en reservefonds mag beleggen.

Koloniale Zee & Brand-Ass^tie^. Mij.

TWEEDE
Koloniale Zee & Brand-Ass^tie^. Mij.

Brand-Ass^tie^. Mij. „de Oosterling".

Brand-Ass^tie^. Mij. „Insulinde".

TEEKENEN ALLEEN TEGEN BRANDGEVAAR.
Nemen alle risico's voor gemeenschappelijke rekening.
Kapitaal te zamen f 9.405.000.—
Reservefondsen ± „ 460.000.—
SLUITEN VERZEKERINGEN OP:
Gebouwen,
Goederen, Producten,
Meubilair
op zeer gunstige voorwaarden.

Palm & van Amstel,

BATAVIA.

TENTOONSTELLIN[G]

VAN

Indische Kunstnijverheid

in de Gothische Zaal te 's-Gravenhage,
tegenover het Koninklijk Paleis in het Noordeinde.

GROEP III.

Indische Weefsels, Javaansche Bati[k] en Oud-Indische Meubels.

Geopend iederen dag van 10 ure v.m. tot 5 ure n[.m.]

Entree voor leden van OOST en WEST (persoonlijk) VRIJ.
Voor Niet-Leden van af 15 Septembe[r]

DONDERDAGS	**50** cents.
ZONDAGS en WOENSDAGS	**10** cents.
Alle andere dagen	**25** cents.

Voor leerlingen van onderwijsinrichtingen alle dagen **10** cents.
De tentoonstelling is Zondags geopend van *12—5* u[ur].

De uitgebreide CATALOGUS kost aan de bezoekers der Tentoonstelling f 0[.] in den handel, buiten het lokaal gekocht f 0.50.

BANKETHAMMEN. CERVELAATWO[RST.]

Spekslagerij

Firma J. J. M. PERMENTIER,
Korte Poten 25, Den Haag.
Gelardeerde Kalfslever.

Muisjes Rookvleesch. [O]SSENTONG.

C. HOYNG,

Den Haag. -- Utrecht.
Geïllustreerde Prijscouranten worden **gratis op aanvrage** toegezond[en]

ECHT CHINEESCHE THEE,
speciaal aanbevolen aan Indische familie's.

J. H. v. Horssen,
KLEEDERMAKER,
Luthersche Burgwal 19, Den Haag.

Steeds voorradig een nieuwe sorteering **Nouveauté's stoffen** waarvan de goederen tegen de navolgende prijzen geleverd worden:

Gekleed costuum	van af f	34	tot f	56
Jaquet	„ „	28	„	46
Veston	„ „	22	„	42
Demi-Saisons	„ „	16	„	30
WinterJassen	„ „	20	„	56

Goed passende coupe en solide bewerking.

Fabriek en Magazijnen „DE NIJVERH[EID"]
BREDA.
Behangerij, Meubelfabriek,
Stoffeerderij,
Bedden- en Matrassenfabriek
Mart. Lefel-Oomen
Hofleverancier.

Concureerendst adres voor compleete meubel[eeringen.]
Enorme voorraad. Lage prijzen. Directe lev[ering.]
Geïllustreerde prijscatalogus Gratis en fr[anco.]

Vereeniging OOST en WEST
Afdeeling 's-Gravenhage.

Bij de 3de Commissie **Bureau Heerengracht 4,** zijn va[n] ***10—12*** en van **2—4** uur, *ook per brief*, inlichtingen te beko[men] omtrent de volgende personen die werk zoeken.

Een gep. Onderofficier O.-I. Leger voor incasseering, oppasser en huisbewaarder.

Een modiste die werk in Oost-Indië zoekt.

Een jonge Dame met diploma als boekhoudster.

Een Dame die lessen geeft in Noorsch, Zweedsch, Duitsch en Italiaansch.

Twee jonge Dames voor Juffrouw van Gezelschap.

Een door de Muziekschool gediplomeerde Jonge Dame die zanglessen geeft.

Jonge Dame, thans op een Fröbelschool geëmployeerd, voor lessen aan kinderen in O.-I. Heeft kennis van muziek.

Een bekwame linnennaaister.

Gewezen Sergeant in W.-I. voor portier, looper of huisbewaarder; kan ook copieerwerk verrichten.

Jonge Dame ter waarneming van het huishouden en het oppassen van kinderen.

Twee jonge Dames die als Gouvernante of Bonne naar Indië willen.

Een jonge Dame als kinderjuffrouw naar O.-I.

Een gewezen W. I. militair voor oppasser of huisknecht.

Een Dame voor administrat[ieve] betrekking.

Een Heer voor administrat[ieve] betrekking of magazijnmeeste[r.]

Een Heer voor Corrector aan [een] drukkerij.

Drie Dames voor waarnemen va[n] huishouden en naar Indiën gaan.

Twee Dames om bejaarde d[ame] gezelschap te houden.

Een Jongmensch voor kantoorbedi[ende.]

Een Dame voor les geven in Fröb[el.]

Een Dame zoekt plaatsing als St[eno]graaf, ook voor les geven.

Een jonge Dame zoekt een t[.] zonder salaris bij eene dame om in de avonduren gezelschap te hou[den,] kan in 4 talen voorlezen en maakt m[.]

Een Dame om met eene familie [te] reis te gaan; spreekt Holla[ndsch,] Duitsch, Fransch en Engelsch en veel gereisd.

Een gewezen militair in W.-I. oppasser of huisknecht.

Een gegageerd Onderofficier zoekt betrekking voor loopend be[.] schrijfwerk of eene eenvoudige administ[ratie,] ook kantoorwerk in die richting.

Een Dame les geven in teekene[n,] portretschilderen.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Alba[n]

N°. 15. Donderdag 19 September 1901. 1ste Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD.

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland *bij vooruitbetaling* . *f* 2.00
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 3.00
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.10

Prijs der advertentiën.

Per regel . . . . . *f* 0.10
Bij contract aanmerkelijke verlaging.
Dienstaanbiedingen
25 cents per geheele annonce.

REDACTIE: De 4de Commissie, aan welke de verspreiding van populaire kennis omtrent Oost- en West-Indië is opgedragen.

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie", en gezonden aan den Heer G. E. V. L. VAN ZUYLEN, *Voorzitter der Redactiecommissie*, **7a Heerengracht**, of den *Secretaris*, Mr. G. VAN SLOOTEN Azn., **43 Conradkade**, beiden Den Haag.

Voor de Administratie en Advertentiën wende men zich tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" **Haagpoort 4**, Den Haag.

De 5e Commissie vestigt de bijzondere aandacht op de vermindering der entreeprijzen voor de tentoonstelling in de Gothische Zaal. In de advertentie op de laatste bladzijde is dit duidelijk aangegeven.

Zij vertrouwt dat de leden der Vereeniging zullen medewerken om dit algemeen bekend te maken.

De leden hebben persoonlijk vrijen toegang.

Om lid te worden, kan men zich persoonlijk of per briefkaart aanmelden bij een der afdeelingen of aan het bureau in den Haag Heerengracht 4, dat iederen dag, behalve Zon- en feestdagen, van 10—12 en van 2—4 ure open is.

Gewone leden betalen eene contributie van f 1.— tot f 5.—. Zij, die f 5.— en meer 's jaars, of f 100.— in eens betalen, zijn donateurs. De leden kunnen, zoolang er geene afdeeling in hunne woonplaats is, kiezen bij welke afdeeling zij zich willen aansluiten.

Aan de donateurs en aan leden, die f 1.50 of meer contributie betalen, wordt het orgaan gratis toegezonden.

Ieder lid wekke in zijne omgeving, zooveel mogelijk, anderen op om lid der Vereeniging te worden en geve daartoe dit blad na het gelezen te hebben aan vrienden en bekenden.

„Voor den Inlander"

Ontvingen wij van C.	*f*	10.—
Van W. B. te Utrecht	„	10.—
„ G. C. B.	„	2.50
„ H. C. C. C. B.	„	2.50
Uit Nijmegen	„	1.50

Het doet ons leed, dat ook de zoo tot het hart sprekende bede van den Maleijer Abdul Rivai in het belang van de Javanen, zoo weinig invloed heeft gehad op de blijkbaar voor andere nooden niet zoo moeielijk te openen beurzen van onze landgenooten. Men schijnt ongevoelig of blind voor het leed, dat de Indische Inlander lijdt, want het voorwendsel van overdrijving door de Indische bladen, dat wij dikwijls hebben moeten hooren kan niet meer dienen, nu de uit degelijke bron ontvangen berichten bevestigden, dat daarginder hongersnood heerschte met al zijn verschrikkingen, toen onze Presidente hare eerste roep om hulp deed hooren. Wij danken het Dagblad van Zuid-Holland en 's-Gravenhage, het eenig blad dat, voor zoover wij weten, onzen laatsten oproep heeft gesteund.

Wil men niet geven langs den gewonen, en in ons oog zoo schoonen, weg van eigen bijdrage zonder trom of trompet en zijn er commissiën, verlotingen, fancyfairs, collecten en wat al niet meer, noodig; ons is het wèl en, zooals wij trouwens reeds vroeger hebben gezegd, wij zullen gaarne een groot deel van het werk doen, dat er aan verbonden is, als er maar geld binnenkomt voor den noodlijdende inlander. Want wij weten maar al te goed, dat er ook nu nog geleden wordt onder den druk van den vroegeren nood en wij vreezen eene herhaling er van. Met eene flinke som in kas zouden wij dan *dadelijke* hulp kunnen verleenen, die zoo'n groote waarde heeft.

Niet goed begrepen.

In zijn bespreking van het oordeel der pers over den onlangs opgetreden Minister van Koloniën, wordt door «de Indische Gids» van September ook gewezen op hetgeen in ons nummer van 8 Augustus onder de nieuwstijdingen voorkomt. Na onzen welkomstgroet, luidende: «wij begroeten in den opgetreden Minister van «Koloniën een onzer ijverige medeleden van «*Oost en West*» te hebben overgedrukt en te hebben gezegd, dat wij het zeker heel goed bedoelden, vindt hij toch onze opvatting «eigenaardig» en zelfs eenigzins «grappig».

Wij kunnen ons deze oordeelvelling niet begrijpen, omdat de hoofdredacteur van «de Indische Gids" lid is van onze Vereeniging en zelfs lid der 4e commissie, die de verspreiding van kennis der Koloniën onder het gansche volk tracht te bevorderen en die tevens redactie zijnde van het Orgaan, zoo goed op de hoogte kon zijn van de reden, die wij hebben om ons te verheugen, dat de heer Jhr. Mr. T. A. J. van Asch van Wijck, thans Minister van Koloniën, was een der ijverige leden van het Bestuur van de Vereeniging «Oost en West" en na zijn benoeming tot burgemeester van Amersfoort, haar correspondeerend lid aldaar.

Wanneer echter, zelfs iemand uit ons eigen midden niet voelt, wat het zegt een *ijverig* lid van «Oost en West» te zijn en daarom onzen welkomstgroet dus niet goed heeft kunnen begrijpen, dan doen wij zeker wel een nuttig werk, door met een kort woord de motieven te geven, van hetgeen ons bij het optreden van het nieuwe Ministerie spontaan uit hart en pen was gevloeid.

Laat ons beginnen met te wijzen op hetgeen de lezer telkens heeft kunnen vinden bij het begin van elk nummer van het blad van «O. en W.» als het hoofddoel der Vereeniging:

„Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en „het bevorderen der welvaart in die gewesten „om zóó doende en ook door het verleenen „van onderlinge hulp, ware belangstelling en „liefde te kweeken tusschen Nederland hier „en ginds."

Het komt ons voor, dat al gold het dit alleen, er niets «eigenaardigs», nog minder iets «grappigs» in te vinden is, dat men met voldoening er op wijst, dat een nieuw opgetreden Minister van Koloniën steeds voor dat doel ijverig werkzaam was.

Beschouwen wij echter de geschiedenis der Vereeniging van hare oprichting af, dan zal onze bedoeling nog beter blijken. Reeds op de eerste vergadering tot het vaststellen der Statuten, den 3den Mei 1899 in het lokaal Diligentia gehouden, werd, toen de heer van Kol het voorstel deed om bij de beschrijving van het arbeidsveld der Vereeniging in art. IV. de volgorde der alineas om te keeren, duidelijk gezegd en door de vergadering aangenomen, dat de volgorde geen maatstaf was voor de belangrijkheid der verschillende deelen van het program en dat arbeiden in het belang der Inlandsche bevolking en van de tot de blijvende bevolking van de Indiën behoorende Europeanen en andere vreemdelingen, evenzeer op den weg van «Oost en West» zou liggen, als de hulp in Europa aan alle Indiërs te verleenen.

Bij de oprichting der afdeeling Nederlandsch-Indië vroeg een der aanwezigen, of het werk van «Oost en West» ook de Oost-Indische paupers zou ten goede komen, waarop bevestigend werd geantwoord. Het Hoofdbestuur der Vereeniging vond hierin aanleiding, om in n°. 3 van ons orgaan er op te wijzen, dat in art. III der Statuten bij de overschrijving van het doel der Vereeniging o. a. te lezen staat: «*de bevordering* «*der belangen van allerlei aard voor hen, die* «*in Nederlandsch Oost- of West-Indië verblijf* «*houden*»

Nog duidelijker kwam de bedoeling van dit Statuten-artikel uit op de vergadering den 3den Mei 1901 gehouden, tot oprichting eener Afdeeling te Amsterdam, waarin namens het Hoofdbestuur door de presidente werd verklaard, dat het lot van den Inlander en van den vasten bewoner van Oost- en West-Indië, in de eerste en voornaamste plaats aanspraak had op de ernstige zorgen en den krachtigen arbeid der Vereeniging

Toen daarna een der oprichters van de afdeeling, Luit.-Kolonel Jhr. G. Graafland zeide, dat hij steeds de rechten van den inlander had gesteld boven die van den Europeaan, werd dit door een algemeen applaus van de Vergadering begroet.

Trouwens de Presidente en het Hoofdbestuur behoefden het niet te zeggen, dat belangstelling in den economischen toestand van onze koloniën tot eerste zorgen der Vereeniging behoorden, want van af het verschijnen van het orgaan, is dit immers gebleken uit bijna ieder nummer van ons blad. *Indië bestuurd in het belang van Indië zelf*, was scheering en inslag van bijna alles, wat daarin werd geschreven, en hoe kan het nu iemand verwonderen, dat wij ons verheugden, toen aan het hoofd van het Departement van Koloniën — dat nog altijd de spil is van ons koloniaal beheer — een man optrad, die niet alleen de stelling: «*dat Indië in het belang van den inlander moet worden geregeerd*» tot leuze heeft — want leuzen beteekenen soms zoo weinig in de praktijk —, maar dien wij ijverig met ons werkzaam hadden gezien, om het beginsel, dat daarin is neergelegd en dat naar onze meening het eenige juiste is voor een gezond koloniaal beheer, te helpen bevorderen.

Mededeelingen.

I. *Van het Hoofdbestuur.*

Thans nu het winterseizoen weder kans geeft op druk bezochte vergaderingen en goed gevulde zalen, bij het houden van lezingen en voordrachten, meenen wij, zoowel de commissiën, als de afdeelingen en correspondenten te moeten oproepen voor dien arbeid.

Vooral het houden van volksvoordrachten met lichtbeelden, waartoe reeds kort na de oprichting onzer vereeniging het plan werd gemaakt, kunnen wij voor de propaganda van ons werk niet genoeg aanbevelen. In overleg met de 4e Commissie, hebben wij het beter geoordeeld dien arbeid van haar bij de afdeelingen over te brengen, die zeer zeker ieder in hare omgeving daarvoor beter zullen kunnen zorgen, dan een enkele commissie dit kan doen over het gansche land.

Hoewel wij een sciopticon bezitten, dat wij op verzoek gaarne overzenden, als men het ons vraagt, terwijl ook lantaarnplaten, die Indië betreffen, genoeg te krijgen zijn, blijven er toch nog twee ernstige moeielijkheden, die het geregeld houden van die voordrachten in den eersten tijd zullen in den weg staan, namelijk:

1e Het hebben van een voldoend getal sprekers, dat zich tot het *geregeld* houden van voordrachten wil verbinden. Zoolang men niet tot regelen overgaat, lijkt dit bezwaar niet groot, maar de ondervinding heeft aan de 4e commissie het tegenovergestelde geleerd.

Wij verzoeken daarom aan hen, die even als wij het groote nut beseffen van die volksvoordrachten voor de koloniale opvoeding van ons volk en die lust voelen, om door het houden van voordrachten of lezingen, daartoe mee te werken, zich op te geven aan den Secretaris der 4e Commissie Mr. G. van Slooten, Conradkade 43.

Reis en verblijfkosten worden vergoed, maar honorarium kan door onze jonge Vereeniging niet worden betaald.

De afdeelingen, die Voordrachten willen doen houden, maar zelf geen sprekers hebben, kunnen zich ter zake wenden tot bovengenoemden Secretaris der 4e Commissie.

Dit geldt niet alleen voor volksvoordrachten, maar ook voor lezingen, die men voor de afdeelingsleden of tegen entreegeld wil doen houden.

2e. *Het betalen van lokaalhuur*, want door de geringe minimum contributie, die door het grootste getal der leden wordt betaald, zijn de afdeelingskosten niet op groote uitgaven berekend. Dit bezwaar is somtijds te ondervangen, wanneer men zich in verbinding stelt met andere Vereenigingen, die volksvoordrachten doen houden, zooals Toynbee, Patrimonium, het Nut van 't Algemeen, Volksonderwijs enz. Ook kiesvereenigingen zullen dikwijls gaarne een degelijke voordracht hooren over Indische zaken en toestanden.

Behalve de Volksvoordrachten, kan men echter ook lezingen doen houden tegen betrekkelijk gering entree, zoodanig, dat de kosten van zaalhuur enz. kunnen worden gedekt.

Wij meenden bovenstaande aanwijzingen te moeten geven, omdat wij het houden van voordrachten gedurende den winter voor een der zeer nuttige punten houden van het program onzer Vereeniging.

Het Dagelijksch Bestuur:
N. van Zuylen—Tromp, Presidente.
G. P. H. H. Gonggrijp, Penningmeester.
Mr. A. Slotemaker, Secretaris.

Uit vreemde Koloniën.

Indië in het Engelsche Parlement.

In het Engelsche tijdschrift: „British-Indian Commerce and Eastern Trade," komt maandelijks een artikel voor, waarin met veel kennis van zake en gezond critischen geest bovenstaand onderwerp behandeld wordt door „The Parliamentary Asmodeus". Uit het Juni-nummer halen wij aan:

„Het lijkt wel, of het Lagerhuis Indië vergeten is. Trouwens het is een van ouds aangenomen dogma van alle partijen geweest:

hoe minder er in het parlement over Indië gerept wordt, hoe beter. Mag de eene staatssecretaris al den anderen zijn opgevolgd, naarmate de regeeringspartij, die op het kussen kwam, deze leer heeft stand gehouden. Toen Sir Henry Fowler aan het Departement van Koloniën kwam, vloeide hij over van goede bedoelingen, zóó dat hij bijna in geestdrift geraakte, maar het dogma zette hem den domper op en ook hij verviel in den ouden sleur. Lord George Hamilton, de tegenwoordige Secretaris-Generaal heeft dit ambt vroeger reeds eenmaal bekleed. Hij is met die leer altijd op een goeden voet geweest; op zijn Indisch zou men zeggen: zij was zijn witverkoren levensgezellin. Lord George heeft nu een goeden tijd; er zijn al heel weinig hekelaars in het Lagerhuis; er hadden dan ook geen ernstige interpelaties plaats. Op het punt van Indische zaken, schijnt het nieuwe Parlement nu reeds zieltogend. Zou dit het begin zijn van langzame ontbinding?

Op weinige uitzonderingen na, stellen de leden, die werkelijk iets van Indië afweten, geen belang in het welzijn der Indische bevolking! Het is een feit, dat Indië ondergeschikt is gemaakt aan de politiek en dat het daarom slechts uit een imperialistisch oogpunt beschouwd wordt. De enkele ernstige mannen, die de Indische zaken zouden willen bespreken uit een humanitair standpunt, en zich zouden willen wijden aan de welvaart der Inlanders door bevordering van onderwijs, industrie en landbouw hebben geen invloed, omdat zij niet in de eerste plaats partijmannen zijn.

Een beroep op hart en geweten, waar het Indië betreft, is altijd tot doovemans ooren gericht; de waan, dat Indië het best bestuurde kroondomein is, schijnt zoo ingekankerd, dat ieder betoog om het tegendeel te bewijzen, slechts achterdocht en cynisme ontmoet. Er is een belofte gedaan, dat er zich een Indische fractie zou vormen, die het Parlement omtrent Indië en zijne nooden zou inlichten, maar tot nu toe is daarvan nog niets gekomen, en het laat zich niet aanzien, dat 't er binnen dezen zittingstijd van komen zal.

Toch is er één goed ding tot stand gekomen, een lichaam, dat de publieke opinie op het goede spoor kan leiden, n.l. een „Indische Hongersnood-vereeniging.', Zij draagt een droeve naam, maar de lichtzijde er van is, dat zij binnen de muren van het Lagerhuis, uit ernstige gesprekken en beraadslagingen geboren werd. Zij staat buiten de politiek, in dien zin, dat iedere partij zich bij haar aan kan sluiten. Vurige radicalen en beslist conservatieven, als Sir Mancherjee Rhownaggree, kunnen samenwerken met het doel, middelen te vinden, om die verschrikkelijke hongersnooden te voorkomen.

Het oprichtingsplan werd in de laatste zitting door Sir William Wedderburn ingeleid en met tamelijk veel sympathie ontvangen. Men stelt zich voor een locaal onderzoek in te stellen naar de oorzaken van den nood. De hoofd-redenen zijn, zooals algemeen aangenomen, gebrek aan water, om den grond vruchtbaar te maken en tijdperken van groote droogte, bezoekingen Indië door de natuur opgelegd.

Maar er zijn ook, zoo wordt er beweerd, bijkomende omstandigheden, die verbetering eischen, en wier uit-den-weg-ruiming zoo al niet de hongersnoode voorkomen, dan toch de gevolgen er van leenigen zou. De nasporingen door de Hongersnood-vereeniging voorgesteld, zullen mogelijk velerlei gebreken in het Indisch-beheer, aan den dag brengen, maar dit mag, volgens de oprichters, geen reden zijn, om ze niet te doen plaats hebben, want zij vinden terecht, dat de schuld van iederen misstand of achterlijkheid in het koloniaal beheer, te wijten is aan alle politieke partijen zonder onderscheid en dat het nationaal geweten aansprakelijk is voor wegneming of herstel.

De leden hebben de verzekering gegeven, te zullen waken, dat geen smet van politiek partijbelang het pogen tot de uitvoering hunner plannen en onderzoekingen zal ontsieren en in Parlementaire kringen althans, stelt men vertrouwen in deze belofte door mannen van karakter afgelegd. Straks zal de Vereeniging haar stem doen hooren in het Lagerhuis, want bij hetgeen zij onderneemt, zal zij hulp en medewerking van het gouvernement behoeven. Er wordt van officieele zijde op gezinspeeld, dat hoewel zij, die den Secretaris van koloniën van raad dienen, wars zijn van iedere beweging door particulier initiatief in het leven geroepen er toch een algemeen sympathie heerscht voor het doel dezer Vereeniging en dat Lord George Hamilton goedschiks mee zal moeten doen.

Intusschen zien wij verlangend uit naar de behandeling der Indische begrooting; de datum daarvoor is nog niet vastgesteld, maar wenschelijk zou het zeker zijn, dat het Parlement dan zoo voltallig mogelijk ware en het debat er over niet beperkt werd tot ééne zitting. Het jaarlijksch overzicht, dat door den secretaris generaal zal worden aangeboden, zal waarlijk stof genoeg leveren voor dagenlange gedachtenwisseling. Zeker zullen wij dan weer verblijd worden met de tijding, dat de hongersnood geweken is of tenminste, dat de duur en de ellende er van verminderd zijn, met de noodige loftuitingen over de bewonderenswaardige pogingen, die er gedaan werden en de zelfopoffering betoond door Indische ambtenaren ter bestrijding van de bezoeking. Iedereen zal in die bewondering opgaan, maar toch zal men niet kunnen vergeten, dat Indië den hongersnood nog niet te boven is. Het feit, dat een half milloen menschen, nog steeds door ondersteuningswerken (relief-works) geholpen moeten worden, baart groote bezorgdheid. Zekerlijk zal het opgemaakte budget aan een scherp onderzoek moeten worden onderworpen, gelet op de steeds toenemende eischen van het militair departement en de magere sommen, bestemd voor irrigatiewerken in vergelijking met het bedrag, toegezegd voor de uitbreiding van het spoorwegnet."

WEEKOVERZICHT.

Een van de eerste woorden, door den nieuwen President der Vereenigde Staten, Theodore Roosevelt, gesproken, hield reeds in, dat hij geheel in denzelfden geest, als Mac Kinley, het bewind zou voeren. Wij zullen dit natuurlijk nog moeten afwachten. „Met het ambt komt het verstand" en niets is waarschijnlijker, dan dat de nieuwe titularis in sommige zaken tenslotte toch zijn eigen koers zal willen sturen. Maar in elk geval waren deze woorden te verwachten geweest. Èn om een dreigende paniek te bezweren èn om de populariteit, waarin zich Mac Kinley's beleid bij het grootste gedeelte van het Amerikaansche volk mocht verheugen, ware het in geen geval geraden geweest, om plotseling een nieuwen stijl van regeeren aan te kondigen De geldkoningen zouden daarenboven niets van die nieuwigheden hebben willen weten; de tegenwoordige regeering is hun schepsel en, daar zij de macht voor het oogenblik nog volkomen in handen hebben, zal daaraan niet mogen worden getornd. Het protectionisme, de trustbeweging, de amalgamatie

der groote spoorverbindingen en het imperialisme, ze zullen dus voorloopig ongestoord zich blijven ontwikkelen. Cuba en Philippijnen blijven Amerikaansche kolonies en straks komen er wellicht nog andere bij. En de dollar blijft koning.

In verband met den moord op den president klaagt een Duitsche krant over den lichtvaardigen critischen toon, die tegenwoordig beschouwingen omtrent de persoonlijke verrichtingen van regeerende personen in couranten-artikelen en brochures pleegt te kenmerken. Daarmee werkt men de anarchistische zienswijze, dat de hoofden der staten van dezen tijd een troep prullen en gekken zijn, die hoe eer hoe beter moet worden opgeruimd, in de hand — zoo zegt het blad. Men zou de vraag kunnen stellen of sommige vorsten tot zulke destructieve kritiek niet de meest gereede aanleiding gaven, wanneer men er althans niet voor terug deinst daardoor reeds het publiek op oneerbiedige gedachten te brengen. Maar dit mag men wel zeggen, dat somtijds de krant, met groote onpartijdigheid zich van haar taak kwijtend, naast de schaduw ook het licht even nadrukkelijk aanwijst. Daarom zijn wij zoo blij en verheugd, dat het nu overal gedrukt staat, dat Wilhelm de beroemde Chineesche astronomische instrumenten niet — ahem! — zich toegeëigend heeft, maar dezen trots van China, deze onbetaalbare monumenten van eene oude nationale wetenschap, als een fatsoenlijk mensch heeft gekocht, vóórdat hij ze in zijn tuin heeft laten zetten.

Misschien doet zich spoedig weer een gelegenheid voor om een dergelijk koopje machtig te worden. Want het schijnt, dat de Chineezen er toch maar niet toe kunnen komen van de vreemde duivels te gaan houden. Noch de plunderingen, noch het branden, noch het onthoofden heeft in hun halstarrige gele koppen de idee van broederliefde ook voor den westerling kunnen doen post vatten. De berichten, die zoo nu en dan overkomen, luiden, wat dat aangaat, niet hoopvol. Zoo meldt nu weer de *Ostasiatische Lloyd*, dat een nieuwe revolutionaire beweging voortdurend om zich heen blijft grijpen. De Lien-Tsjoeanhoei, eene geheime vereeniging, die zich voornamelijk verzet tegen het betalen van schadeloosstelling aan de Christenen, wint steeds in aantal en macht. Het is thans reeds een bond van gezeten boeren, bij wie zich de vroegere Chineesche officieren en Boxers hebben aangesloten. Iedere familie zendt een vertegenwoordiger naar de bijeenkomst der Lien-Tsjoean-hoei, en wie dit weigert, stelt zich bloot aan de willekeur van het bondsbestuur, dat hem als vijand behandelt. De keizerlijke troepen, die tegen den bond werden afgezonden, zijn verslagen. Reeds zijn de bondstroepen in de onmiddellijke nabijheid van Paoting-foe. Tal van plaatsen zijn in hunne handen. Wanneer nu de „geregelde" Chineesche troepen er niet in kunnen slagen om deze ontevredenen tot andere inzichten te bekeeren, dan zal het weldra noodig worden wederom een even waardig protest te doen hooren als voorheen, en wie weet of er ook dàn weer niet „wat te sjachelen" valt.

Intusschen viert de broederliefde en de lieve vredebegeerte in Europa hoogtij. Het mysterieuse proces, waardoor met een geweldige oorlogsdemonstratie, manoeuvres op grooten schaal te land en ter zee, eindeloos kanongebulder en een knallende broederkus bij den doortocht van een machtig vorst, de Europeesche vrede weer voor onafzienbaren tijd verzekerd wordt, gaat boven ons beperkt verstand. Maar het middel zal wel onfeilbaar zijn. En daarom zullen wij voor alle zekerheid ook maar gewicht hechten aan de reis van den Czaar, al blijft er bij ons een flauw vermoeden bestaan, dat over twintig of dertig jaar geen sterveling meer naar deze wereldschokkende gebeurtenis zal vragen. De opvatting van de wereldgeschiedenis wordt heden ten dage steeds minder dynastiek, dat is zeker, maar bij gelegenheid moet het oude kijkspel weer eens voor den dag worden gehaald en wordt er nog een oogenblik gedaan alsof waarlijk de vriendschap der vorsten, de antipathie der democraten en aristocraten vrede of oorlog kan maken, wanneer de handelsbelangen het anders willen. Evenwel men amuseert zich in zulke dagen hier en daar.

Van veel grooter gewicht dunkt ons het in werking treden van de bepalingen der laatste engelsche proclamatie voor Zuid-Afrika. De tijd zal leeren wat er practisch mee bereikt wordt, maar zooveel is nu reeds zeker, dat door deze enkele onverantwoordelijke daad het heel kleine weinigje, dat door internationale bewegingen tot het ontwikkelen van het oorlogsrecht is bijgebracht, geheel is vernietigd. Na de reeks van schandelijke precedenten thans door een groote natie in een brutalen rooftocht gesteld, is alles weer mogelijk en gerechtvaardigd geworden. (Ook voor eventueele expeditien ter bevestiging van ons direct gezag in de bezittingen van Nederland)!

De wensch is hierbij wellicht de vader van de gedachte, maar dikwijls hebben wij den indruk gekregen dat deze datum van den 15 September 1901 in latere jaren zal worden aangewezen als het oogenblik waarop een groot rijk in zijn val niet meer te stuiten is geweest.

Terwijl wij dit schrijven, staat het politiek leven in Nederland nog op het doode punt. De nieuwe premier heeft de balans opgemaakt van de door zijn voorganger verlaten affaire en statig onder het gejuich van eenige zeer kleine luiden het oude tijdperk afgesloten. Opgemerkt eenige bedrukte gezichten in 's lands raadzaal: in geen vier jaar op zijn minst zouden ze op hun geliefkoosd bankje mogen zitten. Sommigen werkloos, enkelen wellicht broodeloos. Straks de opening van een nieuwe zitting met vele nieuwe mannen met zeer oude ideëen. Wat zullen ze met Nederland, wat met Indië doen?

Het is toch wel plezierig — al is men 't zelf niet in allen deele met de bestuursrichting eens — zoo nu en dan te lezen wat vreemdelingen schrijven van onze Oost, en allergenoegelijkst moet die lectuur wezen voor een flink B. B.-man. Chailley-Bert is in de wolken, de Engelschen peinzen op geschikte navolging, nu is ook weer Haeckel vol bewondering voor wat wij in Oost-Indië praesteeren.

Dat het tegenwoordige Hollandsche regeeringsstelsel in Insulinde, in het algemeen genomen, voortreffelijk is en in vele opzichten alle andere koloniale regeeringen, met name ook de Engelsche en de Duitsche, als voorbeeld aanbevolen mag worden, daarover — zoo schrijft hij in de *Deutsche Rundschau* van September — zijn Wallace en de meeste nieuwere reizigers het eens. Of hij zelf het met die uitspraak eens is, verklaart Haeckel niet uitdrukkelijk, maar hij zegt wel, dat het beste bewijs voor den bloeienden toestand van Java is de sterke vermeerdering der bevolking in de negentiende eeuw, die van 3 tot 24 millioen is toegenomen en zich, in een paradijsachtige omgeving, verheugt in algemeenen welstand en het hoogste geluk: tevredenheid. Slechts op twee zaken acht Haeckel zich verplicht opmerkzaam te maken, omdat in de nieuwe Duitsche koloniën, tot groot nadeel van dezen, daarop geen acht wordt geslagen. Ten eerste, dat men de inboorlingen, meerendeels Maleiers, zooveel mogelijk ongestoord hun nationale zeden en gebruiken laat voldoen. Ten tweede, hun gewelddadige pogingen tot bekeering door zendelingen bespaart.

Wat het inlandsch bestuur aangaat, zijn de Hollanders er op uitstekende wijze in geslaagd, dit zooveel mogelijk door inlanders zelven te laten uitoefenen en toch het gezag van hun eigen opperbestuur ongerept te handhaven. Taal en volksgebruiken worden ontzien; voor onderwijs wordt zooveel gedaan als voor den lageren trap van ontwikkeling van de Maleische volksmassa wenschelijk en doelmatig is. En men vermijdt hun eigenaardigheden der Europeesche beschaving op te dringen, die ons zelven wel is waar zeer gewichtig en onontbeerlijk toeschijnen, doch den Javanen noch welkom noch nuttig kunnen zijn. In dit opzicht zouden de Duitsche koloniale ambtenaren nog veel van de praktische Hollanders kunnen leeren. Hetzelfde geldt van het godsdienstige leven; afgedwongen bekeering wordt vermeden; de werkzaamheden der missiën worden zooveel mogelijk beperkt. Het zegenrijke gevolg is een religieuse vrede, die iederen vrijdenkenden Europeaan weldadig aandoet en zeer voordeelig afsteekt bij de weerzinwekkende kerkelijke twisten in Europa. Men reist door het grootste gedeelte van den Nederlandschen Archipel — met name door gansch Java — veiliger en rustiger dan door vele landen van Europa. Dit is grootendeels te danken aan den zachten en onderdanigen aard der Maleiers en het goed geregelde bestuur, maar gedeeltelijk ook aan de vredelievendheid en de verdraagzaamheid der naast elkander levende gezindten.

Nu wij het toch over onze voortreffelijkheid hebben, mag hier met vreugde worden vermeld, dat, wat wij in ons vorig nummer reeds ongeloofelijk noemden, nl. dat de opiumregie in Java's Oosthoek geheel fiscaal zou zijn opgevat, en dat in een bepaalde residentie nog wel met machtsmisbruik, thans op goed gezag wordt tegengesproken. Iemand, die met de plaatselijke toestanden uitstekend bekend is, schrijft aan het Handelsblad, dat de patih, eerst weken na 's residents vertrek tot dien rang benoemd, bekend stond als een der flinkste inlandsche ambtenaren, die zich, als wedonokota, er zeker niet toe zou hebben geleend om, ter verkrijging van een wit voetje bij den resident, zelf regieopium te koopen en onder de bevolking te doen debiteeren.

Dit is waarlijk een van de heugelijkste tijdingen die in deze week tot ons zijn gekomen!

v. S.

VARIA.

Gouverneur Barge. In het nummer van 24 Augustus wijdt de „Amigoe di Curaçao" een zeer waardeerend woord aan den, dienzelfden dag, naar Europa vertrekkenden Gouverneur, mr. C. A. H. Barge. Trouw en overtuigd Katholiek, zegt het blad, heeft hij onder alle omstandigheden, getoond dit te zijn en in zijne oprechtheid, ook in andere opzichten, was zijn groote kracht gelegen. Het mocht zijn, dat niet allen van hem hielden, toch moesten zij hem achten en hoogschatten.

Na die inleiding schrijft de „Amigoe" het volgende:

Heeft Curaçao, gedurende het bestuur van Gouverneur Barge, niet gewonnen aan innerlijke kracht, men wijte het niet aan den vertrekkenden landvoogd.

Curaçao dankt zijn voorspoed aan een gunstige weersgesteldheid en aan den vrede in de nabijgelegen republieken. Bijna onafgebroken heeft gedurende het bestuur van Gouverneur Barge droogte de kolonie Curaçao geteisterd; reeds tien jaren wordt Venezuela verscheurd door binnenlandsche twisten. Vandaar tegenspoed, achteruitgang in onze kolonie. Echter die tegenspoed is voor den minderen man dikwijls minder nijpend geworden, omdat gouverneur Barge, zoowel met openbare als met eigen middelen, de armoede heeft zoeken te bestrijden.

Uiterlijk daarentegen is Curaçao gestegen in aanzien. De omliggende landen zien met eerbied naar ons eiland, zij vereerden Gouverneur Barge met hunne vriendschap en hoogachting en zochten meermalen die gevoelens uit te drukken door aanbieding van stoffelijke geschenken.

En ook zij, die, hetzij in krachtig vertoon, hetzij met vredevolle zending hier kwamen als vertegenwoordigers van vreemde natiën, prezen steeds de hoofsche waardigheid, waarmede Gouverneur Barge hen ontvangen had. Zij bewaarden van hun verblijf op ons eiland de aangenaamste herinneringen en brachten die over naar het land hunner geboorte, om daar geestdrift en bewondering te wekken voor het nijvere eiland, wiens bestuurder voor hen was de man van hooge ontwikkeling en edelen zin.

Gouverneur Barge heeft den oud-hollandschen naam hoog gehouden onder ons, maar ook onder de vreemdelingen. Ons gaf hij het beeld van den eerlijken, streng-zedelijken Hollander, op wiens naam geen smet of blaam kleeft; den vreemdeling was hij de waardige vertegenwoordiger der kleine, maar krachtige natie, over welke in Koningin Wilhelmina de lieftalligheid zelve heerscht. Daarom waardeeren en stellen wij op hoogen prijs het bestuur van Gouverneur Barge, die den hollandschen naam heeft doen eerbiedigen zoowel hier als in den vreemde.

* * *

Uit de Indische Gids. In ons nummer van 11 Juli kwam een ingezonden stuk voor, geteekend V. D. en getiteld: „Het gevolg der Jongste Verkiezingen". Bij de bespreking daarvan in de Indische Gids van September heeft de redactie van dat maandschrift de onderteekening v. D. doen drukken en omdat dit nu aanleiding zou kunnen geven tot gissingen en vergissingen, wat den naam van den schrijver betreft, wenschen wij op die fautieve overname te wijzen. De letters V. D. duiden geen naam aan, maar zijn gekozen als de beginletters van „Vrijzinnig Democraat". De schrijver van het artikel gaf ons vergunning dit hier te vermelden.

Van de Indische Gids sprekende, kunnen wij niet nalaten onze verwondering te kennen te geven, over het verwijt van de Redactie aan het Algemeen Handelsblad dat het een Indisch bericht overnam, de opium-regie betreffende, waaruit schuldige, uit overdreven dienstijver voortspruitende fiscaliteit van een overleden Resident zou blijken. Ook wij hebben dat artikel in ons vorig nummer besproken, zonder aan dezen van het tooneel verdwenen hoofdambtenaar te denken, omdat de zaak waarover het handelt, voor de toekomst van Java van zulk een overwegend gewicht is.

De R. van de I. G. zegt hieromtrent iets, wat ons aan 't boek van Bas Veth deed denken. Zij is namelijk van meening, dat het Handelsblad zich met deze onverkwikkelijke zaak niet had moeten inlaten. „Het Neder„landsche publiek", zoo luidt het, „is geen Indisch pu„bliek en maakt een zeer scherp onderscheid tusschen „zaken en personen. Op dit punt bezit men hier zeer „fijne voelhoorns. Een perkara als deze behoort in Indië „uitgevochtten te worden, niet hier te lande".

Wij brachten ruim 23 jaren in O.-Indië door en zijn nu weer ruim 15 jaren terug, maar dat verschil in voelhoorns is ons gelukkig nooit opgevallen.

Wanneer de red. van de I. G., bedoelt, dat het Nederlandsch publiek, ter wille van personen, de zaken, al zijn ze van groot algemeen belang, soms liever in den doofpot stopt, dan houden wij het met het Indische.

* * *

Vrouwen emancipatie in Engelsch-Indië. „In de current notes" van het maandblad „British Indian Commerce and Easteren Trade" vinden wij de aankondiging, dat mrs. S. Satthianadhan Royapettah te Madras een „Indian Ladies Magazine" (Indisch Damestijdschrift) zal uitgeven. Het zal zijn een maandblad, dat in het Engelsch wordt geschreven en aan de belangen der Indische vrouw is gewijd. Die emancipatie der vrouwen van het land zal, zegt de genoemde Revue, zeker ieder oud-model Hindoe verslagen doen staan van schrik en met leedwezen zal hij zich de oogen wrijven als hij de aankondiging leest van het Vrouwenblad onder de redactie van eene echt-Indische.

* * *

Import notes from Java. In het Augustus-nummer van hetzelfde tijdschrift komen „Import notes" (invoer-rapporten) over 1900 van ons Java voor die natuurlijk niet gunstig luiden. De minder gunstige toestand wordt toegeschreven aan de hooge prijzen van katoenen goederen, die samenvielen „met een aanmerke„lijke vermindering van koopkracht der inlandsche be„volking, die een gevolg was van een gedeeltelijke „mislukking van den rijstoogst en een geheel mis„lukken van den oogst van de meeste andere voor „inlandsch verbruik bestemde producten." Verder geeft het artikel een vergelijking van den invoer van verschillende soorten van goederen uit Engeland, Duitschland, Nederland, Zweden enz. Wat ons daarbij opviel, is dat een belangrijke vermeerdering van koper uit Engeland wordt vermeld tegenover vermindering uit Nederland en zulks terwijl ettelijke jaren geleden hoofdzakelijk Nederlandsch koper op Java werd ingevoerd.

Oost- en West-Indische Berichten.

De opengevallen Residentszetel van Soerabaja. — Eergisteren deelden wij mede, op gezag van het *Soer. Hbl.* dat de heer H. J. W. van Lawick van Pabst, hoofdinspecteur der cultures, een ernstige candidaat zou zijn voor de betrekking van resident van Soerabaja.

Dat de Regeering aan den heer Lawick van Pabst denkt voor Soerabaja, is zeer waarschijnlijk, maar wij kunnen daaraan op goed gezag toevoegen, dat de hoofdinspecteur der culturës zich volstrekt niet candidaat gesteld heeft en, naar wij meenen te weten, de betrekking van resident van Soerabaja ook niet wenscht, terwijl het algemeen belang er zeker bij gebaat zou wezen hem, voorloopig althans, in zijn tegenwoordigen werkkring te laten, waarvoor men niemand beter zou kunnen vinden.

(*Bat. Nieuwsbl.*).

* * *

De Toestand in Grobogan. — Naar aanleiding van hetgeen wij den 7en en 8en dezer mededeelden omtrent den toestand in Semarang, meer bepaaldelijk in de afdeeling Grobogan, schrijft iemand, die onlangs Poerwodadi bezocht, het volgende:

„De toestand in de afdeeling Grobogan, is nog veel ellendiger dan door het „Bat. Nbl." vermeld. Van bestuurswege is het bedelen verboden onder bedreiging in de sampok (gesticht voor menschen met vuile wonden) te worden opgenomen, terwijl verschillende loerah's werd aangezegd er tegen te waken, dat hunne dessage nooten niet gingen bedelen. De menschen moeten dus maar van honger omkomen. Dit verbod heeft geen ander doel, dan te voorkomen, dat over den hongersnood geschreven wordt. Gaan er menschen dood, dan kan gezegd worden, dat zij aan koorts enz. enz. zijn overleden. Honderden trekken nu naar Demak en Semarang om te bedelen. De assistent-resident en de regent van Demak hebben voor hun eigen volk te zorgen en zenden de bedelaars dus dadelijk terug onder politiegeleide naar Poerwodadie, waar men zich daarover boos maakt en het alles behalve collegiaal noemt! Tientallen van kinderen loopen op straat te bedelen. Het was hartverscheurend, die arme kinderen te zien. Enkelen hunner zeggen, dat hun ouders reeds van honger zijn omgekomen. Bij de pasar ontmoette ik er twee, geraamten bijna. Zij waren bezig in een sloot een nachtleger te maken van droge bladeren en vertelden, dat zij de laatste vijf dagen geen korrel rijst over de lippen hadden gehad en dat hun ouders dood waren. Zij kwamen van de dessa Ngalawoe, district Grobogan, en konden haast niet meer loopen van zwakte; onderweg hadden zij van allerlei afval geleefd. Ik raadde hen aan, onder de loodsen van de pasar te gaan liggen, maar zij zeiden van daar reeds te zijn weggejaagd door den djaga-pasar en van voorbijgangers vernam ik, dat het geschiedde op last van het bestuur!"

(*Bat. Nieuwsbl.*)

* * *

Coppename-expeditie.— Naar men aan „Onze West" mededeelt, zijn de leden van de Coppename-expeditie j. l. Dinsdagavond te 6 uur aangekomen in het Boschnegerkamp *Copen Krissi* aan de Coppename. 's Namiddags te 3 uur hadden ze de „*Curaçao*", die, zooals wij reeds gemeld hebben, op een zandbank vastgeraakt was, in het zicht van het *Koe- en Kalf-eiland* verlaten, bij welke gelegenheid de Gouverneur een zeer waardeerend en opwekkend woord sprak. Met de stoombarkas „Para" werd de reis vervolgd tot *Copen Krissi*, waar ze met vlaggen, saluutschoten en het zingen van „Wien Neerlandsch bloed" door de Boschnegers werden ontvangen. De Boschneger-Hoofdman (Granman) Alamoe was in kostuum en heette de heeren bij het aan wal stappen welkom. Het school- en kerkgebouw, een ruime tent met pinadak, werd hun als verblijf aangewezen. Kort na hun aankomst ontvingen zij bericht, dat de vooruitgezonden goederen veilig de *Raleighvallen* waren gepasseerd en dat men daar reeds bezig was een kamp op te richten en een tracé te kappen in de richting van den Voltzberg. De Boschnegers van *Copen Krissi*, die zij voor hun tocht tot aan de Raleighvallen noodig hebben, waren echter niet tevreden met het afgesproken loon, f 1.50 per dag en vrije voeding. Zij stelden hoogere eischen. Woensdag zouden allen, op bevel van den Granman, in het kamp aanwezig zijn en dan zou de zaak verder besproken worden. Dit was het begin van de vele moeilijkheden, waarmede de expeditie ongetwijfeld zal te kampen hebben. Gelukkig, dat de heer Loth, die het volk en zijn taal verstaat, tot de leden behoort. Het is, zooals men weet, niet voor het eerst, dat hij hier te lande de onbekende wildernissen ingaat.

* * *

Nederlandsch Indische Spoorwegmaatschappij. — Herhaaldelijk ontvangen wij nog klachten omtrent het vervoer van goederen met de Nederlandsch Indische Spoorwegmaatschappij. Zoo bestelde de administrateur van Magoewo eenige wagens kalk van Toeloeng Agoeng. Een wagen werd op 5 Aug, jl. van daar verzonden en is heden, 12 Aug. nog niet te Djokdja ontvangen. Waarschijnlijk zal die kalk op Solo liggen en kan door gebrek aan wagens niet overgeladen worden, de werkzaamheden op Magoewo moesten natuurlijk gestaakt worden en de afzender op Toeloeng Agoeng verliest buiten zijn schuld een klant, zoo dupeert de Nederlandsch Indische Spoorwegmaatschappij in dezen dus twee personen. De suikerfabriek Bantool stopte op 1 Aug. jl. om eenige kleine herstellingen te doen, en op dien datum was een restant van 734 krandjangs suiker in het pakhuis. Van deze voorraad werden zoo nu en dan gedeelten door de Nederlandsche Indische Spoorwegmaatschappij geladen en naar Semarang vervoerd, maar eerst 10 Augustus, dus na *negen dagen* was de laatste krandjang de deur uit. Op aanvragen van vijftien of twintig wagens werden er gewoonlijk drie of vier verstrekt *eens* zelfs zes. Uit bovenstaande feiten blijkt nogmaals, dat de Nederlandsch Indische Spoorwegmaatschappij niet aan de behoefte voldoen kan en vermeenen wij dat ons gouvernement in dezen meer de belangen van het algemeen in het oog moet houden dan van enkele 12.2 pct. opstrijkende aandeelhouders in Holland; we hopen dat onze tegenwoordige gouverneur-generaal in dezen flink zal optreden om aan een dergelijken rotten toestand een einde te maken.

* * *

(*Centrum.*)

Spoorwegpolitiek in Nederlandsch Indië. — Hierover sprekende zegt de heer M. van Geuns in zijn jongste weekoverzicht (*Soer. Hbl.*) o. a.:

Intusschen, waarvan de Regeering zich niet hoeft te laten terughouden, dat is de naasting van de lijnen der Nederlandsch Indische Spoorwegmaatschappij, uit Nederland zoo voordeelig geëxploiteerd. Reeds meermalen is de naasting van het net dezer à outrance geprotegeerde en voor concurrentie gevrijwaarde maatschappij bepleit. Het heeft niet gebaat. Van een vet dividend doet men zoo maar geen afstand. Doch met kracht moet de pleitrede worden hervat.

Hoe rot de dienst van het voordeelige maatschappijtje is, heeft men deze week kunnen vernemen. De aanklachten stapelen zich op. Dienstpersoneel dat van de vier en twintig uren twintig moet arbeiden; dat een karig loon ontvangt; dat à la Daendels genegerd wordt; dat wanhopig om verlossing smeekt. Ei, zegt mij, waarin ligt het onderscheid tusschen deze menschen en slaven? Voorwaar, bij de Grieken en Romeinen hoefden de dienstbaren geen twintig uren per etmaal te werken, noch werden zij zóó getrapt.

En het materieel? Is het noodig te herhalen, dat er geen wagens zijn om de goederen van de staatsspoor over te laden; dat de bergruimte in de stations onvoldoende is; zoodoende een kostbaar product en kostbaar plantmateriaal aan de verrotting wordt prijs gegeven?

Letterlijk door niets verdient de Ned. Ind. Spoorwegmaatschappij eenige consideratie. Sinds 28 jaren haalt zij haar dividenden uit de beursen van Javaan en industrieel, zonder zich van zedelijke verplichtingen iets aan te trekken, zonder te streven naar overeenstemming tusschen vrachtprijzen en werkelijke vervoerkosten. Dit moet uit zijn. De lijnen der Nederlandsch Indische Spoorwegmaatschappij, dat kapitalistisch ondier onder de aegis van hooge haagsche heeren, moeten in staats-exploitatie overgaan. De artikelen 71 en vv. van de concessie-voorwaarden zijn duidelijk genoeg.

Welke minister, welk kamerlid zal zich den St. Joris toonen?

* * *

De Uitbreiding van den Spoorweg ter Westkust van Sumatra, — waarover in den laatsten tijd nog al wat te doen is geweest, schijnt nu werkelijk ter hand te worden genomen, in verband met de zich steeds uitbreidende productie van het Ombilin kolenveld.

Wij vernemen thans van vertrouwbare zijde dat de Regeering den minister van Koloniën heeft verzocht om de goedkeuring van het opperbestuur dat in 1902 zal worden aangevangen met de opneming van de spoorwegverbinding Pranti — Fort van der Capellen — Padang Pandjang, welke verbinding noodig wordt geacht, omdat binnen weinige jaren de productie van Ombilin-kolen de maximum afvoercapaciteit van den thans bestaanden spoorweg zal hebben bereikt.

(*Bat. Nieuwsbl.*)

* * *

Uit Kota Radja verneemt het *Bat. Nbl.*:

Dat de gezondheidstoestand van onzen gouverneur wederom niets te wenschen laat, blijkt wel uit de groote plannen, welke hij met zich draagt, om steeds verder door te dringen in het onbekende Atjeh.

Nu staat weder een tocht op groote schaal naar de Gajoelanden op het programma, waartoe de noodige voorbereidingen door den gouverneur persoonlijk worden getroffen en welke door hem zelf zal worden medegemaakt.

Der marechaussée ligt dus weder een aardig tippel gangetje voor den boeg, veel spaanders zullen er echter wel niet vallen, ten minste als de heeren Gajoes thuis van hetzelfde slag zijn als die, waarmede wij reeds kennis gemaakt hebben bij invallen in de onderhoorigheden.

Het onbekende van de streken zal wel oorzaak zijn, dat aan den tocht alleen door voetvolk wordt deelgenomen.

* * *

Meisjes op de Hoogere Burgerscholen. — De toelating van meisjes op de hoogere burgerscholen met vijfjarigen cursus is tot dusver afhankelijk gesteld van de voorwaarde dat daardoor geen splitsing van klassen in twee of meer afdeelingen noodig zal zijn.

Nu voor onze meisjes meer en meer de gelegenheid geopend wordt om in Staatsdienst te treden, behoort haar ook de gelegenheid niet te worden onthouden om zich daartoe de kundigheden te verwerven. De commissie van toezicht op de hoogere burgerschool te Soerabaja heeft dit juist ingezien en daarom het voorstel gedaan om de bovengenoemde voorwaarde, aan de toelating van meisjes op de hoogere burgerscholen verbonden, niet langer te handhaven.

(*Bat. Nieuwsbl.*)

* * *

Cursussen tot Opleiding van Onderwijzers.— Terwijl particuliere instellingen, inzonderheid ook de kloosterscholen te Batavia, Semarang en Soerabaja, meer dan voldoende voorzien in de behoefte aan cursussen tot opleiding van onderwijzeressen, bestaat in geheel Indië, zoo wij ons niet vergissen, geen enkele cursus tot opleiding van jonge mannen voor het europeesch lager onderwijs. Toch stelt het examen niet zulke zware eischen, dat niet menige indische jongen in het onderwijs zich een eervolle positie zou kunnen verwerven, doch bij gemis van een goede gelegenheid tot opleiding blijft voor velen, die anders dien kant wel uit zouden willen, de onderwijzersstand gesloten. Dat het gemis aan de gelegenheid tot opleiding gevoeld wordt, blijkt elk jaar; het is een uitzondering als mannelijke candidaten zich aan het examen onderwerpen.

In dezen toestand zal nu spoedig verbetering komen, naar wij met genoegen vernemen. Op het daartoe door den directeur van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid gedaan voorstel, heeft de Regeering den minister van Koloniën voorgesteld bij de begrooting van het volgende jaar te rekenen op een bedrag van twee duizend gulden voor de oprichting van cursussen tot opleiding van onderwijzers te Batavia en Soerabaja.

(*Bat. Nieuwsbl.*)

***

Een Cursus voor Handenarbeid. — Het bestuur van de Bataviasche Ambachtsschool heeft tot de Regeering het verzoek gericht om, al dan niet verbonden aan de Koningin Wilhelminaschool, vóór den aanvang van het cursusjaar 1903 dier school, een ambachtscursus op te richten, waar minvermogenden van gewonen of geringen aanleg kosteloos gelegenheid zal worden verschaft om zich in eenig ambacht te bekwamen.

De Regeering heeft besloten, alvorens het verzoek in overweging te nemen, het gevoelen in te winnen van den directeur van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid van wien, wij twijfelen er niet aan, voor de uitvoering van zulk een denkbeeld alle steun verwacht kan worden.

(*Bat. Nieuwsbl.*)

***

Nederlandsch-Indische Tarieven. — In de Juli-aflevering van de *Deutsche Rundschau* zet professor dr. Ernst Haeckel zijn reisbeschrijving uit Insulinde voort en verbaast zich o. a. over het hooge tarief waarnaar hij te betalen had als passagier der eerste klasse van Batavia naar Padang: honderdvijftig gulden. Die reis, zegt hij, behoort tot de duurste genoegens van dien aard, welke men zich op den aardbol denken kan, om er aan toe te voegen: daarover wordt algemeen geklaagd — en zoo is het.

Verwonderlijk is dat professor Haeckel niet ook een boekje open doet over onzen schitterenden post- en telegraafdienst met zijn exorbitante tarieven.

(*Sum. Bode*)

***

Cholera te Soerabaja. — Onderstaand request lag van 8 Augustus af ter teekening op het bureau van de administratie van de *Soerabaja Courant* om Vrijdag 9 dezer aan Z. E. den Gouverneur-Generaal te worden verzonden:

Aan den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië.

Geven met verschuldigen eerbied te kennen ..... allen ingezetenen van de stad Soerabaja;

dat zij met steeds stijgende bezorgdheid den toestand in de stad hunner inwoning thans heerschende, aanzien;

dat een groot deel van de putten waaruit de bewoners van alle rassen drinkwater verkrijgen in dezen tijd van het jaar droog loopt;

dat het water in deze putten bovendien grootendeels brak is geworden;

dat dit brak worden in de laatse jaren ontzaglijk is toegenomen onder den invloed van de rivier, die van de monding tot aan de Goebensluis door de daar aangelegde stuwdam, meer dan ooit is blootgesteld aan de werking van ebbe en vloed van de zee, zoodat feitelijk het water in die rivier tot aan genoemde sluis blijvend vermengd is met zeewater;

dat bovendien door de aftapping van het water uit de Brantas vóór irrigatie en ververschingsdoeleinden, boven de sluiswerken van Goenoeng Sari en tusschen deze en de Goebengsluis in, de hoeveelheid rivierwater die door de bedding, — welke de geheele stad doorsnijdt, — vloeit, zeer gering is geworden;

dat in deze rivier zeer veel faecaliën aanwezig zijn en dagelijks, deels ten gevolge van gebrek aan politietoezicht tot het doen naleven van de keur daarop, deels bij gebrek aan eenige rioleering, daarin worden geworpen, geloosd of gedeponeerd, als ook dat daarin bij lagen waterstand afvloeit het lijkengift van de talrijke inlandsche begraafplaatsen, welk gift door menigeen geacht wordt de oorzaak te zijn van veel ziekten;

dat dit brakke, vervuilde water, nochtans absoluut de eenige bron van drinkwater is voor honderdduizend hunner stadgenooten, die zich niet de uitgaaf aan het koopen van bronwater van elders aangevoerd, verbonden, kunnen veroorlooven, met name van alle inlanders;

dat thans de cholera in Soerabaja is uitgebroken en het geen twijfel lijdt of de rivier is of zal worden besmet met de uitwerpselen dier lijders;

dat nochthans het drinken uit deze kali niet zal ophouden, zoodat het te verwachten is, dat binnen korten tijd de ziekte op schrikbarende wijze om zich grijpen zal;

dat thans reeds meer dan tweehonderd gevallen zijn voorgekomen, waarvan velen met doodelijken afloop;

dat requestranten meenen, dat tot elken prijs een poging moet worden gedaan om het onheil dat de stad Soerabaja bedreigt, nog af te wenden;

dat daartoe door hen, bescheidelijk de volgende middelen worden aanbevolen: Het onmiddelijk vrijelijk doen doorvloeien van het water van de Brantas-rivier door de bedding van de Soerabaja-rivier, d.w.z. het verwijderen, niet tijdelijk, maar voortdurend van alle versperringen in de stuwdammen te Goenoeng-Sarie en te Goebeng;

het onmiddelijk doen aanvoeren per prauwen en waterkarren en per tram, uit de kali boven de Goenoeng Sarie sluiswerken van water verkregen, door oppompen uit daar aanwezige zandlagen, waardoor voldoende filtratie plaats heeft;

het onmiddelijk aanleggen van een hulpleiding met hoogstaande réservoirs in verband met de oppompplaatsen, opdat de verdere aanvoer van voldoend zuiver drinkwater naar Soerabaja door een buisleiding plaats hebben kan, in afwachting van het gereedkomen der bronwaterleiding, die eerst in 1904 in werking kan zijn;

dat requestranten bereid zijn in de kosten voor dezen aanvoer van water naar vermogen bij te dragen en verzekerd zijn, dat velen hunner stadgenooten meer bereid zijn daarvoor offers te brengen, indien de regeering niet zoodanigen prijs mocht stellen op het behoud van duizenden harer onderdanen, wier leven in gevaar is gebracht door het afsluiten der rivier, om dezen het financieel offer waard te achten;

redenen waarom zij zich tot Uwe Excellentie wenden, een beroep doende op haar bekende doortastendheid, met het dringend verzoek onverwijld de boven voorgestelde of andere maatregelen van gelijke strekking, te gelasten.

Hetwelk doende.

Maleische Tijdschriften.

Gaarne voldoen wij aan 't verzoek der Redactie, om een kort woord te wijden aan eenige Maleische periodieke geschriften, welke aan haar ter kennisname waren gezonden.

Van die bladen en blaadjes kregen wij onder de oogen:

1. het maandblad *Insulinde* (Padang),
2. het halfweekscheblad *Tjahaja Sumatra* (Padang),
3. het weekblad *Bandera Wolanda* (*hier* geredigeerd)
4. het dagblad *Hoekoem Hindia*,
5. „ „ *Bintang Soerabaja*.

1 en 3 waren ons geheel onbekend, de overige kwamen reeds meer in onze handen.

Ons oordeel?

Wel, dat is zeer verschillend.

Het eerstgenoemde begroeten wij met ingenomenheid, behoudens een bedenking, die op den inhoud, niet op de taal in de eerste plaats, betrekking heeft. Wij bedoelen het stuk over de medewerking door besturende en controleerende ambtenaren aan de *zending* te verleenen. De schrijver is blijkbaar Javaan. Dit is merkbaar aan 't kromme Maleisch, dat leelijk afsteekt bij dat der andere artikelen. 't Komt ons voor, dat de Redactie wijs zou doen dergelijke *tegen* de bedoelingen van 't opperbestuur pikante artikelen te vermijden.

Wat de *taal* aangaat, zou 't geen aanbeveling verdienen streng op goed, eenvoudig en toch zuiver Maleisch te letten? Over 't geheel moeten wij verklaren, dat de taal goed is, maar in sommige stukken is 't aantal Hollandsche woorden nogal opvallend.

De *Bandera Wolanda* kan ons niet bekoren. Zulk een weinig beteekenend blaadje kan moeielijk veel nut stichten. Het Maleisch is, behoudens enkele gelukkige uitzonderingen, beneden kritiek. Merkwaardig is een stukje van een aanzienlijken *Javaan* in een der nummers, die ik zag (*Kapoedjian* van *Pangéran Arja Sasra Ningrat*): een bewijs, dat ook een Javaan zuiver Maleisch kan leeren schrijven.

Voor velen schijnt het een aangenomen waarheid te wezen, dat „een inlander" per se Maleisch moet kennen. Het woord „inlander" toegepast op onze Oostersche medeonderdanen in den Indischen Archipel, is wat de taal aangaat, even algemeen als de naam „Europeaan".

't Kost een Javaan veel moeite goed Maleisch te spreken, nog meer het te schrijven; want het Maleisch is voor hem even vreemd, als het Engelsch voor Hollanders. 't Spreekt dus ook vanzelf, dat een geboren Javaan, als de Heer Såsrå Kertånå (die bovendien als Europeaan is opgevoed), ongeschikt is, om als medewerker van een Maleisch blad op te treden, tenzij hij van 't Maleisch een bizondere praktische en theoretische studie in een Maleisch land gemaakt hadde. En dit is niet het geval. De Heer Clockener Brousson, hoe gloeiend en ijverig ook in zijn edel streven, om de inlanders te beschaven, is evenmin — of laat ons zeggen nog veel minder — geschikt, om redacteur te wezen. Is het toch voor een Javaan al lastig Maleisch te schrijven — evenals het voor een Hollander moeilijk is, Engelsch te schrijven — voor een volbloed Nederlander, die slechts enkele jaren in Indië vertoefde, zou het alleen mogelijk zijn goed Maleisch te schrijven, als hij een taalgenie ware, zooals de wereld nog nooit gezien heeft.

't Maleisch is voor een Nederlander een zeer moeilijke taal! Wanneer zal de tijd komen, dat iedereen, die met Maleisch in aanraking komt, dit zal begrijpen? 't Is toch zoo eenvoudig! Het is een taal, die geheel buiten onzen gezichtskring ligt, welker heele karakter ver, ver verwijderd is van dat onzer taal en de „moderne talen", die wij leeren. Dezen toch behooren tot dezelfde familie van talen, en een Franschman, Duitscher of Engelschman is in zijn gansche wezen immers veel nader bij een Nederlander, dan een Maleier.

Goed Maleisch te schrijven is *slechts voor zeer enkele Europeanen bereikbaar*. In Holland kennen wij alleen den Heer Klinkert, die daartoe in staat is. Wij zelven achten onze bekwaamheid zonder hulp van een Maleier daartoe niet voldoende.

Wat *Insulinde* doet is het ware: beschaafde inlanders (Maleiërs) in samenwerking laten optreden met beschaafde Nederlanders (die het Maleisch door jarenlange aanrakingen kennen). Alleen door zulk een samenwerking krijgt men het eenige goede in een Maleisch tijdschrift:

goede taal met goeden toon.

De artikelen van den Heer Cl. Br. over Islam zijn, ook wat den inhoud betreft, ongenietelijk. Hoe zou ook de geachte inlandervriend in staat wezen in 't Maleisch leesbare wetenswaardigheden mede te deelen over den godsdienst der Mohammedanen? Verbeeld u een Javaan, die in een Hollandsch blad bizonderheden omtrent Christus zijn leven, zijn leer enz. ging vertellen en dan nog in een taaltje, dat . . . Nu ja, laat ons alleen dit zeggen: zooveel mooi enthusiasme, als de Heer Cl. Br. bezit voor Indië en zijn bewoners, zal eerst met recht vrucht kunnen dragen bij *meerdere studie*. Komaan: bij zooveel jeugdige opgewektheid zal 't niet zwaar vallen, dezen werkelijk goedgemeenden raad te volgen.

Over den Heer *Abdoel Rivai* — die eigenlijk *Rifai* moest heeten, want een v, tenzij men haar als een *w* opvatte, is in een zuiver Arabische naam geheel misplaatst — willen wij alleen zeggen, dat *zijn* medewerking, zeker tot groot *nadeel* van 't blad, niet meer gegeven zal worden.

De *Bintang-Soerabaja* en *Hoekoem Hindia* deelen in 't lot der op Java verschijnende Maleische bladen: treurig Maleisch en slordige redactie. Verder zien ze er schunnig uit; men vergeve ons het woord. Waarom moet toch een inlander steeds afgescheept worden met wat minderwaardigs? Onze voddigste blaadjes uit de provincie zien er beter uit, dan de *Bintang-Soerabaja*, verschijnende in Indië's grootste koopstad!

't Maleisch is er een ratjetoe van komisch klinkende literaire taal en 't platste gebrabbel.

Naast:

diangkat *di* sekretaris *dari*
Pasoeroean

vindt men fraais als:

wabadahoe en *Sahadan*.

Zulk een taal wordt nergens in een Maleisch land geschreven of gesproken.

Daartegenover maakt de *Tjahaja Sumatra* een frischen indruk. Betere uitvoering, beter uiterlijk, veel beter taal en inhoud.

Trouwens, dit is verklaarbaar. Sumatra's westkust is een land van *Maleiers*, terwijl Java dat *niet* is, Ongeveer hetzelfde verschil bestaat er tusschen deze Maleiers en die der Oostkust of Malaka, als tusschen de Nederlanders en Duitschers. Evenzeer als er nu meerdere kans bestaat voor zuivere taal in een Duitsch blad, dat in Holland uitkomt dan voor zulk een blad in een niet-Germaansch land, bijv. Frankrijk, zoo is 't ook met het Maleisch. Wij willen hiermee echter nog niet zeggen, dat de op Java inheemsche talen (Soendaneesch, Javaansch en Madoereesch) in dezelfde verhouding tot het Maleisch staan, als niet-Germaansche tot Germaansche talen. De onderlinge verhouding toch der Maleisch-Polynesisch talen is een nog vrijwel onuitgemaakte zaak: tot nu toe zijn slechts *pogingen* tot vaststellen daarvan te constateeren.

Het inzien van op Java verschijnende Maleische bladen brengt ons wederom in de gedachte, hoe dwaas het is te beweren, dat wat men — verkeerdelijk — Hoog-Maleisch noemt op Java door Javanen en Chineezen volstrekt niet zou verstaan worden. Ware dit het geval, dan zou geen dier bladen *één* abonnement bezitten; want, hoe treurig ook vaak het gebezigde Maleisch is, er is overal een streven waar te nemen naar het gebruik der *literaire taal*, d. i. wat men Hoog-Maleisch noemt, en allerlei woorden *alleen in die literaire taal voorkomend*, treft men telkens en telkens in die op Java verschijnende bladen aan. Zij, die dan ook beweren, dat men op Java die taal niet kan lezen, zijn steeds Europeanen, die, zelven niet in staat van 't Maleisch iets te begrijpen, wat buiten den kring van keuken, huis, kantoor of kazerne gaat, zich verbeelden, dat ook Chineezen en ontwikkelde Javanen, Soendaneezen of Madoereezen even weinig op de hoogte zijn.

Dit wil nu, weer niet zeggen, dat literair Maleisch op Java *gesproken* zou worden; die taal toch wordt *nergens* gesproken, dan alleen in deftige redevoeringen, en dan nog in minder stijven vorm dan, in boeken en geschriften. Spreek- en schrijftaal zijn in 't Maleisch *zeer* verschillend, *ook* in de echt Maleische landen („de Straits" enz.) Het verschil is 't geringst in de Poësie; maar deze schijnt ondanks haar waarde voor Europeesche beoefenaars der taal nog maar weinig aantrekkelijks te hebben. Over een in te voeren vereendiging der Mal. schrijftaal ware nog veel te zeggen.

Dr. A. A. Fokker.

INGEZONDEN.

Aan de Redactie van „Oost en West".

Persoonlijke Propaganda.

In het laatste nummer van uw blad wordt onder „Mededeelingen" gewezen op het doeltreffende van *persoonlijke propaganda*. Dat stukje trok wel zeer mijn aandacht, wat er in gezegd wordt is zeer juist. Het krachtig, met overtuiging gesproken woord, vindt gereeder ingang, beklijft meer dan het geschrevene.

En daarom verwonderen mij twee dingen van de Vereeniging „Oost en West" bij haar ijverig streven ter verspreiding van kennis en belangstelling omtrent onze Indiën onder gansch het Nederlandsche volk.

1°. Dat zij nog niet is begonnen met propaganda onder het eigenlijke volk, door middel van populaire voordrachten en lezingen over Indië. Die volksvoordrachten, gratis of tegen een kleintje toegankelijk, en gehouden, zoowel in de steden, als op 't platteland, zouden de zaak der Vereeniging wel zeer bevorderlijk kunnen zijn en Indië dus ten goede komen. De lezingen hadden tot dusverre slechts plaats in de vergaderingen der Vereeniging, of werden daar buiten voornamelijk voor de leden gehouden. „Oost en West" telt onder haar leden reeds een voldoend aantal mannen, die geheel of ten deele belangeloos als sprekers onder het volk zouden kunnen en willen optreden. Het naderend winterseizoen zou zich weer bij uitstek leenen voor zulk een persoonlijke propaganda in 't belang van „Oost en West" en Indië beiden. Wij stellen ons veel voor van een dergelijke wijze van ageeren. Wij hadden zoo gaarne gezien, dat de Vereeniging daarmede reeds begonnen ware, voor en tijdens de laatste verkiezingscampagne. Zij zou dan nu reeds van heilzamen invloed op de Indische politiek zijn geweest. Wil men krachtig ingrijpen ten gunste van Indië, in den geest van 't eigenlijke volk, dan is dit het meest probate middel: boeiende, smakelijke, aanschouwelijke, populaire voordrachten.

2°. Dat zij niet met ons schijnt in te zien den rechtstreekschen invloed der wettelijke vertegenwoordiging van de koloniën in 't Parlement op den Nederlandschen volksgeest en volkswil. Wij laten hier het billijke, rechtvaardige en rationeele dier representatie-quaestie buiten beschouwing en vestigen slechts het oog op de *persoonlijke propaganda* van een Indische Tweede Kamer-fractie hier te lande voor de zaak in Indië. Een krachtig woord, dat klinkt en schalt van 't Binnenhof ten gunste van Indië, heeft meer beteekenis en heeft dieper ingang tot het volk, dan wanneer het opwelt uit den boezem van welke vereeniging ook. Afgevaardigden van het slag van den heer van Kol plaatsen het volk bij de ooren voor 't koloniaal vraagstuk. Zoo'n vitale, combattante Indische — specifiek Indische — partij in de Kamer, zou Indië doen leven in die Kamer, maar ook bij het volk.

En waar wij nu reeds maanden lang strijden in 't weekblad *De Controleur*, voor de oplossing van dat representatievraagstuk, daar deden wij dit niet slechts om aan Indië recht te doen wedervaren, maar ook uit de overweging, dat die wettelijke vertegenwoordiging van Indië in de 2de Kamer een krachtige persoonlijke propaganda voor de koloniën zou zijn onder het onverschillige Moederlandsche volk.

Dat volk luistert in massa naar wat er gesproken wordt in 't Parlement. Dat doet het niet naar het verhandelde in welk ander bestuurscollege of welke vereeniging ook. Dit heeft het vraagstuk der wettelijke vertegenwoordiging dus bovendien nog voor. Richt een *Koloniale Raad* op, stel een *Kamer voor Indië* in — het verhandelde er in gaat de ooren van 't volk voorbij. Maar de beraadslagingen der 2de Kamer leest het, rijp en groen, volgt het door dik en dun!

Mag ik dit uwe Redactie even in overweging geven?

13 September 1901.

Blanda.

Wij zullen in een volgend nummer hierop antwoorden.

R. C.

Correspondentie.

Aan X den Haag. — Uw stuk kwam te laat voor dit nummer, 't komt in 't volgende.

Laatste Berichten.

De troonrede. — Bij de opening der zitting der Staten-Generaal op Dinsdag 17 September heeft Hare Majesteit de Koningin voor zooverre het O. en W. Indië betreft het volgende gezegd:

„Als Christelijke mogendheid is Nederland verplicht, „in den Indischen archipel de rechtspositie der inland„sche Christenen beter te regelen, aan de Christelijke „zending op vaster voet steun te verleenen, en geheel „het regeeringsbeleid te doordringen van het besef, dat „Nederland tegenover de bevolking dezer gewesten een „zedelijke roeping heeft te vervullen.

„In verband hiermede trekt de mindere welvaart der „inlandsche bevolking op Java mijn bijzondere aandacht. „Ik wensch naar de oorzaken hiervan een onderzoek „in te stellen. Aan de bepalingen ter bescherming van „de onder contract werkende koelies zal gestrengeijk „de hand worden gehouden. Naar decentralisatie van „bestuur zal gestreefd worden.

„De toestand op het noordelijk gedeelte van Sumatra „zal, naar ik vertrouw, bij handhaving van het thans „gevolgde stelsel, eerlang tot algeheele pacificatie leiden.

„Op de ontwikkeling van de koloniën Suriname en „Curaçao blijft mijn aandacht gevestigd."

Het verheugt ons, dat de meerdere welvaart der Inlandsche bevolking op Java, de bijzonderen aandacht van Hare Majesteit heeft getrokken.

***

Vorstelijk bezoek aan de Tentoonstelling.

Hare Majesteit de Koningin en Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Hendrik der Nederlanden brachten Woensdag 18 dezer een bezoek aan onze tentoonstelling van Oost-Indische weefsels, Javaansche batiks en Oud-Indische meubelen, in de Gothische Zaal te 's Gravenhage.

Inhoud van Tijdschriften.

De Indische Gids van September.

Aanteekeningen over de verpleging onzer troepen te Atjeh in de hospitalen en te velde; door een Officier.

Over Djambi; door H. R. Rookmaaker.

De verkiezingsrede van A. W. F. Idenburg. Met een Voorwoord van de Redactie.

Varia:

De Zendingscirculaire.

Maandelijksche Revue van Brochures en van Tijdschrift- en Dagbladartikelen.

Het oordeel van de pers over den nieuwen minister van koloniën. — Blanda in de *Controleur* over den afgetreden minister van koloniën. — Het *Algemeen Handelsblad* over hetzelfde onderwerp. — v. D. in *Oost en West* over hetgeen Indië van een optredend clericaal ministerie te wachten heeft. — De zendingscirculaire in de *Tijd*, het *Algemeen Handelsblad* en de *Nederlander*. — Het „misdadig imperialisme" in verband met Djambi, in het *Volk* behandeld. — Mr. P. Brooshooft's brochure aangekondigd in het *Vaderland*. — Het *Algemeen Handelsblad* over belastingen op Java. — Het *Algemeen Handelsblad* over beweerde opium-knoeierijen van een overleden resident. — Hetzelfde blad over decentralisatie en over de hervatting der Solo-valleiwerken. — Een ongenoemde over „Adat" in de *Vragen van den Dag*.

Koloniale Litteratuur:

Mr. P. Brooshooft „De ethische koers in de koloniale politiek"; door R. A. van Sandick.

Correspondentie Artikel:

Moeilijkheden in de Maleische spraakkunst; door J. G. Dammerboer.

Indische Comptabiliteit. De Javasche Bank en de taak van den Directeur van Financiën; door H. A. Meppelink.

De machtsuitbreiding der Oost-Indische Compagnie op het vasteland van Azië, van 1683—1691; door N. Mac Leod.

Financieel Overzicht.

***

Tijdschrift voor Nederlandsch Indië van wijlen Dr. W. R. Baron Van Hoëvell.

Augustusnummer.

I. Ethische koers in de Koloniale politiek.
II. Opiumpacht en Zending.
III. Japan's handel en industrie II.
IV. Een bladzijde uit de Nederlandsch-Celebesche geschiedenis; door J. P. Schoemaker.
V. Centraal-Borneo.

Ter lezing wordt aanbevolen een artikel van J. B. Schuil, over „de Militaire Strafgevangenis te Tjimahi", voorkomende in n°. 8 van 't *Indisch Militair Tijdschrift*.

ADVERTENTIËN.

Assurantie Maatschappij tegen **Brand**schade en op het Leven

DE NEDERLANDEN van 1845.

Kantoren: 's-Gravenhage, Kerkplein, hoek Prinsestraat. — Amsterdam, Sophiaplein. — Rotterdam, Zuidblaak 24 (Beursplein). — Breda, Prinsenkade. — Haarlem, Kruisweg 70 c. — Nijmegen, Inde-Betouwstraat 8. — Groningen, Akerkhof, hoek Akerkstraat. — Zutphen, IJselkade.

Hoofd-Directie te 's-Gravenhage:
CAREL HENNY, Directeur;
Mr. J. J. HENNY, Adj.-Directeur.

Kapitaal	f 4,000,000
Reserves ult. 1900	- 1,877,900
Betaalde brandschaden tot ult 1900	- 21,625,000

Verzekering tegen **BRAND-** en **INBRAAK**schade tegen vaste en zeer billijke Premiën, zonder Inleggelden of Nabetalingen.

Ondergeteekende _____

wenscht $\frac{\text{Donateur-trice}}{\text{Lid}}$ *te worden van de Vereeniging* **„Oost en West"** *tegen betaling eener jaarlijksche contributie van f* _____ *ofdoor eene gift in eens van f* _____

Handteekening en volledig duidelijk adres.

_____

_____

NB. Contributie van *f* 5 of gift in eens van *f* 100 voor **Donateurs.**
Voor **Leden** contributie tot een minimum van *f* 1.— 's jaars.
Om 't orgaan te ontvangen moet men minstens *f* 1.50 's jaars betalen.
Doorslaan wat men niet wil.

Indische Families

welke zich tijdelijk of voor vast in Nederland gaan vestigen, worden er in 't bijzonder op attent gemaakt, zich voor het **volledige** inrichten van huizen of **gedeelten** daarvan te wenden tot de Firma

D. VREDENBURG & ZONEN,

Hofmeubelfabrikanten te Zutphen.

Alles wat op het gebied van meubileering voorkomt, zoowel meubelen in elke verlangde stijl en houtsoort, als Gordijnen, Tapijten, Linoleums, Bedgoed, Ornamenten, Keukeninrichtingen enz. wordt **tegen de strengst concurreerende prijzen geleverd.**

Reeds honderde Indische Families geheel geïnstalleerd
waarvan vele attesten ter inzage.
Franco levering door geheel Nederland.
PLAATSING DER GOEDEREN wordt niet in rekening gebracht.
Schriftelijke garantie voor solliditeit.
PRIJSCOURANT en TEEKENINGEN worden op aanvrage franco toegezonden.
Alle eikenhouten meubelen zijn van massief wagenschotshout vervaardigd en uitstekend geschikt om naar Indië mede te nemen.

Gezondheids Wol.

is de doelmatigste onderkleeding voor iederen heer die zich niet onnoodig dik en toch voldoende warm wil kleeden.

Het weefsel is elastisch en vooral poreus.

Veroorzaakt geen gevoel van jeuk of prikkeling.

Absorbeert de uitwaseming gemakkelijk en houdt de huid droog, zelfs bij sterk transpireeren.

De weldadige uitwerking van het woleffect ondervindt men reeds bij de eerste proef.

Aanbevolen door tal van medische autoriteiten.

BORSTROKKEN.

Klein.	Middelgroot.	Groot.	Zeer groot.	Extra groot.
95 cM.	100 cM.	105 cM.	110 cM.	115 cM.
Borstomvang	Borstomvang.	Borstomvang	Borstomvang	Borstomvang
f 3.75	f 4.—	f 4.25	f 4.75	f 5.50

ONDERBROEKEN.

Klein.	Middelgroot.	Groot.	Zeer groot.	Extra groot.
95 cM.	100 cM.	105 cM.	110 cM.	115 cM.
Ceintuurw.	Ceintuurw.	Ceintuurw.	Ceintuurw.	Ceintuurw.
f 4.25	f 4.50	f 4.75	f 5.25	f 5.75

DEN HAAG,
LANGE POTEN 2—4.

SACHS & Co.

BANKETHAMMEN. CERVELAATWORST.

Spekslagerij

Firma J. J. M. PERMENTIER,
Korte Poten 25, Den Haag.
Gelardeerde Kalfslever.

Mutsjes Rookvleesch. OSSENTONG.

C. HOYNG,

Den Haag. -- Utrecht.

Geïllustreerde Prijscouranten worden **gratis op aanvrage** toegezonden.

ECHT CHINEESCHE THEE,

speciaal aanbevolen aan Indische familie's.

Fabriek „SIMANALAGI" Den Haag.

KEPPLERSTRAAT 138—144.

Ingrediënten voor de INDISCHE RIJSTTAFEL, als:
Samballans, Boemboe's, Atjars, Manisans, diverse **Kruiden, Visch-Artikelen,** diverse **Keuken-gereedschappen.**
Prima HOLLANDSCHE TAFELZUREN, Likeur «LALIDJIWO»
Diverse LIMONADE-SIROPEN.

Coöperatieve Vereeniging „DE WEKKER"

DEN HAAG.
Reform-Kleeding en Huisarbeid.
JAPANSCHE BLOEMEN-ARRANGEURS
50 en **70 cts.**

L. LANGE,

23 Wagenstraat, 's-Gravenhage,

TELEPHOON No. 659.

Sigaren in alle soorten en prijzen.
Doelmatige verpakking voor de tropen.
Specialiteit voor Export.

P. Jonker,

gediplom. muziekleeraar,
geeft grondig onderwijs in **Piano** en **Theorie.** Tevens opleiding voor examens. Spreekuur Dinsdag en Vrijdag 2—3. Riouwstraat 122, den Haag.

1ste Rang Familie Pension

aangeboden, op deftigen stand, fraaie omgeving. Ruime luchtige kamers. Uitstekende referentiën. Adres «Nervi», Jan Pieterszoon Coenstraat 24, Den Haag.

AU BON MARCHÉ - MODES.

Dames- en Kinderhoeden,
Voiles, Tulle, Linten, Bloemen, Veeren.
Wagenstraat 58, Den Haag.

Administratie-Kantoor „Insulinde".

Volgestort Kapitaal f 100.000.—
Prinsengracht 1087, Amsterdam.

Belast zich met: Het Administreeren en in bewaring nemen van fondsen en andere geldswaardige papieren. Het administreeren van alle roerende en onroerende goederen. Het koopen en verkoopen van Effecten en het uitvoeren van alle Beurszaken. Het geven van rentevergoeding in Rekening-Courant. Het nemen van gelden à deposito en het nemen en geven van gelden op prolongatie. Het wisselen van vreemd bankpapier en muntspeciën. Het verzilveren van coupons. Het syndicateeren en emitteeren van solide Maatschappijen.

Telegram-Adres: INSULA. *De Directie,*
A. C. ENGELBERTS. J. SCHEUER.
Correspondent voor 's-Gravenhage:
K. J. THOMAS, K. Emmakade 99.

Magazijn „HET ANKER", Veenestraat 49, Den Haag.

Indische Uitrustingen
voor DAMES en HEEREN,
in alle Prijzen.

G. KERNER & Co.

PRIJSCOURANT
GRATIS en FRANCO.

TENTOONSTELLING

VAN

Indische Kunstnijverheid

in de Gothische Zaal te 's-Gravenhage,
tegenover het Koninklijk Paleis in het Noordeinde.

GROEP III.

Indische Weefsels, Javaansche Batiks en Oud-Indische Meubels.

Geopend iederen dag van 10 ure v.m. tot 5 ure n.m.

Entree voor leden van OOST en WEST (persoonlijk) VRIJ.
Voor Niet-Leden van af 15 September:

DONDERDAGS.	**50** cents.
ZONDAGS en WOENSDAGS	**10** cents.
Alle andere dagen	**25** cents.

Voor leerlingen van onderwijsinrichtingen alle dagen **10** cents.

De tentoonstelling is Zondags geopend van 12—5 ure.

De uitgebreide CATALOGUS kost aan de bezoekers der Tentoonstelling f 0.30, in den handel, buiten het lokaal gekocht f 0.50.

J. Meeussen & Zoon,

KORTE POTEN 32, DEN HAAG.

MAGAZIJN

van Kantoor-, Schrijf- en Teekenbehoeften.

BUREAU ARTIKELEN.

Concurreerende Prijzen. Prima Kwaliteiten.

Haagsche Assurantie-Compagnie

voor Brand enz. van 1805.
te 's Gravenhage.
Kantoor Z. O. Buitensingel 245 b/h. Bezuidenh.
Directeuren:
W. F. MASTENBROEK en C. W. VERSTEGE.
Commissarissen:
Mr. W. K. F. P. Graaf van BYLANDT.
Mr. J. G. GLEICHMAN.
A. J. H. VAN KAPPEN.

ERNEST CASSUTO

Tandarts,
PIETER BOTHSTRAAT No. 1,
BEZUIDENHOUT,
Den Haag.
SPREEKUUR dagelijks van **1** tot **5**.

J. H. v. Horssen,

KLEEDERMAKER,
Luthersche Burgwal 19, Den Haag.

Steeds voorradig een nieuwe sorteering **Nouveauté's stoffen** waarvan de goederen tegen de navolgende prijzen geleverd worden:

Gekleed costuum. . .	van af	f	34	tot	f	56
Jaquet	„	. . .	„	„	28	„	46
Veston	„	. . .	„	„	22	„	42
Demi-Saisons	. . .	„	„	16	„	30
Winterjassen	. . .	„	„	20	„	56

Goed passende coupe en solide bewerking.

Fabriek en Magazijnen „DE NIJVERHEID"
BREDA.
Behangerij, Meubelfabriek,
Stoffeerderij,
Bedden- en Matrassenfabriek.
Mart. Lefel-Oomen,
Hofleverancier.

Concureerendst adres voor complete meubeleering.
Enorme voorraad. Lage prijzen. Directe levering.
Geïllustreerde prijscatalogus Gratis en franco.

E. J. F. VAN DISSEL & ZONEN,

EINDHOVEN.

FABRIEK van
LINNEN TAFELGOEDEREN enz. enz.

Inrichting voor het maken, borduren en festoneeren.
SPOEDIGE AFLEVERING.
PRIJSCOURANTEN alsmede ruime keuze van STALEN en MODELLEN,
worden op aanvrage franco toegezonden.
AGENTESSEN GEVRAAGD
met relatiën onder den gegoeden stand.

C. J. v. d. MEER,

Waldeck-Pyrmontkade 11, 11a, 13,
DEN HAAG.

HANDEL
in Wijnen, Binnen- en Buitenlandsche Bieren, Minerale en Medicinale Bronwateren en Gedistilleerd.
SPECIALITEIT
in Bordeaux-, Bourgogne-, Port-, Rijn- en Moezelwijnen.
Champagne en Cognac.

Stoomvaart-Maatschappij
„ROTTERDAMSCHE LLOYD"

Maildienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië
in verbinding met de diensten der
Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam.	van Marseille.	te Port-Said.	te Padang.	te Batavia.
Oengaran	5 Oct.	17 Oct.	22 Oct.	11 Nov.	13 Nov.
Sindoro *	19 „	31 „	5 Nov.	25 „	27 „
Merapi	2 Nov.	14 Nov.	19 „	9 Dec.	11 Dec.
Salak	16 „	28 „	3 Dec.	23 „ 1902	25 „ 1902
Lawoe.	30 „	12 Dec.	17 „	6 Jan.	8 Jan.
Ardjoeno.	14 Dec.	26 „ 1902	31 „ 1902	20 „	22 „
Soembing	28 „ 1902	9 Jan.	14 Jan.	3 Febr.	5 Febr.
Gedé	11 Jan.	23 Jan.	28 „	17 Febr.	19 Febr.

* Dubbel schroefstoomschip. 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.
De Hoofd-Agenten: **Ruys & Co.,** *Rotterdam.*
De Agenten: **Courier dit Dubekart & Co.,** Anna Paulownastraat 1 *d*, *'s-Hage.*

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.

N°. 16. Donderdag 26 September 1901. 1ste Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD.

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland *bij vooruitbetaling* . *f* 2.00
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 3.00
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.10

Men abonneert zich voor minstens zes maanden ingaande op den dag der eerste toezending **f 1.—**

Prijs der advertentiën.

Per regel . . . . . *f* 0.10
Bij contract aanmerkelijke verlaging.
Dienstaanbiedingen
25 cents per geheele annonce.

REDACTIE: De 4de Commissie, aan welke de verspreiding van populaire kennis omtrent Oost- en West-Indië is opgedragen.

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie", en gezonden aan den Heer G. E. V. L. VAN ZUYLEN, *Voorzitter der Redactiecommissie*, **7a Heerengracht**, of den *Secretaris*, Mr. G. VAN SLOOTEN Azn., **43 Conradkade**, beiden Den Haag.

Voor de Administratie en Advertentiën wende men zich tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" **Haagpoort 4**, Den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

De Vereeniging vestigt zooveel mogelijk, zoowel in Europa als in Indië, afdeelingen, die te zamen met het hoofdbestuur dit doel trachten te bereiken.

Om lid te worden, kan men zich persoonlijk of per briefkaart aanmelden bij een der afdeelingen of aan het bureau in den Haag Heerengracht 4, dat iederen dag, behalve Zon- en feestdagen, van 10—12 en van 2—4 ure open is.

Gewone leden betalen eene contributie van f 1.— tot f 5.—. Zij, die f 5.— en meer 's jaars, of f 100.— in eens betalen, zijn donateurs. De leden kunnen, zoolang er geene afdeeling in hunne woonplaats is, kiezen bij welke afdeeling zij zich willen aansluiten.

Aan de donateurs en aan leden, die f 1.50 of meer contributie betalen, wordt het orgaan gratis toegezonden.

Ieder lid wekke in zijne omgeving, zooveel mogelijk, anderen op om lid der Vereeniging te worden en geve daartoe dit blad na het gelezen te hebben aan vrienden en bekenden.

„Voor den Inlander"

Hebben wij in de afgeloopen week ontvangen:

Van H. G. P. B. te Apeldoorn	. . .	*f* 10,—
Mevrouw N. den Haag	. . . . .	„ 2,50
Van N. N. id.	. . . . .	„ 7,50
Van Z. id.	. . . . .	„ 10,—
Van X. te A.	. . . . .	„ 5,—

Onzen dank betuigende aan de milde gevers, veroorloven wij ons er op te wijzen, dat, hoewel zeer zeker het ontvangen van een grooter bedrag ons meer helpt, toch ook kleinere giften, zelfs tot een enkel dubbeltje toe, ons zeer welkom zullen zijn, want „vele kleintjes maken een groote", zegt het overbekende spreekwoord.

Mededeelingen.

De commissie belast met het beheer van het *Gebouw Heerengracht 4*, vestigt er de aandacht op, zoowel van de leden van „Oost en West", als van de Nederlandsche afdeeling der Indische Maatschappij van Nijverheid en Landbouw, dat **de leeskamer** iederen werkdag open is van *10 ure v. m.* tot *6 ure n. m.* en op Zon- en feestdagen tot *3 ure n. m.*

Boeken en tijdschriften uit de bibliotheken kunnen ter lezing worden meegenomen, iederen werkdag 's morgens tusschen 10 en 12 en 's middags tusschen 2 en 4 ure.

Een zeer kort reglement van beheer der bibliotheek ligt in de leeskamer ter inzage.

* * *

Van de Redactie van het Weekblad.

Er zijn nog steeds leden, die noch hunne contributie van f 1.— 's jaars tot f 1.50 hebben verhoogd, noch den bijslag van f 0.50 aan onzen uitgever hebben toegezonden.

Wij moeten zooals reeds in No. 14 werd gezegd, daarop thans regel stellen en zullen daarom de vrijheid nemen bij hen *per postkwitantie over een bedrag van f 0.50 te beschikken.*

Mocht soms bij vergissing bij iemand worden aangeklopt, die de verhooging reeds betaald heeft, dan duide hij dit ons of den uitgever niet te zeer ten kwade. Ook de administratie van een blad is, als men daarin vreemd is, geen gemakkelijk werk.

Koninklijk bezoek aan de Tentoonstelling.

Zooals wij reeds onder de „laatste berichten" in ons vorige nummer meedeelden, brachten Hare Majesteit de Koningin en Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Hendrik der Nederlanden met groot gevolg op Woensdag, 18 dezer, een bezoek aan onze tentoonstelling van weefsels, batiks en oud-Indische meubelen in de Gothische zaal.

Door het Paleis op den Kneuterdijk binnen gekomen, werden de Vorstelijke personen in de witte zaal, waar het batikwerk der Vorstenlanden en van Batavia zoo bijzonder de aandacht trekt, afgewacht door de tentoonstellingscommissie en eenige leden van het Hoofdbestuur. Mr. J. W. van Lansberge, oud-gouverneur-generaal, eere-voorzitter der 5e commissie van Oost en West, hield een korte welkomstrede, waarin hij o. a. sprak van de verbroedering tusschen Nederland en zijn koloniën, die de Vereeniging beoogt en aan H. M. de Koningin de verzekering gaf, dat daarginder in het verre oosten, het bezoek thans aan deze tentoonstelling gebracht, door duizenden en duizenden op hoogen prijs zou worden gesteld. De jeugdige dochter van den vice-president der tentoonstellingscommissie, den heer Ph. Zilcken, bood Hare Majesteit een bouquet orchideeën aan, dat, met de aan onze jonge Vorstin eigene aanvalligheid, werd ontvangen.

Nadat de bestuursleden aan de beide Vorstelijke Personen waren voorgesteld, werd de tentoonstelling met de grootste belangstelling bezichtigd. De Koningin had onze presidente tot geleidster en aan Prins Hendrik werden door den vice-president der 5e commissie, de gewenschte toelichtingen gegeven; de overige leden der tentoonstellingscommissie stelden zich ter beschikking van de dames en heeren der hofhouding. Ruim drie kwartier duurde het bezoek en zoowel de Koningin, als haar Gemaal, vroegen naar alles, wat de weef- en batik-kunst en naar veel, wat de huishouding en het leven van den inlander betreft; ook nu was door de goede zorgen van de dames-Commissieleden in het midden der groote zaal een Sedekah-boemi aangericht. Hare Majesteit betuigde bij herhaling hare bewondering voor den zoo fraaien arbeid der Indische vrouwen en het was te zien, dat ook de trouwe voorstelling van de wijze, waarop Hare onderdanen in Oost-Indië feestvieren, als zij daartoe reden hebben, Haar bijzonder trof.

Bij het heengaan werd dan ook aan ieder der commissie- en bestuursleden persoonlijk dank betuigd voor het aandeel, dat zij hadden in den arbeid, die voor het tot stand brengen en het houden der Tentoonstelling noodig was, herhaaldelijk Hare groote ingenomenheid betuigende met hetgeen er in het belang van Indië wordt gedaan.

Ook wij houden ons even als Mr. van Lansberge overtuigd, dat het bezoek van H. M. de Koningin en Haren Doorluchtigen Gemaal, niet alleen door de leden der Vereeniging, maar vooral ook door onze bruine zusters en broeders met groote vreugde zal worden vernomen.

Vertegenwoordiging van Indië in de Tweede Kamer.

Wij zijn *Blanda* zeer dankbaar voor de belangstelling aan de Vereeniging betoond door zijn ingezonden stuk in ons vorig nummer, al is de „persoonlijke" propaganda, die wij bedoelden, ook nog iets anders, dan hetgeen hij daaronder verstaat. Ons heeft de ondervinding geleerd, dat een goed uiteenzetten van hetgeen wij beoogen, in kleinen kring onder vrienden en kennissen ons meer helpers brengt, dan de meest welsprekende redevoeringen of voordrachten in openbare vergaderingen.

Dat wij daarom echter ook dit laatste middel niet versmaden, vooral waar het tevens kan dienen tot het verspreiden van kennis, wat Oost- en West-Indië betreft, zal wel duidelijk zijn uit de oproeping, die namens het Hoofdbestuur werd gedaan in ons vorig nummer en die de Redactie te gelijk met zijn ingezonden stuk ontving.

Wij hopen, dat velen en misschien wel Blanda zelf, zich zullen opgeven aan den Secretaris der 4e commissie (mr. G. van Slooten, 43 Conradkade, den Haag) om in het a.s. winterseisoen geregeld voordrachten te houden, zoodat wij ook aan dat deel van ons program flink uitvoering zullen kunnen geven. Wij zijn echter minder optimist dan Blanda en waar hij spreekt van invloed, die het vroeger door ons houden van volksvoordrachten zou kunnen hebben gehad op de samenstelling der Tweede Kamer, daar denken wij aan het bericht in de Rotterdammer over een verkiezingsrede van mr. van Deventer te Amsterdam, die men „boeiend en smakelijk" had gevonden, zoolang hij over toestanden en belangen in Nederland zelf sprak, maar voor doovemansooren werd gesproken, toen hij daarna over O.-Indië begon. Men kan zich best voorstellen zei de verslaggever, dat de kiezers, vooral met 't warme weer, weinig lust hadden, om ook nog naar Indische politiek te luisteren. En ook wij hebben in de hoofdstad ondervonden, dat het niet zoo gemakkelijk is, om, zelfs bij openbare voordrachten over Indië, met geheel vrij entrée, Nederlandsche toehoorders te krijgen. Dit heeft ons echter niet ontmoedigd; de aanhouder wint; wij zullen aanschouwelijke populaire voordrachten geven, en doen wat in ons vermogen is om gehoor te vinden.

* * *

Waar, Blanda, als tweede propagandamiddel, ons voorstelt, met hem samen te ijveren, om de directe vertegenwoordiging van Oost-Indië in de Tweede Kamer te verkrijgen, stemmen wij met hem in, dat het bestaan van een zuiver Indische-kamer-fractie, over Indië ook buiten de Kamer meer zou doen spreken en onze propaganda in de hand werken. Wij zouden dit een groot voordeel achten; daaraan geen twijfel. Wij zouden daarenboven die representatie achten billijk en rechtvaardig maar..... niet rationeel en niet practisch.

Voor ons is, zooals men weet, algeheele regeling der Indische zaken in Indië, de eindpaal, waarop alle politieke en economische maatregelen, de koloniën betreffende, moeten gericht zijn. En daarom zien wij meer heil in een goed georganiseerden Kolonialen Raad, die het adviseerend lichaam wordt, waarop de Tweede en de Eerste Kamer betrouwen en die de in Indië voorloopig vastgestelde Indische begrooting, met den minister van Koloniën „en detail" behandelt en definitief vaststelt, zoodat de Kamers niet anders dan aan de hoofdcijfers hare goedkeuring behoeven te hechten, en de Indische politiek alleen in hare hoofdlijnen bespreken. Er zal dan voor onze Staten-Generaal veel tijd worden gewonnen en het zal den leden beter mogelijk zijn, wat de hoofdzaken der Indische politiek betreft, getrouw te zijn aan hun plicht, om alle krachten in te spannen tenj einde daarvan op de hoogte te komen.

* * *

Er kunnen echter tegen het in 't leven roepen van den Kolonialen Raad, zooals wij dien bedoelen, ernstige bedenkingen zijn, die ons nog niet in 't oog zijn gesprongen. Zijn er onoverkomelijke bezwaren, dan zouden wij zeker aan de directe vertegenwoordiging der verschillende deelen van Oost-Indië in de Tweede Kamer de voorkeur geven boven het in Nederland kiezen eener afzonderlijke wetgevende Kamer van volksvertegenwoordigers voor Oost-Indië, die, vreezen wij, in eene richting zou voeren, welke niet zoo snel naar onzen eindpaal leidt. Wel stemt de ondervinding, die men in Frankrijk er mêe opdeed, niet tot groote verwachting, maar het kan beter geregeld worden, dan men het dáár heeft gedaan en er zouden trouwens meer punten van aanraking zijn tusschen afgevaardigden van Java, Sumatra, Borneo enz., dan tusschen die van Tonkin, Madagascar en Tahiti, zoodat het ontstaan der door Blanda gedroomde Koloniale fractie van beduidenis, tot de mogelijkheden zou behooren.

* * *

Wij vragen ons echter af, of er van de eene of de andere verbetering in de tegenwoordige, door velen afgekeurde behandeling van Oost-Indische zaken door de volks-vertegenwoordiging in de eerste tijden wel iets zal komen? Wij weten niet, of wij van deze Regeering en deze Kamers in dit opzicht wat te wachten hebben, maar wij vertrouwen, dat de volksovertuiging daarop invloed zal kunnen hebben en daarom zal „Oost en West" blijven medewerken tot het verkrijgen van goede hervormingen en blijven trachten de Indische toestanden aan het volk te doen kennen. Met voldoening lazen wij in „Hollandia" van 21 September een gunstig oordeel over onze jonge vereeniging en een aansporing, om haar te steunen door lid te worden of door een abonnement op ons weekblad te nemen.

En de Nieuwe Apeldoornsche Courant, nam een warm en overtuigend geschreven propaganda-stuk op, dat dezelfde strekking heeft.

WEEKOVERZICHT.

Het evenement was natuurlijk de opening van de nieuwe zitting der Staten-Generaal en de Troonrede, dubbel belangrijk, nu daarmede het politiek program van de thans aan 't roer gekomen partij is geafficheerd. Voor Oost en West het gewichtigst de zinsneden over de koloniale politiek, waarop wel nader zal worden teruggekomen, maar waaromtrent toch speciaal dient gewezen te worden op het voornemen, om bij het besturen der koloniën allereerst het oog gevestigd te houden op het belang der ingezetenen zelve, en niet minder dient te worden opgemerkt de onversaagdheid, waarmee de twistappel der gesubsidieerde en van gouvernementswege gesteunde zending in het strijdperk der Indische politiek is geworpen. Nu van weerszijden wel zoowat alle argumenten in 't veld zijn gebracht en de onpartijdige toeschouwer, wanneer hij althans zich onthouden heeft van 't scheppen eener wanvoorstelling aangaande het begrip, dat de bekeerling van den nieuwen godsdienst doorgaans bezit, wat betreft de politieke beteekenis tot de slotsom moet zijn gekomen dat er nagenoeg, evenveel vóór als tegen is, zal het interessant worden, het debat over dit gewichtig punt na te gaan. Wel zullen wij

FEUILLETON.

De inlandsche maatschappij.

(Vertaling uit CHAILLEY-BERT: Java et ses habitants).

Zelfs die vuurtjes, zooals onze St. Jan vuurtjes, die aan de schemeruren een vroolijk aanzien geven, zeggen hem niets. Hij brandt om te branden, zonder te weten waarom, of het zou moeten zijn, omdat zijn vader en grootvadar het ook gedaan hebben. Pas wel op, dat ge hem niet zegt, dat het uit een hygiënisch oogpunt gedaan wordt, hij zou in staat zijn, als hij het geloofde, morgen zijn huis en ook het uwe in brand te steken.

Lichamelijk lui, en geestelijk verstompt, haalt hij zijn portie eten en strekt hij zich met de zijnen op de mat uit, om uit te rusten of te babbelen.

Zijn gedachten slapen in. Zoovele wonderen zijn voor hem een gesloten boek en hun schepper is hem totaal onverschillig: de Islam, die in hem het zachtzinnige geloof gedood heeft, heeft hem in ruil *niets* gegeven.

Dit is geen aanval tegen den Islam. Ik weet wat hij waard is. Mannen als Schweinfurth en als ik me niet vergis als Stanley, hebben den Islam recht doen wedervaren. 't Is een godsdienst, die de heidensche het meest nabij komt; hij brengt hun tegelijkertijd een goddelijke en een menschelijke wet, en opent voor hen eene maatschappij, die zijne handelingen in overeenstemming brengt met zijn geloofsleer. Van daar sedert zoovele jaren het succes van den Islam in Azië, Afrika en elders. Door welke omstandigheden is hij gebleken op Java krachteloos te zijn? Dit is moeielijk uit te maken.

Is het de schuld dergenen, die het bekeeringswerk doen, of die der bekeerlingen? Hebben de Javanen, wier geloof zich uitte in den bouw van tempels, als die van Boroboedor, van Mendoet en Brambanan, alle godsdienstig ideaal opgegeven, nu zij met geweld verdrongen zijn van de altaren van Boedha? Of had de Islam, ontzenuwd door een langdurigen strijd, zijn kracht tot uitbreiding uitgeput? Zeker is het, dat men op Java noch zijn ruwe gewelddadigheid, noch zijn mysticisme terugvindt. Misschien kwam het daardoor, dat de muzelmannen om hun godsdienst niet vervolgd werden of door andere godsdiensten tot meer ijver werden geprikkeld; de hollandsche gemeente is over het algemeen lauw en de Staat sedert jaren politiek-atheïst: de Islam heeft op Java geen spoorslag tot opwekking ontvangen.

Er wordt veel van fanatisme gesproken; inderdaad hebben af en toe uitbarstingen plaats. Maar over het algemeen zijn de mahomadaansche Javanen laks en zeer voorzichtig. Ik weet, dat er eene wedergeboorte op handen is. De Congregaties breiden zich uit, de heilige moskeëen worden drukker bezocht, om het avondgebed scharen zich meer en meer geloovigen, ieder jaar trekken er meer pelgrims naar Mekka: dit is het gevolg van de laatst voorspelde gebeurtenissen; overigens is het in den Islam een algemeen verschijnsel. De bedevaartgangers zijn echter niet vrij van wereldsche oogmerken. Degene, die zijn heele leven als bedelaar en ongeloovige geleefd heeft, ondervindt de behoefte, zoodra hij uit zijn armoede geraakt, achting en rijkdom te verwerven. Hij neemt allures aan van vroomheid en doet mêe aan de bedevaarten, om als hadji terug te keeren en aanspraak te kunnen maken op eerbewijzen. De godsdienst wint er weinig bij en de moraliteit *niets*. De moraliteit zou evenwel menige verbetering noodig hebben. De Javaan is zeker niet slechter dan anderen, misschien is hij beter. Onze rechters zijn vaker getuige van misdaden, overtredingen, misdrijven van allerlei soort, ja, treuriger gevallen wonen zij bij dan de rechters in Indië. Maar bij ons, Europeanen, heeft de zedelijkheid hare grenzen en hare verdedigers. Wij weten, waar het geoorloofde een eind neemt; wij zondigen niet uit onwetendheid; als wij gezondigd hebben, zijn wij daarvan bewust, soms schamen wij ons er voor — in elk geval is de publieke opinie daar, om ons geweten wakker te schudden en ons te beschamen. Op Java schijnt het begrip van goed en kwaad duister te zijn en is men onverschillig voor de algemeene opinie. Wat erger is, hun godsdienst geeft hun voorwendsels en moedigt hen als het ware aan, om kwaad te doen. Een Christen te bestelen en te ruïneeren b.v. is in een leerstelsel, (dat trouwens betwist wordt) erkend als een der vormen van den heiligen oorlog; bijgevolg bedriegt af en toe een Arabier een Europeeschen handelaar voor groote sommen gelds, en volgens Mahomedaansche begrippen is dat prijzenswaardig. Dit wat betreft geldzaken.

Wat de zeden aangaat: Kuischheid, waaraan wij nog eenige waarde hechten, is voor hem van weinig beteekenis, ongetwijfeld hoort men op Java minder van verleidingen en van kindermoorden dan in ons Christelijk Europa. Dat is verklaarbaar, de Javanen trouwen vóór dat zij weten, wat liefde is, op een leeftijd dat onze jongens en meisjes nog met knikkers en poppen spelen. Maar de prostituee die een losbandig leven geleid heeft, zal met hare familie vriendschappelijke betrekkingen blijven onderhouden en op een goeden dag, dank zij haar in schande verkregen geld, een echtgenoot vinden, en eemaal geschrapt van de politieregisters, in de inlandsche maatschappij weer opgenomen worden en als fatsoenlijke vrouw worden beschouwd.

Hoe het gesteld is met de huwelijkstrouw?

Van mannentrouw, waar polygamie bestaat, is geen sprake (*). In hoogere kringen is de trouw der vrouw een gebiedende eisch — vooral naar het mij voorkomt, om niet belachelijk te zijn. Iedereen op Java kan u het typische verhaal doen van een zekeren regent, wiens vrouw in het bad zijnde de deur op een kier had laten staan.

Toevallig ging er een koeli voorbij, die gewaagd had in te kijken. De regent ziet het, laat hem gevangen nemen en geeft bevel, hem te doen verdwijnen. Hij dulde niet dat een man van hoe lagen stand hij ook was, vrij bleef om een feit rond te bazuinen, waarover men ten zijnen koste zich zou amuseeren.

Wat het volk betreft, het neemt de dingen niet zoo tragisch op. Is de echtbreuk geheim gehouden, dan doet de man ook alsof hij van niets af weet. Is ze bekend geworden, dan waarschuwt hij de politie, alleen maar om de schuldigen een lesje te geven door een zeer lichte straf van zes dagen tot drie maanden dwangarbeid. Dikwijls komt het voor, dat hij den rechter verzoekt zijn vrouw vergiffenis te schenken en alleen haar medeplichtige te straffen. De wet verzet er zich tegen, wat hem verwondert . . . . hij neemt zijn vrouw weer mee en de minnaar wordt in vrijheid gesteld. Dan ziet men het drietal heel fideel naar huis wandelen. Zij praten onderweg heel vertrouwelijk met elkaar: de man vertelt aan den minnaar van zijne vrouw, hoe belachelijk onzinnig hij de Hollandsche wetten vindt. „Ik wil mijn vrouw vergeven, dat is *mijn* zaak" maar jou, hadden ze toch moeten straffen?" Deze „amant" antwoordt, dat hij inderdaad deze wet absurd vind; „maar daar kan *ik* toch niets aan doen? waarom zouden wij er nu verder over praten". Je hebt gelijk, dat geeft toch niets, zegt de man en zwijgt.

Nagenoeg zonder godsdienst, de moraliteit op een zeer laag peil, daarentegen ontzettend veel bijgeloof. Geen volk overigens, was er mee aan blootgesteld; de geschiedenis en de natuur spanden tegen hem samen.

(*) In Europa, waar gewettigde polygamie niet bestaat, is de „fidélité du mari" m. i. zeer twijfelachtig, terwijl op Java onder het volk polygamie in den regel niet voorkomt; alleen hooggeplaatste Javanen veroorlooven zich de weelde van meer dan eene vrouw er op na te houden. E. K.—H.

daarbij echter weer te betreuren hebben de fatale omstandigheid, dat de koloniën over hun eigen wel en wee de stem niet kunnen doen hooren en hoe waarschijnlijk is het, dat ook aan deze Kamer het brevet van onbevoegdheid tot oordeelen niet zal mogen worden onthouden!

Te memoreeren nog dit merkwaardig entre-filet uit de „Standaard": „Krasser is wel nooit in een regeeringsstuk de batige-sloten-politiek veroordeeld en alle koloniale politiek, die in de eerste plaats het oog gericht heeft op voordeelen voor de schatkist, op winsten voor de aandeelhouders in Indische ondernemingen". Zoo vaak er nog sprake zal zijn van een „planterspartij", kan zeker de nieuwe minister daaronder niet gerekend worden!

Volgt de Begrooting van Nederlandsch-Indië voor het nieuwe dienstjaar 1902. Er is reeds van verschillende zijden op gewezen, dat de memorie van toelichting van de vorigen aanmerkelijk verschilt. Zij is niet meer hoofdzakelijk een prijs-courant van de onderscheiden regeeringsbehoeften, maar een min of meer beredeneerd overzicht van de omstandigheden, die de zienswijze van den samensteller hebben bepaald en waarbij menigmaal zeer gewichtige mededeelingen omtrent hangende vraagstukken zijn gedaan. Een teleurstelling was het uitblijven van een beslissing omtrent de hervatting der Solo-werken. Het schijnt, dat ook bij deze quaestie te veel koks de brij hebben verzout en het steeds toenemend aantal adviezen de moeilijkheid van een beslissing slechts in evenredigheid doet vermeerderen. Als het nu maar niet blijft een berusten in den tegenwoordigen allerdwaasten toestand, die, wanneer ons volk ook maar een greintje begrip van de Indische zaken had, ongetwijfeld niet getolereerd zou worden.

Uit West-Indië is uit de locale bladen tot ons gekomen het volgende merkwaardige bericht, dat wij geheel onder alle voorbehoud en buiten onze verantwoordelijkheid openbaar maken: „Op het heetste van „den dag, op eergisteren (26 Augustus), vochten twee „jongens aan de *Heerenstraat*, elkander **bont** en **blauw** „slaande. Hetzelfde had plaats op een erf aan de „*Zwartenhovenbrugstraat*, doch daar was het eene „familie, die onder elkaar twiste, doch zoo hevig, dat „het een menigte van toeschouwers derwaarts lokte!" Het is ongeloofelijk, wij vertrouwen onze oogen niet, maar het staat er, onloochenbaar. Wat wij nu voor de eer van Suriname, neen, voor den naam van Nederland, als koloniale mogendheid, nog slechts kunnen doen, is hopen, dat dit alles nog te rechter tijd zal worden tegengesproken!

Het verzoekschrift door de vertegenwoordigers der Boerenrepublieken gericht aan de hoofden der gezantschappen te 's Gravenhage, voor zoover zij deel uitmaken van den raad van beheer van het Arbitrage-Hof, kan, zoo heeft men ons verteld, waarschijnlijk geen ander gevolg hebben, dan dat thans op officieele wijze tegen de wijze van oorlogvoeren in Zuid-Afrika is geprotesteerd. Om het volks-idee, dat door een verzoekschrift als dit, ook maar één diplomaat, werk zal gaan maken van zijn sinecure, wordt in bevoegde kringen hartelijk gelachen. Het is daarbij merkwaardig, hoe iedereen zich haast om te zeggen: „m'n lieve menschen; bij *mij* ben jullie aan 't verkeerde kantoor, *ik* heb niets te zeggen in dit geval!" De raad van beheer, dit voorheen zoo indrukwekkend geheimzinnig lichaam, komt nu vertellen, dat hij inderdaad niets anders is dan een griffier in spe. Mocht te eeniger tijd — waarschijnlijk is het niet — in twee landen het buitengewoon denkbeeld rijzen, om een geschil door het Arbitrage-Hof te doen beslechten, dan eerst zou de Raad van Beheer aan 't werk tijgen als griffier. Over een verzoekschrift als dit iets in te brengen hebben? Asjeblieft niet!

Onder de wetsontwerpen van het vorig Ministerie, die thans den doofpot zijn ingegaan, behoort ook dat van Minister Lely tot droogmaking der Zuiderzee. Wij hopen, dat het na de eerste drukte weer te voorschijn zal worden gehaald, te meer nu ook in de Troonrede begunstiging van den arbeid wordt beloofd, waartoe een groot werk als dit al zeer geschikt zou zijn. Intusschen is het buitenland al op de gebeurtenissen vooruit geloopen. Dat kwam zóó: De Engelsche gezant te 's Gravenhage heeft een vertaling van het ontwerp met een begeleidend schrijven aan het Engelsche Ministerie van buitenlandsche zaken gezonden, aangezien hij de memorie van den heer Lely van groot historisch, technisch en algemeen belang acht. Het Engelsche Ministerie heeft die vertaling nu openbaar gemaakt met het begeleidend schrijven van den gezant. Het gevolg is, dat de buitenlandsche couranten nu allerwege verkondigen, dat de Zuiderzee nu eindelijk wordt droog gemaakt en bijzonderheden omtrent de werken meedeelen. Dit werk, dat in geheel Europa opgang heeft gemaakt, zou het in een afzienbaren tijd wel eens aangevangen worden? Of zal het voortgaan met de nachtmerrie van de elkander opvolgende Ministers van Waterstaat te blijven tot den jongsten dag? Hoe jammer, dat men in 't *buitenland* ons met een dergelijken arbeid niet vóór kan zijn. Wij volgen zoo uitstekend, al is het wat langzaam. Maar dat beroerde haantje-de-voorste zijn!

Drie rassen hebben het gekneed en vervormd: Hindoes Maleiers, Chineezen, de drie rassen der wereld, die het rijkst waren in verbeeldingskracht en in legenden, aan hen ontleende de Javaan zijn mythologie, maar de natuur had hem reeds daarvoor ontvankelijk gemaakt. Zijn met wilde dieren bezette wouden, vuurspuwende bergen bezielden hem met vrees en lichtgeloovigheid.

Hij gelooft, dat in den Krokodil de ziel huist van een zijner voorouders, dat de tijger den staat en zijne dienaren eerbiedigt; hij gelooft aan den naga, den draak, die de aarde bewaakt. Hij gelooft er aan en zijn geloof heeft invloed op al zijne handelingen. Hij zal den Krokodil nimmer aanvallen, vóórdat deze door zijn vijandigheid duidelijk heeft te kennen gegeven, dat hij niet van de familie is; de Javaan, die voor geen geld ter wereld zich wagen zou in het gebied van den tijger, zal zonder vrees het dichtste woud doorkruisen, als de resident hem de talisman: een officieelen brief toevertrouwt; eindelijk zal hij nooit een gewichtig besluit nemen, voordat hij zich vergewist heeft hoe de stand van den naga is.

De naga is, zooals men weet, de bewaker der aarde; hij maakt zijn staart vast aan het middelpunt der aarde en sleept haar met zich mede. Hij maakt twee bewegingen: een dagelijksche en eene jaarlijksche, verandert van houding alle vier-entwintig uren en alle drie maanden, Deze verandering geschiedt niet langzamerhand en ongemerkt: de naga, die den ganschen dag afgedurende 3 maanden onbewegelijk is, verplaatst zich plotseling en neemt eensklaps een anderen stand aan.

Zekere Doekoens (gencesheeren, toovenaars) hebben zulk een fijn gehoor, dat zij het gedruisch van den in beweging zijnde naga hooren kunnen. Nu, de kunst om de plaats, waar de naga zich bevindt, te verkennen is van groot gewicht. Er zijn ondernemingen, die alleen dan slagen, als men in de goede richting loopt die van den staart naar den kop van den draak; gaat men in tegenovergestelde richting, dan kan men zeker zijn geen succes te hebben, of zelf den dood te gemoet gaan. Eenige jaren geleden werd er te Salatiga een oude man vermoord. Hij was een goedhartig man, van erkende eerlijkheid en had geen enkelen vijand; van beroep was hij doekoen, en gaf de menschen gaarne raad; maar hij voorspelde de toekomst alleen aan eerlijke menschen: zijn levenlang, hadden schelmen te vergeefs gebracht van hem een profetie te hooren. De moordenaar was een nieuw aangekomene in het dorp, overigens iemand, die lang bekend en zeer geacht was. Zijn misdaad wekte groote verbazing; nu, het volgende vernam men uit zijn eigen mond: Den avond vóórdat hij zijn dorp verliet om zich in zijn nieuwe woonplaats te vestigen, had hij den doekoen geraadpleegd over den stand van den naga. Volgens ontvangen aanwijzingen, had hij de datums berekend, den gunstigen dag gekozen, vervolgens op een gegeven oogenblik den grooten landweg verlaten, om langs een omweg over velden te loopen, ten einde het dorp te bereiken, in de richting van den staart naar den kop van den naga. Bovendien heeft hij zich trouw gehouden aan de voorschriften: bidden, zingen, een kluitje aarde wegwerpen enz. Niettegenstaande al die voorzorgsmaatregelen sterft, ternauwernood in zijne nieuwe woning aangekomen, zijn zoon; zijn geit wordt hem ontstolen, een uil nestelt zich elken nacht in zijn nangkaboom, krast op het dak van zijn huis, en bedreigt hem met nieuwe rampen. Daaruit maakte hij op, dat hij in tegenovergestelde richting had moeten loopen en dat de naga in woede was ontstoken. De doekoen had hem dus bedrogen; om zich te wreken, had hij hem gedood.

(Wordt vervolgd).

De Csaar is al weer weg. Zijn reis heeft er niet toe bijgedragen, om de verhoudingen in Europa minder ingewikkeld te doen worden. Althans dengene, die niet achter de schermen zit, blijft het voor de oogen schemeren. Echter wordt het hoe langer hoe duidelijker, dat Engeland in China schaakmat wordt gezet. Zelfs in de vroeger geheel onder Engelschen invloed staanden tractaat-haven, Shangaï, schijnt thans de Duitscher het heft in handen te hebben en van plan te zijn het voorloopig te houden ook. Wat Frankrijk uit het Chineesche avontuur aan voordeel zal behalen blijkt nog niet geheel duidelijk; wel heeft men gezien, dat de republiek in zooverre veel fatsoenlijker was, dan sommige vorsten, als zij zich heeft geschaamd mee te doen aan gemeene dieverij en de behaalde „buit", die de fransche commandant al vast naar Marseille had gezonden, weer terug heeft gestuurd.

De visite van den Czaar was dit jaar niet zoo populair als vroeger. Wat nu weer de reden zou geweest zijn om Parijs niet te bezoeken? Men vermoedt anarchistenvrees. Als 't waar is — en het heeft er veel van — welk een blik gunt dan dit voorval in het geterroriseerde vorstenleven van den tegenwoordigen tijd!

Berichten uit Oost-Indië.

Wij hebben in de beide eerste nummers van het „Koloniaal Weekblad" ons er toe bepaald, om uit verschillende O. Indische bladen over te nemen, wat wij voor onze Nederlandsche lezers 't meest merkwaardig achtten en wij meenden daaraan den voorkeur te moeten geven, omdat juist in den vorm, waarin de berichten zijn geschreven, dikwijls het karakter ligt, dat de berichtgever noodig heeft geacht, om goed begrepen te worden.

Uit eigen boezem werd ons echter de opmerking gemaakt, dat verreweg de meeste lezers aan een wekelijks overzicht de voorkeur zouden geven en hoewel nu het ambt van kroniekschrijver nimmer het onze was, willen wij toch beproeven, om aan den ons kenbaar gemaakten wensch te voldoen en in een soort causerie, te wijzen op het voornaamste, wat naar onze opvatting in de Oost-Indische dagbladen der laatste week te vinden is. Men rekene daarbij echter volstrekt niet op volledigheid, die trouwens ook onnoodig is, omdat de Nederlandsche couranten van eenige beteekenis al meer en meer, na aankomst van iedere mail, Indische nieuwstijdingen overnemen.

Het eerst komen de cholera-berichten aan de beurt, die pessimistisch of optimistisch zijn, al naarmate der stemming van den berichtgever.

Uit telegrafische berichten blijkt echter, dat werkelijk op de kustplaatsen, en ook hier en daar in de binnenlanden, de ziekte ernstig om zich heen grijpt. Wij hebben meermalen zulk een tijdelijke epedemie zoowel op Java, als op de Buitenbezittingen, bijgewoond. Waar de moessons heerschen, wordt ze meestal eerst door de hevige en aanhoudende regens weggewasschen.

Uit Atjeh lezen wij aan den eenen kant berichten van rust en orde, van opgerichte scholen en van toenemende welvaart; aan den anderen kant van overvallingen en contra-overvallingen, dooden en gewonden, roof en diefstal. Onwillekeurig denken wij aan Transvaal, als wij lezen van dien onzaligen guérilla en evenzeer als wij hopen, dat Engeland ten slotte zelfbestuur zal inwilligen, komt ons in gedachte, hoe wij nu 15 en meer jaren geleden reeds hebben geijverd, om door erkenning van den Sultan, als onzen vazal, aan dien noodlottigen krijg in 't noorden van Sumatra een eind gemaakt te zien.

Een der slachtoffers van dezen krijg, de Lt. kolder Infanterie, J. P. Meyer, die van Peusangan naar Kota-Radja (de hoofdplaats van Atjeh) was geevacueërd en daar aan typheusche koortsen overleed, wordt in de bladen druk besproken. Men roemt zijne kennis en zijn karakter en zegt, dat in hem een dergenen wordt verloren, als 't ware aangewezen om zoo noodig Generaal van Heutz te vervangen. Meyer kwam als sappeur in Indie en was élève van de opgeheven Militaire school te Meester Cornelis. Die pépinière heeft men opgeruimd; te recht klagen dan ook de Indische bladen over het slecht gemotiveerd besluit, waarbij het verzoek van den Indischen Bond, om in Indië weder een opleidingschool voor officieren te hebben, is van de hand gewezen.

Te Djambi schijnt, volgens de telegrammen, de oorlog ernst te zijn geworden. Men klaagt er over in de bladen, dat zoo'n kleine macht ook nu weer voor den strijd werd afgezonderd en vraagt: of dit werkelijk te wijten is aan den onmachtigen toestand onzer levende strijdkrachten? Wij willen ons oordeel hierover opschorten tot de mail ons meer gedetailleerde berichten brengt over het gebeurde in de laatste drie weken. Wij hopen echter een spoedig einde van den strijd, zonder uitbreiding van ons direct bestuur.

De Sultan van Linga was op bezoek te Buitenzorg en reist over Java; men looft zijn kranig uiterlijk en zijne goede manieren.

Veel staat er in de bladen te lezen over de grieven tegen de N.-I. Spoorwegmaatschappij en over de eerste werkstaking! Dr. Sloos zegt in 't Bondsblad, dat hij hoopt, dat ze niet de laatste in O.-Indië zal zijn en X, die in 't zelfde blad een stuk schrijft over het nadeel, dat maatschappijen, die in Indie werken, hun hoofdzetel in Nederland hebben, haalt dezelfde N.-Indische S. M. aan, als een afschrikkend voorbeeld van pressie en knoeierij. Wat nu eigenlijk van die eerste, naar veler oordeel, niet best gelukte werkstaking de gevolgen zullen zijn, is uit de Indische bladen nog niet goed op te maken. Aan den Resident van Solo werd door den G. G. een onderzoek opgedragen. Het in dienst nemen en voortrekken van Transvalers, die met onze Indo's niet best overweg kunnen en hen soms „Kaffers" noemen, omdat ze — jammer genoeg — al even goed als de Engelschen, 't gemengde bloed minachten, schijnt één der redenen van de ontevredenheid te zijn; doch die redenen zijn legio, dit was reeds in de berichten van ons vorig nummer te lezen.

Van de ombilin kolenvelden lazen wij twee berichten, die ons opvielen: er was een troep Javaansche Contract-koelies aangekomen, die niet in de mijnen wilde werken, omdat men hen, zooals zij zeiden, bij 't sluiten van 't Contract had gedupeerd. De zaak zou worden onderzocht, maar in afwachting heeft men hen, naar 't schijnt toch aan 't werk gekregen. Het andere bericht zal de beheerders der Oost-Borneo (Kolen) Mij. van verbazing doen omvallen: De Javanen blijken voor den mijnarbeid zooveel geschikter te zijn, dan de Chineezen, dat de productie, die sterk was achteruit gegaan, nu weer tot 800 ton daags was toegenomen. En dit terwijl de O.-B. met Javanen volstrekt niet kon opschieten, en nu in 't klein een proef met Chineezen neemt!

De Maleyers schijnen in het mijnwerk geen trek te hebben; ze kunnen trouwens ook zonder dat hun bord rijst in den regel best verdienen. Te Padang, de hoofdplaats van Sumatra's Westkust, wordt door den Padangschen Bond veel in 't belang van den inlander gedaan; weer werd er een zeer goed gelukte bloemencorso gehouden.

Uit hetzelfde Padang wordt geklaagd over het onvoldoende getal Doctors-Djawa, vooral in een tijd van epidémie. Dit is een zeer groot nadeel, zegt het blad, waarin wij het bericht lazen, omdat de inlanders niet dan met veel omslag en slechts, na doortocht van 't politiebureau, in 't hospitaal te recht kunnen. Het woord „politiebureau" is genoeg om hen af te schrikken en ze blijven dus zonder geneeskundige hulp.

Het reglementair inrichten van alcohol vrije cantines, wat in de lucht schijnt te zitten, wordt door een oud-militair besproken en afgeraden op de bekende oude gronden, dat het zonder de misbruikers te genezen en de gebruikers tegen te houden, ook deze laatsten uit de cantines naar de clandestine drankverkoopers jaagt. Het drankverbruik is reeds veel verminderd in de laatste vijf en twintig jaar, ook zonder de gedwongen afschaffing. Menig onderofficier en soldaat hebben hun penningske in de postspaarbank. Het betrekkelijk geringe bedrag door Inlanders in die postspaarbank belegd, doet denken aan weinig sympathie of aan te weinig geld, om er van te kunnen bewaren.

Dit geldgebrek, dat van de inlanders geen monopolie is, brengt ons van zelf tot de pauperisme-circulaire en de benoeming van commissiën van onderzoek naar de oorzaken der armoede van een belangrijk deel der Indo-Europeanen. Aan den eenen kant blijft men in de pers dien maatregel heftig veroordeelen; aan den anderen kant, en ook in 't Bondsblad hoort men dezen raad, om 't onderzoek in de hand te werken, opdat er spoedig iets in 't belang der onvermogenden moge gedaan worden. Wij hebben aan commissiën van onderzoek nooit veel vertrouwen geschonken. Commissoriaal maken en aan den kapstok hangen, zijn in 't Nederlandsch bijna synoniemen.

Te Malang in Oost-Java zal van 25—27 September het „Vierde Koffiecongres" worden gehouden en te Batavia-Weltevreden is een comité voor handelsonderwijs opgericht, dat ten doel heeft personen, die de school reeds verlaten hebben, de gelegenheid te openen handelsonderwijs te ontvangen en van de verkregen bekwaamheid blijk te geven, door het afleggen van examens.

Te Soerabaja zal een Industrieschool voor meisjes worden opgericht, gesteund door partuciliere contributies en giften. Oud-minister Cremer zond een flinke som gelds en ook Mevrouw Rooseboom-Pit liet zich niet onbetuigd, zegt het Soerab. Hbl.

Ten slotte nog iets over de Indische Staatsloterij, die wel geen directe baten in de schatkist brengt, zooals de Nederlandsche, maar die aan de Regeering dient, om zonder die schatkist aan te spreken, belangrijke subsidiën te geven aan inrichtingen van algemeen nut; telkens als zij dit oorbaar acht, geeft zij vergunning aan een of meer lichamen om eene loterij te doen houden, meestal tot een bedrag van f 500.000. Bij eene loterij, die nu pas is toegestaan en die uiterlijk op 1 Mei 1902 trekken moet, is het totale bedrag voor de prijzen f 250.000, zoodat eene even groote som, na aftrek der onkosten wordt verdeeld. Daarvan komt $\frac{3}{5}$ aan het college van Diakenen te Soerabaja, $\frac{1}{5}$ aan de bekende Vereeniging Soerja Soemirat en de rest aan de Vereeniging Soerabajasche ziekenverpleging.

Even als dit hier met de staatsloterij het geval is, worden ook die liefdadigheids loterijen in O. Indië niet door iedereen goedgekeurd; vooral Kee en Baba (de Chineezen) zijn er veel te tuk op.

v. Z.

Suriname.

Blijkens „Onze West" van 28 Augustus zijn door de Koloniale Staten twee verordeningen met nagenoeg algemeene stemmen *verworpen*: de verordening tot afschaffing van de kortingen op traktementen en pensioenen, en eene verordening, waarbij de Gouverneur aan districtsgeneesheeren hunne bevoegdheid zou kunnen ontnemen, om de geneeskundige praktijk uit te oefenen, indien zij hunne verplichting niet na kwamen, om het Gouvernement als districtsgeneesheer te dienen.

O. W. wacht het officieel rapport van Dr. van Cappelle af, om na te gaan, of verschillende onjuiste voorstellingen in het April nummer van de „Hollandsche Revue" van dien heer afkomstig zijn, dan wel een gevolg zijn van door de Redactie verkeerd begrepen inlichtingen.

Het placer van de Compagnie des mines d'or, enz. in de Lawa-delta, produceerde van 1—15 Augustus meer dan 15 K.G. goud.

Een hoofdartikel in het nummer van 31 Augustus handelt over den toestand van de mindere militairen te Paramaribo. Gewezen wordt op het vele, dat door de autoriteiten in de laatste jaren moet zijn verbeterd, voor zoover de bestaande middelen dit toelieten. Wij herinneren er aan, dat in 1900 het onderhoud van de militaire bezetting in Suriname op f 375000 werd geraamd, welke uitgaaf geheel ten laste komt van het moederland.

Een nieuwe vestigingsplaats „Laarwijk", aan de Suriname, schuin tegenover Domburg en la Rencontre is gereed gekomen. Een groot aantal aanvragen om perceelen land moet zijn gedaan; van de 163 perceelen zijn een honderdtal bestemd voor immigranten, wier contracttijd op de plantages is verstreken. Van af September zal de rivierboot „Laarwijk" aandoen. Wij achten het een heuglijk verschijnsel, dat weder een verlaten plantage door het Bestuur voor een aantal landbouwers is ingericht, die hier bij elkander zullen wonen in wat men in Nederland een polder zou noemen, en waarvan de loozing in handen blijft van het Gouvernement.

Het behoeft geen betoog hoezeer op deze vestigingsplaatsen het brengen van godsdienstig en ander onderwijs onder de bevolking vergemakkelijkt wordt en hoeveel beter het Bestuur daar in staat is, om aan de afstammelingen van de vroegere slaven en aan de immigranten krachtige leiding te verschaffen. De in menig opzicht patriarchale zorg, die voor een groot deel door de Surinaamsche mindere bevolking wordt gedragen en de uitgebreide arbeidswetgeving in die kolonie, mogen gerust naar buiten meer bekend worden.

Met het oog op het pestgevaar wordt de rattenverdelging te Paramaribo druk voortgezet.

De nieuw benoemde Gouverneur van Curaçao, Jhr. de Jong van Beek en Donk, kwam den 31sten Augustus te Paramaribo aan, waar hij het bal ter eere van de Koningin ten Gouvernementshuize bijwoonde. Hij vervolgde zijn reis den 2den September met het Surinaamsche Koloniale stoomschip „Paramaribo", vergezeld van prof. Went. Het voornemen was onderweg een bezoek te brengen aan het eiland Trinidad.

Van vreemde Koloniën

De in 1902 te Hanoï te houden tentoonstelling.

In het veertiendaagsch tijdschrift: „Questions Diplomatiques et Coloniales" van 1 September j.l. vinden wij van de hand van den heer Edouard Payen een zeer lezenswaardig artikel getiteld: „L'exposition d'Hanoï et la situation de l'Indo-Chine", dat den lezers van ons koloniaal weekblad zeker ook wel belang in zal boezemen. Hij schrijft o. a.:

„Binnen een jaar zal de tentoonstelling ter hoofdplaats van Frankrijk's kolonie, Tonkin, in Indo-China, worden geopend. Zeer belangrijke plannen zijn er voor deze grootsche onderneming gemaakt; zoo zij allen uitgevoerd worden, zal men te Hanoï doelmatige vergelijkingen kunnen maken tusschen de schoone kunsten van het Oosten en die van het Westen en naar aanleiding daarvan tusschen den aard der beschaving hier en ginds. Men is reeds druk bezig, zoowel in Indo-China, als in Frankrijk, de noodige voorbereidingen te maken, om het werk zoo volledig mogelijk te doen zijn, maar hoezeer de besturen zich ook mogen beijveren, om alles uiterst zorgvuldig en keurig uit te voeren, dit zal niet wegnemen, dat voor degenen, die uit Frankrijk en uit andere landen zullen komen, het hoofddoel van hun bezoek niet de tentoonstelling te Hanoï, maar Indo-China zelf zal zijn. Bij hun thuiskomst zullen die bezoekers niet zoozeer spreken over al de fraaie zaken, die zij in de expositiegebouwen van Tonkin's hoofdplaats gezien hebben, als wel over de kolonie Indo-China in haar geheel. Zij zullen geen oordeel vellen over de samenstellers der tentoonstelling, maar wel over het Fransche koloniaal beheer in het verre Oosten. Zal dat oordeel gunstig zijn?

Niet vóór den openingsdag, sommigen meenen zelfs, niet dan een paar weken daarna, kan men zeggen, of een tentoonstelling geslaagd is of niet, maar een geheel land kan in eenige weken tijds niet „netjes aangedaan" worden (faire toilette) ter eere van bezoekers. Daarom doen wij goed, met onszelven dadelijk ernstig af te vragen, of Indo-China een bezoek wel waard is.

De tentoonstelling te Hanoï was eerst voor 1901 ontworpen, maar zij werd tot het volgende jaar uitgesteld, omdat men meende, dat dan de groote openbare werken, waarvoor de noodige fondsen nu onlangs door de Kamer zijn aangenomen, zoo ver gevorderd zouden zijn, dat het land zich op zijn voordeeligst zou kunnen vertoonen. Die meening van toen is nu meer zekerheid geworden. De handel b. v. is, zooals zij trouwens drie jaar geleden reeds beloofde, zeer toegenomen; volgens de officieele statistiek is die met het buitenland in 1900 gestegen tot een bedrag van 341,650,000 francs, dat is 89,410,000 fr. meer dan in 1899, terwijl er voor 155,600,000 fr. uitgevoerd werd, dat is 18,800,000 fr. meer dan het vorige jaar. De laatste cijfers, hoewel minder in het oog vallend groot, dan de eerste, verdienen meer de aandacht, omdat het bedrag van den import meer aan toevallige omstandigheden ligt — in dit geval is het te danken aan de in uitvoering zijnde groote werken — en zijn belangrijkheid afhangt, van het meer of minder nuttige gebruik, dat er van het ingevoerde gemaakt wordt, terwijl men juist uit de exporten de welvaart van een land kan afleiden.

Als men de uitgevoerde produkten nagaat, ziet men, dat zij voornamelijk bestaan uit: rijst, caoutchouc, peper, thee, suiker uit Annam en steenkool uit de tegenwoordig goed geëxploiteerde mijnen van Tonkin. De landbouw is in de laatste jaren onder goede zorgen zeer vooruitgegaan, wat voornamelijk het resultaat is van groote concessies van gronden aan Europeanen, die na menige harde les bij proefnemingen ondervonden, nu op den goeden weg zijn. Een belangrijk rapport daaromtrent werd door den gouverneur, Doumer, het ministerie van koloniën aangeboden.

Naast den landbouw bloeien ook mijnbouw en industrie. De financieele toestand van Indo-China laat niets te wenschen over, het bezit nu een reservefonds van 24½ millioen francs. Er wordt beweerd, dat dit het gevolg is van belastingen, die op den duur te zwaar op de inlandsche bevolking zouden drukken, maar de bezoekers in 1902 zullen zien, dat dit kwaad, zoo 't er een is, slechts van tijdelijken aard zal zijn, daar het grootste deel dier som besteed zal worden tot het scheppen van nieuwe bronnen van rijkdom.

Alles te zamen genomen, lijkt het tijdstip voor de tentoonstelliug dus goed gekozen en het geheele plan bijzonder verdienstelijk, vooral omdat het veel bij zal kunnen brengen tot de economische ontwikkeling van Indio-China, ook door den band van vertrouwen tusschen Inlanders en Franschen nauwer aan te halen, als het bewijs geleverd wordt, dat de laatsten krachtig het initiatief nemen tot zaken, die niet alleen henzelven, maar *allen* ten voordeel komen."

Zullen ook Nederlanders, die zoo dikwijls groote buitenlandsche reizen maken, in 1902 hunne schreden naar Hanoï richten? Zeker zal die tocht de moeite waard wezen en waarschijnlijk zal de bezichting van de voor 1903 ontworpen Kunstnijverheidtentoonstelling te Batavia er aan te verbinden zijn.

Welk een prachtig terrein voor leerrijke vergelijkende studie! In het artikel van den heer Payen lijkt ons Frankrijk's belang in verhouding tot dat der Inlandsche bevolking meer op den voorgrond geschoven, dan het „Congrès de Sociologie Coloniale" verleden jaar te Parijs gehouden, reden gaf om te verwachten.

De Indische Begrooting en de afschaffing van de uitvoerrechten van indigo en koffie in Ned.-Indië.

Voor ons ligt de begrooting (der uitgaven en inkomsten) van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1902 met de 15 groot formaat bladzijden innemende en op verscheidene plaatsen zeer belangrijke memorie van toelichting. Het is ons voornemen, om achtereenvolgens enkele deelen van dit stuk in ons blad te behandelen. Heden willen wij in dit nummer onze sympathie betuigen met het eenige dagen geleden bij de Tweede Kamer ingekomen ontwerp van wet, tot de afschaffing der uitvoerrechten van indigo en van koffie in Nederl.-Indië.

Zooals wij vroeger reeds meedeelden, heeft de Nederlandsche Afdeeling van de „Ned.-Indische Maatschappij van Nijverheid en Landbouw" in de quaestie der instandhouding van de koffiecultuur in Oost-Java het initiatief genomen en aan den vorigen Minister van Koloniën een gemotiveerd verzoekschrift ingediend, waarbij werd gevraagd om tijdelijke ontheffing van den canon, billijker aanslag voor de verponding en afschaffing der uitvoerrechten voor de koffie. Wat de twee eerste punten betreft, zal de Gouverneur-Generaal, na overleg met den Minister, de maatregelen treffen, waaronder ook een belangrijke verlaging der stoomvrachten, terwijl dit ontwerp van wet op dezelfde gronden als voor de koffie, ook voor indigo de uitvoerrechten zal doen vervallen. Die gronden zijn in de eerste plaats van economischen aard; het behoud der rechten bij vroegere regeling was geschied op grond, dat koffie en indigo, in tegenstelling met de suiker, geen scherpe concurrentie van buiten hadden te vreezen. Die toestand is echter veranderd en even goed, als bij de suiker, komt het nu aan op een zoo laag mogelijken productieprijs. Zouden beiden cultures ten onder gaan, dan zouden tal van Europeanen en duizenden inlanders in Java's oosthoek een belangrijke bron van bestaan verliezen.

Onze redactie ontving eene Nota betreffende de particuliere koffiecultuur op Java, waarin de heer A. A. van Delden te 's-Gravenhage met cijfers eerst er op wijst, hoe groot de lasten zijn, waaronder de koffiecultuur thans gebukt gaat en in zijn bewijsvoering grootendeels in overeenstemming is met het vroeger door „Nijverheid en Landbouw" ingediende request, terwijl hij, wat de te dure spoorvrachten betreft, een berekening overneemt uit de notulen der vergadering van 17 Februari j.l. der Kedirische landbouwvereeniging.

Daarna toont hij aan, hoe de ondergang der koffiecultuur in oost-Java een groot nadeel zou zijn, vooral *voor de inlandsche bevolking* en alleen de koffieondernemingen in de residentiën Patawoean en Kediri voor zijne berekeningen gebruikende, komt hij tot het resultaat, dat eene verdienste van ruim f 4.000.000 voor den inlander zou verloren gaan. En dan stelt hij maar f 6 per picol voor den pluk en f 25 per bouw voor jaarlijksch onderhoud der tuinen, hetgeen naar de berekeningen, die wij onder de oogen hebben gehad, uiterste minima zijn, terwijl hij niet rekent op den aanleg van nieuwe tuinen, die toch zeker geregeld moet plaats hebben, wil men de cultuur in stand zien blijven. Ons kwam dan ook het cijfer van f 7.000.000 voor de koffiecultuur in Java's oosthoek niet te hoog voor. Op grond van dat cijfer, had men zich ook aan berekeningen gewaagd van het getal der inlanders, die door een totaal verval der cultuur zouden worden getroffen en kwam tot het cijfer van f 240.000, terwijl een der berekenaars daarbij nog voegde eene zeer goed den toestand teruggevende beschrijving, die wij, in de hoop, dat hij zulks zal goedkeuren, hier overnemen:

„Op deze wijze krijgt men echter slechts een beeld van het aantal inlanders, dat direct hun brood verdient bij die koffiecultuur. De verzorging toch van deze inlanders geschiedt van uit de vlakte. Het kwartje dagloon, verschaft aan duizenden andere inlanders een middel van bestaan, want voedsel enz. is op de koffielanden niet anders te vinden, dan in de warongs of passerloodsen, werwaarts het door koelies en picolpaarden van de groote weekmarkten, welke zich dikwijls op uren afstands bevinden, naar boven moet gebracht worden.

Wanneer men zou willen aannemen, dat iedere inlander 20 pct. van zijn loon oplegde, — wat helaas waarschijnlijk alleen bij de Madoereezen het geval is — dan zou men kunnen zeggen, dat het kwartje dagloon door vijf handen moet zijn gegaan, alvorens het verdwenen is. En dus zou men het aantal indirect belanghebbende inlanders op 5× het aantal direkte loontrekkers kunnen stellen. Maar men waagt zich dan te veel op hypothetisch gebied.

Men moet op Java geweest zijn en zooals ondergeteekende den Oosthoek in alle richtingen doorkruist hebben, om behoorlijk doordrongen te zijn van het reusachtige belang, dat de inlander heeft bij de instandhouding van de koffiecultuur. Men moet die drommen Madoereezen gezien hebben, die te Soerabaya tegen den pluktijd voet aan wal zetten, en zich bij voorkeur te voet naar Smeroe en Kawa, naar Kloet en Ardjoeno of naar Bezoekie en Banjoewangie begeven, om mede te helpen aan den pluk van 300000 picols à 150000 boonen per picol. Men moet die groote passirs te Gendanglegi enz. gezien hebben, vooral in de jaren 1890/7, toen er voor dagloonen zelfs wel 75 cent betaald werd, om zich een denkbeeld te kunnen vormen van de welvaart, die toen heerschte.

En met schrik vraagt men zich af, wat er van die duizenden nijveren te recht moet komen, die hun loonen geleidelijk hebben zien halveeren en jaarlijks de vraag naar hun werkkracht zoo belangrijk zien verminderen."

Het ingediende wetsontwerp zal, waar van zooveel zijden de urgentie er van bewezen werd, in de Kamers werkelijk niet veel tegenstand ontmoeten.

De Landbouwfeesten te Wageningen.

Vier dagen lang heeft men in het begin van deze maand te Wageningen druk feest gevierd ter eere van het 25jarig bestaan der Rijkslandbouwschool. Ons Koloniaal-Weekblad betaamt het, een kleine beschrijving te geven van dit feest, daar onze koloniën zeker ook mee hun deel hebben gehad van de vruchten dezer nuttige onderwijsinrichting. De directeur, de heer Broekema, zeide dan ook in zijne openingsrede op Maandag 9 Sept., terwijl hij zijne voldoening te kennen gaf over het groot aantal saamgekomen oud-leerlingen, dat er nog veel meer aanwezig hadden kunnen zijn, zoo niet de groote afstand, die hen van ons scheidt, (de meesten zijn in Indië) een onoverkomelijk bezwaar ware geweest. Velen hadden echter schrittelijk of telegrafisch hunne warme belangstelling betuigd.

De reünie werd ingewijd met een concert in den electrisch verlichten tuin van Junushoff, door de staf van het 8ste regiment Infanterie, waarbij de feestmarsch werd gespeeld, expresselijk voor deze gelegenheid door den heer E. P. van der Wijck, leerling der school, gecomponeerd, die hem ook dirigeerde en gevolgd door een vroolijken avondmaaltijd, waaraan het grootste deel der leeraren deelnam. *Dinsdag* den 10den, had de plechtige opening plaats van de goedgeslaagde tentoonstelling van Tuinbouwprodukten en Landbouwwerktuigen, o. a. waren hierbij tegenwoordig de Ministers van Koloniën, van Waterstaat en van Oorlog. 's Middags was er muziek op den Wageningschen berg en 's avonds weder in den societeits-tuin, gevolgd door een calicot-bal. Men zag groepen met de kleederdracht van alle provinciën, Oostersche en historische costumes, harlekijns, alles in bonte mengeling dooreen. Ook werd op het tooneel eene Indische passar (markt) voorgesteld; de coulissen daarvoor waren door den heer Ramaekers treffend juist geschilderd, het geheel met de typische warong (etenskraam) op den achtergrond gaf een goed beeld van het Indische volksleven; alleen waren de nagebootste Inlanders veel te levendig en druk in hunne bewegingen. Menig Indisch-gezind hart zal het goed hebben gedaan, dat het Nederland der tropen op deze wijze ook in de feestvreugde werd herdacht.

Woensdag was de groote dag van het Vorstelijk bezoek. Te half twee 's middags kwam H. M. de Koningin-Moeder over Ede en ongeveer ter zelfder tijd werden H. M. de Koningin en Prins Hendrik der Nederlanden op den Wageningschen berg begroet door den burgemeester, die de hooge gasten bij aankomst ten stadhuize uit naam der gemeente toesprak. Door het oranje-zonnetje beschenen, begon daarna de rijtoer, waarbij de Koninklijke familie achtereenvolgens de Hoogere Land- en Boschbouwschool, de Hoogere Burgerschool, de Rijkstuinbouwschool en de Tentoonstelling bezochten, telkens hartelijk toegejuicht door de toegeloopen menschenmassa. Van den vroegen morgen af hadden treinen, trams, rijtuigen en fietsen onafgebroken stroomen volks uit de omliggende steden en dorpen aangevoerd. Bij oogenblikken leek het, alsof Wageningen te klein was, om die steeds aangroeiende drommen te bevatten.

Tegen kwart over vijven vertrokken HH. MM. van het tentoonstellingsterrein; de terugweg naar Ede werd genomen door de fraai met guirlandes, eerepoorten en vlaggen versierde stad langs Junusstraat, Hoogstraat, Bergstraat, Grindweg over Bennekom.

's Avonds was de stad voor het eerst verlicht met gloeilampen, Chineesche lampions, vetpotjes en dergelijken, wat hier en daar een tooverachtig effect maakte; in den tuin van Junushoff was een bal champêtre, dat tot diep in den nacht duurde.

Op *Donderdag* boden de ingezetenen van Wageningen, hoogelijk ingenomen met den blijden dag der Landbouwschool, een contra-feest aan. Volgens de Wageningsche Courant was het hoofdnummer een historische optocht, dan een matinée musicale, een middagconcert, benevens tal van vermakelijkheden om den avond gezellig door te brengen. De voorstelling van lichtbeelden op het marktplein werd bijgewoond door een zeer talrijk publiek. Heel Wageningen was in een prettig opgewonden stemming; alle scholen, werkplaatsen, fabrieken en winkels hadden vrijaf, iedereen vierde feest en zeker heeft menig oud-leerling in Indië, ook in gedachte meegedaan. N. v. Z.

INGEZONDEN.

Pauperisme op Java en Madoera.

In no. 13 van *Oost en West* trof ik onder bovenstaanden titel een artikel aan, waarin de onlangs uitgevaardigde circulaire van den Directeur van onderwijs, Eeredienst en Nijverheid, de strekking hebbende om gegevens te verzamelen nopens den economischen toestand om de minder gegoede Europeanen op Java en Madoera, wordt gegispt. Ik kan met de gemaakte opmerkingen niet instemmen en zou gaarne met een kort woord in het licht zien gesteld: waarom?

De door den Gouverneur Generaal aan den dag gelegde belangstelling wordt geprezen; maar de wijze, waarop hij de noodige kennis wil verwerven onpractisch genoemd. De beste stuurlui staan aan wal. Dit spreekwoord is vooral op de schrijvers over Indische regeeringsmaatregelen van toepassing. Het is zoo gemakkelijk te zeggen: dit of dat deugt niet, is verkeerd aangepakt; minder gemakkelijk is het iets beters er voor in de plaats te stellen.

Er zouden reeds gegevens genoeg te vinden zijn. Zeker. er is veel over pauperisme, ook op Java en Madoera, geschreven. Iedereen praat er over mêe. Wie zou echter in vollen ernst willen beweren, dat het voldoende is, de boeken en tijdschriften van den laatsten tijd te raadplegen? Ieder die weet, met hoeveel lichtvaardigheid dikwerf over zaken van het hoogste belang wordt geschreven, moet wel het geheel onvoldoende en onbetrouwbare van dergelijke voorbereiding erkennen. Indien de oppervlakkige kennis, die daaruit geput wordt, voldoende moest worden geacht, dan zou men ook het nut eener deugdelijke statistiek in twijfel gaan trekken. Er zullen er misschien genoeg zijn, die dat doen. Er is, zal men zeggen, zooveel tot stand gebracht, toen aan statistiek nog weinig of niets werd gedaan. Tegen zulke argumenten valt niet te redeneeren.

Het Bataviaasche Nieuwsblad spreekt in „blinde zelfgenoegzaamheid," die „steeds den verkeerden weg kiest zonder van voorlichting te willen weten." Wat bedoelt men hiermede? Het is immers juist voorlichting, die met de circulaire beoogd wordt!

Indien de Regeering, instede van een onderzoek uit te lokken, aanstonds tot ingrijpende maatregelen was overgegaan, dan, daar kon men zeker van zijn, ware zij van overijling beschuldigd. Thans, nu zij, voorzichtiger, vooraf pogingen aanwendt, om zich van den eigenlijken toestand een helder oordeel te vormen, noemt men haar streven omslachtig.

Mij komt het voor, dat hij wél handelt, die vóór alles, wat hij doet, zich toerust met de noodige kennis van zaken. En verder, dat de Indische Regeering, om van eene zaak als de onderwerpelijk die kennis te verkrijgen, niet beter handelen kon, dan zij deed.

Hoe wil men den bestaanden toestand leeren kennen, zoo niet door een opzettelijk onderzoek?

„De toenemende armoede wordt daarboven commissoriaal gemaakt." Begrijp ik dit wèl, dan is dat een verwijt, niet zoozeer tegen het onderzoek, als wel tegen den vorm ervan. Is dat ernst of kortswijl? Noem mij eens één persoon in Indië, in staat om den Gouveneur Generaal aangaande den tegenwoordigen economischen toestand van een bepaalde klasse van ingezetenen op Java en Madoera zoo volledig mogelijk in te lichten. Meent men, dat er voor elk gewest van Java wel zulk een persoon te vinden is? Ik geloof het niet. Zou zijn taak niet veel moeilijker zijn, niet veel minder kans van slagen opleveren, dan die van met zorg gekozen mannen, die geacht kunnen worden eenigzins vertrouwd te zijn, met het leven en streven van hen, wier maatschappelijken toestand de Regeering wenscht te kennen?

Wij zullen niet twisten over het doeltreffende van de een of andere vraag in de circulaire gesteld; noch over de questie of het beter ware geweest, indien geen spoed met het onderzoek ware betracht. Slechts wil ik nog even spreken over het verwijt, dat door de circulaire aanstoot gegeven wordt. Men kan zich ook ergeren aan vele vragen, die door den fiscus gesteld worden; aan de inlichtingen welke door instellingen van liefdadigheid worden ingewonnen, alvorens deze hulp verschaffen, en aan zooveel van dien aard meer. Een weinig indiscretie is soms het eenige middel, om achter de waarheid te komen; en het moet worden erkend, dat de Regeering, door vrijheid te laten, om af te zien van het verkrijgen van sommige gegevens, wanneer zulks bezwaar ontmoet, het hare gedaan heeft, om aanstoot zooveel mogelijk te vermijden. X.

Een legende.

Uit de Bataviana van den Sumatra-Bode nemen wij het volgende over, dat wij wel gaarne in het koloniaal weekblad zagen geplaatst:

In den laatsten tijd wordt hier druk over Djambi gepraat en zooals altijd in dergelijk geval, splitst zich de militaire wereld in twee partijen: zij, die de handelingen der Regeering *in casu* goed-, en zij, die ze afkeurden. Uit deskundige bron weet ik, dat de Djambiërs geen kwaad volk zijn, al staan zij nog zoo vijandig tegenover ons. Die houding vindt haar oorzaak in iets heel anders, dan algemeen gedacht wordt. Diep in het Djambische namelijk staat een berg, de *Korinti*, die zóó goudhoudend moet zijn, dat men de ertslagen op verren afstand in het zonlicht kan zien glinsteren. Volgens een legende zou de Godheid dien berg aan het Djambische volk geschonken hebben onder beding echter, dat het alleen het goud, dat door *de Korinti* wordt losgelaten in de rivieren, ten eigen bate mocht opdelven. Wat op en in den berg was, mochten de Djambiërs niet nemen. Zoolang zij zich aan die voorwaarde houden, zullen zij welvarend blijven; verbraken zij of hun nakomelingen die afspraak, dan zouden er rampen en onheilen over het land komen. Het spreekt dus van zelf, dat de Djambiërs, die inderdaad tot op den huidigen dag een welvarend volk zijn, hun land (eigenlijk dien berg) met hand en tand verdedigen niet alleen tegen de blanken, maar tegen iederen vreemden indringer, hij zij een Palembanger of een Lamponger. De Djambiër is goedaardig en hij zal er geen bezwaar in hebben, om bijv. een blanke het land en zelfs den *Korinti* te laten zien, maar — eenmaal al dat moois aanschouwd hebbende —, mag de vreemdeling niet meer terug. Hij moet in het land blijven, Djambiër worden, goud spoelen in de rivier ..... op straffe des doods. Want verliet hij Djambi, dan zou hij al het geziene aan de „Compenie" vertellen en deze zou het land binnendringen, om den goudberg te plunderen. *En het Djambische volk vreest om die reden de Compenie*".

Het ware te wenschen, dat de Regeering rekening hield met dit legendarisch verhaal, dat bekend moet zijn aan de bestuursambtenaren, die in het Palembangsche goed thuis zijn.

Zelfs al is dit verhaal geheel uit de lucht gegrepen, dan nog kan het zijn nut hebben, om het aandachtig te overwegen en er ons voordeel mee te doen.

Hopende, dat uwe redactie aan ons verzoek om plaatsing zal willen voldoen en daarvoor reeds vooruit U dankende. UEd. dw. dr.

Den Haag, 19 September 1901. Q. R.

Uit Nederlandsche Tijdschriften over Indië.

In de eerste en tweede aflevering van deel LIII der **„Bijdragen tot de taal-, land- en volkenkunde van Nederlandsch-Indië"**, vindt men het Verslag der Buitengewone Algemeene Vergadering onder Voorzitterschap van Mr. C. Pijnacker Hordijk, gehouden tot viering van het vijf en twintig jarig bestaan van het genootschap.

In extento komt daarin voor de feestrede van den hoogleeraar Kern, waarover wij reeds in een onzer vorige nummers hebben gesproken, maar waarop wij hier opnieuw de aandacht vestigen, omdat er veel uit te leeren valt.

De verdere inhoud van genoemde aflevering bestaat uit:

De Mohammedaansche Vorsten in Nederlandsch-Indië. Door Prof. Mr. L. W. C. van den Berg.

Die Tenggêresen. Ein alter Javanischer Volksstamm. Ethnologische Studie von Dr. J. H. F. Kohlbrugge.

Het ijzer in Midden-Celebes. (Met drie afbeeldingen). Door Alb. C. Kruijt.

Bijdragen tot de spraakkunst van het Oudjavaansch. Door Prof. Dr. H. Kern.

Soembaneesche Woordenlijst. Door W. Post.

In de Indische Mercuur van 24 September komen behalve de gewone *mededeelingen, overzichten* en *berichten*, artikelen voor over de particuliere koffieteelt op Java, over caoutchouc, kina, kinina, cacao, indigo, suiker, petroleum en mijnbouw. — Het artikel over de koffieteelt bevat een request van de Soerabajasche Kamer van Koophandel en Nijverheid aan den Gouverneur-Generaal van Ned.-Indië om ontheffing en vermindering van lasten, benevens de nota van den heer A. A. van Delden ook door ons besproken.

In verband hiermee is zeer eigenaardig het onder „Kleine Mededeelingen" voorkomende bericht uit Costa-Rica, dat het gouvernement een wet heeft aangenomen, waardoor van af 1 Sept. j.l. **het uitvoerrecht op koffie is afgeschaft.**

ADVERTENTIËN.

Assurantie Maatschappij tegen Brandschade en op het Leven
DE NEDERLANDEN van 1845.
Kantoren: 's-Gravenhage, Kerkplein, hoek Prinsestraat. — Amsterdam, Sophiaplein. — Rotterdam, Zuidblaak 24 (Beursplein). — Breda, Prinsenkade. — Haarlem, Kruisweg 70 c. — Nijmegen, Inde-Betouwstraat 8. — Groningen, Akerkhof, hoek Akerkstraat. — Zutphen, IJselkade.
Hoofd-Directie te 's-Gravenhage:
CAREL HENNY, Directeur;
Mr. J. J. HENNY, Adj.-Directeur.
Kapitaal . . . . . f 4,000,000
Reserves ult. 1900 . . . . . - 1,877,900
Betaalde brandschaden tot ult 1900 - 21,625,000
Verzekering tegen BRAND- en INBRAAK schade tegen vaste en zeer billijke Premiën, zonder Inleggelden of Nabetalingen.

Corsmit Brossois & Co.
18 Wagenstraat, Den Haag.
Interc. Telephoon 582.

INRICHTING
VOOR
Complete Meubileering
VAN
Salon en Eetkamer.
Slaap- en Logeerkamer.
Kantoor, Serre, Keuken,
Gang en Trap en Dienstbodenkamer.
f 850.– en hooger.
Zeer aan te bevelen voor Ind. familiën.

Pianolessen.
Ondergeteekende houdt zich beleefd aanbevolen tot het geven van **Pianolessen**, zoowel aan eerstbeginnenden als aan meer gevorderden, ook van **Ensemblelessen**.
HENRIETTE WOLTHERS,
te 's-Gravenhage.
Informatiën te bekomen bij Mevr. E. KUNST-HEYNNEMAN, Weimarstraat 91, *den Haag.*

Fabriek en Magazijnen „DE NIJVERHEID"
BREDA.
Behangerij, Meubelfabriek,
Stoffeerderij,
Bedden- en Matrassenfabriek.
Mart. Lefel-Oomen,
Hofleverancier.

Concureerendst adres voor compleete meubeleering.
Enorme voorraad. Lage prijzen. Directe levering.
Geïllustreerde prijscatalogus Gratis en franco.

P. Jonker,
gediplom. muziekleeraar,
geeft grondig onderwijs in **Piano** en **Theorie**. Tevens opleiding voor examens. Spreekuur Dinsdag en Vrijdag 2—3. Riouwstraat 122, den Haag.

AU BON MARCHÉ - MODES.
Dames- en Kinderhoeden,
Voiles, Tulle, Linten, Bloemen, Veeren.
Wagenstraat 58, Den Haag.

Gebr. TEN HOUTEN,
UTRECHT, DEN HAAG.
Compleete Meubeleering.
SPECIALITEIT IN
Slaapkamer-Artikelen.
Soliede bewerking. Zeer billijke prijzen.

Administratie-Kantoor „Insulinde".
Volgestort Kapitaal f 100.000.—
Prinsengracht 1087, Amsterdam.
Belast zich met: Het Administreeren en in bewaring nemen van fondsen en andere geldswaardige papieren. Het administreeren van alle roerende en onroerende goederen. Het koopen en verkoopen van Effecten en het uitvoeren van alle Beurszaken. Het geven van rentevergoeding in Rekening-Courant. Het nemen van gelden à deposito en het nemen en geven van gelden op prolongatie. Het wisselen van vreemd bankpapier en muntspeciën. Het verzilveren van coupons. Het syndicateeren en emitteeren van solide Maatschappijen.
Telegram-Adres: INSULA. *De Directie,*
A. C. ENGELBERTS. J. SCHEUER.
Correspondent voor 's-Gravenhage:
K. J. THOMAS, K. Emmakade 99.

Haagsche Assurantie-Compagnie
voor Brand enz. van 1805.
te 's-Gravenhage.
Kantoor Z. O. Buitensingel 245 b/h. Beznidenh.
Directeuren:
W. F. MASTENBROEK en C. W. VERSTEGE.
Commissarissen:
Mr. W. K. F. P. Graaf van BYLANDT.
Mr. J. G. GLEICHMAN.
A. J. H. VAN KAPPEN.

E. J. F. VAN DISSEL & ZONEN,
EINDHOVEN.
FABRIEK van
LINNEN TAFELGOEDEREN enz. enz.
Inrichting voor het maken, borduren en festoneeren.
SPOEDIGE AFLEVERING.
PRIJSCOURANTEN alsmede ruime keuze van STALEN en MODELLEN,
worden op aanvrage franco toegezonden.
AGENTESSEN GEVRAAGD
met relatiën onder den gegoeden stand.

Hotel d'Angleterre
Den Haag, Wagenstraat 22.
Centrum der stad en gerenommeerde keuken.
50 Kamers en Salons.
Kamer met Dejeuner f 2.25.
Pension voor langer verblijf zeer billijk.

ISERIEF & Co.
VEENESTRAAT 16/18,
den Haag.
Magazijn van Garen en Band.
DAMES HANDWERKEN.
Natuur Wollen Ondergoederen
VAN
Jansen en Tilanus.
FRIEZENVEEN.

St. Nicolaas, Indië.
Z. O. Z.

Indische Families
welke zich tijdelijk of voor vast in Nederland gaan vestigen, worden er in 't bijzonder op attent gemaakt, zich voor het **volledige** inrichten van huizen of **gedeelten** daarvan te wenden tot de Firma

D. VREDENBURG & ZONEN,

Hofmeubelfabrikanten te Zutphen.

Alles wat op het gebied van meubileering voorkomt, zoowel meubelen in elke verlangde stijl en houtsoort, als Gordijnen, Tapijten, Linoleums, Bedgoed, Ornamenten, Keukeninrichtingen enz. wordt **tegen de strengst concurreerende prijzen geleverd.**

Reeds honderde Indische Families geheel geïnstalleerd
waarvan vele attesten ter inzage.
Franco levering door geheel Nederland.
PLAATSING DER GOEDEREN wordt niet in rekening gebracht.
Schriftelijke garantie voor soliditeit.
PRIJSCOURANT en TEEKENINGEN worden op aanvrage franco toegezonden.
Alle eikenhouten meubelen zijn van massief wagenschotshout vervaardigd en uitstekend geschikt om naar Indië mede te nemen.

Eenige inrichting voor Praktische Opleiding voor den Handel in Theoretische en Praktische Cursussen voor Dames en Heeren.

Beste gelegenheid voor HH. Verlofgangers, Gepensioneerden, Indische Jongelui enz.

Dagelijks inschrijving.

Telkens wanneer een voldoend aantal deelnemers ingeschreven zijn, kunnen nieuwe Cursussen beginnen.

NEDERLANDSCHE HANDELS-AKADEMIE
„Het Oefeningskantoor"
's-GRAVENHAGE, REGENTESSELAAN 162—164.

ONDERWIJSVAKKEN.
Praktisch Boekhouden,
Handelsrekenen, Handelsrecht,
PRAKTISCHE KANTOORWERKZAAMHEDEN.
Schrijfmachine, Stenografie,
Nederl., Duitsche, Eng. en Fransche Handelscorrespondentie.

PROSPECTUSSEN en INLICHTINGEN.

L. LANGE,

23 Wagenstraat, 's-Gravenhage,

TELEPHOON No. 659.

Sigaren in alle soorten en prijzen.
Doelmatige verpakking voor de tropen.
Specialiteit voor Export.

BANKETHAMMEN. CERVELAATWORST.

Spekslagerij

Firma J. J. M. PERMENTIER,
Korte Poten 25, Den Haag.
Gelarderde Kalfslever.

Mulsjes Boekweeschen. OSSENTONG.

Gezondheids Wol.

is de doelmatigste onderkleeding voor iederen heer die zich niet onnoodig dik en toch voldoende warm wil kleeden.

Het weefsel is elastisch en vooral poreus.

Veroorzaakt geen gevoel van jeuk of prikkeling.

Absorbeert de uitwaseming gemakkelijk en houdt de huid droog, zelfs bij sterk transpireeren.

De weldadige uitwerking van het woleffect ondervindt men reeds bij de eerste proef.

Aanbevolen door tal van medische autoriteiten.

BORSTROKKEN.

Klein.	Middelgroot.	Groot.	Zeer groot.	Extra groot.
95 cM.	100 cM.	105 cM.	110 cM.	115 cM.
Borstomvang	Borstomvang.	Borstomvang	Borstomvang	Borstomvang
f 3.75	f 4.—	f 4.25	f 4.75	f 5.50

ONDERBROEKEN.

Klein.	Middelgroot.	Groot.	Zeer groot.	Extra groot.
95 cM.	100 cM.	105 cM.	110 cM.	115 cM.
Ceintuurw.	Ceintuurw.	Ceintuurw.	Ceintuurw.	Ceintuurw.
f 4.25	f 4.50	f 4.75	f 5.25	f 5.75

DEN HAAG,
LANGE POTEN 2—4.

SACHS & Co.

Indië - St. Nicolaas.

Wij berichten de **ontvangst** van eene fijne collectie **LUXE-ARTIKELEN** en **SPEELGOEDEREN, geschikt voor Indië.**
Verpakking geschiedt *gratis*, onder garantie van gave overkomst.

TRADING Co. LATE
PERRY & Co.,
Den Haag, Hoogstraat 6.

G. KERNER & Co.

PRIJSCOURANT GRATIS en FRANCO.

J. H. v. Horssen,

KLEEDERMAKER,
Luthersche Burgwal 19, Den Haag.

Steeds voorradig een nieuwe sorteering **Nouveauté's stoffen** waarvan de goederen tegen de navolgende prijzen geleverd worden:

Gekleed costuum.	van af	f	34	tot f	56
Jaquet	„	„	28	„	46
Veston	„	„	22	„	42
Demi-Saisons	„	„	16	„	30
WinterJassen	„	„	20	„	56

Goed passende coupe en solide bewerking.

Magazijn „HET ANKER"

Veenestraat 49, Den Haag.

Indische Uitrustingen
voor DAMES en HEEREN,
in alle Prijzen.

C. J. v. d. MEER,
Waldeck-Pyrmontkade 11, 11a, 13,
DEN HAAG.

HANDEL
in Wijnen, Binnen- en Buitenlandsche Bieren, Minerale en Medicinale Bronwateren en Gedistilleerd.
SPECIALITEIT
in Bordeaux-, Bourgogne-, Port-, Rijn- en Moezelwijnen.
Champagne en Cognac.

ERNEST CASSUTO
Tandarts,
PIETER BOTHSTRAAT No. 1,
BEZUIDENHOUT,
Den Haag.
SPREEKUUR dagelijks van **1** tot **5.**

TENTOONSTELLING

VAN

Indische Kunstnijverheid

in de Gothische Zaal te 's-Gravenhage,
tegenover het Koninklijk Paleis in het Noordeinde.

GROEP III.

Indische Weefsels, Javaansche Batiks en Oud-Indische Meubels.

Geopend iederen dag van 10 ure v.m. tot 5 ure n.m.

Entree voor leden van OOST en WEST (persoonlijk) VRIJ.
Voor Niet-Leden van af 15 September:

DONDERDAGS	**50** cents.
ZONDAGS en WOENSDAGS	**10** cents.
Alle andere dagen	**25** cents.

Voor leerlingen van onderwijsinrichtingen alle dagen **10** cents.

De tentoonstelling is Zondags geopend van *12—5* ure.

De uitgebreide CATALOGUS kost aan de bezoekers der Tentoonstelling f 0.30, in den handel, buiten het lokaal gekocht f 0.50.

PRACHTIG
blijft 't haar bij alle weersgesteldheid door 't gebruik der
Amerikaansche Onduline
— ***Onschadelijk*** —
à **90 ct.** de flacon verkrijgbaar bij:
JEAN MEIJER, Coiffeur, Passage 49—51, Den Haag.
HAARVERFKAMMEN.

C. HOYNG,

Den Haag. -- Utrecht.

Geïllustreerde Prijscouranten worden **gratis op aanvrage** toegezonden.

ECHT CHINEESCHE THEE,
speciaal aanbevolen aan Indische familie's.

Stoomvaart-Maatschappij
„ROTTERDAMSCHE LLOYD"
Maildienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië
in verbinding met de diensten der
Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam.	van Marseille.	te Port-Said.	te Padang.	te Batavia.
Oengaran	5 Oct.	17 Oct.	22 Oct.	11 Nov.	13 Nov.
Sindoro *	19 „	31 „	5 Nov.	25 „	27 „
Merapi	2 Nov.	14 Nov.	19 „	9 Dec.	11 Dec.
Salak	16 „	28 „	3 Dec.	23 „ 1902	25 „ 1902
Lawoe.	30 „	12 Dec.	17 „	6 Jan.	8 Jan.
Ardjoeno.	14 Dec.	26 „ 1902	31 „ 1902	20 „	22 „
Soembing	28 „ 1902	9 Jan.	14 Jan.	3 Febr.	5 Febr.
Gedé	11 Jan.	23 Jan.	28 „	17 Febr.	19 Febr.

* Dubbel schroefstoomschip. 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.

De Hoofd-Agenten: **Ruys & Co.,** *Rotterdam.*
De Agenten: **Courier dit Dubekart & Co.,** Anna Paulownastraat 1*d*, *'s-Hage.*

Vereeniging OOST en WEST
Afdeeling 's-Gravenhage.

Aan het **Bureau Heerengracht 4,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur, inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.

Men kan die inlichtingen ook per brief vragen aan den Secretaris der 3de Commissie, den heer G. C. A. DE WITT, *de Perponcherstraat n°. 93.*

Een gep. Onderofficier O.-I. Leger voor incasseering, oppasser en huisbewaarder.

Een modiste die werk in Oost-Indië zoekt.

Een jonge Dame met diploma als boekhoudster.

Een Dame die lessen geeft in Noorsch, Zweedsch, Duitsch en Italiaansch.

Twee jonge Dames voor Juffrouw van Gezelschap.

Een door de Muziekschool gediplomeerde Jonge Dame die zanglessen geeft.

Jonge Dame, thans op een Fröbelschool geëmployeerd, voor lessen aan kinderen in O.-I. Heeft kennis van muziek.

Een bekwame linnennaaister.

Gewezen Sergeant in W.-I. voor portier, looper of huisbewaarder; kan ook copieerwerk verrichten.

Jonge Dame ter waarneming van het huishouden en het oppassen van kinderen.

Twee jonge Dames die als Gouvernante of Bonne naar Indië willen.

Een jonge Dame als kinderjuffrouw naar O.-I.

Een gegageerd Onderofficier der Genietroepen zoekt een betrekking voor loopend beheer; schrijfwerk of eene eenvoudige administratie; ook kantoorwerk in die richting.

Een Dame voor administratieve betrekking.

Een Heer voor administratieve betrekking of magazijnmeester.

Een Heer voor Corrector aan eene drukkerij.

Drie Dames voor waarnemen van een huishouden en naar Indiën gaan.

Twee Dames om bejaarde dame gezelschap te houden.

Een Jongmensch voor kantoorbediende.

Een Dame voor les geven in Fröbelen.

Een Dame zoekt plaatsing als Stenograaf, ook voor les geven.

Een jonge Dame zoekt een t'huis zonder salaris bij eene dame om deze in de avonduren gezelschap te houden; kan in 4 talen voorlezen en maakt muziek.

Een Dame om met eene familie op reis te gaan; spreekt Hollandsch, Duitsch, Fransch en Engelsch en heeft veel gereisd.

Een gewezen militair in W.-I. voor oppasser of huiskneeht.

Een gewezen W. I. militair voor oppasser of huisknecht.

Een Dame les geven in teekenen en portretschilderen.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.

N°. 17. Donderdag 3 October 1901. 1ste Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD.

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland *bij vooruitbetaling* . *f* 2.00
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 3.00
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.10

Men abonneert zich voor minstens zes maanden ingaande op den dag der eerste toezending **f 1.–**

Prijs der advertentiën.

Per regel . . . . . *f* 0.10
Bij contract aanmerkelijke verlaging.
Dienstaanbiedingen
25 cents per geheele annonce.

REDACTIE: De 4de Commissie, aan welke de verspreiding van populaire kennis omtrent Oost- en West-Indië is opgedragen.

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie", en gezonden aan den Heer G. E. V. L. VAN ZUYLEN, *Voorzitter der Redactiecommissie*, **7a Heerengracht**, of den *Secretaris*, Mr. G. VAN SLOOTEN Azn., **43 Conradkade**, beiden Den Haag.

Voor de Administratie en Advertentiën wende men zich tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" **Haagpoort 4**, Den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

De Vereeniging vestigt zooveel mogelijk, zoowel in Europa als in Indië, afdeelingen, die te zamen met het hoofdbestuur dit doel trachten te bereiken.

Om lid te worden, kan men zich persoonlijk of per briefkaart aanmelden bij een der afdeelingen of aan het bureau in den Haag Heerengracht 4, dat iederen dag, behalve Zon- en feestdagen, van 10–12 en van 2–4 ure open is.

Gewone leden betalen eene contributie van f 1.– tot f 5.–. Zij, die f 5.– en meer 's jaars, of f 100.– in eens betalen, zijn donateurs. De leden kunnen, zoolang er geene afdeeling in hunne woonplaats is, kiezen bij welke afdeeling zij zich willen aansluiten.

Aan de donateurs en aan leden, die f 1.50 of meer contributie betalen, wordt het orgaan gratis toegezonden.

Ieder lid wekke in zijne omgeving, zooveel mogelijk, anderen op om lid der Vereeniging te worden en geve daartoe dit blad na het gelezen te hebben aan vrienden en bekenden.

„Voor den Inlander"

In deze week werd ontvangen van N. N. te Nijmegen *f* 2.50.

Mededeelingen.

Van de 5e Commissie.

Hare Majesteit de Koningin heeft ons de vergunning gegeven, om eene maand langer te beschikken over de Gothische Zaal te 's Gravenhage, zoodat de Tentoonstelling **tot 31 October a. s. des n. m. 5 ure geopend blijft.**

Onze leden, die zoo goed waren weefsels, batiks en meubelen in bruikleen af te staan, zullen er zeker niets op tegen hebben, dat hen die voorwerpen eerst in het begin van November worden teruggezonden.

Nu het seizoen te Scheveningen gesloten is mogen wij rekenen dat nog velen zullen komen zien. Reeds verscheidenen scholen hier uit de stad zonden hunne leerlingen, eveneens de Kunstnijverheidsschool uit Haarlem.

Met voldoening hebben wij gezien, dat velen onder onze leden gevolg hebben gegeven aan ons verzoek, om belangstelling voor ons werk in te roepen en wij herhalen daarom dien oproep voor hen, die nog geen tijd hadden, zelf te komen zien en geen gelegenheid om vrienden en bekenden tot een bezoek aan te sporen.

De heer I. A. Loebèr, die een monografie schrijft over de *Timor-ornamentiek*, doet ons het verzoek om aan hen, die *tibaks* of andere kunstnijverheidsvoorwerpen van Timor bezitten, hem daarvan bericht te willen zenden aan zijn adres te *Leiden, Rapenburg 183.*

De heer Van Kol in de Tweede Kamer.

Bij de behandeling van het adres van antwoord op de Troonrede in de Tweede Kamer is de afgevaardigde van Kol, zooals wij dit van hem gewoon zijn, flink opgekomen voor de belangen van Oost-Indië. Geen bedenking hebbende tegen een oordeelkundig steunen van de Christelijke zending en tegen het regelen der rechtspositie van de 20,000 Inlandsche christenen, wees hij echter met kracht op de door de Regeering erkende verarming van een groot deel der 26.000.000 op Java wonende Inlanders en vroeg of niet veeleer dadelijk maatregelen zouden moeten getroffen worden tegen de reeds nu genoegzaam bekende oorzaken van die verarming, tegen de te dikwijls voorkomende hongersnooden in enkele deelen van Java, door eene langdurige ellende in die gewesten gevolgd.

Hij acht een onderzoek naar de oorzaken van de verarming —, zooals de Regeering dit belooft, — volstrekt onnoodig, omdat jaar op jaar reeds in vergaderingen, in tijdschriften en ook in de Kamer daarop is gewezen. In 't kort noemde hij ze: de millioenen-„diefstal door oneerlijke financiëele politiek van de „Nederlandsche Regeering; de drainage van millioenen „ten bate van Nederlandsche kapitalisten en de ver-„spillingen voor militairisme, een gevolg van ons „imperialistisch beleid."

Dit laatste punt nader uitwerkende, trad hij op nieuw in 't krijt tegen de aanhoudende vergrooting van ons grondgebied, meestal door oorlogen verkregen en in de eerste plaats tegen den Atjeh-oorlog, dien hij ook nu weder, gesteund door de uitspraken van bekende, reeds van het tooneel verdwenen antirevolutionaire staatslieden brandmerkte als onnoodig en onrechtvaardig. Hij wees op punten van overeenkomst in onze oorlogvoering tegen Atjeh, en die van de Engelschen tegen Transvaal en Oranje-Vrijstaat en maakte er het Ministerie een verwijt van, dat het de beëindiging van dien onzaligen krijg niet beter wist te zeggen en te doen, dan zijne voorgangers in de laatste kwarteeuw hebben gezegd en gedaan. Hij stelde ten slotte de drie volgende vragen:

„1°. Zal dit Christelijk Kabinet zijn „zedelijke roe-„ping" vervullen, door een einde te maken aan dezen „onrechtvaardigen oorlog?

„2°. Zal het de lasten van Nederlandsche oorlogen „door Nederland doen betalen en aldus een einde maken „aan de valsche boekhouding, die te dien aanzien tot „heden werd gevoerd?

„3°. Zal het Kabinet zich aldus kwijten van een „Christenplicht of waren de beloften in de Troonrede „slechts woorden – en niets meer?"

Wij hebben de rede van den heer v. K. zooal niet geheel met instemming, toch met genoegen gelezen, vooral waar hij zoo krachtig opkomt voor de Javanen, die werkelijk in dit voorjaar in sommige streken, door geldnood, ernstig honger hebben geleden en ook nu nog veel gebrek lijden. In zijn repliek wijst hij op onze niet geslaagde pogingen, om ook voor die arme lijders geld bij elkaar te krijgen, terwijl men in vergelijkenden zin schatten gaf voor de Boerenkampen in Transvaal, waar zeker de ellende groot is, maar niet grooter, dan ze was en op nieuw worden kan in Grogol en Poerwodadi.

Wij zijn echter niet, even als hij, gekant tegen een ernstig onderzoek naar de oorzaken — ook de minder in 't oog springende – van den verarmden toestand der Javanen en wij gelooven zelfs, dat een degelijk onderzoek hier en daar verrassende gegevens zal kunnen opleveren, die ons voeren moeten naar radicale wijzigingen van bestuur. Maar wij zijn het wel met hem eens, dat dadelijke ingrijpende maatregelen tot verbetering van den economischen toestand van den Javaan, in afwachting, dier latere gegevens, nu reeds zullen kunnen genomen worden. Wij noemen slechts irigatie en het in 't leven roepen van landbouwbanken, die den woeker om hals brengen.

Ook gaan wij geheel met den heer Van Kol mee, waar hij wijst op de drainage uit Oost-Indië ten bate van Nederlandsche of andere vreemde kapitalisten of aandeelhouders. Al het geld, dat in 't land verdiend wordt en dat er uit gaat, voor 't grootste deel zonder er ooit terug te keeren, is eene aftapping, die 't land verarmt en derhalve ook de bewoners. Wij zien helaas niet best, hoe dit in de eerste tijden anders kan gemaakt worden, zonder 't land nog meer te verarmen. Door 't kapitaal weg te jagen brengt men zeker geen verbetering.

Wij komen echter hierop later wel terug, wanneer wij een artikel behandelen, dat in 't Bondsblad heeft gestaan over den eisch, dat Indische maatschappijen in Indië hun zetel moesten hebben.

Wij zullen ook de „eereschuld" ditmaal laten rusten, om de rest van de ruimte, die wij ons zelven in dit nummer hebben toegedacht, te gebruiken om onze denkbeelden over imperealisme en over den Atjeh-oorlog te stellen naast die van v. K.

Natuurlijk zijn wij even goed als hij tegen iedere *noodelooze* uitbreiding van gezag in ons tropenland en wij gelooven, dat iedere Indische Regeering dit even goed was en is als hij en ik. De ondervinding heeft ons echter geloof doen slaan aan hen, die koloniaal bezit vergelijken met de olievlek, die op een blad papier valt en die ongemerkt en tegen wil en dank zich uitbreidt, tot ze ten slotte, als 't blad niet al te groot is het gansche stuk papier beslaat. Van imperialisme is waarlijk geloven wij, in onze Oost geen sprake en 't duurt soms jaren en jaren vóór men tot een zoogenaamde militaire expeditie besluit. Zoo herinner ik mij b. v., dat reeds in 1863, toen wij op Zuid-Nias naar kampong Orahili moesten oprukken, er reeds sprake van was, of dezelfde colonne, na volbrachte taak op Nias, niet naar het ons steeds vijandige Atjeh zou moeten worden overgebracht.

Was de Atjeh-oorlog nu in 1873 noodzakelijk of niet? Had hij door betere staatsmanskunst kunnen vermeden worden? Wij zullen de discussie daarover niet heropenen, omdat ze geen practisch nut heeft. Was die oorlog rechtvaardig? Niets is moeielijker voor iemand die in eene zaak partij is, dan een objectief oordeel uit te brengen over de rechtvaardigheid van twist en oorlog en 't zou ons niet verwonderen, dat er door Engelsche staatslieden vrij goed klinkende bewijzen te leveren zijn, dat de oorlog van Engeland tegen Transvaal, uit een staatkundig oogpunt, rechtvaardig door het eerste land is uitgelokt geworden. Ik kan den heer Van Kol echter verzekeren, dat er velen waren onder hen, die den oorlog tegen de Atjehers moesten voeren, door wie de kranige verdedigers van hun vaderland geen „sloebers" werden genoemd en die, even goed als hij, den dag zouden nebben gezegend, die ons een werkelijk goed einde er aan had gebracht. Zeer is het naar onze meening te betreuren, dat men nu vele jaren geleden niet heeft geluisterd naar degenen, die herstel van het rijk van Atjeh en onderwerping van den pretendent-Sultan aan ons gezag hebben aangeraden.

Nu is dit veel moeilijker geworden en de onderworpen Sultan zou minder gezag hebben, dan dit in de eerst jaren na 1880 het geval zou zijn geweest. Toch is het wellicht ook nu nog de eenige oplossing, die leiden zou tot eene ernstige pacificatie, op den duur van waarde.

E. v. Z.

WEEKOVERZICHT.

Na het uit den aard der zaak onvruchtbaar debat over het antwoord op de Troonrede, min of meer overeenkomend met het saluut vóór de eigenlijke schermpartij, heeft men van de binnenlandsche politiek vernomen de millioenen-rede, en aanschouwd de slachting door het nieuwe ministerie aangericht onder de nagelaten wetsontwerpen van de voorgangers. Daar het bekend is, hoe verscheidene ministers het ook, betreffende onderwerpen in zulke ingetrokken wetsontwerpen behandeld, vrij wel eens zijn geweest met de heengegane raadslieden der kroon, mag men aannemen, dat dit alles in sommige opzichten slechts een „reculer pour mieux sauter" zal zijn.

Wat de buitenlandsche gebeurtenissen aangaat: het wordt blijkbaar in Azië niet al te pluis met Engeland en Rusland. In het land, dat het wederzijdsch grondgebied nog gescheiden houdt, in Perzië, zijn reeds jarenlang de beste Engelsche en Russische diplomaten aan 't werk om het gezag in handen te krijgen. Eerst heeft Engeland een karavaanweg verbeterd, die dwars door Perzië liep, maar daarna heeft Rusland den tegenstander volkomen uit 't veld geslagen door een Perzische leening te garandeeren. Zoo goed als het onder ons particulieren niet geraden is, om den tong uit te steken tegen den vriend, die ons gisteren honderd pop geleend heeft, wordt zulks ook in regeeringskringen niet tot de fijnste diplomatie gerekend. Derhalve beminde de Pers (met een hoofdletter) den Rus. Maar nu spannen de Engelschen een telegraaflijn dwars door Perzië met toestemming van de regeering. De Russen op die hindernis allerminst gesteld en wel wetend hoe groot het gewicht is van de beheersching der telegraaflijnen, wenschen nu niet alleen zulk een draadversperring ook voor zich, maar, omdat zij bij het geldleenen zich het recht der douane hebben verzekerd, sluiten tevens den Engelschen karavaanweg door een verhooging der inkomende rechten af. Op deze wijze voortgaande met elkander vliegen af te vangen, is het mogelijk, dat het goed humeur van de concurreerende partijen hier en daar een kras en een deuk zal krijgen en als niet langer voor gebruik geschikt zal worden afgeschaft. Uit deze gebeurtenissen vallen echter ook voor ons „nutte lessen te leeren", zooals vader Cats dat placht op te merken.

Vooral de telegraaf-quaestie. Reeds bij gelegenheid van den Spaansch-Amerikaanschen oorlog heeft men er vaak op gewezen, dat Spanje geen eigen verbinding met Havanna had. Tot op den dag van de oorlogsverklaring gingen alle diplomatieke Spaansche depêches nog over New-York naar de hoofdstad van Cuba. Er valt niet aan te twijfelen of ze werden onderweg ontcijferd en aandachtig gelezen. Toen eenmaal de oorlog was uitgebroken en de eenige kabel, die Santiago-de-Cuba met het Zuid-Amerikaansche vasteland verbond door de Amerikanen was doorgeknipt, waren de Spanjaarden dus geheel zonder telegrafische verbinding met het oorlogstooneel. Toen is er ook gezegd, dat indien Engeland belang heeft bij achterhouding van onze telegrammen uit Indië, zooals in oorlogstijd zeker 't geval zou zijn, wij geheel onkundig zouden kunnen blijven van wat er in onze eigen koloniën voorviel. Dat dit gevaar in andere landen wel terdege wordt beseft, bewijst nu weer de aanleg van de nieuwe Amerikaansche telegraafkabel van San Francisco over Hawaï naar de geannexeerde Philippijnen. Zoo ziet men dan ook Engeland er in Perzie vooral naar streven de telegraaflijnen in de macht te hebben. En het komt ons nog altijd voor, dat de Nederlandsche telegraaf-verbinding van Den Haag naar Batavia, de eerste en meest noodwendige verweringsmaatregel tegen den B. V. moet zijn.

Nu zoo betrekkelijk dichtbij een oorlog tusschen twee Zuid-Amerikaansche republieken is uitgebroken, schijnt de militaire geest in Suriname wakker te zijn geworden en zich gereed te maken om het dierbare land te beschermen. Dat de Surinamers op dat gebied nog niet veel hebben bijgewoond, zou men mogen opmaken uit dit bericht, dat wij uit een te Paramaribo verschijnend blad overnemen:

„Donderdagavond j.l. trok een troepen-afdeeling militairen langs den *Waterkant en de Saramaccastraat*, naar het *Molenpad* voor oefening. Het geroffel — op het tijdstip, dat de straten reeds een rustig aanzien beginnen te nemen — was indrukwekkend in de stilte."

Wij willen hopen, dat de begeerige buitenlanders, die de oogen hebben geslagen op ons goudlandje, even gemakkelijk onder den indruk van het imponeerend tromgeroffel van onzen Surinaamschen heldenstoet zijn te brengen, als de de goede bewoners van de Saramaccastraat.

Sedert wij te Scheveningen een automobiel in vlammen zagen opgaan, hebben wij geen grooter genoegen gehad, dan toen wij de berichten uit Zuid-Afrika van den laatsten tijd lazen. Het zou werkelijk te naief zijn hier nog eens de goede tijdingen, die iedereen natuurlijk kent, te gaan herhalen; alleen willen wij constateeren, dat Engeland het uiterste middel, het allermisdadigste, heeft beproefd en dat ook dit tot dusverre vruchteloos is gebleven. En terwijl wij nu zien, hoe te Londen de regeeringspersonen met de handen in 't haar zitten, hoe Edward VII van zijn vacantie teruggekomen, in toorn ontstoken den ministers vraagt, waar zijn legioenen zijn gebleven, hoe de positie van Kitchener kritiek is geworden en het Kaapland in vuur staat, dan vergeten wij onze teleurstelling over de leemte in de Troonrede en over de uitlatingen van Minister Kuyper aangaande de houding van onze regeering ten opzichte der nationale Zuid-Afrikaansche zaak en zien den toekomst weer met vertrouwen te gemoet.

Belangrijk is nog in deze dagen geweest de houding van den Japanschen Keizer tegenover den Chineeschen boetegezant. Al onmiddellijk valt op te merken de waardigheid van den Mikado in tegenstelling met de potsierlijke vertooning aan het Duitsche hof. Maar ook wanneer men de zaak van meer nabij beschouwt, ziet men, dat de zending naar het Japansche hof van heel wat meer diplomatiek belang is geweest, dan die naar Berlijn. Zij kan het begin zijn van een nieuwe Oost-Aziatische federatie, die zich uit den aard der zaak keeren zal tegen het optreden der Westerschen. Japan, dat zijn Europeesche beschavingsroes reeds vrijwel te boven is gekomen en China, dat in de laatste honderd jaren al heel weinig reden heeft gehad om Europeesche hulp te zoeken, kunnen te samen een macht van getallen ontwikkelen, die op den duur met alle Europeesche invallen den spot zal drijven. De groote Chineesche draak, die nu reeds eeuwen lang sliep en geen kwaad deed, heeft men tot het uiterste gesard en gehoond en wie weet, hoe spoedig de duitsche keizer geroepen kan worden om zijn heiligste goederen te beschermen. Wanneer de vooruitgaande beweging van Japan met zijn sterk nationalistischen geest ook in China zich doet gevoelen, kan men er althans zeker van zijn, dat de dagen van de Europeesche bezettingen niet lang meer zullen duren.

De Japanners, die tot in dezen tijd doorgaans de Russen, als hun gevaarlijkste vijanden beschouwden, beginnen nu meer te vreezen van de Vereenigde Staten. Inderdaad dreigt hen van dien kant de hevigste economische strijd, en het is vooral deze schijnbaar zoo vreedzame oorlog, die voor een opkomend land als Japan noodlottig zou kunnen zijn. „Wij Japanners, zoo schreef nog onlangs een staathuishoudkundige te Tokio, hebben ongelijk zoo wij Rusland vreezen en met bewonderenden ernst opzien naar de ontwikkeling der Vereenigde Staten.

Wij vreezen voor de uitbreiding van den invloed van Rusland, dat wij gesteund weten door zijn militaire macht; maar de industriëele en handelsuitbreiding van de Vereenigde Staten boezemt ons niet de minste onrust in.

En juist het tegenovergestelde moest plaats hebben. Wat wij te vreezen hebben, is niet de militaire macht van Rusland, maar de nijverheid van de Vereenigde Staten.

Een land welks leven gegrond is op een leger, en op den schrik, dien het kan teweeg brengen, is niet verschrikkelijk.

„Een land als Rusland, dat 40 millioen Pond Sterling voor zijn leger en nauwelijks 3 millioen Pond Sterling voor het openbaar onderwijs uitgeeft, is geen gevaar.

Daartegenover staat, dat de Vereenigde Staten op hun budget 23 millioen Pond Sterling hebben voor onderwijs en nauwelijks 10 millioen Pond voor militairisme. En dat is een gevaar voor landen als Japan; want de kracht en de vooruitgang van de Vereenigde Staten op nijverheidsgebied zijn onbegrensd.

En de toenemende nijverheid brengt overproductie, die hen wel moet dwingen om landen, die tot dusverre afnemers waren, te beletten om hun producten te weren en zich economisch onafhankelijk te maken.

NIEUWSTIJDINGEN.

Oost-Indië.

Zorg voor den Javaan. — Een planter uit Bezoekie schrijft aan 't *Soerab. Hbl.*, dat hij niet begrijpt, waarom in de eene streek van Java honger wordt geleden, terwijl er in eene andere, zooals bij hem, voortdurend gebrek aan werkkracht is. Hij noemt het een schande, dat er in dit opzicht niets gedaan wordt en spreekt van het zich niet warm maken voor moeielijke? zaken en het liever kalm uitzingen van hun tijd door hen, die het aangaat, om daarna met een goed pensioen af te zakken naar den Haag of Scheveningen. Hij noodigt de redactie van 't blad uit, bij hem een kijkje te komen nemen, om te zien onder welke gunstige condities duizenden aan werk zouden kunnen worden geholpen.

***

De Ministers van Koloniën volgen elkander op en, al gelijken zij niet altijd op elkander, de moeielijkheid, waarmede zij toch allen te kampen hebben, is het compleet houden van het Europeesche gedeelte van het Indisch leger, welk bezwaar altijd ondervonden wordt, maar vooral in tijden van beroering of als bijzondere omstandigheden groote aanvullingen vorderen.

Thans weder komen in alle eenigszins groote nederlandsche bladen advertentien voor, waarin de voordeelen van den Indischen militairen dienst uitvoerig en verlokkend geschilderd worden en ten slotte leest men, dat de aangeworvenen het recht hebben de hun toekomende handgelden door de militaire administratie te doen overmaken aan hun verwanten en schuldeischers.

Om de reclame te volmaken. wordt daarbij tot op een halve cent medegedeeld, welke bedragen in den loop van 1900 aan betrekkingen en crediteuren zijn gezonden.

Als dat niet helpt dan helpt niets meer!

(*Bat. Nieuwsbl.*)

***

De Regeering en de Nederlandzch-Indische Spoorwegmaatschappij. — Het Bataviasch Nieuwsblad geeft als de meening van velen, die den toestand kunnen beoordeelen, te kennen, hoe de raad van beheer der Nederlandsch Indische Spoorwegmaatschappij, en dit is hetgeen zij uit de mislukte werkstaking leeren kan, afgescheiden van de noodwendigheid eener betere vervulling harer plichten ten opzichte van het publiek en haar minder personeel, — hoe de raad van beheer goed zou doen het comité van bestuur af te schaffen en daarvoor in de plaats te stellen een fermen vertegenwoordiger voor de gestie, de leiding naar buiten, naast een fermen exploitatie-chef voor de gestie, de leiding uaar binnen, beiden met zoo ruim mogelijke volmacht en zoo weinig mogelijk inmenging uit den Haag. Eischt dit een wijziging der concessie-voorwaarden, de Nederlandsch Indische spoorwegmaatschappij heeft in haar belang wel eens meer iets gedaan kunnen krijgen, zelfs van minder onschuldigen aard tegenover het algemeen belang, dan zulk een maatregel, welke slechts de organisatie van haar hooger personeel raakt.

En wat de Regeering leeren kan?

Voor de zooveelste maal, dat zij, in ieder geval ten opzichte der doorloopende verbinding tusschen Oost- en West-Java, afhankelijk is van een particuliere maatschappij, tegenover welke zij bijna met handen en voeten gebonden staat, telkens en telkens hebben wij er op gewezen, vroeger in *De Locomotief*, o. a. in de nummers van 4 September en 10 December 1896 ter oorzake van het leggen herhaaldelijk uitgesteld, der derde spoorstaaf. Zelfs waar de Regeering zich het recht had voorbehouden om tusschenbeide te treden, liet zij dit na met onbegrijpelijke (of al te begrijpelijke) angstvalligheid. Een werkstaking op de derde sectie, het baangedeelte Solo-Djokja der lijn Semarang-Vorstenlanden, gelijk aangekondigd, zou niet nalaten schromelijke verwarring te brengen ook op het geheele net der Staatsspoorwegen, Ooster- en Westerlijnen beide, terwijl Oost- en West-Java eenvoudig buiten gemeenschap zoude komen. De politiek der non-interventie in de zaken der Nederlandsch Indische Spoorwegmaatschappij is al ver genoeg gedreven en wij hebben het aan de *would-be*-werkstakers te danken, dat zij hierop nog eens krachtig de aandacht vestigden.

Van het onderzoek gelijk thans door de regeering ingesteld, niet ter elfder ure, maar heelemaal na afloop der vertooning, verwachten wij al heel weinig, om redenen te voren reeds aangegeven, maar wij hopen, dat de overweging door Frich, Faulhaber en Stevens thuisgebracht, toch wel iets zal uitwerken, ook in verband met de klachten van het mindere personeel der Staatsspoorwegen, tot meer waakzaamheid in het vervolg.

***

De Hooge Benoemingen tot lid van den raad van Indië, tot resident van Batavia, tot resident van Soerabaja, tot resident van Rembang, tot chef van den dienst der opiumregie, laten nog steeds op zich wachten.

Candidaten genoeg, maar een moeilijke keuze naar het lijkt. Of wel de hooge benoemingen zijn bestemd het spel der verrassingen met den kruisjesregen van aanstaanden Zaterdag nog wat verrassender te maken.

(*Bat. Nieuwsbl.*)

***

Tegen de Witte Mieren. Den 5den Juli spraken wij van een uitvinding, gedaan door een Duitsch geleerde die het middel ontdekt heeft om hout, onverschillig van welke soort, voor witte mieren onaantastbaar te maken. Wij voegden er bij, dat het geheim was aangekocht door den oud resident dr. J. G. F. Riedel, welbekend, vooral op ethnographisch gebied.

Dezer dagen ontvingen wij van dr. Riedel acht stukken hout en wel meer bepaaldelijk gewoon pakkistenhout, zoogenaamd wittemieren banket, naar de methode van den Duitschen geleerde bovenbedoeld bereid, waarmede nu proeven genomen worden, ook wat betreft de onbrandbaarheid, welke eigenschap het eveneens zou bezitten. (*Bat. Nieuwsbl.*)

***

Met een aanval bedreigd. — Dezer dagen, zoo werd ons uit Buitenzorg bericht, ontving de Regeering van den gezaghebber van Waingapoe, aan de noordkust van het Sandelhout-eiland (Soemba), den kapitein der artillerie G. C. A. Dijk, over Macascar het telegraphisch bericht dat eenige radja's, waaronder die van Lewa, het plan hadden Waingapoe met de eerstvolgende volle maan aan te vallen.

Kapitein Dijk twijfelde niet aan de juistheid der verkregen inlichtingen en verzocht derhalve dringend om hulp.

De Regeering droeg den commandant der zeemacht op zoo spoedig mogelijk een oorlogschip naar Waingapoe te zenden en de commandant der zeemacht gaf Vrijdag j. l. telegraphisch de order aan het flottieljevaartuig *Java*, dat vóór Ampenan lag, om onverwijld naar de bedreigde plaats te vertrekken. Aan dien last is nog denzelfde middag voldaan.

Een telegram van 5 September uit Weltevreden meldt aan de „*Sumatra-Bode*"; Hr. Ms. *Java* is naar Makassar teruggekeerd na twee kampongs bij Waingapoe op Soemba te hebben getuchtigd. Het stoomschip *Graaf van Bylandt* heeft 24 cavaleristen onder Luit. Wijnandts naar Waingapoe overgebracht.

Hr. Ms. *Java* is naar Soemba teruggekeerd.

***

Pasmunt. — In den laatsten tijd doet de schaarschte aan zilveren pasmunt zich in ons gewest (Soerabaja) weder gevoelen. Vooral de landbouw-ondernemers en suikerfabrikanten klagen steen en been over het gebrek van die muntsoort, daar ze die slechts bij Chineesche speculanten tegen agio van 6 tot 7½ per mille kunnen krijgen. Wenden zij zich ter verkrijging van klein geld tot de landskassen, dan wordt geantwoord dat de voorraad zoo goed als uitgeput is en men over een week of twee kan terugkeeren als wanneer de voorraad door toevoer van elders zal zijn aangevuld.

Ook kopergeld kan men niet gemakkelijk meer verkrijgen.

Naar aanleiding van een en ander zijn door het bestuur maatregelen genomen, zoodat thans uit Nederland naar Indië is gezonden een voldoende hoeveelheid pasmunt ter aanvulling van den voorraad in de verschillende landskassen. Van die hoeveelheid is aan elk der landskassen op de drie hoofdplaatsen van Java een bedrag van ± f 200.000, aan kwartjes en dubbeltjes verstrekt, terwijl men binnenkort ook kopergeld van elders heeft te verwachten. Op deze wijze hoopt men de particuliere instellingen te helpen, zoodat zij niet meer tot Chineesche wisselaars hun toevlucht behoeven te nemen. (*Soer. Ct.*)

***

Cholera of Pest epidemisch? — In verband met hetgeen wij vroeger mededeelden omtrent de vraag van den consul van Frankrijk hier ter stede of de cholera geacht moest worden te Batavia epidemisch te heerschen, kunnen wij thans melden, zegt het *Bat. Hbl.*, dat Z. E. de Gouverneur Generaal den directeur van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid heeft opgedragen aan de consuls van Frankrijk, de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, Engeland en Siam te Batavia telkens van bericht te dienen, wanneer zich in de havenplaatsen van Nederlandsch-Indië gevallen van eenigerlei besmettelijke ziekte voordoen, teneinde hen in de gelegenheid te stellen de door hen vertegenwoordigde landen met dier koloniën te waarschuwen.

Een moeilijk opdracht, want wie zal eerst den directeur van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid dienen van bericht? Of moet alleen naar officieele gegevens gewerkt worden? In dat geval zijn de consulaire ambtenaren voornoemd precies evenver als te voren.

***

Studie der Chineesche taal. — Dezer dagen werd aan de Londensche hoogeschool de gelegenheid geopend voor de beoefening der Chineesche taal. Onder de leeraren is de heer George Brown, oud-consul van Engeland te Kioe Kiang. Het doel is niet zoozeer de taal der letterkunde te onderwijzen, maar de taal welke men noodig heeft bij het doen van zaken en die veel gemakkelijker schijnt aan te leeren dan gewoonlijk gedacht wordt. Aan de college's zijn voorlezingen verbonden over den handel en de nijverheid in China. Zoo maakt men het hooger onderwijs op recht practische wijze dienstbaar aan de belangen van den handel en de nijverheid in Engeland. Men mag zeggen wat men wil maar de Engelschen zijn een practisch volk.

***

Nog geen Ballon Captifs. — Een onderofficier, die de veldoefening tusschen Batavia en Buitenzorg medemaakte, schrijft ons:

Het was op den tweeden manoeuvredag. Ik twijfel er aan of ooit iemand van onze partij zal willen bekennen, wat een consternatie in de gelederen heerschte, kort nadat wij onze eerste stelling hadden ingenomen. Wij zaten er wel wat gevaarlijk, maar waren „terrein en omstandigheden in aanmerking genomen" vol goeden moed. Het wachten was alleen maar op den vijand, die nog steeds niet wilde komen. Ik staarde mijn oogen blind op het vóórterrein, waarop straks de slachtoffers door mijn sectie gemaakt, zouden sneven, helaas! geen levend wezen verried zijn aanwezigheid, mijn oogen begonnen te tranen van het strakke turen, toch bleef ik met mijn blikken den tegenoverliggenden kamponggrond doorboren, loerde naar de zich daarboven fier verheffende palmkruinen... wat was dat, dat ronde, hoog boven de boomen zwevende voorwerp, strevend naar boven, blijkbaar tegengehouden door een onzichtbaren draad? Dáár moest zoo ongeveer de vijand zijn... mijn God, het was een luchtballon!

Ik naar mijn peletonscommandant, die weder naar den kapitein en deze zond een kort rapport naar den majoor en allen in de geheele linie, van den fuselier tot den hoogsten chef staarden naar het zwevende voorwerp daar in de verte geelachtig van kleur, waarschijnlijk de eerste ballon captif van het Nederlandsch-Indische leger, in het diepste geheim vervaardigd en nu als nieuwigheid en bij verrassing voor het eerst vertoond bij de groote veldoefening.

Wie had dáárop nu gerekend. Onze mooie stelling was geen duit meer waard, sedert ze van boven bekeken kon worden. Men dacht er over en de chef van den staf besprak het met den overste, onzen gast, om dat ellendige ding met artillerievuur te overstelpen, het kon net in verband met den afstand... men overwoog nog de kans van treffen — toen een hoornblazer, die het gesprek mede aanhoorde, op den bescheiden toon, menschen van zijn slag eigen, inviel:

— Och, majoor, dat benne die kerels van Batavia op der villesepeddes, die hebbe van die ballons van Görs meegebracht, van die groote groote, weet u? Nou, die blazen ze op met der ziekeleen lamp en dat doene ze om ons te bela...n!"

Weg consternatie; de moed herleeft; wij kunnen, dank zij de alwetendheid van onzen muzikant in onze stelling blijven, — het Nederlandsch Indische leger heeft nog geen ballons captifs! (*Bat. Nieuwsbl.*)

***

Poeloé Weh begint meer en meer de aandacht te trekken van vreemde oorlogsbodems. In de laatste dagen kwamen met korte tusschenpoozen de Sabangbaai binnen om kolen te laden: de Oostenrijksche kruiser der tweede klasse, Kaizerin Elizabeth, metend 4064 ton met de kanonneerbooten Gerda en Leopard, van ongeveer 1600 ton, verder het Fransche transportschip Vinh Long en de Duitsche kruiser der eerste klasse Irene, metend 4400 ton.

West-Indië.

Uit Suriname zijn de voornaamste berichten het vorderen en de onthullingen van de Coppename-expeditie. Nadat de geldelijke moeielijkheden met de boschnegers waren overwonnen, heeft men spoedig het hoogere terrein bereikt en niet alleen heuvels, maar op betrekkelijk korten afstand van de kust een uitlooper van een vrij hooge bergketen ontdekt.

Het lijdt geen twijfel, dat deze expeditie veel tot de kans op flinke verdere ontwikkeling van de kolonie zal bijdragen.

Van Curaçao is de installatie en het optreden van den nieuwen gouverneur Jhr. de Jong van Beek en Donk de hoofdinhoud der bladen.

Niet alleen in Suriname, maar ook op onze West-Ind. eilanden heeft men de beste verwachtingen van hetgeen de onlangs opgetreden Minister van Koloniën doen zal. Men heeft hem in West-Indië leeren kennen en hij kent Suriname.

INGEZONDEN.

Dr. A. A. Fokker en de «Bandera Wolanda».

In *«het Koloniaal Weekblad»* der Vereeniging *«Oost en West»* (No. 15 Donderdag 19 September 1901) lazen wij eene beschouwing van Dr. A. A. Fokker over *«Maleische Tijdschriften»*.

Het door mij opgericht blad de *«Bandera Wolanda»* wordt daarin afgebroken. Het doet mij zeer leed hier thans openlijk in het krijt te moeten treden tegenover den warmen medestrijder van het Taalcongres te Nijmegen.

De heer Dr. Fokker heeft zich gesteld op het hooge standpunt van den taalgeleerde en vindt daarom het Maleisch van mijn blad «beneden kritiek».

De *«Bandera Wolanda»* wordt echter niet voor taalgeleerden geschreven, doch voor aanzienlijke, zoowel als laaggeboren Maleiers, Javanen, Amboineezen, Timoreezen, Chineezen, ja zelfs voor Atjehers.

Wanneer nu mijn blad, dat zoowel in paleizen van sultans, als op de chambrée's der Javaansche soldaten een welkome gast is, (de oplaag toch wordt steeds grooter) in zuiver Malakka-Maleisch werd gesteld, dan zouden onze lezers er over het algemeen weinig of niets van begrijpen en de *«Bandera Wolanda»* zou spoedig door gebrek aan abonné's wegkwijnen.

Reeds vroeger moest ik hetzelfde zeggen aan den heer Dammerboer, leeraar aan de Kweekschool te Fort de Kock. Ook ZEd. noemde het Maleisch «beneden kritiek», doch zijne Inlandsche leerlingen vonden mijn blad goed genoeg, om zich te abonneeren.

De *«Bandera Wolanda»* moet door den geheelen Archipel begrepen worden en daarom gebruiken wij een taal, die overal wordt verstaan.

Nu betreur ik het zeker met mijn geleerden bestrijder, dat niet alle Inlanders het zuivere Maleisch kennen, doch ik moet toch practisch blijven en dus rekening houden met de taalkennis mijner lezers. Aan anderen om die taalkennis te verbeteren.

Dr. Fokker schrijft zelf:

«Voor Hollanders schijnt het een aangenomen waarheid te wezen, dat een «Inlander» per se Maleisch moet kennen. Het woord «Inlander» toegepast op onze Oostersche mede-onderdanen in den Indischen Archipel, is wat de taal aangaat, even algemeen, als de naam «Europeaan».

Welnu, ik ben dat volkomen met den geachten criticus eens, doch de heer Fokker weet ook, dat bijna overal in Indië Inlandsche ambtenaren, klerken, huisjongens, militairen enz., enz., een soort van Maleisch verstaan, spreken, schrijven en lezen, dat heel weinig van het ware Maleisch heeft, doch nu eenmaal de algemeene voertaal is.

Dat Maleisch is 't, hetwelk ik dus voor de *«Bandera Wolanda»* noodig vind, wil ik niet speciale editie's voor de Maleiers van de Westkust, van de Oostkust en van Riouw, voor de Atjehers, voor de Javanen, voor de Soendaneezen, voor de Amboineezen, voor de Menadoneezen, voor de Timoreezen enz., enz., elk in hun eigen landstaal het licht doen zien.

«Goed Maleisch te schrijven is slechts voor zeer enkele Europeanen bereikbaar. In Holland kennen wij alleen den heer Klinkert, die daartoe in staat is. Wij zelven achten onze bekwaamheid zonder hulp van een Maleier daartoe niet voldoende», zegt Dr. A. A. Fokker. Ik voeg er dadelijk bij: «Ook slechts enkele Inlanders zijn daartoe in staat, ja zelfs de meeste Maleiers kennen het niet, want de heer Abdul Rivaï, die o. a. mijne artikelen over «Nabi Mohammad» in zijne moedertaal overzette, deed dit *«dan nog in een taaltje dat . . . . . .»* zooals Dr. Fokker schrijft. Juist omdat het over den godsdienst handelde, verzocht ik den heer Abdul Rivaï «Nabi Mohammad» in het Maleisch te vertalen. Ik was toch bevreesd, den Inlander door minder goed gekozen woorden in zijn gevoelens te kwetsen, zie o. a. het artikel: *Laatste woord aan den Weledel Zeergeleerden heer Dr. A. A. Fokker* van Abdul Rivaï in het *Algemeen Handelsblad* van Zaterdag 21 September 1901 (Avond-editie 4e blad).

Dat ik over den Islam schrijf, vindt zijn oorzaak in het zeker ook aan Dr. Fokker bekende feit, dat de meeste Inlanders slechts bitter weinig van hun godsdienst afweten. Ik bestudeerde daartoe o. a. *«Mekka»* van Dr. Snouck Hurgronje", het *«Islamisme»* van Dr. Dozij, de Koran-Vertaling uitgegeven onder toezicht van Dr. Keijzer en het *Mohammedaansche Recht* volgens de imâm's Aboe Haniffat en Sjâfe'î (vertaling van Mr. van den Berg).

Het bevreemdt mij dus, dat Dr. Fokker mijne artikelen over den islam, ook wat den inhoud betreft, *«ongenietelijk»* vindt.

Ik heb vóór mij liggen een brief van mijn vriend den hoofd-panghoeloe van Koeta Radja, Radhen Hadji Mohammad Roesdi, zwager van Dr. Snouck Hurgronje, die mijne artikelen over de *«agama islam»* juist zeer leerzaam vindt voor de bewoners van onzen Archipel en er mij hartelijk dank voor zegt. Met die gewraakte artikelen wil ik trachten bij velen vooroordeel en dwaas fanatisme weg te nemen, wat toch ook tot het programma van de *«Bandera Wolanda»* behoort.

Ons doel toch is namelijk:

1e. De verstandelijke opheffing van de lezers.

2e. Het versterken van den band tusschen Holland en Indië.

3e. Het opwekken van liefde voor Hare Majesteit onze Koningin.

4e. Het logisch leeren denken der Inlanders.

5e. Belangstelling wekken voor zaken, die buiten den gewonen Inlandschen gezichtskring vallen.

6e. Verzachting, laat ons maar zeggen moderniseering en veredeling van het Islamitisch geloof en daardoor voorkoming van fanatisme en onverdraagzaamheid.»

Met den heer Dr. Fokker betreur ik het zeer zeker, dat de heer Abdul Rivai niet langer aan ons blad medewerkt.

Het is echter niet mijne schuld, dat ik voor mijn blad die waardevolle medewerking moest missen. Ik had gerekend op den steun van hen, die in Indië kapitaal maakten of wel een groot pensioen verwierven, alsook op de velen, die een groot dividend trekken uit ondernemingen in het Zonneland, doch zij bleven O. I. doof.

Een groot kapitalist uit de hoofdstad, een bekend philantroop, waar het Hollandsche belangen geldt, een man, die alles, wat hij bezit, aan Indië dankt, werd persoonlijk door mij geschreven, maar ik kreeg nul op 't request. Met behulp der cadetten en mijn eigen spaarduitjes wist ik een tijd lang in de behoefte te voorzien, maar de cadetten werden 4 maanden bij de korpsen gedetacheerd en hunne bijdragen hielden dus voorloopig op.

Z. E. de Gouverneur-Generaal was zoo welwillend de *«Bandera Wolanda»* op groote schaal onder de Inlandsche en Amboineesche militairen te doen verspreiden, wij hopen, dat spoedig de Inlandsche scholen mogen volgen.

Waar men blijkbaar in Holland «voor den Inlander» zoo weinig over heeft, dat de redactie van *«Oost en West»* moest schrijven, als zij deed in datzelfde No. 15 van Donderdag 19 September, daar willen wij niet langer om steun bedelen en zullen we zonder hulp trachten te doen, wat onze sympathie voor den bruinen landgenoot ginds, ons ingeeft.

Beleefd verzoek ik die Indische bladen, welke eventueel het artikel van Dr. A. A. Fokker overnamen, ook dit mijn antwoord te plaatsen:

de Hoofdredacteur
van de *«Bandera Wolanda»*
LUITENANT CLOCKENER BROUSSON.

Breda, 28 September 1901.

Een stem uit de desa.

(INGEZONDEN).

Nogmaals voel ik mij gedrongen de pen op te nemen, om over den hongersnood op Java te schrijven.

Reeds tweemaal beproefde ik het teergevoelige hart der Nederlanders te bewegen om een penningske te offeren voor de noodlijdenden; helaas met weinig resultaat.

God geve, dat de stem uit de desa meer weerklank vinde, medelijden opwekke, meer materieele hulp den armen Javaan moge aanbrengen!

Ziehier, een brief van een mij onbekenden uit Grobogan afkomstigen Javaan, die door den hongersnood naar Pekalongan werd gedreven.

Pekalongan, 1 agoes 1901.

Terhoendjoeken pada terhormat moelija bangsawan toewan Abdoel Repai, Redaktor Perwarta Wolanda terhormat di kota besar Amsterdam.

Oendjoengken sembah hamba njang kliwat ina, nama Soedjono, teperanakin di Grobogan, minta ampoen riboe ampoen. Toewan-amba djangan goeser dan ketjil hati, sebab hamba toewan brani kirim ini soerat teperoendjoek pada bangsawan moelija, soepaja toewan-amba bole karang bagoes dalam Siti Pewarta wolanda, moega kembangin hati orang kasi toeloengan. Di desa hamba sekarang kliwat banjak orang mati kalaparan, sebab tida ada makan. Doewa orang anak hamba dan bini amba soeda tinggalin doenja ini, sebab tida makan, sebab hamba pigi dari desa tjari wang.

Kliwat banjak orang mati. Dibilang orang mati sakitan tapi tida bagitoe. Hamba toewan kira, kapan toewan-hamba tjeritain ini pekara sama Kandjeng Ratoe Radja Wolanda, barangkali Kandjeng Ratoe kasian sama rajat. Beriboe dembah dan ampoen hamba djoendjoeng. Minta harapan djangan toean hamba goesar dan mara.

Hamba toewan kliwat hina dan miskin.

(*w. g.*) SOEDJONO.

De letterlijke vertaling van dezen brief is als volgt:

Pekalongan, 11 Augustus 1901.

Aangeboden aan den geëerden, edelen, en van adelafkomstigen heer A. R., Redacteur van de *Pewarta Wolanda*, in eere zijn verblijf houdend in de groote stad Amsterdam.

De sembah aangeboden door den zeer nietigen dienaar, ~~genaamd Soedjono, geboren te~~ Grobogan, afsmeekende duizenden vergiffenissen, dat de Heer des dienaars (u) niet boos worde, dat Uw dienaar zoo vrij (moedig) is, dezen brief aan den edelen adel (u) op te zenden, opdat de Heer des dienaars (u) hierover in een mooie taal in de Edelvrouw — de *Pewarta Wolanda* — kan schrijven; zoo hopende, dat het bericht het hart der menschen mocht doen ontsluiten om hulp te verleenen. In de desa van Uw dienaar sterven nu vele menschen van den honger, omdat er geen eten is. Twee der kinderen van Uw dienaar en de vrouw van Uw dienaar hebben deze wereld verlaten, daar er geen eten is, daar Uw dienaar de desa verlaten heeft om geld te verdienen. Zeer veel menschen zijn dood gegaan. Men zegt door ziekte, maar dat is de oorzaak niet. Uw dienaar denkt, dat wanneer de Heer des dienaars (u) dezen toestand aan H. M. de Koningin van Holland mededeelt, H. M. medelijden voor Haar volk zal hebben.

Duizenden sembah en excuses doet Uw dienaar U toekomen. De hoop afsmeekende, dat de Heer des dienaars niet ontstemd zal zijn en niet boos op mij zal worden,

Uw dienaar, die zeer nietig en arm is:

(*w. g.*) SOEDJONO.

Arme Soedjono! Ik beklaag U. Bouw op den Almachtige, blijf hoop koesteren, hoop op betere tijden. Na regen komt zonneschijn.

Gij weet niet Soedjono, dat ik mij *niet* met uwen brief tot de Koningin mag wenden.

Gij weet ook niet, dat ik, gedreven door het medevoelen in het lijden van U en de Uwen, reeds twee keeren mij tot de bezitters van het rijke Java gewend heb. Maar helaas mijn stem is niet doorgedrongen, maar opgegaan in de eeuwig groote ruimte, haast zonder weerklank te vinden.

Het is gelukkig, Soedjono, dat gij dit niet weet! Gij zoudt anders wanhopig worden.

Den volgenden brief, dien ik hoop, dat hij ontvangen zal, heb ik Soedjono teruggeschreven.

Aan
mijn goeden vriend, SOEDJONO, te Pasar, Pekalongan.

De brief van mijn vriend heb ik ontvangen Mijn hart bloedt van aandoening bij het lezen van Uw mooien (*), maar treurigen brief. Ik kan nu niet meer in mooie taal in de Pewarta Wolanda schrijven, daar ze sedert eenige maanden opgehouden heeft te bestaan.

Maar ik zal Uwen brief letterlijk in 't Hollandsch vertalen en in de courant „de Oost en West" doen plaatsen, opdat Onze geëerbiedigde goede Koningin hem leze. Ik ben overtuigd, dat Hare Majesteit het lijden uwer landgenooten zich zal aantrekken. Want Zij is goed en edel van hart. Onlangs nog heeft Zij voor vele machtige Heeren in eene zeer groote vergadering gezegd, dat Zij een onderzoek naar de armoede van ons volk zal doen instellen. Nu zal het zeker zijn, dat er vele

(*) Het Maleisch van den brief is slecht. De brief bestaat uit vele mooie woorden naast elkander staande.

verbeteringen in onze Maatschappij zullen komen.

Wij hebben nu een christelijk Ministerie. Al deze Ministers zullen Uwen brief ook lezen. Ik ben overtuigd, dat zij, met hun beginsel voor oogen, zullen medewerken aan de verbetering van den betreurenswaardigen toestand Uwer landgenooten.

In de couranten, heb ik gelezen, dat Onze Regeering reeds Hare hulp verleend heeft. Ik weet, Soedjono, dat de ondersteuning niet voldoende is, om alle noodlijdenden te helpen. Er is nog veel noodig, om de ellende te lenigen. Van waar het ontbrekende komen moet, weet ik U niet met zekerheid te zeggen. Van particuliere bijdragen in Nederland en Indië? Ik kan hierop niet antwoorden, maar zal steeds blijven hopen. De Hollanders in Nederland zijn goed en braaf, maar thans hebben zij slechts ooren voor de klaagliederen der lijdende Boerenvrouwen en kinderen. De Boeren zijn Christenen, hun rasgenooten, spreken Hollandsch. Daarom, Soedjono, moeten en worden zij eerst geholpen. Wanneer het lijden in Zuid-Afrika geëindigd zal zijn, dan zullen onze overheerschers zich zeker ook Uw lot aantrekken.

Nu moet gij maar den almachtigen Allah om hulp bidden. Deel gerust aan Uwe hongerlijdende landgenooten mede, dat Nederland wel helpen wil, maar het nog niet kan doen. Laat hen dit tot troost zijn.

Geloof aan Uw vriend en wees gegroet door Uw vriend, die Uw lijden begrijpt, doch zelf machteloos is, om wat voor U te doen.

(w. g.) Abd. RIVAI.

De groote stad Amsterdam, 29 Sept. 1901.

Moge deze brief tot troost dienen van den diep te betreuren Javaan. Ik hoop, dat de stem van Soedjono tot de harten der Nederlanders moge doordringen.

Als Soedjono ontwikkeld en belezen was, zou hij zeker, na mijn brief gelezen te hebben, aan de volgende gevleugelde woorden van Beets denken:

„Velen vertellen U van den berg van opoffering, die zij voor U zouden willen beklimmen, maar vergeten de trap op te gaan, om de kleinigheden te halen, die gij juist noodig hebt."

Abd. RIVAI.

Amsterdam, 20 Sept. 1901.

(INGEZONDEN).

Geachte Redactie.

Gun een klein plaatsje s. v. p. in uw Koloniaal Weekblad aan een leek op velerlei nog, wat Indische aangelegenheden betreft, maar die toch veel belang stelt in onze schoone bezittingen over den Oceaan.

Gebrek, hongersnood zelfs op Java! Maar dat kan toch niet! Hoe is dat mogelijk? En iedere Europeaan uit Indië teruggekeerd, met wien ik 't genoegen had over Java te spreken, om mij te laten inlichten, noemt juist onder de heerlijkheden en voorrechten van dat land „dat niemand er gebrek behoeft te lijden". „Een Inlander", zoo luidt het, die 10 à 15 ct. per dag verdient, kan leven en mocht hij door ziekte niet kunnen werken, dan geven zijn medelijdende mede-Kampongbewoners hem wat van hun rijst."

Rijstgebrek in 't land van de rijst! Het spreekt zich-zelf tegen. Mislukt de oogst in deze streek, in gene is overvloed en wordt aangevoerd. En nu mag dit de prijzen tijdelijk wat verhoogen, Soit — maar gebrek! En dan — geen werk? Maar op de verschillende koffie- suiker- en andere ondernemingen dan? Werk volop, zou ik zeggen. Is 't volk er ook te lui om te werken?

Wel hoorde ik van enkele misdeelde residenties, zooals Rembang, door de natuur misdeeld op veel plaatsen, van Bantam, die in zoo menig opzicht lijdende residentie gedurende tal van jaren, maar in de nooden dier streken voorziet toch de regeering door reliefworks en de hand der milde gevers — ik hoorde van Krakatau- en Lombokfonds — voegt het hare daarbij.

Hoe te verklaren de noodkreten in uw blad en de Ind. Couranten? Is er onder uwe medewerkers niet iemand, die 't leekendom in Nederland eens 't ontstaan van zoo'n hongersnood, als thans heerscht in Semarang en Kedoe, zou willen uitleggen in uw blad, met verzoek aan de Nederlandsche Couranten dit over te nemen, zoodat in elk hoekje van Nederland een ieder die lezen kan, op de hoogte kon komen van den toestand, zooals hij werkelijk *is* en vooral — want uit uw blad weten reeds velen, dat die treurige toestand **bestaat** — vooral dus ook **'t ontstaan** van hongersnood in een land, waarover menig Hollander nog denkt, als ware het het land overvleiende van melk en honing en waar men de rijksdaalders als 't ware van de boomen schudt. Ieder zou wel naar dat wonderland willen, als 't er maar niet zoo warm was en de **leeuwen**, tijgers, slangen en ander ongedierte er 's menschen bestaan niet zoo in gevaar brachten of 't leven bijna ondragelijk maakten! Een besturend ambtenaar uit Indië met verlof zou zich hoogst verdienstelijk kunnen maken door, als deskundige, ons leeken, omtrent dien treurigen toestand eens goed op de hoogte te brengen. Wat heerlijk zou het voor zoo iemand zijn, indien zijn inlichtingen eens tengevolge hadden, dat uwe Redactie dagelijks tot zoolang de dringende nood voortduurt, een stapeltje postwissels had af te halen, alle voor de noodlijdende Javanen.

Met dank voor de plaatsing,

X. 23/9 Een belangstellend

LEEK.

Correspondentie.

Het stuk van den heer Roosemeier over de Opleiding voor Ambtenaren komt in een volgend nummer.

Van verschillende kanten hebben wij deze week het bewijs gekregen, dat de belangstelling voor ons werk vermeerdert. In no. 1 van het Orgaan der Vereeniging, noodigden wij bij ons „woord vooraf" de leden uit tot het doen van korte mededeelingen, wanneer zij iets bizonders wisten of het stellen van vragen, als zij omtrent 't een of ander, gaarne inlichting hadden.

Nu doet C. S. uit Leiden ons het voorstel, om een afzonderlijke rubriek, als „Vragenbus" in te richten en van K. v. B. te Zutphen krijgen wij eveneens enkele kleine mededeelingen en ook vragen ter beantwoording.

Ter beantwoording?

C. S. zegt hieromtrent: „Vooral bij onze Vereeni-„ging, die voorlichting in koloniale kwesties ten doel „heeft, zou 't ongetwijfeld goed zijn, wanneer de „Redactie (natuurlijk bizonder op de hoogte te achten) „gelegenheid gaf tot 't vragen van allerlei kleine en „groote inlichtingen."

De Redactie-Commissie, als vertegenwoordigende de redactie, is voor dat gunstig oordeel hoogst dankbaar en zeker zal zij haar best doen, om zoo min mogelijk onbeantwoord te laten, maar het best wordt 't doel eener zoogenaamde Vragenbus bereikt, als **een ieder, die het doen kan, de gedane vragen beantwoordt** en **hiertoe noodigen wij dan ook al onze lezers uit.**

Wij zullen het woord „Vragenbus" niet overnemen omdat wij al genoeg verschillende rubrieken hebben, maar steeds onder „Correspondentie" de vragen behandelen, die ons toegezonden worden.

Om met C. S. te beginnen schrijven wij op:

1. Hoe staat 't met de voorgenomen opheffing der Indische instelling (Afd. B. G. W. III) te Batavia?

2. Is dit de eenige gelegenheid in Indië waar eenigszins grondig onderricht wordt gegeven in de Indische talen? Zoo neen, waar worden deze talen dan nog elders behoorlijk onderwezen?

3. Hoe staat 't op 't oogenblik met de opleiding voor ambtenaar B. B. in Nederland? Is de desbetreffende regeling aangenomen?

Verder ontvingen wij van K. v. B. te Zutphen nog de volgende:

4. Is het niet zonderling, dat uit Europa koper naar Java wordt gebracht, terwijl op Sumatra (Padangsche Bovenlanden) veel koopererts moet zijn?

Reeds in 1859 hoorde ik daarvan gewagen door den toen daar aanwezigen mijn-ingenieur.

5. Zou de *zending* onder de Mohammedanen niet meer kans van slagen hebben dan thans, indien men slechts zuiver Godsdienst, innerlijke en openbare Godsvereering onderwees en trachtte ingang te doen vinden? De Mohammedanen zijn over het algemeen zuiverder God-aanbidders dan de Christenen, wier opvoeding van het rechte spoor geleid wordt door fabelleer en allerlei legenden, sprookjes en vormen. De christelijke zedeleer van liefde en verbroedering zou zeker bij Mohammedanen, als bij de eenvoudige Javanen en Boedhisten bewondering en sympathie verwekken, indien ze die zedeleer bij de Christenen toegepast zagen. Wat ze echter daarvoor in de plaats zien: twist en strijd, haat en nijd, oneerlijkheid en moord op groote schaal, moet hen van het Christendom afkeerig maken.

6. Zoowel de heer Abdul Rivaï als de redactie van „Oost & West" spreken van hongersnood op Java. Maar de latere Indische berichten gewagen daarvan niet. Gaarne had ik moeite gedaan ook hier geld bijeen te brengen, ter ondersteuning van de arme Javanen. Is de nood werkelijk nog zoo groot en bestaat er ook op Java en elders in Insulinde eene vereeniging om voor den hongersnood giften te verzamelen?

7. Bestaat er geen mogelijkheid, om de kranige Indische militairen, die al zijn ze reconvalescent, er dikwijls zoo flink uitzien, een wapen te geven, wanneer ze zich buiten de kazerne begeven? Zoo gaarne als de soldaat zich in zijn volle waardigheid vertoont, zoo ontmoedigend werkt het, wanneer het „martiale" en de „chic" weggecijferd worden. Wie misbruik van zijn wapen maakt, plaatse men bij een werkkompagnie. Wie eervol gediend heeft en dient, betuige men echter ook *eer*. Waarom kan van zulken niet een detachement als *eerewacht* op het Loo, bij het Paleis, dienst doen? Hoe eentonig wordt een garnizoens leven, vooral voor herstellenden, zonder „chic"?

Verveling en veronachtzaming werken ook bij zieken deprimeerend en vertragen het herstel.

8. Waarom looft men steeds aanbrenggeld uit voor het aanbrengen van een rekruut voor het Koloniale leger? Eervol is het niet voor den nieuwen soldaat en dikwijls wordt er van dat aanbrenggeld misbruik gemaakt.

Zelf zullen wij thans alleen K. v. B. beantwoorden, die gaarne wil weten, of ook thans nog de nood op Java groot is, en of er ook in Indië een Vereeniging bestaat, om giften voor den hongersnood in te zamelen? (vraag 6). Wij kunnen, wat het eerste betreft o. a. verwijzen naar de „stem uit de desa" die in dit nummer voorkomt, en wat het tweede deel der vraag betreft meedeelen, dat ons eene poging van den Java-bode bekend is, geruimen tijd geleden gedaan, om een nationaal „hongersnoodfonds" in 't leven te roepen, die echter wel even als de onze op . . . . onwil, zal zijn gestrand. K. v. B. duide het ons niet ten kwade, dat wij ditmaal kort zijn. Wij hebben er al zooveel over geschreven en dit aan **alle** groote en **vele** kleinere bladen meegedeeld, maar slechts **zeer enkelen** hebben er **iets** van overgenomen. Men heeft ons pogen om te wijzen op de ellende, die daarginder steun noodig maakt tot nu toe eenvoudig doodgezwegen.

Zal men dit blijven doen?

Verzending O.-I. Mail.

VOOR DEN HAAG.

Amsterdam, Nederl.,	11 Oct.	25 Oct.	11.20 's av.
Rotterdam, Lloyd,	4 "	18 "	11.30 's av.
Genua, Nederland,	8 "	22 "	9.15 's av.
Marseille, Lloyd,		15 "	6.30 's av.
Marseille, Fr. dienst,	5 "	19 "	7.45 vm.
Brindisi, Eng. dienst,	11 "	25 "	1.— mid.
Napels, Duits. dienst,		13 "	9.45 mid.

Via Marseille: Suppletoire verzending van brieven, briefkaarten en aangetaekende stukken den dag volgende op den aangegeven maildag te 7.45 vm.

Via Napels: Suppletoire verzending den dag, volgende op den aangegeven maildag te 12 en 3 'snm., doch de aansluiting op het vertrek der booten is daarvan niet verzekerd.

MAIL SURINAME.

Amsterdam, Nederl.,		14 Oct.	11.15 's av.
Southampton, Eng.,		14 "	11.30 's av.

Suppl. verzending daags daarna 6.30 's av.; aansluiting niet altijd verzekerd.

St. Nazaire, Fr.,	8 Oct.	8 Nov.	7.45 vm.

MAIL CURAÇAO.

Via Genua den 8n van elke maand, alleen op verzoek.
Elken Dinsdag en Vrijdag 6.30 's av. via Southampton en Queenstown en New-York.

MAIL CONGO.

Antwerpen den 15n en den laatsten van elke maand 7.20 's av.
Lissabon den 8n en den 13n van elke maand 3.20 m.

MAIL CANARISCHE EILANDEN.

(Teneriffe.)

Southampton. Elken Vrijdag 7.20 's av.
Liverpool. Elken Maandag 7.20 's av.

ADVERTENTIËN.

Assurantie Maatschappij tegen Brandschade en op het Leven
DE NEDERLANDEN van 1845.
Kantoren: 's-Gravenhage, Kerkplein, hoek Prinsestraat. — Amsterdam, Sophiaplein. — Rotterdam, Zuidblaak 24 (Beursplein). — Breda, Prinsenkade. — Haarlem, Kruisweg 70 c. — Nijmegen, Inde-Betouwstraat 8. — Groningen, Akerkhof, hoek Akerkstraat. — Zutphen, IJsselkade.
Hoofd-Directie te 's-Gravenhage:
CAREL HENNY, Directeur;
Mr. J. J. HENNY, Adj.-Directeur.
Kapitaal . . . . . f 4,000,000
Reserves ult. 1900 . . . . . - 1,877,900
Betaalde brandschaden tot ult 1900 - 21,625,000
Verzekering tegen BRAND- en INBRAAK schade tegen vaste en zeer billijke Premiën, zonder Inleggelden of Nabetalingen.

P. Jonker,
gediplom. muziekleeraar,
geeft grondig onderwijs in **Piano** en **Theorie.** Tevens opleiding voor examens. Spreekuur Dinsdag en Vrijdag 2—3. Riouwstraat 122, den Haag.

C. J. v. d. MEER,
Waldeck-Pyrmontkade 11, 11a, 13,
DEN HAAG.
HANDEL
in Wijnen, Binnen- en Buitenlandsche Bieren, Minerale en Medicinale Bronwateren en Gedistilleerd.
SPECIALITEIT
in Bordeaux-, Bourgogne-, Port-, Rijn- en Moezelwijnen.
Champagne en Cognac.

Fabriek en Magazijnen „DE NIJVERHEID"
BREDA.
Behangerij, Meubelfabriek,
Stoffeerderij,
Bedden- en Matrassenfabriek.
Mart. Lefel-Oomen,
Hofleverancier.
Concureerendst adres voor compleete meubeleering.
Enorme voorraad. Lage prijzen. Directe levering.
Geïllustreerde prijscatalogus Gratis en franco.

St. Nicolaas in de Tropen!!!
R. W. RINCK,
HOFLEVERANCIER,
Schouwburgstraat 2, Boekhorststraat 118a,
DEN HAAG.
Specialiteit in elegant en solied bewerkte Albums, Portefeuilles, Sigarenkokers, Portemonnaies, Portretlijsten, Schrijfmappen enz. enz.
Voor de Tropen expresse bewerking.
Opmaken van Dames-Handwerken. Alle mogelijke reparatiën.
Grootste keuze. Billijkste Prijzen.

ISERIEF & Co.
VEENESTRAAT 16/18,
den Haag.
Magazijn van Garen en Band.
DAMES HANDWERKEN.
Natuur Wollen Ondergoederen
VAN
Jansen en Tilanus.
FRIEZENVEEN.

In „de Proviandwinkel"
Badhuisstraat 54, Scheveningen
zijn verkrijgbaar alle soorten
COMESTIBLES en CONSERVEN
waaronder:
GROENTEN, VLEESCH, WILD, GEVOGELTE, VISCH, DIVERSE SOEPEN, VRUCHTEN etc. in blik.
GENUA OLIE, WIJNAZIJN, FIJNE TAFELZUREN etc. uit de fabriek van
J. C. VISSER, te Amsterdam.
Aanbevelend,
J. J. KROPHOLLER.
Voor den verkoop aan Particulieren worden Dames Agentessen uit gegoeden stand gevraagd, tegen flinke provisie.

Haagsche Assurantie-Compagnie
voor Brand enz. van 1805.
te 's Gravenhage.
Kantoor Z. O. Buitensingel 245 b/h. Bezuidenh.
Directeuren:
W. F. MASTENBROEK en C. W. VERSTEGE.
Commissarissen:
Mr. W. K. F. P. Graaf van BYLANDT.
Mr. J. G. GLEICHMAN.
A. J. H. VAN KAPPEN.

Corsmit Brossois & Co.
18 Wagenstraat, Den Haag.
Interc. Telephoon 582.

INRICHTING
VOOR
Complete Meubileering
VAN
Salon en Eetkamer.
Slaap- en Logeerkamer.
Kantoor, Serre, Keuken,
Gang en Trap en Dienstbodenkamer.
} f 850.— en hooger.
Zeer aan te bevelen voor Ind. familiën.

Bekroond met de GOUDEN MEDAILLE.

W. REUVERS,
73 Wagenstraat 73,
CONFISEUR, Den Haag.
N.B. Voor de tropen verpakt in hermetisch gesloten bussen.

AU BON MARCHÉ - MODES.
Dames- en Kinderhoeden,
Voiles, Tulle, Linten, Bloemen, Veeren.
Wagenstraat 58, Den Haag.

Hotel d'Angleterre
Den Haag, Wagenstraat 22.
Centrum der stad en gerenommeerde keuken.
50 Kamers en Salons.
Kamer met Dejeuner f 2.25.
Pension voor langer verblijf zeer billijk.

Grootste Keuze.
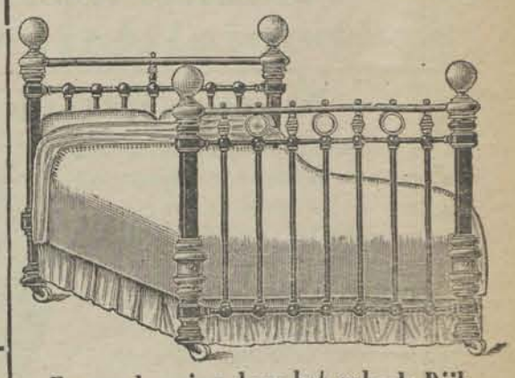
Franco levering door het geheele Rijk.
Th. A. A. SIMONIS,
Groenmarkt 34,
over de PRINSESTRAAT
DEN HAAG.

PRACHTIG
blijft 't haar bij alle weersgesteldheid door 't gebruik der
Amerikaansche Onduline
— Onschadelijk —
à 90 ct. de flacon verkrijgbaar bij:
JEAN MEIJER, Coiffeur, Passage 49—51, Den Haag.
HAARVERFKAMMEN.

St. Nicolaas, Indië.

Z. O. Z.

Indische Families

welke zich tijdelijk of voor vast in Nederland gaan vestigen, worden er in 't bijzonder op attent gemaakt, zich voor het **volledige** inrichten van huizen of **gedeelten** daarvan te wenden tot de Firma

D. VREDENBURG & ZONEN,

Hofmeubelfabrikanten te Zutphen.

Alles wat op het gebied van meubileering voorkomt, zoowel meubelen in elke verlangde stijl en houtsoort, als Gordijnen, Tapijten, Linoleums, Bedgoed, Ornamenten, Keukeninrichtingen enz. wordt **tegen de strengst concurreerende prijzen geleverd.**

Reeds honderde Indische Families geheel geïnstalleerd
waarvan vele attesten ter inzage.
Franco levering door geheel Nederland.
PLAATSING DER GOEDEREN wordt niet in rekening gebracht.
Schriftelijke garantie voor soliditeit.
PRIJSCOURANT en TEEKENINGEN worden op aanvrage franco toegezonden.
Alle eikenhouten meubelen zijn van massief wagenschotshout vervaardigd en uitstekend geschikt om naar Indië mede te nemen.

Thee.
Koffie.
Mokka.
Gember.
Soja.
Chutney.

Theesalon.

VAN VEEN & Co.,
33 PLAATS, 's-GRAVENHAGE.
Telefoon 981.

SCHEVENINGEN, 109, Badhuisstraat.
Telefoon 4161.

TENTOONSTELLING

VAN

Indische Kunstnijverheid

in de Gothische Zaal te 's-Gravenhage,
tegenover het Koninklijk Paleis in het Noordeinde.

GROEP III.

Indische Weefsels, Javaansche Batiks en Oud-Indische Meubels.

Geopend iederen dag van 10 ure v.m. tot 5 ure n.m.

Entree voor leden van OOST en WEST (persoonlijk) VRIJ.

Voor Niet-Leden van af 15 September:

DONDERDAGS . . . . . **50** cents.
ZONDAGS en WOENSDAGS **10** cents.
Alle andere dagen . . . . **25** cents.

Voor leerlingen van onderwijsinrichtingen alle dagen **10** cents.

De tentoonstelling is Zondags geopend van *12—5* ure.

De uitgebreide CATALOGUS kost aan de bezoekers der Tentoonstelling f 0.30, in den handel, buiten het lokaal gekocht f 0.50.

Allan & Co.

Koninklijke Nederlandsche
Stoom-Meubelfabriek.
Magazijnen ter Meubileering.
Meubelen,
Tapijten, Gordijnstoffen etc.
DEN HAAG:
HOOGSTRAAT 16.
Rotterdam. **Utrecht.**

E. J. F. VAN DISSEL & ZONEN,

EINDHOVEN.

FABRIEK van
LINNEN TAFELGOEDEREN enz. enz.

Inrichting voor het maken, borduren en festoneeren.
SPOEDIGE AFLEVERING.
PRIJSCOURANTEN alsmede ruime keuze van STALEN en MODELLEN,
worden op aanvrage franco toegezonden.
AGENTESSEN GEVRAAGD
met relatiën onder den gegoeden stand.

Magazijn „HET ANKER",
Veenestraat 49, Den Haag.

Indische Uitrustingen
voor DAMES en HEEREN,
in alle Prijzen.

BANKETHAMMEN. CERVELAATWORST.

Spekslagerij

Firma J. J. M. PERMENTIER,
Korte Poten 25, Den Haag.
Gelardeerde Kalfslever.

Malsche Rookvleesch. OSSENTONG.

F. H. BOTHE,

21, VEENESTRAAT — DEN HAAG.
SPECIALITEIT IN
GEKLEURDE, ZWARTE en CRÊME STOFFEN.
Nouveaute's voor elk seisoen.
STEEDS GROOTE ASSORTEMENTEN. BILLIJKE PRIJZEN.

Pianolessen.

Ondergeteekende houdt zich beleefd aanbevolen tot het geven van **Pianolessen,** zoowel aan eerstbeginnenden als aan meer gevorderden, ook van **Ensemblelessen.**

HENRIETTE WOLTHERS,
te 's-Gravenhage.
Informatiën te bekomen bij Mevr. E. KUNST-HEYNNEMAN, Weimarstraat 91, *den Haag.*

C. HOYNG,

Den Haag. -- Utrecht.

Geïllustreerde Prijscouranten worden **gratis op aanvrage** toegezonden.

ECHT CHINEESCHE THEE,
speciaal aanbevolen aan Indische familie's.

L. LANGE,

23 Wagenstraat, 's-Gravenhage,
TELEPHOON No. 659.

Sigaren in alle soorten en prijzen.
Doelmatige verpakking voor de tropen.
Specialiteit voor Export.

ERNEST CASSUTO

Tandarts,
PIETER BOTHSTRAAT No. 1,
BEZUIDENHOUT,
Den Haag.
SPREEKUUR dagelijks van **1** tot **5.**

Stoomvaart-Maatschappij

„ROTTERDAMSCHE LLOYD"

Maildienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië
in verbinding met de diensten der
Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam.	van Marseille.	te Port-Said.	te Padang.	te Batavia.
Sindoro *	19 Oct.	31 Oct.	5 Nov.	25 Nov.	27 Nov.
Merapi	2 Nov.	14 Nov.	19 „	9 Dec.	11 Dec.
Salak	16 „	28 „	3 Dec.	23 „ 1902	25 „ 1902
Lawoe	30 „	12 Dec.	17 „	6 Jan.	8 Jan.
Ardjoeno	14 Dec.	26 „ 1902	31 „ 1902	20 „	22 „
Soembing	28 „ 1902	9 Jan.	14 Jan.	3 Febr.	5 Febr.
Gedé	11 Jan.	23 Jan.	28 „	17 Febr.	19 Febr.
Oengaran	25 „	6 Febr.	11 Febr.	3 Maart	5 Maart

* Dubbel schroefstoomschip. 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.

De Hoofd-Agenten: **Ruys & Co.,** *Rotterdam.*
De Agenten: **Courier dit Dubekart & Co.,** Anna Paulownastraat 1 *d*, *'s-Hage.*

Gezondheids Wol

is de doelmatigste onderkleeding voor iederen heer die zich niet onnoodig dik en toch voldoende warm wil kleeden.

Het weefsel is elastisch en vooral poreus.

Veroorzaakt geen gevoel van jeuk of prikkeling.

Absorbeert de uitwaseming gemakkelijk en houdt de huid droog, zelfs bij sterk transpireeren.

De weldadige uitwerking van het woleffect ondervindt men reeds bij de eerste proef.

Aanbevolen door tal van medische autoriteiten.

BORSTROKKEN.

Klein.	Middelgroot.	Groot.	Zeer groot.	Extra groot.
95 cM.	100 cM.	105 cM.	110 cM.	115 cM.
Borstomvang	Borstomvang.	Borstomvang	Borstomvang	Borstomvang
f 3.75	f 4.—	f 4.25	f 4.75	f 5.50

ONDERBROEKEN.

Klein.	Middelgroot.	Groot.	Zeer groot.	Extra groot.
95 cM.	100 cM.	105 cM.	110 cM.	115 cM.
Ceintuurw.	Ceintuurw.	Ceintuurw.	Ceintuurw.	Ceintuurw.
f 4.25	f 4.50	f 4.75	f 5.25	f 5.75

DEN HAAG,
LANGE POTEN 2—4.

SACHS & Co.

G. KERNER & Co.

PRIJSCOURANT
GRATIS en FRANCO.

Indië - St. Nicolaas.

Wij berichten de **ontvangst** van eene fijne collectie **LUXE-ARTIKELEN** en **SPEELGOEDEREN, geschikt voor Indië.**
Verpakking geschiedt *gratis*, onder garantie van gave overkomst.

TRADING Co. LATE
PERRY & Co.,
Den Haag, Hoogstraat 6.

Abonnement voor niet-leden.

Ondergeteekende verklaart zich te abonneeren op het Koloniaal Weekblad orgaan der Vereeniging „OOST en WEST" à *f* 2.— per jaar.

Naam: *Woonplaats:*

Verzoeke dit biljet na invulling uitteknippen en aan de Uitgevers van dit blad, Haagpoort 4, den Haag te zenden.

Ondergeteekende .....

wenscht $\frac{\text{Donateur-trice}}{\text{Lid}}$ *te worden van de Vereeniging* „Oost en West" *tegen betaling eener jaarlijksche contributie van f* ..... *of door eene gift in eens van f* .....

Handteekening en volledig duidelijk adres.

.....

.....

NB. Contributie van *f* 5 of gift in eens van *f* 100 voor **Donateurs.**
Voor **Leden** contributie tot een minimum van *f* 1.— 's jaars.
Om 't orgaan te ontvangen moet men minstens *f* 1.50 's jaars betalen.
Doorslaan wat men niet wil.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.

N°. 18. Donderdag 10 October 1901. 1ste Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD.

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland *bij vooruitbetaling* . *f* 2.00
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 3.00
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.10
Men abonneert zich voor minstens zes maanden ingaande op den dag der eerste toezending **f 1.—**

Prijs der advertentiën.

Per regel . . . . . *f* 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . - 0.09
» » » 1000 » . - 0.08
» » » 3000 » . - 0.07

REDACTIE: De 4de Commissie, aan welke de verspreiding van populaire kennis omtrent Oost- en West-Indië is opgedragen.

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie", en gezonden aan den Heer G. E. V. L. VAN ZUYLEN, *Voorzitter der Redactiecommissie*, **7a Heerengracht**, of den *Secretaris*, Mr. G. VAN SLOOTEN Azn., **43 Conradkade**, beiden Den Haag.

Voor de Administratie en Advertentiën wende men zich tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" **Haagpoort 4**, Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Het hoofddoel der Vereeniging is:
Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.
De Vereeniging vestigt overeel mogelijk, zoowel in Europa als in Indië, afdeelingen, die te zamen met het hoofdbestuur dit doel trachten te bereiken.
Om lid te worden, kan men zich persoonlijk of per briefkaart aanmelden bij een der afdeelingen of aan het bureau in den Haag Heerengracht 4, dat iederen dag, behalve Zon- en feestdagen, van 10—12 en van 2—4 ure open is.

„Voor den Inlander"

Van Mevrouw V. O. te Utrecht f 7.50.
Van C. v. H. den Haag f 3.00.
Van B. den Haag f 1.00.

WEEKOVERZICHT.

De nieuwe meerderheid in de Tweede Kamer heeft zich in deze week van haar strijdbare zijde doen kijken bij de samenstelling van de voordracht voor een lid van den Hoogen Raad. Het was daarbij eigenaardig om te zien, hoe de linkerzijde nog geheel onvertrouwd is met het denkbeeld van in de minderheid te zijn, en hoe slecht haar de rol van mindere nog afgaat. De tallooze wrevelige opmerkingen en verwijtende aanklachten allerwege in de liberale pers aangetroffen, zijn, nu toch de Tweede Kamer slechts gebruik maakte van een volkomen wettige bevoegdheid in een betrekkelijk weinig belangrijke zaak, zeer geschikt om eens te worden vergeleken met den toon der oppositiebladen van voorheen.

Overigens is er weinig nieuws van het Binnenhof gekomen. En nu wij uit den aard der zaak ten opzichte van de puur Nederlandsche huispolitiek een zoo neutraal standpunt hebben in te nemen, valt er omtrent het weinigje, dat er nog aangaande de werkzaamheden van regeering en parlement vernomen werd, beter te zwijgen dan te spreken. Wanneer speciaal voor Indië belangrijke onderwerpen aan de orde worden gesteld, zal eene beschouwing dienaangaande in ons blad niet ontbreken, doch voor zoover het geldt belangen, waarvoor ginds niets behoeft te worden gevoeld, meenen wij slechts de gewichtigste blootelijk te moeten vermelden, de minder belangrijke eenvoudig te passeeren.

Wezen wij in een vorig overzicht reeds op de jongste gebeurtenissen in Voor- en Midden-Azië, als zeer beduidende voorteekenen van naderende gewichtige zetten op het politiek schaakbord, in deze dagen is door den dood van den Emir van Afghanistan de toestand nog ingewikkelder geworden. Alle voorvallen, zoowel in Perzië, als in dit aangrenzende rijk, zijn tegenwoordig voor Rusland en Engeland aanhechtingspunten voor hunne politieke spinnewebben. Zonder nog direct een aanval op Voor-Indië in den zin te hebben, (waarvan de mogelijkheid ook van Russische zijde niet het minst wordt betwijfeld) is het aan deze kusten in de eerste plaats, dat het Czarenrijk zijn ijs-vrije Oceaanhaven zoekt. En het is juist hier, dat Engeland zoo'n vreemde oorlogshaven wel 't minst gaarne zou zien. Want in de Perzische golf wenscht het voorloopig de macht in handen te houden en heeft het nog menig plan ten uitvoer te leggen. De beweging tegen El Koweit is daarvan het laatste uitvloeisel. Wat daar eigenlijk te doen is geweest en nog aan 't handje is, kan nog niet als volkomen opgehelderd worden beschouwd, voor zoover men echter uit de tegenstrijdige berichten iets kan opmaken, schijnen de Engelschen van een locaal opstootje gebruik te hebben gemaakt om, terwijl de Sultan zelf met Frankrijk de handen vol heeft, zich in de Turksche zaken te mengen en een volgens het bestaand recept voorbereid protectoraat over vreemd eigendom zich te verzekeren. Wel wordt dit laatste nu weer tegengesproken — wellicht zijn den vos de druiven te zuur geweest — maar, dat het er op aangelegd was, om uit de troebele Turksche wateren nog een zoet vischje op te halen, is boven twijfel verheven.

De laatste dagen zijn voor de Turksche regeering wel vol zorgen geweest. Het geschil met Frankrijk toont geen neiging tot oplossing en daar de Porte alleen dan door de Franschen met rust gelaten zal worden, wanneer er geld, heel veel geld betaald is, schijnt een aangename verstandhouding met 't oog op de totale afwezigheid van het in dit geval vredestichtend goud uit de Turksche schatkist, nog zeer verre. De laatste nota van Frankrijk verschilt niet veel van een ultimatum of van een deurwaardersbriefje, terwijl een financiëel vakman, de directeur der Ottomaansche Bank te Parijs, naar Konstantinopel is vertrokken, om den Sultan de geldkwestie nog eens precies uit te leggen en hem te vertellen, hoe hij wellicht aan geld kan komen. Echter, de vrijgevigheid is op dit gebied niet groot en in onderhandelingen met Turkije is 't altijd geweest „niets voor niets."

Nog is in verband met deze historie het gerucht opgedoken, dat Rusland bereid zou zijn Turkije te helpen met een flinken duit. Het zou daarvoor verkrijgen, dat de Turken het Russisch-Boelgaarsch contract goedkeurden, en zou de haven Boergas aan de Zwarte Zee mogen bezetten. Heel waarschijnlijk klinkt het niet, daar dan Rusland de macht op de Zwarte Zee geheel in handen zou hebben en in staat zou zijn, om op elk oogenblik een „coup de main" op Constantinopel te wagen. Wanneer trouwens zulk een bevoordeeling van Rusland alleen uit een verhouding van schuldeischer en schuldenaar zou voortspruiten, dan ware ongetwijfeld de Czaar reeds langen tijd meester in de Turksche Hoofdstad.

Ook in Europeesch Turkije zijn de wolken niet van de lucht. Nu verneemt men weer, dat een aanzienlijk Albaniër, Medam-Bey, de vaan van den opstand in zijn land heeft opgeheven en dat vele volgelingen aan zijn stem hebben gehoor gegeven. Bij Janina zou het reeds tot een treffen zijn gekomen. Waarlijk de Padishah is in deze dagen niet te benijden!

Na allerlei schrikkelijke oorlogsberichten komen er van onze Amerikaansche naburen, de Venezulanen, weer heel andere tijdinen tot ons over. Uit mededeelingen, door den consul van Venezuela gedaan, blijkt, dat de berichten over de verwikkelingen tusschen dien Staat Columbia in de Amerikaansche bladen, zooal niet geheel bezijden de waarheid, dan toch zeer overdreven zijn. Venezuela wil geen oorlog voeren met Columbia, want Venezuela is een volkomen vredelievende Staat, zegt de consul. Er bestaan wel verwikkelingen, doch die zijn van zeer weinig beteekenis.

In Columbia is eene revolutie uitgebroken, om de clericale Regeering te vervangen door een liberaal bewind. In Venezuela, niet bij de Regeering, maar bij het volk, vinden die pogingen der Columbische liberalen steun. Ten einde het invoeren van wapenen en het trekken van Venezolanen over de grenzen van Columbia te beletten, heeft de Regeering te Bogota langs de grenzen troepen opgesteld; en in antwoord daarop heeft de Regeering van Venezuela ook van haar zijde troepen gezonden naar de grenzen.

Ook de berichten over de banken in Venezuela worden door den consul tegengesproken. De bronnen, waaruit al deze verhalen voorkomen, zijn steeds van Amerikaanschen oorsprong. Speciaal de New-Yorker bladen zijn sterk in het uitdenken van ijselijke bijzonderheden. De consul schrijft die toe aan de zucht der Vereenigde Staten, om zich meester te maken van den Isthmus. Daartoe wil de groote Republiek oneenighied zaaien tusschen de beide Zuid-Amerikaansche Staten, ten einde in troebel water te kunnen visschen.

Hoezeer het mogelijk is, dat de Vereenigde Staten machts-uitbreiding ook over het Zuid-Amerikaansch vasteland wenschen, komt ons toch deze opvatting der zaken wel wat ongeloofwaardig voor. We zien toch, dat voor zoover de Vereenigde Staten invloed op den Isthmus beoogen, zij niet in de eerste plaats met Columbia of Venezuela te maken zouden hebben, terwijl trouwens de desbetreffende overeenkomsten reeds zijn gesloten of althans binnen kort tot stand zullen komen. Wat door Noord-Amerika wél gevreesd wordt, is de herleving van het Spaansche Zuiden, door een fusie der verschillende kleine republieken tot een machtigen grooten Staat, en wanneer de noordelijke republiek tusschen de Zuidelijke Staten aan 't stoken is, dunkt 't ons waarschijnlijker, dat het met het doel geschiedt de tegenwoordigen toestand van verdeeling te handhaven. Overigens is in die Staten de brandstof altijd zoo opgehoopt en licht ontvlambaar, dat er niet veel toe noodig is — de kleine eerzucht van een locale beroemdheid is voldoende — om ook zonder buitenlandsche kuiperij, het land in vuur en vlam te zetten.

Waar de Engelsche regeering in andere werelddeelen zoo roekeloos met de rechten van anderen omspringt, schijnt zij in Zuid-Amerika nauwkeuriger rekening te houden met wat door derden reeds verkregen is, ook al zijn ze inwoners van zwakke Staten geweest. Wij lezen toch in de Staatscourant dat blijkens een bericht van onzen consul te Georgetown, de gouverneur van Britsch-Guyana bij proclamatie van 4 September j. l. ter kennis ven belanghebbenden gebracht heeft, dat hij voornemens is drie maanden na dagteekening der proclamatie de concessie in te trekken, die het Nederlandsch bestuur op 12 *Januari* 1793 aan Cornelis Boter heeft verleend. De intrekking dezer concessie, waardoor landen, gelegen aan beide oevers der Groote Creek, Essequébo-rivier en het eiland Mamriecoorie in het bezit van de regeering van Britsch-Guyana worden gebracht, geschiedt echter onder voorbehoud van de rechten, die derden op de bedoelde landen zouden kunnen doen gelden. Deze moeten, zoo mogelijk onder overlegging van bewijsstukken, hunne aanspraken binnen den voornoemden termijn schriftelijk en gemotiveerd indienen bij den Crown Surveyor te Georgetown.

„Tehuis" voor Javanen te Amsterdam.

Op de booten der Ned. Kon. Stoomv.-Mij., die een geregeld verkeer tusschen het Moederland en de Koloniën onderhouden, zijn tal van Javanen en Madoereezen, als bedienden, geplaatst. In die betrekking hebben zij het goed, wat betreft voeding, huisvesting, salaris, enz. Voor hun zedelijk welzijn kan de Maatschappij echter uiteraard geen zorg dragen. Waar zij voet aan wal zetten, zijn zij vrij om te gaan, waar zij willen. Dat is dikwijls noodlottig voor hen. Amsterdam bevat veel verleidelijks en zondigs, helaas! En onze Javaantjes komen dan ook dikwijls op plaatsen, waar zij, om er niet meer van te zeggen, vandaan moesten blijven.

Hen daar van daan te houden, hun onderling gezellig verkeer, gepaste afleiding te verschaffen, hen met Evangelie van onzen Heer Jezus Christus bekend te maken, ziet daar het doel van ons „Tehuis".

Ons „Tehuis" werd op 31 Aug. 1900 geopend en is gevestigd Mariniersplein 60, te Amsterdam, op korten afstand van het verblijf der Javanen van de Stoomvaart-Mij.

Er zijn twee kamers voor de Javanen disponibel. Ook is er gelegenheid tot logeeren voor Baboe's à f 1.50 per dag (slapen, eten, enz.)

Ons idiaal is een eigen gebouw te bezitten, practisch ingericht, voor ons doel geschikt. Daartoe roepen wij beleefd ook uwe hulp in. **Steunt ons met groote en kleine bijdragen.** Onze Penningmeester, de Heer *L. Kuperus* woont *Boerhavestraat* 5, *te Amsterdam*.

Voor den Haag en Omstreken is *Mevr. Wed. J. P. Esser-Hovy*, *Jan v. Nassaustraat* 52, bereid giften in ontvangst te nemen.

Oost-Indische berichten.

Wij beginnen ditmaal ons overzicht met hetgeen enkele bladen genoemd hebben „de Indische Troonrede" d. i. het antwoord, dat op den jaardag van H. M. de Koningin, door den Gouverneur Generaal wordt gegeven aan den Vice-president van den Raad van Indië, wanneer deze hem namens de civiele en militaire ambtenaren en tevens ook namens de gansche bevolking, de voor Hare Majesteit bestemde gelukwenschen komt aanbieden. Volgens het gebruik

---

FEUILLETON.

De inlandsche maatschappij.

(Vertaling uit CHAILLEY-BERT: Java et ses habitants).

SLOT.

Ik heb de hoofdelementen van de ziel des Javaans ontleed. Thans wensch ik U hem als één geheel aan te toonen, in zijn alledaagsch leven, zooals hij zich aan den voorbijganger voordoet, zooals hij denkt in werkelijkheid te zijn. Daar ge hem zoo eenvoudig, zoo goedig vindt, zoudt ge niet zeggen, dat hij stof levert tot eene zielkundige studie. Zijn godsdienst is lauw, zijn moraliteit laag bij den grond, zijn wil traag en zijn geweten ruim, maar iemand van zoo'n weinig ingewikkelde natuur, die een primitief leven leidt, heeft alle dag geen behoefte aan geweten, wil of moraal, God houdt zeker rekening met zijn goedheid, zijn eenvoud; waarom zouden de menschen strenger voor hem zijn. Laten wij met hem de rijstvelden (sawa's) betreden. Daar brengt hij een deel van zijn leven door. Hij komt er om den grond te bewerken en te besproeien, om te zaaien en over te planten, te wieden, te maaien. En als de rijst gesneden is, komt hij terug, om de polowidjo (tweede gewas) — wat onze landbouwers tusschengewas noemen — te planten. Men is in den oogsttijd, de padi is rijp; men heeft ouders en vrienden gewaarschuwd en op een goeden morgen ziet men een heel troepje een inval doen op het veld. Geen donkere, blauwe kielen, zooals bij ons, geen somberkleurige merinos of fletse linten, maar schitterende kleuren, rood, groen, rose, hel, schitterend, vurig en eene varieteit van weefsels: flanel, satinet, katoen, mousseline, zijde. Wat er ontbreekt, dat is afwisseling gelaatskleur, en haar. Een heel enkel wit hoofd ziet men er tusschen, of eigentlijk grijsachtig, van die twijfelachtige nuance, die wij peper-en-zoutkleurig noemen. Waar blijven de blondinen, de brunetten, met hare blauwe, grijze, zeegroene, of donkerblauwe oogen? In Europa waardeeren wij niet genoeg het betooverende van zulk een rijke kleurmengeling. Nu verdeelt men het werk. Hier gebruikt men geen zeis of sikkel, maar een mes van een zonderlinge vorm, een halve maan van staal tusschen twee bamboezen latjes, ze gaan er zoo handig mee om, dat ze het winnen van de maaiers. Geen gebogen rug; de rijst wordt niet gelijkgronds gesneden. Deze nederige Javanen, die vlug gereed zijn om de knie te buigen, hebben er een afkeer van den rug te plooien bij het padi-snijden. Zij strekken den arm uit, grijpen den halm, snijden dien af en laten in den grond een stoppel van ongeveer 2 voet zitten. De groepjes zijn reeds van te voren gevormd. Die dagen hebben eene sociale beteekenis: de sawa is voor hen, wat voor ons de opera-comique is, de oogst onze winteravonden. Daar ontmoeten de jongelui en de jonge meisjes elkaar; lang vooruit denkt men er aan, men verheugt er zich op, men berekent de gevolgen daarvan. (De ouders helpen een handje mee en verwijderen zich met opzet); zij kijken elkander in de oogen, raken elkaars handen aan en de harten ontvlammen ..... Kom er gerust bij en vrees niet ze af te luisteren: wat zij elkander te zeggen hebben, mag worden gehoord. Geen kwestie van platte aardigheden of gemeene toespelingen. Men kan zeker zijn, dat een Javaan, die zich waagt aan liederlijke praatjes, met Europeanen moet hebben omgegaan. (*) Eene Javaansche vrouw, die cynische gesprekken houdt, is ongetwijfeld de maïtresse van een Europeeschen soldaat. Wij hebben haar geleerd, wat „schaamte" is; vrouwen en meisjes loopen ongekunsteld en onbezorgd met de kabaai van voren open, haar bloote hals is geen teeken van schaamteloosheid, evenmin als van poging tot verleiding, maar zoodra zien zij een blanke of onmiddelijk bedekken zij zich. Uit onze oogen spreekt te veel nieuwsgierigheid en begeerte.

Deze landelijke jeugd, ter nauwernood de kinderschoenen ontwassen, is een en al frischheid en onschuld. Maar dat duurt slechts heel kort. De vijand is op de loer: een planter in de binnenlanden, een onderofficier, die het kazerneleven vaarwel heeft gezegd, een controleur, die slecht tegen het eenzame leven bestand is, om niet te spreken van haar eigen rasgenooten, die haar van de Europeanen erven, als ze deze niet zijn vóór geweest. Eenige kleine geschenkjes, een blinkend versiersel, een belofte, die haar prikkelt en het meisje verlaat hare ouders. Eerst wat verlegen, en zeer bedeesd uit eerbied voor den blanke, legt ze al heel spoedig die gemaakte manieritjes van een argeloos jong meisje af; zij tooit zich, schikt zich op, koketteert, wordt veeleischend, eigent zich het beheer der geldzaken toe, en maakt een slaaf van hem, die meent haar meester te zijn. Menig bescheiden inkomen is onder haar beheer doorgebracht. De teedersten onder haar hechten zich aan haren meester, en hopen, dat als zij moeder wordt, zij aan den vader zullen verbonden blijven. Maar haar heer en meester weet er wel raad op, als de natuur hem niet helpt, dan zet hij de moeder op straat en een sinjo of nonna te meer bevolkt het gouvernementsweeshuis, de nonnenkloosters of de dessa, die den basterd leeren zal Holland te haten.

Onderwijl heeft de zon niet stilgestaan, ze heeft nu het zenith bereikt; een groote bres is in de sawa merkbaar: tallooze bosjes liggen opgestapeld, die over bamboestokken gehangen, door de mannen heden avond naar de schuur worden gedragen of in schelven op elkander worden gehoopt. Het zweet gutst hen van het voorhoofd, het rustuur is aangebroken; men gaat in de schaduw zitten, men eet, slaapt of babbelt; of wel een der onderen vertelt een legende. Wilt ge de Javaansche vertaling hooren van Oedipus en Jocaste? (*)

Niet ver van Bandong, bij de Tankoeban Prahoe leefde een kind, wiens geboorte een wonder was. Hij was de zoon van een hond en een maagd. Zijne moeder, die zelf nog een kind was, beschaamd over zijn afkomst en toch trotsch op zijn schoonheid, aanbad hem en behandelde hem toch ruw. Op een dag sloeg zij hem om eene kleinigheid met een steen zoo hevig tegen het hoofd, dat dit gekwetst werd en hevig bloedde. Toen het kind verbonden was, liep het weg en verscheen niet weer. Tien jaren lang dwaalde hij rond. Zijn gezicht was één glans, zijne stem melodieus, als hij sprak kwam men geheel onder zijne bekoring, hem te zien was een genot. Als hij verscheen boden de jonge meisjes hem hare harten aan, de vaders hunne bezittingen, de dessa's wenschten hem het gezag in handen te leggen, maar hij dacht niet aan hen; hij dacht aan zijn moeder, zonder evenwel er toe te kunnen besluiten naar haar terug te keeren. Bovendien stond het huis er niet meer.

Evenals de zoon de moeder steeds voor oogen had, evenzoo was de moeder steeds vervuld met de gedachte aan

---

(*) Dan toch zeker met Europeanen van min gehalte, zooals men ze dikwijls vindt onder matrozen en soldaten. EK. H.

(*) De oorspronkelijke legende is langer en ingewikkelder als hierboven omschreven.

brengt de Vice-president enkele voorname punten in bespreking, die den Gouverneur-Generaal de gelegenheid geven, om ze in zijn antwoord toe te lichten, er tevens bijvoegende, alles wat hij verder merkwaardig en passend acht om den volke te verkondigen.

Wij hebben die **Troonrede** jaren achter elkander mêe aangehoord en er nooit veel bizonders in gevonden, het verwondert ons dus niet zoo erg, dat ze ook dit jaar niet heeft voldaan aan de eischen van hen, die een duidelijke voorstelling verwachtten van den actueelen economischen en staatkundigen toestand der Kolonie en een flink en krachtig exposé van hetgeen de Regeering denkt te doen, om moeielijkheden uit den weg te ruimen en verbeteringen in te voeren.

In de inleidingsspeech van den Vice-president vinden wij dan ook al heel weinig nieuws, doch het verheugde ons, dat speciaal werd melding gemaakt van het feit, *dat de vrouw van den pretendent-Sultan* zich hier onlangs bij den Gouverneur van Atjeh had aangemeld. In zijn antwoord heeft de Gouverneur-Generaal van dit bezoek niet gerept, maar wij mogen daaruit niet afleiden, dat geene voor ons nuttige gevolgen daarvan worden verwacht. Waar men diplomatieke handelingen zou op 't oog hebben, is zwijgen goud.

***

Een tweede belangrijk punt is dat, waarbij over den **economischen Toestand** van Java en van de Buitenbezittingen werd gesproken. Wat de laatsten betreft viel niets bizonders te vermelden, dan een minder voordeeligen oogst in Deli, doch wat Java aangaat, somde de vice-president de oorzaken op, die er zijns inziens toe hadden geleid, dat *de economischen toestand van de bevolking van vele streken van het eiland verre van gunstig is.* Voor „Oost en West" en ook voor K. v. B., die ons in een vorig nummer de vraag heeft gedaan of er nog altijd hulp voor den Javaan noodig is, was het antwoord hierop van den Gouverneur-Generaal zeer merkwaardig. „Terwijl", zoo zeide Z. E. „reeds op verscheidene plaatsen voor de „inlandsche bevolking *hulp van landswege noodig „bleek en nog noodig zal blijken,* zullen eveneens „nog maatregelen moeten genomen worden, om de „noodlijdende koffiecultuur ter hulpe te komen."

***

Omtrent hetgeen te **Djambi** gebeurt en verder gebeuren zal, zijn wij niet veel wijzer geworden. De V. P. deelde de oorzaken der troebelen mêe; de onwil van den ex-sultan Taha, om zich te onderwerpen, de bezetting van Moeara Tambesi, het voorloopig in handen nemen van het bestuur door den Resident; het opstootje te Soerolangan en de beschieting onzer nieuwe vestiging. Hij sprak echter niet van een militaire expeditie, maar alleen van het „wat versterken van onze troepenmacht in die streken."

De G. G. noemt daarentegen Djambi en Atjeh op ééne lijn, als gewesten, waar rust en orde zijn gestoord; „hoe de toestand zich verder in Djambi zal „ontwikkelen ligt in het duister." Door het verzet van Taha en de onwil der voorname hoofden, om na diens aftreden medewerking te verleenen, om op regelmatige wijze tot een goed sultansbestuur te geraken, moest de leiding van zaken wel door het hoofd van het gewest in handen genomen worden en was het daarna een vereischte, om aan dezen *de middelen te verschaffen om zijn gezag zoo noodig met kracht te doen gelden.* Men hoopt, door de medewerking van een goedgezind deel van de bevolking der bovenstreken spoedig tot een geordenden toestand te geraken, maar of men zal aansturen op eigen gezag, of op het doen kiezen van een nieuwen sultan, werd door den G. G. niet gezegd.

***

„Ter verbetering van den economischen toestand „der bevolking wordt overwogen op welke wijze **het „verschaffen van landbouwcrediet** aan haar zou „kunnen geschieden en bestaat de wensch de **pand-„huispacht af te schaffen**. In verband met dit „laatste wordt een proef genomen met een pandhuis „in eigen beheer."

Men verheuge zich echter niet te spoedig op de aanstaande invoering dier beide voor den inlander op Java vooral, zoo hoogst nuttige, ja zelfs hoog noodige maatregelen, als ze namelijk den lande geld zullen kosten, want reeds bij het begin Zijner rede zeide de G. G. het volgende:

„Terecht is er door u op gewezen, dat wij een in „vele opzichten moeilijken tijd beleven, dat ook in deze „gewesten nieuwe behoeften zich op allerlei gebied „openbaren en een streven naar verandering en her„vorming onmiskenbaar is.

„Bestaat bij de Regeering de ernstige wil, om aan „die behoeften en aan dat streven, waar het in de „goede richting wijst, tegemoet te komen, bij de uit„voering van hetgeen zij zou willen doen, stuit zij op „talrijke bezwaren, op vele moeilijkheden, waaronder „zeker niet in de laatste plaats genoemd kunnen worden „die, voortvloeiend uit **het gebrek aan de noodige „geldmiddelen**. Immers voor de bevrediging van onze „onvervulde wenschen en de totstandkoming der ge„wenschte verbeteringen, moeten bijna zonder uitzon„dering eischen — en soms zelfs zeer hooge — aan 's „Lands kas gesteld worden en al zal nu, dank zij „vooral de hooge tinprijzen en den voorraad van dat „metaal, die nog beschikbaar was, de rekening over „het jaar 1900 voor het eerst sedert 1893 weder ver„moedelijk met een overschot sluiten, in geenen deele „mag er op gerekend worden, dat dit en volgende „jaren even bevredigend zullen uitvallen.

„Verschillende uitstekende maatregelen worden voor„gesteld, *die echter achterwege blijven*, omdat zij finan„cieel onbereikbaar en onuitvoerbaar zijn. Zal men bij „een vergelijking van den algemeenen toestand, of wel „van een of anderen tak van dienst hier te lande met „dien in Europeesche staten niet in onbillijke beoor„deelingen vervallen, dan dient altijd in het oog ge„houden te worden, dat de beschikbare middelen in „verhouding tot de sterkte der bevolking en de uit„gebreidheid van het grondgebied hier zooveel gerin„ger zijn."

Enkele Indische bladen, die de troonrede bespreken zijn met die ontboezeming niet erg ingenomen. Naar hunne opvatting, die ook de onze is, behooren onze Indische eilanden door hunne ligging, hunne vruchtbaarheid en hunne onderaardsche schatten *tot de rijksten der wereld* en heeft ook de geschiedenis het bewijs geleverd, dat ze dit zijn. Spoorwegen, havenwerken en andere inrichtingen van algemeen nut werden, in de laatste jaren nog, *uit de gewone middelen* bekostigd, terwijl tegelijkertijd de geldverslinder Atjeh, eveneens uit de gewone middelen werd betaald. En hoeveel geld is er besteed geworden ten bate van het Moederland? Met krachtige hand zouden zij willen zien, dat nuttige en noodige verbeteringen tot stand gebracht werden en dat door eene **financiëele scheiding**, gepaard aan eene billijke geldelijke afrekening met het moederland, de gelegenheid werd gegeven om buitengewone uitgaven te bestrijden uit buitengewone inkomsten of uit geldleeningen. Een achterlijk land, dat men tot ontwikkeling wil brengen, kan ook, al is het nog zoo vruchtbaar en rijk van product, toch niet daarbuiten.

***

Van verschillende **nuttige besluiten** en **in uitvoering zijnde werken** werd door den G. G. gewag gemaakt. Het op voordeelige voorwaarden ter beschikking stellen van bouw- of tuingrond aan minder gegoede Europeanen, die daartoe in de termen vallen; het onderzoek naar den werkelijken toestand van de minder gegoede Europeesche Maatschappij in Oost-Indië met het doel om, als het noodig blijkt, nog andere maatregelen van landswege te nemen ten haren behoeve; de nieuw opgerichte cursus voor tropische ziekten, de opening der Wilhelminaschool met de daartoe behoorende vakschool; het maken van een aanvang met den aanleg van den spoorweg Tjipadelarang—Krawang; het plan om met kracht de hand te slaan aan de verbetering der haveninrichting en het in vollen gang zijn der **defensiewerken bij Batavia en Soerabaja.**

Niet algemeen is echter de instemming met de nieuwe periode van fortenbouw. Men herinnert zich te goed, hoe *de doode weermiddelen* ook in vroegere tijden van zeer problematiek nut schatten gelds gekost hebben. In 't Haagsche Vaderland van 6 en 7 October, komt een „oud-Hoofdofficier van het O. I. leger" op tegen de vestingplannen in O. I., waarvoor in 1902 op de begrooting ± f 6.000.000 zijn uitgetrokken. Wij zouden dit artikel, dat volkomen in onzen geest geschreven is, gaarne geheel in ons weekblad hebben overgenomen, maar de beperkte ruimte doet ons daarvan afzien. Een paar brokstukken er uit zijn echter voldoende, om onzen lezers te doen begrijpen, wat de schrijver wil:

„Het beste, het eenige middel voor de verdediging „van Java", zoo luidt het, „is en blijft toch een krach„tig veldleger, voor een veldtocht van genoegzamen „duur uitgerust, zooveel mogelijk in centrale stellingen „opgesteld, door een volledig spoorwegnet en goed „georganiseerd spoorwegvervoer in staat gesteld daar„heen te snellen, waar een vijand zou kunnen landen, „ten einde hem op te zoeken en te verslaan.

„Onze middelen zijn niet ontoereikend, om dat leger „zoo sterk te maken, dat het eenig vijandelijk expedi„tiekorps van zoodanige sterkte, als redelijkerwijze in „den Archipel kan verwacht worden, zou kunnen weer„staan. Alles, wat aan die sterkte ontbreekt, is door „geen doode weermiddelen goed te maken. Geen uit„gaven aan de laatste mogen ten koste van dat veld„leger komen, omdat dit om zoo te zeggen niet te sterk „kan zijn.

„Versterkingen om plaatsen als Batavia en Soerabaja „kunnen alleen dienen, om die plaatsen en ook niets „anders dan die plaatsen tegen een coup de main te „beveiligen. Zij kunnen niet verhinderen, dat de vijand „op zooveel andere plaatsen ter Noordkust van Java „landt, bv. te Semarang, waar hij alle ressources vindt, „welke de beide andere hoofdplaatsen hem aanbieden, „waar hij, uit een strategisch oogpunt, zelfs nog in „betere conditie is.

„Indien zulk een landing hem gelukt, zijn natuur„lijk alle moeiten en sommen aan de bevestiging van „de beiden andere hoofdplaatsen ten koste gelegd, een „pure perte geweest. Is men de uitdrukking „scha„delijke vestingen" in Indië vergeten?"

En iets verder:

„Waar een nieuwe Gouverneur-Generaal speciaal „wordt uitgezonden en hem wordt opgedragen, om het „nog steeds hangende en brandende vraagstuk van „Indië's defensie op te lossen, daar hadden wij gehoopt, „dat het vormen van een krachtig veldleger bij hem „op den voorgrond zou hebben gestaan. Thans zien „wij echter, helaas, geheel anders gebeuren. Gelden „worden gevraagd voor dure fortificatiën van proble„matiek nut, misschien schadelijk en men laat o. a. „de organisatie der infanterie, de ziel van het veld„leger, „nog een punt van onderzoek uitmaken". Onzes „inziens had juist dat in de eerste plaats moeten zijn „onderzocht en uitgemaakt."

***

Wij stappen nu van de O. Indische Troonrede af om nog 't een en ander mee te deelen, wat wij gevonden hebben in de O. Indische couranten van de afgeloopen week. Het eerste wat ons trof is vooruitgang op kunstgebied. Te Weltevreden (Batavia) is namelijk op 31 Augustus in de groote zaal van de vrijmetselaarsloge „de Ster in het Oosten" door den **Nederlandsch Indischen kunstkring** eene eerste **tentoonstelling van schilderijen** geopend. Wel nog op kleine schaal, maar toch zóó, dat de roep over smaakvolle inrichting algemeen is; een schilderij van den bekenden Raden Saleh, een portret van den luit. kol. de R. heeft de eereplaats. De tentoonstelling blijft een week open en wordt goed bezocht.

Nog drukker was het bezoek en groot de sympathie op den **80sten verjaardag** van den algemeen beminden en gewaardeerden kunstenaar **J. van Kinsbergen**, die gedurende ruim een halve eeuw zich in O. Indië's hoofdstad als musicus, decoratieschilder, kunstfotograaf en nog veel meer, verdienstelijk heeft gemaakt en vóór alles, dit kunnen verscheidene geslachten getuigen, steeds was een beminnelijk man. Algemeen was de vreugde over zijn benoeming tot Ridder van de Oranje-Nassau orde.

***

De meeste Indische bladen zijn er mee begaan, dat de eerste poging tot eene naar hun oordeel billijke **werkstaking** zoo treurig is afgeloopen. Door gemis aan eenheid onder de geëmploieerden der **N. I. S. M.** werd er niet alleen niets verkregen, maar de zoogenaamde belhamels de drie mannen, die de kat de bel aanhingen, hebben dit met hun ontslag moeten boeten. De Solosche correspondent van een Semarangsch blad, vreest voor erger en vermeent, dat er onder de vele bij de maatschappij dienende Indo's nog wel meer zijn, die erg zwak staan. Aan hun eigen gemis aan krachtig optreden hebben de Indo-Europeanen het te danken, zegt hij, dat zij door deze zaak meer verloren dan gewonnen hebben. En toch hadden zij recht tot klagen, voegt hij er bij, hoewel het veel vorderen voor een mager loon zijns inziens, bij de Staatsspoorwegen nog iets erger is.

Aan den Resident van Semarang was door de Indische Regeering een onderzoek naar de oorzaken der werkstaking opgedragen, maar ook dit heeft tot niets geleid.

***

Over het niet op den bij besluit aangewezen tijd invoeren van de **Opium-Regie** in de Residentie Batavia lazen wij eerst, dat dit de schuld zou zijn van den Resident, omdat hij niet in tijds de pacht had opgezegd. Volgens latere berichten luidt het nu echter anders en is centralisatie de oorzaak. Bij het opiumpachtdistrict Batavia behooren namelijk de Lampongsche districten en omdat deze nu niet tot Java kunnen gerekend worden, terwijl volgens besluit de regie slechts op Java kan worden ingevoerd, is men sedert geruimen tijd in correspondentie met het Haagsche Plein om overeen te komen, hoe daaraan een mouw zou kunnen worden gepast. Ons komt de tweede lezing al even weinig waarschijnlijk voor dan de eerste.

***

Een nog al zonderling klinkend bericht is, dat de **Zander toestellen** en het **Röntgen-apparaat** van het hospitaal te Weltevreden waren overgebracht naar dat te Tjimahi in de Preanger Regentschappen, omdat op laatstgenoemde plaats meer troepen in garnizoen liggen. Zou het werkelijk een feit zijn, dat er voor de verpleging van 't gansche leger maar **één Röntgen-apparaat** voor geheel Nederlandsch-Indie beschikbaar is?

Het is trouwens nog treuriger gesteld met de kans op 't verkennen der bewegingen van den *B. V.*, als hij ons een ongewenscht bezoek mocht komen brengen. Op nieuw vinden wij een klacht, dat men geen ballons heeft, om van uit de hoogte reeds op verre afstanden te kunnen waarnemen. Uit de Nederlandsche bladen had de militaire correspondent van 't B. Hbl. gelezen, dat er een commissie was benoemd van officieren, om de werking van den **ballon-captif** bij vreemde legers te gaan bestudeeren. Men schijnt er echter niet om te hebben gedacht, om voor die commissie ook een Indisch officier aan te wijzen. Hij schrijft verder 't volgende:

„Ben ik goed ingelicht en dit kan ik gelooven, dan „is de tegenwoordige chef van het wapen der genie „een bepaalde tegenstander van het gebruik voor oor„logsdoeleinden van ballons en hij moet zich in dien „geest ook reeds tegenover het militair departement „hebben uitgelaten.

„Maar afgescheiden daarvan, mag toch het eenige „jaren geleden te Batavia en te Atjeh genomen sukkel„proefje niet voor altijd doen afzien van de aanwen„ding van ballons.

„Zooals enkele zich misschien herinneren, is in het „begin van het laatste decennium der vorige eeuwen „te Batavia een soort van kermisklant geweest, die „met zijn ballon opsteeg en zich daarna van een aan „zienlijke hoogte met een parachute liet naar beneden „vallen.

„De ballon was van een zeer primitief maaksel en „zijn inrichting boezemde maar weinig vertrouwen „in, maar toch vond het legerbestuur het ding goed „genoeg om als ballon-captif aan een commissie uit „officieren samengesteld, te worden verstrekt, die uit „het luchtruim hadden na te gaan, wat van een in„disch terrein en van een zich daarin bewegende „troepenmassa was te zien.

„De commissie toog eerst te Batavia aan het werk. „Het weinig draagkracht bezittende ballonnetje werd „opgelaten in het infanteriekampement te Weltevreden „en zweefde een tijd lang boven de bruisende golven „van de onstuimig voortjagende, de kazerne in tweeën „verdeelende kali Silo en werd daarna zorgvuldig in„gepakt en naar Atjeh vervoerd om daar andermaal „de lucht in te gaan.

„Deze strapatzen liepen tot vreugde van de com„missie zonder ongelukken af, maar ik geloof niet, dat „de president, de majoor van den generalen staf, thans „consul-generaal te Hongkong, Haver Droeze, een waar „behagen in het ding stelde, ten minste van voorstel„len tot invoering van ballons bij het indische leger „is sedert niets vernomen.

„Al vele proeven zijn in Indië mislukt en daaronder, „die inderdaad met den meesten ernst waren onder„nomen, maar ik geloof gerechtigd te zijn, de ballon„proef een sukkelproefje te noemen, welks uitslag in „de toekomst zeker tot niets mag binden.

„Ik ga zelfs verder en meen te mogen beweren, dat „het indisch leger in niet minder mate dan een bui„tenlandsche krijgsmacht de ballons behoeft, niet alleen „voor de vervulling van haar taak tegenover een euro„peeschen vijand, maar ook om op alle eventualiteiten „tegenover een inlandschen tegenstander voorbereid zijn.

„Dit is een axioma, dat geen bewijs meer behoeft „en daarom moet ik het ten zeerste betreuren, dat de „Nederlandsche commissie er weder op is uitgegaan „zonder een vertegenwoordiger van het indische leger."

***

De **Indische Bond** krijgt een **eigen drukkerij**, die in de eerste plaats dienen zal om 't Bondsblad te drukken, dat nu f 12.000 's jaars kost. Verder zullen de werkplaatsen gelegenheid aanbieden tot het opleiden in het drukkersvak van jeugdige bondsleden of kinderen van leden.

Te Soerabaja is een **cursus** voor de **suikerindustrie** opgericht, die dienen moet om chemikers voor de fabrieken op te leiden en tevens om aan hen, die reeds bij de suiker werkzaam zijn of waren, gelegenheid te geven, hun chemische kennis te verbeteren en te vermeerderen.

Vooruitgang dus, al is het ook met te kalmen tred.

***

Omtrent de **cholera** zijn van meest alle kanten de berichten zeer bedroevend. Eene werkelijk vrij ernstige epidemie, die vooral onder de inlanders veel slachtoffers maakt, schijnt onze Oost te bezoeken.

Uit West-Indië.

Cacao. — De meeningen der planters over den napluk loopen nog al uiteen, doch heeft men hoop op een redelijken oogst, beter dan verleden jaar. In Augustus was de productie zeer gering, nog geen 2000 balen van 100 kilo.

Omtrent het resultaat der onderzoekingen van Prof. Went betreffende verschillende plantenziekten is nog niets met zekerheid bekend.

Suiker. — De kwantiteit der productie overtrof die der vorige campagne met 2 millioen kilo.

Ten gevolge der droogte was de kwaliteit niet zoo mooi. De marktprijzen zijn dalende; men noteerde 4 Amer. centen per pond.

De vooruitzichten der campagne, die 1 September is begonnen, staan zeer gunstig ten gevolge der goede weergesteldheid.

Goud. — De toestand dezer industrie bleef in de afgeloopen maand onveranderd.

Er is een buitengewoone rijke streek ontdekt aan den Franschen kant der Lawa, de grensrivier tusschen Fransch- en Hollandsch-Guyana.

Deze kreek, de Inini, levert voordeelen op, die aan het ongeloofelijke grenzen.

Niettegenstaande vele bezwaren, trekken er vele menschen heen.

Deze ontdekking moet eene aansporing zijn, om ook de terreinen aan de Hollandsche zijde der Inini, grondig te onderzoeken.

Daar de communicatie te water met bijna onovermkomelijke bezwaren gepaard gaat, is een spoorweg voor de exploitatie van het rijke Lawagebied zeer noodig, en is het te betreuren, dat dit vervoermiddel nog steeds op zich laat wachten.—

Coppename Expeditie. — Den 5en Augustus verliet de expeditie Paramaribo en kwam den volgenden dag in de Coppenamerivier aan, van waar zij per stoombarkas de reis vervolgde tot aan de vestigingsplaats van het groote opperhoofd der Boschnegers, alwaar men hoopte een zeker aantal dier negers in dienst te kunnen nemen, om op den verderen tocht behulpzaam te zijn, waartoe zij echter niet genegen waren, tenzij tegen zeer hoog loon. Dit gaf eenige dagen oponthoud en werd den 12den het kamp bereikt aan den voet der Raleighvallen, van waar den 15den de Volzberg aan de minst steile Z. zijde werd beklommen.

Van hier uit kreeg men een prachtig vergezicht en werden verschillende bergtoppen van pm. 600—1000 Meter hoogte waargenomen.

Van hier en van een op 5000 Meter Oostelijk gelegen top werden peilingen genomen op het omliggend gebergte, welke arbeid den 24sten was afgeloopen.

Bij het vervoeren der bagage naar boven had men echter met velerlei bezwaren te kampen.

De gezondheidstoestand der leden van de expeditie en ook die van de arbeiders laat niets te wenschen over

Het Parapattan Weezengesticht.

In dit nummer wordt eene advertentie opgenomen van den Generaal-gemachtigde in *Nederland* van het Parapattan Weezengesticht, den heer W. Cremer, tot aansporing van de oud-Indiërs in de eerste plaats, maar ook van anderen, die in het welzijn van O.-Indië belang stellen, om hunnen penning te offeren voor die zoo **nuttige instelling.**

Wij hebben haar jaren lang, gedurende ons verblijf in Indië als zoodanig gekend en meermalen hebben wij in ons dagelijksch leven en in onzen werkkring kennis gemaakt met mannen en vrouwen, flinke leden der maatschappij geworden, die steeds met dankbaarheid terug dachten aan de zorgen, die er aan hen waren besteed, aan de opleiding, die zij er hadden genoten.

En dat dit nog altijd zoo voortgaat bewijzen ons de laatste jaarverslagen, die vóór ons liggen.

Op ultimo December 1900 bedroeg het aantal pupillen 30 meisjes en 43 jongens.

Van dezen genoten 20 meisjes onderwijs op de openbare 2e lagere meisjesschool, 5 op de 2e gemengde Gouvernements lagere school, terwijl 5 meisjes, die de school verlaten hadden, in het gesticht door de Regentes voor het huishouden werden opgeleid. Van de jongens bezochten 2 de ambachtschool, kregen 35 onderwijs op de 2e gemengde Gouvernements lagere school, bezochten 2 jongens de Fröbelschool onder directie van Mej. Meisz en waren 2 jongens, die de school hadden verlaten, maar in het gesticht verpleegd bleven, werkzaam, de een in den handel en de ander, om het smeden te leeren.

Mevr. L. Zeijdel, onderwijzeres in nuttige en fraaie handwerken, gaf aan een meisje onderwijs in hand-

---

haren zoon. Moe van het wachten, had zij de woning ontruimd, voor de schimmen der voorouders rozen in een vaas gedaan, het huis gesloten en sedert doorliep zij het gansche land om hem op te sporen. Op een zekeren dag komt zij op een groote vlakte, die door een kring van bergen was ingesloten, daar ontmoet zij een man, die haar nadert, naast haar komt zitten, haar toespreekt en tegen haar glimlacht. Zijn glimlach is ééne liefkozing en zijne woorden ééne bede. Hij neemt haar bij de hand, trekt haar naar zich toe, buigt het hoofd en fluistert haar woorden in het oor, die haar het hart verteederen; hunne lippen raken elkander aan en zij verloven zich. Hij slaat zijn kleeren uit, wascht zich bij de bron en terwijl hij zich voor haar neervlijt, vraagt hij haar zijn haar te kammen. Terwijl zij nu, voor hem geknield zijn losse haar uitkamt, herkent zij op het hoofd het onuitwischbare lidteeken. De man, die haar lief heeft, is haar zoon.

Wat hadden de Goden met haar voor! Zij vlucht; maar hij grijpt haar en trekt haar met zich voort.

Toen vreezende hem iets te weigeren in zijne tegenwoordigheid zei ze: „Ik zal uwe vrouw worden, indien gij morgen vóór zonsopgang van deze vlakte een meer gemaakt hebt en van dezen boom een vaartuig, dat ons ver van de menschen voert". Daarop geeft hij de stroomen een anderen loop en doet de wateren neerstorten op de vlakte; hij doet de bergen waggelen en werpt ze in het dal; hij rukt de boomen uit den grond, werpt er vuur en ijzer; in het water stijgt en het vaartuig begint hol te worden. En nu komt de maan op.

De liefde zal de natuur overwinnen; nog eenige uurtjes, zijn wensch zal vervuld worden en de moeder zal de echtgenoote van haren zoon zijn. Zij smeekt de Goden haar te sparen en haar te inspireeren; zij verscheurt haar sluier in duizend stukken, die zij naar alle winden verstrooit, en zie! onder het schijnsel der maan schitteren de zilveren stukjes en vervullen de atmospheer met een helderen gloed. „Vaarwel, roept zij, gij hebt 't verloren: zie, de zon is opgegaan."

Na een dag van harden arbeid gaat men in troepjes terug naar het dorp. Geen geschreeuw, geen gezang. Aan hun wijze van loopen, zoudt ge niet gissen, wat de oogst hun heeft gegeven. Bij ons zingen maaiers of wijnlezers, al naar het geval, fanfare-liederen of een doodenzang. De Javaan neemt den schijn aan van een onverschillige.

Bedroefd of vroolijk, een ieder haast zich naar huis. Iedereen is ongeduldig om zijn schoven na te tellen en vooral om de kinderen terug te zien. Herinnert ge u, dat Thémistocles zijn zoon „den tyran van Griekenland" noemde? Er is geen Javaan, die niet meer of min onder de plak van zijne kinderen zit, vader en moeder bedienen hunne kinderen als slaven; de vader meer nog dan de moeder. Niets aandoenlijker, dan hem voor de deur van zijn hut het pasgeboren kindje op den arm te zien wiegen. Zijne oogen, gebaren, stem, uit alles spreekt teederheid.

Hij kust het kind niet (dat is geen usance) hij drukt het tegen zich aan en beruikt het. De jaren verminderen deze zorgvolle liefde niet. Wanneer het kind, een echte bengel geworden, het huis ontloopt, om in den tuin of op straat te spelen, dan vliegt de vader bij het minste gerucht, het galoppeeren van een paard, het rollen van den donder, dadelijk naar buiten om zijn oogappel te beschermen of gerust te stellen, voor hem beteekent leven = beven.

Die teedere vader is een beste echtgenoot. 't Is waar, dat de gewoonte van het land en de wet van den Islam hem onbeperkt gezag geven over zijne vrouw, maar de zeden verbreken, wat de wetten gemaakt hebben.

In die gezinnen, waar zelden een „mésalliance" voorkomt, leeft de vrouw naast den man, als zijns gelijke. Het Oosten is vol Blauwbaard-geschiedenissen; op Java houdt de vronw den sleutel van de geheimzinnige kamer. Zij is de huishoudster, de handelende persoon, de kassier; zij geeft uit, zij beveelt, zij regelt alles. Zie haar langs den weg loopen: ze heeft iets ingetogens over zich en toch het uiterlijk van eene vrouw, die haar eigen heer en meester is. Soms bedekt ze zich het hoofd met een soort sluier, wat aan de Italiaansche meisjes eene zachte uitdrukking in de oogen geeft; maar zij loopt met een onbedekt gelaat, de korte sarong, die de beenen onbelemmerd laat, en de handen op de heup geeft aan haren gang iets elastiesch. Ofschoon men zich in een Mahomedaansch land bevindt, is men duizenden mijlen verwijderd van de slaafsche vrouwen van den Islam. Men zou zeggen, dat het Christendom hier niet zonder invloed is gebleven. Inderdaad heeft het hier invloed, doch in zoo'n geringe mate, dat het tenauwernood merkbaar is.

Tot nog toe heb ik den Javaan getoond zooals hij is, aan zich zelf overgelaten. Later, in mijn dynamieke studie hoop ik hem te toonen onder westerschen invloed. Reeds zijn heel wat dingen veranderd; de Hollanders hebben op meer dan een punt hun stelregel: novus rerum nascitur ordo (er bestaat eene nieuwe orde van zaken) gewijzigd en omvergeworpen.

E. KUNST—Heijnneman.

werken en de heer H. Ch. Hoffman, employé bij de N.-I. Levensverzekering en Lijfrente Maatschappij gaf aan 5 jongens onderwijs in het boekhouden.

Er is echter om dit alles te kunnen doen geld, zelfs veel geld noodig en daarom is het, dat wij met volle overtuiging den lezers van ons blad aanbevelen en vooral aan hen, die aan Oost-Indië carrière of fortuin te danken hebben, om de edele pogingen van het Bestuur der inrichting te steunen. E. v. Z.

Opleiding voor ambtenaren van het Binnenlandsch Bestuur voor Nederlandsch-Oost-Indië.

(Ingezonden).

I.

Deze aangelegenheid is tot nu toe nog niet op eene wijze geregeld, welke de noodige waarborgen aanbiedt voor de geschiktheid van de bovenbedoelde ambtenaren voor hun aanstaanden werkkring.

In de eerste plaats moet het bij ieder weldenkend mensch verwondering baren, dat daartoe nog geen door den Staat opgerichte school bestaat, terwijl dergelijke inrichtingen niet alleen bestaan voor de opleiding van officieren, onderwijzers en onderwijzeressen, doch de aspiranten daarin kosteloos worden opgeleid en gehuisvest.

Officieren zijn in Nederlandsch-Indië zeker hoog noodig om de rust te bewaren, doch de ideale toestand van onze Koloniën is toch — zooals op Java — vrede, en alvorens andere scholen kunnen worden opgericht, moet toch eerst het Binnenlandsch Bestuur niet alleen bestaan, doch ook gevormd zijn uit daartoe geschikte personen.

Het kan dus eene noodzakelijkheid genoemd worden dat niet alleen van Staatswege tot de opleiding van de daartoe benoodigde personen eene afzonderlijke inrichting worde in het leven geroepen, doch ook, dat daarin alles worde gedoceerd, wat die ambtenaren voor hun aanstaanden werkkring dienen te weten.

Dat die opleiding tot en met de opheffing van de daartoe bestemde gemeentelijke inrichting te Delft — om niet te zeggen gebrekkig — dan toch onvoldoende was, zal iedereen, die zelve na die opleiding een ambtelijken loopbaan bij het Binnenlandsch Bestuur in Nederlandsch-Indië heeft doorloopen, toe moeten geven.

Om te beoordeelen in welke vakken in eene dusdanige inrichting college's moeten worden gegeven, moet rekening worden gehouden met den aanstaanden werkkring van die ambtenaren; en hieronder zal eene poging worden gewaagd zulks uiteen te zetten en de middelen aan te geven, die daartoe noodzakelijk zijn.

I. In de eerste plaats moet de Europeesche ambtenaar bij het Binnenlandsch Bestuur — reeds bij het begin van zijn loopbaan — de vertrouwde raadsman zijn, niet alleen van zijne inlandsche ambtgenooten, doch ook van de inheemsche bevolking. Hij moet niet alleen bij den aanslag van belastingen de strikste rechtvaardigheid in acht nemen, doch ook de toevlucht zijn van de inlandsche bevolking bij verongelijking of knevelarij door hare eigene hoofden; in één woord hij moet de aangewezen tusschenpersoon zijn tot handhaving van het recht van die bevolking tot vrije klacht, volgens het z.g. Regeerings-Reglement van N.-I., een der eerste plichten van den Gouverneur-Generaal.

Daartoe moet hij het vertrouwen van de Inlandsche bevolking winnen en dit doel is alleen te bereiken door grondige kennis van de inheemsche talen, die hij niet alleen moet verstaan, doch ook vlot moet kunnen spreken. Voor Java en Madoera, hoewel daar de Maleische taal als de officieële wordt aangenomen, is daartoe noodig de grondige kennis der Javaansche taal, aangezien deze — voor het grootste deel van die eilanden de meeest gesprokene is. Ook kennis van de letterkunde dier taal is niet alleen wenschelijk, doch ook noodzakelijk, omdat daaruit kan geleerd worden de oorsprong van de zeden en gewoonten van die bevolking; deze moeten door den ambtenaar van Binnenlandsch Bestuur ontzien en dit is alleen mogelijk door eene grondige kennis daarvan en van hun oorsprong. In plaats van de tot kort geleden in de onlangs opgeheven Indische inrichting te Delft gebezigde, door Europeanen uitgegeven en gecompileerde boeken, gebruike men daarom oorspronkelijk Javaansche werken, zooals de Pâramajôgâ en Poestâkâ-Râdjâ, beide geschreven door nu wijlen den letterkundige aan het Javaansche hof te Soerakarta, Radhen Rôï Ronggâ Warsitâ.

Kent men het Javaansch en Maleisch, dan zijn de overige inheemsche talen van Nederlandsch-Indië gemakkelijk aan te leeren. Voor zooverre daartoe docenten kunnen gevonden worden, zoude het echter aanbeveling verdienen ook in de voornaamste andere in N.-I. gesproken talen colleges te geven, zooals in het Soendaneesch, Madoereesch en Makassaarsch.

II. In de tweede plaats is kennis van de Staatsinstellingen van Nederlandsch-Indië voor den aanstaanden ambtenaar bij het Binnenlandsch Bestuur eene vereischte. Het is echter niet alleen noodig, zooals tot nu toe geschiedde, de geschiedenis van de verschillende bepalingen op de colléges te behandelen, doch die bepalingen moeten daarbij getoetst worden aan de grondbeginselen van de Staathuishoudkunde, waarvan bij het doceeren van de Staatsinstellingen eene uitgebreide repetitie moet worden gehouden en wel, omdat men deze wetenschap op de Hoogere Burgerschool te beknopt leert en de bedoelde ambtenaren al spoedig geroepen worden, om omtrent de wenschelijkheid van invoering of opheffing van bepalingen in verband met plaatselijke toestanden advies uit te brengen.

III. Land- en Volkenkunde van Nederlandsch-Indië moet de aanstaande ambtenaar van het Binnenlandsch Bestuur kennen, om — zooals in sub I is gezegd — de zeden en gewoonten te kunnen ontzien, hetgeen uit een politiek oogpunt noodzakelijk is, omdat door daarmede geen rekening te houden, men de hoofden en de bevolking onnoodig kan grieven.

IV. De Geschiedenis van Nederlandsch-Indië is ook een noodzakelijk vak, doch zij kan gedeeltelijk vereenigd worden voor Java, wat de oudste tijdperken betreft, met de lessen in de letterkunde van de verschillende talen, en wat de ontwikkelingsgeschiedenis van de Nederlandsche overheersching betreft, met die in de Staatsinstellingen. Overigens kan de geschiedenis als een onbelangrijk bijvak worden beschouwd.

V. Om haar uit een politiek oogpunt te kunnen ontzien, is ook kennis van de Mohamedaansche godsdienst en de daaruit vloeiende instellingen, voor den ambtenaar van het Binnenlandsch Bestuur noodzakelijk. Doch niet alleen de officieele godsdienst, zooals deze in de Koraän voorkomt, moet hem worden gedoceerd, maar ook de daarvan bestaande afwijkingen in verschillende deelen van N.-Indië; vooral op Java zijn die afwijkingen van belang. Om maar eens iets te noemen, ziet men daar niet zelden om iets af te smeken door inlanders onder leiding van den Mohamedaansche dorpspriester, met den Koran in de hand (welke hij machinaal leest zonder den inhoud te verstaan), een offer brengen aan de vele hier en daar verspreide Hindoebeelden, terwijl toch in dien Mohamedaanschen Bijbel het aanbidden of vereeren van beelden streng verboden wordt.

VI. Verder is ook voor de onderwerpelijke aspirant ambtenaren noodzakelijk, de kennis van de Wetboeken voor Nederlandsch-Indië.

a. Van het Burgerlijk Wetboek en het Wetboek van Koophandel, omdat hij als gewestelijke Secretaris, optreedt als ambtenaar voor de in- en overschrijving van vaste goederen; en hij als Assistent Resident op de meeste plaatsen ook fungeerend notaris is;

b. Van het Strafwetboek, het z.g. Inlandsch Reglement en het Algemeen Politie-reglement van N.-I., omdat hij op Java en Madoera, als Assistent Resident, en op de overige bezittingen reeds als Controleur op moet treden, als politie-rechter.

VII. De ambtenaar bij het Binnenlandsch Bestuur, wordt op plaatsen, waar geen Europeesche geneesheer of Javaansche docter (Docter Djawa) gevestigd is, ook belast met geneeskundige praktijk, waatoe hij de beschikking heeft over een z.g. Gouvernements medicijnkist, bevattende medicijnen en verbandmiddelen. Daarbij wordt gevoegd eene eenvoudige en voor iederen leek bevattelijke handleiding voor het in- en uitwendig gebruik der medicijnen.

Het verleenen van eerste hulp bij beenbreuken, verwonding of verzwikkingen, moet men echter op aanschouwelijke wijze leeren en daarom is het ook noodzakelijk, dat dit ook als verplichte kennis voor die aanstaande ambtenaren wordt opgenomen, evenals het herkennen van verschillende ziekten, omdat het anders licht mogelijk is, dat aan den zieke verkeerde voor hem nadeelige middelen worden toegediend.

VIII. De ambtenaren bij het Binnenlandsch Bestuur op Java en Madoera zijn behalve met de leiding van de Gouvernements koffie-cultuur, ook belast met het toezicht op Inlandsche gewassen door de bevolking voor zich zelve gedreven, d. w. z. door leiding en leering moet hij de bevolking er toe brengen, van hare bouwvelden de grootste opbrengsten te verkrijgen en daarom is het niet alleen noodig, dat hij vóór zijne eigenlijke opleiding goed onderlegd is door een voorafgaand eindexamen van de Landbouwschool te Wageningen, doch ook bij die opleiding in de gelegenheid worde gesteld, om de cultuur van Inlandsche gewassen te leeren kennen. Daartoe is het noodzakelijk de grondbeginselen van wetenschappelijken landbouw op Indische cultures toegepast aanschouwelijk als verplicht leervak op te nemen. Djagoeng (Maïs), Padi gâgâ (Rijst op niet irrigeerbare gronden geteeld) en Kêdêlé, zouden in het begin van de lente uitgezaaid, in Nederland geteeld, in den nazomer geoogst kunnen worden.

IX. De Controleurs en Aspirant-Controleurs, zijn op Java en Madoera, ook belast met het toezicht op de verdeeling der bouwgronden onder de bezitters, waar nog het communaal bezit wordt aangetroffen, evenals op de uitgestrektheid van de apanages voor de leden van het dessa-bestuur. Verder behoort ook door hem in de eerste instantie te worden beoordeeld of en waar uitbreiding en bevloeiïng van bouwgronden mogelijk en noodzakelijk is. Daartoe is het noodig, dat hij een cursus hebbe doorloopen in Landmeten en Waterpassen.

X. Ook worden de Controleurs en Aspirant-Controleurs dikwijls belast met de uitvoering van Waterstaatswerken van eenvoudige constructie. Hoeveel fouten daarbij worden begaan, en hoeveel geld daardoor vermorst wordt, is een publiek geheim. Daarom verdient het ook aanbeveling, den aanstaanden ambtenaar bij het Binnenlandsch Bestuur toe te rusten met de kennis van de eerste grondbeginselen van Indische Bouw- en Waterbouwkunde, z. a: de Metselverbanden, Houtverbindingen, IJzerverbindingen, enz.

XI. Eindelijk is het voor dien aanstaanden ambtenaar een onbetwistbaar vereischte, dat hij paard kan rijden, iets, dat men tot nu toe over het hoofd heeft gezien. Het is dikwijls voorgekomen, dat een uitgezonden ambtenaar bij het Binnenlandsch bestuur, die in het begin van zijn loopbaan in de vlakte geplaatst, goed voldeed, omdat hij alle te bezoeken plaatsen per as kon bereiken, in het gebergte (± ¾ van Java), waar men veel te paard tournée's moet maken voor zijn betrekking ongeschikt bleek te zijn, omdat hij geen paard kon rijden. Daarom is ook een cursus in het paardrijden noodzakelijk. (Wordt vervolgd).

De geneeskundige behandeling der Inlandsche ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

(Ingezonden).

Eenige maanden geleden kwam in het „Algemeen Handelsblad", een artikel voor, getiteld: „*Inlandsche Ambtenaren*", waarin in het kort eenige onbillijke bepalingen voor de Inl. Gouvernementsdienaren behandeld werden.

Verleden maand ontving ik van den Inl. Hoofdonderwijzer Mohammed Lengah te *Kroë*, Benkoelen, een brief (1) van den volgenden inhoud:

„Dit schrijven zal kort zijn. Ik deel U mede, dat ik sedert 1½ maand aan *Beri-Beri* lijd. Mijn handen en beenen zijn nu lam geworden, zoodat ik gedurende deze ziekte niet meer naar school kan gaan. Te Kroë kan men *geen* hulp van den Dokter-djawa krijgen, daar Dr Mas *Wingnjo Sodirdjo*, ook door dezelfde ziekte aangetast, van zijn standplaats gevlucht is. De opzichter van den Waterstaat is ook voor de Beri-Beri weggeloopen.

„Ik *kan niet* wegloopen, daar ik eene groote familie heb. Op den 29sten Juli 1901 heb ik een request ingediend, inhoudende het verzoek, om overplaatsing naar *Tallo* (afdeeling Seloema, Benkoelen), maar tot heden heb ik nog geen antwoord gekregen.

„*Ik hoop, dat U mij zoo spoedig mogelijk medicijnen voor mijne ziekte wilt opsturen.* Ik ben zeer mager."

Het zal zeker velen verwondering baren, dat een *zwaar zieke Inl. Ambtenaar* in Ned. Indië de hulp inroept van een ex. Inl. geneeskundige, die thans te Amsterdam zit, inplaats van zich te wenden tot den Officier van Gezondheid, die met den civielen geneeskundigen dienst op de hoofdplaats Benkoelen belast is.

Ik zal u, lezers, dit raadsel trachten op te lossen. Het kan wellicht, in stede van twistgeschrijf uit te lokken, de aandacht der Machthebbenden trekken, om verbeteringen in den zoo moeilijken toestand der Inl. ambtenaren aan te brengen.

De oorzaak van dit vreemde verschijnsel is nl. deze: *De Inlandsche ambtenaren, uitgezonderd de gewapende politiedienaren, hebben noch vrije geneeskundige behandeling, noch vrij medicijnen.*

In het Staatsblad 1825 N°. 9 a en f wordt bepaald, dat *alle Europeesche burgerlijke ambtenaren*, wier maandelijksche bezoldiging 150 Gld. of daar beneden bedraagt en *alle Europeesche behoeftigen* recht hebben op vrije geneeskundige behandeling en op vrije medicijnen.

Het Gouvernements Besluit van 12 Dec. 1889 N°. 3. Bijblad 4552 zegt, dat de in Stbl. 1825 No. 9 (hierboven genoemd) opgenomen bepalingen omtrent de vrije geneeskundige behandeling van Europeesche ambtenaren *niet van toepassing op Inl. ambtenaren zijn.*

In G. B. 25 April 1860 No. 38 B. B. 866, G. B. 2 Oct. 1876 No. 13. B. B. 4184, Circulaire Directeur Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid 6 Oct. 1890. No. 9592 B B 4638, wordt omtrent de verstrekking van medicijnen aan Inl. bevolking bepaald, dat, „*in beginsel*" aangenomen is, om *alleen* in geval van epidemiën, endemiën en bij ziekten, die in N. I. niet inheemsch zijn, b.v. cholera („*zullende deze ziekten als epidemiën worden beschouwd*") aan de behoeftigen Inl. bevolking geneesmiddelen te doen verstrekken voor rekening van den lande.

Bij Missive 1e Gouvernements Secretaris 25 Oct. 1881 No. 2000 en Miss. Directeur O. E. en N. 23 Aug. 1883 No. 10609 wordt verder o. m. bepaald, dat de verstrekking van medicijnen voor rekening van den lande zich „*evenmin*" tot enkele personen, met op zich zelfstaande, dagelijksche voortkomende ziektegevallen uitstrekt.

Bij Stbl. 1864 No. 184 wordt bepaald, dat aan iederen Doctor-djawa voor rekening van den lande uit 's Rijksmagazijn van geneesmiddelen, ten behoeve der Inl. bevolking „een medicijn kistje" zal worden verstrekt, met verplichting de utensiliën en geneesmiddelen behoorlijk te verantwoorden.

In de Indo-Indische Wetgeving pag. 433 deel IV, lees ik echter, dat deze bepaling bij G. B. 1875 No. 264 is *ingetrokken*.

(Bij mijne benoeming als „Inl. genees- en heelkundige" heb ik het „medicijn kistje" niet ontvangen.)

Verder zegt Circ. O. E. en N. 5 Oct. 1874 No. 10337, dat de doctors-djawa voor hunne visites aan hunne landgenooten 1 Gld. — met inbegrip van het gereedmaken der voorgeschreven geneesmiddelen — kunnen rekenen.

De circ. O. E. N. 29 Oct. 1878 No. 12863, sprekende over de verpleging in de inl. ziekeninrichtingen, zegt, dat, lettende op het in 1869 door de Regeering uitgesproken *beginsel* (zie boven). Zij *niet verplicht en genegen* is aan inl. particulieren tegen betaling, of zoo zij behoeftig zijn, kosteloos, geneeskundige hulp te verstrekken.

Bij circ. 6 Oct. 1890. No. 9592 B. B. 4638 wordt bepaald, dat de inl. burgerlijke ziekeninrichtingen buiten de drie hoofdplaatsen van Java bestemd zijn, behalve voor veroordeelden, pradjoerits en zieke prostituees, ook voor behoeftigen, die *bij eenige ramp, zooals bij brand, ernstig verwond zijn geraakt.*

Het zij den lezers dezer aanhalingen (anderen voor ons onderwerp van belang, behalve nog een circulaire, — die wij straks zullen vermelden — zijn er niet) uit den berg Bepalingen in Stbl. en B. B. van N. Indië voldoende, om te weten, dat de Inlanders, zoowel de ambtenaren, als de kleine man, *geen* vrije geneeskundige behandeling en vrij medicijnen hebben, tenzij voor ziekten, die epidemisch heerschen, enz.

Geen wonder dus, dat een onderwijzer met veel kinderen, zooals *Moh. Lengah*, liever aan een geneeskundige, over wien hij in de Maleische courant veel heeft gelezen — en wellicht in de meening verkeerende, dat hij rijk is — om hulp vraagt.

De behandeling door een Europeeschen geneesheer, kost niet alleen geld, maar kan wellicht ook oorzaak worden van in armoede te vervallen.

Straks zullen wij zien waarom.

Wij zullen beginnen met mede te deelen, dat de Inl. ambtenaren — uitgezonderd Regenten, Hoofddjaksa, Patih, Wedhono en nog enkele anderen — veelal een traktement van tusschen 12—100 gulden 's maands hebben. Zij zijn bijna allen getrouwd, hebben in den regel kinderen en zitten vaak bij Chineezen, Arabieren en Indo-Europeanen diep in de schulden. De oorzaken dier schulden zullen wij thans niet bespreken.

Welnu, een Inl. ambtenaar is ziek. De vrees, om dokter en medicijnen te moeten betalen — omdat er geen geld is — en vooral de vrees, om minder salaris te ontvangen (hetgeen wij straks zullen behandelen) jaagt hem naar den Doekoen (inl. geneeskunstenaar) en laat zich zoo lang mogelijk door dezen behandelen, totdat hij zijn dienst niet meer kan verrichten.

Dan eerst deelt hij aan zijn chef mede, dat hij ziek is, d. w. z. *doodziek* en blijft dan thuis, steeds onder de knoeibehandeling van een Doekoen en soms ook wel van een Zinsèh (Chineesche dokter).

Staat hij in een goed blaadje bij zijn supérieur, dan kan hij vaak tot drie maanden, onder genot van vol tractement thuis blijven, anders wordt hij in de eerste maand reeds aangemaand, een certificaat aan een geneeskundige te vragen.

Hij krijgt dan eene medische verklaring, die hem vergunt voor 2 of 3 maanden naar *zijn kampong* te gaan.

„Waarom naar zijn kampong?" zullen zeker de lezers vragen „en niet naar een officieelherstellingsoord?"

Deze vraag kan worden beantwoord met het Stbl. 1872 No. 91.

Art. 3 van dit Stbl. zegt: „Verloven worden met behoud van tractement niet verleend voor een langeren duur, dan aanvankelijk van drie en met inbegrip van verlenging van zes maanden", terwijl in art. 4 wordt bepaald: „verloven brengen het behoud mede van *vol* traktement gedurende de eerste maand. Over den verderen tijd wordt half tractement behouden!"

Als men verder verneemt, dat de reis van zijn standplaats naar het door den dokter voorgeschreven oord, vice-versa door den zieke zelf moet betaald worden, *) (het Stbld. waarin dit bepaald wordt, kan ik niet vinden; doch ik weet zeker, dat het zoo is) dan weet men, waarom alle zieke inl. ambtenaren hun verlof wegens gezondheidsredenen op hun geboorteplaats, waar zich hun familie bevindt, doorbrengen.

*) De reis- en verblijfkosten der Eur. ambtenaren, die een binnenlandsch verlof hebben, komen ten laste van den lande. (Zie Stbl. 1862 No. 153a, gewijzigd bij Stbl. 1882 No. 190.

(1) De Maleische brief is in handen der Redactie gesteld.

ADVERTENTIEN.

Assurantie Maatschappij tegen Brandschade en op het Leven
DE NEDERLANDEN van 1845.
Kantoren: 's-Gravenhage, Kerkplein, hoek Prinsestraat. — Amsterdam, Sophiaplein. — Rotterdam, Zuidblaak 24 (Beursplein). — Breda Prinsenkade. — Haarlem, Kruisweg 70 c. — Nijmegen, Inde-Betouwstraat 8. — Groningen, Akerkhof, hoek Akerkstraat. — Zutphen, IJselkade.
Hoofd-Directie te 's-Gravenhage:
CAREL HENNY, Directeur;
Mr. J. J. HENNY, Adj.-Directeur.
Kapitaal . . . . . f 4,000,000
Reserves ult. 1900 . . . . . - 1,877,900
Betaalde brandschaden tot ult 1900 - 21,625,000
Verzekering tegen BRAND- en INBRAAK schade tegen vaste en zeer billijke Premiën, zonder Inleggelden of Nabetalingen.

ZALEN TE HUUR
VOOR
VERGADERINGEN
DEN HAAG,
Heerengracht 4.

Miele & Co.
Veenestraat 50
DEN HAAG.
Fabriek en Magazijnen
van duurzaam Verzilverde
ARTIKELEN
VOOR
Luxe en Huishoudelijk gebruik.

PORT-, SHERRY, MADEIRA en fijne TAFEL-WIJNEN
AGUILAR'S
ZIJN alom bekend.
HEERENGRACHT 3-52,
Den Haag.
Succursales: UTRECHT, LEIDEN.

Haagsche Assurantie-Compagnie
voor Brand enz. van 1805.
te 's-Gravenhage.
Kantoor Z. O. Buitensingel 245 b/h. Bezuidenh.
Directeuren:
W. F. MASTENBROEK en C. W. VERSTEGE.
Commissarissen:
Mr. W. K. F. P. Graaf van BYLANDT.
Mr. J. G. GLEICHMAN.
A. J. H. VAN KAPPEN.

VERHUIZINGEN ONDER GARANTIE.

Bergplaats voor Inboedels
(GARDE-MEUBLE)
speciaal voor het doel ingericht.
VERPAKKING
(Emballage)
voor alle soorten van goederen ter verzending door de geheele wereld.
DE GRUIJTER & Co.
AMSTERDAM, DEN HAAG, ARNHEM.
Leidschekade 70. Westeinde 48. Parkstr. 70/71.

St. Nicolaas in de Tropen!!!
R. W. RINCK,
HOFLEVERANCIER,
Schouwburgstraat 2, Boekhorststraat 118a,
DEN HAAG.
Specialiteit in elegant en solied bewerkte Albums, Portefeuilles, Sigarenkokers, Portemonnaies, Portretlijsten, Schrijfmappen enz. enz.
Voor de Tropen expresse bewerking.
Opmaken van Dames-Handwerken. Alle mogelijke reparatiën.
Grootste keuze. Billijkste Prijzen.

St. Nicolaas, Indië.

Z. O. Z.

Indische Families

welke zich tijdelijk of voor vast in Nederland gaan vestigen, worden er in 't bijzonder op attent gemaakt, zich voor het **volledige** inrichten van huizen of **gedeelten** daarvan te wenden tot de Firma

D. VREDENBURG & ZONEN,

Hofmeubelfabrikanten te Zutphen.

Alles wat op het gebied van meubileering voorkomt, zoowel meubelen in elke verlangde stijl en houtsoort, als Gordijnen, Tapijten, Linoleums, Bedgoed, Ornamenten, Keukeninrichtingen enz. wordt **tegen de strengst concurreerende prijzen geleverd.**

Reeds honderde Indische Families geheel geïnstalleerd
waarvan vele attesten ter inzage.
Franco levering door geheel Nederland.
PLAATSING DER GOEDEREN wordt niet in rekening gebracht.
Schriftelijke garantie voor soliditeit.
PRIJSCOURANT en TEEKENINGEN worden op aanvrage franco toegezonden.
Alle eikenhouten meubelen zijn van massief wagenschotshout vervaardigd en uitstekend geschikt om naar Indië mede te nemen.

DEN HAAG.

LEIDEN, STATIONSWEG 19. Eerste Modes.

GEDEMPTE BURGWAL 8, bij de WAGENSTRAAT.
E. v. d. Horst.
MAGASIN de SOLDES.

DELFT, 21, CHOORSTRAAT. Nieuwste Garneering.

Grootste keuze **echte LYONSCHE ZIJDE** in zwart en gekleurd, ook andere kleedingstoffen bijzonder geschikt voor Indië,
voor de helft der gewone prijzen.
Alle goederen welke niet naar genoegen zijn, al zijn dezelve ook afgesneden, worden gaarne omgeruild.
Stalen worden op aanvrage franco toegezonden.

Jac. W. F. Biegelaar,

Veenestraat 31, Den Haag.

Grootste en meest uitgebreide sorteering

PARAPLUIES en WANDELSTOKKEN

zoowel in de meest elegante als meer gewone soorten.

Bekende lage prijzen.

C. HOYNG,

Den Haag. -- Utrecht.

Geïllustreerde Prijscouranten worden **gratis op aanvrage** toegezonden.

ECHT CHINEESCHE THEE,

speciaal aanbevolen aan Indische familie's.

DE ADELAAR

HEERENKLEEDING-MAGAZIJN

„DE ADELAAR",

Spuistraat 31, DEN HAAG, over de Passage.

INTERC. TELEFOON No. 1199.

Specialiteit in **PRIMA QUALITEIT KLEEDINGSTUKKEN**
voor HEEREN en JONGEHEEREN, in elke taille groote keuze.
In Kinderkleeding hebben wij steeds een uitgebreide keuze der nieuwste modellen voorradig.
Steeds Nouveauté's in Stoffen en Modellen.
Grootste inrichting voor KLEEDING NAAR MAAT 1e Etage.
UNIFORMEN, LIVEREIEN, AMBTSGEWADEN.
Uitrustingen voor Oost en West.
Tailleurshuis 1e Rang.

Indië - St. Nicolaas.

Wij berichten de **ontvangst** van eene fijne collectie **LUXE-ARTIKELEN** en **SPEELGOEDEREN, geschikt voor Indië.**
Verpakking geschiedt *gratis*, onder garantie van gave overkomst.

TRADING Co. LATE
PERRY & Co.,
Den Haag, Hoogstraat 6.

PARAPATTAN WEEZENGESTICHT

te Batavia.

In de hoop dat de wetenschap, dat vele weezen door eene liefderijke verpleging in het Parapattan Weezengesticht te Batavia, voor ondergang behoed en tot nuttige leden der maatschappij worden gevormd, **eene opwekking** moge zijn voor alle weldenkende ingezetenen van Nederlandsch-Indië, die thans in Nederland verblijven en ook voor niet-Indiers, om ook het hunne bij te dragen **tot instandhouding** van het Parapattan Weezengesticht, doen wij in de eerste plaats een beroep op den liefdadigheidszin van de in Nederland wonende oudgasten.

Jaarlijksche contributiën en donatiën worden gaarne door den ondergeteekende in ontvangst genomen.

Namens het Bestuur van het PARAPATTAN WEEZENGESTICHT te Batavia,
W. CREMER,
Generaal gemachtigde voor Nederland,
Nieuwe Schoolstraat 89, te 's-Gravenhage.

Mode-Magazijnen
H. MACK,
Lange Poten 31|33. DEN HAAG. Hoogstraat 3.
SPECIALITEIT in
Gegarneerde DAMES- en KINDERHOEDEN.
Steeds voorhanden de laatste Nouveauté's v/h seizoen.

DENNENWEG 69.
GROOTSTE KEUZE GASORNAMENTEN.
Nieuwste Kunstproducten.
Electrische Dasspelden, Zaklantaarns enz.
ATELIER TOT REPAREEREN EN OPMAKEN.
GASCOMFOREN, GASKACHELS
Abonnement tegen uiterst billijke voorwaarden.
Gasgl.-Mij. A. SERPHOS & Cy.
DEN HAAG. AMSTERDAM.

Allan & Co.
Koninklijke Nederlandsche
Stoom-Meubelfabriek.
Magazijnen ter Meubileering.
Meubelen, Tapijten, Gordijnstoffen etc.
DEN HAAG:
HOOGSTRAAT 16.
Rotterdam. Utrecht.

ISERIEF & Co.
VEENESTRAAT 16/18,
den Haag.
Magazijn van Garen en Band.
DAMES HANDWERKEN.
Natuur Wollen Ondergoederen
VAN
Jansen en Tilanus.
FRIEZENVEEN.

L. LANGE,

23 Wagenstraat, 's-Gravenhage,
TELEPHOON No. 659.

Sigaren in alle soorten en prijzen.
Doelmatige verpakking voor de tropen.
Specialiteit voor Export.

F. H. BOTHE,
21, VEENESTRAAT — DEN HAAG.
SPECIALITEIT IN
GEKLEURDE, ZWARTE en CRÊME STOFFEN.
Nouveauté's voor elk seisoen.
STEEDS GROOTE ASSORTEMENTEN. BILLIJKE PRIJZEN.

Stoomvaart-Maatschappij
„ROTTERDAMSCHE LLOYD"
Maildienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië
in verbinding met de diensten der
Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam.	van Marseille.	te Port-Said.	te Padang.	te Batavia.
Sindoro *	19 Oct.	31 Oct.	5 Nov.	25 Nov.	27 Nov.
Merapi	2 Nov.	14 Nov.	19 „	9 Dec.	11 Dec.
Salak	16 „	28 „	3 Dec.	23 „ 1902	25 „ 1902
Lawoe	30 „	12 Dec.	17 „	6 Jan.	8 Jan.
Ardjoeno	14 Dec.	26 „ 1902	31 „ 1902	20 „	22 „
Soembing	28 „ 1902	9 Jan.	14 Jan.	3 Febr.	5 Febr.
Gedé	11 Jan.	23 Jan.	28 „	17 Febr.	19 Febr.
Oengaran	25 „	6 Febr.	11 Febr.	3 Maart	5 Maart

* Dubbel schroefstoomschip. 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.

De Hoofd-Agenten: **Ruys & Co.,** *Rotterdam.*
De Agenten: **Courier dit Dubekart & Co.,** Anna Paulownastraat 1*d*, *'s-Hage.*

Grootste Keuze.

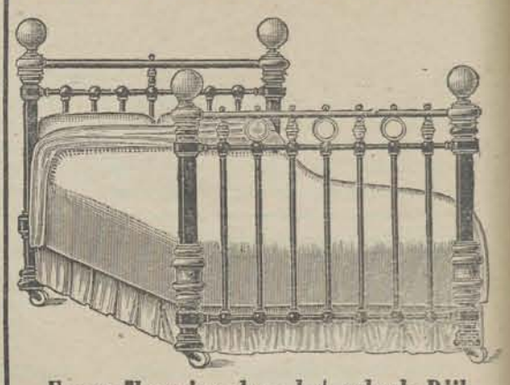

Franco levering door het geheele Rijk.

Th. A. A. SIMONIS,
Groenmarkt 34,
over de PRINSESTRAAT
DEN HAAG.

GUTTA-PERCHA

Regenjassen
Regenmantels.

WATERPROOF

Regenjassen
Regenmantels.
Nieuwste modellen.
MARTIN SCHIFF,
27 Spuistraat 27
DEN HAAG.

Magazijn „HET ANKER"

Veenestraat 49, Den Haag.

Indische Uitrustingen
voor DAMES en HEEREN,
in alle Prijzen.

Thee.
Koffie.
Mokka.
Gember.
Soja.
Chutney.

Theesalon.

VAN VEEN & Co.,
33 PLAATS, 's-GRAVENHAGE.
Telefoon 981.

SCHEVENINGEN, 109, Badhuisstraat.
Telefoon 4161.

Gebr. TEN HOUTEN,

UTRECHT, DEN HAAG.

Compleete Meubeleering.
SPECIALITEIT IN
Slaapkamer-Artikelen.

Soliede bewerking. Zeer billijke prijzen.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.

Bijblad van HET KOLONIAAL WEEKBLAD

van Donderdag 10 October 1901.

Het gevolg hiervan is, dat het zeer vaak gebeurt, dat de évacuatie de zieken ten grave sleept. Een Beri-Berilijder bijv. gaat in plaats van naar een voor de genezing van het lijden geschikt klimaat naar een malariastreek, waar hij nog een tweede ziekte kan oploopen; een malariapatient brengt soms zijn verlof niet in eene malariavrije streek door, maar op een plaats, waar deze ziekte ook heerscht en soms in nog heviger mate, dan op zijn standplaats, enz. enz.

Gedurende mijn verblijf te Laboean Deli (Sumatra's Oostkust), een plaats, door de heerschende Malaria thans bijna verlaten, heb ik eens een geneeskundig certificaat aan een Inl. Recherche-ambtenaar, die aan moeraskoorts leed, verstrekt, om zijn verlof te Banjoemas (Java) door te brengen, zijnde een der geschiktste plaatsen, die het dichtst ligt bij de woonplaats zijner familie Tjilatjap het malaria broeinest.

De goede man hoopte te Banjoemas bij een zijner vrienden te logeeren. Door onvoorziene omstandigheden kon deze hem niet ontvangen. Hij vertrok daarom, na zijn Besluit door het hoofd van het plaatselijk bestuur te Banjoemas voor „gezien" te hebben laten teekenen, naar Tjilatjap, vanwaar ik, een maand na zijn vertrek, zijn doodsbericht ontving.

De man, die de ziekte „in en door den dienst" gekregen heeft, zou nu wellicht nog tot de levenden behooren, hadde hij, gelijk Europeesche ambtenaren, op kosten van den Lande naar een officieel herstellingsoord kunnen gaan, en hadde hij ook zijn vol salaris gedurende den verloftijd kunnen behouden.

Hoevelen zijn niet op dezelfde wijze slachtoffers geworden van deze onverbiddelijke bepalingen.

Andere gevolgen van deze slechte regeling zijn legio. Wij noemen alleen op: het zoo goed als verstoken blijven van de arme Inlandsche bevolking van geneeskundige behandeling en de moeilijkheden voor een Doctor-djawa, om zijn plicht als geneesheer te betrachten.

De slechte regeling van den geneeskundigen dienst voor de Inl. bevolking was wel eens de oorzaak van het ongeluk van enkele Inl. geneeskundigen, die vlijt en nauwgezette plichtsbetrachting aan den dag wilden leggen. Een voorbeeld diene hier als illustratie:

Behalve voor rekening van het Departement van Justitie (voor zieke gevangenen) mag het hoofd van plaatselijk bestuur medicijnen aanvragen voor die van het Dep. van O. E. en N. Dit werd bij Circul O. E. N. 17 Aug. 1876 No. 9148 bepaald, die zegt, „dat de hoofden van Gewestelijk Bestuur geen Geneesmiddel voor de zieke bevolking mogen aanvragen, dan na raadpleging van den plaatselijken geneesheer, van welk verslag bij den aanvraag moet blijken." (*)

Wanneer er op een plaats een Inl. geneeskundige is, dan laat het hoofd van P. B. dezen den aanvraag opmaken.

Maakt een Controleur zoo'n aanvraagstaat op, dan vraagt hij aan, als zijnde leek, niets anders dan wat *verbandmateriaal, jodoform, chininepillen, „buikdrank"* en nog enkele huismiddeltjes, zooals *wonder-* of *slapardon*, ik bedoel, *pepermunt-* olie e. a.

Meent een leek in de geneeskunde, met genoemde medicamenten alle ziekten te kunnen genezen, een geneeskundige heeft echter voor zijne practijk wat meer noodig. Deze meerdere behoeften zijn soms een van de menigvuldige oorzaken tot het verkrijgen van moeilijkheden voor de Inl. geneeskundigen, die vlijt en plichtsbetrachting aan den dag willen leggen.

Een mijner collega's, mijn beste vriend, is het slachtoffer van die groote medicamentenbehoefte geworden.

Het geval had als volgt plaats.

Door zijn humaan optreden en hulpvaardigheid genoot hij na een jaar verblijf op zijn standplaats het volle vertrouwen der Inl. bevolking en kreeg druk bezoek van de zieke, arme inlanders. Hij vroeg daarom een grootere hoeveelheid medicamenten, dan gewoonlijk voor rekening van het Departement van O E en N aan. (Het totale bedrag der aangevraagde geneesmiddelen bedroeg ± 200 Gld.)

Zijn onmiddelijke Chef, de eerstaanwezende Officier van Gezondheid van het gewest van zijn standplaats, vond de aanvraag te veel en liet hem ter verantwoording bij zich komen. Eene berisping, was de welkomstgroet, vervolgens moest hij een moeilijk examen in de Geneesmiddeleer ondergaan.

Gelukkig kon hij alle vragen beantwoorden. Desniettemin moest de aanvraag toch volgens de usance overgemaakt worden, daar de Officier van Gezondheid niet kon begrijpen, dat hij zooveel patiënten onder de behoeftige inlanders had. *ZEd.* gebruikte *„nog geen pak watten"* in een half jaar tijd voor de lijdende Inl. bevolking. Hoe kan dan *een Inl. geneeskundige* 12 KG. watten (de door mijn vriend aangevraagde hoeveelheid) per jaar voor dat volk noodig hebben?

Hoe de Doctor-djawa toen ook zeide, dat men, om veel patiënten onder het volk te hebben, *hun vertrouwen*, en *niet* de hooge positie noodig had, ZEd. wilde het persé niet begrijpen.

Van betrouwbare zijde vernamen wij later, dat niet lang na dit onderhoud eene geheime Missive naar Batavia vloog, waarin het vermoeden werd geuit, dat genoemde Inl. geneeskundige medicamenten ten zijnen behoeve wilde verkoopen.

Of de inhoud van het rapport werkelijk zoo was, is natuurlijk niet met zekerheid te zeggen, maar een feit is het, dat genoemde dokter pl. m. 3 maanden later naar een verafgelegen afdeeling werd overgeplaatst.

Mijn vriend verkoos niet naar de pijpen der groote heeren te dansen en — nam zijn ontslag. Later vernam hij, dat er nog meer verdenkingen op zijn hoofd rustten.

Voor mijn vertrek hierheen reisde ik van Batavia naar Semarang en Soerabaja en bezocht vele mijner collega's, wier standplaats aan den spoorweg lag.

Van velen hoorde ik massa's klachten over den dienst; van enkelen dezelfde klacht, als die van mijn' vriend hierboven genoemd. Menigeen dacht er over 's Lands dienst te verlaten, om in particuliere ondernemingen over te gaan.

In de laatste jaren gebeurde het niet zelden, dat een Inl. geneeskundige, *wiens opleiding den Lande zoo kostbaar is*, den Gouvernementsdienst verliet, om bij een land- of mijnbouw maatschappij zijn brood te verdienen. Dit zou op zichzelf van minder beteekenis zijn, wanneer het aantal Doctors-djawa groot ware. Thans bedraagt dit nog beneden de 200 voor geheel Ned.-Indië.

Een der algemeene klachten der Inl. geneeskundigen is ook, dat zij door bovengenoemde bepalingen voor hun eigen lichaam geen medicijnen uit den hun toevertrouwden voorraad (voor gevangenen en anderen) kunnen gebruiken, *zonder diefstal op hun geweten te hebben.*

Geloof mij, geachte lezers, hoe meer ik de bepalingen van de persoonlijke belangen der Inl. ambtenaren ga doorsnuffelen, hoe duidelijker ik de Autophilantropie der N.-Ind. Regeering tusschen de regels doorlees.

Nog onbegrijpelijker is deze Autophilantropie, wanneer men nagaat, welk een grooten rol de Inl. gouvernementsdienaren in de Koloniale Bestuurspolitiek spelen.

In de Bijdragen tot de Taal, Land en Volkenkunde van Ned.-Indië 8e deel, zegt Prof. Mr. J. C. W. van den Berg, hieromtrent:

„De voortreffelijke uitkomsten van ons koloniaal systeem, ten aanzien van Java en Madoera, zijn altijd toe te schrijven geweest aan het vasthouden van twee groote beginselen, namelijk, de bevolking zooveel mogelijk te laten onder de onmiddelijke leiding van haar eigen, op grond van hun afkomst grooten invloed uitoefenende hoofden, en, in de tweede plaats, het regeeren niet zoozeer over individuen, als over de gemeente, die als zedelijke lichamen elk een min of meer aanzienlijke groep individuen in één verband samenhielden."

In verband hiermede verwacht men natuurlijk, dat de Regeering de gezondheid harer ambtenaren beter zou behartigen. Maar deze behartiging laat, zooals wij hierboven gezien hebben, veel te wenschen over.

In een der verslagen van het Ind. Genootschap heb ik gelezen, dat Dr. Kohlbrugge ook zijn stem over de geneeskundige behandeling der Inl. ambtenaren heeft laten hooren.

Het wordt nu waarlijk tijd, dat men te *Buitenzorg* de aandacht op dit vraagstuk gaat vestigen, want het verschijnsel, dat een Inl. Ambtenaar, zooals wij in den brief van Moh. Lengah gelezen hebben, van zijn standplaats durfde te vluchten, mag niet als onbeduidend worden beschouwd. Een der typische karaktertrekken der Inl. bevolking wordt weergegeven door het spreekwoord: *„als er één schaap over den dam is, volgen er meer."*

Bestraffing zal in dit geval ongetwijfeld ontevredenheid veroorzaken. Eene herziening van den geneeskundigen dienst voor de Inl. Ambtenaren zou eerder in 't belang van de Regeering zijn.

Ik hoop, dat dit artikel niet de oorzaak zal zijn van moeilijkheden voor Moh. Lengah en Mas Wingnjo Sodirdjo. Zoo in het bekendmaken van den brief iets strafbaars ligt, dan is de schijver van dit artikel de persoon, die hiervoor verantwoordelijk is, want hij heeft het aan hem toevertrouwde schrijven geopenbaard, en bij die openbaring tevens de onbillijke bepalingen aan het daglicht blootgesteld, meenende daardoor in het belang van Indië te werken.

Amsterdam 1 October 1901. Abd. Rivai.

(*) Deze circulaire is zeker naar aanleiding van een aanvraag van een Hoofd van P. B. gemaakt, dat, gedreven door medelijden voor de zieke Inlanders, de stoute schoenen heeft aangetrokken, om medicamenten rechtstreeks van 's Rijksmagazijn van geneesmiddelen te Batavia aan te vragen.

Van Vreemde Koloniën.

Het veertiendaagsch tijdschrift: »Questions Diplomatiques et Coloniales» van 15 September bevat zeer belangrijke artikelen op koloniaal gebied. Robert de Caix behandelt de **„Columbiaansche crisis"**, waarvan — zegt hij — de Franschen al heel slecht op de hoogte zijn, omdat zij hunne berichten daaromtrent putten uit de Amerikaansche dagbladen, die er op uit zijn, om in hun eigen belang het een en ander te vergrooten en het volgende verhaaltje opdisschen: De heerzuchtige Generaal Castro, president van Venezuela en tegelijk het hoofd van de gehcele liberale partij in dat deel van Zuid-Amerika, wil de onafhankelijkheid van Columbia, het broeinest van clericalisme, vernietigen. Via New-York komen nu dagelijks telegrammen, die het uitbreken van den oorlog aankondigen. In Frankrijk houdt men deze berichten voor ernst, zoo zelfs, dat men er zich warm over maakt, zonder in te zien, dat het Amerika alleen te doen is, om in troebel water te kunnen visschen. »Amerika voor de Amerikanen«, is immers sedert Monroe hun leus, de staten van Spaansche afkomst hebben er zeker het langste tijdperk van hun bestaan achter zich, ofschoon de Yankeeheblust voorloopig zich voornamelijk slechts richt op de landengte van Panama.

Robert de Caix nu is van meening, dat men in dit opzicht de Vereenigde Staten stil hun gang moet laten gaan, want zelf het Panama-kanaal voltooien is voor Frankrijk een onmogelijkheid en tegenover den wil der Amerikanen, om een eigen Panama-kanaal te hebben, geheel onder hun invloed, is het onzinnig om, zooals de politieke toestand nu is, te spreken van eene federatie der Europeesche Staten die de neutraliteit zou verlangen van het kanaal tusschen de beide Oceanen. Vóór den oorlog tusschen Spanje en de Vereenigde Staten kon men hiervan nog spreken, maar de onderworpen houding van vleienden bondgenoot, die Engeland sedert heeft aangenomen en de toegevendheid, waarmee het Clayton-Bulwertractaat in een steeds der Vereenigde Staten meer ten dienste staande Hay-Pauncefote overeenkomst werd en nog zal worden (*) omgezet, zijn voldoende aanwijzing, om daarop niet meer te rekenen.

Frankrijk moet daarom op de landengte van Panama niet de houding aannemen van er eenig staatkundig belang te verdedigen, maar het zende eenvoudig zijn oorlogsbodems, om de particuliere belangen der Franschen en van de Fransche Kanaal-Maatschappij te beschermen. Het late Amerika op politiek gebied eenvoudig zijn gang gaan en men verkoope voor zoo hoog mogelijken prijs de concessie en het reeds verrichte werk van het Panamakanaal aan den Noord-Amerikaanschen imperialistischen staat, die het **eigen** Kanaal voor zijn imperialisme niet missen kan.

In het tweede artikel behandelt Dr. Le Dantec, aspirant-hoogleeraar aan de Universiteit te Bordeaux **„de Moeraskoortsen en hare bestrijding"** op zoodanige wijze, dat ook een leek hem volgen kan. De moeraskoorts, ook met den Italiaanschen naam van **Malaria** betiteld, was zegt hij, volgens de oude leer een soort van bedwelming, waaronder de mensch lijdt in de nabijheid van moerassen en die zich openbaart in den vorm van zich met regelmatige tusschenpoozen herhalende koortsen. Nu het echter bewezen is, dat uitgestrekte zandvlakten zonder moerassen, zooals er in Algiers zijn, de bakermat van die ziekte kunnen wezen en er zelfs landstreken gevonden worden in de onmiddellijke nabuurtschap van moerassen, waar men volstrekt niet van koortsen te lijden heeft, is de naam »moeraskoorts« al heel oneigenaardig en doet men beter dien te vervangen door »Lavedan-ziekte« ter eere van den Franschen geneeskundige, die met zijn microscoop in het bloed dier zieken de bijna ondenkbaar kleine parasiet, die de oorzaak van de kwaal is, niet alleen ontdekt heeft, maar ook na vele onderzoekingen te weten is gekomen, hoe zij in het bloed kwam: namelijk door de beet van een zeker soort van muskieten, »Anophèles« genaamd. Eenige levensgroote afbeeldingen geven een duidelijk beeld van de verschillende gedaantewisselingen van het gevaarlijke insect door Dr. Le Dantec in zijn doen en laten beschreven.

Verder zegt hij, dat de bestrijding der ziekte op drieërlei wijze kan plaats hebben:

1°. Door maatregelen te nemen, die den mensch tegen de venijnige beten beschermen. Het slapen onder fijn gaas is in besmette streken beslist noodzakelijk.

2°. Door maatregelen tot verdelging dier muskieten. Er zijn verschillende geuren, die het insect niet verdragen kan; ze daarmede te verdrijven, is echter een halve maatregel, daar zij er slechts tijdelijk door bedwelmd worden en dus daarna elders weer kwaad kunnen stichten. Het uitroeien dezer zich snel vermenigvuldigende diertjes gaat echter zeer bezwaarlijk; één der doeltreffendste middelen, is teer, dat de larven doodt en door zich over het oppervlak van het stilstaande water te verspreiden, het volwassen insect belet zijn eitjes daar te leggen. Maar het meest afdoende is zeker de

3°. maatregel: het opruimen van stilstaande wateren, door het droogleggen van moerassen en het draineeren der gronden.

Daar de »anophèle« een zekere warmtegraad noodig heeft voor hare ontwikkeling, is de toepassing dezer maatregel vooral in de tropen van het meeste belang.

(*) Volgens ontvangen telegram zal het gewijzigde tractaat in November worden geteekend.

De volgende bladzijden zijn gewijd aan het boek van den heer d'Ollone, waarin deze zijn tweejarige zendingstocht langs de **Ivoor-Kust** beschrijft, eindigende met den wensch, dat die streek spoedig ter vestiging van een geregelden handel door een postweg met Soudan verbonden moge worden.

Daarna onder den titel »werkkrachten op Madagascar« een pleidooi van J. Xior tegen het te vroeg **afschaffen der heerendiensten** op het eiland. Hij geeft toe, dat uit een humaniteitsoogpunt die afschaffing billijk en goed is, maar ze zal de behoorlijke ontwikkeling van het land in den weg staan, omdat de pas van de slavernij ontslagen bewoners nog weinig lust voelen, om nu uit eigen liefhebberij 't zelfde werk te doen, waartoe ze vroeger verplicht werden. Xior beschrijft ons Madagascar als betrekkelijk slecht bevolkt en nu die schaarsche inwoners niet gedwongen worden om te werken is immigratie de eenige uitkomst. Generaal Galliena heeft daartoe dan ook reeds pogingen in 't werk gesteld, ook op Java. Men ontmoette daar echter regeeringsbedenkingen, die echter, zoo zegt de schrijver, reeds ten deele zijn opgelost. N. v. Z.

Zorg voor den Javaan.

Onder het vele, dat reeds geschreven is over den hongersnood op Java, heeft mij onder andere getroffen »klachten uit den Oosthoek van Java over gebrek aan werkkrachten«. In het laatste nummer van »Oost en West« komt nog zulk een klacht voor van een planter uit Bezoeki en die zal de eenige wel niet zijn. Hetzelfde is mij persoonlijk overkomen. Als bestuurslid van een koffieonderneming uit de buurt van Semarang, dus nog wel in de nabijheid van de streek, waar de hongersnood het ergste heet te heerschen, ontving ik berichten van den administrateur over gebrek aan werkkracht. Hij kon de overvloedige rijpe koffieoogst niet doen plukken, wegens gebrek aan werkkracht! Ik heb toen dadelijk doen vragen, of het niet mogelijk was door middel van de gewestelijke en plaatselijke besturen om werkvolk daarheen te **leiden**. Hongersnood en gebrek aan werkkracht is voor mij iets tegenstrijdigs. Indien het juist is, dat er geen rijstnood is, doch dat de bevolking geen koopkracht heeft, dan kan zij geld verdienen. Ik meen te mogen vragen, of er daarom niet reeds dadelijk een weg is aangewezen, om de bevolking te helpen. Het is voor de Regeering zeer eenvoudig, om in minder dan geen tijd te weten in welke streken en op welke ondernemingen werkkrachten noodig zijn. De Regeering kan, dunkt mij, des noods op haar kosten de bevolking daarheen leiden. Het wil mij voor voorkomen, dat de bevolking daar meer mede gebaat wordt, dan met giften, hoe goed die bedoeld zijn. Boven is het gebleken, dat de Javaan geschikt is voor mijnwerk. Zoowel op Sumatra, als op Celebes en Borneo heeft men geen werkkrachten voor den mijnbouw en voert Chineesche koelies in. Ook daarheen zou de Regeering op haar kosten kunnen vervoeren Javanen, die voor mijnwerk geschikt zijn.

Daar is in Indië voor den Inlander veel geld te verdienen, niet alleen in den landbouw, maar ook in den mijnbouw, bij het spoor- en tramwezen, openbare werken enz. Indien hij dan wat minder speelzuchtig was, wat minder lui en wat spaarzamer, dan zou het hem waarschijnlijk beter gaan. Dit wil niet zeggen, dat er buiten zijn eigen schuld nog niet andere oorzaken zijn, die de verarming in de hand hebben gewerkt, waarop ik echter thans niet de aandacht wil vestigen.

Ik acht het echter onrechtvaardig, zooals velen doen en ik meen ook, dat uwe redactie daarin meegaat, dat de verarming van den Javaan grootendeels de schuld zou zijn van het kapitaal. Integendeel door het kapitaal zijn al eeuwen lang millioenen in Indië gebracht, die daar in den vorm van arbeidsloonen door opkooping van door de bevolking geteelde producten, als anderzins, in Indië blijven en er dus niet uitgaan, Indië wordt niet afgetapt door het kapitaal, maar Indië is in alle opzichten ruim van kapitaal voorzien geworden. Wat uit Indië uitgaat, dat zijn de producten als koffie, suiker enz. Daaraan wordt in Europa of elders geld verdiend, maar dat is geen geld of kapitaal, dat uit Indië gaat, althans niet waarmede het verarmt. De uitvoer van producten, als voortbrengselen van den grond, verarmen een land niet. Het land zou niet rijker zijn gebleven of worden, wanneer die producten niet geteeld waren. Nu zij wel geteeld zijn, kan het daardoor niet armer zijn geworden, eenvoudig omdat zij uitgevoerd zijn en de opbrengst niet in het land komt. En zelfs dat geld voor de producten komt in den vorm van spoorwegen en tramwegen industriën, als anderszins, toch weer in Indië terug en dan wil ik nog niet spreken van de vreemde Oosterlingen, die hun enorme kapitalen daar verdiend, daar ook laten blijven en het weer onder de bevolking brengen. Hoogstens kan men beweren, dat de opbrengsten van de producten niet in hun geheel in het land komen en dat het dus niet ook daarmede verrijkt wordt, buiten de arbeidsloonen en de andere bronnen van welvaart, die indirect door het kapitaal ontstaan. Wanneer men eens zou nagaan het kapitaal, dat de landbouw mijnbouw spoor- en tramwegen, enz. in Indië verzwolgen hebben en men daarnaast zou stellen de getrokken dividenden en tantiemes, dan is het nog de vraag, of niet zou blijken, dat Indië meer voordeel aan het kapitaal heeft gehad, dan het kapitaal aan Indië.

Ik heb wellicht later nog gelegenheid daarop terug te komen, wanneer uwe redactie gaat behandelen het artikel uit het bondsblad over den eisch, dat Indische maatschappijen hun zetel in Indië moeten hebben.

Voorloopig was het eenvoudig mijn doel de aandacht daarop te vestigen, dat met behulp van de Regeering de Javaan werk kan krijgen, geld verdienen en uit dien hoofde dus tegemoet kan worden gekomen aan hongersnood.

Mr. J. C. van Harencarspel.

Het goede doel, door den schrijver beoogd, maakt dat wij met genoegen zijn stuk plaatsen. Waar hij twijfelt of er hongersnood op Java heeft geheerscht, kunnen wij hem meedeelen, dat berichten uit de beste bron ons dit hebben verzekerd. Na de rede, die de G.G. op 31 Augustus uitsprak behoeft dááraan trouwens niemand meer te twijfelen.

Volkomen zijn wij het ook met hem eens, dat het verschaffen van werk, een beter middel is om geldnood weg te nemen, dan gaven en giften, maar er blijven zoowel in Indië, als in ieder ander land bij algemeenen nood, altijd ouden van dagen en gebrekkigen over, die niet werken kunnen en aan dezen willen wij hulp verschaffen door mildadigheid en het liefst uit het moederland, dat van Oost-Indië veel voordeel heeft getrokken en nog trekt.

Als de heer v. H. ons artikel tegen staatsexploitatie van mijnen heeft gelezen en nog daarbij hetgeen wij in no. 17 schreven over de rede van den heer van Kol in de Tweede Kamer, dan weet hij, dat **wij geen tegenstanders zijn van de particuliere industrie in N.-Indië.** Onze voorzitter is trouwens ook president van de Nederlandsche Afdeeling der Ind. mij. van Nijverheid en Landbouw!

Het is echter aan geen twijfel onderhevig, dat Oost-Indië en bij name Java, thans een zeer welvarend land zou zijn, wanneer niet eerst de staat der Nederlanden honderden millioenen daaruit had weggenomen en wanneer later de schitterende overwinsten door het kapitaal gemaakt, op landbouwproducten en mijnbouw in het land waren gebleven en niet grootendeels ook weder ten bate van particulieren in het moederland kwamen die daar hetgeen zij in Indië verdienden in den wandeling brengen. Die waarheid zal wel niemand tegenspreken, maar aan den anderen kant is het even juist, dat exploitatie der hulpbronnen met de hulp van kapitaal van buiten, verre te verkiezen is boven *geen exploitatie!*

Nog eene enkele opmerking. De heer v. H. zegt, dat het gebleken zou zijn, dat de Javaan geschikt zou zijn voor mijnwerk. Ook wij hebben dit onlangs gelezen in een bericht van de Ombelin-Kolenmijnen, maar wij nemen dit niet zoo grif aan, omdat wij weten, dat de Oost-Borneo-Mpij., de vroegere S. M. O. B., jaren lang met Javanen heeft getobd en daardoor veel schade geleden.

Redactie-Commissie.

Boekaankondiging.

Van den schrijver, den controleur B. Best, J. P. W. Houtman, ontvingen wij eene »Proeve eener regeling van den dienst »der banken van leening op Java en Madoera, bij exploitatie »door het gouvernement«, overgedrukt uit het Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur, deel 21 afl. 2.

Wij namen met genoegen kennis van dezen arbeid, die een vraagstuk betreft, dat aan de orde is en naar wij hopen aan de orde zal blijven, — niet al te lang echter — tot er een nieuwe regeling getroffen wordt, die den inlander vrijwaart van de vexatien en malversatiën, waaraan de thans bestaande pandhuispacht hem blootstelt.

Het werk van Houtman begint met een concept-reglement, gevolgd door eenen concept-instructie voor de pandhuismeesters en de bepalingen, voor borgtocht en jaarwedden ook voor 't mindere personeel. Daarna eene reeks aanteekeningen en toelichtingen, die duidelijk schrijvers zienswijze aangeven. Wij zullen daarover in detail geen oordeel vellen, dit aan de vakmenschen overlatende, maar verheugen ons, dat wij het gezonde denkbeeld er in vonden neergelegd om, zich tot een minimum van rente bepalende, toch alle idee van philantropie uit een eventuecle staatsexploitatie te verbannen.

Correspondentie.

Verbetering van drukfouten. In het stuk „Een stem uit de desa" opgenomen in ons vorig nummer, vindt men onder de vertaling van den brief van Soedjono Pekalongan 11 Augustus, dit moet zijn „1 Augustus". Waar verder staat „Amsterdam 29 September" moet dit zijn „Amsterdam 20 September".

Wij ontvingen van X' korte antwoorden op de vragen 2, 3 en 6 van 't vorig nummer en op die van „een belangstellend leek". Wij moeten 't een en 't andere door plaatsgebrek bewaren voor no. 19.

Verzending O.-I. Mail.

VOOR DEN HAAG.

Amsterdam, Nederl.,	11 Oct.	25 Oct.	11.20	's av.
Rotterdam, Lloyd,	18 "	1 Nov.	11.30	's av.
Genua, Nederland,		22 Oct.	9.15	's av.
Marseille, Lloyd,	15 "	29 "	6.30	's av.
Marseille, Fr. dienst,	19 "	2 Nov.	7.45	vm.
Brindisi, Eng. dienst,	11 "	25 Oct.	1.—	mid.
Napels, Duits. dienst,	13 "	27 "	9.45	mid.

Via Marseille: Suppletoire verzending van brieven, briefkaarten en aangetaekende stukken den dag volgende op den aangegeven maildag te 7.45 vm.

Via Napels: Suppletoire verzending den dag, volgende op den aangegeven maildag te 12 en 3 's nm., doch de aansluiting op het vertrek der booten is daarvan niet verzekerd.

MAIL SURINAME.

Amsterdam, Nederl.,	14 Oct.	31 Oct.	11.15	's av.
Southampton, Eng.,	14 "	28 "	11.30	's av.

Suppl. verzending daags daarna 6.30 's av.; aansluiting niet altijd verzekerd.

St. Nazaire, Fr.,	8 Nov.	7.45	vm.

MAIL CURAÇAO.

Via Genua den 8n van elke maand, alleen op verzoek.

Elken Dinsdag en Vrijdag 6.30 's av. via Southampton en Queenstown en New-York.

MAIL CONGO.

Antwerpen den 15n en den laatsten van elke maand 7.20 's av.

Lissabon den 8n en den 13n van elke maand 3.20 m.

MAIL CANARISCHE EILANDEN.

(Teneriffe.)

Southampton. Elken Vrijdag 7.20 's av.

Liverpool. Elken Maandag 7.20 's av.

ADVERTENTIËN.

Pianolessen.

Ondergeteekende houdt zich beleefd aanbevolen tot het geven van **Pianolessen,** zoowel aan eerstbeginnenden als aan meer gevorderden, ook van **Ensemblelessen.**

HENRIETTE WOLTHERS,
te 's-Gravenhage.

Informatiën te bekomen bij Mevr. E. KUNST-HEYNNEMAN, Weimarstraat 91, *den Haag.*

P. Jonker,

gediplom. muziekleeraar,

geeft grondig onderwijs in **Piano** en **Theorie.** Tevens opleiding voor examens. Spreekuur Dinsdag en Vrijdag 2—3. Riouwstraat 122, den Haag.

Hotel d'Angleterre

Den Haag, Wagenstraat 22.

Centrum der stad en gerenommeerde keuken.
50 Kamers en Salons.
Kamer met Dejeuner f 2.25.
Pension voor langer verblijf zeer billijk.

AU BON MARCHÉ - MODES.

Dames- en Kinderhoeden,
Voiles, Tulle, Linten, Bloemen, Veeren.
Wagenstraat 58, Den Haag.

Fabriek en Magazijnen „DE NIJVERHEID"
BREDA.

Behangerij, Meubelfabriek,
Stoffeerderij,
Bedden- en Matrassenfabriek.
Mart. Lefel-Oomen,
Hofleverancier.

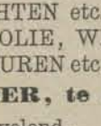

Concureerendst adres voor compleete meubeleering.
Enorme voorraad. Lage prijzen. Directe levering.
Geïllustreerde prijscatalogus Gratis en franco.

E. J. F. VAN DISSEL & ZONEN,

EINDHOVEN.

FABRIEK van
LINNEN TAFELGOEDEREN enz. enz.

Inrichting voor het maken, borduren en festoneeren.
SPOEDIGE AFLEVERING.
PRIJSCOURANTEN alsmede ruime keuze van STALEN en MODELLEN,
worden op aanvrage franco toegezonden.
AGENTESSEN GEVRAAGD
met relatiën onder den gegoeden stand.

In „de Proviandwinkel"

Badhuisstraat 54, Scheveningen

zijn verkrijgbaar alle soorten
COMESTIBLES en CONSERVEN
waaronder:
GROENTEN, VLEESCH, WILD, GEVOGELTE, VISCH, DIVERSE SOEPEN, VRUCHTEN etc. in blik.
GENUA OLIE, WIJNAZIJN, FIJNE TAFELZUREN etc. uit de fabriek van
J. C. VISSER, te Amsterdam.
Aanbevelend,
J. J. KROPHOLLER.

Voor den verkoop aan Particulieren worden **Dames Agentessen** uit gegoeden stand gevraagd, tegen flinke provisie.

Corsmit Brossois & Co.

18 Wagenstraat, Den Haag.
Interc. Telephoon 582.

INRICHTING
VOOR
Complete Meubileering
VAN

Salon en Eetkamer.
Slaap- en Logeerkamer.
Kantoor, Serre, Keuken,
Gang en Trap en Dienstbodenkamer.
} f 850.— en hooger.

Zeer aan te bevelen voor Ind. familiën.

Palm & van Amstel,

BATAVIA.

Beheer van boedels, bezittingen en ondernemingen.
Bankierszaken.
In- en Verkoop van Effecten.
Inkoop van coupons in Europa betaalbaar.
Beleeningen op effecten.
Hypotheeken.
Voorschotten op producten naar Europa.
Controleeren en bijhouden van administraties.
Zee-verzekering (passagiersgoederen, verblijf in noodhaven.
Verzekering van geldswaarden per post verzonden.
Incasso's.

Nederlandsch-Indische Effectenbank.

4 pCt. Pandbrieven

groot f 500.—, f 250.—, f 100.— en f 50.—.

Deze pandbrieven zijn niet aan uitloting onderhevig; de coupons zijn per **1 Juli** en **1 Januari** betaalbaar te BATAVIA en te 's-GRAVENHAGE.

Koers van uitgifte 100 pCt.

Nederlandsch-Indische Effectenbank.

NEEMT GELDEN IN DÉPOSITO

voor 12 maanden à 4 pCt. per jaar
„ 6 „ „ 3 „ „ „
„ 3 „ „ 2½ „ „ „

terwijl over onmiddellijk opeischbare gelden 2 pCt. per jaar vergoed wordt.

Het onderpand der déposito's bestaat in hoofdzaak uit de **4 pCt. Obligatiën** waarin de **Javasche Bank** haar kapitaal en reservefonds mag beleggen.

Koloniale Zee & Brand-Ass^tie. M^ij.

TWEEDE
Koloniale Zee & Brand-Ass^tie. M^ij.

Brand-Ass^tie. M^ij. „de Oosterling".

Brand-Ass^tie. M^ij. „Insulinde".

TEEKENEN ALLEEN TEGEN BRANDGEVAAR.

Nemen alle risico's voor gemeenschappelijke rekening.

Kapitaal te zamen f 9.405.000.—
Reservefondsen ± „ 460.000.—

SLUITEN VERZEKERINGEN OP:

Gebouwen,
Goederen, Producten,
Meubilair

op zeer gunstige voorwaarden.

Palm & van Amstel,

BATAVIA.

Eenige inrichting voor Praktische Opleiding voor den Handel in Theoretische en Praktische Cursussen voor Dames en Heeren.

Beste gelegenheid voor HH. Verlofgangers, Gepensioneerden, Indische Jongelui enz.

Dagelijks inschrijving.

Telkens wanneer een voldoend aantal deelnemers ingeschreven zijn, kunnen nieuwe Cursussen beginnen.

NEDERLANDSCHE HANDELS-AKADEMIE
„Het Oefeningskantoor",
's-GRAVENHAGE, REGENTESSELAAN 162—164.

ONDERWIJSVAKKEN.
Praktisch Boekhouden,
Handelsrekenen, Handelsrecht,
PRAKTISCHE KANTOORWERKZAAMHEDEN.
Schrijfmachine, Stenografie,
Nederl., Duitsche, Eng. en Fransche Handelscorrespondentie.

PROSPECTUSSEN en INLICHTINGEN.

Fabriek „SIMANALAGI" Den Haag.

KEPPLERSTRAAT 138—144.

Ingrediënten voor de INDISCHE RIJSTTAFEL, als:
Samballans, Boemboe's, Atjars, Manisans, diverse **Kruiden, Visch-Artikelen,** diverse **Keuken-gereedschappen.**
Prima HOLLANDSCHE TAFELZUREN, Likeur «LALIDJIWO»
Diverse LIMONADE-SIROPEN.

PRACHTIG

blijft 't haar bij alle weersgesteldheid door 't gebruik der

Amerikaansche Onduline

— Onschadelijk —

à **90 ct.** de flacon verkrijgbaar bij:

JEAN MEIJER, Coiffeur, Passage 49—51, Den Haag.

HAARVERFKAMMEN.

Gezondheids Wol

is de doelmatigste onderkleeding voor iederen heer die zich niet onnoodig dik en toch voldoende warm wil kleeden.

Het weefsel is elastisch en vooral poreus.

Veroorzaakt geen gevoel van jeuk of prikkeling.

Absorbeert de uitwaseming gemakkelijk en houdt de huid droog, zelfs bij sterk transpireeren.

De weldadige uitwerking van het woleffect ondervindt men reeds bij de eerste proef.

Aanbevolen door tal van medische autoriteiten.

BORSTROKKEN.

Klein.	Middelgroot.	Groot.	Zeer groot.	Extra groot.
95 cM.	100 cM.	105 cM.	110 cM.	115 cM.
Borstomvang	Borstomvang.	Borstomvang	Borstomvang	Borstomvang
f 3.75	f 4.—	f 4.25	f 4.75	f 5.50

ONDERBROEKEN.

Klein.	Middelgroot.	Groot.	Zeer groot.	Extra groot.
95 cM.	100 cM.	105 cM.	110 cM.	115 cM.
Ceintuurw.	Ceintuurw.	Ceintuurw.	Ceintuurw.	Ceintuurw.
f 4.25	f 4.50	f 4.75	f 5.25	f 5.75

DEN HAAG,
LANGE POTEN 2—4.

SACHS & Co.

G. KERNER & Co.

PRIJSCOURANT
GRATIS en FRANCO.

J. H. VAN OLM,

12 PAPESTRAAT 12

DEN HAAG.

Heerenkleeding naar maat.

Ontvangen de

Nieuwe Najaarsstoffen.

Elegante Coupe. Billijke prijzen.

Bekroond met de GOUDEN MEDAILLE.

W. REUVERS,

73 Wagenstraat 73,
CONFISEUR, Den Haag.
N.B. Voor de tropen verpakt in hermetisch gesloten bussen.

ERNEST CASSUTO

Tandarts,
PIETER BOTHSTRAAT No. 1,
BEZUIDENHOUT,
Den Haag.
SPREEKUUR dagelijks van **1** tot **5.**

C. J. v. d. MEER,
Waldeck-Pyrmontkade 11, 11a, 13,
DEN HAAG.

HANDEL
in Wijnen, Binnen- en Buitenlandsche Bieren, Minerale en Medicinale Bronwateren en Gedistilleerd.
SPECIALITEIT
in Bordeaux-, Bourgogne-, Port-, Rijn- en Moezelwijnen.
Champagne en Cognac.

BANKETHAMMEN. CERVELAATWORST.

Spekslagerij

Firma J. J. M. PERMENTIER,
Korte Poten 25, Den Haag.
Gelardeerde Kalfslever.

Malsjes Rookvleesch. OSSENTONG.

Abonnement voor niet-leden.

Ondergeteekende verklaart zich te abonneeren op het Koloniaal Weekblad orgaan der Vereeniging „OOST en WEST" à *f* 2.— per jaar.

Naam: *Woonplaats:*

Verzoeke dit biljet na invulling uitteknippen en aan de Uitgevers van dit blad, Haagpoort 4, den Haag te zenden.

Ondergeteekende .....

wenscht Donateur-trice / Lid *te worden van de Vereeniging* „Oost en West" *tegen betaling eener jaarlijksche contributie van f* ..... *of door eene gift in eens van f* .....

Handteekening en volledig duidelijk adres.

.....

.....

NB. Contributie van *f* 5 of gift in eens van *f* 100 voor **Donateurs.**
Voor **Leden** contributie tot een minimum van *f* 1.— 's jaars.
Om 't orgaan te ontvangen moet men minstens *f* 1.50 's jaars betalen.
Doorslaan wat men niet wil.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.

N°. 19. Donderdag 17 October 1901. 1ste Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD.

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland *bij vooruitbetaling* . *f* 2.00
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 3.00
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.10
Men abonneert zich voor minstens zes maanden ingaande op den dag der eerste toezending **f 1.—**

Prijs der advertentiën.

Per regel . . . . . *f* 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . - 0.09
» » » 1000 » . - 0.08
» » » 3000 » . - 0.07

REDACTIE: De 4de Commissie, aan welke de verspreiding van populaire kennis omtrent Oost- en West-Indië is opgedragen.

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie", en gezonden aan den Heer G. E. V. L. VAN ZUYLEN, *Voorzitter der Redactiecommissie*, **7a Heerengracht,** of den *Secretaris*, Mr. G. VAN SLOOTEN Azn., **43 Conradkade,** beiden Den Haag.

Voor de Administratie en Advertentiën wende men zich tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" **Haagpoort 4,** Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

De Vereeniging vestigt zooveel mogelijk, zoowel in Europa als in Indië, afdeelingen, die te zamen met het hoofdbestuur dit doel trachten te bereiken.

Om lid te worden, kan men zich persoonlijk of per briefkaart aanmelden bij een der afdeelingen of aan het bureau in den Haag Heerengracht 4, dat iederen dag, behalve Zon- en feestdagen, van 10—12 en van 2—4 ure open is.

Uit de Memorie van Toelichting der (Oost-) Indische Begrooting.

In § 1 van deze Memorie, waarvan wij aan onze lezers een overzicht willen geven, worden de saldo's behandeld der begrootingen van vorige jaren.

Het geraamde te kort van bijna 12 millioen gulden op die van 1899 is 2½ millioen geworden en de voorloopige uitkomsten wijzen voor 1900 op een overschot van ruim 4½ millioen in plaats van een tekort van 5¾, zooals dit bij de begrooting werd berekend. Deze gunstige uitkomst is hoofdzakelijk te wijten aan de hooge prijzen der productie van Banka en Billiton. Een Indisch blad, sprekende over dien voor Ministers en Gouverneurs-Generaal zoo troostvollen staat van zaken, vergeleek 't schuitje tin bij het „gouden kalf" der Egyptenaren.

Ook voor 1901 wordt geraamd, dat de verkoop van tin van Banka en het aandeel in de winst van de Billitonmaatschappij, f 2,850,000 meer zullen opbrengen, dan men bij het opmaken der begrooting had vermoed. Daartegenover zal echter staan een vermoedelijk minder voordeel van 1,750,000 op koffie. Dat laatste nadeelig verschil is daaraan te wijten, dat men met het oog op den geringen koffieoogst van dit jaar, 112000 picols van het vorige beschikbaar houdt tot aanvulling bij de veilingen in 1902.

Het zal zeker nog wel langen tijd duren, eer de Indische begrootingen onafhankelijk zullen zijn van schommelende tinprijzen en slechte of goede koffiejaren. Die afhankelijkheid is een der bedenkelijke nadeelen van het exploiteeren van cultures en nijverheidsondernemingen door den Staat.

Wel zijn ook de andere Staatsinkomsten niet bepaald stabiel en toonen de meesten in verband met de vermeerdering der bevolking, of zooals bij de Staatsspoorwegen, als een gevolg der uitbreiding van het spoorwegnet, eene gestadige verhooging aan, maar misrekeningen van millioenen, zooals bij koffie en tin, die een gevolg zijn van door speculatie rijzende en dalende marktprijzen, of van ongunstig weer en ziekte der koffieboomen, kunnen daarbij niet voorkomen.

Deze overweging en niet minder het ook nu weer ontmoeten van hooge winstcijfers op verpachtingen en zoutverkoop, brachten ons in herinnering, dat wij vijftien jaren geleden, kort na onzen laatsten terugkeer uit Indië in eene reeks artikelen in het Algemeen Handelsblad, waarvan wij een tijd lang medewerker waren, o. a. ook het Oost-Indische belastingstelsel hebben behandeld en als conclusie te kennen gaven, dat de verdienstelijkste man tegenover Nederlandsch Oost-Indië degene zou zijn, die, al was het maar een redelijk, belastingstelsel wist te ontwerpen ter vervanging van het thans bestaande. Wij herhalen dit ook nu nog, want brokstukkenverbetering blijft brokstukkenwerk, waardoor het geheel meestal niet beter wordt. Men veronderstelle niet, dat wij de reuzenkracht en de grondige kennis, die voor het volvoeren dezer taak noodig zijn, zouden onderschatten, maar er zijn gelukkig menschen, die zich bij voorkeur door het moeilijke voelen aangetrokken. Scheiding der financiën van Ned.-Indië van die van het moederland en een belastingstelsel, dat de ontwikkeling van het land niet tegenhoudt, en waarvan de eischen in evenredigheid zijn met de draagkracht der betalers, moeten de hoofdpunten zijn van ieder koloniaal program.

In § 2 worden de eindcijfers behandeld der begrooting voor 1902.

De uitgaven in Nederland worden geraamd op . . . . . f 32.911312
Die in Indië op . . . . . „ 125.238100
Te samen f 158.149412

Waar tegenover staan:
De middelen in Nederland . . . f 27.066314
En die in Indië . . . . . „ 124.905070
Te samen f 6.177998

De begrooting sluit dus met een geraamd te kort van ruim 6 millioen gulden.

Vergeleken met de goedgekeurde begrooting voor 1901 zijn de middelen verminderd met 1.233373, maar daartegenover ook de uitgaven met f 6.518152, welk bedrag hoofdzakelijk een gevolg is van gelden, die gevraagd worden voor de telegrafische verbinding van Oost-Borneo met Noord-Celebes, voor aanleg en exploitatie van Staatsspoorwegen, voor de Tramwegbouw op Atjeh en voor de Defensie.

Hieronder zijn echter, zoo zegt de Minister, eenige in meerdere of mindere mate, rechtstreeks productieve werken, en nog andere posten uit de begrooting daarbij voegende, die in dezelfde categorie vallen, komt hij tot het besluit, dat ruim 11¾ millioen van het geld, dat voor uitgaven wordt geraamd, niet kan gerekend worden tot de *gewone* uitgaven van den Staat. Wij zouden bij zijne opgave ook nog willen voegen het geld, dat aan permanente verdedigingswerken en de daarvoor noodige bewapening zal worden besteed, want hoewel men nu juist niet kan zeggen, dat die werken rechtstreeks productief zijn, zoo zullen toch ook uitgaven voor de zoogenaamde doode weermiddelen wel niet tot de gewone uitgaven der O.-Indische begrooting gaan behooren?

Er is dus op de gewone begrooting eigenlijk geen te kort, maar een vrij belangrijk overschot, doch ook onder de „Middelen" zijn de inkomsten, die uit de hooge tinprijzen voortvloeien, naar onze opvatting, „buitengewone" inkomsten.

Op twee zaken, die moeten aantoonen, dat de belangen der inlandsche bevolking niet zijn vergeten, wordt in § 2 nog in 't bijzonder gewezen. Vooreerst op de niet onbelangrijke som (f 590534), die — afgescheiden van het hoofdgeld — uitgetrokken is voor de afschaffing van eenige heerendiensten, terwijl tweedens gewaarschuwd wordt tegen de onjuiste opvatting, die zou kunnen voortspruiten uit de verhoogde raming van f 431.000 van de opbrengst der opiumpacht en van de regie. Die verhoogde inkomst is slechts schijnbaar, want daartegenover staat een hoogere raming van f 394.000 voor uitgaven ten behoeve der regie. Er blijft echter, dit moeten wij opmerken, toch nog een kleine vermeerdering der opbrengst van opiumpacht en regie over.

In § 3 volgt het vergelijkend overzicht van de „Middelen" en van de „Uitgaven" over de afgesloten vijf jaren, benevens de ramingen over 1901 en 1902. In § 4 de aantooning welk aandeel elke begrootingsafdeeling heeft in het verschil tusschen het eindcijfer der uitgaven van 1902 en 1901.

Cijfers hebben voor de meeste menschen weinig aantrekkelijks, hoeveel er ook soms uit te leeren valt. Er zullen er echter onder onze lezers zeker zijn, die daarin wel belang stellen en daarom hebben wij den staat van § 4 hieronder doen overdrukken:

Verschil tusschen het eindcijfer der uitgaven van 1902 en 1901,

	1902.	1901.	1902. Meer.	1902. Minder.
I. Regeering en hooge colleges	f 1,151,890	f 1,139,020	f 12,870	„
II. Justitie	5,596,984	5,522,331	74,653	„
III. Financiën	23,990,990	23,430,305	560.685	„
IV. Binnenlandsch bestuur	30,868,283	31,396,980	„	f 528,697
V. Onderwijs, eeredienst en nijverheid. . .	19,697,148	18,878,401	818,747	„
VI. Burgerlijke openbare werken	32,675,082	29,596'361	3,078,721	„
VII. Oorlog	35,049,937	32,554,742	2,495,195	„
VIII. Marine	9,119,098	9,113,120	5,978	„
	f 158,149,412	f 151,631,260	f 7,046,849	f 528,697
			Meer . . f 6,518,152	

Bizondere beschouwingen zullen wij daaraan echter nu niet vastknoopen; van zelf zullen die te pas komen, als wij achtereenvolgens de aanteekeningen bespreken, die in de Memorie van Toelichting tot verklaring van de cijfers moeten dienen. Bij die bespreking houden wij ons echter niet aan de volgorde der Memorie, maar zullen den voorrang geven aan de begrootingsafdeelingen, die op de verhooging der uitgaven den meesten invloed uitoefenen.

(*Wordt vervolgd.*)

Mededeelingen.

I. *Van het Hoofdbestuur.*

Naar aanleiding van het plan, om te **Weltevreden (Batavia)** een **informatie-bureau** op te richten, zoowel voor personen, die naar Europa vertrekken, als voor hen, die kinderen daarheen willen zenden, werd aan de Afdeelingen en de Correspondenten de volgende circulaire verzonden:

Onze Afdeeling „Ned.-Indië zal te Weltevreden „(Batavia) een Informatie-Bureau oprichten voor perso„nen en familiën, die naar Nederland vertrekken, om „er te blijven of er eenigen tijd door te brengen. Zij „vraagt ons nu om: eene opgave, voor elke plaats, „waar Indischen zich dikwijls vestigen, van pensions, „hôtels, gelegenheid tot huisvesting en inrichting, tot „het verkrijgen van eten, medische hulp, van winkels, „enz. Elk der opgaven te splitsen in 3 rubrieken:

„1°. Die de Vereeniging kan aanbevelen als proef„ondervindelijk goed.

„2°. Die haar als goed zijn gesignaleerd.

„3°. Die, waarvan zij goed noch kwaad weet.

„Verder adressen van scholen en gelegenheid tot „huisvesting van kinderen, met vermelding van de „personen of lichamen, die zich op de verschillende „plaatsen wel met het toezicht op het welvaren der „ondergebrachte kinderen willen belasten.

„Ook houdt men zich aanbevolen voor pension„gidsen, wegwijzers in verschillende steden, boeken, „uitgegeven door vereenigingen tot bevordering van „het vreemdelingen verkeer en dergelijken.

„De vermelding van prijzen bij het een en ander „is zeer gewenscht.

„Beleefd verzoeken wij U, wat Uwe stad en c. q. „ook hare omstreken betreft, ons de door Batavia „gevraagde opgaven te willen zenden, natuurlijk liefst „zoo spoedig mogelijk, opdat wij ze alle gezamelijk „kunnen opsturen."

Het Hoofdbestuur houdt zich aanbevolen, om ook van de leden, die vermeenen omtrent het gevraagde *degelijke* inlichtingen te kunnen geven, bericht te mogen ontvangen aan het *Bureau der Vereeniging*

FEUILLETON.

DE ECHTE MALEIER.

Uit het Engelsch van FRANK ATHELSTONE SWETTENHAM.

„Hij was de meest zachtaardige man,
„die ooit een schip in den grond boorde
„of iemand den hals afsneed."

BYRON: don Juan.

Om den Maleier te leeren begrijpen, moet gij in zijn land leven, zijn taal spreken, zijn geloof eerbiedigen, u interesseeren voor zijn belangen, vrede hebben met zijne vooroordeelen, met hem meevoelen, hem helpen, als hij in moeielijkheden is en zijne genoegens, zoo mogelijk ook zijn leed deelen. Op deze manier alleen moogt gij verwachten zijn vertrouwen te winnen. Slechts wanneer gij dat vertrouwen gewonnen hebt, is er kans om den innerlijken mensch te begrijpen en tot deze kennis kan dus alleen hij geraken, die de gelegenheid er toe heeft en ze goed gebruikt.

Tot nu toe is slechts aan weinige Europeanen de gelegenheid ten deel gevallen, om den Maleier in zijn eigen land (waar zij slechts in hun waar karakter gezien worden) te bestudeeren en slechts enkelen van hen hebben lust getoond het hart van het volk te winnen.

Er zijn een honderd duizend Maleiers in Perak en nog eenige duizenden meer in de andere deelen van het schiereiland Malakka; de blanke, wiens belangstelling in het ras groot genoeg is, kan niet alleen vertrouwen winnen, maar een toewijding, die zelfs het leven veil heeft ter wille van de vriendschap. De Heilige Schrift zegt: „Dit is de hoogste aller dingen" en in het einde van de 19de eeuw is dit een vriendschapsvorm, die maar al te zelden voorkomt. Gelukkig is dit iets, dat niet voor geld te koop is, dus wel de moeite waard om te trachten het te verdienen.

De echte Maleier is een klein, stevig en goed gebouwd man, met sluik zwart haar, een donker bruinen gelaatskleur, breede neus, dikke lippen en heldere, schrandere oogen. Zijn aard is over het algemeen vriendelijk, zijne manieren beleefd en ongedwongen. Nimmer onderdanig, is hij tegenover vreemdelingen teruggetrokken en wantrouwend, ofschoon hij dit niet openlijk toont. Hij is moedig en betrouwbaar in het uitvoeren van een taak, maar daarentegen is hij verkwistend, leent gaarne geld en is zeer laksch in het terugbetalen. Hij is een aardige verteller, spreekt in gelijkenissen, haalt spreekwoorden en wijze spreuken aan, heeft veel humoristischen geest en houdt van een aardige scherts. Hij stelt belang in zijn buurman's zaken en is dus een echte babbelaar. Hij is Mohamedaan en fatalist, maar daarbij zeer bijgeloovig. Hij drinkt nooit alcohol, is zelden een opiumschuiver, maar houdt veel van spelen, van hanengevechten en dergelijke sport. Hij is van nature een sportsman, vangt en temt olifanten, is een bekwaam visscher en volmaakt thuis in een boot. Bovenal is hij in zekere mate behoudend, trots op en zeer gehecht aan zijn land en volk, houdt zijn oude gebruiken en overleveringen in eere, vreest zijn Radjas (hoofden) en heeft een aangeboren eerbied voor eenmaal ingesteld gezag, terwijl hij smalend neerziet op alle nieuwigheden en zich zal verzetten tegen de plotselinge invoering er van. Maar als hij tijd heeft, om ze zorgvuldig te onderzoeken en ze hem niet opgedrongen geworden, dan zal hij zich laten overtuigen van hun nut. Ook leert hij gemakkelijk iets navolgen en als hij doorzettingskracht en ijver genoeg heeft voor zijn arbeid, dan is hij een goed handwerksman. Toch is hij eenigermate lui, kent orde noch regelmaat, zelfs voor zijne maaltijden en tijd heeft voor hem geen waarde. Zijn huis is slordig, zelfs vuil, maar hij baadt zich twee maal per dag en houdt van opschik in den vorm van mooie kleeren.

Een Maleier duldt geen beleediging of kleinachting, dit is iets voor hem, dat met bloed moet worden uitgewischt. Hij zal zóólang over een werkelijke of denkbeeldige schending van zijn eer peinzen, tot wraakzucht hem vervult. Als hij zich niet kan wreken op dengene, die hem beleedigd heeft, dan zal hij de eerste de beste persoon aanvallen, die hij op zijn weg tegenkomt, man of vrouw, oud of jong. Deze toestand van blinde woede, deze begeerte naar bloed is de oorsprong van „amok". De Maleier wordt dikwijls valsch genoemd. Ik betwijfel echter, of hij het verwijt meer verdiend, dan ieder ander mensch? Hij is beleefd en eischt wederkeerig beleefdheid en hij kent slechts één manier om persoonlijke beleedigingen te wreken.

Het gevoel van stamverwantschap is zeer sterk in hem. Hij erkent de noodzakelijkheid om desnoods blindelings de bevelen van zijn erfelijke opperhoofden uit te voeren, terwijl hij zijn eigen bloedverwanten tot iederen prijs zal beschermen en hun veten tot de zijne maken.

Het geven van geschenken door den Radja aan den onderdaan of door den onderdaan aan den bestuurder, is eene gewoonte, die nu in onbruik raakt, maar toch nog heerscht bij gelegenheid van de troonsbestijging van een Radja, bij de benoeming van hooge ambtenaren, bij trouwfeesten, besnijdenis, doorboring der ooren, of gelijksoortige ceremoniën. Evenals bij andere oostersche volken is gastvrijheid voor den Maleier een heilige plicht, die door allen vervuld wordt, zoowel hoogen als lagen, rijken als armen.

Ofschoon de Maleier Mahomedaan is van geloof en zich eerder zou laten kruisigen, dan zijn geloof verloochenen, is hij geen drijver, werkelijk, zijn verdraagzaamheid steekt gunstig af bij die van sommige belijders der Christenleer en wanneer het al eens gebeurt, dat hij over deze dingen nadenkt, dan is hij overtuigd, dat een afschuw van schijnheiligheid de grondslag is van den waren godsdienst. Hij heeft eene hooge opvatting van het geloof in de Godheid, in de onsterfelijkheid van de ziel, vertrouwt op een hemel met verrukkelijke aardsche genietingen en op de bestraffingen in de hel, wier bestaan niemand vrees aanjaagt, omdat ieder individu overtuigd is, dat hij er zijn deel niet van krijgen zal; Christelijke zendelingen van alle gezindten, hebben blijkbaar de hoop opgegeven hen te bekeeren.

In zijn jeugd is de Maleische knaap dikwijls mooi, heeft wonderschoone oogen, met prachtige oogharen en wenkbrauwen en daarin ligt een diepe uitdrukking van droefheid en ernst, alsof hij uit een beter oord afkomstig, slechts tijdelijk op de aarde verbannen werd. — Deze oogen, die buitengewoon groot en helder zijn, drukken een smartelijke verwondering uit over wat zij hier zien en het lijkt, alsof zij zich steeds wijder openen, zoekende naar iets, dat zij nooit vinden. In tegenstelling met het Japansche kind, maakt dit cherubijntje nooit den indruk, dat zijn kindermeisje zijn neus vergat te snuiten. Hij wordt met de meeste eerbied behandeld, slaapt, wanneer hij wil, en blijft op zoolang hij verkiest, eet telkens als hij honger heeft, vertoont geen kuurtjes, krijgt nooit slaag en huilt bijna niet. Tot hij 15 of 16 jaar is, behoudt hij dit uiterlijk van uit een betere wereld afkomstig te zijn. Hij is zeer leergierig en kan behoorlijk den Koran lezen in een taal, die hij niet begrijpt.

Maar daarna, op den leeftijd van 16 tot ongeveer 25 jaar, is hij niet aantrekkelijk. Hij neemt er zijn pleizier van, pierewaait even hard, als de jeugd van hoogere be-

Heerengracht 4 *den Haag* of voor plaatsen, waar afdeelingen zijn gevestigd of waar de Vereeniging correspondenten heeft, aan Secretarissen der afdeelingen of aan de genoemde correspondenten, wier adressen in het Bijblad van n°. 7 vermeld zijn.

Ook voor toezending van de door de afdeeling Nederlandsch-Indië gevraagde gidsen en wegwijzers, houdt het zich aanbevolen.

WEEKOVERZICHT.

De Kamer ging op reces en zal eerst half November weer bijeenkomen ter behandeling der begrootingen. Vóór 't uiteengaan is nog een oogenblik openbare zitting gehouden, om de vergissing in de samenstelling der nominatie voor Raadsheer in den Hoogen Raad te herstellen, overigens is er slechts in de afdeelingen iets te doen geweest. Wij willen hopen, dat wanneer de werkzaamheden weer zullen zijn begonnen, er meer zegen zal rusten op de besluiten der meerderheid, dan tot nu toe het geval was, en het prestige der Kamer niet meer op zoo belacheljke wijze zal worden geschokt, als nu het geval was door het op demonstratieve wijze forceeren van een benoeming met candidaten, die blijkbaar niet eens vooraf zijn geraadpleegd en van de onderscheiding niets willen weten. In afwachting der komende dingen, willen wij in dit overzicht nog op eenige belangrijke buitenlandsche gebeurtenissen wijzen.

Reeds meermalen is de aandacht gevestigd op den ongewenschten toestand, waarin de consulaire rechtspraak en de overige capitulatiën in Turkije zich bevinden. De betrekkingen, daarbij vervuld, zijn nagenoeg alle in handen van vreemdelingen, waaronder van de meest uiteenloopende natiën, maar die allen dit kenmerk gemeen hebben, dat ze van het Nederlandsch geen stom woord begrijpen en van ons vaderland weinig of niets afweten. Oprechte, in het vaderland geboren en getogen Nederlanders zijn slechts de gezant, de consul-kanselier, en de vice-consul. Geen wonder, dat uit het midden van de steeds toenemende Nederlandsche kolonie in de Turksche hoofdstad nu en dan stemmen zijn opgegaan, die tegen de wijze, waarop de vacaturen werden vervuld, ernstig protesteerden. Er werd echter in lange jaren geen acht op geslagen en nog verleden jaar heeft men het dienstig geoordeeld, een adres van de Nederlandsche ingezetenen te avorteeren en te kennen te geven, dat men aan dien toestand niet wenschte te tornen en alles bij het oude wilde laten blijven. Door het optreden van onzen nieuwen gezant te Constantinopel, wien ook uit anderen hoofde de meeste lof voor zijne bemoeiingen niet mag worden onthouden, is intusschen ook op deze donkere plek een heilzaam licht toegelaten en werd nu een adres van de Nederlandsche kolonie bij het gezantschap ingediend.

In hoofdzaak wordt daarin verklaard, dat de onderteekenaars den sinds jaren gevolgden weg bij het aanvullen der onderhavige ambten en betrekkingen een pijnlijke achteruitzetting achten voor het Nederlandsche element in de Nederlandsche Kolonie te Constantinopel, en een nadeel voor hun goeden naam en hunne stelling als Nederlander te midden van de internationale maatschappij, waarin zij geplaatst zijn, te leven en hun bestaan te zoeken; nadeel te weeg gebracht door den indruk, alsof er onder Hr. Ms. onderdanen te Constantinopel geen mannen aanwezig zouden zijn bekwaam, kundig en waardig om die ambten en betrekkingen behoorlijk waar te nemen. Op grond hiervan wordt verzocht bij het vervullen der aanstaande vacatures meer dan tot dusverre met het Nederlanders ruimschoots keuze is voor de bezetting van Nederlandsche ambten.

De Japanners laten zich door Europeanen of Amerikanen in niets de loef meer afsteken. Zoo is thans bepaald, dat de tentoonstelling, die in 1903 in de belangrijke havenstad Osaka zal gehouden worden, eene internationale zal zijn. Nu de afstand voor het uitgeven van goedkoope uitstap-kaartjes wel wat groot is, kan men moeielijk verwachten, dat ook het bezoek aan de tentoonstelling uit alle werelddeelen zal toestroomen. Wèl echter ligt het voor de hand, dat de inzendingen van heinde en verre zullen binnenkomen. Terwijl eene tentoonstelling in Europa het directe handelsbelang der Europeanen niet meer in de eerste plaats raakt, is dat een ander geval nu de gelegenheid is geopend, om in een nieuw land onze producten ingang te doen vinden. Dat men daarbij zijn beste beentje wel mag vóórzetten, is meer dan genoeg gebleken door de verrassend schoone inzendingen, die Japan zelf op onze laatste groote tentoonstellingen kon plaatsen, en die voor veel westersche nijverheidsproducten geenszins behoefden onder te doen. Reeds is een Japansch zaakgelastigde op een reis door de Vereenigde Staten, om handel en industrie te bewegen mee te werken tot het doen slagen der aanstaande wereldtentoonstelling; hij zal daarna Engeland bezoeken en ook in ons land de industrieelen raadplegen.

Door het optreden van den nieuwen Emir van Afghanistan schijnt voorloopig geen roet in de Engelsch-Russische rijstebrij te zullen vallen. In zijn land zelve is hij zonder tegenstand erkend en de Engelschen zien zijn troonsbestijging met gerustheid. Indien hij de voetstappen van zijn voorganger volgt en zich even gemoedelijk door Engeland voor het niet-heulen met Rusland de handen laat volstoppen, kan de tegenwoordige toestand zeer goed nog jaren lang worden gehandhaafd. De eenige vrees, die de Engelsche bladen koesteren, ondanks het glad verloop van de troonsbestijging, is voor de intriges van Ishak-khan, de onverzoenlijke opstandeling, die nog steeds op Russisch grondgebied zich schuil houdt en een vrij machtigen invloed in Afghanistan bezit. Doch de plek, waarheen de Engelschen oogen zich met de meeste ongerustheid wenden, blijft de Russisch-Persische grens, waar de Russen een koortsachtigen ijver blijven betoonen. Hun laatste zet in de daar gespeelde partij is de nieuwe groote spoorweg, die de verbinding zal uitmaken van Trans-Kaukasië naar de Persische provincie Khorasan en die van enorm strategisch belang is, wanneer het er op aan zal groote troepenmassa's op Perzië te werpen.

Naast de ruzie met Frankrijk, het geschil met Engeland, de moeilijkheden in Macedonië en de Albaneesche opstand kan Turkije wellicht nog last krijgen van Rusland en dat wel door de nieuwe moord- en rooftochten van de Kurden in Armenië. De zaak is in zooverre eigenaardig, dat de Russen volstrekt niet uit medelijden met de ongelukkige Armeniërs hun waarschuwende vertoogen aan den Sultan richten, maar om een zeer bijzondere reden. Om namelijk aan de ellende, die de Turksche heerschappij over hen heeft gebracht, te ontsnappen, zijn groote menigte Armeniërs voornemens Rusland binnen te dringen en zich daar metterwoon te vestigen. Daar houdt men nu echter in Sint-Petersburg heelemaal niet van. Het zijn havelooze, armoedige menschen, die hulp noodig hebben en geen voordeel brengen, en van die soort heeft men in Rusland waarlijk wel genoeg. Bovendien hebben de Armeniërs ook verschillende eigenschappen, die hen vooral in het nog zoo onontwikkelde Rusland tot niet zeer gewenschte burgers maken. Zooals men dus ziet, is de tusschenkomst der Russische Regeering volstrekt niet uit andere redenen dan puur eigenbelang te verklaren, wat echter het gevolg moet hebben, dat nu de aandrang tot beteugeling van de onmenschelijkheden in Armenië wel veel sterker zal zijn, dan wanneer alleen menschlievendheid tot optreden drong.

De inwoners van Samoa zijn druk bezig de zegeningen van de beschaving te genieten. Vooral schijnen zij zich met voorliefde met dobbelen te vermaken, althans in Duitsche couranten wordt er over geklaagd, dat hun toch al niet groote lust tot werken nog verminderd wordt door hun toenemende speelzucht. Met bijzondere voorliefde hebben zij zich toegelegd op engelsche spelen, zooals cricket, doch beoefenen ze niet voor lichaamsoefening, maar met het uitsluitend doel om er geld onder te verwedden. Ook de loterijen hebben onder de inlanders grooten opgang gemaakt, vooral de hoofden, die daardoor kans zagen allerlei voorwerpen tot de drie- of viervoudige waarde van de hand te zetten, hebben er een ruim gebruik van gemaakt, totdat eindelijk het gouvernement verbiedend tusschenbeide is gekomen.

De meest opgewonden verhalen bereikten ons omtrent de goudrijkheid van eenige nieuw-ontdekte Lawakreeken in Suriname en Fransch Guyana. In de op Hollandsch gebied gelegen Pointu-kreek werden per dag 40 gram goud per arbeider verkregen en de aanvoer van de Lawa bedraagt in eenige weken reeds meer dan de helft der totale goudaanvoer te Paramaribo. Onderwijl is de Coppename-expeditie nog aan het speuren, die zij bezoeken gaat, te vinden zal zijn. Het goede van deze vondsten kan vooral dit zijn, dat men nu ten spoedigste er toe over zal gaan, de reeds lang afgebeden spoorwegverbindingen aan te leggen en het binnenland gemakkelijk bereikbaar zal maken. Dan zal ook, nadat de goudkoorts is uitgewoed, aan Suriname nieuw leven geschonken blijven en kunnen de minder phantastische, maar meer zegenrijke schatten van landbouw en cultuur, die nog nimmer tot ontginning kwamen, het land in een nog nooit beleefden toestand van welvaart brengen.

Oost-Indische berichten.

Eindigden wij ons vorig weekoverzicht met **Cholera-berichten**, wij zijn wel verplicht er ditmaal mee te beginnen, want welk blad men ook opslaat, het eerste, wat men ziet, zijn berichten van uitbreiding der gevreesde ziekte, middelen tot genezing of voorkoming, goede of slechte zorgen van de geneeskundigen, van de politie of van de autoriteiten, — van alles door elkander, maar de slotsom is treurig.

Uit Semarang komt de opmerking, dat het meerder geneeskundige toezicht en de strengere tucht, waarmee de hygiëne- en voorzorgsbevelen worden uitgevoerd, maakt, dat men in de kazernes minder van de epidemie te lijden heeft, dan in de kampongs. Gewaarschuwd wordt tegen het in handen geven van geneesmiddelen aan personen, die er geen kennis van hebben: een inlander zakte op den weg in elkaar door de cholera aangetast, een paar in de buurt wonende Europeanen brachten hem bij met wat pepermunt en cognac en vervoerden hem toen naar den wedànà, waar geneesmiddelen waren gedeponeerd. Gelukkig bleven zij nog eenigen tijd er bij, want het districtshoofd, geen onderscheid kennende tusschen den cholera-drank en het desinfectiemiddel, bracht den zieke carbol-water, om in te nemen. Dit zou zeker een *afdoend* geneesmiddel geweest zijn!!

Van wonderbaarlijke genezing hebben wij vroeger in Indië anders sterke staaltjes vernomen, maar de moeite waard, om op te teekenen, vinden wij toch het verhaal van een Inlandsche vrouw, die wanhopig was, dat haar door de ziekte aangetast kind geen medicijn wilde innemen en woedend hierover den mond van het huilende kind vol stopte met straatslijk. En wonder boven wonder! een uur daarna was het volkomen hersteld!

Het is een bekend feit, dat cholera-phoebie (vrees) soms gevaarlijker is dan besmetting en dikwijls de oorzaak, dat men de gevreesde ziekte krijgt. De volgende legende, die dit kwaad in herinnering brengt, vinden wij in de Semarangsche-Courant:

Een vrouwelijke hadji ontmoette een gedaante in het wit met een doodshoofd, in de hand een zeis.

„Wie zijt gij en waar gaat gij heen? vroeg de hadji.

Ik ben de cholera en op weg naar Semarang, nu kom ik van Soerabaja, zei de gedaante.

„Ik smeek u, verschoon onze plaats," bad de hadji.

Dit kan ik niet, maar ik zal genadig zijn en maar honderd offers vragen.

Een week later ontmoette de hadji weder de gedaante.

„Gij hebt geen woord gehouden," sprak de hadji, „er zijn al meer dan vijfhonderd menschen gestorven."

Ik heb wel woord gehouden, honderd menschen heb ik gedood, de andere zijn gestorven *uit vrees*."

In hetzelfde blad vinden wij na het bericht, dat ook in Ioana de ziekte zich heeft vertoond, de volgende ontboezeming:

Maar waarvoor wij innig wenschen te blijven gespaard, is het uitbreken der cholera te Grobogan.

Sinds anderhalf jaar woeden er moeraskoortsen in den meest venijnigen vorm. Breekt daar thans een cholera-epidemie uit, dan is de ellende niet te overzien, de bevolking, die een groot deel van haar weerstandsvermogen heeft ingeboet door die koortsen, zou dan als muizen sterven. Op dezen toestand doelden wij allermeest, toen wij boven spraken van voorbehoedende maatregelen.

Het „B. Hbl." dit bericht overnemende voegt er bij:

En de koortsen, had de „Semarang. Ct." er bij kunnen voegen, waren een gevolg van het verminderde weerstandsvermogen door gebrek aan voedsel. Als de cholera uitbreekt onder de bevolking van Grobogan, welke reeds zooveel geleden heeft, is inderdaad de ellende niet te overzien.

* * *

Niet alleen te Grobogan, maar ook op andere plaatsen schijnt de toestand nog verre van rooskleurig. Uit Magelang wordt aan de locomotief geschreven, dat men bijna dagelijks zwaar gewonde of aan wonden overleden inlanders naar het hospitaal ziet brengen, die bij het stelen van djagong of ketella pohong door de eigenaren werden betrapt, die dan als eigen rechter optreden. Als oorzaak van deze diefstallen wordt opgegeven, dat er in de kampongs *honger wordt geleden*. Ook loopen er scharen bedelaars langs den weg, die de voorbijgangers lastig vallen, ditzelfde bewijzende. Het bericht wordt besloten met den wensch van .... krachtiger optreden der politie!

In Madioen daarentegen kan men over de politie tevreden zijn; daar zitten de *gevangenissen overvol*. Slecht volk is het meerendeels niet, zegt de Madioensche correspondent van de S. C. De menschen, die hoogstwaarschijnlijk hun socialisme met galg of depostatie zullen moeten boeten, zijn gewone orang tani.

Armoede *door te veel heerendienst en te hooge „padjek"* (grondbelasting) achten ook hier blijkbaar de oorzaak van den droeven toestand te zijn.

De benoeming van den Resident *de Bruyn Prince* tot Lid van den Raad van N.-Indië vindt veel teekenen van instemming. Men vreesde, toen de heer Hardeman, resident van Bantam, voor de betrekking bedankte, dat men moeielijk een resident 1ste klasse zou vinden, die genegen was de betrekking aan te nemen en zooals de bladen beweren, wilde de Resident van Soerabaja, die zijn pensioen vroeg, er niet voor in aanmerking komen. Bladzijden worden uit Soerabaja vol geschreven over het hartelijk afscheid, dat van dien Resident bij zijn vertrek genomen werd. Kenschetsend zijn de volgende zinsneden uit een der verslagen:

Op zijn residentsweg stonden de staatsbladen en zijn instructie als zoovele bakens: nooit ging hij ter zijde. Nimmer deed hij iets, wat hij niet kon verantwoorden. Ware *van Ravenswaay* een loopbaan toebeschoren geweest in een minder bureaucratisch land dan Indië, hij zou zich een persoonlijkheid getoond hebben, iemand, die wist, wat hij wilde. In deze kolonie echter is zijn oorspronkelijke kloeke wil doorgebogen onder den last van de omstandigheden. Met véél residenten is het zoo gegaan: onbillijk ware het dus, er hem een verwijt van te maken, al hadden wij hem gaarne anders gezien.

* * *

Onder de employés van landbouwondernemingen en suikerfabrieken op Java wordt de geest van het **Vereenigingsleven** vaardig. In West-Java is reeds eene Vereeniging tot onderlinge ondersteuning opgericht. Is het aantal deelnemers, waarmee men begint ook gering, de employés der suikerfabrieken zijn doende.

Te Semarang heeft men na zestien maanden wachten een afwijzende beschikking gekregen op het request, om er een **technicum** op te richten. Dit is wel jammer, want juist met het oog op lessen in de werkelijke praktijk zijn Semarang en Soerabaja uit muntend toegerust. In de beschikking op het request wordt gemis aan de noodige fondsen, als de reden van het afwijzend besluit opgegeven. De Semarangsche ambachtschool zou echter bij uitbreiding een verhoogd subsidie kunnen krijgen, als de noodzakelijkheid daarvan werd aangetoond.

* * *

Uit **Atjeh** kwam eenige dagen geleden het bericht, dat de majoor van Daalen, commandant van de Marechaussées, een vijandelijke bende had verrast, waarbij het voornaamste geestelijk hoofd, dat bij den Pretendent-Sultan was aangesloten, moet zijn gesneuveld. Veel belangrijke schrifturen vielen den onzen in handen.

Onmiddelijk daarop volgt de mededeeling dat Generaal van Heutz met den Kolonel van der Dussen en den heer Snouck Hurgronje naar Peusangan zijn vertrokken. Men leidde daaruit af, dat er belangrijk nieuws was uit de omgeving van den pretendent.

De gelegenheid, om met Toeankoe Mohamed (dit is meen ik zijn naam) in contact te komen, moet er dunkt mij wel zijn. Generaal van Heutz kreeg, zooals wij in ons vorig overzicht meedeelden, een bezoek van diens vrouw en bij een escapade, die een der hoofden van de Oostkust heeft willen maken naar Singapore of Penang, hetgeen echter door zijn broer verraden werd, heeft men met den delinquent, die op een petroleum-onderneming logeerde, ook een paar afgezanten van den steeds voortgedreven Aljehvorst gepakt.

Het schuldige hoofd beweerde, dat hij, al was het ook zonder vergunning der Regeering, de reis had willen ondernemen in het belang van zijn gewest, waar hij de petroleum-industrie wilde invoeren. Onder de papieren, die men echter bij hem in beslag nam, werden brieven gevonden van een Maleier uit Penang, die zich vertegenwoordiger van den Sultan van Turkije noemde en zijn brieven zegelde met de tjap van den Grooten Heer.

De deserteur is dan ook als hoofd reeds door den verklappenden broer vervangen en wordt zelf naar Kota-Radja gebracht. Hij zal het getal politieke bannelingen wellicht met één vermeerderen.

Uit **Djambi** zijn de tijdingen gunstig; de oorlog had een geregeld verloop en volgens de officieele berichten bleven de troepen vrij van Cholera. Telegrammen zijn er in den laatsten tijd, voor zoo ver wij weten, niet ontvangen. Geëindigd is de strijd dus nog niet.

Van **Soemba** blijven de berichten dreigend en als men hoort, hoe de onafhankelijke Radja's daar huishouden, kan men bijna niet denken aan een vreedzame oplossing.

Op **Lombok** daarentegen zijn orde, rust en zekerheid zoo groot geworden, dat de compagnie infanterie, die er nog in garnizoen was, naar Java zal terugkeeren; de militaire bezetting van het eiland is ingetrokken.

Uit West-Indië.

Paramaribo, 22 September 1901.

Goud. — Per jongste paketboot van Albina kwam alhier een gelukzoeker aan, die in de Ininikreek gewerkt heeft.

Hij had in zijn bezit 13 kilogram goud, eene waarde van bijna f 20000, welk goud aan de Surinaamsche Bank werd verkocht.

Bovendien had de man, volgens zijn opgaaf, een bedrag aan geld van p. m. 15000 francs bij zich. De Ininikreek heeft hem dus een klein fortuin opgeleverd.

(*Onze West.*)

Het blijkt, dat hetgeen wij in het Maandelijksch Overzicht hebben gezegd van den rijkdom der Ininikreek aan de Lawa, nog verre beneden de werkelijkheid is. Uit goede bron vernemen wij, dat in Augustus door de verschillende gelukzoekers 300 kilogram goud uit de kreek gehaald is, voor eene waarde van f 450,000. Een zesde gedeelte daarvan werd opgekocht te Albina, de rest te St. Laurent.

Per jongste mail werden, vernemen wij, 60 kilogram goud aan de Surinaamsche Bank ontvangen. Één arbeider moet in de Inini op de meest primitieve wijze, den grond met de hand wasschende, 2240 gram goud gevonden hebben in drie dagen, dus voor een waarde van minstens duizend gulden per dag. De Fransche regeering heeft eene patrouille ter plaatse gezonden, om eenige orde te brengen en de stroopers van het terrein te verjagen.

Van meer belang is echter, dat thans ook aan den Hollandschen oever op het terrein van de „Compagnie hollandaise des mines d'or de la Guiyane hollandaise, eene kreek van grooter rijkdom is ontdekt.

In deze kreek, de Pointu-kreek, worden per dag 30 à 40 gram goud per arbeider verkregen. Deze ontdekking is natuurlijk terstond van invloed geweest op de productie.

De vertegenwoordiger te Paramaribo ontving bericht, dat van 15—31 Augustus eene productie van 21 à 2200 gram werd verkregen. Daardoor wordt de productie van dat ééne placer aan de Lawa voor de geheele maand gebracht op p. m. 3700 gram of de helft van de totale goudaanvoer te Paramaribo gedurende Augustus.

Wij willen hopen, dat nu weder zulke frappante fondsen de legende van den grooten rijkdom onzer binnenlanden komen bevestigen en de ontdekkingen der Coppename-expeditie de verwachting wekken, dat

---

schaving, is verkwistend, vrijgevig, speelt, raakt in schulden, schaakt zijn buurman's vrouw en houdt dit alles aardig vol. Dan volgt een tijdperk, waarop hij, hetzij het ingeslagen pad vervolgt, of, hetgeen meer algemeen gebeurt, zich langzamerhand speent van een genot, dat toch niet geheel aan zijne verwachtingen beantwoordt en wanneer hij dan op raad van oudere menschen eene fatsoenlijke en nuttige betrekking in de maatschappij zoekt en krijgt, die hem langzamerhand voordeel aanbrengt, zoo zal hij op 40-jarigen leeftijd naar alle waarschijnlijkheid zich ontwikkelen tot een schrander man van gierigen, of liever gezegd schaperigen aard, die er de een of andere, niet al te wijdstrekkende liefhebberij op nahoudt.

Het Maleische meisje is gewoonlijk niet zoo aanvallig van uiterlijk, als de knaap en er wordt ook minder werk van haar gemaakt. Zij loopt vrij rond, totdat het tijd wordt, dat zij een kleedingstuk aankrijgt, dit is te zeggen, wanneer zij ongeveer 5 jaar oud is. Van dien tijd af wordt haar geleerd, om in het huis en in de keuken te helpen, te naaien, te lezen en te schrijven, soms om te werken op de rijstvelden, maar zij wordt in strenge afzondering gehouden van alle vreemde mannen. Op vijftien of zestienjarigen leeftijd is zij dikwijls zeer aantrekkelijk. Zij is zeer schuw, houdt dol veel van mooie kleeren en sieraden, is niet veel blanker dan de Maleische man, heeft kleine handen en voeten, een tevreden lachend gezichtje, mooie tanden, wonderschoone oogen en wenkbrauwen, dezelfde als die van den kleinen Maleischen jongen.

Het Maleische meisje is trotsch op een rijkdom van sluik, zwart haar, op een vlekkeloos olijfkleurige huid, op de teekening van haar wenkbrauwen, (gelijkend op de sikke van een pas opkomende maan) op de buiging van harel langen wimpers en op de kuiltjes in wang en kin.

Aan ongetrouwde meisjes wordt geleerd alle mannen te vermijden, uitgezonderd dien welke nauw aan haar verwand zijn. Vóór het huwelijk wordt het als onvoegzaam beschouwd hare oogen op te slaan en deel te nemen of belang te stellen in wat er om haar heen gebeurt in tegenwoordigheid van mannen. Dit geeft aanleiding tot het voorwenden van zedigheid, die hoe ook overdreven, door niemand voor ware munt wordt aangenomen. Na het huwelijk verkrijgt de vrouw een groote mate van vrijheid, die zij natuurlijk waardeert. In Perak wordt een man, die zijn vrouwen tracht op te sluiten en af te houden van den omgang met anderen en van het deelnemen aan feesten en pretjes in de Maleische samenleving, beschouwd als jaloersch en ongemanierd.

Maleiers zijn uiterst nauwgezet in zaken van rang en geboorte, vooral wanneer het een huwlijk geldt en »mésalliances« (in de westersche beteekenis van het woord), zijn bij hen zeer zeldzaam. De kenschetsende hoedanigheden van Maleische vrouwen, vooral van die van adelijke geboorte zijn: de noodige intelligentie tot het houden van verstandige gesprekken, vlugheid in het geven van snedige antwoorden, een humoristische geest, schranderheid in het vatten der beteekenis van bedekte termen, die in hun onderhoud bijna nooit ontbreken. Zij houden er van alles te lezen, wat in hun taal geschreven wordt, en zij gebruiken buitengewone woorden en uitdrukkingen, waarvan mannen de beteekenis slechts zelden weten. Tot het vertellen van geheimen hebben zij verschillende manieren om zich uit te drukken, die niet door iedereen verstaan worden. Zij zijn gewoonlijk lieftallig van aard, lichtelijk, soms hevig jaloersch en dikwijls verkwistend en tot ongeveer veertigjarigen leeftijd leggen zij een steeds toenemende voorliefde voor juweelen en mooie kleeren aan den dag. Tegen dat ze dien ouderdom bereiken, ontwikkelt zich een groote smaak voor paarden, rijtuigen en wat er alzoo tot weelde en vertoon behoort, ofschoon in hun woning toch strenge eenvoud en soms slordigheid heerscht, geheel verstoken van eenig begrip van orde.

Aan den Maleier is het wettelijk geoorloofd vier vrouwen te hebben, zich van haar te laten scheiden, en andere voor haar in de plaats te nemen. Als hij rijk is en zich zooveel weelde kan veroorlooven, dan maakt hij gewoonlijk van het recht gebruik, om meer dan één vrouw te trouwen, zich te laten scheiden en nieuwe te nemen, maar zelden neemt hij de verantwoordelijkheid op zich van 4 vrouwen te gelijk te hebben. Van haar kant kan de vrouw, wat zij dikwijls doet, zich van haar man laten scheiden. Beschreven »huwlijksche voorwaarden« zijn in de hoogere klassen vrij algemeen en de wet zorgt voor de bescherming van kinderen, de verdeeling van eigendommen, enz. Onde-jongejuffrouwen zijn er niet, evenmin Maleische publieke vrouwen en daar er geen maatschappelijke dwang bestaat, leidt het volk een vrij natuurlijk leven. Er zijn geen dronken echtgenooten, geen dwingelanden, geen schreeuwende hellefeeksen, want met één woord kan men zich van hen ontdoen. De verschillende soorten van krankzinnigheid, waanzin en hersenverweking komen zeer zelden voor.

De Maleier heeft zijn eigen denkbeeld van het huwlijksleven, een opvatting ontleend aan zijne rijke ondervinding. Hij heeft zich zelfs verdiept in de wijsbegeerte van het huwlijksleven, put daaruit een leer, die den armen monoganist nimmer ten deel valt. Het is niet mijn plan hier huwlijksgeheimen bloot te leggen, als ik dit zou willen doen, zou ik mij niet eens goed kunnen uitdrukken.

Niettegenstaande de Maleier den naam heeft van bloeddorstig te zijn, niettegenstaande het feit, dat hij opgaat in de leerstelsels van den Islam, (juist omdat hij dat doet, of waarom dan ook) niettegenstaande zijn overgevoeligheid op het punt van eer en zijn wraaklust, niettegenstaande zijn lust, om zijn eigen vrouw (wanneer zij jong en aantrekkelijk is) voor de wellustige oogen van andere mannen te verbergen, houdt hij er deze ongewone manier van trouw blijven op na, dat zoo hij eenmaal genegenheid heeft opgevat voor een vrouw, die om de eene of andere reden niet dadelijk de zijne is kunnen worden, het hem niet kan schelen met hoeveel anderen zij getrouwd is geweest, mits zij maar zijne echtgenoote worde, vóórdat de tijd haar beroofd heeft van hare lichamelijke schoonheid.

Zijne redeneering is deze: Hij zegt (zeker nooit aan een vreemde, zelden aan zijn Maleische vrienden, maar tot zichzelven), zoo zij na al hare ondervindingen van mij het meeste houdt, dan behoef ik niet bang te zijn, dat zij nog naar een ander om zal kijken. Alle Maleische meisjes trouwen vóór haar twintigste jaar en de vrouw, die slechts één man gekend heeft, hoe aantrekkelijk hij ook moge zijn, zal vroeg of laat op het denkbeeld komen, dat het leven met een ander nieuwe beloften en aangename ondervindingen in zich sluit, die zij niet gevonden heeft in de gemeenschap met den eersten man, waarmede het lot en hare bloedverwanten haar hebben vereenigd. Dan weet de een of andere dwaas haar te overtuigen, dat zij in zijn aanbidding en zijn hartstocht het hoogste heil zal vinden en niet dan na velerlei ondervindingen komt zij tot de overtuiging, dat, toen zij dacht een reis over den Oceaan te maken, zij op den bodem van een drooge put te land kwam.

Er is alle mogelijkheid, dat zij op deze wijze achter de waarheid komt.

Uit »Malay Sketches«
door J. T.

uitgestrekte goudvelden aan de rivier op ontginning wachten, men zich haasten zal, die rijke terreinen door spoorwegverbinding bereikbaar te maken.

De totale aanvoer gedurende Juli was 76,758⁵ gram, waardoor de productie in de zeven eerste maanden van dit jaar worden gebracht op p. m. 500 kilogram.

(*Onze West.*)

De Kunstnijverheid van Nederlandsch-Indië.

Nu er in de October-Aflevering van „De Indische Gids" een artikel verschenen is van de bekwame hand van ons zeer gewaardeerd medelid, den heer G. P. Rouffaer, over: „De noodzakelijkheid van een technisch-artistiek onderzoek in Ned.-Indië" in aansluiting met het niet minder juist geargumenteerde stuk van den heer J. A. Loebèr Jr.: „De studie der Ned.-Ind. Versieringskunst" in No. 13 van ons orgaan dd. 5 September, wil ik gaarne beide geschriften hier bespreken, in de hoop over dit hoogst belangrijke onderwerp nog meerdere gedachtenwisseling uit te lokken, die moge leiden tot het in praktijk brengen van de daarin met zooveel kennis van zaken gegeven wenken. De hoofdgedachte: „het nut van het grondig, ook ter oorsprongsplaatsen, bestudeeren, en daarna zoo ruim mogelijk aan het licht brengen, der in menig opzicht zoo bizonder fraaie Ned.-Ind. Kunstnijverheidproducten" werd reeds nu ruim drie jaar geleden door mij vastgelegd in een korte schets, verschenen in No. 34 dd. 27 September 1898 van het blad, dat uitgegeven werd gedurende de Nationale Tentoonstelling van Vrouwenarbeid, te Den Haag. Ik eindigde toen met de woorden:

„En wanneer *onverhoopt* de Regeering, die sedert 1889 geen redenen vond om dit werk te ondernemen, ook nu nog meent, dat het niet hare taak is, om hier handelend op te treden, zou dan het particulier initiatief niet ergens de milde hand kunnen ontdekken, die de uitzending van een paar voor deze schoone en dringende taak geschikte leiders mogelijk maakt?

Moge dit al vast één der resultaten zijn van onze Tentoonstelling!"

Die „*milde hand*" werd tot nu toe nog niet ontdekt, maar wel werd, — mede als een resultaat van de Indische rubrieken dier tentoonstelling en het daaraan verbonden Indisch congres, waarop het onderwerp kunstnijverheid telkens ter sprake werd gebracht —, ook met dat doel voor oogen, een jaar later de Vereeniging „Oost en West" opgericht en dat deze dezelfde desiderata in haar schild voert, wordt het beste bewezen door den inhoud van het program harer 5de commissie, hier te doen volgen:

„Ter bereiking van het voorgestelde doel (verheffing der Indische Kunstnijverheid) zal de 5de commissie, zoowel in Nederland, als in Indië werkzaam moeten zijn.

In Nederland:

I. Door allen, die hart hebben bij den bloei van Oost-Indië op gebied van kunstnijverheid te winnen voor de aansluiting bij „O. en W."

Door die aansluiting toch zal de vereeniging de kracht kunnen ontwikkelen, die onmisbaar is ter bereiking van het beoogde.

II. Door het houden van voordrachten ter verspreiding van meerdere kennis omtrent Indische kunst en nijverheid.

Deze voordrachten dienen zooveel mogelijk aanschouwelijk gemaakt door voorwerpen van kunst of afbeeldingen er van.

III. Door het houden van periodieke of blijvende tentoonstellingen in verschillende plaatsen van ons land.

Die tentoonstellingen zouden tevens een krachtig middel zijn tot het propageeren van die producten, tot het verzekeren van den afzet er van door het openen van nieuwe débouchés.

IV. Door te trachten de fabrikanten, die voor de Indische markten werken, er toe te brengen om veel zorg, maar vooral véél smaak te besteden aan de voor Indie bestemde producten.

Voor die fabriekanten wenscht de 5e commissie te zijn een bureau van inlichting omtrent de algemeene en plaatselijke behoeften in Indië; omtrent gewenschte kunstvormen of aan te brengen versieringen;

V. Door de uitgave van geïllustreerde, niet te dure monografiën over Indische kunst en Indische takken van kunstnijverheid;

VI. Door de uitgave en verspreiding te ondersteunen van populaire en andere over Indische kunst en nijverheid handelende werken, welke anders, zonder dien steun, niet gemakkelijk in het licht zouden verschijnen of minder algemeen bekend zouden worden.

VII. Eindelijk door — waar dit noodig blijkt, — aan invloedrijke machten en personen, en ook aan de Regeering in Nederland en Oost-Indië materieelen en moreelen steun te verzoeken.

In Oost-Indië:

VIII. Door te trachten ook dáár onder de leden van „Oost en West" samenwerking te verkrijgen voor het doel: bevordering van nijverheid en verheffing van kunstnijverheid.

IX. Tot de taak dezer leden zou o.a. behooren: het houden van tentoonstellingen in Indië; ook als voorbereiding van in Nederland te houden tentoonstellingen.

X. En verder, door langs de best daartoe leidende wegen, den goeden smaak bij de makers en de afnemers te bevorderen.

Den Haag, Februari 1900."

Dit program werd in het eerste jaarverslag der Vereeniging afgedrukt en als circulaire in ruime mate, hier en in Indië verspreid, maar er moet héél wat op hetzelfde aanbeeld worden geslagen, alvorens zelfs het metaal van het zuiverste gehalte, in den gewenschten en voor het doel den meest geschikten vorm is gebracht. Dubbel verblijdend is daarom het verschijnsel, dat twee zoo bevoegde personen, als de heeren Rouffaer en Loebér, nu mede den hamer hanteeren.

Volkomen zijn wij het met hen eens, waar zij betoogen: „het gaat hier, om, niet alleen *streng-wetenschappelijke* (de bestudeering der Kunstnijverheid zal een geheel andere kijk geven op de Volkenkunde, maar ook om *beslist practische* belangen het (economisch krachtig maken van Indië zelf), die vooral uit *rechtvaardigheid* jegens den Inlander behartigd moeten worden, door de regeering in de eerste plaats, als zijnde dit Koloniaal-politiek van hoogere orde."

Reeds tijdens de tentoonstelling van Vrouwenarbeid zagen wij het zoo in en schreven er over aan den toenmaligen Gouverneur-Generaal, die ons antwoordde, dat hij geheel met ons instemde, maar dat de Regeering voorloopig niet aan de uitvoering er van kon denken, daar zij nog zoovele andere zaken, b.v, onderwijs en landbouw, die vóórgingen, te regelen had. (Naar onze meening en zooals de heer Loebér ook duidelijk aantoont, hangen de belangen der Inlandsche kunstnijverheid juist ten nauwste zamen met die van het onderwijs en de leefwijze der landbouwende bevolking.)

Daarna wendden wij ons tot het Bataviaansch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, dat ons hare sympathie betuigde en medewerking beloofde, zooals op blz. 12 en 13 van ons eerste jaarverslag vermeld: „Ook zij wil alles doen, wat in haar ver„mogen is, tot verheffing der Nationale Kunstnijver„heid in Ned.-Indië, ten blijke waarvan zij ons ter ken„nismaking aanbiedt de blz. 188 en 189 harer notulen „van dat jaar, waarin staat, dat op voorstel van den „heer Abendanon in het Museum eene doorloopende „Tentoonstelling zal worden gehouden van produkten „van inlandsche kunstnijverheid, met opgaven van „prijzen en vervaardigers."

Omtrent de verwezenlijking van dit plan is ons nog niets naders gebleken, misschien wacht die op de resultaten van de voor 1903 te Batavia ontworpen tentoonstelling.

De heer Loebèr klaagt terecht: „Geen der wetenschappelijke instellingen, die geologisch, ethnografisch en natuurkundig onderzoek in Ned.-Indië zoo ruimschoots steunden, achtte zich geroepen, het initiatief te nemen voor een breeder onderzoek der zoo hoog-interessante versieringskunst" (hiertoe zeker de kunstnijverheid in het algemeen te rekenen, daar zij er haar eigenaardig karakter aan ontleent).

De heer Rouffaer verklaart dit gemis aan belangstelling met de woorden:

„Het schijnbaar eenvoudigst lijkt het antwoord, dat er weinig of geen kunst in ons Indië te vinden is, buiten de oude Hindoe-kunst op Java dan. In zoo'n zeggen, hoe nuchter ontkennend, ligt een bittere waarheid. Inderdaad! De Indische volkskunst bestaat niet... *omdat* de allermeesten van ons ze *niet zien*. Omdat zij ons tot nog toe ontgaan is, daarom alleen gelooven wij niet aan haar bestaan!"

Toen nu ruim twee jaar geleden de Vereeniging „Oost en West" in het belang van Indië werd opgericht, sloten zich eenige met warme liefde en heilige overtuiging in de Indische kunst geloovenden bij haar aan en vormden de 5de commissie, die zich sedert beijverd heeft naar haar beste vermogen de goede zaak te dienen. Zij denkt, zich aan haar program houdend, op den ingeslagen weg voort te gaan, o. a. de groeptentoonstellingen te vervolgen, de uitgaven van geïllustreerde, niet te dure monografiën te bevorderen, voordrachten te houden en voor zijne leeskamer bestaande of nog uit te geven werken aan te schaffen, om zoodoende de Indische Kunst zooveel mogelijk te propageeren. Tot geruststelling van den heer Loebèr — en wellicht van menig ander — die vreest, dat het prachtwerk, „De Batikkunst in Ned.-Indie", door geen bibliotheek zal worden uitgeleend, zij hier medegedeeld, dat het exemplaar van „Oost en West" ter beschikking is van ieder belangstellend lid, dat verlangt er in rustige avonduurtjes van te genieten en dat de Commissie niets liever wenscht, dan dat de aanvraag er naar zóó groot moge worden, dat aan het bestuur in overweging moet worden gegeven een tweede aan te schaffen.

Door toenemende medewerking hoopt „Oost en West" in staat *gesteld te worden*, langzamerhand hare vleugels al wijder en wijder uit te strekken, zoo dat ook de 5e commissie haar geheele program zal kunnen afwerken. Daartoe behoort ook het scheppen van markten voor den tot gezonden bloei en juiste appreciatie gebrachte Indische Kunstnijverheid.

Tot het doen instellen van het zoo noodzakelijke technisch-artistieke onderzoek schieten echter de financieele krachten der jonge Vereeniging, wier grootste aantal leden de minimum contributie bijdraagt natuurlijk te kort.

Intusschen komen wij onder ons werken hoe langer hoe meer tot de overtuiging, dat juist dit onderzoek een zaak is voor d a d e l i j k belang, waarvan de krachtige en doelmatige uitvoering niet langer dient verschoven.

Wij begrijpen de verzuchting van den heer Loebér in No. 1 van zijn artikel, „Indische textiele Kunst", verschenen in de Nieuwe Rotterdamsche Courant: „Wie weet, zal niet gewacht moeten worden tot de ouderen van dagen, de dragers der traditiën verdwenen zijn, aldus ongemeen het onderzoek verzwarend, gewacht tot de studie der levende versieringskunst verandert in een archeologische wetenschap!", maar wij spreken hier de hoop uit, dat dit door tijdigen, financieelen en moreelen steun der Regeering voorkomen moge worden.

Den Haag, 14 October 1901.

N. VAN ZUIJLEN—
TROMP.

Presidente der 5e Commissie.

De Coppename-expeditie.

In onze vorige nummers komen korte berichten voor over de Coppename-expeditie. Dezer dagen verscheen eene uitvoerige beschrijving van dien tocht in de *Nieuwe Rotterdamsche Courant*, uit Amsterdam aan dit dagblad toegezonden. Wij laten deze belangrijke beschrijving, die een rapport is van den leider der expeditie, majoor L. A. Bakhuys, hier in haar geheel volgen.

In den vroegen morgen van den 6en Augustus stoomde men de Coppename op; om kwart over elf werd geankerd voorbij de Mira-kreek in het gezicht van het Koe- en Kalf-eiland. Na de lunch, waarbij de gouverneur de expeditieleden hartelijk toesprak en een welgemeend „vaarwel" toeriep, werden de corjalen, waarin de bagage verscheept was, te water gelaten, waarna de reis per stoombarkas, die de corjalen sleepte, werd voortgezet tot Koppencrissi.

„Ten 5¾ ure kwamen wij te Koppencrissi aan, waar wij hoorden, dat wij eerst den volgenden morgen verwacht werden en waar wij twee brieven van Copijn vonden, de eerste — van 29 Juli — behelzende, dat hij eerst op dien datum zijne reis had kunnen vervolgen, daar de boschnegers te hoog loon vroegen en de tweede — van 3 Augustus — zijne aankomst meldende aan den voet der Raleighvallen en dat op 5 Augustus een begin zou worden gemaakt met het tracé naar den Voltzberg.

„Dat de boschnegers te hoog loon vroegen, werd ons den volgenden middag maar al te duidelijk. In eene toen gehouden vergadering bleek al dadelijk, dat voor het gewone loon — f 1.50 per dag — niemand mede wilde; de bezwaren werden breed uitgemeten en hoe de heer Loth, die de vergadering leidde, ook sprak, niemand liet zich overhalen, zelfs niet voor f 2 en ook niet voor f 2.50. Zij bleven f 3 per dag en per man eischen en hoewel schoorvoetende moest ik wel toegeven, daar zonder boschnegers de bovenrivier niet te bevaren zou zijn, en toch eenmaal toegegeven, konden wij niet meer dan 10 mannen bij elkaar krijgen, die met ons mede wilden gaan. Indianen waren er ook niet, die met ons mede wilden; zij hadden het allen te druk met houtafvoer, dat geen uitstel velen kon, daar een zeilschip, dat in de Beneden-Coppename voor anker lag, daarop wachtte. Tien man waren beslist te weinig; wij besloten daarom nog een dag te Koppencrissi te blijven, in de hoop er nog meerdere te kunnen aanwerven, wat ons in zooverre gelukte, dat na een tweede in den laten namiddag gehouden vergadering, waarbij het weder erg rumoerig toeging, ons aantal boschnegers aangroeide tot 15 man en het aantal corjalen met 3 stuks, totaal 8 dus. Het bleek, dat de gansche mannelijke bevolking van de Coppename-boschnegers niet meer dan 43 personen bedroeg.

„Met deze 15 man vervolgden wij 9 Augustus onze reis naar Kaaimanstone, al roeiende; de barkas was reeds den 7den teruggegaan, daar de stand van het water het niet raadzaam deed zijn, om daarvan — met het oog op de steenen — nog langer gebruik te maken. Alleen bij hoog water zou het misschien mogelijk zijn, om een stoombarkas te gebruiken tot de Bitterkreek, maar in dit jaargetijde — hoewel de stand van het water noormaal is — zeker niet. Te Kaaimanstone meldden zich nog 3 personen aan, waarvan er 2 alleen, om ons naar de Raleighvallen te brengen; de derde kreeg vergunning om zijn zoontje van pl. m. 12 jaren mede te nemen; als hulp voor onzen kok kan het ventje nog goede diensten verrichten.

„Na nog twee nachten in het bosch een onderkomen gevonden te hebben, kwamen wij in den namiddag van 12 Augustus in het voor ons gereedgemaakte kamp aan den voet van de Raleighvallen aan, alwaar wij Copijn en Bruinendaal met de vooruitgezonden stadsnegers in den besten welstand aangetroffen en waar wij het heugelijk nieuws vernamen, dat het pad naar den Voltzberg geheel gekapt was, d. w. z. naar een berg naast den Volzberg, omdat deze door zijn steile hellingen geheel onbeklimbaar zoude zijn. Was dit laatste eene teleurstelling, hoofdzaak was, dat de berg was gevonden, en in hoeverre hij al dan niet beklimbaar zoude zijn, zouden wij zelf onderzoeken. 13 Augustus werd besteed, om levensmiddelen voor eene week uit te deelen aan de boschnegers en eene verkenning te doen langs de vallen, ten einde naar de bevinding daarvan, maatregelen te kunnen treffen voor den verderen opvoer der bagage. De vallen bleken te bestaan uit eene aaneenschakeling van stroomversnellingen en watervallen over eene lengte van bijna 3 kilometers. De rivier splitst zich daar in tal van armen, die *eilanden insluiten, deels* begroeid, deels uit naakte rotsen bestaande, terwijl de rivier zelve als bezaaid is met rotsen en steenhoopen; over het eerste gedeelte konden de booten — ledig — gevoerd worden, daarna werd de stroom minder sterk, zoodat ook de vaart met geladen booten mogelijk was. In verband hiermede werd last gegeven, alle bagage over land te transporteeren tot boven het lastigste gedeelte en dan verder per boot of corjaal tot in het vrije water boven de vallen, alwaar dan alles gedeponeerd zou worden in een magazijn, daarvoor te maken.

ADVERTENTIEN.

Assurantie Maatschappij tegen Brandschade en op het Leven
DE NEDERLANDEN van 1845.
Kantoren: 's-Gravenhage, Kerkplein, hoek Prinsestraat. — Amsterdam, Sophiaplein. — Rotterdam, Zuidblaak 24 (Beursplein). — Breda Prinsenkade. — Haarlem, Kruisweg 70 c. — Nijmegen, Inde-Betouwstraat 8. — Groningen, Akerkhof, hoek Akerkstraat. — Zutphen, IJselkade.
Hoofd-Directie te 's-Gravenhage:
CAREL HENNY, Directeur;
Mr. J. J. HENNY, Adj.-Directeur.
Kapitaal . . . . . f 4,000,000
Reserves ult. 1900 1,877,900
Betaalde brandschaden tot ult 1900 - 21,625,000
Verzekering tegen BRAND- en INBRAAK schade tegen vaste en zeer billijke Premiën, zonder Inleggelden of Nabetalingen.

Grootste Keuze.

Franco levering door het geheele Rijk.
Th. A. A. SIMONIS,
Groenmarkt 34,
over de PRINSESTRAAT
DEN HAAG.

SNOEREN'S
Superieur
Schoeisel
IS VERKRIJGBAAR
NOORDEINDE 150
DEN HAAG.
Zie de etalage!

JAC. MOULIJN,
Opticien, Instrumentmaker,
2e Wagenstraat 95, Den Haag,
TELEFOON 704.
BRILLEN en PINCE-NEZ.
Voorschrift van Heeren Doctoren.
Artikelen voor Ziekenverpleging, Verbandstoffen, Breukbanden, Suspensoirs enz.
Aanleg en onderhoud van
TELEFOON en ELECTRISCHE SCHELLEN.

ZALEN TE HUUR
VOOR
VERGADERINGEN
DEN HAAG,
Heerengracht 4.

PORT-, SHERRY, MADEIRA en fijne TAFEL-WIJNEN
AGUILAR'S
ZIJN alom bekend.
HEERENGRACHT 3-52,
Den Haag.
Succursales: UTRECHT, LEIDEN.

Thee.
Koffie.
Mokka.
Gember.
Soja.
Chutney.
Theesalon.
VAN VEEN & Co.,
33 PLAATS, 's-GRAVENHAGE.
Telefoon 981.
SCHEVENINGEN, 109, Badhuisstraat.
Telefoon 4161.

Mode-Magazijnen
H. MACK,
Lange Poten 31|33. DEN HAAG. Hoogstraat 3.
SPECIALITEIT in
Gegarneerde DAMES- en KINDERHOEDEN.
Steeds voorhanden de laatste Nouveauté's v/h seizoen.

DENNENWEG 69.
GROOTSTE KEUZE GASORNAMENTEN.
Nieuwste Kunstproducten.
Electrische Dasspelden, Zaklantaarns enz.
ATELIER TOT REPAREEREN EN OPMAKEN.
GASCOMFOREN, GASKACHELS.
Abonnement tegen uiterst billijke voorwaarden.
Gasgl.-Mij. A. SERPHOS & Cy.
DEN HAAG. AMSTERDAM.

St. Nicolaas, Indië.

Z. o. z.

Indische Families

welke zich tijdelijk of voor vast in Nederland gaan vestigen, worden er in 't bijzonder op attent gemaakt, zich voor het **volledige** inrichten van huizen of **gedeelten** daarvan te wenden tot de Firma

D. VREDENBURG & ZONEN,

Hofmeubelfabrikanten te Zutphen.

Alles wat op het gebied van meubileering voorkomt, zoowel meubelen in elke verlangde stijl en houtsoort, als Gordijnen, Tapijten, Linoleums, Bedgoed, Ornamenten, Keukeninrichtingen enz. wordt **tegen de strengst concurreerende prijzen geleverd.**

Reeds honderde Indische Families geheel geïnstalleerd
waarvan vele attesten ter inzage.
Franco levering door geheel Nederland.
PLAATSING DER GOEDEREN wordt niet in rekening gebracht.
Schriftelijke garantie voor soliditeit.
PRIJSCOURANT en TEEKENINGEN worden op aanvrage franco toegezonden.
Alle elkenhouten meubelen zijn van massief wagenschotshout vervaardigd en uitstekend geschikt om naar Indië mede te nemen.

C. AANDEWIEL,

Hofleverancier.

SUMATRASTRAAT 145, DEN HAAG.

Telefoon 1014.

Pentremawr Anthraciet f 2.30 p. H.L.
Belgische Anthraciet - 1.90 p. H.L.

De ANTHRACIET wordt geleverd zonder steen en zonder gruis.

VERHUIZINGEN

onder garantie.

Bergplaats voor Inboedels
(GARDE-MEUBLE)

VERPAKKING
(Emballage)

voor alle soorten van goederen ter verzending door de geheele wereld.

DE GRUIJTER & Co.

AMSTERDAM, DEN HAAG, ARNHEM.
Leidschekade 70. Westeinde 48. Parkstr. 70/71.

Bekroond met de GOUDEN MEDAILLE.

W. REUVERS,
73 Wagenstraat 73,
CONFISEUR, Den Haag.
N.B. Voor de tropen verpakt in hermetisch gesloten bussen.

THEOD. SMEELE,

Denneweg 112, 's-Gravenhage.

Telephoon Interc. 910.

Levering van ***UITSLUITEND***

GRUTTERSWAREN, GRANEN en ZADEN.

Meermalen bekroond.

Vestigt speciaal de aandacht der lezers van dit Blad op zijn Prima **JAVARIJST,** welke zoowel per gerief als per baal tegen **Sterk Concurreerenden Prijs** wordt verkocht.

Proefmonsters GRATIS verkrijgbaar.

PARAPATTAN WEEZENGESTICHT

te Batavia.

In de hoop dat de wetenschap, dat vele weezen door eene liefderijke verpleging in het Parapattan Weezengesticht te Batavia, voor ondergang behoed en tot nuttige leden der maatschappij worden gevormd, **eene opwekking** moge zijn voor alle weldenkende ingezetenen van Nederlandsch-Indië, die thans in Nederland verblijven en ook voor niet-Indiers, om ook het hunne bij te dragen **tot instandhouding** van het Parapattan Weezengesticht, doen wij in de eerste plaats een beroep op den liefdadigheidszin van de in Nederland wonende oudgasten.

Jaarlijksche contributiën en donatiën worden gaarne door den ondergeteekende in ontvangst genomen.

Namens het Bestuur van het PARAPATTAN WEEZENGESTICHT te Batavia,

W. CREMER,
Generaal gemachtigde voor Nederland,
Nieuwe Schoolstraat 89, te 's-Gravenhage.

Magazijn „NEDERLAND"

Hoek SPUI en SPUISTRAAT, Den Haag.

OPENING VAN HET HERFST- EN WINTERSAISOEN.

GROOTSTE en GOEDKOOPSTE inrichting voor gemaakte Heeren, Jongeheeren en Kinderkleedingstukken.

Uitgebreide keuze van stoffen voor Goederen naar Maat.

Gegarandeerde Coupe. **Soliede Bewerking.**

Bijzondere Afdeeling voor Damesmantels en Costuums (tailor made), Gemaakt en naar Maat **HEERENGRACHT 10.**

DEN HAAG.

LEIDEN, STATIONSWEG 19. Eerste Modes.

GEDEMPTE BURGWAL 8, bij de WAGENSTRAAT.
E. v. d. Horst.
MAGASIN de SOLDES.

DELFT, 21, CHOORSTRAAT. Nieuwste Garneering.

Grootste keuze **echte LYONSCHE ZIJDE** in zwart en gekleurd, ook andere kleedingstoffen bijzonder geschikt voor Indië,
voor de helft der gewone prijzen.
Alle goederen welke niet naar genoegen zijn, al zijn dezelve ook afgesneden, worden gaarne omgeruild.
Stalen worden op aanvrage franco toegezonden.

B. DERKSEN,

Brood- en Beschuitfabriek

„De Oude Vette Hen",

OPGERICHT 1680.

OUDE MOLSTRAAT—DRIEHOEKJES 8,
's-Gravenhage.

Hofleverancier.

Geregelde bezorging door alle wijken der Stad en Scheveningen.
BRUIN- of GEZONDHEIDSBROOD.
Prima kwaliteit SPECULAAS in blikverpakking.
Verzending naar OOST- en WEST-INDIË.

C. HOYNG,

Den Haag. -- Utrecht.

Geïllustreerde Prijscouranten worden **gratis op aanvrage** toegezonden.

ECHT CHINEESCHE THEE,

speciaal aanbevolen aan Indische familie's.

Indië - St. Nicolaas.

Wij berichten de **ontvangst** van eene fijne collectie **LUXE-ARTIKELEN** en **SPEELGOEDEREN, geschikt voor Indië.**
Verpakking geschiedt *gratis*, onder garantie van gave overkomst.

TRADING Co. LATE
PERRY & Co.,
Den Haag, Hoogstraat 6.

HET MAGAZIJN

DER

Kon. Ned. Fabriek van Gouden, Zilveren en Diamantwerken

VAN

J. M. VAN KEMPEN EN ZONEN

is weder gevestigd

PLAATS 2

hoek Noordeinde, Den Haag.

TELEPHOON 1266.

Allan & Co.

Koninklijke Nederlandsche
Stoom-Meubelfabriek.
Magazijnen ter Meubileering.
Meubelen,
Tapijten, Gordijnstoffen etc.
DEN HAAG:
HOOGSTRAAT 16.
Rotterdam. **Utrecht.**

ISERIEF & Co.
VEENESTRAAT 16/18,
den Haag.
Magazijn van Garen en Band.
DAMES HANDWERKEN.
Natuur Wollen Ondergoederen
VAN
Jansen en Tilanus.
FRIEZENVEEN.

Miele & Co.
Veenestraat 50
DEN HAAG.
Fabriek en Magazijnen van duurzaam Verzilverde ARTIKELEN VOOR Luxe en Huishoudelijk gebruik.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.

Bijblad
VAN
HET KOLONIAAL WEEKBLAD
Donderdag 17 October 1901.

„14 Augustus gingen de heeren Loth, van Stockum en ik met Copijn en de noodige dragers het binnenland in om den Voltzberg te beklimmen, tegelijkertijd het gekapte tracé metende. De heer Boon bleef in het kamp achter, daar hij meende aldaar beter werkzaam te kunnen zijn in het belang der zoölogische en botanische verzamelingen. Tegenover de Voltzberg werd in den laten namiddag kamp gemaakt en den volgenden middag de berg bestegen, waarheen Copijn het pad gekapt had.

„Deze berg, ook hoofdzakelijk één rotsmassa, gaf wel een prachtig uitzicht, maar ons doel was nu eenmaal de hoogere Voltzberg, zoodat wij al spoedig beraadslaagden, hoe dien berg te kunnen beklimmen. Op het plateau, dat wij den vorigen dag tegenover dien kolos bereikten, bleek reeds, dat eene beklimming van de Noord- en Westzijde totaal onmogelijk was en op den berg staande naast den Voltzberg bleek, dat eene bestijging ook van de Oostzijde tot de onmogelijkheden behoorde. De Zuidzijde gaf ons nog de eenigste kans en hoop, temeer, daar uit eene nadere verkenning bleek, dat aan die zijde de helling flauwer was. Getracht werd, aan die zijde den voet te bereiken, hetgeen ons na lang dwalen tegen 2 uur gelukte.

„Het eerste gedeelte van de helling was zeer steil, maar een daartegen omgevallen boomstam vergemakkelijkte het klimmen eenigszins; daarop volgde een met bromeliacein, agaves en wilde ananassen begroeid gedeelte en na dit met het kapmes doorworsteld te hebben, lag de top voor ons, één steenmassa, beklimbaar onder hellingen van 25° à 35° en rechts en links de onpeilbare diepte. Geen der arbeiders dorst ons te volgen, zoodat van Stockum en ik alleen den verderen klim ondernamen en ten 3¼ uur den top bereikten, alwaar wij elkander hartelijk de hand drukten en geluk wenschten met het behaalde succes. Wij genoten van het prachtige uitzicht en het scheidingsgebergte, waarvan het bestaan tot dusver nog slechts gegist werd, teekende zich helder tegen den horizon af. Over het gebergte, dat van hieruit te zien is, zal ik hierna nog het een en ander zeggen: alleen stip ik hier aan, dat op pl. m. 5 K. M. Oostwaarts een markante berg zichtbaar was.

„Dadelijk werd nog besloten, een pad daarheen te doen kappen en van dien berg ook peilingen te doen nemen; ten einde reeds dadelijk eenige notie te verkrijgen van den afstand, waarop de verschillende toppen en gebergten van ons verwijderd waren; de afstand tot dien berg zou door driehoeksmeting worden bepaald en van Stockum werd opgedragen, om dien tweeden berg te beklimmen. Om 3¼ uur van den Voltzberg afdalende, werd ons aan den voet geluk gewenscht door de heeren Loth en Copijn en wandelde wij naar ons kamp terug.

„Den volgende morgen werd een aanvang gemaakt — door Copijn met een 5-tal kappers — met het kappen van het hierboven bedoelde pad. De heeren Loth, van Stockum en ik, benevens eenige arbeiders, die, nu zij gezien hadden, dat wij er ongedeerd waren afgekomen, ons met de instrumenten durfden te volgen, bestegen opnieuw den top om de noodige peilingen te nemen. Deze bestijging herhaalde de heer van Stockum de volgende dagen nog, in afwachting, dat het pad naar den tweeden berg gereed zou zijn, terwijl de heer Loth en ik naar het kamp waren teruggekeerd, om te zien hoe het gesteld was met de verzending der goederen naar het kamp boven de Raleighvallen.

„Hiermede was men vrijwel gevorderd en Woensdag 21 Augustus kon ik den last geven aan de boschnegers en de beschikbare stadsnegers, om den volgenden morgen met de helft der bagage de rivier stroomopwaarts te volgen, totdat de eerstvolgende ernstige hinderpaal bereikt was (hetgeen volgens beweren na drie dagen roeiens het geval zou zijn) en aldaar de bagage in een kamp te deponeeren. De boschnegers zouden dan terugkeeren, om ons met de rest van de bagage af te halen. Het kappen naar den tweeden berg was intusschen door de moeielijkheden, die de dichte bebossching opleverde, zeer langzaam gevorderd; toch kon verondersteld worden, dat Donderdag 22 Augustus die berg breikt zou zijn en daarom toog ik met 4 arbeiders weder naar den Voltzberg, dien ik Vrijdag en Zaterdag nogmaals beklom, om er in verband met van Stockum de noodige peilingen te nemen, waarna ik op laatstgenoemden dag nog naar het kamp aan de Raleighvallen terugkeerde. Van Stockum, Copijn en de door hen medegenomen arbeiders keerden hedenmorgen terug en daarop togen wij dadelijk aan den arbeid, om, voor zoover noodig, de gewenschte afstanden te berekenen. Ongeveer tezelfdertijd kwamen de boschnegers terug, om ons te halen, na zich van hnn opdracht gekweten te hebben. Zij rapporteerden, dat de eerstvolgende vallen na 2½ dag roeiens bereikt waren en dat kort na het vertrek een belangrijke rechterzijrivier van de Coppename gepasseerd was.

„Ons plan is nu als volgt: Overmorgen gaan wij met de rest van de bagage onze reis vervolgen tot aan den hierboven bedoelden hinderpaal. alwaar wij wel weder eenige dagen vertoeven moeten, om de bagage over land naar de bovenzijde der vallen te kunnen transporteeren. In dien tusschentijd zal van Stockum, door een der opzichters vergezeld, de bedoelde zijrivier verkennen en zoo mogelijk één à twee dagen oproeien.

Van den Voltzberg is de Coppename, met uitzondering van een stukje nabij de Raleighvallen en meer benedenwaarts, niet te zien. Na gezamenlijk overleg hebben wij thans besloten, te trachten het scheidingsgebergte te bereiken, om uitzicht te krijgen op het achterland. In verband hiermede, en met de weinige beschikbare arbeidskrachten, zien wij van een terugkeer langs de Saramacca af en heb ik orders gegeven, om geen vivres naar de Boven-Saramacca te doen opvoeren."

Met de mededeeling ten slotte, „dat de gezondheidstoestand van ons en van de arbeiders niets te wenschen laat en dat onze verstandhouding uitstekend is," sluit de heer Bakhuys zijn verslag.

Van Vreemde Koloniën.

Duitsche Koloniale politiek.

In den nationaal socialen partijdag, die in het einde van September en 't begin van October te Franfort a/M werd gehouden, werd de koloniale politiek van Duitschland behandeld. De „Deutsche Kolonialzeitung", waaruit wij dit bericht overnemen, die later in 't breede op het toen verhandelde wil terugkomen, geeft alvast de stellingen aan, waarmee Prof. Dr. Ruthgen zijne voordracht over „Nationale en Sociale denkbeelden in het wezen der Duitsche Koloniale politiek besloot:

1e De Duitsch Koloniale beweging is niet kunstmatig, maar ze is de uitdrukking van de behoefte aan uitbreiding van ieder krachtig volk, zooals deze zich trouwens in de laatste 25 jaren der 19e eeuw bij alle cultuurvolken heeft doen kennen. De Koloniale politiek was in Duitschland een noodzakelijk gevolg van de groote nationale beweging.

2e. De beteekenis van Koloniën voor een modern volk ligt daarin, dat het:

a. steunpunten krijgt voor zijn overzeesche macht.
b. een arbeidsveld krijgt voor den ondernemingsgeest, vooral van de middelklasse en dat
c. de aanvulling der behoefte aan Koloniale producten en
d. de afzet van fabrikaten uit het moederland er gemakkelijker door wordt.

3e. Het doel der Koloniale politiek moet niet zijn de eenzijdige uitbuiting van de Kolonie in het voordeel van het moederland of de bevordering der bijzondere belangen van het kapitaal. Het doel moet veeleer zijn, de ontwikkeling der eigen hulpbronnen van de Kolonie in het belang der gemeenschap en de opvoeding en verheffing van het inlandsche volk.

4e. Onder de praktische eischen eener Koloniale politiek der toekomst zijn te rangschikken:
a. Een uit bekwame, voor hun vak opgeleide mannen georganiseerd bestuur.
b. Ontwikkeling tot zelfbestuur.
c. Het in het leven roepen van een koloniaal leger.
d. Financieële zelfstandigheid der koloniën.
e. Bevordering van Kerk en School.

5e Bijzondere begunstiging van het verkeer tusschen Duitschland en zijn Koloniën zijn op het gebied van het transportwezen aan te bevelen. Echter niet door het invoeren van differentieële rechten, zoolang ten minste op de voorname koloniale machten van andere Staten ook geen begunstiging van voortbrengselen uit het moederland plaats heeft.

6e De invoering van deportatie moet met het oog op het belang der Koloniën worden afgekeurd.

7e Wat de emigratie betreft, moet een praktische politiek, zich bij gebrek aan een eigen nederzettingsgebied bepalen tot bescherming der emigranten en tot het voldoen aan hunne geestelijke en economische behoeften. De ondervinding der laatste jaren heeft geleerd, dat het emigratie-vraagstuk van minder belang is te achten, zoolang de mogelijkheid bestaat om verreweg het grootste deel van de vermeerderde bevolking in het moederland zijn onderhoud te doen vinden. Te zorgen dat dit laatste in het vervolg ook mogelijk blijve, is de taak eener goede algemeene staatseconomie.

Opleiding voor ambtenaren van het Binnenlandsch Bestuur voor Nederlandsch-Oost-Indië.

(*Slot,*)

II.

Het onder I meegedeelde resumeerende, zoude de opleiding van den aanstaanden ambtenaar bij het Binnenlandsch Bestuur moeten bestaan in een cursus, waarbij in de navolgende vakken colleges worden gehouden.

I. Maleische Taal- en Letterkunde:
in het 1ste jaar 4 uren per week;
„ „ 2de „ 4 „ „ „
„ „ 3de „ 4 „ „ „

II. Javaansche Taal en Letterkunde:
in het 1ste jaar 6 uren per week;
„ „ 2de „ 6 „ „ „
„ „ 3de „ 6 „ „ „

III. Soendaneesche of Madoereesche taal:
in het 1ste jaar 4 uren per week;
„ „ 2de „ 4 „ „ „
„ „ 3de „ 4 „ „ „

IV. Staatsinstellingen van Nederlandsch-Indië.
in het 1ste jaar 6 uren per week;
„ „ 2de „ 6 „ „ „
„ „ 3de „ 6 „ „ „

V. Geschiedenis van Nederlandsch-Indië:
in het 2de jaar 2 uren per week;
„ „ 3de „ 3 „ „ „

VI. Land- en Volkenkunde van Nederlandsch-Indië:
in het 1ste jaar 4 uren per week;
„ „ 2de „ 6 „ „ „
„ „ 3de „ 6 „ „ „

VII. Godsdienstige Wetten en Instellingen van de Islam met in N.-I. voorkomende afwijkingen:
in het 2de jaar 3 uren per week;
„ „ 3de „ 4 „ „ „

VIII. De Rechterlijke Organisatie, het Algemeen Politiereglement, het z.g. Inlandsch Reglement, het Burgerlijk Handels- en Strafrecht in N.-I. en in het opmaken van notarieële en andere gerechtelijke akten:
in het 2de jaar 2 uren per week;
„ „ 3de „ 3 „ „ „

IX. Landbouwkunde voor Indische gewassen:
in het 1ste jaar 3 uren per week;
„ „ 2de „ 3 „ „ „
„ „ 3de „ 3 „ „ „

X. De Grondbeginselen van Landmeten en Waterpassen met toepassingen:
in het 1ste jaar 3 uren per week;
„ „ 2de „ 3 „ „ „
„ „ 3de „ 4 „ „ „

XI. De Grondbeginselen van Burgerlijke en Waterbouwkunde:
in het 1ste jaar 3 uren per week;
„ „ 2de „ 3 „ „ „
„ „ 3de „ 3 „ „ „

XII. Het paardrijden (in den Zomer van 6—7 's namiddags).
in het 2de jaar 3 uur per week;
„ „ 3de „ 3 „ „ „

XIII. Ziekte- en Verbandleer:
in het 3de jaar 3 uur per week.

In het eerste jaar zullen alsdan per dag het minst aantal uren aan colleges worden besteed, omdat de overige tijd noodig zal zijn voor de voorbereiding en om de colleges in de Inlandsche talen goed te kunnen volgen, als het uit het hoofd leeren van woorden en samenspraken en het repeteeren van het geleerde.

Voor de studenten bestemd voor de Buitenbezittingen kunnen de voor de Soendaneesche en Madoereesche talen bestemde uren, worden gebezigd voor de colleges in de andere talen als Makassaarsch, Boegineesch enz.

Het onderwijs in de Land- en Volkenkunde moet zoo aanschouwelijk mogelijk worden gegeven en zoude daartoe uit Nederlandsch-Indië moeten worden besteld, eene volledige verzameling van etnologische voorwerpen, behalve de kleedingstukken, alle in miniatuur.

Wat de plaats betreft, waar de inrichting zal moeten verrijzen, moet rekening worden gehouden met de volgende eischen:

a. De kosten van oprichting moeten voor den Staat niet onoverkomelijk zijn, zoodat eene plaats zal moeten worden uitgezocht, zooveel mogelijk gelegen in het centrum van Nederland, waar tegen billijken prijs eene voldoende uitgestrektheid gronds kan worden aangekocht ook voor proefvelden voor den bouw van Inlandsche gewassen en voor eene manége.

b. Bij de laatste reorganisatie van het Binnenlandsch Bestuur in N. I. was het streven bij vermindering van het aantal ambtenaren hun gehalte te verhoogen en dus de meest geschikte personen daartoe uit te kiezen. Aangezien rijkdom niet altijd met een bevattelijk geestvermogen samengaat, zoude het dingen naar de betrekking bij het Binnenlandsch Bestuur in N. I. zooveel mogelijk voor de zonen van personen van alle klassen der maatschappij open moeten staan; d. w. z. men richte de opleidingsschool op, in of nabij een plaats, waar de studenten in de gelegenheid zijn goed, doch ook goedkoop pensions te vinden.

Een plaats, welke aan bovenstaande vereischten voldoet, is wel Apeldoorn, waar op nog geen kilometer afstands van het postkantoor even buiten de kom der bewoonde gemeente een stuk grond is te krijgen van ± 7 hectares groot voor hoogstens f 9000.— en waarvan een deel voor proefvelden voor den teelt van Inlandsche gewassen geirrigeerd zoude kunnen worden met het water uit het kanaal, dat langs Apeldoorn van Dieren naar Hattem loopt, terwijl men daar voor één persoon met een zitkamer en een ruim alcoof voor f 50.— 's maands een goed doorloopend pension kan verkrijgen.

Van die uitgestrektheid zoude voor de Inrichting met daarbij behoorende proefvelden, manége, pedelwoning enz. slechts 3 hectares noodig zijn, terwijl het overige in kleine stukken tegen het kostende aan particulieren in eigendom zouden kunnen worden uitgegeven, om daarop pensions te bouwen volgens aan te geven normaal-projecten.

Volgens bekomen vertrouwbare informatie zoude een gebouw zonder verdieping te of nabij Apeldoorn, geheel afgewerkt en ruim geschat, kosten: f 40.— per M², en aangezien ruim gerekend, met inbegrip van een manege 1500 M² door de gebouwen zullen worden beslagen, zoude de oprichting van zulk eene leerschool kosten:

a. Aankoop van grond *f* 9000 × 3/7 = *f*	3.857.14½
b. Oprichting van gebouwen 1500 M² á *f* 0.40 =. . . . . „	60.000.—
c. Voor het gereedmaken der proefvelden en irrigatiewerken . . . . . „	3.000.—
d. Voor aankoop van het meubilair en de etnologische verzameling . . . . „	10.000.—
Totaal. . . *f*	66.857.14½
10 pct. onvoorziene uitgaven . . . „	6.142.85½
Totaal-generaal. . . *f*	73.000.—
waarvan de rente tegen 5 pct. berekend bedraagt . . . . . *f*	2.920.—
Tractementen van hoogleeraren in de na I t/m VII bovenvermelde vakken, w. o. een Directeur *f* 9000 + 6 × *f* 6000.— . „	45.000.—
Toelagen voor leeraren in de sub VIII XI vermelde vakken 4 × *f* 4800.— . . „	19.200.—
Toelage voor een piqueur voor de lessen in het paardrijden . . . . . „	600.—
Toelage voor den geneesheer voor de lessen in ziekte- en verbandleer . . . . „	2.000.—
Onderhoud van de gebouwen en het meubilair . . . . . „	2.000.—
Totaal. . . *f*	71.720.—
10 pct. onvoorziene uitgaven (w. o. 1 pedel). „	7.280.—
Totaal-generaal. . *f*	79.000.—
Slechts rekenende op 150 studenten met een collegegeld van *f* 200.— 's jaars ieder, zouden de inkomsten bedragen . . . . „	30.000.—

Zoodat die opleiding de staat zoude kosten *f* 49,000.— 's jaars.

Stelt men tegenover dit bedrag de groote baten, die door directe of indirecte bemoeienis van de ambtenaren bij het Binnenlandsch bestuur in N.-I. uit die bezittingen worden verkregen, dan is in verband met de bestaande behoefte, die som niet alleen gering te noemen, doch met het oog op de te verwachten uitkomsten een ruim rentegevende uitgave.

C. A. ROOSEMEIER,
Oud-Ambtenaar bij het Binnenlandsch Bestuur op Java en Madoera.

INGEZONDEN.

Een vraag.

Aan de Redactie
van het „Koloniaal Weekblad".

Als er één schaap over de brug is, dan volgt de rest van zelf, zegt 't spreekwoord. In no. 17 is U met een soort „Vragenbus" begonnen en dit geeft mij aanleiding tot enkele opmerkingen en tot een vraag?

De 4e Commissie van „Oost en West", heeft indertijd gesproken van twee manieren, waarop zij dacht werkzaam te zijn om tegen de onkunde van ons volk, wat de Koloniën betreft, strijd te voeren. Men zou openbare voordrachten houden voor de ouderen en trachten te bewerken, dat het onderwijs, zoowel op de lagere, als op de middelbare en hoogere scholen, ook met de deelen van ons Rijk in Oost- en West-Indië op doeltreffende wijze rekening hield.

Met het eerste middel nu, heb ik gezien, dat men zich bezig houdt; maar wat doet de 4e Commissie voor het tweede, dat zeker toch verreweg voor de toekomst 't voornaamste is?

Mij wil het voorkomen, dat eene herziening van 't program van 't lager onderwijs niet lang meer kan uitblijven, want al sedert jaren zijn alle onderwijzers het er over eens, dat 't niet deugt zooals 't nu is. Wat zult gijlieden dan doen om te maken, dat er ook op gezonde kennis van onze provinciën over de zee wordt gerekend?

En als er geen wijziging in 't program komt, wat kan er dan geschieden, om den toestand te verbeteren?

Bestaat er kans, dat ook de hoogere burgerscholen en gymnasia zullen luisteren naar de wenken, die een de schoolbanken verlatend student in een der vroegere nummers van „Oost en West" zoo gemoedelijk en zoo flink heeft gegeven?

Dringen de vertoogen van „Oost en West" door tot in de onderdeelen van de Hoogere scholen en is er al aan gedacht om lezers en sprekers te zenden naar de studentengenootschappen?

Zoo gaandeweg heb ik niet één, maar verscheidene vragen gedaan. Geef ze daarom maar geen speciaal nummer in uwe correspondentie-rubriek, maar doe mij 't genoegen mijn belangstellende opmerkingen onder de „Ingezonden stukken" op te nemen. Vooral wat 't **lager onderwijs** betreft, zou ik zoo gaarne van bevoegde zijde een degelijk antwoord hebben.

Hoogachtend!

A—Z.

Aan den „belangstellenden Leek".

Er heerscht geen rijstgebrek op Java. Ware dit het geval, dan zouden de Europeanen, Chineezen en Arabieren er het gebrek ook ondervinden.

De statistiek van de „In- en Uitvoerrechten" wijst nog steeds aan, dat er Java-rijst uitgevoerd wordt.

Het gebrek aan rijst in eene streek waar oogstmislukking heeft plaats gehad, kan gemakkelijk door aanvoer uit andere streken hersteld worden. Uit *Siam*, *Saigon* en *Rangoon* wordt en kan bovendien een overvloed van rijst naar Java worden aangevoerd.

Er is dus geen gebrek aan rijst op Java, maar er heerscht wel rijstgebrek bij ... de *desabevolking*. In de laatste jaren is dit gebrek continueel.

De oorzaak hiervan is de armoede (zie de aanhaling van het artikel des Heeren C. Poensen in het ingezonden stuk van den Heer Abd. Rivai in N°. 14 van dit blad).

Eene geringe oogstmislukking is bij de heerschende armoede voldoende, om hongersnood bij de desabevolking te doen ontstaan.

De oorzaken dier armoede zullen kortheidshalve hier niet worden besproken.

Werk op de verschillende koffie- suiker- en andere ondernemingen is er „volop".

De koeliearbeid echter kan slechts den Inlander voor zijne hoogst noodige dagelijksche behoeften voorzien.

Het koelieloon is te gering, om er ook maar iets van te sparen.

Van Kol schreef in zijn boek „Land en Volk" omtrent het loon: „*De dagloonen als gewoon werkman zijn zeer laag en bedragen niet meer dan 20—50 ct. daags voor 12 uren arbeid, terwijl zij in de Preanger wel eens tot 15* cts. *per dag* of 1½ *cent per uur dalen.*"

Wij teekenen hierbij aan, dat een dagloon van 50 ct. voor een koelie op eene onderneming op Java eene zeer hooge uitzondering is. In den regel bedraagt het koelieloon niet meer dan 25 ct. daags voor 12 uren arbeid. Bedenkt men verder, dat de meeste koelies vrouw en kinderen hebben, dan behoeft het volstrekt geene verwondering te baren, dat er van sparen *geen sprake kan zijn.* X².

Correspondentie.

Korte antwoorden op vragen in n°. 17.

VRAAG 2.

„Is de Indische Instelling te Batavia de eenige gele-„genheid in Indië, waar eenigszins grondig onderricht„ „werdt gegeven in de Indische talen? Zoo neen, waar„ „worden deze talen nog elders behoorlijk onderwezen?„

Afd. B. Gymnasium Willem III is *nu* de eenige gelegenheid in Indië, waar eenigzins goed onderricht gegeven wordt in het Maleisch en Javaansch. Vroeger werd ook op de nu opgeheven Militaire school te Meester Cornelis de Maleische taal onderwezen.

Over het onderwijs in de Indische talen op de Kweekscholen voor Inl. onderwijzers en de Hoofdenscholen valt niet te roemen. X².

VRAAG 5.

„Zou de zending etc. etc."

In verband met de zeden en gewoonten, met het geloof en de geringe ontwikkeling van de Inl. bevolking, met het klimaat, de Indische samenleving en wetgeving etc. etc. zou o. i. de zending onder de *Mohammedanen* meer kans van slagen hebben dan thans, „indien men slechts zuiver Godsdienst, innerlijke en openbare Godsvereering, onderwees en ingang trachtte te doen vinden."

De tegenwoordige zending kan onder de Mohammedanen ook meer vrucht dragen dan nu, wanneer men het innerlijke leven en de ware taal van het volk goed kent, maar voornamelijk wanneer alle Europeanen in Indië, tot voorbeeld voor den Inlander Christelijk leefden, en de Inl. Christenen door iedereen als Christenen werden behandeld. X².

VRAAG 6.

„Zoowel de heer Abdul Rivai etc. etc."

De hongersnood moet nu *nog* heerschen, en wel om de volgenden redenen.

De door de Regeering verstrekte hulp is slechts voldoende de noodlijdenden voor een zeer korten tijd te helpen.

Verondersteld, dat ieder hulpbehoevende ½ picol rijst ontvangen heeft, dan is hij hiermede hoogstens 1½ maand gered. Nu zal men zeggen dat het volk intusschen bij het „Reliefwork," wat kan verdienen. Goed maar den kan gedurende dit werk de sawah-arbeid niet goed behartigd worden.

Het volk moet dus zoolang aan het „Reliefwork" kunnen werken, totdat het weer gespaard heeft, om gedurende den sawahtijd, die 6 maanden duurt, zich het noodige te kunnen verschaffen. Het loon bij de „Reliefworks" moet veel hooger zijn dan bij particuliere ondernemingen. Want eerst dan zou het volk kunnen sparen.

Of de door het Gouvernement verleende ondersteuningen op deze manier geregeld zijn, kunnen wij door gemis aan gegevens nu niet bevestigen.

Het niet voorkomen van berichten over hongersnood in de Ind. bladen, bewijst volstrekt nog niet, dat het lijden *niet* bestaat.

In Indië bestaat nog geen vrijheid van pers. Bovendien kan de „Koningin der aarde" in Insulinde nog niet bogen op even hooge ontwikkeling, als die van Europa! Speciale correspondenten zullen er wel niet door de bladen naar de geteisterde streken gezonden worden om er een onderzoek in te stellen. Al ware dit het geval, dan zouden de journalisten toch vele tegenwerkingen van de besturende ambtenaren, Europeesche zoowel als Inlandsche, ondervinden.

X²

Verzending O.-I. Mail.

VOOR DEN HAAG.

Amsterdam, Nederl.,	25 Oct.	8 Nov.	11.20 's av.
Rotterdam, Lloyd,	18 „	1 Nov.	11.30 's av.
Genua, Nederland,	22 „	5 „	9.15 's av.
Marseille, Lloyd,		29 Oct.	6.30 's av.
Marseille, Fr. dienst,	19 „	2 Nov.	7.45 vm.
Brindisi, Eng. dienst,	25 „	8 „	1.— mid.
Napels, Duits. dienst,		27 Oct.	9.45 mid.

Via Marseille: Suppletoire verzending van brieven, briefkaarten en aangetoekende stukken den dag volgende op den aangegeven maildag te 7.45 vm.

Via Napels: Suppletoire verzending den dag, volgende op den aangegeven maildag te 12 en 3 's nm., doch de aansluiting op het vertrek der booten is daarvan niet verzekerd.

MAIL SURINAME.

Amsterdam, Nederl.,		31 Oct.	11.15 's av.
Southampton, Eng.,		28 „	11.30 's av.
Suppl. verzending daags daarna 6.30 's av.; aansluiting niet altijd verzekerd.			
St. Nazaire, Fr.,	8 Nov.	8 Dec.	7.45 vm.

MAIL CURAÇAO.

Via Genua den 8n van elke maand, alleen op verzoek.
Elken Dinsdag en Vrijdag 6.30 's av. via Southampton en Queenstown en New-York.

MAIL CONGO.

Antwerpen den 15n en den laatsten van elke maand 7.20 's av.
Lissabon den 3n en den 13n van elke maand 3.20 m.

MAIL CANARISCHE EILANDEN.

(Teneriffe.)
Southampton. Elken Vrijdag 7.20 's av.
Liverpool. Elken Maandag 7.20 's av.

ADVERTENTIËN.

Pianolessen.

Ondergeteekende houdt zich beleefd aanbevolen tot het geven van **Pianolessen,** zoowel aan eerstbeginnenden als aan meer gevorderden, ook van **Ensembielessen.**

HENRIETTE WOLTHERS,
te 's-Gravenhage.

Informatiën te bekomen bij Mevr. E. KUNST-HEYNNEMAN, Weimarstraat 91, *den Haag.*

P. Jonker,

gediplom. muziekleeraar,

geeft grondig onderwijs in **Piano** en **Theorie.** Tevens opleiding voor examens. Spreekuur Dinsdag en Vrijdag 2—3. Riouwstraat 122, den Haag.

AU BON MARCHÉ - MODES.

Dames- en Kinderhoeden,
Voiles, Tulle, Linten, Bloemen, Veeren.
Wagenstraat 58, Den Haag.

Hotel d'Angleterre

Den Haag, Wagenstraat 22.

Centrum der stad en gerenommeerde keuken.
50 Kamers en Salons.
Kamer met Dejeuner f 2.25.
Pension voor langer verblijf zeer billijk.

J. H. VAN OLM,

12 PAPESTRAAT 12
DEN HAAG.

Heerenkleeding naar maat.

Ontvangen de
Nieuwe Najaarsstoffen.
Elegante Coupe. Billijke prijzen.

ERNEST CASSUTO

Tandarts,
PIETER BOTHSTRAAT No. 1,
BEZUIDENHOUT,
Den Haag.
SPREEKUUR dagelijks van **1** tot **5.**

C. J. v. d. MEER,

Waldeck-Pyrmontkade 11, 11a, 13,
DEN HAAG.

HANDEL
in Wijnen, Binnen- en Buitenlandsche Bieren, Minerale en Medicinale Bronwateren en Gedistilleerd.
SPECIALITEIT
in Bordeaux-, Bourgogne-, Port-, Rijn- en Moezelwijnen.
Champagne en Cognac.

E. J. F. VAN DISSEL & ZONEN,

EINDHOVEN.

FABRIEK van
LINNEN TAFELGOEDEREN enz. enz.

Inrichting voor het maken, borduren en festoneeren.
SPOEDIGE AFLEVERING.
PRIJSCOURANTEN alsmede ruime keuze van STALEN en MODELLEN,
worden op aanvrage franco toegezonden.
AGENTESSEN GEVRAAGD
met relatiën onder den gegoeden stand.

Fabriek en Magazijnen „DE NIJVERHEID"
BREDA.
Behangerij, Meubelfabriek,
Stoffeerderij,
Bedden- en Matrassenfabriek.
Mart. Lefel-Oomen,
Hofleverancier.

Concureerendst adres voor compleete meubeleering.
Enorme voorraad. Lage prijzen. Directe levering.
Geïllustreerde prijscatalogus Gratis en franco.

PENTREMAWR
Anthraciet.

Welke is dat?

Het is ANTHRACIET komende uit een der beste mijnen van Engeland en is, goed bewerkt zijnde,

de beste Anthraciet,

daar zij lang brandt, veel hitte en weinig asch geeft, niet slakt en goed gesorteerd is.

Zie wat prijs betreft de advertentie van
C. AANDEWIEL,
voorkomende in dit blad.

F. H. BOTHE,

21, VEENESTRAAT — DEN HAAG.
SPECIALITEIT IN
GEKLEURDE, ZWARTE en CRÊME STOFFEN.
Nouveauté's voor elk seisoen.
STEEDS GROOTE ASSORTEMENTEN. BILLIJKE PRIJZEN.

PRACHTIG

blijft 't haar bij alle weersgesteldheid door 't gebruik der

Amerikaansche Onduline

— ***Onschadelijk*** —

à **90 ct.** de flacon verkrijgbaar bij:

JEAN MEIJER, Coiffeur, Passage 49—51, Den Haag.
HAARVERFKAMMEN.

Gezondheids Wol

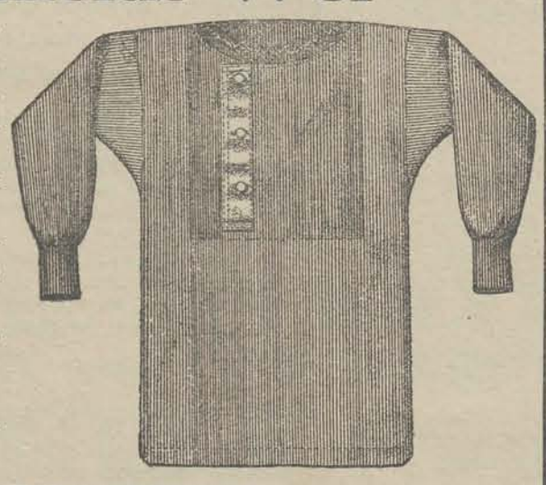

is de doelmatigste onderkleeding voor iederen heer die zich niet onnoodig dik en toch voldoende warm wil kleeden.

Het weefsel is elastisch en vooral poreus.

Veroorzaakt geen gevoel van jeuk of prikkeling.

Absorbeert de uitwaseming gemakkelijk en houdt de huid droog, zelfs bij sterk transpireeren.

De weldadige uitwerking van het woleffect ondervindt men reeds bij de eerste proef.

Aanbevolen door tal van medische autoriteiten.

BORSTROKKEN.

Klein.	Middelgroot.	Groot.	Zeer groot.	Extra groot.
95 cM. Borstomvang	**100 cM.** Borstomvang.	**105 cM.** Borstomvang	**110 cM.** Borstomvang	**115 cM.** Borstomvang
f 3.75	f 4.—	f 4.25	f 4.75	f 5.50

ONDERBROEKEN.

Klein.	Middelgroot.	Groot.	Zeer groot.	Extra groot.
95 cM. Ceintuurw.	**100 cM.** Ceintuurw.	**105 cM.** Ceintuurw.	**110 cM.** Ceintuurw.	**115 cM.** Ceintuurw.
f 4.25	f 4.50	f 4.75	f 5.25	f 5.75

DEN HAAG,
LANGE POTEN 2—4.

SACHS & Co.

G. KERNER & Co.

PRIJSCOURANT GRATIS en FRANCO.

Magazijn „HET ANKER",

Veenestraat 49, Den Haag.

Indische Uitrustingen
voor DAMES en HEEREN,
in alle Prijzen.

In „de Proviandwinkel"

Badhuisstraat 54, Scheveningen
zijn verkrijgbaar alle soorten
COMESTIBLES en CONSERVEN
waaronder:
GROENTEN, VLEESCH, WILD, GEVOGELTE, VISCH, DIVERSE SOEPEN, VRUCHTEN etc. in blik.
GENUA OLIE, WIJNAZIJN,
FIJNE TAFELZUREN etc. uit de fabriek van
J. C. VISSER, te Amsterdam.
Aanbevelend,
J. J. KROPHOLLER.

Voor den verkoop aan Particulieren worden **Dames Agentessen** uit gegoeden stand gevraagd, tegen flinke provisie.

DE ADELAAR

HEERENKLEEDING-MAGAZIJN „DE ADELAAR",

Spuistraat 31, DEN HAAG, over de Passage.
INTERC. TELEFOON No. 1199.

Specialiteit in PRIMA QUALITEIT KLEEDINGSTUKKEN
voor HEEREN en JONGEHEEREN, in elke taille groote keuze.
In Kinderkleeding hebben wij steeds een uitgebreide keuze der nieuwste modellen voorradig.
Steeds Nouveauté's in Stoffen en Modellen.
Grootste inrichting voor KLEEDING NAAR MAAT te Etage.
UNIFORMEN, LIVEREIEN, AMBTSGEWADEN.
Uitrustingen voor Oost en West.
Tailleurshuis 1e Rang.

L. LANGE,

23 Wagenstraat, 's-Gravenhage,
TELEPHOON No. 659.

Sigaren in alle soorten en prijzen.
Doelmatige verpakking voor de tropen.
Specialiteit voor Export.

Stoomvaart-Maatschappij
„ROTTERDAMSCHE LLOYD"

Maildienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië
in verbinding met de diensten der
Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam.	van Marseille.	te Port-Said.	te Padang.	te Batavia.
Merapi	2 Nov.	14 Nov.	19 Nov.	9 Dec.	11 Dec.
Salak	16 „	28 „	3 Dec.	23 „ 1902	25 „ 1902
Lawoe.	30 „	12 Dec.	17 „	6 Jan.	8 Jan.
Ardjoeno.	14 Dec.	26 „ 1902	31 „ 1902	20 „	22 „
Soembing	28 „ 1902	9 Jan.	14 Jan.	3 Febr.	5 Febr.
Gedé	11 Jan.	23 Jan.	28 „	17 Febr.	19 Febr.
Oengaran	25 „	6 Febr.	11 Febr.	3 Maart	5 Maart
Sindoro *	8 Febr.	20 „	25 „	17 „	19 „

* Dubbel schroefstoomschip. 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.

De Hoofd-Agenten: **Ruys & Co.,** *Rotterdam.*
De Agenten: **Courier dit Dubekart & Co.,** Anna Paulownastraat 1 *d, 's-Hage.*

BANKETHAMMEN. CERVELAATWORST.
OSSENTONG. Muisjes Rookvleesch.

Spekslagerij

Firma J. J. M. PERMENTIER,
Korte Poten 25, Den Haag.
Gelardeerde Kalfslever.

Abonnement voor niet-leden.

Ondergeteekende verklaart zich te abonneeren op het Koloniaal Weekblad orgaan der Vereeniging „OOST en WEST" à *f* 2.— per jaar.

Naam: *Woonplaats:*

Verzoeke dit biljet na invulling uitteknippen en aan de Uitgevers van dit blad, Haagpoort 4, den Haag te zenden.

Ondergeteekende.....

wenscht $\frac{\text{Donateur-trice}}{\text{Lid}}$ *te worden van de Vereeniging* „Oost en West" *tegen betaling eener jaarlijksche contributie van f* ..... *of door eene gift in eens van f* .....

Handteekening en volledig duidelijk adres.

.....

.....

NB. Contributie van *f* 5 of gift in eens van *f* 100 voor **Donateurs.**
Voor **Leden** contributie tot een minimum van *f* 1.— 's jaars.
Om 't orgaan te ontvangen moet men minstens *f* 1.50 's jaars betalen.
Doorslaan wat men niet wil.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.

N°. 20. **Donderdag 24 October 1901.** **1ste Jaargang.**

HET KOLONIAAL WEEKBLAD.

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland *bij vooruitbetaling* . *f* 2.00
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 3.00
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.10
Men abonneert zich voor minstens zes maanden ingaande op den dag der eerste toezending **f 1.–**

Prijs der advertentiën.

Per regel . . . . . *f* 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . - 0.09
» » » 1000 » . - 0.08
» » » 3000 » . - 0.07

REDACTIE: De 4de Commissie, aan welke de verspreiding van populaire kennis omtrent Oost- en West-Indië is opgedragen.

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie", en gezonden aan den Heer G. E. V. L. VAN ZUYLEN, *Voorzitter der Redactiecommissie*, **7a Heerengracht,** of den *Secretaris*, Mr. G. VAN SLOOTEN Azn., **43 Conradkade,** beiden Den Haag.

Voor de **Administratie** en **Advertentiën** wende men zich tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" **Haagpoort 4,** Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

De Vereeniging vestigt zooveel mogelijk, zoowel in Europa als in Indië, afdeelingen, die te zamen met het hoofdbestuur dit doel trachten te bereiken.

„Voor den Inlander"

Van J. P. ontvingen wij voor den noodlijdenden Javaan f 10.– met de opmerking:

Kan er niet meer publiciteit aan gegeven worden?

Onder dankbetuiging voor de gift, verwijzen wij, wat de publiciteit betreft, naar het slot van ons artikel

Javanen-armoede en Hongersnood

geplaatst in dit nummer, dat ook nu weder aan de voornaamste dagbladen en ook aan enkele weekbladen en tijdschriften zal worden toegezonden.

Mededeelingen.

I. *Van het Hoofdbestuur.*

Zaterdag 26 dezer des avonds ten 8 ure zal onze afdeeling „Amsterdam" in een der zalen van het café Parkzicht, nabij den ingang van het Vondelspark hare eerste openbare vergadering in het winterseizoen houden. Voor die samenkomst, waarin **Dr. A. A. Fokker** zal spreken over „Indische toestanden", zijn introductiekaarten voor niet-leden rondgezonden en kan voor hen, die geen kaart mochten hebben ontvangen, aan het locaal introductie worden verleend. Een ieder is hartelijk welkom.

II. *Van de 4e Commissie.*

Ons medelid **Jhr. L. C. van Panhuys,** ambtenaar bij het Departement van Koloniën en oud districts-Secretaris in Suriname, zal in de localen van „Oost en West" *Heerengracht 4* te 's-Gravenhage een viertal **zeer belangrijke voordrachten** houden namelijk:

Dinsdag 19 November: „De wilde kunst".
Vrijdag 29 November: „De beteekenis der Hernhutter-zending voor Suriname".
Vrijdag 13 December: „Surinaamsche versieringskunst en ornamentiek".
Vrijdag 3 Januari 1902: „Neger-engelsche liederen en Surinaamsche folklore. Het gebruik van de Nederlandsche taal in Suriname".

Leden van de vereeniging hebben hiertoe vrijen toegang, terwijl niet-leden voor het bijwonen van elk der lezingen 25 cts. moeten betalen.

Om te kunnen oordeelen, of de beschikbare ruimte voldoende is, en ook voor het bespreken der plaatsen in de zaal, wordt aan belangstellenden verzocht, om vóór 15 November a. s. voor de bijwoning dezer voordrachten zich schriftelijk aan te melden bij het bestuur der Vereeniging, adres Heerengracht 4 dan wel hun naam en adres te plaatsen op eene lijst, die daartoe iederen werkdag, van 10–12 en van 2–4 ure, op het kantoor in het locaal Heerengracht 4 gereed ligt.

De voordrachten zullen des avonds plaats hebben. Het uur van samenkomst zal later worden bekend gemaakt.

III. *Van de 5e Commissie.*

Wij vestigen er de aandacht op, dat onze **tentoonstelling** van Weefsels, Batiks en Meubels *nog maar één week* geopend zal zijn.

Als een gevolg onzer tentoonstelling van bewerkt metaal, kregen wij van Hare Majesteit de Koningin Moeder de vraag of het mogelijk zou zijn, voor Haar enkele gesmeed en gegraveerde koperen voorwerpen van Java te doen komen. Wij hebben aan dat verlangen voldaan en uit eene door ons te Soerabaja aangekochte collectie heeft H. M. een keuze gedaan. De overige voorwerpen zullen wij in het tentoonstellingslocaal plaatsen met een lijst der prijzen, waarvoor ze, zoowel door leden, als niet-leden, der Vereeniging kunnen worden aangekocht.

Uit de Memorie van Toelichting der (Oost-) Indische Begrooting.

II

De onderafdeeling der begrooting, die volgens de door ons aangenomen orde, het eerst aan de beurt komt, is die van Burgerlijke Openbare werken (VI van de Memorie).

Wat wij daarover zeggen wilden, was reeds geschreven vóór de Vergadering, die de nieuwe Oost-Indische kiesvereeniging „Moederland en Koloniën" den 17 October heeft gehouden en 't is natuurlijk, zou ik haast zeggen, dat onze opmerkingen in veel opzichten overeenstemmen met die van den heer R. A. van Sandick, die bij *M. en K.* het onderwerp inleidde.

Wij nemen van die vergadering van 19 October in ons blad geen afzonderlijk kort verslag op, omdat onze lezers dit reeds in alle groote Nederlandsche bladen hebben kunnen vinden en omdat de vereeniging zelve in een harer vliegende blaadjes het officieele verslag zal doen verspreiden. Het spreekt echter van zelf, dat wij, bij ieder onderdeel der begrooting, dat wij in ons blad behandelen, ook aan het elders daarover gesprokene de aandacht zullen schenken.

Wat ook ons in de onderafdeeling VI het meeste treft, is de mededeeling, dat eene beslissing ten opzichte van de al of niet voortzetting der WERKEN AAN DE SOLO-VALLEI, nog niet kan worden voorgedragen, omdat de nog niet volledige adviezen van de Indische Regeering eerst dezer dagen het Departement van Koloniën hebben bereikt.

Waar de staking dier werken reeds zooveel schade heeft veroorzaakt en waar de ter zake benoemde commissie van onderzoek bijna eenparig de hervatting heeft aanbevolen, hadden wij gehoopt, dat dit belangrijk irrigatie-werk, waardoor de maatschappelijke positie van honderdduizenden Inlanders moet worden verbeterd, spoediger weer zou zijn ter hand genomen. Het is echter blijkbaar niet de bedoeling van den Minister, om eerst in de begrooting voor 1903 daarvoor gelden beschikbaar te vragen, want op de begrooting van 1902 is een memoriepost er voor uitgetrokken. Wij kunnen moeielijk aannemen, zooals de heer v. S. uit hem bekend geworden feiten heeft afgeleid, dat men in O. Indië op het niet hervatten van het Solo-werk rekent en dat zelfs op een zoodanige beslissing door afdanking van personeel en opruiming van materieel zou zijn vooruitgeloopen.

Voor bevloeiingswerken vinden wij trouwens op deze begrooting een zéér gering bedrag uitgetrokken, wanneer men let op het betrekkelijk weinige, wat nog, vergeleken met andere Oostersche landen, op Java voor de irrigatie is verricht. De ingenieur van Kol, lid van de Tweede Kamer, heeft hierover eenigen tijd geleden in het Koninklijk Instituut van Ingenieurs een pakkende voordracht gehouden. Hij wenschte, dat men nu dan toch eindelijk eens een flink algemeen irrigatieplan voor Java zou gaan maken, dat dan in een vast te stellen getal jaren, voor zooverre de arbeidskrachten dit toe zouden laten, kon worden afgewerkt. Hij bedoelde met de arbeidskrachten niet die van ingenieurs of opzichters, die gemakkelijk kan worden uitgebreid, maar wel die van de het werk uitvoerende bevolking, die moeielijk te overschrijden grenzen aangeeft (men zie onze Boekbeoordeeling).

Aan financiëele grenzen wilde v. K. ons in het geheel niet binden en het denkbeeld, om geld te leenen, als de gewone begrooting niet toereikend was (en het moederland nog niet met de verschuldigde restitutie kan beginnen) vond, in de vergadering algemeenen bijval.

Het is te vermoeden, dat een en ander bij de begrootingsdebatten wel ter sprake zal komen en dat dan op nieuw zal worden gewezen op het fatale van den eisch, dat men vooraf voor een irrigatiewerk wenscht aangetoond te zien, dat het na voltooiing rechtstreeks productief zal zijn. In *M. en K.* trok de heer v. S. daartegen te velde en met recht stelde hij de vraag, wat er van de groote, ook in de laatste jaren uitgevoerde rivierverbeteringen in het moederland zou zijn gekomen, als men dienzelfden eisch had gesteld.

Wij spraken zoo even van het fatale van den eisch, omdat bij de besprekingen in *M. en K.* het noodlottige er van voor de kans op krachtig aanpakken der irrigatie, duidelijk is uitgekomen. Er werd namelijk in ernst door een der sprekers beweerd, dat de irrigatie niet altijd tot vermeerdering van product aanleiding gaf en zelfs een voorbeeld aangehaald, dat ze tot vermindering zou hebben geleid. Wat bleek nu uit het debat? Wil men eene verarmde streek in aanmerking gebracht zien voor het maken van hoog noodige irrigatiewerken, dan worden de berekeningen der toekomstige producten na de bevloeiing zooveel mogelijk geflatteerd. Is nu het voltooide werk gereed en in gebruik genomen, dan komt de fiscus verhooging van landrente vragen, gebaseerd op de te hoog geraamde cijfers. Er blijft dan den civielen ambtenaar, wil hij zijn arme Javanen niet nog armer zien worden, geen ander middel over, dan uit te rekenen, dat de productiviteit van de irrigatiewerken lang niet zoo groot is, als men zich die vooraf voorstelde. En het *slechts weinig meer* productie gaat zelfs door nul heen tot *minder* over, terwijl het door de gansche wereld heen, als een axioma vaststaat, dat vooral de met vruchtbaarmakende stoffen bezwangerd irrigatiewater (Stauberieslung), zooals op Java, een ruimer product moet opleveren.

Het eenige nieuwe op de begrooting onder irrigatie uitgetrokken groot werk, dat eigenlijk niet daartoe mag gerekend worden, is de BEDIJKING EN VERRUIMING VAN DE KALI-KONTRAK in de residentie Semarang. Te veel water is voor den rijstbouw al even schadelijk, als gebrek aan water, dit kan men bij herhaling in de Indische bladen lezen en nu moet deze verbreeding en bedijking der rivier dienen, om een einde te maken aan de herhaalde overstroomingen, waarvan het district te lijden heeft.

Het werk, dat geheel in vrijen arbeid zal worden uitgevoerd, zooals de M. v. T. zegt, bestaat voor een groot deel uit grondverplaatsing, die door de bevolking zelf kan worden verricht. Het door de belastingbetalers opgebrachte geld komt dus weer in handen van belastingbetalers en tevens wordt een werk tot stand gebracht, dat aan het volk voordeel aanbrengt. Voor hem, die geen detailcijferaar is en derhalve een zoo nuttig werk persé onder de productieve rangschikt, blijft daarom nog alleen de vraag over, waarom men met de voltooiing tot in 1905 wil wachten en van den op een maximum-kosten f 602021 begrooten arbeid in 1902 slechts f 200000 denkt te verwerken. Zijn daarvoor technische redenen, hetgeen wellicht uit de ter Griffie van de Tweede Kamer aanwezige nota kan worden beoordeeld, dan houdt alles op, maar anders komt het ons voor, dat alle krachten moeten worden ingespannen, om als men vrije arbeiders genoeg kan krijgen, waarvoor in die verarmde streek wel kans is, een zoo nuttig werk TEN SPOEDIGSTE GEREED TE MAKEN.

Gebrek aan de noodige fondsen mag hier de reden toch niet zijn. De groote verschillen tusschen „uitgaven", die bij eene begrooting worden geraamd en het geld, dat werkelijk in het begrootingsjaar wordt uitgegeven, vloeit ten deele ook daaruit voort, dat er waterstaatswerken, waarvoor geld was aangewezen, onvoltooid of onuitgevoerd blijven. Die gelden van onuitgevoerde of onvoltooid gebleven werken, kunnen echter ook dienen, om andere met meer kracht ter hand te nemen.

Een vraag, die wij reeds meermalen en naar wij vermeenen in een der vroegere nummers van „Oost- en West" hebben ter sprake gebracht, kwam ons op nieuw voor den geest bij dit cijfer van ruim *f* 600.000, noodig, om de Kontrak te beletten door bandjirs schade aan te richten. Wij zijn door het bestudeeren van overeenkomstige toestanden elders, tot de meening gekomen, dat op Java en op enkele der Buitenbezittingen, door het maken van GROOTE RESERVOIRS in de hoogere streken, de afvoer der rivieren gelijkmatig geregeld zou kunnen worden. Dit zou dan irrigatie gemakkelijk maken; de bandjirs, zoo ze al niet geheel verdwijnen, dan toch aanzienlijk in getal en in kracht doen verminderen, terwijl door die reservoirs eene waterkracht zou worden opgegaard, groot genoeg, om alle voertuigen en fabrieken te drijven, die het naar behooren industrieel ontwikkelde Oost-Indië, naar wij hopen over een niet al te langen tijd,

---

FEUILLETON.

LÂTAH.

Uit het Engelsch van FRANK ATHELSTONE SWETTENHAM.

MALAY SKETCHES IX.

„Heere, ontferm U over mijn zoon, want hij is maanziek . . . . menigmaal valt hij in het vuur en menigmaal in het water".
Matheus XVII. 15.

In het voorjaar van 1892 had ik door toedoen van een vriend en de beleefdheid van Dr. Luys, het voorrecht, om het hospitaal „de la Charité" te Parijs te bezoeken, waar ik getuige was van eenige zeer merkwaardige en belangwekkende proeven van suggestie. Er waren patiënten, die met goed gevolg onder behandeling waren voor zenuwziekten, doordat deze gradueel op een medium werd overgebracht, zonder schaden voor het laatste.

Verder was er te aanschouwen, die krachtige hypnotiseerende macht, uitgeoefenend op personen (sujets), wier zenuwgestel bijzonder gevoelig scheen te zijn en een van de wonderbaarlijkste invloeden van de magneet op reeds gehypnotiseerden. Er is iets heel vreemds in, om te zien, hoe iemand vervuld wordt met onverklaarbaar en onnatuurlijk genot bij het aanschouwen van den positieven pool van een magneet om daarna, wanneer de negatieve pool naar hem wordt toegekeerd, onmiddelijk, alsof hij door den bliksem ware getroffen, zonder bewustzijn ineen te zakken.

De personen (er waren er twee, een man en een vrouw) beschreven het aanzien van de positieve pool van de magneet, als een mooie blauwe vlam, ongeveer een voet hoog, zoo prachtig van kleur en schoonheid, dat zij er door in vervoering werden bracht. Omtrent de negatieve pool verklaarden zij schroomvallig en aarzelend, met zichtbare vrees, dat er ook eene vlam uitkwam, maar een hel-roode met een vreeselijke, onheilspellende kracht.

Ik stelde zeer veel belang in deze „manifestaties", zoowel om hare eigen zonderlingheid, als omdat ik op het Maleische schiereiland overeenkomstige, buitengewone toestanden gezien had van denzelfden aard.

Onder de Maleiers heerscht een wel-bekende ziekte, (ik gebruik dit woord bij gebrek aan een beter), lâtah genaamd; het komt op de ééne plaats veel meer voor dan op de andere en slechts bij enkele takken van het talrijke Maleischen ras. Zoo worden er gewoonlijk één of meer »orang-lâtah» aangetroffen in iedere kampong (dorp) in Krian, waar de Maleiers meest allen van Kédah afkomstig zijn, in andere gedeelten van Perah daarentegen ontmoet men zelden een lâtah mensch. Zoo ook, over het geheel genomen, schijnt de ziekte meer algemeen te zijn onder het Amboneesche volk in Nederlandsch Indië, dan onder de inlanders van Java, Sumatra of het Maleische schiereiland. In beide gevallen is overerving waarschijnlijk de oorzaak, wat ook de oorspronkelijke reden mag geweest zijn, dat de kwaal meer in de ééne plaats voorkomt dan in de andere.

Ik kan alleen van mijn eigen ondervinding spreken en van wat ik persoonlijk gezien heb, want geen Engelsch authoriteit schijnt ooit studie van dit onderwerp gemaakt of getracht te hebben lâtah menschen in observatie te nemen, diagnosen der ziekte (als het er een is) op te maken, onderzoek naar haar oorzaak gedaan of getracht te hebben ze te genezen. Ik kan alleen feiten noemen zonder meer.

In 1874 werd ik met H. M. S. S. »Hart» uitgezonden, om bij den Sultan van Selangor te verblijven.

Ofschoon Zijner Hoogheid's persoonlijke faam er eene was, waarop hij trotsch! mocht zijn, want men beweerde, dat hij 99 man (sa'râtus kûrang sâtu) eigenhandig had gedood, verkeerde zijn Rijk niet bepaald in een gelukkigen toestand, want het was jaren lang het oorlogsterrein geweest van verscheidene eerzuchtige jonge Radjas. Een buitengewoon afschuwelijke zeeroof, door een van des Sultan's eigen zonen persoonlijk aangevoerd, op een Malakkaasch handelsvaartuig, had een bezoek van de Chineesche vloot tengevolge en toen de daders of degenen, die na nauwkeurig onderzoek de daders bleken te zijn, ter dood waren gebracht, (de Sultan had zijn eigen kris voor deze plechtigheid geleend) werd ik gezonden om te zorgen, dat deze »kwajongens streken», zooals Zijne Hoogheid ze noemde, zich niet zouden herhalen. De plaats, waar toen de Sultan woonde, was waarlijk geen aangenaam oord, zelfs uit een Maleisch gezichtspunt en sedert jaren is het nu geheel verlaten. Bandar Termâsa, zooals de wijdsche titel was, bestond uit een verzameling van hutten op een modderige vlakte ingesloten tusschen de Langat en de Jugra rivieren. Het was slechts zeven mijlen van de zee verwijderd en bij vloed stond het grootste deel van de plaats onder water.

Met mij gingen 25 Maleische politieagenten van Malakka en wij leefden allen te zamen op een oude palissadeering aan den oever van de Langat rivier. Of het kwam ten gevolge van de muskieten, wier aantal en venijnigheid zonder weerga waren, of ten gevolge van den kwaden naam der plaats wegens de daar gepleegde gewelddadigheden, is noodeloos uit te vorschen, maar de politieagenten waren als door een panischen schrik lam geslagen en moesten door een troep uit Singapore vervangen worden, wier leden niet zoo zeer gekozen waren om hun deugden, als om hun zoogenaamde ondeugden. De ruil was bevredigend, want welke zonden zij ook begingen, zij toonden nimmer teekenen van angst.

Later ben ik gerustgesteld door de getuigenis, dat Bandar Termâsa, met zijn onbehagelijk uiterlijk, een oord was voor echte mannen, waar degenen, die een twist hadden, dit met een kris beslechten, en laffaards moedig werden of aftrokken. Een anecdote, die de rondte deed, was, dat toen een ernstig gewonde man van het duelleerveld werd gedragen voorbij de omheining, die het huis van den Sultan insloot, Zijne Hoogheid tusschen de spijlen door vroeg, wat er gaande was en toen men het hem vertelde, koelbloedig opmerkte: »Als hij gewond is, verpleeg hem, is hij dood, begraaf hem dan".

Gedurende mijn verblijf op de plaats doorstak eene vrouw uit jalousie een man van aanzien dertien maal met zijn eigen degen en liet mij den volgenden morgen vragen, of ik het wapen zou willen koopen, daar zij er niet veel om gaf. De man was niet dood en beklaagde zich niet. Een andere vrouw bezocht eens op een nacht onze palissade om een soortgelijke reden, duwde den schildwacht op zijde en toen zij den man gevonden had, dien zij zocht, trachtte zij hem met een lange kris te doorboren, die zij voor dit doel had meegebracht.

Zoo was toen de maatschappelijke toestand in Bandar Termâsa.

Zooals ik zeide, woonden wij allen te zamen in een palissade. Het was een zeer ruw bouwwerk met muren uit boomstammen van ongeveer 6 voet dik en 8 voet hoog, een leemen vloer, een strooien dak en geen deuren. Aan den buitenkant was een hooge uitkijktoren van hetzelfde materiaal, maar de trap er naar toe was neergevallen. Wegen waren er niet, maar een modderig pad liep door de palissade van den oever der rivier tot aan het dorp, een afstand van ongeveer 300 yards (0.93 M.) Mijn legerstede was een hangmat, geleend van de Hart, die tusschen twee palen bevestigd was, terwijl de mannen op de muren van de palissade sliepen.

zal noodig hebben. Het is niet onmogelijk, dat opnamen en onderzoekingen het onuitvoerbare van ons plan zullen aantoonen, maar wij achten ons toch geroepen, om tot dit onderzoek aan te sporen, dat gemakkelijk zal kunnen worden verricht, als men ernstig tot het opmaken van Algemeene Irrigatieplannen overgaat en daarbij doet, wat de ingenieur Gerst, als een zijner eischen tegenover de waterstaatsbegrooting deed gelden, d.i. het weder op peil brengen van het ingenieursaantal (natuurlijk minstens met behoud van 't gehalte), zoodat dit berekend wordt voor den grooten arbeid.

Dat alles zal meer geld kosten, wij weten het best, maar om niet opnieuw van de onverrekende eereschuld te spreken, men zal, als men van Oost-Indië iets maken wil, wel er toe over moeten gaan, om voor de *buitengewone werken* geld te leenen.

Er zou over de onderafdeeling VI en hare toelichting in de begrooting nog veel te zeggen zijn, wanneer wij voor onze bespreking over al de kolommen van het weekblad mochten beschikken of nog weken er aan konden besteden, maar wij willen gaarne in een volgend nummer de Oorlogsbegrooting onder handen nemen en maken het dus hier wat korter.

Dat eindelijk met kracht het bezorgen van GOED DRINKWATER AAN SOERABAJA is ter hand genomen, zal wel door een ieder met vreugde zijn opgemerkt. Eveneens de ernst, waarmee de HAVENVERBETERING TE MACASSER wordt voortgezet. Welke havens zullen daarna aan de beurt komen? Er is nog nuttig werk genoeg in die richting. Voor Soerabaja zijn loodingen en grondonderzoekingen gelast. Tot het vaststellen en uitvoeren van een plan zullen hier de zich verplaatsende geul van 't Westgat en de aangroeiïng der kust in den weg zitten.

De aanleg van een TELEGRAAFKABEL van Balikpapan op de oostkust van Borneo naar Kwandang op Celebes en van daar naar Menado zal niet alleen genoemd eiland telegrafisch met Java verbinden, maar kan het uitgangspunt worden van eene, van Engeland onafhankelijke telegraphische gemeenschap tusschen Nederlandsch-Oost-Indië en Europa. Eene met Duitschland ter zake te sluiten overeenkomst zal eerlang aan de goedkeuring der Staten-Generaal worden onderworpen.

In *M. en K.* werd de niet nieuwe, maar niettemin zeer juiste opmerking gemaakt, dat het hoog tijd wordt in ons POSTWEZEN in Oost-Indië aanmerkelijke verbeteringen te brengen. Zoo gaat het niet aan, dat er verschil in port is voor een brief uit Batavia naar Amsterdam met een in omgekeerde richting en een onjuiste opvatting is het, dat men geen normaalport van 5 centen door de gansche kolonië instelt. Nagenoeg in alle andere landen heeft die, het publiek dienende maatregel, tevens de Staatsinkomsten vermeerderd.

Omtrent de STAATSSPOORWEGEN staat in de Memorie niets bizonders. Ook hiermee gaat het onzes inziens veel te langzaam, maar daaraan is niet te veranderen, zoolang men dergelijke productieve buitengewone werken wil blijven maken ten laste der gewone middelen.

Ten slotte de ook reeds elders gemaakte opmerking, dat het weigeren van het inrichten van een VEERDIENST tusschen KAMAL en SOERABAJA te betreuren valt. Het ligt op den weg der Regeering om den bouw van secundaire spoorlijnen en van tramlijnen, die het hoofdnet voeden moeten, zooveel als mogelijk, te bevorderen en zelfs den schijn te vermijden van dit niet te doen. Daarom zou eene meer duidelijk verklaring van de redenen, die de inwilliging onmogelijk maakten, gewenscht zijn geweest.

Wij hopen ze bij het Kamerdebat wel te vernemen.

WEEKOVERZICHT.

In een overzicht van wat er in de afgeloopen zeven dagen voor belangrijks is voorgevallen, mag de boycot niet ontbreken. Daarmee zijn we in het moederland tegenwoordig druk bezig. Vooreerst de binnenlandsche, waarbij men allerwege wordt aangespoord, om noch Heineken's bier, noch Blooker's cacao, noch eenig ander door kapitalisten gefabriceerd vocht te nuttigen en waarover die kapitalisten in quaestie zich ongetwijfeld, als over een extra, kostelooze reclame, ten zeerste verlustigen. Maar nu de buitenlandsche! Men denkt er over, niet eenvoudig een of ander fabrikant te benadeelen, maar een geheele natie diensten te weigeren! Men zegt: wanneer de Engelsche booten niet kunnen lossen en laden in de vastelandshavens, zullen de groote verliezen daardoor veroorzaakt, de Engelschen dwingen. om te doen, wat de vastelandsche laders en lossers willen, en dat is: in Zuid-Afrika met vechten uitscheiden. Dit denkbeeld verscheen in de afgeloopen week eerst als een klein onschadelijk wolkje aan den politieken hemel, maar laat zich nu na eenige dagen reeds vrij dreigend aanzien.

Nu weten wij, ook zonder de ellenlange adviezen, die sommige kranten reeds meenden over dit ontijdig, onpractisch en onvoorbereid idee te moeten opstellen, — wij weten heel best, dat het plan evenmin als het continentaalstelsel kans van slagen heeft. Uit dat oogpunt hechten wij er geen gewicht aan! Maar als teeken van een komenden nieuwen tijd in de buitenlandsche politiek is het een evenement van de grootste belangrijkheid. De arbeidersconfederatie debuteert hierbij op het internationaal diplomatiek tooneel.

Wanneer men de uitlatingen van den nieuwen President der Vereenigde Staten tezamenvat, dan moet men wel tot het besluit komen, dat hij in de Zuid-Afrikaansche aangelegenheden evenmin als zijn voorganger zich zal willen mengen. Dit is van zijn standpunt bezien wellicht het verstandigste, althans de voordeelen liggen te zeer voor de hand, nu Engeland alles doen wil, om in die houding geen verandering te doen komen. Het is een andere vraag of de Amerikanen binnenkort niet den tijd gekomen zullen achten, om zich te mengen in de aangelegenheden van een deel van het Britsche Rijk, dat nu reeds een eeuw en meer geleden een min of meer aan de tegenwoordig in Zuid-Afrika afgespeelde tragedie identieke crisis doormaakte en tegen zijn zin Engelsch moest worden. Wij bedoelen het uitgestrekte Canada. Het valt vooral in de laatste jaren meer en meer op, dat de Amerikaansche invloed bij de noordelijke naburen snel wassende blijft, wat vooral ook hieraan is toe te schrijven, dat het amerikaansch kapitaal telken jare een grooter deel van de Canadeesche handel en industrie accapareert en daarmee een belangrijk gedeelte van de bevolking aan zijn heerschappij onderwerpt. Daarbij komt, dat het toch altijd van het moederland zeer geïsoleerde Canada, met zijn nog grootendeels niet-engelsche bevolking, voor zijn éénheid met Engeland niet veel voelt en er bijvoorbeeld niet den minsten lust in hebben zou, zich om der wille van de een of andere questie van puur Londensch belang in een oorlog te wikkelen met rijken, waarmee 't niets uitstaande heeft. Wellicht is dus het oogenblik niet meer verre, dat Canada den band, die het aan Europa vastgeklonken houdt, zal wenschen te verbreken en dan zou er waarschijnlijk een fusie met de Vereenigde Staten het gevolg van moeten zijn.

Het schijnt in China met de dubbeltjes-questie nog niet geheel te vlotten. Dat 't mogelijk zou zijn China uit eigen beurs de enorme schadevergoeding aan de Europeesche Mogendheden te doen betalen, dat heeft men zich nimmer voorgesteld. 't Idee is altijd geweest, dat de mogendheden het geld voor hun eigen schadevergoeding zouden voorschieten door middel van eene Chineesche leening door de schuldeischers gegarandeerd. Daar echter tot dusver een combinatie van de verschillende geïnterresseerden nog niet tot stand is mogen komen, krijgt het er veel van, alsof iedere mogendheid op zich zelf voor zijn eigen deel in de 450 millioen zal moeten zorgen. In dat geval zou Rusland wellicht eenige moeielijkheid kunnen ondervinden. Het zal ons benieuwen, wat in deze de oplossing zijn zal.

Intusschen gaat Duitschland voort met het importeeren van Chineesche rariteiten. Het nieuwste is de aankomst per scheepsgelegenheid van het hoofd van den Chineeschen onderofficier, die men heeft meenen te moeten onthoofden, opdat aan de gerechtigheid voor den moord op den Duitschen gezant haar billijke eischen niet zouden blijven onthouden. Er moet van zulke tropheeën een eigenaardige bekoring uitstralen, wanneer men bedenkt, hoe een dergelijk sollen met afgehouwen lichaamsdeelen van gesneuvelde of afgemaakte vijanden in de laatste jaren aan de orde van den dag is geweest. Vergissen wij ons niet, dan heeft men 't ook in Atjeh eenigen tijd geleden dienstig geacht, het hoofd van een gesneuveld vijandelijk aanvoerder van beteekenis in te zouten en triomphankelijk naar Batavia te verzenden. Of dit nu geheel overeenstemt met de bedoelingen van het beschavingswerk?

Eenige dagen geleden bereikte ons het bericht, dat tengevolge van de stappen door de Turksche regeering bij de Nederlandsche gedaan, het bestuur van Nederlandsch-Oost-Indië het verbod heeft ingetrokken tegen den invoer en het verspreiden in de Nederlandsche Koloniën van de Arabische Courant „Maloemath." Het is bekend, hoe dat sterk panislamitische blad indertijd werd verbannen, om de zonderlinge onjuistheden, die het aangaande de verhouding tusschen den Padishah en de Nederlandsche Koloniën trachtte te verbreiden. Of men er nu goed aan doet, dit in ieder geval vijandig blad weer toe te laten, zal de vraag blijven, maar wat ons in dat bericht vooral verbaasde, was de mededeeling, dat de Turksche regeering „stappen" zou hebben gedaan. Dit toch stond in den laatsten tijd allerminst in het Turksch program! Zwijgen is daar de medicijn voor alle krankheden van staat. Gezwegen wordt in het Fransche, Engelsche, Russische en Servische geschil. De zaken worden uitgesteld en een voor een op den langen baan geschoven. Wanneer wij nu lezen, dat men te Constantinopel in een zoo weinig belangrijke censuur-kwestie, als deze, er zelfs toe over is gegaan „stappen te doen", dan komt bij onze verbazing nog de twijfel of deze woorden het geheele bericht niet onbetrouwbaar maken.

Het „Vive le roi", of althans het inheemsche equivalent, schijnt toch ten slotte niet door alle Afghanen met even groote instemming te zijn aangeheven. In tegenstelling toch met de Engelsche berichten, melden de Petersburgsche bladen een en ander dat voor aanstaande moeielijkheden wel bevreesd zou kunnen maken. Moderne begrippen schijnen in de midden-Aziatische landen nog niet op hun plaats te zijn. Nu door den nieuwen emir gebroken is met de eerbiedwaardige hof-etiquette, die voorschreef, dat de nieuw opgetreden vorst al zijn bloedverwanten over den kling zou jagen, beloonen gezegde bloedverwanten hem door heimelijk de hoofdstad Kaboel te verlaten en zonder erkenning van den vorst zich in intriges met de altijd eenigszins oproerige bergstammen te mengen. Wellicht komt er dus nog strijd over de troonopvolging en een gelegenheid voor Rusland, om in het troebele water een vischje te verschalken.

De toestand in Zuid-Amerika blijft duister. Intusschen is het voor degenen, die er zich rekenschap van geven, wat een moderne oorlog kost, niet onverklaarbaar, dat de beide vijandige republieken het er tot nu toe bij laten elkander van het hoofd tot de voeten op te nemen en de krijg met woorden en proclamaties, inplaats van met geweren en kanonnen, te voeren. Dat is goedkooper, veiliger, en 't staat toch in de kranten. Wat wil men meer! In elk geval zijn de ernstige gronden van verdeeldheid, de casus belli, thans reeds teruggebracht tot een geschil over de vraag, of het nu eigenlijk Venezuela of Columbia is geweest, dat het eerst de hand tot de verzoening heeft uitgestoken. Het zal dus wel geen vaart meer nemen.

Oost-Indische berichten.

Algemeene gezondheidstoestand. De gezondheidstoestand laat nog altijd veel te wenschen over. Op advies van den geneeskundigen raad is Batavia besmet verklaard. Er komen dan ook dagelijks tal van gevallen van cholera voor, niet alleen bij de Inlanders, die in de kampongs onder de meest onhygiénische voorwaarden verkeeren, maar ook bij de Europeanen, o. a. zoowel onder de leerlingen der Kloosterschool, als onder die van de meisjesschool te Salemba. Van zelf doet zich daarbij dan de vraag voor, wat beter zou zijn: de school te sluiten of niet? Voor kinderen, wier ouders in staat zijn, hen voortdurend onder hunne hoede te houden, is het eerste zeker verkieselijk, omdat zij dan minder aan besmetting blootstaan, doch zijn zij thuis niet steeds onder toezicht, wat maar al te dikwijls het geval is, dan is het raadzamer, hen geregeld ter school te doen gaan. In elk geval is het zaak, om zooveel mogelijk, onder de noodige voorzorgsmaatregelen, de gewone leefwijze te blijven volgen. Daarom waarschuwt het Bat. Nieuwsbl. terecht tegen het trekken naar boven, dat zich begon te openbaren, te meer daar het kwaad niet zulk een omvang heeft genomen, dat er de minste reden voor een paniek zou bestaan. Laat ons hopen, dat het zoover niet komen zal. Dit zal veel afhangen van doelmatige voorkoming van besmetting en van zorgvuldig toegepaste ontsmettingsmaatregelen. Beide schijnen te Batavia veel te wenschen over te laten, vooral het gebrek aan behoorlijk toezicht en aan . . . geld. In hetzelfde Bat. Nieuwsbl. wordt geklaagd, dat er geen geld is voor schadevergoeding aan de inlanders, wier plunje en beddegoed verbrand wordt, wat tengevolge heeft, dat cholerageval len eenvoudig niet worden aangegeven uit vrees voor schade, waardoor de ziekte zich meer en meer verspreidt; geen geld, om ontsmettingsovens te koopen — de eenige, die wij hier bezitten, moest van Onrust, let wel: het quarantaine station, hier naar toe gebracht worden, zoodat dit laatste nu zonder is; geen geld voor een behoorlijk vervoer der zieken naar hospitaal of stadsverband; geen geld voor de behoorlijke inrichting van die ziekenhuizen. Nu zou er eene bijeenkomst plaats hebben in een der localen van de Societeit Harmonie, om te bespreken, hoe men zal trachten uit vrijwillige bijdragen de middelen te vinden, waardoor het bestuur, welker medewerking in te roepen is, in staat gesteld moet worden, wat krachtiger en meer afdoend op te treden.

Een afzonderlijk cholera-hospitaal bestaat te Batavia niet. In dit opzicht is Semarang gelukkiger. In de „Locomotief" heeft de heer Mr. Brooshooft eene uitvoerige beschrijving gegeven van het, voornamelijk onder leiding van den stadsgeneesheer, Dr. Vogel, aan de Kali-baroe aldaar gebouwde en ingerichte hospitaal, speciaal tot opname van cholera-lijders. Jammer maar, dat onder de bevolking vooroordeelen tegen opname daarin schijnt te bestaan. Kenschetsend is, dat een politie-oppasser door de ziekte overvallen, ook weigerde te worden opgenomen.

Ook te Meester-Cornelis hebben zich gevallen van cholora voorgedaan en van Pekalogan heeft zij zich nu uitgebreid tot Batang. Te Palembang en omstreken heerschen zoowel beri-beri als cholera. In Soerabaja daarentegen begint de toestand beter te worden en als een vreugdekreet klinkt het bericht in het Bat. N. van 18 Sept.: „Na een onzettend heeten dag, nog warmer dan de vorige dagen, vielen gisterenavond te elf uur de eerste druppels van eenen verfrisschenden regen, waaraan mensch en dier en plant, maar ook onze stoffige wegen de grootste behoefte hadden!" Moge die door nog vele anderen zijn gevolgd tot wegspoeling van alle ziektekiemen!

De *knokkelkoorts* schijnt ook niet uitgewoed. Het „*Centrum*" meldt, dat Djocja en omliggende ondernemingen door deze pijnlijke en langdurige kwaal bezocht worden.

Maar niet alleen de menschen, ook de dieren hebben veel te lijden. Volgens ingekomen bericht heerscht in verschillende streken van Atjeh onder het vee zeer veel *texaskoorts* en *runderpest* en is in de afdeeling Krawang der residentie Batavia een besmettelijke ziekte onder de buffels uitgebroken. Zeker zullen de veeartsen tot leniging van den nood niet in gebreke blijven.

Bij de opsomming dezer verschillende ziektetoestanden, kunnen wij niet nalaten ook onze aandacht te schenken aan een artikel voor Lepra in de Java-Bode van 12 Sept. waaruit wij aanhalen:

> „De hoofdplaats Palembang zelf is geen centrum van lepra-lijders, zooals blijkt uit het aantal, dat voor de kota op 40 wordt geschat. In andere afdeelingen is de toestand veel ongunstiger en bedraagt het percentage der aan die ziekte lijdenden van $\frac{1}{8}$ tot $\frac{1}{4}$ procent der gezonden, om 't in Noordwestelijk deel tot niet minder dan 10 % der geheele bevolking te stijgen. Geeft dus de verhouding te Palembang geen onmiddelijke reden tot bezorgdheid, aan den anderen kant mag niet uit het oog worden verloren, dat de afzondering der lijders daar niet zoo goed mogelijk is, als onder de zg. plattelandsbevolking, die de door de lepra aangetasten eenvoudig uit haar midden stoot en op een ladang een hutje voor hen bouwen, waar zij volkomen geïsoleerd hun bestaan kunnen voortslepen. Uit den aard der zaak is dit voor de hoofdplaats, dicht bevolkt als zij is, niet goed doenlijk. Men tracht hier in de behoefte aan isoleerplaatsen te voorzien door het lepra-hospitaal aan den Ogan, dat evenwel slechts 16 plaatsen telt, en dus nog niet de helft der lijders kan opnemen. Instede van het oude hospitaal wordt nu een nieuw gebouwd, waarin, zooals ik uit goede bron vernam, ook al niet meer dan die 16 traditioneele plaatsen zullen komen. Dit is te bejammeren. Men had nu eene schoone gelegenheid gehad, om een meer uitgebreid leprozenhuis te bouwen, waar dan alle lijders, desnoods met wat zachten dwang, hadden kunnen worden opgenomen.
>
> En zoo zullen dan nog een vrij belangrijk getal leprozen in de verschillende buurten van Palembang blijven zitten, als een doorloopend gevaar voor degenen, die dikwijls met hen in aanraking komen. Vooral na de jongste lepra-circulaire verdient deze kwestie hier, meer dan tot nu toe, de aandacht der betrokken autoriteiten."

* * *

Bestrijding van het Pauperisme. Niet minder treurig zijn de steeds luider en luider rijzende klachten over het pauperisme, zoowel onder de Europeanen, als onder de Inlanders. Verschillende middelen ter bestrijding worden gezocht en aan de hand gedaan, o. a. door *Radicus* en door *James* in het Bondsblad van 12 en 19 September. De eerste, die lang niet altijd parlementair in zijn uitdrukkingen is, zoekt het kwaad in het opeenhoopen van kapitalen in de handen van enkele personen en merkt zeer juist op, dat goed onderwijs en een zedelijke opvoeding de beste geneesmiddelen zullen zijn op den duur, terwijl de laatste aan de kleine ambtenaars en neringdoenden den goeden raad geeft om buurtvereenigingen te vormen, die ten doel hebben onderlinge bespreking van belangen en wederzijdsche ontwikkeling.

Uitstekende bestrijdingsmiddelen zullen zeker ook blijken te zijn:

1°. De uitvoering, en later op grooter schaal voortzetting, van het in de „Javasche Ct." voorkomende besluit, waarbij de Regeering machtiging heeft verleend, om bij wijze van proef vijftien Europeesche jongelieden aan 's Lands plantentuin gedurende 3 jaar *op te leiden voor land- akker- en tuinbouw*, hetgeen *kosteloos geschiedt*, terwijl de leerlingen *gratis worden* voorzien van leermiddelen en werktuigen, en aan een tiental, wier ouders of voogden niet in of nabij Buitenzorg wonen, buitendien nog een tegemoetkoming van f 25 's maands ieder en vergoeding van reiskosten kan worden gegeven.

2°. *De verlichting der noodlijdende cultuur.* Het „Soerabajaasch Handelsblad" van 18 Sept. zegt daaromtrent:

> „Wij vernemen, dat de gemotiveerde voorstellen eenigen tijd geleden door de Ind. regeering naar het Opperbestuur gezonden ter verlichting van de noodlijdende bergcultures, bij den nieuwen Minister van Koloniën een gunstig onthaal hebben gevonden. De ondernemingen, die werkelijk noodlijdende zijn, hebben reden te verwachten, dat zij spoedig (onze berichtgever zegt zelfs: *zeer spoedig*) zullen worden geholpen en op afdoende wijze."

Deze maatregel zal van zelf ook den inlanders, die bij die ondernemingen werken, ten goede komen.

3°. Zal de Inlander ten zeerste worden gebaat, door de afschaffing van de pandhuispacht. In hetzelfde Soer. Handelsblad lezen wij: „Uit goede bron wordt bericht, dat de *pandhuisregie* te Soekaboemie bevredigende resultaten oplevert. Binnenkort zal ook te Tjiandjoer de pacht worden opgeheven en door eene inrichting in gouvernementsbeheer worden vervangen.

* * *

Het Oorlogsterrein. Hoe treurig ook de feiten omtrent ziekte en armoede zijn, nog treuriger is het, dat de oorlog steeds blijft offers eischten. Volgens de laatste Indische bladen wordt er in *Djambi* nog altijd gevochten en vallen er slachtoffers aan beide kanten.

Meer bevredigend in het Bat. Nieuwsbl. van 20 Sept.: „De bevolking van Rantan Kapas Moeda en Rantan Kapas Toea begint langzamerhand haar vrees voor de Kompenie te overwinnen en verschillende bewoners, die zich tot nog toe in de ladangs ophielden en bij de komst van patrouilles in de bosschen en ranah's vluchtten, komen nu weder in de kampongs en ontvangen van den controleur passen, bij welke uitreiking zij zich zeer vredelievend betoonen. Hoogstwaarschijnlijk zal de geheele bevolkling bij het eindigen van den ladangtijd (beplanting der droge rijstvelden) weder in de doesoens (dorpen) terug zijn."

Ook in *Atjeh* hebben voortdurend schermutselingen plaats, onlangs weer eene die eenige menschenlevens kostte. Daarnevens de berichten, dat opnieuw enkele landschappen, zooals Djoelo Tjoet en Meurenbo, voor den particulieren mijnbouw zullen worden opengesteld, wat, naar wij hopen, duidt op eene spoedige pacificatie van het geheele rijk.

* * *

Belangstellend bezoek. Zeer verblijdend is het verschijnsel, dat in de laatste tijden meer en meer belangstellende personen naar Ned.-Indië reizen, om zich van het een en ander op de hoogte te stellen. De reis van den director van het zendelinggenootschap te Rotterdam over nagenoeg den geheelen archipel is in menig blad besproken. In Indië scheen men het verschijnen der jongste zendingscirculaire aan zijne bemoeiingen toe te schrijven, maar in een der laatste bladen spreekt Dr. GUNNING dit beweren ten stelligste tegen en grijpt hij deze ongezochte gelegenheid aan, om zijne erkentelijkheid te betuigen voor de goede ontvangst, die hem allerwege ook van ambtenaar's kant ten deel viel.

De jonkvrouwen *de la Bassecour Caen* en *de Kock* togen, als belangstellende zendingsvrienden, naar de Oost. De eerste maakt zich nu bizonder nuttig door, zoolang er geen directrice benoemd is, de leiding van het Diaconessenhuis te Batavia op zich te nemen, terwijl de laatste op verschillende plaatsen christelijk-populaire voordrachten houdt. De Indische bladen melden het belangstellend bezoek aan hospitalen van *Jonkvr. Schmidt auf Altenstadt* en hare reisgenoote.

De Amsterdamsche sportkoning, *C. C. A. Dudok de Wit*, is er nu, om de sport te organiseeren en de *Generaal Baillaud*, de gewezen onderbevelhebber der Fransche troepen in China, kwam op zijn reis naar Europa ook eens een kijkje nemen te Batavia.

Het Kamerlid *Van Kol* schijnt van plan een onderzoekingsreis te gaan maken.

Moge hun voorbeeld nog door menig ander worden gevolgd!

* * *

Hooge Benoemingen. Wij eindigen dit weekoverzicht met het opnemen van de berichten:

dat de heer *Ch. R. Bakhuizen van den Brink*, gewezen directeur van Financiën, onlangs van verlof uit Nederland teruggekeerd, is benoemd tot *resident van Batavia*

Het Bat. N. hoopt, dat het motief der regeering tot

De plaats had nog andere nadeelen dan muskieten, want de openbare weg liep er door, bij hoog getij was de vloer door den vloed bedekt en de breede muren waren vol met slangen. De toestand van de omgeving zal men zich het best kunnen voorstellen, wanneer ik zeg, dat ik gedurende de vele maanden, die ik daar doorbracht, geen schoenen droeg buiten de palissade, omdat er nergens iets anders om op te wandelen was, dan dikke modder en dat het eenige bruikbare water te vinden was in een put of vijver op een vierde mijl's afstand, waar ik elken dag heen wandelde om mij te baden.

Met de tweede groep politieagenten was een Europeesche inspecteur meegekomen; hij en ik waren de eenige blanken in dit land. Onder de 25 politieagenten waren er twee, die den naam van Kasim droegen, zij waren beiden inboorlingen van Amboina, maar zeer verschillend van karakter. Zij stonden bij hunne makkers bekend als Kasim Besar en Kasim Kitjil, dat wil zeggen: Kasim, de Groote en Kasim, de Kleine. Kasim, de Groote, was een stil, ingetogen en zwijgend man van ongeveer 25 jaar, en later kwam ik er achter, dat hij heftig van aard was, wanneer hij geprikkeld werd. Kasim, de Kleine, daarentegen een vroolijk, praatziek, tevreden jonge man van ongeveer 20 jaar, met een prettig uiterlijk. Zij waren in het geheel geen familie van elkaar.

Ik was dikwijls verplicht afwezig te zijn door naar de kust of de rivier te gaan; bij mijn thuiskomst van een dezer dienstreizen, merkte ik op, dat de mannen bezig waren Kasim, de Kleine, te plagen en zag opeens, dat hij lâtah was. Ik ondervroeg den inspecteur en hij vertelde mij, dat hij gedurende mijne afwezigheid ook eenige uren voor zaken weg had moeten gaan en toen hij terugkwam, ongeveer om 4 uur n.m., zag hij Kasim, de Kleine, boven in een kokosboom zitten, even buiten de palissade. Op zijn vraag, wat hij daar deed, antwoordde hij, dat hij niet naar beneden kon komen, daar er een slang aan den voet van den boom was. Werkelijk was er een stuk rottan om den boom gebonden en toen dit weggenomen was, kwam Kasim naar beneden. Nu is het niet gemakkelijk in een kokosboom te klimmen, daar moet men eene zekere handigheid voor hebben, die Kasim niet bezat. Maar de inspecteur kwam er achter, dat toen de andere politieagenten bij toeval opgemerkt hadden, dat hun makker lâtah was, zij hem bevolen hadden in den boom te klimmen, wat hij dadelijk gedaan had en dat een van hen toen uit pure duivelsche plaaglust een stuk rottan genomen had, zeggende: „Zie je deze slang? Ik zal ze rond den boom binden, dan kunt ge er niet uit komen." Zoo lieten zij hem van 10 uur v.m. tot in den namiddag, toen de inspecteur terugkwam en hem bevrijdde. De duur van Kasim's pijniging is waarschijnlijk grootelijks overdreven, maar zoo luidde het verhaal, dat mij gedaan werd. Van alles, wat nu volgt, ben ik zelf ooggetuige geweest.

Ik stelde Kasim, de Kleine, als mijn oppasser aan en daar hij voortdurend bij mij was, had ik beter gelegenheid zijne eigenaardigheden te bestudeeren. Omstreeks denzelfden tijd merkte ik, dat Kasim, de Groote, ook lâtah was.

Over het algemeen genomen, kon een ieder, die de aandacht van een van beiden dezer mannen trok, door eenvoudig weg den vinger op te steken, ze op beslisten toon bij den naam te noemen, hen even aan te raken of zelfs, als ze dichtbij waren, strak in het gezicht te zien, oogenblikkelijk hun zelfbeheersching doen verliezen en hen niet alleen alles laten doen, wat men hen zeide, maar zelfs wat hen met een teeken beduid werd.

(Wordt vervolgd.)

deze opvallende benoeming, die bij menig ambtenaar van het Binnenlandsch Bestuur kwaad bloed zal zetten, ligt in de overtuiging, dat de toestanden op de particuliere landerijen in de residentie Batavia, toegelicht door de bekende locale nasporingen en de stapels paperassen van den oud-resident Faes, van zoodanigen aard zijn, dat een minitieus onderzoek, ingesteld door een financieele specialiteit, niet langer mag worden uitgesteld —

en dat de resident van Banjoemas *L. A. C. F. Langen* benoemd is tot hoofd van het gewest *Soerabaja*.

De heer L. staat algemeen bekend, als een zeer verdienstelijk ambtenaar, die weet, wat hij wil en de belangen van zijn gewest met ijver behartigt. Hij moet een voorstander zijn van de particuliere landbouwnijverheid en dat hij een waar vriend van den Javaan is, heeft hij reeds in menig opzicht bewezen. Als een klein staaltje hiervan brengen wij in herinnering, dat hij tot de zeer weinigen behoorde, die gevolg hebben gegeven aan het verzoek der O.-I.-rubriek van de Tent. van Vrouwenarbeid om medewerking in het belang der Inlanders en toen eene verzameling weefsels uit zijne residentie zond met nauwkeurige vermelding van herkomst en prijzen. Deze belangrijke collectie is nu ook dankbaar opgenomen onder het tentoongestelde in de Gothische-Zaal.

Uit West-Indië.

De Gouvernements-Secretaris, *Schoch*, die 'slands dienst verlaat om in 't particuliere over te gaan, nam 30 September afscheid van het ambtenaarspersoneel. Hij wordt tijdelijk in zijn functie vervangen door Dr. *H. D. Benjamins*.

De *ambachtsschool* te Paramaribo zal in Januari a. s. worden verplaatst. Een *eigen werkplaats* zal worden gebouwd op het erf der Wilhelminaschool met localen voor avondlessen.

De *uitdieping der Nickerie-monding*, waarmee een begin was gemaakt, wordt voorloopig opgegeven. De baggermolen en de woningschoener van het personeel worden door het stoomschip Paramaribo teruggehaald.

De heer A. Bray gaat proeven nemen in verband met de *Vezelindustrie*; hem is vergunning verleend voor een jaar tot het inzamelen der bladeren van wilde ananasplanten op een terrein van 60000 H. A., ten oosten van de Suriname-rivier.

Tot plaatsing der machine voor vezelbereiding, kreeg hij kosteloos in gebruik een halve hectare van den voormaligen militairen post „*Gelderland*".

Vele gelukzoekers komen af op de gunstige berichten van *goudvondsten* in de *Ininie-kreek*. Intusschen ontvingen wij van daar minder goede berichten. Lage waterstand maakt de aanvoer van levensmiddelen bijna onmogelijk, zoodat reeds naar Albina is geschreven, om den stroom van gouddelvers tegen te houden. Zal dit echter baten? Men twijfelt er aan.

Patrouilles werden door het Fr. Bestuur uitgezonden om het sluiks uitvoeren van goud tegen te gaan. Er is reeds gevochten en enkele personen werden verwond.

In „Onze West" vinden wij de volgende nog al belangrijke mededeeling.

Het conflict tusschen *Venezuela en Columbia* schijnt ernstige afmetingen aan te nemen. Bij Cospira werd slag geleverd ten nadeele der Venezuelanen. Amerika schijnt Columbia te willen steunen, maar Castro, de president van Venezuela, schijnt daarvoor niet bevreesd te zijn; men denkt echter, dat hij daarvoor zal moeten boeten. Hoe de geheele quaestie zal afloopen en op welke wijze de *Vereenigde Staten* zullen trachten den beoogden invloed op de landengte van *Panama* te krijgen, is onmogelijk vooruit te zeggen.

Een uitgebreid verslag staat in hetzelfde blad van de, 24 op September gehouden vergadering der *Vereeniging voor den grooten landbouw*, waarin Prof. WENT het woord voerde en besloten werd tot de oprichting van een proefstation.

Verder werden daar nog anderen zeer belangrijke besprekingen gehouden, waarop wij nader terug komen.

Met den aanleg van de nieuwe vestigingsplaats voor kleine landbouwers, *'t Lot n°. 4*, in Nickerie zal weldra een begin worden gemaakt.

De plaats zal worden verdeeld in 84 perceelen, elk groot $1\frac{3}{10}$ H. A.

Ook op de vestigingsplaats, *Slecht en Sterk*, zullen door het Bouwdepartement enkele werkzaamheden plaats hebben.

In de „Surinamer" van 15 September vinden wij het bericht, dat door een schildwacht bij het fort Zeelandia 's nachts om 1 ure een *tijger* werd gezien, die een groot beest in zijn muil droeg; de tijger kwam van het erf van een der officierswoningen en verdween aan de waterzijde, zonder dat men er jacht op kon maken.

In hetzelfde blad van 29 September staat, dat den 26sten door den jager, *Blijd*, een flinke *tijger* werd geschoten op het buiten van den heer Malsenberg aan den weg naar zee.

Uit de N. R. nemen wij het volgende over:

„De Directie der Guyana Goud Exploitatie Maat-„schappij „Mindreniti" heeft telegraphische mede-„deeling ontvangen, dat in de mijn *zeer rijk erts* is „gevonden, waarvan de monsters zoo spoedig mogelijk „zullen worden toegezonden.

„Den 29 October vertrekt de Ingenieur Munnide „met een paar andere Fransche technici naar de „terreinen, ten einde een volledig werkplan voor de „verdere ontwikkeling der mijn vast te stellen en een „rapport voor eenige geldinstituten in Frankrijk uit „te brengen.

„De groote stampbatterij zal tegen het einde van „het jaar (onvoorziene omstandigheden buitengeslo-„ten) voltooid zijn en derhalve de productie sterk „kunnen vermeerderen, te meer daar dan ook de „rijke ertsvoorraad van het *Placer. L. & F. de Jong*, „dat na 1 November a. s. met de „Mindreniti" één „geheel zal uitmaken, aldaar verwerkt kan worden.

„In verband hiermede heeft de directie het noodig „geoordeeld de wasscherij geheel te staken en alle „daardoor vrijkomende arbeidskrachten voor den bouw „der stampfabriek te bestemmen.

„De producten voor de maanden Augustus en Sep-„tember respectievelijk 4200 en 3700 gram, zijn dan „ook alleen met de kleine stampfabriek verkregen."

Uit *Curaçao* vernemen wij, dat de nieuwe Gouverneur de openbare scholen, de landkantoren en de gevangenissen heeft geïnspecteerd; geen verblijdend teeken was het, staat er bij, dat de laatsten propvol waren.

Aan den heer *H. J. Beaufort*, gezaghebber van Saba, werd een verlofverlenging van 6 maanden verleend.

Van het Venezuelaansche oorlogschip *Restaurador*, dat Curacao bezocht, sprong bij het verlaten der haven een Curaçaosche stoker over boord, niettegenstaande men hem aan beide voeten had geboeid, omdat men desertie vreesde. Hij hield zich zwemmende boven water tot een visschersboot hem oppikte en hem aan wal bracht, waar de politie hem van zijn boeien ontsloeg. De man was dus vrij en had succes van zijn waaghalzerij.

Volgens de „*Amigoe de Curaçao*" zijn het de Jezuïten, die van *Venezuela, Columbia*, en *Ecuador* één staat willen maken, om dien dan later naar hun believen te regeeren.

Een harde les.

In de „Nieuwen Rotterdammer" en ook in 't Vaderland van 17 October las ik de volgende mij treffende „woorden: „Noch in den Belgischen opstand, noch bij „dien der Zuidelijke Staten van Noord-Amerika, heeft „men er ooit aan gedacht de „rebellen" dood te schieten. „Niet alleen, omdat men beulswerk beneden zich achtte, „maar ook, omdat men niet het recht meende te hebben."

Hebben zij, die dit neerschreven, wel eens aan onze eigen koloniale geschiedenis gedacht? Wat men in Atjeh met „rebellen" doet, weet ik niet, maar uit vroegeren tijd ken ik uit eigen ervaring een paar treffende staaltjes:

Demang Leman, een der meest gevreesde bendehoofden in den Bandjereeschen krijg, had tot het uiterste de rechten van zijn Vorst en van zijn Vaderland verdedigd ook nadat wij het Bandjereesche Rijk bij de bezittingen onder ons onmiddelijk bestuur hadden ingelijfd. Maanden lang door onze patrouilles vervolgd, die te vergeefs poogden om hem in te sluiten, had hij zijne bende langzamerhand zien verloopen en toen met enkele getrouwen in het voor ons destijds nog ongenaakbare binnenland de wijk genomen. Om hem in handen te krijgen, namen wij onzen toevlucht tot omkooping. Aan eenige veroordeelden, (kettinggangers), werd vrijstelling van straf beloofd, als zij hem aan ons zouden uitleveren. Die verraders deden zich bij D. L. voor als bij ons gedrost, wisten zijn vertrouwen te winnen en brachten hem geboeid en gebonden naar de hoofdplaats Bandjermasin, waar hij voor een krijgsraad te velde werd te recht gesteld. Heel Bandjermasin, dit herinner ik mij nog best, was opgetogen om 's mans fiere houding tegenover zijne rechters. Aan den moord der Europeanen op Kalangan, die het begin was geweest van den oorlog, had hij volstrekt geen schuld, maar hij was „rebel", want hij had een tijd lang ons gezag erkend, toen hij meende, dat wij het sultanaat herstellen zouden. *Demang Leman* werd niet doodgeschoten maar te Martapoera, de oude zetel van de Sultans en het brandpunt van het toen nog krachtig lijdelijk verzet, *opgehangen*.

Sultan Koening, een andere bendeaanvoerder uit den guerilla, stond eenigen tijd daarna te recht. Ook hij werd als „rebel" beschouwd, omdat hij de onafhankelijkheid van zijn land tot 't uiterste had verdedigd en in de akte van beschuldiging stond, als bezwarend feit, nog vermeld „moord van luitenant Blondeau". Wat was nu die moord? Eene der op hem afgezonden patrouilles had hem weten in te sluiten; met enkele familieleden zat hij in een bamboehuis, dat door een cordon van onze soldaten geheel omsingeld werd. Men sommeerde hem, om zich over te geven, onder bedreiging van 't ergste en S. K., die begreep, dat 't om zijn leven ging, vloog met een lans gewapend op 't cordon in. Hij koos de plaats, waar hij geen bajonet zag en kwam voor luitenant Blondeau, die hem met zijn revolver wilde neerschieten. Ongelukkig voor Blondeau ketste 't pistool en in minder tijd, dan noodig is om 't zich voor te stellen, was de luitenant doodelijk door de lans getroffen en de vogel ontsnapt. Hoe men hem later in handen gekregen heeft, weet ik mij niet meer te herinneren, maar waarschijnlijk ook wel door de een of andere handigheid, want gevangenneming in den strijd was en is ook nu nog een uitzondering.

Het feit is dat hij voor een krijgsraad te velde te recht stond. Hij vond echter, in een der krijgsraadsleden een verdediger van zijn rechten en belangen, die het zoover wist te brengen, dat de zoogenaamde moord op Blondeau uit de beschuldiging werd geschrapt en dat men ditmaal den „rebel" niet deed ophangen, maar hem tot een langdurigen dwangarbeid veroordeelde, ik meen van twintig jaar. Hij was nog jong en 't is dus best mogelijk, dat hij nu nog leeft. En als dit zoo is, mag ik lijden, dat hij 't goed heeft, want te oordeelen naar de akte van beschuldiging en naar hetgeen ik van hem zag, was 't een kranige vent.

Het was maar een zwarte! zullen misschien enkele onzer lezers zeggen. Juist voor hen heb ik dit stukje geschiedenis opgerakeld.

E. v. Z.

ADVERTENTIEN.

Assurantie Maatschappij tegen **Brand-**schade en op het Leven

DE **NEDERLANDEN** van 1845.

Kantoren: 's-Gravenhage, Kerkplein, hoek Prinsestraat. — Amsterdam, Sophiaplein. — Rotterdam, Zuidblaak 24 (Beursplein). — Breda Prinsenkade. — Haarlem, Kruisweg 70 c. — Nijmegen, Inde-Betouwstraat 8. — Groningen, Akerkhof, hoek Akerkstraat. — Zutphen, IJselkade.

Hoofd-Directie te 's-Gravenhage:
CAREL HENNY. Directeur;
Mr. J. J. HENNY, Adj.-Directeur.

Kapitaal	f 4,000,000
Reserves ult. 1900	- 1,877,900
Betaalde brandschaden tot ult 1900	- 21,625,000

Verzekering tegen **BRAND-** en **INBRAAK**schade tegen vaste en zeer billijke Premiën, zonder Inleggelden of Nabetalingen.

TE KOOP

een zoo goed als nieuwe

Duitsche Pianino,

kruissnarig ijzer raam, 7 octaaf

Brieven Bureau dezer Courant, motto PIANINO.

PORT-, SHERRY, MADEIRA en fijne TAFEL-WIJNEN

AGUILARS

ZIJN **alom bekend.**

HEERENGRACHT 3-52,
Den Haag.
Succursales: UTRECHT, LEIDEN.

A. SCHARENBERG,
Hofleverancier.

Magazijn van zwaar verzilverde artikelen
(zuiver wit ondermetaal).

SPECIALITEIT:
Tafel- en Dessertlepels, Vorken, Messen enz.
15 jaar garantie.

Voor Indië bijzonder aanbevolen
EIKENHOUTEN CASSETTEN.
's-GRAVENHAGE, HOOGSTRAAT 15.

WAARSCHUWING.

De ondergeteekende, ***eenig*** Vertegenwoordiger der ***BRENNABOR-Rijwielen*** in Nederland, deelt mede, dat genoemde Rijwielen te 's-Gravenhage **ALLEEN** verkrijgbaar zijn **Noordeinde 12** en **Zoutmanstraat 11**, en te Scheveningen **Marcelisstraat 23s,** en dat door de Heeren Gebr. Reichstein, Fabrikanten dier Rijwielen, geene deelen worden geleverd om Rijwielen samen te stellen. Wat dus verkocht wordt buiten genoemde adressen als Brennabor of vervaardigd van Brennabordeelen is bedrog.

Aanbevelend,

K. Nieukerke.

Thee.
Koffie.
Mokka.
Gember.
Soja.
Chutney.

Theesalon.

VAN VEEN & Co.,
33 PLAATS, 's-GRAVENHAGE.
Telefoon 981.

SCHEVENINGEN, 109, Badhuisstraat.
Telefoon 4161.

Corsmit Brossois & Co.
18 Wagenstraat,
Den Haag.
Interc. Telephoon 582.

INRICHTING
VOOR
Complete Meubileering
VAN

Salon en Eetkamer.
Slaap- en Logeerkamer.
Kantoor, Serre, Keuken,
Gang en Trap en Dienstbodenkamer.
} f 850.- en hooger.

Zeer aan te bevelen voor Ind. familiën.

P. Jonker,
gediplom. muziekleeraar,
geeft grondig onderwijs in **Piano** en **Theorie.** Tevens opleiding voor examens. Spreekuur Dinsdag en Vrijdag 2—3. Rioustraat 122, den Haag.

Wol-Regime.
Depôt van het **Echte**
Prof. Dr. G. Jaeger's
NORMAAL-ONDERGOED,
voor Heeren, Dames en Kinderen,
in Winter- en Zomer-qualiteit.
tot de laagste prijzen.
A. VAHLE & Co.,
den Haag, HOOGSTR. 14
Telephoon 1218.
Rotterdam, Hoogstr. 340.
Lijders aan Jicht en Rheumatiek ten zeerste aanbevolen.

Specialiteit in Kousen en Tricot-Goederen in Katoen, Wol, Merino en Zijde.

Bovengenoemde Firma hebben wij voor *'s-Gravenhage* den **Alleenverkoop** opgedragen.
WILH. BENGER Söhne,
Stuttgart,
Eenige geconcessionneerde Fabrikanten der **Echte** Prof. Dr. G. JAEGER's Normaal-Ondergoederen.

ISERIEF & Co.
VEENESTRAAT 16/18,
den Haag.
Magazijn van Garen en Band.
DAMES HANDWERKEN.
Natuur Wollen Ondergoederen
VAN
Jansen en Tilanus.
FRIEZENVEEN.

Miele & Co.
Veenestraat 50
DEN HAAG.
Fabriek en Magazijnen
van duurzaam Verzilverde
ARTIKELEN
VOOR
Luxe en Huishoudelijk gebruik.

Allan & Co.
Koninklijke Nederlandsche
Stoom-Meubelfabriek.
Magazijnen ter Meubileering.
Meubelen,
Tapijten, Gordijnstoffen etc.
DEN HAAG:
HOOGSTRAAT 16.
Rotterdam. **Utrecht.**

OVERHEMDEN
naar maat.
G. Lörtzer
Chemisier,
24—26 Hoogstraat, Den Haag.

Indische Uitrustingen.

Aangeboden.

Kost en inwoning aangeboden voor kinderen van goeden huize bij eene Dame te 's-Gravenhage.

Informatiën te bekomen bij den Heer B. F. WESTEROUEN VAN MEETEREN Warmoesstraat 76 te *Amsterdam*.

Grootste Keuze.

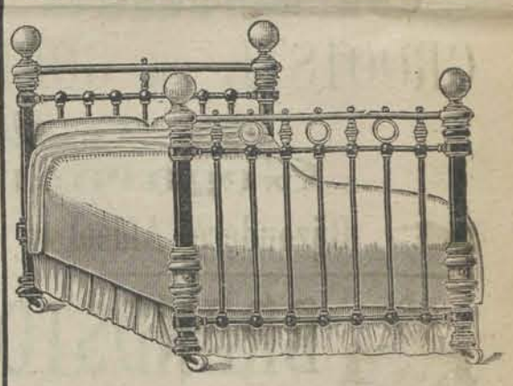

Franco levering door het geheele Rijk.

Th. A. A. SIMONIS,
Groenmarkt 34,
over de PRINSESTRAAT
DEN HAAG.

SNOEREN'S
Superieur Schoeisel
IS VERKRIJGBAAR
NOORDEINDE 150
DEN HAAG.
Zie de etalage!

St. Nicolaas, Indië.

Z. o. z.

Indische Families
welke zich tijdelijk of voor vast in Nederland gaan vestigen, worden er in 't bijzonder op attent gemaakt, zich voor het **volledige** inrichten van huizen of **gedeelten** daarvan te wenden tot de Firma

D. VREDENBURG & ZONEN,

Hofmeubelfabrikanten te Zutphen.

Alles wat op het gebied van meubileering voorkomt, zoowel meubelen in elke verlangde stijl en houtsoort, als Gordijnen, Tapijten, Linoleums, Bedgoed, Ornamenten, Keukeninrichtingen enz. wordt **tegen de strengst concurreerende prijzen geleverd.**

Reeds honderde Indische Families geheel geïnstalleerd
waarvan vele attesten ter inzage.
Franco levering door geheel Nederland.
PLAATSING DER GOEDEREN wordt niet in rekening gebracht.
Schriftelijke garantie voor soliditeit.
PRIJSCOURANT en TEEKENINGEN worden op aanvrage franco toegezonden.
Alle elkenhouten meubelen zijn van massief wagenschotshout vervaardigd en uitstekend geschikt om naar Indië mede te nemen.

Brackel & Broermann
Heeren Mode-Magazijnen
Lange Poten 43
Hoogstraat 37a.

SPECIALITEIT
Overhemden op maat.

THEOD. SMEELE,
Denneweg 112, 's-Gravenhage.
Telephoon Interc. 910.

Levering van ***UITSLUITEND***
GRUTTERSWAREN, GRANEN en ZADEN.
Meermalen bekroond.

Vestigt speciaal de aandacht der lezers van dit Blad op zijn Prima **JAVARIJST,** welke zoowel per gerief als per baal tegen **Sterk Concurreerenden Prijs** wordt verkocht.
Proefmonsters GRATIS verkrijgbaar.

DEN HAAG.

LEIDEN, STATIONSWEG 19. Eerste Modes.

GEDEMPTE BURGWAL 8, bij de WAGENSTRAAT.
E. v. d. Horst.
MAGASIN de SOLDES.

DELFT, 21, CHOORSTRAAT. Nieuwste Garneering.

Grootste keuze **echte LYONSCHE ZIJDE** in zwart en gekleurd, ook andere kleedingstoffen bijzonder geschikt voor Indië,
voor de helft der gewone prijzen.
Alle goederen welke niet naar genoegen zijn, al zijn dezelve ook afgesneden, worden gaarne omgeruild.
Stalen worden op aanvrage franco toegezonden.

B. DERKSEN,
Brood- en Beschuitfabriek
„De Oude Vette Hen",
OPGERICHT 1680.
OUDE MOLSTRAAT—DRIEHOEKJES 8,
's-Gravenhage.
Hofleverancier.
Geregelde bezorging door alle wijken der Stad en Scheveningen.
BRUIN- of GEZONDHEIDSBROOD.
Prima kwaliteit SPECULAAS in blikverpakking.
Verzending naar OOST- en WEST-INDIË.

VERHUIZINGEN
onder garantie.

Bergplaats voor Inboedels
(GARDE-MEUBLE)
VERPAKKING
(Emballage)
van alle soorten van goederen ter verzending door de geheele wereld.
DE GRUIJTER & Co.
AMSTERDAM, DEN HAAG, ARNHEM.
Leidschekade 70. Westeinde 48. Parkstr. 70/71.

W. REUVERS,
73 Wagenstraat 73,

HAAGSCHE HOPJES
met goud bekroond
voorzien van bovenstaand handelsmerk, verkrijgbaar bij
W. REUVERS,
Wagenstraat 73,
CONFISEUR, Den Haag.
N.B. Voor de tropen verpakt in hermetisch gesloten bussen.

Magazijn „NEDERLAND"
Hoek SPUI en SPUISTRAAT, Den Haag.

OPENING VAN HET HERFST- EN WINTERSAISOEN.

GROOTSTE en GOEDKOOPSTE inrichting voor gemaakte Heeren, Jongeheeren en Kinderkleedingstukken.
Uitgebreide keuze van stoffen voor Goederen naar Maat.
Gegarandeerde Coupe. **Soliede Bewerking.**
Bijzondere Afdeeling voor Damesmantels en Costuums (tailor made), Gemaakt en naar Maat **HEERENGRACHT 10.**

BRANDSTOFFENHANDEL
VAN
C. AANDEWIEL.
Hofleverancier
Kantoor en Magazijnen: SUMATRASTRAAT 143-145
TELEPHOONNUMMER **1014.**

Specialiteit in ENGELSCHE en BELGISCHE ANTRACIETH,

Aangezien het gebruik van Antracieth jaarlijks toeneemt, is het mij sedert den laatsten tijd noodig gebleken, aan dit artikel bijzondere zorg te wijden, zoodat nu zonder steen en gruis, in verschillende grootten, door mij wordt geleverd.
Vooral de Engelsche Antracieth uit de mijn PENTREMAWR is bijzonder aanbevelenswaardig, daar zij niet slakt, veel hitte en weinig asch geeft. Terwijl bij het gebruik van **goede Antracieth** vulkachels aan hun doel beantwoorden, wat aangenaamheid, gemak en voordeel betreft, zoo ondervindt men het TEGENOVERGESTELDE bij de vele soorten steenkolen, welke als Antracieth in den handel gebracht worden, doch dikwijls niet anders zijn dan magere steenkolen. Daarom is proefneming vooral met de Engelsche Antracieth aanbevelenswaardig.

A. J. MESKER,
MEUBELFABRIKANT.
Hofspui 81, Telephoon No. 240, 's-Hage.

Inrichting voor complete meubileeringen, zoowel in koop, als in huur.
Complete Ameublementen voor geheele huizen, boven- of benedenhuizen steeds voorradig.
PRIJZEN STERK CONCURREEREND.
Verhuurt mede Gemeubelde boven- en benedenhuizen.
GORDIJNEN. TAPIJTEN.

Indië - St. Nicolaas.

Wij berichten de **ontvangst** van eene fijne collectie **LUXE-ARTIKELEN** en **SPEELGOEDEREN, geschikt voor Indië.**
Verpakking geschiedt *gratis*, onder garantie van gave overkomst.
TRADING Co. LATE
PERRY & Co.,
Den Haag, Hoogstraat 6.

Van groot Hygienisch Belang
is eene luchtige voetbekleeding. Het weefsel der sokken mag niet onnoodig dik, moet elastisch en vooral poreus zijn, moet de warmte in den winter behouden en te hooge temperaturen voorkomen.

Sanitas Heeren Sokken van Schotsche Schapenwol bevorderen de uitwaseming regelmatig, veroorzaken geen gevoel van koude of vochtigheid, en houden de voeten, droog. Onmisbaar voor iedereen, in 't bijzonder voor hen die aan koude of gevoelige voeten lijden.

Een proef is voldoende
om het aangename te ervaren, om zeker te zijn probeere men eerst aan een voet; de uitkomst is verrassend.

Op iedere aanvraag franco toezending van proefparen à fl. 1.10 die bij niet-voldoening binnen 8 dagen zonder eenige vergoeding teruggezonden kunnen worden.
3 paar franco **f 3.30.**
6 paar franco **f 6.30,** 12 paar franco **f 12.**
Bij bestelling geve men op of de voet is Klein, Middelgroot, Groot of Zeer Groot
SACHS & Co.,
Lange Poten 2—4, Hofstraat 10, Den Haag.
TELEPHOON 633.

SANITAS BREIWOL per Kilo f 6.—, per 1/2 Kilo f 1.50.

JAC. MOULIJN,
Opticien, Instrumentmaker,
2e Wagenstraat 95, Den Haag,
TELEFOON 704.
BRILLEN en PINCE-NEZ.
Voorschrift van Heeren Doctoren.
Artikelen voor Ziekenverpleging, Verbandstoffen, Breukbanden, Suspensoirs enz.
Aanleg en onderhoud van
TELEFOON en ELECTRISCHE SCHELLEN.

C. HOYNG,
Den Haag. -- Utrecht.
Geïllustreerde Prijscouranten worden **gratis op aanvrage** toegezonden.

ECHT CHINEESCHE THEE,
speciaal aanbevolen aan Indische familie's.

PARAPATTAN WEEZENGESTICHT
te Batavia.

In de hoop dat de wetenschap, dat vele weezen door eene liefderijke verpleging in het Parapattan Weezengesticht te Batavia, voor ondergang behoed en tot nuttige leden der maatschappij worden gevormd, **eene opwekking** moge zijn voor alle weldenkende ingezetenen van Nederlandsch-Indië, die thans in Nederland verblijven en ook voor niet-Indiers, om ook het hunne bij te dragen **tot instandhouding** van het Parapattan Weezengesticht, doen wij in de eerste plaats een beroep op den liefdadigheidszin van de in Nederland wonende oudgasten.

Jaarlijksche contributiën en donatiën worden gaarne door den ondergeteekende in ontvangst genomen.

Namens het Bestuur van het PARAPATTAN WEEZENGESTICHT te Batavia,
W. CREMER,
Generaal gemachtigde voor Nederland,
Nieuwe Schoolstraat 89, te 's-Gravenhage.

Fabriek „SIMANALAGI" Den Haag.
KEPPLERSTRAAT 138—144.
Ingrediënten voor de INDISCHE RIJSTTAFEL, als:
Samballans, Boemboe's, Atjars, Manisans, diverse **Kruiden, Visch-Artikelen,** diverse **Keuken-gereedschappen.**
Prima HOLLANDSCHE TAFELZUREN, Likeur «LALIDJIWO»
Diverse LIMONADE-SIROPEN.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.

Bijblad

VAN

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Donderdag 24 October 1901.

Javanen-Armoede en Hongersnood.

Het antwoord van X² aan „den Leek" zal zeker hem, evenmin als ons, *geheel* voldaan hebben.

Hij richtte dan ook zijn verzoek meer speciaal tot een met verlof zijnd Ambtenaar van 't Binnenlandsch Bestuur, maar nog geen van hen heeft lust gevoeld, om in 't openbaar te zeggen, of „Oost en West" goed doet door ondersteuning te vragen voor de armste der armen onder onze Javaansche landgenooten en — of het werkelijk waar is, dat er op enkele punten van Java nu ongeveer een half jaar geleden ernstige nood geleden werd en er nu nog altijd streken zijn, waar een deel van het volk honger lijdt, dan wel of de Oost-Indische dagbladpers zich tegen beter weten in, aan het schrijven van onwaarheid schuldig maakt en de O.-Indische Regeering zwak genoeg is het schrijven van dergelijke onrust berokkende leugentaal niet te verbieden, terwijl de wet haar daartoe het volle recht geeft.

Nemen wij echter in aanmerking, dat wij ook van onze afdeeling „Nederlandsch Indië" de meededeeling ontvingen, dat de hongersnood in 't Samarangsche gedurende de maand Maart een niet te ontkennen feit is en dat de Gouverneur Generaal bij zijn rede op Koninginne-Jaardag sprak van den hongersnood en een terugkeer niet onmogelijk achtte, dan zijn wij in gemoede overtuigd, dat met een flinke som gelds, die wij nu op dit oogenblik ter beschikking van het Bataviasch Afdeelingsbestuur zouden kunnen stellen, veel goed zou kunnen worden gedaan en dat eene zelfde som gelds, daartoe ter beschikking gehouden, ook later misschien in nog hooger nood gebruikt zou kunnen worden. Gelden, die pas zullen gevraagd worden, als ernstige hongersnood op nieuw slachtsoffers vordert en gansche dessa's uitmergelt, *komen te laat.*

Wij blijven dus een ieder aansporen om te geven; maar wij doen meer. Hen, die onzen bedelbrief ontvangende, hem op zij leggen, tot zich zelven en tot hun buurman zeggende, dat wij dwalen, dat er geen nooddruft heerscht daarginder, dat de inlander nu niet armer is, dan hij altijd was en zoo al verder, sommeeren wij om zich niet te bepalen tot die laconische handeling, die wellicht menig goedgeefsche terughoudt, maar om in ons blad de redenen te ontvouwen, die hen omtrent den toestand op Java gerust stellen.

Want wat wij, ook hierin, in de eerste plaats willen, is het kennen der **waarheid**. En zoolang niemand ons overtuigt van het tegendeel, slaan wij geloof aan de berichten, *die ook thans nog, iedere mail van ginder tot ons brengt.*

En zoo lang wij daaraan geloof slaan, achten wij het *niet-geven* ten behoeve der lijdende Javanen, die lijdende zijn, ten deele door onzen schuld, *hardvochtig* van iederen Nederlander en vooral van diegenen onder hen, die uit of door onze Oost fortuin verwierven, een goed bestaan getrokken hebben of nog trekken. Wij achten het daarenboven *slecht gezien* uit een oogpunt van *eigenbelang*, zoolang ten minste het gezegde, dat *„Indië de kurk is, waarop Nederland drijft"* voor een waarheid wordt gehouden.

Op de Regeering rust den plicht maatregelen te beramen en zonder verwijl tot uitvoering te brengen, die de oorzaken der verarming wegnemen.

Aan ons Nederlanders de taak om *algemeen* te toonen, dat wij niet alleen gevoel hebben voor de door Engeland verdrukte Boerenvrouwen en kinderen, maar evenzeer voor de Javanen, die gebrek lijden en die niet onze stamgenooten, maar onze landgenooten zijn.

Na al hetgeen er in ons blad geschreven is over *hongersnood, rijstnood, geldnood* en *pauperisme* voelden wij eerst weinig lust er nog eens op nieuw de pen voor op te nemen, maar 't toeval bracht ons in de laatste dagen tegenover de „stille kracht", die ons pogen om den armoelijdenden Javaan te helpen, in den weg staat en 't werd ons een plicht, daartegen te strijden.

Aan enkele bladen, die ons pogen steunden, hebben wij onzen dank te betuigen. Zullen wij zoowel de groote, als de kleine dagbladpers, die op enkele uitzonderingen na tot nu toe zwijgend onzen oproep aanhoorde, er toe kunnen brengen om dat stilzwijgen te verbreken?

Ook met dit doel voor oogen schreven wij neer, dat wij de „waarheid" wenschen. Wanneer men toch van meening is, dat wij de weldadigheid inroepen, waar ze overbodig is, wanneer men ons voor alarmisten houdt, dan hebben wij *recht* op tegenspraak en bestraffing.

N. v. Z.

Van Vreemde Koloniën.

Spoorwegen in Tunis en de Wet op de Koopvaardij.

In de eerste Vergaderingen der aanstaande zitting van het Fransche parlement zullen deze twee belangrijke zaken besproken worden.

Men zal zich het levendig debat herinneren, dat verleden jaar op de interpellatie Berthelot volgde en waarvan het goede resultaat was, dat het aanleggen van spoorlijnen in Tunis, onder toezicht van het parlement zou staan. Het gouvernement zal altijd meer geneigd zijn de drie havens van Tunis, Sousse en Sfax, die onder garantie van den staat zijn gebouwd, te bevoordeelen boven die van Bizette, die geheel uit particuliere fondsen tot stand kwam. In de *„Questions diplomatiques et Coloniales"* van 15 October bepleit *Henri Pasquier* de voordeelen zoowel uit een economisch, als uit een strategisch oogpunt, verbonden aan den aanleg van spoorwegen, die met de uitstekende *haven van Bizerte* aansluiten.

In hetzelfde tijdschrift komt een artikel voor van den zeeofficier, *Emile Duboc*, tegen de nieuwe Fransche *Koopvaardij-Wet*, welke hij verbeterd wenscht op grond van het verderfelijke systeem van premies-geven voor het uitrusten van zeilschepen, waardoor deze en tegelijkertijd ook de scheepstimmerwerven tot overdreven bloei zijn gekomen ten nadeele der stoomvaart.

Indo-China.

Het *Premiestelsel* wil de Gouverneur Doumer ook toepassen op de schepen onder Fransche vlag in de Indische Zeeën (de l'Extrême-Orient.) Tot vaststelling der daarop betrekking hebbende voorwaarden, is een Commissie benoemd, onder voorzitterschap van den directeur der douanen en regies van Indo-China.

Te Hanoï zal een *geneeskundige school* voor Inlanders worden opgericht, waaraan ook een hospitaal van Inboorlingen verbonden zal zijn.

Afghanistan.

Volgens de Reuter-Telegrammen van 8 dezer is *Abdour-Rhaman*, de Emir van Afghanistan, den 3den October te Caboul overleden. Den volgenden dag meldde een officieel Engelsch draadbericht, dat een van diens zonen *Habib—Oullah*, die reeds door zijn vader tot opvolger aangewezen werd, tot Emir was uitgeroepen en door zijne broeders en de andere Hoofden als zoodanig erkend is, zoodat de gemoederen te Caboul *zoo rustig mogelijk* zijn. (Dit werd reeds met een kort woord in het weekoverzicht van No. 19 besproken). Zoo luidt het in de „Times" en de andere Engelsche bladen namen het over, maar uit den toon van sommige is duidelijk merkbaar, dat men er niet al te gerust op is. De Russische couranten voorzagen reeds lang, dat de dood van Abdour-Rhaman tot ernstige politieke verwikkelingen aanleiding zou kunnen geven, daar er groote naijver bestaat tusschen de Afghanische prinsen onderling over het recht van opvolging, zoodat Engelsche tusschenkomst onvermijdelijk zou zijn tot handhaving van orde en rust, terwijl Rusland weder genoodzaakt zou zijn verweringsmaatregelen te nemen, zoodra Britsche troepen in Afghanistan mochten komen. Eén blad gaat zelfs zoover, van den raad te geven, dat Rusland zich maar vast gereed moet maken in plaats van een afwachtende houding aan te nemen, want het zou zijn prestige in Azië verliezen, zoodra Engeland, dat in Indië Lord Curzon tot onderkoning heeft, in Afghanistan vasten voet kreeg.

Op dit oogenblik zal John Bull zeker liefst niet in deze zaken roeren.

Engelsch-Indië.

In het noorden van Hindoustan schijnt het lang niet rustig te zijn. Of de opstand der bergbewoners, die in 1897 de vrede op het schiereiland zoozeer op de waagschaal stelde, niet flink genoeg werd bedwongen, òf dat het geloof aan de onoverwinnelijkheid der Engelschen aan het wankelen is geraakt, hoe het ook zij, deze woeste volkeren toonen ieder oogenblik gereed te staan, om te trachten hunne onafhankelijkheid te heroveren.

De schrik voor den Britschen soldaat zit er lang niet meer zoo in bij de Inlanders als vroeger, en zoo Engeland niet elders zijn handen vol had, zou het zich ook zeker meer doen eerbiedigen, althans niet oogluikend toelaten, dat stroopers zelfs de militaire posten bestoken en plunderen. Er heerscht een anarchie, in den slechtsten zin van het woord, die met den dag toeneemt, en den politieken toestand er verre van bevredigend doet zijn.

Duitschland's Koloniën.

Een Duitscher van beteekenis, die, toen hij met „Oost en West" kennismaakte, gewezen werd op het verschil in opvatting tusschen deze vereeniging en de Duitsche *„Kolonialgeselschaft"*, maakte de opmerking, dat dit verschil vooral berust op een historischen achtergrond. Duitschland bezit zijne koloniën nog niet lang, daarom stellen zich de sedert ontstane koloniale vereenigingen dan ook voornamelijk ten doel, bij het Duitsche volk den lust tot koloniseeren aan te wakkeren, door overzeesche ondernemingen te stichten of te steunen, den volksverhuizers geschikte plaatsen tot vestiging aan te wijzen en zoowel hen, als de kooplieden, daarginds door militaire macht te beschermen, zoodat zij rustig hun brood verdienen en ten zegen van anderen werken kunnen; zij beoogen dus in de eerste plaats Duitschland's heil.

Het doel van „Oost en West", om bovenal de belangen van den inboorling en van den daar voor altijd blijvenden Europeaan te bevorderen, de kolonie te beschouwen als een kind, wier opvoeding geheel aan onze leiding is toevertrouwd en dat wij dus in alle opzichten zoo moeten ontwikkelen, dat het na verloop van tijd in staat zij goed voor zichzelf te zorgen en onafhankelijk te zijn, noemde hij eene ideale opvatting der Koloniale-politiek, die des te meer te waardeeren is, omdat, volgens zijne ondervinding, het idealisme onder de Hollanders al heel dun gezaaid is. Het had hem altijd zeer bevreemd, dat zij, die toch al eeuwen lang hunne koloniën bezitten, er over het algemeen zoo bitter weinig van weten en zelfs op menig Indisch gebied, dat buiten Nederland reeds lang de aandacht trok, niet de minste belangstelling toonen. Het streven van „Oost en West", om studie en waardeering op te wekken van *alles*, wat Indië aangaat, vond hij daarom dubbel toe te juichen.

Later zal Duitschland dit voorbeeld wellicht volgen, voorloopig houdt het zich ijverig bezig, met zijne bezittingen ten bate van het moederland te beheeren, met nieuwe vestingen te stichten en die zoo goed mogelijk in te richten. Te Berlijn zal met medewerking der regeering een uitstekend *koloniaal-inlichtingsbureau* worden tot stand gebracht.

G. A. Schmidt, posthouder te Atakpame schrijft aan de „Deutsche Kolonialzeiting", dat het landschap *Togo*, wat de landbouw betreft, in een uitstekenden toestand verkeert. Als men van Basilo noordwaarts gaat en de Kara overtrekt, ziet men, zoover het oog reikt, goedbebouwde velden. Ieder plekje is benut, alles ziet er keurig uit, geen onkruid is er te bekennen. Tegen de steilste hellingen zijn terrassen aangelegd en voorzien van zeer praktische bevloeiingswerken. Als tusschengewassen, worden gierst en aardnoten geplant, verder rijst, guineakoren en dergelijke. Aan meststof ontbreekt het niet, ieder gehucht heeft zijn eigen gepleisterde mestvaalt, waarin alle afval vergaderd wordt, om later als bemesting der velden dienst te doen. De halmen van het guineakoren worden zorgvuldig bewaard, om tot brandstof te dienen en uit de asch daarvan wordt zout geloogd. Om de buitengewoon talrijke Kaburebevolking te kunnen voeden, moet er met den grond en zijne voortbrengselen gewoekerd worden.

Goede berichten komen er ook uit *Kamerun*. Reeds den 10den Augustus zond het opperhoofd van Bali een gezantschap naar den Duitschen Gouverneur, dat als teeken van trouw en onderdanigheid niet alleen vele geschenken meebracht, maar ook den jongeling Dsché, jongsten zoon van het oud-opperhoofd Garégas, met verzoek dien in Gouvernementsdienst aan te nemen. Dit is zeker wel een bewijs van groot vertrouwen. Dikwijls ziet men troepen flink gebouwde Bali-arbeiders lachend en zingend naar hun arbeid in de plantages gaan, zonder dat zij daartoe door blanke opzichters of welken dwang ook worden gedreven.

Minder werkzaam van aard schijnen de inboorlingen van *Duitsch-Guinea* te zijn. Dat zou men althans opmaken uit de verordening van den Gouverneur, von Benningsen, die den verkoop van heele cocosnoten voortaan op strenge straffen verbiedt, omdat deze gewoonte, de luiheid der Inlanders bevordert, door het uitsnijden der copra te doen vervallen. De nieuwe maatregel valt zeer in den smaak der afnemers, die nu beter in staat zijn de kwaliteit der waar te beoordeelen.

Door denzelfden gouverneur werd ook het besluit afgevaardigd, dat van af 1 April 1902 het schelpengeld (Diwarra), waarmede tot nu toe de kopra werd betaald, niet meer gangbaar zal zijn.

Boekaankondiging.

Van den heer E. Gerst, ingenieur van den waterstaat in N. I., ontvingen wij ter bespreking een lijvige brochure getiteld: **„Een kwaal bij de werken van openbaar nut in Indië en een eerlijk middel tot betering."**

Dit zeer belangrijk geschrift is het gevolg van een vroeger verschil van opvatting tusschen den schrijver en de Redactie van de „Indische Gids" omtrent het eerlijke en, als economischen maatregel, doelmatige der toepassing van „printah aloes" (zachten dwang) tot het verkrijgen van werkvolk bij de uitvoering van groote openbare werken op Java.

De heer Gerst schreef in de „Ingenieur" een opstel over de Sindopradja-irrigatie-werken, gelegen in de afdeeling Indramajoe van de residentie Cheribon en deelde daarin mee, dat het onmogelijk was gebleken dit werk in vrijen arbeid te voltooien, maar dat de resident van Cheribon door een krachtige mondelinge aanbeveling den regent, die met hem de werken bezocht, had doen begrijpen, dat een tijdige voltooiing van het werk der Regeering aangenaam zou zijn. Er werd een zoogenaamde „printah aloes" door den Regent gegeven en er was overvloed van werkvolk. De heer G. ried op grond daarvan zijn collega's aan, om voor het geval, dat gebrek aan voldoende arbeidskrachten bij het door hem uitgevoerde werk tot groot nadeel mocht leiden, de Hoofden van het gewestelijk Bestuur eens aan te spreken, om daardoor zachten dwang op de bevolking te verkrijgen.

De Redactie van de „Indische Gids" nam het economische deel van het stuk uit de „Ingenieur" over en, zooals licht te begrijpen valt, veroordeelde zij de tegen de bestaande voorschriften en de tegenwoordige richting van ons bestuur lijnrecht aandruischende beschouwingen en wees den schrijver op het eenige, in algemeenen zin, rationeele middel, om bij de groote openbare werken genoeg werkkrachten te krijgen: behoorlijke betaling van het werkvolk.

In een artikel „ongemotiveerde verantwoording over zachten dwang bij vrijen arbeid aan openbare werken", in de „Indische Gids" geplaatst, kwam de heer G. tegen bovenstaand oordeel van den heer van Sandick op. Hij meent, dat deze thans veroordeelt, wat hem vroeger, toen hij zelf in O.-Indië als ingenieur werkzaam was, niet zal hebben gehinderd en wijst op de vele gevallen van „printah aloes", die bij de uitvoering van het Binnenlandsch Bestuur voorkomen en die steeds in het belang der Inlandsche bevolking zelve zijn, even goed als dit ook bij de uitvoering der Sidopradja-werken het geval was. Hij toont verder aan, dat die opgecommandeerde werkers het te Sidopradja niet zoo erg kwaad hadden; de meesten toch werkten maar van 's morgens vroeg (ongeveer 6 uur) tot 11 ure v.m. en hadden dan 15 centen verdiend, waarmee zij tevreden waren! Als de lust bij hen had voorgezeten, om geld te verdienen, dan had gemakkelijk in een normalen werkdag een bedrag van 45 cents bereikt kunnen worden! Zij bleven maar een tiental dagen en kregen voor hunne reis heen- en weer van telkens soms drie uren gaans, niets vergoed.

Loonsverhooging, — dat zou hier geweest zijn het verhoogen van den eenheidsprijs van het grondverzet—, baat niet, zegt de heer G., integendeel de koelie's verkorten dan hun werktijd, dit ondervond hij in Tegal en daarom werd het in Indramajoe niet beproefd.

In een naschrift in de „Indische Gids" blijft de heer v. S. natuurlijk het voor de openbare werken modderen met „printah aloes" afkeuren. Men had dan, zoo zegt hij, ruiterlijk moeten terug keeren, tot het stelsel van betaalden, verplichten arbeid, in betaaldenheeredienst, zooals hij het noemt.

In het geschrift, dat thans voor ons ligt, verdedigt de heer G. de „printah aloes" niet meer, ook hij voelt het, dat die zachte dwang even zwaar drukt en daarbij onbillijker dan de „printah kras", het bepaald bevel! Daardoor toch worden ten minste allen, zonder onderscheid, op hunne beurt voor den arbeid opgeroepen en geen dubbelen druk gelegd op de zwakken en toegevenden.

Hij tracht echter door de geschiedenis, geput uit de eigen Regeeringsverslagen, aan te toonen, dat vrije arbeid tot nu toe slechts een waan is geweest en dat het zich streng houden aan dien waan, den lande millioenen en millioenen zal kosten aan te langzaam uitgevoerde publieke werken.

Hij acht het Javaansche volk der dessas nog niet rijp voor den vrijen arbeid; de Javaan is niet lui, dat zal hij niet beweren, maar hij is tevreden, als hij zijn dagelijksch brood verdiend heeft en daarbij komt het werk aan de publieke werken hun niet aan staat, vooral wanneer ze op grooten afstand van zijn woonplaats liggen.

Hij twijfelt echter niet aan de toekomst, want Madurees, Javaan en Bantammer bewijzen op de hoofdplaatsen, dat ze in lust tot geldverdienen voor den westerschen werkman niet onderdoen, maar in afwachting, dat die betere tijden aanbreken, wenscht hij, dat het euvel, „gebrek aan werkkracht", bij de tot ontwikkeling van het land zoo hoog noodige publieke werken worden weggenomen, door de invoering van *gedwongen arbeid* tegen *behoorlijke betaling*, zoowel van dien arbeid, als van de reiskosten der werkers; een en ander gepaard aan goede zorgen voor *logies* en voor de noodige *voeding* tegen *matigen prijs* op de werken.

Hij wijst er op, dat ook in westersche landen en bij name in ons eigen vaderland, niet alleen onteigening van eigendom, maar ook verplichte persoonlijke dienst bestaat, zoodra het algemeen welzijn zulks vordert en hij acht zich dan ook verplicht, tegenover hen zelfs, die hem een retrogadist zullen achten, vol te houden, dat het plicht is in het belang van Indië, om de door hem dáár voorgestelde gedwongen arbeid met volle betaling en verzorging in te voeren, en zich niet door doctrinaire stellingen te doen weerhouden. Ook hij wenscht niet, dat men lichtvaardig er toe kunne komen, om de in te voeren bepaling toe te passen; dit moet, slechts gebeuren, nadat eerst alles beproefd is om vrije werkers te krijgen. Gelukt dit echter niet, dan mag men niet dralen of twijfelen.

Wij hebben de brochure van den heer Gerst met onverdeelde aandacht doorgelezen en er veel in gevonden, wat de moeite van het overdenken en ook de bespreking dubbel waard is. Wellicht doen wij er later nog wel een greep in, om 't een of ander onderdeel in ons blad te behandelen. Thans zullen wij er ons toe bepalen, om op het geschrift de aandacht te vestigen en, wat de hoofdquestie betreft, als onze op ondervinding gegronde meening te kennen te geven:

1°. Dat werkelijk de loonstandaard voor koelies bij de groote openbare werken te laag is. Wij ontvingen uit Sumatra een stuk over „koelieloonen", dat wij in dit of in een volgend nummer een plaats hopen te geven en dat met onze eigene opvatting grootendeels overeenstemt.

2°. Dat men bij, in de verslagen voorkomende mededeelingen van gebrek aan *vrije* werkers, ook meermalen te doen heeft met weinig lust tot inspanning van hen, die ze moeten zoeken of aanbrengen; „printah" is zoo erg veel gemakkelijker. Het feit, dat onder de Bordes de spoorweg over Java in vrijen arbeid werd daargesteld, is niet tegengesproken en wij hebben nimmer hooren veronderstellen zelfs, dat daarbij printah-aloes is te pas gekomen. Bij de Militaire Genie werd, voor zooverre ons bekend, de printah-aloes nimmer toegepast. Als Eerstaanwezend-Genieofficier bezochten wij nu twintig jaar geleden Batoe-Djadjar in de Preanger Regentschappen, waar met spoed bamboezen gebouwen voor de Artillerie moesten worden gemaakt. De luitenant der Genie met het werk belast, klaagde over gebrek aan volk en verzocht ons een bezoek te willen brengen aan het inlandsche hoofd ter plaatse, om hem de noodzakelijkheid der spoeduitvoering uit te leggen. Warm voorstander van den vrijen arbeid, voldeden wij aan dat verzoek echter niet, maar autoriseerden tot ruimer betaling, vooral bij taakwerk en onderaanneming. De gebouwen kwamen behoorlijk en op tijd klaar.

3°. Evenwel, als het *werkelijk* blijkt, dat het *onmogelijk* is om een *nuttig* en *noodig* openbaar werk in den *gevorderden tijd* uit te voeren, zien wij er voor het stelsel van den vrijen arbeid volstrekt geen bezwaar in, om, ook al zouden alle onbetaalde heerendiensten reeds zijn afgeschaft — *bij uitzondering* het werk te doen uitvoeren in *gedwongen, goed betaalden* arbeid, dan echter telkens *bij afzonderlijk Regeeringsbesluit gelast*, want even als van Sandick, achten wij de zoogenaamde *printah-aloes*, die zich in alles en overal doet voelen, het meest schadelijke, zoowel voor het individu inlander, als voor de ontwikkeling der massa. Juist die groote macht, zonder zichtbare teekenen van dwang, op den inlander uitgeoefend, eene kracht, waarop ons exploitatiestelsel was gebaseerd en die door Multatuli reeds zoo pakkend werd geschilderd, is een der redenen, dat het den Javaan onverschillig is, of hij tot welvaart komt, derhalve een der oorzaken van de degeneratie of demoralisatie, waarover in dit blad eenige maanden geleden geschreven werd.

De titel van het geschrift van den heer G. zou doen denken, dat het op geheel Indië betrekking had, terwijl er toch alleen over Java wordt gehandeld. Ook buiten Java echter is de printah-aloes volstrekt niet onbekend en naar onze overtuiging in even groote mate af te keuren. Men verwarre echter printah niet met aanwijzing en goeden raad. Daartoe toch geeft de heer G.. zonder dat hij het wil, aanleiding, wanneer hij er ook onder rangschikt de raadgevingen aan het volk, dat vooral op cultuurgebied conservatief is, tot eigen persoonlijk belang gegeven. Later, als landbouwonderwijs tot den dessaman zal kunnen doordringen, zullen er ook voor die „Vaderlijke Zorgen" geen redenen meer bestaan. Nu echter kan de inlander ze nog niet missen.

INGEZONDEN.

Aan de Presidente der 5de Commissie,
Mevrouw N. VAN ZUYLEN—TROMP.

Mevrouw!

Doel van Uw schrijven in No. 19 van „Oost en West" is een gedachtenwisseling uit te lokken over het onderwerp door U besproken.

Nu is in Uw betoog, evenals door de beide aldaar geciteerde schrijvers gedaan is, een belangrijk, een voornaam argument, minder op den voorgrond gesteld.

Het is nl. dit: indertijd heeft het Indische Gouvernement de wenschelijkheid gevoeld van eenige zorg voor de inlandsche kunstnijverheid. Vóór maatregelen beraamd konden worden, was *het aanwijzen van het bestaan eener kunst of kunstnijverheid noodig*. Dit is toenmaals mislukt en onverschillig of het gebruikte onderzoekingsmiddel slecht is geweest, **officieel** bestaat er geen kunst of kunstnijverheid in Indië.

Het nieuwe feit, dat krachtig pleit voor een revisie van officiëele belangstelling, is *het werkelijk bestaan daarvan*, zooals bewezen is door de tentoonstellingen in de laatste jaren gehouden, terwijl de onderzoekingen, die direct of indirect daarmee verband hielden, eveneens aangetoond hebben, dat het mogelijk is, gidsen voor dat kunstgebied te vinden.

Daar onze Regeering of de Indische 10 jaren geleden onverantwoordelijk zou gehandeld hebben met zich in onbekende ondernemingen te steken, wordt een artistiek-technisch onderzoek in N.-I., dat terecht een betere verzorging der inlandsche kunstnijverheid vooraf moet gaan, te klemmender een plicht van de hoogste orde.

H. B.

Verzending O.-I. Mail.

VOOR DEN HAAG.

Amsterdam, Nederl.,	25 Oct.	8 Nov.	11.20 's av.
Rotterdam, Lloyd,	1 Nov.	15 „	11.30 's av.
Genua, Nederland,		5 „	9.15 's av.
Marseille, Lloyd,	29 Oct.	12 „	6.30 's av.
Marseille, Fr. dienst,	2 Nov.	16 „	7.45 vm.
Brindisi, Eng. dienst,	25 Oct.	8 „	1.— mid.
Napels, Duits. dienst,	27 Oct.	10 „	9.45 mid.

Via Marseille: Suppletoire verzending van brieven, briefkaarten en aangetaekende stukken den dag volgende op den aangegeven maildag te 7.45 vm.

Via Napels: Suppletoire verzending den dag, volgende op den aangegeven maildag te 12 en 3 's nm., doch de aansluiting op het vertrek der booten is daarvan niet verzekerd.

MAIL SURINAME.

Amsterdam, Nederl.,	31 Oct.	14 Nov.	11.15 's av.
Southampton, Eng.,	28 „	11 „	11.30 's av.

Suppl. verzending daags daarna 6.30 's av.; aansluiting niet altijd verzekerd.

St. Nazaire, Fr.,	8 Nov.	8 Dec.	7.45 vm.

MAIL CURAÇAO.

Via Genua den 8n van elke maand, alleen op verzoek.
Elken Dinsdag en Vrijdag 6.30 's av. via Southampton en Queenstown en New-York.

MAIL CONGO.

Antwerpen den 15n en den laatsten van elke maand 7.20 's av.
Lissabon den 3n en den 13n van elke maand 3.20 m.

MAIL CANARISCHE EILANDEN.

(Teneriffe.)

Southampton. Elken Vrijdag 7.20 's av.
Liverpool. Elken Maandag 7.20 's av.

ADVERTENTIËN.

Pianolessen.

Ondergeteekende houdt zich beleefd aanbevolen tot het geven van **Pianolessen,** zoowel aan eerstbeginnenden als aan meer gevorderden, ook van **Ensemblelessen.**

HENRIETTE WOLTHERS,
te 's-Gravenhage.

Informatiën te bekomen bij Mevr. E. KUNST-HEYNNEMAN, Weimarstraat 91, *den Haag.*

ERNEST CASSUTO
Tandarts,
PIETER BOTHSTRAAT No. 1,
BEZUIDENHOUT,
Den Haag.
SPREEKUUR dagelijks van **1** tot **5**.

Hotel d'Angleterre
Den Haag, Wagenstraat 22.

Centrum der stad en gerenommeerde keuken.
50 Kamers en Salons.
Kamer met Dejeuner f 2.25.
Pension voor langer verblijf zeer billijk.

C. J. v. d. MEER,
Waldeck-Pyrmontkade 11, 11a, 13,
DEN HAAG.
HANDEL
in Wijnen, Binnen- en Buitenlandsche Bieren, Minerale en Medicinale Bronwateren en Gedistilleerd.
SPECIALITEIT
in Bordeaux-, Bourgogne-, Port-, Rijn- en Moezelwijnen.
Champagne en Cognac.

E. J. F. VAN DISSEL & ZONEN,
EINDHOVEN.
FABRIEK van
LINNEN TAFELGOEDEREN enz. enz.

Inrichting voor het maken, borduren en festoneeren.
SPOEDIGE AFLEVERING.
PRIJSCOURANTEN alsmede ruime keuze van STALEN en MODELLEN,
worden op aanvrage franco toegezonden.
AGENTESSEN GEVRAAGD
met relatiën onder den gegoeden stand.

G. KERNER & Co.

PRIJSCOURANT
GRATIS en FRANCO.

Eenige inrichting voor **Praktische** Opleiding voor den Handel in **Theoretische** en **Praktische** Cursussen voor Dames en Heeren.

Beste gelegenheid voor HH. Verlofgangers, Gepensioneerden, Indische Jongelui enz.

Dagelijks inschrijving.

Telkens wanneer een voldoend aantal deelnemers ingeschreven zijn, kunnen nieuwe Cursussen beginnen.

NEDERLANDSCHE HANDELS-AKADEMIE
„Het Oefeningskantoor"
'S-GRAVENHAGE, REGENTESSELAAN 162—164.

ONDERWIJSVAKKEN.
Praktisch Boekhouden,
Handelsrekenen, Handelsrecht,
PRAKTISCHE KANTOORWERKZAAMHEDEN.
Schrijfmachine, Stenografie,
Nederl., Duitsche, Eng. en Fransche Handelscorrespondentie.

PROSPECTUSSEN en INLICHTINGEN.

DENNENWEG 69.
GROOTSTE KEUZE GASORNAMENTEN.
Nieuwste Kunstproducten.
Electrische Dasspelden, Zaklantaarns enz.
ATELIER TOT REPAREEREN EN OPMAKEN.
GASCOMFOREN, GASKACHELS.
Abonnement tegen uiterst billijke voorwaarden.
Gasgl.-Mij. A. SERPHOS & Cy.
DEN HAAG. AMSTERDAM.

DE ADELAAR
HEERENKLEEDING-MAGAZIJN
„DE ADELAAR",
Spuistraat 31, DEN HAAG, over de Passage.
INTERC. TELEFOON No. 1199.
Specialiteit in PRIMA QUALITEIT KLEEDINGSTUKKEN
voor HEEREN en JONGEHEEREN, in elke taille groote keuze.
In Kinderkleeding hebben wij steeds een uitgebreide keuze der nieuwste modellen voorradig.
Steeds Nouveauté's in Stoffen en Modellen.
Grootste inrichting voor KLEEDING NAAR MAAT 1e Etage.
UNIFORMEN, LIVEREIEN, AMBTSGEWADEN.
Uitrustingen voor Oost en West.
Tailleurshuis 1e Rang.

L. LANGE,
23 Wagenstraat, 's-Gravenhage,
TELEPHOON No. 659.
Sigaren in alle soorten en prijzen.
Doelmatige verpakking voor de tropen.
Specialiteit voor Export.

PRACHTIG
blijft 't haar bij alle weersgesteldheid door 't gebruik der
Amerikaansche Onduline
— ***Onschadelijk*** —
à **90 ct.** de flacon verkrijgbaar bij:
JEAN MEIJER, Coiffeur, Passage 49—51, Den Haag.
HAARVERFKAMMEN.

BANKETHAMMEN. CERVELAATWORST.
Spekslagerij
Firma J. J. M. PERMENTIER,
Korte Poten 25, Den Haag.
Gelardeerde Kalfslever.
Mulsjes Rookvleesch. OSSENTONG.

Stoomvaart-Maatschappij
„ROTTERDAMSCHE LLOYD"
Maildienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië
in verbinding met de diensten der
Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam.	van Marseille.	te Port-Said.	te Padang.	te Batavia.
Merapi	2 Nov.	14 Nov.	19 Nov.	9 Dec.	11 Dec.
Salak	16 „	28 „	3 Dec.	23 „ 1902	25 „ 1902
Lawoe	30 „	12 Dec.	17 „	6 Jan.	8 Jan.
Ardjoeno	14 Dec.	26 „ 1902	31 „ 1902	20 „	22 „
Soembing	28 „ 1902	9 Jan.	14 Jan.	3 Febr.	5 Febr.
Gedé	11 Jan.	23 Jan.	28 „	17 Febr.	19 Febr.
Oengaran	25 „	6 Febr.	11 Febr.	3 Maart	5 Maart
Sindoro *	8 Febr.	20 „	25 „	17 „	19 „

* Dubbel schroefstoomschip. 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.

De Hoofd-Agenten: **Ruys & Co.,** *Rotterdam.*

De Agenten: **Courier dit Dubekart & Co.,** Anna Paulownastraat 1*d*, *'s-Hage.*

F. H. BOTHE,
21, VEENESTRAAT — DEN HAAG.
SPECIALITEIT IN
GEKLEURDE, ZWARTE en CRÊME STOFFEN.
Nouveaute's voor elk seisoen.
STEEDS GROOTE ASSORTEMENTEN. BILLIJKE PRIJZEN.

Mode-Magazijnen
H. MACK,
Lange Poten 31|33. DEN HAAG. Hoogstraat 3.
SPECIALITEIT in
Gegarneerde DAMES- en KINDERHOEDEN.
Steeds voorhanden de laatste Nouveauté's v/h seizoen.

Gebr. TEN HOUTEN,
UTRECHT. DEN HAAG.
Compleete Meubeleering.
SPECIALITEIT IN
Slaapkamer-Artikelen.
Soliede bewerking. Zeer billijke prijzen.

J. H. VAN OLM,
12 PAPESTRAAT 12
DEN HAAG.
Heerenkleeding naar maat.
Ontvangen de
Nieuwe Najaarsstoffen.
Elegante Coupe. Billijke prijzen.

Fabriek en Magazijnen „DE NIJVERHEID"
BREDA.
Behangerij, Meubelfabriek, Stoffeerderij, Bedden- en Matrassenfabriek.
Mart. Lefel-Oomen,
Hofleverancier.

Concureerendst adres voor compleete meubeleering. Enorme voorraad. Lage prijzen. Directe levering. Geïllustreerde prijscatalogus Gratis en franco.

Magazijn „HET ANKER", Veenestraat 49, Den Haag.

Indische Uitrustingen
voor DAMES en HEEREN,
in alle Prijzen.

AU BON MARCHÉ - MODES.
Dames- en Kinderhoeden,
Voiles, Tulle, Linten, Bloemen, Veeren.
Wagenstraat 58, Den Haag.

In „de Proviandwinkel"
Badhuisstraat 54, Scheveningen
zijn verkrijgbaar alle soorten
COMESTIBLES en CONSERVEN
waaronder:
GROENTEN, VLEESCH, WILD, GEVOGELTE, VISCH, DIVERSE SOEPEN, VRUCHTEN etc. in blik.
GENUA OLIE, WIJNAZIJN, FIJNE TAFELZUREN etc. uit de fabriek van
J. C. VISSER, te Amsterdam.
Aanbevelend,
J. J. KROPHOLLER.
Voor den verkoop aan Particulieren worden **Dames Agentessen** uit gegoeden stand gevraagd, tegen flinke provisie.

Abonnement voor niet-leden.

Ondergeteekende verklaart zich te abonneeren op het Koloniaal Weekblad orgaan der Vereeniging „OOST en WEST" à *f* 2.— per jaar.

Naam: *Woonplaats:*

Verzoeke dit biljet na invulling uitteknippen en aan de Uitgevers van dit blad, Haagpoort 4, den Haag te zenden.

Inteekenbillet voor niet-leden.

Ondergeteekende .....

wenscht $\frac{\text{Donateur-trice}}{\text{Lid}}$ *te worden van de Vereeniging* „Oost en West" *tegen betaling eener jaarlijksche contributie van f* ..... *of door eene gift in eens van f* .....

Handteekening en volledig duidelijk adres.

.....

.....

NB. Contributie van *f* 5 of gift in eens van *f* 100 voor **Donateurs.**
Voor **Leden** contributie tot een minimum van *f* 1.— 's jaars.
Om 't orgaan te ontvangen moet men minstens *f* 1.50 's jaars betalen.
Doorslaan wat men niet wil.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.

N°. 21. Donderdag 31 October 1901. 1ste Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD.

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland *bij vooruitbetaling* . *f* 2.00
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 3.00
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.10
Men abonneert zich voor minstens zes maanden ingaande op den dag der eerste toezending **f 1.—**

Prijs der advertentiën.

Per regel . . . . . *f* 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . - 0.09
» » » 1000 » . - 0.08
» » » 3000 » . - 0.07

REDACTIE: De 4de Commissie, aan welke d verspreiding van populaire kennis omtrent Oost- en West-Indië is opgedragen.
Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie", en gezonden aan den Heer G. E. V. L. VAN ZUYLEN, *Voorzitter der Redactiecommissie*, **7a Heerengracht**, of den *Secretaris*, Mr. G. VAN SLOOTEN Azn., **43 Conradkade**, beiden Den Haag.
Voor de Administratie en Advertentiën wende men zich tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" **Haagpoort 4,** Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

De Vereeniging vestigt zooveel mogelijk, zoowel in Europa als in Indië, afdeelingen, die te zamen met het hoofdbestuur dit doel trachten te bereiken.

Om lid te worden, kan men zich persoonlijk of per briefkaart aanmelden bij een der afdeelingen of aan het bureau in den Haag Heerengracht 4, dat iederen dag, behalve Zon- en feestdagen, van 10—12 en van 2—4 ure open is.

Gewone leden betalen eene contributie van f 1.— tot f 5.—. Zij, die f 5.— en meer 's jaars, of f 100.— in eens betalen, zijn donateurs. De leden kunnen, zoolang er geene afdeeling in hunne woonplaats is, kiezen bij welke afdeeling zij zich willen aansluiten.

Aan de donateurs en aan leden, die f 1.50 of meer contributie betalen, wordt het orgaan gratis toegezonden.

Ieder lid wekke in zijne omgeving, zooveel mogelijk, anderen op om lid der Vereeniging te worden en geve daartoe dit blad na het gelezen te hebben aan vrienden en bekenden.

Mededeelingen.

II. *Van de 4de Commissie.*

Bij de aankondiging in ons vorige nummer der Voordrachten door Jhr. L. C. van Panhuys over Suriname te houden, is eene fout: Waar *Wilde Kunst* staat, moet dit zijn **wilde Kust.** Wij brengen hierbij in herinnering, dat die voordrachten zullen worden gehouden Heerengracht 4:

Dinsdag 19 November: „De wilde kust".
Vrijdag 29 November: „De beteekenis der Hernhutters-zendlng voor Suriname".
Vrijdag 13 December: Surinaamsche versieringskunst en ornamentiek".
Vrijdag 3 Januari 1902: „Neger-engelsche liederen en Surinaamsche folklore. Het gebruik van de Nederlandsche taal in Suriname".

Leden van de vereeniging hebben hiertoe vrijen toegang, terwijl niet-leden voor het bijwonen van elk der lezingen 25 cts. moeten betalen.

Om te kunnen oordeelen, of de beschikbare ruimte voldoende is, en ook voor het bespreken der plaatsen in de zaal, wordt aan belangstellenden verzocht, om vóór 15 November a. s. voor de bijwoning dezer voordrachten zich schriftelijk aan te melden bij het bestuur der Vereeniging, adres Heerengracht 4 dan wel hun naam en adres te plaatsen op eene lijst, die daartoe iederen werkdag, van 10—12 en van 2—4 ure, op het kantoor in het locaal Heerengracht 4 gereed ligt.

De voordrachten zullen des avonds plaats hebben. Het uur van samenkomst zal later worden bekend gemaakt.

Vergadering van leden der **4e Commissie** op **Zaterdag 9 November** des namiddags ten 4 ure in het locaal Heerengracht 4 *den Haag.*

Uit de Memorie van Toelichting der (Oost-) Indische Begrooting.

III

Door enkele algemeene beschouwingen zullen wij onze aanteekeningen op de voor 1902 ingediende oorlogsbegrooting doen voorafgaan.

Er is in de achter ons liggende tijden dikwijls over getwist, of „de sleutels" van Oost-Indië, zooals men het noemde, zouden liggen te Batavia-Buitenzorg, dan wel in de stelling van Amsterdam. Sedert dien ouden tijd is echter de meening van vele deskundigen aanmerkelijk gewijzigd.

Men is gaan begrijpen, dat ook de sleutels van Nederland zelf niet in de eerste plaats beveiligd moeten worden door eene versterkte positie rondom de hoofdstad, maar dat de kracht der verdediging van het moederland, hoofdzakelijk moet worden gezocht in een talrijk en voor zijne taak voldoend geoefend veldleger. En wat Nederl. Oost-Indië betreft, heeft hetgeen er met Spanje is gebeurd duidelijk doen zien, dat men zijn Koloniën kan verliezen, ook zonder dat het moederland feitelijk in den strijd betrokken wordt. Wel hebben de Vereenigde Staten van N.-A. met eene landing in Spanje gedreigd, maar het is zoover zelfs niet eens behoeven te komen; de rijke bezittingen, rijk in den zin van bodem en ligging, zijn, na eene ondoelmatige verdediging der havens en door het gemis aan den steun van Indo-Europeanen en inlanders, in handen der Amerikanen gevallen.

Met die leering uit de nieuwe geschiedenis vlak vóór ons, moeten wij een oordeel vellen over de middelen, die Nederland moet bezitten, om zijne Oost-Indische Bezittingen te verdedigen en te behouden, wanneer ze door een ander volk — door den B. V., zooals men gewoon is te zeggen — worden bedreigd of aangevallen.

In een brochure, die wij hebben geschreven, toen in Nederland de reorganisatie der levende strijdkrachten tot beveiliging van het Moederland aan de orde was (*), hebben wij er reeds op gewezen, hoe de defensie ook in Oost-Indië sedert menschenheugenis een onderwerp van gestadige zorg en overweging had uitgemaakt en hoe men dáár ettelijke jaren geleden tot de slotsom was gekomen, dat, zoowel op Java, als op Sumatra, de verdediging tegen een ernstigen aanval, niet aan de kust, maar in het binnenland moet plaats hebben; de vijand kan op tal van plaatsen landen, hetgeen men wel zal kunnen en moeten bemoeilijken, maar, als hij goed is uitgerust, niet zal kunnen beletten. Wat men echter wèl kan doen, is hem door het voeren van den guerilla, zoolang mogelijk in de ongezonde kuststreek ophouden en hem iederen pas, dien hij verder in het binnenland zet, moeielijk maken. Het zal niet noodig zijn, hier uiteen te zetten, welke groote voordeelen zulk een guerilla oplevert, ook al is de vijand zeer overmachtig en reeds diep in het land doorgedrongen. Spanje en Tyrol bewezen dit in vroeger dagen en thans doen het onze dappere stamverwanten in Zuid-Afrika.

Wat is er voor dit hoogst eenvoudige defensie plan noodig? Een zoo talrijk mogelijk, maar vooral steeds slagvaardig en naar de hoogste eischen volkomen bewapend leger, voorzien van zeer beweegbare en uitmuntende artillerie, van genietroepen, die de kern vormen bij het in verdedigbaren staat brengen van tijdelijke stellingen, die gewone wegen en spoorwegen met hunne bruggen kunnen onbruikbaar maken en herstellen, telegrafisch de gemeenschap der verschillende troepenafdeelingen kunnen onderhouden en den verkenningsdienst te hulp komen, voor zooverre deze niet zelf van alle middelen voorzien is, om iedere beweging van den vijand te signaleeren.

Wanneer wij spreken van een zoo talrijk mogelijk leger, dan is het onze bedoeling, dat in dit opzicht hier rekening moet gehouden worden met de financieële krachten en wij vinden het dus een gelukkig denkbeeld, om de geringe sterkte, die uit financieële overweging dient gehandhaafd te blijven, te hulp te komen door *goed ingerichte* vrijwilligerskorpsen, zooals die, naar onze overtuiging onder Indo-Europeanen en Inlanders best te vormen zijn.

Wat betreft de massa der inlanders: de hulp die wij van deze, indien ze ons goed gezind zijn, te wachten hebben, is, dat ze den vijand zoo min mogelijk ten dienste zijn, zoowel met levensvoorraad, als inlichtingen en daarentegen onze troepenafdeelingen in alle opzichten beschouwen, als voerende eenen nationalen verdedigingsoorlog.

Naast dit algemeene en groote plan van defensie is het ook vroeger steeds als vaststaand aangenomen, dat het nuttig zou zijn, om de hoofdplaatsen, voor zooverre dit niet boven onze krachten gaat, te beveiligen tegen een aanval van enkele schepen, met eene geringe troepenmacht, een „coup de main", zooals dit in de defensiepapieren altijd werd genoemd.

Voor zooverre onze herinnering juist is, was dit in algemeene trekken het verdedigingsplan, dat vijftien jaren geleden ook door de Regeering gehuldigd werd. De oorspronkelijk daarbij bedoelde verplaatsing van den Regeeringszetel naar het Binnenland, reeds in tijd van vrede, moest om financieëele bezwaren achterwege blijven. Heeft ditzelfde stelsel nu ook tot grondslag gediend bij het opmaken der begrooting voor 1902 met hare memorie van toelichting? In de vergadering, 17 October j.l., van Moederland en Koloniën werden aan kolonel Willemsteyn, die de begrootingsafdeeling van oorlog had toegelicht, vragen in dien geest gedaan, maar het beroepsgeheim verhinderde dien generalen-stafkolonel, die zelf aan de plannen had gewerkt, om daarover iets mee te deelen.

Wij hebben het geheimhouden der algemeene plannen van defensie altijd eene fout geacht. Wat men daarvan, en zelfs van de details, aan de Generale Staven van andere mogendheden, weten wil, blijft toch geen geheim, dit hoort men overal verzekeren en nu zouden wij wel eens willen weten, welk nadeel er aan verbonden zou zijn, wanneer b. v. geheel Europa wist, dat in Nederland het gansche volk goed geoefend en georganiseerd te wapen zou loopen, zoodra de onafhankelijkheid werd bedreigd of de neutraliteit van den bodem geschonden. Een groote waarborg zou dit dunkt ons zijn voor den kans op het behoud van den vrede.

Evenzeer zouden wij het een voordeel achten, als Europa, Azie en Amerika, misschien ook wel Australie, wisten, dat zij bij eenen aanval op onze O. I. eilanden getracteerd zouden worden op een goed georganiseerden guerrilla, gevoerd door uitmuntend uitgeruste en in den oorlog geharde troepen, gesteund door nationale vrijwilligerskorpsen.

Wij zullen echter hierop niet verder doorgaan, maar bij gebrek aan beter aannemen, dat ons hierboven ontwikkeld plan van defensie het ware is (*) en dan de ingediende begrooting voor 1902 met hare Memorie van toelichting daaraan toetsen.

Doen wij dit en noemen wij het eerst de punten, waarmee wij instemmen, dan heeft het organiseeren van EEN EIGEN TRANSPORTTREIN zeker den voorrang. Maar al te lang en al te dikwijls hebben wij in de oorlogen tegen den inlandschen vijand het sukkelen bijgewoond met het gelegenheidstransportwezen voor iedere expeditie georganiseerd, om niet met vreugde te begroeten, dat deze oude quaestie eindelijk wordt aangepakt. Daardoor zal tevens worden weggenomen de grove onrechtvaardigheid, om de wegens misdrijf gestraften ongevraagd aan dadelijk levensgevaar bloot te stellen. Een goed transportwezen is een eerste eisch voor het behoorlijk beweegbaar zijn onzer troepenafdeelingen. Rekent men er dan tevens op, dat guerilla-troepen zich des noods ook korten tijd zonder een transportafdeeling moeten kunnen bewegen en ageeren, dan kunnen wij in dit opzicht gerust zijn.

Niet minder urgent is de UITBREIDING VAN HET KORPS GENIE-TROEPEN. Reeds spoedig na de oprichting van dit korps bleek die uitbreiding noodig en werd ze door den korpschef voorgesteld.

De verhouding in getalsterkte van dit technische korps tot die van het leger, is dan ook in die mate klein, dat men niet begrijpen kan, dat het nog zoo lang heeft moeten duren eer aan dat vijf en twintig jaar oude voorstel, en dan nog maar voor de helft, uitvoering zal worden gegeven. Zuinigheid, die soms de wijsheid bedriegt, schijnt daarvan wel de oorzaak te zijn geweest. Het is ons bekend, dat een chef van het wapen der genie,

(*) Uitgevers Maatschappij Haagpoort 4.

(*) Wij spraken opzettelijk niet van de taak der Marine, die, bij onze behandeling der begrooting, ook nog wel een beurt zal krijgen.

FEUILLETON.

LÂTAH.

Uit het Engelsch van FRANK ATHELSTONE SWETTENHAM.

MALAY SKETCHES IX.

„Heere, ontferm U over mijn zoon, want hij is maanziek .... menigmaal valt hij in het vuur en menigmaal in het water".
Matheus XVII. 15.

Ik heb vele lâtah menschen gezien, mannen zoowel als vrouwen, maar nooit één, zooals deze twee, zoo gevoelig voor invloed van buiten, zoo dadelijk blind gehoorzamend aan een woord of een teeken.

De vriendelijke aard van Kasim, de Kleine, maakte hem totaal onschadelijk, maar de andere Kasim was nogal een gevaarlijk persoon, om grappen mee uit te halen, wat ik aanstonds uitleggen zal.

De lâtah man of vrouw, zooals men die gewoonlijk ziet, zal bij plotselingen schrik, door eene aanraking, een geluid, of het een of ander onverwacht schouwspel, niet alleen al de kenteekenen van een zenuwachtige mensch vertoonen, maar bijna altijd in een stroom van min of meer vuile uitdrukkingen losbreken, die in geen betrekking hoegenaamd staan tot de omstandigheid, welke zoo plotseling zijn aandacht trok. In den regel zullen deze menschen, alleen door dat hun schrik aangejaagd wordt, iets zeggen of doen, dat aantoont, hoe anders zij aangelegd zijn, dan hunne medemenschen en wanneer zij zichzelf door woord of daad hebben verraden, geeft hun instinct hun in, om zoo gauw mogelijk weg te loopen. Kinderen en zelfs volwassenen kunnen niet altijd weerstand bieden aan de verzoeking, om een lâtah mensch aan den gang te maken, ten eerste, omdat het zoo gemakkelijk te doen is, maar ook, omdat de zieken op dat oogenblik dwaze dingen doen of iets zeggen, waarvoor zij zich in gewone omstandigheden schamen zouden.

Bijna altijd zijn lâtah menschen van deze soort (en het is de meest voorkomende) zeer goed geluimd en denken er nooit aan, zich te ergeren over het misbruik, dat men van hun zwakheid maakt. Zoo zij door woord of daad zich te buiten gaan (en dat is niet ongemeen), dan loopen zij òf weg, of lijken onbewust er van te zijn, dat zij iets ongewoons zeiden of deden, (dit komt echter zelden voor) of zij zeggen eenvoudig: „Ik ben lâtah," als een volledige verklaring en verontschuldiging.

Als een van de aanwezigen toevallig iets op den grond laat vallen, als een hagedis van het dak valt op of naast een lâtah persoon, als de wind de luiken van een raam met een slag dichtblaast, zal een lâtah mensch van het soort, waarvan ik spreek, het waarschijnlijk noodzakelijk vinden om ten minste iets te zeggen, dat men in fatsoenlijk gezelschap meestal niet hoort. Van deze soort bestaat de groote meerderheid uit vrouwen.

Ik heb nooit een lâtah jongen of meisje gezien, maar ik weet, dat zij bestaan, ofschoon de ziekte zekerlijk meer zichtbaar wordt, naarmate de onderhevige persoon in ouderdom toeneemt.

Men moet goed begrijpen, dat, behalve wanneer zij onder invloed zijn en werkelijk kenteekenen vertoonen van deze vreemde eigenaardigheid, lâtah menschen niet te onderscheiden zijn van andere. Een voldoende bewijs hiervoor is, dat er onder mijne 25 politie-agenten zich twee mannen bevonden, die veel meer lâtah waren, dan ik er ooit te voren of na dien tijd gezien heb.

Ik nam maatregelen, om de twee Kasims zorgvuldig te kunnen gadeslaan. Het was onmogelijk om altijd te voorkomen, dat hunne makkers hen plaagden, vooral op een plaats, waar geen vermaak, van welken aard ook, te vinden was en alle levensomstandigheden zoo onpleizierig mogelijk waren; maar bepaald kwaad werd er niet door aangericht en ik ben er zeker van, dat zoolang er eenigen invloed werd uitgeoefend op den lâtahman, hij zich van zijne eigen handelingen niet bewust was. Zoodra die weggenomen was, werd hij weer de oude, denkende persoonlijkheid en het ergste, dat in zijn herinnering bleef, of bij hem opkwam met het terugkrijgen van zijn eigen wil, was de twijfel, of hij soms iets geks gedaan mocht hebben.

Wanneer de aandacht van een dezer twee mannen, zooals ik reeds zeide, door een teeken of door een sprekenden blik geboeid was, dan zou die lâtah persoon van dat oogenblik af, totdat de invloed opgeheven werd, alles zonder aarzelen doen, wat hem gezegd of beduid werd, hoe moeilijk, gevaarlijk of pijnlijk de aangeduide handeling ook zijn mocht. Is hij eenmaal onder den invloed, dan kan iedereen het bevel geven, waaraan de lâtah onmiddelijk gehoorzamen zal, zelfs op eenigen afstand (zooals in het geval van den kokosboom,) schijnt hij even gevoelig te zijn voor den wil, die zijne daden beheerscht. Een merkwaardig feit betreffende de twee Kasims was het volgende: Als gij één van beide onder uw invloed had en ge zeidet: „Kasim, sla dien man," dan herhaalde hij altijd, wat er was gezegd, woord voor woord, met zijn eigen naam er bij, terwijl hij het bevel in uitvoering bracht. Wanneer dan de geslagen persoon terugsloeg, zeide Kasim: „Ik heb u niet geslagen, maar de man, die het mij beval".

Ik heb het gezien, hoe Kasim, de jongere, toen de man, die invloed op hem had, zijn eigen vinger in zijn mond stak en deed, alsof hij er op beet, deze bewegingen nadeed en werkelijk en hard ook in zijn eigen vinger beet. Zoo heb ik hem ook een brandend stuk hout uit het vuur zien nemen, dat hij in zijn mond zou hebben gestoken, als de proefneming zoo ver was doorgevoerd geworden. Eens zeide iemand hem, om in de rivier te springen en hij kwam er niet weer uit, vóórdat hij bijna twee honderd yards had gezwommen, terwijl de rivier breed en diep was, met een sterken stroom en onveilig door de crocodillen.

Als ge op een oogenblik uitgeroepen hadt: „Tôlong! Kasim" (help! Kasim) zou hij, zoodra hij het hoorde, opspringen en roepen: „Tôlong Kasim" en over alle mogelijke hinderlagen tot u komen. Als gij hem dan een wapen in zijn hand gegeven had en hem gelast, iemand, die binnen zijn bereik viel, te dooden, geloof ik zeker, dat hij het zonder aarzelen zou hebben gedaan.

Ik heb gezegd, dat er een uitkijktoren buiten de palissade was, zonder ladder er heen. De politieagenten hadden brandhout noodig, zij mochten de stammen, die onze wallen vormden, niet verbranden, maar boven op de uitkijktoren waren ook houten wallen, die zij wel mochten verbranden. Zij waren echter lui en wisten niet, hoe zij er boven op konden komen, daarom kommandeerden zij Kasim, de jongere, om er op te klouteren, wat hij deed, even goed als hij in den cocosboom was geklommen en toen hij daar eenmaal was, bevalen zij hem de stammen naar beneden te werpen tot zij dachten, dat zij er genoeg hadden. Ik woonde deze vertooning bij; de koortsachtige haast, waarmee de man langs een van de stutten opklom en toen hij het plat van den toren bereikt had, de dikke stammen naar beneden wierp, alsof zijn leven er van afhing, was werkelijk merkwaardig. Ik gaf bevel, dat van de ziekte van den man niet meer voor dit doel gebruik mocht gemaakt worden, maar ik weet, dat in mijne afwezigheid, toen er nog meer brandhout noodig was, Kasim telkens weer de uitkijktoren beklom, zoolang totdat de voorraad uitgeput was.

Het pad, dat van de palissade naar het dorp liep, kon ik in zijn geheele lengte overzien. Op zekeren dag zag ik Kasim, de Kleine, er op zijn gemak wandelen langs de

die telken jaren bij het opmaken der begrooting weer op het NOODZAKELIJKE der uitbreiding van het korps genie-troepen wees, het formeel bevel ontving, om dit voortaan achterwege te laten.

Of de voorgestelde ARTILLERIE-VERBETERING uit een vak-standpunt doelmatig is te achten, kunnen wij niet beoordeelen. Snelvuurgeschut, dat ook overigens aan de eischen voldoet, en beweeglijkheid, zijn uit ons standpunt twee gewaardeerde zaken.

Evenzeer passen de LEGERRESERVE en het steunen van VRIJWILLIGERSKORPSEN, die opgericht zijn of nog opgericht worden, geheel in ons defensieprogram, mits het met die vrijwilligerskorpsen ernst zij en ze zich zoodanig formeeren, dat ze in den guerilla bij de geregelde troepen te gebruiken zijn. Wij houden ons overtuigd, dat op die wijze de weerkracht aanzienlijk kan worden verhoogd.

Het is niet alleen moeielijk, maar onmogelijk zelfs, om eene andere, dan eene financieële grens te trekken voor de totale sterkte, die gevorderd wordt voor de goede verdediging tegen een B. V., omdat het ook tegenwoordig nog even onmogelijk is als vroeger om te ramen, door hoe groot eene macht men zal kunnen worden aangevallen. Het was echter onjuist gezien van den heer W., toen hij in M. en K. meende, dat zij, die op de levende strijdkrachten de defensie gronden, het leger zouden willen verdubbelen en misschien meer nog. Het maken van blijvende versterkingen toch legt een deel der troepen vast en juist het hebben van eenigszins belangrijke forten of vestingen vordert, als men een behoorlijk veldleger wil overhouden, een grootere legersterkte.

Wij achten de bestaande LEGERSTERKTE volstrekt niet te gering, maar wel komt het ons nuttig voor, te zorgen, dat de soldaten op 't papier ook soldaten te velde zijn. Reeds jaren geleden hebben wij behoord tot „de Honderd", die aan den Minister, Sprenger van Eyk, vroegen, om maatregelen in dien geest te doen nemen en wij betwijfelen, of ook nu nog, bij het voortduren van den Atjeh-oorlog die gewenschte, voor eene goede verdediging noodzakelijke toestand niet in een nog ver verschiet ligt. Uit de Indische couranten zien wij, dat bij staatsblad 169 de organisatiën ingeval van oorlog met een B. V. zijn vastgesteld. Wij kennen dat staatsblad nog niet, maar het zal ons waarschijnlijk wel aanleiding geven, om op dit punt terug te komen.

Geen forten in optima forma zijn het, die te Soerabaja en te Batavia worden aangelegd, maar eenvoudig STRANDBATTERIJEN MET EENE KEELSLUITING, die slechts een zeer geringe bezetting vorderen, zoo hebben wij 't begrepen. Wij veronderstellen, dat die werken moeten dienen, om te waken tegen den traditioneelen „coup de main" en tevens, om te beletten, dat een vijand zich al te gemakkelijk van een onzer voorname zeeplaatsen op Java meester maakt, om van daaruit zijn operatiën te beginnen. Wij zullen daarom geen strijd voeren tegen de daarvoor op de begrooting gebrachte kosten, maar het komt ons voor, zooals reeds gezegd, dat zij tot de „Buitengewone werken" behooren. Den vijand het landen op Java beletten, vermogen zij niet; dat zal wel niemand tegenspreken.

Van de belangrijke zaken in de Memorie van Toelichting vermeld, blijft ons ter bespreking alleen over de ATJEH-TRAM. Geheel in tegenstelling met hetgeen wij daarover in M. en K. hoorden, achten wij dit werk zeer nuttig, omdat het een werkelijk ernstig vredeswerk is. En al moge het in de eerste jaren in verband met de kosten ook al niet DIRECT productief blijken, dan zullen de INDIRECTE voordeelen daartegen ruimschoots opwegen.

De ondervinding op andere eilanden opgedaan, toont niet aan, dat, bij flinke ontwikkeling van de hulpbronnen van het land, een spoorweg evenwijdig aan de kustlijn, vooral in verband met latere vertakkingen naar het binnenland, niet ruimschoots de kosten van exploitatie en onderhoud, benevens de rente van het aanlegkapitaal, zou kunnen opbrengen en wat de technische bezwaren betreft, die zullen toch door de ingenieurs wel onder de oogen zijn gezien en daarop is bij hunne kostenraming gerekend.

WEEKOVERZICHT.

Wij vernamen dezer dagen, wat er in de afdeelingen der Tweede Kamer over de Indische begrooting is gezegd. Gelijk bij alle parlementaire besprekingen zijn ook bij het afdeelingsonderzoek, evenals bij de openbare behandeling bepaalde geregeld weer opgediende schotels niet te vermijden en is in zekeren zin het telken jare herhalen van veel, dat zonder schade had kunnen worden verzwegen, als door het gebruik geheiligd. Het is ook niet moeielijk, om achter die opmerkingen van „een der leden" of „enkele leden" de personen te herkennen en er behoort niet veel ervaring in de Kamerzaken toe, om te weten, wie het was die het had over de Atjeh-oorlog, de heerendiensten of het recht. Bij de behandeling in 't openbaar komen wij nog op eenige reeds bij de afdeelingsonderzoek aangestipte punten nader terug. Speciaal vermeld moet echter worden, dat van de ijverige hand van den heer van Kol aan het verslag eene uitvoerige nota over de toestanden in de Minahassa is toegevoegd, waarin achtereenvolgens zending en onderwijs, heerendiensten, hoofdelijke belasting en agrarische aangelegenheden worden besproken.

Het boycot-plan houdt hier nog allerwege de gemoederen in spanning. De bootwerkers zenden nu overal in 't buitenland naar de havensteden, waar veel Engelsche booten binnenkomen, hun afgezanten om de beweging te propageeren. Het schijnt, dat zij nog al veel succes hebben, voor een groot deel is de beweging ook krachtig, omdat de sociaal-democratie er zich mee gaat bemoeien en van plan is de leiding ervan in handen te krijgen en, indien de coalitie van de bootwerkers van het vasteland tot stand komt, onverschillig of tot de boycot zal worden overgegaan, tenminste dit machtig wapen ten eigen bate aan te wenden, desnoods als proefneming voor de algemeene werkstaking. Doordat de andere partijen dit zeer goed inzien, zal de sympathie en ook de steun aan deze beweging door die socialistische kleur niet winnen. Overigens vindt het idee natuurlijk de heftigste bestrijding van de zijde der zeer talrijke groepen, die van de Engelsche vrachtvaart moeten leven of daarbij belangen hebben. Te veel wordt echter gehamerd op het nadeel, dat men door de uitvoering van het plan zou ondervinden. Men vergeet, dat iedere interventie, waarnaar men toch dagelijks vraagt, internationale moeielijkheden zou brengen en wellicht door oorlog onherstelbare rampen. Niet de mogelijkheid van groot geldelijk nadeel, maar de zekerheid van de ondeugdelijk van het voorgestelde middel moet den doorslag geven.

In Engeland zit men met den schreeuw-leelijk Buller verlegen. Hij heeft zich door het houden van een nijdigen speech als militair bevelhebber onmogelijk gemaakt en, hoewel hij tot voor kort geleden alle eerbewijzen waardig werd gekeurd, is hij thans in de diepste ongenade gevallen. Maar hij laat het daarbij niet en, daar een zoodanige manier van optreden tegen een der populairste krijgshelden hem veel sympatnie heeft bezorgd, weerklinkt zijn stem van protest, ver sterkt door tal van dagbladartikelen, de regeering veel te luid in de ooren, om aangenaam te kunnen zijn. Bij al dit lawaai gaat nog een stil, doch beteekenisvol gerucht rond; men verzekert namelijk, dat de dagen van den Koning geteld zijn en dat keelkanker in ernstigen graad bij hem is geconstateerd. Ongelukkig is het in Engeland voor den gang der zaken vrijwel onverschillig, wie er op den troon zit.

De belangstelling van Rusland in de Afghaansche zaken wordt werkelijk onrustbarend. Men heeft zich eerst in den waan laten brengen, alsof de Russen de schoone gelegenheid, om weer in stap voorwaarts te doen in hun epansie-politiek in Azië zouden verzuimen. Dit is echter nooit een eigenschap van de Russische diplomatie geweest en ook thans is zij blijkbaar actief. Men meldt althans uit Petersburg, dat men daar met gespannen aandacht de gebeurtenissen in Afghanistan volgt. Men gevoelt algemeen, dat thans het oogenblik gekomen is, om den beslissenden slag toe te brengen aan den tot dusver overheerschenden invloed van Engeland en een verderen stap te doen in de richting van Indië en men rekent er in Ruslands hoofdstad met zekerheid op, dat er iets gedaan zal worden.

De minister van oorlog, generaal Kuropatkin, wiens reis naar Centraal-Azië niet als geheel toevallig mag worden beschouwd, is de voornaamste strijder voor de opvatting, dat Afghanistan onvoorwaardelijk onderworpen moet zijn aan Russischen invloed en hij moet naar de correspondent verzekert, zelfs geneigd zijn daartoe den weg van het geweld in te slaan, wanneer het doel niet te bereiken is langs vredelievenden weg. Men zegt zelfs, dat aan de grens van Afghanistan in alle stilte 30,000 man troepen zijn bijeengebracht, die elk oogenblik de grens kunnen overtrekken.

Hiermede zijn de stoutigheden der Russen nog niet aan het einde. Wij hebben veel gelezen van de terugkeer der Duitsche, Fransche en Amerikaansche troepen, die in China hadden gediend, maar van de Russen heeft men zoo iets niet vernomen. Die zitten nog altijd in Mandchoerije en al beloven zij spoedig te zullen weggaan, het heeft er veel van, dat zij maar zullen blijven ook. Dit is niet alleen onaangenaam voor de Engelschen, die trouwens nooit eens de zon in een anders water kunnen zien schijnen, maar in de eerste plaats ongewenscht voor Japan. Temeer omdat nog verzekerd wordt, dat Rusland met China in zeker opzicht een defensief verbond heeft gesloten, waardoor de Chineezen voor de bescherming van Rusland zeker wel 't een en ander zullen moeten dokken. Het zal echter den Japanners niet veel geven, of zij zich eventueel over een blijvende bezetting van Mandchoerije al boos maken. De bewegingen der Russen zijn altijd zoo zorgvuldig voorbereid en de kwade kansen zoo tactvol geëlimineerd, dat, wanneer eenmaal de stap wordt gewaagd, men vrijwel zeker kan zijn, dat ze gelukken zal.

Die Philippijnen worden langzamerhand ook een nachtmerrie. Hoe dikwijls wij nu al het bericht hebben moeten slikken, dat alles daar op rust was, het is niet meer te berekenen! Ondertusschen is het land nog volkomen in wanorde en heerscht er in de binnenlanden een pure anarchie. Dit heeft nu de Amerikanen er zelfs toegebracht, om in het landveroveren bij de Spanjaarden en Engelschen in den leer te gaan. En hoewel indertijd de verschrikkelijke toestand der concentratiekampen de voornaamste reden van het ingrijpen in de opstand van Cuba werd genoemd, begint men er nu in Amerika in ernst over te denken het vreeselijk voorbeeld van Weyler en Kitchener na te volgen en door concentratiekampen de laatste Phillippijners tot onderwerping te dwingen. Wanneer een kat in de klem zit, doet ze rare sprongen.

In de Vereenigde Staten zelf is het Mac Kinley-drama nu volkomen afgespeeld. De moordenaar is door electriciteit gedood. Te rekenen naar eene rede voor een der senatoren gehouden, heeft men zelfs grond om te geloven, dat ook de beroemde protectionistische Mackinley-wet eerlang tot het verleden zal behooren. Een andere vraag is thans plotseling zeer acuut geworden, namelijk die der negers. De vrijgelaten negerslaven en hunne afkomelingen vormen vooral in de Zuidelijke Staten een zeer ongewenscht gedeelte der burgerij en niet geheel ten onrechte wordt hun kaste door de Europeanen zeer gering geschat en geminacht. Het heeft derhalve veel kwaad bloed gezet, dat president Roosevelt een van de meest op den voorgrond tredende vertegenwoordigers der Amerikaansche negers aan zijn disch heeft genood. Een ongehoord feit in de Amerikaansche geschiedenis!

Men heeft er reeds op gezinspeeld, dat deze demonstratie van Roosevelt door een bizondere ontwikkeling van den ijver tot lynchen in de Zuidelijke Staten zal worden beantwoord.

De Zuid-Amerikaansche staatkunde blijft een onoplosbaar gekrakeel. Terwijl Venezuela en Columbia nog aan het twisten zijn, beginnen zoowaar Chili en Argentinië elkaar ook aan te blaffen. Ongerust behoeft men zich er echter niet over te maken en vermoedelijk zal binnen enkele weken alles wel in orde zijn. Chili en Argentinië zijn het oneens over het leggen van wegen op betwist grond gebied, zeker geen reden om elkaar in 't haar te vliegen en Venezuela en Columbia zullen het nu denkelijk door een arbritage laten uitmaken.

Oost-Indische berichten.

Verschillende Desiderata. Over het algemeen wordt in geheel onzen Archipel volgens de verschillende bladen het meest verlangd naar regen, naar felle regens, die reinigend en zuiverend werken. Wel werden hier en daar reeds voorboden van een naderend onweder gehoord en vielen er enkele druppels, doch tot een ferme uitbarsting kwam het nog niet. Deze berichten zijn echter van ongeveer een maand geleden. Wie weet, of sedert niet reeds verandering ten goede is ingetreden. Menig beklemd hart, uit angst en zorg over het lot van bloedverwant en vriend daar ginder, zou verlicht worden, zoo er onder de Indische telegrammen de blijde tijding werd vermeld: de Westmoesson is eindelijk ingetreden. Want de cholera heeft zich nu over geheel Java en de meeste der buitenbezittingen uitgebreid. Soerabaja is nog steeds het brandpunt.

De „Semarang courant" deelt ons mede:

> „Van af het begin der epidemie tot en met Sept. zijn *officieel* te Semarang geconstateerd 1000 cholera-gevallen, waarvan 53 lijders zijn genezen in het cholera-hospitaal, waar in het geheel 315 lijders werden verpleegd. Ook werden daar reeds dood binnengebracht 50 lijders, terwijl van 65 lijders de dood in de kampong werd geconstateerd. De overige 517 gevallen hebben betrekking op lijders in de verschillende kampongs, die niet onder geneeskundige behandeling zijn geweest."

In hetzelfde blad vinden wij iets later:

> „Zoo ergens, dan is het zaak, om in het Chineesche kamp, waar zooveel duizenden menschen, als haringen opeengepakt, wonen, zorg te dragen voor de grootste reinheid. Het binnenlandsch bestuur ondervindt in dit opzicht de meest mogelijke medewerking van de Chineesche officieren. Door den majoor-titulair Dei Tiong Ham worden voor behoeftige gestorven Chineezen gratis doodkisten verstrekt, terwijl de oud-majoor Be Beauw Tjean f 20.— schenkt bij elk sterfgeval van een armen landgenoot, om daarmede de onkosten te dekken aan begraven en ontsmetten verbonden. Voorts zijn drie Chineezen in dienst gesteld, die bij het voorkomen van een cholera-geval in het kamp omiddelijk hebben te zorgen voor geneesmiddelen, die op verschillende plaatsen zijn gedeponeerd. In het algemeen kan men zeggen, dat genoemde officieren hier een schoon voorbeeld geven eener breede en onbekrompen opvatting van weldadigheidszin."

Te Madioen hoopt men, dat de ziekte tot staan is gekomen, maar terwijl men in Cheribon verschoond dacht te blijven, heeft zij ook in die stad offers geëischt. In Demak, in het district Wedoong, heeft zij haar intrede gedaan, door den regent is gezorgd, dat aan de desahoofden in onbeperkte hoeveelheden medicijnen worden verstrekt.

In ons vorig overzicht meldden wij, dat er in de Societeit Harmonie eene bijeenkomst zou worden gehouden, om te bespreken, wat het particulier initiatief zou kunnen doen, teneinde het bestuur in de bestrijding der cholera de hand te reiken. In het No. van 24 September lezen wij, dat als een resultaat daarvan de heeren Frölich, Haag en Hooyer, wien de opdracht werd gegeven de zaak met het gewestelijk Hoofd te bespreken, welwillend door den resident, terzijde gestaan door den assistent resident voor de politie en den gewestelijken Secretaris werden ontvangen en hun verzekerd, werd, dat het Bestuur in overleg met den geneeskundigen raad, alles zou doen, wat in zijn vermogen is. De redactie van het B. N. meende echter, dat het zaak is, niet op zien komen te spelen, en het plan door te zetten tot vorming eener commissie van bijstand. Om hiertoe te geraken werd opnieuw eene vergadering gehouden den 26 September in het logebouw, onder presidium van den heer van Buuren; na ampele gedachtewisseling en rijp beraad werden zeven heeren, waaronder ook de majoor der Chineezen, in commissie benoemd

Tot Batavia's disiderata behooren o. a.: toezicht op het naleven der bepaling, dat het verkeer zooveel mogelijk beperkt wordt, in de eerste plaats het vervoer van troepen en dwangarbeiders, het nemen van maatregelen in het belang der zindelijkheid, vooral in de kampongs, een goed rioolstelsel of in afwachting daar van het den waschbazen aanwijzen van een afzonderlijke gelegenheid, voor het zuiveren van het goed en der bevolking een andere plaats, om zich te baden, dan de kali, die de besmetting meevoert langs alle wijken op haar weg; het bekendmaken van de noodige instructies, zoowel onder de Inlandsche, als onder de Europeesche bevolking, in verband met het verleenen van dadelijke hulp aan hen, die door cholera worden aangetast.

Dr. J. Groneman te Djocja heeft zeker een goed werk gedaan met zijn boek getiteld: „Voorkoming en Bestrijding van Cholera", bij H. Buning uitgegeven voor geringen prijs binnen veler bereik te stellen; vertalingen in het Javaansch en Maleisch door Dr, Waidin liggen ook ter perse.

Een ander voornaam punt op Indië's verlanglijst is: *verbetering van het postwezen*, niet alleen wat de briefport, maar ook wat de dienst der posterijen betreft. Telkens komen er in verschillende bladen klachten voor over te late bezorging, wegraken van stukken enz. Het Bat. N. van 26 September wijdt er een hoofdartikel aan, waarin wij o.a. lezen:

> „Met inkomsten en uitgaven van den post- en telegraafdienst wordt al even onverschillig omgesprongen, als met onze telegrammen, brieven, postwissels, in één woord alles, wat deze tak van gouvernementsbedrijf aangaat . . . . . en ook nu hooren wij weder van veranderingen in de toekomst, als een mogelijk gevolg van mogelijke besluiten op het aanstaand postcongres, ter gelegenheid waarvan, zooals onze lezers weten, vooral ten opzichte van het briefporto, ingrijpende voorstellen ter tafel zullen worden gebracht. Dat postcongres, zei men aan het hoofdbureau, zou plaats hebben in 1902. Wij veroorloofden ons toen de opmerking, dat het hoofdbureau als gewoonlijk weder verkeerde inlichtingen gaf; het eerstvolgende postcongres zal pas in het voorjaar van 1904 plaats vinden. Zooveel te beter: dit voorwendsel om ingrijpende verbetering van de baan te houden, kan dan zooveel langer dienst doen."

Zou het *nieuwe idee*, om den Indischen verlofgangers te vergunnen gedurende den tijd, dat zij op wachtgeld worden gesteld, in Nederland te blijven, ook tot de wenschelijkheden voor Indie behooren?

Met de redactie van Bat. N. twijfelen wij er aan, of dit wel een goede maatregel zou zijn, want behalve, dat het zelden precies te berekenen zal zijn, wanneer een wachtgelder weder op zijn post moet wezen en er tusschen de oproeping en zijn aankomst in Indië allicht een paar maanden heengaan, hetgeen tot verwikkelingen aanleiding kan geven, zou het ten koste zijn van Indië, wanneer Holland, behalve hetgeen gepensionneerden en verlofgangers aan Indisch geld reeds onder den man brengen, nu ook nog de inkomsten der wachtgelders tot zijn nationalen rijkdom zou doen bijdragen.

Wat wel gewenscht wordt, is de *uitbreiding van het aantal assistent-residenten voor de buitenbezittingen*, hetgeen aanhangig schijnt te zijn. Volgens het nieuwe plan zou er een vermeerdering komen van 10 plaatsen,

---

modderige bedijking, telkens stilstaande op een eigenaardige manier, alsof hij bezig was een gesprek te voeren met de kikvorschen, slangen en andere ongedierten in de slooten, die het pad omzoomden. Toen hij half weg was, hield hij op en gluurde naar de takken van een kleinen boom, die op zij van den weg stond en toen scheen hij slagen uit te deelen aan een onzichtbaren vijand, liep naar de sloot en begon harde stukken modder in de boomen te werpen. Ik had hem nimmer te voren deze vreemdigheden zien doen en kon niet opmaken, wat ze beduidden, maar plotseling sloeg hij met zijne armen om zijn hoofd, als de wieken om een windmolen en ik begreep, dat zijne vijanden bijen of hommels moesten zijn en hij het onderspit zou delven in dezen ongelijken strijd. Ik zond eenige mannen, om hem terug te halen en bevond, dat hij erg gestoken was en toen ik hem vroeg, waarom hij het nest aan had gevallen, zeide hij, dat zijne aandacht getrokken was door dingen, die uit den boom kwamen vliegen en dat hij toen niet anders kon, dan er naar gooien. Ik begreep, dat, toen hij had gemeend, dat de hommels, die uit het nest vlogen, op hem werden geworpen, hij toen niet anders kon, dan zoo goed mogelijk nadoen, wat hij zag en daarom nam, wat hij het dichtst bij den hand had en dat terug wierp.

Kasim, de oudere, was even gevoelig als zijn naamgenoot, maar zijne kameraden waren een beetje bang, om hem te sarren, daar zij al spoedig ondervonden hadden, dat zijn karakter het pretje gevaarlijk kon doen worden. Toen zij hem eens op een dag geplaagd, en nadat hij zijn eigen wil weer had, zoo gelachen hadden, dat hij daaruit kon opmaken, dat hij zich belachelijk had aangesteld, liep hij eensklaps naar het wapenrek en nam een bajonet met de zoo blijkbare bedoeling, om het tegen zijn plagers te gebruiken, dat zij haastig vluchtten en in weinige seconden een grooten afstand over het moeras aflegden met Kasim en het getrokken wapen dichter in hunne nabijheid, dan hun lief was. Ik had veel moeite, om hem te beduiden, dat hij van zijn voornemen af moest zien; maar na dit geval en eene berisping hebben zijne kameraden hem niet erg meer geplaagd.

Toch herinner ik mij, dat bij eene andere gelegenheid, toen wij een lange dunne spar machtig waren geworden, die opgesteld werd, om tot vlaggestok te dienen en het hijschtouw beklemd was geraakt, het noodig bleek om de spar lager te maken, daar iemand Kasim, de oudere, toeriep om er in te klimmen en hij, voor ik tusschenbeide kon komen, ¾ van de hoogte had afgelegd en slechts aarzelend naar beneden kwam. Zoo hij eenige voeten hooger gegaan ware, zou de stok zekerlijk gezwicht zijn en hij een ernstigen val gedaan hebben.

Omstreeks dezen tijd kwam een vriend veertien dagen mijn eenzaamheid deelen. Hij had te voren al ondervinding opgedaan van lâtah menschen, maar de twee Kasims waren toch eene openbaring voor hem en misschien was hij wel eens geneigd te twijfelen aan hetgeen ik hem vertelde, dat men hen kon laten doen.

Eens op een morgen waren wij bezig ons als gewoonlijk te baden in den vijver, terwijl Kasim, de jongere, wachtte op ons met de handdoeken etc. Toen wij klaar waren met baden en alle drie aan den oever stonden, zeide mijn vriend tot Kasim:

„Mâri, kîta têrjun" (kom, laten wij er weer in springen) tergelijkertijd die beweging voorwendend. Kasim sprong dadelijk in den vijver, verdween in de diepte, kwam al spartelende weer boven en zeide, toen hij weer aan land gekrabbeld was: „Itû tîdah baik, Toean" (dat is niet goed van u, mijnheer).

Mijn vriend zeide: „Wel, ik deed niets, ik zeide alleen maar, laat ons er in springen en deed toen zóó", terwijl hij zijn vroegere beweging herhaalde, waarop Kasim onmiddelijk zijne onderdompeling herhaalde. Wij sleepten hem als een natte poedel uit het water.

Toen ik het eerst bevel kreeg naar Selangor te gaan, dacht ik, dat eenig huisraad mij mogelijk van nut zou zijn en ik nam een paar stoelen en eenige andere zaken mee, waaronder ook een groote rol Calcutta matwerk. Die dingen waren onbruikbaar op een plaats, waar de modderige bodem dikwijls tweemaal in de 24 uur onder water stond, ze lagen in een hoek van de palissade opgestapeld en als er eens een Maleier van aanzien mij bezoeken kwam, wien ik noodzakelijk een stoel moest aanbieden, was het raadzaam van te voren na te zien, of de zetel niet reeds door een slang in beslag was genomen.

De rol matwerk van ongeveer 4 voet lengte en 2½ voet in de breedte, bleef natuurlijk ongeopend. Iederen avond werd, wegens de millarden muskieten, een groot vuur in het midden van de pallisade aangelegd, want alleen in de rook daarvan was het mogelijk de maaltijden te gebruiken. Eens op een avond waren eenige Maleiers uit het dorp tot ons gekomen en de politie-agenten trachtten hen te vermaken en hun eigen ellende te vergeten door om het vuur te dansen en te springen. Onder zulke omstandigheden bezitten de Maleiers de gelukkige eigenschap, om alles van den goeden kant te bekijken, zij lachen gemakkelijk en dikwijls, en zooals ik reeds elders zeide, hebben zij een sterk gevoel voor humor, al is die niet altijd van het fijnste soort. Een van de Kasims werd aan hen voorgesteld in zijn kwaliteit van lâtahmensch en tot vermaak van de vreemdelingen, kwam een van de mannen op het denkbeeld de rol matwerk te halen en die heel ernstig voor Kasim, de jongere, plaatsende zeide hij: „Kasim, hier is je vrouw." Ik vergeet nooit de glimlach van gelukzaligheid en voldoening, waarmede Kasim, de Kleine, die onoogelijke, vormlooze bundel beschouwde.

De woorden zachtjes uitsprekende, als in zichzelven zuchtende, zeide hij: „Kasim, hier is uw vrouw" en omhelsde de mat met groote innigheid, telkens herhalende: „Mijn vrouw! mijn vrouw!" Iemand zeide toen: „Kasim kus haar", en hij kuste haar herhaaldelijk. Daarna kreeg een ander de ingeving (ik zal niet zeggen wat voor een), om de andere Kasim binnen te brengen, hem aan den anderen kant van de rol te plaatsen en zachtjes tot hem te zeggen: „Kasim, daar is je vrouw!" en Kasim, de oudere, verrukt over de verschijning van zijn lang begeerde echtgenoote, omhelsde haar met niet minder innigheid, dan zijn naamgenoot en medeminnaar gedaan had. Het was duidelijk, dat geen van beiden plan had, de vrouw aan den ander af te staan en toen ieder van zijn kant trachtte, zich geheel van haar meester te maken, ontstond er een formeele twist over haar volledig bezit, terwijl de toeschouwers als gek waren van pret en telkens de vertolkers van dit treurspel aanspoorden, om hun genegenheid voor het beminde voorwerp hunner keus te betoonen. Te midden van dit rumoer vielen de Kasims met hun beider echtgenoote op den grond; toen zij dicht bij het vuur rolden en nog niet genegen schenen, haar los te laten, werd zij hun afgenomen en weer in de hoek teruggebracht bij de stoelen en de slangen.

Nog iets merkwaardigs, dat ik hier alleen bijvoeg, omdat sommige lezers altijd verlangend zijn de kleinste bijzonderheden te weten, is, dat geen der beide Kasims een vrouw bezat.

Ik maak geen aanspraak er op, hier eene verklaring te hebben gegeven van de oorzaak van den geestestoestand, dien de Maleiers lâtah noemen. Ik veronderstel, dat het een zenuwziekte is, die de hersenen aandoet, maar niet het lichaam. Ik heb nooit een geneeskundige ontmoet, die genoeg belang in het geval stelde. Ik kan ook niet zeggen, of de ziekte (als het er eene is) geneeslijk is of niet, ik zou het betwijfelen.

Ik heb ergens gelezen, dat er ook op dergelijke wijze aangetaste personen zijn onder de houtkappers van Canada.

(EINDE).

dus van ruim een vierde, daar op het oogenblik de Buitenbezittingen slechts 39 assistent-residentsplaatsen hebben, tegen Java en Madura 98. Gaat men na, dat het aantal controleurs staat als 142 tot 121, dan ziet men, dat daardoor eene onbillijkheid tegenover de eersten veel verzacht zal worden.

De „Sumatra-Post" van 27 September meldt o.a., dat de Regeering te Batavia aan den resident van Sumatra's Oostkust advies vraagt, omtrent de instelling van een assistent-residentsplaats te Tandjong Poera en spreekt de hoop uit, dat de nieuwe uitbreiding door het vele officieele geschrijf en gewrijf, dat daar onvermijdelijk wel aan vast zal zitten, niet al te zeer vertraagd moge worden.

Het zou ons te ver voeren, om hier de lange lijst van Indische verlangens te vervolgen. Zouden wij voor heden niet mogen besluiten met den wensch: *Dat de doodstraf ook in het tropisch Nederland worde afgeschaft.* Treffend zijn twee op elkaar volgende berichten in de „Sumatra-Bode" van 1 October:

„Fiat executie is verleend op de veroordeeling van Morodiwongso alias Pak Radisa, alias Sapie tot de straf des doods, waartoe hij, met bekrachtiging van het vonnis van de rechtbank van omgang te Pati, bij dat van den raad van justitie te Semarang werd veroordeeld ter zake van moord".

en

„Mevrouw Groetzinger, die haar echtgenoot doodschoot, is door het Hof te Parijs wegens moord, zonder voorbedachte rade en onder verzachtende omstandigheden gepleegd, tot vijf jaren gevangenisstraf veroordeeld".

***

Inlandsch- en Europeesch-Onderwijs.

Gelukkig worden de onderwijsbelangen, zoowel voor Inlanders en vreemde Oosterlingen, als voor Europeanen meer en meer behartigd. In „Het Onderwijs" van 21 September komt een uittreksel voor uit het jongste verslag van het Inlandsch onderwijs, dat wij hier in zijn geheel overnemen:

„Dit verslag loopt over de jaren 1893—1897 en heeft een aanhangsel voor de jaren '98 en '99, zoodat het feitelijk een zevenjarig verslag is. Ook bevat het vrij lijvige boekdeel de Historische Nota over het inlandsch onderwijs, indertijd door den referendaris W. Brouwer samengesteld ten gerieve van een vreemdeling, specialiteit in koloniale politiek, die eene studiereis over Java maakte in 1897. (Chailley-Bert). Uit deze belangwekkende nota, die er zich niet toe leent verkort te worden weergegeven, zien wij hoe ook het inlandsch onderwijs het object is geweest van een vinnigen, politieken strijd, al merkt men in Indië daarvan weinig door het ontbreken van politiek leven.

Uit Hst. I stippen we het volgende aan:

De reorganisatie tot splitsing der scholen in volksscholen met 3-jarigen cursus en scholen met uitgebreider leerplan en 5-jarigen cursus voor de kinderen der aanzienlijken (Stsbl. 1893 no. 125) werd verder doorgevoerd.

Bepaald werd, dat opgeleide onderwijzers (met diploma van de kweekschool) niet meer uitsluitend, maar bij voorkeur aan 1e kl. scholen zouden geplaatst worden als hulponderwijzer.

De vrije dag in de week kan door de inlandsche Schoolcommissie ook op een anderen dag dan Zondag of Vrijdag worden gesteld, met het oog op den pasardag op Sumatra, of de komst van den Europeeschen voorganger van den Christelijken godsdienst in de res. Ambon, Menado en Timor.

Van het leerplan der kweekschool was bij de reactie in 1884, waarbij het inlandsch onderwijs zulk een krachtigen duw achterwaarts kreeg, ook het vak Landmeten afgevoerd, maar dit werd in 1893 weer ingevoerd, ook op de lagere scholen der 1e klasse.

Leerplannen werden vastgesteld voor de 1e en 2e kl. scholen met als voermiddel van het onderwijs het Riouw-Maleisch, het Soendaneesch, het Javaansch, het Madoereesch, het Mandailing-Bataksch, het Makassaarsch en het Boegineesch. Nog enkele andere talen zijn als voermiddel in gebruik. Op de Soendaneesche scholen is bij het aanvankelijk leesonderwijs het Latijnsche letterschrift ingevoerd, omdat dit voor het Soendaneesch beter geschikt is, dan het Javaansche.

Sedert 1894 is geen enkele inlandsche hulponderwijzer van den 2en of 1en rang meer opgeleid, d. w. z. dat geen enkele Inlander het aanvullings-examen in de Nederlandsche taal of het geheele Europeesche onderwijzersexamen heeft afgelegd.

Aan de hoofdenschool te Magelang, waar als proef het Maleisch of Javaansch als voertaal werd gebruikt, is men hiervan teruggekomen.

Hst. II. De nieuwe regeling der inspectie trad in werking, zoodat er nu vijf ressorten zijn, elk met een inspecteur en een adjunct-inspecteur.

Hst. III. De kweekscholen te Padang-Sidempoean en Makassar zijn in dit tijdperk opgeheven, die te Djokjakarta is in 1897 geopend. Aan de 5 kweekscholen waren ult. Dec. 1897 werkzaam 27 onderwijzers, w. o. 11 Europeesche. Deze 11 onderwijzers, die bovendien nog in zooveel verschillende taalgebieden werkzaam zijn, zijn niettemin verdeeld in niet minder dan vier rangen, n. l. hulponderwijzers op een tractement van f 150 tot f 250; 2de onderwijzers van f 300 tot f 450; directeuren van f 400 tot f 600 en van f 500 tot f 700.

Het aantal kweekelingen was van 233 op ult. 1897 teruggebracht tot 162, waarvan 96 op Java. Het gehalte der kweekelingen uit verschillende gewesten is zeer verschillend. Te Probolinggo waren die uit Kediri, te Djokjakarta die uit Bagelen de beste. Te Ambon waren bijna allen Christenen, wier leeftijd uit doopbriefjes kon worden geconstateerd; op de overige kweekscholen kon men bij de toelating slechts naar den leeftijd gissen. Van de 324 toegelatene in dit tijdvak worden er 95 gezegd te zijn zonen van aanzienlijken en 229 van minderen. Voor deze onderscheiding bestaan geen vaste regelen. Het schoolverzuim was overal gering, ± 1 pCt, alleen te Ambon 6 pCt., wat wel in verband zal staan met het feit, dat alleen te Ambon, waar geen kamers zijn, de kweekelingen bij particulieren inwonen, eene omstandigheid, die ook het toezicht houden zeer bemoeielijkt. Er schijnen weinig kweekelingen gehuwd te zijn, en waar ze gehuwd zijn, blijft de vrouw dikwijls achter in haar woonplaats. Ook komt het voor, dat een kweekeling, onderwijzer geworden zijnde, zijn huwelijk ontbindt, om eene vrouw van beteren afkomst te huwen. Op de meeste kweekscholen eten de leerlingen gezamelijk; te Fort de Kock zoekt ieder eigen gelegenheid.

Te Ambon lieten velen bij hun vertrek schulden na, wat toegeschreven wordt aan het dragen van voor hen te dure Europeesche kleeding; ook kregen daar vele ouders steun van hun zoons, die *f* 12 of *f* 15 toelage per maand krijgen. In andere gewesten gaven de ouders hun zoons dikwijls bijslag op hunne toelage.

De meest voorkomende ziekte was beri-beri.

Op alle kweekscholen was de landstaal of het Maleisch voermiddel van onderwijs. Het leerplan en het aantal lesuren nagaande, schijnen de kweekelingen zeer weinig vrijen tijd te hebben. Aan alle kweekscholen was een leerschool z. g. n. externenschool verbonden voor de practische vorming der leerlingen, uitgezonderd te Probolinggo. Die leerscholen hebben een grooten toeloop van leerlingen. Te Bandong waren op ult. '97 op de leerschool 29 meisjes.

Het aantal der openbare inl. scholen steeg tot 205 op Java en Madoera en tot 296 op de Buitenbezittingen; het aantal onderwijzers en kweekelingen tot 815, waarvan 199 die van kweekscholen afkomstig zijn, voor Java, en tot 951, waarvan 221 opgeleide, op de Buitenbezittingen. Het aantal leerlingen op Java, Madoera en Bali bedroeg ± 2400, w. o. 300 meisjes; op de Buitenbezittingen ongeveer evenveel, maar daaronder 7739 meisjes. Uit deze cijfers spreekt de invloed van het Christendom. Te Ambon zijn de leerlingen bijna uitsluitend Christenen. Daar de openb. scholen hier vroeger zendingsscholen waren, beschouwt de Mohammedaansche bevolking die nog altijd als specifiek Christelijke instellingen.

De particuliere scholen worden in dit verslag onderscheiden in neutrale en kerkelijke. Van de eerste soort bedroeg het aantal op Java 164, waarvan 98 subsidie krenen. De meeste dezer inrichtingen schijnen caricaturen van scholen te zijn. Te Batavia zijn de leerkrachten meest Europeesche mannen en vrouwen, die nooit bij het vak waren en »helpers«, zooals het verslag hen betitelt. Sedert 1894 bestaat op Penangsia eene school, gehouden door een Engelschman van Singapore, die aan Chineesche leerlingen les geeft in het Engelsch. Te Sambas is een goede particuliere school, waarvan de onderwijzer, een zoon van den Sultan, opgeleid is aan de kweekschool te Bandong.

Het aantal scholen van kerkgenootschappen of van de zending bedroeg einde '97 op Java 44 en daarbuiten 471; de meeste van het Ned. Zendeling genootschap te Rotterdam (25 op Java, 130 in de Minahassa) en van het Rheinische Zendeling genootschap te Barmen 164, (waarvan 140 in Tapanoelie). De gegevens omtrent die bijzondere scholen zijn belangwekkend, maar niet in een kort aperçu weer te geven. Bijzonder trekken de scholen van den zendeling Kruit te Modjowarno de aandacht.

De kost- en dagschool te Tomohon voor dochters van hoofden en aanzienlijken in de Minahassa, onder leiding van den heer Limburg, geniet eene subsidie van *f* 3000 p. j. en telde ult. 1897 43 leerl., w. o. 6 jongens. Opleidingsscholen voor inl. onderwijzers aan kerkelijke scholen, tevens meestal inl. godsdienstleeraren waren: Het Seminarium te Depok met 40 leerl. onder een director, een hoofdonderwijzer en een muziekonderwijzer; het Seminarium te Pansoerna Pitoe (Tapanoeli) met ± 60 leerl. onder twee zendelingen en een opgeleid inl. onderwijzer; de kweekschool te Tomohon van het Ned. Zend. Gen. te Rotterdam, met 44 leerl. onder leiding van den heer Hiebink Rooker; de opleidingsklassen te Oeloe (Sangi), te Modjowarno en Kendal-Pajak. De ambachtsschool te Modjowarno wordt zoowel door Christenen als door Mohammedanen bezocht.

De opgaven omtrent Moh. godsdienstscholen zijn uit den aard der zaak uiterst vaag. Voor Java wordt opgegeven: 10830 langgar's en pesantren's met 272427 leerlingen; voor de Buitenbezittingen van deze getallen 5606 en 66805.

De rapporten over Chineesche scholen zijn verstrekt door de ambtenaren voor Chineesche zaken. Er blijkt uit, dat die scholen het meest op Java voorkomen en op dezelfde wijze zijn ingericht als in China. De onderwijzers komen meest uit China. Een groot deel der Chineezen heeft de kennis der Chineesche talen verloren; vandaar, dat dikwijls op Java geboren Chineezen den grootsten toeloop hebben, omdat zij zich van het Maleisch of Javaansch bedienen bij hun onderwijs. Bij de gegoede Chineezen wint hoe langer hoe meer de neiging veld hun kinderen van het Europeesch onderwijs te doen genieten. Uit het aanhangsel over '98 en '99 stippen we nog aan, dat op ult. 1899 het aantal inl. Gouvernementsscholen der 1e kl. 27 bedroeg, waarvan 26 op Java en Madoera. De kosten van het inl. onderwijs bedroegen in 1899 *f* 1,382566, d. i. bijna 1 pCt, van het budget van Ned. Indië. Einde 1899 bedroeg het aantal kerkelijke scholen in de Buitenbezittingen 547, waarvan 229 met subsidie; op Java 49, waarvan 27 gesubsidieerd. De Minahassa en Gorontalo telden 131 Protestantsche en 16 R. Katholieke scholen. Op de Sangi- en Talawereilanden bedroeg het aantal scholen van de zending 73.

Om op het verslag betreffende het Europeesch onderwijs later terug te komen, willen wij nu alleen vermelden:

dat volgens het Bat. N. de heer J. F. H. Koopman, werktuigkundig ingenieur te Hilversum, vroeger directeur van de ijsfabriek der firma Olie en Co. te Soerabaja met de „Koning Willem III" te Batavia is aangekomen, bestemd om op te treden als leeraar aan de *Koningin Wilhelminaschool* en dat men van hem, vooral ook als praktisch man, hooge verwachtingen koestert;

dat dr. Onnen te Batavia de tweede reeks zijner zoo nuttige, *populair-wetenschappelijke lezingen* is begonnen voor een talrijk publiek;

dat volgens de Java-Bode de Loge St. Jan te Bandoeng den 1en Oct. een *cursus van voortgezet lager onderwijs* heeft geopend, die door eenige vrijmetselaren geheel belangloos gehouden wordt voor jongelieden, die slechts gewoon lager onderwijs genoten en thans werkzaam zijn, ten einde hen in staat te stellen zich verder te bekwamen; reeds hebben zich 26 jongelieden en 8 meisjes daarvoor aangemeld. De meesten hunner verlangen onderwijs in boekhouden en handelscorrespondentie. Behalve de leervakken van het lager onderwijs zal ook les worden gegeven in het Engelsch en het Fransch. De leerlingen dragen naar vermogen een gering schoolgeld, ongeveer f 2,50, bij ter bestrijding der kosten voor leermiddelen en verlichting der lokalen. De totaal onvermogenden, worden gratis geholpen, welk goede voorbeeld zeker ook elders navolging zal vinden;

dat volgens het Soerab. Handelsbl. daar ter plaatse een particulier ambachtschool wordt opgericht; 36 leerlingen hebben zich reeds aangemeld voor het timmervak en de *Industrieschool* aldaar den 15de Oct. zou worden geopend, welke voor vele onbemiddelde meisjes een uitkomst zal zijn, daar zij er zullen leeren zich slagvaardig te maken voor den kamp om het bestaan. Het bestuur is er nog niet in geslaagd eene directrice te vinden. Als onderwijzeres zal benoemd worden Mej. Reuter en de leiding blijft voorloopig in handen der dames-commissarissen;

dat in de St. Ct. door het Ministerie van Koloniën de aandacht van civiel-geneeskundigen, die in Ned.-Indië de praktijk wenschen uit te oefenen, er op gevestigd wordt, dat de driemaandelijksche *cursussen in tropische ziekten* aan het geneeskundig laboratorium te Weltevreden worden gegeven, de eerste van Febr. tot en met April, de tweede van Juli tot en met September en de derde van October tot en met December.

Wat de *examens* betreft:

dat de commissie, belast geweest met het afnemen van het tweede gedeelte van het *groot ambtenaarsexamen* constateert, dat evenals in vorige jaren alle candidaten zich hij hun verzoek om toelating hadden bepaald tot de verplichte vakken. Van de negen candidaten werden 4 toegelaten, terwijl slechts van één onder de geslaagden erkend mocht worden, dat zijn kennis zich boven het middelmatige verhief. De vroeger geuite klacht, dat zoo weinig candidaten zich behoorlijk weten uit te drukken, moest ook thans herhaald worden;

dat het Bat. N. aan het verslag der commissie, belast met het afnemen van het *eindexamen der H. B. S.* o.a. de volgende opmerkingen ontleent:

„Van de zestig candidaten, die het examen in zijn geheel aflegden, behaalden 29 in alle rubrieken een voldoend cijfer. Eenige examinatoren meenden uit de cijfers te moeten afleiden, dat zich bij de leerlingen het streven openbaart, om met een minimum van bekwaamheid het diploma te verkrijgen. Daar dit streven, naar hun inzicht, geenszins met de bedoeling der wet strookt, noch in het belang der jongelieden werkt, achten zij het gewenscht, dat in de toekomst door de eximinatoren met meer gestrengheid worden geoordeeld."

en dat te Batavia de *examens voor stuurlieden ter koopvaardij*, waaraan zich trouwens slechts weinigen onderwierpen, afgeloopen zijn, waarbij één candidaat moest worden afgewezen.

De richting bij het onderwijs ook in Indië wijst den laatsten tijd hoe langer hoe meer naar het zooveel mogelijk breken met de oude examen-sleur; in een der jongste nummers van „het Onderwijs" schrijft een der leeraren van het Gymnasium Willem III, een krachtig en overtuigend artikel tot afschaffing van de toelatings-examens, die hij eene *„geestelijke vivisectie"* noemt op kinderen van twaalf- of dertienjarigen leeftijd.

***

De Indische Bond en de „Blijvers".

Alles, wat leiden kan tot verbetering van het onderwijs, is natuurlijk zeer in den geest van den *Indische-Bond*, tot wiens hoofddoel behoort: de bevordering der geestelijke en maatschappelijke belangen zijner leden, die grootendeels bestaan uit de minder welvarende Europeesche ingezetenen van Ned. Indië. Jammer, dat deze bond zich onlangs gesplitst heeft; door eendracht toch zou ook hier zooveel meer macht kunnen worden uitgeoefend!

Zou niet een fusie op den duur mogelijk zijn?

Van den jongsten zich afgescheiden hebbenden tak vernamen wij hier in Nederland nog weinig. In de „Sumatra-bode" van 24 September vinden wij, dat de heer G. A. Andriesse, uitgever van *„De Blijversbond"*, waarvan reeds 24 nummers verschenen, door onvoorziene omstandigheden genoodzaakt is de uitgifte te staken, hetgeen hij echter hoopt, dat van tijdelijken aard zal zijn.

Het *„Bondsblad"*, dat Dinsdags, Donderdags en Zaterdags verschijnt, is sinds eenigen tijd zijn 2e jaargang ingetreden; de heer T. G. G. Valette is verantwoordelijk redacteur. De Bandoengsche Afdeeling van den Indischen Bond hield 20 Sept. een vergadering waarin Luitenant Gaster van Tjimahie het doel en den werkkring van den Bond besprak, eindigende met de aansporing tot de aanwezigen om zich aan te sluiten.

Ook de Afdeeling Batavia, waarvan het ledenaantal sedert 1 Jan. van 810 tot 1021 is toegenomen, hield een paar dagen later eene samenkomst. Van vele nuttige voorstellen kon echter, uit gebrek aan algemeene belangstelling, de uitvoering nog niet in behandeling genomen worden.

Jammer, dat zoo dikwijls menschen, die zich toch vereenigen, om een schoon doel te bereiken, vergeten, dat opgewekte samenwerking een hoofdfactor daarbij moet zijn, dat het niet genoeg is, alleen zijn contributie te betalen en verder toe te zien, maar dat ieder lid aan zich zelven en anderen verplicht is, naar zijn beste krachten te ijveren in het belang der gezamenlijk ondernomen taak!

Het streven van den Indischen Bond is zoo goed en zijn werkkring kan zich meer en meer uitbreiden, daar ook het aantal *„blijvers"* (Europeanen, die zich voor goed in Indië vestigen) met dan dag toeneemt; zelfs doet zich het verschijnsel voor, dat oud-Indiërs na eenigen tijd in Nederland gewoond te hebben, weer naar Indië terugkeeren en daar blijven, zooals o.a. onlangs het geval is geweest met den Gen.-Maj. van Kesteren en den Kolonel der Marine von Schmidt auf Altenstadt.

Te Soekaboemi in de Preanger-Regentschappen b.v. is tegenwoordig een uitgebreide Hollandsche kolonie.

***

Oorlog's Toestanden.

Sedert de vorige week zijn er van de oorlogs-terreinen eenigszins meer geruststellende berichten tot ons gekomen. Omtrent Atjeh meldt de Java Ct. van 1 October:

Blijkens een van den civiel en militair gouverneur van Atjeh en Onderhoorigheden onder dagteekening van 27 Sept. j.l. ontvangen telegram, meldde Toeankoe Brahim, zoon van wijlen Toeankoe Hashim

ADVERTENTIEN.

Assurantie Maatschappij tegen Brandschade en op het Leven
DE NEDERLANDEN van 1845.
Kantoren: 's-Gravenhage, Kerkplein, hoek Prinsestraat. — Amsterdam, Sophiaplein. — Rotterdam, Zuidblaak 24 (Beursplein). — Breda Prinsenkade. — Haarlem, Kruisweg 70 c. — Nijmegen, Inde-Betouwstraat 8. — Groningen, Akerkhof, hoek Akerkstraat. — Zutphen, IJselkade.
Hoofd-Directie te 's-Gravenhage:
CAREL HENNY. Directeur;
Mr. J. J. HENNY, Adj.-Directeur.
Kapitaal . . . . . f 4,000,000
Reserves ult. 1900 . . . . . - 1,877,900
Betaalde brandschaden tot ult 1900 - 21,625,000
Verzekering tegen BRAND- en INBRAAK schade tegen vaste en zeer billijke Premiën, zonder Inleggelden of Nabetalingen.

Eene jonge dame, **Stenografiste-Typiste**, op de hoogte van **moderne talen** en in bezit van **schrijfmachine**, zag zich gaarne geplaatst bij **Particulieren** of op een **kantoor.**
Brieven onder Lett. F. W. Bureau van dit Blad.

Waarschuwing.
HET eenigst adres voor **Eerste kwaliteit Eng. en Belgische Anthraciet, Ruhrkolen, Gascokes**, enz.enz is:
P. H. v. d. BERG,
Prins Hendrikstraat 161-165-174, Den Haag.
Eerste kwaliteit WINTER-AARDAPPELEN voor op te doen, worden ook in alle hoeveelheden thuis bezorgd.
Prijscourant op aanvraag thuis bezorgd.

TE KOOP
een zoo goed als nieuwe
Duitsche Pianino,
kruissnarig ijzer raam, 7 octaaf
Brieven Bureau dezer Courant, motto PIANINO.

P. Jonker,
gediplom. muziekleeraar,
geeft grondig onderwijs in **Piano** en **Theorie.** Tevens opleiding voor examens. Spreekuur Dinsdag en Vrijdag 2—3. Riouwstraat 122, den Haag.

AU BON MARCHÉ - MODES.
Dames- en Kinderhoeden,
Voiles, Tulle, Linten, Bloemen, Veeren.
Wagenstraat 58, Den Haag.

Aangeboden.
Kost en inwoning aangeboden voor kinderen van goeden huize bij eene Dame te 's-Gravenhage.
Informatiën te bekomen bij den Heer B. F. WESTEROUEN VAN MEETEREN Warmoesstraat 76 te *Amsterdam.*

Miele & Co.
Veenestraat 50
DEN HAAG.
Fabriek en Magazijnen
van duurzaam Verzilverde
ARTIKELEN
VOOR
Luxe en Huishoudelijk gebruik.

J. A. DE GRUIJTER,
Obrechtstraat 196, hoek Reinkenstr.
DEN HAAG.
Groote Sorteering
VULKACHELS, CALORIFÈRES
EN
Majolica-
TEGELKACHELPLATEN

Grootste Keuze.
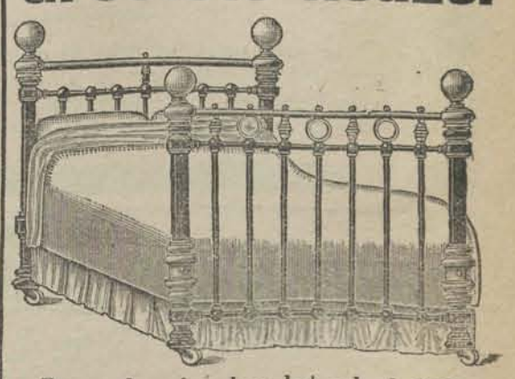
Franco levering door het geheele Rijk.
Th. A. A. SIMONIS,
Groenmarkt 34,
over de PRINSESTRAAT
DEN HAAG.

Indische Families

welke zich tijdelijk of voor vast in Nederland gaan vestigen, worden er in 't bijzonder op attent gemaakt, zich voor het **volledige** inrichten van huizen of **gedeelten** daarvan te wenden tot de Firma

D. VREDENBURG & ZONEN,

Hofmeubelfabrikanten te Zutphen.

Alles wat op het gebied van meubileering voorkomt, zoowel meubelen in elke verlangde stijl en houtsoort, als Gordijnen, Tapijten, Linoleums, Bedgoed, Ornamenten, Keukeninrichtingen enz. wordt **tegen de strengst concurreerende prijzen geleverd.**

Reeds honderde Indische Families geheel geïnstalleerd
waarvan vele attesten ter inzage.

Franco levering door geheel Nederland.

PLAATSING DER GOEDEREN wordt niet in rekening gebracht.

Schriftelijke garantie voor soliditeit.

PRIJSCOURANT en TEEKENINGEN worden op aanvrage franco toegezonden.

Alle eikenhouten meubelen zijn van massief wagenschotshout vervaardigd en uitstekend geschikt om naar Indië mede te nemen.

B. DERKSEN,

Brood- en Beschuitfabriek

„De Oude Vette Hen",

OPGERICHT 1680.

OUDE MOLSTRAAT—DRIEHOEKJES 8,

's-Gravenhage.

Hofleverancier.

Geregelde bezorging door alle wijken der Stad en Scheveningen.

BRUIN- of GEZONDHEIDSBROOD.

Prima kwaliteit SPECULAAS in blikverpakking.

Verzending naar OOST- en WEST-INDIË.

A. J. MESKER,

MEUBELFABRIKANT.

Hofspui 81, Telephoon No. 240, 's-Hage.

Inrichting voor **complete meubileeringen**, zoowel in **koop**, als in **huur**.

Complete Ameublementen voor geheele huizen, boven- of benedenhuizen steeds voorradig.

PRIJZEN STERK CONCURREEREND.

Verhuurt mede Gemeubelde boven- en benedenhuizen.

GORDIJNEN. TAPIJTEN.

BRANDSTOFFENHANDEL

VAN

C. AANDEWIEL.

Hofleverancier.

SUMATRASTRAAT 145, Telefoon 1014, DEN HAAG.

Specialiteit in Anthraciet.

De **Pentremawr Anthraciet** is de BESTE en ZUINIGSTE brandstof voor vulkachels.

Zij slakt niet en wordt zonder gruis of steenen afgeleverd.

Lingeriefabriek

„De Hollandsche Nijverheid",

LANGE POTEN 20, 's-GRAVENHAGE.

Grootste inrichting tot het leveren van

UITZETTEN en INDISCHE UITRUSTINGEN.

voor DAMES, HEEREN en KINDEREN.

Daar aan **onze ateliers** circa 80 naaisters verbonden zijn, zijn wij in staat iedere bestelling in elken verlangden tijd op maat te leveren en garandeeren wij voor **keurige modellen, nette afwerking** en **sterk concurreerende prijzen.**

DEN HAAG.

LEIDEN, STATIONSWEG 19. Eerste Modes.

GEDEMPTE BURGWAL 8, bij de WAGENSTRAAT.

E. v. d. Horst.

MAGASIN de SOLDES.

DELFT, 21, CHOORSTRAAT. Nieuwste Garneering.

Grootste keuze **echte LYONSCHE ZIJDE** in zwart en gekleurd, ook andere kleedingstoffen bijzonder geschikt voor Indië,

voor de helft der gewone prijzen.

Alle goederen welke niet naar genoegen zijn, al zijn dezelve ook afgesneden, worden gaarne omgeruild.

Stalen worden op aanvrage franco toegezonden.

VERHUIZINGEN

onder garantie.

Bergplaats voor Inboedels

(GARDE-MEUBLE)

VERPAKKING

(Emballage)

van alle soorten van goederen ter verzending door de geheele wereld.

DE GRUIJTER & Co.

AMSTERDAM, DEN HAAG, ARNHEM.

Leidschekade 70. Westeinde 48. Parkstr. 70/71.

Haagsche Assurantie-Compagnie

voor Brand enz. van 1805.

te 's Gravenhage.

Kantoor Z.O. Buitensingel 245 b/h. Bezuidenh.

Directeuren:

W. F. MASTENBROEK en C. W. VERSTEGE.

Commissarissen:

Mr. W. K. F. P. Graaf van BYLANDT.
Mr. J. G. GLEICHMAN.
A. J. H. VAN KAPPEN.

PORT-, SHERRY, MADEIRA en fijne TAFEL-WIJNEN

AGUILARS

ZIJN **alom bekend.**

HEERENGRACHT 3-52,

Den Haag.

Succursales: UTRECHT, LEIDEN.

„De wijnen van dit huis zijn verkrijgbaar bij den heer **„B. DE BAS"** te Batavia, Hoofdagent voor West-Java."

W. REUVERS,

73 Wagenstraat 73,

HAAGSCHE HOPJES

met goud bekroond

voorzien van bovenstaand handelsmerk, verkrijgbaar bij

W. REUVERS,

Wagenstraat 73,

CONFISEUR, Den Haag.

N.B. Voor de tropen verpakt in hermetisch gesloten bussen.

Thee.

Koffie.

Mokka.

Gember.

Soja.

Chutney.

Theesalon.

VAN VEEN & Co.,

33 PLAATS, 's-GRAVENHAGE.

Telefoon 981.

SCHEVENINGEN, 109, Badhuisstraat.

Telefoon 4161.

THEOD. SMEELE,

Denneweg 112, 's-Gravenhage.

Telephoon Interc. 910.

Levering van ***UITSLUITEND***

GRUTTERSWAREN, GRANEN en ZADEN.

Meermalen bekroond.

Vestigt speciaal de aandacht der lezers van dit Blad op zijn Prima **JAVARIJST,** welke zoowel per gerief als per baal tegen **Sterk Concurreerenden Prijs** wordt verkocht.

Proefmonsters GRATIS verkrijgbaar.

Indische Producten.

Een groote Agentuur en Commissiehandel in Holland vraagt **agenturen van speciale Indische Producten,** op allerlei gebied.

Brieven met opgave van conditiën motto «Agentuur Indië» bureau dezer Courant.

C. BOON, Weimarstraat hoek v. Bylandstraat 93. **Magazijnen** v. Bylandstraat 15 en 93a, Den Haag.

Belg. ANTRACIET p. H.L.	f 1.85	Beste Winteraardappelen p. H.L.	f 2.50
Eng. „ „	- 2.25	COKES (gasfabriekprijs) „ „	- 0.75

„Acetyleen-Verlichting".

Een Hollandsche fabrikant en installateur op acetyleen-verlichtingsgebied wenscht in relatiën te komen met **Indische afnemers.** — Zuiver werkende toestellen voor **huishoudelijk-, fabrieks-, leger-** en **vlootgebruik.**

Brieven motto NAVIRE bureau dezer Courant.

PARAPATTAN WEEZENGESTICHT

te Batavia.

In de hoop dat de wetenschap, dat vele weezen door eene liefderijke verpleging in het Parapattan Weezengesticht te Batavia, voor ondergang behoed en tot nuttige leden der maatschappij worden gevormd, **eene opwekking** moge zijn voor alle weldenkende ingezetenen van Nederlandsch-Indië, die thans in Nederland verblijven en ook voor niet-Indiers, om ook het hunne bij te dragen **tot instandhouding** van het Parapattan Weezengesticht, doen wij in de eerste plaats een beroep op den liefdadigheidszin van de in Nederland wonende oudgasten.

Jaarlijksche contributiën en donatiën worden gaarne door den ondergeteekende in ontvangst genomen.

Namens het Bestuur van het PARAPATTAN WEEZENGESTICHT te Batavia,

W. CREMER,

Generaal gemachtigde voor Nederland,

Nieuwe Schoolstraat 89, te 's-Gravenhage.

Vereeniging OOST en WEST

Afdeeling 's-Gravenhage.

Aan het **Bureau Heerengracht 4,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur, inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.

Men kan die inlichtingen ook per brief vragen aan den Secretaris der 3de Commissie, den heer G. C. A. DE WITT, *de Perponcherstraat nº. 93.*

Een gep. Onderofficier O.-I. Leger voor incasseering, oppasser en huisbewaarder.	Een Dame voor administratieve betrekking.
Een modiste die werk in Oost-Indië zoekt.	Een Heer voor administratieve betrekking of magazijnmeester.
Een Dame die lessen geeft in Noorsch, Zweedsch, Duitsch en Italiaansch.	Een Heer voor Corrector aan eene drukkerij.
Twee jonge Dames voor Juffrouw van Gezelschap.	Drie Dames voor waarnemen van een huishouden en naar Indiën gaan.
Een bekwame linnennaaister.	Twee Dames om bejaarde dame gezelschap te houden.
Gewezen Sergeant in W.-I. voor portier, looper of huisbewaarder; kan ook copieerwerk verrichten.	Een Jongmensch voor kantoorbediende.
Jonge Dame ter waarneming van het huishouden en het oppassen van kinderen.	Een Dame zoekt plaatsing als Stenograaf, ook voor les geven.
Een jonge Dame die als Gouvernante of Bonne naar Indië willen.	Een jonge Dame zoekt een t'huis zonder salaris bij eene dame om deze in de avonduren gezelschap te houden; kan in 4 talen voorlezen en maakt muziek.
Een jonge Dame als kinderjuffrouw naar O.-I.	Een Dame om met eene familie op reis te gaan; spreekt Hollandsch, Duitsch, Fransch en Engelsch en heeft veel gereisd.
Een gegageerd Onderofficier der Genietroepen zoekt een betrekking voor loopend beheer; schrijfwerk of eene eenvoudige administratie; ook kantoorwerk in die richting.	Een gewezen militair in W.-I. voor oppasser of huiskneeht.
Eene dame voor 't les geven aan spraakgebrekkigen.	Een gewezen Sergt.-majoor, timmerman der marine, voor portier of huisbewaarder.
Een Dame les geven in teekenen en portretschilderen.	

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.

Bijblad

VAN

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Donderdag 31 October 1901.

zich met zijn gezin en zijn schoonmoeder (de echtgenoote van Toeankoe Mahmoet) te Panté Shong in Peusangan aan.

In de Sum. B. van 1 Oct. lezen wij:

„Een Marechaussee-Patrouille onder een onderofficier verraste in de heuvels van Pedië de bende van Tangkoe-Tjot-Tjitjem. Deze liet 16 dooden met hunne wapens in onze handen.

Omtrent *Djambi:*

Met uitzondering van Hadji Kasim, Hoofd van Loeboe Resam, die de vlucht nam, maakten de meeste voorname Hoofden van Boven-Tambesi, Batang Azei en Limoen hun opwachting bij den Controleur.

De oudsten van Loeboe Resam verklaarden aan den Controleur het verzet op te geven. De gezondheidstoestand was gunstig, behoudens, dat een Europeesche fusilier aan de cholera overleed.

De resident zou den 23sten Sept. naar Tigadoesoen vertrekken ter bespreking van verdere maatregelen tot verzekering van rust en orde."

Aan de „Locomotief" werd nog uit Tebing-Tinggie geseind, dat de vijand bij onzen opmarsch naar Loeboeh Resam volgens berichten van de bevolking 70 à 90 dooden zou hebben bekomen; dat de geheele streek tusschen Tiga-Doessoen en Moeara Tambezi zich zou hebben onderworpen en dat de bevolking tegen betaling slachtkarbouwen en rijst levert ten behoeve der troepen.

In de „Sumatra-Bode" van 3 Oct. vinden wij daarentegen:

> „Naar wij vernemen, werd Kampoeng Moeara Ekor in het Moeara-Laboesche (Padangsche Bovenlanden) door kwaadwilligen van de Djambische grens beschoten. Gelukkig vielen er geen dooden of gewonden. Hoe lang zal dit spelletje nog duren?"

* * *

Volgens de Soer. Ct. liep te Soerabaja het gerucht, dat het negentiende bataljon van Malang naar *Soemba* zal worden gezonden.

* * *

Uit *Menado* het bericht, dat de Maöetonsche opstandeling, Poidaramati alias Tomboletoetoe, den 17de Aug. j.l. door een bevolkingspatrouille onder leiding van den tolk en den Kapitein Laut van Kasimbar met medewerking van het Hoofd van Toriboeloe in laatstgenoemd landschap werd overvallen en met 3 zijner volgelingen gedood.

Aan onze zijde sneuvelde een persoon en werden 2 gewond. De rust kan thans als geheel hersteld worden beschouwd.

INGEZONDEN.

Aan de Redactie
van het Koloniaal Weekblad „Oost en West"

Den Haag.

Geachte Redactie!

Eerst thans ben ik in de gelegenheid U bescheid te geven op Uw artikel van 26 Sept. l.l. over:

Vertegenwoordiging van Indië in de Tweede Kamer,

dat geschreven werd in antwoord op mijn ingezonden stukje: „Persoonlijke propaganda" in Uw blad van de daaraan voorafgaande week.

Ik vind het niet ondienstig uit dat Uw welwillend antwoord nog 't een en ander aan te stippen en met een enkel woordje te bespreken. Misschien kan dit voor U of Uw lezers — uwe vele lezeressen hieronder natuurlijk begrepen — nieuwe gezichtspunten of wellicht ook wel nieuwe verschilpunten aanbrengen, die tot een nuttige bespreking aanleiding kunnen geven.

Ik heb indertijd in een brochure „Indië bij de stembus van 1901" en in een reeks van artikelen in „*De Controleur*" trachten aan te toonen: het billijke, rechtvaardige, rationeele en practische van de wettelijke vertegenwoordiging van Indië in deze 2de Kamer. Ik keer op mijn betoog hier niet terug, omdat ik geloof dit bij den met Indische aangelegenheden medelevenden Indischman, zonder eenige aanmatiging, als bekend te mogen onderstellen. Krachtige medewerking en hulp heb ik tot nu toe niet mogen ontmoeten, maar ook geen ernstige, degelijke bestrijding, en waar men al met een enkel los tegen-argument op mij toegetreden is, daar heeft men mij niet van mijn stuk kunnen afbrengen; integendeel, heeft men mij gesterkt in de overtuiging van de billijkheid en de gegrondheid mijner eischen, die ik deed voor Indië en Indië's burgerij. En na het lezen van Uw antwoord kwam het mij voor, dat in mijn strijd voor deze zaak nog nooit iemand zoo dicht aan mijn zijde had gestaan, als Uwe Redactie. Ge erkent toch rondborstig, dat Ge het billijke en rechtvaardige eener Indische presentatie in de Kamer inziet, en waren er onoverkomenlijke bezwaren tegen het in 't leven roepen van den Kolonialen Raad — Uw idee — Ge zoudt niet aarzelen aan directe vertegenwoordiging — mijn idee — de voorkeur te geven, zelfs nog boven het allerwege hoog opgehemelde denkbeeld — van Deventer: een Kamer voor Indië. Dit is een heele concessie van Uwe zijde en voor mij een beduidende sprong naar voren.

Want ik houd het er voor, dat bij ernstig nadenken en rijpe overweging, tegen het in 't leven roepen van dien Kolonialen Raad bij U „bedenkingen" moeten rijzen, die U tot dusver niet „in 't oog waren gesprongen". Zoo'n bedenking, die „een onoverkomelijk bezwaar" oplevert, is m. i. wel deze: De K. R., ingesteld en werkende op den grondslag en naar den geest door U bedoeld, zou niet anders zijn, dan de bekrachtiging, de bevestiging en de bestendiging van het onrecht Indië tot nu toe aangedaan in 't passeeren en negeeren zijner burgerij. De instelling van den Raad, alzoo geheel en al buiten Indië en Indiër om, zou het representatie-vraagstuk niet van de baan schuiven, omdat het schromelijk onrecht van de minderjarigsheidsverklaring der Indische ingezetenen in principe daarmede gehandhaafd zou blijven. Een K. R. naar zoo'n beeld gesneden, sluit het representatie-vraagstuk niet uit, lost het niet op. Voelt men dan in Nederland, zelfs in Indië niet de vernedering, de hatelijke terugzetting van dat eeuwige voorbijgaan van den Indischen staatsburger? Zoolang aan de Kamer eenige bevoegdheid jegens Indische zaken gelaten wordt, blijft dat vraagstuk actueel, en de oplossing er van urgent. 't Is onloochenbaar waar, dat de Raad door deskundige adviezen der Regeering en Volksvertegenwoordiging van nut zou kunnen zijn, maar voor Indië zou de onmondigheid onaangetast blijven in de bestendiging van het al eeuwenoude, versleten woord: „Wij zullen handelen over u, bij u, zonder u!" 't Is mij in volle waarheid een raadsel, waarom de Indische staatsburger zonder eenigen weerstand of tegenstand zich buiten het Parlement laat houden, waarom hij niet sinds lang van die wettelijke vertegenwoordiging een „eerezaak" heeft gemaakt, behalve om het hooge belang ervan, een van urgentie!

Kiesbevoegdheid is al te lang aan den Indischen staatsburger onthouden. Indië heeft er een beslist recht op, dat de deur van het Parlement eindelijk eens geopend worde aan zijn eigen stemgerechtigde ingezetenen. Hier in Nederland is men nu al zoover, dat men het *algemeen* stemrecht *eischt* voor mannen en vrouwen, maar voor Indië is men er nog niet toe kunnen komen, het te *billijken* voor 't intellect der mannelijke ingezetenen! En Indië laat zich dat maar aanleunen! Er moet daar al heel weinig politiek leven zijn, dat men er tegenover zooveel terugzetting passief blijft! 't Is mij onbegrijpelijk, dat niet gansch Indië dwingt, en dringt om dat kiesrecht en om die wettelijke vertegenwoordiging. 't Is mij onverklaarbaar, dat zelfs de Indische Bond hier lijdelijk blijft. Dat pleit niet voor Indië! Wanneer de geest over de Indische burgerij vaardiger ware en de politieke lakschheid minder algemeen, die burgerij zou zich niet zóó laten wegduwen en achterafzetten en zich zeer zeker niet laten ten achter stellen in rechten bij het vulgus of het „stemvee" in 't Moederland! Ik heb het mijne gedaan, om Indië uit dien dommel op te wekken, maar tot nu toe vruchteloos. „Wij zien het, maar doorgronden het niet!" Zitten verdraagzaamheid en gedweeheid na lange, lange verdrukking en terugzetting er zoo ingeroest, dat men dan nog niet beter afweet of 't hoort maar zoo? Ik zou het haast denken, want zelfs de „werkers" voor Indië schijnen die rechten niet te erkennen. Men strijdt voor dit, streeft naar dat, maar het allereerst-noodige: stem in 't kapittel te krijgen, verwaarloost men! En aan dit euvel gaan m. i. ook mank de ijverige werkbijen in de Haagsch-Indische bijenkorf: *Oost en West*. Aan al de honiggraten, die zij bezig zijn te bouwen en te vullen, ontbreekt dit eene stuk „werk".

„Voor ons — zegt Ge — is, zooals men weet, algeheele regeling der Indische zaken in Indië, de eindpaal". Juist, dat is voor mij ook zoo. Maar zoo ver zijn wij nog niet. Zelfs de eerste stap tot de overbrenging van de wetgevende bevoegdheid en de opperleiding naar Indië zelf, moet nog gedaan worden. De Kamer heeft nu nog alle bevoegdheid, wikt en beschikt. En bij instelling van dezen K. R. moge de Kamer de Indische politiek alleen in hare hoofdlijnen te bespreken hebben, bij haar en aan haar blijft toch de eindbeslissing, en hoe zij zich stoort, als 't er op aan komt, aan adviezen van buiten de Kamer, hebben wij dezer dagen gezien bij die nominatie-Hoogen Raad. Met of zonder de instelling van dien Kolonialen Raad, om 't even, Indie blijft ten nauwste geïnteresseerd bij de samenstelling der Kamer. In beide gevallen blijf ik dus koppig hangen aan de oplossing van het representatie-vraagstuk.

Laat men dan toch eens één steekhoudend argument aangeven, waarom onze „Asschepoetsters" buiten de Kamers moeten gehouden worden! Er is er niet één te vinden. Is het dan voor Nederland zoo'n gewetenszaak, zoo'n hard gelag, zoo'n beenbrekens de simpelste en doodeenvoudigste rechten van Indië te erkennen, gelijkstelling in rechten aan de Koloniën te verleenen met zich zelf en den Indischen staatsburger gelijk gerechtigd te doen zijn, met dien in 't Moederland?! En als dat alles dan nog over veel liep of diep ingreep in den gang der staatsmachine! Maar 't is alles heel doodeenvoudig te bewerkstelligen. Wat er aan hapert, dat is alleen de onwil van Nederland, maar ook — de passiviteit van Indië. Wat er voor Nederland tusschen zit, dat is de laaghartigheid, zelfs een soort van hoogmoedswaanzin, die 't zoo moeilijk maakt, als meerdere — in eigen oog! — zich met zijn mindere gelijk te zien stellen. Want in de Moederlandsche schatting ligt Indië nog zoo diep beneden de superioriteit van Nederland!

Gij vraagt U ten slotte af: „of er van de eene of de andere verbetering in de tegenwoordige, door velen afgekeurde behandeling van Oost-Indische zaken door de Volksvertegenwoordiging in de eerste tijden wel iets zal komen?" en Gij weet niet, „of er van deze Regeering en deze Kamers in dit opzicht iets te verwachten is?"

Dat ligt aan U en aan Indië, dat ligt aan ons allen, mijne beeren! Met stil zitten, zwijgen en goed vinden, zooals Gij in Indië het heden in dezen deedt, komen wij er niet. Zonder vragen, zonder dwang en drang blijven wij, waar wij en wat wij zijn in Indië: onmondigen *à tort et à travers!* Maar met gezamenlijke *Sturm und Drang*, de deuren zouden openspringen!

Ik ben zoo alleen in mijn isolement en toch zoo krachtig in mijn overtuiging!

Antwerpen, 24 Oct. 1901. BLANDA.

Wat heeft Insulinde noodig?

In de 1e plaats een goede verstandhouding en overeenstemming met de inlandsche hoofden en de bevolking, gegrondvest op liefde tot den eenigen God en de achting der menschen onderling. De Christelijke Godsdienst is die van liefde en verdraagzaamheid — in theorie — dat hij zooveel mogelijk ook in praktijk gebracht worde!

Ten tweede: ontwikkeling van de aan Nederland onderworpen volken, door lagere en hoogere scholen en, zoolang de krijgsdienst onvermijdelijk is, door militaire en zeevaartscholen, voor lagere en hoogere rangen. Voorts door het stichten van al zulke inrichtingen, welke noodig zijn, om in tijden van oorlog en sluiting van het Suez-kanaal, Java onafhankelijk van het moederland te maken en alles te bezitten — dus natuurlijk een wel uitgerust en geoefend leger — om Insulinde te verdedigen.

Ten derde: voor de kustverdediging minstens een zestal duiker-torpedo-booten. Voor het kleine Nederland, een minimum van kolosale, geld en menschen verslindende pantserschepen, geen miljoenen kostende, onnutte, permanente vestingwerken, zoomin voor Nederland zelf, als voor Java.

Ten vierde: werkzame hoofden van Ministeriën en alle Departementen van bestuur, bovendien ten volle geschikt om, zonder toelichting van eindelooze Commissiën en proefnemingen te handelen, als het nog tijd is en niet steeds achteraan te komen.

Ten vijfde: de overtuiging dat, in den tegenwoordigen tijd, levende strijdkrachten, uit geharde, geoefende en moedige mannen samengesteld, het vaderland en Insulinde, met kans op succes, kunnen verdedigen, maar dat „*Chinëesche muren*" veroordeeld moeten worden.

Zutphen, 24 October 1901.

K. H. O. VAN BENNEKOM.

Een Waarschuwing.

Nederland heeft zijn belastingbetalende inwoners ten volle de lasten doen gevoelen der sedert 1815 gebouwde en daarna vervallen, slechte of onnut gebleken *permanente* (?) Vestingwerken. Zooals een oud Hoofdofficier van het Indische leger te recht nog eens in herinnering bracht (in het „*Vaderland*") is indertijd de vesting-manie ook op Java doorgedrongen. Wij weten met welk noodlottig gevolg. Zou er nu werkelijk weder op zulk een ondoelmatige wijze geld worden verspild?

Wanneer Indië een krachtig, geoefend leger bezit, wanneer onze bestuurders de sympathie van Java's edelen en minderen weten te veroveren en te behouden, dan zal de verdediging van Java, waar het terrein, geholpen door de veldverschansing, zoo geschikt is, om een vreemden vijand tegen te houden, ons geen zorg behoeven te baren.

Ik zeg dit in de veronderstelling, dat de Regeering in Nederland niet slaapt en treuzelt; dat er gewerkt wordt en gezorgd, dat Indië in staat zij zich zelven te helpen, als er een oorlog mocht uitbreken.

Derhalve: Waarom geen militaire scholen, zoowel voor Inlanders, als voor Nederlanders of hun afstammelingen? Waarom geen Cadettenscholen? Waarom niet alles, wat voor de verdediging tegen een vijandelijke vloot noodig is? torpedo's, onderzeesche torpedobooten, en wat niet meer?

Moet er gedraald en gewacht worden tot het te laat is?

Gemakzucht, redeneeren, maar weinig doen, verwaarloozing van de mindere militairen, wat hun belangen betreft en verslapping van den militairen geest, zie, dat is echt Nederlandsch. De hemel verhoede de rampen, die daaruit kunnen voortvloeien!

PORTHOS.

Uit de Periodieke Pers.

Wij kregen een extra-nummer van 27 October van de Bredasche Courant, niet anders bevattende, dan de polemiek die in de laatste twee weken werd gevoerd tusschen het dagblad „de Tijd" en den heer Clockener Brousson, redacteur van de „Bandera Wolanda".

Aanleiding tot die polemiek was een artikel, enkele maanden in de Bandera Wolanda verschenen en C. B. geteekend, waarin werd betoogd, dat de Protestanten dichter staan bij de Mahomedanen, dan bij de Roomschen, die beelden zouden aanbidden en dus afgodendienaars zijn.

Ook behalve dat, was het artikel alles behalve fraai en geheel buiten het program, waarmee de Bandera Wolanda in zee stak. Wat bleek nu echter, toen „de Tijd", die een vertaling van het stuk ontving, er op los trok? Dat het artikel niet alleen niet was geschreven door den hoofdredacteur, maar dat hij het zelfs niet kende.

Wij kunnen ons hier niet verdiepen in de oorzaken, die tot dit ongelukkige misverstand hebben aanleiding gegeven, maar wij betreuren het, dat een gevolg daarvan schijnt te zullen zijn, de intrekking van het Regeerings-subsidie aan de B. W., want hoewel een onzer medewerkers het Maleisch, waarin het blad geschreven wordt heeft veroordeeld, komt het ons toch voor, dat dit uit de Soldatenkrant (Soerat kabar soldadoe) geboren weekblad goed werk zou kunnen doen, als het zich geheel er toe zette, om te beantwoorden aan het zeer schoone doel, dat wij hier gaarne nog eens in herinnering brengen:

1°. De verstandelijke opheffing van de lezers.

2°. Het versterken van den band tusschen Holland en Indië.

3°. Het opwekken van liefde voor Hare Majesteit onze Koningin.

4°. Het logisch leeren denken der Inlanders.

5°. Belangstelling wekken voor zaken, die buiten den gewonen inlandschen gezichtskring vallen.

6°. Verzachting, laat ons maar zeggen moderniseering en veredeling van het Islamitisch geloof en daardoor voorkoming van fanatisme en onverdraagzaamheid.

Men moge denken over het nut der Christen zendingen zooals men wil; er dient rekening mee te worden gehouden, dat er in Oost-Indië zeker ruim 30,000,000 Mahomedaansche Nederlanders zijn, waaronder vele Maleijers of — Maleisch sprekenden.

Een Maleisch blad, dat liefde opwekt voor H. M. de Koningin, den band versterkt tusschen het land in Europa en dat in Indië, en door moderniseering of liever veredeling van het Islamitisch geloof, fanatisme en onverdraagzaamheid bestrijdt, doet, als het ernstig arbeidt en goed wordt bestuurd, nuttig werk.

Boekaankondiging.

Van den heer C. Kraay ontvingen wij ter bespreking zijn geschrift over **Internationale Handelsbelangen van Nederland,** gedrukt als bijvoegsel van „de Indische Mercuur" van 22 October jl.

Wij hebben ook nu weder met de meeste belangstelling kennis genomen van hetgeen de heer K. zoo verdienstelijk den lezer onder de oogen brengt en er komt bijna niets in voor, of het heeft betrekking op belangen, die onze Vereeniging voorstaat.

Meer in het bijzonder willen wij echter een woord wijden aan het ontworpen: „Nederlandsch bureau voor handelsinrichtingen". Reeds jaren geleden hebben wij in den Raad van beheer van het Koloniaal Museum in overweging gegeven, om daaraan zulk een bureau voor den Kolonialen handel te verbinden, daarbij wijzende op het „Musée Commercial" te Brussel, waarmee wij kort te voren hadden kennis gemaakt. Bij den voorzitter en het merendeel der raadsleden vond ons voorstel echter geen ingang.

Met sympathie begroeten wij dan ook nu het ontworpen plan, dat recht heeft op den steun van alle belanghebbenden en niet het minst op Regeeringssteun. In een der eerste nummers van „Oost en West" gaven wij een korte beschrijving van het „Office Colonial" te Parijs, dat iets is in denzelfden geest en van het departement van koloniën uitgaat. Dit bureau van inlichtingen werkt uitstekend. Evenwel zijn wij het geheel met den heer K. eens, dat een flinke particuliere onderneming, gesteund door de Regeering op den duur nog beter zal werken dan een officieel bureau.

Van ons medelid J. H. J. Hamelberg, postdirecteur te Curaçao en sedert 1 October weder uit Nederland, waar hij een tijd met verlof was, naar zijne standplaats vertrokken, kregen wij ten geschenke:

Het vijfde Jaarlijksch Verslag van het **Geschied-, Taal-, Land- en Volkenkundig Genootschap** te **Willemstad**, *Curaçao* en als afzonderlijke *Bijdragen* daarvan:

De Nederlanders op de West-Indische Eilanden door *J. H. J. Hamelberg* blz. 1 tot 54 en **Documenten** behoorende bij dit laatste geschrift:

I. *Curaçao, Bonaire,* en *Aruba.* Uit het Jaarverslag vernemen wij, dat de heer Hamelberg, tijdens zijn verblijf in Europa van den vorigen Minister van Koloniën de opdracht ontving, om nasporingen te doen in de documenten, die aangaande de Geschiedenis der Nederlandsche Antillen in het Rijksarchief berusten. Van die nasporingen zijn de geschriften, die wij ontvingen het eerste uitvloeisel. Geregeld zullen, zoo zegt het Verslag, van die geschiedenis onzer Antillen, de vervolgen verschijnen, als bijdragen tot de Jaarverslagen, zoodat ze niet in verschillende verslagen verspreid voorkomen, maar tot één geheel zullen kunnen worden vereenigd.

Wij moeten dit besluit van de Curaçaosche Vereeniging toejuichen, want het tot nu toe gedane werk laat zich aangenaam lezen, zit degelijk in elkaar en is door de firma J. H. de Bussy te Amsterdam in zeer netten vorm gedrukt.

In het voorbericht wijst de heer H. er op, dat de tot nu toe verschenen geschiedenissen van Curaçao zich voornamelijk bepalen tot het hoofdeiland der Kolonie, slechts ter loops wordt daarin gesproken van de eilanden St. Eustatius, Saba en St. Martin, terwijl van de overige, eenmaal door de Nederlanders gekoloniseerde Antillen niet gerept wordt. Hij heeft echter zijn onderzoek uitgestrekt niet alleen tot de West-Indische eilanden, die nog tegenwoordig in ons bezit zijn, maar tot alle, waar Nederlanders zich vestigden en die in hun bezit zijn geweest.

Gedurende zijn onderzoek, hoofdzakelijk in de archieven der West-Indische Compagnie, is het hem gebleken, dat het noodig is, de geschiedenis der benedenwindsche eilanden te scheiden van die der bovenwindsche en die der overige eenmaal door ons bezeten eilanden. Na I, de benedenwindsche eilanden, dat thans vóór ons ligt, krijgen wij dus II, de bovenwindsche en daarna III, de eilanden Tobago, St. Croix en Tortola.

De heer H. zegt, dat hij ingevolge de bedoeling der ontvangen opdracht, hoofdzakelijk schrijft voor de ingezetenen der kolonie en dat dus in zijn werk hier en daar zaken zullen worden gevonden, die voor den vreemdeling weinig aantrekkelijks bevatten. Dit moge zóó zijn, maar wij kunnen onzen leden toch gerust aanbevelen, om als ze de leeskamer Heerengracht 4 bezoeken, *waar het Curaçaosche Verslag* — even als alle andere door ons in onze rubriek aangekondigde boeken — op de tafel te vinden is, dit ter hand te nemen.

Als bijdrage behoort ook tot 't Verslag een zeer onderhoudende beschrijving door M. Victor Zwijsen en als verder „geneologie" een extract uit het oudste op Curaçao berustend deel huwelijksacten der Gereformeerde Gemeente, met een alphabetisch register der daarin voorkomende namen.

Reeds weken geleden ontvingen wij ter recensie een **Overzicht van de geschiedenis onzer Koloniën** door *D. Velderhof*, tweede druk; uitgegeven te Groningen bij J. B. Wolters.

Het is erg moeielijk, om in 86 bladzijden een behoorlijk overzicht te geven van eene zoo belangrijke koloniale-geschiedenis als de onze, ook al wijdt men zich aan die taak met groote inspanning. Het uitgegeven boekje, dat een tweeden druk heeft beleefd, is, voor ons een nieuw bewijs van de weinige belangstelling, die in Nederland gesteld wordt, in de kennis van Oost en West-Indische Geschiedenis en Land- en Volkenkunde door onze jeugd.

In zijn voorbericht wijst de schrijver zelf op dit euvel, waar hij nog doet zien, hoe tot nu toe bij het lager onderwijs hierover wordt gedacht. „Meestal" zegt hij „doet men zonder eenigen grondslag in het 4e en 5e leerjaar enkele grepen uit de Ind. Geschiedenis. Nu er echter goede kaarten zijn en men dus met behulp van Nyland's platen goed aardrijkskundig onderwijs *kan* geven, *kan* ook de geschiedenis der koloniën tot haar recht komen". Wij zijn dit geheel met den heer D. V. eens, maar aangezien wij nog geen reden hebben te gelooven, dat van dit *kunnen* veel gebruik wordt gemaakt, schreven wij dit werkwoord cursief.

De poging door den schrijver gedaan, moet echter ten zeerste worden gewaardeerd. Onze wensch is, dat beter onderwijs in koloniale kennis, ook reeds aan de lagere school, spoedig een geschiedboek moge noodig maken, waarin niet den eisch behoeft te worden gesteld, om zelfs de voornaamste gebeurtenissen zoo vluchtig te behandelen.

Verzending O.-I. Mail.

VOOR DEN HAAG.

Amsterdam, Nederl.,	8 Nov.	22 Nov.	11.20	's av.
Rotterdam, Lloyd,	1 „	15 „	11.30	's av.
Genua, Nederland,	5 „	19 „	9.15	's av.
Marseille, Lloyd,		12 „	6.30	's av.
Marseille, Fr. dienst,	2 „	16 „	7.45	vm.
Brindisi, Eng. dienst,	8 „	22 „	1.—	mid.
Napels, Duits. dienst,		10 „	9.45	mid.

Via Marseille: Suppletoire verzending van brieven, briefkaarten en aangetaekende stukken den dag volgende op den aangegeven maildag te 7.45 vm.

Via Napels: Suppletoire verzending den dag, volgende op den aangegeven maildag te 12 en 3 's nm., doch de aansluiting op het vertrek der booten is daarvan niet verzekerd.

MAIL SURINAME.

Amsterdam, Nederl.,		14 Nov.	11.15 's av.
Southampton, Eng.,		11 „	11.30 's av.

Suppl. verzending daags daarna 6.30 's av.; aansluiting niet altijd verzekerd.

St. Nazaire, Fr.,	8 Nov.	8 Dec.	7.45 vm.

MAIL CURAÇAO.

Via Genua den 8n van elke maand, alleen op verzoek.
Elken Dinsdag en Vrijdag 6.30 's av. via Southampton en Queenstown en New-York.

MAIL CONGO.

Antwerpen den 15n en den laatsten van elke maand 7.20 's av.
Lissabon den 3n en den 13n van elke maand 3.20 m.

MAIL CANARISCHE EILANDEN.
(Teneriffe.)

Southampton. Elken Vrijdag 7.20 's av.
Liverpool. Elken Maandag 7.20 's av.

ZALEN TE HUUR
VOOR
VERGADERINGEN
DEN HAAG,
Heerengracht 4.

ADVERTENTIËN.

ERNEST CASSUTO
Tandarts,
PIETER BOTHSTRAAT No. 1,
BEZUIDENHOUT,
Den Haag.
SPREEKUUR dagelijks van **1** tot **5**.

Hotel d'Angleterre
Den Haag, Wagenstraat 22.
Centrum der stad en gerenommeerde keuken.
50 Kamers en Salons.
Kamer met Dejeuner f 2.25.
Pension voor langer verblijf zeer billijk.

Magazijn „HET ANKER",

Veenestraat 49, Den Haag.
Indische Uitrustingen
voor DAMES en HEEREN,
in alle Prijzen.

In „de Proviandwinkel"
Badhuisstraat 54, Scheveningen
zijn verkrijgbaar alle soorten
COMESTIBLES en CONSERVEN
waaronder:
GROENTEN, VLEESCH, WILD, GEVOGELTE, VISCH, DIVERSE SOEPEN, VRUCHTEN etc. in blik.
GENUA OLIE, WIJNAZIJN,
FIJNE TAFELZUREN etc. uit de fabriek van
J. C. VISSER, te Amsterdam.
Aanbevelend,
J. J. KROPHOLLER.
Voor den verkoop aan Particulieren worden **Dames Agentessen** uit gegoeden stand gevraagd, tegen flinke provisie.

G. KERNER & Co.

PRIJSCOURANT
GRATIS en FRANCO.

DE ADELAAR
HEERENKLEEDING-MAGAZIJN
„DE ADELAAR",
Spuistraat 31, DEN HAAG, over de Passage.
INTERC. TELEFOON No. 1199.
Specialiteit in PRIMA QUALITEIT KLEEDINGSTUKKEN
voor HEEREN en JONGEHEEREN, in elke taille groote keuze.
In Kinderkleeding hebben wij steeds een uitgebreide keuze der nieuwste modellen voorradig.
Steeds Nouveauté's in Stoffen en Modellen.
Grootste inrichting voor KLEEDING NAAR MAAT 1e Etage.
UNIFORMEN, LIVEREIEN, AMBTSGEWADEN.
Uitrustingen voor Oost en West.
Tailleurshuis 1e Rang.

ISERIEF & Co.
VEENESTRAAT 16/18,
den Haag.
Magazijn van Garen en Band.
DAMES HANDWERKEN.
Natuur Wollen Ondergoederen
VAN
Jansen en Tilanus.
FRIEZENVEEN.

Van groot Hygienisch Belang
is eene luchtige voetbekleeding. Het weefsel der sokken mag niet onnoodig dik, moet elastisch en vooral poreus zijn, moet de warmte in den winter behouden en te hooge temperaturen voorkomen.

Sanitas Heeren Sokken van Schotsche Schapenwol bevorderen de uitwaseming regelmatig, veroorzaken geen gevoel van koude of vochtigheid, en houden de voeten, droog. Onmisbaar voor iedereen, in 't bijzonder voor hen die aan koude of gevoelige voeten lijden.
Een proef is voldoende om het aangename te ervaren, om zeker te zijn probeere men eerst aan een voet; de uitkomst is verrassend.
Op iedere aanvraag franco toezending van proefparen à fl. 1.10 die bij niet-voldoening binnen 8 dagen zonder eenige vergoeding teruggezonden kunnen worden.
3 paar franco **f 3.30**.
6 paar franco **f 6.30**, 12 paar franco **f 12**.
Bij bestelling geve men op of de voet is Klein, Middelgroot, Groot of Zeer Groot
SACHS & Co.,
Lange Poten 2—4, Hofstraat 10, Den Haag.
TELEPHOON 633.
SANITAS BREIWOL per Kilo f 6.—, per 1/5 Kilo f 1.50.

A. SCHARENBERG,
Hofleverancier.
IJskannen, IJslepeltjes en Schepjes
IJs- en Koelemmers.
Sambal-Schotels.
DEKSELS voor GLAZEN.
5½, 6½, 7½ en 8½ cM. middellijn.
VINGERKOMMETJES.
's-Gravenhage, Hoogstraat 15.

E. J. F. VAN DISSEL & ZONEN,
EINDHOVEN.
FABRIEK van
LINNEN TAFELGOEDEREN enz. enz.
Inrichting voor het maken, borduren en festoneeren.
SPOEDIGE AFLEVERING.
PRIJSCOURANTEN alsmede ruime keuze van STALEN en MODELLEN,
worden op aanvrage franco toegezonden.
AGENTESSEN GEVRAAGD
met relatiën onder den gegoeden stand.

JAC. MOULIJN,
Opticien, Instrumentmaker,
2e Wagenstraat 95, Den Haag,
TELEFOON 704.
BRILLEN en PINCE-NEZ.
Voorschrift van Heeren Doctoren.
Artikelen voor Ziekenverpleging, Verbandstoffen, Breukbanden, Suspensoirs enz.
Aanleg en onderhoud van
TELEFOON en ELECTRISCHE SCHELLEN.

SNOEREN'S
Superieur Schoeisel
IS VERKRIJGBAAR
NOORDEINDE 150
DEN HAAG.
Zie de etalage!

Wol-Regime.

Depôt van het **Echte** Prof. Dr. G. Jaeger's
NORMAAL-ONDERGOED,
voor Heeren, Dames en Kinderen,
in Winter- en Zomer-qualiteit.
tot de laagste prijzen.
A. VAHLE & Co.,
den Haag, HOOGSTR. 14
Telephoon 1218.
Rotterdam, Hoogstr. 340.
Lijders aan Jicht en Rheumatiek ten zeerste aanbevolen.
Bovengenoemde Firma hebben wij voor *'s-Gravenhage* den **Alleenverkoop** opgedragen.
WILH. BENGER Söhne, Stuttgart,
Eenige geconcessionneerde Fabrikanten der **Echte** Prof. Dr. G. JAEGER's Normaal-Ondergoederen.
Specialiteit in Kousen en Tricot-Goederen in Katoen, Wol, Merino en Zijde.

C. J. v. d. MEER,
Waldeck-Pyrmontkade 11, 11a, 13,
DEN HAAG.
HANDEL
in Wijnen, Binnen- en Buitenlandsche Bieren, Minerale en Medicinale Bronwateren en Gedistilleerd.
SPECIALITEIT
in Bordeaux-, Bourgogne-, Port-, Rijn- en Moezelwijnen.
Champagne en Cognac.

Fabriek en Magazijnen „DE NIJVERHEID"
BREDA.
Behangerij, Meubelfabriek, Stoffeerderij, Bedden- en Matrassenfabriek.
Mart. Lefel-Oomen,
Hofleverancier.
Concureerendst adres voor compleete meubeleering. Enorme voorraad. Lage prijzen. Directe levering.
Geïllustreerde prijscatalogus Gratis en franco.

WAARSCHUWING.

De ondergeteekende, ***eenig*** Vertegenwoordiger der ***BRENNABOR-Rijwielen*** in Nederland, deelt mede, dat genoemde Rijwielen te 's-Gravenhage **ALLEEN** verkrijgbaar zijn **Noordeinde 12** en **Zoutmanstraat 11**, en te Scheveningen **Marcelisstraat 23s,** en dat door de Heeren Gebr. Reichstein, Fabrikanten dier Rijwielen, geene deelen worden geleverd om Rijwielen samen te stellen. Wat dus verkocht wordt buiten genoemde adressen als Brennabor of vervaardigd van Brennabordeelen is bedrog.

Aanbevelend,
K. Nieukerke.

F. H. BOTHE,
21, VEENESTRAAT — DEN HAAG.
SPECIALITEIT IN
GEKLEURDE, ZWARTE en CRÊME STOFFEN.
Nouveaute's voor elk seisoen.
STEEDS GROOTE ASSORTEMENTEN. BILLIJKE PRIJZEN.

C. HOYNG,
Den Haag. -- Utrecht.
Geïllustreerde Prijscouranten worden **gratis op aanvrage** toegezonden.
ECHT CHINEESCHE THEE,
speciaal aanbevolen aan Indische familie's.

Mode-Magazijnen
H. MACK,
Lange Poten 31|33. DEN HAAG. Hoogstraat 3.
SPECIALITEIT in
Gegarneerde DAMES- en KINDERHOEDEN.
Steeds voorhanden de laatste Nouveauté's v/h seizoen.

Allan & Co.
Koninklijke Nederlandsche
Stoom-Meubelfabriek.
Magazijnen ter Meubileering.
Meubelen,
Tapijten, Gordijnstoffen etc.
DEN HAAG:
HOOGSTRAAT 16.
Rotterdam. Utrecht.

OVERHEMDEN
naar maat.
G. Lörtzer
Chemisier,
24—26 Hoogstraat, Den Haag.
Indische Uitrustingen.

BANKETHAMMEN. CERVELAATWORST.
Spekslagerij
Firma J. J. M. PERMENTIER,
Korte Poten 25, Den Haag.
Gelardeerde Kalfslever.
Mutjes Hoofdvleesch. OSSENTONG.

L. LANGE,
23 Wagenstraat, 's-Gravenhage,
TELEPHOON No. 659.
Sigaren in alle soorten en prijzen.
Doelmatige verpakking voor de tropen.
Specialiteit voor Export.

Stoomvaart-Maatschappij
„ROTTERDAMSCHE LLOYD"
Maildienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië
in verbinding met de diensten der
Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam.	van Marseille.	te Port-Said.	te Padang.	te Batavia.
Salak	16 Nov.	28 Nov.	3 Dec.	23 Dec. 1902	25 Dec. 1902
Lawoe	30 „	12 Dec.	17 „	6 Jan.	8 Jan.
Ardjoeno	14 Dec.	26 „ 1902	31 „ 1902	20 „	22 „
Soembing	28 „ 1902	9 Jan.	14 Jan.	3 Febr.	5 Febr.
Gedé	11 Jan.	23 Jan.	28 „	17 Febr.	19 Febr.
Oengaran	25 „	6 Febr.	11 Febr.	3 Maart	5 Maart
Sindoro *	8 Febr.	20 „	25 „	17 „	19 „
Merapi	22 „	6 Maart	11 Maart	31 „	2 April

* Dubbel schroefstoomschip. 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.

De Hoofd-Agenten: **Ruys & Co.**, *Rotterdam.*
De Agenten: **Courier dit Dubekart & Co.**, Anna Paulownastraat 1*d*, *'s-Hage.*

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.

N°. 22. Donderdag 7 November 1901. 1ste Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD.

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland *bij vooruitbetaling* . *f* 2.00
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 3.00
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.10
Men abonneert zich voor minstens zes maanden ingaande op den dag der eerste toezending f 1.—

Prijs der advertentiën.

Per regel . . . . . *f* 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . - 0.09
» » » 1000 » . - 0.08
» » » 3000 » . - 0.07

REDACTIE: De 4de Commissie, aan welke de verspreiding van populaire kennis omtrent Oost- en West-Indië is opgedragen.

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie", en gezonden aan den Heer G. E. V. L. VAN ZUYLEN, *Voorzitter der Redactiecommissie*, **7a Heerengracht**, of den *Secretaris*, Mr. G. VAN SLOOTEN Azn., **43 Conradkade**, beiden Den Haag.

Voor de Administratie en Advertentiën wende men zich tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" **Haagpoort 4**, Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Om lid te worden, kan men zich persoonlijk of per briefkaart aanmelden bij een der afdeelingen of aan het bureau in den Haag Heerengrach 4, dat iederen dag, behalve Zon- en feestdagen, van 10—12 en van 2—4 ure open is.

Gewone leden betalen eene contributie van f 1.— tot f 5.—. Zij, die f 5.— en meer 's jaars, of f 100.— in eens betalen, zijn donateurs. De leden kunnen, zoolang er geene afdeeling in hunne woonplaats is, kiezen bij welke afdeeling zij zich willen aansluiten.

Aan de donateurs en aan leden, die f 1.50 of meer contributie betalen, wordt het orgaan gratis toegezonden.

Ieder lid wekke in zijne omgeving, zooveel mogelijk, anderen op om lid der Vereeniging te worden en geve daartoe dit blad na het gelezen te hebben aan vrienden en bekenden.

„Voor den Inlander"

Collecte in de Vereeniging „'t gescheurde hemd" te Leiden *f* 6.40.

Mededeelingen.

I. *Van het Hoofdbestuur.*

Te Nijmegen is eene afdeeling opgericht die 47 leden telt.

In hare eerste vergadering op 23 September werden als Bestuur gekozen:

President, K. F. Caspersz.
Vice-presidente, Mevrouw J. G. M. A. van Bose-Heyers.
Secretaris, C. M. E. R. C. van Bose.
Penningmeester, L. N. O. Wethmar.
Lid, G. de Laive.

In eene tweede samenkomst op 31 October jl. werd een huishoudelijk reglement vastgesteld, dat thans ter goedkeuring door ons is ontvangen.

Aan den heer C. C. Jager, die van af de oprichting correspondent der Vereeniging te Nijmegen was en wiens functiën nu op het Bestuur der afdeeling overgaan, betuigden wij onzen dank voor hetgeen hij in het belang van „Oost en West" heeft gedaan.

II. *Van de 5e Commissie.*

Sluiting der Tentoonstelling.

De Tentoonstelling van Javaansche batiks, O-Indische weefsels en oud-Indische meubelen is 31 October gesloten. Op den sluitingsdag waren, daartoe uitgenoodigd, in de Gothische Zaal bij elkaar gekomen een vijftigtal industriëelen en belangstellenden in de weverij en de katoennijverheid, waaronder ook Dr. A. Borgman, Directeur en een achttal leerlingen van de school voor Nijverheid en Handel te Enschede.

Na een kort woord van welkom gaf de presidente het woord aan den heer G. P. Rouffaer, die het doel der samenkomst duidelijk uiteenzette in eene toespraak, die wij, omdat ze voor de toekomstige studie van de Indische weverij zeker van belang zal zijn, in haar geheel in dit nummer hebben afgedrukt. Met de meeste belangstelling werd daarna de tentoonstelling bezocht en werden wederzijds inlichtingen gevraagd en gegeven. Men bleef tot het sluitingsuur bij elkander.

Den volgenden dag, 1 November, was het bezoek aan de reeds voor het publiek gesloten tentoonstelling nog drukker. Het waren nu de dames en heeren exposanten, die gehoor gaven aan een invitatie voor een achtermiddag-thee, hun door de tentoonstellingscommissie aangeboden. De commissiezaal was gezellig ingericht en de dames van Zuylen, Tersteeg, Rogier en van Baak ontvingen de gasten. Toen de drukte het grootst was, vroeg een der aanwezigen voor een korten tijd gehoor, om een sluitingsrede te houden.

Na in de eerste plaats herdacht te hebben de welwillendheid van H. M. de Koningin voor de Vereeniging, bedankte hij de inzendsters en inzenders zonder wier medewerking en vertrouwen nimmer eene zoo fraaie en volledige collectie van batiks, weefsels en oud-Indische meubelen zou zijn bij elkander gekomen. Zijn tweede woord van dank was aan de tentoonstellings-commissie; hij wist van nabij hoeveel inspanning het deze gekost had om alles, zooals het dáár nu nog te zien was, bij elkander te krijgen, smaakvol en toch cathegorisch te ordenen en daarna te catalogiseeren. Hij wilde bij zijn dankbetuiging geen namen noemen, om niemand te kort te doen, want voor het grootste deel had ieder zijn bijzondere verdienste bij het werk gehad.

Was hunne inspanning beloond geworden? Moest men dit afmeten naar het aantal bezoekers, dan zou het antwoord „neen" zijn. Dat getal toch was over den ganschen tijd der opening nog geen volle 3000!

Aan bijzondere belangstelling had het echter niet ontbroken. Eerst bezocht H. M. de Koningin-Moeder de Tentoonstelling en daarna ook H. M. de Koningin met Z. K. H. Prins Hendrik der Nederlanden. Verscheidene Ministers namen haar in oogenschouw en wat „Oost en West" niet minder voldoening gaf, onder de bezoekers behoorden ook verscheidene hier ter stede gevestigde onderwijzers en onderwijzeressen met hunne leerlingen, terwijl vakmannen en kunstenaars, waaronder eenige van uit het Buitenland, die bij herhaling een bezoek aan de Gothische Zaal brachten, hun bewondering te kennen gaven over het merkwaardige werk van onze oostersche landgenooten. In tijdschriften en dagbladen werd en wordt nog steeds de tentoonstelling besproken. Zij zal de bron zijn van menige ernstige studie, die ook het belang der werkers zal bevorderen.

„Oost en West" blijve dus ook in deze richting voortgaan op den ingeslagen weg. Men moge nu bij het groote publiek nog aan doovemans ooren kloppen; de tijden zullen komen en MOETEN komen, dat men met ons te zamen meer belang gaat stellen in Nederlandsch Oost- en West-Indië.

De toespraak, waarvan wij hier den hoofdinhoud hebben weergegeven werd door de aanwezigen met warmte toegejuicht en toen men tegen 5 ure n.m. van elkander afscheid nam, stond bij allen het voornemen vast, om door ijverige propaganda het nuttige werk der Vereeniging te steunen.

III. *Van de 4e Commissie.*

Wij brengen hierbij in herinnering, dat de voordrachten over Suriname door Jhr. L. C. van Panhuys zullen worden gehouden, Heerengracht 4:

Dinsdag 19 November: „De wilde kust".
Vrijdag 29 November: „De beteekenis der Hernhutters-zending voor Suriname".
Vrijdag 13 December: „Surinaamsche versieringskunst en ornamentiek".
Vrijdag 3 Januari 1902: „Neger-engelsche liederen en Surinaamsche folklore. Het gebruik van de Nederlandsche taal in Suriname".

Leden van de vereeniging hebben hiertoe vrijen toegang, terwijl niet-leden voor het bijwonen van elk der lezingen 25 cts moeten betalen.

Om te kunnen oordeelen, of de beschikbare ruimte voldoende is, en ook voor het bespreken der plaatsen in de zaal, wordt aan belangstellenden verzocht, om vóór 15 November a. s. voor de bijwoning dezer voordrachten zich schriftelijk aan te melden bij het bestuur der Vereeniging, adres Heerengracht 4 dan wel hun naam en adres te plaatsen op eene lijst, die daartoe iederen werkdag, van 10—12 en van 5—4 ure, op het kantoor in het locaal Heerengracht 4 gereed ligt.

De voordrachten zullen des avonds plaats hebben. Het uur van samenkomst zal later worden bekend gemaakt.

Vergadering van leden der **4e Commissie** op **Zaterdag 9 November** des namiddag ten 4 ure in het locaal Heerengracht 4 *den Haag*.

Onderwerpen van behandeling:

1°. Populaire voordrachten.
2°. Besprekingen het weekblad betreffende.
3°. Voorstellen van leden.

Naar aanleiding der Memorie van Toelichting der (Oost-) Indische Begrooting.

IV.

In afwijking van hetgeen wij ons hadden voorgenomen, laten wij op de begrootingsafdeeling „Oorlog" die van „Marine" (VIII) volgen, terwijl volgens de cijfers van verhooging „Onderwijs, eeredienst en nijverheid" en verscheidene andere den voorrang zouden moeten hebben. Marine en Landmacht behooren echter, zoowel voor het in stand houden van het gezag in onzen archipel, als voor de defensie tegen een B. V. onafscheidelijk aan elkander verbonden te zijn; dit diene ons tot verschooning.

Ook hebben wij het hoofd van ons opstel ditmaal gewijzigd, omdat de Memorie van Toelichting wat deze onderafdeeling der begrooting betreft, al heel sober is en voor hem, die buiten het vak staat, eigenlijk in 't geheel geen toelichting geeft. Het eenige wat er uit blijkt is, dat de aangevraagde verhooging van f 5978 niet voortvloeit uit hoogere eischen, maar uit hooger geraamde kolenprijzen, tot een bedrag van f 249.000.

Ter Vergadering van Donderdag 31 October in M. en K. was echter de gep. Vice-Admiraal N. Mac Leod een waardevolle gids voor hen, die weten willen of de f 9.000.000, die naar zijn berekening voor de Zeemacht in O.-Indië zijn uitgetrokken, in het belang der verdediging van die kolonie goed worden besteed.

Wij zullen den admiraal niet op den voet volgen; zij, die zijn duidelijk betoog lezen willen en wij hopen dat dit velen zullen zijn, kunnen dit later vinden in de vliegende blaadjes, die M. en K. uitgeeft. Van uit ons standpunt vonden wij het in de eerste plaats merkwaardig, dat hij, evenals wij, de drie afzonderlijke marine-afdeelingen, die thans in O.-Indië bestaan hoogelijk afkeurde en voor die afkeuring bewijzen bijbracht, die ook wij gaarne willen onderschrijven. Hij zou met het oog op eene goede defensie ter zee maar één soort Marine in Oost-Indië willen hebben en was overtuigd, dat dan de 3.000.000, die voor materieel zijn berekend, veel nuttiger zouden kunnen worden besteed. Die ééne Marine bestemd om samente werken met de Landmacht zou hij dan echter, en dit verwonderde ons, willen hebben onder beheer en leiding van het Ministerie van Marine in den Haag,

Over de wijze HOE de zeemacht met het leger zou moeten samenwerken, vernamen wij echter niets bepaalds; ook dit behoort zeker tot de ambtsgeheimen, die wellicht den heer Mc. L. en in ieder geval ons niet bekend zijn. Wij kunnen ons echter in dit opzicht de geheimhouding beter verklaren, dan bij de defensie te land, want de oorlog, die Spanje gevoerd heeft tot bescherming zijner koloniën tegen de Noord-Amerikanen heeft aangetoond, hoe moeielijk het voor den zwakkere ter zee, in de tegenwoordige tijden, is om het tegen den sterkeren vol te houden.

Na den inleider sprak de kapt.-Luit. ter Zee Hekking Colenbrander, die partij nam voor de vroegere koloniale Marine, staande onder de bevelen van den Gouverneur-Generaal, die niet werd afgeschaft, omdat ze geen goede diensten bewees, maar doodgedrukt is geworden. Hij was het met inleider eens, dat er maar eene soort Marine in Oost-Indië moet zijn maar dan ook met eene éénhoofdige verantwoordelijkheid; niet die van den in Nederland zetelenden Minister van Marine. Hij wees op den ongewenschten toestand in het moederland, waar die éénhoofdige verantwoordelijkheid voor 's lands defensie evenzeer ontbreekt en zou die fout voor O.-Indië willen wegnemen, door de nieuwe Koloniale Marine, die ook door den inleider wordt beoogd, geheel te doen staan onder den Gouverneur-Generaal en den Minister van Koloniën, eene meening waarbij ook de heer Van Kol zich aansloot.

Wij meenen den heer H. C. te hebben hooren spreken van eene brochure, waarin de door hem voorgestane denkbeelden waren ontwikkeld geworden. Wij weten niet of hij het geschrift heeft bedoeld, waarin wij tijdens de behandeling der jongste legerwetten door de Tweede Kamer onze algemeene denkbeelden over de beste wijze van LANDSVERDEDIGING hebben verkondigd, maar er is werkelijk zooveel overeenstemming tusschen zijne overtuiging en de onze, dat wij niet kunnen nalaten eenige regels uit die brochure over te drukken.

Op blz. 12 van dit geschrift over de landsdefensie ook bij de bespreking der afdeeling „Oorlog" reeds aangehaald, staat te lezen:

„Dit is de reden, waarom ik aan de kiesver„eeniging „'s Gravenhage" schreef, dat samen„smelting der Ministeriën van Oorlog en Marine „in een enkel Ministerie voor de Nationale Defensie „mijn ideaal zou zijn, want hoewel ik er in de „verste verte niet aan twijfel, dat ook onderling „overleg thans heeft plaats gehad, geef ik toch „de voorkeur aan de teugels van het voertuig in „dezelfde hand. En nu moge de heer Schönstedt „denken, dat dit enkele Ministerie niets goedkooper „zou zijn, dan de beide andere te samen, ik neem „op grond van het ondervolgende de vrijheid dit „te betwijfelen.

„Gaat men van de stelling uit, dat Nederland „er niet op uit moet zijn, om vertoon te maken „als Zeemogendheid en in dit opzicht vergeten moet, „wat vroegere eeuwen en toestanden ons in de „wereldgeschiedenis als roem hebben achtergelaten „en houden wij er alleen de zeemacht op na, die „ons dienen kan tegenover eenen ons gebied in „Europa aanvallenden vijand, met datgene er bij „gevoegd, wat voor West-Indië strikt noodig is, „dan komt het mij voor, dat er in die richting „wel degelijk op de jaarlijksche begrooting zal „worden uitgewonnen.

„De verdediging ter zee van Oost-Indië zou ik „aan Oost-Indië willen overlaten, waardoor het „groote voordeel wordt verkregen, dat men dáár „schepen kanhebben geheel naar het tropisch kli„maat ingericht, en voor een deel van het scheepsvolk inboorlingen kan gebruiken, beter tegen het „klimaat bestand en goedkooper te onderhouden.

„Mijn Indische vrienden zullen mij, hoop ik, „niet kwalijk nemen, dat ik op die manier, en „niettegenstaande de bezuiniging, toch de uitgaven „door Oost-Indië eenigszins zou verhoogen, maar „het denkbeeld past geheel in het stelsel van „meerdere zelfstandigheid der kolonien. De In„dische Regeering zou dan in haar defensieplan „vrij kunnen beschikken over de vloot, zoo als zij „die daarvoor zou noodig hebben".

De inleider gaf gedurende de discussie, zijn denkbeeld van ééne Marine, zoowel voor de kolonien, als het moederland, hier in Nederland bestuurd, nog niet zoo spoedig gewonnen, en wees op de onmogelijkheid, om in O.-Indië schepen te bouwen en personeel te krijgen.

Op de eerste bemerking antwoordde de heer v. K., dat de scheepsbouw in O.-Indië zeer goed kan ontwikkeld worden; bet andere bezwaar is o.i. juist een pleidooi te meer voor een OOST.-INDISCHE MARINE IN HET LAND ZELF BESTUURD. Inlanders en Indo-Europeanen zijn zeer geschikt voor de bemanning en bij goede opleiding zelfs voor hooger.

Wanneer wij verder met een kort woord ook de afdeeling ONDERWIJS, EEREDIENST EN NIJVERHEID (V.) bespreken, dan zijn wij verplicht in de eerste plaats hulde te brengen aan den geest, die in de toelichtingen doorstraalt, om voor het onderwijs van den inlander — en nu bedoelen wij niet alleen de zonen van hoofden en voorname lieden, maar ook den gewonen inlander — veel te doen. Men kan er uit zien, dat de directie over het onderwijs in goede handen is. Als er nu ook maar geld was!

Geheel in overeenstemming met het grondenkbeeld, bezuinigen naar boven, is de afschaffing der HOOGERE BURGERSCHOOL VOOR MEISJES te Weltevreden (Batavia). *Is het een goed of een* slecht teeken, wat betreft onzen zin om O.-Indië in de eerste plaats te besturen, in het belang van O.-Indië zelf, dat juist dit punt in het moederland zooveel sprekers en schrijvers heeft op de bres gebracht? Geen van de voorstanders van het behoud der school heeft ons echter kunnen overtuigen; wij zien geen enkel bezwaar in de co-educatie; eer het tegendeel.

Een tweede woord van lof verdient de steun, die verleend wordt aan het bewaren en bestudeeren der Oud-Indische Kunst, waar het de monumenten betreft. „Oost en West" zal dit, naar wij hopen, kunnen aanmerken als een eerste stap in de richting van de regeeringszorg, die zij zoo gaarne zou verkrijgen, voor de bevordering en het behoud van verscheidene takken van OUD-INDISCHE KUNSTNIJVERHEID, die in den loop der eeuwen, onder onze vaderlijke regeering, schromelijk zijn achteruitgegaan en dit nog blijven doen. De import van Europeesche artikelen en van Europeeschen smaak, maakt niet alleen, dat naar het fraaie inlandsche handwerk minder vraag is, maar dreigt ook het oorspronkelijke geheel te verbasteren. Wel is er in deze Memorie nog niets te vinden van de tentoonstelling van Indische kunstnijverheid te Batavia, die voor 1903 is ontworpen, maar wij vermoeden, dat voor eene geheel huishoudelijke en nationale expositie als deze, het niet noodig zal zijn reeds in 1902 op uitgaven te rekenen.

Van eenige poging, door de Regeering aan te wenden of te steunen, om ook de gewone van alle kunst ontdane FABRIEKSNIJVERHEID in Indië wortel te doen schieten, vinden wij in de Memorie van Toelichting en ook in de begrooting geen spoor. Toch is dit, naar onze overtuiging, een der middelen, om de economische achterlijkheid van het land minder te doen worden omdat het geld, dat nu aan buitenlandsch of moederlandsch fabrikaat wordt besteed, dan in de kolonie wordt gehouden.

Wij zullen ons niet verdiepen in de vraag wat de Regeering hieraan zou kunnen doen en hoe zij dit zou moeten doen; wij hebben alleen op het feit willen wijzen, omdat naar onze overtuiging al sedert onheugelijke tijden door de Nederlandsche bestuurders er veel te weinig op gelet is, dat onze Oost-Indische eilanden niet alleen voor land- en mijnbouw geschikt zijn, maar dat zij ook tal van voortbrengselen opleveren, die, gelet op de goedkoope werkkracht, voortvloeiende uit het klimaat en de leefwijze der bevolking, zouden kunnen dienen tot eigen fabricage van tal van huidige invoerartikelen.

De GENEESKUNDIGE DIENST is in de Memorie niet vergeten, maar gemis aan het „nervus rerum" zal hier ook wel de schuld zijn, dat niet kan worden gedaan, wat noodig zou zijn om beter te zorgen voor geneeskundige hulp van de groote schare inlanders. De thans in geheel O.-Indië heerschende cholera-epidemie toont op nieuw de tekortkomsten duidelijk aan.

De post voor aanmaak en transport van zout wordt verhoogd zonder dat nadere toelichting wordt gegeven. Ook wij zouden geen aanleiding vinden daarop te wijzen, als het ons mogelijk was de ZOUTBELASTING voorbij te gaan zonder aan hare toekomstige afschaffing te denken.

Onder EEREDIENST vinden wij eene regeling vermeld, die de zendelingen als Gouvernementsambtenaren stempelt en den Gouverneur-Generaal het recht geeft om van hunne diensten gebruik te maken. Wij hebben tegen deze regeling geen bedenkingen, mits men zorge, dat het voor den inlander niet den schijn hebbe, dat de invoering van het Christendom een deel uitmaakt van de taak van het gezag. Dit kan toch zoo licht het geval worden, als de zendeling ambtenaar is. Wij hebben tegen beschaving en ontwikkeling, door het Christendom vooral van de nog geheel onwetenden, niet alleen geen bezwaar maar reiken zelfs gaarne de hand aan dit streven.

Voorzichtigheid blijve echter de raadsvrouw en men onthoude zich, ook zelfs van den schijn van doordrijven, waar het geldt de missies in mohamedaansche provinciën.

WEEKOVERZICHT.

De Franschen zijn dan toch overgegaan tot een demonstratie tegen Turkije! Wie gedurende de laatste weken aan alle zijden van den Turkschen horizon de onweerswolken zich heeft zien optasten, kan het niet verbazen, dat het nu even in ernst is gaan weerlichten. De gevolgen van de vlootdemonstratie zijn nog volstrekt niet te overzien, vooral ook om deze reden, dat wanneer men eenmaal er toe overgaat in de politiek met geweld te gaan dreigen en ernstig het plan heeft opgevat om zijn zin door te drijven, een geliefkoosde methode met zich brengt, dat men dan inéénsmaar geheel schoon schip moet maken en tegelijk met de vordering, die de directe aanleiding tot het krakeel was, ook allerlei andere oude en nieuwe pretensies gaat indienen. Bovendien wordt 't mode, om van de onwillige partij ook nog de kosten der expeditie op te eischen. Zoo doende kan aan Turkije de te presenteeren nota de haren ten berge doen rijzen, in nog grooter mate dan het met de aanvankelijke eischen het geval was. En daar het volstrekt niet zeker is, dat de Franschen ongehinderd door andere mogendheden de onroerende goederen van den Sultan in beslag mogen gaan nemen, en er overigens van den zieken man niets meer te halen valt, kan het best zijn, dat uit dit alles nog een kwaadaardig incident voortvloeit. Intusschen willen wij er met nadruk op wijzen, dat wij omtrent den toekomstigen loop der dingen geen weddenschappen aanvaarden, temeer daar ons juist het bericht bereikt, dat er reeds voor een groot deel aan Frankrijk's eischen is toegegeven.

Tevens komt men er nu in Frankrijk openlijker voor uit, dat de geheele Turksche historie er slechts op aangelegd was, om het Fransche prestige in de Levant dat, zooals de technische term luidt, aan 't tanen was, weer op de beenen te brengen en van nieuwen glans te voorzien. Het beschermingsrecht van Frankrijk over de christenen onder den halven maan was een mythe, een frase geworden. Dit dient verbeterd te worden. De Fransche bladen schrijven het nu allerwege.

„Wij hebben scholen in Turkije, die maar al te dikwijls van de willekeur van de Ottomaansche beambten hebben te lijden. Daarvoor — of die scholen geestelijke of leeken-scholen zijn, doet er niet toe — moet een wettelijke regeling worden getroffen. Wij hebben in Turkije industrieele ondernemingen, waar meer Fransch geld in betrokken is, dan in de speculaties van een Lorando en Tubini. Verscheidene onzer landgenooten hebben geld gestoken in ondernemingen, waaraan telkens onverwachte moeilijkheden worden in den weg gelegd. Hunne rechten moeten voor het vervolg ontwijfelbaar worden vastgesteld. Wij hebben in Turkije een postdienst, welks instandhouding door Turksche gebruiken telkens gevaar loopt. Dat moet veranderen. Wij hebben ten slotte over de Christelijke onderdanen van Abdul-Hamid een algemeen recht van protectie, dat daadwerkelijk moet kunnen worden uitgevoerd".

Engeland, het trotsche isolement bij het komen van kwade tijden niet geheel meer vertrouwend, tracht in de laatste jaren nu en dan een der Europeesche mogendheden tot eenig bondgenootschap over te halen. Italië en Portugal zijn willig gebleken, maar dit zijn geen bondgenooten waar men staat op maken kan, zij kunnen hoogstens dienen als handlangers. Daarna is herhaaldelijk sprake geweest van een broederschap met Frankrijk, zooals in den tijd van Louis Philippe. Maar de Franschen vertrouwden de zaak niet. Toen kwam men den Duitschen Keizer in 't gevlei. Nu, daar bereikt men met vleien wel een en ander. Maar het Duitsche volk gaat onverstoord door met in Engeland te zien, nevens het land van immoreele politiek, den gevaarlijksten concurrent op industrieel- en handelsgebied, aan wien men evenmin faciliteiten mag verleenen, als zelfmoord plegen. Zoo is dat Duitsche verbond, waarover men 't bij het uitbreken van den Transvaalschen oorlog zoo reusachtig druk had, door den tegenzin van het Duitsche volk vrijwel op niets uitgeloopen. En zoo ziet men nu — het is om te huilen — hoe Engeland de Russen tracht aan te kruipen: Hoe de walvisch vriendschap zoekt met den beer. Het plan was reeds gereed: Europa tusschen de klem, Rusland vrij in Perzië, Engeland in Afrika, in China looden pijpen samen deelen. Het Russische ijs is echter niet zoo gemakkelijk te ontdooien en men is daar trouwens slim genoeg om in te zien, dat die voordeelen door Rusland ook wel bereikt zouden worden zonder bondgenootschap met het perfide Albion en dat dit laatste van de toekomstige firma de winstjes zou opstrijken. Geen wonder dan ook, dat reeds nu dezelfde bladen, waarin het plannetje werd geopperd, de mededeeling doen, dat aan de Newa de Engelsche liefheden zeer koeljes worden opgenomen en men er niet aan dacht de toegestoken hand te drukken.

't Is mogelijk, dat de Engelsche kranten, met het oog op die poging tot toenadering, de berichten uit China gedurende de afgeloopen week een weinig anders kleurden, dan zij tot nu toe gewoon waren. Heette vroeger Rusland de onverzadelijke slokop aan het Chineesche festijn, thans werd bericht, dat de Russen niets liever verlangden, dan zich uit Mandchoerije terug te trekken en de behaalde voordeelen prijs te geven. Niets is natuurlijk onmogelijk, maar het zou ons toch al zeer bevreemden, wanneer Rusland niet althans een gedeelte van 't Chineesche grondgebied ter bescherming van zijne spoorwegen bezet hield en de klauw van zijn prooi aflliet. Tegenover de Engelsche berichten verneemt men dan ook uit China zelve, dat men daar volstrekt geen vertrouwen heeft in de ontruimingsplannen, en daar zal men 't wel aan het rechte eind hebben. Het zou ons ten slotte niets verwonderen, en een terugblik op de laatste weken versterkt ons hierin, wanneer Rusland niet alleen in China bleef, maar ook goede vrienden werd met de langstaartige broeders, die in den toekomst nog zoo gevaarlijk en geducht kunnen worden en die den dreigenden Japanschen invloed het best kunnen keeren, wanneer tenminste ook dit land niet in de Aziatische kongsie wordt opgenomen.

Wij hadden 't laatst al eens over de zorg van Noord-Amerika voor het verdeeld houden van het Spaansche Zuiden en wij wezen hierop, als op een der mogelijke oorzaken van het Venezuela-Columbiageschil. De toenemende sympathie voor een gezamenlijk optreden van het tot nog toe zoo hopeloos verdeeld Spaansch-Amerika komt vooral aan den dag sinds Mexico, dat in de laatste decaden werkelijk een flinke en snel vooruitgaande krachtige staat wordt, zich aan het hoofd van die beweging tracht te stellen. Men dankt daaraan ook het onlangs te Mexico bijeengekomen panamerikaansche congres, waar het bloed weer gekropen heeft, waar het niet gaan kon en de republieken, die het schrikkelijk Spaansche juk nog zoo betrekkelijk kort geleden hadden afgeworpen, een motie van sympathie voor Spanje hebben aangenomen en telegrammen aan de Spaansche regeeringspersonen zonden. Groote vreugde in de Spaansche kamer, waar men in deze dagen wel eens een opfleuring noodig heeft, nu Sagasta, wiens gezondheidstoestand de barometer voor de politieke toestand is, weer ernstig ziek wordt genoemd.

Goed voorbeeld doet goed volgen: Eerst gaan de Amerikanen op de Filippijnen de Spaansch-Engelsche uitvinding der reconcentratie-kampen invoeren, vervolgens aan het ophangen. De commissie van bestuur te Manila heeft een wet gereed gemaakt, volgens welke personen, die zich schuldig maken aan verraad, en zij, die de „opstandelingen" hulp verleenen, des doods strafbaar zijn. Wie een oproerige redevoering houdt of den eed van trouw breekt, krijgt tweeduizend dollars boete en gevangenisstraf. De bepalingen zijn even goed van toepassing op vreemdelingen, als op Amerikanen en inboorlingen.

Een goede kijk op de binnenlandsche toestanden van Afghanistan verschaft ons de jongste proclamatie van den jongsten emir.

Deze vriendelijke potentaat heeft, de Augiasbezem aanvattend, een proclamatie uitgevaardigd, waarin hij alle Afghanen, die uit het land zijn gevlucht, omdat de gouverneurs geld van hen afgeperst of hen onderdrukt hadden, of omdat zij vreesden op grond van valsche beschuldigingen in hechtenis te zullen worden genomen, verwittigd, dat zij zonder gevaar naar Afghanistan kunnen terugkeeren. De regeling van de administratieve rechtspraak schijnt daar dus nog meer urgent, dan in deze gezegende gewesten.

Tegenover de Indische cholera-berichten stellen de Europeesche kranten een pest- en pokken-rubriek. Verder is er een Belgisch Prinsje geboren, dat Leopold zal heeten, evenals zijn oudoom, die per automobiel zijn peeters-diensten kwam aanbieden. Voorts heeft Keizer Frans Josef gezegd, niet te twijfelen aan de vaderlandslievendheid van zijn protestantschen onderdanen en hebben de Boeren de Engelsche weer eens verslagen. Maar dat weet natuurlijk iedereen.

Oost-Indische berichten.

Rijstnood in Solo. Uit Solo wordt aan het *Bat. Nbl.* van 3 October j.l. geschreven:

„De aanhoudende droogte berokkent der bevolking veel schade in het landbouwbedrijf, zoodat op het oogenblik schaarschte aan levensmiddelen heerscht. Solo kan zijn eigen bevolking niet van rijst voorzien, en moet men dat product uit andere residenties, voornamelijk Madioen en Kediri, aanvoeren. Aangezien deze handel grootendeels in handen der Chineezen is, behoeft het geen verwondering te baren, dat zij van dit monopolie gebruik maken, om de prijzen op te voeren. Dit in verband met de heerschende armoede onder den minderen man en de padjek, welke hij aan zijn hoofden moet betalen — deze moeten immers toch ook leven en, last not least, hun stand ophouden — is oorzaak van den in meerdere of mindere mate heerschenden nood. Vooral heerscht die nood in het arme, onvruchtbare Wonogiri, waar de kalkgrond van het Zuidergebergte weinig voortbrengt. Het is geen zeldzaamheid, dat men moeders op de pasar hun kind voor een bakol rijst te koop ziet aanbieden."

Hadden wij een flink „*hongersnood-fonds*", dan behoefden wij ons niet koudweg te bepalen tot het signaleeren van dergelijke treurige feiten, doch konden, als deelnemende vrienden, bij onze onafgebroken pogingen om te wijzen op den plicht tot het wegnemen der oorzaken van de kwaal, tevens den noodlijdenden de helpende hand reiken.

* * *

Gezondheids-Maatregelen. De berichten omtrent de *cholera* zijn sinds verleden week gelukkig eerder iets beter dan minder goed. Over het algemeen is men op zijn qui-vive en raken de besturen doordrongen van hun plicht, om alle mogelijke maatregelen te nemen tot voorkoming en tot ontsmetting niet alleen, maar ook tot het verschaffen van de noodige geneeskundige hulp. Nu, van alle kanten uit de binnenlanden, waar zich verschijnselen van cholera voordoen, aanvragen komen, om doktoren te zenden, worden de leerlingen der hoogste klasse aan den dokter-djawaschool ook in functie gezet. Door de hoofden van plaatselijk besturen is een circulaire van de Inlandsche hoofden gericht, welke punt voor punt de maatregelen in herinnering brengt, die in acht genomen moeten worden. Ook de hoofden van scholen hebben aanschrijvingen gekregen. De „Locomotief" meldt, dat er te *Semarang* een *desinfectiebrigade* is opgericht. Zes brigade-commandanten staan onder de opperleiding van den binnenregent, den heer M. W. Thyssen en onder toezicht van twee gepensionneerde officieren.

De zes leiders hebben ieder vier koelies te hunner beschikking. Voor ieder der zes brigades is, onder een zijloods, ingericht een kleine tampat, waarin al hare benoodigdheden voor ontsmetting, een spuit, boenders, bezems, emmers, blikken, sapo-carbol, groene zeep etc. Zoodra ergens ontsmetting noodig is, wordt de post aan het oude mannenhuis per telefoon opgeroepen, waarop de aan de beurt zijnde brigade per gereed staanden wagen vertrekt, en een der oud-officieren later in de betrokken woning gaat nazien, of alles goed is verricht.

De „Semarang Ct." klaagt er over, dat terwijl het stadsverband aldaar, dat maar op 180 patienten berekend is, thans 400 zieken moet opnemen, men het verlaten krankzinnigengesticht niet in gebruik neemt. Gebrek aan geld zal ook hiervan wel de reden zijn.

Volgens „Het Centrum" van 1 Oct. is de gezondheidstoestand te *Magelang* treurig. Aan malarialijders geen gebrek, gevallen van typhus worden dagelijks geconstateerd, terwijl er ook eenige gevallen van cholera zijn voorgekomen.

Strenge maatregelen heeft de heer de Bruijn Prince nog vóór zijn vertrek naar Batavia getroffen. Aan de ingezetenen is een circulaire gezonden, waarin door den eerstaanwezend officier van gezondheid verschillende wenken worden gegeven tot voorkoming der ziekte en voorzichtigheid wordt aanbevolen.

Het zijn vooral de arme Inlanders, die overal het meest van de verschrikkelijke ziekte te lijden hebben.

In de „Semarang Ct." van 1 Oct. lezen wij:

„Geen wezen ter wereld, dat moeilijker het begrip: „nut van voorbehoedende maatregelen", bij is te brengen, dan een Javaan. Hoe gaat het vaak in de kampong, als zich een cholerageval voordoet:

Kromo heeft het te pakken, Manis, Sinah, Mito, Dongso komen helpen door den lijder te wrijven en te pidjetten. Na een oogenblik gaan ze naar de sirihdoos; de dames brengen pruimpjes en de heeren strootjes in den mond, zonder vooraf de handen te desinfecteeren. Nu weer aan het wrijven en pidjetten, van tijd tot tijd de geinfecteerde vingers in den mond brengend om pruimpjes of strootjes te recht te helpen. Kromo sterft of komt er bovenop: maar dan hoort men in den regel ook, dat de helpers of helpsters nu op hun beurt voor mirakel liggen. Op deze wijze wordt de ziekte in een korten tijd van de eene kampong in de andere overgebracht en eindelijk een geheele streek daardoor besmet."

En in hetzelfde blad van den vorigen dag:

„Gisteren, Zondag morgen, tusschen zeven uur en halfacht leschten negentien menschen hun dorst, middels een aan een boom gehangen klapperdop, door ongekookt water te drinken uit een vuile ton. Het waren voorbijgangers, 18 vrouwen en kinderen en 1 man, die liever de hun bekende vuiligheid dronken, dan het hun onbekende gekookt water in de gardoe (wachthuisje) voor hen klaar gezet.

Onze reporter maakte de twee slapende gardoewakers wakker en attendeerde hen op dien misstand, groote consternatie, doch — geen handelen!

Den kapala-kampong sprekend en een onderzoek zelf instellend in genoemde kampong, bleek echter de activiteit van dit kamponghoofd, doordat overal in de kampong gekookt water voorhanden was.

De schuld van het bovenstaande moet ook niet worden geweten aan den schout Berghuis, die met prijzenswaardigen ijver elken avond de kampongs persoonlijk controleert.

De schuld ligt hier dieper: aan de indolentie van het Javaansche volk, wien het onverschillig is, wat het eet en drinkt."

Zijn dit niet zoovele bewijzen, hoezeer wij onzen plicht verzuimen, door den Inlanders niet van kinds af aan, de eenvoudigste regelen der hygiene te onderwijzen?

* * *

Oorlogsberichten. De laatste oorlogsberichten zijn wat *Djambi* betreft, nogal geruststellend.

Aan een telegram van den resident van Palembang, gedagteekend Tigadoesoen, 25 September, wordt in de „Jav. Ct." het volgende ontleend:

Op 22 en 23 September hadden excursies met een compagnie plaats naar Moeara Rebah en Soeroelangoen. Er viel geen schot. De bevolking was behulpzaam bij het overzetten over rivieren, de verbetering van voetpaden, wegwijzen en opruiming van terreinhindernissen. Met de hoofden worden geregeld aanrakingen onderhouden. De gezondheidstoestand was gunstig.

Moge de onheilsprofetiën van den heer Van Kol in de laatste vergadering van „Moederland en Koloniën" geuit: „dat de bestuursmannen, die een minnelijke schikking met de Djambiërs beoogden, met opzet verwijderd waren, omdat men eene imperialistische veroverings-oorlog in den zin had en dat na dezen krijg er een dergelijke zou volgen op Celebes", niet bewaarheid worden!

Ook de berichten uit *Atjeh* wijzen meer en meer op een spoedig te verwachten pacificatie. In het „Bat. Nbl." van 2 Oct. b.v. vinden wij het op een vredestoestand duidende bericht, dat eerstdaags te Oleh-leh een sub-agentschap van de Nederl. Handelsmaatschappij zal worden geopend.

Hopelijk zal ook op *Soemba* de toestand met zoo min mogelijk bloedvergieten in het reine komen. De „Makassarsche Ct." zegt hieromtrent:

„Het detachement cavalerie, den 4den September van Macassar naar Waingapoe gezonden, ten einde den civielen gezaghebber aldaar te steunen tegen enkele brutaal optredende Soembaneesche vorsten, meer in het bijzonder tegen den radja van Lewa, ontmoette op zijn tochten wel buitengewoon zwaar terrein, doch geen tegenstand. Overal, waar de cavalerie zich vertoonde, nam de vijand de vlucht, zoodat het in handen krijgen van de weerspannige vorsten wel zeer bezwaarlijk zal zijn.

Den 8en jl. werd door de cavalerie de kroonprins van Lewa, de feitelijke oorzaak en leider van het verzet tegen ons gezag, met eenige volgelingen waargenomen op eenigen afstand noordwaarts van kampong Paral Kaloka en oostwaarts van de rivier van Kewangoe. Daar het terrein de cavalerie niet toeliet zich van den prins meester te maken, werden eenige salvo's afgegeven met het resultaat, dat twee der volgelingen en een paard gewond nedervielen. De prins ontkwam met de overige volgelingen."

Met evenveel ingenomenheid, als de redactie van het Bat. Nbl., nemen wij hier het rondschrijven over, onder den datum 30 Sept. door den eersten gouvernementssecretaris verzonden aan alle hoofden van gewestelijk bestuur in de buitenbezittingen:

„Bij excursies tot het bedwingen van ongeregeldheden op de bezittingen buiten Java en Madoera komt het herhaaldelijk voor, dat zonder noodzaak kampongs verbrand en eigendommen vernield of beschadigd worden.

Dikwijls geschiedt dit door inlandsche hulptroepen of op aandrang van inlandsche hoofden, die aan zulk een tocht deelnemen (!)

De ondervinding heeft genoeg aangetoond, hoe verkeerd een dergelijk optreden is, waardoor vreedzame lieden dikwijls van alles beroofd en uit wanhoop daarover tot vijanden gemaakt worden, en de Gouverneur Generaal verlangt dan ook nadrukkelijk, dat bij dergelijke gelegenheden, het zonder noodzaak verbranden van kampongs of vernielen of beschadigen van eigendommen niet meer zal plaats hebben.

Op last van den Landvoogd heb ik de eer u te verzoeken, om voor zooveel het in uw macht ligt, te willen zorgen, dat aan het verlangen van Zijne Excellentie worde voldaan."

Die redactie voegde hier aan toe: „Had men dit vroeger ook maar bedacht — o. a. in Atjeh!" Maar, niet waar: *it is never too late to mend?*

* * *

Mijnbouw en Cultures De petroleumbronnen *van Moeara-Enim* schijnen fabuleuse hoeveelheden olie voort te brengen; in de „*Sumatra-Bode*" komt daarover een beschrijving voor, die zeker menige arme stakkert heeft doen watertanden naar de kruimpjes, die van zulk een overladen disch mochten afvallen. Ter hoofdplaats van *Siak* schijnt ook petroleum aangeboord te zijn, zoodat er dadelijk een „Mijnbouwmaatschappij Siak" is gevormd met een kapitaal van anderhalf millioen, om het onderzoek voort te zetten. De zetel dier maatschappij zal te Batavia gevestigd zijn.

Ook wordt ter kennis van belanghebbenden gebracht, dat de Regeering geen bezwaar heeft tegen de vestiging van particuliere ondernemingen tot mijnbouwkundige opsporing of mijnontginning in het landschap *Tjenrana* (gouvernement *Celebes en Onderhoorigheden*) met vermelding van de daarbij in acht te nemen bepalingen.

De toestand van de *Tabaksoogst in Deli* blijkt niet zoo treurig te zijn, als wellicht menigeen heeft gemeend te moeten opmaken uit hetgeen de vicepresident voor den R. v. I. op 31 Aug. in zijn speech tot den Landvoogd zeide. In de „*Sumatra-Post*" vinden wij:

„De meeste administrateurs berichten van den nieuwen oogst, die haast overal in de schuren geborgen is, dat de qualiteit goed of bevredigend is, eenigen vinden ze zeer goed en enkele zelfs veel mooier en beter, dan het vorige jaar. En wat de quantiteit aangaat — een doorsnede van negen picol over de geheele residentie bij het heden haast overal gevolgde systeem, om slechte lengten, beschadigde bladen enz. niet in de schuren te bergen, is dat niet voldoende?"

Volgens de „*Sumatra-Bode*" begint men zich in het Padangsche meer en meer voor de *cultuur van Delitabak* te interesseeren en schijnt men daarvoor thans in hoofdzaak het oog te hebben op de Afdeeling Siboga. Zoo heeft de heer Kehlenbrink met zijn proefaanplant prachtige resultaten verkregen, die zelfs Deli in de schaduw stellen. Te Pajacombo daarentegen is een proef mislukt; volgens deskundigen is het daar niet alleen te droog, maar zijn ook de nachten te koel. Om „den Noord" zijn echter nog gronden in overvloed aan de kuststreken beschikbaar, die minstens evengoed als de terreinen bij Siboga zijn.

Met *de Cultures op Java* is het helaas niet zoo best gesteld.

In de „Semarang Courant" van 19 Sept. wijdt een Javaan, zich noemende *Pak Klèlèt*, een lang artikel aan: „*De naweeën van het lot der tropen*", daarbij aanhalende het stuk van *Erika*, dat vroeger in hetzelfde Blad voorkwam, getiteld: „*De kanker van de koffieculturr*" en zegt o. a.:

„Het laatste woord over die cultuur is echter nog niet gesproken, dit zal wel later pas plaats hebben, als waarheid wordt „het lot der tropen", waarover het „Amsterdamsche Handelsblad" zoo uitvoerig is geweest. Wij zijn met al onze cultures aan het begin van het einde. Het is tegenwoordige misère. De naweeën zullen niet alleen voor den Europeaan, maar vooral voor den Javaan meer dan bitter worden. Jaren geleden, in den tijd der Compagnie, telde Java's bevolking 9 millioen zielen, thans zijn er 29 millioen.

Ongeveer vijftig jaar geleden — menig oude van dagen zal het zich nog wel kunnen herinneren — was het land van af eventjes beoosten Kertosono naar Tapar, Taré, Kediri, Toeloeng Agoong, Blitar — het grootste gedeelte dier landen, waar nu spoor en tram onophoudelijk heen en weer snorren en waar thans zooveel suikerfabrieken zijn — alles nog oerwoud. Al die bosschen zijn successievelijk gerooid geworden en daarvoor zijn in de plaats gekomen desa's, sawah's en tegalans, waaruit het gouvernement jaarlijks een aardig duitje haalt bij wijze van landrente en andere belastingen.

Dat ontginnen van bosschen en het herscheppen er van in desa's en sawa's heeft het gouvernement geen roode duit gekost. Dit was het werk der overtollige bevolking van Midden-Java: van Madioen, Solo, Djocja, de Bagelen en de Kedoe. Het is een oude Javaansche adat, om als een desa te voi wordt, haar te verlaten, om dan elders eenige bosschen neer te vellen voor een nieuwe desa. Zoo werd Java successievelijk ontgonnen en bewoond, maar dit mocht spoedig niet meer, Java kreeg een agrarische wet. Zij is nu nog van kracht. Niemand mocht meer bosschen ontginnen, tenzij voorzien van een licentie.

Die agrarische wet kwam te gelijkertijd met de hooge marktprijzen van de koffie. Alle bosschen werden als domeingrond beschouwd, en daar de wet ook het recht gaf aan Europeanen, om een stuk van het domein te ontginnen, werd het een rage om zoo'n brokje bosch machtig te worden. Bij honderden kwamen toen de zoogenaamde prioniers op agrarisch gebied, die allerlei producten gingen telen voor de Europeesche markt. Geld was er in dien tijd genoeg, de koffie stond op f 80 de picol.

De Javaan van Midden Java, gewend om naar het oosten te gaan, mocht toen wel is waar geen bosschen meer ontginnen naar hartelust, zooals hij altoos gewend was geweest, maar wat nood? geld kon hij daar genoeg verdienen in de ontginningen der perceelen. Daar heerschte welvaart! *Die toestand is nu ook veranderd: de welvaart is er niet meer.* Hongerloonen worden thans betaald door de naamlooze vennootschappen, die zich ook noemen industrieelen op agrarisch gebied! De Javaan blijft zooveel mogelijk thuis, ontginnen mag hij niet meer, wat zal hij daar doen, als hij afgescheept wordt met een hongerloon? En met dat thuis blijven, zal de economische toestand op Midden-Java er niet beter op worden. Demak, Grobogan, Bagalen, speciaal Kedoe lijden er onder. De Javaan wordt doodarm."

Ten slotte geeft *Pak Klèlèt* als raad tot verbetering, om de agrarische wetten af te schaffen en hooge uitvoerrechten te heffen van producten, die bestemd zijn voor Europeesche markten.

Betreffende de *suikercultuur* meldt de *Soer. Ct.*, „dat gedurende dit jaar tot ultimo September uit Soerabaja alleen voor een waarde van *f* 6,500,000 *minder* aan suiker werd geëxporteerd naar Amerika, dan in het jaar 1900 gedurende hetzelfde tijdvak. Het volgende jaar zal vermoedelijk die vermindering minstens even groot zijn. Het getij verloopt.

Volgens de „Semarang Courant" hield de reis van den Inspecteur der cultures, den heer van Lawick van Pabst, naar *Madoera*, verband met den minder gunstigen economischen toestand der bevolking in dat gewest, waarvan de resident, naar het schijnt, niet de volle verantwoordelijkheid wil dragen.

Om te eindigen zooals wij de vorige week begonnen: *ook hier blijft nog veel te wenschen over.*

VOORDRACHT

uitgesproken door den heer G. P. ROUFFAER op 31 October, den dag der sluiting van de Tentoonstelling van Oost-Indische weefsels, Javaansche batiks en oud-Indische meubelen, voor een kring van genoodigden.

Mijne Heeren en Dames!

Degene, die hier een oogenblik het woord tot U zou willen richten, wenscht voorop te stellen, dat hij allerminst is een specialiteit in het weven; hij meent dit

nadrukkelijk te moeten verzekeren met name tegenover degenen onder U, die, als deelgenooten in bontweverijen of op andere wijze technisch met het fabriekmatige weven vertrouwd, als vakmannen hierheen gekomen zijn en deze samenkomst wel met hunne tegenwoordigheid hebben willen vereeren.

Tegenover deze vakmannen voel ik mij leek. En de eenige reden, die mij moed geeft een woord tot inleiding, zoo mogelijk tot voorlichting, te durven zeggen, is de omstandigheid, dat op deze tentoonstelling bij de Indische weefsels verschijnselen geconstateerd zijn geworden, die in hooge mate aandacht waard zijn, en toch, blijkens alles, zelfs aan vakmannen ten onzent geheel onvoldoende bekend werden, ja nauwelijks hun attentie hebben getrokken, voor zoover zij in de gelegenheid waren zelve in onze Oost rond te reizen.

Eenige karakteristieke bizonderheden van de Indische weeftechniek durf ik dus wel in overzicht u voor oogen stellen; terwijl daarentegen straks, bij de nadere bezichtiging der doeken, wel zeer hartelijk technische voorlichting van U w e zijde wordt gehoopt en verwacht.

De *clou* van onze tentoonstelling, is terecht gezegd, mag heeten het zeer duidelijk aan het licht treden der belangrijkheid van een procédé, wat in onze Oost toegepast wordt vóór alle weven, nu eens op wat de kettingdraden zullen worden, dan weer op wat de inslag zal wezen, soms zelfs op schering en inslag beide.

Het is het ikatten, een term eerst sinds Juli j.l. in zwang gekomen voor een kunstgreep bij het Oostersche weven, waarvan vroeger een klein weinig was bekend geworden van een paar eilanden als Timor, Soemba, Flores en een deel van Borneo, maar die nu gebleken is te pas te komen bij tal van Indische weefsels, van Atjeh af tot dicht bij Nieuw-Guinea toe, voor zooveel onzen Archipel betreft; want ook westelijker, vooral in Britsch-Indië, komt het voor.

Afgeleid van het Maleische ikat, mĕngikat, wat beteekent „knoopen, binden, omwinden", wil het verhollandschte ikatten toch aanduiden die eigenaardige techniek om de witkatoenen weefgarens, eventueel de ruwzijden garens, plaatselijk te omwinden vóór zij in de verfkuip gaan, waardoor nà de verving en opvolgende losmaking der aangebrachte omwindingen *gedeeltelijk-gekleurde*, *genuanceerde* garens verkregen worden; waarmee dan straks bij het weven, mits dit omwinden naar een vast plan gebeurd zij en het opzetten van het weefsel zuiver daarmee in harmonie blijve, dank zij de meerkleurigheid der draden van ketting of van inslag of van beide, patronen worden verkregen van geheel bizondere bekoorlijkheid. Patronen toch, die daardoor gekarakteriseerd worden, dat de kleuren niet hard naast elkander staan, maar integendeel zacht uitvloeien, nog even zwakjes doordrongen zijn voorbij de grenzen voor iedere tint bestemd, en zoo aan het geweven doek een zeer aantrekkelijk type geven van zachte wazigheid en versmeltende kleurschakeering.

Bij het samenstellen van den catalogus in Juli jl. was het mij echter niet bewust, dat ditzelfde procédé ook zeer wel in de Europeesche weeftechniek bekend was; maar — laat ik er dadelijk bijvoegen — onder een naam, die onmiddellijk wijst op oudere Oostersche invloeden. De heer J. J. Verwijnen, bibliothecaris van het Koloniaal Museum, vroeg mij kort na de opening der tentoonstelling per brief, of ik wel wist wat chineeren was. Een nieuwe richting van onderzoek werd door die vraag ineens aangewezen, te meer, omdat op verrassende wijze hier bleek, dat niet alleen, tegen het einde der 17e eeuw, de gebatikte doeken van Zuid-Dekhan, de zoogenaamde „sitsen", den stoot hadden gegeven tot het ontluiken der Europeesche katoendrukkerij, maar hoe ook de, vooral weer Voor-Indische, *geweven* doeken voor Europeesche weverijen omtrent dienzelfden tijd prikkel waren geworden tot het imiteeren van een echt-Oostersche techniek.

Bij beide bleef de Oostersche herkomst in karakteristieke namen bewaard; de „Indiennes", de „sitsen" (óók al een woord uit Voor-Indië), waren en bleven de met gebruik van was geverfde kleedjes, die van de Kust van Koromandel door de Hollanders naar Amsterdam, en zoo naar Europa geëxporteerd werden, daar door de vooral in ons land, later ook in Frankrijk, Zwitserland, Duitschland en Engeland opgerichte katoendrukkerijen werden nagevolgd, onder aanwending van andere reserves dan was, en zoo allengs er aanleiding gaven tot de zuiver-chemische fabrikage van tegenwoordig. Onze eigen Java-batik's kwamen eerst later tot bekendheid, pas in het eerste kwartaal der 19e eeuw; en bij corges aangebracht te Amsterdam, en daar, met andere Oostersche artikelen, publiek geveild zijn zij nooit, zooals de sitsen wèl, en de Oostersche zijden stoffen óók. Datgene, wat onze Vereeniging „Oost en West" zich als een deel van haar taak voorstelt, n. l. het scheppen van een markt ten onzent voor mooie dingen uit onze Oost, is — en maar zéér weinigen staat dit voor den geest, durf ik zeggen — gedurende de 18e eeuw niet iets geweest, wat wenschenswaard was alleen, doch wat wel degelijk tot verwezenlijking was gekomen voor sommige artikelen. De verkoop-cijfers onzer Oost-Indische Compagnie uit die eeuw, en uit de tweede helft der zeventiende reeds, kunnen dit bewijzen.

Omstreeks dienzelfden tijd moet het geweest zijn, dat geïmporteerde geweven doeken uit Indië de aandacht hebben gaande gemaakt van Europeesche kenners. De hooge waarschijnlijkheid is er vóór, dat dit echter Fransche vakmannen zijn geweest, zijdewevers speciaal, en wel lui uit Lyon. Het feit alleen reeds, dat èn wij èn de Duitschers met „chineeren" en „chiniren" een Fransch woord hebben overgenomen; het feit ook, dat „gechineerd", „chiné", speciaal slaat op zijden stoffen, sinds de 18e eeuw tot heden, dit alles toont voldoende aan, dat in Lyon het begin moet gezocht worden der navolging van een Oostersch weef-procédé, wat als „chiner" letterlijk beteekent: „op zijn Chineesch vervaardigen", maar dan — met het oog op de vrij slordige wijze, waarop vroeger de begrippen Indië en China door mekaar gebruikt werden — beter nog vertaald mag worden met: „op zijn Indisch maken"; en hier bepaaldelijk wel: „op zijn Voor-Indisch".

Dat dit ikatten, dit chineeren uitstekend goed reeds in het midden der 18e eeuw in Frankrijk bij de zijdeweverij bekend was, blijkt op afdoende wijze uit den beroemden arbeid der Encyclopaedisten, de groote Encyclopedie van Diderot en d'Alembert met de hunnen 1). In het IIIe deel dezer alphabetische folio-uitgave, te Parijs in 1753 verschenen, vindt men een heel artikel van drie paginas over „Chiner", wat aldus aanheft: „*Chiner une étoffe*, c'est donner aux fils de la chaîne des couleurs différentes, & disposer ces couleurs sur ces fils de manière que quand l'étoffe sera travaillée, elles y représentent un dessein donné". (fol. 339). Er wordt hier dus alleen gesproken van het chineeren der ketting-draden; even verder wordt medegedeeld, dat het bijna alleen wordt toegepast bij effen zijden stoffen, tafzijde, „taffetas"; soms ook bij satijnen; desnoods bij fluweelen. Van katoen of wol wordt echter nog niet gerept. En het procédé wordt uitstekend goed beschreven: het omwinden der kettingdraden vóór de verving had plaats met „des petites bandes de perchemin". (fol. 340, 2e kol.) Terwijl dus in Voor-Indië katoendraden worden gebruikt voor het ikatten van zijde, en in onze Oost vooral met reepjes lontar- of ander palm-blad het katoen plaatselijk wordt omwonden, gebruikten de Fransche zijdewevers uit het midden der 18e eeuw strookjes perkament.

Doch slechts een dertigtal jaren later kent en bezigt men in Frankrijk óók het omwinden der inslagdraden, buiten en behalve het ikatten der kettingdraden. Dit blijkt uit die andere reusachtige Encyclopaedie in-kwarto, de „Encyclopédie méthodique, ou par ordre de matières", niet meer alphabetisch gerangschikt, zooals de beroemde eerste, maar rubrieksgewijze. In de afdeeling „Manufactures et arts", in het IIe deel, Paris-Liège 1784, vindt men nu onder het zeer uitvoerige hoofd „Soie et Soierie" op p. 147—150 een heelen uitleg „Du Chinage", waarin èn van ketting- èn van inslag-chineeren gesproken wordt. Of, zooals het in 't oorspronkelijk luidt, „des variétés de couleurs" aangebracht „ou sur les fils de la chaîne pour certaines étoffes, ou sur les fils de la trame pour d'autres étoffes" (p. 147).

Maar er wordt verderop uitdrukkelijk bijgevoegd, — en dit mag zeer merkwaardig heeten — dat het chineeren der kettingdraden nog het uitsluitende procédé blijft bij *zijden* stoffen, dat echter het ikatten der inslagdraden toegepast wordt bij *katoenen* doeken, en *halfzijden* weefsels. Want, sprekende over „la question de chiner" „sur la trame", vervolgt de tekst: „ce qui ordinairement a lieu dans la toilerie, & souvent dans les petites étoffes de soie mélangées de fil ou de coton; au lieu que les étoffes toutes de soie ne sont guère chinées que par la chaîne". (p. 148).

Hier hebben we dus in 1784 óók het chineeren van *katoenen* garens in de Europeesche industrie; en wel speciaal van den inslag. Wáár dat o. a. gebeurde, wordt er niet bijgevoegd; doch in aanmerking nemende de beteekenis van Rouaan toenmaals in de katoennijverheid, zij het dan ook voornamelijk in gedrukte katoenen (de zoogenaamde Rouenneries), in aanmerking ook nemend het feit, dat nù nog — een bizonderheid mij medegedeeld door den heer J. H. Biegel, importeur te Amsterdam — in de buurt van Rouaan meer dan één fabriek bestaat, waar „gejaspeerde", dat is „gechineerde", katoendoeken vervaardigd worden, is het aannemelijk vooral aan Rouaan te denken.

Het procédé-zelf werd toen nog toegepast geheel op zijn Indisch: met werkelijk *omwinden*, heusch *ikatten*. Er is in dit heele artikel van 1784 nog geen kwestie van *bedrukken* der schering- of inslagdraden met een of andere reserve of chemisch middel, vóór zij in de verfkuip gaan, om ze aldus plaatselijk al of niet gekleurd te krijgen. 1) Thans is dit laatste zoozeer de mechanische methode, dat men in Twenthe alléén van „drukken" spreekt, in plaats van „chineeren". Zeer eenvoudige werktuigjes worden daarvoor gebruikt, zooals ik ze in de Kon. Weefgoederenfabriek te Hengelo mocht zien; metalen rolletjes, bevochtigd door een vloeibaar reservemiddel, glijden dwars over de witkatoenen strengen boven en onder heen, en laten daar banden en strepen achter, die straks in de verfkuip geen kleur zullen aannemen. Doch in 1784 wist men nog enkel van wezenlijk *omwinden* met strookjes perkament, of — en dit is weer het nieuwe — met strookjes taai papier. Want het bedoelde artikel eindigt met dit merkwaardige slot „J'observerai en outre qu'on rejette le parchemin indiqué ci-devant, comme trop dur, & qu'un papier fort suffit seul, & vaut mieux" (p. 150), waarop dan nog een praktische wenk voor het aanwenden dezer papieren omwindsels volgt.

Het chineeren dus is een soi-disant „Chineesch", 2)

1) Ik stel er prijs op hier mede te deelen, dat dezelfde heer Verwijnen mijn aandacht heeft gevestigd op de nu hier nader te bespreken gegevens uit de 18e eeuw. Mijn beste dank zij hem ook daarvoor gebracht.

1) Volgens Dr. R. Forrer's „Die Zeugdrucke der byzantinischen, romanischen, gothischen und spätern Kunstepochen", Straatsburg 1894, p. 8 zou het *bedrukken* der kettingdraden in gebruik zijn gekomen tegen het einde der 18e eeuw. Hij zegt daar — zonder overigens aan te geven, of hij denkt aan katoen of zijde — „Die Musterung wurde auf den fertig gewobenen Stoff, erst zu Ausgang des XVIII Jahrhunderts auch auf die blosse Kette (sog. Ketten- oder Zetteldruck), aufgedruckt." Daar echter Forrer ook hier, zooals hij zoo vaak doet, zijn bronnen niet noemt, mogen we deze mededeeling niet zonder meer aannemen. De heer Jan Kalf maakte mij op deze plaats attent.

2) Het duidelijkst blijkt dit uit den Italiaanschen technischen term: „far i drappi alla chinese".

ADVERTENTIËN.

Naar Indië vertrekkende ouders
worden beleefd opmerkzaam gemaakt, dat bij eene Dame uit den beschaafden stand gelegenheid bestaat tot opneming en verzorging van **kinderen**.
Reflectanten gelieven brieven in te zenden aan haar adres **Keizersgracht no. 304, te Amsterdam.** Inlichtingen te bekomen bij het Bureau van dit blad.

P. Jonker,
gediplom. muziekleeraar,
geeft grondig onderwijs in **Piano** en **Theorie.** Tevens opleiding voor examens. Spreekuur Dinsdag en Vrijdag 2—3. Rioustraat 122, den Haag.

Door vertrek naar 't Buitenland
in zijn geheel overtenemen:
Een modern uitmuntend onderhouden
INBOEDEL
als fraai Salon-Ameublement, Eikenhouten Eetkamer-Ameublement, picplin Slaapkamer-Ameublement, Tapijt, Vloerzeilen, Meubelgordijnen, Spiegels, Gasornament, Kasten, Ledikanten, Beddengoed, Wasch- en Nachttafels, Mangel, Pers, Fornuis, Kachels, Keukengereedschap enz.
Te bezichtigen en inlichtingen te bekomen dagelijks behalve Zondag van **10—12** uur, **Weimarstraat 93, Den Haag.**

E. J. F. VAN DISSEL & ZONEN,
EINDHOVEN.
FABRIEK van
LINNEN TAFELGOEDEREN enz. enz.
Inrichting voor het maken, borduren en festoneeren.
SPOEDIGE AFLEVERING.
PRIJSCOURANTEN alsmede ruime keuze van STALEN en MODELLEN,
worden op aanvrage franco toegezonden.
AGENTESSEN GEVRAAGD
met relatiën onder den gegoeden stand.

JAC. MOULIJN,
Opticien, Instrumentmaker,
2e Wagenstraat 95, Den Haag,
TELEFOON 704.
BRILLEN en PINCE-NEZ.
Voorschrift van Heeren Doctoren.
Artikelen voor Ziekenverpleging, Verbandstoffen, Breukbanden, Suspensoirs enz.
Aanleg en onderhoud van
TELEFOON en ELECTRISCHE SCHELLEN.

Waarschuwing.
HET eenigst adres voor **Eerste kwaliteit Eng. en Belgische Anthraciet, Ruhrkolen, Gascokes,** enz.enz is:
P. H. v. d. BERG,
Prins Hendrikstraat 161-165-174, Den Haag.
Eerste kwaliteit WINTER-AARDAPPELEN voor op te doen, worden ook in alle hoeveelheden thuis bezorgd.
Prijscourant op aanvraag thuis bezorgd.

Goerz. Trieder Binocles
Gebr. P. H. Caminada,
Lange Houtstraat 3, Den Haag.
HOF- en RIJKSLEVERANCIERS.
Specialiteit in REISKIJKERS.
Fabrieksprijzen.

De WONINGGIDS v/d. Nederlandsche Bond van Makelaars in Vaste Goederen, Assurantiën, enz.
o, m. bevattende de adressen der voornaamste **Makelaars in vaste goederen van Nederland.** en de
WONINGGIDS voor 's-GRAVENHAGE en OMSTREKEN
opgemaakt door 't Administratiekantoor der firma
FALKENBURG & Co.
's-GRAVENHAGE, Dennenweg 64,
zijn beide op aanvrage **gratis** verkrijgbaar.
Ook liggen deze gidsen op de informatiebureaux der Vereeniging «Oost en West» te 's-GRAVENHAGE en te WELTEVREDEN (Batavia) ter beschikking van belangstellenden.

Fabriek „SIMANALAGI" Den Haag.
KEPPLERSTRAAT 138—144.
Ingrediënten voor de INDISCHE RIJSTTAFEL, als:
Samballans, Boemboe's, Atjars, Manisans, diverse **Kruiden, Visch-Artikelen,** diverse **Keuken-gereedschappen.**
Prima HOLLANDSCHE TAFELZUREN, Likeur «LALIDJIWO»
Diverse LIMONADE-SIROPEN.

SNOEREN'S
Superieur Schoeisel
IS VERKRIJGBAAR
NOORDEINDE 150
DEN HAAG.
Zie de etalage!

Allan & Co.
Koninklijke Nederlandsche
Stoom-Meubelfabriek.
Magazijnen ter Meubileering.
Meubelen,
Tapijten, Gordijnstoffen etc.
DEN HAAG:
HOOGSTRAAT 16.
Rotterdam. **Utrecht.**

Eenige inrichting voor Praktische Opleiding voor den Handel in Theoretische en Praktische Cursussen voor Dames en Heeren.
Beste gelegenheid voor HH. Verlofgangers, Gepensioneerden, Indische Jongelui enz.
Dagelijks Inschrijving.
Telkens wanneer een voldoend aantal deelnemers ingeschreven zijn, kunnen nieuwe Cursussen beginnen.
NEDERLANDSCHE HANDELS-AKADEMIE
„Het Oefeningskantoor"
REGENTESSELAAN 162—164,
's-GRAVENHAGE,
ONDERWIJSVAKKEN.
Praktisch Boekhouden,
Handelsrekenen, Handelsrecht,
PRAKTISCHE KANTOORWERKZAAMHEDEN.
Schrijfmachine, Stenografie,
Nederl., Duitsche, Eng. en Fransche Handelscorrespondentie.
PROSPECTUSSEN en INLICHTINGEN.

C. BOON,
Weimarstraat hoek v. Bylandstraat 93.
Magazijnen
v. Bylandstraat 15 en 93a, Den Haag.
Belg. ANTRACIET p. H.L. . . **f 1.85**
Eng. „ „ „ . . **- 2.25**
Beste Winteraardappelen p. H.L. **f 2.50**
COKES (gasfabriekprijs) „ „ **- 0.75**

P. M. Tamson
Nieuwstraat 17
's-Gravenhage.
Voorhanden alle soorten weegwerktuigen.
Reparatiën Accuraat en Billijk.

Hotel d'Angleterre
Den Haag, Wagenstraat 22.
Centrum der stad en gerenommeerde keuken.
50 Kamers en Salons.
Kamer met Dejeuner f 2.25.
Pension voor langer verblijf zeer billijk.

A. A. KNUIJVER & ZONEN,
Gedempte Raamstraat 11-12,
'S-GRAVENHAGE.
Hofleveranciers.
Nederlandsche Fabriek van **Borduur-** en **Passementwerken, Galonweverij** à Jacquard, **Photografiën** en **Teekeningen** van Vaandels. **Maconieke Artikelen** enz. worden franco ter inzage gezonden.
Zilveren Medaille Wereldtentoonstelling **PARIJS 1900.**

In „de Proviandwinkel"
Badhuisstraat 54, Scheveningen
zijn verkrijgbaar alle soorten
COMESTIBLES en CONSERVEN
waaronder:
GROENTEN, VLEESCH, WILD, GEVOGELTE, VISCH, DIVERSE SOEPEN, VRUCHTEN etc. in blik.
GENUA OLIE, WIJNAZIJN, FIJNE TAFELZUREN etc. uit de fabriek van
J. C. VISSER, te Amsterdam.
Aanbevelend,
J. J. KROPHOLLER.
PRIJSCOURANT wordt op verlangen **gratis** toegezonden.
Bij inkoopen van **f 10** en daarb. wordt een korting van **10 pCt.** toegestaan.

Grootste Keuze.
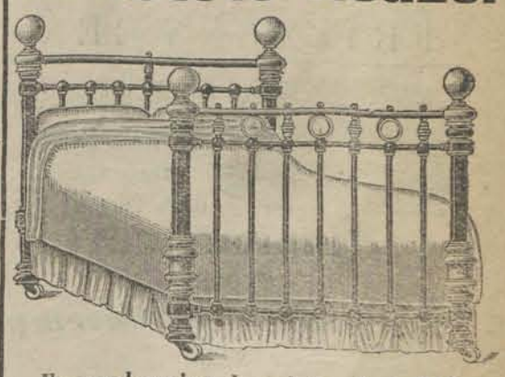
Franco levering door het geheele Rijk.
Th. A. A. SIMONIS,
Groenmarkt 34,
over de PRINSESTRAAT
DEN HAAG.

Indische Families
welke zich tijdelijk of voor vast in Nederland gaan vestigen, worden er in 't bijzonder op attent gemaakt, zich voor het **volledige** inrichten van huizen of **gedeelten** daarvan te wenden tot de Firma

D. VREDENBURG & ZONEN,

Hofmeubelfabrikanten te Zutphen.

Alles wat op het gebied van meubileering voorkomt, zoowel meubelen in elke verlangde stijl en houtsoort, als Gordijnen, Tapijten, Linoleums, Bedgoed, Ornamenten, Keukeninrichtingen enz. wordt **tegen de strengst concurreerende prijzen geleverd.**

Reeds honderde Indische Families geheel geïnstalleerd
waarvan vele attesten ter inzage.
Franco levering door geheel Nederland.
PLAATSING DER GOEDEREN wordt niet in rekening gebracht.
Schriftelijke garantie voor soliditeit.
PRIJSCOURANT en TEEKENINGEN worden op aanvrage franco toegezonden.
Alle elkenhouten meubelen zijn van massief wagenschotshout vervaardigd en uitstekend geschikt om naar Indië mede te nemen.

DEN HAAG.

LEIDEN, STATIONSWEG 19. Eerste Modes.

GEDEMPTE BURGWAL 8, bij de WAGENSTRAAT.
E. v. d. Horst.
MAGASIN de SOLDES.

DELFT, 21, CHOORSTRAAT. Nieuwste Garneering.

Grootste keuze **echte LYONSCHE ZIJDE** in zwart en gekleurd, ook andere kleedingstoffen bijzonder geschikt voor Indië,
voor de helft der gewone prijzen.
Alle goederen welke niet naar genoegen zijn, al zijn dezelve ook afgesneden, worden gaarne omgeruild.
Stalen worden op aanvrage franco toegezonden.

Mode-Magazijnen
H. MACK,
Lange Poten 31|33. DEN HAAG. Hoogstraat 3.
SPECIALITEIT in
Gegarneerde DAMES- en KINDERHOEDEN.
Steeds voorhanden de laatste Nouveauté's v/h seizoen.

J. A. DE GRUIJTER,
Obrechtstraat 196, hoek Reinkenstr.
DEN HAAG.
Groote Sorteering
VULKACHELS, CALORIFÈRES
EN
Majolica-TEGELKACHELPLATEN

Miele & Co.
Veenestraat 50
DEN HAAG.
Fabriek en Magazijnen
van duurzaam Verzilverde
ARTIKELEN
VOOR
Luxe en Huishoudelijk gebruik.

ISERIEF & Co.
VEENESTRAAT 16/18,
den Haag.
Magazijn van Garen en Band.
DAMES HANDWERKEN.
Natuur Wollen Ondergoederen
VAN
Jansen en Tilanus.
FRIEZENVEEN.

Gebr. TEN HOUTEN,
UTRECHT, DEN HAAG.
Compleete Meubeleering.
SPECIALITEIT IN
Slaapkamer-Artikelen.
Soliede bewerking. Zeer billijke prijzen.

Corsmit Brossois & Co.
18 Wagenstraat,
Den Haag.
Interc. Telephoon 582.
INRICHTING
VOOR
Complete Meubileering
VAN
Salon en Eetkamer.
Slaap- en Logeerkamer.
Kantoor, Serre, Keuken,
Gang en Trap en Dienstbodenkamer.
f 850.– en hooger.
Zeer aan te bevelen voor Ind. familiën.

A. SCHARENBERG,
Hofleverancier.
IJskannen, IJslepeltjes en Schepjes
IJs- en Koelemmers.
Sambal-Schotels.
DEKSELS voor GLAZEN.
5½, 6½, 7½ en 8½ cM. middellijn.
VINGERKOMMETJES.
's-Gravenhage, Hoogstraat 15.

VERHUIZINGEN

onder garantie.

Bergplaats voor Inboedels
(GARDE-MEUBLE)
VERPAKKING
(Emballage)
van alle soorten van goederen ter verzending door de geheele wereld.
DE GRUIJTER & Co.
AMSTERDAM, DEN HAAG, ARNHEM.
Leidschekade 70. Westeinde 48. Parkstr. 70/71.

Magazijn „HET ANKER"

Veenestraat 49, Den Haag.

Indische Uitrustingen
voor DAMES en HEEREN,
in alle Prijzen.

PORT-, SHERRY, MADEIRA en fijne TAFEL-WIJNEN

AGUILARS

ZIJN **alom bekend.**

HEERENGRACHT 3-52,
Den Haag.
Succursales: UTRECHT, LEIDEN.
„De wijnen van dit huis zijn verkrijgbaar bij den heer „**B. DE BAS**" te Batavia, Hoofdagent voor West-Java."

OVERHEMDEN
naar maat.
G. Lörtzer
Chemisier,
24—26 Hoogstraat, Den Haag.
Indische Uitrustingen.

Wol-Regime.

Depôt van het **Echte** Prof. Dr. G. Jaeger's
NORMAAL-ONDERGOED,
voor Heeren, Dames en Kinderen,
in Winter- en Zomerqualiteit.
tot de laagste prijzen.
A. VAHLE & Co.,
den Haag, HOOGSTR. 14
Telephoon 1218.
Rotterdam, Hoogstr. 340.
Lijders aan Jicht en Rheumatiek ten zeerste aanbevolen.

Bovengenoemde Firma hebben wij voor *'s-Gravenhage* den **Alleenverkoop** opgedragen.
WILH. BENGER Söhne, Stuttgart,
Eenige geconcessionneerde Fabrikanten der **Echte** Prof. Dr. G. JAEGER's Normaal-Ondergoederen.

Specialiteit in Kousen en Tricot-Goederen in Katoen, Wol, Merino en Zijde.

THEOD. SMEELE,
Denneweg 112, 's-Gravenhage.
Telephoon Interc. 910.

Levering van ***UITSLUITEND***
GRUTTERSWAREN, GRANEN en ZADEN.
Meermalen bekroond.
Vestigt speciaal de aandacht der lezers van dit Blad op zijn Prima **JAVARIJST,** welke zoowel per gerief als per baal tegen **Sterk Concurreerenden Prijs** wordt verkocht.
Proefmonsters GRATIS verkrijgbaar.

Export. Engros. Detail.
K. NIEUKERKE
Noordeinde 12. -- Den Haag.
De Firma belast zich met iedere opdracht tot levering van goederen naar OOST of WEST, en garandeert goede, ongeschonden aankomst.
Bij eventueele bestelling wordt dringend verzocht mede te deelen of men handelaar of particulier is.
Handelaren geven tevens referentiën op.
K. NIEUKERKE, Den Haag.
Telefoon No. 637.

J. JANSEN,
KEPPLERSTRAAT 115—117 b/d Regentesselaan, DEN HAAG.
Het beste adres voor
BINNEN- en BUITENLANDSCHE verhuizingen.
BEHANGERIJ, STOFFEERDERIJ.
Compleete Ameubeleeringen.
Tapijten, Meubelstoffen, Vitrages, Zeildoek, Linoleum, Wasdoek enz.
SPECIALITEIT:
in Engelsche Ledikanten KAPOK-, STAALDRAAD, Stroo- en Zeegrasmatrassen.
(Voorzien van vele gunstige Indische referentiën).

PARAPATTAN WEEZENGESTICHT
te Batavia.

In de hoop dat de wetenschap, dat vele weezen door eene liefderijke verpleging in het Parapattan Weezengesticht te Batavia, voor ondergang behoed en tot nuttige leden der maatschappij worden gevormd, **eene opwekking** moge zijn voor alle weldenkende ingezetenen van Nederlandsch-Indië, die thans in Nederland verblijven en ook voor niet-Indiers, om ook het hunne bij te dragen **tot instandhouding** van het Parapattan Weezengesticht, doen wij in de eerste plaats een beroep op den liefdadigheidszin van de in Nederland wonende oudgasten.

Jaarlijksche contributiën en donatiën worden gaarne door den ondergeteekende in ontvangst genomen.

Namens het Bestuur van het PARAPATTAN WEEZENGESTICHT te Batavia,
W. CREMER,
Generaal gemachtigde voor Nederland,
Nieuwe Schoolstraat 89, te 's-Gravenhage.

BANKETHAMMEN. CERVELAATWORST.
Spekslagerij
Firma J. J. M. PERMENTIER,
Korte Poten 25, Den Haag.
Gelardeerde Kalfslever.
Huisjes Rookvleesch. OSSENTONG.

Inteekenbillet voor niet-leden.

Ondergeteekende .....

wenscht $\frac{\text{Donateur-trice}}{\text{Lid}}$ *te worden van de Vereeniging* „Oost en West" *tegen betaling eener jaarlijksche contributie van* f ..... *of door eene gift in eens van* f .....

Handteekening en volledig duidelijk adres.

.....

.....

NB. Contributie van f 5 of gift in eens van f 100 voor **Donateurs.**
Voor **Leden** contributie tot een minimum van f 1.— 's jaars.
Om 't orgaan te ontvangen moet men minstens f 1.50 's jaars betalen.
Doorslaan wat men niet wil.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.

Bijblad

VAN

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Donderdag 7 November 1901.

maar inderdaad Voor-Indisch procédé, toegepast in de Europeesche weverij, evenals het óók Voor-Indische, of juister Koromandelsche, en dan ook Javaansche, was-reserve-procédé zijn toepassing vond in de Europeesche katoendrukkerij. Waar het chineeren reeds in 1753 uitvoerig, en volstrekt niet als iets geheims, beschreven wordt, kan het allerminst iets nieuws toen geweest zijn. Het eind der 17e, of op zijn lest het begin der 18e eeuw moet het chineeren in Europa hebben zien ontstaan. Ook nu nog is zijde daarbij het meest geliefde materiaal, en Lyon de groote plaats van vervaardiging. In begin Augustus heb ik van de Compagnie Lyonnaise, hier in Den Haag, een heel stalenboek met chinés in handen gehad, alle zijden stoffen met gechineerden ketting en effen inslag, alles Lyonsch fabrikaat. Daarnaast kon ik maar één staal van in Krefeld vervaardigde zijden chiné onder oogen krijgen. Rouaan, als gezegd, past het chineeren vooral nog toe op katoen; het heet daar „jaspeeren", dus „als jaspis marmeren". Een andere term is „flammeeren, flammiren"; de Tw entsche wevers zeggen „drukken"; de Engelschen hebben een eigen woord, „to cloud". Zoekt men in een uitvoerige encyclopedie van tegenwoordig — ik noem b.v. den laatsten druk van Meyers Konversations-Lexikon, in dl. IV van 1894 — het woord „Chiné" op, dan vindt men zoowel het werkelijk omwinden als het plaatselijk bedrukken der te verven weefgarens als procédé vermeld, en ziet men dat het weliswaar vooral op de kettingdraden wordt toegepast, doch ook mogelijk wordt geacht voor den inslag. Indien men dan evenwel met zulken gechineerden inslag tot het wezenlijk patroonweven wil komen, niet slechts tot geheel toevallige kleureffecten, dan stuit men — naar de heer Otto Stork uit Hengelo mij naar zijn persoonlijke ervaring verzekerde — op onoverkomelijke moeilijkheden. Vandaar dat vernuftige lieden (ik herinner mij b.v. de gérante van de Compagnie Lyonnaise, daareven genoemd) „chiner" willen afleiden van „chaîne", van het omwinden of bedrukken der kettingdraden dus; een vermakelijke etymologie, die toch niet kwaad is.

Genoeg, om U met goede redenen te herinneren van welk groot historisch belang het Europeesche chineeren is; het is de onmiddelijke aanknooping bij de Oostersche weefnijverheid, een kind van het ikatten in Voor-Indië 1). En waar we straks bij de origineele doeken, alles handwerk, een buitengewone vaardigheid zullen waarnemen in het ontwerpen van door ikatten te verkrijgen weefsels, hetzij met ge'ikatten ketting, hetzij met ge'ikatten inslag, hetzij met beide zoowaar, en daarbij een verwonderlijke zekerheid zullen zien in streng volgehouden *patroonweven*, daar zal men moeten erkennen, dat het Oostersche ikatten in uitnemend gehalte en hooge artisticiteit nog altijd een lesje kan geven aan zelfs het meest geperfectionneerde machinale chiné-weven van Lyon.

Van Voor-Indië zal Uw aandacht worden getrokken door de rubriek der zijden tjinde's of patola's; een rubriek die ook hier bij onze tentoonstelling van Oostindische weefsels te pas kwam, omdat deze zijden doeken van oudsher zoo geliefd waren in ons Indië, en dat altijd nog zijn. Waarschijnlijk, hoogstwaarschijnlijk — zekerheid is hier nog niet verkregen — hebben zij hun invloed uitgeoefend ook op het weven daar, vooral op Bali, en in het Limboto'sche (Noord-Celebes). Van oudsher werden deze doeken, met meestal effen rooden ketting en ge'ikatten inslag, in de fijnere soorten ook met zoowel ge'ikatten ketting als dito inslag, uitgevoerd uit Cambay, later Suratte, tegenwoordig Bombay, naar onze Oost. In den tijd der Compagnie was de handel daarin zoo belangrijk, dat reeds in 1680 2) in een plakkaat tegen particuliere handel ook opgenomen werden „zijden chindos of patholen". Een bizondere variëteit waren de „chindos Aetchin", waarvan we reeds in 1668 lezen 3), dat wil zeggen niet tjinde's *uit* Atjeh, maar tjinde's bestemd *voor* Atjeh, voor de Atjehsche markt; evenals in die tijden met „Javaense cleeden" aan de Kust van Koromandel niet bedoeld werden batik's *uit* Java, doch omgekeerd Klingaleesche doeken bestemd voor export *naar* Java.

In meesterschap van techniek staan deze tjinde's zeer hoog; de rijke ornamentatie van echt Voor-Indisch bloemwerk is met verbazende zuiverheid volgehouden over het geheele doek. Ik geloof dat menig wever zijn oogen zal uitkijken hoe dit mogelijk is geweest, met het inweven der genuanceerde inslagdraden op den effen rooden ketting.

Van het veel zeldzamer en ook nog veel moeilijker te vervaardigen type der tjinde's of patola's met zoowel ge'ikatten inslag als ge'ikatten ketting hebben we maar één voorbeeld op onze expositie, maar een buitengewoon mooi en zeldzaam stuk, ingezonden door Mevr. Gallois geb. Hester; no. 415 van den Catalogus. Doch juist eergisteren ontving ik uit Dresden de belangrijke mededeeling hoe daar in het Ethnographisch Museum een patola-doek berust, evenals dat van Mevr. Gallois uit de Minahasa herkomstig, evenals dit met ge'ikatten inslag èn ketting, maar *bovendien* met verschillende karakters ingeweven in Gujarati-schrift, dat is dus: op de meest authentieke wijze vervaardigd in het Noordwesten van Bombay, ergens in de buurt van het oude Cambay of het oude Suratte. 4)

Graag zoude ik echter de hulp van U, Mijne Heeren, willen inroepen voorzoover U als bontwevers relatiën mocht hebben met Voor-Indië, of voorzoover er importeurs onder U zijn, om te trachten het zonderlinge en nog steeds onbegrijpelijke feit te verklaren, dat het woord „tjinde" of „chindi" onbekend is onder de Engelschen in Voor-Indië, terwijl die soort doeken er toch sinds reeds een viertal eeuwen vandaan komt. Kan het soms zijn, dat wij in ons Indië een *antieken* term aldus in het leven hebben gehouden, die in Voor-Indië verloren ging; op dezelfde wijze eenigszins, als men de verbazing van Spanjaarden kan opwekken door hun te vertellen, dat wij nog altijd spreken van „Spaansche zeep", terwijl het hun volkomen onbewust is geworden, dat zij ooit in dat artikel iets superieurs vervaardigd hebben?

Maar niet minder, veel krachtiger integendeel, zou ik Uwe hulp en voorlichting willen inroepen waar het gaat om het verhelderen van het ikat-procédé in ons eigen Oost-Indië. Eerlijk gezegd, is daarop veel te weinig de aandacht gevallen van de bontwevers uit ons land, voor zooveel zij in onze Oost persoonlijk rondreisden. En toch, het zij even ronduit gezegd, had hun aandacht daardoor moeten getrokken worden, als zijnde een procédé van het hoogste technisch belang. Eigenlijk hadden deze bontwevers die ons Indië zelf bezochten, verschillende doeken met hetzij ge'ikatten ketting, hetzij ge'ikatten inslag, moeten medebrengen van hun reizen in verschillende stadiën van ontwikkeling, waardoor het allengs ontstaan van deze doeken technisch volkomen zoude opgehelderd zijn. Nu tast men maar al te veel in het duister dienomtrent. De heer Loebèr — wiens artikelen over deze tentoonstelling in de Nieuwe Rott. Courant, en speciaal ook daarbij over het weven, zeker de aandacht van velen, ook vakmannen, zullen getrokken hebben —, en mijn persoon hebben dit gemis aan afdoende gegevens zoozeer gevoeld, dat we een formulier van vragen over het ikatten in ons Indië hebben opgesteld en laten drukken, en daarna met exemplaren van den catalogus aan diverse personen in de Oost hebben toegestuurd, in de hoop aldus meer licht te verkrijgen over dit voor het Indische handweven zoo interessante procédé.

Van den heer Loebèr is ook het mooie weeftoestel op onze tentoonstelling wat een half afgeweven doek van *Roti* laat zien 1), met zijn ge'ikatte kettingdraden, waarop reeds, vóór alle doorweving met den effen-zwarten inslag, het geheele kleurpatroon door het gedeeltelijk omwinden der grofkatoenen garens ingeverfd is. Van den heer Mens Fiers Smeding, thans te Soerabaja, kregen wij het niet minder interessante weeftoestel uit *Atjeh*, nu voor zijde 2), waarbij ook een half voltooid doek met ge'ikatten ketting ons laat zien de merkwaardige effekten, die verkregen worden door het omwindings-procédé der weefgarens. Na de opening der tentoonstelling mochten we nog van den heer Otto Stork een streng gedeeltelijk omwonden witkatoenen garens ontvangen, indertijd door zijn vader van een reis naar de Oost meegebracht, zonder dat, jammer genoeg, nog vastgesteld kon worden waar en wanneer dit verzameld werd; doch het omwindsel schijnt lontar-blad te zijn, en mocht dit juist wezen, dan is de streng zeker van een der Timor-eilanden.

Maar helaas niets kunnen we U laten zien, wat het zoo raadselachtige ontstaan van *strenge patronen* verklaart bij het inweven van een ge'ikatten inslag op een effen ketting. Dit systeem met al zijn finesses, blijft nog volkomen duister.

Toch werd omtrent de aldus verkregen doeken een belangrijke ontdekking gedaan na de opening onzer expositie, een ontdekking die wij danken aan den heer J. H. Biegel, van de firma Biegel & Bollentin, importeurs te Amsterdam.

De heer Biegel had sinds kort uit Boeleleng op Bali ontvangen eenige zijden aldaar geweven doeken, die ineens aan het licht brachten . . . . dat óók op Bali, en in *zijde*, buitengewoon fraaie doeken werden geweven met effen-rooden ketting en ge'ikatten inslag, geheel in den zin dus der Voor-Indische tjindés, maar merkwaardigerwijze met streng geometrisch patroon, met uitgerekte ruiten, het *limaran*-patroon, aan katoendrukkers evenzeer welbekend, omdat ditzelfde ook door batiksters nagevolgd wordt. Ik kan straks het genoegen hebben aan U te vertoonen een buitengewoon mooi staal van deze Balineesche weefkunst, mij door de gulheid van den heer Biegel Jr. geschonken; alsmede een brokstuk van een diergelijke slendang, waaraan men naar hartelust zal mogen uitrafelen.

Deze ontdekking omtrent Bali was daarom te merkwaardiger, omdat zij eenerzijds aanknoopt bij de zijden tjinde's uit Voor-Indië, anderzijds bij de katoenen doeken, die vervaardigd worden in de Pasoemah-landen (zuidelijk Centraal-Sumatra), en in het Limboto'sche (Noord-Celebes); deze laatste de befaamde kain patola van katoen, een naam die onmiddellijk aan inlandsche imitatie der Voor-Indische zijden patola-doeken doet denken.

Want, rangschikken we toch de gegevens over ikatten voor zoover die op het oogenblik uit onzen Archipel bekend zijn, dan krijgen we:

A. Met *ge'ikatten ketting* wordt geweven in 1°. Atjeh; 2°. de Batak-landen in hun ruimste uitgebreidheid; 3°. den Timor-archipel, ook in zijn verste uitgebreidheid, oostelijk tot op kleine eilandjes als Kisar, Roma, Babar, en Daweloer; 4°. in de eigenlijke Dajak-landen van Borneo. Daarentegen moet Nias, waarover in den catalogus gesproken wordt, *vervallen*, omdat het doek wat daarvandaan heette te komen, met overgroote waarschijnlijkheid inderdaad uit Soemba is.

B. Met *ge'ikatten inslag* wordt geweven in 1°. de Pasoemah-landen; 2°. op Bali; 3°. in Limboto (Noord-Celebes).

Het weven met èn ge'ikatten ketting èn ge'ikatten inslag is daarentegen in onze Oost nog niet geconstateerd, gelijk wel in Voor-Indië het geval is. Ik heb zelve een konjektuur gewaagd dat ons zeldzaam tjinde-doek, n°. 415, misschien eertijds op Java geweven werd; maar zelf zal ik ook de eerste zijn om te erkennen, dat dit vooralsnog niets meer is dan een konjektuur 3).

Rangschikken we de verschijnselen naar het gebruikte materiaal, dan blijkt dat alleen Atjeh en Bali *zijden* garens ikatten; al de andere streken ikatten met *katoen*. Doch het is wel zonderling dat Atjeh daarbij de kettingdraden omwindt, doch Bali integendeel de inslagdraden.

Een belangrijke vondst, ik mag gerust zeggen een *technische ontdekking*, werd op de door ons tentoongestelde doeken gedaan door mijn vriend, den heer Felix Driessen. Hij constateerde aan een groot deel der doeken uit den Timor-archipel, met name aan die van Roti en Sawoe, dat men hierbij een handige vereenvoudiging van het ikat-procédé toepast, door namelijk de katoenen witte weefgarens bestemd voor de kettingdraden van een bepaald doek, eerst *dubbel te vouwen* volgens de lengte, en dan *nogmaals dubbel te vouwen* volgens de breedte der gezamenlijke draden, en dàn eerst te gaan ikatten, waardoor men niet alleen vier vliegen in één klap slaat — om het nu zoo maar eens uit te drukken —, maar natuurlijk ook bij het latere weven een doek verkrijgt, dat eerst zus, en dan zoo nog eens samengevouwen, zichzelf volkomen dekt; een doek met vier deelen, die over en weer elkaars spiegelbeelden zijn. Straks zullen we dat uitmuntend mooi kunnen zien aan onze nos. 264 en 271, beide van Roti.

Doch dit aardig hulpmiddeltje komt *niet* voor bij de allermooiste doeken uit dezen Timor-archipel, bij de Soemba-weefsels. Hier is de kunst van het ikatten wel tot de hoogste perfectie gekomen, meesterstukken als het zijn van vooruit berekend schitterend-artistiek effect. Des te meer mogen we verheugd zijn, dat we óók daarvan prachtige stukken U kunnen toonen; en dat vooral, omdat we bij de opening der tentoonstelling over geen enkel Soemba'sch doek beschikten, maar de catalogus daarvoor verwijzen moest naar Leiden en Amsterdam waar ze wèl waren. Dank zij echter de gulheid en belangstelling van den heer W. Pos, missionair-zendeling op Melolo (Noord-Oostkust van Soemba), thans met verlof hier te lande, kregen we de beschikking over een tiental doeken uit den Timor-archipel, deels van hem, deels van de Theologische school te Kampen, waaronder drie uitstekende, representatieve doeken van Oost-Soemba 1) — waaronder één heerlijk meesterstuk, eigendom van den heer Pos —, en twee zeer merkwaardige en zeldzame van West-Soemba.

De genoemde tien doeken van den heer Pos en de Theologische School te Kampen, na opening der tentoonstelling tot onze beschikking gekomen, waren nog in ander opzicht voor ons van hooge waarde. Zij noopten ons de determineering van onze weefsels uit den Timor-archipel danig te herzien; er bleken belangrijke fouten gemaakt; datgene, waar wij op af waren gegaan bij de eerste bepaling — het al- of niet-*gestreepte* voorkomen, wat dan de doeken als van Timor dan wel als van Roti afkomstig deed beschouwen — bleek als kenmerk geheel onjuist. Sawoe was daarbij totaal over het hoofd gezien, waar evengoed gestreepte doeken voorkomen als op Timor, en, laat ik er bijvoegen, Flores en Alor. Dank zij dit vergelijkingsmateriaal, konden we thans vaststellen, dat niet minder dan zes weefsels, in den catalogus als van Timor beschreven, uit Sawoe kwamen, en dat deze zes zich weer laten splitsen in twee verschillende typen, die beide op Sawoe blijken voor te komen. 2) Voorts zijn 3 doeken, in den catalogus óók als van Timor gedetermineerd (nos. 259, 265, 269), zeker van Roti. En omtrent één (no. 275) is er reden tot vermoeden, dat het uit Flores, in plaats van uit Timor, komt. Wat Flores betreft, kunnen we U straks een zeer karakteristiek doek laten zien uit de collectie van den heer Pos.

Zoo zijn er meer fouten gemaakt. Natuurlijk! mag ik wel zeggen. Want deze tentoonstelling is *de eerste* waarin getracht werd een zooveel mogelijk volledige verzameling te laten zien van wat er aan weefsels in onzen Archipel wel vervaardigd kan worden; de *eerste* ook, waarbij naar beste krachten er naar gestreefd werd, ze zoowel afzonderlijk behoorlijk te beschrijven, als vooral ook meer algemeene conclusies te trekken uit hun voorkomen; getracht, om feiten en gegevens, die nu nog geheel verspreid lagen, voor het *allereerst* in duidelijk overzicht zamen te brengen. Nieuwe, verrassende dingen zijn daarbij aan het licht gekomen; ontdekkingen op Indisch weefgebied, die, dit durf ik gerust zeggen, na zullen werken. Wat wonder, dat er ook fouten zijn gemaakt bij deze eerste poging?

Zoo zou ik u willen verzoeken overal waar in de Inleiding van den catalogus gesproken wordt van *„haute lisse"*, te lezen *„brocheeren"*. De term „haute lisse" hoort bij de Gobelin-weverij thuis. De heer Jan Kalf, conservator aan het Nederlandsch Museum te Amsterdam, die veel studie maakt van de oude Hollandsche weefkunst, heeft in een belangrijk artikel van zijn hand in de Kroniek van 11. Zaterdag, 19 Oct., onder meer terecht op deze fout gewezen.

Even juist is zijn terechtwijzing, dat de nos. 71 en 80 van den catalogus allerminst inlandsch handwerk zijn, doch machinaal vervaardigde doeken. Op diezelfde fout hadden reeds kort na de opening der tentoonstelling een paar deskundige Indische dames — Mevr. de Wed. Von Schmidt auf Altenstadt, en Mevr. Baelde — opmerkzaam gemaakt, welke die doeken beschouwden als Britsch-Indisch fabriekswerk.

Omtrent een zeer zeldzaam doek uit Noord-Celebes, ons no. 373, eigendom van de Ethnologische Verzameling te Delft, is twijfel gerezen of het wel inderdaad een Bèntènan-doek, dat is dus een oud-Minahasa'sch weefsel zou zijn, dan wel een werkstuk uit Bolaäng-Mongondou, zooals Dr. Riedel verzekert; en wat Dr. Richter uit Dresden, die speciale studie maakt van Celebes, ten deele ook waarschijnlijk acht.

Of ons no. 72, een prachtig en indrukwekkend doek, handwerk of fabriekswerk is, bleef onbeslist, ook na nauwkeurig bekijken door vakmannen. Bovengenoemde dames deelden mij eenige bijzonderheden mee over dit type van weefsel — wat in andere, even scherpcontrasteerende kleuren, en in diverse soorten o. a. op Ternate veel verkocht wordt —, die veeleer zouden doen denken aan een ontstaan buiten ons Indië.

Nog op één verzuim zou ik willen wijzen, een verzuim van belangrijke beteekenis. In de Inleiding van den catalogus is er op gedrukt, dat het weeftoestel in onze Oost *mist alle voetbeweging*, en daardoor technisch belangrijk achter staat bij de handweefgetouwen in Britsch-Indië en vroeger bij ons in Europa. Het is een inferioriteit, die den arbeid van het weven noodeloos verzwaart. Maar vergeten is er op te wijzen, dat tenminste in één gedeelte van onze Oost, en wel in een belangrijk weefcentrum, te Siloengkang in de Padangsche Bovenlanden (ten Oosten van Solok), wel degelijk weeftoestellen met trappers voor de ophalers gebruikt worden, en dat dit feit reeds beschreven staat in den in 1881 uitgegeven Ethnographischen Atlas van Midden-Sumatra van den heer A. L. van Hasselt, plaat CXV met bijbehoorende verklaring. Het was een groot verzuim van mij dit werk van Van Hasselt over het hoofd te zien, evenals zijn in het volgend jaar, 1882, verschenen Volksbeschrijving van Midden-Sumatra, waar op p. 386—388 een vrij uitvoerige beschrijving ook voorkomt van het Maleische weven op Sumatra.

Het voorkomen van handweefgetouwen met pedalen in een zoo aanzienlijk weefcentrum als Siloengkang 1) is voor onze Oost des te belangrijker, nu uit een pas verschenen studie van den aspirant-controleur J. E. Jasper over het weven te Soerabaja in het Tijdschrift voor Binnenlandsch Bestuur, deel XX, blijkt, dat óók daar ter plaatse trappers worden gebruikt, en de weefster er dus op haar weefstoel bij zit (p. 223). Dit immers geeft de lijn aan tot gezonde ontwikkeling van het Indische handweven; een onderwerp, wat de heer Loebèr, in een opstel, waaraan hij bezig is en dat geïllustreerd zal verschijnen in het tijdschrift „Onze Kunst", o. a. ook nader behandelen zal.

Want de beschouwingen van den heer Jan Kalf in zijn genoemd opstel in „De Kroniek" over het aanbevelenswaardige van het machinale weven mogen volkomen juist zijn voor Europa, op ons Indië slaan zij niet. 2) Daar moet, met de bestaande inlandsche toestanden, aangestuurd worden op het aanmoedigen en ontwikkelen der huisvlijt.

Nog op één lacune in onze tentoonstelling zou ik willen wijzen, een zeer hinderlijke leemte. Wij missen ten eenenmale weefsels van het Schiereiland Malaka. Toch zouden deze als vergelijkingsmateriaal zoo hoogst kostbaar zijn geweest, te meer daar het heet dat op sommige plaatsen o.a. Trënggano aan de Oostkust, zulke prachtige doeken gemaakt worden, en de weefkunst daar van oudsher beoefend is. Doch wie Uwer weet er iets naders van, wie Uwer heeft dergelijke doeken in zijn bezit, wie Uwer zou ze ons alsnog eens ter bezichtiging kunnen zenden?

Mijne Heeren en Dames, ik dank U voor Uwe aandacht. Vergeeft mij, dat ik eenigszins uitvoerig was; maar het gewicht van het onderwerp billijkt dit mijns inziens volkomen. Ik zou U nu willen uitnoodigen de doekenzelve te gaan bezichtigen, en daarbij vóór alles zooveel mogelijk Uwe inzichten, Uwe technische opmerkingen, Uwe deskundige voorlichting te willen mededeelen, om deze samenkomst voor allen zoo vruchtbaar mogelijk te doen zijn.

Ik heb gezegd."

---

1) Zoolang de Engelschen de slechte gewoonte behouden met hun bândhana-procédé zoowel aan te duiden het uitsparen van witte plekken op reeds geweven goed door middel van samenbinding (ons Javaansch-Maleisch plangi), als óók het uitsparen van wit op losse ongeweven draden evenzeer door samenbinding (ons ikatten), acht ik het, tot vermijding van spraakverwarring, noodzakelijk ook van ikatten te spreken waar het Voor-Indië betreft, hoewel het een Maleisch woord is.

2) En wel toenmaals voor het eerst, volgens het door Mr. Van der Chijs uitgegeven Ned.-Indisch Plakaatboek, III, p. 37, in dato 22 Jan. 1680. Dit klopt echter niet met het feit dat Tavernier reeds in 1678 vertelde hoe de patola-doeken van Ahmadabad toenmaals tot de monopolie-artikelen der Compagnie behoorden (zie de aanhaling in noot 1 op p. 56* der Inleiding van de Catalogus). Daar Tavernier bizonder goed op de hoogte was van handelstoestanden, is het wel zeker dat er een ouder verbod nog moet bestaan dan wat bij Van der Chijs voorkomt.

3) Dagh-Register 1668—1669, p. 85 en 117 (tweemaal telkens). Jhr. C. H. A. van der Wijck was zoo vriendelijk zijn aandacht op deze plaatsen in Plakaatboek en Dagh-Register te vestigen.

4) Om over dit doek geheel zeker te zijn, zou ik het echter eerst eens moeten zien. Men begrijpt dat men door het bedrukken van geweven goed het effect verkrijgt, dat bij nitrafelen zoowel ketting als inslag plaatselijk genuanceerd-geverfd zullen zijn. Eerst de bizonderheden van aanwezige uitvloeiing der kleuren, vooral ook gemaakte fouten, kunnen dan zekerheid geven dat men een dubbel-ge'ikat, en geen bedrukt doek voor zich heeft.

1) N°. 418 van den catalogus. Doordat dit weefgetouw te laat ingezonden werd, was er geen gelegenheid een nadere beschrijving er van te geven, en ontstond ook de fout in de opgaaf der breedte, in de Errata achteraan verbeterd. We hadden toch gerekend op het verkrijgen van dergelijke weeftoestellen uit de Ethnologische Verzameling te Delft, waartegen echter op het laatste oogenblik bezwaren rezen.

2) N°. 422 van den catalogus.

3) Het is gebleken, dat het Engelsche gegeven over het ikatten van èn ketting èn inslag in Britsch-Indië, aangehaald op p. 55* der Inleiding van den Catalogus, ontleend werd door Mukharji aan een opstel van Th. Wardle in het Journal of Indian Art, dl. I (1886), n°. 15, p. 120, wat later Gupte weer gebruikte.

1) Het zeer fraaie weefsel wat in het bezit is van Dr. C. H. Stratz hier in den Haag, en hetgeen hij indertijd ten geschenke ontving als herkomstig van Nias, bezit precies diezelfde krachtige menschenfiguren die tot nog toe alleen op Soemba-doeken aangetroffen zijn. Zoolang dus niet *stellig* bewezen is dat óók op Nias precies zulke weefsels vervaardigd worden, moet dit als Soemba-doek worden beschouwd; en is de aanwezigheid van ikatten op Nias, waartoe op grond van dit doek in de Inleiding van den Catalogus (p. 24*) geconcludeerd werd, voorshands onaannemelijk.

2) Dit zijn n°s. 256, 257, 262, 274, 277 en 279 van den catalogus, waarvan de n°s. 262, 274 en 277 eenzelfde gestreepte type hebben met mooie blauwachtige tint, terwijl de andere een rosbruine overheerschende kleur bezitten met slordig ge'ikatte figuren.

Ergernis.

De redactie van de(n) Indische(n) Gids schijnt het nog maar altijd niet te best met ons te kunnen vinden, hetgeen ons met het oog op 't doel, dat wij beiden beoogen, leed doet.

Nu weer in zijn Novembernummer krijgen wij het verwijt, dat wij wel wat erg bondig zijn geweest in onze uitspraak over de Troonrede. Wat is echter het geval?

In ons no. 15 van Donderdag 15 September namen wij onder een rubriek *Laatste Berichten* het Indische deel der Troonrede op, door H. M. de Koningin in de zitting der Kamers van den Dinsdag te voren uitgesproken en onder den indruk van onze vele pogingen om de aandacht te vestigen op den slechten economischen toestand, waarin een groot deel der inlanders in O.-I. verkeert, voegden wij daarbij de volgende alinea:

„Het verheugt ons, dat de mindere welvaart der „Inlansche bevolking de bijzondere aandacht van Hare Majesteit heeft getrokken".

Hoe kan nu de R. v. d. I. G. denken, dat die spontane uiting onzer vreugde over een naar onze en trouwens ook naar de hare (Zie I. G. van November blz. 1376) meening zeer belangrijk feit, eene uitspraak was „na aandachtige lezing en rijpe overweging" van een stuk, dat met spoed naar onze drukkerij moest, om nog bij tijds gezet te kunnen worden?

Wij hebben dat stuk echter natuurlijk zeer aandachtig gelezen en later ook rijp overwogen, waardoor wij tot nagenoeg dezelfde beschouwingen kwamen als de R. v. d. I. G. nu in haar Novembernummer (op de reeds door ons aangehaalde bladzij) ten beste geeft. Wij waren er echter van overtuigd, dat de bespreking der Indische begrooting, die direct volgen moest, ons gelegenheid genoeg zou geven om onze meening uit te spreken over de verschillende punten, die de Troonrede behandelt, en achtten het daarom onnoodig om op die door H. M. de Koningin uitgesproken rede een afzonderlijke kritiek te leveren.

Wij kunnen echter de R. v. d. I. G. gerust stellen waar zij meent door hare opmerking ons „ergernis" te hebben gegeven. Wij zijn niet zóó teergevoelig, dat wij uit de plooi raken door eene onverdiende kastijding.

Correspondentie.

Eerst heden kwam ons in handen het *eerste blad* van 't avondnummer Vrijdag 1 November van het Handelsblad. In het Koloniaal Weekblad van 14 Nov. dus, kunnen wij daarom pas antwoorden op hetgeen de van dag tot dag-schrijver tegen ons aanvoert.

6 November. E. v. Z.

Verzending O.-I. Mail.

VOOR DEN HAAG.

Amsterdam, Nederl.,	8 Nov.	22 Nov.	11.20	's av.
Rotterdam, Lloyd,	15 "	29 "	11.30	's av.
Genua, Nederland,		19 "	9.15	's av.
Marseille, Lloyd,	12 "	26 "	6.30	's av.
Marseille, Fr. dienst,	16 "	30 "	7.45	vm.
Brindisi, Eng. dienst,	8 "	22 "	1.—	mid.
Napels, Duits. dienst,	10 "	24 "	9.45	mid.

Via Marseille: Suppletoire verzending van brieven, briefkaarten en aangeteekende stukken den dag volgende op den aangegeven maildag te 7.45 vm.

Via Napels: Suppletoire verzending den dag, volgende op den aangegeven maildag te 12, doch de aansluiting op het vertrek der booten is daarvan niet verzekerd.

MAIL SURINAME.

Amsterdam, Nederl.,	14 Nov.	30 Nov.	11.15	's av.
Southampton, Eng.,	11 "	25 "	11.30	's av.

Suppl. verzending daags daarna 6.30 's av.; aansluiting niet altijd verzekerd.

St. Nazaire, Fr.,	8 Nov.	8 Dec.	7.45 vm.

MAIL CURAÇAO.

Via Genua den 8n van elke maand, alleen op verzoek.
Elken Dinsdag en Vrijdag 6.30 's av. via Southampton en Queenstown en New-York.

MAIL CONGO.

Antwerpen den 15n en den laatsten van elke maand 7.20 's av.
Lissabon den 3n en den 13n van elke maand 3.20 m.

MAIL CANARISCHE EILANDEN.

(Teneriffe.)

Southampton. Elken Vrijdag 7.20 's av.
Liverpool. Elken Maandag 7.20 's av.

ADVERTENTIEN.

ERNEST CASSUTO
Tandarts,
PIETER BOTHSTRAAT No. 1,
BEZUIDENHOUT,
Den Haag.
SPREEKUUR dagelijks van **1** tot **5**.

C. J. v. d. MEER,
Waldeck-Pyrmontkade 11, 11a, 13,
DEN HAAG.
HANDEL
in Wijnen, Binnen- en Buitenlandsche Bieren, Minerale en Medicinale Bronwateren en Gedistilleerd.
SPECIALITEIT
in Bordeaux-, Bourgogne-, Port-, Rijn- en Moezelwijnen.
Champagne en Cognac.

Fabriek en Magazijnen „DE NIJVERHEID"
BREDA.
Behangerij, Meubelfabriek,
Stoffeerderij,
Bedden- en Matrassenfabriek.
Mart. Lefel-Oomen,
Hofleverancier.
Concureerendst adres voor compleete meubeleering.
Enorme voorraad. Lage prijzen. Directe levering.
Geïllustreerde prijscatalogus Gratis en franco.

G. KERNER & Co.

PRIJSCOURANT
GRATIS en FRANCO.

AU BON MARCHÉ - MODES.
Dames- en Kinderhoeden,
Voiles, Tulle, Linten, Bloemen, Veeren.
Wagenstraat 58, Den Haag.

Van groot Hygienisch Belang
is eene luchtige voetbekleeding. Het weefsel der sokken mag niet onnoodig dik, moet elastisch en vooral poreus zijn, moet de warmte in den winter behouden en te hooge temperaturen voorkomen.

Sanitas Heeren Sokken van Schotsche Schapenwol bevorderen de uitwaseming regelmatig, veroorzaken geen gevoel van koude of vochtigheid, en houden de voeten, droog. Onmisbaar voor iedereen, in 't bijzonder voor hen die aan koude of gevoelige voeten lijden.

Een proef is voldoende om het aangename te ervaren, om zeker te zijn probeere men eerst aan een voet; de uitkomst is verrassend.

Op iedere aanvraag franco toezending van proefparen à fl. 1.10 die bij niet-voldoening binnen 8 dagen zonder eenige vergoeding teruggezonden kunnen worden.
3 paar franco **f 3.30**.
6 paar franco **f 6.30**, 12 paar franco **f 12**.
Bij bestelling geve men op of de voet is Klein, Middelgroot, Groot of Zeer Groot
SACHS & Co.,
Lange Poten 2—4, Hofstraat 10, Den Haag.
TELEPHOON 633.

SANITAS BREIWOL per Kilo f 6.—, per 1/5 Kilo f 1.50.

Thee.
Koffie.
Mokka.
Gember.
Soja.
Chutney.
Theesalon.

VAN VEEN & Co.,
33 PLAATS, 's-GRAVENHAGE.
Telefoon 981.
SCHEVENINGEN, 109, Badhuisstraat.
Telefoon 4161.

W. REUVERS,
73 Wagenstraat 73,

HAAGSCHE HOPJES
met goud bekroond
voorzien van bovenstaand handelsmerk, verkrijgbaar bij
W. REUVERS,
Wagenstraat 73,
CONFISEUR, Den Haag.
N.B. Voor de tropen verpakt in hermetisch gesloten bussen.

Lingeriefabriek
„De Hollandsche Nijverheid",
LANGE POTEN 20, 's-GRAVENHAGE.

Grootste inrichting tot het leveren van
UITZETTEN en INDISCHE UITRUSTINGEN.
voor DAMES, HEEREN en KINDEREN.

Daar aan **onze ateliers** circa 80 naaisters verbonden zijn, zijn wij in staat iedere bestelling in elken verlangden tijd op maat te leveren en garandeeren wij voor **keurige modellen, nette afwerking** en **sterk concurreerende prijzen.**

Palm & van Amstel,
BATAVIA.

Beheer van boedels, bezittingen en ondernemingen.
Bankierszaken.
In- en Verkoop van Effecten.
Inkoop van coupons in Europa betaalbaar.
Beleeningen op effecten.
Hypotheeken.
Voorschotten op producten naar Europa.
Controleeren en bijhouden van administraties.
Zee-verzekering (passagiersgoederen, verblijf in noodhaven.
Verzekering van geldswaarden per post verzonden.
Incasso's.

Nederlandsch-Indische Effectenbank.
4 pCt. Pandbrieven
groot f 500.—, f 250.—, f 100.— en f 50.—.
Deze pandbrieven zijn niet aan uitloting onderhevig; de coupons zijn per **1 Juli** en **1 Januari** betaalbaar te BATAVIA en te 's-GRAVENHAGE.
Koers van uitgifte 100 pCt.

Nederlandsch-Indische Deposito-Bank.
NEEMT GELDEN IN DÉPOSITO
voor 12 maanden à 4 pCt. per jaar
" 6 " " 3 " " "
" 3 " " 2½ " " "
terwijl over onmiddellijk opeischbare gelden 2 pCt. per jaar vergoed wordt.
Het onderpand der dépositó's bestaat in hoofdzaak uit de **4 pCt. Obligatiën** waarin de **Javasche Bank** haar kapitaal en reservefonds mag beleggen.

Koloniale Zee & Brand-Ass^tie. M^ij.
TWEEDE
Koloniale Zee & Brand-Ass^tie. M^ij.
Brand-Ass^tie. M^ij. „de Oosterling".
Brand-Ass^tie. M^ij. „Insulinde".
TEEKENEN ALLEEN TEGEN BRANDGEVAAR.
Nemen alle risico's voor gemeenschappelijke rekening.
Kapitaal te zamen f 9.405.000.—
Reservefondsen ±l „ 460.000.—
SLUITEN VERZEKERINGEN OP:
Gebouwen,
Goederen, Producten,
Meubilair
op zeer gunstige voorwaarden.

Palm & van Amstel,
BATAVIA.

B. DERKSEN,
Brood- en Beschuitfabriek
„De Oude Vette Hen",
OPGERICHT 1680.
OUDE MOLSTRAAT—DRIEHOEKJES 8,
's-Gravenhage.
Hofleverancier.
Geregelde bezorging door alle wijken der Stad en Scheveningen.
BRUIN- of GEZONDHEIDSBROOD.
Prima kwaliteit SPECULAAS in blikverpakking.
Verzending naar OOST- en WEST-INDIË.

F. H. BOTHE,
21, VEENESTRAAT — DEN HAAG.
SPECIALITEIT IN
GEKLEURDE, ZWARTE en CRÊME STOFFEN.
Nouveaute's voor elk seisoen.
STEEDS GROOTE ASSORTEMENTEN. BILLIJKE PRIJZEN.

BRANDSTOFFENHANDEL
VAN
C. AANDEWIEL.
Hofleverancier.
SUMATRASTRAAT 145, Telefoon 1014, DEN HAAG.
Specialiteit in Anthraciet.
De **Pentremawr Anthraciet** is de BESTE en ZUINIGSTE brandstof voor vulkachels.
Zij slakt niet en wordt zonder gruis of steenen afgeleverd.

C. HOYNG,
Den Haag. -- Utrecht.
Geïllustreerde Prijscouranten worden **gratis op aanvrage** toegezonden.
ECHT CHINEESCHE THEE,
speciaal aanbevolen aan Indische familie's.

A. J. MESKER,
MEUBELFABRIKANT.
Hofspui 81, Telephoon No. 240, 's-Hage.
Inrichting voor complete meubileeringen, zoowel in koop, als in huur.
Complete Ameublementen voor geheele huizen, boven- of benedenhuizen steeds voorradig.
PRIJZEN STERK CONCURREEREND.
Verhuurt mede Gemeubelde boven- en benedenhuizen.
GORDIJNEN. TAPIJTEN.

DE ADELAAR
HEERENKLEEDING-MAGAZIJN
„DE ADELAAR",
Spuistraat 31, DEN HAAG, over de Passage.
INTERC. TELEFOON No. 1199.
Specialiteit in PRIMA QUALITEIT KLEEDINGSTUKKEN
voor HEEREN en JONGEHEEREN, in elke taille groote keuze.
In Kinderkleeding hebben wij steeds een uitgebreide keuze der nieuwste modellen voorradig.
Steeds Nouveauté's in Stoffen en Modellen.
Grootste inrichting voor KLEEDING NAAR MAAT 1e Etage.
UNIFORMEN, LIVEREIEN, AMBTSGEWADEN.
Uitrustingen voor Oost en West.
Tailleurshuis 1e Rang.

Stoomvaart-Maatschappij
„ROTTERDAMSCHE LLOYD"
Maildienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië
in verbinding met de diensten der
Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam.	van Marseille.	te Port-Said.	te Padang.	te Batavia.
Salak	16 Nov.	28 Nov.	3 Dec.	23 Dec. 1902	25 Dec. 1902
Lawoe	30 „	12 Dec.	17 „	6 Jan.	8 Jan.
Ardjoeno	14 Dec.	26 „ 1902	31 „ 1902	20 „	22 „
Soembing	28 „ 1902	9 Jan.	14 Jan.	3 Febr.	5 Febr.
Gedé	11 Jan.	23 Jan.	28 „	17 Febr.	19 Febr.
Oengaran	25 „	6 Febr.	11 Febr.	3 Maart	5 Maart
Sindoro *	8 Febr.	20 „	25 „	17 „	19 „
Merapi	22 „	6 Maart	11 Maart	31 „	2 April

* Dubbel schroefstoomschip. 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.
De Hoofd-Agenten: **Ruys & Co.**, *Rotterdam.*
De Agenten: **Courier dit Dubekart & Co.**, Anna Paulownastraat 1*d*, *'s-Hage.*

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.

Nº. 23. **Donderdag 14 November 1901.** **1ste Jaargang.**

HET KOLONIAAL WEEKBLAD.

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland *bij vooruitbetaling* . *f* 2.00
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 3.00
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.10
Men abonneert zich voor minstens zes maanden ingaande op den dag der eerste toezending **f 1.—**

Prijs der advertentiën.

Per regel . . . . . *f* 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . - 0.09
» » » 1000 » . - 0.08
» » » 3000 » . - 0.07

REDACTIE: De 4de Commissie, aan welke de verspreiding van populaire kennis omtrent Oost- en West-Indië is opgedragen.

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie", en gezonden aan den Heer G. E. V. L. VAN ZUYLEN, *Voorzitter der Redactiecommissie*, **7a Heerengracht,** of den *Secretaris*, Mr. G. VAN SLOOTEN Azn., **43 Conradkade,** beiden Den Haag.

Voor de Administratie en Advertentiën wende men zich tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" **Haagpoort 4,** Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Om lid te worden, kan men zich persoonlijk of per briefkaart aanmelden bij een der afdeelingen of aan het bureau in den Haag Heerengrach 4, dat iederen dag, behalve Zon- en feestdagen, van 10—12 en van 2—4 ure open is.

„Voor den Inlander"

Van A. v. S. te Tw.. . . . . f 5.—

Mededeelingen.

I. *Van het Hoofdbestuur.*

Te **UTRECHT** zal op **Donderdag 21 October** des namiddags **ten 2 ure** in het gebouw **IRENE** (Zaal no. 6) eene vergadering van **HET HOOFDBESTUUR** worden gehouden.

Het gebouw **IRENE** ligt in het centrum der stad langs de tramlijn van het station.

II. *Van de 4e Commissie.*

Van de voordrachten over **SURINAME** door Jhr. L. C. van Panhuijs, zal de eerste worden gehouden op **Dinsdag 19 November** in ons gebouw **Heerengracht 4** des avonds **ten 8½ ure.**

Wij vestigen de aandacht vooral van de te **Amsterdam** wonende of verblijfhoudende leden op het als ingezonden stuk opgenomen schrijven der firma **J. H. de Bussy,** betreffende de door haar, **Rokin 62,** geopende **LEESZAAL.**

Naar aanleiding der Memorie van Toelichting der (Oost-) Indische Begrooting.

V.

Wij zullen ons heden bezig houden met de bespreking van een paar belangrijke onderdeelen der afdeeling IV, Binnenlandsch Bestuur en wel de afschaffing van de heerendiensten en de gouvernements-koffiecultuur. Zoowel het vorderen van heerendiensten, als het verplichten van een deel der bevolking, om koffie te planten en haar product voor geringen prijs aan het Gouvernement te verkoopen, zijn factoren van het naar onze overtuiging innigslechte Oost-Indische belastingstelsel. Over beiden is dan ook het anathema reeds uitgesproken maar.... hoe zou men na de afschaffing komen tot een sluitende begrooting van inkomsten en uitgaven?

Ware het te verwachten, dat Nederland bij eene geheele scheiding zijner financiën van die van Oost-Indië, die toch den grondslag zal moeten zijn van ieder degelijk koloniaal beheer, aan de kolonie zou teruggeven, wat haar rechtmatig toekomt, dan zou flink doortasten op den weg der afschaffing van alle heerendiensten ernstig mogelijk zijn. Nu echter moeten wij het reeds loven, dat door den Minister het voorstel wordt gedaan om op den weg der afschaffing voort te gaan, zonder te gelijkertijd een equivalent van de reeds zoo arme belastingschuldigen te vorderen. De Memorie van Toelichting zegt daaromtrent het volgende:

„In de eerste plaats behooren daartoe (tot de afteschaffen diensten) de zoogenaamde buitengewone, dat zijn die, welke plotseling, op ongelegen tijden, meestal in grooten getale te gelijk en soms, nadat zij jaren lang niet zijn geëischt, worden gevorderd. Onder deze buitengewone heerendiensten worden verstaan de heerendiensten voor den:

a. aanleg van en zware herstellingen aan wegen,

b. aanleg van en zware herstellingen aan waterwerken, en

c. aanleg van nieuwe irrigatiewerken.

Tegen deze diensten bestaat daarenboven het bezwaar, dat zij meer dan de andere ongelijk drukken en dat die ongelijke druk voor de bevolking zoo merkbaar is; in het eene district worden zij namelijk jaren en jaren achtereen geëischt, terwijl zij in het daaraan grenzende in tientallen jaren niet worden gevorderd.

Gebaseerd op de cijfers der gepresteerde dagdiensten in de jaren 1896 tot en met 1899 is voor de afschaffing van de genoemde heerendiensten een bedrag van f 440,000 's jaars noodig.

Behalve de genoemde diensten drukken nog zwaar op de bevolking de persoonlijke diensten voor het bezetten van wachthuizen, omdat zij des nachts en dus op ongelegen tijd moeten worden verricht en somtijds niet zonder gevaar zijn. In sommige residentiën of gedeelten van residentiën zijn deze diensten reeds afgeschaft kunnen worden, omdat het hoofdgeld meer opbracht, dan voor de afgeschafte diensten noodig was, en zijn zij vervangen door eene ambulante politie. Worden ook in de overige residentiën van Java en Madura deze persoonlijke diensten door eene ambulante politie vervangen, dan wordt geraamd, dat daarvoor noodig zal zijn een bedrag van f 360,000 's jaars.

Ten slotte komen voor afschaffing in aanmerking de persoonlijke diensten aan bruggen en duikers buiten de hoofdplaatsen. Deze bestaan nog slechts in de residentie Preanger Regentschappen en in de afdeeling Bawean, doch daar worden zij tijdelijk niet gevorderd. Voor de afschaffing is benoodigd een bedrag van f 57000 's jaars.

Voor de afschaffing van al de genoemde heerendiensten zijn de hierboven genoemde bedragen uitgetrokken op onderafdeeling 38 (onderdeel *d*) van Hoofdstuk II. Die bedragen maken te zamen een som uit van f 857000, ten gevolge waarvan het totaal van de uitgaven, die op deze begrooting geraamd worden noodig te zijn voor afschaffing van heerendiensten, f 590,534 meer zal bedragen, dan de op f 3,345,000 geschatte opbrengst van het hoofdgeld en dit tekort zal dus ten laste van de schatkist moeten komen. En wanneer nu voortaan een betrekkelijk aanzienlijk bedrag uit de schatkist voor afschaffing van heerendiensten gegeven wordt, met de bedoeling om met de afschaffing van de nog overblijvende geleidelijk voort te gaan naarmate de middelen het toelaten, is ook het tijdstip aangebroken om het hoofdgeld, evenals elke andere belasting, geheel ten bate van de schatkist te brengen en een einde te maken aan de afzonderlijke rekening, die omtrent de opbrengst dier belasting, ook van vorige jaren, in de begrooting is opgenomen".

Wij hoorden in eene samenkomst van M en K de bemerking maken, dat de dessadiensten nog veel drukkender zijn, dan de heerendiensten, die men thans wil afschaffen, en zeker, na de afschaffing van deze laatsten, nog drukkender zouden worden; er werd daarom aangedrongen om eerst naar den druk dier dessadiensten een nauwkeurig onderzoek in te stellen. Naar wij vertrouwen zal echter de Indische Regeering, wanneer het voorstel van den Minister tot heerendienstvermindering door de Kamers wordt goedgekeurd, in allen ernst medewerken, zij zal niet toelaten, dat de druk, waarvan de mindere man aan den eenen kant wordt ontheven, langs anderen weg weer op zijn schouders wordt gelegd. Wij weten zeer goed, dat dit niet gemakkelijk zal zijn, omdat in ons bestuursstelsel de invloed der Inlandsche hoofden, zoowel van hoogeren, als lageren rang ontzettend groot is en men op hunne onbaatzuchtige liefde voor den onvermogenden landgenoot niet altijd kan rekenen.

Wij zouden toch het wachten op een nader onderzoek betreuren. Le mieux est souvent l'ennemi du bien!

Wat de Minister in de Memorie zegt over het verder zooveel mogelijk in de hand werken van het afkoopen van heerendienst, heeft onze volle symphatie en wij hopen, dat de praktijk er de uitvoerbaarheid van zal aantoonen. Bij een dergelijke regeling heeft de Staat financieel niet te lijden, terwijl en de heerendienstplichtige en de arbeider, die dezen heerendienst vervult, er voordeel van hebben.

Bij de reeds hierboven aangehaalde bespreking in M. en K. kwam ook de brochure Gerst op het tapijt, die wij in een onzer vorige nummers hebben behandeld. En hoewel nu onzes inziens de gedwongen arbeid tegen ruime betaling, alleen bij volkomen onmogelijkheid om vrije arbeiders te krijgen en tot de uitvoering van in het belang van land en inwoners noodzakelijk werken, met het begrip heerendienst, niets te maken heeft, deed het ons toch genoegen, dat er op nieuw over het idee Gerst gesproken werd, omdat tegen het stelsel geen beteekenende bedenkingen werden vernomen. Wanneer de Regeering ook hier eenvoudig te kennen geeft, dat Zij iedere „printah-aloes" (zachten dwang) streng zal straffen en dit dan ook doet, behoeft men dáárvoor niet te vreezen. Onzes inziens zal de noodzakelijkheid der onteigening van arbeid zeer zelden voorkomen, wanneer men op de Rijkswerken het voorbeeld geeft van loon naar arbeid.

Een der sprekers vreesde, dat de bekende langzame werking der Regeeringsmachine eene belemmering zou zijn voor de goede toepassing van het stelsel, omdat men bij de uitvoering van groote werken voor het verkrijgen van arbeiders geen weken en maanden op een Gouvernementsbesluit kan wachten. Naar onze ondervinding oordeelende, vreezen wij dit niet; in spoed vereischende gevallen werkt ook de Gouvernementsmachine electrisch!

Wil de Regeering, zooals blijkt, geleidelijk voortgaan op een weg, die tot algeheele afschaffing der onbetaalde heerendiensten leidt en zeker ook de gedwongen koffiecultuur ten doode opschrijven, de M. v. T. geeft te denken, dat zij geen afscheid zal nemen van het, voor hare rekening, in vrije cultuur doen aanplanten van koffie door de bevolking. Wij lezen daaromtrent het volgende:

„Intusschen heeft de Gouverneur-Generaal den directeur van binnenlandsch bestuur in Mei jl. doen aanschrijven om c. q. na nader overleg met de plaatselijke ambtenaren, de noodige voorstellen te doen, tot aanmoediging van de vrijwillige koffiecultuur door het toekennen van eene tegemoetkoming per bouw, te verdeelen over de drie eerste levensjaren van het koffieplantsoen, doch op behoedzame wijze en alleen op die terreinen, die een langen levensduur en eene behoorlijke productie verzekeren en die zoowel door den wetenschappelijken adviseur voor de koffiecultuur, als door de plaatselijke ambtenaren daarvoor geschikt geacht worden. Volgens die aanschrijving zullen de bedoelde voorstellen zich zoo noodig mede kunnen uitstrekken tot de tijdelijke aanstelling van eenig toezichthoudend personeel, indien dit door de plaatselijke ambtenaren noodzakelijk geacht en behoorlijk gemotiveerd wordt. In verband hiermede is de post voor uitgaven in het belang van de koffiecultuur op Java voorshands op hetzelfde bedrag geraamd, als ten vorigen jare."

Hier nu zouden wij vooral vreezen voor de „printah-aloes". Wel werd ons uit een bron, die het weten kan, de verzekering gegeven, dat de uitdrukking „het toekennen van eene toegemoetkoming per bouw" de beteekenis heeft, dat de arbeiders voor hun werk gedurende die drie jaren ten volle zouden worden betaald, maar toch zal er voor de Gouvernements-ambtenaren wedijver ontstaan in de verschillende vrije koffiedistricten. Wij geven toe, dat hiertegen kan gewaakt worden, maar wat ons vooral bij deze Regeeringsexploitatie van een groot Complex van koffietuinen in vrijen arbeid ongerust maakt, is het beheer en het toezicht met Kennis van Zaken. Wij zijn overtuigd, dat de wetenschappelijke adviseur een heel knap man is en dat de ambtenaren van het civiel bestuur met hunne ondergeschikten, in den eersten tijd vooral, hun best zullen doen, maar bij particuliere ondernemingen deden wij zoo dikwijls de ondervinding op, dat een schoenmaker geen smid is en dat de bekwaamheid van den administrateur in het vak van koffieplanten, een zoo grooten invloed uitoefent op de productiviteit der onderneming. Juist thans, nu concurrentie, ook bij de koffiecultuur, moet doen rekenen op lage prijzen, hebben wij een zwaar hoofd in eene gouvernementsonderneming op groote schaal, zooals het dan toch, als wij 't goed begrijpen, feitelijk worden zou, daargelaten nog het behouden van dezen schommelenden post van cultuurwinsten of verliezen op de jaarlijksche begrooting. Met verbazing hebben wij in M. en K. weder hooren beweeren, dat de staat voordeeliger exploiteert, dan de particulier. Ons verblijf en onze arbeid in Indië hebben ons van het tegenovergestelde de overtuiging geschonken. Er zijn wellicht enkele uitzonderingen, maar die doen aan den regel geen afbreuk.

Wanneer wij voor de „printah aloes" niet zooveel vrees hadden, zouden wij de Regeering aanraden om, even als de particulieren dit veelal doen, bij hare vrije koffiecultuur het beheerend en opzichthebbend personeel in den bloei der onderneming geldelijk belang te geven, eene soort van wederinvoering der cultuurpercenten dus. Dit kwam ons in de gedachte, toen wij in het Vaderland van Zondag en Maandag een stuk lazen over de Gouvernements-Koffiecultuur op Sumatra's westkust, overgenomen uit de N. C. Daarin wordt de achteruitgang van die cultuur toegeschreven aan de met het plakaat-Pandjang in strijd zijnde, invoering der gedwongen cultuur, die door generaal Michiels, in 1847 werd begonnen, maar er wordt tevens meegedeeld, dat van af dat tijdstip van 1874 tot 1864, d. i. gedurende 17 jaren, de opbrengst steeds stijgende was. Eerst daarna trad eene daling in, die tot nu toe voortduurde, zoodat van 187.323 picols in 1864, de oogst in 1894, 26.335 picols was geworden.

Die achteruitgang is echter volgens deskundigen, te wijten aan het vóór 1864 bestaan van clandestine cultuurprocenten, want behalve de ruim 187 duizend picols, die toen ten bate der Regeering kwamen, gingen er eenige duizenden meer naar de Amerikaansche markt. Een zeer energiek optredend Gouverneur van Sumatra's westkust, maakte aan dit misbruik een einde; de belangrijke voordeelen aan den clandestienen uitvoer verbonden, hielden op, en daardoor ook, bij velen, de ijver voor de koffiecultuur, die begon te kwijnen en achteruit geraakte. Later zal. de ontwikkeling der particuliere koffiecultuur, waarbij voor den inlander flink geld te verdienen was, ook zeker nog wel tot het verdere verval hebben bijgedragen.

Evenmin als van den Rijks-speculatieven-mijnbouw zijn wij voorstanders van door de Regeering gedreven cultuur-ondernemingen. Wij zien niet in, waarom Oost-Indië eene uitzondering moet blijven maken op de algemeene regelen van de staathuishoudkunde.

WEEKOVERZICHT.

Het dreigement van Frankrijk werkte te Constantinopel niet veel uit, maar toen admiraal Caillard uitvoer met het doel de Turken in ernst ongelukkig te gaan maken, is de sultan van zijn hoog standpunt met twee sporten tegelijk naar beneden gekomen. Het blijkt dus wel, dat de in deze door Frankrijk gevolgde weg in Oostersche zaken de ware is. Tevens is het vermoeden, dat wij een week geleden reeds uitten bevestigd en kan men in de thans verschenen Iradé heel wat meer concessies lezen, dan indertijd bij den aanvang van het conflict waren gevraagd.

De Porte erkent het wettig bestaan der Fransche scholen in Turkije, zij erkent het wettig bestaan van de liefdadigheid- en geestelijke inrichtingen; zij machtigt tot den wederopbouw, het herstel en de vergrooting van die instellingen, die in de jaren 1894—96 zijn vernield en zij verplicht zich, aanbouw of herstelling, waartoe Frankrijk in de toekomst zou willen overgaan, als van rechtswege goedgekeurd te beschouwen, indien de keizerlijke regeering niet binnen zes maanden hare bezwaren heeft laten gelden. Ten slotte is de verkiezing van den Chaldeïschen patriarch bekrachtigd en zoo kunnen nu de heeren Constans en Caillard weer van plaatsen gaan verwisselen.

Die Turksche verwikkelingen zijn ook voor ons goed, en wel omdat wij daardoor steeds het oog moeten gevestigd houden op de mogelijkheid, dat ginds door onze medeburgers ook onrecht kan worden geleden en op de weinige zekerheid, dat zulk een onrecht naar den eisch zou kunnen worden hersteld. Wij komen hierbij nog eens terug op wat reeds in een vroeger overzicht de ellendige toestand van onze vertegenwoordiging in 't Oosten is genoemd. Speciaal onze consulaire rechtbanken zijn, door de manie om zooveel mogelijk geschikte Nederlanders voor die posten te passeeren, geheel onvoldoende. In de havenplaatsen van het Turksche gebied moet de Nederlander zijn recht zoeken bij Italianen en Levantijnen, inplaats van bij zijn landgenooten, bij volslagen leeken op rechtsgebied, inplaats van bij kundige mannen. Zijne rechters zijn noch algemeen, noch speciaal voor hun taak berekend. Zij zijn niet op de hoogte van de Nederlandsche taal, evenmin van onze gebruiken en wetten. Het wordt, wanneer men althans niet geheel wil afzien van het groote voordeel eener eigene rechtsmacht in deze nog zoo half barbaarsche landen, werkelijk dringend tijd, dat hierin eene verandering wordt gebracht. Maar dan ook een radicale.

Wij hebben behoefte aan werkelijke consul-rechters, derhalve dubbel bekwame mannen, die in Nederland voor hun moeilijk ambt opgeleid, in de Levant zich definitief voor de uitoefening daarvan bekwaamd hebben, zoowel Nederlandsch als de Oostersche talen kunnen spreken en — goed bezoldigd worden. Eerst dan kan het thans zoo twijfelachtig voordeel der capitulatiën, waarlijk door de Nederlanders onder de Turksche vlag worden geapprecieerd.

Rusland heeft in de afgeloopen week een gedenkwaardigen dag van den eersten rang beleefd. Het was die, waarop de minister Witte aan den Czaar heeft kunnen berichten:

Den 19 Mei 1891 heeft Uwe Majesteit te Wladiwostok de eerste zode voor den Grooten Siberischen Spoorweg gestoken. Heden, op den jaardag uwer troonsbestijging, is de Oost-Azië-spoorweg voleindigd. Met het leggen van de rails over een afstand van 2400 mijlen, van het gebied aan gene zijde van den Baikal tot Wladiwostok en Port Arthur is onze onderneming in Mantsjoerije een voldongen feit. Niettegenstaande buitengewoon moeielijke omstandigheden en alhoewel een deel van den aanleg verleden jaar verwoest werd, kan van heden af tijdelijk vervoer op de heele lijn toegestaan worden. Ik hoop, dat binnen twee jaar al het overblijvende werk gedaan zal zijn en de spoorweg voor voortdurend en geregeld vervoer in gebruik genomen kan worden."

Met het voltooien van deze reusachtige onderneming in den zoo korten tijd van tien jaren, heeft Rusland zijne macht nu voorgoed in Oost-Azië gevestigd. Het is werkelijk niet aan te nemen, dat de Russen na al de moeite van dit werk, na de reusachtige kosten daaraan besteed, kosten die het nationaal crediet ernstig hebben belast, den waanzinnigen inval zouden hebben

de lijn van Mandchoerije aan de genade der Chineezen of aan een ondernemende vreemde mogendheid over te leveren. Alles wat de Engelsche kranten dan ook in den laatsten tijd aangaande een teruggave van dit land aan China ons hebben willen doen gelooven, kan volstrekt niet dezen indruk, die de feiten aan een ieder moeten hebben gegeven, opheffen. Het wordt van Russische zijde volstrekt niet verheeld, dat in Trans-Baikal en Mandchoerije meer dan 200000 man zijn ingekwartierd en de Chineesche ambtenaren langzamerhand geheel vervangen worden door Russen. Het laatste bericht omtrent de toekomstige verhouding van China en Rusland kleurt dan ook meer naar de werkelijkheid.

Openbaar is gemaakt — door de Times —, dat China in naam het land terug zou krijgen en de Russische troepen langzamerhand zouden wegtrekken. Echter zou voortaan elke inmenging van een vreemde mogendheid ten opzichte van Mandchoerije zorgvuldig worden geweerd. Dit geeft te vermoeden, dat de geheime bepalingen van deze overeenkomst ongeveer hierop zullen neerkomen, dat Rusland in werkelijkheid geheel het heft in handen houdt. Op de kaart blijft Mandchoerije met de Chineesche kleur aangeduid, maar in werkelijkheid is en blijft het een Russische provincie.

De veel besproken Chineesche staatsman Li-Hung-Chang, de verpersoonlijking van de geslepen Oostersche diplomatie, zal dan in de toekomst het land in zijn strijd tegen de westersche barbaren niet meer kunnen dienen. Het was zeker onverwacht zijn dood te vernemen, want wel hoorde men, dat hij ziek was, maar geen sterveling gelooft meer iets van de Chineesche kwalen, die in de eerste plaats voor de uitstel-politiek zijn uitgevonden en wellicht spoedig even spreekwoordelijk zullen worden, als de Oost-Indische doofheid. De gezanten te Peking hebben een gezamenlijk adres van rouwbeklag aangeboden.

In Duitschland schijnt een anti-Engelsche academiebeweging te zijn ontstaan naar aanleiding van de dwaasheden van Chamberlain, die zich op de Duitsche wijze van oorlogvoeren, als precedent voor de Zuid-Afrikaansche gruwelen beroepen heeft. Zoo is er ook te Leipzig een reusachtige vergadering gehouden, gepresideerd door een bekend ambtenaar van het openbaar ministerie en waarin gesproken werd door de professoren van de Leipziger Hoogeschool. Men nam een anti-Engelsche motie aan, die aan de Regeering werd opgezonden. Daarop vond men den volgenden dag reeds een domper in de National-Zeitung en is het wellicht ook hieraan te danken, dat leger en vloot gedwongen zijn geworden, om den verjaardag van den Engelschen koning met zooveel gejubel te vieren. Zijn de Duitschers werkelijk een volk, dat zich door der natie vreemde dynastieke belangen tot in oneindigheid zal laten ringelooren?

Een man, wiens naam tal van jaren geleden op ieders lippen was en daarna volkomen werd vergeten, is thans weer ten tooneele gevoerd. Het is de oude geweldenaar Arabi Pacha, die thans uit zijn ballingschap weer naar zijn vaderland, Egypte, is teruggekeerd. Men zoekt hier iets achter en wellicht terecht. Immers, Engeland zou den ouden man nooit meer hebben laten terugkomen, wanneer daardoor zijn plannen, ten opzichte van Egypte schade konden lijden. Men spreekt er van, dat de Engelschen hopen door hem in Egypte geheel de baas te worden. Het plan zou dit zijn: Arabi Pacha, die bij de bevolking in hooge eer staat en wiens invloed met eenige behendigheid aangewakkerd, in Egypte weer tot zijn oude hoogte te brengen zou zijn, zou als werktuig der Engelschen in Egypte een opstand tegen den Khedive bewerken; deze zou worden verjaagd en alleen de Engelschen zouden dan nog overblijven, die door Arabi Pacha zouden regeeren. Als bewijzen van zijne Engelschgezindheid halen de hem vijandige bladen aan, dat hij grondig Engelsch geleerd heeft en van plan is, naar Engeland te gaan, om daar besprekingen met de hooge staatslieden te houden. Het zou werkelijk niet onaardig gezien zijn van Engeland, wanneer het dit plannetje kon ten uitvoer brengen. De Engelschen hebben Egypte noodig voor hunne plannen. Hoe eer zij dus slinkselijk zich daar geheel kunnen vastzetten, hoe beter.

Oost-Indische berichten.

Decentralisatie brood-noodig. De heer van Geuns, Redacteur van het *Soerabajasch Handelsblad*, wijdt een warm en overtuigend gesteld artikel aan de wenschelijkheid om, spoedig eene vereenvoudiging van het alles-naar-één-punt-trekkend Indische bestuursstelsel in te voeren en klaagt er over, dat de Nederlandsche pers zoo bitter weinig aandacht schenkt aan de kolommen in de Indische bladen, waarin de politieke vraagstukken behandeld worden. Gaarne willen wij ook hier „ons zuchtje over zijn vuur doen strijken, opdat het niet versmeule" en kunnen dit niet beter doen, dan door met volle instemming van zijn eigen woorden hier te herhalen:

> „Dagelijks meer zuchten wij ingezetenen van Indië, onder de trage of onvoldoende behartiging onzer belangen, de behoeften zijn toegenomen met de bevolking en met den tijd, het personeel op de departementen van Algemeen bestuur en ter Algemeene Secretarie is onder het zuinigheidsrégime niet of onvoldoende uitgebreid, en ondanks de energieke duwen, die van den hardwerkenden landvoogd uitgaan, stapelt zich het regeeringswerk op en wordt de voorbereiding of de uitvoering van nuttige maatregelen wanhopig vertraagd en komen beschikkingen op verzoekschriften eerst na maanden of jaren wachtens af. Dat men toch in het Nederlandsche parlement deze klachten ter harte neme!
>
> Waarom wij nog eens weer de zaag hebben gezet in het decentralisatie-vraagstuk?
>
> De afgeloopen maand heeft tal van gebeurtenissen te registreeren gehad, die als sprekende argumenten voor de urgentie der decentralisatie dienst kunnen doen. Zijn het geen teekenende feiten, dat burgers van Batavia en Semarang, rechtlooze, stemlooze particulieren, met de autoriteiten overleg plegen ter doelmatiger bestrijding van de ten allerlaatsten slotte, epidemisch verklaarde cholera? Is het verder niet kenschetsend, dat zij naast offers in tijd offers in geld willen brengen? Zouden zulke burgers afkeerig zijn van het lidmaatschap in een plaatselijk of gewestelijk bestuur, indien zij daartoe werden geroepen door de Regeering of — wat beter is — gekozen door hun medeburgers? Zouden er tegenwoordig, nu voor velen Indië het land is geworden, waar zij leven en sterven, niet genoeg geschikte candidaten voor zulke vertegenwoordigende lichamen te vinden zijn?
>
> „En dat zij ook zonder morren de beurs zullen openen, waar dit gevraagd wordt ten behoeve van plaatselijke maatregelen of instellingen, bewijst niet alleen de offervaardigheid der bataviasche en semarangsche burgers in zake de bestrijding der cholera, maar ook — en vooral — de gewilligheid om financieelen steun te verleenen bij de oprichting en instandhouding van de ambachts-, industrie- en fröbelscholen, die verscheidene plaatsen rijk zijn geworden. Deze week nog werd te Malang een fröbelinrichting geopend, die zonder eenigen steun van de Regeering werd gebouwd en in stand wordt gehouden. En nauwelijks is het bekend, dat de hoogere burgerschool voor meisjes te Batavia zal worden opgeheven, of van particuliere zijde wordt de stichting van een dergelijke inrichting voorbereid.
>
> „Wil men bewijzen voor de urgentie van de instelling van gewestelijke raden? Men denke bijv. aan de omslachtige en ondoelmatige wijze, waarop voor den aanslag van cultuurperceelen in de verpondingsbelasting de gegevens worden verkregen en uitgewerkt. Het komt allereerst neer op de bestuursambtenaren, die ter plaatse de gegevens hebben te verzamelen; en dan gaat het materiaal volgens Indisch gebruik naar het „centrum", waar de verpondingscommissie door de toepassing van onnaspeurlijke kabbalistische formules haar voorloopige zienswijze en later den definitieven aanslag vaststelt. Welk een vergemakkelijking, indien dat alles met den steun van particuliere leden van een gewestelijken raad, in het gewest zelf kon geschieden; welk een ontzaglijke vereenvoudiging, als doleanties door of met behulp van zulk een raad konden worden onderzocht op haar gegrondheid.
>
> „En welk een ontlasting zou er komen voor Buitenzorg, waar de Secretarie tegenwoordig bijna op is. Welk een massa werk, dat thans moet worden verricht door goed bezoldigde ambtenaren, zou overgaan in de handen van met de eer tevreden particulieren. Welk een verlichting zou een fiscus ondervinden — de ontwikkeling der financieele decentralisatie in Engelsch-Indië heeft het geleerd —, als niet alle, tot zelfs de nietigste uitgaven door het centrale bestuur behoefden te worden bewilligd, wanneer men over middelen beschikte ter plaatse, waar zij noodig zijn en men ze, dank zij betere controle, op zuinige en doelmatige wijze zou kunnen besteden.
>
> „Als wij, met bijzondere gevallen tot uitgangspunten, ons betoog wilden voortzetten, zouden wij de heele courant kunnen vullen. Maar dan zouden wij grootendeels slechts herhalen, wat reeds vroeger gezegd is."

Billijke ergernis. In de *Locomotief* van 2 October uit mr. Brooshooft zijn ergernis over het besluit, om te *onderzoeken:* of het wenschelijk is *de rietslagen bij het straf-detachement* te Ngawi af te schaffen, en vraagt:

„Waarom de Gouv.-Generaal hierin nu niet eens kon *handelen*, in plaats van weer bij de corpschefs te gaan „onderzoeken" en daardoor het gewone eindelooze geschrijf uit te lokken gedurende hetwelk nog tal van officieren en minderen voor „beulswerk" zullen worden gecommandeerd" en honderden volwassen mannen, Europeanen zoowel als Inlanders, volgens alle regelen der kunst worden „afgeranseld."

„Ik geloof toch waarlijk niet, dat de Gouv.-Generaal nog behoeft te worden overtuigd van het noodelooze dezer gemeene handeling.

„Wat stelt men zich bovendien nog voor nut voor van zoo'n herhaaldelijk mishandeld, verbitterd, verwoed man? Mars — en hij is iemand van lange millitaire ondervinding — zegt kort en goed: „de soldaat, die eemaal afgeranseld is, kan nimmer meer een flink militair worden." Men *gevoelt*, dat hij de „waarheid spreekt. Het voorwendsel, de menschen op deze wijze te verbeteren, kan dus niet gelden. Neen, het lichtvaardig spreken over de rotting door zoovelen, die daarmeê een blijk meenen te geven van flink en mannelijk oordeel, is niets anders, dan het achterlijk begrip in onze maatschappij omtrent strafbevoegdheid van den Staat. Dezer dagen ontving ik een ingezonden stuk met het voorstel om alle inlanders, die een geval van cholera te hunnen huize niet aangaven, te doen veroordeelen wegens moord met voorbedachten rade, d. i. ter dood! Zulke enormiteiten op het gebied van strafrecht hoort men hier in Indië dikwijls, en een broertje daarvan is het als superieur man glimlachen van sommigen, bij geloofsbelijdenis: dat „niks zoo goed is als de kerels te slaan tot ze er beroerd van worden."

„Ik wil slechts herinneren, dat wij *nu* leven in het beging der 20ste eeuw, die het oude wraakrecht van den Staat geheel heeft laten varen en, op het voetspoor van Bentham in Engeland, Rossi in Frankrijk, Modderman in Nederland, en zoovele moderne strafrechts-filosofen, den plicht van den Staat, om de samenleving te verdedigen tegen de bedreiging door misdadigers, beschouwen als den eenigen rechtsgrond voor het straffen, welk recht dan moet worden toegepast met zooveel mogelijk eerbiediging der individueele vrijheid (anders zou men iederen dief wel levenslang kunnen opsluiten) en als nevendoel dienstbaar worden gemaakt aan mogelijke verbetering van den gestrafte".

Een Soendaneesch Bruiloftsfeest. Uit het Bat. Nbl. nemen wij over de volgende zeer kenschetsende beschrijving door „*Video*" van een Bruiloftsfeest te Soekaboemi, het zoo lief en gezond gelegen plaatsje in de Preanger Regentschappen, waar vele gepensioneerde en andere Europeanen zich voor goed gevestigd hebben en waarheen in deze tijden van cholera vele angstigen uit Batavia en elders gevlucht zijn, met het ongelukkige gevolg, dat ook daar nu de gevreesde ziekte onder de bevolking is binnengeslopen. Juist tegen het einde van datzelfde feest kwam echter een fiksche regenbui de benauwdheid van atmosfeer en gemoederen wegvagen, doch ..... laat ons beginnen met het begin:

> „Het plein — het was er maar een van ongeveer twee honderd meters in het vierkant — was stampvol menschen en langs den weg er om heen bewoog zich een bonte optocht van carnavalgasten, zooals ik eerst dacht, maar het bleek mij te zijn een bruiloftsstoet met veel geur. „Politie", dat wil op zijn Soenda'sch zeggen, inlandsche ambtenaren, in renbaancostuum met kaplaarzen aan en gevolgd door *barongans* (nagebootste paarden, olifanten, wilde dieren, huisjes met imitatie-menschen) en muziek (*gamelan, ankloeng etc.*).
>
> „Ik kon aan de distinctieven, wedana's, assistent-wedana's, mantris onder die ambtenaren onderscheiden, om dus niet te spreken van schrijvers en dorpshoofden. Nu, dat is een hoog heer, die daar gaat trouwen, dacht ik en bij navraag bleek het ook zoo te zijn, want de bruigom is een inlandsche schrijver op het bureau van den assistent-resident en de zoon van den patih der plaats (Soekaboemie), de bruid de dochter van een anderen patih (van Manondjaja).
>
> „'s Lands wijs, 's lands eer; op Midden-Java zou een wedana er feestelijk voor bedanken voor een ambtenaar, lager in rang dan een resident of regent, als lid eener eerewacht dienst te doen; hier schijnen ze daar niets in te zien, of het is een bewijs, dat de vader van den bruidegom ze goed onder den duim heeft.
>
> „Maar een Javaan of een Soendanees, dat is nog al een verschil!
>
> „De Javaan kijkt op den Soendanees neder, en andersom heeft deze de meeste deferentie voor een Javaan. Dat is nog een gevolg van overgeërfde vrees, toen in den ouden tijd de Soendanees schatplichtig was aan het oude rijk van Mataram.
>
> Al „nontonnend", zoo'n echt onvertaalbaar Indisch woord, zag ik toch iets in dezen bruiloftsstoet, dat afweek van de aloude adat. Bruid en bruidegom in de missigit, om daar voor den penghoeloe, evenals bij ons, voor den ambtenaar van den burgerlijken stand, het huwelijk te doen sluiten. Ook vrouwen, tot de wederzijdsche familie behoorend, in de missigit aanwezig. Wijlen Mohamed zou zich den baard uitgetrokken hebben, als hij dat geweten had!
>
> „Een hadji, dus een ingewijde, dien ik er over sprak, vertelde mij, hoe dit het eerste huwelijk van dien aard was, waarmede een begin werd gemaakt met een nieuwe leer, om ook de bruid te vragen of zij in het huwelijk toestemt. Dit is zeker een vooruitgang, maar niet volgens de zuivere leer. De vrouw toch is volgens den Islam een „quantité négligeable"; zij is geen partij in het huwelijk, zij wordt eenvoudig uitgetrouwd en daartoe is alleen noodig toestemming van vader of voogd. Enfin, van Soekaboemie „begint de victorie!"
>
> „Spoedig zullen wij nu ook de Soendaneesche jeunesse dorée zich op Hollandsche wijze zien verloven, bruidsvisites maken, trouwen, huwelijksreisjes doen enz. enz. Doch onder al dat nieuwmodische trof mij iets erg ouderwetsch. Ik zag twee prachtig opgetuigde rijpaarden aan de hand voortgeleid, het zadel gedekt door een zijden kleed. Niemand zag, dat die paarden bereden waren; alleen wel, dat die paarden afgemat in den stal terugkwamen. Weet u wie van die paarden gebruik maakten? De schimmen van de voorouders! Zij reden aan het hoofd van den stoet, die vóór den bruidswagen ging, welke met witte bloemen versierd was, als in een bloemencorso, echter getrokken door menschen.
>
> „Oude gebruiken en nieuwmodische aanwendsels door elkander, „wie mausendreck und coriander," geen stijl, maar veel geur, kanongebulder, muziek, gamelang, ankloeng en veel..... stof, want juist op den aloon aloon wordt niet gesiramd (gesproeid).
>
> *„En op dien aloon aloon werd toen twee dagen en nachten voor den kleinen man de gelegenheid opengesteld om te dobbelen!*
>
> „Ik wist nog niet, dat de Soendanees zoo'n dobbelaar was! Bijna driekwart van het plein zag ik bedekt met dobbelmatjes, waarop zes vakken geteekend waren met cijfers van een tot zes.
>
> „Zulk een matje behoort tot een spel, waarbij de bankier een tolletje op een bord laat ronddraaien. Het tolletje wordt vervolgens bedekt en aan dengeen die, op de mat inzettend, raadt welk vlak boven komt te liggen, vier maal den inzet uitbetaald. Een zuiver hazardspel dus. Al die matten droegen sporen van langdurig gebruik. De bankiers waren Soendaneezen.
>
> „De van Buitenzorg en van Batavia overgekomen dobbelbazen hadden andere spelletjes, waarmede zij de arme dessaluidjes geducht afzetten.
>
> „Ze goochelden kaarten, balletjes enz. eenvoudig weg, als het zoo uitkwam en bedrogen het publiek met open oogen.
>
> „Dat de kleine man een geduchte veer moest laten, is te bewijzen door het feit, dat het pandhuis tot 's avonds laat openbleef, van wege de drukte. De bevolking is minstens een paar duizend gulden armer geworden.

Moge de regen al een gewenscht einde aan het feest gemaakt hebben, het slotnummer der feestelijkheden, *het dobbelen*, lijkt ons al heel ongewenscht en moest in het belang van het zedelijk heil der Inlanders door het Gouvernement, in zijn taak van opvoeder, worden afgeschaft, evengoed als onlangs het goede besluit genomen werd, om van regeeringswege het vertoonen van wajang met bijbehoorende gamelang, als doeltreffend lokmiddel tot de officieele dobbelhuizen (die zeker later ook voor opruiming aan de beurt zullen komen) te verbieden.

Vacantie-kolonies in Indië. Zeer verblijdend zijn de berichten die tot ons komen, omtrent de plannen tot het oprichten van vacantie-kolonies. In het Bat. Nbl. vinden wij daaromtrent o.a.:

> „Den 17en Augustus bespraken wij de wenschelijkheid der oprichting van *vacantiekolonies* gelijk in Europa, ook in Nederland, bestaan en daar zooveel nut stichten, waarmede wij bedoelden, dat meervermogenden de kinderen der minvermogenden in staat zouden stellen gedurende de vacanties eens de bergen in te gaan, om wat frissche lucht te happen, wat levenskracht op te doen, te beginnen met hen, die aan een verandering van klimaat het meest behoefte hebben".
>
> „Wij hoopten, dat het denkbeeld in goede aarde zou vallen en, ook bij anderen reeds opgekomen, te Soerabaja door de vereeniging Charitas voor Oost-Java reeds tot uitvoering gebracht, heeft het thans voor West Java een practischen vorm aangenomen, hoofdzakelijk door de welwillende bemoeienis van eenige dames, die de noodige stappen deden om te dezen opzichte, zoover de middelen zullen strekken, te gemoet te komen aan de behoeften der kleine misdeelden, voor wie een tijd van onbezorgd genieten in gezonder, frisscher omgeving dan de straatplaatsen bieden, meer dan alleen wenschelijk, soms een bepaalde noodzakelijkheid is".

En de heer Th. J. A. Hilgers (hoofdonderwijzer en secretaris-penningmeester van de afdeeling Nederlandsch-Indië der vereeniging „Oost en West") schrijft in „*Het Onderwijs*":

> „Wie de Indische volkschool kent, zal met mij overtuigd zijn, dat veel te weinig kan gelet worden op de gezondheid van vele harer leerlingen.
>
> „Of weten wij niet, dat verscheidene Europeesche en Indo-Europeesche familles, vooral te Batavia, wonen in armzalige krotten, gelegen in ongezonde stegen en kampongs? Is het ons allen niet bekend, dat er ouders zijn, die door den nood gedwongen met drie, vier kinderen huizen in armelijke bamboewoningen?
>
> „En kan het ons dan verwonderen, dat sommige onzer leerlingen op de schoolbanken zitten te suffen, omdat het uitgeputte lichaam geen veerkracht genoeg heeft om ook den geest tot werkzaamheid te prikkelen? Is het te verwonderen, dat zulke kinderen, eenmaal onder den verderfelijken invloed van malaria of andere tropische ziekten vergeefsche moeite doen om hun gezondheid terug te krijgen? Moet niet op die wijze het onderwijs geducht lijden en zullen de gevolgen zich niet van geslacht op geslacht doen gevoelen?
>
> „Wat een uitkomst voor zulke arme misdeelden, wanneer zij in de gelegenheid kunnen gesteld worden om ergens in het gebergte, in een gezond klimaat te genieten van zuivere lucht en degelijk voedsel! Hoe zullen daardoor hun physieke krachten toenemen, hoe zal de geest geprikkeld worden tot werkzaamheid!
>
> „Ik zou nog verder kunnen gaan en het groote nut van vacantie kolonies zoowel voor de school, als voor de geheele Indische maatschappij, in het helderste licht stellen, doch ik vertrouw, dat een ieder daarvan reeds overtuigd is door de ondervinding bij eigen kinderen opgedaan".

Dit goede denkbeeld heeft nu gelukkig veel kans op verwezenlijking. Eenige energieke weldenkende mannen en vrouwen hebben zich aaneengesloten tot een comité, dat zal trachten een vereeniging tot stand te brengen.

Van harte wenschen wij hun het beste resultaat op hunne edele pogingen!

De opmerking van een der commissie-leden bij de eerste samenkomst: „dat de meer gelukkige kinderen zeker wel iets zullen willen doen, om de minder rijk gezegenden in hunne overvloed te doen deelen, waardoor hetgeen voor de armen geschiedt, als een wijding der jeugd op de rijken terug werkt," ademt den gezond humanitairen geest van den *Nederlandschen Kinderbond*, die naar wij hopen, eerlang, wellicht juist wortelschietende in den vruchtbaren bodem dezer vacantiekolonies, zich ook in Ned.-Indië vertakken moge.

Kleine Landbouw. In het *Bondsblad* vinden wij opgenomen een request van een zevental minvermogenden aan den Gouverneur-Generaal, houdende verzoek om geldelijke steun tot uitoefening van den kleinen landbouw. Adressanten zetten uiteen hoe zij, gebruik willende maken van de vrijgevige bepalingen der Regeering ter zake van den afstand van grond, gestuit zijn op het bezwaar, geen geld te hebben om de kosten te bestrijden van den aanleg eener waterleiding voor de voortdurende bevloeiing hunner gronden, voor den bouw van woningen en de aanschaffing van het noodige gereedschap, voor den overtocht hunner gezinnen naar de later aan te wijzen gronden in Midden Java. Zij verzoeken nu, dat de Regeering de eerste kosten van den aanleg der waterleiding op zich neme, waartegen zij zich verbinden voor het onderhoud zorg te dragen en een voorschot van f 500 ieder, terug te storten in maandelijksche termijnen, aanvangend met het derde jaar na hun vestiging. Voorts verzoeken zij de Regeering den heer L. Th. Mayer, oud assistent resident en bekend met land en volk, aan te wijzen om hen met raad en daad bij te staan, waartoe de heer Mayer zich bereid heeft verklaard. Adressanten houden zich overtuigd, dat hun voorbeeld spoedig navolging zal vinden. De gronden, waarvan adressanten zich voorstellen ieder tien bouws aan te vragen, zullen door den heer Mayer worden uitgezocht.

Het request wordt gevolgd door een nota van den heer Mayer waarin hij kortelijks uiteenzet op welke wijze naar zijn meening de aspirant kleine-landbouwers hun bedrijf zouden moeten uitoefenen.

RECLAMES.

Geopend

de ZEE- en RIVIERVISCHHANDEL,
Roggeveenstraat hoek Prins Hendrikstraat,
DEN HAAG.
Levering van alle soorten ZEE- en RIVIERVISCH.
Prima groote ZEEUWSCHE OESTERS.
MINERALE en MEDICINALE WATEREN.
Aanbevelend G. VAN DER HARST, Firma A. KNOESTER.

Uit West-Indië.

Baggermolen gezonken. Het voornaamste bericht, dat de met de laatste mail ontvangen Surinaamsche bladen inhouden, is het zinken van den baggermolen.

Het Stoomschip *Paramaribo* was naar *Nickerie* gezonden om het zoo nuttige werktuig, dat zee-klaar was gemaakt op sleeptouw te nemen, hetgeen dan ook geschiedde, nadat, zooals men dacht, de beste voorzorgen waren genomen. Achter den baggermolen volgde de woningschoener van het personeel.

In den nacht reeds bemerkten de mannen op den schoener, dat de baggermolen scheef lag, dadelijk werd aan de sleepboot geseind en ook gestopt, maar 3 minuten later was de molen gezonken.

Men beproefde nu om het vaartuig, dat in 4 vadem diep water lag, naar ondieper plaats over te brengen, maar de trossen waren niet sterk genoeg en men moest het werk opgeven.

Een boei werd op het wrak gestoken en de reis door *de Paramaribo* vervolgd.

Den 7 October ging de *Curaçao* naar zee, om een poging tot lichten aan te wenden. Het goed beraamde plan was, om bij laag water het gezonken vaartuig met kettingen vast te binden. Bij vloed rijst het water daar ter plaatse twee meters en zou dus de Curaçao den molen twee meter optrekken, om hem dan daarna naar ondieper water te brengen. Diezelfde manoeuvre kon dan later worden herhaald en 't vaartuig op die manier geheel gelicht.

Dit is echter, jammer genoeg! niet gelukt. Den 18 October kwam de Curaçao te Paramaribo terug met de tijding, dat men na tien dagen hard werken, de taak had moeten opgeven; de zee was onstuimig en de kabels en trossen waren niet voor 't werk berekend en braken.

Zelfs bij betere weersgesteldheid denkt men niet, dat er van lichten iets komen zal.

Voor de kolonie is dit een groot verlies, want niet alleen heeft de baggermolen f 50,000 gekost, maar wat nog erger is, de uitbaggering van het kanaal van Saramaca zal nu vooreerst onvoltooid blijven.

Prof. Went is nog steeds druk aan den arbeid en men blijft verheugd over de aanstaande oprichting van een proefstation, dat alle cultures en bij name de Cacao-Cultuur zeer ten goede zal komen. Moge die oprichting niet te lang op zich doen wachten, is de verzuchting!

Goud. Van den rijkdom der *Ininie-Kreek* wordt in Suriname zoo goed als niets meer gemerkt. De Franschen beletten door een postenketen den aanvoer te Albina. Het transport naar het goudland blijft echter moeielijk, duur en gevaarlijk.

Had Suriname een spoorweg naar de Lawa, dan zou er nu veel kunnen verdiend worden, want scheepsladingen met goederen en honderden gelukzoekers komen te Albina aan, om naar het goudland te trekken of daarheen vervoerd te worden.

„Wanneer, zoo zegt *Onze West* zal men den Hollandschen kant van de Lawa eens eindelijk aan een ernstig onderzoek onderwerpen?

Drinkwater. De watervoorziening van Paramaribo trekt bijzonder de aandacht. Men drinkt daar nu met kalk in sterke mate bezwangerd putwater en dit schijnt elephantiasis te veroorzaken (in 't Neger-Engelsch foto-voeto of stads-voeten genaamd, omdat men er op de plantages geen last van heeft).

In *Demerara* is zekere heer *Wardle* bezig om het maken van Asthetische putten te beproeven. Zou dit ook voor *Paramaribo* niet moeten gebeuren, is de vraag, die gedaan wordt?

Boa constructor. Op de plantage *Cleva* is een slang gevangen van bijna 5 meter lengte en 2 decimeter dik. De boa is opgesloten in een kist met netwerk, die sterk genoeg is om niet door 't beest uit elkaar gedrukt te worden.

Naar men zegt is het plan om het prachtige exemplaar naar Artis te Amsterdam te zenden.

Eene Verdediging.

De Van Dag tot Dagschrijver van het Algemeen Handelsblad heeft op zeer heftige wijze een persoonlijke aanval tegen ons gericht in het avondblad van 1 November jl. Hij had niet de beleefdheid, ons een nummer van dat blad, dat hij helpt redigeeren, toe te doen zenden; wij werden door een onzer vrienden gewaarschuwd. Dit is de reden, waarom wij eerst in dit nummer van het Koloniaal Weekblad den aanvaller kunnen terecht wijzen.

Kon gebrek aan goeden vorm gelden voor bewijsgrond, dan zouden wij door den Van Dag tot Dagschrijver geheel zijn vernietigd. Gelukkig echter is dit niet het geval en zullen wij, wat hij tegen ons aanvoert, van alle dikke woorden ontdaan, kortelijk wederleggen.

Waar komen de beschuldigingen van het Handelsblad eigenlijk op neer?

Wij zouden den Nederlandschen Staat en het Indische leger een smet hebben aangewreven door te beweren, dat onze oorlogen tegen de Inlanders in Oost-Indië al evenmin humaan gevoerd waren, als de Engelschen dit nu in Zuid-Afrika doen.

En om dit te bewijzen, zouden wij uit onze herinnering een paar staaltjes van veroordeelingen uit den Bandjereeschen krijg hebben opgehaald, die door 't Handelsblad, met den tekst der geslagen vonnissen in de hand, onjuist werden verklaard.

„Als men zoude willen aantoonen, dat onze Koloniale „geschiedenis aanleiding geeft tot beschuldegingen, „zooals thans ieder weldenkende tegen de Britsche „autoriteiten in Zuid-Afrika uit, dan zal men met „andere, behoorlijk gedocumenteerde bewijzen moeten „komen." Zoo luidt het besluit.

Wij geven toe, dat wij in 't belang van onze eigene rustige kalmte wellicht beter gedaan hadden, om onze oude herinneringen en ons begrip van verstandige staatkunde en billijkheid den mond te snoeren en wij hebben daarom dan ook langen tijd gezwegen, wanneer wij Nederlandsche Chauvinisten, die, evenzeer Engeland's wijze van oorlogvoeren veroordeelen, maar zonder onze koloniale geschiedenis te kennen, steeds op 't zelfde aanbeeld hoorden trommelen. Wij zouden wellicht nog langer stilgezwegen hebben, want het is niet onze bijzondere taak het nationaal chauvinisme te bestrijden, indien wij niet bij herhaling in gesprekken hadden moeten hooren, dat toch bij de vergelijking van 't een met 't ander niet vergeten mocht worden, dat wij in de Oost met onbeschaafde volken, met mahomedanen en heidenen, met *zwarten* te doen hebben.

Dit gaf ons aanleiding om in 't „Koloniaal Weekblad" het artikel te schrijven, waarover men ons is hard gevallen.

Wij hebben daarna met groote voldoening in een voordracht door den kapitein Michielsen, gehouden in de Vereeniging tot Bevordering der Krijgswetenschap, vernomen, dat Generaal van Heutz bij de krijgvoering op Atjeh tot stelsel heeft genomen, om van zijn vijanden zelfs de bezittingen te ontzien, als uit een tactisch of strategisch oogpunt verwoesten en vernielen niet noodzakelijk is.

Met nog grooter voldoening lazen wij de aanschrijving door den 1en Gouvernements-Secretaris namens den Gouverneur-Generaal aan alle hoofden van gewestelijk bestuur in de buitenbezittingen gericht, die onder het Indisch nieuws reeds in ons vorig nummer werd opgenomen, maar die wij thans hier opnieuw afdrukken:

> „Bij excursies tot het bedwingen van ongeregeldheden op de bezittingen buiten Java en Madoera komt het herhaaldelijk voor, dat zonder noodzaak kampongs verbrand en eigendommen vernield of beschadigd worden.
>
> Dikwijls geschiedt dit door inlandsche hulptroepen of op aandrang van inlandsche hoofden, die aan zulk een tocht deelnemen.
>
> De ondervinding heeft genoeg aangetoond, hoe verkeerd een dergelijk optreden is, waardoor vreedzame lieden dikwijls van alles beroofd en uit wanhoop daarover tot vijanden gemaakt worden, en de Gouverneur-Generaal verlangt dan ook nadrukkelijk, dat bij dergelijke gelegenheden, het zonder noodzaak verbranden van kampongs of vernielen of beschadigen ven eigendommen niet meer zal plaats hebben.
>
> Op last van den Landvoogd heb ik de eer u te verzoeken, om voor zooveel het in uw macht ligt, te willen zorgen, dat aan het verlangen van Zijne Excellentie worde voldaan."

Behoeven wij, na de aanhaling van dit staatsstuk nog bewijzen te geven, dat werkelijk ook onze tegenwoordige wijze van oorlogvoeren nog niet overal is, wat ze zijn moet. Hadden wij, die circulaire nog niet kennende, recht en reden om een artikel te schrijven, dat ook voor den Indischen oosterling meer humaniteit vroeg?

Heeft de Gouverneur-Generaal van Ned. Oost-Indië door deze circulaire misschien ook bedoeld zijne voorgangers en den Hoofden van Gewestelijk Bestuur, aan wie hij het noodig vond ze te doen zenden, *een smet aan te wrijven?*

En wat zegt *E. B. Kielstra* in het artikel de *„Atjeh-Oorlog verdedigd"*, dat de Van Dag tot Dagschrijver, met zooveel genoegen in het Novembernummer van *Onze Eeuw* heeft gelezen?

„Er zijn, zegt men, in sommige perioden van den „Atjeh-oorlog „gruwelen" gepleegd. Het is niet geheel „te ontkennen, al durven wij gerust beweren, dat ons „leger zich tegenover de Atjehers oneindig veel men„schelijker heeft betoond, dan de Engelschen zich gedra„gen tegenover de Boeren, hunne vrouwen en kinderen. „En .... men vergete ook niet; hoe gedroeg zich onze „tegenpartij? Werd in December 1873 *Mas Ngabehi „Somo Widikdjo*, de zeventigjarige boodschapper van „generaal *Van Swieten*, niet op de gruwelijkste wijze „vermoord en *plaatsten de Atjehers zich door die schand„daad niet buiten het Volkenrecht?* (Deze en volgende „cursiveeringen zijn van ons). Werden onze gewonde „soldaten, die in hun handen vielen niet getjintjangd? „(tot frekadel gehakt). Onze officieren en soldaten zijn „ten slotte geen engelen en het zou geen verwondering „kunnen wekken, wanneer sommigen onder hen van „meening waren, *dat een zoodanig barbaarsch volk be„hoorde te worden uitgeroeid* .... Hoe dikwijls is het „gebeurd, dat zij, die zich vrijwillig bij ons aansloten, „ons verrieden.

„Wanneer wij alle omstandigheden in aanmerking „nemen, dan durven wij gerust verklaren, dat onzer„zijds de oorlog op humane wijze is gevoerd; *en „vooral in de laatste jaren*, sedert bij onze aanvoerders „meer het besef is doorgedrongen, dat men de pacifi„catie het meest bevordert, door de tot vrede gezinde „Atjehers goed te behandelen, hunne bezittingen te „ontzien en hen aldus tot den terugkeer naar hunne „kampongs en tot een vreedzaam leven uit te lokken."

Hebben wij in het bovenstaande voldoende aangetoond, dat wij niet alleen staan in de meening, dat de oorlog tegen den in verzet gekomen inlander niet altijd op humane wijze is gevoerd geworden, er blijft ons nu nog over te bewijzen, dat ons geheugen ons bij het verhaal van het in 1864 gebeurde geen parten heeft gespeeld.

De V. D. t. D. S. verwijst ons naar een in 1865 verschenen boekje: *„Verzameling der merkwaardige vonnissen, gewezen door de krijgsraden te velde in de Z. en O. afdeeling van Borneo gedurende de jaren 1859—64"*; dat boekje hadden wij moeten lezen vóor wij schreven, zegt hij. Het is niet onwaarschijnlijk, dat wij dit ook zouden gedaan hebben, als wij het bestaan er van hadden vermoed, maar die lectuur hadden wij niet noodig, om ons nog in alle kleuren de aangrijpende gebeurtenissen te herinneren, die wij hadden bijgewoond; slechts toen wij de aan sultan Koening opgelegde straf opteekenden waren wij tusschen 20 een 15 jaren in twijfel en schrijven daarom „wij meenen" vóór het woord twintig *).

*) Ons bestrijdende gaf V. D. t. D. S. aan de woorden „meen ik" een andere plaats!

Nu wij het boekje gevonden hebben in de bibliotheek van het Instituut van Indische Taal, Land en Volkenkunde en het hebben doorgelezen, kunnen wij beslist de verzekering geven, dat de kennismaking met nog 30 van die 32 vonnissen ons wel het allerminst van het schrijven der „Harde les" zou hebben teruggebracht.

Zou de V. D. t. D. S. in ernst denken, dat er nu in Zuid-Afrika geen goed gemotiveerde en, door gekleurde getuigenverklaringen pakkende vonnissen worden opgesteld, om de veroordeelingen te rechtvaardigen, die hij en ook wij zoo onmenschelijk vinden? Is het opblazen van een trein, waarbij menschenlevens verloren gaan, of het overvallen van een convooi en in de pan hakken van het geleide niet met evenveel grond te omschrijven als moord of poging tot moord, als het verwoesten van kampongs en het neerschieten der bewoners bij Indische oorlogen? En zouden, wanneer er over 30 of meer jaren een Engelschman opstond om zijn Vaderland, als het ook dan nog inhumaan oorlog voerde, te wijzen op den beteren weg en daarbij aanhaalde, dat ook in den Boerenoorlog van 1900—1901 dappere partijgangers waren doodgeschoten geworden, niet meerdere Jingo's hem verwijtend een boek kunnen voorhouden, waarin de vonnissen der krijgsraden te velde waren afgedrukt.

Nog zie ik Demang-Lehman vóór mij met het kalme, flinke uiterlijk, precies zooals hij tegenover blz. 52 van het tweede deel van de *„Bandjermasinsche Krijg"* van *W. A. van Rees* is afgebeeld. Zijn geschiedenis was bekend; man uit het volk, districtshoofd vóór den opstand, had hij evenals vele anderen, zich verzet tegen den door het Nederlandsch gezag op den troon gebrachten Sultan Tamjid, die in allen deele een nietswaardig en onbeduidend vorst was. De rechtmatige troonopvolger Hidayat was daarbij op zij gezet; een man die, zooals van Rees in zijne reeds aangehaalde geschiedenis (1e deel blz. 13) zegt, zijn geboorterecht nog daargelaten, door zijne natuurlijke hoedanigheden, tot het bekleeden der hoogste waardigheid scheen geroepen te zijn.

Toen D. L. na een paar jaren moedigen strijd op den oorlogskans niet meer dacht te kunnen rekenen, om zijn rechtmatigen vorst weder op den troon te brengen, zocht hij in de onderwerping zijn heil en wist ook Hidayat daartoe over te halen. Zoodra hij echter zekerheid had gekregen, dat deze naar Java zou worden verbannen, had voor Lehman en vele andere hoofden die onderwerping haar doel gemist. Men wist Hidayat in een volksoploop te ontvoeren en aan het gemakkelijke en ruim betaalde leven van den onderworpene werd door D. L., met verbreking van den gedanen eed, op nieuw de strijd en het omzweven in de wildernis verkozen, dat ten slotte, nadat men hem weken lang te vergeefs had vervolgd, eindigde door een verraderlijke overrompeling, die door van Rees op blz. 417 van zijn tweede deel, wordt beschreven als volgt:

„Demang Lehman hield zich in den laatsten tijd „op den berg Toengoel in de bovenlanden van Batoe „Litjin op. Niet ver van daar leefden 32 weggeloopen „(gedroste) kettinggangers in den kampong Selilau bijeen „en gehoorzaamden aan een hunner, die zich zelf den „titel van tommonggong had gegeven. Pangerang „Sjerif Hassim beloofde den tommonggong en de „zijnen kwijtschelding van straf, indien Demang „Lehman uitgeleverd werd. De tommonggong nam „aan, hem gevangen te nemen. Hij onderschept al „den levensvoorraad, die van Batoe Litjin over Selilau „aan Lehman wordt gezonden. Door den honger ge„dreven, is deze verplicht zijn schuilhoek te verlaten „en te Selilau voedsel te vragen. Lehman wordt er „gul ontvangen en krijgt de belofte, spoedig van rijst „voorzien te worden. Gedurende het avondgebed wordt „hij echter aangevallen en in weerwil van een hard„nekkige verdediging, gevangen genomen.

„Naar Bandjermasin overgevoerd, werd Demang Leh„man wegens hoogverraad door den krijgsraad veroor„deeld tot de straf des doods met den strop. Den „23sten Feb. 1864 had de uitvoering van het vonnis „plaats in tegenwoordigheid van duizenden inlanders. „Kalm en gelaten ging de meest verraderlijke, maar „tevens de meest energieke Bandjerees den schand„dood te gemoet."

Wij, die te Bandjermasin waren tijdens de executie te Martapoera, kunnen echter in gemoede verzekeren, dat, de Bandjereezen, den dood van D. L., die met een indrukwekkende kalmte zijn lot onderging, nimmer als een schanddood hebben beschouwd. Hij was en hij bleef voor het volk een martelaar voor de goede zaak van zijn vaderland.

Hetgeen wij over de veroordeeling van Sambang, alias *sultan Koening*, meedeelden, was gegrond op eene persoonlijke kennismaking, als lid van den krijgsraad te velde, die het vonnis over hem uitsprak. Ook *hij kwam tegen sultan Tamjid in opstand* en de verdrijving der Hollanders, — die dezen nieteling onrechtmatig op den troon hadden geplaatst, — uit het door hen overheerschte Bandjereesche rijk, was van dat in opstand komen de reden. Dat hij daarbij bovenaardsche macht voorwendde, zich als den uitverkoren sultan voorstelde en de wapenen zegende van hen, die tot vrijmaking van het Bandjereesche volk zouden oprukken, is volkomen juist. Dat hij door die handeling had meegewerkt tot den gewapenden aanval en het daaruit voortgevloeide afloopen van Kalangan evenzeer; maar dat de moord van luitenant Blondeau, die in de akte van beschuldiging voorkwam, later in het vonnis alleen vermeld werd, als een gevolg van zelfverdediging en op de opgelegde straf geen invloed heeft gehad, was niet van weinig beteekenis, zooals de V. D. t. D. S. dit voorstelt, maar was iets, dat veel ter zake afdoet. Dit toch was de erkenning, dat de krijgsraad aannam, dat hij bij zijne vlucht en het neerstooten van Blondeau niet was een vervolgd misdadiger, maar een in het nauw gebracht bendehoofd, dat zijn lijf tegen onze soldaten verdedigde. Hij zou anders aan den strop niet zijn ontkomen.

Naar het uiterlijk wekte de sultan Koening minder sympathie op, dan Demang Lehman, maar dat ook hij, al was ook 't fanatisme op zijn gelaat te lezen, een flinke vent was, bewees b. v. zijne verklaring tijdens de arrestatie, dat hij alleen uit honger zijn schuilplaats had verlaten, *geenszins met de bedoeling om aan de Regeering vergiffenis te vragen.* Ik zal het niet tegen spreken, dat hij iemand van geringe verstandsontwikkeling was, maar dat hij aan zijn Goddelijke roeping bleef gelooven, dit heeft zijn gansche houding voor den krijgsraad bewezen.

Het is moeielijk in korte woorden, uit te maken, of het als misdadigers veroordeelen van gevangen genomen „rebellen", zelfs van hen, die soms veel op hun rekening hebben, noodzakelijk is voor de instandhouding van ons gezag in Oost-Indië. Wij zullen, nu er een milderen zin neerdaalt over ons gansche koloniaal beheer, hierover thans niet verder in discussie treden. Het lust ons evenmin, om nog meer het verledene te gaan omwoelen en oorlogsgebeurtenissen te behandelen, die wij reeds jaren geleden hebben afgekeurd en bestreden. Wij hebben immers uit het door E. B. Kielstra geschrevene, hoe euphemistisch ook voorgesteld, toch gezien, dat er ook naar zijn meening nog splinters zijn in het Nederlandsche oog. En evenmin als het zijn plan was, om door het artikel, dat hij schreef, op onzen Staat of op ons O-Indisch leger, waarin wij 29 jaren met trots gediend hebben, een smet te werpen, was dit ook onze bedoeling.

E. v. Z.

INGEZONDEN.

Het Indische leger belasterd.

In de avondbladen der Nieuwe Courant van 7 en 15 Aug. werd het Ind. Leger op onwaardige wijze besproken en getracht het in de algemeene opinie schade te doen.

Tegenover hen, die het Ind. Leger kennen, zou bespreking van die artikelen overbodig zijn geweest.

Velen echter, die het Ind. Leger niet kennen, nemen niet-weersproken-laster als waarheid aan, en vormen zich eene meening, die dat leger niet verdient; dit kan daaruit blijken, dat andere bladen en daaronder ook Oost- en West-Indische het artikel van de N. C. hebben overgenomen en het is juist dit laatste, dat mij deed besluiten, om de partij op te nemen voor den belasterde.

ADVERTENTIEN.

Assurantie Maatschappij tegen **Brand**schade en op het Leven

DE **NEDERLANDEN** van 1845.

Kantoren: 's-Gravenhage, Kerkplein, hoek Prinsestraat. — Amsterdam, Sophiaplein. — Rotterdam, Zuidblaak 24 (Beursplein). — Breda Prinsenkade. — Haarlem, Kruisweg 70 c. — Nijmegen, Inde-Betouwstraat 8. — Groningen, Akerkhof, hoek Akerkstraat. — Zutphen, IJselkade.

Hoofd-Directie te 's-Gravenhage:
CAREL HENNY, Directeur;
Mr. J. J. HENNY, Adj.-Directeur.

Kapitaal	f 4,000,000
Reserves ult. 1900	- 1,877,900
Betaalde brandschaden tot ult 1900	- 21,625,000

Verzekering tegen **BRAND-** en **INBRAAK**schade tegen vaste en zeer billijke Premiën, zonder Inleggelden of Nabetalingen.

In „de Proviandwinkel"
Badhuisstraat 54, Scheveningen
zijn verkrijgbaar alle soorten
COMESTIBLES en CONSERVEN
waaronder:
GOEDKOOPE GROENTEN.

	per literblik.
Doperwten	f 0.30
Sperciebоonen	- 0.30
Spinazie	- 0.30
Snijboonen	- 0.30
Tuinwortelen	- 0.35
Andijvie	- 0.30

Franco huis DEN HAAG.
Uit de fabriek van
J. C. VISSER, te Amsterdam.
Aanbevelend,
J. J. KROPHOLLER.

PRIJSCOURANT wordt op verlangen **gratis** toegezonden.

Bij inkoopen van **f 10** en daarb. wordt een korting van **10 pCt.** toegestaan.

Waarschuwing.
HET eenigst adres voor **Eerste kwaliteit Eng. en Belgische Anthraciet, Ruhrkolen, Gascokes**, enz. enz. is:
P. H. v. d. BERG,
Prins Hendrikstraat 161-165-174, Den Haag.
Eerste kwaliteit WINTER-AARDAPPELEN voor op te doen, worden ook in alle hoeveelheden thuis bezorgd.
Prijscourant op aanvraag thuis bezorgd.

Vereeniging OOST en WEST
Afdeeling 's-Gravenhage.
Aan het **Bureau Heerengracht 4**, zijn van **10—12** en van **2—4** uur, inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.
Men kan die inlichtingen ook per brief vragen aan den Secretaris der 3de Commissie, den heer G. C. A. DE WITT, *de Perponcherstraat n°. 93.*

Een gep. Onderofficier O.-I. Leger voor incasseering, oppasser en huisbewaarder.	Een Dame voor administratieve betrekking.
Een modiste die werk in Oost-Indië zoekt.	Een Heer voor administratieve betrekking of magazijnmeester.
Een Dame die lessen geeft in Noorsch, Zweedsch, Duitsch en Italiaansch.	Een Heer voor Corrector aan eene drukkerij.
Twee jonge Dames voor Juffrouw van Gezelschap.	Drie Dames voor waarnemen van een huishouden en naar Indiën gaan.
Een bekwame linnennaaister.	Twee Dames om bejaarde dame gezelschap te houden.
Gewezen Sergeant in W.-I. voor portier, looper of huisbewaarder; kan ook copieerwerk verrichten.	Een Jongmensch voor kantoorbediende.
Jonge Dame ter waarneming van het huishouden en het oppassen van kinderen.	Een Dame zoekt plaatsing als Stenograaf, ook voor les geven.
Een jonge Dame die als Gouvernante of Bonne naar Indië wil.	Een jonge Dame zoekt een t'huis zonder salaris bij eene dame om deze in de avonduren gezelschap te houden; kan in 4 talen voorlezen en maakt muziek.
Een jonge Dame als kinderjuffrouw naar O.-I.	Een Dame om met eene familie op reis te gaan; spreekt Hollandsch, Duitsch, Fransch en Engelsch en heeft veel gereisd.
Een gegageerd Onderofficier der Genietroepen zoekt een betrekking voor loopend beheer; schrijfwerk of eene eenvoudige administratie; ook kantoorwerk in die richting.	Een gewezen militair in W.-I. voor oppasser of huisknecht.
Eene dame voor 't les geven aan spraakgebrekkigen.	Een gewezen Sergt.-majoor, timmerman der marine, voor portier of huisbewaarder.
Een Dame les geven in teekenen en portretschilderen.	Eene jouge dame les geven in fröbelen.
Een gep. officier voor adm. werk.	

P. Jonker,
gediplom. muziekleeraar,
geeft grondig onderwijs in **Piano** en **Theorie.** Tevens opleiding voor examens. Spreekuur Dinsdag en Vrijdag 2—3. Riouwstraat 122, den Haag.

AU BON MARCHÉ - MODES.
Dames- en Kinderhoeden,
Voiles, Tulle, Linten, Bloemen, Veeren.
Wagenstraat 58, Den Haag.

P. M. Tamson
Nieuwstraat 17
's-Gravenhage.
Voorhanden alle soorten weegwerktuigen.
Reparatiën Accuraat en Billijk.

Allan & Co.
Koninklijke Nederlandsche
Stoom-Meubelfabriek.
Magazijnen ter Meubileering.
Meubelen,
Tapijten, Gordijnstoffen etc.
DEN HAAG:
HOOGSTRAAT 16.
Rotterdam. **Utrecht.**

Eene jonge dame, **Stenografiste-Typiste**, op de hoogte van **moderne talen** en in bezit van **schrijfmachine**, zag zich gaarne geplaatst bij **Particulieren** of op een **kantoor.**

Brieven onder Lett. F. W. Bureau van dit Blad.

Hotel d'Angleterre
Den Haag, Wagenstraat 22.
Centrum der stad en gerenommeerde keuken.
50 Kamers en Salons.
Kamer met Dejeuner f 2.25.
Pension voor langer verblijf zeer billijk.

Grootste Keuze.

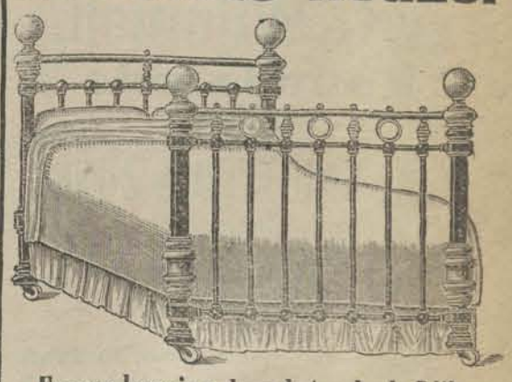

Franco levering door het geheele Rijk.
Th. A. A. SIMONIS,
Groenmarkt 34,
over de PRINSESTRAAT
DEN HAAG.

Indische Families
welke zich tijdelijk of voor vast in Nederland gaan vestigen, worden er in 't bijzonder op attent gemaakt, zich voor het **volledige** inrichten van huizen of **gedeelten** daarvan te wenden tot de Firma

D. VREDENBURG & ZONEN,

Hofmeubelfabrikanten te Zutphen.

Alles wat op het gebied van meubileering voorkomt, zoowel meubelen in elke verlangde stijl en houtsoort, als Gordijnen, Tapijten, Linoleums, Bedgoed, Ornamenten, Keukeninrichtingen enz. wordt **tegen de strengst concurreerende prijzen geleverd.**

Reeds honderde Indische Families geheel geïnstalleerd
waarvan vele attesten ter inzage.
Franco levering door geheel Nederland.
PLAATSING DER GOEDEREN wordt niet in rekening gebracht.
Schriftelijke garantie voor soliditeit.
PRIJSCOURANT en TEEKENINGEN worden op aanvrage franco toegezonden.
Alle eikenhouten meubelen zijn van massief wagenschotshout vervaardigd en uitstekend geschikt om naar Indië mede te nemen.

BRANDSTOFFENHANDEL

C. AANDEWIEL,

HOFLEVERANCIER.
Kantoor en Magazijnen
Sumatrastraat 143—145, Telephoon 1014.
SPECIALITEIT IN
ENGELSCH- EN BELGISCH ANTHRACIET.

Bestellingen worden ook voor deze zaak aangenomen en telefonisch overgebracht door de Heeren:

E. POST, Bonistraat 29. | EICH, Borneostraat 2e.
LANGEWEG, Badhuisweg 29. | F. J. FISSER, Obrechtstraat 173.

WINTERHANDSCHOENEN.
DASSEN.
Foulards.
BOORDEN
etc.

Wegens opheffing der zaak.
Alle Artikelen met 20 pCt. Korting.

PAPESTRAAT 6,
DEN HAAG.
C. Schillmöller.

CHOCOLADE- CACAO-

Gala Peter
Marquis
Suchard
Heller
Lindt
Kohler
Courtois
Bensdorp
Blooker
Hagemann.

Delta Peter
Van Houten
Suchard
Blooker
Bensdorp
Helm.

Voorhanden in groote keuze bij

A. Wijnman,

7 Noordeinde 7,
DEN HAAG.

A. A. KNUIJVER & ZONEN,

Gedempte Raamstraat 11-12,
'S-GRAVENHAGE.
Hofleveranciers.

Nederlandsche Fabriek van **Borduur- en Passementwerken. Galonweverij** à Jacquard, **Photografiën** en **Teekeningen** van Vaandels. **Maconieke Artikelen** enz. worden franco ter inzage gezonden.

Zilveren Medaille Wereldtentoonstelling
PARIJS 1900.

OVERHEMDEN
naar maat.

G. Körtzer

Chemisier,
24—26 Hoogstraat, Den Haag.

Indische Uitrustingen.

PORT-, SHERRY, MADEIRA en fijne TAFEL-WIJNEN

AGUILAR'S

ZIJN **alom bekend.**

HEERENGRACHT 3-52,
Den Haag.
Succursales: UTRECHT, LEIDEN.

„De wijnen van dit huis zijn verkrijgbaar bij den heer **„B. DE BAS"** te Batavia, Hoofdagent voor West-Java."

Wol-Regime.

Depôt van het **Echte** Prof. Dr. G. Jaeger's
NORMAAL-ONDERGOED,
voor Heeren, Dames en Kinderen,
in Winter- en Zomer-qualiteit.
tot de laagste prijzen.

A. VAHLE & Co.,
den Haag, HOOGSTR. 14
Telephoon 1218.
Rotterdam, Hoogstr. 340.
Lijders aan Jicht en Rheumatiek ten zeerste aanbevolen.

Bovengenoemde Firma hebben wij voor *'s-Gravenhage* den **Alleenverkoop** opgedragen.
WILH. BENGER Söhne, Stuttgart,
Eenige geconcessionneerde Fabrikanten der **Echte** Prof. Dr. G. JAEGER's Normaal-Ondergoederen.

Specialiteit in Kousen en Tricot-Goederen in Katoen, Wol, Merino en Zijde.

VERHUIZINGEN

onder garantie.

Bergplaats voor Inboedels
(GARDE-MEUBLE)

VERPAKKING
(Emballage)
van alle soorten van goederen ter verzending door de geheele wereld.

DE GRUIJTER & Co.

AMSTERDAM, DEN HAAG, ARNHEM.
Leidschekade 70. Westeinde 48. Parkstr. 70/71.

Nieuwste Dassen.

SACHS & Co.

Lange Poten,
Den Haag.

Miele & Co.

Veenestraat 50
DEN HAAG.

Fabriek en Magazijnen
van duurzaam Verzilverde
ARTIKELEN
VOOR
Luxe en Huishoudelijk gebruik.

JAC. MOULIJN,
Opticien, Instrumentmaker,
2e Wagenstraat 95, Den Haag,
TELEFOON 704.

BRILLEN en PINCE-NEZ.
Voorschrift van Heeren Doctoren.
Artikelen voor Ziekenverpleging, Verbandstoffen, Breukbanden, Suspensoirs enz.
Aanleg en onderhoud van
TELEFOON en ELECTRISCHE SCHELLEN.

C. J. v. d. MEER,
Waldeck-Pyrmontkade 11, 11a, 13,
DEN HAAG.

HANDEL
in Wijnen, Binnen- en Buitenlandsche Bieren, Minerale en Medicinale Bronwateren en Gedistilleerd.
SPECIALITEIT
in Bordeaux-, Bourgogne-, Port-, Rijn- en Moezelwijnen.
Champagne en Cognac.

E. J. F. VAN DISSEL & ZONEN,

EINDHOVEN.

FABRIEK van
LINNEN TAFELGOEDEREN enz. enz.

Inrichting voor het maken, borduren en festoneeren.
SPOEDIGE AFLEVERING.
PRIJSCOURANTEN alsmede ruime keuze van STALEN en MODELLEN,
worden op aanvrage franco toegezonden.
AGENTESSEN GEVRAAGD
met relatiën onder den gegoeden stand.

THEOD. SMEELE,

Denneweg 112, 's-Gravenhage.
Telephoon Interc. 910.

Levering van ***UITSLUITEND***

GRUTTERSWAREN, GRANEN en ZADEN.

Meermalen bekroond.

Vestigt speciaal de aandacht der lezers van dit Blad op zijn Prima **JAVARIJST,** welke zoowel per gerief als per baal tegen **Sterk Concurreerenden Prijs** wordt verkocht.

Proefmonsters GRATIS verkrijgbaar.

DE ADELAAR

HEERENKLEEDING-MAGAZIJN
„DE ADELAAR",

Spuistraat 31, DEN HAAG, over de Passage.
INTERC. TELEFOON No. 1199.

Specialiteit in PRIMA QUALITEIT KLEEDINGSTUKKEN
voor HEEREN en JONGEHEEREN, in elke taille groote keuze.
In Kinderkleeding hebben wij steeds een uitgebreide keuze der nieuwste modellen voorradig.
Steeds Nouveauté's in Stoffen en Modellen.
Grootste inrichting voor KLEEDING NAAR MAAT 1e Etage.
UNIFORMEN, LIVEREIEN, AMBTSGEWADEN.
Uitrustingen voor Oost en West.
Tailleurshuis 1e Rang.

ISERIEF & Co.

VEENESTRAAT 16/18,
den Haag.

Magazijn van Garen en Band.
DAMES HANDWERKEN.
Natuur Wollen Ondergoederen
VAN
Jansen en Tilanus.
FRIEZENVEEN.

J. A. DE GRUIJTER,

Obrechtstraat 196, hoek Reinkenstr.
DEN HAAG.

Groote Sorteering
VULKACHELS, CALORIFÈRES
EN
Majolica-
TEGELKACHELPLATEN

Laden en Lossen
van alle Goederen uit Spoorwagons en Stoombooten
(onder garantie).

Commissie en Expeditie. ***Douaneformaliteiten.***

Inteekenbillet voor niet-leden.

Ondergeteekende .....

wenscht $\frac{\text{Donateur-trice}}{\text{Lid}}$ *te worden van de Vereeniging* „Oost en West" *tegen betaling eener jaarlijksche contributie van* f ..... *of door eene gift in eens van* f .....

Handteekening en volledig duidelijk adres.

.....

.....

NB. Contributie van f 5 of gift in eens van f 100 voor **Donateurs.**
Voor **Leden** contributie tot een minimum van f 1.— 's jaars.
Om 't orgaan te ontvangen moet men minstens f 1.50 's jaars betalen.
Doorslaan wat men niet wil.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.

Bijblad
VAN
HET KOLONIAAL WEEKBLAD
Donderdag 14 November 1901.

In het eerste artikel, dat van 7 Augustus, komen ter sprake:
geslachtsziekten,
misbruik van sterken drank,
straffen,
en komt schrijver tot de uitspraak, dat de Regeering bij aanvulling van het leger alles behalve scrupuleus is; dat er zoo goed als niets gedaan wordt tot opheffing uit het diep zedelijk verval en dat het met 't moreel gehalte van het Ind. Leger treurig gesteld is. Hij beweert het N. I. Leger en de natie een groote dienst te doen, door 't kwaad te signaleeren.

Dit Artikel zou dan ook recht van bestaan gehad hebben:

1°. als het bestaande euvel door de Regeering verborgen was gehouden; 't was dan geweest de onthulling van een niet bekend kwaad, al bleven onjuistheden, onbewezen en onware beschuldigingen het artikel ontsieren;
2°. als het ook de goede eigenschappen in 't licht hadde gesteld, ter billijke beoordeeling van het Leger in zijn geheel, zooals de titel mocht doen verwachten;
3'. wanneer deugdelijke middelen waren aangegeven tot beteugeling van het kwaad, dat zooals ieder zal toegeven, het Leger ontsiert. Schrijver zou zich daardoor zeer verdienstelijk hebben gemaakt.

Nu de Regeering echter jaarlijks aan de Volksvertegenwoordiging in de Kol. Verslagen verslag doet, zonder verzwijging der fouten en onder overlegging van uitgebreide statistieken, zonder rhetorischen bombast, was er geen noodzaak tot signaleeren van het kwaad.

Waar goede eigenschappen niet in bescherming genomen worden, nu uitspraak gedaan wordt over het zedelijk peil, geeft het artikel niets nieuws en niets deugdelijks.

Misbruik van alcoholica en besmetting opgedaan bij sexueele gemeenschap zijn oorzaken van het grootste deel der kwalen bij het menschdom in het algemeen.

Zij, die zooals militairen, tot langdurig celibaat verplicht zijn, zonder dat zij zich dit uit een hoog moreel beginsel opleggen, verkeeren, waar het die ziekteoorzaken geldt, in de ongunstigste omstandigheden.

Welke uitkomsten zou de statistiek in dit opzicht, als ze te maken was, bij Nederlandsche jongemannen geven?

Acht men de uitspraak gewettigd, dat het moreel gehalte van het menschdom zeer laag staat, dat het daarmede treurig is gesteld?

Dan geef ik toe, dat het moreel gehalte van het N. I. Leger evenzeer laag staat en dat het ook daarmede treurig gesteld is.

Met laatstgenoemde uitspraak moet echter de eerstgenoemde gepaard gaan, uit redenen van billijkheid, om helder te kunnen zien, waar het geldt de vraag, in welke mate en door welke middelen men het kwaad kan beperken.

Wil men het moreel van den Indischen soldaat verhoogen, dan moet men dit verkrijgen door verbetering van de jongelingschap van het volk, waaruit de Ned. Ind. soldaat voortkomt, want in Indië kan men slechts datgene doen, wat kan strekken om te voorkomen en de nadeelen te ontgaan, welke voortvloeien uit het niet hoog genoeg moreel *van hen, die daarheen gezonden worden.*

In de eerste plaats dus verbetering van het volksonderwijs door daarin eene grootere plaats te geven aan de *volksopvoeding.*

Wie het onderwijs en de opvoeding van het volk beheerscht, kan de wereld hervormen, vooral wanneer zijn streven niet in strijd is met de goede wereldorde.

Uitzending van kuische jongelingen zal wel een onbereikbaar ideaal blijven, maar veel kan toch ook op dat punt worden gewonnen, terwijl bij krachtige bestrijding van drankzucht voorzeker gunstige resultaten te wachten zijn.

Door het opheffen van het zedelijk peil van het volk, zal men lust kunnen doen ontstaan in kalme genoegens, die meer inspanning van den geest dan van het lichaam vorderen.

Autoriteiten in Indië zullen dan beter werkzaam kunnen zijn voor het goede doel.

Footballspel en dergelijke sport, goed toch voor jongens, die den geheelen dag op de schoolbanken hebben gezeten, zijn dit niet voor soldaten, die meer dan beweging genoeg hebben gehad bij het vervullen hunner dagtaak, bij marschen, velddienstoefeningen, manoeuvres, schijfschieten, enz. Om zich te ontspannen door gepaste genoegens, die meer inspanning van den geest dan van het physiek vorderen, wordt eene mate van ontwikkeling geëischt en een zin voor degelijke genoegens, die niet in Indië kunnen worden bijgebracht, wanneer ze niet op jeugdigen leeftijd en in het Vaderland worden verkregen door de volksopvoeding in die richting te leiden.

Zonder twijfel zal niemand vuriger dan de Indische Regeering en de officieren van het Ned. Ind. Leger wenschen, dat geslachtsziekten en gevolgen van drankzucht tot het verleden gaan behooren. De bewering, dat de helft der Europeanen in den loop van het jaar aan geslachtsziekten heeft geleden is niet juist, daar het aantal ziektegevallen beduidend grooter is, dan het getal lijders, omdat zulke lijders herhaaldelijk in den loop van een jaar in de hospitalen worden opgenomen, en al is de verzuchting, dat uit de statistiek der geslachtsziekten van een Superieure Europeesche beschaving zeer weinig merkbaar is, zonder zin, wijl het ziek worden op zichzelf niet immoreel is, zoo zijn de geslachtsziekten en het drankmisbruik toch kankers, die aan het leger knagen, en waarvan de indirecte gevolgen voor Regeering en officieren het meest voelbaar zijn.

De Regeering zorgt door de verhouding van Inlanders tot Europeanen bij het Ned. Ind. Leger zoo groot doenlijk te nemen, dat zij zoo weinig mogelijk vreemdelingen behoeft te engageeren, daar de antecedenten van deze niet altijd goed zijn te controleeren. Verder kan de Regeering *daarin* niet gaan.

Het Legerbestuur zorgt door vermaningen en straffen de tucht te handhaven en werpt de onwaardigen uit.

De straffen en verwijderingen uit het Leger door schrijver aangehaald, bewijzen juist, dat de tucht bij het Leger gehandhaafd wordt.

Slechts wanneer overtredingen niet gestraft werden en onwaardigen in het Leger bleven, kon er sprake zijn van een diep zedelijk *verval*, dat thans gelukkig niet bestaat.

Zoolang het Ned. volk, ik herhaal zulks, niet door meer aandacht te schenken aan de volksopvoeding, zorgt, dat het volk tot een hooger moreel peil is gebracht, zal het der Regeering onmogelijk zijn, afdoende verbetering onder de militairen aan te brengen.

Bij het leger kunnen slechts maatregelen worden getroffen, om de nadeelen te voorkomen en te beperken, die voortvloeien uit het niet hoog genoeg moreel van hen, die daarin dienst nemen. Het legerbestuur heeft hierin trachten te voorzien, door het oprichten van cantines, die onder controle staan; door het bouwen van dagverblijven bij de kazernes, die gezellig zijn ingericht en waar niet-geestrijke dranken worden verstrekt; door het subsidiëeren van militaire te-huizen, het aanwijzen in de cantines van gezellige lokalen, waarin geen drank wordt verkocht en waarin niet wordt gesurveilleerd, maar aan den bezoeker de gelegenheid wordt gegeven zich met lectuur, spel, enz. gezellig bezig te houden.

In die richting kan worden voortgegaan en daaraan nog meer uitbreiding worden gegeven, hetgeen ongetwijfeld zal geschieden, wanneer er meer geld beschikbaar wordt gesteld.

Afdoende verbetering, het zij ten derden male gezegd, is echter alleen te verwachten, als het Ned. volk meer ontwikkeld wordt in eene richting, die het geschikt maakt om zich te ontspannen door kalme genoegens, die inspanning van den geest vorderen.

In de hierboven genoemde richting moet echter door het legerbestuur toch nog met beleid te werk worden gegaan.

Opheffing van cantines, en ontneming van de gezelligheid aan die gedeelten der cantines, waar drank verkocht wordt, zou zeer onverstandig zijn. (Kapt. Ruitenbach heeft — meen ik — dit in de Ind. gids voorgesteld).

Bij het Ned. volk is het in alle standen de gewoonte, dat de mannen zich ontspannen door onder gezelligen kout in societeit, café, of herberg, sterken drank te gebruiken, en dus is het te verwachten, dat ook de Ned. Ind. soldaat zulks wenscht te doen. Beneemt men hun daartoe de gelegenheid in de cantines, dan drijft men hen niet naar de militaire tehuizen en de dagverblijven, maar naar de clandestiene drinkgelegenheden, met de daaraan verbonden bekende nadeelen.

Zoodra echter de volksopvoeding heeft gezorgd, dat de gedeelten der cantines, waar drank wordt getapt, *minder*, de militaire tehuizen *meer* toeloop krijgen, is de tijd gekomen, om eerstgenoemde tot beperkten omvang terug te brengen.

Hel Nederl. Ind. Leger heeft eene zware taak te vervullen.

Bij betrekkelijk geringe getalsterkte heeft het ons Nederl. gezag hoog te houden tegenover de Inl. bevolking in den uitgestrekten archipel, waartoe een beduidend deel van dat leger jaar in jaar uit voortdurend in het veld is tegenover een den guerilla voerenden vijand.

Wat dat beteekent, hebben ons de ervaringen van andere volken in de laatste jaren geleerd.

En wanneer men dan bedenkt, dat de oorlog wordt gevoerd in een tropisch klimaat en in landstreken, waar goede communicatiemiddelen ontbreken, en dat het ageeren moeilijk en de verpleging zeer bezwarend is, dan is de uitspraak gewettigd, dat een leger, hetwelk *onder zulke omstandigheden* blijken geeft van tucht en opgewekten geest, *goede moreele eigenschappen bezit.*

Van goede tucht geeft het Ned. Ind. Leger blijk, waar het altijd humaan is opgetreden tegen vrouwen, kinderen en zwakken, en waar, sedert in de latere jaren de chefs de overtuiging hadden, dat vernielen in strijd ook was met ons belang, een enkel bevel voldoende was, om de soldaten er toe te brengen, *de bezittingen der overwonnenen te sparen* en de *brandfakkel buiten werking te stellen.*

Zooals de geschiedenis der laatste jaren dan ook leert, vindt de bevolking van landstreken, die gedurende het voeren van den strijd de vlucht nam, bij hun terugkeer hunne woningen ongedeerd en kan zij zich daardoor weer zonder verwijl vestigen en de werken des vredes weer ter hand nemen.

Is het Ned. Ind. Leger als het ware een spiegel, die aan het Ned. volk doet zien, hoe het gesteld is met de volksondeugden, aan de andere zijde geeft het ook een beeld van de volksdeugden en het Nederl. volk mag daarom trotsch zijn op de volharding, den moed, de tucht en den humanen zin, waarvan het Ned. Ind. Leger blijk geeft.

Het zij verre, dat dit er toe zou mogen leiden, er minder ernstig naar te streven, om verbetering te brengen in de fouten, die het Ned. Ind. Leger blijkens de verslagen, welke jaarlijks aan de volksvergadering worden overgelegd, ontegenzeggelijk ontsieren, maar met verontwaardiging mag men den laster afwijzen, wanneer zonder meer wordt gesproken van een diep zedelijk verval en waar het Ned. Ind. Leger in strijd met de waarheid ons wordt geschetst, als ware het eene dievenbende.

Dit laatste geschiedde in het IIe artikel den 15 Aug. door de Nieuwe Courant opgenomen. Ik gevoel lust om die zoo onwaardige beschuldiging punt voor punt te bestrijden. Ik heb bijna dertig jaren in verschillende rangen in dat leger gediend en nimmer hoorde ik in al dien tijd het woord „knerpen" uit iemands mond.

Zoolang de menschen zijn, wat ze tot nog toe waren, zullen er overal ter wereld onbillijkheden en oneerlijkheden voorkomen, maar 't is mij onbegrijpelijk hoe iemand, die Indië en 't Indische leger beweert te kennen, er toe komen kan, te zeggen, dat in dat Indische leger meer oneerlijkheid zou zijn, dan bij de rest van het menschdom.

Ik dank de redactie van 't „Koloniaal Weekblad" voor de mij verleende plaatsruimte. Ik hoop, dat de Nieuwe Courant en ook de andere bladen, die haar artikel hebben overgenomen, eveneens dit mijn betoog zullen overdrukken.

SOLDAAT.

Indo-Bataljons.

Een zeer breedsprakig opstel over dit onderwerp staat in het „Handelsblad" van heden ochtend.

Ofschoon de oprichting van afzonderlijke Indo-Bataljons afkeurende, had de schrijver van het bewuste opstel toch wel iets mogen zeggen over de verwaarloozing der Indo's. Waren er behoorlijk burger- en militaire-opvoedings-inrichtingen, dan zou er voor de arme Indo's gelegenheid zijn, zich in verschillende vakken te bekwamen en ze waren gedurende hun leeftijd, goed gekleed, gevoed, gehuisvest en betaald. Nu doet echter de Regeering niets voor hen. Zouden Kadetten-Scholen, Instructie-Bataljons en dergelijken niet een weldaad zijn voor de in Insulinde geboren jongelieden, en voor naar ontwikkeling strevende inboorlingen? Voor de laatsten tevens een daad van waardeering en rechtvaardigheid?

Het „Handelsblad" is niet karig met vele schoonklinkende woorden, maar daarmêe worden de kwalen, niet genezen. De schrijver van „Indo-Bataljons" vergeet ook, dat Nederland nog andere bewoners heeft dan Hollanders, en dat de Indo's lang niet allen van Hollanders afstammen.

Hij geeft veel woorden ten beste, maar geen enkel goed ideé.

Zutphen 11 Nov. K. H. O. VAN BENNEKOM.

Amsterdam, 11 November 1901.

Den Heer G. E. V. L. VAN ZUYLEN
7a Heerengracht den Haag.

HoogEdelGestr. Heer!

In Uwe kwaliteit van Voorzitter der Redactie Comm. van het Koloniaal Weekblad, Orgaan der Vereen. „Oost en West", veroorloven wij ons U te wijzen op onze sedert Mei jl. aan onze zaak verbonden Leeszaal.

In deze inrichting, die gevestigd is in ons perceel **Rokin 62,** bevinden zich de Nederl. Oost- en West-Indische dagbladen en tijdschriften, Nederlandsche en buitenlandsche Koloniale periodieken, voorts Woordenboeken, Encyclopediën, Atlassen, benevens literatuur op 't gebied van handel en nijverheid, terwijl tevens voor belangstellenden ter lezing te bekomen zijn de in Nederland verschijnende hoofdbladen en enkele, de aandacht trekkende boeken. Ten slotte is er gelegenheid om brieven te schrijven.

Wij meenen met vertrouwen Uwe aandacht op deze Leeszaal te mogen vestigen, daar het onze overtuiging is, dat zij, hoewel op bescheiden voet ingericht, toch zal kunnen medewerken tot het bereiken van het doel, dat Uwe Vereeniging zich voorstelt, n.l. het verspreiden van meer kennis omtrent onze schoone, en toch, wat belangstelling van het Moederland betreft, zoo stiefmoederlijk bedeelde Koloniën.

Om hiertoe te geraken, stellen wij gaarne onze **Leeszaal** ter beschikking van de leden Uwer Vereeniging, en zal het ons zeer aangenaam zijn, indien U, door middel van uw geacht blad, onze tolk zoudt willen zijn bij uwe leden, in de eerste plaats de te Amsterdam wonende, om hen namens ons uit te noodigen hiervan gebruik te maken.

Het is onze wensch deze inrichting voor de bezoekers zoo aangenaam en nuttig mogelijk te maken.

Mocht hierdoor een steentje kunnen worden aangedragen voor het schoone gebouw, dat uw Vereeniging bezig is saâm te stellen, dan zullen wij ons daardoor ruimschoots beloond achten.

U HoogEdGestr. bij voorbaat voor uwe welwillendheid dankend, hebben wij de eer te zijn,

met de meeste hoogachting
van U HoogEdelGestr.
de zeer dw. dr.
J. H. DE BUSSY.

Wij voldoen volgaarne aan het verzoek der firma J. H. de Bussy. Wij hebben hare leeszaal bezocht en zouden er ons over verheugen, als ze de plaats werd, waar de Amsterdamsche leden onzer Vereeniging elkaar dikwijls ontmoeten.

R. C.

Curaçao 11 Oct. 1901.

Aan de Redactie van „Oost en West".

Geachte Redactie,

Daar uw blad zich ten taak stelt, de belangen van Nederland te wekken voor Oost en West, waar ook het rood, wit en blauw wappert, zond ik u per postpakket met de Prins Fred. Hendr. een halster, (product van hier); hieruit moet u niet verstaan dat Curaçao vezelstof opbrengt, noch dat eenig industrie daarmede in verband, hier wordt beoefend; alleen, dat het artikel uit liefhebberij door mij is gemaakt met Furcrea-vezel van hier afkomstig. Daar ik de vezels middels het verrottingproces heb gewonnen, zullen zij vermoedelijk niet zoo sterk zijn, als het geval zou wezen bij machinale bewerking; toch kunnen zij dienen als bewijs, dat de plant hier goede vezels levert. Tot nu toe zijn hier slechts enkele duizenden planten, die vezels leveren; op 't oogenblik is eene plantsoen van 100 duizend plantjes gepoot. Deze, als de jaren gunstig zijn, zullen over 5 jaar klaar zijn om geoogst, anders over 6, daar wij veelal drooge jaren hebben. In afwachting van een gunstig bericht, verblijf ik zonder meer Hoogachtend,

UEd. Dw. Dienaar,
ANJEL J. C. HENRIQUEZ.

Na het ontvangen van den halster zullen wij het product aan deskundig oordeel onderwerpen en het resultaat meedeelen.

Voor de 5e commissie,
N. v. Z.

Correspondentie.

Een ingezonden schrijven van den Heer R. A. Van Sandick, waarin deze heer ontslag neemt als lid der vierde commissie van Oost en West, moest wegens plaatsgebrek tot het volgend nummer blijven liggen.

Boekaankondiging.

„Uit Java's Binnenland"
(Een Koffie-opziener)
door BOEKA.
(uitgave F. van Rossen Amsterdam.)

Als letterkundig product heeft dit boek geen blijvenden indruk op mij gemaakt. In heb het elders (Soerabajasch Handelsblad) reeds uitvoeriger besproken. De beschuldigingen echter, die het hier en daar inhoudt tegen het Nederlandsch Gouvernement, zijn van zoo ernstigen aard, dat ik het wel der moeite waard acht, ze ook in dit blad ter sprake te brengen. Indien het wáár is, wat ons wordt medegedeeld betreffende de Solovallei-werken (blz. 265 en volgende,) dan wordt het dunkt mij hoog tijd met alle kracht te protesteeren tegen zulk onrecht den Javaan aangedaan. Want, wanneer de slavernij is afgeschaft om plaats te maken voor „vrijwilligen" arbeid, zooals ons die geschilderd wordt op blz. 264 en volgende, dan geloof ik, dat de slaven van vroeger er beter en gelukkiger aan toe waren, dan de tegenwoordige „vrijwillige" arbeiders. Een slaveneigenaar had er tenminste nog belang bij, zijn slaven goed te onderhouden en te verzorgen; wat gaat echter het Nederlandsch Gouvernement het lot aan van den Javaan, wiens „heerendiensten" zijn afgeloopen! Laat hem uitgehongerd en ziek van te zwaren arbeid, dagreizen ver naar huis terugkeeren, om er van uitputting te sterven! „Het zijn immers maar Javanen..... en de statistiek geeft immers aan, dat er overbevolking is!" (blz. 564).... „In heerendienst", weet men in Nederland wel, wat dit zeggen wil? Dat beduidt het verzamelen van inlanders op dikwijls verren afstand van hunne woonplaats. Een weg, dien zij te voet moeten afleggen, zelf de kosten dragen van hun levensonderhoud op die reis van één of meer dagen. Daarna, bij aankomst, moede van den tocht, moeten zij aan het werk..... Denkt men, dat de lieden gedurende hunnen arbeid goed gevoed worden, dan vergeet men weder, dat het hier Javanen betreft. Het werk is immers in hun belang ondernomen, en zij kunnen toch wel voor hun eigene voeding zorgen gedurende den gedwongen arbeid. Hoe zij, om het geld daartoe en voor de reis te verkrijgen, vóór hun vertrek van huis het weinige, dat zij aan kleederen, enz, bezaten hebben moeten verkoopen of verpanden, dat gaat immers de Nederlandsche Regeering niet aan..... Is de bepaalde termijn van zijn gedwongen arbeid verstreken, dan kan de man zonder een cent vergoeding naar huis gaan. Komt hij daar terug, moede en afgemat, dikwijls met bij de uitgravingen opgedane kwaadaardige koortsen onder de leden, dan moet hij onmiddelijk hard aan het werk om den achterstand in te halen, want gedurende zijn afwezigheid was er niemand om den arbeid op veld en erf te verrichten..... (blz. 264 en 265.) Is dit wáárheid? — Is het wáárheid, wat ik elders in ditzelfde boek gelezen heb, omtrent het onvoldoende van de Indische politie? „De hoofdschuld lag aan het Gouvernement, dat geen behoorlijke politie aanstelde, en de eenvoudige dessalieden ten prooi liet aan bandieten en roovers." (blz. 239). — Is het wáárheid, dat men in het binnenland van Indië feitelijk onbeschermd is tegen stelen en inbreken? „Klakkeloos moeten wij ons laten bestelen en al weten wij, door onze duur belaalde spionnen, vrij zeker de daders aan te wijzen, wat helpt ons dit, als de politie toch geen bewijzen vindt!— Wat men in beschaafde landen onder politie verstaat, bestaat hier eenvoudig niet, iets waarmede een goede rechtspleging rekening diende te houden". (blz. 240). Is het wáárheid, wat op blz. 118 en volgende verhaald wordt? Kunnen wellustelingen zich in Ned. Indië twaalfjarige kinderen koopen en ze onder bescherming van de wet, dwingen aan hun begeerten te voldoen? Zoo ja, zoo de auteur van „Een koffieopziener" der waarheid getrouw is geweest in zijn voorstellingen, dan onderschrijf ik volkomen de verzuchting, waarmede hij hoofdstuk X besluit: „Arm Java!"

A. DE S. L.

Inhoud van Nederlandsche Tijdschriften voor Oost- en West-Indië.

Indische Gids, November 1901.

J. Th. Gerlings. Het havenplan voor Soerabaja. (met kaart.)
Mr. C. Th. van Deventer. Decentralisatie in Indië.
A. J. van Schermbeek. Een Indische Landbouwschool.
P. J. van Maanen. De Gouvernements koffiecultuur zooals zij nog worden kan „Een Goudmijn voor den Staat."
Varia: De Indische paragraaf uit de Troonrede.
Een pauperisme-circulaire van inquisitoriaal karakter.
Toestanden op Soemba.

De Gids, November 1901.

C. J. Hasselman. Het Palladium. Eene koloniaal-historische dwaling.

Onze eeuw, November 1901.

E. B. Kielstra. De Atjeh-oorlog verdedigd.

Tijdschrift voor Nederlandsch-Indië, Oct. 1901.

K. A. James. Onze vestiging te Baros. (Slot.)
Dr. J. Groneman. Nog eens de Baraboedoer.
Eene dienstreis naar Britsch Nieuw-Guinea en de Zuidkust van Nederl. Nieuw-Guinea I.
De begrooting van Nederl.-Indië.

De Rijnsche zending, 1901, No. 3.

Sumatra. (Brieven van zendelingen te Balige, Sipahoetar, Boetar, Lintong ni Hoeta en Djandi Matogoe.)
Krumm. Nias.
Borneo. (Brief van Zuster Feige.)

De Indische Mercuur, 1901, No. 45.

Onderzoekingen omtrent de theefabrikatie, door Dr. A. W. Nanninga.
Derde verslag omtrent de proeftuinen en andere mededeelingen over koffie.
Het vierde koffiecongres.
Personalia: Mr. N. P. van den Berg.
Maandelijksch overzicht van Suriname.
Tin in „The Federated Malay States".
Suikerverkoopen, oogst 1901.
Soekaboemische Landbouwvereeniging.
Nederlandsch Indische Mijnbouw-Maatschappij.

Nederl. Zendelinggenootschap,
maand November no. 11.

1. Verslag aangaande den werkkring Mādjā-Wārnā over 1900.
2. Brief van Br. Guillaume.
3. Uit een brief van Br. Neumann.
4. De vergadering met de Goeroes in Posso.

Verzending O.-I. Mail.

VOOR DEN HAAG.

Amsterdam, Nederl.,	22 Nov.	6 Dec.	11.20	's av.
Rotterdam, Lloyd,	15 "	29 Nov.	11.30	's av.
Genua, Nederland,	19 "	3 Dec.	9.15	's av.
Marseille, Lloyd,		26 Nov.	6.30	's av.
Marseille, Fr. dienst,	16 "	30 "	7.45	vm.
Brindisi, Eng. dienst,	22 "	6 Dec.	1.—	mid.
Napels, Duits. dienst,		24 Nov.	9.45	mid.

Via Marseille: Suppletoire verzending van brieven, briefkaarten en aangeteekende stukken den dag volgende op den aangegeven maildag te 7.45 vm.

Via Napels: Suppletoire verzending den dag, volgende op den aangegeven maildag te 12, doch de aansluiting op het vertrek der booten is daarvan niet verzekerd.

MAIL SURINAME.

Amsterdam, Nederl.,	30 Nov.	11.15	's av.
Southampton, Eng.,	25 "	11.30	's av.

Suppl. verzending daags daarna 6.30 's av.; aansluiting niet altijd verzekerd.

St. Nazaire, Fr.,	8 Dec.	8 Jan.	7.45 vm.

MAIL CURAÇAO.

Via Genua den 8n van elke maand, alleen op verzoek.

Elken Dinsdag en Vrijdag 6.30 's av. via Southampton en Queenstown en New-York.

MAIL CONGO.

Antwerpen den 15n en den laatsten van elke maand 7.20 's av.

Lissabon den 3n en den 13n van elke maand 3.20 m.

MAIL CANARISCHE EILANDEN.
(Teneriffe.)

Southampton. Elken Vrijdag 7.20 's av.

Liverpool. Elken Maandag 7.20 's av.

Haagsche Assurantie-Compagnie
voor Brand enz. van 1805.
te 'sGravenhage.
Kantoor Z.O. Buitensingel 245 b/h. Bezuidenh.
Directeuren:
W. F. MASTENBROEK en C. W. VERSTEGE.
Commissarissen:
Mr. W. K. F. P. Graaf van BYLANDT.
Mr. J. G. GLEICHMAN.
A. J. H. VAN KAPPEN.

Magazijn „HET ANKER",

Veenestraat 49, Den Haag.

Indische Uitrustingen
voor DAMES en HEEREN,
in alle Prijzen.

W. REUVERS,
73 Wagenstraat 73,

HAAGSCHE HOPJES
met goud bekroond
voorzien van bovenstaand handelsmerk, verkrijgbaar bij
W. REUVERS,
Wagenstraat 73,
CONFISEUR, Den Haag.
N.B. Voor de tropen verpakt in hermetisch gesloten bussen.

G. KERNER & Co.

PRIJSCOURANT
GRATIS en FRANCO.

ERNEST CASSUTO
Tandarts,
PIETER BOTHSTRAAT No. 4,
BEZUIDENHOUT,
Den Haag.
SPREEKUUR dagelijks van 1 tot 5.

Fabriek en Magazijnen „DE NIJVERHEID"
BREDA.
Behangerij, Meubelfabriek,
Stoffeerderij,
Bedden- en Matrassenfabriek.
Mart. Lefel-Oomen,
Hofleverancier.
Concureerendst adres voor compleete meubeleering.
Enorme voorraad. Lage prijzen. Directe levering.
Geïllustreerde prijscatalogus Gratis en franco.

Thee.
Koffie.
Mokka.
Gember.
Soja.
Chutney.
Theesalon.
VAN VEEN & Co.,
33 PLAATS, 's-GRAVENHAGE.
Telefoon 981.
SCHEVENINGEN, 109, Badhuisstraat.
Telefoon 4161.

Goerz. Trieder Binocles
Gebr. P. H. Caminada,
Lange Houtstraat 3, Den Haag.
HOF- en RIJKSLEVERANCIERS.
Specialiteit in REISKIJKERS.
Fabrieksprijzen.

C. HOYNG,
Den Haag. -- Utrecht.
Geïllustreerde Prijscouranten worden **gratis op aanvrage** toegezonden.
ECHT CHINEESCHE THEE,
speciaal aanbevolen aan Indische familie's.

B. DERKSEN,
Brood- en Beschuitfabriek
„De Oude Vette Hen",
OPGERICHT 1680.
OUDE MOLSTRAAT—DRIEHOEKJES 8,
's-Gravenhage.
Hofleverancier.
Geregelde bezorging door alle wijken der Stad en Scheveningen.
BRUIN- of GEZONDHEIDSBROOD.
Prima kwaliteit SPECULAAS in blikverpakking.
Verzending naar OOST- en WEST-INDIË.

F. H. BOTHE,
21, VEENESTRAAT - DEN HAAG.
SPECIALITEIT IN
GEKLEURDE, ZWARTE en CRÊME STOFFEN.
Nouveauté's voor elk seisoen.
STEEDS GROOTE ASSORTEMENTEN. - BILLIJKE PRIJZEN.

Mode-Magazijnen
H. MACK,
Lange Poten 31|33. DEN HAAG. Hoogstraat 3.
SPECIALITEIT in
Gegarneerde DAMES- en KINDERHOEDEN.
Steeds voorhanden de laatste Nouveauté's v/h seizoen.

A. J. MESKER,
MEUBELFABRIKANT.
Hofspui 81, Telephoon No. 240, 's-Hage.
Inrichting voor complete meubileeringen, zoowel in koop, als in huur.
Complete Ameublementen voor geheele huizen, boven- of benedenhuizen steeds voorradig.
PRIJZEN STERK CONCURREEREND.
Verhuurt mede Gemeubelde boven- en benedenhuizen.
GORDIJNEN. TAPIJTEN.

PARAPATTAN WEEZENGESTICHT
te Batavia.

In de hoop dat de wetenschap, dat vele weezen door eene liefderijke verpleging in het Parapattan Weezengesticht te Batavia, voor ondergang behoed en tot nuttige leden der maatschappij worden gevormd, **eene opwekking** moge zijn voor alle weldenkende ingezetenen van Nederlandsch-Indië, die thans in Nederland verblijven en ook voor niet-Indiers, om ook het hunne bij te dragen **tot instandhouding** van het Parapattan Weezengesticht, doen wij in de eerste plaats een beroep op den liefdadigheidszin van de in Nederland wonende oudgasten.

Jaarlijksche contributiën en donatiën worden gaarne door den ondergeteekende in ontvangst genomen.

Namens het Bestuur van het PARAPATTAN WEEZENGESTICHT te Batavia,
W. CREMER,
Generaal gemachtigde voor Nederland,
Nieuwe Schoolstraat 89, te 's-Gravenhage.

De WONINGGIDS v/d. Nederlandsche Bond van Makelaars in Vaste Goederen, Assurantiën, enz.
o. m. bevattende de adressen der voornaamste **Makelaars in vaste goederen van Nederland.** en de
WONINGGIDS voor 's-GRAVENHAGE en OMSTREKEN
opgemaakt door 't Administratiekantoor der firma
FALKENBURG & Co.
's-GRAVENHAGE, Dennenweg 64,
zijn beide op aanvrage **gratis** verkrijgbaar.
Ook liggen deze gidsen op de informatiebureaux der Vereeniging «Oost en West» te 's-GRAVENHAGE en te WELTEVREDEN (Batavia) ter beschikking van belangstellenden.

DEN HAAG.
LEIDEN, STATIONSWEG 19. Eerste Modes.
GEDEMPTE BURGWAL 8, bij de WAGENSTRAAT.
E. v. d. Horst.
MAGASIN de SOLDES.
DELFT, 21, CHOORSTRAAT. Nieuwste Garneering.
Grootste keuze **echte LYONSCHE ZIJDE** in zwart en gekleurd, ook andere kleedingstoffen bijzonder geschikt voor Indië,
voor de helft der gewone prijzen.
Alle goederen welke niet naar genoegen zijn, al zijn dezelve ook afgesneden, worden gaarne omgeruild.
Stalen worden op aanvrage franco toegezonden.

J. JANSEN,
KEPPLERSTRAAT 115—117 b/d Regentesselaan, DEN HAAG.
Het beste adres voor
BINNEN- en BUITENLANDSCHE verhuizingen.
BEHANGERIJ, STOFFEERDERIJ.
Compleete Ameubeleeringen.
Tapijten, Meubelstoffen, Vitrages, Zeildoek, Linoleum, Wasdoek enz.
SPECIALITEIT:
in Engelsche Ledikanten KAPOK-, STAALDRAAD, Stroo- en Zeegrasmatrassen.
(Voorzien van vele gunstige Indische referentiën).

Export. Engros. Detail.
K. NIEUKERKE
Noordeinde 12. -- Den Haag.
De Firma belast zich met iedere opdracht tot levering van goederen naar OOST of WEST, en garandeert goede, ongeschonden aankomst.
Bij eventueele bestelling wordt dringend verzocht mede te deelen of men handelaar of particulier is.
Handelaren geven tevens referentiën op.
K. NIEUKERKE, Den Haag.
Telefoon No. 637.

Stoomvaart-Maatschappij
„ROTTERDAMSCHE LLOYD"
Maildienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië
in verbinding met de diensten der
Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam.	van Marseille.	te Port-Said.	te Padang.	te Batavia.
				1902	1902
Lawoe	30 Nov.	12 Dec.	17 Dec.	6 Jan.	8 Jan.
Ardjoeno	14 Dec.	26 „ 1902	31 „ 1902	20 „	22 „
Soembing	28 „ 1902	9 Jan.	14 Jan.	3 Febr.	5 Febr.
Gedé	11 Jan.	23 Jan.	28 „	17 Febr.	19 Febr.
Oengaran	25 „	6 Febr.	11 Febr.	3 Maart	5 Maart
Sindoro *	8 Febr.	20 „	25 „	17 „	19 „
Merapi	22 „	6 Maart	11 Maart	31 „	2 April
Salak	8 Maart	20 „	25 „	14 April	16 „

* Dubbel schroefstoomschip. 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.
De Hoofd-Agenten: **Ruys & Co.,** *Rotterdam.*
De Agenten: **Courier dit Dubekart & Co.,** Anna Paulownastraat 1*d*, *'s-Hage.*

BANKETHAMMEN. CERVELAATWORST.
Spekslagerij
Firma J. J. M. PERMENTIER,
Korte Poten 25, Den Haag.
Gelardeerde Kalfslever.
Huisjes Rookvleesch. OSSENTONG.

L. LANGE,
23 Wagenstraat, 's-Gravenhage,
TELEPHOON No. 659.
Sigaren in alle soorten en prijzen.
Doelmatige verpakking voor de tropen.
Specialiteit voor Export.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.

N°. 24. Donderdag 21 November 1901. 1ste Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD.

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland *bij vooruitbetaling* . *f* 2.00
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 3.00
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.10
Men abonneert zich voor minstens zes maanden ingaande op den dag der eerste toezending **f 1.—**

Prijs der advertentiën.

Per regel . . . . . *f* 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . - 0.09
» » » 1000 » . - 0.08
» » » 3000 » . - 0.07

REDACTIE: De 4de Commissie, aan welke de verspreiding van populaire kennis omtrent Oost- en West-Indië is opgedragen.

Zonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie", en gezonden aan den Heer G. E. V. L. VAN ZUYLEN, *Voorzitter der Redactiecommissie*, **7a Heerengracht**, of den *Secretaris*, Mr. G. VAN SLOOTEN Azn., **48 Conradkade**, beiden Den Haag.

en Advertentiën wende men zich tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" **Haagpoort 4,** Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Om lid te worden, kan men zich persoonlijk of per briefkaart aanmelden bij een der afdeelingen of aan het bureau in den Haag Heerengrach 4, dat iederen dag, behalve Zon- en feestdagen, van 10—12 en van 2—4 ure open is.

Mededeelingen.

De 4de Commissie vestigt de aandacht der leden van de Vereeniging op de in dit blad voorkomende aankondiging, dat op a.s. **Zaterdag** den **23 November** des avonds **8 ure** door ons medelid E. GERST in het **Logebouw** op den **Fluweelen Burgwal** eene **voordracht** zal worden gehouden over de „economische beteekenis van de irrigatie op de eilanden Java en Madura".

De **toegang** is **vrij** voor ieder belangstellende.

De Oost-Indische Begrooting.

Voorloopig Verslag en Memorie van Antwoord.

In vijf achtereenvolgende artikelen hebben wij eenige hoofdpunten der O.-Indische begrooting van uitgaven en inkomsten (middelen) voor 1902 besproken; wij willen nu een kort woord wijden aan de beide officieele schriftuken, die steeds de mondelinge openbare behandeling in de Tweede Kamer voorafgaan. Voor diegenen onder onze lezers, die de techniek van het wetten-maken niet kennen, diene: dat ieder wetsontwerp en derhalve ook de Indische Begrooting met hare Memorie van Toelichting eerst in meer huiselijken kring wordt besproken; de Kamer is daartoe in afdeelingen (Sectiën) gesplitst. De opmerkingen, bij dit Sectie-onderzoek, gemaakt worden verzameld in een stuk, dat men het „Voorloopig verslag" noemt, waarin dikwijls de geheel van elkander afwijkende gevoelens van „enkele leden" en „andere leden" in bonten vorm bij elkander staan. Al die opmerkingen en vragen worden door den minister, voor zooverre hem dit mogelijk is en voor zooveel hij het noodig of nuttig acht, besproken en beantwoord in een stuk, dat den naam van „Memorie van Antwoord" draagt.

Het zou zuiver onmogelijk zijn, al wilde men zijne beschouwingen nog zoo inkorten, om van al de punten, die in het V. V. en de M. v. A. voorkomen, in ons blad zelfs een zeer globaal overzicht te geven. Het eerste stuk toch telt, met eene door het Kamerlid VAN KOL bijgevoegde nota, over de toestanden in de Minahassa, 31 lange bladzijden en het antwoord van den Minister vult er, zonder de bijlagen, niet minder dan 59.

Wij kunnen echter de verzekering geven, dat beide stukken getuigen van ernstigen arbeid en dat ook beide denzelfden goeden geest ademen, namelijk dien van streven om al meer en meer bij het regeeren over Indië de belangen van den Inlander en van alle andere blijvende bewoners op den voorgrond te doen treden. Alle staatspartijen, zoo wordt er in gezegd, zijn het thans (in theorie) eens, dat van dit beginsel niet meer mag worden afgeweken en de hoofdstrijd zal dan ook, naar wij vertrouwen, bij de discussiën alleen loopen over de wijze, waarop die theorie moet worden in de praktijk gebracht en over den meer of minder snellen gang der in te voeren verbeteringen. Koloniaal-conservatieven van den ouden stempel schijnen er, naar de gevoerde schriftelijke gedachtewisseling te oordeelen, in de Tweede Kamer niet meer te zijn.

Het is ons voornemen, om van de belangrijke gegevens, die in de M. v. A. voorkomen, ook in de toekomst partij te trekken; wij zullen thans alleen op enkele punten uit door de Kamer met den Minister gevoerde gedachtenwisseling de aandacht vestigen.

In de eerste plaats en zulks ook in verband met hetgeen daarvoor reeds in ons blad geschreven werd, nemen wij uit het V. V. over de § 6, die luidt als volgt:

„In eene der afdeelingen werd de in de laatste „jaren meermalen geuite klacht, dat de Indische „begrooting en in het algemeen alle Indische „zaken, waarvoor eene wettelijke beslissing noodig „is, niet behoorlijk in de Staten-Generaal behandeld kunnen worden, deels omdat de noodige tijd „ontbreekt, deels omdat de Staten-Generaal geen „voldoende voorlichting ontvangen, door eenige „leden besproken. Herinnerd werd, dat sommigen „eene Kamer voor Indische zaken gevestigd wen„schen te zien, welke, gekozen door de in Neder„land wonende oud-ingezetenen van Indië, over „de Indische zaken zou hebben te beslissen; dat „anderen aan de Tweede Kamer eenige door in„gezetenen van Indië gekozen afgevaardigden wen„schen toegevoegd te zien; dat in de derde plaats „— en dit standpunt werd ingenomen door de leden, „die de zaak bespraken — is aanbevolen de ves„tiging van een kolonialen raad, welke, op voor„dracht van de Tweede Kamer door de Kroon „benoemd, zoowel der Regeering, als de Staten„Generaal zou hebben te adviseeren omtrent kolo„niale aangelegenheden. Men zou het op prijs „stellen, indien de Minister zijn gevoelen omtrent „deze quaestie en in het bijzonder omtrent de „instelling van een kolonialen raad zou willen „mededeelen.

„In andere afdeelingen kwam dezelfde zaak ook „kortelijk ter sprake. Enkele leden drongen aan „op instelling van eene commissie van voorbereiding voor de behandeling der Indische begrooting, „waarbij, gelijk men zich uitdrukte, invloed zou „moeten worden toegekend aan het Inlandsche en „het Indische element. Ook werd het gevoelen „verdedigd, dat de Indische begrooting zonder „medewerking van de Staten-Generaal behoort te „worden vastgesteld en dat de bemoeiing der beide „Kamers zich behoort te bepalen tot de beoordee„ling van het ter zake van Indië gevoerd beleid."

Door den Minister wordt daarop geantwoord:

„De middelen, die blijkens het Voorloopig Ver„slag in eene der afdeelingen aan de hand werden „gedaan om te gemoet te komen aan de klacht, „dat de Indische begrooting en andere Indische „zaken, waarvoor eene wettelijke beslissing noodig „is, niet behoorlijk in de Staten-Generaal behandeld „kunnen worden, zouden zonder wijziging der „Grondwet niet kunnen worden in practijk gebracht. „Niet alleen om deze reden, maar ook omdat de „ondergeteekende over middelen van zoo ingrijpen„den aard zich nog geen oordeel gevormd heeft, „zou het weinig nut hebben, indien hij thans daar„over in gedachtenwisseling trad.

„Indien de Tweede Kamer der Staten-Generaal „mocht besluiten eene commissie van voorbereiding „voor de behandeling der Indische begrooting in „het leven te roepen, zal de ondergeteekende dit „zeker toejuichen."

Het vraagstuk eener betere vertegenwoordiging van Ned. O. Indië of van eene meer op kennis van zaken gegronde behandeling der O.-Indische vraagstukken, in de Volksvertegenwoordiging is dus hierdoor aan de orde gesteld en hoewel de Minister zich er toe bepaalt te verklaren, dat hij zich daaromtrent nog geen oordeel had gevormd en dus niet er over in discussie zou treden, zal zeer zeker de quaestie eener commissie van voorbereiding voor de behandeling der Indische Begrooting (een Kolonialen raad) aan de orde blijven.

Een ander punt, dat de belangstelling van velen onzer lezers zal wekken en waaromtrent eenige weken geleden onder „Correspondentie" in ons blad eene vraag werd gedaan, is de wijze waarop de Minister voor de toekomst denkt te voorzien in de behoefte aan Ambtenaren van het B. B.

In § 5 der M. v. A. vinden wij daaromtrent:

„De ondergeteekende hoopt spoedig gereed te „zijn met een wetsontwerp verband houdende met „eene regeling der opleiding van ambtenaren voor „den Indischen administratieven dienst en hij ver„trouwt, dat de regeling zelve dan in de eerste „maanden van het volgend jaar tot stand zal kun„nen komen. Hij is ten volle overtuigd van de „noodzakelijkheid, om in 1902 candidaten in oplei„ding te nemen, ten einde in 1904 personeel voor „den Indischen dienst beschikbaar te hebben. Ook „hem komt buitengewone aanvulling van het korps „ambtenaren, n.l. met personen, die geen voldoende „opleiding in Indische vakken genoten hebben, „ongewenscht voor. Voor de aanvulling van het „korps tot 1904 zijn niet alleen beschikbaar per„sonen, die verleden jaar en in dit jaar met goed „gevolg het groot-ambtenaarsexamen hebben afge„legd, maar er zijn ook nog van vroegere jaren. „Sommigen, die hier te lande het examen afgelegd „hebben, zijn voor eigen rekening naar Indië ge„gaan, om daar te lande te trachten eene plaatsing „te bekomen, zonder zich opnieuw aan het examen „te onderwerpen en daardoor de kans op uitzen„ding te verkrijgen, omdat zij meenden, dat die „kans toch niet bestond met het oog op de bekend„makingen van Regeeringswege, dat in 1901 en „1902 geen uitzending zou plaats hebben. Tegen„over deze personen zou het, omdat uitgezondenen „voor plaatsing den voorrang hebben, niet billijk „te achten zijn, dat later-geslaagden uitgezonden „werden. Van uitzending zou slechts sprake kun„nen zijn, als mocht blijken, dat met de in Indië „aanwezige benoembaren niet voldoende in de be„hoefte kan worden voorzien. Dat zoodoende de „beste der beschikbare krachten voor den dienst „verloren zouden gaan, behoeft naar de meening „van den ondergeteekende niet gevreesd te worden. „Hunne voortzetting van de studiën onder ongun„stige vooruitzichten pleit al dadelijk daartegen. „Maar bovendien is het niet twijfelachtig, dat gaan„deweg voor alle benoembaren van het groot„ambtenaarsexamen, die zich in Indië aanmelden, „plaatsing bij den administratieven dienst zal te „vinden zijn, en de Indische regeering zal hen, die „zich in Indië komen aanmelden, in afwachting „van hunne opneming in den administratieven „dienst, zonder twijfel te werk stellen, zooveel daar„toe gelegenheid is."

Ook de gedachtenwisseling over den economischen toestand op Java mag hier niet onvermeld blijven.

Het laatste artikel, in „het Koloniaal Weekblad", dat over den nood op Java handelt en waarin onze presidente openbare tegenspraak vroeg van de droeve berichten, die gedurende het bijna afgeloopen jaar geregeld tot ons kwamen, bleef tot nu toe onbeantwoord.

Volgens het Voorloopig Verslag meenden „eenige leden", dat de berichten uit Indië overdreven waren en vroegen, op welke wijze de beweerde vermindering van welvaart gebleken zou zijn?

Andere leden begrepen niet, waarom het noodig was, naar de oorzaken van vermindering van welvaart een onderzoek in te stellen. Men heeft immers een gansche schare van Europeesche en Inlandsche ambtenaren, die de Regeering van zulk een belangrijk iets toch wel op de hoogte zullen houden?

Terwijl wederom anderen het houden van een onderzoek niet kwaad achtten, maar toch meenden, dat men daarvoor op zijn gemak den tijd kan nemen.

Ook naar de mogelijkheid, om nu reeds iets mee te deelen van de enquête naar den toestand der lagere (?) klasse van de Europeesche maatschappij op Java en Madura werd eene vraag gedaan.

Wij zullen ons artikel besluiten met de aanhaling van hetgeen de Minister op die verschillende vragen heeft geantwoord:

„Ook al neemt men toch aan, dat hetgeen in „geschriften en politieke redevoeringen over den „economischen toestand geklaagd is, te veel gene„raliseerde en overdreef, toch valt niet te ontken„nen, dat die toestand niet rooskleurig is en niet „beantwoordt aan wat men als normalen toestand „voor Java zou wenschen. Als landbouwende be„volking geldelijk afhankelijk van een kredietwezen „dat niet zelden gewetenloos optreedt, blijft haar „financieele toestand een zeer gedrukte. Opmerking „verdient het, hoe de invoer van manufacturen, „die in 1891 tot f 37,192,415 geklommen was, in „1897 tot f 31,734,912 was gedaald en wel sedert „weer iets klom, maar toch altoos zoo, dat er — „als men rekening houdt met de omstandigheid, „dat de prijzen der manufacturen gedaald waren, „doch tevens de toename der bevolking met „ongeveer 4,000,000 niet uit het oog verliest — „van mindere koopkracht bleek. Afgescheiden van „de vraag, of *achteruitgang* is op te merken, staat „het vrijwel vast, dat de algemeene toestand niet „bevredigend is en de heer PIJNACKER HORDIJK „achtte in zijn op 22 November 1900 in de Tweede „Kamer der Staten-Generaal uitgesproken rede de „daaraan voorafgegane redevoering van den Heer „VAN KOL wel overdreven, maar erkende toch, „dat de toestand op Java veel te wenschen over„liet. Onder die omstandigheden moet, naast een „onderzoek naar den economischen toestand van „den Indo-Europeaan, ook de toestand van de „500 maal grootere Inlandsche bevolking onder„zocht worden. Wel heeft men den economischen „toestand niet in zijn macht, maar daar maatre„gelen van regeeringswege er invloed op kunnen „uitoefenen ten goede of ten kwade, is het plicht „zich op de hoogte der toestanden te stellen en „de oorzaak der mindere welvaart op te sporen, „ten einde te kunnen overwegen, of verbetering „in den algemeenen toestand kan gebracht wor„den. De kamer van koophandel en nijverheid „te Batavia schrijft in haar rapport van 11 Sep„tember jl. de mindere welvaart toe — naast „mislukking dit jaar van den rijstoogst — aan „den achteruitgang der koffiecultuur, en consta„teert, dat overal klachten worden vernomen over „verminderde koopkracht en dat de qualiteit der „goederen tot op de helft en meer der vroegere „waarde moet verminderd worden, om het goed „onder het bereik der bevolking te brengen.

„Wel worden maandelijks door de gewestelijke „en plaatselijke ambtenaren mededeelingen gedaan „omtrent de resultaten van den landbouw, die „zeer zeker vertrouwbaar zijn, maar of er maat„regelen te nemen zijn, die bijvoorbeeld een min„der gunstigen oogst zouden voorkomen en of „langs anderen dan den tegenwoordigen weg de „bevolking tot grootere welvaart zou te brengen „zijn, blijkt uit die raporten niet.

„Omtrent de wijze, waarop het onderzoek zal „worden ingesteld, zal overleg moeten gepleegd „worden met den Gouverneur-Generaal die, voor„gelicht door den Raad van Nederlandsch-Indië „en de door hem te kiezen raadslieden, zal kunnen „beoordeelen, op welke wijze het spoedigst en „doeltreffendst een resultaat kan verkregen wor„den. Bij dat onderzoek zal tevens moeten wor„den nagegaan, in hoever leiding kan gegeven „worden zoodanig, dat de Javaan meer gaat hech„ten aan eenige comfort in huis, dan aan het „koopen van sieraden en kleeding, na het ontvan„gen van contanten voor koffie, tabak of grond„huur; sieraden en kleeding die voor een goed „deel weder na korten tijd terecht komen in de „pandhuizen.

„Dat niet met het nemen van maatregelen, „*indien daardoor verbetering kan gebracht* wor„den, zal gewacht worden tot het onderzoek is „afgeloopen, blijkt voldoende uit de in de be„grooting opgenomen voorstellen, terwijl daar, „waar buitengewone omstandigheden zich voor„doen, hulp wordt verleend. Vooral in de afdee„lingen Demak en Grobogan zijn de toestanden „geregeld ongunstig en ook dit jaar is van re„geeringswege in die afdeelingen krachtigen steun „verleend.

„Waar zulks noodig bleek, is rijst verstrekt, „terwijl maatregelen zijn genomen om te voor„komen, dat door gewetenlooze kooplieden de rijst „opgekocht en ten nadeele der bevolking vervoerd „werd. Al deze maatregelen zijn, dit wordt erkend, „slechts hulpmiddelen, doch er moge uit blijken, „dat zooveel mogelijk hulp verleend wordt, terwijl „de bestuursinrichting thans aldaar zoo is geregeld, „dat in de afdeelingen Demak en Grobogan de „assistent-residenten zullen worden ter zijde ge„staan door een aspirant-controleur en de controle„afdeelingen Godong en Wirosari elk door een „controleur zullen beheerd worden.

„Omtrent de resultaten der enquête naar den „toestand der lagere klasse van de Europeesche „bevolking op Java en Madura, kunnen nog geen „mededeelingen gedaan worden."

Wij vinden in dit antwoord de bevestiging onzer meening, dat ook uit de verminderde koopkracht blijkt, dat de O. I. Inlander in de laatste jaren economisch is achteruitgegaan. De verklaring van den Minister, dat op den afloop van het onderzoek niet zal worden gewacht met het nemen van maatregelen tot verbetering verheugt ons.

Het is ons nimmer opgevallen, dat de Javaan, als hij het betalen kan, niet zou hechten aan een goed en goed ingericht huis; wij hebben op de hoofdplaatsen dikwijls het tegenovergestelde waargenomen.

WEEKOVERZICHT.

Wanneer de wind niet gierde, de regen niet kletterde en de vraag naar overschoenen het aanbod niet overtrof, men zou kunnen wanen nog in de hondsdagen te leven, indien men het binnenlandsch nieuws van algemeen belang de revue laat passeeren. Houdt men eenige berichten van het Loo — berichten te vaag, dan dat wij den lezers van ons blad een beteekenisvollen blik zouden durven toewerpen — buiten beschouwing, dan blijft er weinig anders over, dan de Memorie van Antwoord van het ministerie naar aanleiding der door de afdeelingen gemaakte opmerkingen over Staatsbegrooting en Troonrede. En al moet men erkennen, dat dit stuk op zich zelf èn door de wijze van behandeling èn den meeslependen stijl ruimschoots aller aandacht en in zeker opzicht ook aller waardeering verdient, het is nog te zeer een voorloopig bescheid, dat meer bestemd is om de straks te voeren discussiën op fondament te zetten, dan dat men er goed mee zou kunnen doen, reeds nu bepaalde voorspellingen daaruit op te diepen of eene wezenlijke ommekeer in 't regeeringsbeleid te constateeren. Want al bezit men nu met dit regeeringsstuk de zooveelste herhaling, dat naar de meening van het thans opgetreden ministerie in den Staat en in zijn recht met de opperhoogheid van God Almachtig over volkeren

en natiën te rekenen is, de vraag tot welke kenmerkende regeeringsdaden deze meening in hare practische toepassing zal moeten leiden, is met deze hernieuwde uiting van de leuze nog geenszins tot een begin van oplossing gekomen. Wij vertrouwen, dat de ministers niet zullen nalaten bij de debatten over de aangekondigde beschermende rechten, snelvuurgeschut en doodstraf — afgezien van de wenschelijkheid dezer dingen — het verband tusschen de voorstellen en het regeeringsbeginsel aan te toonen. En daar het ons beter schijnt, verschillende meer bepaalde opmerkingen tot het debat dienomtrent uit te stellen, verzoeken wij den lezers het er voor te houden, dat wij, in afwachting van een meer geschikt oogenblik, te dien opzichte diligent blijven.

Terwijl ginds de Zuid-Afrikaansche oorlog nog altijd voortsmeult, begint de weerpijn van die rampzalige geschiedenis hier te lande vooral zoo gevoeld, meer en meer tot bedenkelijk actief optreden te leiden. Naarmate de hoofdmannen van de beweging het boycot tegen de Engelschen meer trachten te organiseeren, blijkt hun natuurlijk, hoe met iederen stap voorwaarts nieuwe onoverkomelijke bergen van bezwaren zich opstapelen, hoe, waarheen men den blik ook werpt, geheel nieuwe groepen van levensbelangen tegen de gevolgen van deze beweging moeten worden beveiligd, terwijl de middelen daarvoor niet aanwezig zijn. Wij worden dan ook dagelijks meer overtuigd in onze oorspronkelijke meening, dat de beweging een dood geboren kindje was. En, al achtten wij deze van de arbeiders uitgaande actie op het gebied der buitenlandsche politiek een zeer gewichtig evenement en al hebben wij uit dien hoofde den loop der dingen met de meest levendige belangstelling gevolgd, over eenige practische gevolgen hebben wij ons nimmer warm of koud gemaakt. Anders zouden wij moeten denken, indien de gebeurtenis, die dezer dagen op de Noordzee plaats had, zich ging herhalen. Wij bedoelen de baldadige aanranding van een Engelsch visschersvaartuig door Nederlandsche zeelieden. Het is niet de eerste maal, dat zulke betrekkelijk weinig zwaarwichtige feiten aan regeeringen de welkome aanleiding hebben geschonken om anderen in een net van moeielijkheden te wikkelen en bepaald de Engelschen — wij zagen het met de persoon Carpenter — hebben daar een goeden slag van. Het is dus te hopen, dat onze visschers in den vervolge een weinig minder onstuimig van hunne anti-Engelsche gezindheid zullen blijk geven en er zich voor zullen wachten door baldadigheid en overmoed de goede zaak, die zij voorstaan, de meest bedenkelijke schade toe te brengen.

Nu wij het over handtastelijkheden hebben, mogen wij niet nalaten onze ergernis uit te spreken over de tooneelen, die tegenwoordig te Jeruzalem voorvallen tusschen monnikken van de Roomsche en de Orthodoxe kerk, die, in hun vijandschap en fanatisme zich niet ontziende de plaats van het Heilige graf tot hun vechtpartijen te ontwijden, het aanzien van het Christendom in het Oosten ernstig benadeelen. Reeds langen tijd geleden had de ongehoorde noodzakelijkheid van den Turkschen maatregel, om door soldaten de orde in de kerk te doen handhoven, aanleiding moeten zijn tot een krachtig ingrijpen van de mogendheden.

Wij lezen thans, dat er in Frankrijk stemmen opgaan om gezamelijk met Rusland dezen onhoudbaren toestand te regelen. De wijze, waarop de Franschen eenige weken geleden een Turksch.... varkentje hebben gewasschen, doet ons ten aanzien van deze aangelegenheid het beste hopen.

Te Washington is mén thans tot een vergelijk gekomen in de voor de internationale scheepvaart zoo hoogst belangrijke zaak van het kanaal door de Midden-Amerikaansche landengte. Een nieuw tractaat zal tot stand komen, dat voornamelijk hierin van het oude verschilt, dat Engeland zich terugtrekt van de gemeenschappelijke garantie van onzijdigheid van het kanaal. De handel van alle naties zal op gelijken voet behandeld worden, daar er geen verschil zal gemaakt worden ten gunste van de Amerikaansche Scheepvaart. „Bien coupé; maintenant il faut coudre."

De Chineesche streek, waarvan nu het bijna ongeloofelijk gerucht de ronde in de pers doet, overtreft alles. De boete gezant van China, de Zoenprins, wiens ontvangst aan het Duitsche Hof met zooveel zorg in scène was gezet, zou niet de echte prins Tchun zijn geweest, maar een dubbelganger, van wie weet hoe min allooi. Allerlei zonderlingheden in verband staande met den komst en het verblijf van den Chinees tracht men reeds met deze belachelijke Jobstijding in de hand te verklaren. Waarom werd de prins niettegenstaande zijn hoogen rang, door den Chineeschen gezant te Berlijn met zoo weinig consideratie behandeld, terwijl hij hem toch een bijna goddelijke eer moest bewijzen? Waarom had de prins een gewone plebeïsche gele gelaatskleur, inplaats van de fijne ziekelijke tint van de hooge mandchoe's? Waarom is de prins plotseling, onverklaarbaar snel, verdwenen? Zie hier eenige tot nu toe onopgehelderde raadselen, die de hofkringen te Berlijn met ontzetting vervullen.

Uit Cuba komt het bericht van een ernstig verlies, door onze kleine Hollandsche kolonie te Havana geleden. Johan Ernst Kirchner, oud-Rotterdammer, koopman en exporteur, oud-consul der Nederlanden, is in ongeveer 70-jarigen ouderdom gestorven. Dat de overledene daar bemind en geëerd was, bleek uit den stoet van meer dan 80 wagens, welke de lijkkoets volgde. De alcade (burgemeester), de president der Kamer van Koophandel, de consuls van Nederland, Duitschland, België, Engeland en Spanje, de heeren A. Oltmans en J. H. van Hasselt, als afgevaardigden der Hollandsche kolonie, tal van sigarenfabrikanten en kooplieden, en vele vrienden van den overledene waren op het kerkhof aanwezig. Een twaalftal prachtige kransen dekten de de baar. Met den heer Kirchner is een man overleden, wiens aandenken nog lang in herinnering zal blijven.

Vrijdag is met de Kaapsche mailboot in Southampton aangekomen de consul-generaal der Nederlanden te Pretoria, de heer F. J. Domela Nieuwenhuis, wiens naam den laatsten tijd herhaaldelijk genoemd is in de binnen- en buitenlandsche bladen, in verband met een te Pretoria tegen verscheidene Hollanders en oud-Hollanders gevoerd hoogverraadsproces. Reeds nu staat vast, dat de sensatieberichten over gespannen verhoudingen tusschen Engeland en Nederland, welke vooral de Berlijnsche correspondent der „Indépendance belge" in verband daarmede in omloop heeft gebracht, ten eenenmale onjuist waren en dat onze consul-generaal door bedoeld proces niet is gecompromitteerd geworden.

Oost-Indische berichten.

De Indische-Bond en de Nijverheid. Wij lazen in de Indische bladen weer een paar berichten met betrekking tot dezen Bond, welke ons genoegen doen en toonen hoe deze vereeniging zich steeds meer ontwikkelt en hoe haar afdeelingen voort willen gaan, haar nuttige bemoeienissen uit te breiden.

Het hoofdbestuur overweegt de mogelijkheid van 't oprichten van een eigen drukkerij, terwijl door de afdeeling te Djocja pogingen in 't werk worden gesteld, om een ziekenfonds tot stand te brengen. Reeds werd een commissie benoemd om de zaak voor te bereiden.

Ook lazen we met belangstelling, wat de heer W. F. A. van Loonen in de „*Preangerbode*" naar aanleiding van een bespreking van den heer Gaster over dien Bond schreef, met betrekking tot 't zeer weinige, dat op Industriëel gebied in Ned.-Indië wordt gedaan, waar „de grondstoffen voor de fabricatie van zoovele artikelen maar voor 't oprapen liggen."

Na in herinnering gebracht te hebben, hoe een cementfabriek, bierbrouwerij, elektrische visscherij, „frozen meat company" geen stand hadden kunnen houden door gebrek aan deskundigen, vraagt hij waarom geen papier, verf, chocolade, geweven stoffen, glas, suikerwerk, — en wij voegen er aan toe: olieën, vernissen, gedroogde en geconserveerde vruchten, geleiën, odeuressencen, meubelen, — gemaakt kunnen worden. Immers de grondstoffen zijn aanwezig en de loonen niet hoog. Wel zullen in 't begin vele bezwaren en tegenkantigen te overwinnen zijn, maar ten slotte komt men er, mits goed voorbereid en deskundig aangepakt. De kininefabriek is daar om 't te bewijzen.

Vreemd is echter de hieraan voorafgaande opmerking van den heer v. L. n.l.: dat de Bond op den verkeerden weg is met zijn pogingen om den minder bevoordeelden den levensstrijd te vergemakkelijken en het onderwijs onder hun bereik te brengen, omdat de toestand slechts er door verergeren zal, daar 't niet helpt kundige en bekwame individuën te kweeken, wanneer men hen later niet in staat kan stellen, om hun brood te verdienen. Eerst moeten de gelegenheden om aan den kost te komen vermenigvuldigen en dan zullen de sollicitanten wel zorgen, dat zij de vereischte bekwaamheden bezitten.

Waar kan, zouden wij willen vragen, een jonge vereeniging, als de Bond, beter mee beginnen, dan met 't geen ze zich nu ten taak stelt. Toch niet met die industrieën op touw te zetten? Elk op zijn eigen terrein. Juist uit die kundigen en bekwamen, waar de heer v. L. voorloopig tegen is, zullen degenen voortkomen, die men later noodig heeft. Wetende, dat men op zulke rekenen kan, zal men eerder durven beginnen. En als die kundigen en bekwamen ook energie bezitten, — laat 't er één op de zooveel zijn, — zullen zij juist de deskundigen worden, om een industrie in Indië tot bloei te brengen en zullen de anderen door hen hun brood hebben, vooral als 't den Bond gelukt, een ruimen blik op 't onderwijs in praktischen zin te houden en de middelen zal bezitten hen, die boven de anderen uitmunten, in staat te stellen een inrichting te bezoeken voor handelsonderwijs, zooals nu te Batavia in wording is, en waaraan een groote bloei door ons wordt toegewenscht, of naar elders te zenden om een industrie in haar geheele omvang te leeren kennen. In welk een gunstige omstandigheid zal zulk een kundige, bekwame en energieke deskundige verkeeren, hij die veelal uit 't volk voortgekomen, land taal en volk kent, en die weet, waar hij zijn ambitie moet plaatsen.

Welke vlucht een Indische industrie kan nemen, hoe deze een gevreesde mededinger kan worden, leert ons 't volgende over de toename van de

Copra uitvoer van Java en de afname van de invoer van dat artikel te Singapore. De „Straits Times" deelt hieromtrent in sprekende cijfers 't onderstaande mee:

Gedurende de eerste zes maanden van 1898, het jaar waarin de nieuwe regeling tot stand kwam, maar voor zij haar effect ten volle kon sorteeeren, werd van Java uitgevoerd 7316 picols copra. Deze hoeveelheid nam over hetzelfde tijdvak in het volgende jaar toe tot 158,436 picols en over de eerste zes maanden van het vorige jaar tot 248,196 picols. Voor de eerste zes maanden van dit jaar is het cijfer echter 113,000, hetgeen moet worden toegeschreven aan het overgaan van den handel in bedoeld artikel naar Macassar, welke plaats nu wordt aangedaan door stoomers van de Duitsch-Australische en andere lijnen. Singapore, daarentegen, voerde in 1899 meer dan 1,024,000 picols copra uit, verleden jaar slechts 676,000 picols, welke hoeveelheid voor de eerste zes maanden van dit jaar verminderde tot 158,000 picols — zegge 350,000 picols op zijn hoogst voor het geheele jaar. In 1899 voerde Singapore alleen van Celebes 192,000 picols in en van Bali 134,000 picols, om weder uit te voeren. Niets daarvan vindt zijn weg meer naar Singapore, sedert de concurrentie haar willekeurig hooge schaal van vrachten aan de scheepvaart opdrong.

Ruw berekend, is de handel van Singapore voor een stapelartikel van 1,000,000 picols gedaald tot 350,000 picols, in de drie jaar sedert de nieuwe regeling, verloopen. De „*Straits Times*" noemt dit ongezond en wil, dat het gouvernement der Straits Selttlements tusschen beide zal treden, hoewel zij er aan twijfelt, dat zelfs de krachtigste tusschenkomst den verloren handel weder in het oude spoor zal leiden.

Dit laatste willen we gelooven en hopen.

Pauperisme. Het „*Bat. Nieuwsblad*" doet ons zien, dat de commissie benoemd, om te Batavia een onderzoek in te stellen naar het pauperisme op den grondslag van de bekende circulalre, niet stil heeft gezeten. Zij heeft aan chefs van departmenten, van handelshuizen enz., instaat om inlichtingen te geven, het verzoek gericht, om opgave te verstrekken omtrent de personen, die volgens de circulaire daarvoor in aanmerking komen en dat in verband met hun inkomen en hun huisgezin, zoo zij dit hebben.

Er worden vijf en vijftig vragen gedaan, te veel om hier te herhalen. De antwoorden zullen geheim gehouden en na gebruik voor een statistiek, vernietigd worden, wat genoemd blad een geruststelling vindt met 't oog op de ruimte, die deze papperassenberg, bleef hij bestaan, zou innemen.

Het voegt de spottende opmerking aan 't bericht toe, dat 't niet voor de commissie pleit, aan het 55 tal vragen niet ook toegevoegd te hebben:

Houdt gij van roedjaq?

Houdt uw zuster van roedjaq?

En zoo vervolgens.

Wij zijn benieuwd, wat van dat „Vragen- en Antwoordenspel" zal komen.

Jammer is 't, dat onder de vraag:

„Hoeveel is uw vaste bezoldiging per maand?" niet voorkomt:

Hoeveel uur per dag werkt gij daarvoor?"

Of zou men bang zijn geweest, dat dit aanleiding aan velen zou gegeven hebben, om geen antwoord in te zenden?

Djambi. Tot de goede maatregelen door de Regeering in Djambi genomen, behoort de oprichting te Soeroelangoen-Djambi van een ziekenzaal der eerste klasse, in afwachting van een hospitaal der vijfde klasse.

Het daarbij en bij de expeditionnaire troepen in Palembang ingedeelde geneeskundig- en hospitaalpersoneel wordt vastgesteld op drie officieren van gezondheid der eerste of tweede klasse; twee europeesche sergeanten, ziekenopzichter; vier europeesche korporaals ziekenverplegers; vijftien europeesche, afrikaansche of amboineesche soldaten, ziekenverplegers; twee inlandsche soldaten, ziekenverplegers en acht dwangarbeiders.

Voor het geneeskundig geleide van de uit Djambi naar Batavia te evacueeren zieken wordt zoo noodig een officier van gezondheid en eenig hospitaalpersoneel, in verhouding tot het aantal te evacueeren personen, met de van Djambi vertrekkende stoomers van Batavia mede gegeven.

Ook zal genoemde vestiging beschouwd worden, als een tijdelijk garnizoen, gerekend van een door den mil. commandant van Palembang aan te geven tijdstip; terwijl aan de officieren, onderluitenants en adjudant-onderofficieren f 2.50 per dag voor vivres worden toegekend.

Ook wordt den militairen commandant de vrije hand gelaten in 't bouwen van tijdelijk logies voor de troepen, in de voorziening van levensmiddelen, enz. Bovendien wordt er een post- en telegraafkantoor ingericht en zullen de booten van de Kon. Pakketv.-Mpij. in plaats van ééns in de maand, Djambi twee maal per maand aandoen.

De garnizoenen van Macasser en Billiton. Naar aan 't „*Bat. Nbl.*" wordt geschreven, zal 't garnizoen van Billiton opgeheven worden, — waar reeds lang sprake van was, — zoodra dë Regeering toestemming zal hebben gegeven tot oprichting van een corps gewapende politiedienaars; ook dat van Macasser zal ingekrompen worden. 't Fort zou moeten worden verbouwd en zoodanig ingericht, dat de lengte van de in geval van nood te bezetten vuurlijn in overeenstemming komt met de macht voor de verdediging aangewezen.

Of een en ander verband houdt met de mogelijk loerende „B.V." wordt niet meegedeeld.

Wetenschappelijk Onderzoek in de tropen. Echter niet in onze tropen! De Indische bladen ontvingen van den Resident-generaal uit de Straits het verzoek, om de aandacht van belangstellenden in Ned.-Indië te vestigen op een te Koeala Loempoer geopende wetenschappelijke inrichting.

Er is een geneeskundige afdeeling voor algemeene en bijzondere pathologische onderzoekingen en voor proeven op biologisch, bacteriologische en physiologisch gebied, voorzien van alle hulpmiddelen en ook een afdeeling voor organische en anorganische scheikunde en fotografie, terwijl een goede boekerij ter beschikking der studeerenden staat, die, van welke nationaliteit ook, er welkom zullen zijn.

Bestaat er op 't eerste gebied in ons Indië een goede inrichting, wij geloven niet, dat 't voor onderzoekers open staat. — En wat zou dat gemakkelijk kunnen! Ook het chemisch-pharmaceutisch laboratorium te Batavia zou voor scheikundigen, die tijdelijk in Indië verblijf houden, op voldoende wijze kunnen worden ingericht.

Wat zou 't toch in het algemeen belang veel waard, — en voor ons gevoel vleiend zijn — als wij aan vreemden, naast de beroemde plantentuin te Buitenzorg, waar zooveel geleerden Botanische studiën komen maken, werkgelegenheden konden bieden aan geneeskuudigen en scheikundigen.

Curiositeit. Als een curiositeit deelen we 't volgende mee: Bij de weeskamer te Semarang was de derde commies met vijf maanden verlof, de eerste klerk met drie maanden, een lid met een tweede verlofsverlenging, de nieuwbenoemde secretaris met twee maanden, terwijl de betrekking van tweeden commies sedert anderhalven maand onvervuld was. Bovendien waren een commies en drie klerken ziek.

Wat moet 't op zoo'n bureau animeerend werken zijn!

Aanplant van Caoutchoucboomen. Een te waardeeren mededeeling bevat het „*Soer. Hbl.*" omtrent den aanplant van dezen nuttigen boom. Door 't boschwezen wordt ernstig begonnen met 't zetten van deze planten. Alleen in den a. s. West-moesson zullen meer dan 200 bouws beplant worden met de *Ficus elastica* en *Hevea*. De eerste wordt gekozen, omdat zij op Java inheemsch is en dus kans heeft, om te ontsnappen aan de vele ziekten, waaraan geïmporteerde gewassen, als koffie en cacao, lijden.

Daar op sommige koffieondernemingen in Oost-Java reeds vrij groote aanplantingen zijn, zal 't gauw genoeg blijken, wat van deze nieuwe cultuur te verwachten is.

Cholera. Terwijl de laatste berichten deden hopen, dat de *Cholera* in Indië aan 't verminderen was, ook in verband met de maatregelen, die allerwege door de autoriteiten en geneeskundigen genomen waren, dezer dagen kwam 't treurige telegrafische bericht, dat de sterfte in Soerabaja sterk was toegenomen. Arm Soerabaja! 't Is te hopen, dat deze „*levens-lessen*" er toe zullen bijdragen, om de watervoorziening met kracht en spoed voort te zetten.

Een onaangename indrukt maakt, wat de „*Soer. Ct.*" meedeelt omtrent 't gebrek aan Overmangaanzure Kali, dat zulk een uitstekend middel is tot zuivering van water in de militaire apotheken en 't Rijksmagazijn van geneesmiddelen. 't Zal weer 't gevolg zijn van de bepaling, om niet dan in de uiterste noodzakelijkheid telegrapisch geneesmiddelen in Nederland aan te vragen. Wel werd in de laatste jaren door 't leger bestuur toegestaan, dat, — in tegenstelling van vroeger, toen in hoofdzaak een aanvrage voor drie jaar werd ingediend, — meer suppletoir in Nederland mocht worden gevraagd; maar dat is verre van voldoende. Bij alle gelegenheden, die zich ernstig laten aanzien, moest telegrafische aanvragen zijn toegestaan. Nu komt men veelal geneesmiddelen tekort en moeten deze tegen hoogen prijs bij partikulieren worden aangekocht en anders zou men spoedig geholpen zijn met voldoende voorraad. Er is een tijd geweest, dat men door dezelfde oorzaak gebrek had aan kinine bij zware koorst-epidemie; nu zal men gebrek hebben aan geneesmiddelen tegen cholera.

Van Vreemde Koloniën.

Het is den *Duitschers* ernst met het koloniseeren; in verschillende bladen leest men uitgebreide artikelen over hunne nederzettingen, zoo o. a. van:

Kamerun.

In het westen van dit onder Germania's protectoraat staande deel van Afrika is door den hoofdofficier *Gauning* aan de Cros-rivier een nieuwe vestigingsplaats gesticht, die den naam van *Ossidinge* draagt en twee dagreizen verwijderd is van het aan den Engelsch-Duitschen grens gelegen station *Nsakpe*. Het wordt omringd door een elftal welvarende dorpen. Bij de nadering der Duitsche troepen vluchtten alle inboorlingen, doch keerden terug, zoodra zij verzekerd waren van het vreedzame doel der expeditie en al spoedig ontspon zich een vriendschappelijke wederzijdsche toenadering. Verschillende hoofden kwamen geschenken aanbieden en dagelijks werden levensmiddelen ter markt gebracht. Het is te hopen, schrijft de „*Deutsche Koloniaal Zeitung*" van 31 October, dat deze goede verstandhouding een blijvende moge zijn!

Van uit de tegenovergestelde kant, het zuid-oosten van het protectoraat, werd onder *Von Stein* een zoowel uit aardrijkskundig-, als uit een handels oogpunt zeer belangrijke expeditie naar het nog geheel onbekende binnenland ondernomen en gelukkig ten einde gebracht.

Duitsch Nieuw-Guinea.

Uit dit gebied komen nog steeds minder goede berichten. De inboorlingen voeren gedurig onderling strijd, zoo zelfs, dat de bevolking in sommige streken dreigt uit te sterven, daar niet alleen velen worden gedood, maar de niet vechtlustigen op hun vlucht in den vreemde van gebrek en ellende omkomen. Ook de Europeanen, die nog niet veel tegen deze misstanden schijnen te hebben kunnen doen, staan aan vele gevaren bloot, zoodat landbouw en handel zeer belemmerd worden en de algemeene welvaart natuurlijk sterk achteruit gaat. Volgens de laatste berichten zal er nu een krachtige Duitsche expeditie ondernomen worden, om de onruststokers in bedwang te houden.

Aan den anderen kant vernemen wij uit de „*Kolonial Zeitung*", dat op 31 Juli j.l. eene verordening is uitgevaardigd betreffende de werving en het vervoer van inlandsche arbeiders (koelie-contracten), waarin bepaald wordt: dat alleen geworven mag worden met schriftelijk verlof van den Gouverneur, die slechts in bepaalde streken en voor een bepaald aantal wervingen vergunning verleent; dat de ondernemer verplicht is den naam, den gezagvoerder en het hulppersoneel te noemen van het schip, waarmee de arbeiders zullen worden vervoerd, zoodat zoowel op voldoende ruimte, als op het aanwezig zijn van de noodige hoeveelheid voedingsmiddelen, drinkwater en geneesmiddelen voor de overtocht acht kan worden geslagen; dat alleen volkomen gezonde en lichamelijk goed ontwikkelde personen mogen worden geworven; dat als regel het contract slechts voor drie jaren gesloten wordt, hoogstens voor vijf jaar, terwijl verlenging alleen bij wederzijdsch goedvinden mag geschieden onder contrôle van den bestuursambtenaar ter plaatse, waar gearbeid wordt; dat de werkgever gehouden is bij dienzelfden ambtenaar halfjaarlijksche rapporten in te dienen, omtrent de algemeene toestand van volk en werk; dat van regeeringswege niet alleen vóór de werving, doch ook ná afloop van het contract een geneeskundig onderzoek wordt ingesteld; dat zieken niet teruggezonden mogen worden, alvorens op kosten van den werkgever onder degelijke geneeskundige behandeling te zijn geweest. Ook is zorg gedragen, dat bij sterfgeval den erfgenamen het hun toekomende zal worden overgemaakt en ten slotte is bepaald, dat de arbeiders niet gebonden mogen zijn om voor hun loon van den werkgever levensmiddelen te koopen.

Samoa.

Dit kleine, maar paradijsachtig schoone eilandenrijk in de Stille Zuidzee, munt sinds overoude tijden uit door zijn rijkdom aan kokospalmen; de kooplieden, hadden nu echter nogal te klagen, dat wegens de groote droogte de kopraoogst zooveel verlaat was. In de laatste maanden zijn de Duitschers er ook begonnen met de cacaocultuur, die veel schijnt te beloven, vooral wanneer de vrachtvaart-verbinding tusschen Apia en Bremen, of Hamburg op den duur beter wordt. De Gouverneur is doende, om een voordeelig contract met de hoofdagentuur der Noord-Duitsche Lloyd te Sydney te sluiten.

De „*Samoanische Zeitung*" meldt welke heuchelijke resultaten de Gouverneur door zijn vreedzame politiek heeft bereikt. Zonder militair machtsvertoon, alleen langs diplomatieken weg heeft hij de geheele bevolking tot ontwapening weten te brengen, wier vertrouwen nu het duidelijkst blijkt, uit haar eerbiedige onderwerping aan de Duitsche rechtspleging. Duitsch geld is in omloop en de Duitsche taal verspreidt er zich meer en meer.

RECLAMES.

Koopt

steeds Uw visch, Krimp en frisch,
Daar, waar 't adres vertrouwbaar is.
't Bestuur en **Leden** van **Oost** en **West**,
Die koopen dan beslist 't best.
Waar dat adres te lezen staat:
Roggeveenstraat hoek **Prins Hendrikstraat**,
DEN HAAG.

Levering van alle soorten ZEE- en RIVIERVISCH.
Prima groote ZEEUWSCHE OESTERS.
Oost- en West-Indische, Hollandsche, Russische en Engelsche Zuren.
MINERALE en MEDICINALE WATEREN.
Aanbevelend G. VAN DER HARST, Firma A. KNOESTER.

Porto-Rico.

Iets meer dan een jaar is er nu verloopen sinds Porto-Rico volgens de Wet van 12 April 1900, op betere wijze wordt bestuurd en het jaarlijksch rapport van den Gouverneur boogt reeds, volgens de „*Annals of the American Academy*", op aanmerkelijken vooruitgang in den algemeenen toestand. Het bestuur berust hoofdzakelijk bij den raad van beheer, aan wien ook de gewichtige taak van het toekennen van concessies is opgedragen. Niet minder dan drie en vijftig aanvragen kwamen er in betreffende aan te leggen tram- en spoorwegen, scheepstimmerwerven, waterleidingen, telefoon- en telegraaflijnen, veerponten en automobiel-verbindingen, doch slechts betrekkelijk weinige er van zijn er gegund geworden. Een belangrijke zaak is tot wederzijdsche tevredenheid opgelost: de z. g. Fransche spoorwegmaatschappij genoot onder de Spaansche regeering een garantie van 8% dividend over de aanlegkosten, doch de Vereenigde Staten hebben dit contract niet voort willen zetten, want hoewel de raad van beheer volkomen inzag, van hoe groot belang die spoorweg voor het grootste gedeelte van het eiland was, bestond ook de vrees, dat deze garantie een te zware last zou kunnen worden voor de financieele draagkracht van het land. Na lange onderhandeling is men tot het besluit gekomen, die Mpij tot een Amerikaansch lichaam te verklaren, deze doet geheel afstand van haar recht op garantie en wordt daarentegen gedurende 25 jaar ontheven van belasting en krijgt concessie tot het aanbrengen van eenige zijlijnen en recht op erfpacht van een stuk grond in de stad San Juan. Intusschen heeft ook een nieuwe maatschappij met Amerikaansch kapitaal de vergunning gekregen om een belangrijken spoorweg aan te leggen.

Op rechtsgebied zijn ook groote verbeteringen aangebracht, voornamelijk door het instellen van eene geregelde politiemacht. De toestand van de schatkist

is aanmerkelijk verbeterd sinds de vermogingsbelasting is geheven, waardoor de in- en uitvoerrechten tusschen Amerika en Porto-Rico konden worden afgeschaft. Sedert het vrije ruilverkeer volgens de Wet Foraker op 20 Juli werd ingevoerd, is de aanvoer van de produkten uit Porto-Rico, voornamelijk koffie en tabak, op de Amerikaansche markt sterk toegenomen.

Op economisch gebied wordt het land in den laatsten tijd ook ontwikkeld door den aanleg van wegen, hetgeen op grooten schaal geschiedt, niet alleen om het verkeer te bevorderen, maar vooral ook om het arme deel der bevolking, dat door den jongsten orkaan veel heeft geleden, goed betaalde arbeid te verschaffen.

Het aandeel van het Departement van Onderwijs is wellicht nog het belangrijkste van al, want met de scholen was het al heel treurig gesteld. In October 1900 werden de weinige inrichtingen van onderwijs slechts door 40.000 kinderen bezocht, dus een veel te klein percentage van de nog in de leerjaren zijnde bevolking.

Volgens de nieuwe schoolwet moet minstens 10 en hoogstens 20 pct. van het inkomen van ieder der zeven en zestig gemeenten aan het schoolfonds ten goede komen, en hetgeen op onderwijs gebied wordt gedaan, staat onder beheer van den gemeenteraad, en onder direct toezicht van een schoolcommissie, bestaande uit drie leden, door de bevolking gekozen. Tot meerdere ontwikkeling van de onderwijzers werden dezen zomer te San Juan cursussen gehouden, waaraan een duizendtal personen deel nam. Ook de liefdadigheidsinstellingen en de verbeterings-gestichten werden doelmatiger ingericht en onder *één opperbestuur gebracht.*

De Philippijnen.

De handel dezer eilanden is, volgens dezelfde „*Annals of the American Academy*", steeds toenemende, hetgeen bewezen wordt door het stijgend cijfer der inkomende rechten. Tot voor korten tijd ging het ontladen der schepen te Manilla met groote moeilijkheden gepaard, doch nu daarin verbetering is aangebracht, laat het zich aanzien, dat door het verminderen der vrachtprijzen de Amerikaansche voortbrengselen ook zoodanig in prijs zullen dalen, dat afname er van op de Philippijnsche markten nog met den dag toe zal nemen. De De uitvoer van koopwaren, goud en zilver van de Philippijnen over 1900 toont een stijging aan van $\frac{1}{3}$ tegenover die van het vorige jaar.

Op den 1sten Juli jl. trad, overeenkomstig de gemaakte plannen, het civiel bestuur in werking. De bij den aanvang benoemde commissie werd vervangen door een gouverneur, waartoe haar president Mr. Taft verheven werd, bijgestaan door departementen van beheer, aan wier hoofd respectievelijk de overige Commissieleden werden geplaatst. Al dadelijk rees de vraag, of bij latere vervanging, deze Departementschefs zouden benoemd worden door den president der Ver eenigde Staten of door den gouverneur; vermoedelijk zal dit wel in den laatsten zin worden opgelost. Tusschen Hawaï en Porto-Rico bestaat nu het groote verschil, dat in den laatsten staat de president der Vereenigde Staten, in den eersten de gouverneur alle hooge ambtenaren aanstelt, tot zelfs de rechters in kluis, hetgeen zijn oorzaak vindt in het feit, dat de bevolking van Porto-Rico zoo achterlijk is op politiek gebied, dat Amerika's president het van belang heeft geacht, het nieuw in te voeren regeeringsstelsel geheel naar zijne inzichten te kunnen regelen; de door hem benoemde ambtenaren toch zijn altijd eenigzins onafhankelijk van den gouverneur. Doch, hoe langer het bestuur zich ook op dit eiland er in zal hebben gewerkt, hoe meer het wenschelijk zal blijken, tot het Hawaïsche stelsel van *zelf-bestuur* over te gaan.

Suriname.

De wilde kust. *)

De heer L. C. van Panhuys hield Dinsdagavond de eerste zijner vier aangekondigde lezingen over Suriname in de lokalen der Vereeniging „Oost en West" op de Heerengracht. De voorzitter der 4e Commissie, van welke deze voordrachten uitgaan, verwelkomde de belangstellenden, waaronder vele dames (les absents masc. ont eu tort!) en noodigde toen den spreker uit, zijne voordracht te beginnen. Allereerst gaf deze eene verklaring van den naam „Wilde kust". Zoo noemden de oud-Hollanders en Zeeuwen op hunne zeetochten de kust van Guyana, van wege het woeste uitzicht van haar strand en het onherbergzame van de daarachter gelegen landstreek; en nog in latere tijden, zelfs nog in 1861, werd de kust aldus betiteld in werken daarop betrekking hebbende. Spreker, die de kusten door eigen aanschouwing kende, en die reeds over Suriname menig belangrijk en onderhoudend artikel schreef in het Ethnografisch Archiv. van Dr. Schmeltz, deelde ons dan ook een en ander mede over die kust.

Het zeewater is steeds troebel gekleurd door het slib van de Amazonerivier en van verschillende rivieren van Guyana, dat aangevoerd wordt door den Equatoriaalstroom in Westelijke richting en in zoo groote hoeveelheden komt dit slib voor, dat vaak geheele modderbanken op zee drijvende worden gevonden. En boven die drijvende en siepelende modder, teekent zich aan het strand eene diepgroene streep af, een groenen muur van het oerwoud, die schijnbaar, als een hoopvol teeken, den pionier toewenkt. Doch om die streep te naderen, is men genoodzaakt niet juist hygiënische modderbaden te nemen, en komt men over de rollers en door slib wadende op het het strand. Eerst dan zet men, als er ten minste daar ter plaatse een zandbank is, voet op het vaste zand, doch niet om den zwerveling rust te geven, want dan dreigen de muskieten met hun gevaarlijk malariagift. Van daar dan ook dat de Indianen, die langs de kust varen en die plaag kennen, liever hun potje koken op geïmproviseerde vuurhaarden van gedroogde modder, die zij in zee maar voor het scheppen hebben, dan zich aan wal te wagen.

Soms bij springvloed is er geen strand te onderkennen, dan bruischen de golven vrij het bosch van mangroveboomen in, aan wier luchtwortels zich schelpdieren hechten; van daar het oude sprookje, dat in Suriname de oesters aan de boomen groeien; oesters, die bij den pionier evenwel geene herinneringen aan champagne opwekken.

Er is slechts één middel, om met goed fatsoen in Suriname te komen, en wel door de zeer breede riviermonden; dáár ten minste wijzen een lichtschip, een vuurtoren en drijvende tonnen op zekere geciviliseerde toestanden, die den indruk van volkomen onherbergzaamheid wegnemen.

Nadat de spreker zijne toehoorders zoo goed en zoo kwaad als die onherbergzame kust het toeliet, in Suriname had doen aanlanden, verzocht hij nu een blik te slaan op de kaart, gemaakt door Cateau van Rosevelt en Van Lansberge. Hij wees op het ontbreken daarop van het zuidelijk gedeelte der kolonie, eene vergeeflijke fout, die evenwel door alle schoolatlassen gevolgd werd. De kaarten van 1888 en van 1899 van den Gouvernements-landmeter Loth, hebben die fout hersteld. Toch wijzen die kaarten aan, dat Suriname voor het grootste gedeelte nog een „terra incognita" is; de expeditie van Dr. van Cappellen, die de Nickerie-rivier exploreerde, ontstak een weinig licht in dat donkere onbekende. Zoo zal ook de expeditie van den oud-majoor van het Indische leger, Bakhuis, chef van den topografischen dienst, die met den ingenieur Yzerman den tocht dwars door Sumatra maakte, en die nu de Coppename exploreert, belangrijke opheldering geven, ook omtrent een tot dusver onbekend gebergte.

Zooals reeds gezegd is, zijn de riviermonden de eenige joyeuses-entrées voor Suriname. Aan weerszijden oeverbosch en daarachter weer moeras.

Doch juist in die streken bevinden zich de plantages, wat dan ook den intendant Malouet, die in 1777 Guyane bezocht, deed uitroepen, dat hij was: „Epouvanté du courage, de l'industrie, de l'audace de cet Européen barbotant la boue, et disant à son camarade: „faisons(?)ici une colonie." Doch hoe modderig en onvast het Surinaamsche laagland ook

*) Het is sommigen wellicht niet ondienstig indien wij hier eene opgave laten volgen van de door den spreker voor zijne voordracht gebezigde bronnen. Het zijn, naar tijdsorde gerangschikt.

Beschrijvinghe van het Goutrijck Coninckrijk van Guiana, 1644.
van Berkel. Amerikaansche voyagien, 1695.
Hartsinck. Beschrijving van Guiana of de Wilde Kust in Zuid-America, 1770.
Malouet. Collection de Mémoires, Tome III, an. X.
van Sijpesteijn. Beschrijving van Suriname, 1854.
Wolbers. Geschiedenis van Surinam, 1861.
Kappler. Suriname, 1887.
Martin. Geologische Studiën über Niederländisch West-Indien, 1888.
E. O. von Lippman. Geschichte des Zuckers, 1890.
de Witt, née Guizot. Les premiers rois de France, pag. 753, 1895.
Beschrijving van de malaria muskiet, uitgegeven door het Koloniaal Museum te Haarlem, 1900.

ADVERTENTIËN.

Naar Indië vertrekkende ouders
worden beleefd opmerkzaam gemaakt, dat bij eene Dame uit den beschaafden stand gelegenheid bestaat tot opneming en verzorging van **kinderen**.
Reflectanten gelieven brieven in te zenden aan haar adres **Keizersgracht no. 304, te Amsterdam.** Inlichtingen te bekomen bij het Bureau van dit blad.

P. Jonker,
gediplom. muziekleeraar,
geeft grondig onderwijs in **Piano** en **Theorie.** Tevens opleiding voor examens. Spreekuur Dinsdag en Vrijdag 2—3. Riouwstraat 122, den Haag.

TE HUUR.
Een **gemeubileerd** droog benedenhuis, gelegen Weimarstraat 93, bevattende vijf kamers, Serre, Keuken, Kelder en Tuin.

NEDERL. AFDEELING
DER
N.-I. Maatschappij van Nijverheid en Landbouw.
Algemeene Vergadering
Zaterdag 23 November 1901 's avonds 8 uur, in het **Logebouw Fluweelen Burgwal,** 's-Gravenhage.
ONDERWERP: „de economische beteekenis der irrigatie op de eilanden Java en Madura", in te leiden door den heer E. GERST, Ingenieur van den Waterstaat in N.-I.
Belangstellenden hebben vrijen toegang.

voor **St. Nicolaas-Cadeaux**
keurig verpakte
HAVANA & MANILLA SIGAREN.
Egyptische Russische en speciaal
INDISCHE cigaretten **AMBER.**
W. Chr. B. Terstroet,
Prins Hendrikstraat hoek Tasmanstraat
129, DEN HAAG 129.
EXPORT naar OOST- en WEST-INDIË

Magazijn „HET ANKER",

Veenestraat 49, Den Haag.
Indische Uitrustingen
voor **DAMES** en **HEEREN,**
in alle Prijzen.

Waarschuwing.
HET eenigst adres voor **Eerste kwaliteit Eng. en Belgische Anthraciet, Ruhrkolen, Gascokes,** enz enz is:
P. H. v. d. BERG,
Prins Hendrikstraat 161-165-174, Den Haag.
Eerste kwaliteit WINTER-AARDAPPELEN voor op te doen, worden ook in alle hoeveelheden thuis bezorgd.
Prijscourant op aanvraag thuis bezorgd.

Jac. W. F. BIEGELAAR
Veenestraat 31, Den Haag.
Grootste en meest uitgebreide sorteering
PAPAPLUIES en WANDELSTOKKEN
zoowel in de elegante als meer gewone soorten.
Bekende lage prijzen.

J. JANSEN,
KEPPLERSTRAAT 115—117 b/d Regentesselaan, DEN HAAG.
Het beste adres voor
BINNEN- en BUITENLANDSCHE verhuizingen.
BEHANGERIJ, STOFFEERDERIJ.
Compleete Ameubeleeringen.
Tapijten, Meubelstoffen, Vitrages, Zeildoek, Linoleum, Wasdoek enz.
SPECIALITEIT:
in Engelsche Ledikanten KAPOK-, STAALDRAAD, Stroo- en Zeegrasmatrassen.
(Voorzien van vele gunstige Indische referentiën).

OVERHEMDEN
naar maat.
G. Körtzer
Chemisier,
24—26 Hoogstraat, Den Haag.
Indische Uitrustingen.

Tapijt- en Beddenmagazijn.
PRINS HENDRIKSTRAAT
hoek van Diemenstraat,
143,
DEN HAAG.
Hiemstra
Behanger,
Stoffeerder,
bekend BEDDENMAKER
Décorateur.

ISERIEF & Co.
VEENESTRAAT 16/18,
den Haag.
Magazijn van Garen en Band.
DAMES HANDWERKEN.
Natuur Wollen Ondergoederen
VAN
Jansen en Tilanus.
FRIEZENVEEN.

WINTERHANDSCHOENEN.
DASSEN.
Foulards.
BOORDEN
etc.
Wegens opheffing der zaak.
Alle Artikelen met 20 pCt. Korting.
PAPESTRAAT 6,
DEN HAAG.
C. Schillmöller.

IN ROBES
Fransche Coupe Mejuffr. L. Carrière „Gratio".
Reform kleeding
naar keuze.
SPECIALITEITE IN INDISCHE KLEEDINGEN.
Attesten ter inzage. 113, Van Swietenstraat 113, Den Haag. Aan huis te ontbieden.

Gebrs. P. H. Caminada,
Lange Houtstraat 3, Den Haag.
HOF- EN RIJKSLEVERANCIERS.
Uitgebreide sorteering St. Nicolaas Cadeaux.
Barometers, Thermometers, Loepen, Kijkers enz. enz.
Goerz Frieder Kijker.
BROCHURE GRATIS.

Wegens sterfgeval
Groote Uitverkoop
VAN
Meubelen en aanverwante artikelen.
bij Firma Wed. A. DE WILDE,
107. PRINSESTRAAT 107. — Den Haag.

PORT-, SHERRY, MADEIRA en fijne TAFEL-WIJNEN
AGUILAR'S
ZIJN **alom bekend.**
HEERENGRACHT 3-52,
Den Haag.
Succursales: UTRECHT, LEIDEN.
„De wijnen van dit huis zijn verkrijgbaar bij den heer **„B. DE BAS"** te Batavia, Hoofdagent voor West-Java."

Fabriek en Magazijnen „DE NIJVERHEID"
BREDA.
Behangerij, Meubelfabriek,
Stoffeerderij,
Bedden- en Matrassenfabriek.
Mart. Lefel-Oomen,
Hofleverancier.
Concureerendst adres voor compleete meubeleering.
Enorme voorraad. Lage prijzen. Directe levering.
Geïllustreerde prijscatalogus Gratis en franco.

Gebr. TEN HOUTEN,
UTRECHT. DEN HAAG.
Compleete Meubeleering.
SPECIALITEIT IN
Slaapkamer-Artikelen.
Soliede bewerking. Zeer billijke prijzen.

Grootste Keuze.
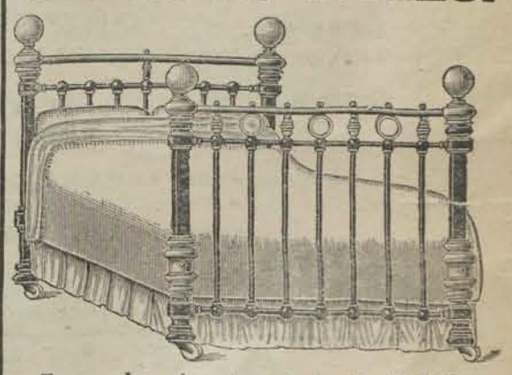
Franco levering door het geheele Rijk.
Th. A. A. SIMONIS,
Groenmarkt 34,
over de PRINSESTRAAT
DEN HAAG.

Indische Families
welke zich tijdelijk of voor vast in Nederland gaan vestigen, worden er in 't bijzonder op attent gemaakt, zich voor het **volledige** inrichten van huizen of **gedeelten** daarvan te wenden tot de Firma

D. VREDENBURG & ZONEN,

Hofmeubelfabrikanten te Zutphen.

Alles wat op het gebied van meubileering voorkomt, zoowel meubelen in elke verlangde stijl en houtsoort, als Gordijnen, Tapijten, Linoleums, Bedgoed, Ornamenten, Keukeninrichtingen enz. wordt **tegen de strengst concurreerende prijzen geleverd.**

Reeds honderde Indische Families geheel geïnstalleerd
waarvan vele attesten ter inzage.
Franco levering door geheel Nederland.
PLAATSING DER GOEDEREN wordt niet in rekening gebracht.
Schriftelijke garantie voor soliditeit.
PRIJSCOURANT en TEEKENINGEN worden op aanvrage franco toegezonden.
Alle elkenhouten meubelen zijn van massief wagenschotshout vervaardigd en uitstekend geschikt om naar Indië mede te nemen.

VERHUIZINGEN

onder garantie.

Bergplaats voor Inboedels
(GARDE-MEUBLE)
VERPAKKING
(Emballage)
van alle soorten van goederen ter verzending door de geheele wereld.

DE GRUIJTER & Co.
AMSTERDAM, DEN HAAG, ARNHEM.
Leidschekade 70. Westeinde 48. Parkstr. 70/71.

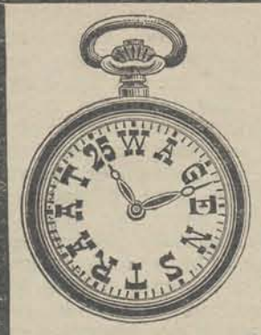

De Magazijnen van

P. ABRAHAMSON,

in Diamant, Goud, Zilver, Horloges, Pendules, en antiek Zilver.
27, Veenestraat 27, 34, Prinsestraat 34, 25, Wagenstraat 25.
zijn ruim voorzien van een groot aantal
Nouveautés,
zeer geschikt voor St. NICOLAAS.

Nieuwste Dassen.

SACHS & Co.
Lange Poten,
Den Haag.

DE ADELAAR

HEERENKLEEDING-MAGAZIJN
„DE ADELAAR",
Spuistraat 31, DEN HAAG, over de Passage.
INTERC. TELEFOON No. 1199.

Specialiteit in **PRIMA QUALITEIT KLEEDINGSTUKKEN**
voor HEEREN en JONGEHEEREN, in elke taille groote keuze.
In Kinderkleeding hebben wij steeds een uitgebreide keuze der nieuwste modellen voorradig.
Steeds Nouveauté's in Stoffen en Modellen.
Grootste inrichting voor KLEEDING NAAR MAAT 1e Etage.
UNIFORMEN, LIVEREIEN, AMBTSGEWADEN.
Uitrustingen voor Oost en West.
Tailleurshuis 1e Rang.

Miele & Co.
Veenestraat 50
DEN HAAG.
Fabriek en Magazijnen
van duurzaam Verzilverde
ARTIKELEN
VOOR
Luxe en Huishoudelijk gebruik.

J. A. DE GRUIJTER,
Obrechtstraat 196, hoek Reinkenstr.
DEN HAAG.
Groote Sorteering
VULKACHELS, CALORIFÈRES
EN
Majolica-
TEGELKACHELPLATEN

C. FORTMANN,

's-Gravenhage, **20 Hoogstraat 20.**
Amsterdam, **455 Keizersgracht 455.**
's-Gravenhage, **10 Spuistraat 10.**

De laatst uitgekomen
NOUVEAUTÉS VOOR ST. NICOLAAS
zijn ontpakt en geëtaleerd.

E. J. F. VAN DISSEL & ZONEN,
EINDHOVEN.
FABRIEK van
LINNEN TAFELGOEDEREN enz. enz.
Inrichting voor het maken, borduren en festoneeren.
SPOEDIGE AFLEVERING.
PRIJSCOURANTEN alsmede ruime keuze van STALEN en MODELLEN,
worden op aanvrage franco toegezonden.
AGENTESSEN GEVRAAGD
met relatiën onder den gegoeden stand.

P. M. Tamson
Nieuwstraat 17
's-Gravenhage.

Voorhanden alle soorten weegwerktuigen.
Reparatiën Accuraat en Billijk.

Hotel d'Angleterre
Den Haag, Wagenstraat 22.
Centrum der stad en gerenommeerde keuken.
50 Kamers en Salons.
Kamer met Dejeuner f 2.25.
Pension voor langer verblijf zeer billijk.

W. REUVERS,
73 Wagenstraat 73,

HAAGSCHE HOPJES
met goud bekroond
voorzien van bovenstaand handelsmerk, verkrijgbaar bij
W. REUVERS,
Wagenstraat 73,
CONFISEUR, Den Haag.
N.B. Voor de tropen verpakt in hermetisch gesloten bussen.

Thee.
Koffie.
Mokka.
Gember.
Soja.
Chutney.

Theesalon.

VAN VEEN & Co.,
33 PLAATS, 's-GRAVENHAGE.
Telefoon 981.

SCHEVENINGEN, 109, Badhuisstraat.
Telefoon 4161.

BORSTPLAAT
in blikjes, kistjes en per gewicht
ONTVANGEN
Marrons Glacés
FRANSCHE VRUCHTEN
en verschillend nieuw dessert
bij **A. Wijnman,**
7, Noordeinde 7, Den Haag.

JAC. MOULIJN,
Opticien, Instrumentmaker,
2e Wagenstraat 95, Den Haag,
TELEFOON 704.
BRILLEN en PINCE-NEZ.
Voorschrift van Heeren Doctoren.
Artikelen voor Ziekenverpleging, Verbandstoffen, Breukbanden, Suspensoirs enz.
Aanleg en onderhoud van
TELEFOON en ELECTRISCHE SCHELLEN.

DEN HAAG.

LEIDEN,
STATIONSWEG 19.
Eerste Modes.

GEDEMPTE BURGWAL 8,
bij de WAGENSTRAAT.
E. v. d. Horst.
MAGASIN de SOLDES.

DELFT,
21, CHOORSTRAAT.
Nieuwste Garneering.

...ONSCHE ZIJDE in zwart en gekleurd, ook andere ...nikt voor Indië,
... helft der gewone prijzen.
Alle goederen ... et naar genoegen zijn, al zijn dezelve ook afgesneden, worden gaarne omgeruild.
Stalen worden op aanvrage franco toegezonden.

A. J. MESKER,
MEUBELFABRIKANT.
Hofspui 81, Telephoon No. 240, 's-Hage.
Inrichting voor complete meubileeringen, zoowel in koop, als in huur.
Complete Ameublementen voor geheele huizen, boven- of benedenhuizen steeds voorradig.
PRIJZEN STERK CONCURREEREND.
Verhuurt mede Gemeubelde boven- en benedenhuizen.
GORDIJNEN. TAPIJTEN.

Fabriek „SIMANALAGI" Den Haag.
KEPPLERSTRAAT 138—144.
Ingrediënten voor de INDISCHE RIJSTTAFEL, als:
Samballans, Boemboe's, Atjars, Manisans, diverse **Kruiden, Visch-Artikelen,** diverse **Keuken-gereedschappen.**
Prima HOLLANDSCHE TAFELZUREN, Likeur «LALIDJIWO»
Diverse LIMONADE-SIROPEN.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.

Bijblad
VAN
HET KOLONIAAL WEEKBLAD
Donderdag 21 November 1901.

is, toch heeft het den pionier een klein hulpmiddel aangeboden in de zoogenaamde schulpritsen, betrekkelijk vaste stukken grond, bestaande uit schelpen en zand, zoodat men daar ten minste eindelijk eens vasten grond onder zijne voeten heeft. Het zijn voormalige strandlijnen, zooals wij die in ons land ook kunnen waarnemen en nog wel in de onmiddelijke nabijheid van den Haag. Wij hebben onze buiten- en binnenduinen, en daarin meestal twee strandlijnen; en wat weinige zouden vermoeden: een derde strandlijn loopt over Rijswijk, Voorburg en Voorschoten, waar op die plantsen eene strook zandgrond gevonden wordt. Dr. Blink heeft het ontstaan van deze strandlijnen en binnenduinen besproken in zijn werk „Nederland en zijne bewoners". Over de schulpritsen van Suriname heeft Prof. Martin, die als geoloog de kolonie in 1885 bezocht, verschillende waarnemingen gedaan, voor zoover de tijd hem dit toeliet. Maar dit neemt niet weg, op dit en op ander gebied, nog vele waarnemingen zullen moeten worden verricht. De wetenschappelijke krachten daartoe ontbreken in de kolonie, doch het is te hopen en eerlang te verwachten, dat wanneer een school voor middelbaar onderwijs in Suriname wordt opgericht, dit tot gevolg zal hebben dat leeraren en leerlingen zullen gaan trachten van hun kant bouwstoffen bijeen te brengen, om de vele bestaande problemen te helpen oplossen.

Maar, wat was dan wel de oorzaak, zoo vroeg den spreker zich af, waarom de eerste kolonisten dat land van modder, muskieten en malaria kozen tot verblijf. De spreker wist, dat hij op zijn stokpaardje kwam te zitten en zijne toehoorders daarop voorbereidend, bracht hij geestig eene tirade te pas van een advocaat, die zijn pleidooi begint met de volgende woorden en met de noodige emphase: „Messieurs, avant la création du monde".... Waarop de voorzitter, die voor nachtwerk vreesde, hem in de rede valt met: „Passons au moins au déluge." De spreker, die ook neiging gevoelde om het uit het verre verleden op te diepen, wist zijn stokpaardje alzoo door zijn zelfkennis in toom te houden.

Even wees hij er op, hoe de Spanjaarden reeds de kusten aandeden in de 16e eeuw, om hunnen gouddorst te lesschen, waardoor er ruilhandel ontstond met de Indianen, ook in slaven. Een oud schrijver uit dien tijd roept dan ook verontwaardigd uit, dat de Indianen zoo slecht waren, dat zij hunne broeders en zusters voor enkele ijzeren bijlen inruilden. De Indianen, van nature lui, gevoelden ook weinig lust, om zich te vermoeien met het verzamelen van die producten, welke de Spanjaarden wenschten in te ruilen, zooals verf- en letterhout. Het zou voor den Hollander zijn weggelegd de eerste kolonie te stichten en wel door „een trek naar 't zoete". „*Suiker*", was het devies, dat de eerste kolonisten in hun wapen voerden, die so costbaere ende goddelijcke saak, zooals de oude Hollanders de suiker noemden; Barlaeus roept in zijn in 1660 over Brazilië verschenen werk uit: „aan niets kan men gemakkelijker geld verdienen dan met suiker". Het was in die tijden een razernij om suiker te hebben; zoo schreef men nog in 1588, het waren in dien tijd dus rechte zoetekauwen.

Spreker gaf nu een overzicht van de verbreiding der suiker over de wereld, hoe deze uit Voor-Indië door de Arabieren werd overgebracht naar Egypte, Marokko, Sicilië en Spanje en hoe deze landen er den smaak van beet kregen.

Hoog stond de suiker in aanzien; onder de geschenken, die de Oostersche vorsten gaven aan die van Europa, bevonden zich soms wel suikerbrooden, dat waren in dien tijd vorstelijke vrijgevigheden. De Venetianen waren toen ook de importeurs voor Europa, tot dat Vasco de Gama den zeeweg om de Kaap had gevonden en het monopolie van dien handel in handen kwam van de Portugeezen. Zij waren het, die het suikerriet overbrachten naar de Canarische eilanden, dat van daar zijn weg vond naar Amerika.

Dáár bleek het suikerriet bijzonder wel te groeien en veel suiker voort te brengen; de Spanjaarden lieten er geen gras over groeien en in 1556 waren er op St. Domingo reeds 40 suikermolens maar .... 30,000 negers. De boven beschreven overbrenging van het suikerriet was de eigenlijke oorzaak van de afrikaniseering van een deel van West-Indië en van de Nieuwe Wereld.

De Hollanders, die zich op de kusten van Brazilië hadden gevestigd, hielden zich ook met deze cultuur bezig. Toen zij te gelijk met de Joden in 1654 uit Brazilië verdreven werden, trokken deze bannelingen met hunne negerslaven naar de Antillen, voerden op Barbados eene regelmatige fabricatie van het suikerriet in, van daar op Jamaica, Guadeloupe en Martinique, totdat zij ten slotte ook in Suriname belandden en daar de leermeesters werden.

In 1655 werd de 1e groote suikerplantage op Martinique door Benjamin da Costa, een uit Brazilië verdreven Jood, gesticht. Volgens Wolbers bevonden zich reeds in 1654 plantages aan beide zijden van de Suriname-rivier, vooral dicht bij het fort Zeelandia en aan de Para. Zoo werd Suriname door toedoen van de Hollanders en de uit Brazilië verdreven Joden de suiker-kolonie.

In 1710 was het suikerriet aldaar de eenige cultuur, later ging men koffie, cacao en katoen telen. Tot op heden is de suikercultuur in Suriname blijven bestaan. De opbrengst van suiker bedroeg in 1900 in ruwe getallen tien millioen kilo, een waarde vertegenwoordigend van 1 millioen 300,000 gld., terwijl de productie van cacao drie millioen kilo bedroeg, vertegenwoordigende eene waarde van 2¼ millioen gulden.

Deze cijfers, waardoor een gewoon sterveling blind wordt, openen daarentegen de oogen van anderen, en zoo komt het, dat meerdere aandacht aan de kolonie gewijd wordt; Surinamers zelf beginnen ook hunne belangen te begrijpen. Er zijn grootsche en degelijke plannen in uitvoering tot inpoldering van een landstreek bij Paramaribo van ± 2500 H.A., waarvoor eene leening van drie millioen gesloten is in 1896, en waarvan nu een half millioen verwerkt is, om een kanaal te verbeteren en sluizen te bouwen, zoodat een gedeelte van het land op loozing is gebracht.

Nu verwees spreker naar eene kleine expositie van platen, betrekking hebbende op de natuur en de bewoners van Suriname, een stel lithografiën van Benoit uit 1840 en een stel foto's uit dezen tijd. (*) Die van 1840 deden mij onwillekeurig denken aan Papa Kegge en ik dacht aan die enkele chrysant, die hij voor zijne dochter Henriëtte op een Novemberschen dag bij den bloemist vinden kon. Kijk nu eens, wat de bloemwinkels in den Haag te zien geven. Alles verandert, ook daar in de West.

Nadat de spreker er nog even op wees, hoe hij getracht had eene aanduiding te geven van de redenen, waarom de Hollanders den bodem van het land hebben bewerkt, of liever hebben doen bewerken en bebouwen door de Negers, zei hij, dat hij in eene volgende voordracht een veel moeielijker taak hoopte te volbrengen.

Hij wilde dan een schets geven van een hooger soort arbeid, namelijk die der Hernhutters, die op hun wijze en door haar het beste te brengen wat wij bezitten, hun beschavingswerk verrichten bij de Negerbevolking.

Hiermede eindigde de spreker zijne boeiende en onderhoudende causerie, wier aantrekkelijkheid nog verhoogd werd door zijne kalme en heldere voordracht. L. L.

(*) Een en ander zal ook bij de volgende lezing ter bezichtiging worden gesteld.

INGEZONDEN.

Oud-Indische Meubelen.

In de „Nieuwe Rotterdammer" van Zondag 18 Aug. jl., eerste blad A onder de afdeeling kwam onder „Letteren en Kunst" eene beoordeeling voor der Oud-Indische Meubelen, die op de Tentoonstelling in de Gothische zaal waren. — Daarin stond:

„Op de tentoonstelling van textiele kunst zijn een groot aantal meubelen aanwezig, waarvoor de heer W. J. Oosterhoff uit Haarlem indertijd zoo dringend de aandacht vroeg. Voor het meerendeel van zeer twijfelachtige kunstgehalte, aldus niet thuis behoorend in dat milieu van schitterende volkskunst, bewijzen zij op deze expositie niettemin goede diensten."

„Als historische stukken zijn ze echter van belang ontbloot. Hun herkomst is schier geheel in 't duister gehuld en niets positiefs is omtrent de vervaardiging bekend, juist dat ontbreken van alle gegevens maakt dit meubelwerk zoo prikkelend interessant.

Werkelijk men kan ze niet beter honoreeren, dan ze werk der XIX eeuw te noemen."

En verder: „Het mooiste van deze meubelen is, dat men ze eenige jaren geleden zoo gewichtig oordeelde, om er een opstel aan te wijden. Een opstel, dat hun verdienste in het licht moest stellen!

Het werk van onbekwamen is daarin door een onbevoegde opgesierd. Zoo zelfs, dat op enkele bladzijden dit werkmansgedoe vermeld wordt tegelijk met Indische volksvlijt! Ook met den Hindoetijd in Indië? Groote goden! Het papier is toch maar geduldig!"

En eindelijk:" Zij worden in hun nulliteit gevaarlijk, als men nu nog de inlanders naar deze modellen laat werken!"

De schrijver van dit stuk plaatst zich zelven wel op het standpunt van een door en door bevoegd kunstbeoordeelaar, maar juist, omdat ook ik indertijd het door hem aangehaalde opstel in „Elseviers maandschrift" met belangstelling gelezen heb, acht ik het voor hen, die de Indische Kunstnijverheid van het verledene willen bestudeeren en de herleving daarvan bevorderen, een plicht, om zich bij dat oordeel van den Rotterdamschen veroordeelaar, maar niet zoo klakkeloos neer te leggen.

Wat toch schreef, daartegenover, de om zijne kennis en zijn doorzicht zoo hooggewaardeerden heer F. W. van Eeden, toen Directeur op het Paviljoen te Haarlem, tot inleiding van het Extra-Bulletin, dat in September 1898 door de Nederlandsche Maatschappij ter bevordering van Nijverheid werd uitgegeven en dat een overdruk was van het Elsevier-artikel:

„De Heer Dr. W. J. Oosterhoff heeft mij, op mijn „verzoek, welwillend vergund zijne merkwaardige oud-„Oostindische meubelen in den afgeloopen zomer in „het Museum van Kunstnijverheid op het Paviljoen „alhier ten toon te stellen.

„Bij de met zorg bewerkte beschrijving heb ik alleen „dit te voegen, dat ik nog nimmer in mijn leven kunst-„verzamelingen heb aanschouwd, die mij zoo boeiden „als deze meubelen en die zoo veel waarde hebben voor „de geschiedenis der oude kunstvlijt in Nederland en „zijne Koloniën.

„Door deze hoogst zeldzame en prachtige voorwerpen „is een periode vertegenwoordigd, waarin de oorsprong „van de Nederlandsche kunst der 16e en 17e eeuw „innig samenhangt met die van Indië, Portugal en „Groot-Brittannië.

„Het is eene verzameling, Nederland en zijn Gouden „Eeuw waardig, en zonder twijfel zal zij het onderwerp „blijven van ernstige studie, zoowel voor onze artiesten, „als voor onze kunsthistorie.

„Thans zijn de meubels weder ten huize van den „eigenaar te Haarlem, die aan belangstellenden voor-„zeker gaarne gelegenheid zal geven tot nadere aan-„schouwing."

Instemmende met hetgeen van Eeden, vooral, in de vóórlaatste alinea zegt, zal ik hieronder opteekenen, wat mij van die meubelen bekend is:

Ze zijn afkomstig uit de inlandsche kampongs in de buurt van Batavia, waar ze jaren lang in gebruik waren gebleven zonder de aandacht te trekken, totdat enkele kunstliefhebbers ze toevallig ontdekten. De meesten verkeerden echter in vrij desolaten toestand, maar de degelijke houtsoorten, waarvan ze gemaakt waren (ebben- vleesch- ijzer- en satynhout), had ze voor geheelen ondergang behoed.

Hoe zijn ze nu in die Bataviasche kampongs gekomen? Waar en door wien zijn ze gemaakt?

Mij komt het voor, dat het overblijfselen zijn van de weelde onzer voorvaderen in den Kompagniestijd ze passen geheel in de oude ruime en hier en daar van zeer fraaie trappen voorziene, groote huizen in de stad Batavia, die nu voor kantoren dienen. Het latere geslacht, geheel opgaande in de negotie, had voor de kunst weinig gevoel en de oude meubels, die practisch minder voldeden, maakten plaats voor producten uit den nieuweren tijd en raakten in onbruik.

Waar ze gemaakt zijn, is door gebrek aan gegevens, niet met zekerheid uit te maken; een deel er van uit minder harde houtsoorten vervaardigd, is waarschijnlijk gekomen uit het ambachtskwartier der O.-I. Compagnie en derhalve misschien wel door inlanders gemaakt, maar met Europeesche hulp en toezicht.

Anders is het met de ebbenhouten meubelen, waarvan wij, lettende op hetgeen de geschiedschrijvers zeggen, den oorsprong in de Molukken moeten zoeken.

Rumphius zegt in zijn Amboinsch Kruidboek: „Voorts is 't in de Moluxe Eijlanden en inzonderheid op Boeroe redelijk gemeen, dog zijn de boomen nu zoo uitgekapt, dat men na 't jaar 1670 schier geen oude boomen meer heeft kunnen vinden. Het ebbenhout is al van oude tijden in groote agting gehouden, dog eertijds was 't veel duurder dan hedendaags, want bij Plinius staat, dat de Aethcopeërs aan de koningen van Perzië alle drie jaren tot tribuut moesten opbrengen 100 phalangen — zijnde moten — ebbenhout, nevens gout en oliphantstanden. Hedendaags is het in gemeener gebruik, want de koningen maken nu niet meer hare scepters en de beelden harer afgoden alleen van dat hout, maar ook allerhande gemeen huisraad, als stoelen, banken, kisten, tafels, schotels en drinkbekers. Hoe het voorts tot allerhand schrijnwerk buiten en in Europa gebruikt wordt, zullen wij hier niet ophalen". Valentijn over Ambon sprekende begint aldus: „daar vindt men ook veel goeden huisraad op zijn Hollands, nu en dan fraai zilverwerk, fraai porselein, schoone koperen lampen en ebbenhouten stoelen en ledikanten, die fraai besneden zijn."

Het is derhalve volstrekt niet onmogelijk, dat een deel der meubelen, die wij in de Gothische zaal bewonderd hebben, uit de Molukken zijn gekomen, dan wel op Java uit ingevoerd ebbenhout door de inlanders zijn bewerkt.

In den vreemde ondervonden ze veel appreciatie. In het bekende South Kensington Museum te Londen staan twee stoelen van hetzelfde genre onder glazen stolpen, waarvan de eene geëtiketteerd: „gesneden ebbenhouten stoel, Hollandsch 17e eenw gemaakt in de Molukken" en de tweede „gesneden ebbenhouten stoel uit Ceylon". De eerste werd in 1882 voor ± f 900 aangekocht op de kunstveiling van den overleden Hertog van Hamilton en tweede is een geschenk van Sir Charles de Soyza, na de Koloniale tentoonstelling in 1886, waar blijkens den Catalogus verschillende meubels van Ceylonsche houtsoorten waren, waaronder ook stoelen met Hollandsche en Indische motieven, afkomstig uit het oude Hollandsche Gouvernementshuis der hoofdplaats van onze vroegere bezitting.

In 1897 was er op een tentoonstelling van Kinderverpleging te Berlijn een gesneden ebbenhouten wieg, die geoordeeld werd te zijn Indischen arbeid onder Europeeschen invloed gemaakt in de 17e eeuw. De Directie van het kunstnijverheid-Meuseum bezat eene plank, gesneden met dezelfde motieven en met een Portugeesch opschrift, waaruit zij afleidde, dat ook de wieg van Portugeesch-Indische afkomst was.

Is dit zoo? En ook mij komt het niet onmoggelijk voor, dan acht ik de 17e eeuw een vergissing en zou de herkomst van ouderen datum denken.

Het dagboek van Sir Evelijn — tijdens Karel II — zegt, dat op Penshurst Place, het kasteel van den ons bekenden Lord Leicester te Kent, enkele Indo-Portugeesche meubelen van ebbenhout werden aangetroffen.

In „the History Houses of the United Kingdom" uitgegeven in 1892, vindt men o.a. afbeeldigen van de Queens Elisabeth drawing-room en de „Tapestry-room". In de eerste ziet men rustbanken en stoelen en in de tweede een kastje geheel overeenkomde met wat er in de Gothesche zaal tentoongesteld was.

In „the Illustrated History of Furniture from the Earliest to the Present time by Friedrich Litchfield 1892" — is aangegeven en daarbij afgebeeld, een stoel, overeenkomende met een dito voor korten tijd te Amboina verkregen — dáár nog als barang portugueze bekend — alsmede met die der collectie, — door Koning Karel II aan Elias Ashmore ten geschenke gegeven, nu in het museum te Oxford te vinden.

In het Fransche Tijdschrift „l'Art pour tous" wordt deze stoel — ook daarin afgebeeld — omschreven als: „ce curieux objet d'art et d'histoire".

En nu uit Nederland:

In het Ethnographisch meuseum te Leiden is een stoeltje, dat omstreeks 1650 door den Vorst van Solor (Solor Archipel) ten geschenke is gegeven door den Radja van Taboekam (Sangir-Archipel.)

In de beschrijving eener reis door de Molukken in 1833, opgenomen in 't Tijdschrift van Ned.-Indië jaargang 1855, wordt gezegd, dat in de kerk van het eiland Kesser fraaie gebeeldhouwde eiken stoelen zijn en één enkele zeer fraai van ebbenhout, die meer dan honderd jaren oud is. De resident van Ambon deelde ter zake mee, dat in zijn residentie nog hier en daar oude ebbenhouten meubelen werden aangetroffen, waarvan sommige gesneden en gedraaid, zelfs waren er enkele op de Z. Wester-eilanden b.v. in de kerk te Lette en te Bobber.

Ook op de hoofdplaats Ambon vond men vroeger nog wel banken, stoelen en ledikanten van 't zelfde soort, doch meestal geschonden. Er is thans daarvan echter niet veel meer overgebleven.

Wijlen W. Serrurier, vroeger directeur van 't Echnographisch museum te Leiden, later werkzaam bij 't Bataviasch genootschap van Kunsten en Wetenschappen, hield zich een paar jaren geleden nog bezig met te Batavia te verzamelen, wat er nog is. Hij schreef echter aan een zijner vrienden. dat de oogst schraal was, en wees er daarbij op, dat men in de 18e eeuw in Indie bij het meubelmaken hoe langer hoe zwieriger werd; hij wees op de van groote winderige vergulde krullen voorziene monumentale kast, die in 't gedenkboek van 1878 van 't B. G. is afgebeeld en die thans met stoelen in den- zelfden stijl de Directie-Kamer van 't Genootschap siert.

Wij zullen het bij deze bijzonderheden laten, die wij ten deele aan Elzeviers maandschrift ontleenden. Het doel van ons schrijven is te voorkomen, dat men op raad van den Rotterdammer-Kunstbeoordeelaar, de verdere studie der Oud-Indische meubelkunst op zij zou zetten.

Onzes inziens zou dit jammer zijn en wij hopen, dat de Vereeniging O. en W. evenzeer dien tak van kunstnijverheid zal trachten naar voren te brengen, evenals ze dit met de metaalbewerking, de weverij en het batikken doet.

Mijn dank aan uwe redactie voor de plaatsing.

12 November 1901. W.

Kapitalisme in O.-Indië.

Eenigen tijd geleden betoogde iemand in dit blad, dat 't particuliere kapitaal toch wel veel nut gesticht heeft, en nog steeds aan de Javanen veel voordeel bezorgt. Meer ben ik 't eens met Blanda, die in 't tegenwoordige systeem niet minder een exploitatie ziet van den Inlander, dan in 't vroegere cultuurstelsel (*De Controleur, 16 Nov.*). Ik zeg opzettelijk 't *vroegere* cultuurstelsel, de gedwongen cultuur in den tijd, dat de batige saldo's naar Holland opgestuurd werden. De opbrengst van de tegenwoordige gedwongen cultuur wordt althans voor Indië zelf gebruikt, en hoogstens zou men nu de bedenking kunnen maken, dat de belasting op die manier te zwáár is, en 't geld besteed wordt voor allerlei uitgaven (bv. militaire), waaraan de Javaansche werkman maar weinig pleizier beleeft.

Echter zijn de batige saldo's volstrekt niet verdwenen. 't Eenige verschil is, dat vroeger gansch Nederland er van profiteerde, terwijl tegenwoordig alles verdwijnt in de zakken van eenige geldmannen. De exploitatie door de „vrij-arbeiders" is reeds door Multatuli aan de kaak gesteld. Vrijheid, zeker, maar vrijheid om de arbeiders 'n minimum te betalen, en een maximum aan de aandeelhouders.

Dat ook Indië eens deze periode moest doormaken, ligt in den aard der zaak. Dat dankt 't aan de ideeën der overheerschende Europeanen Echter, nu men in Europa tot inzicht begint te komen van de nadeelen, die 't partuculiere kapitalisme heeft; nu er hier steeds meer en meer op aangedrongen wordt, dat de Staát de leiding der productie zal op zich nemen, nu wordt 't tijd, dezelfde denkbeelden toe te passen in 't belang van 't Indische volk.

In Indië zal 't gemakkelijker gaan, dan in Europa. De Staat is daar reeds werkgever in allerlei belangrijke industrieën, nog steeds is er een Gouvernements-landbouw. Ook heeft men er 't belangrijke instituut van communaal dorps-landbezit, waaraan helaas tegenwoordig 't Europeesche en Chineesche kapitaal erg zit te tornen. 't Werk van allen, die 't wel meenen met Indië, moet dan ook zijn, de bemoeienis van Staat en gemeente niet tegen te gaan, maar uit te breiden. (*) Daarentegen zal door den Staat niet langer alleen van boven uit, van uit één centrum, geregeerd moeten worden. En zal 't de taak van verlichte bestuurders zijn, zoo spoedig mogelijk 't aandeel der Inlanders in hun eigen politiek te vergrooten.

De volks-opvoeding, die daartoe bijdragen moet, werd tot nu slecht bedeeld. Maar 't wordt beter..... Naarmate de Inlanders zich zelf zullen besturen, kunnen de bataljons verdwijnen, die dienen, om ze te onderdrukken. IBRAHIM.

(*) 't Gouvernements-„kapitaal" kan best 't particuliere vervangen. Men heeft dan 't voordeel dat 't geld in Indië blijft.

's-GRAVENHAGE, den 9 November 1901.

Aan de 4de Commissie van Oost en West,

Aan het hoofd van het Koloniaal Weekblad staat, *Redactie: de 4de Commissie.*

Intusschen is het natuurlijk onmogelijk, dat een commissie een weekblad redigeert, en de redactie geschiedt dan ook blijkbaar niet door de commissie.

Als lid der commissie kan ik echter dan ook geen verantwoordelijkheid op mij nemen voor de redactie.

De Secretaris der vierde commissie onderteekende de stukken met zijn initialen *v. S.* Dit was natuurlijk zijn recht, doch het gaf aanleiding tot misverstand, doordat een artikel van zijn hand in het weekblad, in een openbaar geschrift aan mij werd toegeschreven.

In de Maandelijksche Revue van *de Indische Gids* werd het weekblad herhaaldelijk gerefereerd. Nu die van belangstelling getuigende bespreking echter aan het Weekblad aanleiding gaf, om mede te deelen, dat de hoofd-redacteur van de Indische Gids *als lid der 4de commissie* mede in de redactie van het weekblad zitting heeft, zoo kan ik niet anders doen, dan hierbij mijn ontslag nemen als lid der 4de commissie, met bepaald verzoek, dat schrijven als ingezonden stuk, in het Koloniaal Weekblad op te nemen.

Hoogachtend *Uw dienstw. dr.*,

R. A. VAN SANDICK.

Wij kunnen niet anders doen, dan onzen spijt te kennen geven, dat de heer van Sandick de 4de commissie niet langer ter zijde kan staan en zullen daarbij niet in beoordeeling treden van de redenen, die hem tot zijn besluit brachten. Met 't oog op de inderdaad zeer lastige combinatie gelegen in het tegelijk redigeeren van twee bladen van eenigermate dezelfde strekking, kunnen wij die redenen zelfs ten deele billijken. R. C.

Boekaankondiging.

Van de Zendingsdrukkerij te Ermelo ontvingen wij een prospectus, benevens een proefvel van het geïllustreerd Nederlandsch Zendings-Jaarboekje voor het jaar 1902.

Zij voegde daarbij een verzoek, om hare uitgave aan te kondigen, waaraan wij volgaarne voldoen.

De jaargang 1902, die de derde is, zal worden opgedragen aan Z. E. den Minister van Koloniën.

Het zal bevatten, behalve **vele nieuwe illustratiën van het Zendingsveld** en een rijk mengelwerk van verschillende medewerkers, het portret van wijlen Ds. **J. A. Schuurman** van *Batavia*, met bijschrift van Ds. J. P. G. WESTHOFF van *Amsterdam*, en het portret van Ds. **L. Adriaanse** van *Poerworedjo*.

Voorts: Een *totaal overzicht* van het *Zendingswerk* in de *Koloniën*, samengesteld met medewerking van autoriteiten op dit gebied. — Belangrijke mededeelingen, schetsen en grepen „uit den arbeid." — Opgaven zon en maan. — Christelijke feestdagen, enz. — Belangrijke herinneringsdata uit de geschiedenis der Zending. — Grepen uit het Zendingsleven.

De prijs is slechts 25 cents; 10 exemplaren kosten *f* 1.75 en 100 slechts *f* 12.50.

Inhoud van Nederlandsche Tijdschriften voor Oost- en West-Indië.

Tijdschrift voor Nijverheid en Landbouw in N.-I. Deel LXIII afl. 3/4.

Verslag van den dienst van het Boschwezen in N.-I. over 1900.

Dr. J. Ci Koningsbergen. Onderzoekingen betreffende de roestziekte in de thee.

W. T. Resultaat om koffie in luchtdichte verpakking te verzenden.

Vergelijkend overzicht van de uitvoeren van kina en kinine van Java . , . enz. .

L. L. A. Maurenbrecher. Beschouwingen over vorenstaand opstel.

Tijdschrift voor het Binnenl. Bestuur. Deel XXI, afl. 3.

D. G. Stibbe. Beschrijving der onderafd. Alahan-Pandjang.

A. A. Burgdoffer. Over de maatschappelijke positie der Inl. vrouw in de Res. Palembang.

Varia: De Kenning-werken. — De Postspaarbank. — Omgang met Inl. Hoofden.

Het Recht in Nederlandsch-Indië. Deel 77, afl. 3/4.

Mr. J. A. Nederburgh. Opleiding der rechterlijke ambtenaren in en door den dienst.

Tijdschr. Kon. Ned. Aardr. Genootschap, 1901, N°. 6.

C. M. Pleyte. Herinneringen uit Oost-Indië.

V. J. van Marle. Beschrijving van het Rijk Goa. (Celebes.)

Tijdschr. voor Ind. Taal-, Land- en Volkenkunde. Deel XLIV, afl. 2/3 en 4.

Dr. Ph. S. van Ronkel. Poëtische geschiedenis van den Profeet in het Javaansch.

H. D. H. Bosboom. Naar aanleiding van teekeningen van het oude Batavia.

Dr. N. Adriani. Medelingen omtrent de Toradja's van Midden-Celebes.

F. Twiss. Eenige aanteekeningen omtrent land en volk der beoosten de onderafdeeling Kotta VII gelegen onafhankelijke landen.

Dr. G. A. J. Hazeu. Het Oud-Javaansche Adiparwa en zijn sonskrit-origineel.

Dr. Ph. S. van Ronkel. Een toevoegsel op de Sajarah Melajoe.

Indische Mercuur, 1901, N°. 46.

De Kina op Java. — Curaçao. — Aloë. — Surinaameche brieven XV. — Kinabeschouwingen. — Kanker in de koffie. — Het vierde koffiecongres. (vervolg) — Rameh versus linnen. — Aangevoerd goud te Paramaribo ... enz. — De Caoutchouc-Gids. — Het Cacaomotje. — Proefstation voor Cacao te Salatiga. — Cultuur van Cacao op de eilanden der Stille Zuidzee. — Vereeniging Moederland en Koloniën.

Verzending O.-I. Mail.

VOOR DEN HAAG.

Amsterdam, Nederl.,	22 Nov.	6 Dec.	11.20 's av.
Rotterdam, Lloyd,		29 Nov.	11.30 's av.
Genua, Nederland,		3 Dec.	9.15 's av.
Marseille, Lloyd,	26 Nov.	10 „	6.30 's av.
Marseille, Fr. dienst,		30 Nov.	7.45 vm.
Brindisi, Eng. dienst,	22 Nov.	6 Dec.	1.— mid.
Napels, Duits. dienst,	24 Nov.	8 „	9.45 mid.

Via Marseille: Suppletoire verzending van brieven, briefkaarten en aangeteekende stukken den dag volgende op den aangegeven maildag te 7.45 vm.

Via Napels: Suppletoire verzending den dag, volgende op den aangegeven maildag te 12, doch de aansluiting op het vertrek der booten is daarvan niet verzekerd.

MAIL SURINAME.

Amsterdam, Nederl.,	30 Nov.	14 Dec.	11.15 's av.
Southampton, Eng.,	25 „	9 „	11.30 's av.

Suppl. verzending daags daarna 6.30 's av.; aansluiting niet altijd verzekerd.

St. Nazaire, Fr.,	8 Dec.	8 Jan.	7.45 vm.

ADVERTENTIEN.

ERNEST CASSUTO
Tandarts,
PIETER BOTHSTRAAT No. 1,
BEZUIDENHOUT,
Den Haag.
SPREEKUUR dagelijks van **1** tot **5**.

A. A. KNUIJVER & ZONEN,
Gedempte Raamstraat 11-12,
'S-GRAVENHAGE.
Hofleveranciers.

Nederlandsche Fabriek van **Borduur- en Passementwerken. Galonweverij** à Jacquard, **Photografiën** en **Teekeningen** van Vaandels. **Maconieke Artikelen** enz. worden franco ter inzage gezonden.

Zilveren Medaille Wereldtentoonstelling
PARIJS 1900.

Wol-Regime.

Depôt van het **Echte**
Prof. Dr. G. Jaeger's
NORMAAL-ONDERGOED,
voor Heeren, Dames en Kinderen,
in Winter- en Zomer-qualiteit.
tot de laagste prijzen.
A. VAHLE & Co.,
den Haag, HOOGSTR. 14
Telephoon 1218.
Rotterdam, Hoogstr. 340.
Lijders aan Jicht en Rheumatiek ten zeerste aanbevolen.

Bovengenoemde Firma hebben wij voor *'s-Gravenhage* den **Alleenverkoop** opgedragen.
WILH. BENGER Söhne, Stuttgart,
Eenige geconcessionneerde Fabrikanten der **Echte** Prof. Dr. G. JAEGER's Normaal-Ondergoederen.

Specialiteit in Kousen en Tricot-Goederen in Katoen, Wol, Merino en Zijde.

C. J. v. d. MEER,
Waldeck-Pyrmontkade 11, 11a, 13.
DEN HAAG.
HANDEL
in Wijnen, Binnen- en Buitenlandsche Bieren, Minerale en Medicinale Bronwateren en Gedistilleerd.
SPECIALITEIT
in Bordeaux-, Bourgogne-, Port-, Rijn- en Moezelwijnen.
Champagne en Cognac.

G. KERNER & Co.

PRIJSCOURANT
GRATIS en FRANCO.

Export. Engros. Detail.

K. NIEUKERKE
Noordeinde 12. -- Den Haag.

De Firma belast zich met iedere opdracht tot levering van goederen naar OOST of WEST, en garandeert goede, ongeschonden aankomst.

Bij eventueele bestelling wordt dringend verzocht mede te deelen of men handelaar of particulier is.

Handelaren geven tevens referentiën op.

K. NIEUKERKE, Den Haag.
Telefoon No. 637.

BRANDSTOFFENHANDEL

C. AANDEWIEL,
HOFLEVERANCIER.
Kantoor en Magazijnen
Sumatrastraat 143—145, Telephoon 1014.
SPECIALITEIT IN
ENGELSCH- EN BELGISCH ANTHRACIET.

Bestellingen worden ook voor deze zaak aangenomen en telefonisch overgebracht door de Heeren:
E. POST, Bonistraat 29. | EICH, Borneostraat 2e.
LANGEWEG, Badhuisweg 29. | F. J. FISSER, Obrechtstraat 173.

Stoomvaart-Maatschappij
„ROTTERDAMSCHE LLOYD"
Maildienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië
in verbinding met de diensten der
Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam.	van Marseille.	te Port-Said.	te Padang.	te Batavia.
				1902	1902
Lawoe	30 Nov.	12 Dec.	17 Dec.	6 Jan.	8 Jan.
Ardjoeno	14 Dec.	26 „ 1902	31 „ 1902	20 „	22 „
Soembing	28 „ 1902	9 Jan.	14 Jan.	3 Febr.	5 Febr.
Gedé	11 Jan.	23 Jan.	28 „	17 Febr.	19 Febr.
Oengaran	25 „	6 Febr.	11 Febr.	3 Maart	5 Maart
Sindoro *	8 Febr.	20 „	25 „	17 „	19 „
Merapi	22 „	6 Maart	11 Maart	31 „	2 April
Salak	8 Maart	20 „	25 „	14 April	16 „

* Dubbel schroefstoomschip. 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.

De Hoofd-Agenten: **Ruys & Co.,** *Rotterdam.*
De Agenten: **Courier dit Dubekart & Co.,** Anna Paulownastraat 1*d*, *'s-Hage.*

Lingeriefabriek
„De Hollandsche Nijverheid",
LANGE POTEN 20, 's-GRAVENHAGE.

Grootste inrichting tot het leveren van
UITZETTEN en INDISCHE UITRUSTINGEN.
voor DAMES, HEEREN en KINDEREN.

Daar aan **onze ateliers** circa 80 naaisters verbonden zijn, zijn wij in staat iedere bestelling in elken verlangden tijd op maat te leveren en garandeeren wij voor **keurige modellen, nette afwerking** en **sterk concurreerende prijzen.**

Eenige inrichting voor Praktische Opleiding voor den Handel in Theoretische en Praktische Cursussen voor Dames en Heeren.

Beste gelegenheid voor HH. Verlofgangers, Gepensioneerden, Indische Jongelui enz.

Dagelijks inschrijving.

Telkens wanneer een voldoend aantal deelnemers ingeschreven zijn, kunnen nieuwe Cursussen beginnen.

NEDERLANDSCHE HANDELS-AKADEMIE
„Het Oefeningskantoor",
REGENTESSELAAN 162—164.
's-GRAVENHAGE,

ONDERWIJSVAKKEN.
Praktisch Boekhouden,
Handelsrekenen, Handelsrecht,
PRAKTISCHE KANTOORWERKZAAMHEDEN.
Schrijfmachine, Stenografie,
Nederl., Duitsche, Eng. en Fransche Handelscorrespondentie.

PROSPECTUSSEN en INLICHTINGEN.

Laden en Lossen
van alle Goederen uit Spoorwagons en Stoombooten
(onder garantie).

Commissie en Expeditie. ***Douaneformaliteiten.***

In „de Proviandwinkel"
Badhuisstraat 54, Scheveningen
zijn verkrijgbaar alle soorten
COMESTIBLES en CONSERVEN
waaronder:
GOEDKOOPE GROENTEN.

	per literblik.
Doperwten	f 0.30
Spercieboonen	- 0.30
Spinazie	- 0.30
Snijboonen	- 0.30
Tuinwortelen	- 0.35
Andijvie	- 0.30

Franco huis DEN HAAG.
Uit de fabriek van
J. C. VISSER, te Amsterdam.
Aanbevelend,
J. J. KROPHOLLER.

PRIJSCOURANT wordt op verlangen **gratis** toegezonden.
Bij inkoopen van **f 10** en daarb. wordt een korting van **10 pCt.** toegestaan.

AU BON MARCHÉ - MODES.
Dames- en Kinderhoeden,
Voiles, Tulle, Linten, Bloemen, Veeren.
Wagenstraat 58, Den Haag.

Corsmit Brossois & Co.
18 Wagenstraat,
Den Haag.
Interc. Telephoon 582.

INRICHTING
VOOR
Complete Meubileering
VAN
Salon en Eetkamer.
Slaap- en Logeerkamer.
Kantoor, Serre, Keuken,
Gang en Trap en Dienstbodenkamer.
} f 850.– en hooger.

Zeer aan te bevelen voor Ind. familiën.

De WONINGGIDS v/d. Nederlandsche Bond van Makelaars in Vaste Goederen, Assurantiën, enz.
o. m. bevattende de adressen der voornaamste **Makelaars in vaste goederen van Nederland.** en de
WONINGGIDS voor 's-GRAVENHAGE en OMSTREKEN
opgemaakt door 't Administratiekantoor der firma
FALKENBURG & Co.
's-GRAVENHAGE, Dennenweg 64,
zijn beide op aanvrage **gratis** verkrijgbaar.

Ook liggen deze gidsen op de informatiebureaux der Vereeniging «Oost en West» te 's-GRAVENHAGE en te WELTEVREDEN (Batavia) ter beschikking van belangstellenden.

C. HOYNG,
Den Haag. -- Utrecht.
Geïllustreerde Prijscouranten worden **gratis op aanvrage** toegezonden.

ECHT CHINEESCHE THEE,
speciaal aanbevolen aan Indische familie's.

F. H. BOTHE,
21, VEENESTRAAT – DEN HAAG,
SPECIALITEIT IN
GEKLEURDE, ZWARTE en CRÊME STOFFEN.
Nouveauté's voor elk seisoen.
STEEDS GROOTE ASSORTEMENTEN. BILLIJKE PRIJZEN.

B. DERKSEN,
Brood- en Beschuitfabriek
„De Oude Vette Hen",
OPGERICHT 1680.
OUDE MOLSTRAAT—DRIEHOEKJES 8,
's-Gravenhage.
Hofleverancier.
Geregelde bezorging door alle wijken der Stad en Scheveningen.
BRUIN- of GEZONDHEIDSBROOD.
Prima kwaliteit SPECULAAS in blikverpakking.
Verzending naar OOST- en WEST-INDIË.

PARAPATTAN WEEZENGESTICHT
te Batavia.

In de hoop dat de wetenschap, dat vele weezen door eene liefderijke verpleging in het Parapattan Weezengesticht te Batavia, voor ondergang behoed en tot nuttige leden der maatschappij worden gevormd, **eene opwekking** moge zijn voor alle weldenkende ingezetenen van Nederlandsch-Indië, die thans in Nederland verblijven en ook voor niet-Indiers, om ook het hunne bij te dragen **tot instandhouding** van het Parapattan Weezengesticht, doen wij in de eerste plaats een beroep op den liefdadigheidszin van de in Nederland wonende oudgasten.

Jaarlijksche contributiën en donatiën worden gaarne door den ondergeteekende in ontvangst genomen.

Namens het Bestuur van het PARAPATTAN WEEZENGESTICHT te Batavia,
W. CREMER,
Generaal gemachtigde voor Nederland,
Nieuwe Schoolstraat 89, te 's-Gravenhage.

BANKETHAMMEN. CERVELAATWORST.
Spekslagerij
Firma J. J. M. PERMENTIER,
Korte Poten 25, Den Haag.
Gelardeerde Kalfslever.
Huisjes Rookvleesch. OSSENTONG.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.

N°. 25. Donderdag 28 November 1901. 1ste Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD.

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland *bij vooruitbetaling* . *f* 2.00
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 3.00
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.10
Men abonneert zich voor minstens zes maanden ingaande op den dag der eerste toezending **f 1.—**

Prijs der advertentiën.

Per regel . . . . . *f* 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . - 0.09
» » » 1000 » . - 0.08
» » » 3000 » . - 0.07

REDACTIE: De 4de Commissie, aan welke de verspreiding van populaire kennis omtrent Oost- en West-Indië is opgedragen.

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie", en gezonden aan den Heer G. E. V. L. VAN ZUYLEN, *Voorzitter der Redactiecommissie*, **7a Heerengracht**, of den *Secretaris*, Mr. G. VAN SLOOTEN Azn., **43 Conradkade**, beiden Den Haag.

Voor de Administratie en Advertentiën wende men zich tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" **Haagpoort 4,** Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

De Vereeniging vestigt zooveel mogelijk, zoowel in Europa als in Indië, afdeelingen, die te zamen met het hoofdbestuur dit doel trachten te bereiken.

Om lid te worden, kan men zich persoonlijk of per briefkaart aanmelden bij een der afdeelingen of aan het bureau in den Haag Heerengrach 4, dat iederen dag, behalve Zon- en feestdagen, van 10—12 en van 2—4 ure open is.

Mededeelingen.

I. *Van de 4e Commissie.*

Voor de *tweede* en volgende voordrachten over **Suriname** te houden door Jhr. L. C. van Panhuys zonden wij eene uitnoodiging aan de leerlingen van gymnasium en hoogere-burgerscholen, teekenacademie en der ambachtsschool, benevens aan de leden der Toynbee-vereeniging en die van Christelijke jongelingen.

Onze lacoliteit Heerengracht 4 zal daardoor echter voor het getal bezoekers te klein zijn en deze voordracht over: „de beteekenis der Hernhutters-zending voor Suriname" op **Vrijdag 30 November** des avonds **ten 8½ ure,** zal daarom worden gehouden in het gebouw der **Vrijmetselaarsloge** op den **Fluweelen Burgwal.**

II. *Van de 5e Commissie.*

Zondag 24 November was in het locaal der Toynbee-vereeniging te 's-Gravenhage met de hulp onzer commissie eene tentoonstelling van Indische Kunstnijverheid georganiseerd, die druk is bezocht geworden. De dames van Baak, Tersteeg—Pronk en van Zuylen—Tromp gaven gedurende den dag de noodige toelichtingen en 's avonds hield de heer L. Lacomblé eene voordracht.

Dinsdag 26 November werd op uitnoodiging der Vereeniging *„Kunst en Kennis"* dezelfde expositie gehouden te Arnhem. Door onze presidente, die samen met de Secretaresse mej. van Baak voor de tentoonstelling had gezorgd, werd in eene causerie het tentoongestelde toegelicht en doel en streven van „Oost en West" uiteengezet.

De Oost-Indische Begrooting.

Kamerdebatten.

Sedert 20 November nam de openbare beraadslaging over de O.-I. begrooting in de Tweede Kamer een aanvang. De eerste drie dagen waren gewijd aan de zoogenaamde „Algemeene beschouwingen". Aan het eind van den derden dag begon de behandeling der begrootingsartikelen.

Niet zoo heel veel meer, dan hetgeen wij reeds wisten uit de schriftelijke stukken, door de Kamer met den Minister gewisseld, hebben die algemeene beschouwingen ons geleerd. De Indische specialiteiten hebben allen eene soort geloofsbelijdenis afgelegd, hetzij persoonlijk, hetzij namens de kamerfractie, waartoe zij behooren, enkele andere Kamerleden hebben hunne opmerkingen gemaakt en de Minister heeft antwoord gegeven.

Over het algemeen was de stemming der sprekers tegenover den pas opgetreden Bestuurder der belangen van Oost-Indië zeer welwillend. Men waardeerde het in hem, dat hij den reeds met behoedzamen tred ingeslagen weg van radicale verbetering der vele Indische misstanden, met vollen ernst wil vervolgen en er sprak zelfs uit de beschouwingen der meest vooruitstrevenden op koloniaal gebied het vertrouwen, dat de Minister, door studie en ondervinding met de Indische toestanden nog meer bekend geworden, met kracht uitvoering zal geven aan het bij herhaling door hem te kennen gegeven voornemen, om Oost-Indië te doen besturen in de eerste plaats in het belang van den inboorling.

Reeds bij den aanvang van het debat, had de heer Fock, de nieuw gekozen afgevaardigde uit Rotterdam, op den voorgrond gesteld, dat verschil van meening op zuiver Nederlandsch politiek gebied, partijstrijd dus, bij de behandeling der Indische begrootingen achterwege kon blijven en op dat voetspoor werd hij gevolgd door vijf achtereenvolgende sprekers van verschillende politieke richting. Niet echter door den heer Van Kol, die het gevoerde debat tam en onbeteekenend noemde en in dit opzicht alleen een uitzondering maakte voor den heer Roessingh, die in de oppositie was en had aangetoond, dat de katholieke en protestantsche zending, onmogelijk, zonder gevaar voor rust en orde in hetzelfde gebied werkzaam kunnen zijn en dat art. 123 van het Regeeringsreglement dienen moest, om aan de Regeering de macht te geven dit gevaar af te wenden.

De heer van Kol meende, het eenig volledig koloniaal program, dat der Sociaal-Democratische partij, te moeten stellen tegenover de onvoldoende programma's der andere staatkundige partijen. Hij gaf toe, dat ook het program der antirevolutionairen doelt op onbaatzuchtigheid en op de bevordering van de zedelijke belangen der inlanders, maar de praktijk voldeed niet aan de theorie.

Daarom bleef hij de groote zendingliefde van de opgetreden Regeering wantrouwen en wees er op, dat in de Spaansche Koloniën, het ten volle toegeven aan den drang der Christelijke partij schuld is geweest van de groote onheilen, waaronder die landen ook nu nog lijden, nadat ze voor Spanje zijn verloren gegaan.

Hij betuigt zijn sympathie voor de offervaardigheid en den ijver der zendelingen, maar hij wenscht er op te wijzen, dat men niet alleen moet denken om de belangen van het kleine getal inlandsche christenen, maar veel meer op de overtuiging van de 35 millioen Mohamedanen, die van eene regelmatige bekeeringsmethode, met Regeeringssteun niet gediend zijn en onder wie dit onrust zou kunnen verwekken, zelfs, volgens de per laatste mail ontvangen berichten, reeds verwekt heeft.

Aan welke zending wil de Regeering vasten steun verleenen? Voor hem is er maar eene, die zulks verdient en dat is de paedagogische, die beschaving en ontwikkeling brengt aan de achterlijke klassen der maatschappij, die steun verleent door geneeskundige hulp en op wier program staan: onderwijs, beschaving, ontwikkeling, verheffing! Vloeit uit die beschaving en opheffing de kerstening voort, dan heeft hij er vrede mee, maar hij moet protest aanteekenen tegen iedere andere poging om proselieten te maken, die hij, zooals reeds gezegd, voor rust en orde gevaarlijk acht.

Ook tegen de imperialistische en militairistische richting, die naar het hem voorkomt, in de door den Minister ingediende begrooting doorstraalt, voerde de heer van Kol strijd. Hij bracht bewijzen bij, dat de meeste oorlogen, die wij thans in O.-Indië voeren, door beter politiek beleid hadden kunnen voorkomen worden en voerde als getuigenis van ons imperialistisch streven aan, dat onlangs nog, de bekende geschiedvorscher, de heer E. B. Kielstra schreef, dat de zeeroof eigenlijk slechts een voorwendsel was, om den oorlog aan Atjeh te verklaren, maar dat die oorlog eigenlijk was begonnen, om internationale inmenging af te weren.

Hierop kwam de heer Idenburg aan 't woord. Dit door Gouda gekozen, nieuw Kamerlid trachtte den heer Van Kol gerust te stellen. De onheilen, die Spanje en de Spaansche koloniën zijn overkomen, werden veroorzaakt, doordat met de kerstening niet gepaard ging onbaatzuchtigheid tegenover de inlandsche bevolking en eene politiek van zedelijke vorming, zooals de thans aan het roer zijnde Antirevolutionaire partij dit beoogt. De tegenwoordige Regeering erkent het belang der uitbreiding van het Christendom, evenals ook de vorige Minister van Koloniën, de heer Cremer, dit deed, maar zij wil geen overheersching van het Christendom, geen godsdienstige propaganda.

Evenmin beoogt zij machtsuitbreiding; al de oorlogen, die gevoerd worden, zijn noodzakelijk geworden voor de handhaving van ons bestaand gezag, of voor het bijstaan van door hunne Vorsten verdrukte onderdanen.

De heer Idenburg behoort tot hen, die wenschen, dat er veel voor Indië en de Indiërs gedaan wordt; hij constateert, dat er in vele streken het tegendeel van welvaart heerscht onder den inlander en wijdt ook een warm woord aan de belangen der Indo-Europeanen, onder wie meer armoede wordt geleden, dan wij hier weten, meer zelfs dan men in Indië zelf vermoedt.

Het is ons natuurlijk in dit overzicht onmogelijk anders dan in 't kort te vermelden, wat gedurende drie lange zittingen in de kamer is gezegd. De heeren Verhey en Van Vlijmen spraken over het leger en de defensie, de laatste over den onvoldoenden staat der mariteme defensie-middelen; de heer Schaepman voerde een vinnigen strijd met den heer Van Kol over de katholieke missie en de onmogelijkheid voor deze, om in harmonie met de protestantsche zendelingen te leven, terwijl door een der sprekers nog werd gewezen op den voorkeur, die rentegevende voorschotten aan de planters, direct van wege de Regeering, zou verdienen boven het oprichten van credietbanken.

De Minister van Koloniën, die Donderdag n. m. voor 't eerst aan 't woord kwam, was dankbaar voor de vrijwel algemeen ondervonden sympathie bij de behandeling zijner eerste begrooting en beantwoordde daarna enkele bedenkingen, welke tegen die begrooting waren in 't midden gebracht. Aan den heer Van Kol gaf hij den raad, om af te wachten, eer hij over zucht tot imperialisme en militarisme van den tegenwoordigen Minister een oordeel velde; de expeditie naar Djambi was onvermijdelijk. Tegenover den heer Roessingh verdedigde hij de mogelijkheid der gelijktijdige toelating van zendelingen van verschillenden godsdienst, ook zonder met art. 123 van het Reg.-Reglement in botsing te geraken.

Hij verklaarde zich een warm voorstander van de ontwikkeling der nijverheid, zoowel der grootere als der handwerksnijverheid. Werden volgens zijn voorstel eenige heerendiensten afgeschaft, dan zou hij zorg dragen, dat er geene andere voor in de plaats kwamen en dat ook de dessadiensten werden verlicht. Van irrigatie is de Minister een voorstander maar . . . . . de fondsen?

Een ontwerp tot decentralisatie zou hij onderhanden nemen, zoodra de begrooting was afgedaan. De heer Fock had, op decentralisatie de aandacht, vestigende, er op gewezen, hoe alles thans in handen is van den Minister van Koloniën, die zelfs over plaatselijke belangen heeft te oordeelen. Geen wonder dus, dat, zooals de Minister opmerkte, door een goede decentralisatie het werk van den Gouverneur-Generaal en vooral diens verantwoordelijkheid niet zullen verminderen.

In een Kolonialen Raad had de Minister niet veel behagen, hij vond Staatscommissies van specialiteiten tot voorlichting veel beter.

Op nieuw namen na den Minister eenige der vroegere sprekers het woord en voegden zich daarbij enkele andere. De heer Van der Zwaag wees o. a. op den plicht om, zoo spoedig als 't kon, aan de Atjeh-oorlog een einde te maken en toen men hem tegenvoerde, dat het Atjeh van thans niet meer dat van 1873 was en er met niemand vrede kon worden gesloten, sprak hij, onzes inziens terecht, van den pretendent-sultan, die toch òf zelf, òf door zijn omgeving nog invloed genoeg schijnt te hebben, om een taai verzet gaande te houden.

Vóór de sluiting der algemeene debatten sprak de Minister nog een paar malen en verklaarde ten slotte, dat het door den heer Van Kol aangehaald artikel uit het Bat. Nbld. op eene dwaling berustte, dat de Regeering zorgvuldig voor krenking van den godsdienst ook onder de Mahomedanen zou zorg dragen en alleen geldelijken steun verleent, wanneer de zending zich bezig houdt met zorg voor de gezondheid, de handwerken of het onderwijs.

WEEKOVERZICHT.

Nu in de Tweede Kamer de tongen los geraakt zijn en bij het behandelen van de Indische begrooting het standpunt der partijen met betrekking tot de koloniale zaken door oude bekenden en nieuwe vrienden werd uiteengezet, valt als merkwaardig kenteeken der discussie op te merken, dat, de partijen in zake het algemeen koloniaal beleid in roerende eenstemmigheid

FEUILLETON.

MALEISCH BIJGELOOF.

Uit het Engelsch van FRANK ATHELSTONE SWETTENHAM.

MALAY SKETCHES XVII.

Er zijn nog meer dingen in den hemel en op aarde, Horatio,
Dan die, waarvan gij in uw wijsbegeerte droomt.

(Uit Hamlet.)

Het Maleische bijgeloof is een overblijfsel uit den tijd, voorafgaande aan de verbreiding van den Islam en dat het zoo lang bij het volk heeft standgehouden, is wel een bewijs van het behoudend karakter van het ras. Wat het Maleische geloof was zeven honderd jaar geleden, is moeilijk te zeggen, maar er zijn eenige feiten, die er toe leiden, te doen aannemen, dat een zekere vorm van het Brahmanisme gevolgd is op de oorspronkelijke geestesvereering.

Ik ben niet voornemens te trachten al de verschillende vormen van bijgeloof hier op te sommen, er zijn er een legio, doch ik wil er slechts enkele beschrijven, die tegelijk vreemd en belangwekkend zijn. Vroeger reeds heb ik melding gemaakt van wat men verstaat onder *berhantu*, de uitoefening van een soort tooverkracht tot genezing van zieken, die veel heeft van: „het verbannen van booze geesten in naam van Beëlzebub, den Prins der duivels" en gepaard gaat met bezweringen, waarvan de een al doeltreffender moet zijn dan de ander, altijd eindigende met de bedreiging: „Als ge niet gehoorzaamt, booze geest, zal ik je vervloeken in naam van den Allerhoogsten", wat wel een grappige manier is van den bezweerder, om door een oordeelkundig mengelmoes van overlevering en van later aangenomen geloof, overmacht op den kwelgeest uit te oefenen. Een algemeen verbreid bijgeloof is, dat sommige personen door geesten bezeten zijn, welke zij naar believen op een ander kunnen doen overgaan, om dezen te plagen of leed te doen. Die kwade geesten staan bekend als: Bajang, Pôlong, Pêlsit en Langsûior, de laatste is een vrouwelijke geest. Zij zijn of overgeërfd of verkregen door middel van tooverij . . . en de manier, waarop men tracht uit te vinden, of een lid der maatschappij van zulk een geest bezeten is, lijkt al even onredelijk, als de „proefneming", welke de Westersche heks moest ondergaan, enkele eeuwen geleden. Als iemand in het dorp aangetast wordt door eene ziekte, waarvan de verschijnselen ongewoon zijn, hetzij stuiptrekkingen, bewusteloosheid of ijlende koortsen, die dagenlang aanhouden of met tusschenpoozen zich herhalen, dan zullen de bloedverwanten een Inlandsche geneeskundige halen en op haar aanwijzing (zij is gewoonlijk een oude vrouw), of ook zonder dat, zal men dadelijk gaan vermoeden, dat de patient het slachtoffer is van een bajang. Zulk een vermoeden rijst spoedig tot een zekerheid en iedere kleinigheid wordt dan een bewijs van het bezeten zijn door een boozen geest. Eén der manieren om deze argwaan in zekerheid om te zetten is, om zoolang te wachten, tot de patient in een toestand van ijlen is en hem of haar dan te ondervragen, ten einde er achter te komen, wie de bewerker van het ongeluk is. Dit moet gedaan worden door een invloedrijk persoon, die buiten de zaak staat, en van wien verondersteld wordt, dat hij instaat is de waarheid uit te vorschen.

Eene andere en overtuigende proefneming is, om de hulp van een „Pawang" in te roepen, die geoefend is in den omgang met toovenaars (in Maleische landen zijn dit gewoonlijk mannen) en als hij voor zijn taak berekend is, dan zal zijn macht zoo groot zijn, dat, wanneer hij den toovenaar in de eene kamer plaatst, terwijl hij in de andere met een scheermes langs een ijzeren pot schrapt, des deugniets haar af zal vallen, alsof men met het scheermes over zijn hoofd had geschoren, inplaats van over den pot. Altijd, als het een bezetene is, anders zal hij namelijk de proef doorstaan zonder er onder te lijden. Men heeft mij verzekerd, dat het scheermesproces zoo doeltreffend is, dat telkens, wanneer men langs den pot schrapt, die het hoofd moet voorstellen van den man, waarop de proefneming geschiedt, het haar van den booswicht op de daaraan overeenkomstige plaats zal afvallen. Nu mag men wel veronderstellen, dat bij zulk een proefneming de beschuldigde tamelijk veilig is, maar deze toetssteen voor den misdaad wordt niet altijd gebruikt. Hetgeen meer algemeen gebeurt, wanneer verscheidene gevallen van onverklaarbare ziekte in een dorp zijn voorgekomen, waarbij soms een of twee sterfgevallen, is, dat het volk van die plaats dan een formeele klacht tegen den veronderstelden bewerker van deze ziekte indient met den eisch, dat hij gestraft worde. Vóór de tusschenkomst van Britschen invloed was het de gewoonte, den toovenaar of heks, wiens schuld op zijn Maleisch voldoende was aangetoond, te dooden. Zulke terechtstellingen werden nog tot voor weinig jaren toegepast.

Ik herinner mij een geval in Perak, minder dan 10 jaar geleden, waarbij de bewoners van een dorp aan den bovenloop eener rivier gelegen, een man beschuldigden van door een bâjang bezeten te zijn en de tegenwoordige Sultan, die toen de Maleische hoofdrechter van staat was, zeide, dat hij de bâjang streng zou straffen, als zij hem te voorschijn konden brengen. Zij gingen onvoldaan weg en kwamen kort daarop weer gezamelijk terug met de verzekering, dat zoo de verdachte persoon in hun midden mocht blijven, zij hem zouden dooden. Voordat er iets tegen gedaan kon worden, hadden zij hem, zijn familie en zijn inboedel op een houtvlot gezet, dat zij de rivier af lieten zakken. Bij hun aankomst te Kuala Kangsar werd den man een afgezonderde hut aangewezen om in te leven, maar niet lang daarna was hij verdwenen.

De overerfelijke bâjang is, als ieder ander kwaad, de ongewenschte nalatenschap van een losbandig voorgeslacht, maar de bâjang, waarvan men zich persoonlijk meester maakt, is gewoonlijk afkomstig van het pas begraven lijkje van een doodgeboren kind, dat verondersteld wordt de verblijfplaats te zijn van een huisgeest, zoolang totdat die opgeëischt wordt door iemand, die in het holle van den nacht, over het graf staande, door machtige tooverspreuken de bajâng weet te bezweren. Pôlong en Pêlsit zijn andere namen voor Bâjang, de laatste wordt voornamelijk gebruikt in het rijk van Kedah, waar het als „chic" beschouwd wordt een pêlsit te hebben. Een vrouw uit Kêdah, die mij eens de voordeelen opsomde, welke verbonden zijn aan het bezit van een huisgeest, zeide, dat deze haar o.a. in staat stelde, om volkomen over haar man den baas te blijven en de macht gaf om menschen, die haar beleegdigden, te plagen; zij beschreef de manier om zulk een nuttige bondgenoot machtig te worden, als volgt: „Ge gaat uit," zeide zij, „in den nacht vóór de volle maan en ga met uw rug naar de maan staan en met uw gezicht naar een mierenhoop, zoo dat uw schaduw op die mierenhoop valt. Dan zegt ge een zekere *jampi* (tooverspreuk) op en al vooroverbuigende, tracht ge uw schaduw te omhelsen. Als ge hierin niet slaagt, beproef het opnieuw, verscheidene malen, telkens meer tooverspreuken herhalende.

Als het nu nog niet gelukt is, ga dan den volgenden nacht weer en zoo noodig den daarop volgenden, tot driemaal toe.

het onbaatzuchtigheidslied hebben aangeheven. Dat was eenigermate te verwachten, maar het was goed, het nogmaals te vernemen. Een onmiddellijk gevolg daarvan is echter, dat nu men zoo broederlijk samenging, de discussie, als zoodanig, niet veel om 't lijf had en zich in hoofdzaak tot een algemeen „combat de générosité" bepaalde. Daar evenwel een parlement in eensgezindheid niet kan bestaan, dit staatsorgaan slechts leeft in strijd en zijn rust tevens zijne overtolligheid aanwijst, moest het levenwekkend debat dikwijls op nevengeschikte punten worden aangevangen, en moest men sommige lichte nuanceeringen in de gevoelens, om des lieven strijds wille, wel tot principiëele verschillen aandikken.

Zoo vond men de koloniale specialiteit van de uiterste linkerzijde druk in den weer om het bestaan van een geheel afzonderlijk sociaal-democratisch beginsel in de koloniale staatkunde aan te toonen. Maar het kon toch niet uitloopen op een principieel debat, want wat nu eigenlijk het kenmerkende zou zijn: „de behartiging van het welzijn der inboorlingen, hun phisieke, verstandelijke en moreele ontwikkeling", — er bleek geen enkele partij ongenegen, om van dit roode mede te slobberen. Het debat over de zending en het militarisme was al dadelijk van nevengeschikten aard. Immers van de zijde der Regeering werd niet nagelaten aan te toonen, dat het propageeren des Christendoms en het veroveren van Atjeh, Djambi en Nieuw-Guinea juist was de zuiverste toepassing van het beginsel, om in de eerste plaats te streven naar het welzijn van den inboorling, zijne physieke etc. etc., ontwikkeling. Het waren echter de debatten over deze punten, die de hoofdspijs pikant maakten.

Zoo was het een vroolijk oogenblik, toen de heer van Kol, die bij de bespreking der zendingsquaestie het dienstig had geoordeeld den katholieken eenige onvriendelijke dingen te zeggen, door Dr. Schaepman op vernuftige wijze werd vastgezet met een aanhaling uit hetgeen door den sociaal-democratischen woordvoerder in den vreemde over ons koloniaal bestuur is verkondigd.

Thans echter is het debat de andere phase ingetreden en is men begonnen de afzonderlijke begrootingsposten te bespreken. Wanneer daarover de kamerleden hunne inzichten verkondigen en hunne inlichtingen vragen, blijkt het, welk een ongehoord zwaren last op den minister bij zoo'n begrootingsdebat rust. Hij moet van alle markten thuis zijn. Met onze Europeesche zaken is dat heel anders. Vindt een der leden de képi's der infanterie leelijk, de minister van oorlog staat op, om hun aesthetische lijnen te prijzen; beklaagt een ander lid zich over de gevangeniskost, de minister van Justitie laat niet na de voedingswaarde daarvan op te hemelen. Maar de minister van koloniën moet alles weten. Hij is militair, zeeman, goud zoeker, planter, financieel controleur, een manusje-van-alles der uitvoerende macht. Overal moet hij antwoord op geven. Van het kladkasboek der ontvangers springt men op de mijnwet, van de mijnwet keert men tot de kustverlichting, van de vuurtorens.... Een geestig schrijver ten onzent maakte eens een fantasie over het onderwerp: „Si j'étais Exellence", maar wijselijk dacht hij zich niet gezeteld op Plein no. 1.

Nu wij op het ministeriëel chapiter aangeland zijn, mogen wij den blik naar elders richtende, het optreden van den nieuwen Turkschen groot-vizier Saïd-Pacha niet vergeten. Met diens benoeming kan toch in den gang der Turksche zaken misschien eenige verandering komen. Men heeft reeds in vroegere jaren den nieuwen functionaris, een der oude en beproefde vrienden van den Sultan, leeren kennen als een man van wilskracht en ijver, die het gewichtige van zijn ambt voelende, onmogelijk zich kan vereenigen met den tegenwoordigen toestand der Turksche regeering, die geheel in handen is van eenige hovelingen, terwijl de verheven Porte een mythe is geworden. Evenwel wij zeggen er bij: *misschien*; want men weet, hoe groot de macht van de thans heerschende hofkliek is, die er waarschijnlijk niet voor terug zou deinzen, om den Sultan uit den weg te ruimen, wanneer deze zich niet naar zijn wenschen zou willen schikken. En men weet tevens, hoe de meeste handelingen van den Turkschen machthebber worden ingegeven door de vrees voor zijn leven.

De zeer ernstige woelingen te Athene hadden wellicht voor alle niet-Grieken eene verbijsterende onverklaarbaarheid, evengoed als wij ons thans moeilijk meer kunnen voorstellen, hoe 't mogelijk is geweest, dat het indertijd tusschen Armenianen en Gomaristen tot moord en doodslag kwam. Eenige gegronde redenen vindt men bij nader inzien intusschen wèl. Want kent men de, zeer zeker vaak luidruchtige en handtastelijke, maar onvervalschte, gloeiende vaderlandsliefde van de moderne Helleenen, dan moet het treffen, hoe het willen vernietigen van een der dingen, waarop zij het meest roem droegen, vooral bij het heethoofdig studentenvolkje, groote ontroering teweeg brengen moest. Het is ten allen tijde de trots der Grieken geweest, dat de boeken van het nieuwe testament oorspronkelijk in hun eigen taal waren geschreven en zij alleen de heilige schrift zooals die voor negentien eeuwen was te boek gestaafd konden lezen. Nu zou ook dit hun ontnomen worden en in plaats van de authentieke helleensche taal zouden zij nu het hedendaagsche straat-grieksch moeten gebruiken. Men zag hierin landverraad, vermoedde russische gemeene streken en het vuur sloeg uit. Zoo kan in het zuiden heden ten dage een taalkwestie aanleiding geven tot aanslagen op ministers, volksoploopen, moord en doodslag.

Een belangrijke gebeurtenis in de afgeloopen week was het verschijnen van het voor Engeland zoo onaangename artikel in de Nordd. All. Zeitung, waarin de algemeene volksverontwaardiging in Duitschland over de kwaadaardige gezegden van Chamberlain met betrekking tot het Duitsche leger, in zekeren zin van hoogerhand werd goedgekeurd. Daarmede is eigenlijk voor goed het Engelsch-Duitsch verbond, dat door de kroondragers van beide landen wellicht werd gewenscht, maar waarvan men ook in Engeland niet de minste verwachting koesterde, van de baan geschoven. Verder zal de beweging echter wel niet gaan.

Voor de Zuid-Afrikaansche zaak ware het wellicht zelfs niet te wenschen. Wij hebben het immers al zoo vele malen gezien, dat in Engeland niets zóó zeer aandrijft tot het volharden in een eenmaal aangenomen gedragslijn, zelfs wanneer dit volharden noodlottig dreigt te worden, dan aanmerkingen en protesten van andere volken, die de Engelsche hoogmoed, als zoovele onbeschaamdheden, niet kan verduwen.

Ook trof ons een bericht uit Canada, een nieuwtje, dat uit een roman van Jules Verne kon zijn overgenomen. Het behelsde niet minder dan dat er in de streken van Alaska, waar tegenwoordig zoo veel goud wordt gevonden, een samenzwering zou zijn op touw gezet, om een onafhankelijke gouddelversrepubliek te stichten. Bij nader inzien blijkt het een rooversplan te zijn geweest, waarin het stichten van een republiek minder op de voorgrond trad, dan het plunderen van Dawson City. 't Zou anders wel curieus zijn geweest, het doen en laten van die republikeinen na te gaan.

In het overlijdensbericht uit Cuba in ons vorig weekoverzicht opgenomen zijn eenige vergissingen ingeslopen, waarop door de familie van den overledene welwillend onze aandacht werd gevestigd. De nestor van de Hollandsche kolonie te Havana heette niet Kirchner maar Johan Elisa *Kicherer*, en werd in 1842 te Amsterdam geboren.

Oost-Indische berichten.

Kleine Landbouw. Onder 't opschrift: „*Belangstelling en Ongeduld*" deelt het *Bondsblad* mee, hoe het sedert de mededeeling in zake de plannen van enkelen, die zich op den kleinen landbouw willen toeleggen, onder voorlichting van den heer Mayer, in allerlei vorm teekenen van instemming en belangstelling ontving.

Velen willen zich, zelfs zonder voorschot van de Regeering, bij de kolonie-Mayer aansluiten en wachten ongeduldig op antwoord, omdat ze vreezen hun spaarpenningen intusschen te moeten verteren. Terecht wordt door de redactie aangetoond, dat geduld, willens of niet, geoefend moet worden, er aan herinnerend, dat 't bekende rekest van de zeven klein-landbouwers in spé nog niet zoo lang geleden verzonden werd, terwijl er wellicht andere voorstellen aanhangig zijn in verband met de bekende Regeeringcirculaire, waardoor niet onmiddelijk op het rekest kan worden beslist.

Ofschoon 't Bondsblad hoopt op afdoening met „bekwamen spoed" nu *spoedig* helpen *dubbel* helpen beteekent, kunnen wij ons voorstellen, dat dit wijzen op 't verband van die inwilliging met „mogelijke andere voorstellen" op de ongeduldigen, die bezig zijn hun spaarduitjes op te eten, niet bemoedigend zal werken; — want — als de Regeering moet onderzoeken, overwegen, letten op 't stellen van antecedenten in verband met... enz., enz... o wee dan!

Een behartigenswaardig woord schrijft *Mr. Schimmel* in zijn „*Kronyk*" over 't gebruik van 't aanbod der Regeering, om klein grondgebied te verwerven. Hij wijst er op, dat de eerstbeginnenden moed en zelfstandig oordeel moeten bezitten, dat zij pioniers zijn, die telkens voor onverwachte moeilijkheden kunnen komen te staan, welke zij door eigen kracht, doortastendheid en vindingrijkheid uit den weg moeten ruimen. Een voorbeeld is in deze niet te volgen. Imitatie, de kracht van de middelmatigen, is hier niet toe te passen, en er behoort groot organiseerend talent toe, om van een stuk woesten grond een practisch ingerichte boerderij te maken, vooral daar de behoeften van 't land voor 't grootste gedeelte reeds bevrediging vonden en dus dadelijk in concurrentie met anderen moet worden getreden.

Wij hopen, en mogen ook wel verwachten, dat de zeven personen, die onder leiding van den heer Mayer den eersten stap zullen doen, die pionierseigenschappen zullen bezitten.

Met bekwamen spoed. Het „Bat. Nbl." deelt een zeer verblijdend bericht mee omtrent een maatregel door de Ind. Regeering genomen, om tot eene snellere afdoening van zaken, dan nu 't geval is, te geraken. Zij heeft n.l., een rondschrijven aan de chefs van departementen gericht, waarin deze worden uitgenoodigd in 't vervolg tot het verkrijgen van inlichtingen, noodig voor 't nemen van beslissingen of het doen van voorstellen aan de Regeering, zooveel mogelijk gebruik te maken van den telegraaf.

Oók de Secretarie zal dit gemeenschapsmiddel te baat nemen.

Voortaan dus alles „*met electrischen spoed*".

Wat een besparing van tijd, papier en inkt! En wat een voordeel, als de kort-en-bondige telegramstijl zich in den officiëelen omhaalstijl dringt en deze mettertijd door zijn invloed vereenvoudigt.

En voortaan kan 't niet anders, of heel veel zal met „*werkelijken spoed*" moeten worden afgedaan, als aan 't telegram R P. is gevoegd.

Want men kent 't verhaal over de behandeling van spoedstukken in Indië:

Een stuk, waar niets op staat, wordt ongeopend ter zijde gelegd; een waarop **„spoed"** staat, wordt bewaard, om in te zien tot tijd en wijle men de stemming er toe gevoelt. Komt er **„veel spoed"** op voor, dan krijgt 't den volgenden dag wel eens een beurt, en prijkt er **„zeer veel spoed"** op, dan wordt 't stuk den dag van ontvangst geopend — maar daarom nog niet behandeld. Alleen de stukken, waarop **„werkelijke spoed"** staat, worden dadelijk onder handen genomen.

De N. I. S. M. en de werkstaking. De slachtoffers van de werkstaking bij de N. I. S. M., die onlangs met een sisser afliep, — de heeren Frich, Stevens en Faulhaber, — hebben aan het Bestuur der Vereeniging van Landbouwverhuurders te Soerakarta, een schrijven gericht onder herinnering van hun optreden bij de N. I. S. M., wat hun een niet eervol ontslag uit den dienst van die maatschappij heeft gekost, zoodat ze zonder bestaan waren.

Zij roepen de tusschenkomst van genoemde vereeniging in, om bij de heeren landbouwers een goed woord te doen voor eene hun passende betrekking.

Om 't goed recht van hun optreden destijds te doen uitkomen en verdedigen, toonen zij aan, hoe hun kameraden er wel bij zijn gevaren; immers de drie commiesplaatsen, sedert een jaar onvervuld gebleven, zijn nu bezet.

Verscheidene ambtenaren kregen verhooging van tractement; — voorstellen zijn gedaan om de maximum tractementen van de klerken op f 100, van de tweede commiezen op f 150 en van de eerste commiezen op f 200 te brengen; terwijl die van de onderopzichters van f 150 op f 200 zijn gebracht en de sedert jaren voor 't baanvak Solo—Djocja door den halte chef aangevraagde klerk, zal worden aangesteld. Arbeiders deden er tot nu toe dienst als telegrafist.

Het bestuur van de Ver. v. Landv. releveerende, wat aanleiding heeft gegeven tot het ontslag en wijzende op de reeds verkregen verbeteringen, waarvoor de drie het gelag hebben betaald, doen met allen drang een beroep op de ruim 150 landbouwondernemingen in de vorstenlanden om de ontslagenen bij voorkomende gelegenheid aan eene betrekking te helpen.

De Semarangsche correspondent van het S. H. deelt ook nog 't volgende mede, met betrekking tot de N.I. S.M.:

„Door de zeer te appreciëeren bemoeienis van den heer Mollinger, is thans door het comité van bestuur bij de Mij. een meer rationeele toestand in 't leven geroepen door de volgende verbeteringen:

1o. uitbreiding van personeel met beter bezoldiging;

2o. wagenverdeeling op den ouden voet, d. w. z. met centra daarvoor te Semarang, Solo en Djocja, met machtiging aan de verschillende stationschefs, om zich te dien opzichte telegrafisch met elkaar te verstaan;

3o. uitbreiding van het aantal stations-koelies bij elk station ter getalsterkte van vroeger en waarborg, dat de menschen op tijd worden betaald;

4o. vermeerdering van het aantal remmers, tevens van hun tractement;

5o. uitzending — per telegram dringend aangevraagd — van meerder materieel."

Wij mogen veronderstellen, dat de laatste incidenten ook hierop van invloed zijn geweest.

Officiëele Cholera-cijfers. De „Sem. Ct." heeft, geen vertrouwen stellende in de officiëele cholera-cijfers en gebruik makende van de door het Inl. Bestuur ingediende sterfte staten, een onderzoek ingesteld en openbaar gemaakt.

Wij ontleenen er 't volgende aan:

„Wij hebben ons bepaald tot twee geheel willekeurige tijdsverloopen. Het eene van 31 Mei tot en met 6 Juni valt *buiten*, het andere van 27 September tot en met 3 October valt *binnen* den cholera-tijd. De cijfers hebben alleen betrekking op inlanders in de districten Samarang, Singenkoelon, Srondol, Singenlor, Singenkidoel en Grogol. Welnu van 31 Mei tot en met 6 Juni stierven 44 mannen, 45 vrouwen en 77 kinderen, totaal 166 personen; van 27 September tot en met 3 October 286 mannen, 323 vrouwen en 518 kinderen, totaal 1127 personen.

De officiëele cijfers aan cholera-gevallen gedurende het laatste tijdsverloop geven aan:

27	September	31 gevallen.
28	„	12 „
29	„	14 „
30	„	17 „
1	October	21 „
2	„	18 „
3	„	17 „

Totaal 130 gevallen.

Daarvan zijn hersteld:

27	September	3 lijders.
29	„	2 „
30	„	1 „
3	October	1 „

Totaal 7 lijders.

Blijft dus voor cholera alleen 123. Trekt men dit af van het bovengenoemd cijfer van 1127, dan bereikt het sterftecijfer in de week van 27 September tot en met 3 October — *ongerekend de cholerage-vallen* — het aantal van 1004 en daartegenover staat een aantal van 166 in de week van 31 Mei tot en met 6 Juni.

Is het niet helder als de z.g. officiëele cijfers onbetrouwbaar zijn?

De epidemie is *veel erger* dan de bestuursambtenaren ons willen doen gelooven.

Bovenstaande cijfers spreken boekdeelen".

Even als zooveel, dat verband houdt met de vreeselijke epidemie, die nu onze Oost teistert, doen deze opgaven ons verlangen naar decentralisatie — met zelfstandige gemeentebesturen in haar gevolg.

Telkens leest men in de Ind. bladen over vooze toestanden, die samenhangen met het ontstaan en de verspreiding van die meest gevreesde ziekte. Nu is 't over een begraafplaats in 't centrum van een stad, of één waaruit de lijken bij overstroomingen losgewoeld worden, dan over 't slechte vervoer van cholera-lijders of onvoldoende ontsmetting of wel over de onmogelijkheid van een juiste controle op de uitvoering der gegeven bevelen, verder over vervuilde, morsige kampongs, door gebrek aan afwatering, liefst aan den rand der steden gelegen, en zooveel meer, te veel om hier te resumeeren; maar wat bij alles duidelijk in 't oog springt, en dàt ook buiten verband met de cholera, is wel, dat alleen een plaatselijk bestuur in staat kan zijn, niet alleen tijdelijk, maar voortdurend verbetering aan te brengen en een goeden toestand te onderhouden.

RECLAMES.

Oost, West, Thuis Best,

Hoort men zoo vaak en 't is uitgemaakt
Vooral als weer 't hollandsch vischje smaakt.
Voor lekkerbekken ja gewis
Het **best goedkoopst adres** steeds is
bij VAN DER HARST, een trouwe maat,
Roggeveenstraat hoek Prins Hendrikstraat.
Groote ZEEUWSCHE OESTERS 6, 7 en 8 cent.
Levering van alle soorten ZEE- en RIVIERVISCH.
Bekroond met Verg. Zilveren Medaille Den Haag 1898.
Hoogste onderscheiding Eere Diploma Antwerpen 1899.
G. VAN DER HARST, firma A. Knoester.

BRANDSTOFFEN HANDEL
SUMATRASTRAAT 145
TELEFOONNUMMER 1014.
C. AANDEWIEL,
Hofleverancier.
Heeft men verdriet van **Anthraciet,**
Dan is het die van AANDEWIEL **niet.**
Want **Anthraciet zonder steen en gruis**
Wordt steeds geleverd door bovenstaand **Huis.**
Bestuur en **Leden** van **OOST** en **WEST**
Neemt proef en zulks bevalt U best.

Scholen op de Kustplaatsen. De Indische bladen blijven hun belangstelling en ingenomenheid toonen met de poging, om ook te Batavia een vakantie-kolonie op te richten, waardoor vele kinderen, afgemat door 't schoolbezoek en sukkelend door 't wonen in ongezonde, warme stadswijken, ja dikwijls in slecht gelegen kampongs, — in staat gesteld zullen worden voor een poos, in plaats van de heete vunzige kustlucht, koele, reine, versterkende berglucht in te ademen.

Zou men dit lezende niet meenen, dat toch nog betrekkelijk weinig kinderen in die ongunstige omstandigheden verkeeren en dan nog door de noodzakelijkheid gedwongen, — dat alle onderwijs-inrichtingen, die niet per se aan kustplaatsen gebonden zijn, in de bergen te vinden zijn?

Mis! 't Is juist andersom.

De Sem. Ct. vraagt dan ook terecht, waarom men geleid door „*esprit de clocher*", alle onderwijs-inrichtingen juist dáár concentreert, waar de heete, giftige lucht de gezondheid der kinderen ondermijnt. Waarom de Wilhelminaschool niet opgericht werd in een gezond oord, daar toch Batavia niets bezit, wat voor de vorming van den werktuigkundige noodzakelijk is?

P. d. B. doet in het Bat. Nbl. nagenoeg dezelfde vragen, ook met 't oog op de verschillende weeshuizen en voegt er bij: primo is Batavia ongezond; sucundo duur; tertio zeer ongezond voor de zedelijke opvoeding en de godsdienstige vorming; — en schrijft 't toe aan laksheid en sleur, dat men in deze gewichtige kwestie nooit de koe bij de horens heeft gepakt. Voor de kinderen, zoowel als voor 't onderwijzend personeel zou 't in alle opzichten goed zijn daarin verandering te brengen.

't Wordt tijd, dat men in Indië, voor veel en velerlei, doordrongen wordt van 't noodzakelijke, om de bergen in en op te trekken. En 't is niet alleen een zaak van tijdelijken aard, maar ook voor de toekomst. Hoe langer men uitsluitend of voor geruimen tijd in de bergstreken heeft gewoond en geleefd, hoe meer men 't land zal lief krijgen en geneigd zal wezen er later te blijven, of er weer heen te trekken. Met meer praktische woorden, hoe makkelijker zich daar vaste koloniën van Europeanen zullen vormen.

De vogels van Java. Wij vestigen de aandacht op 't eerste gedeelte van „*Een studie over de vogels van Java*" *in hun economische beteekenis*", door *Dr. J. C. Koningsberger*, voorkomende in de 50ste afl. der Medeelingen uit 's Lands Plantentuin. Deze arbeid werd in opdracht van de Regeering ondernomen. Dr. Koningsberger moest de vraag trachten te beantwoorden, of en zoo ja, in hoever het wenschelijk en mogelijk zou zijn, maatregelen te treffen tot bescherming van nuttige diersoorten, in het bijzonder van die soorten, welker voortbestaan voor den landbouw van belang moet worden geacht? De schrijver heeft, zooals hij in de inleiding zegt, een eerste poging gedaan om 't antwoord op deze vraag te vinden, wat de vogels aangaat.

Het werk, uitgegeven bij G. Kolff en Co., is van zestig platen voorzien, penteekeningen van *Raden Soedirman*, teekenaar aan het landbouw-zoölogisch-laboratorium, naar bekende dierkundigen en naar waterverfteekeningen van Dr. Vorderman.

Hooge rijstprijzen. De rijstoogst hier ter kuste blijkt dit jaar lang zoo groot niet te zijn, gelijk wel gehoopt werd; aan de markt wordt dan ook weinig paddi gebracht en dan nog tegen hooge prijzen. Het gevolg zal wel zijn, dat de nu

---

Als ge uw schaduw nog niet kunt grijpen, wacht dan tot op denzelfden dag in de volgende maand en hernieuw uwe pogingen. Vroeg of laat zult ge slagen en als ge dan staat in de blinkende maneschijn, zult ge zien, dat ge langzamerhand uw schaduw tot u hebt getrokken; daarna zal uw lichaam geen schaduw meer afwerpen. Ga naar huis en in den nacht, tenzij gij slaapt of waakt, zal de gestalte van een kind voor u verschijnen, dat zijn tong uit zal steken, grijp deze en ge zult haar behouden, terwijl de rest van het kind verdwijnt. Na een poosje zal de tong veranderen in iets, dat adem haalt, in een klein dier, een kruipend of vliegend insect; zoodra ge ziet, dat het schepsel leeft, moet ge het in een flesch doen en de pëlsit is uw eigendom."

Dit alles lijkt heel gemakkelijk te doen, men is dan ook niet verwonderd te hooren, dat iedereen in Kĕdah, die eenigzins in aanzien is, er een pëlsit op na houdt.

Langsuïor, de vrouwelijke huisgeest, verschilt weinig van de Bâjang, behalve, dat zij een ietwat meer verderfelijken invloed heeft en, zoo zij onder het beheer staat van een man, deze soms het slachtoffer van haar aantrekkelijkheden wordt en zij hem zelfs kabouterkindertjes kan baren.

Nu is het goed en wel voor de vrouwen uit Kĕdah om hare schaduw op te offeren, ten einde in bezit te komen van een pëlsit, — toonaangevende personen in de maatschappij moeten nu eenmaal met de mode meedoen, wat het ook moge kosten, minder onschuldig is echter, wat vele in Perak wonende menschen gezien hebben, dat n.l. meer dan één oude Maleische vrouw naar de rivier werd gesleept en niettegenstaande haar tegenstribbbelen, haar tranen, en haar smeekbeden, met handen en voeten vastgebonden in het water werd gevoerd en langzamerhand met een lange stok, waarvan het een einde als een vork, om haar hals paste, zoover weg werd geduwd, totdat zij uit het gezicht was. Degenen, die van dergelijke terechtstellingen getuigen waren, twijfelden niet aan de rechtvaardigheid van de straf en voegden er gewoonlijk nog aan toe, dat wanneer 2 of 3 van die voorbeelden waren gesteld, er altijd een tijdperk van rust aanbrak, waarin men van de kwellingen van de bâjang verlost was. Ook werd mij verzekerd, dat men gezien had, hoe de bâjang, in de gedaante van een hagedis, uit de neus van de verdronken persoon was gekropen. Deze verzekering is zonder twijfel gegrond op het gezag van degenen, die het slachtoffer veroordeelden en terechtstelden.

De volgende legende geeft de Maleische opvatting weer van den oorsprong van alle jin, hantu, bâjang en andere geesten:

De schepper besloot om den mensch te maken. Hij nam voor dit doel een weinig klei van de aarde, en kneedde dit tot een menschelijke gedaante. Toen nam Hij de Geest om aan dit lichaam levensvatbaarheid te geven en plaatste deze op het hoofd der gedaante. Maar de geest was zoo zwaar, dat het lichaam, dat slechts uit klei bestond, haar niet kon dragen en in stukken viel, die zich naar alle windstreken verspreidden. Die brokstukken van dit eerste groote misvormsel zijn geesten geworden, die aarde, zee en lucht bevolken. Daarna vormde de Schepper weer een gedaante van klei, maar in deze wrochtte hij een weinig ijzer, zoodat zij, toen zij de levensgeest ontving, den druk kon weerstaan en mensch werd. Deze mensch was Adam en het ijzer-sterke, dat ook zijn nakomelingen in zich hadden, is hun te stade gekomen. Zoodra zij dit verliezen, worden zij niets meer, dan hun prototype, dat eerste misvormsel, was.

Nog iets, dat bijna algemeen geloofd wordt, is, dat de bewoners van een klein rijk in Sumatra, Korintji geheeten, de macht hebben om onwillekeurig de gedaante van een tijger aan te nemen en dat zij in deze vermomming in staat zijn zich te wreken op degenen, wien zij leed wenschen te berokkenen. Niet iedere man uit Korintji kan dit doen, maar de gave tot deze gedaanteverwisseling is toch beperkt tot de bewoners van dit kleine Sumatraansche rijk. 'sNachts, wanneer achtenswaardige leden der maatschappij in bed liggen, sluipt de Korintjïer uit zijn hut, neemt de gedaante aan van een tijger en waart rond, zoekende naar dengene, dien hij verslinden wil.

Ik heb eens gehoord, hoe op een nacht toen vier Korintjiërs in een district van Perak aangekomen waren, er een aantal vogels door een tijger werden opgegeten. De vreemdelingen vertrokken en gingen verder het land in; kort daarop keerden slechts drie van hen terug, zij deelden mede, dat er pas een tijger was gedood en verzochten het hoofd der plaats dien te doen begraven.

Op een anderen keer waren er eenige Korintjiërs gekomen en hadden om huisvesting gevraagd in een Maleische woning. Daar verdwenen de vogels 's nachts ook en er waren duidelijk sporen van het bezoek van een tijger te zien. Toen den volgenden dag een der bezoekers ziek werd, braakte deze kippenveeren!

Wij moeten hier echter bijvoegen, dat de Korintjiërs zelve ten stelligste ontkennen, de neiging en de macht te bezitten, die men hun toekent, maar beweren, dat die eigen zijn aan de bewoners van een landstreek, die Tjenaku heet, in het binnenland van Kornitji gelegen. En zelfs daar zijn het ook alleen diegenen, die geheel vertrouwd zijn met de geheime kunst, elĕmu sĕhir geheeten, in staat zich in tijgers te hervormen en de Korintjiërs bekennen, dat zij zelve bang zijn, om het landschap Tjenaku te betreden.

reeds hooge rijstprijzen nog meer zullen stijgen; voor de verbruikers zeker geen blij vooruitzicht.

't Is zeer te betreuren, dat waar vroeger van hier veel rijst kon worden uitgevoerd, we sedert de laatste jaren zoover zijn gekomen, dat dit voedingsmiddel in groote hoeveelheden van elders moet worden ingevoerd. Er zijn in dit gewest anders gronden te over, geschikt voor de rijstcultuur, doch de bevolking schijnt niet meer rijst te willen of kunnen produceeren. Deze aangelegenheid achten we van genoegzaam belang, om haar bij deze onder de aandacht van het Bestuur te brengen. „Sum.-Bode".

Vischteelt. In „Teysmannia" vinden we een lezenswaardig artikel over de teelt van zoetwatervisch in de Preanger. Bizonder voor besturende ambtenaren bevat het vele nuttige wenken, welke der inlandsche bevolking hier ter kuste zeer ten goede zouden kunnen komen.

In de Preanger worden ook in sawahs na het binnenhalen van den oogst visschen uitgezet, die daar dan overvloedig voedsel vinden.

Hier zoude het zeer veel aanbeveling verdienen, indien aan verbodsbepalingen ten opzichte der vischvangst (als visschen met dynamiet, toeboh enz.) zeer streng de hand werd gehouden.

Wijlen Mr. L. Serrurier geeft in de „Notulen" van de algemeene en de directie-vergaderingen van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen de volgende beschouwing:

„Het schijnt een eigenaardigheid van Batavia te zijn, dat de gardoewachters bij het slaan der uren, den laatsten slag onmiddelijk op den voorlaatsten doen volgen zonder de pauze, die tusschen de andere slagen wordt gelaten; althans op mijne navraag, of dit ook elders op Java, met name in de Vorstenlanden, voorkomt, ontving ik steeds een ontkennend antwoord. Wat kan de oorsprong van die eigenaardigheid zijn? Zij is vermoedelijk in Japan te zoeken. Hoffman zegt in zijn „Japansche Spraakleer" omtrent het slaan der uren in (oud) Japan. „Eerst hoort men één slag, omtrent een minuut daarna een tweeden en terstond daarop een derde, zijnde de waarschuwing. Een minuut later volgen de slagen van het uur, elke slag met een tusschenpooze van 10 of 12 seconden, uitgenomen de twee laatste, die spoedig op elkander volgen en dan ook aanduiden, dat de klok uitgeslagen heeft". Nu is het bekend, dat de O.-I. Compagnie in de 17e eeuw tal van Japansche soldaten in dienst had. Zij zullen op wacht in het kasteel op de in hun land gebruikelijke wijze de uren hebben geslagen, terwijl die gewoonte zich daarna te Batavia bestendigd heeft; alleen de waarschuwing is vervallen en de intervallen tusschen de slagen zijn korter geworden.

Het bovenvermelde gebruik schijnt intusschen niet alleen te Batavia, maar ook op andere plaatsen in Indië te bestaan."

Verdedigingswerken in de Anei-Kloof. Uit Padang-Pandjang wordt aan de Sum.-Bode geschreven:

Wij zijn hier druk bezig de Anei-Kloof in staat van verdediging te brengen.

Niet alleen op die punten, welke den straatweg domineeren, worden tijdelijke versterkingen aangelegd, doch ook tot het vasthouden van de verschillende voetpaden zijn loopgraven en kuilen gemaakt, zoodat de stad tegen een „coup de main" beveiligd is.

Dergelijke vluchtige werken hebben het voordeel, dat zij naar den eisch van het oogenblik gewijzigd, verlaten of opnieuw bezet kunnen worden, terwijl er geen millioenen mede gemoeid zijn, waarvan het nut minstens twijfelachtig blijft. De verschillende werkzaamheden geschieden hier door den troep, als pionieroefening.

Uit West-Indië.

SURINAME.

Bevolking. Uit het *Koloniaal Verslag* over 1900 lezen wij het volgende:

„In den loop van het jaar 1900 is de bevolking met 1896 zielen vermeerderd. Er kwamen in dat jaar 3070 personen, onder wie 1375 Nederlandsch-Indische emigranten, in de kolonie aan en er vertrokken 1560 personen, onder wie 42 Nederlandsch-Indische emigranten.

De bevolking bestond op den 31sten December 1900 uit 72,144 personen, onder wie 38,199 van het mannelijk geslacht; het aantal Europeanen bedroeg op dat tijdstip 855".

Scheepvaart. Omtrent de scheepvaart troffen wij daarin de volgende cijfers aan:

„Gedurende 1900 kwam in de kolonie 1 schip minder aan dan in 1899. De tonnemaat bedroeg evenwel 3929 ton meer.

Het aantal schepen uit de kolonie vertrokken bedroeg 2 schepen meer met een inhoudsmaat van 2935 ton meer dan in 1899.

Blijkens de bijlagen zijn in 1900 in de kolonie aangekomen 230 schepen, metende te zamen 139,531 ton, waarvan uit Nederland 26 schepen, metende 27,976 ton en uit de kolonie vertrokken 234 schepen, metende 140,582 ton, waarvan naar Nederland 25 schepen, metende 26,674 ton.

Nog blijkt, dat de aangegeven getaxeerde of volgens officieele prijscourant getarifieerde waarde van den invoer heeft bedragen totaal f 6.166.608, waarvan uit of via Nederland voor eene waarde van f 2.992.499 en voorts, dat, de aangegeven waarde van den uitvoer van producten heeft bedragen f 5 540.855, waarvan naar Nederland voor eene waarde van f 1.948.303.

De waarde van den invoer bedroeg in 1900 f 23.471 meer, dan in 1899 en die van den uitvoer f 44.496 meer, dan in 1899.

Rijk goudkwarts. In „*Onze West*" vinden wij een mededeeling over het vinden van drie stukjes kwarts, die om 't goudgehalte en de vindplaats van zeer veel belang worden geacht. Het kwarts, dat buitengewoon rijk is, — op 930 gram bruto gewicht komt naar berekening 700 gram goud voor, — werd aangetroffen in de diepste schacht, — 80 voet, — van een mijn, terwijl men tot nu toe meende, dat de Surinaamsche goudriffen in de diepte aan rijkdom afnamen.

Ofschoon 't vinden van deze monsters nu maar niet dadelijk die meening weerspreekt, is 't feit merkwaardig, omdat de brokjes gevonden worden op een diepte, die 't zeer onwaarschijnlijk maakt, dat dit goud zich door verwering van 't gesteente ter plaatse zou hebben kunnen accumuleeren. Natuurlijk zullen de resultaten van diepere boringen in 't rif afgewacht moeten worden.

Prof. Went. De redakteur van „*Onze West*" werd door Prof. Went welwillend in de gelegenheid gesteld, inzage te nemen van een bulletin aan de Mij. ter bevord. v. h. Nat. Onderz. der Ned. Kol. en deelt een en ander daaruit in zijn blad mee.

Wij nemen 't volgende er van over;

„Tijdens de reis naar Coppename werd de reiziger drie dagen in de gelegenheid gesteld per roeiboot langs de oevers van de Coppename te botaniseeren en waar het mogelijk was, een eindweegs het oerbosch binnen te dringen.

Wat ik gedurende die dagen zag — zegt Prof. Went, wiens verslag wij verder woordelijk overnemen, — heeft een onuitwischbaren indruk op mij gemaakt: een breede rivier, waarvan de beide oevers met een onmetelijk oerwoud bedekt zijn en dit oerwoud van een rijkdom en weelderigheid, zooals ik het nog nergens in de tropen gezien had. Dit kon trouwens ook meer algemeen van de geheele kuststreek van Suriname gezegd worden; de bodem en de klimatologische omstandigheden zijn er uiterst gunstig voor de ontwikkeling van tropische gewassen. Vooral valt dit op, wanneer men vergelijken gaat met Java; wat daar met veel moeite, zware bemesting en alle mogelijke zorg wordt verkregen, gaat hier bijna vanzelf. Zeker is het in hooge mate te betreuren, dat het Nederlandsche kapitaal zoo weinig beschikbaar wordt gesteld voor landbouw-ondernemingen in Suriname; vroeger was er misschien reden voor deze terughouding wegens de moeilijkheid, die het verkrijgen van de noodige werkkrachten opleverde, maar dit bezwaar is op het oogenblik grootendeels opgeheven.

En verder:

„Gedurende de dagen, waarop ik te Paramaribo verblijf hield, werd verschillende malen een bezoek aan den kultuurtuin gebracht, om een oordeel te kunnen vellen, over de middelen, die zullen moeten worden aangewend om deze inrichting van meer nut voor de kolonie te doen zijn, dan tot nu toe mogelijk was.

„Natuurlijk werd naast het zuiver praktische doel van mijn reis nooit nagelaten, daar, waar zich de gelegenheid voordeed, materiaal te verzenden voor later wetenschappelijk onderzoek; daaronder een door de Indianen bij de tapaná-bereiding gebezigde schimmel en enkele andere zwammen. Maar vooral werd overal zooveel mogelijk herbarium verzameld ter latere bewerking. De flora van Suriname is nog zoo uiterst weinig bekend, dat elke bijdrage tot de kennis daarvan, hoe klein die ook zijn moge, van waarde kan zijn. Tot nu toe werden een 320 nummers verzameld, waarvan de helft afkomstig van de botanisch nog geheel onbekende Coppename."

Een Surinaamsch kunstwerk. De heer van *Esveld*, die lange jaren, als direkteur van de Sur. Bank in Paramaribo gewoond had en er met zijn echtgenoote zeer gezien was, is in 't begin van deze maand naar Nederland vertrokken, om hier als lid der hoofddirectie van die Bank op te treden. Van 't personeel der Bank, dat hem noodde zag gaan, ontving hij als huldeblijk en souvenir, een Surinaamsch curiosum van waarde, n.l. een *salontafel*, die zooals „*De Surinamer*" mededeelt, kunstig bewerkt is uit ongeveer dertig fijne en mooie Surinaamsche houtsoorten. Zij, die indertijd de moeite namen de West-Indische tentoonstelling in het Koloniaal museum te Haarlem te bezoeken, zullen zich nog wel herinneren, wat een overvloed van mooi, kostbaar Surinaamsch hout daar aanwezig was en zich kunnen voorstellen, dat de heer *Demarchi*, ontwerper en maker van de tafel, wat zeer mooi's kan geleverd hebben.

ADVERTENTIËN.

Assurantie Maatschappij tegen Brandschade en op het Leven
DE NEDERLANDEN van 1845.
Kantoren: 's-Gravenhage, Kerkplein, hoek Prinsestraat. — Amsterdam, Sophiaplein. — Rotterdam, Zuidblaak 24 (Beursplein). — Breda Prinsenkade. — Haarlem, Kruisweg 70 c. — Nijmegen, Inde-Betonwstraat 8. — Groningen, Akerkhof, hoek Akerkstraat. — Zutphen, IJselkade.
Hoofd-Directie te 's-Gravenhage:
CAREL HENNY, Directeur;
Mr. J. J. HENNY, Adj.-Directeur.
Kapitaal . . . . . f 4,000,000
Reserves ult. 1900 . . . . . - 1,877,900
Betaalde brandschaden tot ult 1900 - 21,625,000
Verzekering tegen BRAND- en INBRAAKschade tegen vaste en zeer billijke Premiën, zonder Inleggelden of Nabetalingen.

Opvoeding voor Meisjes.
Eene weduwe van goede familie, R.-C., zelf vier dochters hebbende van 12 tot 19 jaren oud, zag zich gaarne belast met de **opvoeding** in het gezin van **één** of hoogstens **twee meisjes.**
Thans nog wonende te **Bussum** Veerlaan 15 A wil zij met 1 Mei verhuizen naar **Haarlem** waar eene **H. B. S.** is.
Brieven of **bezoeken** worden gewacht aan het opgegeven adres te **Bussum.**

P. Jonker,
gediplom. muziekleeraar,
geeft grondig onderwijs in **Piano** en **Theorie.** Tevens opleiding voor examens. Spreekuur Dinsdag en Vrijdag 2—3. Riouwstraat 122, den Haag.

TE HUUR.
Een **gemeubileerd** droog benedenhuis, gelegen Weimarstraat 93, bevattende vijf kamers, Serre, Keuken, Kelder en Tuin.

ISERIEF & Co.
VEENESTRAAT 16/18,
den Haag.
Magazijn van Garen en Band.
DAMES HANDWERKEN.
Natuur Wollen Ondergoederen
VAN
Jansen en Tilanus.
FRIEZENVEEN.

IN ROBES
Fransche Coupe Maison L. Carrière „Gratio".
SPECIALITEITE IN INDISCHE KLEEDINGEN.
Reform kleeding naar keuze.
Attesten ter inzage. 113, Van Swietenstraat 113. Den Haag.

P. J. van Roode,
Bankastraat 2b, Den Haag.
In Comestibles, Koloniale waren en Geconserveerde Groenten,
Specialiteit in
Chocolade en fijne Dessertwerken,
maakt zijn geachte begunstigers bekend, dat ook aan zijn zaak dagelijks versch verkrijgbaar zijn, het **Gebak, Confiserie** en aanverwante artikelen van de bekende Firma
B. van Zuiden, 2e Wagenstraat 77.
De ondergeteekende verzoekt beleefd, voor de stipte uitvoering der bestellingen, deze zoo tijdig mogelijk op te geven.
Hoogachtend
Uwe Dienstw. Dienaar,
P. J. VAN ROODE,
Bankastraat 2b, Den Haag.

St. Nicolaas-Geschenken.
W. Chr. B. TERSTROET,
Sigaren- en Sigarettenmagazijn,
Pr. Hendrikstraat hoek Tasmanstraat 129,
DEN HAAG.
Levert de beste Sigaren in alle prijzen in kistjes van 25 en 50 stuks. Assortimentkisten enz.
EXPORT naar OOST- en WEST-INDIË

BORSTPLAAT
in blikjes, kistjes en per gewicht
ONTVANGEN
Marrons Glacés
FRANSCHE VRUCHTEN
en verschillend nieuw dessert
bij A. Wijnman,
7, Noordeinde 7, Den Haag.

AU BON MARCHÉ - MODES.
Dames- en Kinderhoeden,
Voiles, Tulle, Linten, Bloemen, Veeren.
Wagenstraat 58, Den Haag.

Wol-Regime.
Depôt van het **Echte** Prof. Dr. G. Jaeger's
NORMAAL-ONDERGOED,
voor Heeren, Dames en Kinderen,
in Winter- en Zomerqualiteit.
tot de laagste prijzen.
A. VAHLE & Co.,
den Haag, HOOGSTR. 14
Telephoon 1218.
Rotterdam, Hoogstr. 340.
Lijders aan Jicht en Rheumatiek ten zeerste aanbevolen.
Bovengenoemde Firma hebben wij voor *'s-Gravenhage* den **Alleenverkoop** opgedragen.
WILH. BENGER Söhne, Stuttgart,
Eenige geconcessionneerde Fabrikanten der **Echte** Prof. Dr. G. JAEGER's Normaal-Ondergoederen.
Specialiteit in Kousen en Tricot-Goederen in Katoen, Wol, Merino en Zijde.

WINTERHANDSCHOENEN.
DASSEN.
Foulards.
BOORDEN
etc.
Wegens opheffing der zaak.
Alle Artikelen met 20 pCt. Korting.
PAPESTRAAT 6,
DEN HAAG.
C. Schillmöller.

Miele & Co.
Veenestraat 50
DEN HAAG.
Fabriek en Magazijnen
van duurzaam Verzilverde
ARTIKELEN
VOOR
Luxe en Huishoudelijk gebruik.

Tapijt- en Beddenmagazijn,
PRINS HENDRIKSTRAAT
hoek van Diemenstraat,
143,
DEN HAAG.
Hiemstra
Behanger,
Stoffeerder,
bekend BEDDENMAKER
Décorateur.

Fabriek en Magazijnen „DE NIJVERHEID"
BREDA.
Behangerij, Meubelfabriek,
Stoffeerderij,
Bedden- en Matrassenfabriek.
Mart. Lefel-Oomen,
Hofleverancier.
Concureerendst adres voor compleete meubeleering.
Enorme voorraad. Lage prijzen. Directe levering.
Geillustreerde prijscatalogus Gratis en franco.

ZALEN TE HUUR
VOOR
VERGADERINGEN
DEN HAAG,
Heerengracht 4.

A. SCHARENBERG,
Hofleverancier.
Kayserzinn (niet te verwarren met Kaiserzinn). Orivit Osiris | Artistiek Tin.
's-Gravenhage, Hoogstraat 15.

OVERHEMDEN
naar maat.
G. Lörtzer
Chemisier,
24—26 Hoogstraat, Den Haag.
Indische Uitrustingen.

Grootste Keuze.
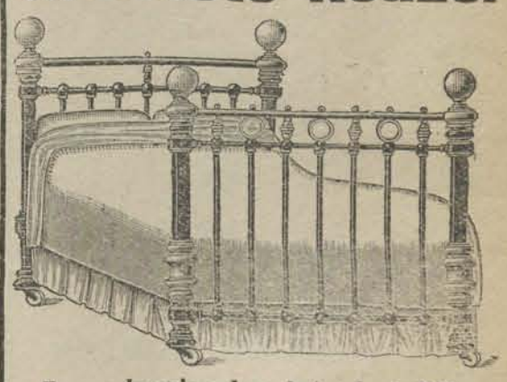
Franco levering door het geheele Rijk.
Th. A. A. SIMONIS,
Groenmarkt 34,
over de PRINSESTRAAT
DEN HAAG.

Indische Families
welke zich tijdelijk of voor vast in Nederland gaan vestigen, worden er in 't bijzonder op attent gemaakt, zich voor het **volledige** inrichten van huizen of **gedeelten** daarvan te wenden tot de Firma

D. VREDENBURG & ZONEN,

Hofmeubelfabrikanten te Zutphen.

Alles wat op het gebied van meubileering voorkomt, zoowel meubelen in elke verlangde stijl en houtsoort, als Gordijnen, Tapijten, Linoleums, Bedgoed, Ornamenten, Keukeninrichtingen enz. wordt **tegen de strengst concurreerende prijzen geleverd.**

Reeds honderde Indische Families geheel geïnstalleerd
waarvan vele attesten ter inzage.
Franco levering door geheel Nederland.
PLAATSING DER GOEDEREN wordt niet in rekening gebracht.
Schriftelijke garantie voor soliditeit.
PRIJSCOURANT en TEEKENINGEN worden op aanvrage franco toegezonden.
Alle eikenhouten meubelen zijn van massief wagenschotshout vervaardigd en uitstekend geschikt om naar Indië mede te nemen.

Gebrs. P. H. Caminada,

Lange Houtstraat 3, Den Haag.
HOF- EN RIJKSLEVERANCIERS.

Uitgebreide sorteering St. Nicolaas Cadeaux.
Barometers, Thermometers, Loepen, Kijkers enz. enz.

Goerz Frieder Kijker.

BROCHURE GRATIS.

VERHUIZINGEN

onder garantie.

Bergplaats voor Inboedels
(GARDE-MEUBLE)

VERPAKKING
(Emballage)
van alle soorten van goederen ter verzending door de geheele wereld.

DE GRUIJTER & Co.

AMSTERDAM, DEN HAAG, ARNHEM.
Leidschekade 70. Westeinde 48. Parkstr. 70/71.

RIJKE KEUZE in
DASSEN,
CACHE-NEZ,
Handschoenen,
Zakdoeken.

SACHS & Co.,
L. POOTEN hoek HOFSTRAAT,
DEN HAAG.

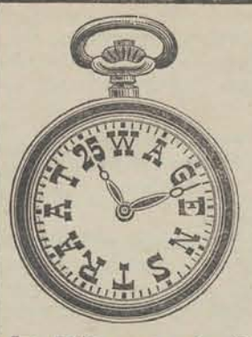

De Magazijnen van

P. ABRAHAMSON,

in Diamant, Goud, Zilver, Horloges, Pendules, en antiek Zilver.
27, Veenestraat 27, 34, Prinsestraat 34, 25, Wagenstraat 25.
zijn ruim voorzien van een groot aantal
Nouveautés,
zeer geschikt voor St. NICOLAAS.

J. JANSEN,

Kepplerstraat 115-117 b/d Regentesselaan, den Haag.
Het beste adres voor
BINNEN- en BUITENLANDSCHE verhuizingen.
Compleete Ameubeleeringen.
Tapijten, Meubelstoffen, Vitrages, Zeildoek, Linoleum, Wasdoek enz.
SPECIALITEIT:
in Engelsche Ledikanten KAPOK-, STAALDRAAD, Stroo- en Zeegrasmatrassen.
(Voorzien van vele gunstige Ind. referentiën).

Hotel d'Angleterre

Den Haag, Wagenstraat 22.

Centrum der stad en gerenommeerde keuken.
50 Kamers en Salons.
Kamer met Dejeuner f 2.25.
Pension voor langer verblijf zeer billijk.

Haagsche Assurantie-Compagnie
voor Brand enz. van 1805.
te 's Gravenhage.
Kantoor Z. O. Buitensingel 245 b/h. Bezuidenh.
Directeuren:
W. F. MASTENBROEK en C. W. VERSTEGE.
Commissarissen:
Mr. W. K. F. P. Graaf van BYLANDT.
Mr. J. G. GLEICHMAN.
A. J. H. VAN KAPPEN.

R. W. RINCK,

Albums, Schrijfmappen, Portefeuilles, Portemonnaies, Visites, Lijsten en vele andere Artikelen voor

☛ St. Nicolaas-Geschenken. ☚

Schouwburgstraat 2, Boekhorststraat 118a, Den Haag.

Ruime keuze. Uiterst lage prijzen Opmaken van Dames-Handwerken. Voor Indië expresse bewerking.

Thee.
Koffie.
Mokka.
Gember.
Soja.
Chutney.

Theesalon.

VAN VEEN & Co.,
33 PLAATS, 's-GRAVENHAGE.
Telefoon 981.

SCHEVENINGEN, 109, Badhuisstraat.
Telefoon 4161.

W. REUVERS,

73 Wagenstraat 73,

HAAGSCHE HOPJES
met goud bekroond
voorzien van bovenstaand handelsmerk, verkrijgbaar bij
W. REUVERS,
Wagenstraat 73,
CONFISEUR, Den Haag.
N.B. Voor de tropen verpakt in hermetisch gesloten bussen.

Het Roode Kruis

VAN

A. S. BLEEKRODE,

Assistent-Apotheker,
Prins Hendrikstraat 97, Den Haag.

Steeds verkrijgbaar tegen zeer billijken prijs:
Chemicaliën, zoowel voor technisch als Pharmaceutisch gebruik.
Verbandstoffen en Anti-Septische middelen.
Diverse soorten TANDPASTA's, TANDPOEDERS en TANDELIXIRS van beroemde specialiteiten.
MEDICINALE en TOILETZEEPEN van Boldoot en Sanders.
VERSCHILLENDE BRONZOUTEN van Dr. Sandaw en Apotheker Hoffman.
ESSENCES van HEBE en HOFFMAN, Binnen- en Buitenlandsche Specialité's.
ARTIKELEN voor ZIEKENVERPLEGING enz. enz.
☛ Amateursphotografen, worden opmerkzaam gemaakt dat alle chemicaliën en comprimé's voor photographie steeds verkrijgbaar zijn.
A. S. BLEEKRODE, Assistent-Apotheker, **97, Prins Hendrikstraat.**

PORT-, SHERRY, MADEIRA en fijne TAFEL-WIJNEN

AGUILAR'S

ZIJN **alom bekend.**

HEERENGRACHT 3-52,
Den Haag.
Succursales: UTRECHT, LEIDEN.

„De wijnen van dit huis zijn verkrijgbaar bij den heer **„B. DE BAS"** te Batavia, Hoofdagent voor West-Java."

D. F. W. OTTERSBERG

Firma HUMEL VAN RINGELENSTEIN,
Noordeinde 5, Den Haag, Int. Tel. No. 443.
EENIGST ADRES van
REIJNVAAN's Havana- en Hollandsche Sigaren.

Hiermede bericht ik de **ONTVANGST** van diverse kleine verpakkingen voor ***St. NICOLAAS-CADEAUX,*** **Kistjes** van **25** st. van af **50 ct. Assortiment-Kistjes** van af ***f*** **1.50** tot ***f*** **10.—.**
Opnieuw ontvangen de zoo wel bekende **Mahoniehouten Etagèrekist,** ongevuld ***f*** **4.25.** Vulling naar verkiezing.
Franco toezending te *Scheveningen, Loosduinen, Rijswijk, Delft* en *Voorburg. Verder bij* 200 *stuks franco door geheel Nederland.* ☚

Dennenweg 69, Den Haag.

Groote sorteering electrische Nouveauté's — Dasspelden. - Nachtlampen. - Fakkels. - Klokjes enz.
Prachtige en nuttige St. Nicolaasgeschenken.
Gasornamenten nieuwe stijl. Gaskachels en Comforen.

Tot een bezoek hunner Magazijnen noodigt beleefd uit
A. Serphos & Co.,
Telefoon 930. **DENNENWEG 69.**

„Uitvinding": Welk financier

wil een technisch ontwikkeld jongeman in 't bezit van solide winst afwerpende uitvinding steunen, door de uitvinding tot stand te doen komen, met ***f 2500 in termijnen*** tegen 10 pCt. rente per jaar, 1e jaar. Bewijzen van succès voorradig. Goede referentiën. ***Afname*** door 't ***geheele land*** zelfs van **leger** en **vloot verzekerd.**

N.B. Ook niet ongenegen zich met 3 of 4-tal ondernemende lieden in verbinding te stellen. Brieven franco: Motto „Uitvinding" Bureau dezer courant.

J. F. van Hoeken,

Confiseur, Patisier, Cuisinier,
51 Denneweg 51. Den Haag.
GEOPEND DE
Sint Nicolaas Etalage.
RUIME KEUZE IN
Borstplaat, Marsepijn, Bonbons en Chocoladewerken.

Aanbevelend,
J. F. van Hoeken.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.

Bijblad
VAN
HET KOLONIAAL WEEKBLAD
Donderdag 28 November 1901.

DUPLIEK.

De van Dag tot Dag-Schrijver van het A. H. komt in het avondblad van 20 November terug op zijn ruwen aanval tegen ons van 1 November jl.

Wij haten ieder twistgeschrijf van persoonlijken aard en zijn van meening, dat ook de meeste onzer lezers er niet van gediend zijn, maar wij zijn wel verplicht op nieuw in 't geweer te komen nu onze aanvaller, wel op meer gematigden, maar thans op vaderlijk aanmatigenden toon, ons de les wil lezen.

Ter verontschuldiging van de mindere beleefdheid, dat hij ons zijn blad niet heeft doen toezenden, krijgen wij nu het verwijt, dat wij niet dagelijks het Algemeen Handelsblad lezen, „het „geen toch zeker een Voorzitter der Redactie-„Commissie van 't Koloniaal-Weekblad, die 't „nieuws betreffende Oost- en West-Indië redigeert, „doen moest."

Wij redigeeren het nieuws uit Oost en West, dat in ons Weekblad voorkomt, niet, maar als wij dit deden, dan zouden ook wij, bij voorkeur onze berichten putten uit de Indische bladen, geschreven onder den indruk van het gebeurde door hen, die in het land zelf wonen en met het volk daarginder meeleven.

Wij zullen de nu niet meer dikke, maar toch nog groote woorden, die het bijzonder eigendom schijnen te zijn van den V. D. t. D. S. met stilzwijgen voorbijgaan en ons alleen bezig houden met des poedels kern, de zaak, waar het op aan komt.

Even alsof hij ons stuk van 14 November niet gelezen had, beweert hij ook nu nog, dat hetgeen wij uit onze herinnering hadden neergeschreven, door hem gedocumenteerd is weerlegd.

En verder dat hij heeft bewezen, dat de door ons aangevoerde treffende staaltjes van rebellenveroordeeling in 1864 op Borneo, *in geen enkel opzicht* konden vergeleken worden met de *barbaarschheden*, thans door de Engelschen in Zuid-Afrika gepleegd.

Wat zijn echter de feiten?

Uit de documenten is de onjuistheid van hetgeen wij uit onze herinnering hadden opgeteekend volstrekt niet gebleken; dit kon dan ook moeielijk, waar het gebeurtenissen betrof, die wij zelf hadden bijgewoond en waarin wij, als handelend persoon, betrokken waren.

Wij hebben er niet aan gedacht, om de vele afschuwelijke barbaarschheden, die in den oorlog, ook thans door de Engelschen, gepleegd worden, te vergelijken met de rebellen-vonnissen, die wij aanhaalden. Wij stelden deze laatsten eenvoudig tegenover de gelijksoortige, ter wille van humaniteit en politiek, door ons ten zeersten veroordeelde rebellen-vonnissen in Zuid-Afrika.

De quaestie is eene gansch andere en deze wordt dan ook thans door den v. D. t. D. S. duidelijk gesteld, waar hij ons vraagt, of men bij de vergelijking der destijds uitgesproken vonnissen met die van thans in Afrika, al dan niet mocht vergeten, dat wij in de Oost met een ander ras, met *zwarten* te doen hebben?

Of men de wreedheden door minder beschaafde volkeren in den oorlog bedreven, met dezelfde munt moet terug betalen en zoo'n volk desnoods moet uitroeien, dan wel of onze plicht, als beschaafde natie, medebrengt om aan een streng optreden groote humaniteit te paren en door onze handelingen te bewijzen —, al verplichten ons de staatkunde en soms zelfs, hun eigen fouten, om vrije volkeren aan ons te onderwerpen, hun volksbestaan te vernietigen en hun vorsten te verjagen —, dat wij, toch de vaderlandsliefde waardeeren, waarmede zij in eene meestal weinig kans op goeden uitslag opleverenden krijg, zich manmoedig en wanhopig tegen ons verdedigen.

Wij behooren tot hen, die de laatste meening zijn toegedaan en, met volle overtuiging houden wij het er voor, dat ook op politiek gebied de humane richting, op den duur, de beste is.

Wij hebben in bovenstaande regelen nogmaals duidelijk verteld, wat ons tot het schrijven der „Harde les" heeft aangespoord. Wij hebben er nimmer aan gedacht ons, tegenover wien ook, daarover te verontschuldigen, maar wij hebben er prijs op gesteld aan te toonen, dat de eer van ons land en van ons Indisch leger, bij niemand hooger dan bij ons kan zijn aangeschreven.

Wij nemen hiermede, wat deze zaak betreft, afscheid van den v. D. t. D. S. Wij hebben geen plan er meer op terug te komen.

E. v. Z.

Irrigatie op Java en Madura.

Zaterdag 23 November hield, in eene Algemeene Vergadering van de Ned. Afd. der O.-I. Mij. van Nijverheid en Landbouw, gehouden te 's-Gravenhage en druk bezocht door leden en genoodigden, ons medelid de heer *E. Gerst* eene voordracht over „de econo-„mische beteekenis van de irrigatie voor de eilanden „Java en Madoera."

Hen, die dit hoogst belangrijke betoog, met de daarop gevolgde besprekingen in extenso willen lezen, verwijzen wij naar het bekende weekschrift de *„Indische Mercuur"*. Wij kunnen ons hier alleen bepalen tot het geven van een korten inhoud.

Spreker begon met aan te toonen, dat de rijstcultuur de hoofdfactor is, waarop het maatschappelijk welzijn der bevolking van Java en Madoera berust. Ongetwijfeld zijn ook de cultures van andere gewassen en van producten voor de Europeesche markt, zooals suiker en koffie van betrekkelijk groot belang, maar in evenredigheid tot de rijstcultuur, waarvan de voordeelen, na aftrek der landrente, geheel den inlanders ten goede komen, mag van den zoogenaamden particulieren landbouw de waarde voor den landbouwer toch niet worden overschat. Handel, visscherij en zoutaanmaak leveren aan de bevolking ook wel eenig voordeel op, maar Javaan en Madoerees zijn in de eerste plaats landbouwers; $\frac{4}{5}$ van de werkende mannen houdt zich met den akkerbouw bezig en de industrie heeft op Java en Madoera om zoo te zeggen geen beteekenis. De inlander beseft dan ook zelf zeer goed het groote belang van zijn rijstbouw en met inspanning van alle krachten heeft hij onverdroten steeds alles gedaan, wat *voor hem* mogelijk was, om iederen droppel water, die er valt, op zijn sawahs te brengen. Maar toen die persoonlijke krachtsinspanning onvoldoende bleek, om voor de opstuwing van het water in de grootere rivieren, dammen aan te leggen, die stand hielden, terwijl toch de gestadige toename der bevolking vermeerdering der rijstproductie noodzakelijk maakte, toen werd het staatsplicht, om de noodige werken te stichten en te zorgen, dat er voor het belasting opbrengend volk voldoende te eten zou zijn.

Dit is echter ter goeder tijd niet voldoende begrepen en men ondervindt daarvan nu de gevolgen; reeds heeft er op Java enkele malen *hongersnood* geheerscht en honderd-duizenden zijn daardoor omgekomen. In de laatste jaren is er voortdurend *rijstnood*, want terwijl volgens statistieke gegevens in de jaren 1875 t/m 1877, met inbegrip van den invoer, er jaarlijks per hoofd 1.83 picol rijst, d. i. 0.5 katti per hoofd en per dag, beschikbaar was, bedroegen diezelfde cijfers van 1893—95 slechts 1.58 picol per jaar of 0.43 katti per dag. En dat die hoeveelheid onvoldoende is voor een behoorlijke voeding, blijkt genoegzaam uit den eisch van 1.825 picols per jaar en per hoofd door Dr. Sollewijn Gelpke reeds bij zijne gegevens voor een nieuwe landrente ordonnantie, na grondig onderzoek, vastgesteld. Er heerscht dus rijstnood in *normale omstandigheden*. Reeds dan is er een *te kort* van ± 16 pct.

Verschillende documenten worden nu door spreker aangehaald om aan te toonen, hoe slecht het met den economischen toestand van den Javaan gesteld is en daaronder ook hetzelfde deel uit de Memorie van Antwoord van den Minister van Koloniën, bij de behandeling der O.-I. begrooting, waarop ook wij in het hoofdartikel van ons vorig nummer de aandacht hebben gevestigd.

Waarom wordt nu door Nederland niet aan den plicht voldaan, om door voldoende irrigatiewerken, de rijstvoortbrengst weder op 't normale cijfer te brengen? Uit *onwil* zegt de spreker. Alsof de Staat een industrieel ondernemer was, zit men uit te rekenen of een aan te leggen werk wel aan *directe* voordeelen, voldoende rente van de aanlegkosten zal opbrengen? Volgt men dienzelfden maatstaf dan ook, als men lichttorens bouwt, bruggen slaat, dijken aanlegt of scheepvaartkanalen graaft in het Moederland?

Geld is er voor een krachtig ter hand nemen van de irrigatie meer dan voldoende, want daargelaten de som, die Indië zal te vorderen hebben bij een billijke scheiding der financiën, kan men voor die *buitengewone* werken, die *dringend noodig* zijn, om de totale uitmergeling van Java te voorkomen, *geld leenen*.

Spreker wijdt verder nog eenige beschouwingen aan andere plichten, die de Regeering tegenover den inlander te vervullen heeft en besluit zijne voordracht met de volgende Stellingen:

1o. Java, dat van Indië het deel is, waar ons rechtstreeksch bestuur het langst gevestigd is en zijn grootste kracht ontwikkeld heeft, bevindt zich in een staat van *achteruitgang en verval*.

2o. Een ommekeer daarin is alleen mogelijk door een krachtige ontwikkeling van den landbouw, die door den inlander voor eigen rekening gedreven wordt.

3o. Het voornaamste middel, dat daarbij voor toepassing in aanmerking komt, is een aanleg *op ruime schaal* van *bevloeiings-* en *afwaterings-werken*.

4o. De daarvoor benoodigde gelden zullen, bij de opvatting, dat dergelijke werken behooren tot die *groote ondernemingen*, waarvan later rechtstreeksche inkomsten voor de schatkist of vermeerdering van Volkswelvaart te verwachten zijn, gevonden moeten worden uit *leeningen*.

5o. Een breede opvatting van de koloniale politiek, speciaal van het financieële gedeelte daarvan, zal alleen in staat zijn naar de groote middelen te doen grijpen, die geschikt zijn om groote kwalen te bestrijden: *Aux grands maux les grands remèdes!*

Hij spreekt de hoop uit, dat de vergadering den inhoud dier stellingen zal kunnen beamen.

Het debat werd geopend door den heer *Berkhout*, leeraar aan 's Rijks Landbouwschool te Wageningen, die begon met zijn volle instemming te betuigen met alles, wat door den inlelder van 't noodzakelijke en 't dringende van irrigatie op ruime schaal was gezegd. Hij was echter in 't bijzonder deze vergadering komen bijwonen om er op te wijzen, dat irrigatie alléén, het doel, d. i. een veel grooteren rijstoogst, niet zou doen bereiken, maar, dat degelijk landbouwonderwijs en aantooning der resultaten op proefvelden daarmee moesten gepaard gaan. Vijftig jaren geleden waren de landbouwers in Nederland meer ouderwetsch in hunne praktijk dan nu de Javanen nog zijn. En hoe groot is niet de vermeerdering van opbrengst hier te lande, nu men ziekten met succes bestrijdt en meer intense cultuur drijft. Spreker vindt het jammer, dat onze Indische ingenieurs geen landbouwonderwijs krijgen. Duitschland heeft een speciale opleiding voor Cultur-techniker.

De stellingen van den heer *Gerst* vonden bestrijding bij den heer *de Roo*, die er in de eerste plaats op wees, dat men huiverig was met den aanleg der irrigatiewerken, omdat ze meestal meer kosten, dan de som, waarvoor ze zijn begroot. Hij voerde verder aan, dat de commissie voor de rentabiliteits-bereking ruimer van opvatting was, dan de inleider het had voorgesteld, daarin had toch ook een ingenieur zitting; hij meende ten slotte, dat aan de Indische Regeering onrecht was aangedaan door het voor te stellen, alsof deze onwillig was, om voldoende irrigatiewerken te doen maken.

De heer *Van Sandick* trok partij voor de Indische Ingenieurs. Wanneer de door hen begroote kosten voor irrigatiewerken niet voldoende zijn om het werk te voltooien, dan zijn daarvoor in den regel afdoende redenen; meestal gebrek aan geld of aan werkkracht, die langeren tijd voor de uitvoering noodig maken en men weet welken invloed dit heeft op de kosten.

De *Voorzitter* maakte er den inleider een verwijt van, dat hij te weinig waarde hechtte aan de industrieële toekomst van Java en Madoera (dit geldt evenzeer voor de andere eilanden). Met hetgeen spreker gezegd had stemde hij ten volle in; de rijstbouw moet de hoofdzaak blijven, maar de industrie mag niet over het hoofd gezien worden; er is veel geld in 't land te houden, door zelf de grondstoffen te bewerken.

Ook vond hij, dat de inleider het bedrag voor den aanleg van spoorwegen door den Staat besteed, niet mocht vergelijken met dat, wat voor irrigatiewerken werd uitgegeven, om dan te concludeeren, dat men voor het spoorwegnet te veel had gedaan. Zeker is het bevorderen der productie van het land een eerste eisch, maar ook goede gemeenschapsmiddelen zijn eene ruim vloeiende bron van welvaart. Vergelijkt men hetgeen bij ons in dat opzicht is gedaan met wat men deed en nog doet in andere landen en koloniën, dan zijn en blijven wij ook daarin ten achteren.

De inleider beantwoordde in 't kort de sprekers; ook hij was een voorstander van goed landbouwonderwijs en van proefvelden, hoewel hij daarvan eerst na jaren en jaren uitwerking verwachtte, hij beaamde wat de Voorzitter had gezegd van de voordeelen eener eigen industrie, maar wat hij daarvan tot nog toe op Java gezien had, maakte hem pessimist; hij dankte den heer v. S., dat hij voor de ingenieurs was in de bres gesprongen en verklaarde aan den heer d. R. dat hij niet de bedoeling had gehad de rentabiliteitberekeningscommissie aan te vallen. Dit is een lichaam, dat zijn wachtwoord krijgt van de Indische Regeering, die op hare beurt evenmin aan het verzuim van onvoldoende irrigatie schuldig is, want zij ontvangt in dit opzicht het parool uit Nederland.

Toen hij de vergadering sloot en inleiders en sprekers bedankte voor hetgeen zij in het belang van Java's landbouw hadden bij gebracht, wees de voorzitter er op, dat het nog al dikwijls voorkomende tegenvallen van een ingenieurswerk, dat dienen moet om een groot landsbelang te bevorderen, in geen enkel land ter wereld en ongetwijfeld niet in Nederland beschouwd wordt, als een reden om zoo'n werk te laten liggen. Waarom deed men dit dan wel met Indische irrigatiewerken?

Ook op de gelukkige combinatie der kennis van het ingenieursvak met eene agrarische oplejding voor een agrarisch land als Java vestigde hij nog in 't bijzonder de aandacht. Niet alleen Duitschland, maar ook verscheidene andere landen hebben landbouw-ingenieurs.

Uit Nederlandsche bladen.

In de Schoonhovensche Courant van Woensdag 13 Nov. staat het Verslag van eene voordracht—„Natuur en Leven op Java" — door ons medelid Dr. J. C. C. W. van Nooten, Dir. der H. B. S. te Brielle gehouden in eene Vergadering van het Natuurkundig Genootschap te S.

In de Apeldoornsche Courant van 16 November vonden wij het Verslag eener lezing, die vanwege het plaatselijk Nutsdepartement door den heer Asbeek Brusse, 1ste luitenant, leeraar aan de Militaire School te Kampen en correspondeerend lid van „Oost West" daar ter plaatse, te Apeldoorn is gehouden over de Boedhistische monumenten op Java, speciaal de Boro-Boedor.

Met genoegen wijzen wij op deze strooming ook in andere Vereenigingen en Genootschappen om de kennis van alles wat Oost- en West-Indië betreft populair te maken. Wij voegen er den wensch bij dat deze enkele voorbeelden nog door vele anderen mogen worden gevolgd.

In de Maasbode van 10 November komt een artikel voor van een harer lezers op St.-Martin een der West-Indische eilanden. Wij nemen daaruit een gedeelte over, kenschetsend wat de geringe macht betreft onzer taal op dat eiland en op andere kleine eilanden:

„Het meest verspreid zijn hier enkele Amerikaansche bladen, zooals de *World* onder de niet-Katholieken, plus de voornaamste Engelsche geïllustreerde tijdschriften; en onder de Katholieken is het meest het streng Roomsche *Trinidad Catholic News* in omloop.

„De Curaçaosche couranten, zooals *Amigoe, Curaçaosche Courant*, worden slechts gelezen door de weinigen, die Hollandsch verstaan, en die ik schat op ruim 30. Dat mag nog veel heeten.

„Op St. Eustatius zijn er geen 12, die Hollandsch spreken. Op Saba is er, behalve den gezaghebber, den pastoor en den meester, geen sterveling, die Hollandsch spreekt. Een ruim veld van arbeid dus voor *Neerlandia*, dat sinds ongeveer een jaar op deze drie eilanden eenige abbonné's telt.

„Van St. Kitts ontvangen we hier met iedere gelegenheid de Engelsche telegrammen, zooals ze door het *War Office* gepubliceerd worden, om bij het meest belangrijke te blijven, dat ze in den regel bevatten. Ondanks al die Engelsche lectuur en dat gemis aan Hollandsch element, zijn we hier Boerenvrienden. Die het niet zijn, worden met den vinger aangewezen."

Boekaankondiging.

Van den uitgever Laurens Hansma te Apeldoorn ontvingen wij eene brochure getiteld **„Fotografeeren in de Tropen"** door den ingeneur S. Verwey.

Volgens den auteur is zijn werkje eene aanvulling van hetgeen de heer Bakhuis over hetzelfde onderwerp heeft geschreven in het „Fotografisch jaarboek van 1901". Omtrent sommige punten is hij het echter niet met den heer B. eens en gaf andere recepten.

Een paar proeven, op weinig kostbare wijze door de liefhebbers te nemen, zullen, zoo zegt hij, kunnen doen besluiten aan wiens manier zij de voorkeur moeten geven.

Wij gelooven, dat schrijver en uitgever den dank verdienen van het groote getal amateur-fotografen in Oost- en West-Indië voor dit duidelijk geschreven en hoewel beknopt, toch veel gegevens bevattend boekje.

* * *

Uit Zonneland, *Geïll. Land- en Volkenkundige Schetsen voor de jeugd*, door Th. J. H. Hilgers, Deventer, A. E. Kluwer.

Op een Koffieland, *Een verhaal uit Java's Binnenlanden*, met 4 platen, idem.

De Schat van den Javaan, met 4 platen, idem.

De Vereeniging „Oost en West" van wier Commissie de opwekking aan kinderschrijvers uitging, om de Hollandsche jeugd door goede, degelijke lectuur over Indië en zijn bewoners eens iets beter op de hoogte te brengen van dat voor allen zoo belangrijk land, om bovenal hun sympathie te wekken voor onze broeders en zusters in de tropen, kan zich feliciteeren. Het drietal kinder- of jongeliedenboeken van den heer Hilgers vormt een flink begin voor een verzameling kinderlitteratuur over Indië.

De schrijver heeft zijn taak heel ernstig opgenomen, zijn werk is degelijk, een enkele maal, b. v. in Op een Koffieland treft mij iets nuchters in beschrijving en taal, een gebrek aan kleurigheid en warmte; in dit boek, dat overigens een uitstekend beeld geeft van de koffieplantage en jongens heel vurig zal interesseeren, omdat de hoofdpersonen allerlei avonturen meemaken en er jachten, tijgers, smokkelaars en andere dramatische elementen in voorkomen, trekken mij de heldjes Johan en Arie niet buitengewoon aan. Intusschen is dit misschien ook wat veel geëischt, waar alle zorg is besteed aan het geven van goede, juiste indrukken der werkelijkheid.

Aardig is de episode met de inlanders, die tabak komen verkoopen en die, als zij van den heer Zwaan hooren, dat hij geruïneerd is (een kleine comedie, door hem opzettelijk gespeeld, om een vriend te overtuigen van het goede hart van den Javaan) en niets meer koopen kan, den volgenden dag terugkomen, om hem levensmiddelen en geschenken tot steun en troost aan te bieden, omdat zij meenen mee verantwoordelijk te zijn voor zijn geleden verliezen.

Zulke trekjes zijn er meer, ze doen zoo goed en zullen zeker den kinderen een heel warm gevoel kunnen geven voor hen, die hun dikwijls nu zoo vèr en zoo vreemd lijken. Vooroordeelen, zooals: dat de inlander geen dankbaarheid zou kennen, dat hij *per se* bedriegen wil, en meer, worden er zoo ongemerkt mee bestreden en dat op de prettige, kalme manier van iemand, die 't weet en die toch heel goed de fouten ziet. Van ophemelen nergens sprake, wat trouwens het doel: rechte waardeering, ook niet ten goede zou komen.

In *„Op het Koffieland"* had ik in plaats van de tooneelen met de smokkelaars en de varkensjacht nog wel meer legenden en overleveringen willen zien ingelascht, zooals er voorkomen in *„Uit Zonneland"*; een beetje meer nog van de poëzie, verborgen in dien schat van wijze en mysterieuse sprookjes, kan geen kwaad.

De Schat van den Javaan is de beschrijving van 't lief en leed in een Javaansche kampong. De karakterteekening is hier veel gelukkiger, dan in 't vorige, we leven mee met den sympathieken Wirijo en zijn eerbied en liefde voor zijn heilige kris, zijn door den schrijver zoo juist en aantrekkelijk voorgesteld, dat de eindindruk voor de kinderen een bepaald weldadige zal zijn. Vooral oudere kinderen zullen van dit boek genieten, dat ik hooger stel dan het voorgaande, al vind ik ook dat aanbevelenswaardig. Omtrent lot en leven der koelies hooren we weinig; misschien heeft de schrijver met opzet vermeden, al te veel pijnlijks aan te roeren voor de jonge hersenen.

Den leeftijd voor 't eerste boek zou ik op 12—15, dien van *De Schat van den Javaan* op 12—16 willen stellen, ook een volwassene leest dit met genoegen.

„Uit Zonneland", dat ik 't laatst noem, is daarom niet het minste, er komen prettig veel legenden in voor, om aan kinderen voor te lezen. Wat is de geschiedenis van Hadji Mohammed, (blz. 63) mooi, wat een diepe en toch practische zin! En ook de „Poesaka van den ouden Hindoe" en de „Heilige Waringin" en 't sprookje van Prinses Dinar, dat we in Europa terugvinden in de bekende geschiedenis van den rijkaard, wiens kwaal was: „ledigheid". Zoowel „Uit Zonneland" als „De Schat" kunnen in volksbibliotheken voor volwassenen even goed dienst doen, als voor school of huis.

De platen (waarschijnlijk naar foto's) zijn meestal heel goed, alleen de figuren in „De Schat van den Javaan" lijken wel wat stijf en konden beter. De uitgaaf is keurig netjes verzorgd; de bandjes smaakvol.

S. G.

Correspondentie.

Van een onzer leden ontvingen wij de volgende vragen, waarvan wij de beantwoording gaarne in ons blad zullen opnemen:

Op welke wijze kan een suikerfabriek zich verzekeren van den grond waarop de fabriek gebouwd wordt?

Wordt die gehuurd met recht van opstal?

Geschiedt dat voor 30 jaar?

Hoeveel wordt daarvoor betaald. Geschiedt dit Jaarlijks of in eens?

Blijft het hetzelfde of die gronden Sawahs, tegals of woonerven waren?

P. T. A. en B. te Doetichem. Uw ingezonden stuk wordt in het volgend nummer opgenomen, voor deze courant kwam het te laat.

Inhoud van Nederlandsche Tijdschriften voor Oost- en West-Indië.

Mededeelingen van het Nederl. Zendel. genootschap. dl. 45, IIIe stuk.

M. Joustra. Iets over Bataksche litteratuur. (Verv.)
A. Kruijt. Verslag Mâdjâ-warnâ over 1900.
F. de Munnik. Verslag Kediri over 1900.
J. H. Hiebig Rooker. Verslag kweekschool Inl. onderwijzers te Tomohon over 1900.

De Indische Mercuur van 26 Nov. Nº. 26.

Koloniaal Museum. (Rapport der Jury van de Nederlandsch West-Indische Herbarium Prijsvraag). - Jahresberichte über Agrikultur-Chemie. — De Jardin Colonial bij Parijs. — Koffie. — Het vierde koffiecongres. — Resultaat eener proef om koffie in luchtdichte verpakking te verzenden. — De tabaktrust en zijne tegenstanders in de Vereenigde Staten. — De Maïs van Jala. — Mijnbouw-Maatschij Redjang Lebong. — Deli Spoorweg-Maatschappij. — Mijnbouw-Maatschij Tambang Sibonak. — Petroleum-Maatschij Gaboes.

Verzending O.-I. Mail.

VOOR DEN HAAG.

Amsterdam, Nederl.,	6 Dec.	20 Dec.	11.20 's av.
Rotterdam, Lloyd,	29 Nov.	13 "	11.30 's av.
Genua, Nederland,	3 Dec.	17 Dec.	9.15 's av.
Marseille, Lloyd,		10 "	6.30 's av.
Marseille, Fr. dienst,	30 Nov.	14 "	7.45 vm.
Brindisi, Eng. dienst,	6 Dec.	20 "	1.— mid.
Napels, Duits. dienst,		8 "	9.45 mid.

Via Marseille: Suppletoire verzending van brieven, briefkaarten en aangeteekende stukken den dag volgende op den aangegeven maildag te 7.45 vm.

Via Napels: Suppletoire verzending den dag, volgende op den aangegeven maildag te 12, doch de aansluiting op het vertrek der booten is daarvan niet verzekerd.

MAIL SURINAME.

Amsterdam, Nederl.,	30 Nov.	14 Dec.	11.15 's av.
Southampton, Eng.,		9 "	11.30 's av.

Suppl. verzending daags daarna 6.30 's av.; aansluiting niet altijd verzekerd.

St. Nazaire, Fr.,	8 Dec.	8 Jan.	7.45 vm.

MAIL CURAÇAO.

Via Genua den 8n van elke maand, alleen op verzoek.

Elken Dinsdag en Vrijdag 6.30 's av. via Southampton en Queenstown en New-York.

MAIL CONGO.

Antwerpen den 15n en den laatsten van elke maand 7.20 's av.

Lissabon den 3n en den 13n van elke maand 3.20 m.

MAIL CANARISCHE EILANDEN.
(Teneriffe.)

Southampton. Elken Vrijdag 7.20 's av.

Liverpool. Elken Maandag 7.20 's av.

ADVERTENTIEN.

ERNEST CASSUTO
Tandarts,
FRANKLINSTRAAT 193
bij het REGENTESSEPLEIN, Den Haag.
SPREEKUUR dagelijks van **2** tot **5** uur, behalve Zondags en Woensdags.

JAC. MOULIJN,
Opticien, Instrumentmaker,
2e Wagenstraat 95, Den Haag,
TELEFOON 704.
BRILLEN en PINCE-NEZ.
Voorschrift van Heeren Doctoren.
Artikelen voor Ziekenverpleging, Verbandstoffen, Breukbanden, Suspensoirs enz.
Aanleg en onderhoud van
TELEFOON en ELECTRISCHE SCHELLEN.

In „de Proviandwinkel"
Badhuisstraat 54, Scheveningen
zijn verkrijgbaar alle soorten
COMESTIBLES en CONSERVEN
waaronder:
GOEDKOOPE GROENTEN.

	per literblik.
Doperwten	f 0.30
Sperciebonen	- 0.30
Spinazie	- 0.30
Snijboonen	- 0.30
Tuinwortelen	- 0.35
Andijvie	- 0.30

Franco huis DEN HAAG.
Uit de fabriek van
J. C. VISSER, te Amsterdam.
Aanbevelend,
J. J. KROPHOLLER.
PRIJSCOURANT wordt op verlangen **gratis** toegezonden.
Bij inkoopen van **f 10** en daarb. wordt een korting van **10 pCt.** toegestaan.

E. J. F. VAN DISSEL & ZONEN,
EINDHOVEN.
FABRIEK van
LINNEN TAFELGOEDEREN enz. enz.
Inrichting voor het maken, borduren en festoneeren.
SPOEDIGE AFLEVERING.
PRIJSCOURANTEN alsmede ruime keuze van STALEN en MODELLEN,
worden op aanvrage franco toegezonden.
AGENTESSEN GEVRAAGD
met relatiën onder den gegoeden stand.

G. KERNER & Co.

PRIJSCOURANT GRATIS en FRANCO.

Export. Engros. Detail.

K. NIEUKERKE
Noordeinde 12. -- Den Haag.
De Firma belast zich met iedere opdracht tot levering van goederen naar OOST of WEST, en garandeert goede, ongeschonden aankomst.
Bij eventueele bestelling wordt dringend verzocht mede te deelen of men handelaar of particulier is.
Handelaren geven tevens referentiën op.
K. NIEUKERKE, Den Haag.
Telefoon No. 637.

C. HOYNG,
Den Haag. -- Utrecht.
Geïllustreerde Prijscouranten worden **gratis op aanvrage** toegezonden.
ECHT CHINEESCHE THEE,
speciaal aanbevolen aan Indische familie's.

L. LANGE,
23 Wagenstraat, 's-Gravenhage,
TELEPHOON No. 659.
Sigaren in alle soorten en prijzen
Doelmatige verpakking voor de tropen.
Specialiteit voor Export.

B. DERKSEN,
Brood- en Beschuitfabriek
„De Oude Vette Hen",
OPGERICHT 1680.
OUDE MOLSTRAAT—DRIEHOEKJES 8,
's-Gravenhage.
Hofleverancier.
Geregelde bezorging door alle wijken der Stad en Scheveningen.
BRUIN- of GEZONDHEIDSBROOD.
Prima kwaliteit SPECULAAS in blikverpakking.
Verzending naar OOST- en WEST-INDIË.

A. J. MESKER,
MEUBELFABRIKANT.
Hofspui 81, Telephoon No. 240, 's-Hage.
Inrichting voor complete meubileeringen, zoowel in koop, als in huur.
Complete Ameublementen voor geheele huizen, boven- of benedenhuizen steeds voorradig.
PRIJZEN STERK CONCURREEREND.
Verhuurt mede Gemeubelde boven- en benedenhuizen.
GORDIJNEN. TAPIJTEN.

De WONINGGIDS v/d. Nederlandsche Bond van Makelaars in Vaste Goederen, Assurantiën, enz.
o. m. bevattende de adressen der voornaamste **Makelaars in vaste goederen van Nederland.** en de
WONINGGIDS voor 's-GRAVENHAGE en OMSTREKEN
opgemaakt door 't Administratiekantoor der firma
FALKENBURG & Co.
's-GRAVENHAGE, Dennenweg 64,
zijn beide op aanvrage **gratis** verkrijgbaar.
Ook liggen deze gidsen op de informatiebureaux der Vereeniging «Oost en West» te 's-GRAVENHAGE en te WELTEVREDEN (Batavia) ter beschikking van belangstellenden.

Stoomvaart-Maatschappij
„ROTTERDAMSCHE LLOYD"
Maildienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië
in verbinding met de diensten der
Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam.	van Marseille.	te Port-Said.	te Padang.	te Batavia.
Ardjoeno	14 Dec.	26 Dec. 1902	31 Dec. 1902	20 Jan. 1902	22 Jan. 1902
Soembing	28 „ 1902	9 Jan.	14 Jan.	3 Febr.	5 Febr.
Gedé	11 Jan.	23 Jan.	28 „	17 Febr.	19 Febr.
Oengaran	25 „	6 Febr.	11 Febr.	3 Maart	5 Maart
Sindoro *	8 Febr.	20 „	25 „	17 „	19 „
Merapi	22 „	6 Maart	11 Maart	31 „	2 April
Salak	8 Maart	20 „	25 „	14 April	16 „
Lawoe	22 „	3 April	8 April	27 „	29 „

* Dubbel schroefstoomschip. 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.
De Hoofd-Agenten: **Ruys & Co.,** *Rotterdam.*
De Agenten: **Courier dit Dubekart & Co.,** Anna Paulownastraat 1*d*, *'s-Hage.*

BANKETHAMMEN. CERVELAATWORST.
Spekslagerij
Firma J. J. M. PERMENTIER,
Korte Poten 25, Den Haag.
Gelardeerde Kalfslever.
Mulses Hoofdvleesch. OSSENTONG.

PARAPATTAN WEEZENGESTICHT
te Batavia.
In de hoop dat de wetenschap, dat vele weezen door eene liefderijke verpleging in het Parapattan Weezengesticht te Batavia, voor ondergang behoed en tot nuttige leden der maatschappij worden gevormd, **eene opwekking** moge zijn voor alle weldenkende ingezetenen van Nederlandsch-Indië, die thans in Nederland verblijven en ook voor niet-Indiers, om ook het hunne bij te dragen **tot instandhouding** van het Parapattan Weezengesticht, doen wij in de eerste plaats een beroep op den liefdadigheidszin van de in Nederland wonende oudgasten.
Jaarlijksche contributiën en donatiën worden gaarne door den ondergeteekende in ontvangst genomen.
Namens het Bestuur van het PARAPATTAN WEEZENGESTICHT te Batavia,
W. CREMER,
Generaal gemachtigde voor Nederland,
Nieuwe Schoolstraat 89, te 's-Gravenhage.

F. H. BOTHE,
21, VEENESTRAAT — DEN HAAG.
SPECIALITEIT IN
GEKLEURDE, ZWARTE en CRÊME STOFFEN.
Nouveaute's voor elk seisoen.
STEEDS GROOTE ASSORTEMENTEN. BILLIJKE PRIJZEN.

DEN HAAG.

LEIDEN,	GEDEMPTE BURGWAL 8,	**DELFT,**
STATIONSWEG 19.	bij de WAGENSTRAAT.	21, CHOORSTRAAT.
Eerste Modes.	**E. v. d. Horst.**	Nieuwste Garneering.
	MAGASIN de SOLDES.	

Grootste keuze **echte LYONSCHE ZIJDE** in zwart en gekleurd, ook andere kleedingstoffen bijzonder geschikt voor Indië,
voor de helft der gewone prijzen.
Alle goederen welke niet naar genoegen zijn, al zijn dezelve ook afgesneden, worden gaarne omgeruild.
Stalen worden op aanvrage franco toegezonden.

J. A. DE GRUIJTER,
Obrechtstraat 196, hoek Reinkenstr.
DEN HAAG.
Groote Sorteering
VULKACHELS, CALORIFÈRES
EN
Majolica-
TEGELKACHELPLATEN

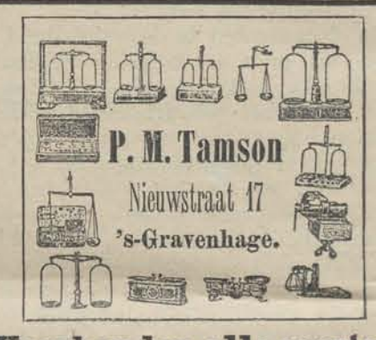
P. M. Tamson
Nieuwstraat 17
's-Gravenhage.
Voorhanden alle soorten weegwerktuigen.
Reparatiën Accuraat en Billijk.

A. A. KNUIJVER & ZONEN,
Gedempte Raamstraat 11-12,
'S-GRAVENHAGE.
Hofleveranciers.
Nederlandsche Fabriek van **Borduur- en Passementwerken. Galonweverij** à Jacquard, **Photografiën** en **Teekeningen** van Vaandels. **Maconieke Artikelen** enz. worden franco ter inzage gezonden.
Zilveren Medaille Wereldtentoonstelling
PARIJS 1900.

C. J. v. d. MEER,
Waldeck-Pyrmontkade 11, 11a, 13,
DEN HAAG.
HANDEL
in Wijnen, Binnen- en Buitenlandsche Bieren, Minerale en Medicinale Bronwateren en Gedistilleerd.
SPECIALITEIT
in Bordeaux-, Bourgogne-, Port-, Rijn- en Moezelwijnen.
Champagne en Cognac.

Vereeniging OOST en WEST
Afdeeling 's-Gravenhage.
Aan het **Bureau Heerengracht 4,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur, inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.
Men kan die inlichtingen ook per brief vragen aan den Secretaris der 3de Commissie, den heer G. C. A. DE WITT, *de Perponcherstraat n°. 93.*

Een gep. Onderofficier O.-I. Leger voor incasseering, oppasser en huisbewaarder.	Een Dame voor administratieve betrekking.
Een modiste die werk in Oost-Indië zoekt.	Een Heer voor administratieve betrekking of magazijnmeester.
Een Dame die lessen geeft in Noorsch, Zweedsch, Duitsch en Italiaansch.	Een Heer voor Corrector aan eene drukkerij.
Twee jonge Dames voor Juffrouw van Gezelschap.	Drie Dames voor waarnemen van een huishouden en naar Indiën gaan.
Een bekwame linnennaaister.	Twee Dames om bejaarde dame gezelschap te houden.
Gewezen Sergeant in W.-I. voor portier, looper of huisbewaarder; kan ook copieerwerk verrichten.	Een Jongmensch voor kantoorbediende.
Jonge Dame ter waarneming van het huishouden en het oppassen van kinderen.	Een Dame zoekt plaatsing als Stenograaf, ook voor les geven.
Een jonge Dame die als Gouvernante of Bonne naar Indië wil.	Een jonge Dame zoekt een t'huis zonder salaris bij eene dame om deze in de avonduren gezelschap te houden; kan in 4 talen voorlezen en maakt muziek.
Een jonge Dame als kinderjuffrouw naar O.-I.	Een Dame om met eene familie op reis te gaan; spreekt Hollandsch, Duitsch, Fransch en Engelsch en heeft veel gereisd.
Een gegageerd Onderofficier der Genietroepen zoekt een betrekking voor loopend beheer; schrijfwerk of eene eenvoudige administratie; ook kantoorwerk in die richting.	Een gewezen militair in W.-I. voor oppasser of huisknecht.
Eene dame voor 't les geven aan spraakgebrekkigen.	Een gewezen Sergt.-majoor, timmerman der marine, voor portier of huisbewaarder.
Een Dame les geven in teekenen en portretschilderen.	Eene jouge dame les geven in fröbelen.
Een gep. off. v. adm. O.-I. L. v. adm. betrekking.	

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.

N°. 26. Donderdag 5 December 1901. 1ste Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD.

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland *bij vooruitbetaling* . *f* 2.00
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 3.00
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.10
Men abonneert zich voor minstens zes maanden ingaande op den dag der eerste toezending f 1.—

Prijs der advertentiën.

Per regel . . . . . *f* 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . - 0.09
» » » 1000 » . - 0.08
» » » 3000 » . - 0.07

REDACTIE: De 4de Commissie, aan welke de verspreiding van populaire kennis omtrent Oost- en West-Indië is opgedragen.

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie", en gezonden aan den Heer G. E. V. L. VAN ZUYLEN, *Voorzitter der Redactiecommissie*, **7a Heerengracht**, of den *Secretaris*, Mr. G. VAN SLOOTEN Azn., **43 Conradkade**, beiden Den Haag.

Voor de Administratie en Advertentiën wende men zich tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" **Haagpoort 4,** Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

De Vereeniging vestigt zooveel mogelijk, zoowel in Europa als in Indië, afdeelingen, die te zamen met het hoofdbestuur dit doel trachten te bereiken.

Om lid te worden, kan men zich persoonlijk of per briefkaart aanmelden bij een der afdeelingen of aan het bureau in den Haag Heerengrach 4, dat iederen dag, behalve Zon- en feestdagen, van 10—12 en van 2—4 ure open is.

De Oost-Indische Begrooting.

Kamerdebatten.

II.

In ons vorig nummer gaven wij den algemeenen indruk der beschouwingen, die aan het eigenlijk debat over de verschillende onderdeelen der begrooting voorafgingen. Wij hadden het plan, om daarna in dit nummer van dat verdere debat een resumé te geven, maar wij zijn daarvan teruggekomen, omdat wij dan toch te veel zouden moeten inkorten en onze lezers daardoor weinig er aan zouden hebben. Werkelijk is er echter bij de behandeling van verschillende punten heel veel gezegd wat opmerking verdient, al moge het ook aan hen, die voor Indië's belangen minder voelen, soms langwijlig zijn voorgekomen. Wij zullen echter, in volgende weken, meermalen gelegenheid hebben op verschillende punten daarvan partij te trekken.

Over het algemeen genomen waren de aanvallen, die de Minister te verduren had, zachtaardig van toon en het was uit de woorden der sprekers op te maken, dat zij zich meer beschouwden als welwillende raadgevers dan als bestrijders. En van zijn kant kwam ook de Minister den sprekers te gemoet door de belofte van aan hunne opmerkingen, waar hem dit maar eenigzins mogelijk zou zijn, de volle aandacht te schenken.

Zonder hoofdelijke stemming werd dan ook de O.-I. begrooting in de avondzitting van Woensdag aangenomen.

Uit de stemmingen over enkele amendementen, bleek het ons echter tot ons leedwezen, dat ook ditmaal de behandeling der Indische Zaken niet door alle leden even belangrijk werd geacht. Eenmaal zelfs was het totaal der uitgebrachte stemmen niet meer dan 55 en waren wij dus dicht bij het geschiedkundige feit van enkele jaren geleden, dat de zitting wegens het te geringe getal der presente leden niet kon doorgaan. Ook bij de laatste debatten en bij het eindbesluit hadden ruim *twintig* van de *honderd* Kamerleden het niet noodig geacht daaraan deel te nemen.

Wij zullen naar aanleiding van die laatste avondzitting nog 't een en ander opteekenen, in de eerste plaats, omdat de toen behandelde onderwerpen, *de defensie te land* en *ter zee*, waaraan zooveel geld wordt besteed en toch misschien bij een onverhoedschen aanval van buiten erg onbeholpen zou blijken, de volle aandacht verdient van hen, die het wel met O.-Indië en met Nederland meenen. De heer van Vlijmen heeft van het vloers, dat de verdedigingsplannen bedekt, een tipje opgelicht en ons verteld, dat het vroegere plan, om den bestuurszetel naar het binnenland te verplaatsen, thans bij wijze van compromis zou zijn losgelaten en dat men daarom de verdediging nabij den tegenwoordigen bestuurszetel krachtiger zou maken.

Als dit zoo is, dan kunnen wij niet anders doen dan het betreuren, want op nieuw hebben Transvaal en de Oranje-Vrijstaat ons geleerd hoe men die bestuursstelsels, als men door overmacht wordt bedreigd, toch niet kan houden, al heeft men de verdediging daarvan, ook nog zoo goed voorbereid.

Tevens heeft die hardnekkige oorlog onzer broederen echter op nieuw duidelijk aangetoond, hoe in een uitgestrekt land, met geaccidenteerd terrein de guerilla ook tegen een aanzienlijke overmacht geruimen tijd kan worden volgehouden. En dit zullen wij ook in Oost-Indië, en bij name op Java, kunnen doen wanneer wij zorg dragen, dat ons veldleger *compleet* is aan *degelijke weerbare mannen* en materieel en technisch *uitmuntend uitgerust*, terwijl uit het volk zelf op *aanvulling kan worden gerekend.*

Van daar ons, reeds jaren geleden in de Vereeniging tot beoefening der Krijgswetenschap, toegelicht denkbeeld om eene bepaling in het leven te roepen, dat bij de benoeming tot civiele betrekkingen, bij het voldoen aan de eischen van benoembaarheid steeds zij de voorkeur zouden hebben, die een tijd lang in het leger dienden. Dit zou voor het scheppen van eene uitmuntende reserve een zeer goed middel zijn, terwijl daarenboven het gehalte der ambtenaren er zeker niet door zou verminderen. Wij zouden dien maatregel evenzeer op het Europeesche als op het inlandsche element willen toegepast zien.

Ook het benoemen van inlanders tot den officiersrang kwam weder ter sprake en werd zelfs door niemand bestreden, hetgeen ons in zooverre heeft verwonderd, dat er steeds werd gesproken van Indische adellijken! Wij dachten, dat het denkbeeld van een, door het bevoordeelen van den adel, heerschen over het volk langzamerhand had uitgediend en dat degelijkheid en bekwaamheid in de toekomst den hoeksteen zouden zijn voor de benoembaarheid in iederen tak van bestuur of beheer. Dit immers houdt innig verband met het verbeterd onderwijs, dat wij van plan zijn in te voeren. Het is zeker niet te ontkennen, dat thans nog de veneratie voor afstammelingen van de oude vorstenhuizen groot is bij den inlander, maar evenzeer is zijne hoogschatting groot van hen, die door eene gouvernementsbenoeming zijn aangewezen om te helpen regeeren. Op den duur zal deze niet verminderen, waanneer hij tot de overlegging komt, dat alleen eerlijkheid en goede trouw gepaard aan voldoende kennis, geheel afgescheiden van positie of geboorte, tot zulk een benoeming kunnen leiden.

Grooter nog, zouden wij denken, is bij het leger de eisch, om de aanstelling tot officier geheel van persoonlijke eigenschappen afhankelijk te maken en zeer wettig zal het zijn, om bij voorkeur de inlandsche officieren te trekken uit het onderofficierskader, want dit kader is met recht de krachtige omlijsting van den troep en hoe hooger men het peil daarvan weet op te voeren, hoe sterker men het leger maakt.

Over de doode weermiddelen werd niet veel gezegd. De amendementen, strekkende om de reeds aangevangen werken niet te voltooien, werden verworpen, maar algemeen was het de meening, dat niet in batterijen en forten onze kracht moet worden gezocht, maar in de levende strijdkrachten.

Omtrent de Zeemacht bleef het debat zwevende. De vraag of de Vloot, die dienen moet, om in Oost-Indië rust en orde te helpen handhaven en om eventueel tot de verdediging tegen een B.V. mede te werken, moet gecommandeerd en uitgerust worden door den Minister van Marine of door den Gouverneur-Generaal, bleef als wij het goed voor hebben, onbesproken. En er zijn onder de Marine-officieren hoe langer hoe meer, die het tweede stelsel rationeel vinden.

Wij zouden hiermee ons opstel kunnen besluiten, ware het niet, dat hetgeen gezegd is geworden over de keuringscommissie te Amsterdam ons een ander groot belang van O. Indië in de gedachten bracht, waarvoor wij reeds sedert jaren hebben gestreden. Wij zullen de verwijten niet uitspinnen, die aan de keuringscommissie zijn gedaan en houden ons veeleer overtuigd, dat deze met groote plichtsbetrachting werkt. Het geldt dan ook niet een verbeterd stelsel van aankoop of keuring, wanneer wij hierover spreken, maar ons ernstig voorstel is, om het voorzien der magazijnen in Indië uit Nederland *tot een minimum te herleiden.*

Een der eischen voor de ontwikkeling van een land is, dat nijverheid en handel dat land voorzien van alles, waaraan het behoefte heeft.

Wil men de praktijk van dezen grondregel mogelijk maken, dan moet vooral de grootste verbruiker en dit is in O.-Indië nog altijd de Staat, hetgeen hij noodig heeft zooveel als eenigszins mogelijk is in het land zelf betrekken (deze regel geldt o. i. niet alleen voor goederen maar ook, voor landsdienaren). In den beginne zal dit misschien aanleiding geven tot gemakkelijk te overwinnen moeilijkheden, en tot het betalen van iets hooger prijzen, maar daartegenover staat de verandering in de kosten van beheer der Staatsmagazijnen en minder verlies op afgekeurde en later voor een appel en een ei verkochte goederen.

Reeds ruim twintig jaar geleden, toen wij nog in O. Indië waren, hebben wij in de betrekking, die wij bekleedden daarop gewezen niet een enkele maal, maar bij herhaling.

In Indië zelf vonden wij bij de Regeering geen gesloten oor, maar de weerstand kwam uit Nederland; en bij het centralisatie-stelsel, dat thans nog heerscht, is men te Weltevreden en Buitenzorg niet tegen den Haag opgewassen.

Wij hopen, dat de opgetreden Minister van Koloniën ook deze quaestie, die in de debatten werd aangeroerd, ernstig zal willen overwegen en tot oplossing brengen.

Eveneens verdient zeer de aandacht, wat in de laatste zitting is gezegd van het doen overgaan van het administratief beheer der hospitalen en militaire ziekengestichten in handen der officieren van de Militaire administratie. De arts kan zich geheel wijden aan de wetenschap, zieken te genezen en ernstige toepassing van degelijke hygiënemaatregelen; iets waarin het leger, wel, nu reeds, veel voor heeft op de burgermaatschappij, maar wat toch ook in het militaire veel te wenschen overlaat.

Wij hebben ons, na afloop der gansche behandeling van deze O.-Indische begrooting afgevraagd, of directe vertegenwoordiging van O.-Indië in de Tweede Kamer, zooals Blanda, dit ook in ons blad heeft voorgestaan, veel aan den gang van zaken zou hebben veranderd en wij kwamen, gelet op de adviezen der thans zitting hebbende, zoo te noemen, Indische specialiteiten, tot het besluit, dat de invloed van eenige Indische afgevaardigden meer, gering zou zijn geweest om enkele radikale verbeteringen te verkrijgen, die naar onze meening, wil men van O.-Indië iets maken, voor men het kwijt is, zoo spoedig mogelijk noodig zijn. Onze wensch blijft gaan naar *wetgeving in Indië* zelf, zoodra de ontwikkeling daar dit eenigszins mogelijk zal maken.

En in afwachting daarvan een niet te talrijke *Koloniale Raad*, die ten deele, b.v. voor de helft uit Indië wordt gekozen en die voor den Minister ten allen tijde en voor de Kamers bij de behandeling van Voorstellen op Indië betrekking hebben, een adviseerend lichaam is, in wiens kennis van zaken vertrouwen kan worden gesteld.

Staatsconcessiën van specialiteiten zijn veelal Kapstokken, waaraan belangrijke zaken gedurende langen tijd blijven opgehangen.

WEEKOVERZICHT.

Dit op Sinterklaas verschijnend nummer zal, althans in dit kroniekje, niet veel tot de verrassingen van den dag bijdragen. Er gebeurt weliswaar in den laatsten tijd verschrikkelijk veel en van alle landen stroomt de kopie naar de redactiebureaux, doch het zijn geen forsche heldere klanken die wij vernemen, veelmeer een dof ondergrondsch geluid, dat ongetwijfeld later bij het verklaren van de gebeurtenissen, die het thans aankondigt, zijn beteekenis zal erlangen, maar voorloopig een mengelmoes van verbijsterende onverstaanbaarheid blijft. Men verkeert in deze tijden doorloopend in spanning over de gevolgen van allerlei voorbereidingshandelingen op binnen- en buitenlandsch politiek terrein zonder dat het mogelijk is het gare brouwsel van een

FEUILLETON.

MALEISCH BIJGELOOF.

Uit het Engelsch van FRANK ATHELSTONE SWETTENHAM.

(*Vervolg.*)

Eenige jaren geleden had ik het ongeluk ontstolen te worden van eenige kostbare eigendommen en verscheidene mijner Maleische vrienden raadden mij toen sterk aan, om de hulp in te roepen van een sterrewichelaar of een ander geleerd persoon, die (volgens hen) in staat zou zijn den naam van den dief op te geven en waarschijnlijk ook de meeste der gestolen voorwerpen te herkrijgen. Ik vrees, dat ik niet veel vertrouwen in deze ontdekkingswijze had, maar ik was toch nieuwsgierig om eens te zien, wat er al zoo kon gedaan worden, want »de Oost« is een vreemd land en niemand, met een onderzoekende geest, kan er lang geleefd hebben, zonder verschijnselen te hebben waargenomen, waarvan de verklaring niet te vinden is in een modern handboek van Natuurkundige-Wijsbegeerte.

Eerst werd ik voorgesteld aan een Arabier met een zeer merkwaardig voorkomen. Hij was omstreeks 50 jaren oud, lang van stuk, met aangename gelaatstrekken, vreemdsoortige, heldere en schandere grijsblauwe oogen, over het geheel genomen een opvallende indrukwekkende persoonlijkheid. Ik was op reis, toen ik hem ontmoette en trachtte hem over te halen om met mij mee terug te gaan, maar hij zeide, dat hij dit niet kon doen, doch beloofde mij met de eerstvertrekkende stoomboot te zullen volgen. Hij zeide, dat hij bij machte zou zijn mij alles omtrent den diefstal te vertellen, wie dien beging, waar de gestolen eigendommen nu waren en dat hij niets anders noodig had, dan een huis, waarin hij voor drie dagen in eenzaamheid kon vasten, want zonder deze voorbereiding, zeide hij, was hij niet in staat te ontdekken, wat hij zocht. Hij vertelde mij, dat hij na te hebben gewaakt, gevast en gebeden, een klein stuk papier, waarop iets geschreven zou zijn, in zijn hand zou leggen, hierop zou hij dan een weinig water gieten en in deze gelegenheidsspiegel zou hij het beeld zien van de geheele gebeurtenis. Hij beweerde, dat na aandachtig in deze waarzeggende spiegel te hebben gestaard, de onderzoeker eerst de gedaante van een kleinen ouden man zou herkennen. Na behoorlijk deze Jin gegroet te hebben, behoefde men hem slechts te vragen om het tooneel van den diefstal te voorschijn te roepen, dan zouden al de bijzonderheden opnieuw worden afgespeeld in den vloeibaren spiegel onder de oogen van den beschouwer, die onmiddellijk alles wat hij zag, zou kunnen beschrijven. Ik had dit alles wel eens meer gehoord, alleen had men mij verzekerd, dat het medium, door wiens oogen het vizioen alleen gezien kon worden, een jong kind moest zijn, zoo jong, dat het nooit onwaarheid zou hebben kunnen spreken. De Arabier echter verklaarde niet alleen in staat te zijn het tooneel te voorschijn te roepeu, maar ook om het mij zelf te laten zien, als ik zijn aanwijzingen wilde volgen. Helaas, hield mijn grijsblauwoogige vriend zijn belofte niet; ik heb hem nooit weer gezien.

Een opperhoofd ter plaatse beweerde echter de macht te bezitten om het vroeger gebeurde op deze wijze te ontcijferen, als hij maar het vertrouwbare kind kon vinden. Hierin scheen hij geslaagd te zijn, maar toen hij den volgenden dag kwam om mij het resultaat van zijn bekwaamheid mee te deelen, zeide hij, dat een moeielijkheid in den weg was gekomen, omdat juist toen het kind (een kleine jongen) begonnen was te verhalen, wat hij zag, deze plotseling bewusteloos was geworden en het den sterrewichelaar veel moeite gekost had, om hem weer in zijn normalen toestand terug te brengen.

Alle moeders van zeer jonge en wellicht vertrouwbare kinderen weigerden na dit voorval hun kroost voor deze proefneming te leenen. Mijn vriend was echter nog niet ten einde raad en, ofschoon hij slechts een liefhebber in waarzeggerij was, nam hij aan, om op eene andere wijze den schuldige te vinden. Voor dit doel vroeg hij mij hem de namen op te geven van allen, die tijdens dat de diefstal gepleegd was, in huis waren. Dit deed ik en den volgenden dag gaf hij mij een dezer namen op, als dien van den dief. Ik vroeg hem, hoe hij aan deze kennis was gekomen. Hij beschreef de manier en stemde er in toe het onderzoek in mijn tegenwoordigheid te herhalen. Dienzelfden namiddag ging ik met hem naar een klein huisje, dat zijne zuster toebehoorde. Hier trof ik mijn vriend het opperhoofd aan, zijne zuster en twee mannen, die ik niet kende.

Wij zaten allen te samen in een zeer klein vertrek, het opperhoofd in het midden met een afschrift van de Korân op een lezenaar, vlak bij hem de twee mannen tegenover elkaar, de zuster tegen den muur en ik in een hoek. Een schoone, nieuwe, ongeglazuurde aarden kom met een grooten rand werd te voorschijn gehaald. Deze werd met water gevuld en een stuk helder wit katoen over den rand gespannen, zoodat het op een bovenvlak van een trom geleek Men vroeg mij den naam van iedere persoon, die in huis was, toen de diefstal gepleegd werd, op een klein stuk papier te schrijven en ieder papiertje op te vouwen, zoodat allen gelijk waren en dan een van die namen op het deksel van de pot te leggen. Ik deed dit, en de voorstelling begon, waarbij elk der mannen het middelste lid van den voorsten vinger van zijn rechter hand plaatste onder den rand van de kom aan tegenovergestelde kanten, zoodat de kom ongeveer zes inches (voet) van den vloer gehouden werd. Daar de met water gevulde kom zwaar was, steunden de mannen, om het gewicht te verdragen met hun rechter elleboog op hun knieën, terwijl zij met de beenen kruiselings tegenover elkaar op den vloer zaten. Toen koos ik een van de gevouwen papiertjes uit en plaatste dit op het deksel van de kom. Het opperhoofd las een bladzijde uit de Korân en toen er niets gebeurde, zeide hij, dat dit de naam van de schuldige persoon niet was en ik verwisselde het papiertje voor een ander. Dit herhaalde zich viermaal, maar bij de vijfde was het voorlezen nauwelijks begonnen of de kom begon zachtjes rond te draaien, van links naar rechts, de ondersteuners lieten hun handen mee rondgaan, totdat de kom vanzelf uit hun vingers gleed en op den grond viel met een hevigen slag en veel gespat van water door het dunne deksel.

»Dit is de naam van den dief«, zeide het opperhoofd. Het was de naam van de persoon, die reeds door hem was genoemd. Ik deelde echter deze inlichting niet aan het gezelschap mee en ging voort tot het einde toe met al mijne papiertjes, maar er gebeurde niets meer. Ik zeide, dat ik de proef gaarne nog eens zou willen nemen en daar het opperhoofd dadelijk toestemde, begonnen wij opnieuw, en dezen keer nam ik den naam van de verdachte persoon het eerst en weer ging de kom ronddraaien en viel uit de handen van de vasthouders op den grond; ik was zeer verbaasd, dat ze niet brak. Na het nog een paar keer beproefd te hebben, zeide ik, dat ik overtuigd was en het godsoordeel door middel van de kom was ten einde. Toen vroeg het opperhoofd mij wiens naam op de kom lag, toen deze bewoog en ik vertelde het hem. Het was werkelijk een merkwaardige geschiedenis. Ik had de namen in het Engelsch geschreven, hetgeen niemand kon lezen, bovendien was ik zoo gezeten, dat niemand kon zien, wat ik schreef, en geen hunner trachtte dit te doen. Daarna werden de papiertjes zoo op-

der vele te vuur staande potjes te proeven. In de overtuiging, dat men leeft aan den vooravond van hoogst gewichtige gebeurtenissen, vernemen wij de nieuwtjes van den dag, zooals wij luisteren naar het hamergeklop en gesjor achter het tooneelscherm, dat straks zal omhoog rijzen bij den aanvang van het slotbedrijf van een ons nog onbekend drama.

Zoo is het in ons vaderland en in zijn parlement ook gesteld. De beraadslagingen over de Indische begrooting zijn afgeloopen. Voor ons zeer belangrijk, werden deze besprekingen niettemin door de meesten beschouwd als een soort hors- d'oeuvre, dat slechts dienen kon om de belangstelling voor de nu komende hoofdschotels op te wekken. Inmiddels moet men alvorens daartoe te komen nog, de geheele Nederlandsche Staatsbegrooting doorworstelen met de daarvan onafscheidelijke uit het venster der vergaderzaal gedeclameerde beginsel-redevoeringen van onze duizend-en-een partijen, fracties en clubs. Wij zijn daar nu precies midden in. Een ieder praat nu als de ware man van zijn partij, recht voor zich uit; ieder heeft zijn standpunt te verklaren, zijn toekomstige houding te schetsen, zijn gevoelens tegenover de Regeering bloot te leggen. Bij dat alles ondervindt de courantenlezer slechts een gewaarwording van ongeduld. Na alles wat er in den verkiezingstijd is gesproken, betuigd en beleden, is het volkomen nutteloos om, wanneer men den naam van een spreker heeft gezien, ook de anderhalve kolom daarachter te gaan doorworstelen en toch gaat met al dat blinde-vinken gezang de lieve tijd dag na dag verloren. En het schip van Staat blijft rustig in katzwijm liggen.

Evenzoo gaat het in het buitenland. Het oogenblik waarop de Zuid-Afrikaansche oorlog zal zijn beslist, is voelbaar nabij. Maar intusschen sleept die historie eentoonig, week na week en maand na maand onveranderd door, zonder dat door belangrijke voorvallen het naderen van die beslissing wordt aangekondigd. De boycotbeweging is nog steeds in organisatie en God geve, dat zij daar ook in blijft. De Russen wroeten dieper in de Aziatische politiek, maar groote resultaten ziet men niet. Het Pan-Amerikaansch congres ne marche pas. De Pan-Islamieten hopen de brandstof op, maar ontsteken haar nog niet. Het is alsof alles wacht tot een gelijktijdige uitbarsting, waarvoor nu het oogenblik niet gekomen schijnt.

Daarnevens is men nog steeds aan het liquideeren van de nu reeds maanden geleden afgeloopen Chineesche onderneming. Van Chineesche zijde is men begonnen met van hoogerhand een officieele geschiedenis van de gebeurtenissen van den laatsten tijd te doen samenstellen. Onnoodig te zeggen, dat daarbij een zeer eigenaardig licht op die voorvallen is gaan schijnen. Over 't algemeen zou daaruit ten duidelijkste blijken, dat het afgeloopen jaar voor de gele broeders slechts roem en victorie heeft gebracht. De barbaren zijn wel voor een oogenblik in de hoofdstad geweest, maar zijn thans reeds verdreven om nooit weer terug te komen. Het keizerlijk hof had, wel verre van de vlucht te nemen, eenvoudig een inspectiereisje door het rijk gemaakt. Met de barbaren zelve heeft men volstrekt geen ongenoegen gehad en de geheele vertooning van troepen was meer een verfijnde beleefdheid tegenover den keizer dan wel een vijandelijkheid. Een zelfde indruk over het gebeurde kan men ook uit de Duitsche bronnen verkrijgen. Men begint het daar nu ook raadzaam te vinden een flinke officieele lezing van al het gebeurde vast te stellen, waarvan niemand, op straf van gevangenisopsluiting, zal mogen afwijken. Zoo heeft men het dienstig geoordeeld om eenige couranten menschen, die zich niet aan het officieel voorschrift hielden en zoo brutaal waren om eenige leelijke dingen van het optreden der expeditionnaire troepen te vertellen, voor een paar maanden achter slot en grendel te zetten. Intusschen zal Amerika voortgaan met het weren van Chineesche immigranten, en zal de wetgeving daartegen ten zeerste verscherpt worden, wanneer men althans de geruchten, die aangaande de komende presidentieële boodschap de ronde doen, mag gelooven.

In Zuid-Amerika schijnen de Yankees zich meer en meer thuis te gaan gevoelen en van plan te zijn daar voortaan de lakens te blijven uitdeelen. Bij de voorvallen in Colon heeft men dat weer ten duidelijkste gezien. Papa Jonathan heeft een oorlogschip gestuurd naar de kijvende buurjongens, en de commandant heeft een paar honderd matrozen aan wal gezet, die in de hoofdstad even de rust hebben hersteld en ten wier overstaan thans zal worden getracht een verzoening te doen sluiten. Mettertijd zal dat wel op een voogdijschap van de Vereenigde Staten uitloopen.

Te Madrid heeft men het druk gehad over de Catalonische moeielijkheden. De Catalonièrs, die zich altijd scherp van de Castilianen hebben afgescheiden, zijn èn door hun anti-clericalisme èn door hun snelle vooruitgang op industrieel- en handelsgebied, er volstrekt afkeerig van door het bij hen zoo achterlijke Spanje te worden geregeerd en sinds langen tijd wenschten zij een vrij groote autonomie voor hun provincie. De Spaansche regeering kon daar nooit inkomen, daar men vermoedde, dat wanneer Barcelona Madrid geheel zou hebben overvleugeld de administratieve scheiding wel eens tot eene werkelijke zou kunnen worden. Terwijl men op het heftigst aan 't kijven was, is de oorspronkelijke stichter van de Catalonische partij, de ook in 't buitenland bekende Staatsman Pi y Margall overleden. De geheele pers wijdt waardeerende artikelen aan den gestorven grijsaard, wiens leven uitmuntte door bescheidenheid, rechtvaardigheid, en een onbuigzame standvastigheid van overtuiging. Nooit heeft hij de macht, waarmede hij soms tijdelijk bekleed was, ten eigen bate aangewend, en hij is in uiterste armoede overleden. Zijn nalatenschap, die aan zijne beide dochters ten deel valt, omvat niet veel meer dan boeken en manusripten.

De anti-Pruisische beweging in Galicië, als gevolg van het vonnis van Wreschen, neemt een steeds grootere afmeting aan. Onlangs is een oproeping van de Galicische koopmanschap verschenen, waarin de handelswereld aangespoord wordt, alle handelsbetrekkingen met Duischland af te breken en onmisbare vreemde artikelen uit Frankrijk of Engeland te ontbieden. Kooplui, die tegen deze overeenkomst handelen, zullen in de ban gedaan worden. Zondag wordt er te Lemberg een protest-bijeenkomst van Poolsche moeders gehouden, en verder zullen de Polen zorg dragen voor een protest in de Engelsche, Fransche en Italiaansche pers.

Er kwamen onlags nog eenige alarmeerende berichtjes uit Portugeesch-Innië, waarvan het merkwaardige eigenlijk meer hierin bestond, dat men daardoor er weer eens aan herinnerd werd, dat er nog zulk een land als Portugeesch-Indië bestond. Thans worden die berichten weer gelogenstraft. Wel schijnt er intusschen een samenzwering tegen de militaire overheid bestaan te hebben; een officier, binnenlandsch districts-gouverneur, werd door een sepoy doodgeschoten. Maar de onmiddellijk na de misdaad volbrachte arrestaties hebben bij de bevokking het ontzag voor de autoriteiten verlevendigd, terwijl oordeelkundige garnizoens-verplaatsingen de kans op gewapend verzet schijnen te hebben weggenomen. De dader is gevat en moet verklaard hebben dat zekere bij een vroeger opstand — die van 1895 — betrokken individu's wederom de hand hadden in het jongste geval. In regeerings-kringen hecht men blijkbaar vooralsnog geen groot gewicht aan het gebeurde, maar enkele bladen waarschuwen tegen een al te luchthartige opvatting van den toestand.

Oost-Indische berichten.

Tandjong Priok. Naast de vele minder gunstige berichten, die zoo vaak uit Indie tot ons komen over handel, nijverheid, landbouw enz:, doen de berichten over de plannen ten opzichte der vergrooting van de havenwerken te Tandjong Priok weer goed.

De commissie ter uitwerking dier plannen gaat voortvarend te werk en 't zal onze lezers wel belang inboezemen wat naders te vernemen over 't geen zij beoogt.

Vooraf een historische herinnering. 't Is nu al meer dan dertig jaar geleden, dat over een haven ten dienste van Batavia van gedachte werd gewisseld, zonder dat men tot een besluit kon komen. Pas in 1871 werd door Prins Hendrik de stoot tot den aanleg van de tegenwoordige werken gegeven, maar eerst 22 Maart 1875 werd de juiste plek in 't rapport van de Nederlandsche commissie, daartoe benoemd, aangewezen.

Dat er, in hoofdzaak door technici, heel wat over opzet en uitvoering geredekaveld werd, is te begrijpen, en op den heer de Gelder, onder wiens leiding het omvangrijke werk kwam te staan, is toenmaals heel wat Kritiek uitgeoefend.

Intusschen kwam de haven er, na zes jaren arbeid, voldeed, en bleef voldoen; tot er in de laatste jaren een groot gebrek aan 't licht begon te komen, een gebrek .... aan ruimte.

Een tekortkoming, die gelukkig 't gevolg is van gunstige oorzaken.

't Zij, men oorspronkelijk niet verwachtte, dat langzamerhand meer en meer en steeds grooter schepen de haven zouden aandoen, of meende dat T. P. in hoofdzaak een doorvoerstation zou worden, de havenkom werd te smal en te kort aangelegd en reeds in 't begin ontbraken verschillende, voor de douane en handel, hoognoodige inrichtingen. Zoo werd er geen tolkantoor neergezet en zitten de ambtenaren der in- en uitgaande rechten nu nog hun werk te doen aan tafeltjes, in de loodsen voor hen neergezet, terwijl de ontvanger voor dien tak van dienst, die een zeer drukke toeloop heeft, in een hokje aan 't Station zijn kantoor houdt. De controleur heeft nog altijd een Kantoor aan den grooten boom in de benedenstad en de geinde gelden moeten elken avond daarheen gebracht worden en de controleur is zelfs verplicht ettelijke malen per dag heen en weer te sporen. Ook de particuliere handelskantoren zijn zeer bekrompen gehuisvest; en zoo is er veel meer, alles ten gevolge van gemis aan ruimte.

Nu bestaat 't plan, om een nieuw station te bouwen en 't oude voor tolkantoor in te richten. De havenkom, die een te geringe opvlakte blijkt te hebben, zoodat de schepen aan beide zijden vastgemeerd moeten liggen en de lange stoomers moeilijk kunnen rondzwaaien, zal verlengd en verbreed moeten worden.

Bij 't nieuwe station zal ruimte genoeg beschikbaar zijn voor 't bouwen van kantoren en pakhuizen der verschillende handelsinrichtingen en Oostelijk van de haven komen groote ketels te staan tot 't bergen van petroleum en dergelijke stoffen, want 't is te voorzien, dat, na de proeven door de Kon. Pakketv. Mtsij. enomen, om vloeibare brandstoffen op de stoomschepen te stoken, groote hoeveelheden daarvan zullen opgeslagen dienen te worden.

Dat de berichten omtrent het aanvangen van de verbeteringen niet te lang mogen uitblijven. Zijn ze aangebracht, zegt het Bat. Nbl., waaraan wij deze bizonderheden ontleenen, dan kan het gouvernement verwachten iets meer te maken uit de opbrengst dezer haven dan de één percent bruto, thans gebeurd van de ruim twintig milloen, welke het werk gekost heeft.

Een meisjes Zendingsschool in de Minahassa. Met belangstelling lazen wij in de *Ned. Zendingsbode*, wat omtrent de meisjesschool te Tomohon in de Minahassa, wordt medegedeeld. Die school waaraan de heer *Limburg* als direkteur is verbonden, wordt bezocht door externe en interne leerlingen, welke laatsten vooral, aanleiding tot tevredenheid geven, èn wat ontwikkeling èn wat dieper gaande beschaving betreft.

De echtgenoote van den heer Limburg neemt de huishoudelijke leiding der leerlingen voor hare rekening — heeft dus een soort van huishoudschool. — Behalve in de gewone vakken van een lagere school, krijgen de meisjes ook les in natuurkennis, wat zich in hoofdzaak bepaald tot 't geven van een goed inzicht in de bouw van 't menschelijk lichaam en zijn verrichtingen vooral in verband met de eerste beginselen van hygiëne. Ook wordt veel tijd besteed aan de lessen in handwerken, iets waar de meisjes in de Minahassa veel aanleg voor blijken te hebben.

Naar aanleiding van dit laatste zegt de *Ned. Zendingsbode*:

> „Wij zijn echter verlangend te vernemen of in deze alleen van nabootsing, dan wel van eigen productieven kunstzin sprake is, en zoo dit laatste het geval is, of deze zich ook in eigenlandsche vormen doet kennen of kan laten kennen. Ontwikkeling naar eigen landaard is zeker wel gewenscht".

Met ingenomenheid lazen wij deze opmerking en zoo men nog niet in de bedoelde richting is werkzaam geweest, dan hopen wij, dat zij, die het onderwijs op de meisjesschool te Tomohon zoo practisch hebben ingericht en leiden, er een vingerwijzing in mogen zien. Die arbeid kan goede en mooie vruchten dragen, als 't gelukt den ontwikkelden 't oog te openen voor 't *eigenlandsche* en *oorspronkelijke* schoon.

Voor 't overige: waren er maar veel zulke scholen voor Inlandsche jongemeisjes over Indië verspreid!

Gelukt 't, de meisjes zoo te leiden, dat zij zin krijgen voor ontwikkeling; de genoegelijke zijde leeren inzien van huishoudelijkheid; de waarde leeren kennen van maatregelen voor de gezondheid; de natuur leeren begrijpen, dan worden *zij* de brengsters van de door ons verlangde beschaving in de Inlandsche maatschappij. Langzaam, heel langzaam misschien; maar zeker: van de vrouw gaat de eerste en de ware beschaving uit.

Ontbossching van de Padangsche Bovenlanden. In de *Sum. Bode* lazen we onlangs een bericht, dat we met moeite onvoorwaarlijk aannemen. 't Is naar aanleiding van de houtleverantie voor de Ombilien-kolenmijnen, die voor 5 jaar weer aan den tegenwoordigen aannemer is gegund. Het jaarlijks houtgebruik voor de mijnen te Sawah-Loento zal spoedig ongeveer 10640 Kub. M. rondhout, 980 Kub. M. kaso's en 840000 stuks rondhouten bedragen. Geen kleinigheid dus die de wildhoutbosschen moeten leveren.

Dat hout wordt grootendeels op Sumatra's Westkust gekapt zonder eenige beperking of doelmatig toezicht, zegt de *Sum. Bode* en zonder in gelijke mate aanplanten van nieuwe boomen, zoodat, al is de voorraad nu nog zeer groot, spoedig, bij latere leveringen de prijs steeds hooger zal worden, afgescheiden nog van andere nadeelen voor land en bergen. Wie de bovenlanden bereisd heeft en zich de kale, naakte rotsen herinnert, weet van eigen aauschouwing wat de treurige gevolgen zijn van ontbossching zonder heraanplant.

Is de *Sum. Bode* goed ingelicht, dan is 't zeker hoognoodig, dat de Regeering bijtijds maatregelen neemt, ook met de stijgende behoefte van de kolenmijnen in 't vooruitzicht en is in dat geval 't aandringen tot 't in 't leven roepen van een boschwezen-dienst op Sumatra's Westkust allezins gewettigd.

De Vuurspuwende Berg Kloet. Geen uiting is er van de geweldige kracht der natuur, of de inlander schrijft die toe aan een of ander bovenmenschelijk wezen. Zoo wil het volksgeloof, naar de „Selompret Melajoe" meldt, dat de bewerker van de Kloetuitbarsting de geest is van een vorst uit Bali; radja Lemboe Wijata is zijn menschelijke naam. De eerste of oudste uitbarsting geschiedde door toedoen van dien vorst, toen hij nog in de wereld der gewone menschen verkeerde. De sage luidt als volgt:

Er leefde indertijd een prins van het rijk Modjopait, en de prins werd verliefd op de schoone dochter van den radja van Kediri. Maar de prinses voelde geen wederliefde voor den vorstelijken telg uit Modjopait; doch om hem niet geheel teleur te stellen, stelde zij een voorwaarde waaraan de pretendent moest voldoen om hare liefde te kunnen winnen. Hij moest n.l. op den top van den berg-Kloet een put graven, die helder water gaf; daar zou zij, de schoone prinses, dan een badplaats voor zich laten inrichten. De prins, die sterk en machtig was, groef spoedig op de verlangde plaats een put die water gaf als kristal zoo helder. En toen de prins zijn verloofde dit meldde, zond zij eenigen harer onderdanen naar de plaats waar de put moest zijn, om zich te overtuigen of alles wel was gelijk de prins had beweerd. Bij de put gekomen zeiden de dienaren van de schoone prinses: „Groote Prins, wij zien inderdaad wat door u tot stand is gebracht, en voorwaar de put geeft helder en schoon water. Nu moeten wij u uitnoodigen in de put te dalen en zelf deze pot met dat water te vullen, aldus is de wensch der prinses, opdat zij kunne proeven van dit edel en helder bergwater." En de Prins daalde terstond in de put af, nu hij een wensch van zijn aangebedene daarmee vervulde. Maar nauwelijks was hij op den bodem der put, of de dienaren van de prinses wierpen er steenen en aarde in, en veroorzaakten zoo den dood van den prins; de boosdoeners verstonden nog deze woorden, die als uit de put tot hen kwamen: „'t Is wel prinses van Kediri, dat gij mij aldus laat omkomen. Maar meen niet, dat mijn wraak over uw land en uw huis zal uitblijven, want ik zal eenmaal het land waar gij woont geheel verwoesten."

Dit lot zou dan volgens deze legende de residentie Kediri nog te wachten staan.

RECLAMES.

Sint Nicolaas plicht is haast volbracht
Toch stapt hij nog eens voorbedacht,
Bij VAN DER HARST in en vraagt hem raad,
Hoe of 't daar met de zaken staat,
Of wel de Vereeniging **Oost** en **West**
Haar beurs eens goed heeft vetgemest;
Maar **goeie beste brave Sint,**
Antwoord hem VAN DER HARST gezwind
Weet wel dat suikergoed en marsepijn,
Over 't algemeen verleidelijk zijn.
Maar, bij 't sluiten der **Sint Nicolaaspret**
Heb 'k thans wat fijns hun weggezet.
Wat **groote Oesters** zeeuwsch en frisch,
Gerookte Paling, Kreeft en **andere visch.**
De goede Sint verheugd, sprak maat,
Jou keus is puik, 'k noteer 't adres
Roggeveenstraat hoek Prins Hendrikstraat.

Aanbevelend,
G. VAN DER HARST, firma A. Knoester.

BBANDSTOFFEN HANDEL
SUMATRASTRAAT 145
TELEFOONNUMMER 1014.
C. AANDEWIEL,
Hofleverancier.

Heeft men verdriet van **Anthraciet,**
Dan is het die van AANDEWIEL **niet.**
Want **Anthraciet zonder steen en gruis**
Wordt steeds geleverd door bovenstaand **Huis.**
Bestuur en **Leden** van **OOST** en **WEST**
Neemt proef en zulks bevalt U best.

Suriname.

De beteekenis der Hernhutterszending voor Suriname.

De heer Jhr. L. C. van Panhuys hield Vrijdagavond jl. de tweede van zijn reeks lezingen over Suriname in het gebouw van de Loge voor de leden van Oost en West en veel belangstellenden, onder welke laatsten leerlingen van verschillende onderwijsinrichtingen hier ter stede en leden van de Toynbee- en Christ. Jong. Ver. De heer van Panhuys sprak deze keer over »de beteekenis van de Hernhutterszending voor Suriname« op zijn zakelijke, duidelijke voor allen verstaanbare manier.

Spreker gaf eerst een schets van de wijze, waarop deze broederschap haar taak opvat, om daarna 't zendingswerk in Suriname in 't bizonder na te gaan.

De Hernhutters, leden van de »Gemeente der Moravische broeders«, zijn nakomelingen van de Christenen, die in 1722 in Moravië en Bohemen vervolgd, door Graaf Zinzendorf in bescherming genomen werden en op zijn landgoed aan de voet van den Hutberg een toevlucht vonden. Onder leiding van hun beschermer vormden zij een godsdienstig genootschap — geen secte, want hun genootschap staat open voor belijders van alle gezindten en zij maken dan ook geen proselieten, — terwijl zij zich kenmerken door een innige gemeenschap. Om hun onderlinge sympathie te doen uitkomen, haalde spreker als voorbeeld aan, dat zij de gewoonte hebben, om van te voren een onderwerp uit te kiezen, waarover zij allen op een overeengekomen uur overpeinzingen houden.

Zich aangetrokken voelende tot het zendingswerk kwamen zij in 1739 ook naar Suriname, om in 't belang van de negerslaven werkzaam te zijn door deze het Kristendom te leeren kennen en hen te beschaven, wat zij vaak langs een goeden omweg trachten te doen nl., door den arbeid. Deze mooie opvatting is wel het kenmerkende van de evangelisatie zooals de Hernhutters die altijd ingezien hebben.

Zij verkondigen 't Kristendom, zij stichten scholen, maar ook richten zij werkplaatsen op en gaan steeds in den arbeid voor.

De eerste Hernhutterszendelingen, die naar Suriname kwamen, beoefenden dan ook een ambacht: 't waren kleermakers.

Dat zij met alles behalve vriendelijke oogen door de slavenhouders werden aangezien en op allerlei manier door hen werden tegenwerkt; wie zal 't verwonderen? Immers zij, zelf ruw, wreed en onbeschaafd, beschouwden die beschavers als hun vijanden. Wat hadden die negers, die zwarten, die toch eigenlijk geen menschen waren, maar huns inziens tusschen mensch en dier instonden, aan godsdienst, ontwikkeling en kennis? Ze voelden waarschijnlijk bij intuitie, dat in 't optreden van deze zendelingen 't begin van 't einde hunner macht verscholen lag.

Na de inleiding ging de spreker tot zijn eigenlijk onderwerp over en schetste met een enkel woord den indruk, die de Zendeling ontvangt bij zijn aankomst te Paramaribo. De breede Suriname rivier opvarende geniet men van een uitgestrekt, mooi, zonnig stadspanorama totdat de stoomer aan de groote stijger wordt vastgemeerd waar een bont volkstafereel zich voor 't oog ontwikkelt. Allerlei menschenrassen ziet men daar dooreenkrioelen. Behalve de blanken en mulatten, de negers, vroegere slaven en hun vrije nakomelingen; Indianen, de oorspronkelijke bewoners van het land; Chineezen, die nog uit een vroeger immigratietijdperk achter bleven; Britsch-Indische Koelies, immigranten uit Bengalen; en ten slotte Javanen, nu in Suriname zoo gewenscht als arbeiders.

Door de hoop werklui en nieuwsgierigen heen dringend, loopt men den stijger af en komt aan den »waterkant", zooals de oever van de rivier aan den stadskant heet.

Paramaribo een kwartier inloopende, komt men aan de nederzetting van de Hernhutters, die met hunne frisch uitziende, witte huizen een stad op zich zelf vormt. Men vindt er de kerk, de woningen der zendelingen en hunne families, de school, de winkels, die voor iedereen open

---

gevouwen, dat zij allen precies gelijk waren, zij werden door elkander geschud en ik kon ze niet uit elkaar of ik moest er in kijken. Telkens ging ik van uit mijn hoek om één der namen op de kom te leggen, die steeds op de vingers der dragers rustte. Niemand, behalve ik, raakte de papiertjes aan en niemand, behalve het opperhoofd, sprak een woord, totdat de zitting gedaan was. Ik vroeg den mannen, die de schaal vasthielden, waarom zij de kom juist ronddraaiden op dat bijzondere oogenblik, maar zij verklaarden, dat zij er niets mee uitstaande hadden en dat de pot van zelf zich uit hun vingers wrong, zelfs tegen hun wil.

De naam, door deze proefneming ontdekt, was zeker dien van de persoon, die het meest rede tot verdenking gaf, maar verder kwam ik toch niets te weten.

Een ander middel om het geheim van een verdacht persoon te ontdekken is, om in de kamer te gaan waar die persoon slaapt en na eenige voorgeschreven bewegingen gemaakt te hebben zich tot den slapende te richten, dan zal hij naar waarheid antwoorden op al de vragen, die hem gedaan worden. Dit is een geliefkoosde kunstgreep van wantrouwende echtgenooten.

Nog een ander middel is, den pâwang (toovenaar) of medium, een waarzeggersstaf, gemaakt van drie stukken rottan, die aan het ééne einde samengebonden zijn, in de hand te geven, zoodra hij dicht bij de »bewuste« persoon komt, en bij de plaats waar iets, dat gestolen is, verborgen ligt, zal die staf op een eigenaardige wijze beginnen te trillen.

Een groot aantal Maleiers en een of twee Europeanen kunnen getuigen, dat zij gezien hebben, hoe er water uit een kris werd getapt. De wijze van doen is dood-eenvoudig. De »pâwang« (ik durf hem geen waarzegger noemen), werkt met naakte armen, om aan te toonen dat er geen bedrog in het spel is. Hij neemt de kris (de uwe als gij dat verkiest), vat den houten greep en houdt de stalen punt naar beneden in zijn linkerhand, hij zegt een korte tooverspreuk op, die zooveel wil zeggen, als dat hij alles weet omtrent het ijzer, waar het vandaan komt, enz., dat het aan zijne bevelen moet gehoorzamen.

Dan begint hij het staal tusschen zijn duim en twee voorste vingers van zijn rechter hand zachtjes te drukken, terwijl zijn vingers op en neer schuiven langs het lemmet. Na een kort poosje vallen eenige droppels water uit de punt van den kris en deze groeien spoedig aan tot een straaltje genoeg om een kopje te vullen. De »pâwang zal dan het lemmet onder de aanwezigen rond laten gaan en u zeggen het te buigen, dit zult ge zonder moeite kunnen doen, maar na twee of drie bezweringen over den kris uitgesproken te hebben, kan de »pâwang« het weer zoo hard maken, dat het niet te buigen is. Het eenige nadeel aan dezen kunstgreep of dit wonder verbonden, is, dat deze bewerking het staal bederft, een kris, die hiervoor gediend heeft, is onbruikbaar er door geworden.

Op een avond was ik over deze verschillende vormen van bijgeloof met den sultan van Perak aan het redeneeren, en merkte ik niet op dat Zijne Hoogheid's godsdienstleeraar was binnengekomen en wachtte om de leiding van het avondgebed aan te vangen. De »goeroe« of geestelijke moet ongetwijfeld het einde van ons gesprek gehoord en zich rechtmatig geërgerd hebben, want den volgenden dag ontving ik een brief van hem:

»Van Hadji Wan Mahommed, leeraar van Zijne Hoogheid den Sultan van Perak, aan den Resident, die de regeering van Perak bestuurt:«

»De geheele aarde ligt in de hand van den Hoogsten God, en Hij geeft haar als een erfdeel aan diegenen zijner dienaren, die Hij daartoe uitverkoren heeft. De ware godsdienst komt ook uit God en de Hemel is de belooning voor hen, die den Hoogste aller Hoogen vreezen. Verlossing en vrede zijn het deel voor hen, die het rechte pad volgen en alleen zij zullen ten slotte tot de ware grootheid komen. Geen Radja kan goeddoen, en niemand kan machtig zijn buiten de hulp van God, den aller Hoogste, die de Allermachtigste is.

Ik groet u tienduizendmaal. Ik wenschte u een vraag te stellen omtrent het doen van „her hantû", het zich zelve waanzinnig maken en het gezond verstand verliezen, zooals de gewoonte is geweest van Radjas en Hoofden in dit rijk van Perah, is dit goed volgens uwen godsdienst, heer Resident of is het niet goed? Want deze handeling is een doodzonde volgens het Mahomedaansche geloof, omdat zij, die er zich mee bezig houden, hun verstand verliezen en hun lichaam voor niets verwoesten.

Sommige van hen werpen het in het water, terwijl anderen het verspreiden met de hand, gezaaid in het dichte bosch. Hoe wordt zulk een gedrag door uw godsdienst beoordeeld Mr. Resident, is het goed of verkeerd?

Ik hoop, dat u zoo welwillend zult willen zijn, mij te antwoorden, want dit bedrijf is zeer hard voor de armen. Volgens de Mahomedaamsche godsdienst leiden zulke voorbeelden tot verderf.

Ik groet u menigmaal, weest niet boos, want ik wil geen inbreuk maken op uwe gewoonte, Mr. Resident.«

Geteekend „Hadja Mahommed Mu Hussan"

(EINDE.) Jo. Tr.

staan, de bakkerij, waaruit een elk zijn brood kan krijgen, en de werkplaatsen.

Stil voor zich levende, gaat van hier uit de groote en goede invloed der zendelingen.

Tal van negers komen er ter kerke en verdienen er hun brood en veel meer leeren er een ambacht, waarmee zij in de stad of op de plantages een bestaan kunnen vinden.

Als de neger tot de broedergemeente toetreedt, betaalt hij f 2.50 kerkgeld, wat hem o.a. later een fatsoenlijke begrafenis waarborgt.

Hoewel 't grootendeels negers zijn, die in de gemeente worden opgenomen, trachten de Hernhutters hun Zendings- en beschavingswerk ook tot de andere rassen en ook de Boschnegers uit te strekken. Want niet alleen in de hoofdstad houden zij zich op. Zij gaan ook het binnenland in en de zending onder de Boschnegers heeft dan ook menig slachtoffer gemaakt. Niet, dat zij door deze zwarten vermoord werden, maar zij stierven in die ongezonde, moerassige streken, meestal aan Malaria.

De zendelingen trachtten onder de nergers 't burgelijk huwelijk ingang te doen vinden, maar dat ging niet makkelijk, èn omdat 't niet, met hun neigingen strookte en zij 't nut er niet van inzagen, èn omdat er nogal onkosten aan verbonden werden. Om aan dit laatste te gemoet te komen werd onder het bestuur van den gouverneur Van Asch van Wijck bepaald, dat zij kosteloos konden trouwen.

Dat de negers tot een hoogere beschaving zijn op te voeren, is een uitgemaakte zaak, al kost dit veel overleg en een vaak moeitevollen arbeid; en dat dit niet behoeft te gebeuren met de zweep, zooals spreker in een Duitsch tijdschrift las, hebben de Hernhutters bewezen. Op dit oogenblik behoort de helft van de bevolking van Paramaribo tot hun broederschap.

De Roomsch-Katholieke missiën hebben vrij wat minder succes.

De spreker eindigde met uit te laten komen hoe weinig men in onze maatschappij bemerkt, het Kristendom noodig te hebben, omdat onze wetten en zeden reeds een uitvloeisel daarvan zijn; maar men dat eerst goed inziet, als men eenigen tijd in een Kolonie vertoeft, die in haar kindsheid verkeert, en hij is dan ook van oordeel, dat het de taak van 't blanke ras is de lagere rassen te beschaven, zooals de Hernhutters dat door hun geloof hebben begrepen.

INGEZONDEN.

Marine in Indië.

In het *Marineblad* van 4 Maart (jaarg. 1898—99) komt een artikel voor van den kapt.-luit. t/zee H. Slot, waarin deze de stelling verdedigt: dat het bezit van Koloniën voor Nederland eene levenskwestie is en dat het middel om den strijd voor het behoud derzelve uit te stellen, te voorkomen of eervol uit te vechten, dáárin bestaat, dat de Zeemacht, zoowel wat personeel als materieel betreft, met spoed moet worden versterkt.

Niet instemmende, noch met de beschouwingen, noch met de conclusie van den heer Slot, gaven wij onze zienswijze op dit punt ten beste in een artikel, geplaatst in het *Marineblad* van 15 Juni (jaarg. 1899—1900), waarvan de conclusie luidde: „Nederland bezit, als erfdeel zijner voorvaderen, Koloniën; het is aan zijne eer en traditie verplicht te trachten die te behouden. Daartoe is in de eerste plaats noodig eene vermeerdering en verbetering der defensiemiddelen op Java, hoofdzakelijk wat de mobiele artillerie, de strategische communicatiemiddelen en de toegangen tot Soerabaja betreft, — en verder een zoodanig Regeeringsbeleid, dat het Indo-Europeesche element en de Inlandsche Hoofden, vertegenwoordigende eene tevreden en welvarende bevolking, de grondslag worden, waarop het behoud onzer Koloniën berust."

We hebben gemeend die conclusie in dit blad te moeten releveeren in verband met de artikelen: „Uit en naar aanleiding van de Memorie van Toelichting der (Oost) Indische Begrooting, III en IV", voorkomende in „*het Koloniaal Weekblad*" van 31 Oct. en 7 Nov. 1901, waarin de verdediging van onze bezittingen, alsmede inrichting en beheer eener Indische Marine, werden besproken.

Gaat men de woorden na waarin de zooeven aangehaalde conclusie is vervat, dan zal het dengenen, die onze denkbeelden omtrent de Marine in Indië kennen (Zie *Haagsche Dagblad* van 26 Nov. en 10 Dec. 1898) niet verwonderen, dat we sub III van het Artikel in *het Koloniaal Weekblad*, met belangstelling en instemming lazen.

Niet aldus wat sub IV betreft en meer bepaaldelijk dàt gedeelte, waar adhaesie betuigd wordt aan hetgeen door Vice-Admiraal Mac Leod gezegd is in de vergadering van M. en K. op 31 Oct. jl.

Ook nu weder treft het ons, hoe aan den eenen kant ingenomenheid betuigd wordt met des Admiraals meening, die eene *goede defensie* beoogt en in uitzicht stelt, terwijl aan den anderen kant volmondig wordt erkend, hoe moeilijk het voor den zwakkeren ter zee is, om het *tegenwoordig* tegen den sterkeren vol te houden.

Hierna hopen we nog op dit punt terug te komen; voorloopig constateeren wij hoe, o.i terecht, op nieuw gewezen werd op het twijfelachtige nut der verbazende uitgaven voor maritieme maatregelen in Indië, — maatregelen welke slechts verdedigd kunnen worden door luidklinkende phrasen, die de nationale ijdelheid streelen, maar waarbij de toestand, zooals die in tijd van gevaar zal zijn, pasklaar gemaakt wordt voor onze defensiemiddelen, in stede men deze pasklaar maakt voor den toestand waarin een aanval op onze koloniën ons kan brengen. Dáár zit de fout. En terecht merkt de schrijver in „*het Koloniaal Weekblad*" op, dat men van admiraal Mac Leod niet vernam, *hoe* de zeemacht met het leger in Indië zou moeten zamenwerken, — iets wat de geachte vlagofficier niet kon en wat ook niemand kan mededeelen, omdat bij de verdediging van Indië (lees altijd: „Java") van *zamenwerking* met eene actieve Marine geen sprake kan zijn, daar de taak van het leger en, daarmede, zijn vrijheid van beweging en optreden, door die voortdurend ter tooneele gevoerd wordende, doch totaal waardenlooze factor: defensie te water.

Wij willen trachten de lezers van dit blad in de gelegenheid te stellen een blik te slaan op de inrichting van en de eischen waaraan de Marine in Indië moet voldoen, beschouwd van een standpunt, geheel verschillend van dat, waarop admiraal Mac Leod, de hardnekkige verdediger van wat ons als zeemogendheid overblijft, zich stelt.

Op de vraag, hoe de taak der Marine in Indië nog steeds omschreven wordt, luidt het antwoord: Het verrichten van politie-, transport- en correspondentie dienst,- het optreden tegen eenen inlandschen vijand, het beschermen van de koloniën tegen eenen buitenlandschen vijand.

Dit laatste is overgelaten aan het Auxiliair Eskader, bestaande uit 6 gepantserde schepen, waaraan toegevoegd zijn eenige Torpedobooten, benevens aan de drijvende verdedigingsmiddelen voor Soerabaja.

De overige diensten worden verricht door de Indische Militaire- en Gouvernements-Marine, door admiraal Mac Leod aangeduid onder de benaming van *Cavitavloot*.

We kunnen de Marine in O.-I. dus in twee hoofddeelen splitsen, nl. dat, hetwelk tegen den Inlandschen, en dat hetwelk tegen eenen Buitenlandschen vijand moet optreden.

Omtrent de inrichting en noodzakelijkheid van het eerst genoemde deel is men het niet altijd eens geweest en is men nòg niet ten volle eens, met name wat betreft het behouden of opheffen van de Gouvernements Marine.

Wij, voorons, zouden deze behouden willen zien. Afgescheiden van andere belangrijke diensten door haar bewezen, is het dikwijls voorgekomen, dat een vaartuig der G. M. met een detachement militairen aan boord, van meer nut bleek te wezen, dan een oorlogschip in die gevallen had kunnen zijn, terwijl menige dienstverrichting, even goed en op veel minder kostbare wijze kon worden uitgevoerd door een vaartuig der Gouvernements-, dan door een schip der Militaire-Marine. Bovendien zijn de Hoofden van Gewestelijk Bestuur, bij voldoende beschikking voor schepen van eerstgenoemde categorie, vrijer in het nemen van spoedvorderende, plotseling noodzakelijk geworden militaire maatregelen en onafhankelijker in hetgeen door hen, voor politie en administratief toezicht, wenschelijk wordt geacht.

Behalve eenige kleine vaartuigen voor de bovenrivieren (bv. oud-type *Tjinrana* en *Boni*), zou de G. M. kunnen bestaan uit één type, bewapend met licht snelvuurgeschut en revolverkanonnen en ingericht tot het transporteeren van minstens ééne compagnie troepen. De G. M. zooals die thans is georganiseerd, voldoet in vele opzichten reeds aan de hierboven gestelde eischen en niets belet haar zoodanige wijziging of uitbreiding te doen ondergaan, als zou kunnen leiden tot een scherper omschrijven van de taak der Indische Militaire-Marine.

Deze zou uitsluitend beperkt moeten blijven tot diensten van zuiver militairen aard en het veelvuldiger bezoeken van die punten in den Archipel, waar men te weinig merkt van onze militaire macht en waar de bevolking slechts door de aanwezigheid van een

ADVERTENTIËN.

In een klein, beschaafd gezin, waar toezicht op het leeren kan gehouden worden, **biedt men zich aan om de zorg voor één of meer kinderen op zich te nemen.**

Volledige informaties kunnen verstrekt worden door ouders wier kinderen gedurende vele jaren in den familiekring waren opgenomen.

Brieven onder letters A Z aan de administratie van dit blad.

P. Jonker,
gediplom. muziekleeraar,
geeft grondig onderwijs in **Piano** en **Theorie.** Tevens opleiding voor examens. Spreekuur Dinsdag en Vrijdag 2—3. Riouwstraat 122, den Haag.

DE LEEUW's
Anijssuiker en Slemppoeder,
zijn de *beste* en *voordeeligste*.
EENIG ADRES:
Mej. E. DE LEEUW,
Prinsestraat 42, Den Haag.

Steeds verkrijgbaar:
alle Chemicaliën voor Photographie
benevens
Handcamera's etc.
A. S. BLEEKRODE,
Prins Hendrikstraat 97, Den Haag.

Miele & Co.
Veenestraat 50
DEN HAAG.
Fabriek en Magazijnen
van duurzaam Verzilverde
ARTIKELEN
VOOR
Luxe en Huishoudelijk gebruik.

OVERHEMDEN
naar maat.
G. Lörtzer
Chemisier,
24—26 Hoogstraat, Den Haag.
Indische Uitrustingen.

Magazijn „HET ANKER",
Veenestraat 49, Den Haag.

Indische Uitrustingen
voor DAMES en HEEREN,
in alle Prijzen.

St. Nicolaas-Geschenken.
W. Chr. B. TERSTROET,
Sigaren- en Sigarettenmagazijn,
Pr. Hendrikstraat hoek Tasmanstraat 129,
DEN HAAG.
Levert de beste Sigaren in alle prijzen in kistjes van 25 en 50 stuks. Assortimentkisten enz.
EXPORT naar OOST- en WEST-INDIË

C. J. v. d. MEER,
Waldeck-Pyrmontkade 11, 11a, 13,
DEN HAAG.
HANDEL
in Wijnen, Binnen- en Buitenlandsche Bieren, Minerale en Medicinale Bronwateren en Gedistilleerd.
SPECIALITEIT
in Bordeaux-, Bourgogne-, Port-, Rijn- en Moezelwijnen.
Champagne en Cognac.

E. J. F. VAN DISSEL & ZONEN,
EINDHOVEN.
FABRIEK van
LINNEN TAFELGOEDEREN enz. enz.
Inrichting voor het maken, borduren en festoneeren.
SPOEDIGE AFLEVERING.
PRIJSCOURANTEN alsmede ruime keuze van STALEN en MODELLEN,
worden op aanvrage franco toegezonden.
AGENTESSEN GEVRAAGD
met relatiën onder den gegoeden stand.

Tapijt- en Beddenmagazijn,
PRINS HENDRIKSTRAAT
hoek van Diemenstraat,
143,
DEN HAAG.
Hiemstra
Behanger,
Stoffeerder,
bekend BEDDENMAKER
Décorateur.

RIJKE KEUZE in
DASSEN,
CACHE-NEZ.
Handschoenen,
Zakdoeken.
SACHS & Co.,
L. POOTEN hoek HOFSTRAAT,
DEN HAAG.

ODOL
à f 0,60 per 100 gram.
Eau de Rotot
à f 0,75 per 100 gram.
Verkrijgbaar bij:
A. S. BLEEKRODE,
Prins Hendrikstraat 97, Den Haag.

Thee.
Koffie.
Mokka.
Gember.
Soja.
Chutney.
Theesalon.
VAN VEEN & Co.,
33 PLAATS, 's-GRAVENHAGE.
Telefoon 981.
SCHEVENINGEN, 109, Badhuisstraat.
Telefoon 4161.

ISERIEF & Co.
VEENESTRAAT 16/18,
den Haag.
Magazijn van Garen en Band.
DAMES HANDWERKEN.
Natuur Wollen Ondergoederen
VAN
Jansen en Tilanus.
FRIEZENVEEN.

WINTERHANDSCHOENEN.
DASSEN.
Foulards.
BOORDEN
etc.
Wegens opheffing der zaak.
Alle Artikelen met 20 pCt. Korting.
PAPESTRAAT 6,
DEN HAAG.
C. Schillmöller.

PORT-, SHERRY, MADEIRA en fijne TAFEL-WIJNEN
AGUILAR'S
ZIJN
alom bekend.
HEERENGRACHT 3-52,
Den Haag.
Succursales: UTRECHT, LEIDEN.
„De wijnen van dit huis zijn verkrijgbaar bij den heer „**B. DE BAS**" te Batavia, Hoofdagent voor West-Java."

J. A. DE GRUIJTER,
Obrechtstraat 196, hoek Reinkenstr.
DEN HAAG.
Groote Sorteering
VULKACHELS, CALORIFÈRES
EN
Majolica-
TEGELKACHELPLATEN

CHOCOLADE- CACAO-
Gala Peter
Marquis
Suchard
Heller
Lindt
Kohler
Courtois
Bensdorp
Blooker
Hagemann.
Delta Peter
Van Houten
Suchard
Blooker
Bensdorp
Helm.
Voorhanden in **groote** keuze bij
A. Wijnman,
7 Noordeinde 7,
DEN HAAG.

Gebr. TEN HOUTEN,
UTRECHT, DEN HAAG.
Compleete Meubeleering.
SPECIALITEIT IN
Slaapkamer-Artikelen.
Soliede bewerking. Zeer billijke prijzen.
Grootste Keuze.
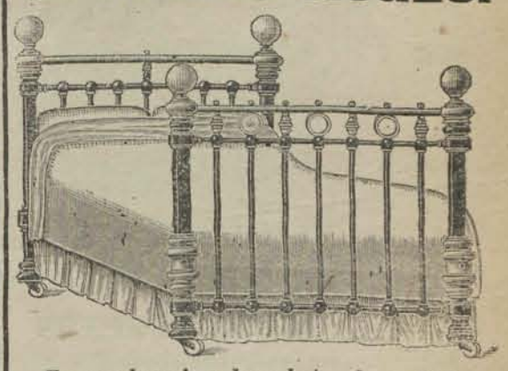
Franco levering door het geheele Rijk.
Th. A. A. SIMONIS,
Groenmarkt 34,
over de PRINSESTRAAT
DEN HAAG.

Koninkl. Nederl. Mandenfabriek en Magazijnen
Firma W. F. VAN VLIET.

Serre-Meubelen en Decoratie.

NOORDEINDE 158.

Volières, Vogelkooien.

Lange Beestenmarkt 4-6, Den Haag.

P. J. van Roode,

Bankastraat 2b, Den Haag.

In Comestibles, Koloniale waren en Geconserveerde Groenten,

Specialiteit in

Chocolade en fijne Dessertwerken,

maakt zijn geachte begunstigers bekend, dat ook aan zijn zaak dagelijks versch verkrijgbaar zijn, het **Gebak, Confiserie** en aanverwante artikelen van de bekende Firma

B. van Zuiden, 2e Wagenstraat 77.

De ondergeteekende verzoekt beleefd, voor de stipte uitvoering der bestellingen, deze zoo tijdig mogelijk op te geven.

Hoogachtend

Uwe Dienstw. Dienaar,

P. J. VAN ROODE,

Bankastraat 2b, Den Haag.

De WONINGGIDS v/d. Nederlandsche Bond van Makelaars in Vaste Goederen, Assurantiën, enz.

o. m. bevattende de adressen der voornaamste **Makelaars in vaste goederen van Nederland.** en de

WONINGGIDS voor 's-GRAVENHAGE en OMSTREKEN

opgemaakt door 't Administratiekantoor der firma

FALKENBURG & Co.

's-GRAVENHAGE, Dennenweg 64,

zijn beide op aanvrage **gratis** verkrijgbaar.

Ook liggen deze gidsen op de informatiebureaux der Vereeniging «Oost en West» te 's-GRAVENHAGE en te WELTEVREDEN (Batavia) ter beschikking van belangstellenden.

Fabriek „SIMANALAGI" Den Haag.

KEPPLERSTRAAT 138—144.

Ingrediënten voor de INDISCHE RIJSTTAFEL, als:

Samballans, Boemboe's, Atjars, Manisans, diverse **Kruiden, Visch-Artikelen,** diverse **Keuken-gereedschappen.**

Prima HOLLANDSCHE TAFELZUREN, Likeur «LALIDJIWO»

Diverse LIMONADE-SIROPEN.

A. J. MESKER,

MEUBELFABRIKANT.

Hofspui 81, Telephoon No. 240, 's-Hage.

Inrichting voor complete meubileeringen, zoowel in koop, als in huur.

Complete Ameublementen voor geheele huizen, boven- of benedenhuizen steeds voorradig.

PRIJZEN STERK CONCURREEREND.

Verhuurt mede Gemeubelde boven- en benedenhuizen.

GORDIJNEN. TAPIJTEN.

W. REUVERS,

73 Wagenstraat 73,

HAAGSCHE HOPJES

met goud bekroond

voorzien van bovenstaand handelsmerk, verkrijgbaar bij

W. REUVERS,

Wagenstraat 73,

CONFISEUR, Den Haag.

N.B. Voor de tropen verpakt in hermetisch gesloten bussen.

In „de Proviandwinkel"

Badhuisstraat 54, Scheveningen

zijn verkrijgbaar alle soorten

COMESTIBLES en CONSERVEN

waaronder:

GOEDKOOPE GROENTEN.

	per literblik.
Doperwten	f 0.30
Spercieboonen	- 0.30
Spinazie	- 0.30
Snijboonen	- 0.30
Tuinwortelen	- 0.35
Andijvie	- 0.30

Franco huis DEN HAAG.

Uit de fabriek van

J. C. VISSER, te Amsterdam.

Aanbevelend,

J. J. KROPHOLLER.

PRIJSCOURANT wordt op verlangen **gratis** toegezonden.

Bij inkoopen van **f 10** en daarb. wordt een korting van **10 pCt.** toegestaan.

Palm & van Amstel,

BATAVIA.

Beheer van boedels, bezittingen en ondernemingen.
Bankierszaken.
In- en Verkoop van Effecten.
Inkoop van coupons in Europa betaalbaar.
Beleeningen op effecten.
Hypotheeken.
Voorschotten op producten naar Europa.
Controleeren en bijhouden van administraties.
Zee-verzekering (passagiersgoederen, verblijf in noodhaven.
Verzekering van geldswaarden per post verzonden.
Incasso's.

Nederlandsch-Indische Effectenbank.

4 pCt. Pandbrieven

groot f 500.—, f 250.—, f 100.— en f 50.—.

Deze pandbrieven zijn niet aan uitloting onderhevig; de coupons zijn per **1 Juli** en **1 Januari** betaalbaar te BATAVIA en te 's-GRAVENHAGE.

Koers van uitgifte 100 pCt.

Nederlandsch-Indische Deposito-Bank.

NEEMT GELDEN IN DÉPOSITO

voor 12 maanden à 4 pCt. per jaar
" 6 " " 3 " " "
" 3 " " 2½ " " "

terwijl over onmiddellijk opeischbare gelden 2 pCt. per jaar vergoed wordt.

Het onderpand der déposito's bestaat in hoofdzaak uit de **4 pCt. Obligatiën** waarin de **Javasche Bank** haar kapitaal en reservefonds mag beleggen.

Koloniale Zee & Brand-Ass^tie. Mij.

TWEEDE

Koloniale Zee & Brand-Ass^tie. Mij.

Brand-Ass^tie. Mij. „de Oosterling".

Brand-Ass^tie. Mij. „Insulinde".

TEEKENEN ALLEEN TEGEN BRANDGEVAAR.

Nemen alle risico's voor gemeenschappelijke rekening.

Kapitaal te zamen f 9.405.000.—
Reservefondsen ± „ 460.000.—

SLUITEN VERZEKERINGEN OP:

Gebouwen,
Goederen, Producten,
Meubilair

op zeer gunstige voorwaarden.

Palm & van Amstel,

BATAVIA.

VERHUIZINGEN

onder garantie.

Bergplaats voor Inboedels

(GARDE-MEUBLE)

VERPAKKING

(Emballage)

van alle soorten van goederen ter verzending door de geheele wereld.

DE GRUIJTER & Co.

AMSTERDAM, DEN HAAG, ARNHEM.

Leidschekade 70. Westeinde 48. Parkstr. 70/71.

AU BON MARCHÉ - MODES.

Dames- en Kinderhoeden,
Voiles, Tulle, Linten, Bloemen, Veeren.

Wagenstraat 58, Den Haag.

A. SCHARENBERG,

Hofleverancier.

Magazijn van zwaar verzilverde artikelen (zuiver wit ondermetaal).

SPECIALITEIT:

Tafel- en Dessertlepels, Vorken, Messen enz.

15 jaar garantie.

Voor Indië bijzonder aanbevolen

EIKENHOUTEN CASSETTEN.

's-Gravenhage, Hoogstraat 15.

B. DERKSEN,

Brood- en Beschuitfabriek

„De Oude Vette Hen",

OPGERICHT 1680.

OUDE MOLSTRAAT—DRIEHOEKJES 8,

's-Gravenhage.

Hofleverancier.

Geregelde bezorging door alle wijken der Stad en Scheveningen.

BRUIN- of GEZONDHEIDSBROOD.

Prima kwaliteit SPECULAAS in blikverpakking.

Verzending naar OOST- en WEST-INDIË.

IN ROBES

Fransche Coupe Maison L. Carrière „Gratio".

Reform kleeding

SPECIALITEITE IN INDISCHE KLEEDINGEN. **naar keuze.**

Attesten ter inzage. ***113, Van Swietenstraat 113. Den Haag.***

Gerookte Runderworst

EXTRA FIJNE ROLPENS IN 'T ZUUR.

Vleeschhouwerij 56 Zoutmanstraat 56.

Muisjes Rookvleesch.

Beveelt zich beleefd aan voor het leveren van: **uitsluitend 1e kwaliteit**

RUND-, KALFS- en LAMSVLEESCH

tegen concurreerende prijzen.

Aanbevelend, W. L. DE ZWAAN.

GESMOLTEN RUNDVET. GESMOLTEN KALFSVET.

J. F. van Hoeken,

Confiseur, Patisier, Cuisinier,

51 Denneweg 51. Den Haag.

GEOPEND DE

Sint Nicolaas Etalage.

RUIME KEUZE IN

Borstplaat, Marsepijn, Bonbons en Chocoladewerken.

Aanbevelend,

J. F. van Hoeken.

ARTIKELEN

voor

KERSTMIS

vindt men in ruime keuze

IN

De Katoenbaal

15, Noordeinde 17a, Den Haag.

Een der lokalen is speciaal ingericht voor de a s. feesten; vele artikelen voor Heeren, Dames en Kinderen van af 5 cts.

De verscheidenheid der artikelen is te groot om ze alle te noemen, doch wij weten zeker, dat bij een bezoek de geachte cliëntèle zal slagen in hare keuze.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.

Bijblad
VAN
HET KOLONIAAL WEEKBLAD
Donderdag 5 December 1901.

posthouder, van een Nederlandsche vlag, of wel een paal met een wapenbord, begrijpt, dat er eenig verband bestaat tusschen haar en het N.-I. Gouvernement.

De meer of min ernstige rustverstoringen in de oostelijke Buitenbezittingen gedurende de laatste jaren, sommige teekenen van onwil of verzet, dáár gerezen, houden wellicht verband met de zeldzaamheid van een bezoek aan die streken, gepaard met eenig militair vertoon.

Let men op de uitgestrektheid dier Buitenbezittingen en is men niet blind voor het feit, dat ons gezag aldaar, minder door onze macht wordt opgehouden, dan wel door de zwakte en onverschilligheid der bevolking, wie het om het even is, wie boven hare hoofden heet te staan, dan moet men zich verwonderen over het isolement, waarin het Zuid-Oostelijk deel der Archipel blijft verkeeren en van hoe weinig belang het geacht wordt, door druk vlagverkeer, een beter begrip van ons gezag bij de bevolking te vestigen.

De schepen der I. M. Marine zouden daartoe uitsluitend moeten worden aangewezen en er te meer gelegenheid toe hebben naarmate ze, door de aanwezigheid van eene voldoende G. M. op de bestuurs hoofdplaatsen, daarvan losser konden worden gemaakt dan dikwijls het geval schijnt te zijn.

In verband met de diensten van haar gevorderd en het terrein, waarop zij uitsluitend moet werkzaam zijn, zou de I. M. Marine moeten bestaan uit één type (bv. *Ceram*), niet zwaarder bewapend dan met geschut, dat noodig is om landingen te dekken, of een inlandsche versterking met succes te beschieten.

Het is ten eenenmale onbegrijpelijk, welke gedachte heeft voorgezeten bij de vaststelling der bewapening van vele onzer oorlogsschepen. Het gevolg is dan ook meermalen geweest, dat met getrokken kanonnen van 18 en 16 ctm. geschoten is op een troepje strandbewoners of ellendige bamboe hutten, die gewone handkracht niet zouden hebben weerstaan en als men bv. naslaat, hoe destijds de landing op de Zuidkust van Flores door de artillerie werd voorbereid, dan denkt men minstens aan Europeesche toestanden.

Geldverspilling, zoowel door aanschaffing, als door noodeloos gebruik van te zware artillerie, onnoodig gewicht en onderhoud, alsmede meerder bedieningspersoneel, is hiervan het gevolg en zoo komt het ons voor dat vereenvoudiging, door uniformiteit van type en gewijzigde bewapening, tot groote bezuiniging kunnen leiden. Want men mag niet uit het oog verliezen, dat bovengenoemde vereenvoudiging met zich medebrengt: vermindering van magazijnvoorraad, wat de verschillende soorten der aldaar aanwezige artikelen betreft, zoowel voor aanvulling als voor reparatie. Het kan niet anders of dit moet een zuinig beheer, een vermindering van afgekeurde of waardelooze restanten en een vereenvoudiging der reparatieinrichtingen ten goede komen.

Ook komt het ons wenschelijk voor, dat het Inlandsche element aan boord der schepen van de I. M. Marine worde uitgebreid. Het leidt rechtstreeksch tot bezuiniging en kan geschieden zonder gevaar voor vermindering van de strijdvaardigheid en gevechtswaarde der schepen. Men behoeft slechts een blik te slaan op de groote kracht, die het Inlandsch element in het N.-I. leger vertegenwoordigt en de diensten naar waarde te schatten welke dit, en inzonderheid het Amboineesche en Boegineesche gedeelte, in den loop der tijden gepraesteerd heeft, om overtuigd te zijn, dat, ook aan boord der oorlogsschepen, eene meerderheid van Inlanders naast eene minderheid van Europeanen, tot goede resultaten kan leiden, terwijl de bemanningen der vaartuigen van de G. M. het bewijs leveren, dat, als matroos in Indië, de Inlanders, in de meeste opzichten, niet voor de Europeesche matrozen behoeven onder te doen. Maar dan moet eerst overwonnen worden die eigenaardige minachting, die zich openbaart in uitdrukkingen als: „blauwe", „o, jou leelijke loe" en dergelijke, — dan moet aan boord het denkbeeld meer ingang vinden, dat, in dienst, de Inlander naast en niet beneden den Europeaan staat. Tevens moet men de werving voor Inlandsche schepelingen zóódanig inrichten, dat men, bij genoegzaam aanbod, keurig kan zijn in de keuze en men zich niet behoeft te bepalen tot het aannemen van allerlei jongens, die wellicht alleen voor bediende of koksnoodhulp geschikt zijn.

Wij zijn thans genaderd tot dat gedeelte der Marine in Indië, hetwelk wordt aangeduid door de benaming „Auxiliair Eskader" en welks aanwezigheid uitsluitend noodig geoordeeld wordt, om Java tegen eenen buitenlandschen vijand te verdedigen.

Reeds meermalen hadden wij gelegenheid, om in het licht te stellen, dat het behoud van Java niet van eene, in zee optredende Marine, maar van een goed geoefend, goed gewapend en zoo talrijk mogelijk veldleger afhangt, dat zijn kracht tot de grootste hoogte ziet opgevoerd door, zoo volledig mogelijke strategische communicatiemiddelen. Deze denkbeelden vinden van verschillende kanten, in meerdere of mindere mate, instemming; van Regeeringstafel is vernomen: „het bezit van Java hangt niet af van eene actieve Marine"; de *Nieuwe Rott. Ct.* nam in zijn nummer van 18 Nov. 1898 een artikel op: „De havendefensie op Java", waarin deze merkwaardige woorden voorkomen: „De macht ter zee, die verschillende Mogendheden in de O.-I. wateren reeds onderhouden en nog kunnen versterken, maken het voor de Nederlandsche zeemacht *onmogelijk* haar taak te vervullen, indien zij tot verdedeging van Java werd opgeroepen, en verder: „Er is voor Nederland geen sterkte van zeemacht denkbaar, waategenover eene Mogendheid, die ernstige veroverringsplannen van Java heeft, geen overmacht ter zee zou kunnen stellen", en toch gaat alles zijn gang, als ware men ten volle overtuigd van het nut en de noodzakelijkheid van de aanwezigheid van het hoogst kostbaar Auxiliair Eskader in Indische wateren!

Dat Eskader nu, dat, mede volgens ministerieele verklaring zal blijken in staat te zijn, om met vrucht op te treden tegen *op zichzelf ageerende schepen* en *kleine divisies* (alsof een vijand dom genoeg zou zijn het daartoe in de gelegenheid te stellen), heeft, in verband met het voorgaand, geen reden van bestaan.

Vragen wij, hoe het vermoedelijk komt, dat niettemin voortgegaan wordt op een weg die schatten verslindt, zonder eenigermate de verdedigbaarheid van Java te verhoogen, dan zijn wij geneigd te denken, dat het 't gevolg is van de macht der traditie; van valsche schaamte, die weerhoudt om te erkennen, dat we geen kracht ter zee meer kunnen doen gelden; van terugdeinzen voor een maatregel, die ook het korps zeeofficieren en zijne formatie zou treffen en van een onuitgesproken vertrouwen, dat de waarde van eene actieve marine niet aan feiten zal getoetst worden.

Wat de traditie betreft, is het bekend hoe velen nog vasthouden aan het denkbeeld: „Nederland, een Zeemogendheid."

Nederland echter is dat niet meer en kan het niet meer zijn, in de beteekenis, die tegenwoordig aan dat woord gehecht wordt.

Het kan ten koste van ontzettende opofferingen en achterstelling van andere, wellicht grooter belangen, ter zee nog „acte de présence" maken, maar dat is ook alles.

Waartoe dan die wanhopige pogingen, om te schijnen wat men niet is en niet kan zijn; waartoe maatregelen, die de natie op een dwaalspoor leiden door haar in den waan te brengen, dat zij voor haar geld, weerstandsvermogen kreeg; waarom niet flink voor den waren toestand uitgekomen en ruiterlijk erkend, dat veranderde omtsandigheden, veranderde verhoudingen, een veranderd optreden noodzakelijk maken; waarom niet tijdig de bakens verzet?

Bij de behandeling der vraag in hoeverre de opheffing van het Auxiliair Eskader gewenscht is, dient men zich een denkbeeld te vormen van de wijze waarop en de omstandigheden waaronder het c.q. zal moeten optreden.

Is dat mèt een bondgenoot, dan sluit zulks in, dat er een Europeeschen oorlog is uitgebroken en zal daarbij wel geen sprake zijn van een aanslag op onze O.-I. bezittingen. Moet ons Eskader zelfstandig optreden tegen eene der mogendheden, die geacht kunnen worden tot een aanval op Indië in staat te zijn, dan vragen wij eerst: welke mogendheden zouden dat kunnen zijn en over welke middelen kunnen zij beschikken, om hun aanval met kans op succès door te zetten?

Welnu, wil men de natie overtuigen, of wel, wil men haar in de gelegenheid stellen een juist oordeel, te vellen dan dient men bij het voorstellen van verdedigingsmiddelen, ook tevens de gronden aan te geven waarop die berusten; m. a. w., wij moeten ons duidelijk uitspreken bij het omschrijven van de macht waartegen onze verdediging gericht is.

En ook hier constateeren wij, dat zulks nimmer gedaan wordt: noch in de Volksvertegenwoordiging, noch in courantartikelen, noch in vakbladen, noch in openbare vergaderingen en evenmin door admiraal Mac Leod.

Stelselmatig spreekt men alleen in onbepaalde termen, zoo als: „een gedeelte van het Eskader moet het oog houden op de westelijke toegangen tot Indië" (eene kleinigheid!); „landingen moeten bemoeilijkt of belet worden" (natuurlijk); „kleine divisies of op zich zelf ageerende schepen moeten verdreven worden" (als die zich ooit op *die* wijze in onze wateren zullen vertoonen!); kolenstations moeten beschermd worden, opdat de vijand er niet van profiteere" (hoeveel en welke?) enz., enz.

Dat klinkt alles heel fraai, doch het verdient eene andere qualificatie, dan die men zou willen en moeten hechten aan de meening van hen, die het behoud van het Auxiliaire Eskader met zooveel vasthoudendheid bepleiten.

Waarop berust dan wel de aangenomen sterkte van dat Eskader?

Kom, laten we het ronduit zeggen: *niet* op hetgeen *noodig* is voor een bepaald verdedigingsplan, dat rekening houdt met de kracht en den omvang van een eventueelen aanval, maar op onze beperkte middelen en den wensch om toch *iets* te doen. Dat onvoldoende *iets* wordt eerst gecreëerd en daarna wordt overwogen, hoe het in de defensie der koloniën zal aangewend worden! Zoo keert men de zaak, ten nadeele van haar zelve, om.

„Hoe kunnen wij Java (waarvan alleen sprake kan zijn), in verband met onze financiën — die ten slotte toch elk stelsel beheerschen — verdedigen?"

Is het ons ernst met deze vraag en willen wij die even ernstig trachten te beantwoorden, dan wijde men alle aandacht aan de middelen, die binnen ons bereik liggen en succès beloven.

Die middelen, wij herhalen het, liggen hoofdzakelijk — zoo niet uitsluitend — in de hand van het Indische leger, niet in dat der vloot.

Dat men de toegangen tot Soerabaja verdedige, daar is alles vóór te zeggen; maar verder zie men van elke verdediging te water af.

Daarentegen concentreere men alle kracht op de defensie te land, niet *op*, maar *binnen* de kust.

Men doe daarbij geen half werk en men zal daartoe ruimschoots de middelen vinden, wanneer men het geld, thans aan het Auxiliaire Eskader besteed, aanwendt tot het zooveel mogelijk opvoeren van de kracht van het Indische leger.

Dit punt hier verder te bespreken, ligt niet in onze bedoeling en buiten de strekking van dit opstel. Wij wenschten alleen te doen uitkomen, dat het bestaan van het Auxiliair Eskader, niet alleen de veiligheid van Java niet kan verhoogen, nog minder verzekeren kan, en dat het door zijne enorme kostbaarheid en nagenoeg geheel Europeesche bemanning, krachten onttrekt aan de verdediging van Nederland en Java, — krachten, die we onmogelijk kunnen missen en op doelmatiger wijze kunnen aangewend worden.

Wij eindigen alzoo met, als slotsom onzer beschouwingen, de meening uit te spreken, dat Indië, wat drijvend oorlogsmaterieel betreft, slechts behoefte heeft aan eene uitstekende Militaire- en Gouvernementsmarine, benevens aan hetgeen voor de verdediging van de toegangen van Soerabaja noodig geacht wordt.

J. Th. F. Bruijn,
Oud Zee-officier.

Het Hoofddoel der Vereeniging „Oost en West".

Vergis ik mij, of heb ik goed gezien, dat er bitter weinig wrijving is tusschen „Oost en West" en het publiek daarbuiten? Bijna nooit las ik den naam der vereeniging in de groote bladen.

Indien ik mij inderdaad niet vergist heb, zoo eischen m. i. de belangen der vereeniging en van Indië, dat in den bestaanden toestand spoedig verbetering worde gebracht.

Het hoofddoel der vereeniging is: „het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën **onder gansch het volk** en het bevorderen der welvaart in die gewesten". — Ik meen, dat het Bestuur dit doel wil bereiken door lezingen en door middel van het „Koloniaal Weekblad". Zullen deze middelen echter krachtig genoeg zijn, om de onverschilligheid der groote massa van het Nederlandsche volk voor de Indiën binnen niet al te lang tijdsverloop plaats te doen maken voor belangstelling? Wordt het Weekblad ook gelezen door lieden, die *geen* lid zijn van „Oost en West"? Zoo ja, door hoevelen? Hoevele exemplaren worden er wekelijks verspreid en hoe groot is het aantal abonnés? Hoevelen van de abonnés zijn er nooit in Indië geweest? Hoevele *gratis*-exemplaren worden er gezonden aan personen, die nooit in Indië zijn geweest, aan Ministers en Volksvertegenwoordigers, redacteurs van dag- en weekbladen en tijdschriften, aan koffiehuizen en societeiten?

Een speciaal blad als het orgaan der Vereeniging *kan* voor de groote meerderheid der Nederlanders weinig aantrekkelijks hebben. Wil men dat het gelezen wordt, door *velen*, met *belangstelling* gelezen, wel te verstaan, dan dient men voor eene *ruime gratis*-verspreiding zorg te dragen. Zouden echter de daarvoor noodige uitgaven uit de inkomsten der vereeniging bestreden kunnen worden? Hoeveel bedragen die inkomsten; hoe groot is het tegenwoordige aantal leden?

Zou het niet wenschelijk zijn, een flinke Rijkssubsidie (of eene voor rekening van Indië) aan te vragen voor eene ruime verspreiding van het Weekblad en *in het algemeen voor de bevordering van de kennis der beide Indiën onder het Nederlandsche volk?* Moeilijk kan het niet vallen, de urgentie van zulk een subsidie aan te toonen.

Beter nog, dan door het orgaan der vereeniging zou echter m. i. de kennis van Indische toestanden verspreid kunnen worden door aantrekkelijk gestelde vooral niet te geleerde artikelen in de voornaamste bladen van Nederland. Deze bladen toch worden reeds *dagelijks* met *belangstelling* door *duizenden* Nederlanders gelezen, reclame behoeft men er niet meer voor te maken en dat zou men wel moeten doen voor het Koloniaal Weekblad. De *dorre* „Indische berichten", die thans in de meeste dier bladen voorkomen, zijn voor de meeste Nederlanders, die nooit in Indië zijn geweest, eenvoudig ongenietbaar: zooveel man in Djambi of Atjeh gewond of gesneuveld, zooveel inlanders of vreemde Oosterlingen aan Cholera, of beriberi, of koortsen overleden, mijnbaas A. benoemd tot commies op het residentiekantoor te S., mijnbaas B. met spoedcertificaat naar Nederland, wat kan het de menschen schelen? Schetsen als *Emand's* „Indische Omong-Omong" in het „Vaderland" echter, zullen allicht lezers trekken. Zulke bijdragen geregeld leveren, kan niet een ieder; bij behoorlijke betaling zou men echter waarschijnlijk wel in het bezit kunnen geraken van een voldoend aantal artikelen, om eens of meermalen 's weeks, er één te kunnen zenden naar de voornaamste bladen.

Ook hiervoor, alsook voor het uitloven van premiën voor het houden van lezingen en den inhuur der daarvoor noodige lokalen zou eene Regeeringssubsidie gewenscht zijn.

Den Haag. 26 November 1901. P. F. A.

Andermaal: De Zending in Insulinde.

Dat Alfoeren en Ambonezen, Bataks en Niassers tot Kristenen gemaakt worden, heeft zijn nut. Zij en hun nakomelingen sluiten zich daardoor bij de Nederlandsche overheerschers aan, en zouden, zoo ze den Islam hadden aangenomen, licht vijandig tegen de Nederlanders optreden. Het bekeeren van heidenen moest echter aan partikulieren worden overgelaten. Daarvan een regeeringszaak te maken is gevaarlijk tegenover de Mahomedanen, wier religie door verreweg het grootste deel der bevolking van *Insulinde* beleden wordt. Mahomedanen zullen nimmer tot een Kristelijke leer, zooals die veelal verkondigd, maar niet nageleefd wordt, overgaan. Zal die overgang eenmaal geschieden, dan zal de tegenwoordige Kristelijke leer ontdaan moeten worden van alle legenden, van alle onwaarschijnlijkheden, van alle onwaarheden en onpractische voorschriften. Er zal een nieuwe Godsdienst moeten ontstaan, gegrond op *waarheid, overtuiging* en *innerlijke Godsvereering*. (*)

Ten einde dan de geloovigen vereenigd te houden en te gewennen aan een eenvoudig, broederlijk samenwonen en gezamentlijk op te gaan, om het opperwezen te danken en te loven, wijs ik op de *Evangelische broedergemeenten*, op de *Hernhutters*. Natuurlijk het *Homosum!* kan nimmer weggecijferd worden, maar toch nadert de gemeentelijke vereeniging der Hernhutters, als zusters en broeders, het ideaal van den Stichter van het Kristendom, zoowel als van de Communisten. Blijkbaar kunnen die gemeenten echter slechts blijven bestaan, indien ze, zooals die der Hernhutters, geen grooter aantal zielen dan een 2 à 3 duizend-tal bevatten. Het splitsen van groote gemeenten in een aantal kleinen, zou zeker geen groot bezwaar opleveren en voor de kleine gemeenten in Insulinde, ware zulk een systeem als geknipt. De hoofdzaak is echter, dat er *vrije* godsdienstige gemeenten zijn, in een neutralen staat. Godsdienst, hoe onmisbaar ook voor het geluk zoowel van individuen, als van gezinnen, van gemeenten en van volkeren, moet geen Regeeringszaak zijn.

Zutphen, 27 November 1901.

K. H. O. van Bennekom.

(*) Ik herinner mij, dat een blijmoedige Batakker de bijbelsche verhalen hoorende, van engelen en duivels, lachende uitriep: „Net als bij ons!" Slechts de geslachtslijsten in het Oude Testament vond hij interessant. Zelfs de onbeschaafdste volkstammen hebben hun poëzie; de ziel schept zich in de verbeelding Engelen, het dierlijke lichaam echter duivels. Persoonlijke engelen en duivels behooren tot de sprookjes-wereld.

De verdediging van Insulinde.

Mijn strijd tegen kostbare vestingwerken, sedert 1874 gevoerd, geef ik niet op, trots dagblad-redacteursbeleedigingen, door mij te willen dood-zwijgen. Van militaire zijde ontving ik wel bewijzen van instemming. Ik blijf, ook op Java, versterkingen, die een permanenten aard hebben en dus steeds veel aan onderhoud en wisselende bewapening zullen kosten, veroordeelen. Geen beter middel om vijandelijke overmachtige schepen te bestrijden, dan torpedobooten: *onderzeesche* en gewone. Waarom worden de eersten niet aangemaakt? Waarom wordt er niet eens van gerept? Waarom gaan andere landen: Frankrijk, Duitschland, Engeland, Rusland, Zweden, de Vereenigde Staten ons voor? Zal gemakzucht, sleur en breedsprakigheid ook ten deze weer beletten, om voor de verdediging van *Insulinde* gereed te zijn, wanneer het noodig is? Wie weet, hoe spoedig de noodkreet zal klinken: „Er is gevaar! wij zijn onvoorbereid! te laat!" Vergeet onze Regeering hoe Brittanje steeds handelde? Is de Britsche Luipaard te vertrouwen? Wie zal daarop bevestigend antwoorden?

Zutphen, 29 November 1901.

K. H. O. van Bennekom.

De Indische soldaat.

Eerst heden was ik in de gelegenheid 't ingezonden stuk: „*Het Indische leger belasterd*" van *Soldaat*, in 't *Koloniaal Weekblad „Oost en West*" van 14 Nov. jl. te lezen, en ik deed 't met genoegen.

Eén zin in dit stuk trof me, omdat ik er een mooi commentaar op kan geven, ik bedoel deze: „*Door het opheffen van het zedelijk peil van het volk, zal men lust kunnen doen ontstaan in kalme genoegens, die meer inspanning van geest dan van het lichaam vorderen.*" In verband met 't overige schrijven kan men voor „*het volk*" gevoegelijk „*den soldaat*" lezen.

„*Hem lust doen krijgen in kalme genoegens*" en .... hem die verschaffen, dát is een eerste vereischte, om hem op 't goede pad te houden en hem af te houden van 't zoeken naar laag genot — wat geen genot is. Dat hij 't zoekt, is minder *zijn* schuld, dan van de omstandigheden. Het leven van den soldaat in Indië is, heeft hij eenmaal zijn dagtaak volbracht, zoo dor, zoo droog, zoo vervelend. En we weten waar verveling toe brengt. Nergens vindt hij aanspraak, nergens is hij thuis. 't Is al een heel enkele, al heb ik wel eens zoo'n enkele ontmoet, die een soldaat, als hij toevallig bij hem thuis moet zijn, een sigaar, een versnapering, ... een stoel aanbiedt en „een boom" met hem opzet, en dat niet op een manier, die hem den mindere, doet merken, dat 't een welwillendheid is, maar zóó dat deze voelt, dat hij menschgelijk met den meerdere is. Hoe zoo'n mindere dat weet te waardeeren, hoe goed 't hem doet, hoe 't nawerkt, ik zou er tal van voorbeelden over kunnen aanhalen.

Maar ter zake, — ofschoon 't moeilijk valt, is men eenmaal aan dit onderwerp bezig, er niet op door te gaan, — en daarom mijn commentaar.

In een groot garnizoen hadden de onderofficieren een uitvoering van een operette op touw gezet en repeteerden in hun cantine, wanneer ze er maar kans toe zagen. De minderen, die anders geen toegang tot dit lokaal hadden, werden, toen hun belangstelling bleek en ze stil kwamen luisteren, oogluikend toegelaten en zoo gebeurde 't, dat telkens, als er repetitie was de zaal stampvol stond.

Toen eindelijk de uitvoering was afgeloopen en de persoon, die zich met de leiding had belast, werd bedankt door de militaire autoriteit, eindigde deze met ongeveer de volgende woorden: „Zal 't u voldoening schenken te weten, dat uw hulp op prijs werd gesteld, nog meer voldoening moet u er in vinden te hooren, dat de straffen voor vergrijpen, die in den regel 's avonds voorkomen, tijdens de repetities meer dan de helft minder waren, dan gewoonlijk.

De mennekes hadden geen gelegenheid gehad, om zich te vervelen, dus enz:

Nu weet ik wel, dat men voor de soldaten niet altijd kan laten komedie spelen of laten zingen; en weet ik ook, dat 't niet gemakkelijk is den aard van uitspanningen voor hen geschikt, vast te stellen maar ook weet ik, dat aanmoediging en waardeering van 't geen zij doen, om zich zelven bezig te houden, groot moet zijn, al kost het wel eens wat zelfverloochening en opoffering en dat is iets waarvan de meerderen zich niet altijd bewust zijn.

Ook hierop zou ik graag door willen gaan, maar ik heb reeds genoeg ruimte in beslag genomen, waarvoor ik de redactie mijn dank betuig.

Soldatenvriend.

Correspondentie.

Aan de Redactie van „Oost en West".

In antwoord op de vragen, voorkomende in de Correspondentie van het Koloniaal Weekblad, Orgaan der Vereeniging Oost en West, van 28 November 1901, diene dat het Gouvernement van Nederlandsch Indië de titel van eigendom verleent op grond, aangevraagd o. a. met industrieele doeleinden, zooals het bouwen van eene suikerfabriek tot een maximum uitgestrektheid van 10 bouws, nadat de bezitrechten, welke de bevolking op dien grond kan doen gelden, zijn afgekocht. Heeft men voor dit doel meer grond noodig, dan wordt dat meerdere onder dezelfde voorwaarde verleend met recht van opstal voor een maximum tijdvak van 30 jaren.

Het Gouvernement heft jaarlijks de verpondingsbelasting van op dergelijken grond staande gebouwen.

Tusschen sawahs, tegals en woonerven bestaat in dit opzicht voor den aanvrager *tegenover het Gouvernement* geen verschil.

Inhoud van Nederlandsche Tijdschriften voor Oost- en West-Indië.

Versl. en Meded. der Kon. Akad. van Wetenschappen. Afd. Letterk., 4e Rks. IV, 3e stuk.

N. P. van den Berg. Coen en de vrije vaart en handel in Indië.

Indische Gids, December 1901.

R. A. van Sandick. Een adresbeweging in zake gebreken van gymnasiaal en middelbaar onderwijs.
Mr. C. Th. van Deventer. Een Contrapost.
Dr. A. A. Fokker. Eenige Maleische Etymologieën VI.
M. Joustra. Actief. — Perfectief of Passief.
De Indische begrooting in de Vereeniging „Moederland en Koloniën". — Varia. — Maandel. Revue van Brochures enz. — Koloniale Literatuur. — Wetenschap en Industrie. — Financieel Overzicht.

Onze Eeuw, December 1901.

E. B. Kielstrr. Onze verhouding tot Djambi.

De Indische Mercuur, 1901, No. 48.

Ned. afd. der N.-I. Mpij. van Nijverheid en Landb. (voordracht van den heer Gerst).
Koloniaal Museum te Haarlem. (Suriname-lezingen).
De Cacao, hare cultuur en bereiding.
Een gevaar voor de particuliere Koffiecultuur.
Opstellen uit de praktijk der Koffiecultuur.
Het vierde Koffiecongres. (vervolg).
Uitvoer van Java.
Singkep Tin-Maatschappij. — Mijnbouw-Maatschappij Barma Sawah. — Mijnbouwmaatschappij Atjeh. — Maatschappij Fabriek de Volharding.

Verzending O.-I. Mail.

VOOR DEN HAAG.

Amsterdam, Nederl.,		20 Dec.	11.20 's av.
Rotterdam, Lloyd,	13 Dec.	27 "	11.30 's av.
Genua, Nederland,		17 "	9.15 's av.
Marseille, Lloyd,	10 "	24 "	6.30 's av.
Marseille, Fr. dienst,	14 "	28 "	7.45 vm.
Brindisi, Eng. dienst,		20 "	1.— mid.
Napels, Duits. dienst,	8 "	22 "	9.45 mid.

Via Marseille: Suppletoire verzending van brieven, briefkaarten en aangeteekende stukken den dag volgende op den aangegeven maildag te 7.45 vm.

Via Napels: Suppletoire verzending den dag, volgende op den aangegeven maildag te 12, doch de aansluiting op het vertrek der booten is daarvan niet verzekerd.

MAIL SURINAME.

Amsterdam, Nederl.,		14 Dec.	11.15 's av.
Southampton, Eng.,	9 Dec.	23 "	11.30 's av.

Suppl. verzending daags daarna 6.30 's av.; aansluiting niet altijd verzekerd.

St. Nazaire, Fr.,	8 Dec.	8 Jan.	7.45 vm.

MAIL CURAÇAO.

Via Genua den 8n van elke maand, alleen op verzoek.
Elken Dinsdag en Vrijdag 6.30 's av. via Southampton en Queenstown en New-York.

MAIL CONGO.

Antwerpen den 15n en den laatsten van elke maand 7.20 's av.
Lissabon den 3n en den 13n van elke maand 3.20 m.

MAIL CANARISCHE EILANDEN.

(Teneriffe.)

Southampton. Elken Vrijdag 7.20 's av.
Liverpool. Elken Maandag 7.20 's av.

ADVERTENTIEN.

ERNEST CASSUTO
Tandarts,
FRANKLINSTRAAT 193
bij het REGENTESSEPLEIN, Den Haag.
SPREEKUUR dagelijks van **2** tot **5** uur, behalve Zondags en Woensdags.

Wol-Regime.
Depôt van het **Echte** Prof. Dr. G. Jaeger's
NORMAAL-ONDERGOED,
voor Heeren, Dames en Kinderen,
in Winter- en Zomer-qualiteit.
tot de laagste prijzen.
A. VAHLE & Co.,
den Haag, HOOGSTR. 14
Telephoon 1218.
Rotterdam, Hoogstr. 340.
Lijders aan Jicht en Rheumatiek ten zeerste aanbevolen.

Specialiteit in Kousen en Tricot-Goederen in Katoen, Wol, Merino en Zijde.

Bovengenoemde Firma hebben wij voor *'s-Gravenhage* den **Alleenverkoop** opgedragen.
WILH. BENGER Söhne, Stuttgart,
Eenige geconcessionneerde Fabrikanten der **Echte** Prof. Dr. G. JAEGER's Normaal-Ondergoederen.

P. M. Tamson
Nieuwstraat 17
's-Gravenhage.

Voorhanden alle soorten weegwerktuigen.
Reparatiën Accuraat en Billijk.

A. A. KNUIJVER & ZONEN,
Gedempte Raamstraat 11-12,
'S-GRAVENHAGE.
Hofleveranciers.

Nederlandsche Fabriek van **Borduur-** en **Passementwerken Galonweverij** à Jacquard, **Photografiën** en **Teekeningen** van Vaandels. **Maconieke Artikelen** enz. worden franco ter inzage gezonden.

Zilveren Medaille Wereldtentoonstelling **PARIJS 1900.**

G. KERNER & Co.

PRIJSCOURANT GRATIS en FRANCO.

J. JANSEN,
Kepplerstraat 115-117 b | d Regentesselaan, den Haag.
Het beste adres voor
BINNEN- en BUITENLANDSCHE verhuizingen.
Compleete Ameubeleeringen.
Tapijten, Meubelstoffen, Vitrages, Zeildoek, Linoleum, Wasdoek enz.
SPECIALITEIT:
in Engelsche Ledikanten KAPOK-, STAALDRAAD, Stroo- en Zeegrasmatrassen.
(Voorzien van vele gunstige Ind. referentiën).

Dennenweg 69, Den Haag.

Groote sorteering electrische Nouveauté's — Dasspelden. - Nachtlampen. - Fakkels. - Klokjes enz.
Prachtige en nuttige St. Nicolaasgeschenken.
Gasornamenten nieuwe stijl. Gaskachels en Comforen.
Tot een bezoek hunner Magazijnen noodigt beleefd uit
A. Serphos & Co.,
Telefoon 930. **DENNENWEG 69.**

D. F. W. OTTERSBERG
Firma HUMEL VAN RINGELENSTEIN,
Noordeinde 5, Den Haag, Int. Tel. No. 443.
EENIGST ADRES van
REIJNVAAN's Havana- en Hollandsche Sigaren.

Hiermede bericht ik de **ONTVANGST** van diverse kleine verpakkingen voor ***St. NICOLAAS-CADEAUX,*** **Kistjes** van **25** st. van af **50 ct.** **Assortiment-Kistjes** van af *f* **1.50** tot *f* **10.—**.
Opnieuw ontvangen de zoo wel bekende **Mahoniehouten Etagèrekist,** ongevuld *f* **4.25.** Vulling naar verkiezing.
Franco toezending te *Scheveningen, Loosduinen, Rijswijk, Delft* en *Voorburg. Verder bij* 200 *stuks franco door geheel Nederland.*

Lingeriefabriek
„De Hollandsche Nijverheid",
LANGE POTEN 20, 's-GRAVENHAGE.

Grootste inrichting tot het leveren van
UITZETTEN en INDISCHE UITRUSTINGEN.
voor DAMES, HEEREN en KINDEREN.

Daar aan **onze ateliers** circa 80 naaisters verbonden zijn, zijn wij in staat iedere bestelling in elken verlangden tijd op maat te leveren en garandeeren wij voor **keurige modellen, nette afwerking** en **sterk concurreerende prijzen.**

Eenige inrichting voor Praktische Opleiding voor den Handel in Theoretische en Praktische Cursussen voor Dames en Heeren.

Beste gelegenheid voor HH. Verlofgangers, Gepensioneerden, Indische Jongelui enz.

Dagelijks inschrijving.

Telkens wanneer een voldoend aantal deelnemers ingeschreven zijn, kunnen nieuwe Cursussen beginnen.

NEDERLANDSCHE HANDELS-AKADEMIE
„Het Oefeningskantoor",
's-GRAVENHAGE, REGENTESSELAAN 162—164.

ONDERWIJSVAKKEN.
Praktisch Boekhouden,
Handelsrekenen, Handelsrecht,
PRAKTISCHE KANTOORWERKZAAMHEDEN.
Schrijfmachine, Stenografie,
Nederl., Duitsche, Eng. en Fransche Handelscorrespondentie.
PROSPECTUSSEN en INLICHTINGEN.

PARAPATTAN WEEZENGESTICHT
te Batavia.

In de hoop dat de wetenschap, dat vele weezen door eene liefderijke verpleging in het Parapattan Weezengesticht te Batavia, voor ondergang behoed en tot nuttige leden der maatschappij worden gevormd, **eene opwekking** moge zijn voor alle weldenkende ingezetenen van Nederlandsch-Indië, die thans in Nederland verblijven en ook voor niet-Indiers, om ook het hunne bij te dragen **tot instandhouding** van het Parapattan Weezengesticht, doen wij in de eerste plaats een beroep op den liefdadigheidszin van de in Nederland wonende oudgasten.

Jaarlijksche contributiën en donatiën worden gaarne door den ondergeteekende in ontvangst genomen.

Namens het Bestuur van het PARAPATTAN WEEZENGESTICHT te Batavia,
W. CREMER,
Generaal gemachtigde voor Nederland,
Nieuwe Schoolstraat 89, te 's-Gravenhage.

Gebrs. P. H. Caminada,
Lange Houtstraat 3, Den Haag.
HOF- EN RIJKSLEVERANCIERS.

Uitgebreide sorteering St. Nicolaas Cadeaux.
Barometers, Thermometers, Loepen, Kijkers enz. enz.
Goerz Frieder Kijker.
BROCHURE GRATIS.

C. HOYNG,
Den Haag. -- Utrecht.
Geïllustreerde Prijscouranten worden **gratis op aanvrage** toegezonden.

ECHT CHINEESCHE THEE,
speciaal aanbevolen aan Indische familie's.

F. H. BOTHE,
21, VEENESTRAAT — DEN HAAG.
SPECIALITEIT IN
GEKLEURDE, ZWARTE en CRÊME STOFFEN.
Nouveauté's voor elk seisoen.
STEEDS GROOTE ASSORTEMENTEN. BILLIJKE PRIJZEN.

Export. **Engros.** **Detail.**

K. NIEUKERKE
Noordeinde 12. -- Den Haag.

De Firma belast zich met iedere opdracht tot levering van goederen naar OOST of WEST, en garandeert goede, ongeschonden aankomst.

Bij eventueele bestelling wordt dringend verzocht mede te deelen of men handelaar of particulier is.

Handelaren geven tevens referentiën op.

K. NIEUKERKE, Den Haag.
Telefoon No. 637.

DEN HAAG.

LEIDEN, STATIONSWEG 19. Eerste Modes.

GEDEMPTE BURGWAL 8, bij de WAGENSTRAAT.
E. v. d. Horst.
MAGASIN de SOLDES.

DELFT, 21, CHOORSTRAAT. Nieuwste Garneering.

Grootste keuze **echte LYONSCHE ZIJDE** in zwart en gekleurd, ook andere kleedingstoffen bijzonder geschikt voor Indië,
voor de helft der gewone prijzen.
Alle goederen welke niet naar genoegen zijn, al zijn dezelve ook afgesneden, worden gaarne omgeruild.
Stalen worden op aanvrage franco toegezonden.

JAC. MOULIJN,
Opticien, Instrumentmaker,
2e Wagenstraat 95, Den Haag,
TELEFOON 704.
BRILLEN en PINCE-NEZ.
Voorschrift van Heeren Doctoren.
Artikelen voor Ziekenverpleging, Verbandstoffen, Breukbanden, Suspensoirs enz.
Aanleg en onderhoud van
TELEFOON en ELECTRISCHE SCHELLEN.

Fabriek en Magazijnen „DE NIJVERHEID"
BREDA.
Behangerij, Meubelfabriek,
Stoffeerderij,
Bedden- en Matrassenfabriek.
Mart. Lefel-Oomen,
Hofleverancier.

Concureerendst adres voor compleete meubeleering.
Enorme voorraad. Lage prijzen. Directe levering.
Geïllustreerde prijscatalogus Gratis en franco.

Hotel d'Angleterre
Den Haag, Wagenstraat 22.
Centrum der stad en gerenommeerde keuken.
50 Kamers en Salons.
Kamer met Dejeuner f 2.25.
Pension voor langer verblijf zeer billijk.

Corsmit Brossois & Co.
18 Wagenstraat,
Den Haag.
Interc. Telephoon 582.

INRICHTING
VOOR
Complete Meubileering
VAN
Salon en Eetkamer.
Slaap- en Logeerkamer.
Kantoor, Serre, Keuken,
Gang en Trap en Dienstbodenkamer.
} f 850.– en hooger.
Zeer aan te bevelen voor Ind. familiën.

Stoomvaart-Maatschappij
„ROTTERDAMSCHE LLOYD"
Maildienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië
in verbinding met de diensten der
Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam.	van Marseille.	te Port-Said.	te Padang.	te Batavia.
Ardjoeno	14 Dec.	26 Dec. 1902	31 Dec. 1902	20 Jan. 1902	22 Jan. 1902
Soembing	28 „ 1902	9 Jan.	14 Jan.	3 Febr.	5 Febr.
Gedé	11 Jan.	23 Jan.	28 „	17 Febr.	19 Febr.
Oengaran	25 „	6 Febr.	11 Febr.	3 Maart	5 Maart
Sindoro *	8 Febr.	20 „	25 „	17 „	19 „
Merapi	22 „	6 Maart	11 Maart	31 „	2 April
Salak	8 Maart	20 „	25 „	14 April	16 „
Lawoe	22 „	3 April	8 April	27 „	29 „

* Dubbel schroefstoomschip. 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.

De Hoofd-Agenten: **Ruys & Co.,** *Rotterdam.*
De Agenten: **Courier dit Dubekart & Co.,** Anna Paulownastraat 1*d*, *'s-Hage.*

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.

N°. 27. Donderdag 12 December 1901. 1ste Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD.

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland *bij vooruitbetaling* . *f* 2.00
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 3.00
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.10
Men abonneert zich voor minstens zes maanden ingaande op den dag der eerste toezending **f 1.—**

Prijs der advertentiën.

Per regel . . . . . *f* 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . - 0.09
» » » 1000 » . - 0.08
» » » 3000 » . - 0.07

REDACTIE: De 4de Commissie, aan welke de verspreiding van populaire kennis omtrent Oost- en West-Indië is opgedragen.

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie", en gezonden aan den Heer G. E. V. L. VAN ZUYLEN, *Voorzitter der Redactiecommissie*, **7a Heerengracht**, of den *Secretaris*, Mr. G. VAN SLOOTEN Azn., **43 Conradkade**, beiden Den Haag.

Voor de Administratie en Advertentiën wende men zich tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" **Haagpoort 4**, Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

De Vereeniging vestigt zooveel mogelijk, zoowel in Europa als in Indië, afdeelingen, die te zamen met het hoofdbestuur dit doel trachten te bereiken.

Om lid te worden, kan men zich persoonlijk of per briefkaart aanmelden bij een der afdeelingen of aan het bureau in den Haag Heerengrach 4, dat iederen dag, behalve Zon- en feestdagen, van 10—12 en van 2—4 ure open is.

Ieder lid wekke in zijne omgeving, zooveel mogelijk, anderen op om lid der Vereeniging te worden en geve daartoe dit blad na het gelezen te hebben aan vrienden en bekenden.

IN MEMORIAM.

Wederom moest niet alleen een onzer Commissiën, thans de 3de, maar zeker ook de Vereeniging in haar geheel, een gevoelig verlies lijden, door het haar ontvallen van een harer warmhartigste, offervaardigste medeleden:

Mevrouw de Wed. Mr. H. D. Levysohn Norman
geb. Zoetelief,

die haar geheele leven door, bewezen heeft in alles wat onze Koloniën aangaat, het grootste belang te stellen. Hoeveel zij voor de Javanen over had, wier taal zij in al de verschillende vormen sprak alsof het de hare was, staat ons sedert de tentoonstelling van Vrouwenarbeid nog levendig voor den geest. Ook hare steeds even vriendelijke bereidwilligheid om telkens van hare fraaie verzameling Indische kunstnijverheidsschatten in bruikleen af te staan, waar zulks in het belang der vervaardigers of der wetenschap nuttig kon zijn, zal bij vele met ons, steeds in dankbare herinnering blijven, evenals het heengaan dezer begaafde en edele vrouw een diepe droefheid in menig hart, ook buiten hare naaste omgeving van bloedverwanten en vrienden, achterlaat.

Moge hare nagedachtenis een opwekking zijn om haar te evenaren in daadwerkelijke liefde voor Indië en zijne bewoners!

Een Rijkssubsidie.

Met den titel „het hoofddoel der Vereeniging Oost en West" komt in het Weekblad van Donderdag 5 December, een ingezonden stuk voor van P. F. A. dat wij zeer op prijs stellen.

Reeds in het eerste nummer van het orgaan hebben wij er op gewezen hoezeer wij rekenden op algemeene medewerking tot het bereiken van ons doel en toen het veertiendaagsche blad in een weekblad veranderde, hebben wij den oproep aan leden en niet-leden herhaald.

Slechts enkelen hebben tot nu toe daaraan gehoor gegeven, maar wij durven vertrouwen, dat meer en meer bijdragen ons zullen worden toegezonden, vooral ook stukken, *die op de land- en volkenkunde* van Oost- en West-Indië betrekking hebben. Want P. F. A. heeft het volkomen goed gezien; niet alleen door het houden van populaire voordrachten en door het aanwenden van pogingen om bij het onderwijs der jeugd steeds meer op onze koloniën te doen letten, maar ook door middel van het weekblad tracht de Vereeniging kennis van de Indiën onder gansch het volk te verspreiden.

Wordt het weekblad wel genoeg gelezen om dat doel te bereiken, zoo vraagt hij? Zou gratisverspreiding op nieuwe schaal niet het aangewezen middel zijn om beter daartoe te geraken? Gaat dit echter niet boven de financiëele krachten der Vereeniging en zou het aanvragen van een *Rijkssubsidie*, ook om de populaire voordrachten goed te kunnen organiseeren, niet op den weg der Vereeniging liggen?

Wij willen trachten die verschillende vragen te beantwoorden, er echter in de eerste plaats op wijzende, dat ons antwoord daarom niet dat der Vereeniging behoeft te zijn. Van af de oprichting hebben wij den gang van zaken in „Oost en West" met onze volle aandacht gevolgd en toen men meende, dat het uitgeven van een eigen orgaan gewenscht was, hebben wij, het groote nut van zulk een eigen weekschrift beamende, alles gedaan wat in ons vermogen was om het tot stand te doen komen.

Wordt nu ons blad wel voldoende gelezen? Welke Redactie zou op die vraag anders dan met „neen" willen antwoorden. Toch wordt het wekelijks toegezonden aan ongeveer 2000 leden en abonnés en worden gratis exemplaren aangeboden aan hen, die wij denken, dat bij het behandelde belang hebben, aan de Indische mailbooten en aan de voornaamste koffiehuizen en societeiten van de hoofdplaats en de residentie, waarvan wij weten, dat zij op de ontvangst prijs stellen.

Door eene gratis-verspreiding op ruimer schaal gelooven wij niet het getal lezers belangrijk te zullen vermeerderen. Wij begrijpen de redeneering niet van den schrijver van het ingezonden stuk, waar hij eerst zegt: „Een speciaal blad als het „orgaan der Vereeniging *kan* (?) voor de groote „meerderheid der Nederlanders weinig aantrek-„kelijks hebben" en er dan onmiddelijk op doet volgen: „Wil men dat het gelezen wordt, door *„velen*, met *belangstelling* gelezen wordt, wel te „verstaan, dan dient men voor een *ruime* gratis-„verspreiding zorg te dragen".

Zijn het dan z. i. de geringe abonnementskosten van f 2.— 's jaars (4 cent per week) of het lidmaatschap der Vereeniging, dat als minimum maar f 1.50 per jaar (3 cent per week) bedraagt, die maken, dat die *belangstelling* van de *velen* in Nederland tot *nul* wordt herleid? Wij meenen hierop ontkennend te mogen antwoorden, want wij zonden bij herhaling proefexemplaren aan lang niet onvermogende Nederlanders die er *belang* bij *moesten* hebben, te lezen wat er over Oost- en West-Indië geschreven wordt. En hoe *weinigen* slechts van deze niet-onvermogenden hebben zich geabonneerd of zijn als lid van „Oost en West" toegetreden.

Wij hebben maanden lang ons blad *gratis* toegezonden aan de meeste dagbladen en aan verscheidene weekbladen in Nederland, met het herhaald verzoek: er uit over te nemen, wat zij voor hunne lezers dienstig oordeelden. En toen wij daarna verzochten, of die bladen een abonnement wilden nemen of ons hunne publicatie in ruil toezenden, hebben slechts zeer enkele dit laatste gedaan.

P. F. A. heeft groot gelijk, dat nog slechts weinig Nederlanders roeping voelen of lust hebben om iets over de Oost of de West te lezen, en hij kan er dan ook zeker van zijn, dat de thans in verscheidene groote bladen voorkomende Indische correspondenten, al even min veel lezers trekken. Wij behoeven er hem alleen maar aan te herinneren hoe vervelend men het in een der Amsterdamsche Kiesvereenigingen vond, dat in die warme dagen van den Kamerzetelstrijd Mr. van Deventer, na zich als vrijzinnig Democraat te hebben doen kennen, ook nog over O.-Indië ging beginnen; was er behalve de pers en een paar Kamerleden een niet-Indiër, die in „Moederland en Koloniën" in den Haag, naar de bespreking der hoofdbelangen van O.-Indië kwam luisteren?

Slechts langzaam en voet voor voet zullen wij terrein winnen wanneer wij krachtig aanhouden en leesbaren kost geven. *Persoonlijke propaganda* zal in dit opzicht de degelijkste bondgenoot blijken; wij zien dit telkens wanneer de een of ander, warm voor onze plannen, het oprichten eener nieuwe afdeeling in den zin heeft.

Van Oost-Indië mochtten wij meer steun van ons werk verwachten; wat beduidt dáár, als uitgave, zelfs de donateurs contributie?

Wij herinneren ons, maanden geleden, in een Bondsblad het voorstel te hebben gelezen om een goed spreker te bezoldigen, die op alle zoowel groote als kleine plaatsen van Nederland belangstelling voor Oost-Indië en zijn bewoners zou gaan wekken. Men bezorge ons door meer algemeene toetreding een ruim voorziene kas; wij zullen de sprekers dan wel vinden en *ook zonder Rijkssubsidie* nog meer medewerking voor ons weekblad krijgen.

Wij zijn van meening, dat er tegen het vragen van een Rijkssubsidie door de Vereeniging, zij het ook dat die subsidie uit de Indische middelen werd betaald, ernstige bedenkingen bestaan.

Waar P. F. A. het hoofddoel der Vereeniging omschrijft, is hij woordelijk geheel in overeenstemming met hetgeen bij het begin van ieder der nummers van het weekblad te lezen staat, maar door met vette letter te wijzen op het verspreiden van meerdere kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk, legt hij den nadruk op iets, wat wel eene groote en eene zeer nuttige zaak is, maar naar onze meening, gelet op de statuten en op het streven der Vereeniging toch niet *de* hoofdzaak.

Wij zouden den nadruk willen leggen op het *bevorderen der welvaart* en zijn van meening, dat het verspreiden van populaire kennis omtrent O. en W. Indië in Nederland, een der middelen is om tot dit hoofddoel te geraken.

Tot onze groote voldoening moeten wij erkennen, dat wij bij de Regeering, zoowel in Nederland als in Oost-Indie, denzelfden geest ontwaren die ook ons bezielt, hetzelfde streven ontmoeten, dat ook het onze is om, zoowel Oost- als West-Indië, te besturen in de eerste plaats ten bate van die overzeesche provinciën zelve en van hare bewoners, hare blijvende ingezetenen. Maar zelfs aannemende, dat wij bij het krijgen van een Rijkssubsidie, steeds zouden staan tegenover Regeeringen, die het in beginsel met ons eens waren, dan nog zouden wij het betreuren de onafhankelijkheid te verliezen om bij verschil van meening bij de toepassing van het beginsel onze stem te doen hooren geheel zooals studie, ondervinding en overtuiging ons die zouden voorschrijven. Wij zouden het verkeerd vinden, als door geldelijken steun de Vereeniging en haar orgaan, hare zelfstandigheid er bij in zouden schieten. De laatste alinea van art. IV der statuten zou daardoor wel niet een doode letter worden, maar toch veel van hare kracht verliezen.

Iets geheel anders zou het zijn, wanneer van de Regeering zelf het denkbeeld zou uitgaan of wanneer zij gevolg zou geven aan voorstellen haar, door buiten de Vereeniging staande personen of lichamen gedaan, om van de krachten van „Oost en West" gebruik te maken teneinde kennis omtrent de Koloniën onder het Nederlandsche volk te verspreiden wanneer zij, zonder, dat haar dit door de Vereeniging werd gevraagd, eene flinke som beschikbaar stelde, waaruit premiën voor het houden van lezingen, reiskosten der lezers en zaalhuren voor de te houden vergaderingen zouden kunnen worden betaald. Wij zijn overtuigd, dat onze 4e commissie dadelijk bereid zou worden

---

FEUILLETON.

Een Maleische Roman.

XVI.

Uit het Engelsch van FRANK ATHELSTONE SWETTENHAM.

> Ieder hart, waarin het hemelsche licht der liefde tot de Moskee of tot de Synagoge neigt, indien zijn naam geschreven staat in het Boek der Liefde, zoo zal het vrij zijn, zoowel van vrees voor de Hel als van hoop op het Paradijs.
>
> Uit Justen Mc. Carthy's „Omar Khayyam".

Een kwart eeuw geleden leefde er aan den oever van eene groote rivier, dicht bij hare monding, een Maleische Radja (vorst) met zijne jonge vrouw. Zij stierf voor twintig jaren, maar zelfs in dit land, waar het leed van zoo korten duur is, bleef zij nog in ieders herinnering leven, haar geest en haar schoonheid waren onder het volk spreekwoordelijk geworden. Zij was van koninklijken bloede en heette Radja Maimoenah. Zij was voor een Maleische buitengewoon blank, klein doch slank van gestalte, had zeer kleine handjes en voetjes, een ovaalvormig gelaat met prachtige oogen, die herinnerden aan de blauwe golfjes van een meer, waarop de donkere iris, gelijk een lotusbloem, drijft en die flikkerden, smeekten of streelden al naarmate de zwarte wimpers overschaduwden en de oogleden wijdgeopend of half gesloten waren. Haar neus was klein, recht en fijn besneden, terwijl de tot glimlachen geplooide lippen mooi gevormde hagelwitte tanden ontblootten. In iedere wang had zij een kuiltje »lâsong mâti«, zooals de Maleiers het noemen; een kuiltje dat den aanschouwer in verrukking bracht, dat hij er zelfs den dood voor tegemoet zou gaan. Haar gitzwart haar, dat het voorhoofd in eene ovale lijst omsloot, was glad naar achteren gestreken over het welgevormde hoofd, van achteren in een eenvoudigen knoop samengewrongen en stevig vastgestoken met vier haarspelden, waarvan de robijnen knoppen aan den eenen kant op het haar rustten, aan den anderen kant van de wrong ongeveer twee centimeter uitstaken. Haar kleeding was als die, welke door alle vrouwen van rang werd gedragen, en bestond gewoonlijk uit een zijden rok van zacht vloeiende kleuren (saroeng tjindeh), die tot aan de enkels reikte, om het middel gebonden door een gordel, met een grooten gouden gesp. Het eenige andere kleedingstuk was een donkerkleurig satijnen jakje (kabaja), waarop smaakvol zeer kunstige, in goud gedreven versierselen waren aangebracht. Dit lijfje had een kraag en de glad aanpassende mouwen waren gesloten door een lange rij met juweelen versierde knoopjes, die van den pols zich bijna tot aan den elleboog voortzetten; om het middel was het wijd en reikte juist tot aan den gesp. Kleine schoentjes zonder hakken, met gouden zilverdraad geborduurd, voltooide hare kleeding.

Buitenshuis droeg de Radja Maimoenah een sluier van donkerblauw, zwart of wit gaas, geborduurde draden met zeer smal goud gallon, een hoofdbedekking die bizonder goed staat, een Arabische vinding. Hier overheen wordt heel nuffig, om het gelaat voor mannen-oogen te verbergen, nog een sluier gedaan, van rijke Maleische roode zijde, zwaar van het gouddraad, waarmee het doorweven is, terwijl een of twee zijden »saroengs« van verschillende kleuren en alle even fraai van stof over de onderste werden gedragen.

De juweelen hangen natuurlijk af van den rijkdom en den rang van de draagster; Mainoenah's jakje was vastgemaakt door knoopen, die overeenstemden met de haarspelden. Men zag haar zelden zonder diamanten knopjes in de ooren en een aantal diamanten ringen aan de vingers, terwijl zij bij feestelijke gelegenheden zware gouden armbanden om de polsen en een of meer gouden halskettingen droeg.

Ik kan niet een even aantrekkelijk beeld geven van Radja Iskander den echtgenoot van deze vrouw. Hij was klein en tenger voor een Maleier en zijn meest kenmerkende trekken waren, een groote, leelijke mond met naar beneden gebogen hoeken en een gelaatsuitdrukking, die bijna altijd groote ontevredenheid te kennen gaf.

Zijn ijdelheid was ongegrond, zijn verkwisting bracht hem telkens in moeielijkheden en hij schoof veel opium, hetgeen hem zijne plichten en belangen deed verwaarloozen; bovendien ontbrak het hem aan moed en vroeg hij raad aan mannen zonder beteekenis, die slechts hun eigen voordeel beoogden.

Een Maleische Radja houdt er verscheidene vrouwen op na. Hij begint er al jong mee en verandert dikwijls, totdat (vooral als hij aanspraak maakt om later de bestuurder van zijn land te worden, zooals het geval was met Iskander) zijn bloedverwanten beslissen, dat hij met een vrouw van zijn eigen rang moet huwen. En dan eischt haar familie gewoonlijk, als hij nog jong is, dat hij zich zal laten scheiden van al zijne andere vrouwen; eerst daarna heeft het huwelijk plaats.

Ten tijde van de geschiedenis, die ik beschrijf, was Radja Iskander ongeveer 3 jaar met Maimoenah getrouwd, zij was moeder van twee kinderen, maar haar man dacht, dat hij gegronde reden had om te twijfelen aan haar trouw en hij verwaarloosde haar openlijk voor de bijzit. Met het denkbeeld, dat hij meerdere vrouwen zou mogen hebben, was zij natuurlijk opgevoed en door van zijn recht gebruik te maken, volgde Radja Iskander, eenvoudig de gewoonte zijner voorvaders en het gebruik van zijn land. De Mahomedaansche wet is evenwel uiterst nauwkeurig in hare voorschriften en schrijft voor, dat alle wettige vrouwen met evenveel achting moeten worden behandeld, dat zij eischen kunnen stellen, doch de bijzitten in het geheel niet. Eene echtgenoote, terwille eener bijzit te veronachtzamen, is een zware beleediging voor eene Maleische vrouw en wordt nog veel grooter, wanneer de vrouw van hooge geboorte, en de uitverkorene er slechts eene uit het volk is.

Het huis waar Radja Iskander toen woonde, stond geen honderd voet van den oever der rivier, in een onherbergzaam oord, vijftig mijlen van den mond der rivier verwijderd, maar toch niet vergenoeg om aan den invloed van het getij te ontsnappen, met zijn onwelkomen nasleep van troebel water, modderige oevers en lage omstreken.

Radja Iskander bracht een groot gedeelte van zijn tijd door in booten, dit luie leven strookte met zijne gewoonten en inplaats van voor ieder van de vrouwen een huis in te richten, gaf hij haar een boot. Dat was veel zuiniger en zuinigheid betrachtte hij, want evenals vele verkwistende menschen droeg zijn buitensporigheid een zuiver zelfzuchtig karakter. De booten lagen in de rivier vlak voor het huis en daar de tegenwoordigheid van Radja Iskander aanleiding gaf tot het samenkomen van alle spelers, houders van hanengevechten en opiumschuivers uit den omtrek, lagen er altijd verscheidene booten naast de zijnen. Onder de bezoekers die zich toen tot deze plek getrokken voelden, behoorde ook een man, Radja Sleman genaamd, een vreemdeling uit een naburig rijk. Hetzij de hanengevechten of de dobbelspelen, die altijd in het gezelschap van Radja Iskander plaats hadden, welke Radja Sleman naar deze plaats trokken, hetzij het aangename gezelschap van mede-opiumschuivers of mogelijk ook de faam van Radja Maimoenah's aantrekkelijkheden, het hunne er toe bij brachten, ook de aanleiding moge geweest zijn, Radja Sleman verscheen met twee booten en omstreeks vijftien volgelingen en eenmaal daar aangekomen, verkoos hij te blijven.

Radja Iskander bracht het grootste deel van zijn tijd op het water door, maar Maimoenah woonde in het huis aan den oever. Een zeer eenvoudige woning was het, een gebouw met gevlochten matten wanden en een rieten dak, op houten peilers gebouwd, boven den vochtigen en modderigen bodem; een stoep leidde naar den vooringang van het huis en een ladder diende tot uitgang aan den achterkant. De inwendige ruimte bestond uit een gesloten waranda, een groot vertrek en een keuken achter aangebouwd.

De oeverrand van de modderige rivier was omzoomd met nipah-palmen, welke niet anders dan in de nabijheid van brak water groeien, verder waren de oevers begroeid met lange grassen, de geheele streek was vlak en onbewoond, er was maar weinig kreupelhout en op het heetste van den dag was de drukking van de uitwazemende modder en de schaduwlooze vlakte zoo groot, dat de slaap ieder levend

gevonden dit fonds te beheeren en dat er eene krachtige actie uit zou kunnen voortvloeien.

Zelfs zouden wij er niets op tegen hebben, wanneer een deel van een zoodanig Regeeringssubsidie werd gebruikt om artikelen over land- en volkenkunde te honoreeren, die in het weekblad zouden worden opgenomen. Wij zouden echter ernstige bedenkingen inbrengen tegen iederen anderen Regeeringssteun voor het door de Vereeniging uit te geven orgaan, *dat zijn eigen vrij standpunt in allen deele moet kunnen blijven handhaven.*

De eenige Commissie van „Oost en West" die onzes inziens aan de Regeering steun zou kunnen vragen tot het krachtig voortzetten van het door haar met ijver en beleid ingenomen nuttige werk om de inlandsche kunstnijverheid op te heffen uit den staat van verval, waarin ze door den loop der geschiedenis van het land is geraakt, is de 5de Commissie. Iedere Regeering, hoe zij ook over de wijze denkt, waarop met meer of minder spoed, het hervormingswerk in Oost- en West-Indië moet worden voortgezet, kan toch niet anders dan waardeeren, dat kunstenaars en kunstminnaars, haar de hand reiken om de inlandsche bewoners der koloniën materieel en naar den geest vooruit te brengen.

Zoowel voor het leiden der beweging van kunstnijverheids-opheffing als voor het met kracht propagandeeren der kennis van de Koloniën onder het Nederlandsche volk zou, onzes inziens, het Regeeringsgeld goed zijn besteed.

Mededeelingen.

I. *Van het Hoofdbestuur.*

Oprichting eener Afdeeling der Vereeniging „Oost en West" te Rotterdam.

Ondergeteekenden, leden van bovengenoemde Vereeniging, hebben het plan te Rotterdam eene afdeeling te stichten en roepen bij deze hunne medeburgeressen en burgers op tot het bijwonen eener samenkomst op 30 December a. s. des avonds te acht uren in het lokaal van de Rotterdamsche Kunstkring, Witte de Withstraat No. 35.

Aangezien nu reeds 35 leden zijn toegetreden is die stichting eene zoo goed als voldongen zaak.

De vereeniging „Oost en West" heeft, zooals telkens wordt vermeld aan het begin van haar weekblad, tot hoofddoel: „Het verspreiden van populaire kennis „omtrent onze Indiën onder gansch het volk, en het „bevorderen der welvaart in onze Koloniën, om zoo- „doende, en ook door het verleenen van onderlinge „hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tus- „schen Nederland in Europa, in Azië en in Zuid- „Amerika".

Zij tracht dat doel te bereiken, zoowel door uitgave van een uiterst goedkoop orgaan, als door het houden van tentoonstellingen, van openbare lezingen en voordrachten met en zonder lichtbeelden.

Zij verleent hulp aan Indiërs, die zich tijdelijk of voor goed in het vaderland komen vestigen, wijst hun den weg om huisvesting te krijgen, inkoopen te doen, onderwijs voor de kinderen en degelijke geneeskundige behandeling te erlangen, zelfs om werk te krijgen, wanneer zij dit behoeven.

Ook voor onderwijs en opvoeding van kinderen van in de Koloniën vertoevende ouders wordt gezorgd, en daarop, desverlangd, toezicht gehouden.

Maar ook omgekeerd geeft „Oost en West" inlichtingen, omtrent land en gewoonten, omtrent reis en aard van den te vinden arbeid, aan Nederlanders die zich in Oost- of West-Indië zouden willen vestigen.

Om dit te kunnen doen heeft zij in de eerste plaats haar Hoofdbureau in den Haag en een informatiebureau te Batavia, terwijl daarin behulpzaam zijn de besturen der afdeelingen, die in de voornaamste gemeenten van Nederland en in de Koloniën gevestigd zijn en nog zullen gevestigd worden.

Dat getal afdeelingen is reeds tot acht geklommen, en nu komt het ondergeteekenden voor, dat Rotterdam, de groote koopstad, die met Oost- en West-Indië steeds vele relatiën heeft, niet mag achterblijven waar het geldt mede te werken tot de opheffing, zoowel in materiëelen als in moreelen zin, van de millioenen bruine en blanke landgenooten over de zeeën, die dat, na jarenlang tot onze welvaart zooveel te hebben bijgebracht, thans zoo hoog noodig hebben.

Het bijwonen der samenkomst verplicht nog tot niets. Daarin zal het plan nader worden toegelicht en besproken, en eerst daarna zal men zich kunnen verklaren of men als donateur, of als lid wenscht toe te treden.

Niemand behoeft zich om geldelijke bezwaren te laten terughouden, want de minimum contributie bedraagt, met inbegrip van het abonnement op het weekblad, voor hen die in Nederland wonen, slechts f 1.50.

Evenmin make men de bedenking, dat er al zooveel Vereenigingen zijn, waarvan men lid is, want wij leven in een tijd van krachtige ontwikkeling van het vereenigingsleven, en men vrage zich gerust af: „Hoeveel van de vereenigingen, waarvan ik lid ben, komen Oost of West ten goede?"

Het antwoord op die vraag zal in gemoede moeten doen besluiten om lid te worden van de afdeeling Rotterdam van de vereeniging „Oost en West."

Wij rekenen dan ook op veler komst in de Kunstkringzaal.

De dan te behandelen punten zullen zijn:

1o. Erkenning, dat er zal zijn eene afdeeling Rotterdam van de vereeniging „Oost en West".
2o. Vaststelling van een huishoudelijk reglement, waarvan concept wordt aangeboden.
3o. Verkiezing van een afdeelingsbestuur.
4o. Verkiezing van gedelegeerden der afdeeling in het Hoofdbestuur.
5o. Verkiezing van verificateurs over de rekening en verantwoording van het jaar 1902.

Rotterdam, 11 December 1901.

F. W. Everts,
Claes de Vrieselaan 120.
Jhr. Mr. J. L. W. C. von Weiler,
Mathenesserlaan 227.
Albert Reballio,
Leuvenhaven 209.
Mejuffr. J. van der Schuyt,
Kruiskade 21.

II. *Van de 4e Commissie.*

De derde voordracht over Suriname (Surinaamsche versieringskunst en ornamentiek) door Jhr L. C. van Panhuys is uitgesteld en zal **niet** gehouden worden op Vrijdag 13 December, maar op **Donderdag 19 December a: s:**, en wel in het gebouw van de **Christ: Jongelings Vereeniging, Prinsengracht 4.**

Leden van de Vereeniging „Oost en West", die vooralsnog deze en de laatste voordracht willen bijwonen, kunnen een bewijs van toegang ontvangen bij het bestuur der Vereeniging, Heerengracht 4.

Belangstellenden, niet-leden, hebben toegang tegen betaling van f 0.25, mits zij zich van te voren aan melden aan 't bovengenoemd adres.

WEEKOVERZICHT.

De ooren tuiten ons nog van het Babel der algemeene beschouwingen over de Staatsbegrooting. Welk een breedsprakigheid bezit onze nieuwe volksvertegenwoordiging! Van den vroegen morgen tot den zeer laten avond, tot zelfs in den nacht hebben wij algemeen beschouwd. Reeds dadelijk bleek het noodwendig avondzittingen te houden, bleek de acht-urige arbeidsdag bij verre na niet voldoende. Geen wonder dan ook dat er stemmen opgingen voor lotsverbetering van de volksvertegenwoordigers, tot verschaffing van een menschwaardig bestaan in ruil voor de zoo overloopende werkzaamheden. Intusschen was het hier ook weer zooals bijna altijd: multa sed non multum. Het was voor geen sterveling van practisch nut nu nog in den breede te gaan uitweiden over wat er in de verkiezingsdagen al zoo is beweerd. En nog veel minder landsbelangrijk was de poging om de kamer te veranderen in een bijeenkomst van de wijze rabbi's in den tempel, waar 't een oogenblik naartoe scheen te gaan. Trouwens de minister Kuyper, die ongetwijfeld for arguments sake wellicht het dispuut wel in die richting had willen zien afdwalen, heeft al dadelijk te verstaan gegeven dat hij als hoofd van het ministerie, als uitvoerend gezag, de theologie in de vestibule deponeerde, en maakte zich van de gedane vragen over openbaring en rede, katholiek en hervormd, en wat dies meer ware, met een enkele armzwaai af.

Het moet erkend worden, dat de nieuwe ministers op allerinnemendste wijze zijn ontvangen. Het woord oppositie werd bijna niet gehoord en waar men het uitsprak, haastte men zich er dadelijk de verzachtende adjectieven „loyaal" en „vriendschappelijk" aan toe te voegen. Wat moest men — althans wanneer men geen socialist is — ook eigenlijk anders doen? Want het ministerie heeft zich er voor gewacht aan aanvallers reeds in deze phase van de huidige zitting vat te geven. Men had wel gedacht, dat men althans omtrent de volgorde, waarin de regeering haar aangekondigde plannen ten uitvoer denkt te brengen, iets wijzer zou worden, maar de sluier is daarvoor met dezelfde ondoordringbaarheid als voorheen blijven hangen. Hoogstens kan men uit het verhandelde opmaken, dat de minst kostbare maatregelen voorop zullen gaan, terwijl het dure werk moet wachten totdat door de verhoogde invoerrechten geld in kas zal zijn.

Zoover zijn we echter nog bij lange na niet. En wanneer we de oogen naar onze naburen richten, dan schijnt het ons mogelijk, dat wanneer eenmaal de beschermende tarieven aan de orde worden gesteld, de nu zoo lieve oppositie wel een een anderen toon zou kunnen gaan aanheffen.

In Duitschland tenminste is men bij de behandeling der tariefwetten in de afgeloopen week danig uit de plooi geraakt. Vooral toen de staatssecretaris Posadowsky met de vaderlandschliefde begon te werken om de tarieven er door te krijgen, barstte aan de linkerzijde de hel los. De sociaal-democraten brachten onderwijl een verzoekschrift, dat niet minder dan 750 K.G. woog en ettelijke millioenen handteekeningen bevatte, de zaal binnen. Of dit veel uitgewerkt heeft, zal wel niet blijken, maar het reclame-stukje, dat op deze wijze werd vertoond, is ongetwijfeld Barnum waardig.

Naast deze quaestie is in Duitschland die van de Polen gerezen, of liever gezegd, plotseling acuut geworden. Trots alle verdeelingen van hun land blijven de Polen, en vooral de adelijken, zich één volk gevoelen, en 't zij Oostenrijksch, 't zij Russisch, zullen zij zich steeds warm maken voor de zaak van hunne broeders, ook al wonen die in een ander rijk. Naar aanleiding van wat nu eenigen tijd geleden te Wieschen is voorgevallen, houden de Oostenrijksche Polen luidruchtige anti-Duitsche betoogingen. Te Weenen is men daarmede natuurlijk volstrekt niet ingenomen, ja 't laat zich aanzien, dat men zeer strenge maatregelen tegen de Poolsche onderdanen, die ook in de binnenlandsche aangelegenheden heel wat last en moeite veroorzaken, zal gaan nemen. Want hoe men ook over de aanleiding van dit alles moge denken, de Oostenrijksche staat kan het terwille van de Polen niet tot een verkoeling met Duitschland laten komen.

De officiëele Duitsche pers laat eindelijk weer eens van zich hooren in de Rijnvaart-quaestie en wel in voor Nederland gunstigen zin. Het klagen over de slechte bevaarbaarheid van den Rijn op ons grondgebied is altijd een gelief koosd chapiter geweest voor de kranten in de Rijnprovincie, die doorgaans de zaak zoo voorstellen alsof wij met opzet het vaarwater laten verzanden om de directe gemeenschap van Keulen met de Noordzee te verhinderen. Nu schrijft de Nordd. Allgemeine, dat dit verwijt geen redelijken grond heeft en zet uiteen met geografische en waterbouwkundige argumenten, dat wij doen wat wij kunnen. Indien dit een voorbode ware van een welwillende houding in de zaak van onze vee-uitvoer, die nog altijd voor de leus blijft gesloten omdat hier mond- en klauwzeer zou heerschen, zouden wij dit artikel met ingenomenheid begroeten. Daar intusschen van eenig toegeven vooralsnog niets blijkt, kunnen wij het doel van deze officiëele lievigheid nog niet goed begrijpen.

Stuk voor stuk werd ons de boodschap van president Roosevelt overgeseind. Ongetwijfeld voor de Amerikaansche binnenlandsche aangelegenheden belangrijk, is zij voor de wereldpoliek slechts merkwaardig om haar nietsbeduidendheid. Het algemeen oordeel is, dat het stuk best kon doorgaan voor een van de nagelaten papieren van Mac-Kinley.

Zij die zich een oogenblik illusie's maakten bij het optreden van dezen geheel nieuwen man, en gedachtig aan zijn vroegere Cubaansche heldendaden, in hem de persoon zagen, die wellicht het zou aandurven de macht van het groot kapitaal en van de imperialisten te weerstaan, zijn dus van een koude kermis thuis gekomen. Speciaal zij, die van zijn optreden eenig heil voor de Boeren verwachtten; immers het stuk blaakt van sympathie voor Engeland.

De president heeft zijne belofte, dat hij in de voetstappen van zijn voorganger zou treden, letterlijk gehouden. Voor 't overige blijkt nog de invloèd van de engelsche ideëen uit de paragraaf, die handelt over de Filippijnen en die van de hand van Chamberlain afkomstig zou kunnen zijn. Ook hier het verheven doel van het beschaven, the white man's burden, zooals Kipling zegt, ook hier het buiten de wet stellen van de „opstandelingen," als dieven en moordenaars, waartegen „de strengste maatregelen moeten worden genomen."

In Frankrijk komt zoowaar de zaak Dreijfus weer op den voorgrond. Vooreerst door een alleronverkwikkelijkst geschrijf van den advocaat Labori, die zijn ruzie met Joseph Reinach aan het publiek verhaalt en daarbij heel wat smerig linnengoed in de algemeene wasch doet. Vervolgens door de opzienbarende mededeeling van Zola, dat de familie Dreyfus eindelijk het nieuwe feit, dat een revisie procedure ontvankelijk kan maken, zou hebben gevonden. Is dit laatste waar dan kan er in Frankrijk weer een aardig stormpje afwaaien. Gelukkig dat men nu reeds erbij vertelt, dat vooralsnog met de zaak niet zal worden begonnen en gewacht zal worden totdat de gemoederen geheel en al zullen zijn bedaard.

De Engelschen, die in Transvaal oogenschijnlijk langzaam maar zeker voortgang maken, hebben zoo juist een zeer belangrijk werk voltooid. De veelbesproken Trans-Afrikaansche telegraaf van Kaapstad naar Kaïro is zoo goed als gereed gekomen en weldra zal Egypte in directe telegrafische gemeenschap met de Kaapkolonie staan. De politieke en strategische beteekenis van dit zeer practische werk kan moeielijk overschat worden en hier is zeker een punt waar het alleszins aanbeveling verdient de Engelschen zooveel mogelijk na te volgen.

Uit Spanje verneemt men weinig goeds en velen achten de toestanden daar zelfs zeer onrustbarend. Het verzet tegen de overheid is weer aan de orde van den dag. Trouwens wanneer men let op den verpletterenden druk, die op de Spaansche contribuabelen wordt uitgeoefend en op het totaal achterwege blijven van de hervormingen, die na den oorlog zoo broodnoodig waren, kan dit weinig verwondering baren.

Daarbij komt dan nog het steeds veldwinnen van de republikeinen en de energiek doorgezette separatistische beweging van de Cataloniërs. De kroon op dit alles kan nog slechts worden gezet door een, algemeen niet onmogelijk geachte, dictatuur van Weijler. Arm Spanje!

RECLAMES.

BRANDSTOFFEN HANDEL
SUMATRASTRAAT 145
TELEFOONNUMMER 1014.
C. AANDEWIEL,
Hofleverancier.

Heeft men verdriet van **Anthraciet,**
Dan is het die van AANDEWIEL **niet.**
Want **Anthraciet zonder steen en gruis**
Wordt steeds geleverd door bovenstaand **Huis.**
Bestuur en **Leden** van **OOST** en **WEST**
Neemt proef en zulks bevalt U best.

Oost-Indische berichten.

Cursussen in Indië. Met ingenomenheid maakt het *Bondsblad* melding van de groote kans die er bestaat, dat aan de *Wilhelminaschool* te Batavia een zeevaartkundige cursus zal verbonden worden, voor jongelui, die als stuurman wenschen opgeleid te worden.

Het departement van Marine en van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid en de Kon. Pakketvaart-maatschappij hebben hun steun toegezegd.

Bravo! roept 't *Bondsblad* uit, zoo moeten wij er komen of liever zoo moeten onze jongelui er komen.

Minder bemoedigend is, wat 't „Onderwijs" over de blijvende belangstelling voor cursussen in 't algemeen zegt. Als paddestoelen verrijzen de verschillende cursussen, die zich ten doel stellen onzen jongelieden onderricht te geven in vakken, die hun in het leven van veel nut kunnen zijn. Op de eerste avondlessen die van de *Indische Bond* uitgingen, liep 't storm en de localen bleken te klein om alle weetgragen te bergen.

Veertig, vijftig jongelui, en zelfs mannen op leeftijd, woonden de lessen bij en verbaasden de leeraren over hun buitengewone belangstelling.

Maar de vreugde was van korten duur. 't Aantal leerlingen nam gestadig af en ten slotte moest de gasleiding in de school te Batoetoelis, — ter wille van de avondlessen aangelegd, — weer worden weggehaald.

Het is treurig! zegt „Het Onderwijs", er bijvoegende, dat 't een gewoon verschijnsel is, door ieder onderwijzer meermalen ondervonden, die wel eens geheel belangloos privaatlessen heeft gegeven, hoe ondank en onverschilligheid meestal 't loon is.

Zeker, heel treurig, maar waren de oorzaken niet op te sporen voor het geheel verloopen van een cursus, die met zoo'n groot aantal leerlingen begon?

Zij, die in Nederland in dezelfde richting werkzaam zijn, zien in meer of mindere mate 't zelfde gebeuren; maar, laten zij niet al te gauw den moed zakken door de teleurstelling ondervonden bij 't steeds zien inkrimpen van 't getal belangstellenden, of zij die 't schenen, dan bemerken zij, dat er ten slotte wel een gering aantal weetgierigen overblijft, maar die dan ook de besten onder de velen waren, voor wie 't ten volle de moeite loont, 't geven der lessen voort te zetten.

Huwelijksgeschenk aan H. M. de Koningin. De Centrale Commissie voor bedoeld huldeblijk is, na lang niets van zich te hebben laten hooren, weer eens bij elkaar gekomen en heeft mededeeling gedaan van haar werkzaamheden.

Aan 't Bat: Nbl: ontleenen wij de volgende bizonderheden.

De Voorzitter, Mr. Ph. de Meester, die de vergadering ten huize van Z. E. den legercommandant opende, zeide te begrijpen, dat velen wel menigmaal gevraagd zullen hebben, — nu meer dan een jaar geleden de Centrale Commissie voor 't beoogde doel gevormd was: — komt daar wel wat van?

En is de vraag natuurlijk, even natuurlijk was 't, dat er een jaar noodig bleek om alles voor te bereiden.

De som door de ingezetenen van Ned. Indië bijeengebracht, was grooter dan men had kunnen vermoeden: ongeveer ander halve ton.

Dien tengevolge werd de tusschenkomst van den

---

wezen overmande, tot zelfs de insecten en dieren toe. 's Avonds schitterden de milliarden vuurvliegjes in de boschjes aan den oever, vonkelende lichtjes weerkaatsten in het water en waren een lust voor de oogen, maar gunstige verandering in temperatuur en den aanblik kon men nauwlijks waardeeren, wanneer de muskieten en steekvliegen hun onbarmhartigen aanval begonnen. Onder zulke omstandigheden en te midden van deze omgeving ontmoette Maimoenah, Radja Sleman op haar levenspad.

Hij was ongeveer van denzelfden leeftijd als Radja Iskander, maar in andere opzichten bestond er een opvallend groot verschil tusschen deze twee mannen. Sleman had een aangenaam uiterlijk, was uiterst stil en hoffelijk in zijne manier van doen, iemand, die hem toevallig ontmoette, zou waarschijnlijk niet opmerken, dat achter dit uiterlijk een kloeke, besliste wil en een onwikbare moed verscholen lagen. Zijn deel aan wereldsche goederen was heel klein en er was weinig kans voor hem om ze te vermeerderen, maar in rang was hij bijna, zoo niet geheel Radja Iskander's gelijke. Eens toen Sleman in zijn boot zat, zag hij Maimoenah en hare vrouwen naar de rivier gaan om te baden. In zijn land had hij nooit zulk een mooie vrouw als deze gezien en hij werd hopeloos verliefd op Iskander's vrouw. Na dien tijd sloeg hij nimmer over haar iederen dag te bespieden en volgden zijne oogen haar elken morgen en avond gedurende de weinige oogenblikken, dat zij langzaam haar weg van het huis naar de rivier heen en terug nam.

Ondertusschen leed Maimoenah steeds onder de spretea injuria formoe en verveelde haar de eentonigheid van haar bestaan; zij had reeds alles gehoord omtrent de aankomst van Sleman en luisterde gretig naar de verhalen, die er liepen over zijn dappere daden. Al spoedig begon zij naar hem uit te kijken en daar hij altijd haar komst afwachtte, duurde het niet lang of hunne oogen ontmoeten elkaar. Hij beviel haar, toen zij op zijn gelaat de bewondering las, die zij niet wenschte te verhelen, zij liet het kleed, dat alles behalve hare oogen bedekte, glippen en wat hij toen aanschouwde, deed zijn hartstort nog vermeerderen.

Maleische vrouwen zijn zeer ervaren in de taal der oogen, daar zij slechts weinig gelegenheid hebben om mondeling hare gevoelens uit te drukken; zij beoefenen die kunst met zooveel zorg en brengen 't er zoo ver in, dat de hoofdpersonen en de getuigen nimmer valen in de juiste uitlegging der lonken.

Sleman en Maimoenah hadden elkander wederkeerig hunne liefde reeds verklaard, zonder één enkel woord te hebben gewisseld en het was dan ook in volkomen zekerheid, dat Sleman een meer vertrouwlijke toenadering zocht door middel van de vriendelijke hulp van een afgezant.

Iskander was te veel door zijn opuim en zijn nieuwe vlam in beslag genomen, over het geheel te zeer met zichzelf ingenomen, om op te merken, wat er gaande was; zou hij iets van den stand van zaken gemerkt hebben, dan zou hij zeker niet onverschillig geweest zijn, wanneer de geheimen verbintenis zijner vrouw algemeen bekend werd. Het is niet waarschijnlijk, dat hij eenig achterdocht had tegen Sleman, maar als hij die had, zou het niet in hem opgekomen zijn dat eenig man den moed zou hebben om meer te doen dan een heimelijke toenadering te zoeken en daaraan veronderstelde hij dat Maimoenah zich reeds schuldig gemaakt had. Allerminst zou hij de mogelijkheid vermoeden, dat een vreeemdeling door een twaalftal volgelingen bijgestaan, den moed zou hebben om de macht en wraakzucht te weerstaan van ten naastenbij het hoogste opperhoofd van een machtig rijk. Hierin werd hij echter misleid door de hoffelijke manieren van den stillen vreemdeling. Sleman's hofmakerij ging goed, doch hij was niet tevreden met het voor onbepaalden tijd vervullen van de rol van valschen vriend tegenover Iskander en van gevreesde minnaar tegenover diens vrouw. Hoezeer hij de man verfoeide en hoewel hij vond, dat hij wel partij mocht trekken van Iskanders onverschilligheid, toch besloot hij een stouter stuk te spelen en Maimoenah bij alle gevaar af tot zijn eigen vrouw te maken, zoo zij genegen was het gevaar te trotseeren. Haar moed evenaarde de zijne (want als het niet lukte, — wachtte de dood zoowel haar als hem) en op een avond dat Iskander in zijn boot lag, al droomende bij zijn opiumpijp, ontvoerde hem de vreemdeling zijn koninklijke echtgenoote op geen kogelschot's afstands, bijna onder zijn eigen oogen. Toen zij eenmaal in Slemans boot waren en deze zachtjes was losgemeerd om af te drijven buiten het gezicht en het gehoor der andere rivierbewoners, heten zij geen tijd verloren gaan, om de riemen uit te slaan en uit alle kracht en macht stroom af te roeien naar de kust. Den geheelen nacht bleven de roeiers aan het werk, maar toen de morgen aanbrak en zij nog minder dan de helft van den afstand tot aan den riviermond hadden afgelegd, beval Sleman den mannen op den oever aan te sturen, de boot vast te leggen en uit te rusten. Het scheen een roekelooze onderneming om zoo den kostbaren tijd te verspillen, want met het krieken van den dag zou de schaking ontdekt worden en Iskander zou hem zeker achtervolgen, vóór dat de zon boven de toppen van het kreupelhout scheen. Radja Sleman's rustige rust werd niet verstoord door de voorgevoelens van achterhaling of vrees door den beleedigden echtgenoot. Integendeel, hij liet een afgezant met een kleine boot een brief aan Radja Iskander brengen, waarin hij deze mededeelde, dat hij Radja Maimoenah had geschaakt; maar dat hij niet verweg was gegaan, niet verder dan de plaats, die hij noemde. Hij voegde er aan toe, dat hij daar één dag en één nacht zou wachten op de komst van wien ook, die lust mocht hebben te trachten hem de vrouw te ontnemen, en dat hij als die tijd verstreken was, zijn reis zou vervolgen naar de kust en vandaar naar zijn eigen land.

Radja Islander ontving dezen zendbrief terwijl hij nog onbeslist was omtrent de door hem te nemen maatregelen in dit lastige ongeluk, dat hem was overkomen. De brief hielp hem niet veel om tot eene beslissing te komen en nog was hij bezig met zijn Hoofden te overleggen, wien de eer toe zou komen, om den verleider te achterhalen en te straffen, toen de vier en twintig uren reeds verstreken waren. Noch Iskander, noch iemand van zijn stam ging ooit op onderzoek uit, en Radja Sleman bracht Maimoenah in veiligheid naar zijn land.

De ontroostbare echtgenoot, wiens denkbeelden niet in overeenstemming waren met een beschaafde opvoeding, volgens de begrippen zijner onderdanen, besloot zich van zijne ontrouwe ega te doen scheiden en haar minnaar maar met haar te laten trouwen, zijn eigen geweten zou hem wel straffen.

Het is treurig, dat zijn gedrag niet de bewondering, doch slechts de verachting van zijn volk wegdroeg. Iskander wist zich toch te wreken; hij vond uit dat er onder Maimoenah's vrouwen twee waren, die overbrengers der afspraken tusschen de twee geliefden waren geweest. De eene was een vrouw van vijf en twintig jaar, de ander een meisje van veertien en beide ondergingen onmiddellijk den dood met den strop.

Wat Sleman en Maimoenah betreft, zij sloten een wettig huwelijk en zij schonk het leven aan een dochter, die in alle opzichten op haar moeder geleek, ofschoon deze volgens getuigenis der ouden van dagen, toch niet haar weerga in schoonheid was. De laudator temporis acti is een plant, die in het Maleische land over het algemeen welig bloeit. In de twee kinderen, die voor de schaking werden geboren, was volstrekt geen gelijkenis met de moeder te vinden. Maimoenah stierf nu reeds jaren geleden, als het slachtoffer eener kwaadaardige ziekte; maar Sleman leeft nog in zijn eigen land, zijn haar begint grijs te worden, maar anders ziet men hem zijn ouderdom weinig aan. Met den tijd zijn de hoffelijkheid zijner manieren en het ernstige zijner bewegingen, die gepaard gingen met een vriendelijk innemende stem, nog toegenomen. Niemand zou vermoeden, dat deze man bijna geheel alleen de voornaamste vrouw van een Oosterschen prins had geschaakt en daarna het geheele rijk had getart, om hem haar weer te ontnemen.

Er zijn geen zangers in dat land om Sleman's geschiedenis in hunne onsterfelijke liederen te doen voortleven en aan dergelijken ondeugd is die bevolking zoo gewend, dat zij geen verontschuldiging heeft gezocht voor zijn gedrag en zelfs den gewetenloozen verstoorder van Iskander's huiselijk geluk niet hebben veroordeeld. Maar zij zijn ook Mahomedanen en gunnen zich zelden de weelde iemand een zedelijke smet aan te wrijven!

Oud-Gouverneur Generaal Jhr. van der Wijck ingeroepen, om te verzoeken het vertrek voor 't Indische huldeblijk bestemd, voorloopig nog niet aan te wijzen; want eerst moest men in Nederland op de hoogte gesteld worden van 't geen de Centrale commissie beoogde, daar hiervan de keuze van de grootte, de ligging, den vorm van het aan te wijzen vertrek zou moeten afhangen.

De sub commissiën zijn door vergelijken en samenvoegen tot een algemeen plan gekomen, dat op zeer bevredigende wijze teruggeeft wat het geschenk bedoelt. — Dit plan is aan de Centralle commissie ter goedkeuring onderworpen.

Het is in teekening gebracht als bestemd voor een zaal van de volgende afmetingen: 25 meter lengte, 15 meter breedte en 7 meter hoogte, terwijl die afmetingen, zonder het grondplan te schaden, naar willekeur gewijzigd kunnen worden, dat is, waarschijnlijk verkleind.

De heer L. J. C. van Es, ontwerper van de passende wandversieringen, naar het door den heer J. van den Broek d'Obrenan aangegeven denkbeeld, lichtte zijn, met zeldzamen kunstzin gemaakte en tot in onderdeelen afgewerkte schetsen, voor de aanwezigen toe, waarna zij ter bezichtiging werden gesteld. Ook gaf hij verklaringen ter verduidelijking van de beteekenis dier zaalversieringen in snij- en beeldhouwwerk naar motieven, ontleend aan meesterwerken der bouwkunst van Zuid-boedhistischen oorsprong.

De fotografiën der origineelen werden vertoond om te doen zien, hoe de Commissie van uitvoering was gekomen aan die motieven, zoo bewonderenswaardig door den heer van Es gegroepeerd en dienstbaar gemaakt aan de bekleeding der wanden van 't vertrek in een der koninklijke paleizen of lustverblijven, dat voor 't Indisch huwelijksgeschenk aangewezen zal worden.

De plannen, die overgelegd werden, droegen de algemeene goedkeuring en bewondering der Commissieleden weg, en zullen naar Nederland worden gezonden om het oordeel van het koninklijk echtpaar te vernemen.

In herinnering zij gebracht, dat de grondgedachte was: in voortbrengselen van Indische Kunstnijverheid het schoone terug te geven, dat Indië kan opleveren.

Het geschenk van de ingezetenen van Sumatra's Westkust zal een deel uitmaken van het algemeene huldeblijk en ook een plaats in de Indische zaal vinden.

Reorganisaties in Indie. Als het groote, en in deze ook belangstellende, publiek over reorganisatie van een of anderen tak van dienst in Indië zijn gedachte laat gaan, dan let het onwillekeurig meer op het wenschelijke en noodzakelijke, dan wel op het mogelijke daarvan. 't Komt niet altijd in ons op te bedenken wat er aan verbonden is, wat er zoo al komt kijken en waar de consequenties toe leiden, vooral is dit het geval waar het de Inlanders betreft; dus een bevolking van millioenen.

Dit komt weer eens duidelijk uit door 't geen Mr. P. Brooshooft in de „Locomotief" schrijft naar aanleiding van een bericht in 't „Bat. Nbl." over het voorstel van den directeur van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid, om het aantal scholen voor Inlanders op Java en Madura met vijfenzestig te vermeerderen.

Nu meer en meer aandrang komt, de Inlanders in de gelegenheid te stellen zich te ontwikkelen, dus onderwijs te laten genieten, is dit bericht niet anders dan verblijdend, maar wat dit beteekent, zegt de heer Brooshooft, moge blijken uit de volgende cijfers:

> Behalve de drie zoogenaamde hoofdenscholen, voor zonen van aanzienlijke inlanders en hoofden, zijn er thans op Java en Madura dertig zoogenaamde eerste klasse scholen, voor kinderen van meer gegoede inlanders en tweehonderdvier tweede klassen scholen. Te zamen dus tweehonderzevenendertig op een bevolking van 25½ millioen zielen, waarvan zeker 10 millioen voor onderwijs in aanmerking komende kinderen. Dus één gouvernementsschool op ruim veertigduizend onderwijs behoevende kinderen. Komen er nu vijfenzestig bij, dan wordt het een op de drie-en-dertig-duizend.
>
> Er bestaan echter ook particuliere scholen, n. l. driehonderd vier op Java en Madura, benevens zestig zendingsscholen. Alles te zamen dus thans zeshonderd scholen op ± 10 millioen kinderen of één op 16666. De vijfenzestig nieuw voorgestelde zouden dan de verhouding brengen op één: vijftienduizend. Vrijwel nog een droppel water in de zee. Java en Madura tellen ± 30000 dessa's. Er zou dus nog slechts één school zijn (gouvernements-, particuliere-, zendingsscholen te zamen) op de vijfenveertig dessa's!

Voor 't overige ziet de heer Brooshooft meer heil in wijziging van het inlandsch onderwijs, dan in vermeerdering van het aantal scholen.

Hij wenscht de beginselen van landbouw, natuurkennis, plantkunde, handenvaardigheid, op het programma van het onderwijs op de Javaansche scholen te zien gebracht.

Voor een primitieve bevolking als de Indische, schrijft hij, is dit wel het allermeest noodig, wil men het onderwijs waarlijk doen beantwoorden aan zijn bestemming om den mensch te sterken voor den levensstrijd.

Wij zijn 't volkomen daarmee eens, maar gelooven toch, dat vermeerdering van scholen nog meer aan dat beginsel ten goede zal komen.

Bijgeloof en fantasie. „De Sum. Bode" verhaalt van een tamelijk groote walvisch, — zeven en een halve meter lang, — die te Oelak—Karang dood op het strand aangespoeld, werd gevonden. Wel een bizonderheid dat zoo'n „witte poolzee-bezwemmer" zijn graf komt zoeken aan de „smaragdstranden" van Insulinde; al komt 't meer voor, dat deze zeereuzen in 't hooge noorden thuisbehoorende naar de tropische wateren afdwalen.

Aardig is 't echter te lezen, hoe de Inlander bij zulk een gebeurtenis dadelijk zijn dichterlijke fantasie laat werken en verband zoekt tusschen dit, voor hem zeker buitengewoon voorval, en een ongeveer terzelfder tijd voorkomend natuurverschijnsel. Eenige dagen te voren was n.l. een aardbeving gevoeld en nu werd deze volgens hem veroorzaakt door de laatste stuiptrekkingen van dit zeemonster toen hij zijn dood op het strand vond.

Vereeniging „Koningin Wilhelmina". Eenige dames te Semarang, zoo lezen wij in de „Sem. Crt." trachten jaarlijksche bijdragen en schenkingen te krijgen voor de Vereeniging „Koningin Wilhelmina", die onder het bestuur staat van de dames A. Tausent—Keijzer als presidente en W. J. Bosch als secretaresse. Deze vereeniging stelt zich ten doel om door het oprichten van naai-, kook- en andere cursussen, door bijeenkomsten, door 't helpen aan geschikte betrekkingen, grondiger ontwikkeling in vrouwelijke bezigheden en geschikter maken van haar bestemming, de Indische meisjes, die dikwijls heel wat moeten tobben, om de noodige bekwaamheden op te doen, goed voor te bereiden, voor haar passende betrekkingen.

Een bericht, dat door hen die met belangstelling een oog houden op 't goede, dat in Indië tot stand komt, groot genoegen zal doen. Ach, mochten zij, die in Indië hun strijd om 't bestaan streden en fortuin maakten, er gelukkige jaren doorbrachten, zich geroepen gevoelen, om dergelijke ondernemingen, ook van Holland uit, te steunen.

Pauperisme-bestrijding. Door eenige residenten op Java is eenigen tijd geleden aan de regeering voorgesteld gepensionneerde militairen beneden den rang van officier, die geen betrekking hebben, naar Holland terug te zenden als een middel tot bestrijding van het pauperisme. Het „S. H." verneemt, dat deze voorstellen meer en meer een vasten vorm aannemen. Men wil de militairen bij hunne dienstneming te Harderwijk direct de voorwaarden stellen, dat zij na expiratie van hun diensttijd naar Nederland moeten terugkeeren, als de regeering dat wenschelijk acht.

De voorgestelde maatregel zal slechts gedeeltelijk terugwerkende kracht hebben. Is het blad goed ingelicht, dan is het de bedoeling hen, die reeds lang hier te lande vertoeven, te laten waar zij zijn, en eveneens diegenen, die hier een betrekking bekleeden. Echter zal een leeftijdsgrens gesteld worden: zij die daar beneden zijn en geen baantje hebben of hun baantje verliezen, zullen in de termen vallen, om terug te worden gestuurd naar het mistige land aan de oevers der Noordzee. Sem. Crt.

Ontwikkeling der Zeevisscherij aan Java's Kusten. In de *Locomotief* bepleit R. A. E. het verleenen van staatshulp ter ontwikkeling van het visschersbedrijf der inlanders. Het voorbeeld van Nederland voor oogen stellend, waar het bedrijf behalve door het „College voor de Zeevisscherijen" nog door andere vereenigingen wordt gesteund en vooruitgebracht, wil de schrijver dat de duizenden inlanders, die zich thans meerendeels op gebrekkige wijze met de vischvangst bezig houden, door de zorg van het gouvernement gesteund en in hun bedrijf meer naar de eischen des tijds ontwikkeld worden.

De belasting op het visscherijbedrijf van Java en Madoera, zegt de schrijver, brengt reeds op Madoera, een niet onaanzienlijke bate in de nederlandsch-indische schatkist, en wij zijn er van overtuigd indien dat middel werd aangewezen, om de kosten te bestrijden, voortvloeiende uit het in het levenroepen van een „college voor de zeevisscherijen in Nederlandsch-Indië" met al den aankleve van dien, dat dan binnen een tiental jaren het zeevisscherijbedrijf niet alleen veel aanzienlijker proporties en uitkomsten zal opleveren dan tot nu toe, maar dat als een natuurlijk gevolg daarvan ook de belasting op dat bedrijf een verrassende vermeerdering zal aantoonen.

Het eene hangt met het ander samen en wanneer men de statistiek liet spreken, dan zou men ontwaren, dat reeds thans tienduizenden der inlandsche bevolking van Java en Madoera zich onledig houden met de zeevisscherij, maar ook dat hun resultaten tengevolge van de onvolkomen wijze waarop zij dat bedrijf uitoefenen, nog lang niet hun maximum hebben bereikt.

Sprekend over de ontwikkeling van het bedrijf en den handel in visch zegt hij verder:

De zeevisch als voedsel, in allerlei vorm van bereiding, is nog véél te weinig onder het bereik der millioenen inlanders, die meer in de binnenlanden van Java wonen en het komt ons voor, dat dáár waar de zorg voor voldoende voedingsmiddelen voor zulk een aanzienlijke bevolking als Java en Madoera aan de regeering telken jaren dikwerf een zwaar hoofdbreken kost, er niet genoeg de ernstige aandacht op kan worden gevestigd hoe bij een weinig goeden wil en werkelijk krachtig handelen, de zeevisch tot in de diepste binnenlanden dier eilanden zal kunnen worden verkrijgbaar gesteld.

Door dat gemis aan staatszorg ziet men thans de meest verrassende toestanden; gezouten en gedroogde visch van Siam wordt jaarlijks bij scheepsladingen op Java aangevoerd; van een plaatsje op Sumatra's Noordkust wordt zeevisch telkenmale bij een scheepslading vol door de Koninklijke Pakketvaart-Maatschappij vervoerd naar ... Cheribon; dikwerf is er zooveel te vervoeren, dat er nog een extra boot moet gecharterd worden, om dat vervoer op te kunnen nemen.

Deze visch wordt eenvoudig in verschen toestand laagsgewijze met zout er tusschen vervoerd, zoodat het er op aankomt haar nog versch te Cheribon aan te brengen; daar wordt zij onmiddelijk gedroogd en als „laoek peda" naar heinde en verre vervoerd zoo zelfs, dat deze visch van Noord-Sumatra te Cheribon gedroogd en gezouten haar weg over land vindt tot naar ... de Wijnkoopsbaai.

Treurige Rijstberichten uit Java. Het verslag nopens den stand der voedingsmiddelen op Java en Madoera over de maand September 1901, houdt o. a. het volgende in:

In het district Meester Cornelis had het rijstgewas te lijden van hama merah; in het district Bekasi van hama gaboek en in het district Tjabangboengin van veldmuizen en vogels. In de afdeeling Stad en Voorsteden zijn de slagregens in Mei tot Juli en de daarna gevolgde droogte van nadeeligen invloed geweest.

Wat Semarang betreft, wordt het rijstgewas in Japara bevredigend genoemd; in het district Oendaän, afdeeling Koedoes redelijk, in het district Singen kidoel, afdeeling Semarang, goed, op driehonderd bouw na die mislukt zijn wegens gebrek aan water; in de overige districten van Koedoes, benevens een gedeelte van den jongen aanplant in Salatiga minder gunstig; in de districten Samboeng en Manggar, afdeeling Demak en in het Kendalsche goed; in het district Djoewana minder gunstig; in het district Mergotoehoe goed; in Pati is de aanplant door gebrek aan water gedeeltelijk reeds afgestorven en gedeeltelijk zeer aan het kwijnen; in de districten Singen lor en Grogol, afdeeling Semarang, is de aanplant grootendeels mislukt door gebrek aan water. Door de langdurige droogte wordt gevreesd dat de padigadoe aanplant in het district Djoewana grootendeels zal mislukken, terwijl in Koedoes reeds 41 bouw zijn mislukt.

In de districten Singen kidoel, Singen lor en Grogol, afdeeling Semarang, zijn respectievelijk 300, 300 en 163 bouw als niet geslaagd te beschouwen.

In Ambarawa, Semarang, Japara en Grobogan stonden de tweede gewassen vrij goed; in Kendal bevredigend; in Pati en Koedoes minder gunstig; in Djoewana gunstig; in Salatiga zeer gunstig en in Demak slecht tengevolge der verschroeiende hitte.

De invoer van rijst bedroeg gedurende de maand Sept. in Semarang 15227100 kilo en de uitvoer pl. 2500 picols.

West-Indische Berichten.

Cultuurgewassen en Boschproducten. De heer C. J. Hering zendt ons toe de inleiding met inhoudsopgave van zijn te verschijnen werk „*Overzicht van de Cultuurgewassen en Boschproducten in verband met Handel en Nijverheid in de kolonie Suriname*".

Aangemoedigd — zegt de schrijver — door de goede ontvangst van mijne „Verhandeling over de voedingsmiddelen der kolonie Suriname, en over de Surinaamsche vruchten, enz.", roep ik thans weer de hulp en medewerking in van de ingezetenen dezer kolonie, voornamelijk die der planters, alsmede van alle Nederlanders, die belang in de welvaart der kolonie Suriname stellen, om dit werk te ondersteunen.

De schrijver spreekt zijn leedwezen uit, dat zoovele nuttige werken over landbouw, handel en nijverheid in Suriname, zoo weinig waardeering mochten ondervinden, ja zelfs in vergetelheid geraakt zijn, een lot 'twelk wij van harte hopen, dat het werk van den heer Hering bespaard moge blijven.

De heer Hering hoopt ook eenige belangstelling voor zijn werk te zullen vinden bij Oost-Indische planters en wil ook hunne aandacht op Suriname vestigen.

Ook hoopt de schrijver door zijn werk bij te dragen tot verwezenlijking van het doel van het op te richten *van Eeden Fonds*, meer bekendheid te verschaffen aan de flora van Suriname.

Het is jammer dat de heer Hering, die van Duitsche afkomst is en onze taal niet volkomen machtig, niet met meer zorgvuldigheid zijn schrijven heeft doen corrigeeren. Hier en daar komen storende fouten voor, die wel is waar aan de feitelijke waarde van het werk niet zullen afdoen, doch vooral in een wetenschappelijk werk niet gaarne gezien worden.

Wat nu de inhoud betreft, zij bestaat uit zes afdeelingen: vezelstoffen—oliën en vetten—looistoffen, gommen en harsen—kleur- en verfstoffen—planten in Suriname geschikt voor de nijverheid—niet inheemsche gewassen, die in de kolonie Suriname kunnen ingevoerd en gecultiveerd worden.

Uit deze opsomming blijkt reeds welk een schat van materiaal de schrijver zich ter bewerking stelt. Indien wij er nu nog bijvoegen, dat in de verschillende hoofdstukken te zamen een *honderdtal* cultuurgewassen en boschproducten besproken worden, dan is dat zeker voldoende om te doen inzien, dat het geschrift werkelijk van veel belang kan worden. *O. W.*

Coppename-expeditie. Naar men verneemt is door den leider der Coppename-Expeditie, den heer L. A. Bakhuis, te Paramaribo, een telegram ontvangen, hetwelk reden geeft te verwachten, dat het niet bij deze belangrijke expeditie zal blijven, doch een nieuwe verkenning der Surinaamsche binnenlanden het volgend jaar zal plaats vinden.

In de Koloniale Staten is de gezonken baggermolen ter sprake gebracht. Uit de discussie bleek afdoende, dat het Bestuur den molen verloren acht, waarom een nieuwe baggermolen per e. v. mail zal worden besteld.

De oude molen vindt een tragisch einde door een langzame verzinking in den modderpoel, om wellicht na eeuwen, bij eventueele opgraving, aan archeologen het hoofdbrekend vraagstuk op te leveren, hoe dat voorwerp daar gekomen mag zijn.

Ook een uitlanders kwestie. Het stoomschip *Paramaribo* vertrok naar *Albina* in plaats van de *Albina*, wegens het groote aantal passagiers, vele vrachtgoederen en.... het groote aantal déportés.

In een schrikbarende hoeveelheid komen deze Fransche vluchtelingen van alle kanten opdagen. Ongeveer 50 werden naar Fransch Guyana teruggezonden, van welke lading de helft aan boord stapte voor 't fort Nieuw-Amsterdam.

Een Spoorverbinding hoog noodig. Naar ons uit *Albina* geschreven wordt, dreigt het zeer hachelijk te worden voor het placer van de Compagnie des Mines d'or aan de *Lawa*, als geen verandering komt in den toestand, die, als gevolg van het vinden van goud aan de Iniekreek, zich voordoet ten aanzien van het vervoeren van levensmiddelen en personen naar het placer. Dat vervoer staat zoo goed als stil daar de boschnegers, de eenige hulp bij het vervoer over de vallen, geen goederen voor den Hollandschen kant willen vervoeren, omdat hun door de Ininie-stroopers buitensporig hooge loonen worden aangeboden.

De Compagnie, die maandelijks een twintigtal booten noodig heeft alléén voor overvoer van vivres, kon in October er slechts enkele, nog geen vijf, krijgen. Wat hiervan het gevolg kan worden, zal men begrijpen als men weet, dat er ± 400 menschen op het placer zijn en de daar aanwezige voorraad slechts tot December strekken kan.

Met het oog daarop heeft de vertegenwoordiger te Paramaribo, naar gezegd wordt — zich tot het Bestuur gewend om tusschenkomst in deze zoo belangrijke zaak. Men wil nl. trachten de opperhoofden der boschnegers te bewerken om verandering in den toestand te krijgen.

Het bovenstaande is, dunkt ons, een sterk sprekend voorbeeld van de **hooge noodzakelijkheid** van een tramweg naar de Lawa; wil men het binnenland tot ontwikkeling brengen.

ADVERTENTIËN.

Assurantie Maatschappij tegen Brandschade en op het Leven
DE NEDERLANDEN van 1845.
Kantoren: 's-Gravenhage, Kerkplein, hoek Prinsestraat. — Amsterdam, Sophiaplein. — Rotterdam, Zuidblaak 24 (Beursplein). — Breda Prinsenkade. — Haarlem, Kruisweg 70 c. — Nijmegen, Inde-Betouwstraat 8. — Groningen, Akerkhof, hoek Akerkstraat. — Zutphen, IJselkade.
Hoofd-Directie te 's-Gravenhage:
CAREL HENNY. Directeur;
Mr. J. J. HENNY, Adj.-Directeur.
Kapitaal . . . . . f 4,000,000
Reserves ult. 1900 . . . . . - 1,877,900
Betaalde brandschaden tot ult 1900 - 21,625,000
Verzekering tegen BRAND- en INBRAAKschade tegen vaste en zeer billijke Premiën, zonder Inleggelden of Nabetalingen.

In een klein, beschaafd gezin, waar toezicht op het leeren kan gehouden worden, **biedt men zich aan om de zorg voor één of meer kinderen op zich te nemen.**
Volledige informaties kunnen verstrekt worden door ouders wier kinderen gedurende vele jaren in den familiekring waren opgenomen.
Brieven onder letters A Z aan de administratie van dit blad.

ZALEN TE HUUR
VOOR
VERGADERINGEN
DEN HAAG,
Heerengracht 4.

IN ROBES
Fransche Coupe Maison L. Carrière „Gratio".
SPECIALITEITE IN INDISCHE KLEEDINGEN. Reform kleeding naar keuze.
Attesten ter inzage. 113, Van Swietenstraat 113. Den Haag.

Heeren verlofgangers uit Indië
worden bijzonder attent gemaakt, op het pension **ORA ET LABORA** te **Hees bij Nijmegen**, prachtig gelegen, ruime kamers, degelijke keuken.
Voor families worden bijzondere schikkingen getroffen.

TE HUUR.
Een **gemeubileerd** droog benedenhuis, gelegen Weimarstraat 93, bevattende vijf kamers, Serre, Keuken, Kelder en Tuin.

JAC. MOULIJN,
Opticien, Instrumentmaker,
2e Wagenstraat 95, Den Haag,
TELEFOON 704.
BRILLEN en PINCE-NEZ.
Voorschrift van Heeren Doctoren.
Artikelen voor Ziekenverpleging, Verbandstoffen, Breukbanden, Suspensoirs enz.
Aanleg en onderhoud van TELEFOON en ELECTRISCHE SCHELLEN.

P. Jonker,
gediplom. muziekleeraar,
geeft grondig onderwijs in **Piano** en **Theorie.** Tevens opleiding voor examens. Spreekuur Dinsdag en Vrijdag 2—3. Riouwstraat 122, den Haag.

Emser Pastilles en Emser Zout,
PONCELET, GERAUDEL, WYBERT.
Althea en Salmiak Pastilles.
Hoestpastilles van Dr. De Vrij,
't beste adres:
Mej. E. DE LEEUW,
Prinsestraat 42, Den Haag.

Hotel d'Angleterre
Den Haag, Wagenstraat 22.
Centrum der stad en gerenommeerde keuken.
50 Kamers en Salons.
Kamer met Dejeuner f 2.25.
Pension voor langer verblijf zeer billijk.

Lezing
Jhr. van Panhuys
NIET
13, doch 19 December a.s.
4 Prinsengracht
Jongelings-Vereeniging.

A. A. KNUIJVER & ZONEN,
Gedempte Raamstraat 11-12,
'S-GRAVENHAGE.
Hofleveranciers.
Nederlandsche Fabriek van **Borduur-** en **Passementwerken, Galonweverij** à Jacquard, **Photografiën** en **Teekeningen** van Vaandels. **Maconieke Artikelen** enz. worden franco ter inzage gezonden.
Zilveren Medaille Wereldtentoonstelling
PARIJS 1900.
Steeds verkrijgbaar:
alle Chemicaliën voor Photographie
benevens
Handcamera's etc.
A. S. BLEEKRODE,
Prins Hendrikstraat 97, Den Haag.

Bij de Haagsche Uitgevers Mpij.
„HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG"
is verschenen:
Regelen ter bevordering van de Gezondheid bij het heerschen van Influenza en Malaria, door Dr. NORBERT GRABOWSKY.
Verkrijgbaar bij alle Boekhandelaren.
Prijs 25 ct. *Prijs 25 ct.*

Grootste Keuze.
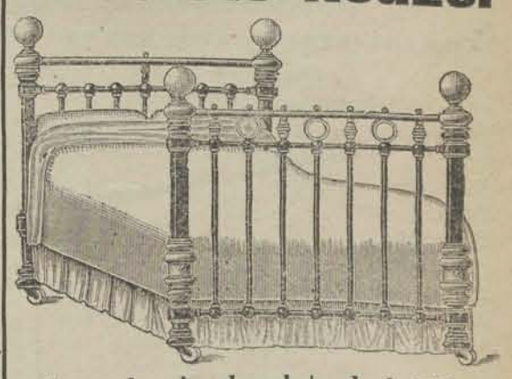
Franco levering door het geheele Rijk.
Th. A. A. SIMONIS,
Groenmarkt 34,
over de PRINSESTRAAT
DEN HAAG.

Haagsche Assurantie-Compagnie
voor Brand enz. van 1805.
te 's Gravenhage.
Kantoor Z. O. Buitensingel 245 b/h. Bezuidenh.
Directeuren:
W. F. MASTENBROEK en C. W. VERSTEGE.
Commissarissen:
Mr. W. K. F. P. Graaf van BYLANDT.
Mr. J. G. GLEICHMAN.
A. J. H. VAN KAPPEN.

P. M. Tamson
Nieuwstraat 17
's-Gravenhage.

Voorhanden alle soorten weegwerktuigen.
Reparatiën Accuraat en Billijk.

Allan & Co.
Koninklijke Nederlandsche
Stoom-Meubelfabriek.
Magazijnen ter Meubileering.
Meubelen,
Tapijten, Gordijnstoffen etc
DEN HAAG:
HOOGSTRAAT 16.
Rotterdam. **Utrecht.**

Thee.
Koffie.
Mokka.
Gember.
Soja.
Chutney.
Theesalon.

VAN VEEN & Co.,
33 PLAATS, 's-GRAVENHAGE.
Telefoon 981.
SCHEVENINGEN, 109, Badhuisstraat.
Telefoon 4161.

Fabriek en Magazijnen „DE NIJVERHEID"
BREDA.
Behangerij, Meubelfabriek,
Stoffeerderij,
Bedden- en Matrassenfabriek.
Mart. Lefel-Oomen,
Hofleverancier.
Concureerendst adres voor compleete meubeleering.
Enorme voorraad. Lage prijzen. Directe levering.
Geïllustreerde prijscatalogus Gratis en franco.

In „de Proviandwinkel"
Badhuisstraat 54, Scheveningen
zijn verkrijgbaar alle soorten
COMESTIBLES en CONSERVEN
waaronder:
GOEDKOOPE GROENTEN.

	per literblik.
Doperwten	f 0.30
Sperciebonen	- 0.30
Spinazie	- 0.30
Snijboonen	- 0.30
Tuinwortelen	- 0.35
Andijvie	- 0.30

Franco huis DEN HAAG.
Uit de fabriek van
J. C. VISSER, te Amsterdam.
Aanbevelend,
J. J. KROPHOLLER.
PRIJSCOURANT wordt op verlangen **gratis** toegezonden.
Bij inkoopen van **f 10** en daarb. wordt een korting van **10 pCt.** toegestaan.

Grit, of gemalen gebroken Zeeschelpen.
Dit nuttig en onmisbaar artikel voor elken Kippenhouder wordt tegen billijken prijs geleverd. Monsters en prijsopgaaf wordt gratis toegezonden.
VAN DER DEURE's OCHTENDVOEDER
is een goedkoop en krachtig voer voor uwe kippen; vlugge rui en vroeg eieren van de jonge kippen. Prijs per 10 kilo *f* 1.50, 25 kilo *f* 3.50, 50 kilo *f* 6.50, franco naaste boot of spoorwegstation. Proefzakjes van 5 kilo *f* 0.95, fr. thuis.
Soliede depôthouders gevraagd.
Puike, zuivere, Zoetemelksche Edammer Graskaas,
(geen fabriekskaas), maar echte boerenkaas. 1 st. *f* 1.50; 2 st. *f* 2.90, na ontv. v. postw.
J. v. d. DEURE, ENKHUIZEN (N.-H.).

Export. **Engros.** **Detail.**
K. NIEUKERKE
Noordeinde 12. -- Den Haag.
De Firma belast zich met iedere opdracht tot levering van goederen naar OOST of WEST, en garandeert goede, ongeschonden aankomst.
Bij eventueele bestelling wordt dringend verzocht mede te deelen of men handelaar of particulier is.
Handelaren geven tevens referentiën op.
K. NIEUKERKE, Den Haag.
Telefoon No. 637.

PORT-, SHERRY, MADEIRA en fijne TAFEL-WIJNEN
AGUILAR'S
ZIJN **alom bekend.**
HEERENGRACHT 3-52,
Den Haag.
Succursales: UTRECHT, LEIDEN.
„De wijnen van dit huis zijn verkrijgbaar bij den heer „**B. DE BAS**" te Batavia, Hoofdagent voor West-Java."

C. J. v. d. MEER,
Waldeck-Pyrmontkade 11, 11a, 13,
DEN HAAG.
HANDEL
in Wijnen, Binnen- en Buitenlandsche Bieren, Minerale en Medicinale Bronwateren en Gedistilleerd.
SPECIALITEIT
in Bordeaux-, Bourgogne-, Port-, Rijn- en Moezelwijnen.
Champagne en Cognac.

Wol-Regime.

Depôt van het **Echte** Prof. Dr. G. Jaeger's
NORMAAL-ONDERGOED,
voor Heeren, Dames en Kinderen,
in Winter- en Zomerqualiteit.
tot de laagste prijzen.
A. VAHLE & Co.,
den Haag, HOOGSTR. 14
Telephoon 1218.
Rotterdam, Hoogstr. 340.
Lijders aan Jicht en Rheumatiek ten zeerste aanbevolen.
Bovengenoemde Firma hebben wij voor *'s-Gravenhage* den **Alleenverkoop** opgedragen.
WILH. BENGER Söhne, Stuttgart,
Eenige geconcessionneerde Fabrikanten der **Echte** Prof. Dr. G. JAEGER's Normaal-Ondergoederen.
Specialiteit in Kousen en Tricot-Goederen in Katoen, Wol, Merino en Zijde.

ISERIEF & Co.
VEENESTRAAT 16/18,
den Haag.
Magazijn van Garen en Band.
DAMES HANDWERKEN.
Natuur Wollen Ondergoederen
VAN
Jansen en Tilanus.
FRIEZENVEEN.

W. Chr. B. TERSTROET,
Sigaren- en Sigarettenmagazijn,
Pr. Hendrikstraat hoek Tasmanstraat 129,
DEN HAAG.
Levert de beste Sigaren in alle prijzen in kistjes van 25 en 50 stuks. Assortimentkisten enz.
EXPORT naar OOST- en WEST-INDIË

Miele & Co.
Veenestraat 50
DEN HAAG.
Fabriek en Magazijnen
van duurzaam Verzilverde
ARTIKELEN
VOOR
Luxe en Huishoudelijk gebruik.

Tapijt- en Beddenmagazijn,
PRINS HENDRIKSTRAAT
hoek van Diemenstraat,
143,
DEN HAAG.
Hiemstra
Behanger,
Stoffeerder,
bekend BEDDENMAKER
Décorateur.

OVERHEMDEN
naar maat.
G. Lörtzer
Chemisier,
24—26 Hoogstraat, Den Haag.

Indische Uitrustingen.

E. J. F. VAN DISSEL & ZONEN,
EINDHOVEN.
FABRIEK van
LINNEN TAFELGOEDEREN enz. enz.
Inrichting voor het maken, borduren en festoneeren.
SPOEDIGE AFLEVERING.
PRIJSCOURANTEN alsmede ruime keuze van STALEN en MODELLEN,
worden op aanvrage franco toegezonden.
AGENTESSEN GEVRAAGD
met relatiën onder den gegoeden stand.

RIJKE KEUZE in
DASSEN,
CACHE-NEZ,
Handschoenen,
Zakdoeken.
SACHS & Co.,
L. POOTEN hoek HOFSTRAAT,
DEN HAAG.

VERHUIZINGEN
onder garantie.

Bergplaats voor Inboedels
(GARDE-MEUBLE)
VERPAKKING
(Emballage)
van alle soorten van goederen ter verzending door de geheele wereld.
DE GRUIJTER & Co.
AMSTERDAM, DEN HAAG, ARNHEM.
Leidschekade 70. Westeinde 48. Parkstr. 70/71.

L. LANGE,
23 Wagenstraat, 's-Gravenhage,
TELEPHOON No. 659.
Sigaren in alle soorten en prijzen
Doelmatige verpakking voor de tropen.
Specialiteit voor Export.

Gerookte Runderworst
EXTRA FIJNE ROLPENS IN 'T ZUUR.
Vleeschhouwerij 56 Zoutmanstraat 56.
Beveelt zich beleefd aan voor het leveren van: **uitsluitend 1e kwaliteit**
RUND-, KALFS- en LAMSVLEESCH
tegen concurreerende prijzen.
Aanbevelend, W. L. DE ZWAAN.
GESMOLTEN RUNDVET. **GESMOLTEN KALFSVET.**
Muisjes Rookvleesch.

DEN HAAG.
LEIDEN, STATIONSWEG 19. Eerste Modes.
GEDEMPTE BURGWAL 8, bij de WAGENSTRAAT.
E. v. d. Horst.
MAGASIN de SOLDES.
DELFT, 21, CHOORSTRAAT. Nieuwste Garneering.
Grootste keuze **echte LYONSCHE ZIJDE** in zwart en gekleurd, ook andere kleedingstoffen bijzonder geschikt voor Indië,
voor de helft der gewone prijzen.
Alle goederen welke niet naar genoegen zijn, al zijn dezelve ook afgesneden, worden gaarne omgeruild.
Stalen worden op aanvrage franco toegezonden.

B. DERKSEN,
Brood- en Beschuitfabriek
„De Oude Vette Hen",
OPGERICHT 1680.
OUDE MOLSTRAAT—DRIEHOEKJES 8,
's-Gravenhage.
Hofleverancier.
Geregelde bezorging door alle wijken der Stad en Scheveningen.
BRUIN- of GEZONDHEIDSBROOD.
Prima kwaliteit SPECULAAS in blikverpakking.
Verzending naar OOST- en WEST-INDIË.

Abonnement voor niet-leden.

Ondergeteekende verklaart zich te abonneeren op het Koloniaal Weekblad orgaan der Vereeniging „OOST en WEST" à *f* 2.— per jaar.

Naam: *Woonplaats:*

Verzoeke dit biljet na invulling uitteknippen en aan de Uitgevers van dit blad, Haagpoort 4, den Haag te zenden.

Inteekenbillet voor niet-leden.

Ondergeteekende .....

wenscht $\frac{\text{Donateur-trice}}{\text{Lid}}$ *te worden van de Vereeniging* „Oost en West" *tegen betaling eener jaarlijksche contributie van f* ..... *of door eene gift in eens van f* .....

Handteekening en volledig duidelijk adres.

.....

.....

NB. Contributie van *f* 5 of gift in eens van *f* 100 voor **Donateurs.**
Voor **Leden** contributie tot een minimum van *f* 1.— 's jaars.
Om 't orgaan te ontvangen moet men minstens *f* 1.50 's jaars betalen.
Doorslaan wat men niet wil.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.

Bijblad
VAN
HET KOLONIAAL WEEKBLAD
Donderdag 12 December 1901.

Van Vreemde Koloniën.

Spiegeltje, spiegeltje aan den wand
Welk is het beste koloniale land?
Variatie op: „Sneeuwwitje."

DUITSCHLAND.

In de *Kolonial-zeitung* van 28 November jl. lezen wij:

Den 21sten had de eerste najaarszitting van den **Koloniale Raad** plaats. De heer Dr. Stuebel, hield als voorzitter de openingsrede, waarin hij de hoop uitsprak, dat deze geheel vrijwillige en belanglooze arbeid der leden, wederom aan de koloniën ten goede zou mogen komen. Dit lichaam is, zeide hij, eenigszins een tegemoetkoming aan het gemis van meer voelbare raden in de gekoloniseerde landen zelve.

Het eerste punt der dagorde was: *Algeheele afschaffing der slavernij*. Er werd besloten, om sterk aan te raden — natuurlijk in overleg met de gouverneurs der verschillende landen — langzamerhand alle kinderen van slaven vrij te verklaren.

Verder werd een voorstel, door enkele Duitsche bladen gedaan, om gouvernements-heerendiensten in te stellen, als onraadzaam verworpen.

Daarna kwam *het ontwerp arbeiders-contract* ditmaal voor Kameroen, aan de orde. De verhouding tusschen werkgevers en arbeiders, de grondslag, waarop iedere onderneming rust en waarvan grootendeels het heil van iedere kolonie afhangt, werd lang en breed besproken al eer men overging tot het vaststellen der vereischte wederzijdsche verplichtingen, welke in opvatting en strekking geheel overeenkomen met de, in een vorig Koloniaal Weekblad met betrekking tot de Duitsche bezittingen in de Stille Zuidzee, vermelde. Ook het gewichtige onderwerp: *het strafrecht der Inlanders* kwam aan de beurt.

Wat Kameroen betreft, ontstond er eene levendige gedachtenwisseling, omtrent het al of niet wenschelijke van het leveren van goederen op crediet aan de inboorlingen. Verscheidene leden meenden, dat eene beperking in het verleenen van crediet in het nadeel zou zijn van den handel, terwijl anderen het met den verslaggever van den gouverneur eens waren, dat juist het verkoopen van waren zonder dadelijke betaling te vorderen, dikwijls aanleiding heeft gegeven tot uitbuiting van het volk door Europeesche kooplieden, die, zoo de koopers ook later niet in staat bleken hun het verschuldigde geld af te dragen, in hun recht meenden te zijn door zich de gemeenschappelijke stameigendommen hunner schuldenaren toe te eigenen, terwijl deze toch in de eerste plaats door de wet dienden beschermd te worden. Men besloot de kwestie door eene commissie grondig te doen onderzoeken, alvorens een beslissend oordeel uit te spreken.

Met algemeene stemmen kwam men tot het besluit, dat het *aanleggen* van meerdere *spoorwegen* voor de koloniën in het algemeen zeer gewenscht is.

De belangen der verschillende Duitsche wingewesten werden achtereenvolgens met groote nauwkeurigheid behandeld, vooral met het oog op hetgeen zou kunnen worden gedaan tot verbetering van minder goede toestanden. Telkens werden daarbij van regeeringswege de noodige toelichtingen gegeven, zoowel wat betreft den tegenwoordigen stand van zaken, als de door haar te nemen maatregelen voor de toekomst. Bij het einde der zittingen betuigde Hertog Johan Albrecht van Mecklenburg den voorzitter den dank der vergadering voor zijne uitstekende leiding en maakte hij de opmerking, hoe goed het zou zijn, om de verschillende gouverneurs van tijd tot tijd in staat te stellen studie-reizen naar de koloniën van andere mogendheden te maken.

FRANKRIJK.

In de „Questions Diplomatiques et Coloniales" van 1 December komen een paar artikelen voor, die wij ter lezing aanbevelen aan hen, die in den kolonialen ontwikkelingsgang belang stellen. Het eerste is van M. Poyanne en getiteld „la question Agraire en Algérie"; het tweede geschreven onder de initialen P. F. handelt over financieel beheer van landen, die men tot ontwikkeling wil brengen en heet „les délégations financières algériennes".

In het stuk van Poyanne wordt gewezen op het feit, dat onder de bestaande wetgeving en bij de weinige Regeeringszorg voor hun belangen, de inlandsche grondeigenaren door listige woekeraars in schulden gestoken, ten slotte proletariërs en daglooners worden, terwijl de woekeraars hun landen in bezit nemen.

Zonderling treft het, hoe men veel punten van overeenkomst vindt in den toestand dáár in Noord-Afrika en dien bij ons en in de Engelsch-Indische Koloniën in Azië. Wij hooren zoo dikwijls beweren, dat er voor Javanen geen kruid gewassen is, omdat zij het zorgelooste volk zijn, dat op den aardbodem bestaat. Lezen wij nu eens wat de Fransche schrijver van de Algerijnen vertelt:

„De inlandsche landbouwer is al even zorgeloos als „die uit Pendjob (Engelsch-Indië) Als hij een voor„deeligen oogst heeft gehad, besteed hij het verdiende „geld aan nietigheden, zonder iets op zij te leggen, „en komt er daarna een jaar van schaarschte, dan „moet hij leenen, om niet van honger om te komen. „Hij is ook, even goed als de Europeesche planter, op „zekere tijden van het jaar verplicht meer of minder „belangrijke voorschotten te doen, om zaad en werk„beesten te koopen en later om den oogst te doen „binnenhalen; heeft hij nu niets op zijde gelegd, dan „moet hij ook daarvoor geld leenen. Diezelfde nood„zakelijkheid om te leenen komt ook al voor als hij „zijne belastingen moet betalen, maar behalve dat, „leent hij zelfs, al is het minder noodig. Zoo b.v. voor „de bedevaart naar Mekka, droom van ieder rechtge„aard Muselman; soms ook voor den bruidschat van „een nieuwe vrouw, en is ook spoedig klaar om ook „deze weer, evenals de eerste, weg te doen en een „derde te nemen".

Nu volgt nog iets over proceslustigheid, en dan een beschrijving van de woekeraars en hunne kwade praktijken, om ten slotte te komen tot de middelen, om dit kwaad te bestrijden.

Onder de meest afdoende noemt P. F. de crediet-banken, waar de Inlander geld kan krijgen tegen matigen interest, doch geeft een afschrikkend voorbeeld van een onderlinge credietbank, die, zooals hij zegt, niettegenstaande haar onvolkomenheid toch goede diensten bewijst. Het beginsel is, dat in eene gemeente ieder, die bereid is, hetzij in geld, hetzij in producten, een jaarlijks vast te stellen bijdrage te storten, lid wordt der „Société de prévoyance" en, als hij het noodig heeft en solied geoordeeld wordt, voor den tijd van 3 jaren, als maximum een voorschot kan krijgen tegen nominaal 5 pct. rente. Wat is echter de werkelijkheid? Een inlander, die b.v. 100 franken wil leenen, zoekt eerst een borg, dan gaat hij naar het hoofd van zijne wijk, die hem in betrekking brengt tot den *Kaid* en zijn *Kodja*, die de kredietaanvraag moeten doen; de *Kaïd* roept nu den raad van beheer bij elkaar, voor het geval het belangrijke bedragen betreft, die in leen worden gevraagd. Al die tusschenpersonen moeten echter wat voor hun moeite hebben en in plaats van 5 pCt. wordt in werkelijkheid 20 pCt. en meer betaald. Dit scheelt nu wel nog veel met de 100 pCt. 's jaars, die de woekeraar soms vordert, maar zaak is het, zegt P. F. om bij het verleenen van crediet, zooveel als mogelijk is, de tusschenkomst van inlandsche hoofden te vermijden.

De beraadslagingen van de „délégations financières algériennes" liepen behalve over enkele punten van minder gewicht, vooral over de kwestiën: „te sluiten leeningen" en „spoorwegbeheer".

Openbare werken van beteekenis zijn noodig om de ontwikkeling van het in opkomst zijnde land te bevorderen, maar men begreep, dat het niet aanging, om bij den minder gunstigen economischen toestand, waarin de bewoners over het algemeen verkeeren, die werken uit de fondsen der gewone begrooting te betalen, dan wel ze uit te stellen. Er werd daarom met algemeene stemmen besloten tot het aangaan eener leening, waarvan voorloopig 50000 franken zou worden uitgegeven, welk bedrag, dadelijk tot den aanleg der noodige werken zou worden besteed.

Het spoorwegvraagstuk was een gevolg der *„financieele autonomie."* die bij de wet van 19 December 1900 aan Algiers is verleend. Bij die wet was bepaald, dat de kolonie voorloopig slechts de helft zou betalen van de rentegarantie voor het aangelegde spoorwegnet, terwijl de andere helft dier rentegarantie tot 1926 zou blijven voor rekening van het moederland.

De financieele delegaties zagen hierin twee groote nadeelen voor de kolonie. Vooreerst, dat men over 25 jaren plotseling zou worden geplaatst voor een budgetverhooging van 15 millioen franken, maar meer nog, dat men het recht zou missen de spoorwegen te beheeren en tariefsregelingen te maken, zoolang een ander mede de rentegarantie betaalt. Als beginsel aannemende, dat de spoorwegen zoo spoedig als mogelijk Staatseigendom van Algiers moeten worden, heeft men, vóórdat de quaestie nader in studie was genomen, echter niet willen beslissen langs welken weg dit beginsel het eerst kan worden in praktijk gebracht.

Het jongste misverstand in zake BOSCH.

Het wil met de zaak van den oud-luitenant Bosch maar niet vlotten, naar het schijnt. Niet alleen dat men het er nog maar steeds niet over eens is in hoeverre het, indertijd door den raad van onderzoek uitgesproken votum juist was, maar ook omtrent de beteekenis van het door de Tweede Kamer nu ruim een half jaar geleden genomen besluit hoort men nieuwe opvattingen. De nieuwste is van den Minister van Koloniën, in de vergadering der Tweede Kamer van 27 November jl. verkondigd. De nieuwste — ook de meest juiste?

Men zal zich herinneren hoe toen het debat is geloopen. De Heer Rink, de afgevaardigde uit Arnhem, kwam met een enkel woord den Minister vragen of er al eenig gevolg was gegeven aan het votum van de kamer, waarvan het derde lid strekte tot het, den Minister in overweging geven zoodanige stappen te doen als er toe leiden kunnen, dat het nadeel, hetwelk voor den heer H. G. T. Bosch uit de tegenover hem gevolgde handelwijze is voortgevloeid, zooveel mogelijk worde hersteld".

„Sedert dien tijd — zoo sprak de heer Rink — zijn nu meer dan zes maanden verloopen en voor zoover ik weet is tot dusver niet openbaar geworden of eenig gevolg aan die conclusie is gegeven. Onder die omstandigheden zou ik den minister beleefd willen verzoeken mij wel te willen inlichten of aan het votum, dat toen door de kamer is uitgesproken, reeds eenig gevolg is gegeven, zoo ja, waarin dat bestaat en, zoo neen, of hij dan bereid zou zijn aan de conclusie, zooals zij door de kamer is aangenomen, naar inhoud en strekking uitvoering te geven."

Wat antwoordde nu de minister? De handelingen vermelden het volgende:

„Deze oud-luitenant is in de meening gekomen, na de aanneming der conclusie van de commissie uit de Tweede Kamer, dat daardoor was uitgemaakt, dat hij onrechtvaardig was veroordeeld en dus in al zijn vroegere rechten moest worden hersteld. In dien zin heeft hij een rekest aan den Gouverneur-Generaal ingediend. Het spreekt echter van zelf, dat, waar geen revisie is uitgesproken, maar alleen was aangenomen, dat, waar gedeeltelijke gratie was gegeven, die gratie had behooren te zijn verleend in vollen omvang, daarmede zelfs niet de wensch was uitgedrukt, dat de oud-luitenant Bosch weder in het leger zou worden opgenomen."

Hiermede opende de minister dus een nieuw gezichtspunt. Niet zoozeer door de vermelding dat de heer Bosch zich thans onrechtvaardig veroordeeld achtte, als wel door het votum van de kamer zóó op te vatten, alsof daar bij was aangenomen, dat, waar gedeeltelijke gratie was verleend, die gratie had behooren te zijn verleend in vollen omvang."

Met andere woorden, de Minister noemde de volledige gratie, door den G. G. verleend, waarop later door het betrekken van dezelfde zaak voor den raad van onderzoek en het niet eervol gegeven ontslag een volkomen onwettigen inbreuk was gemaakt, een *slechts gedeeltelijke* gratie. De Minister deed dus, wat ons reeds op de lagere school als onjuist is voorgehouden: hij trok twee ongelijkwaardige grootheden van elkaar af.

Zoo doende gaf hij een geheel verkeerde vertolking van den indertijd door de Kamer uitgesproken wensch, dat men het onwettig beknotten van de *reeds verleende volle lige* gratie zou te niet doen, althans het daarheen te leiden, dat daaruit geen nadeelige gevolgen voor luitenant Bosch zouden voortvloeien, en ontkwam daarmede aan de noodzakelijkheid om er zich over te verklaren of het onjuiste besluit, waarbij deze officier niet eervol was ontslagen, al of niet zou worden ingetrokken.

Wat nu daarentegen door L. E. aan de Kamer in 't vooruitzicht werd gesteld, dat n.l. aan luitenant Bosch vrije passage naar Nederland en een pensioen zou worden toegekend, zou in het licht van zijne opvatting van de zaak kunnen gelden als een streven zijnerzijds om overeenkomstig den wensch der Kamer de gedeeltelijke gratie zooveel mogelijk uit te breiden.

Hetgeen echter dit laatste nog bedenkelijker maakt is dat op deze wijze de stapel ongerechtigheid nog meer zou aangroeien. De bedoeling toch kan geen andere zijn dan deze extra gunstbewijzen te geven zonder op de eenmaal genomen besluiten terug te komen. Maar hoe wil men dan de pensioneering in de eerste plaats regelen? Zal men er niet voor terugdeinzen een niet eervol ontslagen officier als zoodanig pensioen te ontleenen zonder intrekking van dat ontslag? Met het W. v. h. R. verklaar ook ik dat geenzins te vatten.

Men kan het er onmogelijk voor houden, dat door den Heer Rink, hoewel hij niet nader over deze quaestie het woord vroeg, met het antwoord van den Minister genoegen is genomen. Ik hoop dan ook, dat men nog nader hierop zal terugkomen en wel voor de spoedige definitieve beëindiging van de „affaire" Bosch, waaraan ten slotte toch door de noodzakelijkheid om telkens weer onjuistheden, daaromtrent verkondigd, te gaan weerleggen, heel wat meer eer te beurt valt, dan zij uit haar aard verdient. L.

ADATS.

In de „Sem. Crt." wijst P. H. K. op de verschillende adats, — „schadelijke adats" zouden we kunnen zeggen, — die bij de inlanders meerendeels uit sleur gevolgd worden, en vaak zeer tot hun economisch nadeel, ja, tot veler ondergang leiden.

Als voorbeeld haalt hij de adat aan gevolgd bij een sterfgeval.

Onmiddelijk na de begrafenis wordt Slametan (soortanah) gehouden; deze wordt drie dagen later gevolgd door een tweede; zeven dagen later door een derde; veertig dagen later door een vierde; honderd dagen later door een vijfde, om dan ten slotte te eindigen met een pendak d. i. één jaar later en de allerlaatste Slametan, op den duizendsten dag.

Daar de Javaan zich strikt aan dit gebruik houdt, zelfs dan, als er tijdens epidemieën, verschillende sterfgevallen in zijn familie voorkomen, jaagt 't hem op groote kosten. Die geen kontant geld heeft, verpand alles wat hij kan en die niets te beleenen heeft steekt zich in schulden of gaat desnoods stelen, maar gegeven *moeten* de Slametans worden.

Dat gegoeden er door tot armoe kunnen vervallen en de meesten er zedelijk door achteruit gaan, valt niet te ontkennen.

Schrijver zou willen, dat van bestuurswege, door invloed op inlandsche hoofden uit te oefenen, op oordeelkundige wijze moeite gedaan werd om den inlander te doen inzien, dat al die ceremoniën hoegenaamd geen ernstig nut hebben en dat 't in zijn eigen belang is, die dwaze adat te laten varen.

Wij zijn 't geheel met zijn opvatting eens omtrent de wenschelijkheid om deze en dergelijke adats afgeschaft te krijgen; maar of ze zouden verdwijnen door directe inmenging van 't bestuur, zie, dat betwijfelen we zeer.

Wij hebben maar even rond te kijken in onze „beschaafde" maatschappij naar onze eigen domme, dwaze adats, om te zien, wat een onnutte sleurgewoonten daar ingeworteld zijn en we weten hoe met woord en geschrift, geslacht op geslacht er, tegen geijverd moet worden om ze weg te krijgen; en zeker, veel verdwijnt en verdween, — dat merken we wel in één menschenleven; maar of een bemoeienis van hoogerhand er veel toe deed, dat gelooven we niet. — Onze ontwikkeling, onze ondervinding, ons gescherpt verstand helpt ons er van af.

Wel haalt P. H. K. aan, hoe b. v. de gewoonte in enkele streken van Sumatra, om overspeligen in een zak te naaien en zoo te verdrinken, en ook die van 't krissen, tot 't verleden behoort, daar, waar de ambtenaren ingrijpend en straffend optraden; maar zelf geeft hij toe, dat 't bij zuiver strafrechterlijke aangelegenheden veel gemakkelijker gaat, afbrekend op te treden, dan waar 't huishoudelijke, intieme gewoonten betreft.

Toegegeven, dat de medewerking van bestuursambtenaren in verschillende gevallen veel vermag, vooral als ze invloed kunnen uitoefenen op de hoofden en dit gebeurt met groote tact en overleg, door hen, die de inlanders kennen en.... liefhebben, — toch moet 't meeste en 't beste in hoofdzaak bereikt worden door onvermoeid en zoo snel mogelijk voort te gaan op den nu ingeslagen weg n.l. die, welke tot ontwikkeling van den inlander voert; en daar bedoelen wij niet mee de schoolsche ontwikkeling maar die, welke noodzakelijk voort *moet* komen uit geestelijken, vriendschappelijken omgang met den intellectueelen en welgezinden Europeaan, — met den Hollander, die den schranderen inlander niet verder aanziet voor een lager mensch dan hij zelf is. Wil hij den geestelijk mindere als mindere beschouwen, — soit, maar dan in den zin, als hij het een kind doet.

Wij hebben een hooggeplaatst Indisch ambtenaar eens hooren beweren, dat hij steeds geneigd was, om elken inlander, hoe hoog of laag in stand ook, dikwijls zijn ondanks, als een, — laten we zeggen *moreele*, — „quantité negligeable" te beschouwen. Hij lichtte dit toe door te zeggen, dat 't hem b. v. niet in den zin zou komen in tegenwoordigheid van een, hem zeer ondergeschiktten Europeaan, te doen en te laten wat hem goeddacht, o. a. *geheel* ongekleed rond te loopen, terwijl hij bij aanwezigheid van een inlander, wie dan ook, — dat heel gewoon zou vinden.

En zoo zijn er meer. Heel veel meer. En dat moet er uit.

Zoodra wordt begrepen en gevoeld, dat, een inlander niet een iemand is, „die Maleisch tot den Europeaan *moet* spreken," zoodra wordt ondervonden, dat hij instaat is onze handelingen te beoordeelen, te kritieseren, — desnoods af te breken en 't ook durft, eerst dan zal 't pas mogelijk zijn om met de medewerking van besten onder hen zeer veel, o. a. ook onnutte en schadelijke adats te bestrijden uit te roeien.

Boekaankondigingen.

Van de Uitgevers MASEREEUW en BOUTEN Binnenrotte 50 te Rotterdam ontvingen wij onlangs de brochure: **„Over Kinderlectuur"** door Nellie, behelzende twee overdrukken: I *Wat zullen de kinderen lezen*, een artikel verschenen in „De Gids" van October 1899, en: II *Een Volks-Kinderbibliotheek* uit „De Vrouw" van 5 October 1901. Beide onderwerpen worden door de schrijfster, die zich reeds in zoo menig opzicht als een warme kindervriendin deed kennen, met groote nauwgezetheid en vooral met veel door ondervinding opgedane menschen-en boeken-kennis behandeld. De slotsom, waartoe zij komt: dat tot nu toe aan het een, noch aan het ander genoeg aandacht en zorg, om haar eigen woorden te gebruiken, is besteed, zal wel een ieder beamen, die overtuigd is van het feit, dat het gehalte van den mensch in grooten mate afhangt van hetgeen hij in zijn jeugd las. De Vereeniging *„Oost en West"*, die deze waarheid steeds huldigde, zooals het duidelijkst blijkt uit het program harer 4de commissie: *„verspreiding van populaire kennis omtrent onze Koloniën onder gansch het volk, ook door middel van daartoe geschikte landen volkenkundige boekjes voor kinderen"*, verheugt er zich dan ook ten zeerste in, dat van Nellie het plan is uitgegaan tot oprichting eener Volks-Kinderbibliotheek, wetende dat zij van ganscher harte hare beste krachten er aan zal wijden en vertrouwende, dat daarbij onze koloniën, waarvan zij zelve een gedeelte van nabij kent, zeker niet vergeten zullen worden en roepen daarom met aandrang den leden van „Oost en West" toe, helpt haar zooveel mogelijk bij de uitvoering van dit nuttige werk, door U te abonneeren op één of meer serieën, elk bestaande uit 6 deeltjes van 20 ct. het stuk. Waarlijk goedkoop genoeg, waar het geldt zulk een schat voor menig gezin, daar zij berekend zullen zijn voor verschillende leeftijden. Wie zelf geen kinderen heeft, die kan er toch allicht een ander gelukkig mee maken. N°. 1 en 2 *van kleine kleuters voor kleine kleuters* (voor kinderen beneden de 10 jaar) en *Kinderfiguurtjes* (voor kinderen van 10—15 jaar), welke wij ten geschenke ontvingen, smaken al dadelijk naar meer, wij zullen ze, evenals alle ter recensie ontvangen boeken leggen op de leestafel in ons locaal Heerengracht 4, opdat de leden er kennis mee kunnen maken en zij wellicht met de werkjes van den heer Hilgers, in het voor laatste „Koloniaal Weekblad" besproken, het begin vormen eener bibliotheek ten dienste van den Kinderbond, zoodra onder diezelfde leden de humanitaire geest zoodanig vaardig zal zijn geworden, dat er in O. en W. ook kinderclubjes zullen worden gevormd en geleid. N. v Z.

Inhoud van Nederlandsche Tijdschriften voor Oost- en West-Indië.

Geneeskundig Tijdschrift voor N.-I. Dl. XLI, afl. 5.

Dr. J. J. Kunst. Bijdrage tot de kennis der in N.-I. voorkomende vormen van malaria.

Tijdschrift voor Nijverh. en Landb. in N.-I. Dl. LXIII, afl. 5.

Mr. N. P. van den Berg (5 Nov. 1831—1901). Door de Redactie. Jaarverslag der N.-I. Mij. van Nijverh. en Landb. over 1900.

G. de Waal van Anckeveen. Over de algemeene beginselen van het exterieur bij paarden.

Fr. . . . Cacao.

Dr. A. W. Nanninga. Resultaten van bemestingsproeven in theetuinen.

Tijdschrift van het Kon. Nederl. Aardr. Genootschap, 1901, afl. 7.

Dr. A. W. Nieuwenhuis. Mededeelingen over het vervolg der commissiereis naar Centraal-Borneo.

Algemeene beschouwingen en gevolgtrekkingen naar aanleiding dier reis.

Lichtstralen op den Akker der Wereld, 1901, afl. 5/6.

H. B. van Lummel. Suriname en de Boschnegers.

Maandbericht van het Nederl. Zendel. Genootschap, 1901, No. 12.

Swaroe. — Uit een schrijven van F. de Munnik te Kediri. — De gemeente Segaran (Java) — Iets uit Posso, door A. C. Kruyt.

Vereeniging ter beoefening van de Krijgswetenschap. Verslag der bijeenkomst van 25 October 1901.

J. P. Michielsen. Het verband tusschen de Staatkunde en de Strategie in onze Indische oorlogen.

De Indische Mercuur, 1901, No. 49.

Landbouwscheikunde. — Schatting der Java-suikerproductie over 1901 en der beplante oppervlakte voor campagne 1902. — Cacao. — Het vierde koffiecongres (vervolg). — Suikerproductie van de in Midden-Java gelegen fabrieken. — Emballage van versche annanassen. — Proefstation voor Indigo te Klaten. — Suikerverkoopen, oogst 1901. — Ned.-Ind. Mijnbouw-Mij. — Mijnbouw-Mij Redjang-Lebong.

Bijvoegsel. Samenstelling van Indische voedingsmiddelen naar onderzoekingen in het Kol. Museum te Haarlem, door J. J. van Eck.

Correspondentie.

In het „Bondsblad" van 31 October en 7 November j: 1: bespreekt mevrouw J. M. I. C. v. d. M. in *„Huishoudelijke praatjes"* en *„Een wenk aan Indische ondernemende mannen"*, de wenschelijkheid en de mogelijkheid, om in Indië van Indische grondstoffen verschillende verbruiksartikelen te maken èn voor de behoeften daar te lande èn voor den uitvoer. In het Koloniaal weekblad van „Oost en West" no. 24 werd 't zelfde onderwerp met een enkel woord besproken; trouwens, 't werd meermalen in verschillende bladen behandeld.

Is er geen lid der Vereeniging, die de gelegenheid heeft en er lust toe gevoelt, om een, zoo mogelijk kort beredeneerde opsomming te geven van de grondstoffen, die verwerkt kunnen worden en waarop tot nu toe niet genoeg de aandacht is gevestigd en van 't geen daaruit bereid kan worden.

Liefst met opgave van litteratuur.

Als deze gegevens zoo nu en dan in 't Weekblad werden herhaald, zou de aandacht er op gevestigd blijven en aanleiding geven om een of meer van de behandelde industrieën nader te bestudeeren.

Verzending O.-I. Mail.

VOOR DEN HAAG.

Amsterdam, Nederl.,	20 Dec.	3 Jan.	11.20	's av.
Rotterdam, Lloyd,		27 Dec.	11.30	's av.
Genua, Nederland,	17 „	31 „	9.15	's av.
Marseille, Lloyd,		24 „	6.30	's av.
Marseille, Fr. dienst,	14 „	28 „	7.45	vm.
Brindisi, Eng. dienst,	20 „	3 Jan.	1.—	mid.
Napels, Duits. dienst,		22 Dec	9.45	's av.

Via Marseille: Suppletoire verzending van brieven, briefkaarten en aangeteekende stukken den dag volgende op den aangegeven maildag te 7.45 vm.

Via Napels: Suppletoire verzending den dag, volgende op den aangegeven maildag te 12, doch de aansluiting op het vertrek der booten is daarvan niet verzekerd.

MAIL SURINAME.

Amsterdam, Nederl.,	14 Dec.	31 Dec.	11.15	's av.
Southampton, Eng.,		23 „	11.30	's av.

Suppl. verzending daags daarna 6.30 's av.; aansluiting niet altijd verzekerd.

St. Nazaire, Fr.,	8 Jan.	7.45	vm.

MAIL CURAÇAO.

Via Genua den 8n van elke maand, alleen op verzoek.

Elken Dinsdag en Vrijdag 6.30 's av. via Southampton en Queenstown en New-York.

MAIL CONGO.

Antwerpen den 15n en den laatsten van elke maand 7.20 's av.

Lissabon den 3n en den 13n van elke maand 3.20 m.

MAIL CANARISCHE EILANDEN.

(Teneriffe.)

Southampton. Elken Vrijdag 7.20 's av.

Liverpool. Elken Maandag 7.20 's av.

ADVERTENTIEN.

ERNEST CASSUTO
Tandarts,
FRANKLINSTRAAT 193
bij het REGENTESSEPLEIN, Den Haag.
SPREEKUUR dagelijks van **2** tot **5** uur, behalve Zondags en Woensdags.

ODOL
à f 0,60 per 100 gram.
Eau de Rotot
à f 0,75 per 100 gram.
Verkrijgbaar bij:
A. S. BLEEKRODE,
Prins Hendrikstraat 97, Den Haag.

J. A. DE GRUIJTER,
Obrechtstraat 196, hoek Reinkenstr.
DEN HAAG.
Groote Sorteering
VULKACHELS, CALORIFÈRES
EN
Majolica-
TEGELKACHELPLATEN

CACAO- CHOCOLADE-
Gala Peter
Marquis
Suchard
Heller
Lindt
Kohler
Courtois
Bensdorp
Blooker
Hagemann.
Delta Peter
Van Houten
Suchard
Blooker
Bensdorp
Helm.
Voorhanden in **groote** keuze bij
A. Wijnman,
7 Noordeinde 7,
DEN HAAG.

G. KERNER & Co.

PRIJSCOURANT GRATIS en FRANCO.

Koninkl. Nederl. Mandenfabriek en Magazijnen
Firma W. F. VAN VLIET.
Serre-Meubelen en Decoratie.
NOORDEINDE 158.
Volières, Vogelkooien.
Lange Beestenmarkt 4-6, Den Haag.

J. JANSEN,
Kepplerstraat 115-117b|d Regentesselaan, den Haag.
Het beste adres voor
BINNEN- en BUITENLANDSCHE verhuizingen.
Compleete Ameubeleeringen.
Tapijten, Meubelstoffen, Vitrages, Zeildoek, Linoleum, Wasdoek enz.
SPECIALITEIT:
in Engelsche Ledikanten KAPOK-, STAALDRAAD, Stroo- en Zeegrasmatrassen.
(Voorzien van vele gunstige Ind. referentiën).

ARTIKELEN
voor
KERSTMIS
vindt men in ruime keuze
IN
De Katoenbaal
15, Noordeinde 17a, Den Haag.
Een der lokalen is speciaal ingericht voor de a s. feesten; vele artikelen voor Heeren, Dames en Kinderen van af 5 cts.
De verscheidenheid der artikelen is te groot om ze alle te noemen, doch wij weten zeker, dat bij een bezoek de geachte cliëntèle zal slagen in hare keuze.

PARAPATTAN WEEZENGESTICHT te Batavia.

In de hoop dat de wetenschap, dat vele weezen door eene liefderijke verpleging in het Parapattan Weezengesticht te Batavia, voor ondergang behoed en tot nuttige leden der maatschappij worden gevormd, **eene opwekking** moge zijn voor alle weldenkende ingezetenen van Nederlandsch-Indië, die thans in Nederland verblijven en ook voor niet-Indiers, om ook het hunne bij te dragen **tot instandhouding** van het Parapattan Weezengesticht, doen wij in de eerste plaats een beroep op den liefdadigheidszin van de in Nederland wonende oudgasten.

Jaarlijksche contributiën en donatiën worden gaarne door den ondergeteekende in ontvangst genomen.

Namens het Bestuur van het PARAPATTAN WEEZENGESTICHT te Batavia,
W. CREMER,
Generaal gemachtigde voor Nederland,
Nieuwe Schoolstraat 89, te 's-Gravenhage.

Stoomvaart-Maatschappij
„ROTTERDAMSCHE LLOYD"
Maildienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië
in verbinding met de diensten der
Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam.	van Marseille.	te Port-Said.	te Padang.	te Batavia.
Soembing	28 Dec. 1902	1902 9 Jan.	1902 14 Jan.	1902 3 Febr.	1902 5 Febr.
Gedé	11 Jan.	23 Jan.	28 „	17 Febr.	19 Febr.
Oengaran	25 „	6 Febr.	11 Febr.	3 Maart	5 Maart
Sindoro *	8 Febr.	20 „	25 „	17 „	19 „
Merapi	22 „	6 Maart	11 Maart	31 „	2 April
Salak	8 Maart	20 „	25 „	14 April	16 „
Lawoe	22 „	3 April	8 April	27 „	29 „
Ardjoeno	5 April	17 „	22 „	11 Mei	13 Mei

* Dubbel schroefstoomschip. 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.
De Hoofd-Agenten: **Ruys & Co.,** *Rotterdam.*
De Agenten: **Courier dit Dubekart & Co.,** Anna Paulownastraat 1*d*, *'s-Hage.*

Gebrs. P. H. Caminada,
Lange Houtstraat 3, Den Haag.
HOF- EN RIJKSLEVERANCIERS.
Barometers, Thermometers, Loepen, Kijkers enz. enz.
Goerz Frieder Kijker.
BROCHURE GRATIS.

De WONINGGIDS v/d. Nederlandsche Bond van Makelaars in Vaste Goederen, Assurantiën, enz.
o. m. bevattende de adressen der voornaamste **Makelaars in vaste goederen van Nederland.** en de
WONINGGIDS voor 's-GRAVENHAGE en OMSTREKEN
opgemaakt door 't Administratiekantoor der firma
FALKENBURG & Co.
's-GRAVENHAGE, Dennenweg 64,
zijn beide op aanvrage **gratis** verkrijgbaar.
Ook liggen deze gidsen op de informatiebureaux der Vereeniging «Oost en West» te 's-GRAVENHAGE en te WELTEVREDEN (Batavia) ter beschikking van belangstellenden.

Laden en Lossen
van alle Goederen uit Spoorwagons en Stoombooten
(onder garantie).

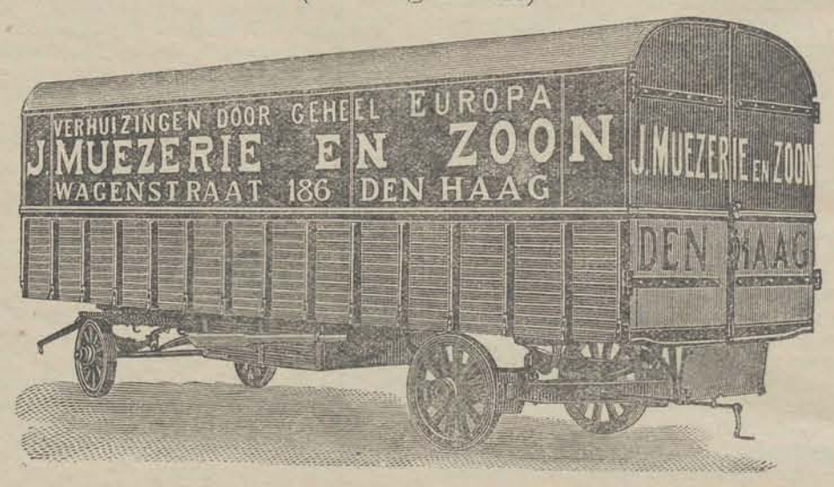

Commissie en Expeditie. ***Douaneformaliteiten.***

C. HOYNG,
Den Haag. -- Utrecht.
Geïllustreerde Prijscouranten worden **gratis op aanvrage** toegezonden.
ECHT CHINEESCHE THEE,
speciaal aanbevolen aan Indische familie's.

F. H. BOTHE,
21, VEENESTRAAT – DEN HAAG.
SPECIALITEIT IN
GEKLEURDE, ZWARTE en CRÊME STOFFEN.
Nouveauté's voor elk seisoen.
STEEDS GROOTE ASSORTEMENTEN. BILLIJKE PRIJZEN.

A. J. MESKER,
MEUBELFABRIKANT.
Hofspui 81, ***Telephoon No. 240,*** ***'s-Hage.***
Inrichting voor complete meubileeringen, zoowel in koop, als in huur.
Complete Ameublementen voor geheele huizen, boven- of benedenhuizen steeds voorradig.
PRIJZEN STERK CONCURREEREND.
Verhuurt mede Gemeubelde boven- en benedenhuizen.
GORDIJNEN. TAPIJTEN.

Vereeniging OOST en WEST
Afdeeling 's-Gravenhage.

Aan het **Bureau Heerengracht 4,** zijn van **10–12** en van **2–4** uur, inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.
Men kan die inlichtingen ook per brief vragen aan den Secretaris der 3de Commissie, den heer G. C. A. DE WITT, *de Perponcherstraat n°. 93.*

Een gep. Onderofficier O.-I. Leger voor incasseering, oppasser en huisbewaarder.	Een Dame voor administratieve betrekking.
Een modiste die werk in Oost-Indië zoekt.	Een Heer voor administratieve betrekking of magazijnmeester.
Een Dame die lessen geeft in Noorsch, Zweedsch, Duitsch en Italiaansch.	Een Heer voor Corrector aan eene drukkerij.
Twee jonge Dames voor Juffrouw van Gezelschap.	Drie Dames voor waarnemen van een huishouden en naar Indiën gaan.
Een bekwame linnennaaister.	Twee Dames om bejaarde dame gezelschap te houden.
Gewezen Sergeant in W.-I. voor portier, looper of huisbewaarder; kan ook copieerwerk verrichten.	Een Jongmensch voor kantoorbediende.
Jonge Dame ter waarneming van het huishouden en het oppassen van kinderen.	Een Dame zoekt plaatsing als Stenograaf, ook voor les geven.
Een jonge Dame die als Gouvernante of Bonne naar Indië wil.	Een jonge Dame zoekt een t'huis zonder salaris bij eene dame om deze in de avonduren gezelschap te houden; kan in 4 talen voorlezen en maakt muziek.
Een jonge Dame als kinderjuffrouw naar O.-I.	Een Dame om met eene familie op reis te gaan; spreekt Hollandsch, Duitsch, Fransch en Engelsch en heeft veel gereisd.
Een gegageerd Onderofficier der Genietroepen zoekt een betrekking voor loopend beheer; schrijfwerk of eene eenvoudige administratie; ook kantoorwerk in die richting.	Een gewezen militair in W.-I. voor oppasser of huisknecht.
Eene dame voor 't les geven aan spraakgebrekkigen.	Een gewezen Sergt.-majoor, timmerman der marine, voor portier of huisbewaarder.
Een Dame les geven in teekenen en portretschilderen.	Eene jouge dame les geven in fröbelen.
Een gep. off. v. adm. O.-I. L. v. adm. betrekking.	

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.

N°. 28. Donderdag 19 December 1901. 1ste Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD.

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland *bij vooruitbetaling* . *f* 2.00
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 3.00
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.10
Men abonneert zich voor minstens zes maanden ingaande op den dag der eerste toezending **f 1.—**

Prijs der advertentiën.

Per regel . . . . . *f* 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . - 0.09
» » » 1000 » . - 0.08
» » » 3000 » . - 0.07

REDACTIE: De 4de Commissie, aan welke de verspreiding van populaire kennis omtrent Oost- en West-Indië is opgedragen.

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie", en gezonden aan den Heer G. E. V. L. VAN ZUYLEN, *Voorzitter der Redactiecommissie*, **7a Heerengracht**, of den *Secretaris*, Mr. G. VAN SLOOTEN Azn., **43 Conradkade**, beiden Den Haag.

Voor de Administratie en Advertentiën wende men zich tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" **Haagpoort 4,** Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Mededeelingen.

I. *Van de 4e Commissie.*

Den leden wordt medegedeeld, dat het „Nieuw Adresboek van geheel Nederlandsch-Indië" samengesteld en uitgegeven door F. A. Kleian, gep. kaptein infanterie van het O. I. leger en gedrukt bij Albrecht en Co. Batavia op de leestafel ter inzage is gelegd.
(Zie boekaankondigingen).

De derde voordracht over Suriname (Surinaamsche versieringskunst en ornamentiek) door Jhr. L. C. van Panhuys zal gehouden worden op **Donderdag 19 December a. s.,** en wel in het gebouw van de **Christ. Jongelings Vereeniging, Prinsengracht 4.**

Leden van de Vereeniging „Oost en West", die vooralsnog deze en de laatste voordracht willen bijwonen, kunnen een bewijs van toegang ontvangen bij het bestuur der Vereeniging, Heerengracht 4.

Belangstellenden, niet-leden, hebben toegang tegen betaling van f 0. 25, mits zij zich van te voren aan melden aan 't bovengenoemd adres.

De Heer W. E. Asbeck Brusse te Kampen hield Donderdag j.l. in het Nutsdepartement **Dieren** een lezing met lichtbeelden over de lustverblijven op Lombok. Eene wandeling van Ampenan uit naar Goenoeng Sari, Tjakra Negara, Narmada Lingsar en zoo verder oostwaarts naar Praja. Uit het applaus dat uit het gehoor opging, kon men opmaken, dat deze voordracht in den smaak viel; vooral de vertoonde lichtbeelden van die ververwijderde plaatsen, waarvan de namen onder alle klassen der maatschappij nog thans in zoo levendige herinnering blijven, wekten groote belangstelling en bewondering.

De heer Clockener Brousson zal op heden, — Donderdag, — in het Nutsdepartement Breda een lezing houden over „Kijkjes op Java" (met lichtbeelden).

Met ingenomenheid wordt dit vermeld in een Breda's blad dat tevens in overweging geeft, om jongelui van onderwijsinrichtingen daar ter stede tot deze voordracht uit te noodigen.

Wij hopen, dat dit gebeuren zal.

Bij de voordracht van den heer Jhr. van Panhuys voor de Vereeniging „Oost en West" over Suriname gehouden was de belangstelling der Haagsche jongelui zeer groot.

Decentralisatie.

In het November-nummer van de „Annals of the American Academy" vinden wij eene uitvoerige beschrijving en eene beoordeeling van het nieuwe regeeringssysteem voor de Philippijnen, dat in bijna alle bladen der Vereenigde Staten besproken is geworden, niet alleen, omdat het van zulk een groot belang is voor den Philippijnschen Archipel, maar ook, omdat uit de resultaten dezer proefneming in de toekomst leering zal getrokken worden ten bate van de andere van Amerika afhankelijke landen.

Nu bij onze Regeering de plannen tot decentralisatie van Bestuur in Oost-Indië op nieuw in bewerking zijn, meenen wij onze lezers een dienst te bewijzen door een overzicht te geven van hetgeen de Vereenigde Staten met de Philippijnen voor hebben. Dat stelsel zal hoofdzakelijk beheerscht worden door twee wetten, die betreffende de gemeente en die aangaande de provincie, waarvan de eerste, die verreweg de belangrijkste en de meest fundamenteele is, overal ingevoerd zal kunnen worden zonder onderscheid of het eene plattelands- of stadsgemeente is. Juist dit laatste punt heeft echter aanleiding gegeven tot veel verschil van meening, daar velen beweren, dat het beter geweest ware, om voor het slecht bevolkte en zeer achterlijke binnenland andere maatregelen te treffen.

Iedere gemeente (municipio) krijgt als bestuur een president, een vice-president en een gemeenteraad (municipal council), die door de gemeentenaren worden gekozen en zitting hebben gedurende twee jaren. Het getal gemeenteraadsleden is van acht tot achttien, naarmate van het bevolkingscijfer der gemeente; er zijn vier klassen. De gemeente wordt verdeeld in wijken (barrios).

De eischen voor het stemrecht zijn betrekkelijk hoog; kiezers zijn de mannelijke ingezetenen van minstens 23 jaren oud; zij moeten òf de een of andere belangrijke gemeentebetrekking hebben bekleed, dan wel onroerende goederen in bezit gehad hebben ter waarde van minstens 500 dollars, tot vóór Augustus 1898, òf zij moeten actueel minstens 30 dollars 's jaars betalen in de belastingen, òf de Engelsche dan wel de Spaansche taal spreken en schrijven. Iedere kiezer is verplicht den eed van onderwerping aan de Vereenigde Staten af te leggen. Zij die, te rekenen van April 1901 de wapenen voerden tegen het gezag der Vereenigde Staten of sedert dienzelfden tijd hulp verleenden aan de opstandelingen, zijn van het kiesrecht uitgesloten. De eerste verkiezing zal worden (is?) gehouden op den eersten Dinsdag van December 1901.

De president der gemeente zorgt voor het opmaken der kiezerslijsten, waartegen bedenkingen kunnen worden ingebracht bij eene herzieningscommissie. De verkiezingen staan onder het toezicht van kiescolleges, door den gemeenteraad te benoemen.

De macht van den president is zeer belangrijk en ver-reikend. Behalve de gewone verantwoordelijkheid voor de uitvoering der gemeentelijke ordonnantiën, moet hij de gemeenteambtenaren en de plaatselijke politie controleeren, hij moet de inzameling der belastingen en het houden van publieke aanbestedingen bijwonen, klachten aanhooren over het schenden van openbare verordeningen en de overtreders straffen, de vergaderingen van den gemeenteraad voorzitten, besluiten van den raad goedkeuren òf ze door zijn veto vernietigen. Op advies van en onder goekeuring der meerderheid van den gemeenteraad, stelt hij niet alleen den gemeente-ontvanger (traesurer) en den gemeente-secretaris aan, maar ook alle andere gemeente-ambtenaren. Hij kan ze op hetzelfde advies en onder goedkeuring der meerderheid van den raad ook schorsen en ontslaan. Het symbool zijner macht is een zwarte stok met gouden knop en zilveren kwasten. Het maximum-inkomen zoowel van den president als van den gemeenteontvanger en -secretaris is bij de wet vastgesteld in overeenstemming met de klasse, waartoe de gemeente behoort.

Om in eenig gemeente-ambt te worden benoemd, moet men gezond van lichaam en geest en niet ouder dan 65 jaren wezen en nimmer vroeger uit den gemeente-dienst ontslagen geweest zijn. Herkiezing in eenige gemeente-functie mag niet geschieden, dan twee jaren na het einde der eerste tweejarigeperiode. Geen gemeente-ambtenaar mag, op welke wijze dan ook, direct of indirect betrokken zijn in eene leening aan de gemeente of in den koop of verkoop van roerende of onroerende goederen aan de gemeente. Bij overtreding van dit voorschrift kan hij door den gemeenteraad worden ontzet; waartoe echter eene meerderheid van ⅔ der uitgebrachte stemmen noodig is.

De gemeenteraad heeft, behalve zijn recht om benoemingen door den president al of niet goed te keuren, aan de gemeente-ambtenaren hunne verplichtingen voor te schrijven en hun loon vast te stellen; hij bepaalt de grenzen der verschillende wijken, voorziet in de blijvende vacatures van vice-president of raadsleden, beslist over belangrijke gemeenteuitgaven, schrijft binnen zekere grenzen belastingen uit, beheert gemeentebezittingen, zorgt voor de noodige bouwwerken, voor straatverlichting, besproeiïng en reiniging, voor het onderhoud van straten, kanalen en landingsplaatsen, bruggen en riolen, regelt het begraven der dooden, richt slachthuizen op en houdt toezicht over alle hygiënische maatregelen door het instellen van een degelijk politiekorps, dat speelhuizen en opiumkitten onmogelijk maakt, en volksoploopen en met de goede orde in strijd zijnde, volksvergaderingen tegengaat.

Verder moet hij zorgen voor keuring der voedingsmiddelen, ijk van maten en gewichten, regeling van den postdienst in overleg met de door het centrale gouvernement vastgestelde regelen; hij bouwt gemeentescholen en gemeentegevangenissen, regelt den verkoop van sterken drank en neemt alle verdere maatregelen, die hij noodig acht voor gezondheid en veiligheid, en om den materieelen en moreelen vooruitgang der gemeente te verzekeren.

Wij hebben van die lange lijst, waaruit een overgroote gemeentelijke zelfstandigheid blijkt, nog verscheidene details wegelaten en komen nu tot de verzorging der gemeente-financiën, waaruit dat alles zal moeten worden betaald. Vaststaat daarbij, dat plaatselijke inkomsten slechts mogen dienen voor plaatselijke behoeften. Die plaatselijke inkomsten worden omschreven als volgt:

1. Eene belasting op de waarde der onroerende goederen van niet minder dan 25 en niet meer dan 50 per mille.
2. Belasting op de visscherij.
3. id. voor veehouders en op rente en voordeelen getrokken van gemeente-eigendom.
4. Licentierecht of huur voor instellingen van publieken aard, ingericht of beheerd door bijzondere personen.
5. Betaling voor onderricht in middelbare en hoogere scholen.
6. Verschillende pachten.
7. Boeten.
8. Belasting op voertuigen.

Alle belastingen, pachten en inkomsten moeten bij ordonnantie worden vastgesteld; inkomende rechten mogen echter door de gemeente nimmer worden geheven.

Van de belasting op de vaste goederen moet minstens ¼ worden besteed voor de oprichting en het onderhoud van kostelooze scholen.

De wet op de *Provincie* betrekking hebbende, is geheel in overeenstemming met de groote gemeentelijke autonomie. De provinciale instellingen werken hoofdzakelijk controleerend en staan tusschen de gemeenten en het centrale gouvernement. De voornaamste provinciale ambtenaren zijn de Gouverneur, de Secretaris, de Ontvanger (Treasurer), de Supervisor en de fiscaal (rechterlijk ambtenaar). De provinciale gouverneur wordt gekozen door een vergadering (consention) van alle gemeenteraadsleden in de provincie, maar de keuze moet door het centrale-gouvernement worden goedgekeurd. De overige hoofdambtenaren worden door het centraal gouvernement benoemd.

De gouverneur is belast met de uitvoerende macht in de provincie; hij bekrachtigd de vonnissen der rechtbanken, controleert de plaatselijke politie, kan gemeentelijke hoofdambtenaren schorsen, presideert de provinciale raad, bezoekt iedere gemeente eens in de zes maanden, hoort dan eventueele klachten aan tegen de handelingen van de gemeente-bestuurders enz.

De provinciale Secretaris redigeert de provinciale besluiten en beheert het provinciaal archief; hij vervangt den gouverneur als deze afwezig is.

De provinciale-ontvanger (traesurer) is de eerste financieele ambtenaar der provincie; hij is superintendent wat de schatting der waarde van de onroerende goederen betreft in alle gemeenten der provincie, bestuurt de inning der belastingen die door de centrale- en provinciale besturen en door de gemeenten geheven worden. Hij is verder met de inning van alle inkomsten van provincie en gewest belast en dient jaarlijks zijn verantwoording in aan den hoogsten financieëlen ambtenaar van het centraal gouvernement.

De Supervisor is eigenlijk directeur van de openbare werken in de provincie, maar de werken die gelegen zijn in het bewoonde gedeelte der gemeenten staan buiten zijn direct beheer. Hij besluit, welke wegen door gemeenten en welke door de provincie moeten worden onderhouden enz. Hij rapporteert maandelijks over den toestand der wegen aan den provincialen raad.

De fiscaal is de rechterlijke adviseur van het provinciale Gouvernement. Hij is dit daarenboven van den president en den raad van iedere gemeente in de provincie en handelt als Officier van Justitie bij het vervolgen van misdrijven. Hij staat hiërarchiek onder den Advocaat-Generaal van het Centraal-Gouvernement.

De provinciale Raad bestaat uit den Gouver-

FEUILLETON.

Van Kota-Radja naar Padang.

De middagdienst op de zalen van het groot militair hospitaal te Kota-Radja was afgeloopen. De chef der ziekeninrichting en een achttal militaire dokters — kapiteins en luitenants — hadden zich nu in den doorloop tusschen het apotheek-paviljoen en het paviljoen, waarin de officierenwachtkamers en de bureaux waren gelegen, om een tafeltje neergezet. De apotheker van de wacht, onder wiens toezicht de enkele recepten, die 's middags werden aangeboden, gereed waren gemaakt, had zich bij hen gevoegd.

De inlandsche wachtbediende bracht een blad, waarop tien zeer hooge trumblers, gevuld met helder ijswater.

— Heerlijke godendrank, diep uit den aardbodem opgehaald, gelouterd door Pasteurs filter, afgekoeld door eigen vastgelegde kou, lafenis brengend op gloeiend heete dagen aan verschroeide kelen, den tropen eigen! zeide een der omzittenden, die er zeer verhit uitzag, met heesche stem op hoogdravenden toon, en daarna dronk hij het glas bijna in één teug leeg.

— En maagcathaar verwekkend bij hen, die geen maat kennen van dezen nectar der tropen. Neem een voorbeeld aan mij, sprak een der anderen hem even overdreven na, en hij nam een slok, spoelde den mond met er mede, gorgelde even en spuwde 't water op het ruim een meter lager gelegen grasveld.

De gebouwen, waaruit het hospitaal bestond, ziekenpaviljoens, magazijnen, keukens enz., lagen, evenals de verbindende overdekte gangen, hoog boven den grond. Tusschen de gebouwen stonden boomen en strekten de grasvelden zich uit.

— Volkomen gelijk, stemde de dorstige toe, en elk zijn beurt, maar voor vandaag waag ik er een maagontsteking aan; mijn dorst is onleschbaar; en zich tot den inlandschen jongen wendende, riep hij; — Spanda vul mijn glas nog eens!

— Die is ook op 't nippertje uit zijn bed gekropen! spotte de chef,

— Uit mijn bed? 't Mocht wat; ik heb op een matje op den grond geslapen. 't Was als altijd ontzettend heet in mijn kamer. Trouwens, 't heele huis was een oven.

— Ja, dank zij de zinken daken, merkte een der overigen op, terwijl hij gelaat en hals, handen en hoofd met een grooten zakdoek afdroogde, — ik transpireer er nog van. Ik kon kussensloop en laken, waarop ik gelegen had, wel uitwringen, evenals mijn kabaja. Jelui, die in huizen woont met atap gedekt, zijn te benijden.

— Dat zijn ze, stemde de dorstige toe, — want, is 't hier 's middags overal warm, in een huis met een zinken dak is 't heeter dan in de barre zon midden in een uitwasemende sawah. Ik zou wel eens willen weten, in wiens oververhit brein dit daksysteem werd uitgebroed, of wiens ijskoud hart heeft toegestaan, dat er zulke ijselijke, — en hij drukte bijzonder op het «ijs», — hellehuizen werden gebouwd in tropische strandlanden. 't Is om in gloed te raken over zulk een heetgeblakerd idee of om te rillen van zooveel koele onverschilligheid voor 't welzijn van zijn evenmensch.

Hij wreef den wijsvinger langs het voorhoofd, terwijl hij voorover bukte, en een straaltje vocht stroomde af en maakte een plasje op den planken vloer van den doorloop. — En dan zeggen ze nog, dat een mensch niet smelten kan, zei hij, terwijl hij op de natte plek wees; maar zich plotseling tot den chef wendende vervolgde hij:

— Ik heb een ernstigen patient op mijn zaal gekregen.

— Zoo, wie dan?

— De bekende sergeant Frits . . . , die aardige, vroolijke kerel, wiens intieme vriend Freek bij 't laatste uitrukken is gesneuveld. Je weet wel, zoo wendde hij zich tot den apotheker, — dezelfde onderofficieren, die met hun beiden verbandartikelen kwamen halen, toen we samen de wacht hadden. Sergeant Frits amuseerde ons nog met zijn verhalen over voorgevoelens.

— Juist, bevestigde de apotheker, — sergeant Freek had een voorgevoel, dat zijn vriend 't leven zou laten en hij schoot er zelf zijn hachje bij in. Wat is er met Pollux, zooals hij genoemd wordt?

— Hij is met zware beri-beri binnengebracht.

— Och kom, hernam een andere, — ik heb hem pas wel en gezond gezien, hoewel wat bleek en vermagerd. Hij komt dikwijls op mijn zaal, om aan den inlandschen fuselier, die zijn gewonden vriend heeft beschermd tegen de Atjehers, tot hij zelf er bij neerniel, wat versnaperingen te brengen.

— Dat kan wel; hij heeft zich zoolang mogelijk op de been gehouden. 't Is een flinke vent en alles behalve een bootafhouder; maar van middag is hij eindelijk in een gezakt.

— Arme kerel, zeide de chef, — dat is 't begin van 't einde. Is er wel eens beweerd, dat beri-beri ontstond door moreele depressie, zeer zeker is 't, dat 't moreel van dezen man zoo gedrukt is, dat hij niet lang weerstand aan de beri-beri zal bieden. Zijn de verschijnselen nog al ernstig?

— Nogal. Sterk hartgeruisch, verhoogde hartswerking, zenuwoverspanning, zware benauwdheden, en dan heeft hij verbazende oedeem. Zijne beenen zijn zoo zuchtig, dat ik zulke putten, — en de spreker gaf een maat aan, door met den nagel van zijn wijsvinger tegen den top van zijn duim te drukken, — in zijn scheenbeen kon duwen. Hij loopt al moeilijk.

— Als 't zoo erg is, komt hij morgen al dadelijk op de evacuatielijst. Hij treft het in zoover, dat hij Atjeh binnen een paar dagen kan verlaten, zei de chef.

Nadat de officieren nog wat hadden gepraat over onbeduidende onderwerpen en enkele anecdoten waren verhaald, hokte het gesprek. De chef kon er geen lettergreep meer uitkrijgen. Enkelen, die geen woord gesproken of niet naar één geluisterd hadden, geeuwden achter de hand. Dat was voor den chef veelzeggend: «Zij hadden al hun plicht gedaan, en wilden nu wel henen gaan.» 't Was kwart vóór zes. Hij kon met fatsoen een einde maken aan de z.g. middagconferentie.

— Gaan de heeren mee? vroeg hij.

De aangesprokene stonden haastig op. De stoelen schoven over de houten vloer, alsof er één groote zetel met vele pooten snel bewogen werd. Ze waren allen dan ook één van zin en wilden zoo spoedig mogelijk de ziekeninrichting uit en het wandelpad op.

— Wat hebben we hier toch 's middags zoolang te doen? mopperde een, die wat ver af stond, met een ontevreden trekken van 't gelaat, tot een ander, die er even misnoegd uitzag, — de dienst is afgeloopen in een ommezientje: kijken of de boel in orde is, een enkelen nieuwen patient bezoeken, die reeds door den dokter van de wacht is waargenomen, dat is al. Is er een zware zieke of iets bijzonders, dan is dat in een oogenblik aan den chef verteld. Die middag-conferentie bestaat uit moppen tappen, anders niet. En o wee, als de chef getrouwd is en niet met zijn vrouw

neur, den Ontvanger (traesurer) en den chef van het Waterstaatsdepartement (supervisor), hij kan provinciale belastingen uitschrijven op de onroerende goederen en behartigt verder wetgevend alle andere belangen, de provincie betreffende.

Wij hebben, hetgeen in de Annalen der Amerikaansche Akademie staat hier en daar verkort, maar toch naar wij hopen een goed idee gegeven van de radicale proef van decentralisatie, die men op de Phillipijnen gaat nemen.

Een der voornaamste bemerkingen, reeds vooraf door de Amerikaansche pers gemaakt, is het niet onderscheiden van stads- en plattelandsgemeenten, vooral wat de financiën betreft. De inkomsten zullen juist dáár het geringste zijn, waar het meeste behoefte bestaat aan het maken van goede wegen en het verbeteren van het onderwijs.

Ook het reeds dadelijk invoeren van het Kiesstelsel voor de benoeming der hoofdambtenaren vindt krachtigen tegenstand. Het is onze plicht, zoo wordt gezegd, om die eilanden op te leiden voor zelfbestuur, dat is zoo; maar het is niet minder onze plicht om zorg te dragen voor een degelijk beheer, dat het land materieel vooruit brengt en het volk ontwikkelt. Zal nu dit laatste niet lijden onder de dadelijke toepassing der beginselen, die moeten voeren tot het eerste?

WEEKOVERZICHT.

Na de algemeene beschouwingen de debatten over de afzonderlijke hoofdstukken van de staatsbegrooting, waarbij telkens een ander bewindsman achter den groenen tafel verschijnt, om de verschillende sprekers te beantwoorden. Een gelegenheid, waarbij nog meer dan bij de algemeene beschouwingen sprekers loskomen, waarbij zelf sommige leden hun eenigste speech voor het geheele zittingsjaar plegen te houden; althans in vroegere jaren had men enkele gemoedelijke heeren, die bijvoorbeeld bij de behandeling van Waterstaat voor de twintigste keer aandrongen op het uitbaggeren van een vaarwatertje in hun district en dan verder het geheele jaar zelfvoldaan zaten te glimlachen. Deze keer werden verscheidene nieuwe schotels ter tafel gebracht, die waarschijnlijk bestemd zijn, om naar dit gebruik telkens van jaar tot jaar te worden opgewarmd. Een daarvan kan gevoegelijk zijn, die van de Balije van Utrecht. Deze instelling, die zelfs aan de Hervorming het hoofd kon bieden en de Fransche revolutie glorierijk doorstond, zal vermoedelijk niet met een speechje in de Tweede Kamer om te werpen zijn. Intusschen, wanneer het ook in den vervolge de heer de Stuers zal zijn, die even geestig en onderhoudend, als hij dit nu deed, dit fossiel aan 't publiek zal vertoonen, lijkt het vooruitzicht om daarvan nog veel te hooren, nogal genoegelijk.

Merkwaardig was de kille ontvangst van den Minister van Buitenlandsche Zaken. Zonder ons in den vaderlandschen politieken strijd te mengen, iets waarvan wij steeds beloofden ons te zullen onthouden, kunnen wij niet nalaten op te merken, dat deze Minister al een heel pover figuur heeft gemaakt. Er heerschte in de Kamer al eenige weerzin over de wijze waarop dit lid van het Kabinet kort na zijn optreden begonnen is, om de niet-adelijke ambtenaren van zijn departement aan kant te zetten, en de stemming werd er niet beter op toen de Minister, gevraagd naar hetgeen hij dacht te doen in de schandelijke zaak van de gevangenneming van onze Nederlandsche ambulances in Zuid-Afrika, niets beters wist te doen dan, zelfs in weerwil van het zoo klemmend juiste betoog van den heer van Karnebeek, de engelsche handel- en zienswijze te verdedigen. Een mooi begrip van de positie van een *Nederlandschen* Minister van Buitenlandsche Zaken! Van dezen man hebben wij waarschijnlijk voor het aanzien van onze natie niemendal te verwachten.

Daarentegen kwam, ook van de tegenpartij, veel sympathie den minister van Justitie ten deel vallen. Trouwens de voorzichtige houding van den heer Loeff en zijn, voor een man zoo versch uit de practijk niet verwonderlijke, voorkeur voor de spoedige regeling van uiterst practische onderwerpen, zooals de administratieve rechtspraak, het burgerlijk bewijs enz., heeft voor een goeden gang van zaken bij Justitie de altijd overwegend juridische Kamer blijkbaar dadelijk vertrouwen ingeboezemd. Tegenover de halve wijsheden van den heer Hugenholtz, die, hoewel de socialistische „studie" club hem met gegevens ruim had voorzien, al heel zwakjes op 't gladde ijs der rechtsgeleerdheid rondscharrelde en, zooals de socialisten dat, wellicht te goeder trouw, doen kunnen, allerlei oude veelbesproken kwesties als verrassende socialistische „trouvailles" trachtte te debiteeren, was het antwoorden natuurlijk niet moeilijk, maar ook toen de groote stukken begonnen te spreken, kon men zien dat aan dezen man de zoo hoogst gewichtige positie, die hem ten deel is gevallen, wel is toevertrouwd. De overige ministers, voor zoover zij in de afgeloopen week aan het woord kwamen, zijn oude bekenden en wat het debat betreft, valt het moeilijk daaruit veel onderwerpen van speciaal koloniaal belang vooralsnog op te diepen.

In afwachting van het oogenblik waarop dit ministerie de beschermende invoerrechten aan de orde zal stellen, slaan de leden van de oppositiepartijen ongetwijfeld met levendige belangstelling de debatten in het naburig Duitschland gade. Grondig wordt de quaestie daar zeker beschouwd, en voor vriend en vijand van beschermende tarieven valt daarbij, vooral ook uit de lijvige verzameling van deskundigenberichten, heel veel op te steken. Van belang voor dit vraagstuk kan ook genoemd worden een artikel, dat onlangs in een Petersburger blad is verschenen en dat den ecomischen toestand van de Siberische landen in nauw verband brengt met het Russisch protectionisme. Het artikel, dat in vele Europeesche bladen is opgenomen, betoogt naar aanleiding van de opening van den grooten Siberischen spoorweg dat dit reusachtig werk geenszins in staat zal zijn, om zonder meer eenige verandering in den treurigen toestand, waarin groote streken aan weerskanten van den spoorweg verkeeren, eenige verandering te brengen, want de groote ramp: de duurte van levensmiddelen, wordt daardoor niet verholpen. Het tarief van in- en uitvoerrechten toch, dat in Rusland geldt, beheerscht ook de toestanden in het verste grensgebied. Voor de bevolking die van afval en van gekookte beenderen leeft, gelden dezelfde tarieven als voor de andere streken van Rusland. De invoer van landbouwmachines enz., die langs den noordelijken zeeweg geschiedde, stuitte in de plaats van aankomst op het tarief, dat de koopkracht van de bevolking verre te boven gaat. Zelfs de invoer van schepen, enz., die bestemd waren leven te brengen op den noordelijken zeeweg, ontmoet in het tarief een onoverkomelijken hinderpaal. Hetzelfde geldt van den kleinen uitvoer. En intusschen zijn ellende en ontbering in de Noord-Siberische gouvernementen algemeen. Zoolang het tarief niet gewijzigd wordt in overeenstemming met de middelen van de bevolking, zal de groote spoorweg, waarvan zooveel werd verwacht, misschien goed zijn voor strategische doeleinden, maar leven wekken in de doodsche Siberische vlakten zal evenmin kunnen geschieden, als toen men nog slechts met de postkar die streken kon bereizen.

Uit China kwamen in de laatste dagen tal van berichten, die somtijds moeilijk met elkaar overeen te brengen schenen. In de eerste plaats vernamen wij, dat het Keizerlijk Hof dan werkelijk weer naar Peking op reis gegaan is en daar in de eerste dagen van Januari denkt aan te komen. Dit wijst er op, dat men het boksers-oproer feitelijk als geeindigd mag beschouwen. Voorts zijn bij Keizerlijk edict aan verschillende hooggeplaatste Chineesche ambtenaren bijzondere eerbewijzen toegekend voor hunne bemoeiingen bij de vredesonderhandelingen. Niemand zal ontkennen, dat die eerbewijzen wel verdiend zijn! Daarentegen kwamen er tusschen de Europeanen onderling eenige vrij ernstige incidenten voor. Zoo is er te Tientsin een ernstige kloppartij geweest tusschen Britsch-Indische en Duitsche soldaten, waarbij zelfs twee Duitschers het leven verloren. En al worden nu voor den vorm van weerszijden door de autoriteiten nog zooveel betuigingen van leedwezen gewisseld, het feit, dat eene dergelijke ernstige botsing om een betrekkelijk nietsbeduidende reden mogelijk was, wijst er op, dat het op den duur met de internationale bezettingen al heel slecht zal gaan. Dan beginnen nu steeds meer mogendheden aanspraken op Chineesch grondgebied te doen gelden. Zoo verscheen deze week ook Portugal aan de bedeeling. Portugal bezit zooals men weet aan de Chineesche kust tegenover Hong Kong de stad Macao, en wil nu dat grondgebied aanmerkelijk gaan uitbreiden. Portugal's eenige grond daarvoor is natuurlijk slechts deze, dat hetzelfde aan de groote mogendheden is vergund, maar zet men die redeneering consequent door, dan kan het niet anders of onder de Chineezen moet het tegenover de vreemdelingen weer tot eene uitbarsting komen.

De groote gebeurtenis in Engeland zal dezer dagen de speech van Rosebery te Chesterfeld zijn. Er zijn in het Engelsche ministerie eenige veranderingen van personen op til. Met de oude heer Salisbury als minister zal het spoedig gedaan zijn en nu is de groote vraag wie dan de leidende man worden moet. Rosebery zal dus op een zeer gewichtig moment zijn in wijdingsrede voor zijn nieuwen politieken loopbaan moeten houden. Overigens komt in Engeland eene geheel nieuwe stemming onder het publiek en de regeeringspersonen. Het schijnt nu inderdaad dat het met de Boerenoorlog vrij spoedig gedaan kan zijn, althans in Engeland twijfelt men daaraan niet langer, en, hoe zwaar 't ons ook valle het te erkennen: de tegenwoordige toestand geeft voor een nog langdurig verzet weinig hoop. In deze hoopvolle stemming keert ook zelfbewustheid al spoedig terug en is men alvast begonnen met den Duitschers de les over hun protectionisme te gaan lezen. Handelende op instructie van Lord Landsdowne heeft de Engelsche gezant te Berlijn aan den Duitschen minister van Buitenlandsche zaken eene memorie overhandigd van de vereenigde Kamers van Koophandel, verklarende, dat het nieuwe Duitsche tarief nadeelig is voor den handel tusschen beide landen. De ambassadeur vestigde de aandacht op de ernstige bezorgdheid, die men in Engeland koestert, en sprak de hoop uit, dat de vertoogen van de bovengenoemde kamers in gunstige overweging mochten genomen worden in het belang van de handelsbetrekkingen tusschen beide landen. Dit is tegen Duitschland; maar wat zullen de Engelschen dan tegenover *ons* doen, wanneer wij eens een tarief gaan maken, dat niet voordeelig voor den Engelschen handel is.

De Zuid-Amerikaansche toestand blijft steeds ingewikkeld. Slechts dit is duidelijk, dat iedereen ruzie heeft met iedereen. Duidelijk is ook dat overal oorlogsmateriaal wordt aangeschaft, hoewel het minder helder is, waarmee dit alles zal worden betaald. Daarbij komt nog, dat men niet genoeg aan eigen ruzie hebbend, zich ook allerwege aanbiedt, als bemiddelaar in de questies van derden. Gelukkig behoeft men zich om al dat alarm niet bijster ongerust te maken. Voor de wereldgeschiedenis zullen deze verwikkelingen geen belangrijk hoofdstuk leveren.

In Italië zijn weer heel leelijke financieele onbehoorheden aan 't licht gekomen, zoodat men tal van hooggeplaatste ambtenaren uit 's lands bestuur ziet heentijgen. Het felst wordt tegen de bedorven toestanden gefulmineerd door Enrico Ferri, en wie hem onlangs hier te lande heeft hooren spreken, zal wel niet gaarne in de schoenen staan van den man, die straks door dezen redenaar aan de kaak zal worden gesteld. Verder kalmeert langzamerhand de Poolsche beweging tot de normale anti-Pruissische stokerij; de Sultan heeft keelziekte en zijn lieve vriend Caillard is weer thuis gekomen. De Duitsche Keizer is niet tegen het duel en de Japanners krijgen zoo waar een oppositie partij. En daarmee is 't voornaamste nieuws van deze week verteld.

RECLAMES.

Hulde, wakkere, stoere visschers,
Dobberend op de **Pekelplas,**
Weer en wind, de Zee trotseerend,
Alsof 't maar spelevaren was.
Haal maar jongens, en de netten,
Brengen **tong** en **schol** aan boord,
Schelvisch, hanen en ook **tarbot,**
Groot en klein in alle soort.
Oost en **West** weet mêe te praten,
Van dat heerlijk zeebanket,
Want de Haagsche lekkerbekken,
Hebben 't in hun hoofd gezet,
Gaarne versche visch te eten
En is die zijn prijs steeds waard,
Dan wordt ook geen geld gespaard,
Want, wie dat betalen kan,
Neemt er goed notitie van.
Versche, groote Zeeuwsche Oesters,
Voor **Kerst** en **Nieuwjaar** vastgesteld
Dienen voor gereede zending, vroeg genoeg vooruit besteld.
Wil 't adres dus goed noteeren, doch doet zulks niet te laat,
Uw bestelling adresseeren, Roggeveenstraat hoek Prins Hendrikstraat.
Aanbevelend **G. Van der Harst, firma A. Knoester.**

Oost-Indische berichten.

De Regeering en de dagbladen

De volgende circulaire is door den eersten secretaris van het gouvernement aan de chefs van de departementen van algemeen bestuur toegezonden:

Meermalen gebeurt het, dat in de dagbladen berichten worden opgenomen, naar welker juistheid een onderzoek wenschelijk is, ten einde ter zake maatregelen te kunnen nemen of inlichtingen aan den minister van Koloniën te kunnen verschaffen.

Dikwijls wordt tot zulk een onderzoek het initiatief genomen door de Regeering, maar de Gouverneur-Generaal zou gaarne zien, dat de departementschefs, ieder, voor zooveel betreft de aangelegenheden waarbij zijn departement betrokken is, daartoe ook uit eigen beweging overgingen en Zijne Excellentie met den uitslag in kennis stelden.

Op last van den Landvoogd heb ik de eer U te verzoeken met dit verlangen van Zijne Excellentie rekening te willen houden.

Wel een circulaire om door de Indische bladen met een gevoel van tevredenheid te worden medegedeeld.

Het *Bat: NBl:* waaruit wij de circulaire overnamen, voegt er terecht aan toe:

Hieruit blijkt, dat de Regeering, ter zake waarschijnlijk opgewekt door de aanvulling welke zelfs in 's Lands vergaderzaal de indische, officieele waarheid nu en dan toont te behoeven, middels gewone niet-officieele waarheid, het noodig acht den departementen van algemeen bestuur een weinig oplettendheid aan te bevelen ten opzichte van hetgeen ambtelijk om redenen van sleur of *soesah sekali* of wat dan ook, ongestaafd bleef, maar daarom niet minder de aandacht, ja, ernstig onderzoek verdient.

Het zal den heeren der departementen eenigszins krenken, dit te moeten vernemen, nog wel uit Buitenzorg, zooals het der Regeering, welke het ambtelijke standpunt van onfeilbaarheid gaarne erkent en doet eerbiedigen, niet aangenaam geweest kan zijn quasi openlijk te moeten verklaren, dat de dagbladen een enkele, enkele maal kennis bezitten van dingen, gelegen buiten den gezichtskring van het *soi-disant* alziend oog der departementale ambtenaren, die immers alles omvatten; maar — de zeilen dienen gezet naar de richting van den wind.

Deze circulaire kan al dadelijk nageleefd worden door het instellen van een onderzoek bijv. naar de oorzaken van den meer dan ellendigen toestand, waarin hier verleden week contractkoelies werden aangebracht van ondernemingen van mijnbouw in de buitenbezittingen, een particuliere onderneming van mijnbouw (Lebong Soelit) en een gouvernementsonderneming van mijnbouw (Banka).

Menschelijk werkvee van Borneo.

De laatste aanhaling van 't hierboven geplaatst stuk uit het Bat. Nbl., ziet op een vroeger vermelde schandelijke tekortkoming aan menschelijkheid.

In een allerbeklagenswaardigsten staat kwamen de doodzieke koelies van Lebong Soelit, Borneo, te Tandjong Priok aan en werden van daar in een grobak, een voertuig, te vergelijken met een kar waarmee hier steenen e. d. vervoerd worden, tot Batavia naar het stadsverband gereden. Als dat dooreenschudden en schokken, stooten en hobbelen, dien naam mag dragen.

Toen ze daar dan ook aankwamen, konden ze den korten afstand naar de ziekenzaal niet loopende afleggen, men moest ze er heen dragen; terwijl ze zoo vuil en verwaarloosd waren, dat ze 't allereerst met warm water gereinigd dienden te worden. Een vijftal der arme stakkers was blind en de overigen hadden dysenterie; allen verkeerden in zeer bedenkelijken toestand. De meesten zullen dan ook de velen volgen, die te Lebong Soelit en onderweg stierven, en van de rest zullen wel weinigen hun vroegere gezondheid terug krijgen.

Is 't niet al te bar, zulke zieken, die onderweg op de lange vaart afgrijselijk zullen geleden hebben, nog zoo'n laatste maat vol te meten, door hen per grobak te doen vervoeren, en dat terwijl er langs den zelfden weg een spoortrein gaat?

Maar 't schijnt eenmaal de gewoonte te zijn, dit arm, menschelijk, bruin vee, dat voor 't vervolg toch tot niets nut meer zal zijn — zelfs niet om te slachten — geen plaats in een trein te gunnen.

Daarvoor, zegt het Bat. Nbl., zouden vier goederenwagens, in ieder waarvan vier brancards kunnen worden geplaatst, zijn noodig geweest. Het vervoer zou dan vier maal acht gulden, zegge twee en dertig gulden hebben gekost, wat blijkbaar een colossale geldverspilling geacht werd.

In een volgend bericht wijst dit blad, in verband met 't groote sterftecijfer, op de Borneosche ondernemingen, den ellendigen toestand van de terugkeerende koelies en het weinig gunstige rapport door den heer Mundt, commissaris der Mijnbouwmaatschappij Redjang Lebong over het hospitaal te Lebong Donok uitgebracht, op een maatregel die in Britsch Borneo wordt genomen, als de sterfte van de Koelies op de ondernemingen de norm van 17 pct. overschrijdt.

Deze worden in dat geval eenvoudig gesloten.

De Regeering heeft hier een plicht te vervullen! zoo eindigt 't Bat. Nbl. zijn bericht.

Zieken-vervoer in 't algemeen.

Het goede vervoer van zieken in alle vormen, èn per boot, èn per trein, èn per .... grobak is in 't algemeen nog een onopgelost vraagstuk in Indië. Er zijn zeker in de laatste jaren meer en meer verbeteringen ingevoerd, maar, we zien het uit 't hierboven aangehaalde, 't ware is het nog niet.

Zoo is ook 't transport per boot van de zieke troepen en Kettinggangers, die het leger zijn toegevoegd, nog lang niet wat 't wezen moest.

Het minder voorkomen van de beri-beri in Atjeh maakt, dat de aandacht niet meer zoo sterk en veelvuldig op het onvoldoende van 't ziekenvervoer wordt gevestigd en op het in dienst stellen van ziekenschepen wordt aangedrongen. Maar we zijn in Indië nog lang niet klaar met 't vestigen en handhaven van ons gezag, dat weten we; en als te eeniger tijd een ziektetijdperk, zooals we 't in Atjeh hebben gehad, ons komt overvallen, dan zijn we in hoofdzaak nog even ver als toen. Maar afgescheiden van die toekomst eischt 't tegenwoordige groote verbetering en voorziening. Wij wijzen om een denkbeeld te geven, hoeveel de zieken en gewonden, en vaak stervenden te lijden hebben, op eenige gedeelten in 't feuilleton, dat wij in dit en volgende nummers van het Weekblad opnemen. Hoewel toestanden van vóór enkele jaren beschreven geworden, is er nog zooveel actueels in, dat wij 't gaarne overdrukken. Wel bevatten de nieuwe schepen van de Kon. Paketvaart Mij. vele verbeteringen, die ten goede komen aan de zieken, maar die zijn niet uitsluitend met dat doel aangebracht. Voor bepaald ziekenvervoer zijn de logies der minderen niet in de eerste plaats ingericht. Bij zeer heet of buitengewoon slecht weer b.v., blijven de bezwaren voor goede luchtverversching bestaan, want, om maar iets te noemen, er werden in die schepen geen bizondere toestellen gemaakt om luchtverbetering zoo volkomen mogelijk aan te brengen.

Tevens meenden wij door 't plaatsen van dit feuilleton tegemoet te komen aan den wensch van vele lezers, om in verhaalvorm een kijk te krijgen op Indische toestanden, die nu niet zoo dagelijksch beschreven worden.

De nota over het Huwelijksgeschenk aan H. M. de Koningin.

Gaven wij in het laatste weekblad een overzicht van de werkzaamheden en inzichten van de centrale commissie met betrekking tot genoemd geschenk; we willen er nog een en ander aan toe voegen, naar

---

kan opschieten. Om dan niet thuis te zitten, blijft hij hier hangen, en wij zijn het slachtoffer van ....

— Sjuut, waarschuwde de ander, die 't met hem eens was, — je spreekt te hard, hij kan je hooren, en met zijnen oogopslag duidde hij den chef aan.

— Laat hem 't hooren, zei hij, maar . . . heel zacht. Na nog een oogenblik toeven, om een sigaar aan te steken, een glas te ledigen, een stok te halen, brak men op. De apotheker beval, de apotheek te sluiten; de dokter van de wacht riep den bediende toe, dat hij tot den Panteh-Perakdijk meeliep; en met langzamen, ongeregelden stap ging het tiental, de in zijn geheel bijna vijf minuten gaans langen hoofdgang af. Allen zwegen. Men hoorde slechts een gedempt gerucht, veroorzaakt door 't zacht schuifelen van vele menschen, die in wijde sloffen slenteren over een planken vloer of grint.

De vele zieken, die tot 6 uur in den tuin of door de overdekte gangen, welke de paviljoens verbonden, mochten wandelen, sloften op hun groote muilen van wit zeildoek, in ruwwitte, flodderende slaapbroeken en gelig grotte, bruingrijs gestreepte, wijde, slappe jassen, heen en weer, steeds heen en weer. Nauw zagen de militairen hunne meerderen aankomen, of het traag geschuifel ging in een rap geklikklak over, daar zij zich schielijk uit den langen hoofdcorridor in de kortere zijgangen verspreidden, om den weg open te laten.

In een vingerknip was de doortocht vrij. Een hospitaalsoldaat, die zijn tijd met een zieken kameraad had staan verbabbelen, liep met driftigen tred de officieren tegemoet, bleef vlak bij plotseling staan, maakte front, sloeg aan, liet allen voorbijgaan en stapte daarna nog sneller en lawaaiiger voort, als om de sekonden, door 't salueeren verloren gegaan, in te halen. De chef moest zijn ijver opmerken! En de chef zeide tot zijn buurman: — Dat is er nu een, dien ik binnen een paar dagen voor zijn verregaande luiheid in de doos zal moeten stoppen.

Spoedig waren zij door de zijpoort buiten het hospitaal. Tusschen de loodsen voor het hospitaalpersoneel en enkele officierswoningen rechts, het inferanterie-kampement en de artilleriekazerne met stallen links gaande, werd de Pateh-Perakdijk bereikt. Hier scheidde men. Enkele gingen hunne vlak bij gelegen woningen in, anderen eene wandeling maken door de groote menschen-volière: Kota-Radja.

De officieren van de wacht liepen terug om op het grasveld bij de wachtkamer in luiaard-stoelen »Klimaat te gaan schieten«.

Den volgenden morgen acht uur waren alle officieren van den geneeskundigen dienst op hun post.

Na eene korte samenkomst der dokters in de conferentiekamer, onder leiding van den dirigeerenden officier van gezondheid, spoedden allen zich naar hunne zieken. De gewone dienst moest heden vlug worden afgedaan, want 't was de dag, waarop de overste met de evacuatie-commissie op de zalen zou rondgaan, om te vernemen, welke patienten, volgens het oordeel der hen behandelende geneesheeren, voor vertrek uit Atjeh in aanmerking kwamen.

Na een groot uur begon de »dirigeerende« zijn rondgang.

De lijders werden nauwkeurig onderzocht en al of niet op den evacuatiestaat gebracht. Maar helaas, menigeen die er op kwam, ging daarom nog niet heen. O, neen! 't gebeurde maar al te vaak in die dagen van zware beri-beri en vele gewonden, dat er geen ruimte genoeg was op een kustboot, om het groote getal lijders, vooral aanmerkelijk na een hernieuwd optreden der onzen tegen den vijand en de beri-beri tegen de onzen, te pakken en te stuwen. Immers de kustbooten, hoe ook in den loop der tijden verbeterd, zijn wel passagiers- en vrachtschepen, maar niet ingericht voor vervoer van zieken, ja eigenlijk niet eens voor transport van gezonde mindere militairen.

Menigeen, niet ziek genoeg, bleef achter en .... haalde de volgende scheepsgelegenheid niet.

Een teeken bij den naam van den patiënt gezet, duidde de meerdere of mindere noodzakelijkheid van spoedig vertrek aan.

Zou uitstel een doodvonnis gelijk zijn, dan stond met groote blauwe letter onder op de ziekenlijst van den lijder: »Evacueeren.«

Dat woord werd na een zeer kort onderzoek op de lijst van sergeant Frits geschreven en stond ook op die van den inlandschen soldaat Wongso, den dapperen Javaan, die den vriend van Frits, toen hij neergeklewangd was, niet had verlaten. Zijn schouderwond was verre van genezen, maar ook hij had de beri-beri-infectie in het hospitaal opgedaan. Evacuatie was noodig.

Als voor deze twee, waren er velen, voor wie dat woord »verhoogde levenskans« beteekende. Officieren zoowel als minderen, mannen, nog pas krachtig en gezond, in korten tijd door malaria ondermijnd; door verwonding, bloedverlies, pijn verzwakt en uitgeput; door 't niet opgewassen zijn tegen ingespannen, gejaagd bestaan, geschokt in het zenuwleven.

Allen hoopten beterschap te zullen vinden in verandering van klimaat en omgeving, in de koele bergstreken, omringd van gezin en vreedzaam volk. De eenige, die wellicht niet geloofde, ja zelfs niet hoopte, was sergeant Frits.

De morgen voor de evacuatie was aangebroken. Voor de hoofdpoort van het hospitaal stond reeds om half zes de trein gereed. De zieken, die loopen konden, gingen er te voet heen. Zware lijders werden in tandoes gedragen en in de goederenwagens naast elkaar neergelegd.

De officier van gezondheid van de wacht, de transportdokter en een luitenant-kwartiermeester, administrateur van de ziekeninrichting, stonden ter regeling van het vervoer bij den trein. Er heerschte een bezadigde drukte, een droefgeestige stemming. Oppassers gingen en kwamen haastig op bevelen, zacht, bondig, snel gegeven.

De lijdenden liepen langzaam in rijen achter elkaar. Enkelen bleven onderweg rusten of leunden op minder verzwakte lotgenooten.

Ook Frits kwam loopen. Hij wilde niet gedragen worden in een tandoe en evenmin steunen.

— Och neen, dokter, had hij gevraagd, in een bui van overschatting, — laat me op eigen beenen gaan zoolang ik kan: ik zal langzaam, zeer langzaam loopen. Een soldaat moet slechts gedragen worden op weg naar 't graf.

En hij strompelde met den onzekeren, schuddenden tred van den zwaren beriberi-lijder, die met gevoellooze voeten de gewaarwording heeft of hij op kussentjes loopt, terwijl langs de beenen mieren heen en weer kriewelen.

Stapje voor stapje, de hand op de borst, als om 't bonzen van 't hart tegen te houden, kort en snel ademende, om zijne ademhaling tot regelmaat te dwingen, den blik ter aarde gericht, schreed hij voort tot aan den trein en sloeg toen de oogen op. Plotseling stond hij stil, geheel ontdaan. Dáár had hij niet op gerekend; hij had er niet aan gedacht, nog eenmaal op deze plek te zullen komen. Op dezelfde plaats, waar hij 't lijk van zijn vriend, zijn Kastor uit den trein had gedragen een zinnelooze gelijk.

(Wordt vervolgd).

aanleiding van de nota door den heer L. J. C. van Es op de vroeger genoemde vergadering voorgelezen.

De heer van Es deed uitkomen, hoe 't al dadelijk bij hem vaststond, dat 't niet de bedoeling mocht zijn, de Indische kunstvoortbrengselen naar de herkomst zóó te rangschikken, dat ze den indruk van een verzameling in een etnografisch museum zouden geven.

De bijeen te brengen voorwerpen van Indische kunst behooren het vertrek te meubileeren, terwijl dit zelf zoodanig moet zijn ingericht, dat de omgeving in overeenstemming is met 't geen het zal bevatten.

Daar de Koloniën bestaan uit vele eilandengroepen, ieder met eigen beschaving, zeden en gewoonten, waartusschen weinig eenheid is te ontdekken, terwijl de kunst door allerlei oorzaken sedert lang kwijnende is, zoo kan moeielijk van een bepaald Indischen stijl sprake zijn. Alle kunstuitingen, nog heden ten dage worden beheerscht door den machtigen invloed van den bloeitijd der Indische kunst uit het tijdperk der Hindoe-overheersching.

Bij het beschouwen der reproducties van fragmenten en details der monumenten uit dat tijdperk vestigde zich bij den heer van Es de overtuiging, dat daarin de motieven te vinden zouden zijn voor versiering van de vertrekken.

De vraag hoe een gegeven ruimte zóó moest gedecoreerd worden, dat deze een waardig omhulsel voor de daar in te brengen voorwerpen van Indische kunst zou worden, werd beantwoord door het bestudeeren van de vele plaatwerken en photographieën in het Bataviaasch Genootschap van kunsten en wetenschappen. Er werd naar die gegevens een plan gevormd en in teekening gebracht. De heer van Es ging uit van 't idee, dat 't mogelijk zou zijn een zaal te versieren, lang 25, breed 15 en hoog 7 meters. Deze afmetingen werden als maxima beschouwd, omdat 't makkelijker zou zijn, later met kleinere dan met grootere rekening te houden.

De beide langste wanden zijn volgens 't plan in vijf traveeën verdeeld. Voor de eene wordt rekening gehouden met ramen, voor de andere met deuren. De glasruimten in de lichtwand zullen gevat zijn in *à jour* bewerkt houtsnijwerk.

Draperieën worden in de wandbekleeding opgenomen, omdat 't voornemen bestaat vele weefsels daarvoor te gebruiken; mocht 't echter blijken, dat deze van atmospheriche invloeden te lijden hebben, dan kunnen ze vervallen zonder dat dit bezwaar oplevert. In een naast bijliggend vertrek kunnen zoo noodig kunstvoorwerpen en kostbare Indische weefsels een plaats vinden, die minder met de inrichting van het hoofdvertrek overeenstemmen.

Is zulk een bijvertrek niet beschikbaar, dan kan tegen een der korte wanden een estrade van kolommen worden gemaakt, geheel in overstemming met de versiering der wanden en daarop de kunstvoortbrengselen worden opgesteld.

Aan het plafond worden overeenkomstig de verdeeling der wanden in traveeën, caissons aangebracht.

Deze loopen nisvormig op en worden van boven met bloembladen en knoppen gesloten, waarbij gelegenheid zal bestaan, hierin electrische gloeilichten aan te brengen.

De vloer van het vertrek zal bestaan uit een van Indische houtsoorten ingelegde parketvloer.

De houtsnijwerken zullen in Indië bewerkt en pasklaar gemaakt worden.

Menigeen zal, na deze gegevens gelezen te hebben, het verlangen in zich voelen opkomen mettertijd al dat schoone in werkelijkheid te zien. Moge 't aan velen gegeven zijn.

En moge de uitvoering van dit werk een gevolg, een goed gevolg met zich brengen: dat velen, die 't zullen zien en de middelen bezitten, er toe besluiten, om in Indië overeenkomstige versieringen te laten maken voor hun huizen in Nederland, de ontwikkeling van de Indische industrie en kunstzin ten voordeele.

Nog eens de Cursussen van den „Indischen Bond." Wij maakten in ons vorig blad melding van Cursussen die in Indie gegeven werden en waarschijnlijk nog tot stand zouden komen en haalden ook aan 't geen 't „Onderwijs" opgemerkt had omtrent 't verloopen van die, welke door den „Indischen Bond" in 't leven waren geroepen.

De heer L. Stroband heeft naar aanleiding van dat bericht een en ander medegedeeld, dat een heel andere en betere kijk op de zaken geeft en dat wij met des te meer genoegen aanhalen, omdat de opmerking, die wij maakten overeenkomt met de slotsom waartoe de schrijver komt.

Hij zegt:

> Velen toch gaven zich op, omdat het gekleed staat 'n grooten leerlust aan den dag te leggen; anderen wilden wel eens zien, wat 't zou worden, of 't leuk zou zijn, met de gedachte: „Je bent er niet aan getrouwd, bevalt het niet, dan smeer ik hem!" Anderen, die op de school nooit hadden willen leeren, meenden, dat ze op zoo'n cursus wel gauw, bij voorbeeld in een maand of zes, tot 'n knappen kerel konden worden gemaakt, en namen plaats onder de leerlingen met het vaste voornemen, om zich niet te verzetten tegen dat knap worden. Van medewerken was natuurlijk geen sprake bij hen, en ze gingen door als vroeger met zich te laten leeren, de concessie doende, dat zij zich niet meer verzetten als vroeger. Geen wonder dus, dat een groot deel uitviel. 't Knap worden ging niet vlug en gemakkelijk genoeg, 't was daarmede nog net als vroeger „je moest ook hier zelf werken". Maar nu de goeden, de menschen, die zich met heiligen ernst om van de prachtige gelegenheid te profiteeren en hun uiterste best te doen, traden ook zij terug uit luiheid of onverschilligheid, was ook bij hen gebrek aan appreciatie? Immers neen! Daarvoor waren vele andere redenen: ziekte met verzuim van lessen en achterraken als gevolg, vermeerdering van werk in hunne betrekking, gebrek aan ontwikkeling, om op den duur te kunnen volgen en andere. Deze, een handelsemployé, zou in 't vervolg pas om vijf uren uit de stad komen, gene, een klerk was overkropt met werk als wijkmeester; o! 'k zou vele andere even geldige redenen kunnen noemen voor hun wegblijven. Maar nu de anderen, die zulke redenen niet hadden, waarom gingen zij heen? Ik opende een cursus met een groote veertig dames en heeren en nu, tien maanden later, zie ik nog 'n twintigtal geregeld komen. Mag ik klagen bij zoo'n resultaat? En de cursus in Engelsch, hier in het lokaal van de zevende school is ook die verloopen? Neen, zoo erg is 't gelukkig nog niet!

En verder, na de opsomming van de gevallen waaraan 't afnemen van de belangstelling in de Cursussen te wijten is:

> We hebben over het hoofd gezien, dat de meesten van ons de zeer moeilijke taak van onderwijzer geheel onvoorbereid, zij het dan ook geheel con amore, op zich namen. Zou ook niet daar de fout schuilen? Een hoeveelheid kennis en goeden wil maakt iemand niet tot onderwijzer, al is 't ook overbekend, dat 't onderwijs het gemakkelijkste vak is, dat er bestaat.
>
> En zeker, 't is hoogst eenvoudig een uurtje te praten over een onderwerp, waar men heel wat van weet, maar dat is geen onderwijs geven. De stof moet niet alleen behandeld, maar ook verwerkt worden. Ze moet 't eigendom worden van den leerling en om dat doel te kunnen bereiken, moet men jarenlange ondervinding als onderwijzer hebben.
>
> Het dwaalbegrip, dat ieder, die iets weet, dit ook aan anderen kan leeren, het dwaalbegrip, waarop voor 't grootste deel de geringschatting berust van 't groote publiek voor den werkkring van den onderwijzer, is de klip, waarop alle cursussen zullen schipbreuk lijden, die niet door vakmannen gegeven worden.
>
> De sympathieke dilettanten op onderwijsgebied de mannen, die ter bereiking van 't goede doel tijd en inspanning gaven, om de cursussen op te richten en in stand te houden, zij kunnen niet aansprakelijk gesteld worden voor 't gering resultaat; het doel was schoon, hun streven edel en 't is niet hun schuld, dat zij niet vroeger achter de schermen hebben gekeken. Wellicht waren zij dan teruggeschrikt voor de al te zware taak.

De heer Stroband brengt te recht hulde aan de mannen, die hun vrijen tijd, vaak de eenige genietbare uren van hun dag, ten offer brengen aan hun schoon streven.

Wij zien uit deze aanhalingen, dat de cursussen meerendeels gegeven worden, door mannen die geen onderwijzer zijn. Is 't om verschillende redenen te begrijpen en te billijken, dat onderwijzers zich niet beschikbaar stelden, om lessen te geven; toch is 't zeer jammer, en 't geeft ons aanleiding om ook in het Koloniaal Weekblad velen, ook hier in Nederland, waaronder toch ettelijke zullen zijn, die nog financieele belangen in Indie hebben, te wijzen op 't groote nut, dat deze cursussen in de toekomst voor Indie *moeten* afwerpen, en aan te dringen, om den „Indischen Bond" geldelijk zoo te steunen, dat zij 't geven van lessen kan opdragen aan geheel bevoegden tegen billijke vergoedingen.

Rijstgeschenk aan het Gouvernement Aan de Sem. Crt. ontleenen wij het volgende bericht.

Gisteren d.i. 5 Nov. werden per tram aan den assistent-resident van Koedoes verzonden twee wagenladingen rijst, welke door mejuffrouw Hoeitje Oei Tiong Ham, dochter van den majoor-titulair Oei Tiong Ham, aan de regeering ten geschenke zijn aangeboden ter verdeeling onder de noodlijdende bevolking van het district Klamboe der afdeeling Koedoes.

Naar wij vernemen is door de schenkster een nog grootere hoeveelheid rijst ter beschikking gesteld van den resident alhier.

Een mooi voorbeeld dat navolging verdient.

Uitbreiding van het Corps Officieren van Gezondheid. Werd vroeger meermalen geklaagd over gebrek aan officieren van Gezondheid, het schijnt, dat vooral door den grooten omvang die de Cholera-epidemie dit jaar over Indië genomen heeft, het nog duidelijker aan den dag is gekomen, dat men voldoende militair geneeskundige hulp te kort komt. — Misschien ook, dat overwegingen in betrekking tot een meerdere behoefte bij 't optreden tegenover een B. V. er van invloed op zijn; maar in elk geval schijnt de Chef over den geneeskundigen dienst 't noodig voor te komen het aantal Officieren van gezondheid aanmerkelijk te vermeerderen en zou door hem aan de Regeering zijn voorgesteld, om aan dat officierscorps een zeer groote uitbreiding te geven. Volgens 't Bat. Nbl. met niet minder dan vijf-en-twintig.

Een buitenkansje dus in zicht voor de jongelui die in de geneeskunde studeeren.

Van Vreemde Koloniën.

ENGELAND.

De Engelschen schijnen nog niet genoeg te hebben aan hun langdurigen oorlog in Zuid-Afrika; in Indië zijn telkens militaire expedities noodig en onlangs werd er een ondernomen tegen tegen Aro's en de Abam's aan de Crosso-rivier in Nigerië. Volgens de *„Times"* van 14 dezer trekken de Britsche troepen zegevierend het binnenland in, zonder veel tegenstand op hun weg te ontmoeten en het laatste Reuter-telegram uit Bombay meldde, dat zij Bende en Arochuku, de beide voernaamste middelpunten, zonder groote verliezen genomen hadden. Zouden deze berichten even geloofwaardig zijn als die betreffende overwinningen in den Boerenkrijg?

Uit het Fransche Dagblad *„La Patrie"*, van 16 dezer nemen wij over: Officieele telegrammen van de Afrikaansche kust verklaren, dat de expeditie der Engelschen in Nigerië geregeld voortgaat, niettegenstaande zij vele onverwachte moeilijkheden op haar weg ontmoet. Daar de militaire autoriteiten, *zooals gewoonlijk* (sic!) slecht ingelicht waren, wist men niet eens, dat de Aro's hunne pijlen en bogen hadden vervangen door nieuwerwetsche Snijdergeweren. Deze pijnlijke verrassing kostte menig Engelsch soldaat het leven. Ook verwonderde men er zich over dat dezelfde Aro's, die bizonder oorlogzuchtig van aard zijn en vroeger niet achter verschansingen wilden vechten heimelijk de versterkingskunst hadden aangeleerd. Het kleinste dorp wordt nu door drievoudige palissadeeringen en daaromheen gegraven grachten beschermd, zoodat de Engelschen deze, voor zij ze in kunnen nemen, geregeld moeten belegeren, waardoor de voortgang der expeditie zeer belemmerd wordt. Bovendien kwamen de verkenners dezer dagen tot de ontdekking, dat de heirweg, die naar het binnenland leidt op verschillende punten afgesneden is door fortificatie-liniën op afstanden van drie tot vier honderd Meters van elkaar gelegen. Te Lagos veronderstelt men, dat zich bij de Aro's Duitsche en Fransche officieren en onderofficieren bevinden, uit de naburige koloniën, Kameroen en Benin afkomstig, die aan de Aro's de nieuwe manier van oorlogvoeren hebben geleerd, waardoor deze in staat zijn de Engelsche colonnes zooveel mogelijk nadeel te berokkenen; en de van de hoofdmacht afgescheiden patrouilles te verrassen en af te maken.

Lord Curzon vervolgt ondertusschen zijn reis door Engelsch-Indië, alle hoofdplaatsen bezoekende, waar hij natuurlijk telkens om het hardst welkom geheeten wordt, ook door de Inlandsche hoofden, die dan echter tegelijk de gelegenheid hebben, om den Onder-Koning de wenschen en nooden van hun land kenbaar te makén. Zoo seint de zelfde correspondent van de *„Times"* uit Birma, dat de gemeenteraad van Moulmeïn de groote noodzakelijkheid had bepleit van eene spoorwegverbinding met Rangoon, van meer wegen en van verbetering van de haven waarop Lord Curzon zou geantwoord hebben, dat reeds het noodige geld voor den aanleg van wegen werd besteed en beloofd, dat hij alles in het werk zou stellen, om de rivier in bevaarbaren staat te brengen. Den 15den zou de Onder-Koning zich naar Calcutta begeven.

FRANKRIJK.

In *„La Dépêche Coloniale"* van 14 dezer vinden wij een zeer lezenswaardig hoofdartikel van *Charles Lemire*, een oud-resident uit Indo-Chine, waarin deze aan de Fransche pers het verwijt maakt, dat zij zoo slecht op de hoogte is van hetgeen inde onmiddellijke omgeving der Fransche kolonie voorvalt. Bij gelegenheid van de benoeming, n.l. van *de Richelieu*, een Deen, tot minister van marine in Siam, hebben alle dagbladen hun vreugde te kennen gegeven, dat de Siameesche regeering daardoor bewezen zou hebben, hun vreemdelingenhaat overwonnen te hebben. De heer Lemire daarentegen beweert, dat er nimmer sprake is geweest van een dergelijke haat, integendeel, juist uit een stelsel van politiek evenwicht, benoemde het Siameesche gouvernement sedert geruimen tijd reeds vreemdelingen tot technische ambtenaren, waaronder Engelschen, Duitschers, Deenen, Belgen, Italianen enz., *doch geen Franschen*. Het feit is dus, dat de Siameezen *anti-Fransch* zijn; en het moest volgens den schrijver, juist een rede zijn voor de bladen om in de benoeming van de Richeleu een mogelijk gevaar voor Frankrijk te zien, want hij toch is dezelfde die den 13den Juli 1893 bij Psaknam, als bevelhebber het oppergezag voerde over de Siameesche zeelieden en de forten, die op de Fransche schoten.

Het was ten opzichte van dezen man, wiens naam op Franschen afkomst duidt, dat de Commandant van een der kanonneerbooten, die onder het vuur van zijn forten was geweest, de volgende harde woorden moet gezegd hebben.

> „Si j'étais le roi de Siam, j'aurais dit à M. de Richeleu: Vous avez fait peuve d'un tel dévouement à mon pays que vous avez mis ma couronne en péril et je ne saurais vous en remercier qu'en vous faisant pendre!"

Doch, vervolgt hij, laten wij deze onaangename herinneringen liever vergeten, nu sedert lang de vrede gesloten is. Onlangs heeft de Gouverneur-Generaal van Indo-Chine den admiraal op zijn oorlogsbodem een bezoek gebracht en wederkeerig werden beleefdheden gewisseld.

De nieuwe Siameesche minister van marine wordt zoowel om zijn karakter als om zijne bekwaamheden zeer geroemd, de heer Doumer kan dus wel gelijk hebben met tot hem te zeggen:

> „Soyons amis, Cinna;
> C'est moi qui t'en convie."

Maar toch is het voor ons Franschen goed om in verband met dit feit, enkele gebeurtenissen van den laatsten tijd onder de oogen te zien:

1°. Na zijn reis over Java heeft de koning van Siam een bekwaam Hollandsch ingenieur belast met het ontwerpen van belangrijke irrigatie-

ADVERTENTIËN.

Lezing
Jhr. van Panhuys
19 December
4 Prinsengracht
Jongelings-Vereeniging.

Heeren verlofgangers uit Indië
worden bijzonder attent gemaakt, op het pension **ORA ET LABORA** te **Hees bij Nijmegen**, prachtig gelegen, ruime kamers, degelijke keuken.
Voor families worden bijzondere schikkingen getroffen.

Een **bekwaam Machinist-Bankwerker**, zelfstandig alle herstellingen aan machines en materieel kunnende uitvoeren; bekend met Engelsche en Fransche taal, werkplaatsadministratie enz., zag zich gaarne geplaatst, liefst in eene onzer Indische koloniën. Uitmuntende referentiën ten dienste.
Franco brieven te adresseeren aan en inlichtingen te bekomen bij de 3de Commissie der Vereeniging „Oost en West", **Heerengracht 4, Den Haag.**

DE LEEUW's
Anijssuiker en Slemppoeder,
zijn de *beste* en *voordeeligste*.
EENIG ADRES:
Mej. E. DE LEEUW,
Prinsestraat 42, Den Haag.

B. DERKSEN,
Hofleverancier.
Brood- en Beschuitfabriek
„De Oude Vette Hen",
OPGERICHT 1680.
8, OUDE MOLSTRAAT—DRIEHOEKJES 8,
's-Gravenhage.
KRENTENBROOD.
WEINACHTSSTOLLEN.
SPECULAAS.

P. Jonker,
gediplom. muziekleeraar,
geeft grondig onderwijs in **Piano** en **Theorie.** Tevens opleiding voor examens. Spreekuur Dinsdag en Vrijdag 2—3. Riouwstraat 122, den Haag.

100 gr. ODOL . . . f 0,60
100 „ Eau de Botot - 0,75
Huis-Apotheken met verband van af *f* 5,00
Irigatoren . . . . . „ „ - 1,50
Inhalatietoestellen . . . . „ „ - 1,35
Ondersteken . . . . . „ „ - 1,25
IJszakken . . . . . „ „ - 0,90
en verder alles op het gebied van ziekenverpleging.
Steeds verkrijgbaar bij
A. S. BLEEKRODE,
97, PRINS HENDRIKSTRAAT, Den Haag.

Bij de Haagsche Uitgevers Mpij. „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" is verschenen:
Regelen ter bevordering van de Gezondheid bij het heerschen van Influenza en Malaria, door Dr. NORBERT GRABOWSKY.
Verkrijgbaar bij alle Boekhandelaren.
Prijs 25 ct. ***Prijs 25 ct.***

ZALEN TE HUUR
VOOR
VERGADERINGEN
DEN HAAG,
Heerengracht **4.**

PORT-, SHERRY, MADEIRA en fijne TAFEL-WIJNEN
AGUILAR'S
ZIJN **alom bekend.**
HEERENGRACHT 3-52,
Den Haag.
Succursales: UTRECHT, LEIDEN.
„De wijnen van dit huis zijn verkrijgbaar bij den heer **„B. DE BAS"** te Batavia, Hoofdagent voor West-Java."

C. J. v. d. MEER,
Waldeck-Pyrmontkade 11, 11a, 13,
DEN HAAG.
HANDEL
in Wijnen, Binnen- en Buitenlandsche Bieren, Minerale en Medicinale Bronwateren en Gedistilleerd.
SPECIALITEIT
in Bordeaux-, Bourgogne-, Port-, Rijn- en Moezelwijnen.
Champagne en Cognac.

A. A. KNUIJVER & ZONEN,
Gedempte Raamstraat 11-12,
'S-GRAVENHAGE.
Hofleveranciers.
Nederlandsche Fabriek van **Borduur-** en **Passementwerken. Galonweverij** à Jacquard, **Photografiën** en **Teekeningen** van Vaandels. **Maconieke Artikelen** enz. worden franco ter inzage gezonden.
Zilveren Medaille Wereldtentoonstelling **PARIJS 1900.**

Grootste Keuze.
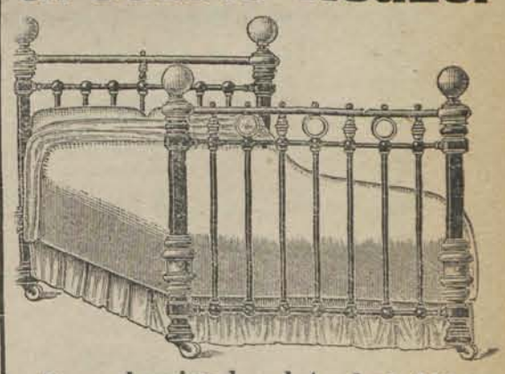
Franco levering door het geheele Rijk.
Th. A. A. SIMONIS,
Groenmarkt 34,
over de PRINSESTRAAT
DEN HAAG.

VERHUIZINGEN

onder garantie.

Bergplaats voor Inboedels
(GARDE-MEUBLE)

VERPAKKING
(Emballage)

van alle soorten van goederen ter verzending door de geheele wereld.

DE GRUIJTER & Co.
AMSTERDAM, DEN HAAG, ARNHEM.
Leidschekade 70. Westeinde 48. Parkstr. 70/71.

Tapijt- en Beddenmagazijn,
PRINS HENDRIKSTRAAT
hoek van Diemenstraat,
143,
DEN HAAG.

Hiemstra

Behanger,
Stoffeerder,
bekend BEDDENMAKER
Décorateur.

JAC. MOULIJN,
Opticien, Instrumentmaker,
2e Wagenstraat 95, Den Haag,
TELEFOON 704.

BRILLEN en PINCE-NEZ.
Voorschrift van Heeren Doctoren.
Artikelen voor Ziekenverpleging, Verbandstoffen, Breukbanden, Suspensoirs enz.
Aanleg en onderhoud van
TELEFOON en ELECTRISCHE SCHELLEN.

Hotel d'Angleterre
Den Haag, Wagenstraat 22.

Centrum der stad en gerenommeerde keuken.
50 Kamers en Salons.
Kamer met Dejeuner f 2.25.
Pension voor langer verblijf zeer billijk.

Miele & Co.
Veenestraat 50
DEN HAAG.
Fabriek en Magazijnen
van duurzaam Verzilverde
ARTIKELEN
VOOR
Luxe en Huishoudelijk gebruik.

E. J. F. VAN DISSEL & ZONEN,
EINDHOVEN.
FABRIEK van
LINNEN TAFELGOEDEREN enz. enz.

Inrichting voor het maken, borduren en festoneeren.
SPOEDIGE AFLEVERING.
PRIJSCOURANTEN alsmede ruime keuze van STALEN en MODELLEN,
worden op aanvrage franco toegezonden.
AGENTESSEN GEVRAAGD
met relatiën onder den gegoeden stand.

Fabriek en Magazijnen „DE NIJVERHEID"
BREDA.
Behangerij, Meubelfabriek,
Stoffeerderij,
Bedden- en Matrassenfabriek.
Mart. Lefel-Oomen,
Hofleverancier.

Concureerendst adres voor compleete meubeleering.
Enorme voorraad. Lage prijzen. Directe levering.
Geïllustreerde prijscatalogus Gratis en franco.

OVERHEMDEN
naar maat.
G. Lörtzer
Chemisier,
24—26 Hoogstraat, Den Haag.

Indische Uitrustingen.

W. REUVERS,
73 Wagenstraat 73,

HAAGSCHE HOPJES
met goud bekroond
voorzien van bovenstaand handelsmerk, verkrijgbaar bij
W. REUVERS,
Wagenstraat 73,
CONFISEUR, Den Haag.
N.B. Voor de tropen verpakt in hermetisch gesloten bussen.

A. SCHARENBERG,
Hofleverancier.

IJskannen, IJslepeltjes en Schepjes
IJs- en Koelemmers.
Sambal-Schotels.
DEKSELS voor GLAZEN.
5½, 6½, 7½ en 8½ cM. middellijn.
VINGERKOMMETJES.
's-Gravenhage, Hoogstraat 15.

ISERIEF & Co.
VEENESTRAAT 16/18,
den Haag.
Magazijn van Garen en Band.
DAMES HANDWERKEN.
Natuur Wollen Ondergoederen
VAN
Jansen en Tilanus.
FRIEZENVEEN.

J. A. DE GRUIJTER,
Obrechtstraat 196, hoek Reinkenstr.
DEN HAAG.
Groote Sorteering
VULKACHELS, CALORIFÈRES
EN
Majolica-
TEGELKACHELPLATEN

Gebr. TEN HOUTEN,
UTRECHT. DEN HAAG.
Compleete Meubeleering.
SPECIALITEIT IN
Slaapkamer-Artikelen.
Soliede bewerking. Zeer billijke prijzen.

KRANSEN, TAARTEN
en
LETTERS
van
MARSEPIJN
in
groote keuze.

Kerstartikelen.
ANANAS- MARRONS GLACÉS,
FRANSCHE VRUCHTEN
bij **A. Wijnman,**
7, Noordeinde 7, Den Haag.

SACHS & Co's.

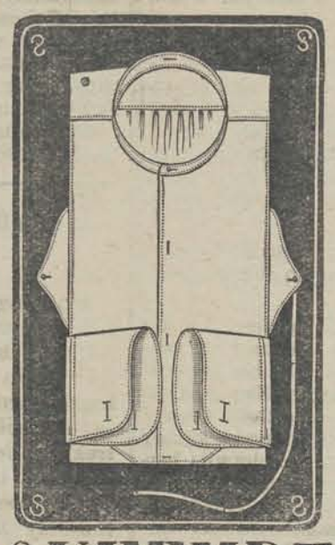

ROKHEMDEN
passen onberispelijk.

P. M. Tamson
Nieuwstraat 17
's-Gravenhage.

Voorhanden alle soorten weegwerktuigen.
Reparatiën Accuraat en Billijk.

Thee.
Koffie.
Mokka.
Gember.
Soja.
Chutney.

Theesalon.
VAN VEEN & Co.,
33 PLAATS, 's-GRAVENHAGE.
Telefoon 981.
SCHEVENINGEN, 109, Badhuisstraat.
Telefoon 4161.

Wol-Regime.
Depôt van het **Echte**
Prof. Dr. G. Jaeger's
NORMAAL-ONDERGOED,
voor Heeren, Dames en Kinderen,
in Winter- en Zomerqualiteit.
tot de laagste prijzen.
A. VAHLE & Co.,
den Haag, HOOGSTR. 14
Telephoon 1218.
Rotterdam, Hoogstr. 340.
Lijders aan Jicht en Rheumatiek ten zeerste aanbevolen.

Bovengenoemde Firma hebben wij voor *'s-Gravenhage* den **Alleenverkoop** opgedragen.
WILH. BENGER Söhne,
Stuttgart,
Eenige geconcessionneerde Fabrikanten der **Echte** Prof. Dr. G. JAEGER's Normaal-Ondergoederen.

Specialiteit in Kousen en Tricot-Goederen in Katoen, Wol, Merino en Zijde.

P. J. van Roode,
Bankastraat 2b, Den Haag.
In Comestibles, Koloniale waren en Geconserveerde Groenten,
Specialiteit in
Chocolade en fijne Dessertwerken,
maakt zijn geachte begunstigers bekend, dat ter gelegenheid van het a. s. Kerstfeest, aan zijne zaak dagelijks versch verkrijgbaar zijn:
Kerstkranzen, Appelbollen,
Garnalen- en Saucijzenbroodjes, enz. enz.,
van de bekende Firma
B. van Zuiden, 2e Wagenstraat 77.
De ondergeteekende verzoekt beleefd, voor de stipte uitvoering der bestellingen, deze zoo tijdig mogelijk op te geven.
Hoogachtend Uwe Dienstw. Dienaar,
P. J. VAN ROODE,
Bankastraat 2b, Den Haag.

IN ROBES
Fransche Coupe
Maison L. Carrière „Gratio".
Reform kleeding
naar keuze.
SPECIALITEITE IN INDISCHE KLEEDINGEN.
Attesten ter inzage. ***113, Van Swietenstraat 113. Den Haag.***

Gerookte Runderworst
EXTRA FIJNE ROLPENS IN 'T ZUUR.
Vleeschhouwerij 56 Zoutmanstraat 56.
Beveelt zich beleefd aan voor het leveren van: **uitsluitend 1e kwaliteit**
RUND-, KALFS- en LAMSVLEESCH
tegen concurreerende prijzen.
Aanbevelend, W. L. DE ZWAAN.
GESMOLTEN RUNDVET. GESMOLTEN KALFSVET.
Muisjes Rookvleesch.

J. JANSEN,
Kepplerstraat 115-117 b | d Regentesselaan, den Haag.
Het beste adres voor
BINNEN- en BUITENLANDSCHE verhuizingen.
Compleete Ameubeleeringen.
Tapijten, Meubelstoffen, Vitrages, Zeildoek, Linoleum, Wasdoek enz.
SPECIALITEIT:
in Engelsche Ledikanten KAPOK-, STAALDRAAD, Stroo- en Zeegrasmatrassen.
(Voorzien van vele gunstige Ind. referentiën).

Patisier Moderne
51, Dennenweg 51,
DEN HAAG.
De ondergeteekende bericht zijne geachte clientèle, dat hij zich beleefd aanbeveelt tot het leveren van
Eerste Kwaliteit KERSTKRANZEN.
De van ouds bekende DENNENAPPELS enz. enz.
J. F. van HOEKEN,
Confiseur, Patisier, Cuisinier,
voorheen MULDERS.

Vereeniging OOST en WEST
Afdeeling 's-Gravenhage.
Aan het **Bureau Heerengracht 4,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur, inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.
Men kan die inlichtingen ook per brief vragen aan den Secretaris der 3de Commissie, den heer G. C. A. DE WITT, *de Perponcherstraat n°. 93.*

Een gep. Onderofficier O.-I. Leger voor incasseering, oppasser en huisbewaarder.	Een Dame voor administratieve betrekking.
Een modiste die werk in Oost-Indië zoekt.	Een Heer voor administratieve betrekking of magazijnmeester.
Een Dame die lessen geeft in Noorsch, Zweedsch, Duitsch en Italiaansch.	Een Heer voor Corrector aan eene drukkerij.
Twee jonge Dames voor Juffrouw van Gezelschap.	Drie Dames voor waarnemen van een huishouden en naar Indiën gaan.
Een bekwame linnennaaister.	Twee Dames om bejaarde dame gezelschap te houden.
Gewezen Sergeant in W.-I. voor portier, looper of huisbewaarder; kan ook copieerwerk verrichten.	Een Jongmensch voor kantoorbediende.
Jonge Dame ter waarneming van het huishouden en het oppassen van kinderen.	Een Dame zoekt plaatsing als Stenograaf, ook voor les geven.
Een jonge Dame die als Gouvernante of Bonne naar Indië wil.	Een jonge Dame zoekt een t'huis zonder salaris bij eene dame om deze in de avonduren gezelschap te houden; kan in 4 talen voorlezen en maakt muziek.
Een jonge Dame als kinderjuffrouw naar O.-I.	Een Dame om met eene familie op reis te gaan; spreekt Hollandsch, Duitsch, Fransch en Engelsch en heeft veel gereisd.
Een gegageerd Onderofficier der Genietroepen zoekt een betrekking voor loopend beheer; schrijfwerk of eene eenvoudige administratie; ook kantoorwerk in die richting.	Een gewezen militair in W.-I. voor oppasser of huisknecht.
Eene dame voor 't les geven aan spraakgebrekkigen.	Een gewezen Sergt.-majoor, timmerman der marine, voor portier of huisbewaarder.
Een Dame les geven in teekenen en portretschilderen.	Eene jonge dame les geven in fröbelen.
Een gep. off. v. adm. O.-I. L. v. adm. betrekking.	

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.

Bijblad
VAN
HET KOLONIAAL WEEKBLAD
Donderdag 19 December 1901.

werken. Het Siameesch gouvernement wenscht die op grooten schaal aan te leggen, wat het Rijk zeker zeer ten goede zal komen.

2°. Daarvoor, en voor andere doeleinden, zal een leening in Engeland worden gesloten. Dit is een zeer ernstig geval.

3°. Nadat zij Bangkok met Singapore telegrafisch verbonden hadden, waardoor de franco-Siameesche lijn van Bangkok naar Saigon zoo goed als niet meer gebruikt werd, hebben de Siameezen hun telegraafnet dit jaar in het Noorden tot aan Xieng-Tong uitgebreid tot aansluiting met het Anglo-Birmaansche.

Bovendien is het Engelsch-Indische gouvernement bezig een weg aan te leggen, die zijn gebied met het Siameesche in onmiddellijke verbinding brengt.

4°. Een levendige doorvoerhandel heeft er tusschen Xieng-Mai en Yunnan plaats. Ambtenaren zoowel van Britsch-Indië als van de omliggende landen werken met de Siameesche samen om op dit traject belangrijke handelscentra te stichten.

De zandbank van de rivier de Menam zal worden weggebaggerd.

5°. Ofschoon het plan om in Siam's hoofdstad een gemeenteraad op te richten mislukt is, zal er toch iets tot stand komen, dat er veel op lijkt. Dit is een zaak van gewicht zoowel voor de vreemdelingen als voor de inboorlingen.

De koning heeft eindelijk besloten, om water van de Menamrivier te doen zuiveren tot drinkwater en om een openbare gezondheidsregeling in te stellen.

De heer Lemire besluit zijn artikel met de vraag, of al deze verschillende punten den vreemdelingen en vooral zijnen landgenooten, de onmiddellijke buren der Siameezen, niet genoeg stof tot nadenken leveren? Hij rekende het zich tot een plicht er in een koloniaal blad, de aandacht van het groote publiek op te vestigen.

* *
*

In dezelfde „*Depêche Coloniale*" staat een beschrijving van het bezoek, dat de Hertog van York, de tegenwoordige prins van Wales, op zijn reis langs alle Engelsche Koloniën, aan het eiland Mauritius bracht, dat eerst sedert 1810 van Fransche in Britsche handen overging. Naar het schijnt heeft dit driedaagsch bezoek bij de in hart en ziel natuurlijk nog zeer Fransch-gezinde bewoners van het eiland geen aangename herinnering achtergelaten; ten eerste omdat het gouvernement, zoogenaamd om den hertog niet aan de besmettingsgevaren van de pest bloot te stellen, de in het vooruitzicht gestelde volksfeesten van het program heeft geschrapt, ten andere omdat zelfs de Burgemeester, de heer Petot de la Beaugardière, een der meest achtenswaardige creolen, behoorende tot de oudste Fransche familie's der kolonie, niet had behoord onder de uitverkoren gasten aan den hertogelijken disch en ten laatste omdat de hertog in zijn toespraak, die hij in 't Engelsch hield, zoo onhandig moet geweest zijn, te zeggen, dat de Mauritiërs er trotsch op moesten wezen in den roem van Engeland's heldendaden te kunnen deelen!

* *
*

Onder de „*Informations*" staat:

„M. Van Kohl, député néerlandais et l'un des chefs du parti socialiste hollandais, doit aller prochainement étudier dans les Antilles françaises les conditions spéciales dans les quelles se pose la question sociale à la Martinique et à la Guadeloupe:" terwijl wij iets verder, onder het hoofd: „*le Budget de la Guadeloupe*" lezen, hoe treurig de sociale toestand op dat eiland is:

„Nous constatons, en le regrettant, que le projet de budget dont il s'agit ne propose aucune économie propre à remédier à cette crise. Ce n'est pas, en effet, en augmentant encore les impôts, en frappant de taxes les pianos ou les voitures que l'on découvrira la solution du problème antillais. Le budget de la Guadeloupe pour 1902 est un budget d'attente: il faut souhaiter que ce ne soit pas, comme le dit le *Courrier de la Guadeloupe*, l'attente d'une catastrophe économique.

Le vrai budget de la Guadeloupe sera celui qui réduira de 1000 les dépenses des services administratifs de cette colonie."

De heer van Kol zal er zeker in de gelegenheid zijn, om nuttige vergelijkende studiën te maken.

Mevr. I. M. I. C. v. d. M., wier artikelen in het „Bondsblad" van 31 October en 7 November, aangehaald werden in de Correspondentie, voorkomende in 't laatste Kol. Weekblad, heeft de beleefdheid gehad ons naar aanleiding daarvan 't onderstaande toe te zenden.

Mais of Djagoeng.

Het hoofdvoedsel van den Javaan is de rijst en toch zoude Mais na de rijst eene eerste plaats in de volksvoeding mogen innemen.

De Mais behoort tot de familie der Gramineae of Graangewassen, waarvan ook vele variëteiten bestaan.

Men heeft hiervan verscheidene soorten en wel in Besoeki o.a. de Djagoeng kritiek, de Djagoeng kending, de Djagoeng besaar enz. De djagoeng wordt in de Molukken „Mils" geheeten en in de West wordt het „koren" genoemd, terwijl wij de maïs kennen onder den naam van Turksche tarwe.

Zij kan tot op eene hoogte van 4000 voet aangeplant worden en is daarom van bijzonder gewicht voor de bewoners der hoogere bergstreken, waar zij de rijst vervangt.

Gewoonlijk echter gebruikt men de djagoeng in Indië als toespijs bij de rijst, waartoe de vruchtkolf met de nog onrijpe zaden, die dan een zoet melkachtig sap bevatten, gekookt of boven het vuur geroosterd worden. In voedingswaarde staat de djagoeng ver boven de rijst.

Van de djagoeng wordt ook het Maismeel, het Colmansmeel bereid. Het Colmans-meel vervangt in Europa het „rijstmeel", — tepoeng-berat. De inlandsche gebakken die men in Europa van rijstmeel wil vervaardigen, kan men evengoed uit Colman's meel bereiden.

Een nieuw produkt uit Mais, dat een schoone toekomst heeft, maakte reeds in Amerika zijn intrede. Van mais n.l. bereidt men tegenwoordig in Amerika suiker. De methode en fabrikatie moeten zeer eenvoudig zijn.

De mais wordt gedurende eenigen tijd geweekt, daarna in machines gedaan en gestampt. De overblijvende omhulsels worden gebruikt om *koornolie* te maken; de andere bij-produkten gaan in het veevoeder, terwijl de zetmeel houdende bestanddeelen zóodanig behandeld worden, dat men dextrose of druivensuiker verkrijgt.

Tot voor een jaar geleden kende men nog geen goeden weg om dit product te raffineeren en het voor menschelijk voedsel geschikt te maken, zoo schrijft men in een welbekend blad, maar nu schijnt men er achter te zijn.

Onder het nieuwe proces vallen nu nog pl. m. 30 pct. onzuiverheden af, terwijl er een 70 pct. overblijft, welke bestaat uit fijne witte suiker, waarvan 90 pct. zuiver is en de rest z.g. *onderzoet*.

Deze suiker is veel voedzamer dan iedere andere soort riet of beetwortel-suiker.

Van de djagoeng-bladeren worden in Indië veelal de zg. Seroetoes gemaakt, de bij inlanders zeer gewenschte sigaartjes. En zoo kan men nog meer goeds uit de djagoeng plant bereiden.

Immers het inwendige weeke van de djagoeng wordt in Indië als thee getrokken en is een probaat middel tegen Nierziekte, Graveel, enz.

Mais wordt in Europa gebruikt als vogelvoer, in Indië wordt jonge mais met geraspte klapper en suiker, als een lekkernij voorgezet.

Aldus kunnen er uit mais in hoofdzaak 3 voorname voedingsstoffen bereid worden en wel: meel, suiker en olie en misschien nog andere, waarvan ondergeteekende als leek geen verstand heeft.

MEVR. I. M. I. C. v. D. M.

Breda, 14 Dec. 1901.

De waarheid omtrent het leven in Nederlandsch-Indië (*)

Wij hebben in het Koloniaal Weekblad het indertijd zooveel geruchtmakend boek van den heer B. Veth „Het leven in Nederlandsch Indië" niet besproken, evenmin als de brochures en andere geschriften er tegen of naar aanleiding er van.

't Kwam ons minder actueel meer voor, toen ons eerste nummer verscheen, juist een jaar nadat bedoeld werk 't licht had gezien. Wel hadden we nog kunnen wijzen op wat langzamerhand geschreven was, om op te komen tegen 't geen de heer Veth gemeend had te moeten zeggen over 't leven in Indië, zooals hij dat in een comble van scheel —, bijziend — en verziendheid had waargenomen, maar we voelden ons niet aangetrokken deel te nemen aan den strijd van de „stormen van verontwaardiging" tegen de „heete, drooge en wegens het meegesleepte woestijnzand, alles verzengende en overstuivende" samoen.

En laat ons er bij zeggen, dat wij, al was 't boek later uitgekomen, waarschijnlijk niet toe overgegaan zouden zijn het te bespreken: immers het heeft ons altijd gespeten, dat er ooit met één woord tegen den inhoud is opgekomen, hoe begrijpelijk wij het overigens vonden, dat het spontaan tot gerechtvaardigde woedeuiting aanleiding gaf.

Het boek van den heer Veth had door allen die Indie kennen en liefhebben *doodgezwegen moeten worden*.

't Eenige wat we dan ook wellicht gedaan zouden hebben, zou geweest zijn, te schrijven: „Gij allen die Indië kent en liefhebt, laat u niet in een eerste opwelling van boosheid verleiden iets over of tegen het werk van den heer Veth te zeggen: *Zwijg het dood*."

Zedekwetsende en pornographishe geschriften laat men liefst ook onbesproken.

De man die zulk een boek schrijft, is geen goed mensch. We willen daarmee, — we zeggen het met nadruk, — niet beweren, dat de heer Veth een slecht mensch is, volstrekt niet. Wij weten van den schrijver, als persoon, absoluut niets af; maar iemand die schreef, als hij 't deed, heeft niet de goedheid in zich, zooals wij dat in de edele beteekenis van het woord begrijpen. Hij heeft door 't ontbreken van die eigenschap niet gevoeld, hoe hij krenkte en kwetste en evenmin hoe onwaar hij was.

En dat hij die hoedanigheid niet bezit is jammer, zeer jammer. Ware hij in dat opzicht anders aangelegd geweest, we zouden een boek van veel waarde rijker zijn geworden, en 't zou zeker zijn invloed hebben doen gelden. De heer Veth ziet juist en scherp, zegt duidelijk wat hij wil en er is veel waarheid in 't geen hij beschrijft: *maar, — 't geheel als zoodanig is leugen.*

Had hij niet geschreven met de grimmige, zich zelf ingeperste haat van een nurks, die haat . . . . . omdat hij een nurks is; maar met een schijntje van Molière's humor, al werd die dan ook vermengd met 't scherpe sarcasme van een Multatuli, wat hadden we dan een mooi — een goed boek van hem ontvangen.

Overdrijving schaadt; maar treft vaak juist daardoor; 't werk van den heer Veth lijdt aan ueberoverdrijving en de inhoud is daardoor *over* de lezers heen gegaan.

Zelfs de zeer bevooroordeelden hebben 't gevoel gehad, dat er een nijdas aan 't woord was, wiens uitspraken ze niet zoo heel nauw moesten nemen.

Men zag in, dat er geen mogelijkheid bestond, om er achter te komen, welke deelen van Indië ziek en welke gezond waren. Een welvarende dikte werd als waterzucht; ietwat pijnlijke of wonde plekken — soms rotte, — werden zonder onderscheid allen als kankergezwellen gediagnostiseerd.

Ook had men bij 't doorlezen al dadelijk de gewaarwording dat het boek een bitter boek was, — in dubbele beteekenis. Kreeg men eenerzijds den indruk, dat de pen van den schrijver in eigen „ziele-gal" was gedoopt, anderzijds was 't, als of hij in moreele bittere-borrel-roes aan één stuk door had geschreven. Zooals 't wel eens menschen gaat, die onmiddelijk een hen prikkelende brief beantwoorden, welke zij ontvingen en lazen na flink gepoojerd te hebben.

Verzendt zoo iemand 't antwoord niet dadelijk; maar leest hij het den volgenden dag over, tien tegen één dat 't hij verscheurt.

't Komt ons voor dat de schrijver, ten gevolge van een geprikkelden toestand, in een geestelijken roes 't grootste deel van zijn boek schreef.

Hij had goed gedaan 't een half jaar te laten liggen vóór hij tot de uitgave besloot. Menige bladzij had hij er dan uitgescheurd en overgeschreven. Menige onwaarheid en over-overdreven voorstelling zou dan achterwege gebleven zijn.

De groote waarde van het protest van den heer L. C. van Vleuten met den hier boven aangegeven titel, bestaat wel daarin, dat hij aantoont, hoe en waar door den heer Veth te kort gedaan wordt aan de waarheid. En dat wij zijn tegenschrift nu nog bespreken, vindt zijn grond in de gelegenheid die wij zullen hebben. om onze lezers een kijk te geven op het Indische leven, niet uit 't oogpunt van den romanschrijver, maar uit dat van een nuchter, eerlijk waarnemer. Wij zullen dat in een volgend weekblad doen.

(*) „De waarheid omtrent het leven in Nederlandsch-Indië". Protest tegen het boek van B. Veth door L. C. van Vleuten.

Hoe een Muzelman de legende van Adam en Eva vertelde.

In de „*Figaro*" verhaalt *Grosclaude* de legende van Adam en Eva op een andere wijze dan Mozes het in zijn tijd deed. Te *Djeddah* — welk woord Grootmoeder beteekent — bevindt zich, volgens de Muzelmannen, het Graf van Eva (Eva beteekent: moeder). Omstreeks 1858 verkreeg de toenmalige fransche Consul *Labosse* van den *Kadi* te Djeddah — na een hevige discussie met de Moskee-hoofden — de vergunning, om het heilige graf, met de kleine kinderen uit de overgrootmoederlijke stad, te bezoeken. De grafbewaarder vroeg aan den Heer *Labosse*, die het eerst binnen trad, of hij wel wist wie Eva was. De Consul beantwoordde die vraag met het bijbelsche verhaal van den rib, de slang en den appel.

De dienaar van den profeet haalde de schouders op en verbeterde de feiten door het volgende vertelsel.

Iederen morgen bij het opgaan der zon, kwamen de engelen den Heer, die bijzonder veel van *Eblis* hield, hulde bewijzen. Eens zeide de Heer tot *Eblis*: „Ga naar de aarde en vertel mij wat gij zaagt." *Eblis* kwam terug en zeide: „Ik heb de aarde gezien, het is er mooi, ik heb er boomen, schaduw en stroomend water gevonden." — „Ik geef je dat allemaal," zeide God. Van dien dag af kwam *Eblis* niet meer met de andere engelen, den almachtige, bij het opgaan der zon, begroeten. God zond *Gabriël* om aan *Eblis* te vragen, waarom men hem niet meer zag. *Eblis* antwoordde: „Hij is meester in de hemelen, ik ben meester op aarde, ieder in zijn eigen huis." De Eeuwige, nog niet gewoon aan de ondankbaarheid van aardbewoners betuigde zijn levendig ongenoegen Hij ontnam de aarde aan *Eblis* en besloot ze te geven aan een wezen dat hij zelf gevormd had. Het was *Adam* (Adam beteekent aardmensch) dien hij, geheel verstijfd, onder de schaduw van den prachtigsten boom uit een verrukkelijken tuin, neerzette. Honderd jaar later, zich zijn schepsel herinnerende, liet God een blik op de aarde vallen en zag den man, die zich niet meer verroerd had dan een boomstam. De Almachtige begreep dat Adam stierf van verveling en dat hij een gezellin moest hebben. Toen werd *Eva* geschapen. Ze begon met bloemenkranzen te vlechten, vlinders na te loopen en de vogels te vervolgen. Intusschen had *Eblis* vernomen, dat de aarde aan een sterfelijk wezen gegeven was en besloot hij *Adam* te dooden.

Op de aarde afgedaald zijnde, vond hij er den steeds duttende Adam, dien hij heel leelijk vond, maar hij werd bekoord door de lieftalligheid van diens gezellin. Hij riep eene groote slang, gaf hem een gouden appel in den bek, klom op zijn rug en stelde zich ruiterlijk aan het wonderschoone schepsel voor, zeggende: „Ge zijt te mooi voor eene gewone sterveling, ga met mij mede!" *Eva*, die zich doodelijk verveelde, besteeg de slang achter *Eblis;* hij voerde haar weg naar de Sterren. — Honderd jaar later werd *Kain* geboren. — Weder gingen 100 jaren voorbij, toen Eva zin kreeg, om eens te zien, hoe Adam het opgenomen had, dat hij verlaten was. Zij vond hem nog steeds onder zijn boom en sprak tot hem: „Je verveelt je omdat je niets weet, kom met mij mede dan zult ge je niet vervelen." Daarna werd *Abel* geboren.

Weder 100 jaren later doodde de zoon van *Eblis* dien van Adam. Toen jaagde de Heer hen allen uit den tuin.

Z. 5 December 1901. ATHOS.

INGEZONDEN.

Nieuwe gegevens.

Het Zendingsprogram van het tegenwoordige Ministerie moet door iedereen kunnen worden beoordeeld. Hiertoe zijn gegevens noodig. De Heer Kooreman heeft in zijn laatste lezing, belangrijke gegevens verstrekt. Ter vermeerdering hiervan diene het volgende uitknipsel van „De Controleur" 14 dezer:

Geachte Redacteur,

In uw nummer van 28 September jl. breekt Boegis een lans voor de zending.

Ofschoon, erkent hij, het niet te betreuren is, dat in Palembang, de regeering de Mohamedaansche godsdienst *niet* heeft tegengewerkt, zou een dergelijke gedragslijn in Celebes een onvergeeflijke fout zijn.

Zou, mag ik Boegis vragen, als aan Zuid-Celebes evenveel geld en tijd was besteed als aan de Minahassa, de Boeginees, hoewel Mohamedaan, niet op een nog veel hooger standpunt staan, dan de schijn-beschaafde, luie bewoner der Minahassa?

Is de slavernij, vraag ik verder, wier afschaffing de balans ten gunste van de zending zou doen overslaan, ook niet onder Mohamedanen in N.-I. afgeschaft, en bovendien veel dragelijker dan de slavernij van het moderne kapitalisme; — het contractkoelieschap? Schaft de Islam niet veel radicaler het misbruiken van doodenfeesten, alcohol en opium af, dan het christendom, dat machteloos is gebleken?

Is niet, om op een ander volk te wijzen, de Moh. Batak van Mandaïling veel zindelijker en meer mensch dan de vuile christen Batak van Toba, die zich nog steeds te goed doet aan krengen, opium en jenever?

Is deze niet vrij van cultuurdienst en onhandelbaar en levert gene niet jaarlijks duizenden picols koffie tegen een hongerloon en is toch verstoken van scholen en de meest elementaire geneeskundige hulp?

Is de christen Mandaïlinger (in 30 jaar heeft men er een 100-tal kunnen bekeeren) niet minder welvarend en meer belust op geschillen, dan zijn Moh. collega?

Wordt niet door Duitsche zendelingen een groot deel van Indië langzamerhand verduitscht, en komen namen als Wilhelm, Otto, Bismarck, enz. niet reeds veelvuldig voor onder inlanders, en hebben de zendelingen in Tapanoelie niet het voorstel gedaan inlanders Duitsch te leeren? Wordt in die residentie niet bijna uitsluitend het „made in Germany" ingevoerd en mag een nationalistisch minister dat bevorderen?

Kan, zoo vraag ik ten slotte, het geld dat door „de kleine luijden" met moeite wordt bijeengebracht, niet veel beter in Nederland tot leniging der ellende gebruikt worden, en beweert niet menig zendeling, die het eerlijk meent en wien het niet te doen is om een lui leventje, dat hij in Europa veel nuttiger kon werkzaam zijn dan hier, en het hem spijt op opgehemelde voorstellingen naar hier te zijn gegaan?

Dit wordt aan Boegis en anderen ter overdenking gegeven door

D F.

Kota Nopan, Oct. 1901. *Controleur B. B.*
(Sumatra's Westkust).

De heer Boissevain, die in het Handelsblad van 14 dezer „*Een blik in de Toekomst*" geworpen heeft en tot zijn schrik waarnam, dat „in deze Eeuw" voor het „van de voorvaderen geërfde" Oost-Indië „van buiten het eenige ernstig gevaar van Japan en Australie dreigt", wordt verzocht op het „Made-in-Germanisme" van de Duitsche zendelingen hierboven bedoeld, acht te willen slaan.

— SOCMELL. —

Correspondentie.

Door gebrek aan plaatsruimte moest het stuk van den heer K. H. O. v. B. tot het volgende nummer blijven liggen.

Boekaankondigingen.

Wij ontvingen van den schrijver in dank „Inlandsch Landbouw-Crediet op Java" door P. J. F. van Heutsz, Assistent-Resident, uitgave van H. M. van Dorp en Co. te Batavia en hopen er ter gelegenertijd op terug te komen.

„Nieuw adresboek van geheel Nederlandsch-Indië, samengesteld en uitgegeven door F. H. Kleian."

Een lijvig en flink uitziend boekdeel van 713 bladzijden, met een aanhangsel en bovendien een register voor „alles en allerlei" van ruim 140 bladzijden.

Dat moet den samensteller een nauwkeurige, omslachtige, tijdroovende arbeid gekost hebben — waarover wij hem ons kompliment maken.

Er is in dit adresboek dunkt ons niets vergeten.

De naamlijst van personen is voor geheel Indië alphabetisch gesteld.

Men zoekt de naam op en vindt daarachter zoo volledig als 't kan betrekking en woonplaats. Vóór in 't boek geeft een inhoudsopgave aanwijzingen op elk mogelijk gebied.

Om de volledigheid daarvan te doen uitkomen, doen wij een greep: Batikinrichtingen, Beeldhouwers, Bloemen- en Bouquettenhandel, Cementtegelfabrieken, Experts, Groentekweekerijen, Kistenmakers, Handel in Inlandsche kruiden en oliën, Mestfabrieken, Tooneelonderwijzers, Visscherijen, Zuur (inlandsch) handel in enz. enz. en dat voor alle steden. Men vindt ook alle plaatsnamen van Ned.-Indië in deze lijst. De residentie, de afdeeling, 't district waarin de plaatsen, ja de hoogte in meters waarop de plaatsen liggen, wordt aangegeven. Een nuttig onmisbaar boek dat door velen dikwijls zal worden geraadpleegd.

Wij vestigen de aandacht van belangstellenden op de volgende aankondiging in het Bat. Nbl.:

Bij de uitgevers G. Kolff & Co. alhier ligt ter perse: „Economische Studiën en Critieken met betrekking tot Java" waarvan schrijver is de ingenieur J. Homan van der Heyde. De aanleiding tot het schrijven van dit vrij omvangrijke boek is voor den kundigen samensteller geweest de voordracht door mr. N. P. van den Berg den 14den Maart van het vorige jaar in de vereeniging Hou' en Trouw te Amsterdam gehouden, behalve de op- en aanmerkingen door de Nederlandsche pers gemaakt, omtrent zijn vroeger werk: „Beschouwingen aangaande de Volkswelvaart en het Irrigatiewezen op Java", in 1899 bij dezelfde uitgevers verschenen.

Inhoud van Nederlandsche Tijdschriften voor Oost- en West-Indië.

De Heidenbode, Dec. 1901.

Midden-Java ten Zuiden. Brieven van Ds. D. Bakker en L. Adriaanse.

De Ingenieur, 1901. No. 50.

De vaart van Nederland op Ned.-Indië naar aanleiding van de jongste opneming van het Westgat van Soerabaja in 1900. Voordracht van W. F. Leemans.

Indische Mercuur, 1901, No. 50.

Koloniaal Museum. (Circulaire Rumphius-herdenking). Surinamelezingen. — De Cacao, hare cultuur en bereiding. — Antwoord aan „Een dadapvoorstander etc." Stoom overhitters. — Aanmoediging der tabakscultuur. Japan, China en Korea. — Kunstmatige en natuurlijke indigo. — Koffieberichten uit Brazilië. — Het vierde Koffiecongres. — Suikerproductie van de in de Westhoek gelegen Suikerfabrieken. — Maandelijksch Overzicht van Suriname. — Maatschappij tot Exploitatie van IJsfabrieken in Nederlandsch-Indië.

Verzending O.-I. Mail.

VOOR DEN HAAG.

Amsterdam, Nederl.,		3 Jan.	11.20	's av.
Rotterdam, Lloyd,	27 Dec.	10 „	11.30	's av.
Genua, Nederland,		31 Dec.	9.15	's av.
Marseille, Lloyd,	24 „	7 Jan.	6.30	's av.
Marseille, Fr. dienst,		28 Dec.	7.45	vm.
Brindisi, Eng. dienst,		3 Jan.	1.—	mid.
Napels, Duits. dienst,	22 „	5 „	9.45	's av.

Via Marseille: Suppletoire verzending van brieven, briefkaarten en aangeteekende stukken den dag volgende op den aangegeven maildag te 7.45 vm.

Via Napels: Suppletoire verzending den dag, volgende op den aangegeven maildag te 12, doch de aansluiting op het vertrek der booten is daarvan niet verzekerd.

MAIL SURINAME.

Amsterdam, Nederl.,		31 Dec.	11.15	's av.
Southampton, Eng.,	23 Dec.	6 Jan.	11.30	's av.

Suppl. verzending daags daarna 6.30 's av.; aansluiting niet altijd verzekerd.

St. Nazaire, Fr.,	8 Jan.	8 Febr.	7.45	vm.

MAIL CURAÇAO.

Via Genua den 8n van elke maand, alleen op verzoek.

Elken Dinsdag en Vrijdag 6.30 's av. via Southampton en Queenstown en New-York.

MAIL CONGO.

Antwerpen den 15n en den laatsten van elke maand 7.20 's av.

Lissabon den 3n en den 13n van elke maand 3.20 m.

MAIL CANARISCHE EILANDEN.
(Teneriffe.)

Southampton. Elken Vrijdag 7.20 's av.

Liverpool. Elken Maandag 7.20 's av.

ADVERTENTIEN.

ERNEST CASSUTO
Tandarts,
FRANKLINSTRAAT 193
bij het REGENTESSEPLEIN, Den Haag.
SPREEKUUR dagelijks van **2** tot **5** uur, behalve Zondags en Woensdags.

W. Chr. B. TERSTROET,
Sigaren- en Sigarettenmagazijn,
Pr. Hendrikstraat hoek Tasmanstraat 129,
DEN HAAG.

Levert de beste Sigaren in alle prijzen in kistjes van 25 en 50 stuks. Assortimentkisten enz.
EXPORT naar OOST- en WEST-INDIË

In „de Proviandwinkel"
Badhuisstraat 54, Scheveningen
zijn verkrijgbaar alle soorten
COMESTIBLES en CONSERVEN
waaronder:
GOEDKOOPE GROENTEN.

	per literblik.
Doperwten	f 0.30
Sperciebоonen	- 0.30
Spinazie	- 0.30
Snijboonen	- 0.30
Tuinwortelen	- 0.35
Andijvie	- 0.30

Franco huis DEN HAAG.
Uit de fabriek van
J. C. VISSER, te Amsterdam.
Aanbevelend,
J. J. KROPHOLLER.
PRIJSCOURANT wordt op verlangen **gratis** toegezonden.
Bij inkoopen van **f 10** en daarb. wordt een korting van **10 pCt.** toegestaan.

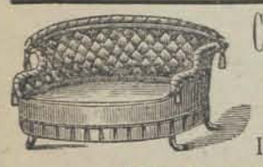

Corsmit Brossois & Co.
18 Wagenstraat,
Den Haag.
Interc. Telephoon 582.
INRICHTING
VOOR
Complete Meubileering
VAN
Salon en Eetkamer.
Slaap- en Logeerkamer.
Kantoor, Serre, Keuken,
Gang en Trap en Dienst-bodenkamer.
f 850.- en hooger.
Zeer aan te bevelen voor Ind. familiën.

G. KERNER & Co.

PRIJSCOURANT GRATIS en FRANCO.

Fabriek „SIMANALAGI" Den Haag.
KEPPLERSTRAAT 138—144.
Ingrediënten voor de INDISCHE RIJSTTAFEL, als:
Samballans, Boemboe's, Atjars, Manisans, diverse **Kruiden, Visch-Artikelen,** diverse **Keuken-gereedschappen.**
Prima HOLLANDSCHE TAFELZUREN, Likeur «LALIDJIWO»
Diverse LIMONADE-SIROPEN.

C. HOYNG,
Den Haag. -- Utrecht.
Geïllustreerde Prijscouranten worden **gratis op aanvrage** toegezonden.
ECHT CHINEESCHE THEE,
speciaal aanbevolen aan Indische familie's.

Lingeriefabriek
„De Hollandsche Nijverheid",
LANGE POTEN 20, 's-GRAVENHAGE.
Grootste inrichting tot het leveren van
UITZETTEN en INDISCHE UITRUSTINGEN.
voor DAMES, HEEREN en KINDEREN.
Daar aan **onze ateliers** circa 80 naaisters verbonden zijn, zijn wij in staat iedere bestelling in elken verlangden tijd op maat te leveren en garandeeren wij voor **keurige modellen, nette afwerking** en **sterk concurreerende prijzen.**

A. J. MESKER,
MEUBELFABRIKANT.
Hofspui 81, Telephoon No. 240, 's-Hage.
Inrichting voor complete meubileeringen, zoowel in koop, als in huur.
Complete Ameublementen voor geheele huizen, boven- of benedenhuizen steeds voorradig.
PRIJZEN STERK CONCURREEREND.
Verhuurt mede Gemeubelde boven- en benedenhuizen.
GORDIJNEN. TAPIJTEN.

De WONINGGIDS v/d. Nederlandsche Bond van Makelaars in Vaste Goederen, Assurantiën, enz.
o. m. bevattende de adressen der voornaamste **Makelaars in vaste goederen van Nederland.** en de
WONINGGIDS voor 's-GRAVENHAGE en OMSTREKEN
opgemaakt door 't Administratiekantoor der firma
FALKENBURG & Co.
's-GRAVENHAGE, Dennenweg 64,
zijn beide op aanvrage **gratis** verkrijgbaar.
Ook liggen deze gidsen op de informatiebureaux der Vereeniging «Oost en West» te 's-GRAVENHAGE en te WELTEVREDEN (Batavia) ter beschikking van belangstellenden.

Gebrs. P. H. Caminada,
Lange Houtstraat 3, Den Haag.
HOF- EN RIJKSLEVERANCIERS.
Barometers, Thermometers, Loepen, Kijkers enz. enz.
Goerz Frieder Kijker.
BROCHURE GRATIS.

ARTIKELEN
voor
KERSTMIS
vindt men in ruime keuze
IN
De Katoenbaal
15, Noordeinde 17a, Den Haag.
Een der lokalen is speciaal ingericht voor de a s. feesten; vele artikelen voor Heeren, Dames en Kinderen van af 5 cts.
De verscheidenheid der artikelen is te groot om ze alle te noemen, doch wij weten zeker, dat bij een bezoek de geachte cliëntèle zal slagen in hare keuze.

Koninkl. Nederl. Mandenfabriek en Magazijnen
Firma W. F. VAN VLIET.
Serre-Meubelen en Decoratie.
NOORDEINDE 158.
Volières, Vogelkooien.
Lange Beestenmarkt 4-6, Den Haag.

Grit, of gemalen gebroken Zeeschelpen.
Dit nuttig en onmisbaar artikel voor elken Kippenhouder wordt tegen billijken prijs geleverd. Monsters en prijsopgaaf wordt gratis toegezonden.

VAN DER DEURE's OCHTENDVOEDER
is een goedkoop en krachtig voer voor uwe kippen; vlugge rui en vroeg eieren van de jonge kippen. Prijs per 10 kilo *f* 1.50, 25 kilo *f* 3.50, 50 kilo *f* 6.50, franco naaste boot of spoorwegstation. Proefzakjes van 5 kilo *f* 0.95, fr. thuis.
Soliede depôthouders gevraagd.

Puike, zuivere, Zoetemelksche Edammer Graskaas,
(geen fabriekskaas), maar echte boerenkaas. 1 st. *f* 1.50; 2 st. *f* 2.90, na ontv. v. postw.
J. v. d. DEURE, ENKHUIZEN (N.-H.).

DEN HAAG.

LEIDEN, STATIONSWEG 19. Eerste Modes.

GEDEMPTE BURGWAL 8, bij de WAGENSTRAAT.
E. v. d. Horst.
MAGASIN de SOLDES.

DELFT, 21, CHOORSTRAAT. Nieuwste Garneering.

Grootste keuze **echte LYONSCHE ZIJDE** in zwart en gekleurd, ook andere kleedingstoffen bijzonder geschikt voor Indië,
voor de helft der gewone prijzen.
Alle goederen welke niet naar genoegen zijn, al zijn dezelve ook afgesneden, worden gaarne omgeruild.
Stalen worden op aanvrage franco toegezonden.

F. H. BOTHE,
21, VEENESTRAAT – DEN HAAG.
SPECIALITEIT IN
GEKLEURDE, ZWARTE en CRÊME STOFFEN.
Nouveaute's voor elk seisoen.
STEEDS GROOTE ASSORTEMENTEN. BILLIJKE PRIJZEN.

Stoomvaart-Maatschappij
„ROTTERDAMSCHE LLOYD"
Maildienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië
in verbinding met de diensten der
Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam.	van Marseille.	te Port-Said.	te Padang.	te Batavia.
		1902	1902	1902	1902
Soembing	28 Dec. 1902	9 Jan.	14 Jan.	3 Febr.	5 Febr.
Gedé	11 Jan.	23 Jan.	28 „	17 Febr.	19 Febr.
Oengaran	25 „	6 Febr.	11 Febr.	3 Maart	5 Maart
Sindoro *	8 Febr.	20 „	25 „	17 „	19 „
Merapi	22 „	6 Maart	11 Maart	31 „	2 April
Salak	8 Maart	20 „	25 „	14 April	16 „
Lawoe	22 „	3 April	8 April	27 „	29 „
Ardjoeno	5 April	17 „	22 „	11 Mei	13 Mei

* Dubbel schroefstoomschip. 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.
De Hoofd-Agenten: **Ruys & Co.,** *Rotterdam.*
De Agenten: **Courier dit Dubekart & Co.,** Anna Paulownastraat 1 *d*, *'s-Hage.*

Eenige inrichting voor Praktische Opleiding voor den Handel in Theoretische en Praktische Cursussen voor Dames en Heeren.
Beste gelegenheid voor HH Verlofgangers, Gepensioneerden, Indische Jongelui enz.
Dagelijks inschrijving.
Telkens wanneer een voldoend aantal deelnemers ingeschreven zijn, kunnen nieuwe Cursussen beginnen.

NEDERLANDSCHE HANDELS-AKADEMIE
„Het Oefeningskantoor",
REGENTESSELAAN 162—164.
's-GRAVENHAGE,

ONDERWIJSVAKKEN.
Praktisch Boekhouden,
Handelsrekenen, Handelsrecht,
PRAKTISCHE KANTOORWERKZAAMHEDEN.
Schrijfmachine, Stenografie,
Nederl., Duitsche, Eng. en Fransche Handelscorrespondentie.
PROSPECTUSSEN en INLICHTINGEN.

PARAPATTAN WEEZENGESTICHT
te Batavia.

In de hoop dat de wetenschap, dat vele weezen door eene liefderijke verpleging in het Parapattan Weezengesticht te Batavia, voor ondergang behoed en tot nuttige leden der maatschappij worden gevormd, **eene opwekking** moge zijn voor alle weldenkende ingezetenen van Nederlandsch-Indië, die thans in Nederland verblijven en ook voor niet-Indiers, om ook het hunne bij te dragen **tot instandhouding** van het Parapattan Weezengesticht, doen wij in de eerste plaats een beroep op den liefdadigheidszin van de in Nederland wonende oudgasten.

Jaarlijksche contributiën en donatiën worden gaarne door den ondergeteekende in ontvangst genomen.

Namens het Bestuur van het PARAPATTAN WEEZENGESTICHT te Batavia,
W. CREMER,
Generaal gemachtigde voor Nederland,
Nieuwe Schoolstraat 89, te 's-Gravenhage.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.

Nº. 29. **Vrijdag 27 December 1901.** **1ste Jaargang.**

HET KOLONIAAL WEEKBLAD.

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland *bij vooruitbetaling* . *f* 2.00
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 3.00
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.10
Men abonneert zich voor minstens zes maanden ingaande op den dag der eerste toezending **f 1.—**

Prijs der advertentiën.

Per regel . . . . . *f* 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . - 0.09
» » » 1000 » . - 0.08
» » » 3000 » . - 0.07

REDACTIE: De 4de Commissie, aan welke de verspreiding van populaire kennis omtrent Oost- en West-Indië is opgedragen.

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie", en gezonden aan den Heer G. E. V. L. VAN ZUYLEN, *Voorzitter der Redactiecommissie*, **7a Heerengracht**, of den *Secretaris*, Mr. G. VAN SLOOTEN Azn., **43 Conradkade**, beiden Den Haag.

Voor de Administratie en Advertentiën wende men zich tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" **Haagpoort 4,** Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

De Vereeniging vestigt zooveel mogelijk, zoowel in Europa als in Indië, afdeelingen, die te zamen met het hoofdbestuur dit doel trachten te bereiken.

Om lid te worden, kan men zich persoonlijk of per briefkaart aanmelden bij een der afdeelingen of aan het bureau in den Haag Heerengracht 4, dat iederen dag, behalve Zon- en feestdagen, van 10—12 en van 2—4 ure open is.

Een en ander.

In ons vorig nummer gaven wij eene korte beschrijving van de decentralisatieplannen der Vereenigde Staten van Noord-Amerika voor de Phillipijnen. Onze copy was ter nauwernood verzonden, toen wij in een der Fransche bladen een telegram uit Washington lazen, dat de opstand op die eilanden weder in vollen gang was en de Amerikaansche familiën zich zelfs op Manilla niet meer veilig achten. Wij hebben later die pessimistische berichten niet bevestigd gezien, doch lazen heden het bericht, dat generaal Malvar, het hoofd der Phillipijnsche opstandelingen, vredesvoorstellen heeft gedaan; maar al nemen wij aan, dat het pacificeeren dier aan Spanje ontnomen bezittingen den Noord-Amerikanen al evenmin meevalt, als dit bij het voor goed ten onder brengen van inlandsche volkeren door ons en anderen is ondervonden, zoo gelooven wij toch, dat in 't eind hier de macht van den zooveel sterkere zal zegevieren, en er ten slotte in de onmiddelijke nabijheid onzer Oost-Indische eilanden een Koloniaal Rijk zal ontstaan, waaraan op hun vrijzinnigen grondslag door het moederland eene bestuursinrichting werd gegeven. Dit moge een spoorslag zijn voor hen, die in eigen gemoed geen aandrift vinden, om meer te doen voor de welvaart en de ontwikkeling van Indos en inlanders, en om aan dezen voor zooverre zij daartoe geschikt zijn of genoegzaam zullen worden ontwikkeld, een rechtmatig aandeel te geven in het bestuur van hun eigen land.

Dit wil niet zeggen, dat wij met de dadelijke invoering der gemeentelijke en provinciale wetgeving van het Amerikaansche ontwerp zoo zeer zijn ingenomen. Wij hebben altijd behoord tot hen, die decentralisatie een noodzakelijk gevolg van meerdere welvaart en meerdere ontwikkeling van het volk hebben geacht, maar die het tot een eersten plicht van Nederland rekenden, om door wijze maatregelen en flink onderwijs, vooral ook in de richting van landbouw en nijverheid, het land voor een bestuur door den landzaat zelf, geschikt te maken.

Wanneer wij dan ook nu reeds jaren lang over „decentralisatie" hebben hooren spreken en dit somtijds als een „cheval de bataille" zagen gebruiken, hebben wij altijd de overtuiging gehad, dat men de practische moeielijkheden wel zou voelen, als men onder de bestaande omstandigheden een behoorlijk gemeentelijk beheer zou willen tot stand brengen, en dit vooral in het binnenland. Wij hebben er steeds op gewezen, dat naar onze meening de eerste en voornaamste decentralisatie van bestuur eene zoodanige moest zijn, die het b.v. aan Plein en Binnenhof onmogelijk maakte, om tot schade van Oost-Indië een groot en nuttig irrigatiewerk op Java te doen staken. Waar blijft op die manier het vertrouwen in het beleid en de erkenning der waarde (het prestige) van den Indischen onderkoning en van zijn hooge raadgevers.

* * *

Er is vooruitgang op het gebied van meerdere belangstelling in den gang der koloniale zaken. Heeft tot nu toe alleen de Sociaal-Democratische partij een uitgewerkt koloniaal program van beteekenis; ook de vrijzinnige democraten zullen er binnenkort een vaststellen waarvan wij het ontwerp hieronder afdrukken:

§ 10. Bij het beheer der koloniën en bezittingen bevordere de staat de ontwikkeling harer natuurlijke bronnen van welvaart. Daarbij moeten in de eerste plaats de belangen der inlandsche bevolking worden behartigd, en worde gestreefd naar:

a. scheiding van de financiën dezer gewesten van die van het moederland;

b. zelfbestuur van de koloniën en bezittingen.

Als gevolg van deze beginselen verlangt de de bond in de eerste plaats:

1. Voor Oost-Indië:

regeling der financieele verhouding tusschen Nederland en Indië, met toepassing, voorzooveel mogelijk, van het beginsel der scheiding ook op het verledene;

hervorming van het bestuur met name in dien geest, dat een deel der bestuurstaak worde overgebracht van het centraal gezag naar onderdeelen, en dat, met inachtneming waar mogelijk, van het beginsel van zelfbestuur, in ruime mate gebruik worde gemaakt van de medewerking van behoorlijk onderlegde inlanders;

verbetering van den maatschappelijken toestand zoowel van den Indo-Europeaan als van den inlander, in het bijzonder door hun op ruime schaal gelegenheid te verschaffen om zich, overeenkomstig hun aanleg, voor verschillende betrekkingen, beroepen of bedrijven te bekwamen;

uitbreiding en verbetering van verkeerswegen en verkeersmiddelen;

krachtige voortzetting van reeds aangevangen, spoedigen aanleg van nieuwe bevloeiings- en waterkeeringswerken;

bevordering, ook door deskundige leiding, van de inlandsche cultures;

matige heffing van de landrente naar de netto opbrengst der akkers en met behoorlijke opmeting der gronden;

afschaffing van alle heerendiensten op Java en Madoera; regeling en geleidelijke inkrimping der dessa-diensten; volledige schadeloosstelling van allen, over wier arbeidskracht, hetzij voor gouvernementscultuur, hetzij in buitengewone gevallen voor openbare werken of voor andere doeleinden, van Staatswege beschikt wordt;

overneming in eigen beheer van alle thans nog verpachte belangrijke middelen, met inachtneming:

a. ten aanzien van den Staatsverkoop van opium, dat deze gepaard ga met geleidelijke beperking van opiumgebruik;

b. ten aanzien van de Staatsexploitatie van pandhuizen, dat winstbejag voor de schatkist daarbij zij uitgesloten;

krachtiger bestrijding van misbruiken bij het aanwerven van contract-koelies en verscherpt toezicht op de uitvoering der gesloten contracten;

onthouding van alle gewelddadige veroveringspolitiek;

verbod om tot dwangarbeid veroordeelden buiten hun toestemming bij militaire expeditië te gebruiken

2. Voor West-Indië:

het sluiten van leeningen voor productieve doeleinden, zoo noodig onder garantie van het moederland, ten einde deze koloniën onafhankelijk te maken van de bijdragen van het moederland.

Wij vinden in dit ontwerp heel veel, wat ons aantrekt. Wij verheugen ons, dat ook daarin de financieele scheiding als het eerste der verlangens wordt genoemd en dat in de tweede alinea eenvoudig wordt gesproken van eene hervorming van het bestuur, die een ingewikkeld wetsontwerp vordert, maar die geleidelijk kan samengaan met de plannen tot bevordering en verbetering, die vele zijn. Toch waren wij verwonderd niets te vinden van de uitbreiding en den aanleg van spoorwegen, ook op de buitenbezittingen en evenmin den wensch er in te zien uitgedrukt, dat alles worde gedaan wat mogelijk is, om de nationale nijverheid te bevorderen en van het agrarische land ook, waar dit kan, een industriëel land te maken.

Onvoldaan lieten ons ook de financieele paragrafen „voor Oost-Indië" omdat het zonder ingrijpende wijziging van het belastingstelsel onmogelijk zal blijken, om het opiumgebruik te beperken, de particuliere verpachting der middelen af te schaffen, de heerendiensten geheel te doen verdwijnen en bij de uitvoering der openbare werken een behoorlijk loon te betalen aan de koelies.

Half voldaan zijn wij, nu het program wordt voorafgegaan door een soort beginselverklaring op koloniaal gebied, maar wij blijven er bij, dat wij verreweg er den voorkeur aan zouden hebben gegeven, dat de Vrijzinnig Democratische Bond bij zijne *Beginselverklaring*, die aan het *werkprogram* voorafgaat een alinea III had gevoegd, waarin de algemeene richting van het koloniaal beheer duidelijk werd omschreven.

* * *

Wij hebben, door ons verblijf in het buitenland geen kennis genomen van ontwerp van wet van 2 Dec. j.l. tot *aanvulting en verhooging der begrooting van uitgaven voor Ned-Indië voor het dienstjaar* 1902 verband houdende met de *regelen betreffende de benoembaarheid voor den Indischen administratieven dienst*, maar wij ontvingen het studentenweekblad *Minerva* van 12 December, waarin door C. S. daaraan een artikel wordt gewijd, die er op wijst, dat ook weder, als dit ontwerp mocht worden aangenomen, de Indische jongelui zoo goed als op zij gezet worden. Onzes inziens zijn de bezwaren, die hij tegen het ontwerp aanvoert zeer de overweging waard en is dit evenzeer het geval met de radicale oplossing die hij ten slotte voorstelt. Wij laten hetgeen hij zegt, hieronder volgen:

't Eerste, wat opvalt, is, dat Afdeeling B te Batavia zal worden opgeheven. De minister stelt echter voor, de Indische jongelui, die aangenomen worden, vrijen overtocht te geven. Dit heet een «onafwijsbare maatregel van billijkheid."

Van die billijkheid blijft niet veel meer over, als men nagaat, dat zoowat geen enkel van de examens, die voor toelating vereischt zijn, in Indië kan afgelegd worden. Misschien maken de examens voor leerling-consul en candidaat-notaris een uitzondering. Maar noch een Akademisch, noch een polytechnisch, noch een officiers-, noch een landbouw-diploma zijn in Indië te verkrijgen!

Indische jongelui zullen dus eerst op eigen kosten naar Holland dienen te gaan, en daar verder op eigen kosten een van de gewenschte diploma's zien te halen.

Een tweede bezwaar: de controleurs die naar Indië gestuurd zullen worden, zijn misschien flinke kerels, maar tot in merg en been «tottoks." Twee jaar, om je in Indische toestanden en talen in te werken, dat is niet veel.

Derde bezwaar: de leerstoelen in Javaansch en Maleisch te Batavia aan Afd. B. zijn de eenige plaatsen in heel Indië waar wetenschappelijk onderwijs in die talen wordt gegeven. Wordt dat onderwijs van Java naar Leiden overgebracht, dan stel ik voor om de leerstoelen in 't Nederlandsch omgekeerd uit ons land over te brengen naar Indie!!

Een oplossing zou m. i. het volgende zijn:

Het heele plan precies zoo uitvoeren, als 't is voorgesteld, maar de opleiding **te Batavia**, in plaats van te Leiden. Me dunkt, er is niets tegen, en alles voor. De Hollandsche jongelui zijn in een betere atmosfeer voor hun studie te Batavia dan in onze goede akademiestad, die overigens geprezen zij. De Leidsche grachten geven je alles behalve een Oostersche stemming. De Leidsche geest omvat veel, maar niets van Indië. Ook leert men wèl zoo plezierig vreemde talen en land- en volkenkunde midden onder 't volk dat die talen spreekt; een Indisch museum tracht vergeefs een duidelijk idee te geven van de zoo totaal on-Leidsche omgeving, die de a.s. controleurs wacht.

De Indische jongelui op wie, naar men zegt, een tijdje in Europa studeeren zeer gunstig werkt, zullen toch naar Holland moeten gaan, om de voorbereidende examens af te leggen. Men kan dan aan een aantal van hen vrije overtocht verleenen, b.v. terug te betalen, als ze later niet door de commissie worden aangenomen. Volgens 't thans voorgestelde plan krijgen ze géén vergoeding voor hun reis naar Europa (ze zijn dan immers nog niet aangenomen!) en ook voor hen zou dus deze wijziging een verbetering zijn.

Voor mij gaat in deze kwestie 't belang van Indië boven 't belang van Leiden.

* * *

In het Vaderland van 13 December vinden wij eene *Nabetrachting* van de heeren W. M. Engelberts en A. E. Redel, waarin zij zich aan onzen kant scharen, waar het de verdediging betreft en er met ons op wijzen, dat splitsing der zeemacht in een Nederlandsche en eene Indische, de eerste maatregel is, om een voor de verdediging van O. Indië geheel bruikbaar eskader te krijgen, terwijl die splitsing indirect zal baten aan de ontwikkeling van nijverheid en scheepvaart in de Oost.

Op die overeenstemming wijzende, zij het ons echter vergund omtrent een ondergeschikt punt van hun betoog, eene opmerking te maken.

FEUILLETON.

Van Kota-Radja naar Padang.

2.

Als in een benauwden droom zag hij weer alles, wat op dien dag gebeurd was, vóór zich. Hij sperde de oogen wijd open, greep met de linker hand naar zijn heftig kloppend hart en met de rechter naar zijn keel, die als toegeschroefd werd. Hij hapte, hapte naar lucht en viel toen als stervende in de armen van een nabijstaande. De dokter, voorbereid op dergelijkende gebeurlijkheden, gaf hem onmiddellijk eene onderhuidsche inspuiting van aether. Het opwekkend geneesmiddel deed zijn werk: het hield het wijkend leven terug.

Bijgekomen, werd Frits in een wagon gedragen en neergelegd.

Toen allen geborgen waren, — patienten en personeel, — appèl was gehouden, een vaarwel was gezegd aan de achterblijvenden, zette de trein zich in beweging om naar het station, tusschen Kraton en Societeit gelegen, te stoomen.

Daar stond een bijtrein gereed met de inlandsche vrouwen en kinderen der zieken. Uit de raampjes der wagens, welke niet verlaten mochten worden, klonk in de richting van de andere trein het verward geroep van dooreengeschreeuwde vragen en antwoorden, herinneringen en aanwijzingen, nauwelijks verstaan, half begrepen.

Spoedig waren de spoorwegbeambten gereed met het rangschikken, en voort snorde de trein: van de Kraton af, langs de Missigit links, met de grauw-blauwe bergen op den achtergrond; het kampement Gedah rechts; door de kreupelbosschen, waarin bevriende Atjehsche kampongs; door tal van inlandsche begraafplaatsen, waarnevens vele graven der onzen; op de dijken, in uitgestrekte moerassen gelegd; over de brug, die de diepere gedeelten overspande, om in een kwartier Oleh-leh, — nu Oleh-lheuë verdoopt, — de groote havenplaats van Atjeh, te bereiken.

In geregelde orde werden de reizigers uit de wagens geholpen, naar den steiger vervoerd, in de prauwen gebracht, naar de op de ree klaarliggende kustboot geroeid en daarop ingescheept. Eerst de zware zieken, dan de lichtere, militairen en kettingjongens, daarna de afgelosten en de gezinnen. Het laatste transport was een chaos van menschen en bagage: vrouwen en kinderen tusschen en op kisten en koffers, pakken en zakken, bundels en manden, honden aan touwtjes, papegaaien in kooitjes. En uit menigen bundel kwamen versnaperingen kijken voor de zieken, versnaperingen, welke met opoffering van veel, in de laatste dagen waren bijeengegaard.

De dokter zette tot spoed aan. De zon, hoewel niet hoog aan den hemel, begon te steken in de *open* prauwen; de zonnestralen, hoe schuin nog, boorden door de dampige oppervlakte der zee, weerkaatsten van het nagenoeg onbewogen watervlak en begonnen te braden en te stoven, waar ze opvielen.

Allen waren aan boord.

De zieken hadden hunne plaatsen in het voor-, midden- en achtertusschendeksruim ingenomen. Zij, die konden en mochten, waren op het bovendek onder de zonnetent gebleven. Hoewel verre van koel, toch was het niet al te drukkend beneden in die bergplaatsen van menschen, waar de mindere militairen, Europeanen en Inlanders en kettinggangers afzonderlijk waren gelegerd. Zij lagen daar, de arme zieken, als in groote, achterelkaar gelegen doozen, elk met een groot vierkant gat boven in, luik geheeten, en met enkele ronde openingen ter zijde, de zg. patrijspoortjes (*). Door die gaten en door luchtkokers met koelzeilen wordt versche lucht toegevoerd en bedorven dampen geloosd, als alles ten minste open kan staan en bewegelijke lucht voorhanden is, zooals nu het geval was. Een aanwakkerend tochtje stroomde binnen en temperde de warmte.

Een gehèèè van genot verspreide zich door het sombere ruim. Een tevreden trek, een blijde lach kwam over het gelaat der bezochten: de naar adem snakkende beri-berilijders, de gekwetsten, wier wonden opnieuw schrijnden; de verzwakten, niet tot denken of handelen in staat; de koortsigen, die verbijsterd ijlden; over het gelaat van allen, die van den vroegen morgen in schuddende beweging waren gehouden. Eindelijk waren zij tot rust gekomen, maar nu eerst deed de rust goed: Het was 't heerlijk windje 't koele briesje, dat hen streelend, de levensgeesten opwekte of kalmte bracht.

Sergeant Frits lag in een hut van de tweede klasse; moe, uitgeput, 't bleek gelaat strak van lijnen, de oogen gesloten, de mond half open, de borst zwoegende boven de longen, hijgende naar lucht, de rechterhand krampend in de beddelakens, de linker als altijd vast op de hartstreek, als om het uitbonzen van het hart tegen te gaan; dat hart, dat altijd, altijd in beweging was, altijd gevoeld werd: nu eens als een zware hamer, met doffen slag slaande, dan weer ratelend, om plotseling een ondenkbaar oogenblik stil te staan.

Soezend, niet tot scherp onderscheiden in staat, drong van buiten een roesemoesig gedruisch tot hem door en langzamerhand ontstond er een harmonisch rythme tusschen de vage geluiden daarbuiten en de martelingen binnen zijn afgetobd lichaam.

De vrachten, uit de prauwen opgetrokken, zwaaiden met een bons tegen de boorden en daalden met een schok in 't ruim. Zoo stootte en beukte en schokte zijn hart.

De windassen knetterden en de kettingen ratelden door de katrollen, en zoo tikte zijn hart met snellen, korten slag, als een hamertje in een wekker.

De stoommachine voor de windassen zoog en blies en stampte; en zoo zwoegde zijn borst en zuchten zijn longen. En alles ging dooreen en door alles heen hoorde hij het tieren der vaardige bootwerkers en sjouwers en de bevelen der scheepsofficieren, die immer tot spoed aanzetten.

En zoo ruischte en suisde het in zijn suffend hoofd.

En toen eindelijk het laden was afgeloopen, de luiken over het ruim waren gesloten, het dek was geschrobd, de prauwen waren weggeroeid, en stilte over het schip was gekomen, toen woei ook de bries over Frits' gelaat, ademde hij de lucht met lange teugen in en kwam hij tot rust — hij sliep in

Nadat de morgendrukte aan boord voorbij was, kwamen de eerste klasse passagiers. Eerst de geëvacueerden en daarna zij, die afgelost waren. Nog liet de muziek zich op den steiger hooren. Velen stonden daar te wuiven naar de vertrekkenden, die, begeleid van vrienden en bekenden, naar de groote boot stevenden Met champagne werd op het achterdek een laatst vaarwel toegedronken.

(Wordt vervolgd).

(*) Op de nieuwe schepen zijn de patrijspoorten vervangen door groote luiken die open staan bij ..... goed weer.

Zij kunnen het voeren van den guerilla tot de verdediging van onze eilanden en bij name van Java tegen een B. V. niet in verband brengen met oprichting eener spoorweg- en telegraafcompagnie tot versterking van het korps genietroepen. Wij stellen ons dien guerilla echter zoodanig voor, dat vernielen en herstellen van spoorwegwerken en het houden van telegrafische gemeenschap der afdeelingen onderling van groot belang kan zijn.

Doch al nemen wij aan, dat ook de verdedigende oorlog zonder die nieuwe technische troepen best zou kunnen worden gevoerd, dan mag men niet uit het oog verliezen, dat de defensie tegen den B. V. niet het eenige is waarvoor het O. I. leger bruikbaar moet zijn, maar dat ook belangrijke aanvallende oorlogen tegen inlandsche vijanden meermale voorgekomen zijn en nog wel voorkomen zullen. Het gemis van een degelijke spoorweg- en telegraafafdeeling werd bij de 2de Expeditie tegen Atjeh dikwijls gevoeld.

VERBETERING.

In het hoofdartikel „Decentralisatie" van 't vorig Weekblad (n°. 28) staat in: kol. 3 reg. 18: leening, d. m. z. levering en in kol. 4 reg. 28 (consention), d. m. z. convention.

Mededeelingen.

Van de Afd. Arnhem.

Vrijdag 20 December des avonds 8 uur is in de groote zaal van het Loge gebouw te Arnhem een zeer interessante lezing met lichtbeelden gehouden door den Heer G. A. H. van der Heide over het onderwerp „kijkjes op Java".

De lezing was georganiseerd door het afdeelingsbestuur.

WEEKOVERZICHT.

In de groote vergaderzaal van de Tweede Kamer, waar nu eenige weken lang zooveel sprekers en sprekertjes hun geluid hebben doen galmen, heerscht thans wederom rust. De heeren zijn met kerstvacantie naar huis gegaan en zullen eerst weder in de tweede helft van Februari bij elkaar komen. Een groot gedeelte der leden had er echter reeds vóór de officieele verdaging genoeg van, en de laatste stemmingen geschiedden slechts met even in de zestig hoofden. Trouwens veel was er niet te beleven, We waren na de groote redevoeringen over de hoofdbeginselen langzamerhand in de meer particuliere belangen gekomen en het peil der discussien is daarmee, zooals gewoonlijk, niet gestegen. Ja, men heeft misschien recht om zich boos te maken, wanneer met de vereischte breedsprakigheid in het begrootingsdebat worden gehaald dingen als de roode kragen van de korte jassen der infanterie en de positie van poetsers aan de militaire academie. Daarbij kwam ook nog de omstandigheid dat de Minister van Marine een, om het nu maar zacht te zeggen, zeer middelmatig parlementair talent bleek te bezitten en er van de discussie over dit hoofdstuk niet veel terecht kwam. Toen deze Minister aan 't woord kwam, ging ons dan ook een licht op over de weinig confraterlijke uitlating over dien bewindsman, die indertijd aan den Minister van Binnenlandsche Zaken ontviel. Het zou ons, en zeer velen met ons, niet verbazen, wanneer het ministerie aan het eind van deze zitting reeds een weinig anders ware samengesteld. Daarentegen was de Minister van Waterstaat een groote meevaller. De heer de Marez Oyens heeft onmiddellijk de Kamer voor zich weten in te pakken en de keuze van den premier bleek, wat hem betreft, een zeer gelukkige te zijn geweest.

Wat de Kamer zelve betreft, men kan zeggen, dat zij, behoudens haar meerdere breedsprakigheid, even veel, wellicht nog meerdere goede krachten telt als voorheen. Terwijl de katholieken vrij wel dezelfde bleven, wordt het gemis aan de linkerzijde van mannen als Kerdijk en Veegens, aan de rechterzijde door belangrijke aanwinsten opgewogen. Onder de nieuwverkozen antirevolutionairen bekleedt reeds thans een eerste plaats Ds. Talma, die een type van redenaar vertegenwoordigt, dat wij in ons slechtbespraakt Nederland te veel missen, om het niet ten hoogste te apprecieeren. De sociaal-democraten gevoelen het ontbreken van den strijdlustigen Troelstra, doch zijn door hun sterker aantal in staat gebleven geen minderen klank te ontwikkelen als toen Tietjerksteradeel nog zijn ouden vertegenwoordiger had. Alles bij elkaar genomen schijnt het, dat het ministerie althans met deze Kamer tevreden mag zijn.

De parlementaire toon werd van tijd tot tijd iets losser. Interrupties waren zeer talrijk en afdwalingen van de orde niet zeldzaam. Dat ligt natuurlijk aan den nieuwen voorzitter, die nog niet zoo in zijn moeielijk ambt is gegroeid, als de onvergelijkelijke Gleichman dat was. De nieuwe voorzitter heeft echter alle eigenschappen, die hem voor zijn post te stade komen en wanneer hij eenmaal zijn Pappenheimers geheel zal kennen, voorzitter en Kamer aan elkander gewend zijn, zal het hem beter gelukken de teugels iets strakker te houden dan tot nu toe.

Er is uit Europa van deze week weinig nieuws van belang. In Oostenrijk en Frankrijk waren parlementaire en andere twisten evenals op alle andere tijden aan de orde van den dag. Hunne vermaardheid in de afgeloopen week, danken zij dan ook voornamelijk aan de afwezigheid van belangrijk nieuws. Ook vielen zij gedeeltelijk nog tegen. Had men in Parijs althans eenige opstootjes verwacht bij de onthulling van het standbeeld van Baudin, de manifestatie is daar door het krachtdadig optreden van de politie geheel in 't water gevallen. Alleen de hoofdpersoon der oppositie liep een paar flinke schoppen tegen de schenen en andere lichaamsdeelen op.

In Engeland houdt men zich nog bezig met de redevoering van Rosebery, die wij verleden week reeds aankondigden. Naar aanleiding van het wederoptreden van dezen staatsman is de vraag gerezen of het werkelijk mogelijk zal zijn met behoud van Chamberlain een nieuw kabinet Rosebery te vormen. Over 't geheel genomen zijn de aspiraties aan de beide heeren niet ver uiteenloopend, zoodat theoretisch een dergelijke combinatie niet onmogelijk schijnt. Daarbij komt, dat men in Engeland ook algemeen van oordeel is, dat een kabinet met Chamberlain zelve aan 't hoofd niet mogelijk zou zijn; in het land zelve telt deze minister zijn vijanden bij tienduizenden en ook daarbuiten heeft hij zich te gehaat gemaakt. Men moet dus bij het uitstappen van Salisbury een ander bekend man als hoofd van het kabinet hebben en mag daarvoor Chamberlain niet nemen. In deze omstandigheden zal Rosebery wel de meeste kans hebben. Of het practisch mogelijk zal zijn deze twee te laten samenwerken staat intusschen nog te bezien.

In de Engelsche koloniën is deze week een hoogst belangrijk werk zijn voltooiing nabij gekomen. De eerste locomotief heeft het eindpunt van de Ugandaspoorweg bereikt. Men moet zeggen dat de Engelschen in Afrika geen half werk doen. Eerst de voltooiing van de telegraaflijn Kaapstad-Caïro, nu de groote pionier-lijn in het Oosten. Men kan over de moeielijkheden bij de constructie ondervonden zich bijna geen voorstelling maken. Indertijd hebben wij iets dergelijks gehad met het gedeelte: Komatie-poort-Lourenzo Marquez van de N. Z. A. S. M. Doch deze lijn van meer dan 800 K.M. lengte loopt bijna geheel door moerassen, oerwouden, malaria-zônes en hooge gebergten. Voor de kolonisatie is dit werk ook van het hoogste belang. De Engelschen hebben als 't ware een stuk van Indië als een wigge in het donkere Afrika gedreven van Mombassa tot Victoria-nyanza. Vijftien duizend Hindoesche koelies, teekenaars en opzichters hebben zich daar reeds ingeburgerd en verspreiden onder de hoogst primitieve bevolking hunne beschavingsbegrippen, voor deze gemakkelijker over te nemen dan de hooger staande Europeesche begrippen. Op deze wijze komt de enkele uitvoering van het werk, afgezien nog van de exploitatie daarvan, in hooge mate aan de vestiging van het Engelsch gezag in Afrika ten goede.

De Zuid-Amerikaansche toestand blijft onbegrijpelijk. Het Pan-Amerikaansche congres is nog steeds bijeen en denkt niet vóór half Januari met zijn werk klaar te zullen komen; en men is daar ijverig bezig met het ontwerpen van de meest grootsche plannen voor de ontwikkeling van Zuid-Amerika. Men wil een grooten intercontinentalen spoorweg; men wil ook een volledig arbitrage-stelsel aannemen. Trots dit alles en niettegenstaande er op het congres veel sympathie voor een arbitragestelsel heerscht, ligt thans in Zuid-Amerika nog overal de lont in het buskruit. De aanleiding tot al die twisten is daarbij nog van zeer geringe beduidenis en voor het meerendeel zijn ze thans bij een groot deel van het publiek weer in het vergeetboek geraakt. Tusschen Chili en Argentinie was het een grensgeschil. Zeker geen voldoende aanleiding om zich in een oorlog voor verscheidene decaden economisch vleugellam te maken. En echter is de oorlogszuchtige stemming steeds toenemende gebleven, en bereiken ons dienaangaande de meest ernstige berichten. Het laatste nieuws is echter weer wat meer geruststellend en het is gebleken dat een arbitrage wellicht nog mogelijk zal zijn. 't Is te hopen dat het zoover komt.

Adat en hare beteekenis voor het Indisch bestuur.

De voordracht Dinsdagavond 3 December j.l. door den heer Kooreman in het Indisch Genootschap te 's Gravenhage gehouden over „adat en hare beteekenis voor het Indisch bestuur", is door mij, die vele jaren in de boven- en benedenlanden van Sum. Westk. gediend heeft, met de meeste belangstelling aangehoord.

Daarbij zijn echter mededeelingen gedaan, welke eenigszins verschillen met aanteekeningen door anderen en mij over dit onderwerp gemaakt. Ik heb daarom besloten, om zoodra die voordracht zal zijn uitgegeven daarop kantteekeningen te maken en die in druk te laten verschijnen.

Intusschen acht ik het niet ondienstig reeds nu mededeeling te doen van eenige rectificatiën, welke die voordracht en de daarop gevolgde debatten naar mijne meening vorderen.

Heb ik den heer Kooreman goed verstaan, dan heeft hij beweerd, dat de ambtenaren het streven van Islamitische geestdrijvers om de adat te ondermijnen en te vervangen door de Koranische instellingen, lijdelijk hebben aangezien. Het volgende kan ik aanvoeren tot staving van het tegendeel.

Het dualisme tusschen adat en godsdienst is te geprononceerd, om niet telkens aanleiding te geven tot botsingen. De leerstellingen van den Koran laten een compromis met de adat niet toe, welke men zou meenen, dat tusschen beider beginselen kan bestaan met het oog op de door den heer Kooreman aangehaalde spreuk: „adat bersandi sjarat, sjarat bersandi adat", (de adat steunt de godsdienst, de godsdienst steunt de adat).

Zij zullen bij ijverige en fanatieke mohamedanen immer den wensch levendig houden, om de adat ter zijde te schuiven als eenigste middel om hun invloed te vermeerderen. Dit feit is van te algemeene bekendheid dan dat ik zal trachten het nader in het licht te stellen.

Met dit feit voor oogen kwam het den Gouverneur van Sumatra's Westkust Canne voor, dat ons staatkundig belang medebrengt, dat de besturende ambtenaren hunne bemoeienissen in zake de huishouding van den inlander uitstrekten over hunne godsdienstige aange legenheden. Hij wist bij ondervinding dat niets zoo zeer den besturenden ambtenaar het vertrouwen van hoofden en bevolking doet winnen, als het bestudeeren en zaakkundig bespreken van godsdienstkwesties, daargelaten dat derzelver oplossing in den regel voor den ambtenaar het groote voordeel aanbiedt, om ongemerkt kennis te maken met het intieme leven van den inlander en met tal van andere zaken, waarvan hij anders nooit iets verneemt.

En nu heeft men slechts de koloniale verslagen van af 1880 op te slaan, om kennis te nemen van gebeurtenissen, die op godsdienstig terrein hebben plaats gehad en waarmede het Europeesch bestuur noodwendig bemoeienis moest hebben. Nu eens zijn het kwesties in het leven geroepen door aanhangers van de eene of andere secte, als de tarikat Naksa Bandia, Satria, Zaman enz.

Zoo eischten in 1882 eenige geestelijken in de onderafdeeling Rau aan aanstaande echtgenooten de kennis van de 20 voornaamste leerstellingen van het Islamisme (zipat nan doea poeloe) alvorens tot de voltrekking hunner huwelijk over te willen gaan. Van bestuurswege is in overleg met de hoofden aan die geestelijken te kennen gegeven, dat zij zoodanige eischen niet mochten stellen.

Zoo wilde in 1883 één te Goenoeng Brami (Groot Mandheling) gevestigde geestelijke de inwoners dier gemeente geweldadig noodzaken hunne godsdienstplichten beter na te komen, en schreef hij de vrouwen voor een andere kleeding te dragen. Ook deze ijveraar werd door tusschenkomst der betrokken hoofden in zijne bedoelingen gestuit.

Dan weder zijn het kwesties in zake fasch (in het maleisch uitgesproken fasah), een wijze van echtscheiding, op verzoek der vrouw uitgesproken, indien de man zijn uit het huwelijkscontract voor hen voortvloeiende verplichtingen niet nakomt, en over de vraag wie gerechtigd is tot het aanwijzen van een wali, ten behoeve van de vrouw, die er geen heeft en wenscht te trouwen, welke kwesties met bemoeienis van de besturende ambtenaren afgedaan, althans behandeld moeten worden.

Doch waarvoor meer voorbeelden aangehaald, om te bewijzen, dat het Europeesch bestuur niet lijdelijk de uitbreiding van het Islamisme en haar streven, om de adat te verdringen, heeft aangezien. De kwestie ligt dieper en dat wil ik nog even aantoonen.

Ook na de inwerkingtreding van het thans vigeerend Reglement tot regeling van het Rechtswezen ter Sumatra's Westkust is, in weerwil van een Regeeringsaanschrijving van 1877, dat de geschillen, welke op Java staan ter berechting van de priesterraden, ter Sum. Westkust behooren te worden gebracht bij de landraden of rapats, nog altijd een zeer sterke en algemeene neiging bij de inheemsche bevolking blijven bestaan, om hare geschillen in zaken huwelijk, echtscheiding en in het algemeen van alle onderwerpen van immaterieelen aard, die geheel naar de oude volksinstellingen en gebruiken der inheemsche bevolking van Sum. Westkust behooren te worden berecht, te onderwerpen aan de beslissing van hare adathoofden, de panghoeloes andiko, die altijd hare bevoegde rechters in die zaken geweest zijn.

Geestelijke rechtbanken, zooals de priesterraden op Java, hebben op Sumatra's Westkust nooit bestaan. Oorspronkelijk kende de bevolking van dit gewest geene andere rechters dan hare adathoofden. Eerst sedert de vestiging van ons bestuur werden de rapats ingesteld, zooals die tot aan de inwerkingtreding van het thans vigeerend reglement zijn blijven bestaan. Die rapats waren wel is waar, uitsluitend uit de door ons aangestelde districts- en negrie hoofden samengesteld, doch in den beginne werden die hoofden voor een zeer groot deel uit de andikos gekozen, of uit de personen, die zich tijdens den padrie oorlog eenigen naam hadden weten te maken, en die omstandigheid droeg er zeker het hare toe bij, dat de bevolking zich die nieuwe regeling van zaken liet welgevallen. Later, eenmaal aan die door ons Bestuur gecreëerde rapats gewend, betwistte zij ook hunne rechtsbevoegdheid niet, toen er door nieuwe benoemingen van districts- en negrie hoofden meer en meer leden in kwamen, die geenerlei rang in de adat bekleedden en dus onder vigeur van de oorspronkelijken regeling nooit tot rechterlijke functiën geroepen hadden kunnen worden.

Vóór de invoering van de nieuwe rechtsregeling werden, zoo lezen wij in de memorie van toelichting, zaken van huwelijk, echtscheiding en erfenis bij de rapats (de door ons ingestelde rechtbanken) naar de adat behandeld, maar andere burgerlijke geschillen „promiscue" naar „onze rechtsbeginselen" of de adat. Of het aantal der eerstbedoelde zaken groot was, dat door de rapats werd behandeld, meen ik te mogen betwijfelen, in ieder geval is het na de invoering der nieuwe rechtsregeling tot een uiterst gering getal gereduceerd.

Naar de oorzaak hiervan te zoeken, gaat buiten mijn bestek. Genoeg zij het hier er op te wijzen, dat ingeval de zaken geheel volgens de adat moesten worden uitgemaakt, zonder dat het Mohamedaansche recht daarbij te pas kwam, de vergaderingen meestal in de baleis, open gebouwen speciaal voor het houden dezer vergaderingen in elke negrie gemeente opgericht, werden gehouden. Moest daarbij echter in meerdere of mindere mate met de Koranische wetten rekening gehouden worden, zooals bij geschillen betreffende huwelijk, echtscheiding, walischap en dergelijken, dan werden de vergaderingen bijna altijd in de moskee, na afloop van het vrijdaggebed belegd en de zaken behandeld in overleg, althans onder raadpleging van den Iman, Chatib en vaak van andere personen, welke geacht worden met de Koranische wetten voldoende bekend te zijn.

Die laatste vergaderingen noemt men „Sidang Djoemaat", en in de moskeeën worden ook hunne uitspraken bekend gemaakt. Maar in alle geval waren het steeds de hoofden die beslisten.

Dikwijls werden de uitspraken van die vergaderingen door partijen geëerbiedigd. Geschiedde dit *niet*, dan misten zij de waarborgen der wet, d. w. z., zij konden niet ten uitvoer worden gelegd.

Door deze bevoegdheid aan de volkshoofden te ontnemen, is inbreuk gemaakt op het recht van zelfbestuur, der bevolking van S. W. K., gewaarborgd door den Commissaris Generaal v. d. Bosch, bij besluit van 3 Oct. 1833. Dit was een onrecht niet alleen die bevolking aangedaan. Het was meer. Het was een politieke fout!

De geestdrijvers onder de vrije geestelijkheid waren zich spoedig bewust, dat zij zich aan de uitspraken der Sidang djoemaäts niet hadden te storen. Zij kregen dus vrij spel om ongestoord hun theoriën te verkondigen en ingang te doen vinden.

Het is ongeloofelijk hoe groot de invloed van sommigen soms was op de bevolking en wat zij zich al niet durfden aanmatigen. Zoo herinner ik mij dat in een geval van overspel de geestelijke, aan wie de schuldige vrouw haar schuld had bekend, meende haar te moeten reinigen door opensnijding van de buik en het wasschen der ingewanden. Dit geschiedde in zijn Soerau (bedehuis) onder het meratip (het onder een meer en meer opgewonden opdreunen der woorden „allah illalah") zijner leerlingen. Hier werd bepaald een misdrijf gepleegd en kon de schuldige voor den betrokken rapat in Oud-agam (Fr de Kock) te recht staan.

In de negrie Djaho (afd. Batipoe en X Kota) echter wist een toeankoe sjeich van grooten invloed de bevolking over te halen van de adat Kamanakan afstand te doen en de Koranische voorschriften omtrent het erfrecht te omhelzen. Gelukkig stierf deze geestelijke spoedig na de invoering van bedoelde regeling, daar schier in elk huisgezin de vrouwen er tegen in opstand waren gekomen. Door zijn dood kwam een einde aan den staat van anarchie waarin de negrie was geraakt, en werd door de volkshoofden unaniem besloten tot den ouden toestand terug te keeren.

Is het wonder dat onder soortgelijke omstandigheden de Gouverneur Kroesen ook de meening was toegedaan, dat het aanzien der volkshoofden, die door de Rechtspleging van 1874 in der daad buiten de rechtspraak waren gebracht, diende te worden gerelevеerd; en dat hij in een uitvoering voorstel, waarin hij op de politieken fout wees, die begaan was, concludeerde tot:

I. Erkenning van het recht der bevolking om hare Civiele Zaken af te doen volgens hare gewoonten, haren godsdienst en hare begrippen van hetgeen recht en billijk is, behoudens controle van het Europeesch Bestuur.

II. Erkenning van het recht der bevolking om in hare instellingen, in overleg en in overeenstemming met het Europeesch Bestuur die wijzigingen te brengen, die de ontwikkeling van het land vordert of waarvan door de gewijzigde omstandigheden de behoefte wordt gevoeld.

III. Geen, trouwens vrij onvruchtbare reactie van Bestuurswege tegen het bestaande matriarchaat en daaruit voortgekomen huwelijks- en erfrecht, ook als barriere tegen Mohammedaansch godsdienstig fanatisme.

IV. Bescherming, met hand en tand desnoods, van het zoo weldadig Maleisch gemeenschappelijk familiebezit.

De Procureur Generaal op 's Gouverneurs voorstellen gehoord, erkende de wenschelijkheid der oprichting van negriegerechten, doch keurde af de openbare wettelijke erkenning van het recht der bevolking van S. W. K. op eigen rechtspraak volgens de adat, als in strijd met art. 75 v. h. R. R. Blijkbaar dacht die hoofdambtenaar er niet aan, dat de bevolking van dit Gouvernement behoort tot die aan welken is gelaten het recht van zelfbestuur, bedoeld bij art. 27 al. 2. van de Indische grondwet.

Het Hoog Gerechtshof maakte het nog erger. In zijn advies van Sept. 92 werden de voorstellen tot handhaving der beginselen zooeven genoemd, niet alleen veroordeeld, als op *onjuiste* bezwaren steunende, maar ook als een *onnoodige* en *ongeraden* terugstap.

De Regeering, en wellicht ook het Opperbestuur, zat blijkbaar met de zaak verlegen. Ten einde raad besloot zij nog eens advies in te winnen; en wel dat van een nieuw opgetreden Gouverneur.

Deze, de heer Michielsen, stelde een middenweg voor, en wel om de districtsgerechten in eersten aanleg te laten oordeelen over alle door eigenlijk gezegde inlanders tegen personen van dien zelfden landaard gerezen geschillen ter zake van huwelijk, echtscheiding en in het algemeen van alle onderwerpen van immaterieelen aard, die geheel naar de oude volksinstellingen en gebruiken der inheemsche bevolking van Sum. Westk. behooren te worden berecht; doch in die districtsgerechten wilde hij een plaats gegeven zien aan de adathoofden, die door den inlander als zijn natuurlijke rechters beschouwd worden.

Deze wijze om de begane fout te herstellen lachte de Regeering en het Opperbestuur wel toe, althans blijkt uit het koloniaal verslag van 1900, dat bij Koninklijk besluit van 22 Sept. 1899 n°. 14 de Gouverneur-Generaal bevoegd werd verklaard, om, met inachtneming van de door het Opperbestuur gegeven voorschriften en bevelen, eene wijziging en aanvulling van het Reglt op het Rechtswezen voor Sum. Westk. (Stbld 1874 n°. 94b) in het leven te roepen. De strekking van deze herziening werd ook uit een politiek oogpunt van gewicht geacht, vermits daarbij aan de adathoofden, die den band vormen tusschen het Europeesch bestuur en de inlandsche bevolking, een standpunt zal worden verzekerd, dat, naar verwacht wordt, hun prestige zal doen rijzen en tevens aan het Europeesch bestuur de mogelijkheid opent, om voortaan meer voeling te houden met de stemming der bevolking. Bij deze herziening, die, voor zoover hier te lande bekend, nog niet is afgekondigd, zullen de districtsgerechten tot colleges worden gemaakt, samengesteld uit de adathoofden met het districtshoofd als voorzitter, terwijl hunne rechtsbevoegdheid, zoowel in burgerlijke als in strafzaken, ter vergemakkelijking van de rechtsbedeeling, eenigszins zal worden uitgebreid en zij voortaan voor de terechtzittingen, niet meer aan een bepaalde plaats zullen zijn gebonden, doch in de verschillende negriën (in de balei of sopo) zullen zitting nemen.

Wij mogen Regeering en Opperbestuur dankbaar zijn, dat zij eindelijk gehoor heeft willen leenen aan de raadgevingen van het bestuur en den ethischen koers is ingeslagen. De tijd zal leeren, hoe hoog hare waardigheid in het oog der inheemsche bevolking daardoor zal stijgen.

En nu ten slotte nog een punt dat ook in de voordracht aangeroerd is: de codificatie van den adat. Een voorstel daartoe is indertijd gedaan door den Gouverneur de Munnick. Een zeer zaakrijk advies van Dr. Snouck Hurgronje heeft de Regeering echter doen besluiten daartoe *niet* over te gaan. De noodzakelijkheid daarvan werd ook door sommige bestuursambtenaren, waaronder de Gouverneur Michielsen, niet ingezien, voornamelijk om de ondervolgende reden.

Zooals bekend, hebben de gezaghebbende adathoofden van eene negrie het recht om de adat te wijzigen, wanneer zij allen het onderling eens zijn over de wenschelijkheid daarvan, in verband tot gewijzigde tijdsomstandigheden. Elke negrie op zich zelf wenscht men daarom de bevoegdheid te laten, om onafhankelijk van anderen de adat te wijzigen.

De op die wijze tot stand gekomen nieuwe regelingen worden in tegenstelling met de „adat isti adat" (d. i. de oorspronkelijke adat) „adat moefakat" (d. i. de overeengekomen adat) of „adat jang di adatkan" (d. i, de adat, die adat gemaakt is) genoemd.

Meer en meer dempen die wijzigingen de kloof, die tusschen onze rechtsbegrippen en die der inlandsche bevolking van dit gewest bestaat. Die natuurlijke en geleidelijke évolutie, die hare oorzaken heeft in den drang der tijdsomstandigheden en eene uiting is van het aanpassingsvermogen der inlandsche samenleving' dienen wij te benutten om, waar die samenleving geneigdheid toont hare zeden en gebruiken meer in overeenstemming te brengen met die in meer beschaafde landen aangenomen, er naar te streven, dat zij aan de Christelijke boven de Mohammedaansche zedeleer de voorkeur geeft.

Heb ik wat lang bij dit onderwerp stil gestaan, daarom wil ik nog niet waarborgen, dat ik korter zal wezen in mijne aanteekeningen op de gedrukte voordracht. Daarvoor ligt mij te veel op het hart. Doch wel wil ik in mijne verdere rectificatiën zoo veel mogelijk kortheid betrachten.

De heer Kooreman heeft beweerd, dat de adat geen *verkoop* toelaat van grond. Dit is ook onjuist. Vide bl. 18 van het Resumé van het onderzoek naar de rechten, welke in de Gouvernementslanden op Sumatra op de onbebouwde gronden worden uitgeoefend, waaruit ik woordelijk overschrijf. „Het staat den eigenaar van bebouwde gronden vrij, zijne gronden te verkoopen, verpanden, in bruikleen te geven of weg te schenken. Bij de uitoefening van die eigendomsrechten is hij echter gebonden aan eenige beperkingen, bij de adat voorgeschreven, welke hier nader zullen worden vermeld. Verkoop van grond heeft zelden plaats" enz.

Ik kom op deze zaak terug bij mijne kanteekeningen op de voordracht, waar deze het erfrecht bespreekt.

Slavernij. Tijdens de afschaffing in 1876 waren er drie klassen van slaven: boedaq, slaven in den volsten zin des woords, waarover de meester vrije beschikking had; boedaq poesaka, geërfde slaven, die niet verkocht mochten worden en dikwijls slechts in bizondere gevallen dienst deden en Kamanakan di bawah loetoet, wier schuld, koop- of losprijs was af betaald, doch die nog niet hadden voldaan aan de adat, welke, behalve het storten van eene zekere som van hen, een feest aan de Negory vorderde. Hun aantal bedroeg 383 boedaq's en 11491 Kamanakan's di bawah loetoet in de Bovenlanden. Zie verder Kielstra „Sumatra's Westk. sedert 1850." Bijdragen Kon. Inst. 5de volgreeks, 7de deel.

Verplichte cultures. Bij het plakaat pandjang van 25 Oct. 1833 werd de inlandsche bevolking aangespoord in haar eigen belang, waardoor dat van het Gouvernement zou worden bevorderd, groote uitbreiding te geven aan de koffie- en pepercultuur.

Hierover zou het (Gouvernement) door zijn ambtenaren doen waken, omdat het zonder uitbreiding van cultures geen inkomsten zou hebben. De verkoop der producten zou der bevolking evenwel gemakkelijk worden gemaakt, door het oprichten van pakhuizen in de binnenlanden, waarin zout en andere artikelen te verkrijgen zouden wezen, en koffie, peper enz., enz. zouden worden opgekocht tegen de prijzen, die daarvoor toen in de Bovenlanden werden betaald, waardoor der bevolking de moeite zou worden bespaard, om hare producten over het gebergte naar afgelegen

plaatsen te dragen, en van daar goederen terug te brengen. Het zou haar evenwel volkomen vrijstaan, hare goederen naar Padang te brengen en naar verkiezing te verkoopen.

Bij publicatie van 20 Sept. 1847 bepaalde de Gouverneur van S W. K. Michiels, dat met intrekking van het bepaalde bij het plakaat Pandjang, te beginnen met 1 Nov. 1847, alle koffie door de bevolking tegen eenen vastgestelden prijs aan den lande zou moeten worden geleverd.

Aangezien iets dergelijks nimmer is bepaald voor eenig ander product, dus nóch voor peper, nóch voor rijst, is slechts de koffie een gouverments monopolie geworden. De meening dat de rijstcultuur ooit tot de verplichte cultures heeft behoord, is erroneus en waarschijnlijk ontstaan bij de lezing der brochure van wijlen den Padangschen advocaat Mr. J. van Bosse „Eenige beschouwingen omtrent de oorzaken van den achteruitgang van de koffiecultuur ter Sum. Westk., benevens eenige opmerkingen omtrent de economische en politieke toestanden aldaar". Daarin wordt beweerd, dat de landbouw verwaarloosd is, omdat der bevolking de rijstbouw door hoofden, mantries, opzieners, controleurs, plakkaten, politierol en gevangenis niet aangenaam wordt gemaakt. Het zal wel geen nader betoog behoeven, dat op de politierol niet gestraft kan worden wegens nalatigheid in zake de rijstcultuur, omdat zulk eene nalatigheid nergens strafbaar is gesteld. Men verlieze daarbij niet uit het oog, dat van de politierol maandelijks een afschrift moet worden gezonden aan den Raad van Justitie te Padang ter controleering, en dit college zijne aanmerkingen niet achterwege zou laten, wanneer het een dergelijk misbruik van macht constateerde.

Hoe de heer Kooreman er toe kon komen, om uit het alléén te Padang gevierde boekabandar feest, tot verplichte rijstbouw te concludeeren, begrijp ik niet. Alléén wordt daarbij jaarlijks vastgesteld, op welke wijze de wateraftapping uit de verschillende waterleidingen moet geschieden, opdat de eene gemeente niet ter préjudice van eene andere van te veel water gebruik make bij de bevloeiing harer velden.

Het werkvolk op de particuliere ondernemingen van landbouw. — Tegen de bewering, dat onder de inheemsche bevolking geen voldoend werkvolk kon worden gevonden, is in de Indische gids van Sept. 1894 bl. 1392 een planter opgekomen. Volgens dezen is het een feit dat de landelijke ondernemers in de Boven- en Benedenlanden een groot gedeelte van het jaar niet weten wat zij met al de koelies zullen aanvangen.

Deze bewering gaf het Bestuur in 1895 aanleiding den beheerders der ondernemingen onder meer de vraag te stellen, welke bijzonderheden er te vermelden waren omtrent het verkrijgen van werkvolk. Een ieder was het er over eens, dat de ondervinding opgedaan met het verkrijgen van contractkoelies allertreurigst is geweest. Verscheiden erkenden in 1894 en 1895 geen gebrek te hebben gehad aan werkvolk van den vasten wal, wat zij toeschreven aan de kleine oogsten en het in exploitatie brengen van slechts een deel van het perceel.

Zij vreesden echter bij groote oogsten, en wanneer meerdere ondernemingen in ontginning kwamen, weder gebrek aan werkkrachten te zullen hebben, wat trouwens reeds bij de meesten het geval was in den pluktijd, tijdens de Sawah bewerkingen in de poeasa.

Met het vorenstaande meen ik voorloopig te kunnen volstaan.

H. E. Prins.

Oost-Indische berichten.

Weer een stap terug. Als aan regeeringspersonen langs verschillenden weg gewezen wordt op vooze toestanden in de maatschappij, op „rotte dingen in den staat", — drank-, speel-, opiumzucht enz., - - dan heet 't dat die afgekeurd worden, dat verandering ten goede nagestreefd zal worden, maar dat 't moeilijk is die eenmaal bestaande toestanden zoo maar in eens te verbeteren; en, — dit en parenthèse, — de staat trekt er zooveel van dat niet te missen is. Toch, bestonden zij niet, niemand zou ze in 't leven roepen, ja de eerste ontwikkeling met alle ten dienste staande middelen tegengegaan worden.

In Indië ziet men in vele opzichten zoo wat 't tegendeel gebeuren. Wat voor Indië goed is, wat met Indië's toekomstige zelfstandigheid zamenhangt, wat *Indië's toekomst verzekert*, wordt 't ontnomen. „Men" zou zeggen als „dat en dat" niet daar ginds was, zou 't er moeten komen, hoe eer hoe beter.

Als er geen „militaire school" tot opleiding van officieren bestond, dan zou men die moeten oprichten, Maar..... de „militaire school" die jaren bloeide, behoort tot de geschiedenis, zij *was* er.

Als de vorming van Indische ambtenaren er niet voor een groot deel geschiedde, dan moest men zorgen, dat 't gebeurde. Maar..... afdeeling B van 't gymnasium te *Batavia* staat wrak.

Als enz.

Als er geen H. B. Scholen voor meisjes in elke hoofdplaats van Indië aanwezig waren dan zouden die inrichtingen van middelbaar onderwijs voor de vrouw door den staat in 't leven moeten geroepen worden, en zoo gauw mogelijk het particuliere — door gouvernementonderwijs vervangen dienen te worden.

Maar.... de H. B. S. voor meisjes heeft haar langste tijd gehad en het onderwijs daar gegeven zal aan particulier initiatief worden overgelaten.

Wij betreuren dit laatste zeer, temeer omdat ons inziens de argumenten niet steekhoudend zijn.

Over de opheffing van de Meisjes Hoogere Burgerschool te Batavia, die voor een deel gegrond is op 't mindere bezoek der laatste jaren, lezen we ten minste in het *Bondsblad* 't volgende:

„De H. B. S. voor meisjes werd 2 October 1882 geopend met 45 leerlingen, in 1883 waren er bij het begin van den cursus 60, in 1884 51, in 1885 43, in 1886 41, in 1887 43, in 1888 33, in 1889 34, in 1890 48, in 1891 en in 1892 47, in 1893 50, in 1894 43, in 1895 41, in 1896 45, in 1897 48, in 1898 49, in 1899 43, in 1900 49, terwijl de school thans nog door bijna 50 leerlingen wordt bezocht. Het grootst aantal leerlingen dat deze school ooit bezocht was dus 60, het kleinst 33. Vergelijken wij deze getallen, met die van sommige H. B. Scholen voor jongens in Nederland dan zien wij dat menige H. B. S. met 3 j. cursus en zelfs een enkele met 5 j. cursus geen grooter aantal leerlingen kan aanwijzen, zoodat volgens onze meening het aantal leerlingen nog geen opheffing der inrichting wettigt, tenzij men voor Indië een anderen maatstaf gebruikt dan voor Nederland."

Ons dunkt dat deze cijfers sprekend zijn.

Een ander argument tot opheffing van bedoelde school wordt gezocht in de omstandigheid dat de meisjes toegelaten kunnen worden op de Hoogere Burgerscholen voor jongens

Is 't allezins toe te juichen, dat dit mag, toch heeft 't er in den grond niets mee te maken, want de opleiding die men zich in beide inrichtingen geeft is ten slotte toch een geheel andere.

Wij hadden zoo gehoopt, om in allerlei richtingen de stappen steeds voorwaarts te zien doen en ziet, nu wordt er in deze weer een stap achterwaarts gedaan.

Zieleleven van Inlanders. Hebben de inlanders wel een ziel? Nu, dat zal maar zoo, zoo, zijn Een ziel behoort nu eenmaal bij een levend lichaam,..... maar anders,..... en of 't wel een ziel is als de onze.....?

Vroeger toen de rottanstraf bestond, toen ja!

Hardop zeggen, durft iemand zoo iets niet meer, nu er velen zijn, die 't voor den inlander als evenmensch, met klem beginnen op te nemen; maar denken, vaag overwegen in.....eigen ziel? Ik zou ze niet allen de kost willen geven, die er toe overhellen.

Zoo nu en dan in verhalen en romans lezen we wel iets van 't zieleleven van den inlander; maar nietwaar, dat kan fictie zijn? daarom een paar nuchtere berichten teruggegeven uit een..... Courant, de Sum. bode.

Een javaansch meisje in kampong Ganting was tegen haar zin verloofd met een jongen inlander en het huwelijk zou zoo spoedig mogelijk plaats hebben. 't Meisje had echter een ander lief, een Inlandsch fuselier, en toen deze in de dagen vóór haar huwelijk naar Java werd overgeplaatst, liet ze zich door hem schaken; ze volgde hem op de boot naar Batavia. Haar ouders kwamen pas achter de ontvoering door haar minnaar, toen 't schip reeds onder stoom was. Haar vader, die zijn woord verpandde, trok zich deze familiezaak zoo sterk aan, dat hij zelfmoord pleegde.

Hoe is 't mogelijk, zoo'n Javaan!

En onder „moedersmart" lezen we 't volgende:

Een jeugdige maleische vrouw te Oelak-Karang verloor onlangs haar eerste kind en wanhopig over het verlies van haar lieveling is ze sedert in haar geestvermogens gekrenkt. Ze weigerde halstarrig het graf van haar kind te verlaten, zoodat haar man genoodzaakt was daar vlak in de nabijheid een hut voor haar te bouwen, waar ze nu beiden verblijf houden. Dagelijks ziet men de arme vrouw in de nabijheid van het grafje ronddwalen.

Indische Kunstnijverheid. In den loop van de maand December zal, naar wij vernemen, door den heer Jasper, aspirant-controleur, te Soerabaija een tentoonstelling gehouden worden van inlandsch koper, giet- en drijfwerk.

Onze kunstlievende stadgenoot heeft reeds een keurige verzameling van zulke geciseleerde voorwerpen van den heer Römer ontvangen. De meeste der te exposeeren producten zijn het werk van als bekwaam bekend staande handwerkslieden, die voor deze gelegenheid gewerkt hebben naar door den heer Jasper ontworpen modellen.

De opbrengst der tentoonstelling zal strekken, om de kunstnijveren zelf door een geldelijke belooning aan te moedigen. Door hem wordt gezocht naar een geschikt lokaal voor de tentoonstelling; de dag zal nader bekend gemaakt worden. (Soer. Hbl.)

De Cholera in Indië. Is 't nu al uitgemaakt, dat er in jaren niet zoo'n ontzettende cholera epidemie in Indië, en meer speciaal op Java, gewoed heeft, als dit najaar, de officieele cijfers zullen de verwachting, nog verre overtreffen, en dat zegt wat.

In de „Sem. Crt." vindt men zulk een officieele opgaven uit de *afdeeling* Demak over de maanden September en October en tien dagen van November. Er werden daar 6608 aangetast. 5637 stierven en 648 genazen, terwijl 323 nog onder behandeling bleven — of liever ziek waren, want van behandeling zal wel voor 't grootste gedeelte geen sprake zijn geweest. Wel ontzettend! — Welk een enorm cijfer het geheele aantal overledenen zal bereiken, kan men maar even vermoeden. Hoeveel er niet — officieel stierven, daar zal men wel nooit achterkomen.

Toch zou 't wel overweging verdienen, om overal waar de cholera zwaar geheerscht heeft een statistiek samen te stellen, zooals de „Sem. Crt." deed voor de Semarangsche districten en waarvan wij onlangs melding maakten.

Intusschen uit geen enkel bericht in de Indische Couranten is ons gebleken, dat er een bevel was gegeven, om deze epidemie officieel te bestudeeren. — Misschien hebben we het echter mis. We hopen het.

West-Indische Berichten.

Vezelindustrie in Suriname. Naar aanleiding van een bezoek door den Gouverneur van Suriname, vergezeld van verscheidene hoofdambtenaren, gebracht aan de onderneming voor *vezelbereiding*, ongeveer een jaar geleden aangelegd door de heeren Aug. Bray en de Graaf op de vroegere plantage *'t IJland*, deelt de heer H. A. Brouwer in „Onze West" eenige bizonderheden mee omtrent deze onderneming en de voor Suriname zoo goed als nieuwe industrie. Uit een later bericht van den heer Brouwer blijkt, dat reeds eenige jaren geleden de heer A. H. S. Leijsner de „West-Indische Nijverheid Vereeniging *Coronie*" heeft opgericht, die op Coronie vezels langs machinalen weg bereidde en in Europa ter markt bracht. Genoemde vereeniging maakt vezels van de Agave en van Kokosnoten, — terwijl uit deze laatsten ook olie wordt bereid.

Einde 1900 begon de vezelfabriek, een flink en luchtig gebouw, de bladeren van de Agave-Mexicana, de bananenstronken, de bast van baraklak en boschkatoen en de mokko-mokko tot vezelbereiding te gebruiken; — waarvan het te bewerken materiaal om en om in de droogovens en in de lucht gedroogd wordt.

De vezelmachine (decorticator) door een petroleummotor van vier paardekracht in beweging gebracht, is zeer eenvoudig van inrichting en één persoon kan in tien uur 17000 bladeren van de Agave-Mexicana ontvezelen; bovendien wordt de motor gebruikt, om een cassavemolen in werking te brengen. Uit de cassave (in Oost-Indië kettella pohon genoemd) worden n.l. stoffen bereid, die echter nog te hoog in prijs zijn, om in den Europeeschen handel te worden gebracht. Het plantenmateriaal voor de vezels wordt op tweeërlei wijzen bewerkt en ter verzending gereed gemaakt. Het wordt òf alleen gedroogd òf na droging ook ontvezeld. Beide produkten worden tot balen van 100 K.G. geperst.

Als men nagaat, hoe vele bananen (pisangs) planten steeds als waardeloos worden weggeworpen, — immers na één vrucht gegeven te hebben sterft de boom, — en in welk een overvloed de andere planten in Suriname welig groeien, kan men nagaan hoeveel grondstof er voorhanden is en aangeplant kan worden om en bij een fabriek.

Op *'t IJland* heeft men dan ook nu reeds uitgestrekte aanplantingen.

Een grootere vezelmachine, tevens geschikt voor de bereiding van fijnere vezels zal op *Post Gelderland* worden geplaatst. De bereide vezelstof vindt, uit onbekendheid, in Europa nog geen noemenswaarde afzet, maar reeds wordt in België met de vezels proeven genomen, en met recht mag op een veel belovende toekomst worden gerekend. Neemt deze industrie de vlucht die verwacht wordt, dan zal 't echter noodig zijn ook uit andere streken de grondstoffen aan te voeren; maar helaas, — de verkeerswegen in Suriname zijn over 't algemeen van dien aard — dat vervoer daarvan en ook afvoer van de bewerkte stof veel moeilijkheden oplevert en met groote kosten gepaard gaat.

Daar 't Gouvernement de nieuwe industrie zijn steun verleent, o. a. door voorloopig kosteloos terreinen af te staan, mag men hopen op nog meer tegemoetkoming.

Trouwens niet alleen in dit geval, maar in zooveel gevallen, meer zal steeds dringender blijken, dat een van de hoofdvoorwaarden van ontwikkeling der kolonie verbetering van verkeerswegen en middelen *moet* wezen.

Zich ontwikkelende industrieën eischen een goed geordend verkeer, en dàt weer bevordert een *zekere* vooruitgang van de industrie. Een waarheid die aan geen Regeering behoeft gezegd te worden. Moge Suriname dat spoedig ondervinden. Zij verkeert in dat opzicht nu in de gunstige omstandigheden, daar haar oud-Gouverneur, die blijken heeft gegeven hart voor Suriname te hebben, nu deel van de Regeering uitmaakt en zijn aandacht reeds aan dit onderwerp wijdt.

De Coppename-expeditie. „Onze West" de terugkomst vermeldende van den heer van Stockum, leider der Coppename-expeditie, die in de Boven Coppename was achtergebleven, om nog waarnemingen te doen, deelt mee, dat hij zijn doel bereikt heeft van af den top van een hoogen boom. Door een samenstel van ladders klom de heer van Stockum tot een hoogte van 21 meters.

Van een daar vervaardigd platvorm had hij een ruim uitzicht over het omliggend gebergte dat hij wilde waarnemen,

Door op dit denkbeeld te komen, heeft hij zijn arbeiders het moeilijk en tijdroovend kappen in 't dichte bosch bespaard.

Voor de leiders, die 3 December van Paramaribo zouden vertrekken, is in de Buitensocieteit aldaar een feest gegeven, terwijl zij uitgeleid zouden worden met de muziek van de militaire kapel.

Balata-concessie aan de Raleigh-vallen. Het blijkt dat de Coppename-expeditie al heel gauw een goed gevolg zal hebben. Waarschijnlijk op de hoogte gebracht van de aanwezigheid van balata ten zuiden der Raleigh-vallen door personen die de expeditie hebben mee gemaakt, heeft zich al dadelijk een aanvrager aangemeld voor een vergunning om in die streken een onderzoek in te stellen naar de aanwezigheid er van.

Deze volgorde is, zegt „Onze West," zooals het hoort. Het wetenschappelijk onderzoek moet de industrie voorlichten, en aanwijzen waarheen zij haar schreden te richten heeft.

Kaolin in Nickerie. Volgens een schrijven uit Nickerie aan de „Berbice Gazette" zal weldra een Amerikaansche maatschappij de exploitatie van Kaolin in Nickerie ter hand nemen.

RECLAMES.

Oesters. Groote Zeeuwsche Oesters
verheerlijk, malsche waar,
ngetwijfeld, 'k hoor 't al zeggen
ost en West, verlangt er naar.

Echte Groote Zeeuwsche Oesters,
et men aan een fijne disch,
n besproeid met wat citroensap
enig smaakt, en zoo frisch.

Slurpt slechts Groote Zeeuwsche Oesters,
teeds bij 't scheiden van het jaar,
mullend, rustig neergezeten,
praakzaam, vroolijk bij elkaar.

Trek naar Groote Zeeuwsche Oesters.
reffend is 't, maar zeker waar,
doet de mond al watertanden,
e denken 't is haast nieuwe jaar.

Et vooral de Zeeuwsche Oesters,
rkend als prima, puike soort,
n vertelt het aan een ieder,
et ze toebereid zoo 't hoort.

Raadzaam is 't bij keus der Oesters,
icht Uw bestelling **niet te laat;**
eeds is 't adres door U geraden,
oggeveenstraat, hoek **Prins Hendrikstraat.**

Sappig, Groote Zeeuwsche Oesters,
apperloot, 't is zoo gezond
makelijker is er niet op aarde
meerend, zalvend zacht, den mond.

Aanbevelend **G. Van der Harst, firma A. Knoester.**
DEN HAAG,
Roggeveenstraat, hoek Prins Hendrikstraat en Vischmarkt.
SCHEVENINGEN,
Vijzelstraat 18, Telefoon 4177.

ASCO KOUSJES
ASCO KOUSJES
ASCO KOUSJES
30 cts.
Telephoon 930. A. SERPHOS & Co.
Leveranciers aan Rijks- en Gemeente-Instellingen.
Uitsluitend verkrijgbaar
69, DENNENWEG 69,
DEN HAAG.

Suriname.

Versieringskunst bij de Boschnegers en Indianen.

Donderdag 19 December had de derde lezing plaats van den heer Jhr. L. C. van Panhuys, voor een zeer talrijk publiek in het lokaal der Christelijke Vereeniging voor Jonge Mannen op de Prinsegracht.

Spr. begon met de mededeeling dat hij als bestuurslid in twee commissies van Oost en West ontslag had genomen, en wees, in verband daarmede, op de weinige zorg die z. i. besteed was aan eene behoorlijke ontvangst van het publiek op de vorige lezing, waardoor b. v. verscheidene dames en heeren van leeftijd en van rang hadden moeten staan of eerst na veel moeite een zitplaats hadden gekregen, en de orde veel te wenschen overliet.

Na deze mededeeling ging de spreker over tot zijn eigenlijk onderwerp en vestigde er de aandacht op dat de Surinaamsche ornamentiek en versieringskunst alleen gevonden wordt bij de Indianen en Boschnegers. Men treft zoowel in de binnenlanden als aan de kust Indianenstammen aan. De eerste zijn zeer schuw en worden door de Boschnegers geheel buiten het verkeer met beschaafden gehouden, ten einde de voordeelen van een ruilhandel voor zich te kunnen behouden. Behalve aardewerk en vlechtwerk produceeren zij kunstige versiersels van prachtig gekleurde vogelveeren en ook hangmatten, die de Boschnegers tegen hooge prijzen aan de kusten verkoopen.

De Indianen die in de kuststreek en in de savanna's wonen, houden zich o. a. op aan de oevers der Marowijne, in Boven-Cottica, bij de Saramacca en aan een kreek der Coppename, een waterweg naar de Nickerie. De vrouwen vervaardigen aardewerk van witte klei, die met houtskool en met de schors der kwepi vermengd wordt. Dit aardewerk wordt met een bruin sap met eigenaardige versieringen beschilderd. Onder het vlechtwerk trekken de aandacht de korven uit gespleten Warimbo-riet gevlochten, ter grootte van onze handkoffertjes en die voor dezelfde doeleinden worden gebruikt; zij worden vervaardigd van geelachtig wit en zwart gekleurd riet met zeer gevarieerde patronen, waarbij het motief van de pad eene groote rol schijnt te spelen. Het zgn. «meander-figuur», en een ornament dat spr. had aangetroffen op een mandje, in het bezit van den heer Schoch te Paramaribo, en dat waarschijnlijk een hond moet voorstellen, werden nog even besproken o. a. om de wijze van styleeren onder de aandacht te brengen. Spr. zou op de beteekenis van de versieringen van de Indianen, waarvan hij er enkele voorteekende, echter niet dieper ingaan, omdat de verklaring daarvan nog nagenoeg alleen op hypothesen berust. Van de ornamenten van de Boschnegers kon spr. evenwel een groot aantal verklaringen geven.

Van alle rassen, volken en stammen van Guyana heeft Prof. Joest de Boschnegers de interessantste uit ethnologisch, anthropologisch en taalkundig oogpunt genoemd. Het zijn de nakomelingen van vroeger als slaven geïmporteerde Afrikaansche negers, die hunne onafhankelijkheid met bloed gekocht hebben en zich in de bosschen van het binnenland tot stammen met een bepaalde regeeringsvorm hebben vereenigd. In veel opzichten vertoonen hunne zeden nog overeenkomst met die van Afrikaansche stammen, doch de beschaving, en ook de Indianen, hebben mede op hunne gebruiken invloed uitgeoefend. Hunne bezigheden bestaan, behalve uit houtkappen, voornamelijk ook daarin, dat zij de rivieren bevaren met hunne corjalen; zij bezitten om zoo te zeggen het monopolie van het goederen- en menschentransport op de rivieren, waardoor hunne verdiensten niet gering zijn; door hen kunnen de gouddelvers de binnenlanden bereiken. De waarde die zij aan geld hechten is betrekkelijk niet hoog, omdat zij wel vrij groote bedragen voor ladingvervoer eischen en ook ontvangen, maar hunne behoeften aan den anderen kant gering zijn, vandaar dat zij hunne voorwerpen, zooals spr. had ondervonden, soms in het geheel niet en dikwijls alleen tegen een hoogen prijs willen verkoopen De Boschnegers hebben nog een soort van huisvlijt en vervaardigen allerlei snijwerk in hout: kleine lage stoeltjes, bankjes, haarkammen, waschkloppers, parels (pagaaien). Deze zaken zijn soms zeer merkwaardig, vooral door de versieringen die daarop voorkomen, meestal motieven van menschelijke figuren en dieren als vogels, kikvorschen, slangen, papegaaien of lichaamsdeelen daarvan. De gestalten zijn dikwerf zoo verborgen in het lijnenspel van het ornament, dat men haast alleen door mededeelingen der vervaardigers zelven ingewijd kan worden in de geheimen van hun versieringskunst. Spr. vertelde, hoe hij gedurende een 2½ jarig verblijf in Albina aan de Marowijne op den brandend heeten middag vaak zijn toevlucht zocht bij de Boschnegers, in wier dorp hij zich een hutje had laten bouwen, dicht aan den rivieroever, waar men de eerste koeltjes van den middagbries zou kunnen opvangen. Daar waren het de kinderen, die hem het eerst inwijdden in de beteekenis der motieven van hun versieringskunst, die hij verhalen moest van «bakkra kondre,» van het land van de blanken, en door zijne verhalen vertrouwen wist in te boezemen. Zoo kwamen later ook de oude Boschnegers bij hem op bezoek, o. a. wanneer zij den avonddienst der Hernhutters hadden bijgewoond, en dan toonde spr. hun tal van teekeningen, die hij vervaardigd had naar de door hen versierde voorwerpen. Deze teekeningen, die gedurende de lezing tegen den wand hingen ter bezichtiging, waren niet altijd onder zeer gunstige omstandigheden vervaardigd en de teekenaar had met al de moeilijkheden te kampen gehad, die dergelijk werk in de tropen zoo lastig maakt. Staande in donkere hutten vol rook, was niet bepaald een ideale toestand voor een teekenaar. Maar ook had hij veel gebruik gemaakt van het middel om afdrukken te nemen met Japansch papier en zwarte was, welk middel Mr. Serrurier hem had aangeraden.

Bij die bezoeken ontspon zich vaak een «wetenschappelijk dispuut» onder de Boschnegers over de beteekenis der motieven en de spreker wist veel merkwaardigs daaromtrent te weten te komen. Op dat gebied noemde spr. de blanken de leeken en de boschnegers de geleerden.

Een ellipsvormig figuurtje werd: «guana-aai» genoemd of hagedisoog: zoo verklaarden zij een vaak voorkomend driehoekig motief als te zijn een slangenkop. Een ander motief op een reusachtige haarkam werd verklaard te zijn het motief der dondersteenen, steenen bijlen waarmede de Indianen vroeger boomen velden en die men hier en daar nog vindt. Een vierkant, met ingebogen zijden en staande op de punt werd een ster genaamd, en een dergelijk figuur met een dubbel angelvormig aanhechtsel bleek een komeet voor te stellen, die voor de symmetrie dubbelstaartig was gemaakt. Wat de haarkammen betrof, viel spr. eene dichterlijke benaming in, die een dergelijk toiletvoorwerp naar hij meende droeg bij de Papoeas, namelijk «het hek dat de schapen voor zich uitdrijft.»

Zachtjes aan had de spreker een aantal gegevens weten te verzamelen en nu zond hij ze naar den heer Serrurier, destijds directeur van het Ethn. Mus. te Leiden die in 1883 de boschnegersornamenten zonder nadere uitlegging voor «grillig» had verklaard en die nu zoo maar niet voetstoots al die mededeelingen als waarheden wilde aannemen, maar spr. ried zijn onderzoek voort te zetten. Spr. was voornamelijk tot zijn onderzoek gekomen door het werkje van Mr. Serrurier «de Pionier» en later door Joest's «Ethnographisches und verwandtes aus Guyana, welke werken hem waren toegezonden door iemand dien hij zeer na stond en die in dergelijke zaken veel belang stelde.

In de geleerde wereld heerschte in de uitlegging van

ADVERTENTIËN.

Assurantie Maatschappij tegen **Brand**schade en op het Leven

DE NEDERLANDEN van 1845.

Kantoren: 's-Gravenhage, Kerkplein, hoek Prinsestraat. — Amsterdam, Sophiaplein. — Rotterdam, Zuidblaak 24 (Beursplein). — Breda Prinsenkade. — Haarlem, Kruisweg 70 c. — Nijmegen, Inde-Betouwstraat 8. — Groningen, Akerkhof, hoek Akerkstraat. — Zutphen, IJselkade.

Hoofd-Directie te 's-Gravenhage:
CAREL HENNY, Directeur;
Mr. J. J. HENNY, Adj.-Directeur.

Kapitaal	f 4,000,000
Reserves ult. 1900	- 1,877,900
Betaalde brandschaden tot ult 1900	- 21,625,000

Verzekering tegen **BRAND-** en **INBRAAK**schade tegen vaste en zeer billijke Premiën, zonder toeleggelden of Nabetalingen.

Heeren verlofgangers uit Indië

worden bijzonder attent gemaakt, op het pension **ORA ET LABORA** te **Hees bij Nijmegen,** prachtig gelegen, ruime kamers, degelijke keuken.

Voor families worden bijzondere schikkingen getroffen.

W. Chr. B. TERSTROET,

Sigaren- en Sigarettenmagazijn,
Pr. Hendrikstraat hoek Tasmanstraat 129,
DEN HAAG.

Levert de beste Sigaren in alle prijzen in kistjes van 25 en 50 stuks. Assortimentkisten enz.

EXPORT naar OOST- en WEST-INDIË

W. REUVERS,
73 Wagenstraat 73,

HAAGSCHE HOPJES
met goud bekroond
voorzien van bovenstaand handelsmerk, verkrijgbaar bij

W. REUVERS,
Wagenstraat 73,
CONFISEUR, Den Haag.
N.B. Voor de tropen verpakt in hermetisch gesloten bussen.

OVERHEMDEN
naar maat.

G. Lörtzer

Chemisier,
24—26 Hoogstraat, Den Haag.

Indische Uitrustingen.

CHOCOLADE-
Gala Peter
Marquis
Suchard
Heller
Lindt
Kohler
Courtois
Bensdorp
Blooker
Hagemann.

CACAO-
Delta Peter
Van Houten
Suchard
Blooker
Bensdorp
Helm.

Voorhanden in **groote** keuze bij

A. Wijnman,
7 Noordeinde 7,
DEN HAAG.

VERHUIZINGEN

onder garantie.

Bergplaats voor Inboedels
(GARDE-MEUBLE)

VERPAKKING
(Emballage)
van alle soorten van goederen ter verzending door de geheele wereld.

DE GRUIJTER & Co.
AMSTERDAM, DEN HAAG, ARNHEM.
Leidschekade 70. Westeinde 48. Parkstr. 70/71.

Tapijt- en Beddenmagazijn,
PRINS HENDRIKSTRAAT
hoek van Diemenstraat,
143,
DEN HAAG.

Hiemstra

Behanger,
Stoffeerder,
bekend BEDDENMAKER
Décorateur.

J. A. DE GRUIJTER,
Obrechtstraat 196, hoek Reinkenstr.
DEN HAAG.

Groote Sorteering
VULKACHELS, CALORIFÈRES
EN
Majolica-
TEGELKACHELPLATEN

JAC. MOULIJN,
Opticien, Instrumentmaker,
2e Wagenstraat 95, Den Haag,
TELEFOON 704.

BRILLEN en PINCE-NEZ.
Voorschrift van Heeren Doctoren.
Artikelen voor Ziekenverpleging, Verbandstoffen, Breukbanden, Suspensoirs enz.
Aanleg en onderhoud van
TELEFOON en ELECTRISCHE SCHELLEN.

Miele & Co.
Veenestraat 50
DEN HAAG.

Fabriek en Magazijnen
van duurzaam Verzilverde
ARTIKELEN
VOOR
Luxe en Huishoudelijk gebruik.

Thee.
Koffie.
Mokka.
Gember.
Soja.
Chutney.

Theesalon.

VAN VEEN & Co.,
33 PLAATS, 's-GRAVENHAGE.
Telefoon 981.

SCHEVENINGEN, 109, Badhuisstraat.
Telefoon 4161.

SACHS & Co's.

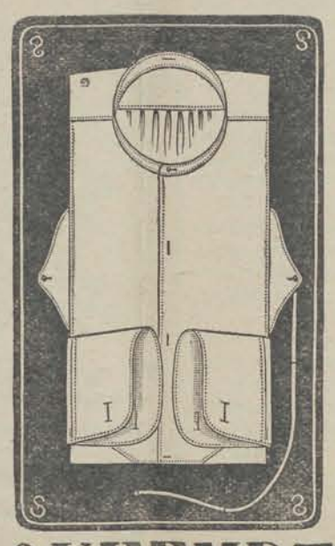

ROKHEMDEN

passen onberispelijk.

HELDER LICHT
is het behoud der oogen en veraangenaamt de lange avonden.

Kousjes voor Gasgloeilicht.

„Cerofirm"

met een brandduur van ca. ***2000*** uren en eene gemiddelde LICHTSTERKTE van ***100 Hefner kaarsen.***

Prijs f 0,40.

Grootste afneemster hier ter stede: de Gemeente-Gasfabriek.

A. M. DE BLAUW & Co.
Oude Molstraat No. 14, Den Haag.

C. J. v. d. MEER,
Waldeck-Pyrmontkade 11, 11a, 13,
DEN HAAG.

HANDEL
in Wijnen, Binnen- en Buitenlandsche Bieren, Minerale en Medicinale Bronwateren en Gedistilleerd.
SPECIALITEIT
in Bordeaux-, Bourgogne-, Port-, Rijn- en Moezelwijnen.
Champagne en Cognac.

Hotel d'Angleterre
Den Haag, Wagenstraat 22.

Centrum der stad en gerenommeerde keuken.
50 Kamers en Salons.
Kamer met Dejeuner f 2.25.
Pension voor langer verblijf zeer billijk.

A. A. KNUIJVER & ZONEN,
Gedempte Raamstraat 11-12,
'S-GRAVENHAGE.
Hofleveranciers.

Nederlandsche Fabriek van **Borduur-** en **Passementwerken, Galonweverij** à Jacquard, **Photografiën** en **Teekeningen** van Vaandels. **Maconieke Artikelen** enz. worden franco ter inzage gezonden.
Zilveren Medaille Wereldtentoonstelling
PARIJS 1900.

P. M. Tamson
Nieuwstraat 17
's-Gravenhage.

Voorhanden alle soorten weegwerktuigen.
Reparatiën Accuraat en Billijk.

Een **bekwaam Machinist-Bankwerker,** zelfstandig alle herstellingen aan machines en materieel kunnende uitvoeren; bekend met Engelsche en Fransche taal, werkplaats administratie enz., zag zich gaarne geplaatst, liefst in eene onzer Indische koloniën. Uitmuntende referentiën ten dienste.

Franco brieven te adresseeren aan en inlichtingen te bekomen bij de 3de Commissie der Vereeniging „Oost en West", **Heerengracht 4, Den Haag.**

P. Jonker,
gediplom. muziekleeraar,
geeft grondig onderwijs in **Piano** en **Theorie.** Tevens opleiding voor examens. Spreekuur Dinsdag en Vrijdag 2—3. Riouwstraat 122, den Haag.

Haagsche Assurantie-Compagnie
Aoor Brand enz. van 1805.
te 's Gravenhage.
Kantoor Z. O. Buitensingel 245 b/h. Bezuidenh.
Directeuren:
W. F. MASTENBROEK en C. W. VERSTEGE.
Commissarissen:
Mr. W. K. F. P. Graaf van BYLANDT.
Mr. J. G. GLEICHMAN.
A. J. H. VAN KAPPEN.

Allan & Co.
Koninklijke Nederlandsche
Stoom-Meubelfabriek
Magazijnen ter Meubileering.
Meubelen,
Tapijten, Gordijnstoffen etc
DEN HAAG:
HOOGSTRAAT 16.
Rotterdam. **Utrecht.**

Bij de Haagsche Uitgevers Mpij.
„HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG"
is verschenen:

Regelen ter bevordering van de Gezondheid bij het heerschen van Influenza en Malaria, door Dr. NORBERT GRABOWSKY.

Verkrijgbaar bij alle Boekhandelaren.

Prijs 25 ct. ***Prijs 25 ct.***

ZALEN TE HUUR
VOOR
VERGADERINGEN
DEN HAAG,
Heerengracht 4.

ISERIEF & Co.
VEENESTRAAT 16/18,
den Haag.

Magazijn van Garen en Band.
DAMES HANDWERKEN.
Natuur Wollen Ondergoederen
VAN
Jansen en Tilanus.
FRIEZENVEEN.

PORT-, SHERRY, MADEIRA en fijne TAFEL-WIJNEN

AGUILAR'S

ZIJN **alom bekend.**

HEERENGRACHT 3-52,
Den Haag.
Succursales: UTRECHT, LEIDEN.

„De wijnen van dit huis zijn verkrijgbaar bij den heer **„B. DE BAS"** te Batavia, Hoofdagent voor West-Java."

Het beste middel tegen winterhanden is:
Glycerinol
in flacons à f 0.15, f 0.25 en f 0.40.
Uitsluitend verkrijgbaar bij
A. S. Bleekrode,
Prins Hendrikstraat 97, Den Haag.

Grootste Keuze.

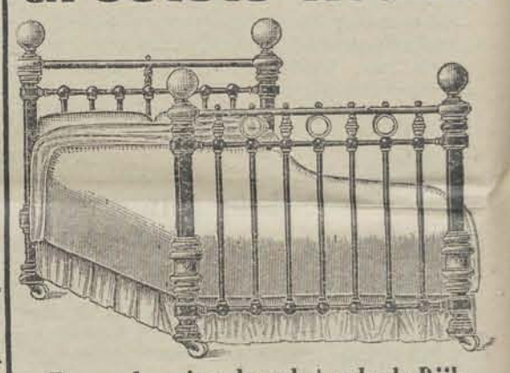

Franco levering door het geheele Rijk.

Th. A. A. SIMONIS,
Groenmarkt 34,
over de PRINSESTRAAT
DEN HAAG.

Patisserie Moderne
51, Dennenweg 51,
DEN HAAG.

De ondergeteekende bericht zijne geachte clientèle, dat hij zich beleefd aanbeveelt tot het leveren van

De van ouds bekende DENNENAPPELS enz. enz.

J. F. van HOEKEN,
Confiseur, Patisier, Cuisinier,
voorheen MULDERS.

Inteekenbillet voor niet-leden.

Ondergeteekende .....

wenscht $\frac{\text{Donateur-trice}}{\text{Lid}}$ *te worden van de Vereeniging* „Oost en West" *tegen betaling eener jaarlijksche contributie van* f ..... *of door eene gift in eens van* f .....

Handteekening en volledig duidelijk adres.

.....

.....

NB. Contributie van f 5 of gift in eens van f 100 voor **Donateurs.**
Voor **Leden** contributie tot een minimum van f 1.— 's jaars.
Om 't orgaan te ontvangen moet men minstens f 1.50 's jaars betalen.
Doorslaan wat men niet wil.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.

Bijblad

VAN

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Vrijdag 27 December 1901.

de beteekenis der ornamentiek bij de primitieve volken nog al tegenstrijdigheid, de een was voor het onbewuste ontstaan dezer scheppingen, de ander zocht in elk krulletje eene beteekenis. De onderzoekingen van den heer v. Panhuys voor die speciale ornamentiek der Boschnegers doen vermoeden, dat zij op hunne gebruiksvoorwerpen, hunne gedachten in een soort van beeldschrift omzetten, dat versiering geworden is. Bij sommige voorwerpen was het dan ook te zien, hoe de voorstellingen geheel overgingen in een lijnenversiering, die wees op eene verdere phase van het ontwikkelingsproces van de kunst dezer primitieven. Vrijer wordt het lijnenspel, de uiting van den versierder; maar als basis zijn toch de motieven gebruikt waardoor het karakter van het volk naar voren treedt en waardoor men kan spreken van een Boschnegerornamentiek.

Voor hen, die zullen doordringen in de beteekenis van het Boschnegerornament, — de heer van Panhuys staat daarin tot nog toe alleen — en die zullen leven te midden van de eenvoudige makers, zullen deze verversierde voorwerpen, als kammen, parels, wasshkloppers, als het ware eene in hout gesneden natuurlijke historie van Suriname worden. Daarom ook zijn zij zoo interessant, omdat iets van de natuur en van de menschen als eene levende blijvende herinnering is overgebracht op het doode hout en daarop voortleeft voor hen die zien en gevoelen kunnen.

Nog menige interessante bijzonderheid werd door den spreker medegedeeld, hoe zelfs jongens van acht jaar aardige voorwerpen in hout konden snijden, en hij liet daarvan ook sprekende voorbeelden zien.

Ten slotte besloot de spreker zijne onderhoudende voordracht te eindigen, doch wees er nog op, hoe de kunst niet het eigendom is van enkelen, maar erfgoed van de geheele menschheid, en als het ware een geestelijke band vormt tusschen alle volken Hij wees er op, en speciaal tot de jongelui was dit woord gericht, hoe veel men er aan kan hebben, indien men, in een verafgelegen streek eenige jaren moetende doorbrengen, zijn genoegen tracht te vinden in het bestudeeren der kunst van het volk, te midden waarvan men leeft. Daardoor zal men wellicht kunnen komen tot een begrip van het innerlijk wezen der kunst en, behalve afleiding en een vergoeding voor veel gemis, ook resultaten kunnen verkrijgen, die voor de wetenschap een voordeel kunnen zijn. Maar dan is in de eerste plaats noodig, belangstelling en toegenegenheid voor de menschen in wier midden men zich geplaatst ziet.

Spreker uitte nog den wensch, dat zijn voordracht er toe mocht bijdragen, om die gedachten bij de toehoorders levendig te houden. (Applaus).

Hij deelde verder mede, dat zijne laatste lezing zou plaats hebben in hetzelfde lokaal op 13 Januari. Hernieuwd applaus volgde, en het publiek ging nu teekeningen en de tentoongestelde voorwerpen bezichtigen, wat met het oog op de wet der ondoordringbaarheid aan sommigen niet te best afging.

L. L.

Van Vreemde Koloniën.

FRANKRIJK.

Ook de Franschen hebben in hunne Koloniën nogal eens te vechten. Onder de *Renseignements politiques* van de *Questions Diplomatiques et Coloniales* van 15 dezer lezen wij:

Vrij ernstige schermutselingen hebben er plaats gehad te *Soub-et-Djemaa*, een marktplaats op een uur afstands van *Tripolis*. Onder de Arabieren was groot ongenoegen gerezen over de laatste besluiten betreffende de instelling van den militairen dienst en het heffen van nieuwe belastingen. Zij vereenigden zich in grooten getale op de markt en al spoedig werden zij handgemeen met de politie. Daarop zond de gouverneur er twee compagnies infanterie heen, om de orde te herstellen. Deze werden op een lading steenworpen onthaald; er volgde een gevecht op leven en dood, waarbij natuurlijk veel bloed vergoten werd en die dan ook niet eindigde, dan nadat er eenige slachtoffers gevallen waren en de meesten gewond op het slagveld lagen.

Deze opstand was zoo hevig, dat de Franschen het noodig oordeelden de geheele oase van Tripolis in staat van beleg te verklaren en alle vreemde consuls aan te raden de grootste omzichtigheid ten opzichte hunner veiligheid in acht te nemen.

Laat ons hopen dat het bij deze ééne uitbarsting zal blijven!

***

Op Madagascar daarentegen schijnt de vredestoestand meer en meer te worden bestendigd, zoodat men zich met succes op allerlei humanitaire werken kan toeleggen. Generaal Gallieni heeft een geneeskundige-dienst ingesteld, die een ware weldaad moet zijn voor de bevolking, daar zij iederen inboorling in staat stelt, kosteloos geholpen te worden door de geneesheeren, die van gouvernements-wege van oord tot oord worden aangesteld. Eerst bepaalde deze maatregel zich tot het centrale hoogland, maar sedert wordt hij langzamerhand over het geheele eiland uitgebreid. Gallieni schrijft hieromtrent aan bovengenoemd tijdschrift:

„In verschillende streken heb ik mij kunnen overtuigen van het groote vertrouwen, dat onze doktoren weten in te boezemen en van hun invloed ten goede. Zelfs de nauwlijks onderworpen volksstammen weten reeds op welke dagen de geneesheer in hun buurt komt en komen bij troepjes zijn hulp inroepen; zoo hebben enkele Hoofden, die zich nog niet geheel aan ons gezag onderwierpen, Dr. Decorse onlangs naar hunne dorpen geleid en hem gesmeekt hunne zieke vrouwen en kinderen te willen behandelen, en ik zag zelf, dat Imprinimerina, de koning van het rumoerige Bara, zich per ziekekar naar Dr. Pin liet brengen, om zich door dien geneesheer te laten opereeren. Het is dus niet meer dan menschelijk, om onze heilzame hulp zoo ver mogelijk uit te strekken."

***

Het Koloniaal dagblad *La Depèche Colaniale* is onlangs begonnen met maandelijks een geïllustreerd nummer uit te geven. Dat van November handelt over de aanstaande tentoonstelling te Hanoï en geeft aanlokkelijke kijkjes op stad en land, terwijl het laatste gewijd aan Madagascar al even smaakvol van uitvoering is, zeker wel de beste manier om de Koloniën meer algemeen bekend en bemind te maken. Met de noodige medewerking hoopt ons Koloniaal Weekblad **Oost en West** eenmaal ook tot de uitgave van een dergelijk tijdschrift te kunnen geraken.

Eene fout hersteld.

De „Amigoe di Curaçao" heeft er zeer te recht op gewezen, dat in de *West-Indische berichten* van ons blad van 24 October j. l., no. 20, een bewering der „Morning Post" omtrent den invloed der Jesuïeten in de noordelijke Staten van Zuid-Amerika als hare meening werd voorgesteld.

Wij betreuren die fout en meenen ze niet beter te kunnen herstellen, dan door hetgeen in de „Amigoe" van 28 September 1901 ter zake voorkomt hier geheel over te nemen:

Venezuela,

Die Jesuïeten! Nog geen twee jaar geleden hebben ze er voor gezorgd, dat de Engelschen aan de Boeren den oorlog verklaarden, of ze gaan me zoowaar ook in Zuid-Amerika alles overhoop zetten.

Wat ze willen? Heel eenvoudig Venezuela, Columbia en Ecuador tot één staat vereenigen, om dien dan naar hun believen te regeeren.

Dat is heelemaal niet moeilijk; als de Jesuïeten zoo'n zaakje bij de hand nemen, dan lukt 't wel, geloof dat maar.

Alzoo, lezer, ge hebt er u op voor te bereiden, dat een nieuwe uitgave van den *Almanach de Gotha* zal vermelden: Vereenigde Staten van Zuid-Amerika, Jesuïetische republiek; de president wordt gekozen door de Orde en heeft de macht van een dictator!

Nu, misschien kan de tegenwoordige president van Venezuela dan solliciteeren naar dat geheel nieuwe baantje. Want, zoo zegt de *Morning Post*, die 't bovenstaande, ontwijfelbaar ware verhaal doet, Castro is eigenlijk niets dan een werktuig in handen der Jesuïeten. O zoo.

De andere monnikken ondersteunen natuurlijk de Jesuïeten en vormen nu eene geweldige macht, want sinds de wet van Waldeck Rousseau en de anti-Katholieke beweging in Spanje en Portugal, gaat de *Morning Post* voort, wordt Zuid-Amerika door een onbedijkbaren monnikkenvloed overstroomd.

Passons!

Als men nu weet, dat op het gansche grondgebied van Venezuela geen enkele Jezuiet gevonden wordt, dank aan de klopjacht op religieuzen, indertijd door Guzman Blanco gehouden, dan staat men verbaasd over de stoutheid der bovenaangehaalde beweringen. President Castro een werktuig der Jezuieten! 't Kan niet dwazer:

Volksgewoonten in Celebes.

Een niet onaardige bijdrage tot de kennis van de volksgewoonten in Celebes, levert de *Perlja Barat*. Het deelt een en ander mede over de Toradja's en wel over hun gewoonte om gebeurtenissen te voorspellen, of den uitslag van ondernemingen lang te voren vast te stellen. Zij raadplegen daarbij geen sterrenwichelaars maar volgen een eigen gebruik.

Bijna alle Toradja's dragen bij zich een zak waarin sirihbladeren met de bijbehoorende ingredienten, wat tabak en eenige djagoengpitten die weer afzonderlijk worden bewaard in een stuk linnen. En hoe meer die pitten dienst hebben gedaan bij het voorspellen, vooral als de uitkomsten overeenstemmen met het voorspelde, hoe meer de Toradja waarde hecht aan zijn djagoengpitten. Ook worden bij deze gewoonte eenvoudig riviersteentjes gebruikt, doch alleen uit de beekjes die als heilig bekend staan.

En wanneer nu de Toradja weten wil, of hem niets in den weg zal komen, als hij naar elders zal verhuizen; als hij zich wreken wil op zijn vijand; als hij weten wil of zijn aanplant zal gelukken, enz. enz., dan raadpleegt hij zijn djagoengpitten.

Hij neemt daartoe deze pitten in een zijner handen, en werpt ze een voor een in de andere hand onder het prevelen van het volgende gebed:

„Kijk naar mij, O Zonne-God, en zie wat ik doe. Ik heb u, o machtige God, wat te vragen. 't Is waar, dat gij geen mensch, noch van vuur zijt, maar van u is de macht om mij te zeggen waar mijn hart zoo naar verlangt. Zal ik straks niet op mijn weg vermoord worden? Ziet, dat was mijn vraag. Dat u zich verwaardige mij daar een antwoord op te geven."

Daarna laat hij alle pitten in de hand waarmee hij den worp gedaan heeft op den grond vallen; de overige pitten in de andere hand opgevangen, bergt hij weer in den zak op. Nu worden de op den grond liggende pitten paarsgewijze bij hoopjes van 8 gesorteerd, terwijl een enkele pit op een der zijden van dit hoopje wordt gezet. Blijven er nog pitten over, dan gaat hij naar hetzelfde beginsel een ander hoopje zetten, enz. De Toradja ziet het beste teeken voor een voorspelling als er een oneven getal pitten overblijft, echter zoo dat de hoopjes ook een even getal paren van pitten tellen.

Deze gewoonte om met djagoengpitten te voorspellen is bij alle stammen in Celebes in zwang, hier en daar met een kleine afwijking in de techniek.

(Sem. Crt.)

Uit Posso schrijft de zendeling Alb. C. Kruijt: Kort geleden werd een heks terecht gesteld te Tomasa, dus onmiddelijk in onzen invloedssfeer. Reeds langen tijd hadden de heidenen deze vrouw verdacht. Volgens de verhalen werd men het eerst op haar opmerkzaam, toen zij jaren geleden in het dorp Kajoehoe komende, om een kokosnoot vroeg. Men weigerde haar het gevraagde, waarna zij op den boom sloeg, die een week daarna verdord was. Vele sterfgevallen werden aan hare zwarte kunst geweten, maar in geen enkel geval kon men met zekerheid zeggen, dat zij de oorzaak was. Nu gebeurde het echter onlangs, dat zij op een plantfeest aanwezig was. Hier zeide zij een knaap water te halen, en toen deze haar dit niet vlug genoeg deed, gaf zij hem een tik met een wokablad, waarvan men drinknappen pleegt te maken. Den volgenden dag was op de plek, waar de tik was neërgekomen eene groote, onbegrijpelijk vuile wond ontstaan. Vijf dagen daarna kwam hierbij eene zware nierontsteking, en tien dagen na pasgenoemd feit was de knaap overleden. Ik behoef U niet te zeggen, dat thans voor de Toradja's het doorslaande bewijs was geleverd, dat de vrouw eene heks was.

Op zekeren dag werd hare woning omsingeld, en werd zij gedwongen zich aan de harsproef te onderwerpen. Zij moet dan den vinger in kokende hars steken, en wanneer die vinger er ongeschonden uitkomt, is zij onschuldig; zoo de vinger verbrandt, is zij schuldig. Wij hebben al onzen invloed aangewend, om de harsproef te doen veranderen in die van het sperenwerpen, welk godsoordeel meer kansen oplevert. Enkele hoofden waren wel op onze hand, maar de meesten stemden voor de harsproef; de vinger verbrandde, en de zoogenaamde heks werd neergesabeld.

Het geloof aan heksen is zoodanig samengegroeid met den Toradja, dat eene bestrijding er van niet het minste uitwerkt. Het eenige, waartoe wij de hoofden langzamerhand wel zullen krijgen, is heksen af te staan aan den Controleur om ze naar Gorontalo of eenige andere plaats over vee te doen vervoeren. Onzen vertrokken Controleur is het eenmaal mogen gelukken een gezin, dat onder verdenking lag van hekserij, te redden. Hartelijk hopen wij, dat de te verwachten Controleur in denzelfden geest met ons zal willen voortwerken.

Maandbericht v.h. Ned. Zendeling genootschap.

INGEZONDEN.

Over de toekomst van Sumatra.

Toen ik onlangs het gesprek las, dat twee Franschen — een letterkundige en een ingeneur — in een nachttrein, over Frankrijks toekomst, hielden, vond ik hetgeen de ingenieur opperde, ook van toepassing op Insulinde, met name Sumatra. De reizigers begonnen met te wijzen op de industrieele vooruitgang der Vereenigde Staten, voorts van Duitschland, Engeland en meer landen, die rijk zijn aan Steenkool. Ze zagen in, dat hun Vaderland langzamerhand in minder goede omstandigheden verkeerde, omdat de Steenkool moest worden ingevoerd. De ingenieur was echter welsprekend en hoopvol. Hij beweerde: „Kolenmijnen kunnen uitgeput raken, maar Frankrijk bezit in den onuitputtelijken watervoorraad der Alpen en Pyreneën een materiaal dat niets kost en als drijfkracht alle gasmotoren voor electriciteit als werkkracht, kan vervangen. Watervallen zijn in menigte aantebrengen; de Alpen en de Pyreneën hebben overvloed van hooggelegen water-*bassins*". Het zelfde is op Sumatra het geval. En de rijkdom aan delfstoffen is in dat schoone land reeds meermalen geconstateerd. Voor een paar jaren zag ik een kist vol prachtig magneet-ijzer, stukjes zoo zuiver als glas en blinkend als zilver.

Ze waren in dien Staat uit den bodem te voorschijn gebracht.

Koper en zink is er genoeg, dat verklaarden verschillende mijningenieurs. Waarom zou Sumatra ook, bij toepassing van electriciteit als beweegkracht, geen fabrieken, ijzersmelterijen enz. kunnen hebben, terwijl het transport van al wat daartoe noodig is, ook door electrische trams en spoorwegen kan geschieden?

Iets waarop ik reeds vroeger wees en dat bepaald een Regeeringszorg moest zijn, is de aanplant van Kamferboomen, niet alleen om den zoo kostbaren kamfer, — thans zelf noodig voor ontplofbare stoffen, — maar ook om het voortreffelijke timmerhout.

Het is te hopen, dat Insulinde meer en meer de aandacht moge trekken der Nederlandsche Kapitalisten en dat, door het vormen van nieuwe bronnen van bestaan en inkomsten, zoowel de inlandsche bevolking als de ondernemers en het Gouvernement gebaat zullen zijn.

Mijn waarschuwing betreffende Australië, waarvan de wassende macht en bevolking gevaarlijk wordt voor Nederlandsch-Indië, eene waarschuwing die ik reeds voor verscheiden jaren deed hooren en sedert herhaalde, wordt thans ook door den Hoofd-Redacteur van het „Handelsblad" blijkens een zijner jongste opstellen: „Van dag tot dag" gedeeld, hetgeen mij satisfactie verschaft.

Z. 16 Dec. 1901. K. H. O. van Bennekom.

Geld voor Indische exploitatiën.

Opmerkzaam gemaakt door de „Correspondentie" in het Koloniaal Weekblad van **Oost en West**, d.d. 12 December, no. 27, waarin op mijne „Huishoudelijke praatjes" en „Wenken aan ondernemende mannen" wordt gewezen, wil ik er nog verder bijvoegen, dat men, de groote **Men** reeds te lang ons rijk Oost-Indië heeft vergeten.

Want het is toch waarlijk minder de kwestie dat al de Indische grondstoffen nu nog onbekend zouden zijn; dat Indië ons nog vreemd is, waardoor men er betrekkelijk nog zoo weinig uit haalt, dan wel de kwestie, dat het geld niet in Indië geplaatst wordt, in die mate en op de wijze althans, dat de kleine land- en tuinbouwer, er mede werken kan en zich kan opheffen.

Overal ziet men dat voor beide Zuid-Afrikaansche Republieken inzamelingen worden gehouden, zelfs groote sommen worden bijeengebracht, terwijl de werkende mensch in Indië, de arme Inlander, toch óók geld noodig heeft, om zijn tuin, zijn sawah's te bebouwen.

Het Hollandsche geld stroomt naar Transvaal.

Niet dat ik hiermede zeggen wil, dat Transvaal *niet* geholpen moet worden, dat wij geen medelijden met het diepbeklagenswaardige Boerenvolk zouden mogen hebben, maar men had, zoo niet van den beginne af, althans sedert ruim één jaar, toen Java's treurige toestand bekend werd (Demak en elders), den gulden middenweg kunnen betrachten en ook een gedeelte der collecten voor de verarmde en even beklagenswaardige Javanen kunnen afzonderen.

Inderdaad zouden land- en tuinbouw in het verre Oosten door onze bijeengegaarde penningen er wel bij gevaren hebben, en zouden er thans geen erger gebrek en dientengevolge de cholera zoo zwaar heerschen en zooveel slachtoffers maken.

Er valt in Indië nog genoeg te doen, als ..... het **geld** er maar was. Geld, zoowel voor den kleinen man, om zich op te werken, om zijn veld te bearbeiden, de producten ter markt te brengen en daardoor allengs tot eenige welgesteldheid te geraken, als geld, om in ondernemingen te steken.

Helaas, velen, die geld hebben, worden daarvan weerhouden, voornamelijk door de vrees dat het geld, aan ondernemingen besteed, als weggegooid moet worden beschouwd.

Zooals ik er reeds op gewezen heb in „Wenken aan ondernemende mannen," Bondsblad 7 November, is geld de grootste factor, *kunnen en willen* bijzaak.

Na het geld komt als tweede factor **geduld**. Men vergeet, dat geduld genie is (Buffon), en dat geduld het beste beloond wordt. Maar men trekt gaarne dadelijk veel procenten van zijn geld en steekt dit daarom liever niet in ondernemingen, die de eerste jaren, zooals regel is, weinig winsten afwerpen.

Hoevele schatten nog liggen er niet in en op Indië's grond, behalve steenkolen, goud en ertsen?

Van de planten, vruchten en knolgewassen zoude men talrijke winstgevende producten kunnen fabriceeren. Wetenschappelijke mannen, als Prof. Treub, Directeur van 's Lands Plantentuin te Buitenzorg, de heer Wigman Redacteur van het tijdschrift Teijsmania en nog zoovele andere begaafde mannen zouden den weg daartoe wel willen en kunnen wijzen, indien men verlangde van een en ander werk te maken

Waarom zou Oost-Indië niet even goed met Australië, Britsch-Indië, Japan en Amerika kunnen wedijveren in grooten uitvoer van meel, oliën, cacao, gerookte en gedroogde vleesch- en vischsoorten, geconserveerde groenten en vruchten, kerrie-poeders, boemboes, zuren? Indien er maar een begin werd gemaakt, zulke zaken te exploiteeren, zoude er van zelf meer animo komen in het ondernemen van dergelijke winstgevende speculatien.

In dit blad wordt naar litteratuur gevraagd over grondstoffen, die verwerkt kunnen worden. Er bestaan zoovele goede werken over Indië, betreffende boschbouw, cultures en verdere kweekerijen, dat men keuze te over heeft uit die talrijke geschriften.

Maar ..... het *geld*, dat alles domineert ontbreekt, en hulp voor den armen Javaan blijft daarmee achterwege!

Mevr: J. M. J. C. v. d. M.

Breda 18 Dec: 1901.

Correspondentie.

Ten gevolge van de twee Kerstdagen en onvoorziene omstandigheden was 't ons niet mogelijk het Weekblad vóór Vrijdagavond te doen afdrukken, waardoor de verzending eerst Zaterdagmorgen moet plaats vinden.

Daar wij het stuk van den Heer H. E. Prins over „Adats enz." in zijn geheel meenden te moeten plaatsen en er nog eenige stukken, ons vroeger aangeboden, op plaatsing wachtten, moeten wij enkele andere tot een volgend nummer laten liggen.

Inhoud van Nederlandsche Tijdschriften voor Oost- en West-Indië.

Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur, Deel XXI, afl. 4 en 5.

S. Cohen Fzn. Van leenen en sparen.

D. G. Stibbe. Beschrijving der onderafd. Alahan-Pandjang.

A. H. J. G. Walbeehm. Nog eens de Kening-werken.

C. J. Hasselman. De nieuwe Minister van Koloniën en de vooruitzichten der ambtenaren bij het Binnenl. Bestuur.

Varia De Minister Kuyper en het koloniaal probleem.

W. P. D. de Wolff van Westerrode. Rapport omtrent de perdikan-dessa's in de afd. Poerwokerto, residentie Banjoemas.

J. F. L. ten Brink. Theorie en practijk. Eene beschouwing van de grondhuurordannantie .. enz.

Sociologus. Administratie in verband met de debietsdaling en clandestienen invoer en afzet van opium (verboden kringen).

Varia. L. L. o'Brien. Controleurswoningen.

Het Recht in Nederl.-Indië. Dl. 77, afl. 5.

Mr. I. M. Ch. C. le Rütte. Verhandeling van Indische tractementen en pensioenen.

Indisch Militair Tijdschrift. 1901, afl. 11.

Causerie over de manoeuvres, gehouden tusschen Buitenzorg en Weltevreden ... enz. (Slot). Door Z...
Eenige artilleristische opmerkingen. Door H. C.
Militaire rechtspraak. Door U....

Indische Mercuur 1901, No. 51.

Aanmoediging der Tabaks-cultuur. — Nederlandsch-Indisch en Britsch-Indisch Strafrecht. — China en Japan. — Iets over de procentiese samenstelling van eenige wildhoutbosschen in de Preanger. — Internationale Suikerconferentie. — De heropening der internationale Suikerconferentie. — Nieuwe analyse van Sagoeweer. Uitvoer van Java. — Verslag van het mijnwezen over het 2de kwartaal 1901. — Mijnbouw-Maatschappij Redjang Lebong. — Mijnbouw-Maatschappij Tambang Sibonak.

Verzending O.-I. Mail.

VOOR DEN HAAG.

Amsterdam, Nederl.,	3 Jan.	17 Jan.	11.20 's av.
Rotterdam, Lloyd,		10 "	11.30 's av.
Genua, Nederland,	31 Dec.	14 Jan.	9.15 's av.
Marseille, Lloyd,		7 "	6.30 's av.
Marseille, Fr. dienst,	28 Dec.	11 "	7.45 vm.
Brindisi, Eng. dienst,	3 Jan.	17 "	1.— mid.
Napels, Duits. dienst,		5 "	9.45 's av.

Via Marseille: Suppletoire verzending van brieven, briefkaarten en aangeteekende stukken den dag volgende op den aangegeven maildag te 7.45 vm.

Via Napels: Suppletoire verzending den dag, volgende op den aangegeven maildag te 12, doch de aansluiting op het vertrek der booten is daarvan niet verzekerd.

MAIL SURINAME.

Amsterdam, Nederl.,	31 Dec.	14 Jan.	11.15 's av.
Southampton, Eng.,		6 "	11.30 's av.

Suppl. verzending daags daarna 6.30 's av.; aansluiting niet altijd verzekerd.

St. Nazaire, Fr.,	8 Jan.	8 Febr.	7.45 vm.

MAIL CURAÇAO.

Via Genua den 8n van elke maand, alleen op verzoek.

Elken Dinsdag en Vrijdag 6.30 's av. via Southampton en Queenstown en New-York.

MAIL CONGO.

Antwerpen den 15n en den laatsten van elke maand 7.20 's av.

Lissabon den 3n en den 13n van elke maand 3.20 m.

MAIL CANARISCHE EILANDEN.
(Teneriffe.)

Southampton. Elken Vrijdag 7.20 's av.
Liverpool. Elken Maandag 7.20 's av.

ADVERTENTIEN.

ERNEST CASSUTO
Tandarts,
FRANKLINSTRAAT 193
bij het REGENTESSEPLEIN,
Den Haag.
SPREEKUUR dagelijks van **2** tot **5** uur, behalve Zondags en Woensdags.

DE LEEUW's
Anijssuiker en Slemppoeder,
zijn de *beste* en *voordeeligste.*
EENIG ADRES:
Mej. E. DE LEEUW,
Prinsestraat 42, Den Haag.

Wol-Regime.

Depôt van het **Echte** Prof. Dr. G. Jaeger's
NORMAAL-ONDERGOED,
voor Heeren, Dames en Kinderen,
in Winter- en Zomer-qualiteit.
tot de laagste prijzen.
A. VAHLE & Co.,
den Haag, HOOGSTR. 14
Telephoon 1218.
Rotterdam, Hoogstr. 340.
Lijders aan Jicht en Rheumatiek ten zeerste aanbevolen.

Specialiteit in Kousen en Tricot-Goederen in Katoen, Wol, Merino en Zijde.

Bovengenoemde Firma hebben wij voor *'s-Gravenhage* den **Alleen-verkoop** opgedragen.
WILH. BENGER Söhne, Stuttgart,
Eenige geconcessionneerde Fabrikanten der **Echte** Prof. Dr. G. JAEGER's Normaal-Ondergoederen.

In „de Proviandwinkel"
Badhuisstraat 54, Scheveningen
zijn verkrijgbaar alle soorten
COMESTIBLES en CONSERVEN
waaronder:
GOEDKOOPE GROENTEN.

	per literblik.
Doperwten	f 0.30
Sperciebloonen	- 0.30
Spinazie	- 0.30
Snijboonen	- 0.30
Tuinwortelen	- 0.35
Andijvie	- 0.30

Franco huis DEN HAAG.
Uit de fabriek van
J. C. VISSER, te Amsterdam.
Aanbevelend,
J. J. KROPHOLLER.
PRIJSCOURANT wordt op verlangen **gratis** toegezonden.
Bij inkoopen van **f 10** en daarb. wordt een korting van **10 pCt.** toegestaan.

G. KERNER & Co.

PRIJSCOURANT GRATIS en FRANCO.

Koninkl. Nederl. Mandenfabriek en Magazijnen
Firma W. F. VAN VLIET.

Serre-Meubelen en Decoratie.
NOORDEINDE 158.
Volières, Vogelkooien.
Lange Beestenmarkt 4-6, Den Haag.

PARAPATTAN WEEZENGESTICHT
te Batavia.

In de hoop dat de wetenschap, dat vele weezen door eene liefderijke verpleging in het Parapattan Weezengesticht te Batavia, voor ondergang behoed en tot nuttige leden der maatschappij worden gevormd, **eene opwekking** moge zijn voor alle weldenkende ingezetenen van Nederlandsch-Indië, die thans in Nederland verblijven en ook voor niet-Indiers, om ook het hunne bij te dragen **tot instandhouding** van het Parapattan Weezengesticht, doen wij in de eerste plaats een beroep op den liefdadigheidszin van de in Nederland wonende oudgasten.

Jaarlijksche contributiën en donatiën worden gaarne door den ondergeteekende in ontvangst genomen.

Namens het Bestuur van het PARAPATTAN WEEZENGESTICHT te Batavia,
W. CREMER,
Generaal gemachtigde voor Nederland,
Nieuwe Schoolstraat 89, te 's-Gravenhage.

DEN HAAG.

LEIDEN, STATIONSWEG 19. **Eerste Modes.**

GEDEMPTE BURGWAL 8, bij de WAGENSTRAAT.
E. v. d. Horst.
MAGASIN de SOLDES.

DELFT, 21, CHOORSTRAAT. **Nieuwste Garneering.**

Grootste keuze **echte LYONSCHE ZIJDE** in zwart en gekleurd, ook andere kleedingstoffen bijzonder geschikt voor Indië,
voor de helft der gewone prijzen.
Alle goederen welke niet naar genoegen zijn, al zijn dezelve ook afgesneden, worden gaarne omgeruild.
Stalen worden op aanvrage franco toegezonden.

Stoomvaart-Maatschappij
„ROTTERDAMSCHE LLOYD"
Maildienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië
in verbinding met de diensten der
Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam.	van Marseille.	te Port-Said.	te Padang.	te Batavia.
Gedé	11 Jan.	23 Jan.	28 „	17 Febr.	19 Febr.
Oengaran	25 „	6 Febr.	11 Febr.	3 Maart	5 Maart
Sindoro *	8 Febr.	20 „	25 „	17 „	19 „
Merapi	22 „	6 Maart	11 Maart	31 „	2 April
Salak	8 Maart	20 „	25 „	14 April	16 „
Lawoe	22 „	3 April	8 April	27 „	29 „
Ardjoeno	5 April	17 „	22 „	11 Mei	13 Mei
Soembing	19 „	1 Mei	6 Mei	25 „	27 „

* Dubbel schroefstoomschip. 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.
De Hoofd-Agenten: **Ruys & Co.,** *Rotterdam.*
De Agenten: **Courier dit Dubekart & Co.,** Anna Paulownastraat 1 *d*, *'s-Hage.*

Grit, of gemalen gebroken Zeeschelpen.
Dit nuttig en onmisbaar artikel voor elken Kippenhouder wordt tegen billijken prijs geleverd. Monsters en prijsopgaaf wordt gratis toegezonden.

VAN DER DEURE's OCHTENDVOEDER
is een goedkoop en krachtig voer voor uwe kippen; vlugge rui en vroeg eieren van de jonge kippen. Prijs per 10 kilo *f* 1.50, 25 kilo *f* 3.50, 50 kilo *f* 6.50, franco naaste boot of spoorwegstation. Proefzakjes van 5 kilo *f* 0.95, fr. thuis.
Soliede depôthouders gevraagd.

Puike, zuivere, Zoetemelksche Edammer Graskaas,
(geen fabriekskaas), maar echte boerenkaas. 1 st. *f* 1.50; 2 st. *f* 2.90, na ontv. v. postw.
J. v. d. DEURE, ENKHUIZEN (N.-H.).

F. H. BOTHE,
21, VEENESTRAAT — DEN HAAG.
SPECIALITEIT IN
GEKLEURDE, ZWARTE en CRÊME STOFFEN.
Nouveaute's voor elk seisoen.
STEEDS GROOTE ASSORTEMENTEN. BILLIJKE PRIJZEN.

De WONINGGIDS v/d. Nederlandsche Bond van Makelaars in Vaste Goederen, Assurantiën, enz.
o. m. bevattende de adressen der voornaamste **Makelaars in vaste goederen van Nederland.** en de
WONINGGIDS voor 's-GRAVENHAGE en OMSTREKEN
opgemaakt door 't Administratiekantoor der firma
FALKENBURG & Co.
's-GRAVENHAGE, Dennenweg 64,
zijn beide op aanvrage **gratis** verkrijgbaar.
Ook liggen deze gidsen op de informatiebureaux der Vereeniging «Oost en West» te 's-GRAVENHAGE en te WELTEVREDEN (Batavia) ter beschikking van belangstellenden.

B. DERKSEN,
Hofleverancier.
Brood- en Beschuitfabriek
„De Oude Vette Hen",
OPGERICHT 1680.
8, OUDE MOLSTRAAT—DRIEHOEKJES 8,
's-Gravenhage.
KRENTENBROOD.
WEINACHTSSTOLLEN.
SPECULAAS.

L. LANGE,
23 Wagenstraat, 's-Gravenhage,
TELEPHOON No. 659.
Sigaren in alle soorten en prijzen
Doelmatige verpakking voor de tropen.
Specialiteit voor Export

J. JANSEN,
Kepplerstraat 115-117 b/d Regentesselaan, den Haag.
Het beste adres voor
BINNEN- en BUITENLANDSCHE verhuizingen.
Compleete Ameubeleeringen.
Tapijten, Meubelstoffen, Vitrages, Zeildoek, Linoleum, Wasdoek enz.
SPECIALITEIT:
in Engelsche Ledikanten KAPOK-, STAALDRAAD, Stroo- en Zeegrasmatrassen.
(Voorzien van vele gunstige Ind. referentiën).

Gebrs. P. H. Caminada,
Lange Houtstraat 3, Den Haag.
HOF- EN RIJKSLEVERANCIERS.

Barometers, Thermometers, Loepen, Kijkers enz. enz.
Goerz Frieder Kijker.
BROCHURE GRATIS.

Gerookte Runderworst.

EXTRA FIJNE ROLPENS IN 'T ZUUR.
Vleeschhouwerij 56 Zoutmanstraat 56.
Beveelt zich beleefd aan voor het leveren van: **uitsluitend 1e kwaliteit**
RUND-, KALFS- en LAMSVLEESCH
tegen concurreerende prijzen.
Aanbevelend, W. L. DE ZWAAN.
GESMOLTEN RUNDVET. GESMOLTEN KALFSVET.

Muisjes Rookvleesch.

IN ROBES
Fransche Coupe Maison L. Carrière „Gratio".
Reform kleeding
SPECIALITEITE IN INDISCHE KLEEDINGEN. **naar keuze.**
Attesten ter inzage. ***113, Van Swietenstraat 113. Den Haag.***

E. J. F. VAN DISSEL & ZONEN,
EINDHOVEN.
FABRIEK van
LINNEN TAFELGOEDEREN enz. enz.
Inrichting voor het maken, borduren en festoneeren.
SPOEDIGE AFLEVERING.
PRIJSCOURANTEN alsmede ruime keuze van STALEN en MODELLEN,
worden op aanvrage franco toegezonden.
AGENTESSEN GEVRAAGD
met relatiën onder den gegoeden stand.

Fabriek en Magazijnen „DE NIJVERHEID"
BREDA.
Behangerij, Meubelfabriek,
Stoffeerderij,
Bedden- en Matrassenfabriek.
Mart. Lefel-Oomen,
Hofleverancier.

Concureerendst adres voor compleete meubeleering.
Enorme voorraad. Lage prijzen. Directe levering.
Geïllustreerde prijscatalogus Gratis en franco.

C. HOYNG,
Den Haag. -- Utrecht.
Geïllustreerde Prijscouranten worden **gratis op aanvrage** toegezonden.
ECHT CHINEESCHE THEE,
speciaal aanbevolen aan Indische familie's.

A. J. MESKER,
MEUBELFABRIKANT.
Hofspui 81, Telephoon No. 240, 's-Hage.
Inrichting voor complete meubileeringen, zoowel in koop, als in huur.
Complete Ameublementen voor geheele huizen, boven- of benedenhuizen steeds voorradig.
PRIJZEN STERK CONCURREEREND.
Verhuurt mede Gemeubelde boven- en benedenhuizen.
GORDIJNEN. TAPIJTEN.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. G d'Albani.